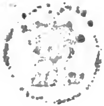
BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XLV
D
43
NAPOLI

Digitized by Google

POMPONII MELAE DE SITU ORBIS LIBRI III.

Cum notis integris

HERMOLAI BARBARI, PETRI JOANNIS OLIVARII, FREDENANDI NONII PINTIANI, PETRI CIACCONII, ANDREAE SCHOTTI, ISACI VOSSII, & JACOBI GRONOVII.

Accedunt

JULII HONORII ORATORIS

EXCERPTA COSMOGRAPHIAE.

COSMOGRAPHIA FALSO AETHICUM

Auctorem præferens cum Variis Lectionibus ex MS.

RAVENNATIS ANONYMI GEOGRAPHIA

ex MS. Leidenſi ſuppleta.

Curante

ABRAHAMO GRONOVIO.

LUGDUNI BATAVORUM,

Ex Officina SAMUELIS LUCHTMANS.

MDCCXXII.

Digitized by Google

89 ½

VIRO

NOBILISSIMO ATQUE ERUDITISSIMO

D. RICHARDO MEAD,

MEDICINÆ DOCTORI,

COLLEGII MEDICORUM LONDINENSIUM

ET

REGIÆ SOCIETATIS

SOCIO

ABRAHAMUS GRONOVIUS

S. P. D.

NOn longe mihi diſpiciendum fuit, quem potiſſimum ſeligerem, cujus nomini hanc novam Pomponii Melæ editionem inſcriberem: ad Te, VIR NOBILISSIME, ut me conferrem, privati officii ratio præcepit. Quotieſcunque enim

in præterita redeo, ante oculos meos verſari ſolent ſingularia Tua officia, quæ quatuor abhinc annos, quum in fideliſſima illa optimarum artium ac virtutum fautrice Britannia non abſque ſumma voluptate agebam, in me contuliſti: quo quidem ex tempore me incognitum, neque ullis excellentis fortunæ inſignibus Tibi commendatum amicitia Tua haudquaquam ambitioſa complexus es, atque ad incomparabilem Tuam bibliothecam variis & antiquiſſimis libris refertam aditum mihi incredibili benevolentia Tua munivisti; ſed & poſteaquam ad patrios lares redux factus eram, gratia Tua me proſequi, & abſentium colloquiorum commercium mihi largiri non gravatus es. Hæc igitur præclara merita Tua dum ſæpius animo contemplor, interea hoc litterarium monumentum, tanquam certiſſimum grati ani-

animi pignus ad Te defero: quod ut eadem facilitate, qua me olim in amicitiam Tuam recepiſti, admittere digneris, Te etiam atque etiam rogo. Vale, Vir Nobiliſſime, & conatibus meis favere perge.

Lugduni ad Rhenum
A. D. XII. *Kalend. Februar.*
MDCCXXII.

L E C T O R I

S.

POmponium Melam quum ante ſeptem & triginta annos Pater meus ὁ μακαρίτης *animadverſionibus ſuis illuſtratum publicaverit, ejuſque editionis penuriam alterâ anno elapſi ſeculi nonageſimo ſuppleverit, quæ tam avidè quoque accepta fuit, ut jam à longo tempore exemplaria illius deſiderari cœperint: adeoque ut ad novam elegantiſſimi Scriptoris editionem me accingerem, hortante præſtantiſſimo viro, qui ſumtus in eam fecit, hanc provinciam eo lubentius in me ſuſcepi, quo ſæpius hunc Auctorem cum optimi Parentis ductu, tum ſponte mea perlegiſſe recordabar. Tantum igitur quid in hac editione præſtitum ſit, paucis ediſſeram. Contextum exhibui ad verbum ferè expreſſum ex poſteriori Paterna editione, in quam tamen non pauca operarum errata ex Cl. Voſſii editione tranſlata fuiſſe fruſtrà queſtus fuit Cl. Perizonius in* Diſſertatione de Morte Judæ *pag.*

pag. 60. *ubi exempli vice duo loca adfert ex libro* III. *cap.* 7. In ea (*Thule*) breves utique noctes ſunt, ſed per hyemem, ſicut aliubi obſcuræ, æſtate lucidæ. *&* *cap.* 9. Ceterum oris ad eurum ſequentibus nihil memorabile occurrit. *In primo loco* τὸ aliubi *certiſſimi vitii eſſe inquit Cl. Vir, quum Aldus, Schottus, aliique recte ediderint* alibi: *in altero vero* τὸ oris *perperam editum fuiſſe à Voſſiano Typographo, quum ipſa conſtructionis ratio dictet, ſcripſiſſe Auctorem* oras, *quod & alia exhibent exemplaria. At vero ſcias, erudite Lector, Cl. Voſſium in utroque loco ſequutum fuiſſe fidem MSS. Codicum, quorum nonnullos &* τὸ aliubi *&* τὸ oris *fideliter repræſentare ipſe oculis meis vidi. Contextui Pomponii Melæ ſubjunxi integras notas Hermolai Barbari, Petri Joannis Olivarii, Fredenandi Nonii Pintiani, & Andreæ Schotti; quibus accedunt animadverſiones Paternæ multis acceſſionibus auctiores: eaſque excipiunt obſervationes Iſaci Voſſii, & notæ Petri Ciacconii, quas*

ex codice Bibliothecæ Leidenſis deſcriptas mecum communicavit Vir Doctiſſimus Sigebertus Havercampus, cujus humanitati Epiſtolam P. J. Nunneſii Valentini ad Andream Schottum, ex eadem Bibliotheca depromtam, acceptam refero: Præfationes quoque optimis editionibus præfixas in hanc editionem congeſſi; & typum orbis terrarum ex mente Pomponii Melæ à Petro Bertio delineatum attexui. Tres etiam Geographos, Julium Honorium, & Æthicum vulgo dictum, ac Ravennatem Anonymum, quos Pater meus Pomponio Melæ olim comites dederat, in calce hujus editionis exhibui; atque indices neceſſarios adjeci. Vale.

HERMOLAI BARBARI
IN
POMPONIUM MELAM
AD
ALEXANDRUM SEXTUM,
Pontificem Maximum

PRÆFATIO.

ECcum Pomponii Melæ conterranei tui, Princeps maxime, Libellum aureum: cujus lectio, ut noſti, ad hunc diem uſque adeo mendoſa ferebatur, ut nec agnoſcere auctorem ſuum poſſet, nec agnoſci. Trecenta in eo, quæ manabant, ulcera, vel cicatrice vel ſplenio conteximus, illud omnino pauciſſimis demtis aſſecuti, ut ſe majeſtati tuæ non Barbara & Hiſpanienſi facie, ſed Latina & Hiſpana repræſentare poſſit. Hoc ipſum in Seneca & Quinctiliano & Columella præſtitimus quidem locis aliquot per tranſitum, & inter ceteros. Verum de iis quoque plura mihi diſſerendum foret ſecretius, opere dicato, ne inter hanc quaſi turbam emendationum, luculentiſſima tuorum, ut ita dicam, municipum atque civium monimenta, negligentius haberi viderentur. Sed avocant nos majora quædam ſtudia, urgemuſque noſtrum illud vetus, omnes Ariſtotelis libros in Latinum vertendi exponendique propoſitum.

Quod ſi ad exitum perduxero, nam bona ejus pars jam pridem peracta eſt, non dubito futurum, quin de reliquo in litteris labore gratia mihi fiat. Nam Dioſcorides cum noſtro Corollario propediem exiturus eſt.

FREDENANDI NONII PINTIANI

D E D I C A T I O.

REVERENDISSIMO PATRI,

AC ILLUSTRI PRÆSULI,

DOMINO JOANNI QUINONI,

SALMANTICENSIS ACADEMIÆ PRÆFECTO,

Fredenandus Pintianus, Rhetoricæ, & utriuſque linguæ in eadem Academia Profeſſor, perpetuam felicitatem.

LEgiſti illud minuti auctoris, Præſul ampliſſime, *Exiguum munus cum dat tibi pauper amicus*, &c. Opuſculum enim paucis his diebus, horis ſucciſivis, tumultuaria opera, benè malè contextum, ad munificentiam tuam affero. Cum enim proximis Vacunalibus expoſuiſſem Pomponium Melam Geographum ſtudioſis quibuſdam adoleſcentibus, qui id à me cum à publicis ſcholis feriarentur, enixè pe-

petiere, non ſatis habens quod efflagitaverant præſtitiſſe, Obſervationes quoque in eum, etſi aliis curis ſtudiiſque occupatus, compoſui. Simul ut pleniore obſequio demererer amantes mei, ſimul ut homo Hiſpanus (quod in caſtigando Seneca aliquot ante annis feceram) Hiſpano rurſus auctori moribundo ac prope conclamato, opis ipſe etiam pro virili parte aliquid afferrem. Scripſit ante me in eum Hermolaus Barbarus Patriarcha Aquilejenſis eximiæ vir eruditionis, Caſtigationes Alexandro Sexto Pontifici Maximo dicatas. Annotavit pauca quædam Mariangelus, vir & ipſe egregiæ litteraturæ. Nec defuerunt alii, conantes laudabili ſane omnes propoſito mederi auctori clariſſimo, quem intelligebant niſi tempeſtive ſuccurrerent, non multo poſt periturum. Tot enim ulceribus ſcatebat, tot erat vomicis, cacoëthibus carcinomatis, ut cum Catullo ſic loquar, externatus, vix ut multi chirurgi, & quidem artis peritiſſimi, nedum unus aut alter curando ei ſufficere poſſe viderentur. Plurima in eo verba deſiderabantur, nec ſingula modo verba, ſed verſus interdum aliquot. Quædam redundabant, falſo ei attributa; alia præpoſtero ordine, alia mendoſiſſime ſcripta legebantur. Multis imperitorum Grammaticorum, ſacrificulorumque gloſſematis, ineptis item impudentium caſtigatorum appendicibus refertus erat. Quæ omnia qua potui diligentia, partim ſolus poſt

tot

tot cenſuras, ut reor, ſanavi; partim in meliorem conditionem redegi, ad accuratiorem magiſque exactam diſquiſitionem revocata. Ita tamen in omnibus judicium interpoſui meum, ut liberum unicuique relictum vellem ſuum. Hujus igitur quicquid eſt libelli nuncupatio, multis quidem de cauſis, ſed duabus potiſſimum amplitudini tuæ debebatur Præſul eximie: Tum ut lecto in ipſis initiis tuo nomine, favorabilior eſſet apud Salmanticenſes tuos, qui te ut communem patrem amant, ut juſtum ac beneficum Principem, ſummiſque fortunæ, honoris, ingenii, virtutis, ornamentis præditum colunt & obſervant. Tum etiam quod libellus ipſe à te viro Græca ac Latina eruditione prædito, facundia planè Romana, acri ſublimique ingenio comprobatus, emittetur ductu auſpiciiſque tuis, improbatus remeabit ad dominum, ut clauſus (quod ſummus Poëta ait) tenebris & carcere cæco det pœnas temeritatis ſuæ. Vale.

Salmanticæ, Anno M. D. XLIII.

FRED.

FRED. NONII PINTIANI
PRÆFATIO
IN
RETRACTATIONES QUORUNDAM LOCORUM IN POMP. MELAM.

QUam ſit operoſa, & ad errandum proclivis ac parata materia, Orbis ſitum tractare, Pomponius Geographus, in quem ſecundò ſcripturus ſum, ſatis oſtendit, in ipſa confeſtim præfatione teſtatus, opus ſe aggredi impeditum, facundiæ minimè capax, & perplexi ſatis ordinis. *Plinius etiam initio tertii* Hiſtoriæ naturalis, *eandem rem dicturus, quaſi veniam petens, ſi quid proderet quod eſſet à veritate diſſentaneum; infinitum id opus exiſtimari ait, nec temere ſine aliqua reprehenſione tractatum. Nullum eſſe genus in quo venia juſtior ſit: ſi modo minimè mirum eſt hominem genitum non omnia humana noviſſe. Nos igitur cum homines ſimus, & nihilo (ut dici ſolet) vicinis noſtris meliores, mirandum non eſt, ſi in Commentariolo, quem non multo ante in Pomponium Melam, auctorem quidem eximium & memorandum, ſed malignitate temporum longè omnium depravatiſſimum, tumultuaria opera compoſuimus, aliqua ſcripſerimus, quæ cenſuram recipiant, retractarique egeant. Sic Hermolaus Barbarus ſin-*

ſingularis vir doctrinæ, ut veteres omittam, in Plinianis caſtigationibus *multa prius dixit, quæ poſtea in ſecunda editione damnavit: ſic etiam poſt Hermolaum alii, quos tædii vitandi gratia prætereo. Accedit alia noſtrorum temporum peculiaris cauſa: Tot enim ſunt ubique alienorum laborum inſidiatores, ut niſi contra Horatianum præceptum, qualemcumque parturieris fœtum, è veſtigio edas, dicam, an abortias; in promtu ſint mille Corycæi, qui illum adhuc in utero matureſcentem per occultos cuniculos, arteſque fraudulentas extractum, impudentiſſima fronte ſibi vendicent. Quæ mihi ſatis ſuperque hujus rei perito unica maturandæ editionis, vel præcipitandæ potius, ratio fuit. Sed ut ad inſtitutum veniam, quæ aut non ſatis rectè dicta in Pomponium viſa ſunt, aut omiſſa, quæ dici non inutiliter potuere, paucis attingam.*

HENRICI STEPHANI
PROLEGOMENA
IN
POMPONIUM MELAM.

Dionyſii poematio de ſitu orbis, Pomponii Melæ opuſculum non ejuſdem argumenti ſolum, ſed etiam nominis, adjungendum cenſui. Ipſius autem Melæ libello non tam adjungendas quam inſerendas Petri Olivarii annotationes exiſtimavi, in quibus quid ſit diſcriminis inter vetera & recentia locorum nomina oſtendit. Hinc factum eſt, ut mihi quas ſequutus ipſe eſſet editiones, eaſdem magna ex parte ſequi neceſſe fuerit, libenter alioqui ab illis frequentius diſceſſuro. Neque enim ſolum aliter nomina quædam ſcripſiſſem (ut *Hadrumetum*, aut *Adrumetum*, non *Hadrumentum*: *Pityuſa*, non *Phitiuſa*, præſertim quum etymum ipſum illam ſcripturam, non hanc, probet, ſicut *Pteleon*, non *Phtheleon*: item *Heniochæ*, vel potius *Heniochi*, non *Eniochæ*) ſed etiam ex vocabulis quæ nihil minus quam in nominum propriorum ſunt numero, facere propria ne ipſe quidem alicubi fortaſſe dubitaſſem, præſertimque alicujus veteris exemplaris auctoritate & velut præſidio munitus. Exemplum eſt lib. II. cap. 6. *Tarraco urbs*

eſt

eſt in his oris maritimarum opulentiſſima. Tulcis eam modicus amnis ſuper, ingens Iberus deorſum attingit. Fortaſſis enim hic & ipſe *deorſum* in *Dertoſam* vertere auſus fuiſſem, hoc modo, *Tulcis eam modicus amnis, ſuper ingens Iberus Dertoſam attingit.* quum apud Strabonem quoque huic urbi, ἐπ' αὐτῇ τῇ διαβάσει τοῦ Ἴβηρος, id eſt, *in ipſo Iberi trajectu*, locum ſuum dari videamus. Et non multo poſt ab eo ſcribi, ἐκ δὲ τοῦ Ταῤῥακῶνος, ἐπὶ τὸν πόρον τοῦ Ἴβηρος, κατὰ Δερτῶσαν πόλιν. Exemplum aliud inſigne eſt lib. II. cap. 7. *In Myrtoo Cythera, contra Maleam emiſſa, & Theganuſa contra Acritam.* quum enim hic eodem metamorphωſεωs genere *OEnuſſa* in *emiſſa* mutatum eſſe duo etiam vetera exemplaria clament, lubenter hanc metamorphoſin, ejuſque memoriam, quantum in me fuiſſet, aboleviſſem. Sic autem lib. I. cap. 2. ubi ſcriptum eſt, *Inde proxima eſt Ariane*, quum locum *Indis* datum adverbium *inde* occuparit, illis velut poſtliminio in illum redire permiſiſſem. Sed raro tamen ad talem mutationem venire oportuiſſet: at vero ſcripturæ mutatio in iis vocabulis quæ in illis quoque editionibus nominum propriorum locum tenent, non infrequens fuiſſet. ut lib. II. cap. 2. *Eſt Macidos, eſt Eleus, quæ finit Helleſpontum.* hic enim *Macidos* in *Madytos* mutari debuiſſet. Et lib. II. cap. 7. *Hyria* in *Aſteria* non minori cum ratione mutari potuiſ-

tuiſſet. ſed inter hoſce duos errores eſt hoc diſcriminis, quod *Macidos* nullius loci nomen eſſe exiſtimetur: (quamvis lib. I. cap. 13. *Natidos* terminatione eadem, quædam colonia appellatur) at *Hyria* recte quidem ſcribatur, ſed non de inſula de qua ibi agit Mela, verum de aliis locis. Quod autem de *Macidos*, idem & de *Caprullon* dicendum fortaſſe fuerit lib. II. cap. 2. neque enim dubitò quin κάπρου λιμὴν à Mela ſcriptum ſit, & *Caprullon* non aliunde quam ex errore manarit. Atque hic non omittam quendam locum lib. II. cap. 3. *Canaſtreo promontorio Scione proxima eſt*. Merito enim aliquis hic nomen *Scione* ſuſpectum habeat, quum jam præceſſerit, *Mende Scionéque referendæ*. atque adeo vet. in illo altero loco habet *Sane*, non *Scione*. Interim vero fateor multa in vet. libris inveniri nomina aliter quam hic ſcripta, quæ non temere & ſine examine pro noſtris ſubſtitui debeant. Ex eorum numero eſt lib. II. cap. 3. Κωφὸς portus pro *Copos:* & paulo poſt, *Icaris* pro *Derris*. Et lib. II. cap. 7. *Marathuſa* pro *Manethuſa* (niſi nomen illud duobus diverſis locis datum fuit) & *Titana* pro *Trucones*. Ibidem pro *Thera* eſt in uno veteri *Thyatira*, quum fortaſſe lectio illa, non hæc, aliorum Geographorum teſtimoniis confirmari poſſit. Conſulendi autem hi fuerint & ubi quod de uno loco in typographicis editionibus dicitur, in vet. de alte-

ro dictum invenitur. Exempli gratia, quum legatur lib. II. cap. 2. *Deinde promontorium Serrium, ex quo canentem Orphea ſecuta narrantur nemora: & Zone:* ſic in quodam vet. ſcriptum eſt, *Deinde promuntorium Serrium &, quò canentem Orphea ſecuta narrantur etiam nemora, Zone.* Talis autem orationis ſtructura, interjectis inter particulam &, atque nomen loci, iis quæ de illo teſtatur, obvia eſt in plurimis hujus Scriptoris locis. Neque vero minus quam Geographi conſulendi erunt & alii Hiſtorici de lectionibus etiam inter quas talis eſt differentia qualis inter duas de amni Mulucha lib. I. cap. 5. quum enim ibi ita legatur, *Mulucha ille quem diximus amnis eſt ingentium olim regnorum terminus, Bocchi Jugurthæque:* hanc lectionem illius loco quidam vetus liber exhibet, *Mulucha ille, quem diximus, amnis eſt nunc gentium olim regnorum quoque terminus, Bocchi Jugurthæque.* Ac cap. ſeq. pro his verbis, *Cyrtha procul mari, nunc Sittianorum colonia, quondam regum domus, Jubæ & Siphacis, cum foret opulentiſſima:* iſta ibi inveniuntur, *Cirtha procul mari, nunc Sittianorum colonia, quondam regum domus: & quum Siphacis foret, opulentiſſima.* In conſilium adhibendi erunt & ubi talis erit differentia inter duo vocabula (non tamen propria nomina) qualis in iſto loco lib. III. cap. 9. *Alit & flumen & mino-*

ra

ra quidem, ejuſdem tamen generis animalia gignens. In vet. enim pro voce illa *flumen*, legimus *papyrum*. De hoc quoque monendus es, quædam eſſe quæ in vet. quoque diverſe diverſis in locis ſcribantur: ut *Bragada*, ſive *Bagrada*, in eo loco qui eſt lib. I. cap. 7. at *Magrada* in alio quem habet pag. 241. Sed quid de quodam loco dicemus qui eſt lib. III. cap. 2. de hoc inquam, *fluuntque per eos Avo Celandus, Nebis, Minius, & cui oblivionis cognomen eſt Limia*. quæ enim oblivionis ſignificatio appellationi iſti *Limia* ſubeſſe dici poteſt? & tamen in vet. quoque ita ſcriptum eſt: unde alioqui expectandum fuiſſet potius *Lethia*. Itidemque lib. II. cap. 4. ubi ſcriptum eſt, *direptiſque populis immanibus uſque in Thraciam penetrant*, exſpectaſſem *diremtiſque*, ex vet. ut conjectura mea confirmaretur (de qua te facile mihi aſſenſurum puto) quum tamen & ibi *direptiſque* legatur. Hi autem aliique nonnulli loci faciunt ut præter illa vet. exemplaria, unde petitæ ſunt eæ lectiones diverſæ quas paulo ante attuli, aliorum etiam auxilio nobis opus eſſe dicam, ut Melam aliquando tandem ſuæ dignitati plane reſtitutum habeamus. Mihi enim neſcio quam in hoc Scriptore vel potius in hujus ſcriptis dignitatem & gravitatem (quanta quidem certe in tale argumentum cadere poteſt) animadvertere videor. Nec vero dubito quin ex optimis quibuſque & cele-

berrimis Scriptoribus magnam eorum partem excerpſerit, quæ ejuſmodi erant, ut fidem penes vetuſtatem eſſe, vel eorum teſtem eſſe vetuſtatem (ut ille dicit, *niſi ſit pro teſte vetuſtas*) oporteret. Sic in iis quæ de Hyperboreis ſcribit, non dubito quin Callimachum (qui in ſuis poëmatis quovis alio eſt ἱϛορικώτερος) inter alios conſuluerit. *In Aſiatico litore* (inquit) *primi Hyperborei ſuper aquilonem* &c. Paulo poſt, *Et diutius quam ulli mortalium & beatius vivunt*. Pauciſſimis verbis interjectis, *Sacris operati, maxime Apollinis: quorum primitias Delon miſiſſe initio per virgines ſuas, deinde per populos, ſubinde tradentes ulterioribus*, &c. hæc enim omnia habet Callimachi in Delum hymnus. Libet autem obiter de quadam lectione hujus etiam paginæ, & quidem loci qui non procul hinc abeſt, te commonefacere. nam ubi habes de Hyperboreis, *Et ubi eos vivendi ſatietas magiſque tædium cepit*, ſcribendum potius ex vet. libro, *ſatietas magis quam tædium*. quod tam proprie tamque eleganter dictum eſt, ut nihil vel ad ſermonis proprietatem vel ad elegantiam addi poſſit. Cæterum (ut mea unde digreſſa erat, revertatur oratio) in eo quod ſcribit paulo poſt, *Amazones ſed quas Sauromatidas appellant*, prudentiam ejus perſpicimus, qui, hæc addendo, *ſed quas Sauromatidas appellant*, ſibi caverit. nam de Amazonibus multa fabuloſe

loſe ſcripta eſſe, aut ſaltem ita ſcripta ut fabuloſa viderentur, quoſdam, ne fuiſſe quidem unquam Amazones, exiſtimaſſe, in mentem illi veniebat: at Sauromatidum à Platone quoque mentionem fieri in uno ex ſuis libris *de Legibus*, tanquam earum de quibus inter omnes conſtaret. atque ex duobus ejus locis unus eſt pag. 804. meæ edit. alter pag. 806. Atqui (dicet quiſpiam) alibi Amazonum mentionem facit, non itidem adverſus Lectorum reprehenſiones ſe muniens. Imo vero ſe munit, quum addit *memorantur*: itidemque alibi *traduntur*. In alio quidem ejuſdem libri loco, qui minimum à fine abeſt, non itidem ullo tali verbo utitur, ſed ibi quoque de Sauromatidibus eum loqui oſtendunt quæ proxime præcedunt. Simul vero, quam diligens fuerit in diſtinguendis iis quæ plerique confuderunt, vel ex hoc ipſo de Amazonibus ſermone cognoſcimus. nam quum nonnulli (ex quibus eſt etiam Euſtathius *in Dionyſium*) omnes Amazones alio nomine dictas Sauromatidas tradant, ex hoc (ſi attendere velimus) quomodo eas quæ Sauromatides cognominabantur, à cæteris diſtinguere oporteat, diſcemus. Quemadmodum autem ſuam hac in re aliiſque hujuſmodi diligentiam oſtendit, ita etiam prudentiam (ad eam enim redeo) vel in iis quæ ſæpe iterat verbis, *Si fidem res capit, Si credere libet, Si credatur, Ut ferunt.* neque enim magis caute quiſquam lo-

qui poſſit. At multa narrat, quæ quum fidem non mereantur, tamen præfatiuncula tali ab eo non præmuniuntur. Ego vero reſpondeo, primum non dicenda eſſe fidem non mereri, quæcumque eam mereri non videntur, multumque inter hæc duo eſſe diſcriminis: deinde multa majoribus noſtris illum legentibus incredibilia videri potuiſſe, in iis quæ de variis variarum gentium moribus ſcribit, de quibus quotidianæ hominum noſtræ ætatis navigationes dubitare vix ſinunt. Atque hîc commodum in mentem mihi venit ejus quod aliquando apud doctiſſimum illum virum Joach. Camerarium (cujus jam à triennio lugere mortem Muſæ utræque non deſinunt) *Comment. in V. Tuſcul. Quæſt. Ciceronis*, legi, illud de Indicis uxoribus, à navigatoribus nuperis eſſe confirmatum. Quum enim Cic. *Tuſc. Quæſt. lib.* v. ſcribat, *Mulieres vero in India, quum eſt cujuſque earum vir mortuus, in certamen judiciumque veniunt, quam plurimum ille dilexerit: (plures enim ſingulis ſolent eſſe nuptæ) quæ eſt victrix, ea læta, proſequentibus ſuis, una cum viro in rogum imponitur: illa victa, mœſta diſcedit.* in eum locum Camerarius, Herodotus, inquit, *Terpſichore*, de Thracicis mulieribus hoc tradidit, eorum qui ſupra Creſtonios loca incolerent. Et aliquanto poſt, Sed plerique alii omnes de Indicis mulieribus hanc hiſtoriam tradidere: & iſti navigatores nu-

nuperi idem narrant : noſque audivimus de quodam qui affirmaret vidiſſe hoc ſe oculis ſuis. Addit vero & Plutarchi hac de re locum, nec non Propertianos verſus, quorum primus eſt,

Felix Eois lex funeris una maritis:

his ſubjungit ex Diodoro hiſtoriam, de contentione orta inter duas Cetei cujuſdam, qui Eumeni militans occubuerat, uxores, utra hoc afficeretur honore, & ſui mariti rogo impoſita, unà cum eo cremaretur. Hæc autem quum ita ſint, & quum ad hæc teſtimonia alia multa accedant, miremurne Melam, hanc rem de Thracum uxoribus narrantem, illa quam dixi præfatiuncula non eſſe uſum ? Alia vero ſunt apud Melam, ſicut & apud cæteros Geographos atque Hiſtoricos, in iis quæ ad gentium mores & inſtituta ſpectant, non adeo quidem mira, nonnulla etiam vix ulla admiratione digna, quæ tamen ideo fidem non impetrant quod hodie apud illas ipſas gentes non comperiantur. Atqui, ut omittam non eſſe ferendum de iis quæ Geographi cæterique Hiſtorici tradunt judicium & moribus iis quibus noſtra ætate præditas eſſe illas gentes videmus, quod multæ illis occaſiones degenerandi à ſuis majoribus præbitæ fuerunt (præſertimque quod ad eas attinet quæ ab Ethnica majorum ſuorum ſuperſtitione ad Chriſtianiſmum, aut ab illorum libertate ad ſervitutem, aut etiam ab utroque ſimul ad utrumque trans-

ierunt) conſiderandum certe eſt, quidpiam in aliqua gentis alicujus parte animadverti potuiſſe quod cum tota deinde gente communicatum fuerit. Horumque fortaſſis è numero eſt quod de Germanis Mela ſcriptum libro tertio reliquit, *Bella cum finitimis gerunt: cauſas eorum ex libidine accerſunt*. Sed quacunque hoc de cauſa dictum à Mela fuerit, eos cauſas bellorum ex libidine accerſere, abiit certe in Gallicum proverbium, aut ſaltem materiam Gallico proverbio, & quidem vetuſto, dedit: quo dicitur, *Une querelle d'Allemagne*, de quæſita ex re levi diſſidii occaſione. Neque tamen tale quicquam (quod ſciam) hodie in Germanorum natura perſpicitur. Verum de his dicendi finem faciam, & ad hujus Scriptoris ſtylum veniam: ſi hoc addidero, videndum eſſe ne diverſa nomina uni eidemque genti, ob diverſos populos, impoſita, in errorem te inducant. Qua etiam de re alicubi admonet. ut quum lib. 1. cap. 19. de Sauromatis loquens, ſcribit, *Una gens, aliquot populi, & aliquot nomina*. Eodemque Dionyſium modo de Oceano,

Τόσος ἐὼν, καὶ τόσα μετ' ἀνδράσιν οὐνόμαθ' ἕλκων.

Quinetiam Danubium & Iſtrum quum diverſos eſſe fluvios credere quis poſſit, unum eundemque eſſe, ex ipſo Mela diſcimus. *At ille fluvius* (inquit) *qui Scythiæ populos à ſequentibus dirimit, apertis in Germania fontibus, alio quam deſinit nomine exoritur.*

Nam

Nam per immania magnarum gentium diu Danubius eſt, deinde aliter appellantibus accolis Iſterſit. Sed jam eo quò dixi ſermonem convertam.

Ad ſtylum igitur hujus Geographi veniens, ſive ad ejus dictionem, aut ſermonem, brevitatem ſimul & proprietatem in primis eum commendare dico. Cum alia autem brevitatis habet adminicula (ut docui in meo *de ſermonis brevitate* libello) tum hoc cum aliis etiam Scriptoribus commune, quod una eademque voce bis eodem in loco, duobus tamen modis, utitur. Exempli gratia (ne ab eo cujus modo mentionem fecimus populo diſcedamus) de Germanis ſcribit, *Immanes ſunt animis atque corporibus.* Alibi de Sarmatis, *Immanes ſunt moribus: immanemque famam habent, ſolere pro victimis advenas cædere.* Nec vero quædam poëtica loquendi genera uſurpare dubitat: alicubi Virgiliana imitans (ſive ex ipſo Virgilio, ſive aliunde ea ſumſerit) veluti lib. I. cap. 4. *Deinde late vacat regio.* Ita enim Virgil. *Georg* lib. III.

- - - *& longe ſaltus latéque vacantes.*

Alicubi quædam poëtica quidem, ſed quæ à Græco ſermone ſunt oriunda: cujuſmodi eſt hoc lib. II. cap. I. de Sarmatis, *Atque ob ſæva hyemis admodum aſſiduæ demerſis in humum ſedibus, ſpecus aut ſuffoſſa habitant.* Sic autem paulo ante dixerat, *Per immania*

magnarum gentium diu Danubius eſt. Nolim tamen te celare, in hoc poſteriore loco veterem quendam codicem illi adjectivo *immania* ſubſtantivum *ſpatia* addere: hoc modo, *Per immania magnarum gentium ſpatia diu Danubius eſt.* Quædam etiam ſunt apud eum audaces & tamen elegantes metaphoræ (quæ itidem dici poëticæ poſſint) quarum è numero eſt hæc lib. II. cap. 3. *Peloponneſi oram ſinus & promontoria lacerant.* quum antea dixiſſet, *Vocaturque Peloponneſôs ob ſinus & promontoria, queis, ut fibris, litora ejus inciſa ſunt.* Eleganti feſtivaque metaphora dicitur ab eo iſtud quoque lib. II. cap. 23. *qua terra dat gremium.* Itidemque lib. III. cap. 3. *Acre mare quod gremio litorum accipitur.* ubi pro *acre*, in vet. eſt *hac re.* Non multo ante autem elegans eſt & hoc, *Jus in viribus habent.* nec minus fortaſſe ob elegantiam quam brevitatem laudandum. Sed tu, Lector, his paucis exemplis à me propoſitis, alia multa, ſi libebit, apponere poteris.

D.

D. EMANUELI SARMENTO,
DOCTORI THEOLOGO,

Viro optimo

FRANCISCUS SANCTIUS,
BROCENSIS
S. P. D.

Cur hac te præfatione appellaverim, Amice magne, tuæ vitæ integritas, & labor in optimis diſciplinis indipiſcendis me impulerunt. Jactent alii ſuum genus, & majorum ſtemmata, quum tu, qui in hac parte nulli cedas, ſemper id ſtuduiſti, ut in via virtutis, aliquid, quod proprium feciſſe poſſes gloriari, nanciſcereris. Nam genus & proavos, & quæ non fecimus ipſi, vix ea noſtra voco, inquit Poëta. Ego vero, ne vix quidem, nam ut Tragicus Hiſpanus ait. Aliena laudat, qui genus laudat ſuum. *Quid tu à pueritia uſque ad conſequutam in ſacra Theologia lauream feceris, effeceris, laboraveris, non meum eſt prædicare: res ipſa loquitur, & fama loquetur iis, & indefeſſa. Quum igitur tantorum laborum meritum præmium recepiſſes: vidi te paratum & accinctum ad nova certamina capeſſenda: hoc eſt, ut totum te ad ſacrorum Bibliorum enodationem & interpretationem comparares. Hos tuos præclaros conatus, generoſos animos, & ardentes ſpiritus compreſſi, & retardavi. Nefas enim ſemper duxi, quemquam in ſacro-*

croſancta utriuſque Teſtamenti myſteria pedem penetrare, cui deſit aliquid eorum, quibus D. Hieronymus fuit exornatus, & inſtructiſſimus. Ille Græcos & Latinos Poëtas omnes, atque etiam Hiſtoricos, & Oratores trivit. Nec enim ſolum Job, & Pſalmi, & Cantica Canticorum divinam poëſin redolent, ſed & omnes Prophetæ, & Solomonis Parabolæ poëticis figuris, ſimilitudinibus & ſuaviſſimis modulis reſonant, & exornantur. Sedit tunc tibi hæc ſententia: & intra paucos menſes hujus immenſi laboris præclarum, & admirandum ſpecimen præbuiſti. Non enim raptim Poëtas, tanquam canis è Nilo, deguſtaſti: ſed ita Hippocrenen ructabas, ut metueremus ne relicta Dominæ Sapientiæ domo cum ancillis, quæ ad fontem ſedent, choreas eſſes ducturus. Has ignotas ante vias brevi tempore te docuit Pomponius Mela, quem fidum & dulcem comitem tantæ peregrinationis accepiſti. Hunc tu quum me præeunte diligenter evolveres, multa intellexiſti, quæ ab aliis aut intellecta parum aut perperam emendata circumferuntur. Cœpiſti tunc volentem incitare, ut ederem in vulgum, quæ poſt Hermolaum, & Pintianum doctiſſimos viros in Pomponium adnotaſſem. Promiſi verbis facilius, quam re præſtare poſſim. Tot enim prælectionibus & publicis & privatis (ut alia multa prætercam) impedior:

ut

ut vix aliquis reſpirandi concedatur locus aut occaſio. Nec tamen proinde à te poſtulo ut me promiſſis exſolvas! imo vero ſtabo promiſſis, & tarditatem majori fœnore compenſabo. Interim tibi Pomponium mitto, dico, conſecro nudum, & ſine notis, ſed emendatiorem, & nitidiorem illo, quem aut Hermolaus Alexandro VI. Pontifici Max. dicavit: aut poſt Hermolaum noſter Pintianus expolivit. Sed & ut guſtum aliquem in hac tua epiſtola noſtrarum lucubrationum Lector accipiat, paucas, ſed inſignes emendationes, eaſque nudas ſubjiciam.

Ac primum Pomponium Melam *non ab oppido* Mellaria *deduco*: *ſic enim* Mellarius, *ſive* Mellarienſis *diceretur*. Mela, *nomen Romanum fuit, ut* Valla: Mela *igitur ex urbe Tarteſſo, quam poſtea dixere Cartejam, nunc Algeziram, oriundus fuit. Locus corruptus lib.* II. *cap.* 6. *dedit anſam errandi. Antiqua lectio ſic habebat*: Carteja, ut quidam putant, aliquando Tarteſſos, & quam tranſvecti ex Africa Phœnices habitant, atque unde nos ſumus Cingenteratum, Mellaria, & Bello: *Hermolaus pro* Cingenteratum, Cingente freto *emendabat. Pintianus expunxit* Cingenteratum, *& ſic legit;* atque unde nos ſumus, Mellaria. *Elias Vinetus Santo ſic.* Atque unde nos ſumus, Tingentera: tum Mellaria. *Ego vero*: Atque

que unde nos ſumus ex gente ea : Tum Mellaria.

Lib. I. *cap.* I. Eademque in duo latera. *lego*, Eodemque, *hoc eſt*, *eodem Oceano. ex Macrobio & Mela cap.* 9. *de Nilo. Hic locus olim magnos viros exercuit.*

Lib. I. *cap.* 2. *lego*, eædem gentes interiora tenent. *antea legebatur*, interiora litora tenent. *& ſtatim.* Super hunc ſunt Parthi, Suſii, & Babylonii: ſuper illum alterum Arabes & ſuper Æthiopas Ægyptii. Ripis Nili amnis & mari proxima iidem Ægyptii poſſident: *antea legebatur:* ſuper hunc ſunt Parthi, Aſſyrii, & Babilonii : ſuper illum alterum Arabes: & ſuper Æthiopes: Ripis Nili amnis & mari proxima iidem Ægyptii poſſident.

Lib. I. *cap.* 9. *legebatur*. Et ſupra tredecim millium annorum ætates certis annalibus referunt. Mandatumque litteris ſervant, dum Ægyptii ſunt, quater curſus ſuos vertiſſe ſydera, ac ſolem bis. *Cæterum ego ex Herod. lib.* II. *locum reſtitui*, *& ex obſcuriſſimo planum feci*, *hoc modo*: & ſupra totidem hominum ætates, certis annalibus referunt: mandatumque litteris ſervant, dum Ægyptii ſunt, quater curſus ſuos vertiſſe ſolem ac bis jam occidiſſe, unde nunc oritur.

Lib. I. *cap.* 13. *legebatur:* Ibi ingens amnis ingenti fronte ſe extol. *reſtitui*, fonte *ex Herod.*

Lib.

Lib. I. *cap.* 18. *legebatur*: Iſthmos parvis urbib. *Hic nullus fuit Iſthmos. lego.* Is mox: *is deinde ſinus.*

Lib. II. *cap.* 3. *legebatur.* Tum Macedonum populi, quot urbes habitant? *Pintianus aliter, atque aliter. Reſtitui:* Tot Macedonum populi, quot urbes habitant.

Lib. II. *cap.* 6. *Olim ſic*: Tulcis eam modicus amnis ſuper, ingens Iberus deorſum attingit. *peſſime. Lego:* Tulcis eam modicus amnis ſubit, ingens Iberus Dertoſam attingit.

Lib. III. *cap.* I. *Olim*, ut doctioribus placet, unum animal eſt. *reſtitui ex Ovidio, & aliis.* vivum animal.

Lib. III. *cap.* 6. *Olim*, notiſſima India: *Pintiano diſplicebat vox* notiſſima *& dixit mihi, & aliis diſcipulis ſcribendum* noviſſima: *ego poſtea ex Commentariis Græcis* in Dionyſ. de Situ Orb. *elegantiſſime locum correxi.* Seres interſunt, genus plenum juſtitiæ, ex commercio, quod rebus in ſolitudine relictis abſens peragit, notiſſimum. India non tantum *&c.*

Lib. III. *cap.* 7. Taurus attollit, collis utriuſque maris angulus. *ſuſpicor in membranis fuiſſe ſcriptam* Cõis, *unde Typographus exſcripſit*, collis: *ego*, communis, *id eſt Tabis eſt communis angulus utriuſque maris.*

Lib. III. *cap. eod. Olim.* Inter ipſa oſtia rara tenet regio. *Pintianus dicebat minus male*

male poſſe legi: rara viret regio. *Ego ex ductu litterarum, & ex omnibus Coſmographis ſubſtitui:* Patalene regio.

Lib. III. *cap.* II. *Olim*: in arenis mons eſt ſatis de ſe conſurgens. *hunc locum feliciſſime, ut multa alia, Pintianus emendavit,* in harenis mons eſt Atlas denſe conſurgens.

De his & aliis in amplioribus commentariis ratio à nobis reddetur. Vale.

ANDRÆÆ SCHOTTI

PRÆFATIO.

LECTORI S.

SOlemne illud in Auctoribus interpretandis ſervemus, erudite Lector, ut de Pomponii Melæ, quem interpretandum ſuſcepimus, patria, quaque tempeſtate vixerit; & de conſilio editionis noſtræ poſt tot doctiſſimorum virorum Comment. pauca dicamus. Inſcriptio enim veteris MS. ex Bibliotheca Divi Victoris Lutetiæ, quicum vulgatam editionem olim comparavimus, *De Chorographia* eſt, non *De ſitu orbis*, ut hactenus editi. Sed illam ut non damno, ita hanc ſede ſua cur deturbarem nihil cauſſæ viſum eſt. Vixiſſe autem Tiberii, Caligulæ, & Claudii Impp. principatu, ex ipſo Mela, & Plinio efficitur: cui

cui enim potius quam ipſi fides habeatur? Hunc enim Britanniam tam diu clauſam aperire lib. III. cap. 6. (liceat enim docendi cauſſa capitum diſtinctionem ſequi) teſtatur: quod & Suet. Tranquillus *Claudio* cap. 17. attribuit. De patria plures ambigunt, nata, ut ſolet, ex depravata lectione, quam repræſentabo, opinionum varietate. Nos, ſi poſſumus certiora adferemus: ſin minus, quod volumus, aſſequemur; aliis ſaltem glaciem ſecabimus, judiciumque acuemus: Quemadmodum laudantur, qui medicinam facientes, ut depellere morbum nequeant, dolorem tamen aliqua ex parte minuunt. Sic enim ante Hermolaum Barbarum, qui primus manum operi admovit, libri II. cap. 6. extremo legebatur: *Carteja, ut quidam putant, aliquando Tarteſſos, & quam tranſvecti ex Africa Phœnices habitant: atque unde nos ſumus Cingenteratum, Mellaria & Bello.* Hermolaus ut Mellarienſem faceret, *cingente freto* cudit, & excudit: qui error uſque eo propagatus eſt, ut in hunc uſque diem *Mellarienſis* ſit habitus: quem & nomen ipſum auxit, quoque veri ſpeciem aliquam præ ſe ferret, *Mellam* geminata littera nominarunt. At non videbant belli Cenſores, aut ſi viderunt, conniventibus oculis diſſimularunt; gentis nomen eſſe *Mela*. L. enim Annæus Mela Senecæ Philoſophi frater, & Lucani Cordubenſis Poëtæ pater, à Nerone mori

juſſus: pluresque hoc nomine in C. Plinio, & Juriſconſultorum libris occurrunt. Aliter non *Mella*, ſed *Mellarius*, aut *Mellarienſis*, ut Grammat. filii præcipiunt, dictus fuiſſet. Freden. Pintianus, qui poſt, innumera Loca à Barbaro pro deploratis relicta, ſanavit, & gentis ſuæ auctor legi & intelligi ut poſſet, laboravit, homo doctiſſimus cujus nomen exteris vix fando auditum; aut ſi qui forte doctiores ſpecimen in C. Plinium vidiſſent, & tanquam ex unguibus leonem; induſtriam ejus diligentiamque in Melam videre optabant. fruſtra tamen: quod etiam apud Hiſpanos ipſos ſpiſſe exemplaria reperirentur. Amplius igitur jacere non ſumus paſſi, ſed mancupio meus ut eſſet, uſu vero omnium curavi. Pintianus, inquam, meritò Barbari lectionem damnavit, ſed τὸ *Cingenteratum* ſuppoſititiam vocem credidit: Sic igitur ille: *Atque unde nos ſumus Mellaria:* Hactenus Mellarienſis Mela eſt. Elias Vinetus Santo, vir multæ lectionis & antiquæ fidei in tractandis Auctoribus, qui & Melam emendatiorem dedit; *Atque unde nos ſumus Tingentera: tum Mellaria*, legiſſe videtur in vita Melæ, quam his addendam curavimus. Poſtremo Franciſcus Sanctius Brocenſis, Græcæ Latinæque linguæ doctor apud Salmanticenſes, verius, ut mea fert opinio; *atque unde nos ſumus ex gente ea: tum Mellaria*, edidit: quam lectionem non inſuper habendam, acceptam

ceptam refert Pet. Chiacono Toletano: quem unum è III. viris litterariæ R. P. C. jure appellavero: qui cum in patria, ut fit, ſorderet, Romam ingenii ſui doctrinæque digniſſimum theatrum repperit. Non enim alibi, quod ea diſciplinarum omnium parens ſit, majori in precio præſtantiſſima ingenia habentur. *Cartejus* igitur Mela, ſeu *Tarteſſius*. Sanctius vero noſter juxta *Lepem* patriam Melæ collocat, propterea quod hodie *Cartaja* vicus quidam ignobilis nomen retineat. Ego vero XXX. amplius M. paſſ. intra columnas metas laborum Herculis colloco: cum quia Melæ is mos eſt, ut in provinciis deſcribendis litora ordine legat, non ſaltuatim: tum quia celebre olim opidum *Carteja*, ſeu *Tarteſſos*, hodie *Algezira*. Nec mihi fraudi ſit Melæ gratia, (quem, quod molirer, in ſinu geſtabam) eam Bæticæ oram luſtraſſe, diligentiuſque ceteris inveſtigaſſe. Ita enim comparatum eſt, ut exteri fere incolis ipſius diligentius omnia excutiant. *Tarteſſos* vero primum, deinde *Carteja* appellata, hinc parva commutatione *Cartaja*: quod nomen poſt alio migrauit, Lepem juxta. Hinc à Tyriis, qui eam bello Sertoriano tenuerunt, *Gadir* quoque vocatam auctor Salluſtius lib. II. *Hiſtor.* quod Plinius & Solinus de *Gadibus* referunt: ille lib. IV. cap. 22. *Nat. Hiſt.* hic cap. 26. *Polyhiſtoris*. Pòſt irruptione Arabum, quæ ibi potiſſimum ob breviſſimum trajectum

facta eſt, Arabicum nomen induit, ut Hiſpaniæ fere opida, & flumina omnia, *Algezira* dicta; quod ipſis, *inſula viridis* ſonat. Facta autem ea irruptio Æra (hac enim Hiſpan. Annales ab anno fere XXXVIII. ante Chriſti Natalem nnmerant) ſeptingenteſima quinquageſima ſecunda: Regni Vlith Arabum Regis anno ſexto: Arabum vero XCI. Chriſti DCCXIIII. ut ex Jo. Gerundenſis, Ant. Nebriſſenſis, & Rhoderici Ximenii Archiepiſcopi Toletani *Hiſtor. Hiſpaniæ* libris, & *Arabum Annalibus* ejuſdem, quæ nondum typis editæ in Toletana Bibliotheca aſſervantur, didici. Urbem olim maximam fuiſſe veſtigia indicant: vaſtata enim, incenſa, & ſolo æquata; præter rudera, ruinas, & nomen vix quidquam reliquum: Tuguria aliquot, quibus à cæli noctiſque injuria, & à latrociniis Maurorum ſe tueantur opiliones, & bubulci: Armentorum enim ea regio & caprarum admodum ferax. Quam potens olim, vel ea res argumento eſt, quod Hiſpaniæ Reges, & Gaditani Epiſcopi, Regni Carteji, vulgo *Algeziræ*, titulo hodieque glorientur. Secundo abhinc lapide *Mellaria* eſt, quam *Tariffam* quidam putant appellari. Car. Cluſius *Carthagenam* male vocat, quæ in Conteſtanis Tarraconenſium urbs eſt. Ambr. Moralis, *Vegel de la miel* indigitat, nomine conjecturam confirmante: licet eam *Belonem* Melæ eſſe alii exiſtiment: & *Beſippo*, forte *Cicla*-

clana hodie. Sed hæc nihil ad Tarteſſon, ubi Arganthonium illum μακρόβιον CLX. ut alii L. annos regnaſſe Valer. Maximus lib. VIII. cap. 13. auctor eſt; de quo & apud Strabonem lib. III. γεωγραφουμένων, & Lucianum Μακροβίοις. Anacreon. ἐγὼ τ᾽ ἂν οὔτ᾽ ἀμαλθέης βουλοίμην κέρας οὔτε τὰ πεντήκοντά τε καὶ ἑκατὸν Ταρτησσοῦ βασιλεῦσαι. Tantum de patria Melæ *Carteïa*. Stylo ejus nihil in hoc genere aut brevius, aut purius & clarius. Equidem in ea ſum hæreſi, ut ne Ciceronem quidem, ſi Geographica, quæ ſcribenda ſuſceperat, (lib. II. *ad Atticum*) abſolviſſet, elegantius ſcripturum fuiſſe putem. Aliud eſt enim orationem, aliud hiſtoriam, aliud terræ ſitum deſcribere. ut enim illorum dicere & narrare; ita horum depingere & delineare. Sic, qui de agricolatione & re ruſtica ſcripſerunt, Catonem, Varronem, & Columellam, nemo facile in eo ſcribendi genere vicerit. Eſt enim omnium artium ſuus dicendi genius, lepos & venuſtas: propria cujuſque vocabula, quæ alibi uſurpata gratiam amittant.

Ne quis autem actum agere, ſingulariſque impudentiæ interpretetur poſt tot tantoſque in litteris viros aliquid in Melam conari, paucis ſic habe: Optare me, ut ubi noſtra, quiſquis es, cum aliorum vigiliis comparaveris, juſtaque lance penderis, tum demum judices: ſic enim æquiorem labori noſtro fore confido. Spicilegium Pintiani à Barbaro; noſtrum

denique à Pintiano vides. Majus quidem facere potui, fateor: at in Hiſpania peregrinanti & libris defecto, plus ſatis. ὁδοιπορικοῦ vice, ſi placet, accipe. Barbarus quidem Italus Alexandro Pont. Max. Hiſpano inſcribſit. Pintianus Hiſpanus Hiſpanum Scriptorem illuſtrare ſtuduit. Huic & Olivarius Valentinus ſuccenturiatus eſſe voluit, ſed poſt principia latuit. Emendationes, paucas licet, à Pintiano fere mutuatus eſt. In explicando peccat non raro: in nominibus propriis reddendis ſæpius: Qua de cauſſa *Nomenclatorem Pomponianum*, qui vetera nomina & recentiora dictet, ex *Synonymia Geographica* Abr. Ortelii V. C. ſibi quiſque componet. Altera vero Olivarii editio nihilo priore melior: quam tot digreſſionibus, auctariis, & corollariis deformavit, ut Coſmographiæ & Geometriæ principia (quæ alibi quam in Mela didiciſſe oportuit) intempeſtive hic inculcet. Franc. Sanctii, Hiſpani quoque, editio ceteris omnibus melior. Germani etiam oræque Septemtrionalis incolæ in eodem elaborarunt. Joach. enim Vadianus Helvetius brevem & obſcurum libellum, magnum illuſtremque reddidit Comm. doctis, Jupiter, & ut ab ea gente fieri amat, laborioſis: Hermolai unius (nec enim Pintianum fuiſſe umquam vel fando acceperat) caſtigationes fere amplexus eſt. Vide & ἀνώνυμον quemdam, qui & Solini *Polyhiſtora* eadem opera illuſtrarat: ſed quia corruptam vulg. codi-

di-

dicum lectionem eſt ſecutus (quam tamen nec vitiatam eſſe in mentem quidem veniebat, nec quomodo reſtitui poſſet, videbat) multa οὐδὲν πρὸς διόνυσον. Tertius acceſſit Chriſtianus Vuſtiſius, qui Regiones in tabulas digeſſit, utili labore memoriæ juvandæ: Editorum tamen hactenus fidem ſuperſtitioſe ſecutus eſt.

Unus de Gallis Flias Vinetus, multo nuper, ut dixi, emendatiorem Melam repræſentavit. Qui ſi Pintianum nactus fuiſſet, emendationiſque rationes reddidiſſet, nos fortaſſe ab edendo deterruiſſet; certe laborem valde minuiſſet. Britannus quoque opem ferre conatus eſt Gul. Soonus, qui ut conciſum Auctorem dilucidiorem redderet, Melam in ſcenam induxit, & de Geographia cum Auctore veteri Dialogorum more diſſerentes fecit: Pauca tamen reddit meliora. Indicem ex Ortelii noſtri Theatro exſcripſit. Quæ cum ita ſint, ſpero non ſupervacaneum hunc laborem viſum iri poſt tot Italorum, Hiſpanorum, Gallorum, Germanorum, Anglorumque lucubrationes: Reliquorum enim conatus, aut minime dignus, qui à me nominetur, viſus eſt, aut in manus noſtras, vel in mentem etiam non venit. Verum autem me dicere intelligent qui harum rerum periti judices: indocti enim probent noſtra, an improbent, cicum non interduim, ut Plautinis utar: nec me calumniatorum ſermones

à bene merendi ſtudio deterrebunt: ῥᾷον μωμήσεσθαι ἢ μιμήσεσθαι. Serpſit enim noſtra tempeſtate hoc malum latius, ut ex alieni laboris, quo jure, quáque injuria reprehenſione, nominis famam quidam aucupentur, & aliena vitia, quam ſua, cernant acutius: foris Argi, domi Lamiæ: Nonnulli etiam alienis ſudoribus tamquam ignavi fuci inſidientur: à ſcribendo vero ipſi, ne inſcientiam ſuam prodant, perpetuo abſtineant. Vale, mi Lector; & his candide fruere.

PETRI JOANNIS NUNNESII,

VALENTINI,

EPISTOLA.

AD

ANDRÆAM SCHOTTUM.

D*Iſputas, mi Schotte, in Proœmio tui* Specilegii *accurate de patria* Pomponii Melæ: *ſed quia ſequeris ſententiam eam, in qua major ſit ſcripti mutatio, & abſque fide codd. MSS. facere non poſſum, quin ab ea diſcedam, & Hermolao aſſentiar. Nam illud Eliæ Vineti commentum plane videtur, dum non liqueat apud quem alium Scriptorem* Tingenteræ *nomen legatur. ego lectionem Hermolai probo quidem,*

ſed

ſed ita ut pro freto *reponam* fretu, *ne longius abſim à MSS. CINGENTERATVM exhibentibus, quam etiam lectionem retinuit Franc. Nunnes in eo exemplari, quod Salmanticæ, annos ab hinc* LXXXV. *edendum curavit: extremum autem illud* m *irrepſiſſe videtur, quod fieri plerumque ſolet ex initio proximi vocabuli. Nam* fretu *pro* freto *Tullianum eſſe monuit Gellius; & Priſcianus lib.* I. *apud Lucretium lib.* I. *legi obſervavit.*

Anguſtoque fretu rapidum mare dividit undis.
Hinc quod difficilius eſt, cur cingente fretu *legendum videatur, planum faciemus. Nam Hermolai obſervatio hoc loco preſſa nimis eſt & brevis, ut ſæpe alias, & locum, quem citat ex Strabone, adhuc non potui invenire. Pomponius itaque freti totius Hiſpanici oram voluit à monte Calpe ad Junonis uſque promontorium pertinere; Plinius ſi attente legatur anguſtiores fines circumſcripſit à Calpe ſcilicet ad Mellariam: recte vero uterque: nam ut ab iis qui luſtrarunt hæc litora, memini me accepiſſe, ſinus ille, quem ultra Calpen facit Pomponius, ſinditur medio monte in duos ad Junonis uſque promontorium, è quibus is qui occidentem & noſtrum mare ſpectat, anguſtiis maris magis premitur, quod & comprobat Plin. lib.* III. *cum docet anguſtiſſimum fretum eſſe à vico Mellaria ad promontorium Album Africæ. Sic ſit ut Plinius anguſtiorem*

tantum partem freti, quod in eo æſtus magis ferveat, fretum *nominaverit; Pomponius autem longius fretum produxerit, quod promontorium Junonis adverſum eſſe ei, quod Ampeluſiam in Africa nominant, animadverteret, & illo Africam, hoc Europam occidentem verſus finiri. His ita poſitis cum terra dicatur Latine cingi mari, cumque fretum ſit Pomponio totum illud mare à Calpe ad Junonis uſque promontorium, findaturque præterea ad Mellariam, præclare Pomponius & illuſtri brevitate patriæ ſuæ ſitum expreſſit*, atque unde nos ſumus cingente fretu Mellaria. *Illud etiam noſtram ſententiam videtur confirmare, quod Pomponius cum enumerat oppida quæ oram totius freti occupant, ſingulis eas conjunctiones præponit, quæ vim copulandi habent. Itaque nullo modo fieri poſſe videtur, ut locus ille*, & quam tranſvecti ex Africa Phœnices habitant, *de Carteja accipiatur, nec ille qui deinceps ſequitur*, atque unde nos ſumus &c. *quo loco ſuſpicor in veſtra Pomponiana editione prætermiſſam conjunctionem, quæ Beſipponi in omnibus, quæ videre licuit, vulgatis exemplaribus, etiam in illo Salmanticenſi Franc. Nunnes, atque in unico MS. in quod incidimus, præponitur. niſi fortaſſe præterita quod portus ſit Plinio, at Antonino in* Itinerario *oppidum vocetur, aut certe ut ille libellus loquitur* manſio: *ſed eo unde abieram redeo.*

redeo. Verba illa & quam tranſvecti ex Africa Phœnices habitant. *de eo oppido intelligo quod Ptolemæus in hac ora inter Mellariam & Carteiam* Tranoductam *appellat, ut legendum videatur more antiquo* Tranſducta. *eodem modo & Claudius Cæſar Tingi ex altera parte freti cum coloniam feciſſet* Traductam Juliam *appellavit: auctor Plin. lib.* v. *cap.* I. *Potuit autem facillime depravari nomen & τὸ σ Græcum extrito apice verti in* o. *Perbellè vero reſpondet nomen poſitum à Ptolemæo loco Pomponiano: cui oppido poſtea videtur* Portus Albi *nomen impoſitum, ut diſerte apud Antoninum legitur. Nam* Barbeſula *apud Ptolemæum migravit in alienum locum, quod ex flumine cognomine in mari interno & ex aliis Geographis liquido conſtat. Quod autem torſit noſtrum Pintianum, legendumne ſit* Phœnices, *an* Pœni, *nulla obſtructum eſt difficultate, cum Avienus, quem ille etiam legerat, de his locis diſertè canat,* Nam ſunt feroces hoc loci Libyphœnices. *Illud potius ſcrupulum mihi injeciſſet hoc loco, quod in optima editione Ptolemæi, quæ à Pirckheymerio eſt vulgata,* Tranſdumenorum *legatur. nomen quidem corruptum, ſed fortaſſe ex* Tranſducta Maneorum *ſic conformatum. Quod Avienus in libello* de oris maritimis *Hiſpaniæ gentem* Maneûm *finitimam Tarteſſiis & Cilbicenis commemoret: gentem inquam* Maneûm *pro* Maneorum *more Poëtico, quamvis*

vis horum regio mediterranea eſt Avieno, & à freto aliquantulum disjuncta: fortaſſe autem ut diſtingueretur à Traducta Julia, *aliqua facta huic nomini acceſſio. in quo tamen nomine licet depravato illud lucrifacimus ut, τὸ σ quod in τὸ ο mutatum falſò fuerat, in integrum reſtitutum agnoſcamus. Quod autem aſſertur, ſi Mellariæ natus fuiſſet Pomponius,* Mellarienſem *non* Melam *nominandum eſſe, hæc oratio pro certo & explorato ſumitur, cognomina tantum à loco ubi quis natus ſit peti debere, quod perabſurdum plane eſſet, aut nomina* ἐθνικὰ *ſemper* κατ᾽ ἀναλογίαν *ex primis nominibus oppidorum flecti, quad in* Meſſana & Mamertinis, *in* Capua & Campanis *multo aliter evenire Varro obſervat: aut certe quod huic proximum eſt nomina* ἐθνικὰ *contractiora nominibus oppidorum eſſe non poſſe, quod tamen incertum eſſe ſatis multa declarant, ut Græcè* Κρὴς ἀ Κρήτη, & *Latine* Creſſa *à* Creta, & Θρᾷξ ἀπὸ τῆς Θρᾴκης, & *Latinè* Thrax *à* Thracia & *alia hujuſmodi: ſed ne diligentius in iſta inquiram, nonne fieri poteſt, ut idem cognomine* Melæ *appellaretur, quod erat in Hiſpania uſitatum, & Mellarienſis eſſet patriæ origine, ut apud nos* Sola & Soler, *qui* Sollàriæ *natus ſit. In quo vides ut in cognomine Melæ, unum* l, *at in nomine* ἐθνικῷ *duplicatum* Sollarienſis, *ut in* Mellarienſis. *hæc de patria Pomponii, ſed antequam hanc diſputationem miſſam faciam, illud præterire non*

non poſſum, locum Salluſtii ex lib. II. hiſtor. *non multum videri convenire* Carteja *Pomponianæ. poſtulat enim locus Salluſtianus, ſi attente conſideretur, ut ea civitas* Tarteſſus *dicatur, quam Tyrii* Gadir *appellabant. Pomponius autem, qui optime noſſet Eratoſthenem illum Philologum clariſſimum. Qui* Beta *eruditorum appellatus eſt, exagitatum ab Artemidoro, qui hæc loca peragraverat, quod* Cartejam Tarteſſon *nominari etiam ſcripſiſſet, ut legimus apud Strabonem, quia animadverſionem Artemidori verebatur, noluit gratiæ Carteja illud dare, neque nomen alienum illi affingere, ſed prudenti & verecundiæ plena acceſſione verborum,* ut quidam putant, *quæ de Eratoſthene plane accipienda ſunt, judicium Artemidori ſubterfugit. Plinius autem minus prudenter ſine ulla præfatione,* Carteja Tarteſſos à Græcis dicta. *quare locum illum fragmenti Salluſtiani de Gaditana potius civitate interpretarer, ut & locus Plinii & Solini, qui à te proferuntur, illud luculente aſſerunt. Avienus tamen cum eadem de nomine* Tarteſſi & Gadir *afferat, proximam arci Geryonæ, à qua Geryonem nuncupatum ait ſe accepiſſe, diſertim facit, atque civitatem in inſula ea, quam Bætis ſuis oſtiis cingit, cui Euſtathius* in Dionyſium *aſſentitur; Strabo ſane illius inſulæ meminit, ſed ſine nomine: Pomponius, cui major fides habenda ſcopulum potius quam inſu-*

ſu-

ſulam eſſe arbitratur, cum ſcribit lib. III. *cap.* I. in ipſo mari monumentum Geryonis ſcopulo magis quam inſulæ impoſitum. *Quamquam in MS. Melæ, quem ego vidi, legitur* Scipionis *vitiosè ut ſuſpicor, cum cæteri præferant ſine ulla dubitatione* Geryonis, *etiam illud Salmanticenſe perantiquum Franciſci Nunnes. Ex quo loco obiter emendandus videtur Strabo; qui* Capionis turrim *habet proclivi, ut ſit, migratione* τῦ *G in* τὸ *C, ut in prænominibus* C. & Cn. & *propter ſimilitudinem litteræ, qua notantur* P. *Romanum* & P. *Græcum, quod vehementer miror à Xylandro non animadverſum fuiſſe. Ex Pomponii igitur verbis, qui his locis propinquior erat, videtur* Tarteſſos *civitas Avieni in inſulam proximam Gaditanam deportanda: ſunt autem aliqua ejuſmodi apud illum, quod ex illis Scriptoribus Græcis ea accepiſſet, quos multa mentitos in Hiſpanicis prodidit Strabo. Redeo ad fragmentum Salluſtianum:* Tarteſſum Hiſpaniæ civitatem quam nunc Tyrii mutato nomine Gadir habent. *Ex hoc loco à Tyriis qui eam bello Sertoriano tenuerant,*Gadir *nuncupata non videtur, tantum illud agnoſco, à Tyriis tunc illam habitari nomine* Gadir, *Tarteſſos primo nominata, ut ait Avienus, à proximo fluminis Tarteſſi, id eſt Bætis oſtio, poſt à Tyriis, qui eo venerant, Punico nomine* Gadir, *id eſt,* ſepes, *ut Plinius & Solinus explicant*

cant, aut conſeptus locus, *ut Feſtus Avienus. Quamquam Plato* εὔμηλον, *quaſi dicas* pecore abundantem *interpretatur, qui etiam nos monere poteſt, quam priſcum ſit nomen* Gadir *in his oris Hiſpaniæ. Tyrii certe dicuntur noſtro Pomponio templum in hac inſula Herculis Ægyptii condidiſſe, cujus ille conditores & vetuſtatem non celebraſſet, ſi de Tyriis, qui Sertoriano bello hæc loca habebant, locutus fuiſſet. Revocandus prӕterea in memoriam locus Strabonis de adventu Tyriorum in hæc loca & de oraculo illis dato, ut intelligatur prorſus, quam vetus ſit nomen Tyriorum in his partibus: & Plinii de Gaditano oppido à Tyriis condito. Mitto apud Eratoſthenem nomen* τῆς Γαδειρας *lectum, & apud Eupolim* τῦ Γαδειρικῦ ταρίχυς. *At* commutato nomine, *additur in fragmento Salluſtii: eſt ita, ſed non additur nominatim ab illis* Tyriis, *qui tum eam habebant, commutatum fuiſſe, neque ex eis verbis plane colligi illud poteſt. At enim Plinio ab eo latere, quo Gaditana inſula Hiſpaniam ſpectat, paſſibus fere centum altera inſula eſt, in qua prius, ut ille ait,* oppidum Gadium *fuit: eſt ita: ſed ut ut ſit, nomen* Gadir *nuſquam legimus* Carteiæ *attributum, ut locus Salluſtii de* Carteja *minime exponi poſſit. Porro de nominibus qui noſtro ſæculo uſurpantur, qui reſpondeant illis priſcorum nominibus, tu optime exiſtimabis, ſed quoniam de patria nimis diſputatum, quod*

in

in eo plus eſſet obſcuritatis, ad indicem libri ὕστερον πρότερον, *quod levius eſt, meam orationem traducam. Indicem illum* de Chorographia *non damnas. merito quidem, ſi Chorographi tantum partes eſſent deſcribere orbem* ἁπλῶς, *Geographi autem addere menſuras præterea, & intervalla* μαθηματικῶς: *ſed quia Chorographus non poteſt totum orbem, ſed partem tantum ejus deſcribere, ut conceptis verbis diſputat Ptolem. lib.* I. Geogr. & *Strabo innuit lib.* I. *item cum docet quemque ſuæ regionis optimum eſſe Chorographum, non video qui poſſit illa* ἐπιγραφὴ *tolerari.*

JACOBI GRONOVII

PRÆFATIO I.

LECTORI

S. P. D.

TAntis poſt renatam bonarum litterarum lucem laudibus celebratum fuit hoc Geographiæ breviarium & variorum vel populorum vel morum Πινακίδιον, ab Pomponio Mela conceptum ſcriptumque, tanta cura ad id, male ab prioribus ſeculis habitum, ſibi reſtituendum incubuerunt viri & primi & multi, ut nemo, quem ſtudiorum amor, etiam tepi-

pi-

pidior, tenet, non inde excitetur ad bene de eo exiſtimandum, credatque inſigni & commoditate & amœnitate fraudatum, quiſquis id ſaltem non deguſtaverit. Si quis vero duret contemplari pertinacius; & obſervet Plinio aliiſque jam ante tot ſecula, quum aliis multis Scriptoribus & iis haud dubie non levibus vilibuſque hæc eadem materia cenſeretur, hunc potiſſime placuiſſe, ut excerptis inde leporibus labores ſuos ingenioſe diſtinguerent; quaſi pro firmo ſtatuentes, nec quemquam ex Romanis id feciſſe acutius, nec ſe facere id poſſe: quin immo ſi ipſe tantum ſuſtineat paulo laborioſius interiora ejus ſcrutari, & videat vel dexteritatem hujus viri in ordinanda re ſanequam perplexa, vel ſtupendas in argumento ſterili & arido & ſic etiam contracto, quin etiam ex recenſendis modo urbium, fluminum, montiumque vocabulis contexendo, munditias an delicias divitiaſque dicam? vel denique ſtudioſiſſimam in legenda Mediterranei maris ora, populorumque circa nunc ſedibus, nunc moribus enarrandis curam; defigetur, profecto nunquam ſatiandus, & laudes grateſque aget Melæ, qui Latinæ Muſæ tam feſtivum & auguſtum deſcripti orbis donarium conſecraverit. Hæc animi & cogitationum facies mihi, hæc aliis oborta fecit, ut tot primo aliquamdiu per ſcribarum operas, deinceps per typos vulgata ſint hujus libelli exemplaria, ut quorum hæc brevi & vix ab

torculari ſicca direpta ſubinde renovari debuerint. Eadem hoc quoque tempore novæ editionis auſpicium fuit & hortamen. Nam quum & caritas & raritas exemplarium, præcipue ſanctius emendatorum, ſumma eſſet, fatigaretùrque multorum petitionibus hic Typographus, feſſus tandem circumſpexit remedium, & ad Pomponium rurſus prælo ſubjiciendum vires ſuas contulit. Is ergo ut exiret commodiſſimus, commodìor certe quam omnes priores, cura & induſtria quanta fieri potuit, providimus, vel cavendo à mendis typographicis, quibus affatim denſis & ſane enormibus maculatæ ſunt ejus tum omnes, tum ſane etiam noviſſima editio, quum in hac ſi unam in fine indicatam correxeris, vix aliam repertum iri confidamus; vel diſtinctionum accurata habenda ratione, vel Indice concinnius formando, qui quidem futilis & ridiculus & fallax etiam vulgo annectitur ad hoc uſque tempus. Porro quod ad ipſius ſcripti correctionem attinet, non potuit ne deliberatio quidem inſtitui, ad cujus editionis exemplum exigi eandem foret conſultiſſimum. Adeo priores non Melam cognoſcendum, ſed libidinem genii potius ſui Lectoribus impegerunt. Alii nondum prædìti iis Geographiæ antiquæ inſtrumentis, quibus poſteriores annos fauſtitas publica donavit, & inde audaciores, non dubitarunt in urbium locorumque appellationibus
paſſim

paſſim ſubjicere, quæ ipſis aliunde nota erant. Alii brevitatem quandam in hoc ſcripto ſummam & male ſpectatam ſupponentes, amputare & abjicere, quæ ipſis parum allubeſcebant, & videbantur quodammodo abeſſe poſſe, etſi veriſſima & contra omnem auctoritatem, ſuſtinuerunt. Res ergo fuit quam maxime neceſſaria, ut in tam temeraria magnorum hominum hallucinatione aliquis formatus ea, quæ huc deſiderari poteſt, peritia tum Geographiæ, tum Latinæ linguæ, codices, quales ex vetuſtate reſiduos habere poſſumus, inſpiceret, exigeret, & inde Melam quaſi regeneraret, etiam ex contemplandis vitiis, quæ in eis antiquitus inoleverant. Id unice præſtitit Vir clariſſimi per bona ſtudia nominis ac meriti Iſaacus Voſſius, & propterea libentes fatemur hanc quoque editionem plurimum ei debere. Ipſas ejuſdem Obſervationes quominus Typographo auctores fuerimus ut renovaret, cauſas habuimus & multas & non leves. Præterquam enim quod animus ferebat tale hoc corpus fieri, quo facile & habiliter quis uteretur; tum magna earum pars non Pomponio impenditur, ſed alibi occupata, plerumque auferri ſe patitur ad increpandas Salmaſii (quo qui plura me docuerit, nullus eſt,) *in Solinum Exercitationes*, & ea occaſione digreſſiones inſtituuntur, etſi forſan & decoræ interdum & doctæ, tamen plane non ad Auctoris noſtri proprie bonum conferen-

tes. Non putavimus ergo noſtra opera fieri debere, ut plura iſtarum vellicationum exemplaria mundo inferrentur, quum & ſatis notæ iſtæ ſint, & ſi quibus nunc demum eas cognoſcendi voluptas eſt, eis deeſſe commoditas per primam editionem nequeat. Nos quidem id judicium noſtrum non facimus. Sed non minus Salmaſium nunc velut τῶν Ἑλληνικῶν ἀμύητον, nunc in aliis prorſus imperitum traduci, quam reliquos viros inſignes, qui vel notis conſcribendis vel interpretationibus componendis declarare Scriptorem aliquem vetuſtum voluerunt, & omnia ab Voſſio velut legem partim corrigendi, partim interpretandi accipere, idque tam præfracte & ſine ulla exceptione, quis ſalubriter fieri poſſe & in talibus rite recteque verſatum eſſe auctorem credat? Et utinam tamen id ubique ex merito & jure veniret, & ut ex illis ſaltem fieremus ſapientiores! Sed non ita eſt: & ut ſcias, quantus ſucceſſus in ſingulis fuerit, ut plura omittam, egregium unum ſpecimen ad teſtimonium citemus, de Pallacopa, nobiliſſima Euphratis dioryge in Arabum campos. Hujus hiſtoriam ſcribit pag. 579. accurate narrare Arrianum, ſed ſenſum verborum non adſecutos eſſe Interpretes: Ita enim illa reddenda eſſe; *Itaque qua in Pallacopam exit Euphrates, illic firmiter oſtium ejus obſtruere propoſuit. Quumque ad ſtadia triginta progreſſus eſſet, petroſa occurrit terra, quamque interciſam fuiſſe comparebat.*

Ea

Ea ſi continua fieret ac denuo conjungeretur, nequaquam ob ſui firmitatem aquam transmiſſura eſſe videbatur ad antiquam illam Pallacopæ foſſam: atque ita præſtituto tempore, quandocunque Alexandro placeret, non difficile futurum fluminis divortium. Hæc eſt interpretatio Voſſii, cui operæ pretium erit apponere Græca Arriani: ἔνθεν μὲν δὴ ἐς τὴν Παλλακόπαν ἐτρέπετο τοῦ Εὐφράτου ὁ ῥοῦς, ταύτῃ δὲ ἔγνω βεβαίως ἀποκλεῖσαι τὴν ἐκβολήν. προελθόντι δὲ ὅσον σταδίους τριάκοντα ὑπόπετρος ἡ γῆ ἐφαίνετο, οἷα διακοπεῖσα εἰ ξυναφὴς ἐγένετο τῇ πάλαι διώρυγι τῇ κατὰ τὴν Παλλακόπαν, οὔτ᾽ ἂν διαχεῖσθαι παρέχειν τὸ ὕδωρ ὑπὸ στερρότητος τῆς γῆς, τήν τε ἀποστροφὴν αὐτοῦ τὴν τεταγμένην ὥρᾳ μὴ χαλεπῶς γίγνεσθαι. Vide jam, Lector, an hic novus Interpres ullam partem veræ ſententiæ ſit adſequutus certius, quam alii. Primo conſidera, unde hauriat duas illas voces *occurrit* & *comparebat*. Etenim ſi ἐφαίνετο ad priora jungi debet, non niſi *occurrit* ſignificare poteſt; ſi ad poſteriora, & notabit *comparebat*, unde petiit illud *occurrit?* Alterutrum certe eſt merum commentum cerebri Voſſiani, non modo præter mentem Arriani, ſed quo omnis veritas in fucum & vanum redigitur. Talis quoque eſt copulativa in illis *quamque intercisam fuiſſe apparebat*. Ubi illa in Arriano? an Græci illam non æque ſolent exprimere ac Latini? Deinde an οἷα διακοπεῖσα ſic notat intercisam fuiſſe, ut jam non amplius eſſet intercisa? Quis do-

ctus Græce, quis homo ſanus, nedum Arriani ſtudioſus id dicet ac talem harum duarum vocum verſionem dabit? Ne dicam, quomodo comparebat interciſam eſſe? Atqui nunquam illic interciſa fuerat. Præterea an illud *denuo* ullum veſtigium habet in Græcis? Inepte vertit ἀποστροφὴν *divortium*, quum notet repreſſionem & continentiam Euphratis intra ripas & averſionem ab alveo in foſſam, ut apparet manifeſte in præcedentibus. *Divortium* vel *diverticulum* eſſe ἐκτροπὴν docuit ex Gloſſis Salmaſius in eadem illa nota, in qua ille μεγάλος ποταμὸς ſic reprehenſus ab noſtro occurrit. Jam quæ ſententiæ univerſæ ſumma eſt, ſi firmiter obſtrueretur oſtium, qua in Pallacopam exit Euphrates, & ſi quoque illa pars, quam interciſam fuiſſe comparebat, denuo conjungeretur, quo igitur iturus erat Euphrates? quo illud divortium fluminis ducetur, ſi nullum ex duabus ripæ aperturis pateret? Taceo, quod quum pateat manifeſte ab Arriano junctim poſita eſſe ξυναφὴς ἐγένετο τῇ πάλαι διώρυχι, ille hæc diſcerpat, & Græciſmum talem nobis præſcribat, ad cujus fœditatem omnia Salmaſiana aurum ſunt. Sed & auctores hujus foſſæ facit Arabas ad irrigandam ſiticuloſam terram ſuam; quod certe non facit Arrianus: ex quo perſpicue conſtat eam factam ab Aſſyriis, ut ab inundationibus ex Euphrate per hanc alterius lateris aperturam ſuas terras liberarent. Hinc etiam tunc Alexander

re-

renovaturus eam foſſam non Arabibus, ſed Aſſyriis erat gratificaturus, ut diſerte teſtatur Arrianus. Sed de hoc Pallacopa alias plura, quoniam plures in eo & hoc ipſo Arriani loco erraverunt. Ceterum ſufficit hoc adduxiſſe, ad tuendos nos, quod multiplicare obſervationes iſtas tempeſtivum non duxerimus. Et quis non ægris oculis & lacrimans videt adeo temere fidem Salmaſii illic in dubium vocari? ut quia Salmaſius in *Solinianis* pag. 478. ſcribit libros habere, *deinde iterumque diviſus ad Deltam & à Melim per omnem Ægyptum*, ſupponat de induſtria in re tantilla mentiri voluiſſe magnum illum virum. Et ſane fas fuerit hoc etiam in illo demonſtrare. Sed quæ fides accuſationis hujus? Nempe tota in eo, quod Vaticani & omnium codicum, quos viderit Voſſius, conſtantem lectionem prædicet hanc, *deinde iterum iterumque diviſus ad Delta & ad Melin*. Sit ſane ita: ego tamen teſtari poſſum prius illud *iterum* in ſcripto codice repertum à me non fuiſſe. Immo nec eſt in Chiſiano exemplari. Deinde in iiſdem non legebatur *Delta*, ſed clare *Deltham* vel *Deltam*. Et in ſumma, emendationem Voſſii non eſſe manum Pomponii certiſſime & mihi perſuaſi & aliis perſuadere facile poſſum; ſed id facere non putavi eſſe hujus temporis aut loci, quia ipſo in loco nondum mihi ſatisfacio. Et hæc hæſitatio non tantum in hoc loco me continet, coërcetque, ſed in multis

 aliis,

aliis, quæ otioſe & diu contemplari mihi non licuit. In quibus tamen licuit, non dubitavi pro virili parte afferre *τὰ καίρια*, ut loquebantur illi, & conſulere placitiſſimo certe & feſtiviſſimo in tam, ut ipſe vere dixit, non benigna materia, & nunquam ſine ſumma lubentia lecto, utque opinor & ſpero poſthac ſæpius legendo ſcripto. Nam quos errores in eo ab aliis deprehenſos & publicatos video, utinam in illis, quæ ipſi ſcripſerunt, ſcribuntque, non plures projicerentur & projecti eſſent Tolle quoſdam populares, & agnoſces nullos, niſi placuerint maligni oculi, & de iis ſingulis reſpondentem nunc agere, non fuit temporis noſtri vel inſtituti. Hæc noſtra qualiacunque ſunt, mi Lector, ut in illis liberrime ſenſum meum patefeci, hoc unum agens, ut ardentiſſime ſpeculatus illud admirabile hujus opuſculi ingenium plene intelligerem; ita liberrime ut illis utaris, rogo, & quæ aliena ab Pomponio exiſtimare potes, ne permitte, ne crede, quidquam invito aut incredulo tibi imponi. Sed & ut augeremus pretium bonitatemque editionis hujus, excerptum Julii Honorii Oratoris vel ex eo alterius, quod toties citatum ab viris doctis memineramus, quum Pariſiis eſſemus, ex Bibliothecæ Thuanææ exemplari à nobis deſcriptum, hac occaſione non ultra ſupprimendum putavimus, & quidem ita, ut nihil in eo nobis licere vellemus, ſed prorſus id haberes,

qua-

quale in vetuſtiſſima membrana reperitur, ad litteram conveniens; in quo unusquiſque ſe exerceat. His ut ſæpe antehac factum, Coſmographiam ſubjunximus, quæ Æthicum auctorem habere falſo credita, ut obſervatum viris doctis: & ne nuda exiret, varietates lectionum, quas ſcriptum ejuſdem bibliothecæ codicem olim ad editum comparantes annotavimus, appoſuimus. Id quoque publici commodi cauſa: cui dum faveo, Lector, fave etiam nobis ac Vale.

JACOBI GRONOVII

PRÆFATIO II.

ETſi ſtudium meum erga Pomponium Melam, cauſamque ejus ante annos ipſos duodecim ſatis profeſſus ſim, ita ut inde patuerit non temere & vane ad editionem ſcripti, ut cenſeo, pulcherrimi me acceſſiſſe; quia tamen refert, nunc faciam, ut originem quoque ejus cognoſcas, quam tunc ob certas cauſas ſuppreſſi. Initiabar enim ſtudiorum rudimentis, & prout vel vires dabant, vel juventutis levitas permittebat, Græcarum Latinarumque litterarum notitiam appetebam; quum Marquardus Gudius ex peregrinatione, onuſtus vetuſtiſſimarum rerum ſelecta, multiplici & admiranda copia, reverteretur.

 Quam

Quam quum in villa Hagenſi aliquamdiu haberet expoſitam, quo ſæpius excurrebat Pater non ſine me, quem volebat ex ſermonibus quoque illis, qui de ſolis erant ſtudiis, proficere; membranaceum Scriptoris hujus exemplar ſatis antiquam, ut bene memini, manum & formam præferens, quum occaſio ita ferret, utpote quod ex ſcriniis promptum, ab eo recenter inſpectum, hinc in abaco poſitum alicubi, forte fortuna in manus meas veniens, etiam ſermones excitaverat, ad dies pauculos domum auferre mihi permiſit; videlicet ut ſic conſulendis & conferendis antiquis codicibus proluderem. Ejus prima verba erant, Pomponii Melæ de Coſmographia procemium incipit. *Cui tamen moleſtiæ quum par non eſſem, in capite tertio libri ſecundi eam deſerui, ſubſtituens curæ meæ alium, quo in ſtudiis ſodali junctiſſimo utebar. Iſta comparatio quum eſſet inſtituta ad editionem Stephani, & ipſum exemplar, quo uſus fuerat Abrahamus Ortelius, ipſe ſuo chirographo id teſtatus, exinde id & cordi nobis præcipue fuit, & me ad Melam exacte cognoſcendum, ſæpeque reviſendum ſtimulavit, etiam ad amorem acerrimum impulit; & quouſque tunc quoque proceſſerim, quid opus eſt referre?*

Poſtea Philippus Rulæus, vir undecunque doctiſſimus & in illa ætate ſolidiſſimus, quum ex Hiſpania ad me in Italiam viſeret, Ro-

Romam digreſſus, quum otioſorum dierum frequentia Vaticanam bibliothecam & collationem Joſephi quam inchoaverat, tædioſam faceret, editionem Franc. Sanctii Salmanticenſem anni 1598. *contulit cum MS. codice Pii II.* P. *M. in bibliotheca Card. Chiſii menſe Majo* CIƆIƆCLXXIV. *quam poſtea mihi donavit. Tanto gratior hæc liberalitas ejus mihi fuit, quod ſciebam fide Rulæi, induſtria, alacritate & doctrina niti me poſſe, quas dotes ejus multo uſu perſpectas habebam. Quod ſi totâ vitâ meâ quidquam dolui, aut dolendi cauſam habui; enimvero has ita repente ſubductas & reipublicæ litterariæ ereptas cum tanto meo peculiari damno planxi & plangam, uſque quo licebit rurſus cum eo jungi. Illi ego quod in itinere jucundiſſimum ſocium, in amicitia fideliſſimum pectus, in Florentini contubernii neceſſitudine optabilem concordiam, in ſtudiis, quæ incredibili vigore mentis & acrimonia complexus erat, adjutorem ſæpe perſpicaciſſimum, fruenti mihi quondam & admiranti & lætanti exhibuerit, ac poſtea etiam donatione iſtius Melæ proſequutus ſit, nunc immortalis & gratiſſimæ recordationis hanc teſſeram ponere debui;· teſtans non poſſe, non debere memoriam ejus incidere in hanc abſurditatem, quaſi Polycarpi & Barnabæ Epiſtolas commiſcuerit; neque credet quiſquam, ſi modo conſideret eum, à quo iſta narratio*

tio tam illepido cum lepore vulgata eſt.

Ceterum his ego vel ornamentis inſtructus vel ſtimulis excitatus ſæpe Melam reſpexi, non modo ut quod millies feceram, admirarer præclarum ejus inventum in contexendo ordinatim hoc congeſtu & enumeratione nominum infacunda per quæ ſitiſſimum facundiæ nitorem adornanda; ſed etiam, ut quæ adminiſtratio eum ad hanc ætatem duxiſſet, curioſius animadverterem. Quum enim mortalis conditio non permitteret ut ingenium ipſius ac facundia ſemper ſupereſſe ſibi poſſet; bene ſentiens tamen de poſteritate, hoc vitæ mentiſque teſtimonium reliquit per litteras, quas mutari & inverti facillime poſſe novimus. Quod ſi ullus Scriptor expertus eſt, inprimis Melæ huic contigit tum quamdiu res litteraria ſtetit ſcriptura & calamis, tum poſt adſcitam plumbi & prælorum induſtriam. Acceſſit deinde cauſa loci, in quo poſtquam poni me permiſeram, nihil vindicare mihi omni niſu conſtituens, quam ut decus undecunque ei arceſſerem, quum ipſe prætexto (ſi quod fuit) ejus nequaquam egerem, ad Melam quoque accedere debui.

Cujus edendi curationem quum adeo ſine aſtutia ſuſciperem, ut aperte quid agerem pateret, & qui meus eſt mos, ſimpliciter profiterer, quid cenſeri oporteret; irritavi hominem, qui jam ſeptuaginta fere annos

poſt

poſt tergum reliquerat, quem Pater meus ut æqualem dilexerat, ego nunquam æſtimaveram, quia nihil boni ſolidi ad ſtudia ex eo audiveram vel puer vel adoleſcens vel Hagæ vel in Anglia; ut neſcio quid puerilis intemperantiæ non tantum meditaretur, quum alia meditari præſtitiſſet, ſed etiam effuderit per voces Salmonei cujuſdam aut Polyphemi animo ſed repueraſcenti convenientes. Non ego illas, non Voſſium tanti feci, ut recognoſcerem; ſed ne publico & minoribus officerent per objectiunculas & cavillationes, recognovi ſingulas, riſi & momenti nullius eſſe oſtendi, ſenemque bulla, qua ſe digniſſimum probabat, donavi; nihil perinde gaudens, quam quod ante diſceſſum eam videre potuerit. Primum enim folium Appendicis *nactus non dubitavi ſtatim facere, ut ſentiret, quamvis me tanquam retiarius fuiſſet aggreſſus, non niſi ferula abegiſſe captationes ejus.* Pallacopas, Regia gens, Munimentum ejus, Syriæ Sophene, *& tot regionum vocabula & lingua utraque rerum noſtrarum teſtis erit. Quæ ſupererant, debui nunc attingere, & veritatem in errore ejus laſcivo labantem ſtabilire. Quod ut à me fieri poſſet certius, adjuvit Frater unicus ſuppeditanda collatione, quam in Ambroſiana bibliotheca Mediolani inſtituerat inter editionem Antonii Francini ab hæredibus Philippi Juntæ vulgatam anno* D. XIX. *ſupra mille menſe Aprili, & MS. exem-*

plar

plar in pergamena, Romanis litteris. Unde triplici Antiquitatis fide ſuccinctus & pronuntiare potui ſecurius, & intacta nuper aliqua contueri perſpicacius; quod ut ſtudiorum ſplendori & Pomponio Melæ conducat precor. Nec intra grandia tamen illa & Voſſio, ut Heroi, ſolum tractanda conſtitit labor meus, ſed etiam multa minuta curæ habui, quæ aut per Voſſii ineptiam impacta ſunt Melæ, aut ob negligentiam erant permanatura. An ego Indicem Melæ paterer concinnari & edi ſub nomine meo, in quo venditaretur Cercinna promuntorium, Colonia Zilia, Gna fl.? *Atqui hæc ab illis operoſis Voſſiani ingenii machinis aut producta ſunt aut propagata. Sic lib.* 1. *cap.* 4. *edidi*, Africa pergit incurva ad occaſum, faſtigatque ſe molliter, & ideo ex ſpatio paulatim adductior, ubi finitur, ibi maxime anguſta eſt, *quum priores, poſita poſt vocem* adductior *nota puncti, diſcerperent temere, quæ conjungi debent. Similia alia plurima inſtauravi ad decorem Melæ congruum. Quod vellem ut ſpectaretur quoque ab aliis. Nam quæſo qualis illa ſtudiorum ratio dicenda eſt, qua utitur Andr. Morellius? Ille enim quum Pariſiis* in ſpecimine rei antiquariæ *ad nummum, in quo legitur* ΔΑΡΔΑΝΙΩΝ ΡΟΔΙΟϹ, *poſt citata de fluvio Rhodio Strabonis verba ſcripſiſſet pag.* 80. Hujus etiam mentio apud P. Melam, *in Germanica nuper editione ſuppoſuit pag.* 182.

Me-

Mela eundem fluvium nominat. *Quid? utrum ut verbis melioribus rem proferat? an priora intelliguntur facilius ab Gallis, poſteriora ab Germanis? Omnino iſtum fluvium in Mela vidit iiſdem oculis, quibus in nummo L. Æmilii Bucæ pag.* 237. *apparebant litteræ Punicæ. Sic aſper ille Claud. Verderius pag.*74. *trucis* cenſionis *ſcribit* [*Pomponius Mela Britanniam* feris ſcatere *improprie enunciavit*]. *Quum Mela non de Britannia, ſed lib.* III. *cap.* 7. *de India & Scythia ſic loquatur. Quin & maximus Grotius ad* Matthæi Euangelium XXVI, 34. [ſecundis galliciniis *Ammianus, quæ vox* ſecundorum galliciniorum *etiam apud Melam eſt*] *Vellem patefeciſſet locum.* οὐ πρέπει ταῦτα, ἃ πρέπει. *Itaque poſthac meliora. Sed & nummos quoſdam veteres addidi, ut quod verbis ab Auctore noſtro deſcriptum animo percurreres, oculorum pariter delectatione in eo fruereris, aut planius hinc intelligeres, aut etiam rideres.*

Non omiſi ne nunc quidem his annectere Excerpta Julii Honorii Oratoris, vel ex eo alterius, quæ toties citata ab viris doctis, ex Bibliotheca Thuanæa Pariſiis deſcripſeram, prorſus talia, prout in vetuſtiſſima membrana reperi. Coſmographiam *quoque Æthicum auctorem habere falſo creditam, cum variis lectionibus, quas ex ſcripto ejuſdem Bibliothecæ codice collegeram, his comitem dedi.* *Sed*

Sed ut uberiore proventu editionem hanc ſimul & regionem bearem, novum ἕρμαιον *fecit Ravennatis Anonymi* Coſmographia, *ut appellari debuerat, quum ipſe Scriptor ſic appellet, & ut poſthac ita appelletur, auctor ſum & publice intereſt. Eam medio tempore ante annos octo cum orbe litterato communicavit Lutetia, quum exemplaris conficiendi ex Regia Bibliotheca & typis evulgandi operam præberet D. Placidus Porcheron. Potuerat id præcipere Voſſius, quum in Bibliotheca ſua haberet exemplar nequaquam profecto illud, ut vir ille doctus hariolatur, vel ut ipſe loquitur, divinat, quia codex ille ex iis forſan ſit, qui poſt elapſum æræ Chriſtianæ ſæculum duodecimum, exarati minutiſſimis & intricatiſſimis characteribus vix & aliquando ne vix quidem prodant quod condunt. Ridicula Gallici commenti vecordia. Eſt enim à capite ad calcem exaratum manu ſatis conveniente & ad lectionem, prout optari poteſt, diſtinctam patula, verſibus ſpatio juſto ſeparatis & in rectum ordinem digeſtis: adeo ut quod in Grotianis* Vandalicis *editur* Manomirus, *ejus erroris origo prorſus temere ab iſto exemplari repetatur, veriuſque chirographo Grotii ſit attribuenda, cujus in ſcribendo forma non erat admodum plana; etiam exemplar Lugdunenſe in omnibus locis congruit cum Regio. Quod autem in edendo non occupaverit, nemo mirabitur, qui*

qui Voſſium noverit. Ille hoc agebat, ut & omnia ſcripta ſua & obſervationes in Melam appararet ac condiret partibus ignotis & ad quas Lector ſtupere deberet utpote inauditas & incognitas. Sonare ſcripta inedita, nec fateri, vel quorum ea eſſent, vel ubi exſtarent; vere erat Voſſianum: umbriculum *cogitare in Curtio & Jove Hammone, & ex nummo oſtentare, Tacitum citare ex lib.* XX. *Sic ad lib.* I. *cap.* 19. 41. *noluit nominare Agathemerem, cujus hæc verba eſſe in lib.* II. *cap.* II. *patuit poſtea ex editione Samuelis Tennulii avunculi mei, ſed ut velut in antro Corycio miretur Lector, Voſſii verba ſunt;* Vel unus hic teſtabitur locus anonymi Auctoris, cujus, quia ineditus eſt, adſcribam verba. *Ita amenti arrogantia jactitat ad lib.* II. *cap.* 3. Adſcribam verba non Hermolai abbreviatoris, ſed ipſius Stephani hactenus inedita. *Multum abeſt, ut Voſſius quidquam indicaret de beneficio Bibliothecæ Seguierianæ, jam diu noto inter Pariſienſes; ſed populares pro bardis habens, ſibi dictitabat illam felicitatem contigiſſe, quaſi ipſum Stephanum ineditum poſſideret. Sic ad lib.* II. *cap.* 6. I. *ipſe cernebat Stephani Grammatici locum de Iberia deſcriptum eſſe ex Porphyrogenneta* de Adminiſtratione Imperii: *nequaquam ut hoc indicium adſcriberet Henrici Valeſii* notis in Peirefciana Excerpta *pag.* 73. & 74. *diu ante ipſum editis, & quas obli-*

** ** * *que*

que contrectare ad lib. 1. *cap.* 18. 16. *in* Campo Thebe *non omiſit. Et res illa ſucceſſit ei, quum id apud imperitos ageret. Ita Geographum Ravennatem conjungit Ptolemæo, ubi loquitur de Taphrure; item ex eo oſtentat* Tranſducta Cetraria. *An hunc ederet Voſſius? ſcilicet ut ſic ipſe proderet, quam inepta citatione fundaretur; etiam fraudem ſuam patefaceret, qua conjunxit hæc duo velut ad unam urbem pertinentia nomina, quum in editione Pariſina ex codicis MS. accurata imitatione diſtinguantur etiam* Transducta Cetraria, *prout eſt etiam in Lugdunenſi, non dubitante tamen Vaillantio Voſſium ſequi. Hæc una & vera cauſa inter* ἀπόκρυφα *coacti latere laboris illius.*

Id autem miror in ratione Pariſienſis editoris, ut tunc demum, quum omnia ſcripſiſſet ac Typographo tradidiſſet, comperiſſe ſe fateatur Anonymum Ravennatem in obſervationibus ad Melam *laudari. Sic in Gallia & perfectos ſe eſſe Geographos, & Geographias cum notis edere ſe poſſe intelligunt, etſi obſervationes illas non viderint. Sane ita ab eo factum eſſe ſignificant illæ notæ, nequaquam ſic congeſtæ, ut quidem hic Ravennas deſideraret, nil niſi Peutingerianæ tabulæ, itinerariorum quæ ſub Antonini nomine exſtant, item Ptolemæi collationem referentes, hoc eſt, genus ſcribendi ſortitæ, quod à quolibet ex indice præſtari perfacile queat. Itaque*

quum

quum id unicuique ſit in promptu, notis ipſis Lutetiæ relictis, Geographiæ exemplaria cum vicinis meis communicanda cenſui. Et quum tempora mea mihi non permitterent in ea ex voto verſari; id tamen inſtituta editi exemplaris comparatione ad MS. Lugdunenſem providi, ut integrior & plenior in ſecundo hoc proceſſu appareret. Quod ne temere cenſeatur à me dictum, ecce ipſa rerum teſtimonia. Sic lib. I. *n.* IV. *addidi vocem* duodecim: *num.* VI. de mari in terram ab humanis obtutibus procedere videntur, excepto reumaticam acceſſam. Quod omnibus palam eſt. Sed illis reſpondetur, quomodo legimus. *Ita enim eſt in MS. quum in Pariſienſi deſit vocula prior, & præterea mox legatur* acceſſam. Quod legimus: *nec debuerunt Typographi retinere* quod legimus: *ubi quidem quum præpoſitio* de *abeſſet, D. Porcheron inter errata in textu, ut vocat, id poſuit, juſſitque legere* maria. *Sic n.* XIV. *replevi*, Nam ut clarius loquamur, inveni in ſancta ſcriptura nominatim tertiam, *quum ex Gallia daretur non niſi* nam tertiam, *imperfecta prorſus ſententia. Lib.* II. *num.* IV. *in fine addidi* ad faciem inſulæ Taprobanæ. *Et n.* XVII: ad aliam partem, id eſt, à meridiana verbi gratia, *quum ſexta & ſeptima vox abſit ab Gallica. Et n.* XX. Phaſis, qui de Caucaſis montibus deſcendit, *quod poſtremum verbum neceſſario requiſitum tamen inde aberat: Sic*

lib. III. *num.* II. *inſerui* Choſtes. Arſi. Semeos. Aſchim. Thirſitis. Mepſea. Phateopolis. *ignorata omnia editioni Gallicæ. Sic libro* IV. *in principio reddidi* longe lateque nimis ſpatioſiſſime, *ubi vox tertia abeſt, perinde ut illæ in num.* VI. Sed & Caſtorium & Lolianum atque Arbitionem Romanorum Philoſophos, *ubi etiam in vocibus* modo Bulgari habitant *media vox prave erat omiſſa : & num.* XI. procedit Oceano quod; *& num.* XIX. Ex quibus aliquantas deſignare volumus, id eſt, Burgenis Spaneatis Antilena, Cibalis, Certiſiam, Lavares, Cuminion. Item ad aliam partem ſunt civitates, *& mox* in ipſas partes Pannoniæ, *quorum nihil eſt in Gallico exemplari. Sed & eodem libro num.* XXIX. *volupe mihi fuit in gratiam locorum, unde meis, unde aliorum ſtudiis immenſa contigerunt auxilia, ſupplere* Item provincia Romæ Tuſcia inſignis nobiliſſima, item provincia quæ dicitur Tuſcia, *quum præter quatuor primas voces nihil edatur Pariſiis, ſuppreſſo hoc illius quoque temporis eximio teſtimonio. Ita num.* XXXII. *interpoſui* Menturne, *quæ vitioſe deerat, ut num.* XXXVI. quam prædiximus Sinogalienſe, *quum intercidiſſet medium, reſtituto etiam* Foro Glodi, *ut in MS. exſtabat, non* Globi. *Num.* XXXVIII. *egregie reſtitutum vides* terminetur, ab aquilo tanquam hominis palmam vel folia, *quum non niſi primum & duo poſtrema verba nota ſint Pariſiis,*

ſis, & pari juſtitiæ cauſa edidi deſcribatur ab oriente, *quæ duo poſteriora huc uſque latent.*

Non minus præclara repoſita ſunt lib. v. *ut mox in principio hæc neceſſaria vel maxime* attamen reiterantes totas circa litora maris magni poſitas: *num.* VII. circa ipſa litora maris .. & ſupputantur (*hæc poſtrema iterum inſerui num.* XV.) *num.* XI. Tomis, Stratonis, Calliatis, Turiſia, Bycoris, Tumo, Dioniſopolis. *num.* XVI. Europa & multoties dicta Aſia vel ſuperſcripta, *omnia vel pulcherrima ſine dubio vel neceſſaria ſupplementa: unde etiam ſuſtinui immittere num.* XXIV. Boa, Leporaria, Poraria, Teraria, Solenta, *etſi jam in præcedentibus exiſtere ſimilia videantur.*

Quid dicam de minutis quibuſdam, ſed tamen aut conſpicuis, aut peræque neceſſariis? ut quum reſtitui & immiſcui eod. lib. num. XXV. juxtus, *quum lib.* IV. *pro* aſinalis, *quod eſt nugatorium, edidi ex MS.* affinalis: *num.* XLII. Luſitania *pro* Liſitania, *unde notam faciunt in Gallia, num.* XXXV. Ecas *pro* Feas. *num.* XXX. id eſt Venetia, *ubi male medium abeſt. num.* XVI. Illyricum *pro* Illyriacum, *lib.* III. *num.* XII. fretum ſeptemgaditanum *ejecta nuper prima voce. num.* IX. item ad aliam partem, *unde ſecunda erat dempta; & paulo ante* item litus maris magni juxta Mauritaniam Tingitanam, *ubi erat* juxta, Mauritania Tingitana, *ſatis inepte. lib.* II. *num.* XV. Da-

 maſcus

maſcus *pro* Damaſcius: *num.* XIV. Emaus quæ & Nicopolis, *ubi vulgo* qui. *lib.* I. *num.* XVI. Quæ Bithynia *pro* qua Bithyniæ. *num.* VIII. diſcerpentes *pro* diſcerpentes. *num.* V. Liginius *pro* Ligmius. *num.* I. tranſmetatæ *pro* tranſmeatæ: *omnia ex hoc MS. ſolo ſincere correcta ac integrata.*

Non potui tamen ita defungi & abſtinere, ut non luxata interdum conſiderarem & pro virili adjuvarem. Quale eſt paulo ante hanc poſtremam citationem. Attamen ab intellectuali doctrina imbutis, totus mundus diverſarumque gentium habitationes, ſicut in eorum libris [legimus] ſub multorum Imperatorum temporibus, mundus iſte deſcriptus eſt. *An ſic habeatur in codice Gallico, equidem ignoro: ſed ſcio ſic Pariſiis editum, & verbum* legimus *à ſe impoſitum fatetur ipſis ſignis D. Porcheron. Ambigo an bono exemplo. Certe in codice Lugdunenſi, ut iſtud verbum quoque non exſtat, ita legi ſcio:* attamen intellectuali doctrina imbuti totum mundum div. i. h. ſic in eorum libris ſub. *An id præſtabat pro derelicto negligere potius quam leni ope hoc totum inſtaurare* attamen intellectuali doctrina imbui totum mundum diverſ. gent. habitationes, ſicut eorum libris ſub multorum Imperatorum temporibus mundus iſte deſcriptus eſt, *integerrimam ſententiam exhibente periodo. Unde ſicut hîc τὸ* legimus *non tuli; ita nec in fine pag.* 7. τὸ obtinuit, *quod ex ingenio*

genio interpoſuit iſtis famulus (*obtinuit*,) ut ſol, *quum non exſtet in MS. nec faciat ad veram ejus loci mentem. Sic num.* VI. *quum proferretur ex MS. Regio* loca & regiones quaſi minimus nominatim deſignaverunt, *ut eſt in MS. etiam noſtro*; & *viderem mandatum, quo jubebar legere* minutatim (*neſcio utrum pro ſolo* minimus, *an pro utroque* minimus nominatim) *rurſum ex Addendis Cl. Renaudotii helleniſmum neſcio quem ſupponi, non dubitavi, quin ſcriptura male concepta eſſet pro* minimas. *Ita non acquievi lib.* III. *in principii fine illis* Nuchul, qui ad frontem ejuſdem Æthiopiæ Troglodytarum (ubi) eſt maxima eremus, quæ dicitur Nitrenſis, & Eger appellatur, Nilum vocitant, *ut edebatur Pariſiis, ubi quidem ſive τὸ* ubi *abſit, ſive inſeratur, nihil eſt boni: atque ideo ſuppoſui meram ex MS. antiquæ manus fidem.*

Rurſus quum lib. IV. *num.* XIV. *viderem edi Pariſiis* Gipidia appellatur, ubi modo * avari & iniqui habitant, *inextricabili prorſus nodo turbatis vocibus, quum in codice Lugdunenſi reperirem* ubi modo Uniqui & Avari inhab. *non potui contineri, quin verum reſtituerem* Uni, qui & Avari, inhab. *Intelligit enim Hunnos vulgo dictos, quos* Unos *vocaverat jam ante in lib.* I. *num.* XI. *Unde jam exſiſtit ultro præclara alia reſtitutio in ejuſdem libri num.* XII. *ubi videmus exhiberi*, Nam Gotthos & Danos, imoſimo ſimul

Gepidas, ex ea antiquitus exiſſe legimus, *de qua loco neſcio quid velint in Erratis ita collectis* [*Pag.* 27. *l* 3. *innoſimo*, lege *immo*] *in notis autem ſcribitur Grotius legere* imo ſimul *pro* imoſimo, *quum Grotius ita legat* Danos imo ſimul Gepidas, *ut videtur, illud* imoſimo *ex temeraria litterarum repetitione ortum judicans. Sed fruſtra. Servat illos omnes apices quoque codex Lugdunenſis, unde reponi oportuerat* Gotthos & Danos, Unos, imo ſimul Gepidas.

Sed ſuperſunt etiam, nec illa pauca, quibus potuiſſem opitulari, vel ex MS. vel ex meo, niſi me defeciſſet hora. Ejus certe generis eſt, quod occurrit lib. I. *num.* III. *de Britannia*, quam Græcorum Philoſophi quaſi Micoſmin appellant. *Quia ſcilicet Microcoſmus cuicunque in ore eſt, hinc & D. Porcheron jubet aut legere* Microcoſmum *aut ſaltem intelligere. Qua ſodes fide? Immo in Batavia putamus auctorem dediſſe* quaſi imicoſmon. *Dixit* Imicoſmon *pro* Himicoſmon, ἡμίκοσμον, *alterum nempe orbem, ut alludens ſcribit Servius ad notum Virgilii locum.*

Verum huic ſcripto forſan nunc nimis immoror, & Præfationis menſura ultra decorum extenditur. Unum tamen ſignificare debeo, ſcilicet mihi in hac ſtudiorum parte vel jucundiſſimum obvenire, ut ex ordine ſæculorum videam quemadmodum mutatæ ſint pedetentim appellationes tum urbium, tum regio-

gionum. Ideo quum Mela ſervet vetuſtas appellationes, quas Græca aut Latina aut alia lingua locis impoſuerat; acceſſi ad Honorium & Æthicum, quorum ætate cum ipſius imperii Romani decreſcente majeſtate etiam ſermo Romanus contaminabatur perinde ac Græcus, barbariſque nationibus irruentibus mutabantur quoque nunc in litteris, nunc in ſyllabis nomina locorum, aut penitus interim alia ſubjiciebantur. Gravius commotæ res fuerunt ubique mediis ſæculis inter hos & Coſmographum Ravennatem, unde etiam mirifica prorſus exſtat & animadverti poteſt alienatio illius puri Græci Latinique in neſcio quid barbarum, quod nihil niſi ſonum ex ſe faceret, nec intelligi poſſet, niſi velut ſub iſto nubilo appareret tamen parumper ſcintillans origo prior in illis vocibus, quæ ut & ipſæ urbes ſtante adhuc imperio & ſermone veteri fuerunt in mundo. Nam etiam mediis illis ſæculis excitatæ ſunt novæ urbes, quibus cur hæc vel iſta fuerit indita appellatio, nullus homo nunc liquide dixerit, quum conjecturarum ſatis & abunde ſit. Sed & iſtarum urbium tam ſero conditarum primævas appellationes quum inter ætatem Coſmographi Ravennatis & hanc noſtram contigerit mutari ob migrationes gentium & irruptiones potentiorum, & hinc falſæ ad nos perlatæ ſint; tamen veras illas & genuinas & compluſcula ſæcula conceptas ex hoc Raven-

nate diſcimus. Ut ſcias, mi Lector, quo tendam; urbs eſt Belgicæ, quæ hac æſtate patefecit veriſſimum virtutis inter Batavos & Gallos diſcrimen. Hanc quis non hodiernorum appellavit Namurcum *aut* Namurcam, *vel ut ipſi cives dicuntur legere in vetuſtis ſuis tabulariis, quibus & Lipſius paſſim legitur acceſſiſſe, ut certe etiam facit, immo* & *etymologiam quandam prompſiſſe,* Namurum. *Hæc ſunt admodum ridicula; quum certiſſima apodixis exſiſtat ex hoc noſtro Ravennate & ejus ſæculi appellatione eam antiquitus* Namon *vocitatam; prout occurrit in libro* IV. *num.* XXVI. *quam certe appellationem noſtræ regiones fideliter continuaverunt; ut adeo pateat alteram appellationem triſyllabicam prodiiſſe ex fæce ſordidi ſermonis, qui per barbaros Francos in regionem alteri lateri adfinem importatus eſt Græcis, Latinis Germaniſque vocabulis in unam futiliſſimæ miſcelæ compagem, hoc eſt, teterrimum claritatis ac veritatis venenum, tractis. Vale, Lector, & veritati æquus, crede ad Melam requiri aliquid amplius, quam quod Voſſius aut voluit aut potuit præſtare, vel ex Rege Bætorum, hoc eſt, Batavorum, quem ipſe augur in Britannia futurus inauguravit.*

D E

D E
POMPONIO MELA
ELIAS VINETUS.

P*Omponium Melam* Geographum, inter Cæſaris Octaviani Auguſti, & Veſpaſianorum imperia floruiſſe argumento eſt, quod Cajus Plinius, *Hiſtoriæ Naturalis* ſcriptor, cum inter ſuos auctores laudat: quam Tito Veſpaſiano dedicabat, annis poſt natum Chriſtum circiter octoginta. & quod ipſe Mela Cornelium Nepotem citat libro tertio: quem Cæſaris Octaviani principatu mortem obiiſſe, ex eodem Plinio didicimus. Iolque, Africæ urbem, Cæſaream vocat libro primo: quam ſic in honorem Cæſaris Octaviani Jubam transnominaſſe, Strabo & Eutropius nobis ſunt auctores. Itaque nemini dubium eſſe debet, quem principum maximum Britanniam tam diu clauſam aperire dicit libro tertio, quin Claudius ſit accipiendus, Caji Caligulæ ſucceſſor: qui primus poſt Julium Cæſarem, Cæſaris Octaviani patrem, Britanniam tentavit: uti Suetonius & Eutropius ſcripſerunt. ac ita ſub Tiberio, Caligula, & Claudio, Romanis principibus, vixerit Pomponius Mela: hæcque Geographica, quæ in quibuſdam exemplaribus, *De Chorographia;* in aliis *De Geographia; De Situ orbis* in aliis inſcribuntur, ſub Claudio Auguſtorum quarto conſcripſerit.

rit. Ceterum ubicumque vitam tranſegerit, ex Tingentera Hiſpaniæ civitate fuiſſe ſe tradit lib. 11. *Melas* autem aliquot alios memorant Latinæ litteræ: ut, *Melam* equeſtris ordinis virum: quem hauſto porri ſucco ſub Tiberio Cæſare periiſſe ſcribit idem Plinius: *Fabium Melam*, Juriſconſultum, qui citatur libro quadrageſimo Digeſtorum Juſtiniani, capite *de cloacis*, & alibi. *Lucium Annæum Melam* à Nerone interfectum, fratrem Senecæ Philoſophi, Lucanique Poëtæ patrem. Quos omnes ſuſpicor Hiſpanos genere fuiſſe.

EX

E X

GERARDO JOANNE VOSSIO

DE

HISTORICIS LATINIS.

POmponius Mela, natione Hiſpanus, Claudii temporibus fuit; ut recte primus adſtruxit Vadianus: quem iccirco & Vinetus ſequitur, & Schottus. Inde eſt, quod & ipſe meminit Cornelii Nepotis, ut recentis Scriptoris: & ad partes à Plinio advocetur in *Hiſtoria Naturali*; qui Veſpaſiani temporibus claruit. Scio eſſe, qui arbitrentur, vixiſſe temporibus Julii Cæſaris; idque propterea, quia lib. III. cap. 6. loquatur hoc pacto: *Britannia qualis ſit; qualeſque progeneret, mox certiora, & magis explorata, dicentur. Quippe tam diu clauſam aperit ecce principum maximus, nec indomitarum modo ante ſe, verum ignotarum quoque gentium victor; qui propriarum rerum fidem, ut bello affectavit, ita triumpho declaraturus portat.* Verum hæc verba uni conveniunt Claudio; ut liquet ex Suetonio de imperatore eo cap. 17. At nunquam de Britannis triumphavit Ju-

Julius. Quid quod Melæ libro primo mentio fit Cæſareæ? quæ, cum prius Jol diceretur, nomen Cæſareæ ab Cæſare Auguſto accepit. Ceterum etiam de patria ejus liticula eſt. Siquidem Mellariæ, Bæticæ oppido, quod nunc eſt in ditione ducum Methynnæ, & Sidoniæ, natum eſſe, Hermolaus Barbarus arbitrabatur: imo ajebat ex eo Melæ, vel, ut ipſe ſcribere maluit, *Mellæ* nomen accepiſſe. Sed inde *Mellarius*, aut *Mellarienſis* potius diceretur. Et ſatis ex aliis conſtat, *Mela*, non patriæ, ſed gentilitium eſſe nomen. Alii igitur Cingenterati, (quod, MSS. Melæ codicum fidem ſecuti, iidem Bæticæ oppidum ſtatuunt) natum fuiſſe veriſimilius putant: atque id è ſecundo ejus libro colligunt: ubi, de Bæticæ oppidis loquens, ait ipſe: *Atque, unde nos ſumus, Cingenteratum, Mellaria, & Bello.* Ubi Hermolaus *cingente freto* legebat, ut Mellarienſem faceret. Vinetus maluit *Tingentera*, quod in ſuis repererat libris. Pintianus voce *Cingenteratum*, tanquam nihili plane ejecta legebat: *Atque unde nos ſumus Mellaria.* Schottus corrigebat: *Atque unde nos ſumus ex gente ea. Tum Mellaria.* Eam vero emendationem acceptam ferebat Franciſco Sanctio Brocenſi: uti ille Petro Ciacconio Toletano. Anteceſſerat autem proxime apud Melam oppidi Cartejæ, ſeu Tarteſſi mentio: quam iccirco patriam Melæ fuiſſe arbitratur. Caſaubonus

com-

commentario & caſtigationibus in lib. III. *Strabonis* emendat hoc pacto, *Atque unde nos ſumus Tingi contraria Mellaria.* Vel *Tingi è regione ſita Mellaria.* Solet enim Mela meminiſſe locorum, quæ ex adverſo ſita. Ergo, ſi MSS. codicibus ſtandum, patria Melæ erit *Cingenteratum*, vel *Tingentera.* Sin emendationem ſequimur quæ placuit Schotto, fuerit Cartejus, ſive Tarteſſius. At juxta correctionem Barbari, Pintiani, &, quæ imprimis placet, Caſauboni, Mellarienſis erit. Utcumque ſe habet civitatis nomen, Bæticum fuiſſe Melam, ſatis indicant verba illa, *unde nos ſumus.* Inclaruit Mela libris III. *de Chorographia;* ut eſt in pleriſque libris: ſive potius, ut in aliis vocantur, *de orbis ſitu.* In iis, & perſpicua eſt brevitas, & mira elegantia. Imo, ut Strabo ab eruditione, à diligentia Plinius, ita ab arte commendatur Mela: quod judicium eſt Alfonſi Garſiæ Motamori in *commentario de doctis Hiſpaniæ viris, atque ejuſdem Academiis* [1]. Nomen hujus Scriptoris corruptum eſt apud Servium *in lib.* IX. *Æneid.* ubi à Melone dici ait, ſeptem eſſe Gangis oſtia: quod apud Melam legas lib. III. cap. 7. Valde autem ridiculus eſt Claudius Verderius [2], cum dictionem Melæ, elegantiſſimi ſane Scriptoris, culpare non veretur. Objectat, quod dixerit, *Britanniam feris ſcatere.* Quaſi non expreſſum hoc ſit de iſto Lucretii lib. V. 40.

Ita

1 *Habes T.* II. *ſcriptorum Hiſpaniæ illuſtratæ,*
2 *Cenſione in auctores penè omnes.*

- - - - Ita ad ſatiatem terra ferarum
- Nunc ſcatit - - - -

At, inquit ille, *ſcatere* eſt à σκάτος [1]: unde idem alibi [2] *ſcatere* vocat latrinarum verbum. At nos ſcimus שְׁדָא Chaldæis & Syris notare *fudit*: unde שָׁדֵי, *fundens*. Hinc *ſcateo*, quod iccirco dicitur de terra liquorem fundente: uti etiam indicant derivata, *ſcatebra*, & *ſcaturire*: & Plautinum illud in *Aulularia*:

Quæ mihi interbibere ſola, ſi vino ſcatet,
Corinthienſem fontem Pirenen poteſt.

1 *Stercus.*
2 *Pag.* 27.

POM-

INEATVS A P. BERTIO

O.

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

Digitized by Google

POMPONII MELAE DE SITU ORBIS

Liber I.

PROOEMIUM.

[1] Orbis ſitum [2] dicere aggredior, impeditum opus, & [3] facundiæ minime capax; (conſtat enim fere ex gentium locorumque nominibus, & eorum perplexo ſatis ordine,

Pomponii Melæ] Cognomen ſatis notum in gentibus Romanis, quod in collectione ab Andrea Schotto facta, & Roſini Antiquitatibus addi ſolita, attribuitur Annæis, & Pomponiis: in Indice, quem dicitur feciſſe Savotius, & Car. Patino auctus adjicitur libro Familiarum Romanarum, vindicatur familiæ Bæbiæ, quum ipſe nummus, unde id colligitur, applicet *Aquino*, *Babii* vero cognomen ſit *Tampilus*. Sed longe pluribus id placuit, quum & in ſepulchro Ceſtii memoretur PONTI. L. F. CLA. MELAE, quod citatur etiam ab Urſino ad nummos Ceſtiæ gentis; & jam Vinetus ex L. 1. §. 12. D. *de Cloacis*, & alibi producat *Fabium Melam*, cujus ſolum cognomen appellatur L. 27. §. 34. D. *ad Leg. Aquil.* Quin & maxime vicinus hujus ætati Mela, quem Plinius lib. XIX. cap. 33. memorat & ſcribit, *famam eſſe reum ex procuratione a Tiberio principe arceſſitum in ſumma deſperatione ſucco porri hauſto confeſtim exſpiraſſe ſine cruciatu.* Ubi ſummopere nugatur Harduinus, quum ſcribit, *ſimile quidem veri videri eum Melam eſſe, cujus Geographici libri nunc manibus omnium teruntur, ut idcirco vel ex illo Plinii loco vana eorum conjectura intelligatur, qui Claudii principatu Melam vixiſſe aſſeverent.* Sive illud cognomen à flumine Galliæ Tranſpadanæ prope Brixiam venerit Romam, ſive ex oppido, quod citatur à Livio lib. XXIV. cap. 20. Quamquam noſter Auctor quidem in Hiſpaniam nos videtur revocare, ubi hoc tempore etiam ſatis frequens fuiſſe *Pomponium* nomen docent nummi, qui reperiuntur ſub Auguſto, & Tiberio illic cuſi, variis prænominibus, unde etiam in nummo Carthaginis Novæ Saluti Auguſtæ dicato ſub Duumviris legendum videtur CN. ATELLIO FLACCO CN. POMPONIO FLACCO. ubi tamen Cl. Vaillantius potuit intelligere *Pompejum*, opinor ob ſolum prænomen CN. quod ut *Pompejis* crebrum novimus, ita non poteſt negari *Pomponiis*. Alioqui poteſt etiam eſſe Græcum Μέλη, qua voce poculi genus indicari docet Athenæus lib. XI.

dine, [4] quem perſequi, [5] longa eſt magis quam [6] benigna [7] materia) verum adſpici tamen cognoſcique digniſſimum, [8] & quod ſine [9] ope ingenii oran-

pag. 487. Quid quod etiam *Μήλα πρεσβευτοῦ* Archelai meminerit Joſephus lib. XVI. *Antiq. Jud.* cap. 16. GRONOV.

1. *Orbis ſitum* &c.] Præfatur operis pondus, varietatem, obſcuritatem, & perplexum argumentum: deinde quid in hoc libro & in aliis perſequetur. OLIVAR.

2. *Dicere*] Nam orator præfatur; dicunt enim oratores: ſed nove *dicere* pro deſcribere dixit: IDEM.

3. *Facundia minime capax*] Impeditum opus eſſe Naturæ tractationem, totiuſque Univerſi deſcriptionem, nec ullos oratorios colores admittere, Plinius, qui jam periculum fecerat, in erudita illa Præfat. *Naturalis Hiſt.* teſtatur: *Nam neque ingenii ſunt*, inquit, *capaces, neque admittunt exceſſus, aut orationes* &c. Et libri III. Præfat. *Infinitum id opus exiſtimatur, nec temere ſine aliqua reprehenſione tractatum. Haud ullo in genere venia juſtior eſt: ſi modo minime mirum eſt, hominem natum non omnia noviſſe.* Et Cicero lib. II. *ad Attic.* Epiſt. 6. *Γεωγραφικὰ, quæ conſtitueram, magnum opus eſt: ita valde Eratoſthenes, quem mihi propoſueram, à Serapione, & ab Hipparcho reprehenditur: quid cenſes ſi Tyrannio acceſſerit? & hercule ſunt res difficiles ad explicandum, & ὁμοειδῆ: nec tam poſſunt ἀνθηρογραφεῖσθαι, quam videbatur.* Huc & Manilii verſus pertinet:

Ornari res ipſa negat, contenta doceri. SCHOTTUS.

4. *Quem perſequi longa eſt magis*] Scribo, *quod perſequi longa eſt magis* &c. Nam & paulo poſt ſequitur, *quod ſi non ope ingenii orantis.* PINTIAN. Dixi commodiorem videri mihi lectionem, *quod perſequi*, quam *quem perſequi*, ut illud *quod* referat *opus*, non *ordinem*, quoniam ſequitur paulo poſt: *& quod ſi non ope ingenii orantis, at ipſa ſui contemplatione* &c. Huic ſententiæ meæ plerique reclamant, & priorem lectionem retinere malunt. Jus ergo liberum optionis eſto, ſequaturque unuſquiſque quod ſibi viſum ſit magis ad mentem Auctoris accedere. IDEM. Nihil neceſſe eſt in *quod* mutare, cum auctoritate libri calamo exarati, qui cum Lutetiæ Melam comparavimus, vulgatam lectionem tuente: tum quod ſenſus per ſe planus eſt, ſi operæ, ut juſſimus, parentheſi hæc omnia includant, & ad *ordinem* proxime referatur. SCHOTT.

5. *Longa magis quam benigna materia*] Sæpe hoc nomine queſtus Mela, lib. III. cap. 3. De montibus Germanorum: *quorum*, inquit, *nomina vix eſt eloqui ore Romano.* Et *quorum nomina noſtro ore concipi nequeant*: de Cantabris, qui vulgo Biſcaini, quorum hodieque dialectus litteris exprimi commode non poteſt. Huc facit & Lucretii de Linguæ Latinæ inopia querela, lib. I.

Multa novis verbis præſertim cum ſit agendum,
Propter egeſtatem Linguæ, & rerum novitatem. IDEM.

6. *Benigna materia*] Præceſſit Livius lib. XLII. cap. 38. *Ibi & Theſſalis benigna materia gratias agendi Romanis pro libertatis munere fuit.* & ſequitur Seneca lib. II. *de Ira* cap. 1. *Primus liber benigniorem habuit materiam.* & lib. VI. *de Beneficiis* cap. 29. *Sequatur illum materia, qua tam benigne utitur largiendo juvandoque.* GRONOV.

7. *Materia*] Oratorium eſt. OLIVAR.

8. *Et quod ſine ope ingenii orantis, at ipſa ſui contemplatione* &c.] Nul-

[10] orantis ac ipſa ſui contemplatione pretium operæ attendentium abſolvat. Dicam autem aliàs plura & exactius: [11] nunc ut quæque clariſſima, & ſtrictim. Ac primò quidem quæ ſit [12] forma totius, quæ maximæ partes, [13] quo ſingulæ modo ſint, atque habitentur, [14] expediam; deinde rur-

Nullum reor eſſe codicem antiquum, in quo non exſtet particula *at*. Id certe teſtantur editiones virorum doctorum. Ipſe Pintianus in Retractationibus, ut vocantur, citans hunc locum, adduxit *aut ipſa ſui*. Certe & de trium MSS. teſtimonio pronunciare & confiteri ipſe poſſum, quibus nunc addo quartum, quem ſub oculis habeo. Itaque qua ratione factum nuperrime, ut quia in optimis codicibus teſtatur Voſſius legi *& quod ſine ope*. ubi edebant, *ſi non ope*, ideo eam e contextu ejiciat, & ſic non modo ſinceram ſimplicemque lectionem excudiſſe putet, ſed etiam non dubitet, quin ipſe ſic ſcripſerit Mela, quod omnia priſca exemplaria palam negant? Multa eſt hæc audacia. Certe Mela ſcripſit, *ſine ope ingenii orantis ac ipſa ſui contempl*. Particulas *at* & *ac* quemadmodum in ſcriptis codicibus miſceantur, docet locus Suetonii in Claudio cap. 12. ubi notatum viris doctis, ut & Salmaſio ad Tertulliani Pallium pag. 117. Deinde hic ſtylus Auctoris eſt interponere copulativam, licet neceſſaria non ſit. Sic lib. II. cap. 7. fin. *Colubraria intra id ſpatium, quod Ebuſitana humo circumſignaverunt, ſine pernicie & rata eſt*. Unde etiam copulam expulerunt editiones, quæ tamen legitur ſancte in MSS. Sic lib. III. cap. 48. *Araxes ingenti cum murmure ſonanſque devolvitur*. lib. I. cap. 9. *Cibos palam & extra ſua tecta capiunt*. & cap. 13. *Terret ingredientes ſonitu cymbalorum divinitus & magno fragore crepitantium*. In quibus copula quum videri poſſet abundare, non abundat: quippe per quam annectit Auctor explicationem prioris, quod nimis generaliter dictum videbatur. Itaque non diſſimilia ſunt lib. I. cap. 9. *divinitus & cæleſti igne conceptus*. lib. II. cap. I. de Hypani, qui *diu qualis natus eſt*, nempe dulci aqua, defluens, tandem ex Exampeo *adeo amaras aquas accipit, ut ipſe quoque jam ſui diſſimilis, & non dulcis, hinc defluat*. lib. II. cap. 7. *Procul intuenti videbantur continua eſſe littora, & non pervium pelagus*. Unde ſine dubio faciendum poſthac, ut ita in Mela legatur. Adde not. ad lib. III. cap. 7. GRONOV.

9. *Ope*] Modeſtiam indicat. OLIV.

10. *Orantis*] Nimirum talis voluit haberi in Procemio. IDEM.

11. *Nunc autem ut quæque erunt clariſſima*] Dele verbum *autem*, ne intra pauca verba repetatur inutiliter. PINTIAN.

12. *Forma*] An videlicet ſphærica, rotunda, aut alterius figuræ. OLIVAR.

13. *Quo ſingulæ modo ſint atque habitentur*] Ita nunc quoque edidi obſecutus libris MSS. quomodo jam Voſſius notat ſe reſcripſiſſe ſecutum fidem optimorum Codicum, quum non modo per ipſum apparata editio, ſed etiam nupera Franequerana inſulſe præferant illud anterius, *utque habitentur*. GRONOV.

14. *Expediam; deinde rurſus*] Neque enim majorem diſtinctionem neceſſariam puto, quo tamen Editiones omnes utuntur, & forſan multi quoque libri manu exarati, ſed præter regulam, quum

ruſus oras omnium & littora, ut [15] intra extraque ſunt, atque ut ea ſubit ac circumluit pelagus; [16] additis quæ in natura regionum incolarumque memoranda ſunt. [17] Id quo facilius ſciri poſſit atque accipi; paulo altiùs ſumma repetetur.

quum ab illo verbo iſta ſequentia pendeant. GRONOV.

15. *Intra*] Ad ſinus refertur. OLIVAR.

16. *Additis his quæ in natura regionum incolarumque* &c.] Πρὸς τὴν τοπογραφίαν ſpectat. OLIVAR. Delenda quoque videtur præpoſitio, ut verba ſint pauciora, ſenſus elegantior. PINTIAN.

17. *Id quo facilius ſciri poſſit atque accipi*] Duo ultima verba non eſſe Auctoris perſuaſum habeo: quid enim alind hic *accipi*, quam *ſciri*. PINTIAN. Gloſſematis fœdatus hic Auctor, natura Laconicus; cum ſupra ſcripta eſſent poſt in ſeriem admiſſa. Ut & cap. 12. *permutat ac miſcet*. SCHOTT.

CAP. I.

Mundi in quatuor partes diviſio.

Omne igitur hoc, [1] quicquid eſt, cui mundi cælique nomen indidimus, unum id eſt, & uno

CAP. I. Mundum inprimis quatuor diſtinguit partibus: deinde terram quinque regionibus, quas *zonas* appellat. Mare vero in quinque diſtribuit maria, Oceanum, Mediterraneum, Caſpium, Perſicum, & Arabicum. Indicat poſtea tria freta, & duos ingentes amnes, quibus terra ipſa in tres diviſa eſt partes. OLIVAR. Illud monendum, Capitum diſtinctionem à Grammaticis eſſe, ut fere Argumenta in Auctoribus: & in MS. noſtro ſæpe à vulgat. codd. diverſam exſtitiſſe. Quæ res movit fortaſſe Eliam Vinetum, virum eruditiſſ. ut perpetua ſerie hos libros edendos curaret: quòd ferè omnia cohæreant, ut mox cap. 13. nec ἐπιγραφαὶ ſatis undiquaque reſpondeant. Nihilominus tamen, ne quis, dum eapp. hactenus citata occurrent, quærendo fatigaretur; nihil mutandum cenſui. SCHOTT.

1. *Quidquid id eſt*] Animatum enim mundum, omnique virtute præditum, adeóque Deum Plato, & Stoici cenſuerunt. Mundus ab Ariſtotele, ſeu quiſquis auctor eſt, libro *de Munde* ad Alexandrum, & Cleomede lib. 1. definitur Κόσμος μὲν οὖν σύστημα ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς, καὶ τῶν ἐν τούτοις περιεχομένων φύσεων: *Mundus eſt compages conſtans ex cælo & terra, & ceteris Naturis, quæ in his continentur*. Cicero *de Univerſitate* ex Platonis Timæo: *Omne igitur, cælum, ſive mundus, ſive quo alio vocabulo gaudet: hoc, à nobis nuncupatus ſit.* Plato ſic: ὁ δὴ πᾶς, οὐρανὸς ἢ κόσμος, ἢ καὶ ἄλλο ὅ, τι ποτὲ ὀνομαζόμενος μάλιστ' ἂν δέχοιτο, τοῦθ' ἡμῖν ὀνομάσθω. *Hoc* igitur δεικτικῶς dicebant Veteres cælum digito demonſtrantes. Interpungendus igitur Ciceronis locus, qui ibidem quem Græci κόσμον, *mundum lucentem* vocat, Apud eundem

[2] uno ambitu ſe cunctaque amplectitur. [3] Partibus dif-

dem lib. II. *de Nat. Deorum* Ennius: *Cui, quod in me eſt, exſecrabor hoc quod lucet, quidquid eſt.* Hinc illa Plauto, Terentioque familiaria: *Luceſcit hoc jam.* Plinius lib. II. ex Mela: *Mundum & hoc quod alio nomine Cælum appellare libuit.* Schott. Particulam *id* quæ præponebatur verbo ſubſtantivo, rejeci ad ſequentia *unum id eſt*, quum & antiqui codices apud Voſſium ſic haberent, & ternos ſcirem quoque ſic velle; immo & Antonius Francinus apud Philipp. Juntam Florentiæ ſic edidit. Sed voculam *hoc*, quam ſcio in quibuſdam MSS. non eſſe, & expelli quoque vult Voſſius, retinui, quum in MSS. multis appareat, & falſe pronuncietur ab Voſſio veriorem procul dubio eam lectionem eſſe; quum retenta ea tanto veriſimiliorem faciat lectionem, quanto crebrius fuit uſurpata ab eruditis Romanis, ut docent notæ And. Schotti, quod & tetigit Muretus ad Catulli carmen XIV. Forſan nec Mela noſter nunc immemor fuit ejus Pacuviani apud Varronem lib. IV. L. L. *Hoc vide circum ſupraque quod complexu continet terram.* Utique Scaliger tale quid conſiderans videtur legiſſe ita Nævianum illud in Varrone lib. VI. L. L. *Hoc ubi æthra cærula ſeptum ſtat hemiſphærium.* Unde nec poſteriores aut æquales omiſerunt. Seneca epiſt. 95. *Omne hoc quod vides, quo divina atque humana concluſa ſunt, unum eſt.* Unde ferme apparet, quod Stoicum erat, à Pomponio traduci ad Geographiam; procedit enim inde Philoſophus ad alia & ipſos potiſſimum homines, ut pateat eos cognatos eſſe ceteris rebus: ita ſane actum fuit in pluribus. Sed ſcias principium eſſe totum Græcum: unde Suidas: Σύμπαν, ὃ λέγομεν κόσμον· τὸ σύμπαν τόδε. ut mirari non oporteat placuiſſe etiam Lucretio V. 319.

Denique jam tuere hoc circum ſupraque quod omnem
Continet amplexu terram.

Gronov.

2. *Uno ambitu ſe* &c.] Igitur ſphæricum eſt: refertur ad ea verba Proœmii: *Quæ ſit forma totius.* Olivar.

3. *Partibus differt*] Hæc diviſio, ab Pomponio deſcripta verbis, ab antiquis ſic excogitata, ſolet præclare exhiberi in nummis, duas tranſverſas faſcias in

globo ſibi ſuperductas habentibus, per quas in quatuor partes ille ſeparatur, qualis eſt hic ab Auguſto cuſus, & ſecundus ab Conſtante. Ubi vides in priore nullas notari ſtellas, ut pateat or-

 bem

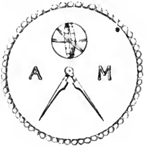
differt; unde ſol oritur, [4] Oriens nuncupatur, aut
5 Ortus: quo demergitur, [5] Occidens, vel Occa-
ſus: qua [6] decurrit, [7] Meridies: ab adverſa parte,
Septen-

bem vere terrarum oſtendi & partem habitatam; quum in altero ſtellæ impoſitæ dictent cælum innui, atque adeo hanc diviſionem utrobique obtinere. Quod ſi placet infauſtæ ignorantiæ, ſed tamen per' alti ænigmatis ſuſpicionem coloratæ, verba cognoſcere; en tibi, quæ ſcribit Oudanius pag. 98. *dat'er eenige banden dwers over en weder gaan, 't zy dit zijn de ringen, waar mede men de Sphera uitbeeld, efte om te betoonen, dat met banden en wetten de wereld by een gebonden werd.* Quanta ſapientia! Rectiſſime ad nummos & Melam Lucretius lib. VI. v. 1109.

Quatuor à ventis & cæli partibus eſſe.

His partibus primis & maximis deinde minores adſtruxit ingenium humanum, quas moneta ſua celebrare voluerunt incolæ Amorgi inſulæ, cujus nummi ſunt apud Goltzium hi duo.

Itaque hinc etiam Cicero II. *de Divin.* 18. *Cælum in* XVI. *partes diviſerunt Etruſci.* Sic vero agit Auctor, quaſi hæc excerpſiſſet ex Agatharchide, cujus fragmentum eſt pag. 40. τῆς ὅλης οἰκουμένης ἐν τέτταρσι κυκλιζομένης μέρεσι, ἀνατολῆς λέγω, δύσεως, ἄρκτου καὶ μεσημβρίας. Vid. Schol. in Homer. *Odyſſ.* B. 1. GRONOV.

4. *Oriens*] Oriens dicitur omnis pars terræ, in qua ſol oritur: hinc eſt quod punctum mobile vocatur. Græcis eſt ἀνατολὴ, Italis *Levante*, Germanis *Oſt*. OLIVAR.

5. *Occidens.*] Occidens eſt, ubicumque ſol occidit: punctum etiam mobile. Græcis eſt δύσις, Italis *Ponente*, Germanis *Weſt*. IDEM.

6. *Qua decurrit, Meridies:*] Monet Voſſius lectorem, ut *decurrere* accipiat pro deorſum currere, ut ſæpe; ſummum enim ſolis punctum eſſe Meridiem; inde *decurrere* ſolem, hoc eſt, deſcendere. Sed primo *qua* non eſt æquivocum τῷ *inde*: deinde cur maluit Auctor Meridiem deſignare à puncto ſummo, unde inciperet deſcendere, quam potius à termino, in quem deſinit adſcenſus? Naturalius enim erat deſcribere ab eo, quod fieret ante Meridiem, quam quod poſt Meridiem. Tum verbo *decurrere* utitur Auctor de Nilo & Cayco, & Himera, & Bæti, non tam ut deſcenſum & lapſum eorum notet, quam ſpatium, per quod agunt alveum.

Quum

[8] Septentrio. [9] Huic medio terra ſublimis cingitur undique mari: [10] eodemque in duo latera, quæ He-

Quum Manilius ſcribit lib. I. de Orione,

& toto ſemper decurrere mundo, notat Scaliger, *Orionem occupare utriuſque Hemiſpharii magnas partes*, non quia deorſum currit. Omnino *Meridiem* vocat iſtud ſpatium, quod & in adſcenſu, & in deſcenſu accenſeri ſolet Meridiei: illud cum peragit ſol eſt in meridie, & ibi decurrit, non aliter quam miles Romanus in exercitatione campeſtri, aut funere. Ideo iſtam explicationem pro *deorſum currit* jam olim ut falſiſſimam traduxi. Convocari huc debent, quæ ſcribit Feſtus Pompejus in v. *Poſticum: Sic etiam ea cali pars, qua ſole illuſtratur ad Meridiem, antica utique nominatur; qua ad Septentrionem eſt, poſtica: rurſumque dividuntur in duas partes Orientem & Occidentem.* Hinc igitur & ab auctore ad Herennium ſcribitur lib. III. cap. 22. *Solis exortus, curſus, occaſus nemo admiratur.* GRONOV.

7. *Meridies*] Duo ſunt puncta fictitia, Meridies & Septentrio, ſed immobilia. Meridies Græcis eſt *μεσημβρία*, Italis *Mezo giorne*, Germanis *Zuyd.* OLIVAR.

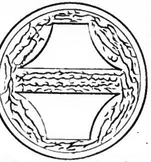
8. *Septentrio*] Græcis eſt *βόρειος*, Italis *Tramontana*, Germanis *Norden.* IDEM.

9. *Hujus medio*] Non dico ſic à Pomponio ſcribi non potuiſſe; dubito an ſcripſerit. Equidem ſic video eſſe in editis: & ſane ad eundem modum legimus lib. III. cap. 2. *aliis populis media ejus habitantibus.* Sed tamen etſi taceant omnes, quod miror; ipſe in MS. vidi, & in alio eſſe ſcio *huic medio*; quod non dubito, quin ſervetur in pluribus vetuſtis exemplaribus. Et ſane ut *τὸ hujus* referatur ad præcedens *omne* vel *unum*, non patitur Pomponii ſubtilitas hoc relativum arctiſſime comprimentis & ad maxime vicinum & proxime præcedens nomen referentis, & nunc ſcripturi *horum* vel *harum* ſc. partium: ut omnino illud *hujus* debeat reſpicere Septentrionem, quod ſententia non patitur. *Huic medio* quod inter quatuor extrema patere deſcripſit, ſubintelligitur impoſita, vel inſidens, incluſa, ut Ovidio dicitur, & cincta atque ita locata in media mundi ſede, ut ait Cicero lib. II. *de Nat. D.* cap. 39. Accedit & Græcos ſimpliciter dixiſſe *τὴν γῆν ἐν μέσῳ εἶναι* vel *ἐν μέσῳ οὐρανῷ.* Sed etiam neceſſe non eſt quidquam ſubintelligere, quum dativi illius frequentatio, ſane conſpicua, ſit affatim annotata Eruditis, præſertim ubi per modum, ut loquuntur, acquiſitionis ſupervenit. Unde *μεχθηρὲς* clamores relinquens Voſſio, reſtitui Pomponio velim, non quod mihi placet, ſed quod libri veteres mihi ſignificant, & doctius eſt, quam ut ab ſcioli manu veniſſe potuerit. Et ne ultra dubites, Antonius ille Francinus anno 1519. Florentiæ ſic exhibuit ex antiquiſſimo codice literis ſcripto Longobardis, ut notat: quin etiam cum maxime ſub oculis habeo membranas Pomponii, plane ſimiliter hæc duo vocabula præferentes, ut merito nunc ita ediderim. GRONOV.

10. *Eademque in duo latera.*] *Eodemque* Hadrianus Turnebus Galliæ lumen emendat, lib. XX. *Adverſ.* cap. II. ſed de America nuper Hiſpanorum navigatione reperta non tecte exponit, nec enim ea vel de nomine Romanis cognita. Locus difficilis, ex Ciceronis *Somnio* explicandus: *Omnis*, inquit, *terra qua colitur à vobis, anguſtata verticibus, lateribus latior, parva quadam inſula*

[11] Hemiſphæria nominantur, ab Oriente diviſa ad Occaſum, zonis quinque diſtinguitur. [12] Mediam æ-

eſt circumfuſa illo mari, quod Atlanticum, quod magnum, quod Oceanum appellatis in terris. Ubi Macrobius lib. II. cap. 9. *Comment.* Hemiſphæria Oceani alveo in torrida zona (nec enim Bonæ ſpei promontorium vel fando auditum) dividi: Ita fieri ut decuſſatim crucis in modum Oceanus ambiat globum terræ, à Septemtrione in Meridiem: & ab Oriente in Occidentem; efficiaturque extentæ chlamydis forma, quæ ſu-

prà angusta, infrà latior. Dionyſius Alexandrinus Terræ globum fundæ comparat, quam chlamydi Macrobius: & magnam inſulam vocat, quam parvam Cicero, habita ratione totius Univerſi, orbiumque cœleſtium: Puncti enim inſtar: ſic enim ille:

Πᾶσα χθὼν, ἅτε νῆσος ἀπείρετος ἐστεφάνωται.
Οὐ μὴν πᾶσα διαπρὸ περίδρομος. ἀλλὰ διαμφὶς
Εὐρυτέρη βεβαῦα πρὸς ἠελίοιο κελεύθους,
Σφενδόνῃ εἰοικῦα.

Ubi ὀξυτέρη ferri poteſt, licet εὐρυτέρη alii legant: longitudo enim ab oriente Sole ad Occaſum: verum nunc certiora de terræ ſitu, & Antipodibus comperta Hiſpanorum navigationibus & Mathematicorum induſtria. Vide inf. lib. III. cap. 5. extremo, & 10. de Antipodibus vero cap. 9. lib. I. ubi de fontibus Nili Nicagoræ opinionem refert. SCHOTT. Sequuti & nos ſumus veriſſimam reſtitutionem Franciſci Sanctii, quem Voſſius ne nominare quidem dignatur. Scholion ejus inſignis viri hoc eſt, [Lego, *eodemque*, hoc eſt, eodem Oceano ex Macrob. & Mela cap. 9. de Nilo. Hic locus olim magnos viros exercuit.] Sed tamen And. Schottus jam ex Turnebo id ipſum produxit, perinde ut Ger. Jo. Voſſius de Mathematicis cap. 42. Filius tamen Iſaacus uno faſtidio deſpiciens ac ſeponens omnes, ſe jactitat ita reſcripſiſſe, ſecutum fidem codicis Vaticani. Ceterum hæc duo latera vel hemiſphæria videntur præclare exprimi in nummo Tiberii inter Crojanos, ubi

unam faſciam cernis longe latiorem, quam eſt altera, indicaturam diſcrimen grande ardentis plagæ inter hæc duo credita hemiſphæria. Huic ſimilis eſt alter Auguſti in eadem Collectione, ac tertius Antonini Pii Tab. XLI. num. 19. GRONOV.

11. *Hemiſphæria*] Semiſphæria. OLIVAR.

12. *Mediam æſtus*] Quia diu ſol decurrit per eam. IDEM.

13. *Non*

æſtus infeſtat, frigus ultimas: reliquæ habitabiles paria agunt anni tempora, verum [13] non pariter. [14] Antichthones alteram, nos alteram incolimus. [15] Illius ſitu ob ardorem intercedentis plagæ incognito, hujus dicendus eſt. Hæc ergo ab Ortu porrecta ad Occaſum, & [16] quia ſic jacet, [17] aliquanto quam ubi latiſſima eſt longior, [18] ambitur omnis Oceano: quatuorque ex eo maria recipit; [19] unum ab Septentrione, [20] à Meridie duo, [21] quartum ab

13. *Non pariter.*] Quia quando nobis eſt hyems, habitantibus alterum hemiſphærium eſt æſtas, & quando nobis æſtas, illis hyems. Idem.

14. *Antichthones*] Adverſam terram habitantes, Antipodes. *Χθὼν terra* eſt, & *ἀντὶ adverſus, contra.* Nec eſt dubium quin ſint Antichthones poſt apertas navigationes. Idem.

15. *Illius ſitu ob ardorem* &c.] Seculo Pomponii nemo auſus fuit mediterranea Africæ peragrare: exiſtimabant enim hanc plagam adeo fervere æſtibus, ut non poſſet habitari. Mela ſui ſeculi ſententiam refert. Dices, ſunt multi qui ibi agant. Fateor: ſed ſeculo Melæ nemo fuit qui hoc fateretur. Hallucinati ſunt (dices) quotquot fuere illo tempore? Quaſi vero ignoratio eſſet hallucinatio: fateor plane eos ignoraſſe hemiſphærium Antichthonum: ſed nec propterea hallucinatos fuiſſe. Quid igitur erravit Mela, ſi cum ſuo ſeculo ignoraverit alterum hemiſphærium & navigationem per zonam torridam? Idem.

Illius ſitu .... incognito] Hactenus nempe ut Geographiæ pars etiamnum fieri nequeat, neque ut hæc noſtra deſcribi. Interim tamen notum & ipſe habuit, dum illic ponit, & illi, quos in hac parte ſequitur. Notabilia ſunt verba Coſmæ in Topographia Chriſtiana pag. 202. *Τὸ δὲ κυμάτιον τὸ στρεπτὸν κύκλῳ τὴν θάλασσαν πᾶσαν σημαίνει, τὸ λεγόμενον παρὰ τοῖς ἔξω ὠκεανόν· τὴν δὲ στεφάνην τὴν πέριξ, τὴν πέραν γῆν τοῦ ὠκεανοῦ σημαίνει, ἔνθα καὶ ὁ παράδεισός ἐστι.* Gronov.

16. *Quia ſic jacet*] Hæc verba Pomponii non puto, nec ſi putarem, ita legendum cenſerem, ſed *qua ſic jacet*, hoc eſt, qua porrigitur ab Ortu in Occaſum. Pintian. Pintianus fruſtra eſt. Nihil tollendum aut mutandum. Intelligendus enim locus ex Ariſt. lib. II. *de Cælo*, de longitudine in mundo, quæ eſt à polo Arctico ad Antarcticum: ut latitudo eſt ab Ortu ad Occaſum. Schott.

17. *Aliquanto*] Immo *multo*, ut Ariſtoteli videtur lib. II. *Μετεωρολογ.* cap. v. & Straboni lib. I. *Geographia.* Idem.

18. *Ambitur omnis Oceano*] Homero & Ariſtoteli terra inſula eſt. Olivar.

19. *Unum ab Septentrione*] Nihil fabuloſius, & in quo magis hallucinata ſit Antiquitas. Argumentum erroris fuit, quod à mari Caſpio uſque ad Oceanum ſeptentrionalem parvum terræ tractum Veteres faciebant: hinc exiſtimabant mare Caſpium ex Oceano defluere. Olivar.

20. *A Meridie duo*] Perſicum

ab Occaſu. Suis locis illa referentur. [22] Hoc primum anguſtum, nec amplius decem millibus paſſuum patens, [23] terras aperit, atque intrat. Tum longè latéque diffuſum, abigit vaſtè cedentia littora, iiſdemque ex diverſo prope coëuntibus, adeo in arctum agitur, ut minus mille paſſibus pateat. Inde ſe rurſus, ſed modicè admodum laxat: rurſuſque etiam quam fuit arctius exit in ſpatium. Quo cum eſt acceptum, [24] ingens iterum & ma-

& Arabicum intelligit. Idem.

21. *Quartum ab Occaſu*] Mediterraneum, ſive noſtrum. Idem.

22. *Hoc primum*] Mediterraneum. Idem.

23. *Terras aperit atque intrat.*] Scribe, *Utque intrat*, cum majore littera & cum diſtinctione, ut ſit initium alterius ſenſus, *Utque intrat tum longè latéque*, conjunctim. Sic paulo poſt, *quo quum eſt acceptum, ingens iterum & magne ſe extendit ambitu*. Et in ſumma Africæ deſcriptione, *Utque inde precedit, ita media præcipue*. Et in Italia, *Atque ut procedit, mediam ſe perpetuo Apennini jugo attollens* &c. Pintian. Nihil muto. Sunt enim verba ex Ariſt. tralata, lib. *de Mundo* cap. iii. Schott.

24. *Ingens iterum & magne ſe extendit ambitu, ceterum exiguo ore paludi conjungitur*] Hæc ſcriptura præplacere potuit ut Antonio Francino, ita Voſſio alios veteres codices ita eam concipere teſtanti, quum tamen eam ipſam ab Aldi exemplaribus propagatam rejiciat Pintianus ideo, quod hæc lectio ab antiqua procul abeat. Certe nos vidimus etiam in ſcripto exemplari *& magno & paludi cet.* ut notavit quoque frater ex Mediolanenſi; ſed in altero, quod quondam fuit Pii II. Pontificis, inde venit in bibliothecam Cardinalis Chiſii, ſcio legi ſimpliciter iterum *& magna paludi cet.* prout edidit Fr. Sanctius. Nec dubium poterit ultra eſſe, quin tam vera ſit hæc ſcriptura, quam falſa eſt illa, quam tuetur ac recepit Voſſius, ſi vel attendas ad acumen Melæ hanc quoque Boſpori Cimmerii & Mæotidis deſcriptionem ita breviter & velut in tranſcurſu perfectiſſimam dantis. Sed quod unice rem omnem decidit, obſervari meretur verbum *extendere* nunquam ab Auctore poni niſi de rectis littoribus, non incurvis & ambitum facientibus, ſic ut ex ſententia Melæ *extendere ſe magno ambitu* Latinum non ſit, vel ſententiam bonam nullam faciat. Operæ pretium eſt inſpicere omnia loca. Sic lib. i. cap. 2. *Poſt ſe ingenti fronte ad Helleſpontiacum fretum extendit*, quum *ambitus* mox ibi præcedens jungatur cum τῷ *incurvat*. Sic lib. i. cap. 3. *Penè ut directo limite extenta eſt*. lib. i. cap. 17. *Anguſtiſque cervicibus reliqua extendit*. lib. i. cap. 19. *Longo rectoque limite extentus*. lib. ii. cap. 3. *Non tam lata quam cœperat, ingens tamen iterum & quaſi peninſula extenditur*. lib. i. cap. 6. *Hiſpania ubi Galliis adhæret, maxime anguſta paulatim ſe in noſtrum & oceanum mare extendit*. lib. ii. cap. 7. *Ab Peloro ad Pachynum ora, qua extenditur Ionium mare attingens*. lib. iii. cap. 1. *Iterumque recto margine jacens ad promontorium Celticum extenditur*. lib. iii. cap. 9. *An ex-*

magnæ paludi, ceterum exiguo ore, conjungitur. Id omne quà venit, quàque diſpergitur, uno vocabulo noſtrum mare dicitur. Anguſtias introitumque venientis, nos [25] fretum, [26] Græci [27] πορθμὸν appellant. Qua diffunditur, alia aliis locis cognomina acceptat. [28] Ubi primum ſe coarctat,

exhauſte fluctu ſine fine Africa ſe extenderet. In his locis apud Melam eſt uſus ejus verbi, & egtegie geographicus, & quidem ita, ut nunquam de quodam ambitu ſumatur. Quis igitur credat quum & præclarus ille Vaticanus & tot alii codices aliter habeant, & facillimo remedio adjuvari poſſint, in uno tamen hoc loco contra indolem ſuam egiſſe Pomponium? Et quid? nonne hæc ipſa variatio & brevitas ſtyli par eſt & gemina prorſus illis lib. II. cap. 3. *Facit ſinus qui anguſtis faucibus grande pelagus admittit.* lib. II. cap. 6. de ſinu Sucronenſi: *Major hic & magno ſatis ore pelagus accipiens.* lib. III. cap. I. *Sinus ore anguſto admixtum mare non anguſto ambitu excipiens?* Nec ſeu veternum hic ſeu ſtomachum crepet Voſſius, etiamnum quidquam horum pœnitet. Imo tanto ſunt hæc veriora, quod ſi retineatur Voſſii lectio, Pontum quidem Mela dicet ingentem & magno ſe extendere ambitu, (ſi hoc poteſt intelligi) Boſpori Cimmerii exiguum eſſe os; Mæotin vero tantum paludem eſſe, non etiam qualem: quod procul dubio ſignificavit. Itaque Voſſianam lectionem rejeci. *Magno ambitu mollique circumagi* dixit lib. II. cap. 2. GRONOV.

25. *Fretum*] Dictum à fervendo, auctore Varrone. Vulgus hunc fervorem vocat *Corrente*: inde omnia freta navigantibus ſunt viſa. OLIVAR.

26. *Græci πορθμὸν*] In quibus eſt Polybius lib. XVI. cap. 14. Ὥσπερ δὲ πρός τινα λόγον τῆς τύχης πειθομένης τὴν κατασκευὴν ἀμφοτέρων τῶν πορθμῶν πολλαπλάσιον εἶναι συμβαίνει τὸν καθ' Ἡρακλέους στήλας πόρον τοῦ κατὰ τὸν Ἑλλήσποντον. Ubi Caſaubonus πορθμὸν & πόρον eodem ſenſu intelligit, vertens, *multis partibus Helleſpontiaco majus eſt alterum ad columnas Herculis:* quum de magnitudine non agatur, quæ quidem variè poteſt conſiderari; ſed vel trajectu, vel maris tranſitu, quem in altero ait eſſe ſtadiorum duorum, in altero ſexaginra, & ideo πολλαπλάσιον. Et ab Euſtathio ad Dionyſium pag. 24. πορθμὸς definitur θαλάσσης πόρος στενὸς, ἑκατέρωθεν γῆς μετολαβούμενος. Unde apparet in Lexicis non benè exponi *ſinum maris in anguſtias coarctati:* non eſt enim *ſinus*, ſed *tranſitus*, quorum proprietates adverſas ſibi eſſe docer Juſtinus lib. IV. cap. I. GRONOV.

27. Πορθμὸν] Id eſt, trajectum, de Græco verbo πορθμεύω, quod eſt *trajicio*. Primum fretum dicitur Gaditanum, vulgo *Gibraltar*, corrupto vocabulo: nam antea *Gibel* Lingua Arabica diccbatur; quæ dictio ſonat montem. OLIVAR.

28. *Ubi primum ſe coarctat*] MSS. & editio Antonii Francini *arctat*, & eo ſolent uti. Seneca *Herc. Fur. Illa qua Pontum Scythen Symplegas arctat.* Vellejus ad Pomponii ætatem proximus eo verbo delectatur etiam, ut collegit Heinſius ad lib. II. cap. 10. Sed & Juſtinus lib. XLIV. cap. I. *Hiſpania arctantibus freti littoribus in Pyrenæum coit.* GRONOV.

29. *Hel-*

ſtat, [29] Helleſpontus vocatur. Propontis, ubi expandit. Ubi iterum preſſit, [30] Thracius Boſporus. Ubi iterum effundit, Pontus Euxinus. Qua paludi committitur, Cimmerius Boſporus. Palus ipſa, Mæotis. [31] Hoc mari & duobus inclitis amnibus, Tanai atque Nilo, [32] in tres partes [33] univerſa dividitur. Tanais à Septentrione ad Meridiem vergens, in mediam ferè Mæotida defluit: ex diverſo Nilus in pelagus. Quod terrarum jacet

à

29. *Helleſpontus*] Nunc *El far di Gallipoli.* Olivar.

30. *Thracius Boſporus*] Nunc *El far di Conſtantinopoli.* *Far* ſignificat ſtrictum ſeu anguſtiam maris. Idem.

31. *Hoc mari .... in tres partes* &c.] Hoc ipſum eſt, quod Hadriani nummus indicare vult, dum in Herculis Gaditani manu tres orbes oſtendit in Crojan. Tab.

xxxviii. Num. 10. Neque enim ſatis explicant, qui vident ſola mala Heſperidum aurea, in quibus eſt interpres Crojanorum, & Triſtanus Tom. 1. pag. 486. nuper Comite Mediobarbo repetente. Herculis Gaditani præcipuum opus eſt induxiſſe mare, quo tres partes terrarum cognitæ diſtinguerentur, ipſo cognomine illud fatente: illuc inferretur navigatio, quæ per puppim appoſitam ſignatur, idque ex Oceano, cujus additur effigies, non fluvii, ut putabant omnino iidem, non ipſius freti Gaditani, ut ſtatuit interpres Crojanorum. Gronov.

32. *In tres partes*] Varro in duas, Aſiam & Europam: veteres apud Herodotum in quatuor, Aſiam, Africam, Europam, & Ægyptum: recentiores in tres tantum: nam Ægyptum Aſiæ partem faciunt. Olivar. Totidem agnoſcit Polybius lib. iii. *Hiſt.* unde Mela tranſtuliſſe videtur. Schott.

33. *Univerſum dividitur*] Unde ſic potuerint edere viri docti, aperuit denique Voſſius in Appendice. Et certe ſic quoque video legi in membranis, quas medio tempore poſſidere cœpi. Sed quæſo quod illud univerſum? Nullum univerſum ſtatuitur à Mela, niſi quod appellavit *omne* vel *unum*. Atqui id aliis modis dividitur, ut dixit, non Tanai ac Nilo, & Mediterraneo mari, quibus dividitur noſter orbis, unde etiam dixit lib. iii. cap. 5. *univerſum orbem mari circumfuſum eſſe*, ita integre dicturus nunc quoque non eliſione ſubſtantivi adhibita. Omnia autem quæ antecedunt in neutro genere, reſpiciunt *mare*; unde hæc vox regi nequit. Clarè etiam in MSS. tribus exſtat *univerſa*, quæ veriſſima Auctoris manus eſt; ſubintelligitur zona quæ cognita eſt, quam incolimus, & cujus ſitum dicendum ſibi propoſuit, quod & facit: unde ſic edidi. Gronov.

34. A.

à freto ad ea flumina, ab altero latere [34] Africam vocamus; ab altero, Europen: ad Nilum, Africam; ad Tanain, Europen. Ultra quicquid eſt, Aſia eſt.

Cap.

34. *Africam vocamus, ab altero Europen* &c.] Hanc gæodæſian veterem docent & varii nummi, in quibus eſt primus Auguſti, in

Crojan. Tab. xv. Num. 18. alter Conſtantii editus ab Triſtano Tom. III. pag. 681. ubi omnes gentes denorantur per tres icunculas genu poſito adorantes Imperatorem, tiara ſignante Aſiam, media Africam, intima Europen: tertius Juliæ Domnæ vulgarus Triſtano Tom. II. pag. 126. qnartus huic non valde diſſimilia Commodi editus ab Erizzo pag. 380. & peſſime expreſſus ab Oudanio Tab. XLVIII. ubi tres icunculæ, ad totidem partes terrarum effingendas tranſeunt præter globum ſtellatum, unde fata accipiunt. Nam quæ vel in tertio Triſtanus de quatuor anni ſtationibus, vel Oudanius in quarto de tribus feminis manu aliquid portantibus (ſic ipſe finxit eas & expreſſit) commemorant, ludicra ſunt. Certe in primo & ſecundo deſignatur id ipſum, quod de Pompejo Vellejus lib. II. cap. 40. *Hujus viri faſtigium tantis auctibus fortuna extulit, ut primum ex Africa, iterum ex Europa, tertio ex Aſia triumpharet.* Idem.

I, Peri

Cap. II.

Brevis Aſiæ deſcriptio.

Tribus hanc è partibus tangit Oceanus, ita nominibus ut locis differens. Eous ab Oriente, à Meridie Indicus, à Septentrione Scythicus. Ipſa ingenti ac [1] perpetua fronte verſa ad Orientem, [2] tantum ibi ſe in latitudinem effundit, quantum [3] Europe & Africa, & quod inter ambas pelagus immiſſum eſt. Inde [4] cum aliquatenus ſolida proceſſit, ex illo Oceano quem Indicum diximus, Arabicum mare & Perſicum, [5] ex Scythico Caſpium recipit: & ideo qua recipit anguſtior. [6] Rurſus expanditur, & fit tam lata quam fuerat. Deinde cum jam [7] in ſuum finem aliarumque terrarum con-

1. *Perpetua fronte*] Non interrupta, ſed integra verſus Orientem & Septentrionem. Olivar.

2. *Tantum ibi ſe in latitudinem*] Hæc referuntur ad ſecula Melæ, quibus nondum tota Africa innotuerat. Idem.

3. *Europa*] Ne quid huc ſpectans omittamus, video in membrana Gud. legi *Europe*, ut eſt & in Mediolanenſi. Hanc terminationem genuinam Auctoris eſſe colligo vel ex fine capitis præcedentis, vel ex lib. 11. cap. 6. *Junonis promontorium finit Europen.* Et hinc eſt, quod non opiner repudiandam ejuſdem membranæ ſcripturam lib. 11. cap. 1. *In Mæotida remeantibus ad dextram Europe modo ſiniſtro latere innavigantium appoſita:* ubi nunc editur, *Europa eſt*, in quibuſdam MSS. etiam exſtet *Europa*, quum illud verbum illic ad nauſeam iteretur. Item lib. 1. cap. 4. init. *quam Europe*, exſtat in Mediol. Similiter lib. 11. cap. 3. teſtes habeo tres MSS. Auctorem ſcripſiſſe *Pelle* non *Pella*, ut antehac ſegniter illic exhibebant. Gronov.

4. *Cum aliquatenus ſolida*] Ex ignoratione illarum regionum hæc dixit Mela: non erant hæc littora maris Indici plenè cognita Pomponii tempore: conſtat enim ex recentioribus navigationibus, non poſſe ſolidam eſſe ad Meridiem, ob Sinum Arabicum, Perſicum, Sinum Caticolpicum, Gangeticum, & Magnum. Olivar.

5. *Ex Scythico Caſpium*] Diximus iguoraſſe Antiquitatem diſtantiam ab Hyrcano Mari uſque ad Oceanum ſeptentrionalem, & propterea incidiſſe in illum errorem. Idem.

6. *Rurſus expanditur*] In littore maris Rubri verſus Ægyptum. Idem.

7. *In ſuum finem*] Hoc eſt, ad Caput Bonæ Spei; nunc *Cabo de Bona Speranza*, verſus Meridiem, & Tanain, verſus Septentrionem. Idem.

8. Me-

confinia devenit, &[8] media noſtris æquoribus excipitur; reliqua altero cornu pergit ad Nilum, altero ad Tanain. [9] Ora ejus cum alveo & Nili amnis ripis deſcendit in pelagus, & diu, ſicut illud incedit, ita ſua littora porrigit: [10] deinde fit venienti obviam, & primum ſe [11] ingenti ambitu incurvat, poſt ſe ingenti fronte ad [13] Helleſponticum fretum extendit: ab eo iterum [12] obliquat ad Boſporum: [14] iterum iterumque ad Ponticum latus curva, [15] aditum Mæotidos [16] tranſverſo margine attingit. [17] Ipſam gremio ad Tanain uſque complexa, fit ripa,

8. *Media*] Hoc eſt, mediam circumluit noſtrum mare, ſive Mediterraneum. IDEM.

9. *Ora ejus cum alveo & Nili amnis ripis deſcendit in pelagus*] Scribendum reor *ripa*, non *ripis*, ut ſit ſenſus, Aſiam ipſam deſcendere, unà cum alveo Nili amnis, ripam factam, ut paulò pòſt: *fit ripa qua Tanais eſt*. PINTIAN.

10. *Deinde fit venienti obviam*] Ad flexum Syriacum. OLIVAR.

11. *Ingenti ambitu*] A Peluſio oſtio, & oppido nunc *Damiata*, uſque ad Cariam regionem Aſiæ Minoris. IDEM.

12. *Helleſponticum fretum*] Quum ſic & prius editi & multi MSS. certe noſtri tres habeant, non magis credi poteſt, quia teſte Voſſio quidam libri *Helleſpontum* habent, *Helleſpontium* nunc edidiſſe Mela, quam infra *Pontium*. Hoc credant illi, qui ſimilem audaciam Reineſii probant in Inſcript. pag. 937. concinnantis *Helleſpontium Jovinum* ex neſcio qua corruptela. Sed ut infra noſter *Ponticum*, ita nunc dedit *Helleſponticum*. Ita certe etiam ſtatuit D. Heinſius, qui in Maximi Tyrii dialogo x. vertit *Helleſponticum* & *Helleſpontica*: ubi Græcus Ἑλλησπόντιον & Ἑλλησποντία, ut paſſim Græca monumenta & in his Herodoti ac Pauſaniæ. Ita & Lactantius lib. 1. *de Falſ. Rel.* cap. 6. *octavam Helleſponticam*. *Helleſpontius* Poetis gratum eſt, ut in *Priapeiis* pag. 85. *ora Helleſpontia*: etſi norim non penitus abſtinere alios proſa ſcribentes, ut ipſe Cicero in *Epiſtolis* utitur *aliquo Helleſpontio*: & inde *Helleſpontiacus*. Unde ille ipſe Voſſius in epiſtola ad Rivetum colligere & excerpere didicit: *Tenedos Helleſpontiaca inſula* & *numen Lampſacenum Helleſpontiacus Deus*: quod eſt Arnobii in lib. III. prout & Græcus Auctor apud Suidam in Συνεβάλλοντο. Fere miror quum lib. II. cap. 2. Voſſius egregie reſtitueret Ammianum, quare ejus corrupti verba *dudum Helleſpontum* correxerit *ductum Helleſponti*, & non ad hanc formam *Helleſpontium* quoque. GRONOV.

13. *Obliquat*] Utcunque flectitur in Propontide. OLIVAR.

14. *Iterum curva*] Ad Pontum Euxinum. IDEM.

15. *Aditum*] Cimmerium Boſporum oſtendit. IDEM.

16. *Tranſverſo margine*] Hoc eſt, angulum faciente. IDEM.

17. *Ipſam gremio ad Tanain uſque complexa*] Sic ſe emendaſſe Voſſius ait ex Vaticano & aliis exemplaribus, in quibus legitur *ipſa gremio*, non ut vulgo *inde eam*

ripa, qua Tanais eſt. In ea primos hominum acцepimus ab Oriente, [18] Indos, [19] Seres & [20] Scythas. Seres media fermè Eoæ partis incolunt, [21] Indi & *Scythæ* ultima: ambo latè patentes, neque in hoc tan-

eam gremio. Sane & in membranis legimus, *ipſa gremio ad Tanain uſque complexa*: & ita Priſcianus in verſione Dionyſii v. 292.

Innumeras gentes gremio complexa reducto.

Mirum eſt ita vitioſe haberi in ſcriptis. Nam ſane nos quoquè ſic vidimus. Sed prætereа, quod ſileri non debebat, non in omnibus legitur *complexa*, ſed in nonnullis, ut manifeſte in Gudiano ſcriptura iſta ſic continuabatur, *ipſa gremio ad Tanain uſque compreſſa*, hoc eſt, Aſia eo, quod gremium illic faciat ad excipiendam Mæotin, retroacta & quaſi compulſa ſe comprimere, reducere & retrahere, rurſus ad Tanain laxius ſe exporrigens, non aliter ac homo ſinu aliquid accipiens, quo id eſt grandius, eo magis ſe in illis partibus comprimit, ut gremium fiat capacius. Prorſus hanc lectionem videtur παραφράζειν lib. 1. cap. 19. *Oram, qua à Boſporo ad Tanain uſque deflectitur*, hoc eſt, quæ gremio ad capiendam Mæotin comprimitur: & clarius lib. 1. cap. 12. *Grandem ſinum inflexo tractu littoris accipit.* Infra lib. 11. cap. 3. ait: *Qua terra dat gremium.* Livius lib. xxi.cap.47. *Quicuneus, ut pulſus aquavit frontem primum, deinde nitendo etiam ſinum in medio dedit.* & lib. xxx. cap. 2. *In ſinum terra conſedit.* Illud *conſidere* nonne compreſſionem notat? Apparet aut labdaciſmo dictantis & invalida litteræ caninæ pronunciatione exſtitiſſe primam labendi originem, aut notam mediæ ſyllabæ per litteram *p* cum aliquo ſigno expreſſæ feciſſe lectores ancipites. Sic *complexus* & *compreſſus* certant in loco Valerii Flacci apud Heinſium lib. 1. v. 491. GRONOV.

18. *Indos*] Ab Oriente & Meridie retinent nomen. Diviſa eſt India in Superiorem & Inferiorem: Inferior, in Indiam extra Gangem, & Indiam intra Gangem: Superioris ſunt regna præcipua, Cathal, Mulpha, Cyamba, Chairam, Thebet, Bocat, & regnum Murſuli, Moabor, Moabat, & regnum Var, nunc Synarum; Luſitani vocant *Chinarum.* India extra Gangem habet Lamay regnum, & propè Malaqua. India intra Gangem, Narſingam, regnum potentiſſimum, & prope caput Curiæ Callicut, regnum & civitatem, ubi & Canamor, Tormapatain, Pandarani, Biſnagar, Bartacala. OLIVAR.

19. *Seres*] Orientalis regio Serica, & magis mediterranea, quam Scythica & India ſuperior, inter Scythas & Indos ſita: hujus regionis ſunt provinciæ Camul, & Chichitalis. IDEM.

20. *Scythas*] Quotquot ſunt à parte illa orientali quæ provincia *Tangut* vocatur uſque ad Rha fluvium, omnes uno nomine Scythæ dicuntur, & tota regio noſtro ſeculo Tartaria: principio ab Oriente ſunt Scythæ: extra Imaum montem, tamentum Tauri, ſunt quidem Tartari, apud quos eſt Tangur, Cathaia & Halor, ſubjecta omnia magno Cham, regi Tartarorum: in Scythia intra Imaum ſunt alii Tartari uſque ad Rha, ut diximus: poſtea uſque ad Tanain ſunt Sarmatici Aſiatici. IDEM.

21. *Indi & Scythæ ultima*] Voces mediæ in nullo codice occurrerunt mihi, etſi taceant alii. Omiſit editio Juntina Antonii Francini

tantum pelagus effuſi. [22] Spectant enim etiam Meridiem Indi, oramque Indici maris ([23] niſi quoad æſtus inhabitabilem efficiunt) diu continuis gentibus occupant. Spectant & Septentrionem Scythæ, ac litus Scythicum (niſi unde frigoribus arcentur) uſque ad Caſpium ſinum poſſident. [24] Indis

cini, ignorat & ſcriptum exemplar Mediolanenſis Bibliothecæ, & membranæ, quas ſub oculis habeo. Etiam, ſi recte videas, nimia repetitio. Immo quam bellè poſſet legi? *In ea primos hominum accepimus ab Oriente Indos, Seres & Scythas. Seres media ferme Eoa partis incolunt, illi ultima, ambo latè patentes*, &c. Ita agit alibi noſter perinde & alii, ut plane debeat eſſe hoc genuinum, etſi mirer non ſcripſiſſe Auctorem *Seras & Scythas*, ut lib. I. cap. 14. *adverſus Phœnicas*. lib. III. cap. 5. *Iberas & Hyrcanos*. lib. I. cap. 8. *apud Garamantas*: quod in poſtrema editione mutatum temerè eſt: ut & lib. III. cap. 6. *Caſſiteridas appellant*. Sic enim edidimus nunc ex MSS. ubi vulgo edunt *Caſſiterides*. Hæc quum nuper annotaverim; nunc confirmor non temerè in hoc loco me ſuſpicatum aliquid fuiſſe: nam ex MS. Mediolanenſi prorſus notavit Frater *Seras*, ut omnino ſic edi oportuerit. Certè quum libro III. cap. I. in fine edunt *per Autrigones & Origeviones*, aliena edunt, non Pomponiana: nam Pomponii exemplaria vetuſta legunt *per Avariginos & Orgenomos*. GRONOV.

22. *Spectant enim etiam Meridiem Indi*] Lego, *ſpectant enim & Meridiem Indi*: ut infra: *Spectant & Septentrionem Scytha*. PINTIAN.

23. *Niſi quod aſtus*] Sic ait ſe feciſſe Voſſius, quum in omnibus ſcriptis legatur *quod*. Neſcio equidem: nam in Cod. Gudiano, quem nos adhibuimus, erat *q*, eadem ſcilicet nota, qua etiam lib. I. cap. 8. *quoad poteſt* exprimebatur. Eademque nota occurrebat in eodem Codice lib. I. cap. 12. *Tyros nunc annexa terris defiect q, ab impugnante quondam Alexandro jacta opera*; ubi alii expreſſerunt *quondam*, alii *quando*, alii *quod*, Voſſius, ſententiam Pintiani dividens, penitus ejicit incertiſſima & ancipiti, ſi qua ulla, medicina. Et ſic lib. II. cap. 3. *Macedonum populi q, urbes*. Ea notula involvi opinor voculam *qua*: quæ optimè huc facit: & ſolet Mela nunc *qua*, nunc *ubi* ponere. Ut enim lib. II. cap. I. *niſi qua vident etiam ora veſtitis* ſic infra lib. III. cap. 7. *Niſi ubi magis quam ut habitetur exaſtuat*. At verò lib. II. cap. I. clarè idem Codex efferebat *quod Satarcha & Taurici tenent*, unde Voſſius verbum poſtremum expellit fide librorum, quos adhibuiſſe dicit: at certè in tribus exſtare ſcio. Videbis eaſdem hæſitationes librorum veterum in epiſtola Ciceronis 2. lib. III. ex Notis Gebhardi. GRONOV.

24. *Indis proxima eſt Ariane, deinde Aria*] Sic primus conjecit Hermolaus Barbarus ex vulgato *Ariadne*; eademque Ariane valde occupavit animum Voſſii nuper, ut non hic modò in ea diſputet, ſed infra quoque, ubi Aruſacen fluvium nominat Mela, reſtetur Auctorem de Ariane agere provincia Indo contigua. Accipio reliqua; immo omnia hactenus. Sed quo pacto probabitur ullam talem Arianen agnoſci ab Mela? an utique Mela mentem intentam habuit Aſiæ, prout fuit ſub Alexan-

dis proxima eſt [25] Arbiane, [26] deinde Aria, & Cedroſis, & [27] Perſis ad ſinum Perſicum. Hunc populi Perſarum ambiunt, illum alterum Arabes. Ab his, [28] quod in Africam reſtat, Æthiopum eſt. [29] Illic

xandro & ducibus ejus, & aliquam maximam Arianen finxit, quæ contineret Gedroſiam quoque, Drangianam & Carmaniam? ut ſcribit ac profert Voſſius? Planè non capio, & prorſus ſe opponit Auctori noſtro, qui Gedroſin omnino ab ea alienam nominat, ſic ut vel partem parvam ejus ſub illa comprehendiſſe Auctorem probari nequeat. Et profectò nimium eſt, ſtatuere Indis proximam eſſe Arianen in littorali tractu. Sed & deinde ab tribus MSS. ſcio confirmari vulgatum *Ariadne*, cui nunc accedit teſtimonium MS. Mediol. quum in Juntina editione exſtaret *Ariacne*; an licebit litteram ita confirmatam à continua Scribarum manu vilipendere? Adeone iſta grandis Ariane ignota fuit Librariis, ut quaſi ex conſtituto omnes in ea peccare maluerint inſerta littera *d*, quam in τῷ *Aria*? Immo quomodo *Gedroſis* vel tota vel non tota credi poſſet comprehenſa fuiſſe ſub *Ariane* in hoc loco apud Auctorem noſtrum, qui inter *Arianen* & *Gedroſin* ponit mediam Ariam? Certè ſi Pomponius *Arianen* aliquam concepit tam grandem, ut putant; non neceſſe habuit infra dicere ad Meridiem eaſdem gentes interiora & littora tenere, ſed eandem modò gentem. Quin ego non dubito quin Auctor ſcripſerit *Arbiane*. Arbiane regio finitima Indi ripæ occidentali ad mare, dicta ab Arbiis populo notiſſimo & in *Hiſtoria Alexandrina* Arriani, & aliis tam Hiſtoricis quam Geographis. Hanc reor ſatis à me contra pertinax Voſſii caput defenſam, & ideo repoſui. Idem.

25. *Ariadne, deinde Aria, & Cedroſis*] Scribendum *Ariane, deinde Aria, & Gedroſis*, ex Strabone, Plinio, Stephano, cujus illa quoque verba ſunt: Quoties, inquit, per C ſcriptum eſt *Cedroſis*, mendoſus Codex eſt. Barbarus. Fortè *Carmania* leg. ex Pomponio lib. III. cap. 8. In *Caſpiani* nihil demuto. Schott.

26. *Deinde Aria, & Gedroſis*] Strabo, Ptolemæus, Stephanus, Plinius *Gedroſia* enuntiant, non *Gedroſis*: unde gentile nomen *Gedroſii* Stephano. Ut corrigendus ſit Plinii Codex, in quo *Gedroſi* ferè ſemper pro *Gedroſii* ſcriptum eſt. Reprehenditurque Dionyſius Byzantius à Stephano, quod *Gedroſos* appellet, non *Gedroſios*. Strabo aliquando *Gedroſenos* vocat, ſed dubito an ſit vitio exemplatis. Arrianus Hiſtoricus *Gedroſios* ſemper. Dicuntur etiam per *C.* & duplex *SS. Cedroſſi* Stephano. Pint.

27. *Perſis*] Retinet nomen, cujus dominus eſt Sophus. Olivar.

28. *Quod in Africam*] Intellige Meridiem verſus: nam Septentrionem verſus Ægyptus eſt. Idem.

29. *Illic Caſpiani Scythis proximi*] Etſi non me fugit à *Caſpia* deduci poſſe *Caſpiani*, ut à *Cardia*, *Cardiani*, auctore Stephano; malo tamen hic legere *Caſpii* quam *Caſpiani*: ex Strabone, Ptolemæo, Stephano, Plinio. Item ipſo Pomponio infra in tertio: *Intus*, inquit, *ſunt ad Caſpium ſinum Caſpii*. Nec fuerit alienum admonere, duplices eſſe *Caſpios* Straboni in Selectis: quoſdam magis occidentales Caduſiis, prope mare ab ipſis cognominatum Caſpium & Cambyſen fluvium; alios verò Parthis vicinos, quorum ſint Caſpiæ portæ. Pintian.

30. *Ar*

lic Caſpiani Scythis proximi ſinum Caſpium cingunt. Ultra [30] Amazones, ultraque eas [31] Hyperborei eſſe memorantur. Interiora terrarum multæ variæque gentes habitant, [32] Gandari & Pariani, [33] Bactri, Sugdiani, Harmatotrophi, Comari, Coa-

30. *Amazones, ultraque eas Hyperborei*] Sic enim veram ſedem inclitis his feminis attribuit, certè quam docta & melior Vetuſtas agnovit, ut in fine hujus libri eadem repetat. Et huic convenit, quod exſtat inter *Fragmenta* Salluſtii: *Dein campi Themiſcyrii; quos habuere Amazones à Tanai flumine incertum quamobrem digreſſa.* Gronov.

31. *Hyperborei*] Scythæ ſunt & Tartari: ſunt tamen qui dicant eos Europæos eſſe. Olivar.

32. *Candari & Pariani*] Herodotus *Paricani.* Barb. Scribo *Gandara. Paricani* ex Stephano & Plinio. *Gandaros* Plinius nominat. Stephanus *Gandros.* Hecatæus eodem auctore *Gandaras.* Sunt & *Gandara* Ptolemæo Indiæ populi. Pintian.

Candari] Retineo hanc lectionem, ex Ptolemæo lib. vii. in regione *Sogdiana* Schott. Sic edidi, non *Candari*, ut antehac, quum in duobus MSS. ſic ipſe reperiſſem, & L. Holſtenius idem de alio MS. teſtetur in Annotationibus ad Ortelium pag. 39. Et tale quid jam voluit Pintianus: cui cur non paruit Voſſius? Gronov.

33. *Bactri, Suſiani*] Lege *Sogdiani: Suſiani* enim ad Perſicum ſinum porriguntur. Hic verò mediterraneæ gentes enumerantur. Bactri & Pharmacotrophi Scythicæ gentes ſunt, à quibus longiſſimè Suſiani abſunt. Monuit hoc Joſias Simlerus in Æthicum Coſmographum nuper P. Pithœi V. C. beneficio editum. Schott. Sine ulla auctoritate nuper hic editum *Bactri & Sugdiani*; nos copulam temerè inſultam induximus, quam alii MSS. habent tranſpoſitam ante nomen *Bactri.* Nam quod præcedit *Gandari & Pariani*, hi primi bini non dant exemplum ſecundis, & planè ut nos cenſuimus, agit mox Mela *Lycia & Pamphylia, Caria, Ionia, Æolis*, ubi ſcimus, quid de copulativa notent viri docti. Florus lib. iv. cap. 2. *Thracia, Cappadociaque, Cilicia, Macedonia, Græcia, Ætolia* &c. Antonin. Liberal. cap. 7. ἠοὶ μὲν Ἐρωδιὸς καὶ Ἄνθος, Σχοινεὺς, Ἄκανθος. Similiter ludunt in editionibus, lib. 1. cap. 2. ubi edunt: *Abydos & Lampſacum, Parion & Priapos.* Non ſecus ac paria quædam compoſuiſſet Auctor, quum in MS. clarè viderim illic ter copulam repetitam, etiam Frater in MS. Mediolanenſi, & in editione Juntina ſic exſtet, quod & nos nunc ſecuti ſumus. Contra ejuſdem libri capite 19. Voſſius correxit edidítque, *& ideo Amazonium vocant*, ſed nos in neutro MS. reperientes copulam, delendam rurſus cenſemus, quum nihil proſit, etiam abſit à MS. Mediolan. & editione Juntæ. In quo quum ſic agimus, malumus exſecrantes Voſſianum ὕψος in nugis, ſequi curam exactam Rhenani in Tacito lib. iv. *Hiſt.* cap. 78. ſupplentis, *Tutor & Claſſicus & Civilis*, Holſtenii in Stephano v. Ἄιγυς, Salmaſii ad eundem in v. Τρεμίλη. Quod ad *Sugdianos* attinet, equidem neſcio an Voſſius ſic ſe repoſuiſſe ſecutum veſtigia veterum Codicum debeat ſcribere, & non verius veſtigia Joſiæ Simleri, relata ab And. Schotto, à quo ſic hunc locum reſtitutum eſſe in Notis hic teſta-

 tur,

[34] Coāmani, [35] Paropaniſii, [36] Dahæ: [37] ſuper Scythæ, Scytharumque deſerta. At ſuper Caſpium ſinum, Chomari, Maſſagetæ, Caduſii, Hyrcani, Iberes. Super Amazonas & Hyperboreos, Cimmerii, [38] Ciſſianti, [39] Achæi, Georgi, Moſchi, Cora-

tur. Sed Græca iſta appellatio, *Harmatotrophi*, merè Voſſiana, meliorem forſan ſpeciem præferens, quam aliorum *Pharmacotrophi*, aut *Phaurmacatrophi*, ſed nil niſi ex caligine Lectorem demittens in tenebras, acerba tamen & importuna eſt inter meras Scythicas, præſertim quum libri veteres omnes diſtinctè innuant duas gentes indicatas à Pomponio fuiſſe *Fariani*, *Cotrophi*, vel *Faxtani*, *Cotophi*. In quorum poſtremis litteris confuſis videtur latere *Tochari*, vel *Tocharsi*, ſicut in prioribus gens *Phruni*, quos jungit etiam Dionyſius in *Periegeſi*: aut ſi placet inhærere litteræ *a* illic ſatis notabili, proximè accedunt *Paryma* ab Juſtino memorati lib. XII. cap. 5. GRONOV.

34. *Coamani*, *Rophanes*] Legendum fortè non *Rophanes*, ſed *Ochani*, ex Plinio lib. VI. cap. 16. ubi *Ochanos* refert cum Pharmacotrophis, Bomareis, Coamanis, & aliis, quorum hic mentio. PINTIAN.

35. *Paropaniſii*, *Daha*] Ita ſuſtinuit facere Voſſius, quum in omnibus ferè quos viderit antiquis Codicibus ſcriberetur *Ropanes*, in optimo *Ropanis*, in editis *Rophanes*, idque ſperat neminem reprehenſurum. At quomodo quiſquam probabit? An ab Oriente procedens per Indiæ Scythis vicinæ gentes Paropaniſios numerabit ante Dahas? Non poteſt probari, licet reprehenſionem lucretur. Eſt utique, teſte Stephano, Ῥαγάνη πόλις ἐν τῇ Ἰνδικῇ. Hujus cives & accolæ Ῥαγανεῖς, quos videtur innuere Auctor. GRONOV.

36. *Daha*] Scribo *Dahæ*: Plinius & Silius. BARBARUS.

Daha. Super Scythas] Sic interpunge, *Daha ſuper Scythas, Scytharumque deſerta. At ſuper Caſpium ſinum* &c. SCHOTT.

37. *Super Scythas, Scytharumque deſerta, ac ſuper Caſpium ſinum*] Scribendum cum minore littera, *ſuper Scythas, Scytharumque deſerta*, & conjunctim cum ſuperioribus. Quæ autem ſtatim ſequuntur, abjuncta præcedentibus & cum majore littera ut inchoent novum ſenſum ſic legito: *At ſuper Caſpium ſinum*, & reliqua: ut ſingula referas ad ſingula. Ad Scythas, Scytharumque deſerta, Gandaras, Paricanos & reliquos quos ſubtexit. Ad Caſpium ſinum, Comaros, Maſſagetas, Caduſios & alios. Ad Amazonas autem & Hyperboreos, Scythas, Cimmerios, Heniochos, &c. Libuit etiam addere uſum duarum in Pomponio vocum, *ſuper*, & *ultra*: quem video ignorari à pleriſque etiam eorum qui ſe pro doctis gerunt. Nam cùm ab exterioribus gentibus locisve Oceano finitimis, procedit ad interiora, ſuper exteriores gentes poſitas eſſe ait interiores. Cùm verò è contrario ab interioribus ad exteriora, ultra interiores ait eſſe exteriores. Non tamen hoc ita perpetuum eſt, ut non aliquando ſecus cadat. Nihil enim ſine exceptione; ſed ferè hoc obſervat Pomponius. Exemplum & hic habes & in his quæ ſequuntur paſſim occurrent. PINTIAN.

38. *Ciſſianti*] Ad locum Plinii, quem citavit Voſſius, ita indicem hunc Melæ citat viciſſim Harduinus. Sed hæreo, an Voſſius, dum citat Fratrem, id non faciat ex animo non agnoſcente ſe auctor-

[40] Coraxi, [41] *Ptero*phoritæ, Riphæces: atque ubi in noſtra maria tractus excedit, [42] Mantiani, Ibara-

ctorem, quum forſan Romæ id didicerit ex Holſtenio, qui exemplar Theſauri Orteliani ſic conſcriptum habebat, niſi quod ſcripſerat, *Ciſſianthi*. Gronov.

39. *Antioche georgili*] Arbitror ſcribendum, vel *Eniocha Georgi*, ex Strabone, Ptolemæo, Plinio: vel *Antacei*, ab amne dicti, vel *Achei*, iiſdem fere auctoribus: vel *Axiaca georgi*. Pomponius ſecundo libro, *Colunt*, inquit, *Georgi, exercentque agros. Axiaca furari quid ſit ignorant*: & ii à fluvio nomen habent, Plinio, Ptolemæo, ceteris. Barbarus.

40. *Corſita, Phoriſta, Riphaces*] Expenſis ſyllabarim dictionibus puto legendum, *Cerceta, Coraxi, Phthirophagi*: ex Geographis omnibus gregatim & ipſo præcipuè Pomponio in fine hujus primi voluminis; & paulò antè: *Cimmerii, Scytha, Heniochi, Georgi*, legendum eſt ordine inverſo, *Scytha, Cimmerii, Heniochi, Georgi*, ex Plinio lib. VI. cap. 13. *Ultra eos*, inquit, *plane jam Scythæ, Cimmerii, Ciſianthi, Georgi*, &c. & Strabo Cimmerios à Scythis ſedibus ſuis pulſos tradit, & Scythas à Græcis. Pint.

41. *Pterophorita, Riphaces*] Hic fuit ille infauſtus linguæ Græcæ ſimul & Latinæ Iſaaci Voſſii genius, ut nihil penſi habens & corruptus ab blandis hominibus effunderet quidquid vellet. Nam quis non his *Pterophoritis* applauſit? quoties ſtudioſis explanati & commendati ſunt? Quid autem illis alienius & perverſius? An quia fuit & regio Cinnamophoros, inde & incolæ reperiuntur dicti Cinnamophoritæ? Imo licet id eſſet, (quippe futurum excuſabile) hic nemo talis dici aut ſupponi poſſet, quia nec alii poterant accedere, nec ab ullis hominibus poterat incoli. Ipſe Mela dicit Rhipæos tantùm montes eſſe, proxima per nives invia, tum adhuc regionem inhabitabilem; denique primos hominum Scythas. Non aliter in principio libri ſecundi. Quos fingemus igitur *Pterophoritas*, tanquam incolas regionis continuis nivibus obtectæ? Quis autem uſus ab verbo φέρω finxit tale ſubſtantivum? An dicuntur Μελανοφορίται? Paſſim audio μελανοφόρους, στεφανοφόρους, κισοφόρους, δενδροφόρους, φωσφόρος τελεσφόρος. Hæc una vulpecula ſic audet inſultare Melæ & humano generi, quum *Phoriſta* aut *Phoriſta* legatur in omnibus libris. Id ſi ab nivibus voluit nominatum, cur non ex Ammiano petiti fuerunt *Chionita*, ἀπὸ χιόνος. Sed nugatorium eſt cogitare de incolis regionis Pterophoræ vel Chionophoræ. Scribit Stephanus: Ποτὶ δὲ καὶ Ταρκυνῖται εἰσὶ, καὶ Ταρκυναῖοι, ἔθνος Ὑπερβορέων, παρ' οἷς οἱ γρῦπες τὸ χρυσὸν φυλάσσουσιν. ὡς Ἱεροκλῆς ἐν τοῖς Φιλίστορσι. Vide, an tale quid lateat. Certè iſta Voſſiana natio eſt imaginaria, nec aliud niſi cum ipſa auctoris & procreatoris memoria meretur mitti in iſtud ἰελῶδες ὕδωρ. Gronov.

42. *Mardi, Antibarani*] Aldus, *Mario Antibarani*. Scribo *Macrones, Tibarani*, ex Strabone, Stephano, Plinio, Herodoto, Xenophonte, Dionyſio Periegete, Marciano, Marcellino, Apollonio Rhodio, Valerio Flacco, & omnibus ferè Græcis ac Latinis non Geographis modò, ſed Hiſtoricis etiam ac Poëtis, qui de Boreali Aſiæ plaga prodiderunt. Semper enim *Macronas, Tibaranos*, & *Moſynœcos*, ut finitimos inter ſe conjungunt.

50 rani: & notiora jam nomina, Amardi, 43 Armenii,

Nec me fugiunt, quæ de Mardis Plinius & alii tradunt. *Macronas* Apollonius lib. I. *Argonaut.* *Macrieas* appellat, ſic dictos, ut ejus Enarratores exponunt, quod ſint coloni Eubœenſium. Eubœa enim *Macris* alio nomine dicta eſt, quod ſit longa & toti prætenta Bœotiæ, ut ſecundo volumine refert Pomponius. Hi poſtea *Sanni* dicti, ſi quid Strabo & Stephanus veri crepant. Nam Xenophon lib. IV. fin. & lib. V. init. de Cyri adſcenſu *Macronas* alios à *Sannis* facit: quos *Drilas* ipſe nominat, referente Arriano in *Periplo Ponti Euxini.* Sed & ipſe Arrianus *Sanos* diſtinguit à Macronibus, quos tamen ipſe non *Macronas*, ſed *Machelonas* appellat. Plinius quoque Xenophonti & Arriano ſubſcribit lib. VI. At *Tibarani* etiam *Tibareni* & quidem frequentius dicuntur. Orpheus in *Argonauticis* *Stybarenos* vocat. PINTIAN. Nihil muto, Herodoti *Thaliæ* auctoritatem ſecutus. SCHOTT.

Mantiani, Tibarani] Vix ſcio, qui liqueat ex Herodoto vicinos hos fuiſſe populos, quod affirmat Voſſius, quum Herodotus bis nominet Τιβαρηνοὺς, & nuſpiam cum Mantianis jungat, ſed cum Moſchis, Macronibus & Moſynœcis. Deinde monet eos Mantianos hic intelligendos, quos ad dextram Halyos ripam ponit Herodotus. Quæſo, an jam ad Halyn uſque pervenit recenſendo gentes illas ex Oriente verſus Occidentem ſitas? Utique nondum ad Armenios pervenit. Inſuper ſanè *Amardi* non ſunt notioris nominis, quam *Tibarani*; & cur hi nunc ita appellantur, quum lib. I. cap. 19. vocentur *Tibareni*, ubi locat inter Chalybas & Moſynœcos? à quo non alienus Stephanus ſcribit, Τιβαρηνία, χώρα πρὸς τῷ Πόντῳ, πρόσοικος Χάλυψι καὶ Μοσυνοίκοις; qui & ipſe in V. Βόσπορος novit, etſi in loco dubio, Τιβαρανὸς & Τιβαρηνός. Apparet aliud latere. Nempe quum in MSS. legatur *Mathi Antibarani*, vel *Mathi anthibarani*, in Mediolanenſi *Mathi antibarani*, quum Juntina dediſſet *Mari Antib.* inde videmus primam litteram *t*. in reſtitutione addi. Id temere fieri cenſemus, quum litterarum numerus ac forma doceat hic lectum fuiſſe *Ibarani.* Quod verum eſt, ſed in eo prima littera degeneravit ex O. Aut ſcripſit enim Mela *Obarani*, aut ſub τῷ *Ibarani* intelligi voluit. Stephanus, Ὠβαρηνοὶ, μέρος Ἀρμενίας, planè ut de Amardis ex Ptolemæo ſtatuit Voſſius, quos tamen neſcio qui ille è veteribus libris reſtituiſſe ſe dicat, quum nemo in iſtis aliter legi fateatur, quam in vulgatis *Medi*, qui ſanè propius accedunt ad Otenos, quos à Quadrato jungi Obarenis illic teſtatur Stephanus. Sed ruit in his omnibus Voſſius æquali auſu, quo ſuſtinuit impingere contextui Auctoris *Mariandyni* pro vulgato *Murrani*. Quomodo ſi ſcripſit Auctor, quid illo inordinatius fieri potuit, ut & tam maturè ponat Mariandynos, & Bithynos, quos infra cum his conjungit, nunc omittat? Conjunxerint etiam alii Mariandynos cum Venetis, quod fieri poteſt ob varias cauſas. At nunc Mela in recenſendis nationibus verſatur adhuc extra Halyn amnem. Itaque credibile id profectò eſſe cuiquam nequit, & planè mihi imaginor, quum notiſſimi ſint Mariandyni, neminem priorum editorum tale quid proferre voluiſſe, quia nimis abſurdum videbatur, & infra lib. II. cap. 7. rectè nominantur & collocantur, æquè ut hoc libro cap. 19. neque talis ordo cuiquam in mentem venire poterat, qualis nunc

nii, Commageni, [44] Mariandyni, Veneti, [45] Cappadoces, *Gallo*græci, Lycaones, Phryges, Piſidæ, Iſauri, Lydi, Syrocilices. [46] Rurſus ex iis quæ

nunc occurrit, ut Mariandyni ſequantur Commagenos, illos Veneti, tum Cappadoces, & Gallogræci? Immo & Gallogræci hi ſunt ficti falſique, quum nullus MS. Codex ex poſteriore voce plus agnoſcat quam τὸ *Græci*, unde illi ab Hermolao fabricati & mira libidinis conſtantia ab omnibus deinde adſciti. Itane graſſari oportet in alienis ſcriptis? Equidem quid de τῷ *Murrani* ſtatuere me oporteat, hæreo: hactenus tamen certus, ut quum portionem Armeniæ Μωρανηνὴν vocari ab Ptolemæo ſciverit notaveritque Voſſius ipſe, hanc rectius in Mela intelligi convenire, quam Voſſianos *Mariandynos*. Etiam Strabo lib. XI. pag. 531. ſcribit, Θρακῶν τινας οἰκῆσαι ὑπὲρ τῆς Ἀρμενίας, πλησίον Γουρανίων καὶ Μήδων. Certè hi Guranii accedunt prope ad Pomponii Murranos, quos ideo ex contextu ejus non amovi. Deinde potius erit, ut vel retineatur vetuſta lectio, vel, ſi ita placet, ſcribamus *Veneti*, *Cappadoces*, *Pterii*, &c. *Pteria* enim tum regio fuit, tum urbs vel prope vel inter Cappadocas, ut clarè colligi poteſt ex Herodoti notiſſimo loco, lib. I. cap. 76. & quidem prima ab Haly accedentibus. GRONOV.

43. *Armenii, Comageni*] Scribendum cum duobus *mm*, *Commageni* ex Strabone & Ptolemæo. PINTIAN.

44. *Myrrani*, *Vegeti*] Loco illius *Murrani* poſſet non abſurdè ſubſtitui *Morimeni*. Eſt enim *Morimena* præfectura Cappadociæ Straboni lib. XII. quam unà cum Lycaonia memorat, de qua mox paulò Mela. Poſſet autem pro *Vegeti*, *Eneti* legi, qui ſunt Paphlagoniæ populi, ab Homero & omnibus ferè Geographis nobilitati, à quibus Veneti Adriatici ſinus fluxiſſe creduntur. Sed ſuper omnia ſedet duas has voces barbaras planè eſſe, & ex illarum numero, quæ non paucæ huic operi irrepſerunt, temeritate quorundam, qui nihil penſi habentes, ineptias ſuas pro gloſſematis bonis Auctoribus affingunt: itemque Librariorum ignorantia, qui eas ſtatim Auctoris lectioni inſerunt. Cujus notæ ſunt, in Gallia, *Eluſaberris*; in Thracia, *Tritonice*; in Scythia, *Terreſtria*, *Sexolsta*; in Lesbo, *Cirava*; in Oceano Septentrionali, *Satmali*; & alia his comparia monſtra, quæ propriis locis æſtimabuntur. IDEM.

45. *Cappadoces*, *Græci*] Legendum non *Græci*, ſed *Gallogræci*, hoc eſt, Galatæ. BARB.

46. *Rurſus ex his quæ Meridiem ſpectant, eadem gentes interiora littora tenent*] Quoniam hæc verba negotium multis exhibent, libuit nonnihil eis lucis afferenti admonere Lectorem, pronomen illud, *eadem*, antedictos populos referre, *Indos*, *Arianos*, *Arios*, *Gedroſios*, *Perſas*. Ordinem verò in recenſendis Aſiæ gentibus hunc obſervaſſe Melam. Diſſeruit de ora Aſiæ Orientali & ejus habitatoribus: Deinde de Meridiana, & Septentrionali. Reliquum videbatur monſtrare à quibus interiora incolerentur. Incipiens igitur à Septentrione dixit habitari à multis variiſque gentibus, Gandaris, Paricanis, &c. Poſtea verſus ad Meridiem, exponenſque à quibus mediterranea tenerentur, ait eaſdem gentes incolere interiora, quas non multò antè dixerat tenere oram, hoc eſt, *Indos*, *Arianos*, *Arios*, *Perſas*, *Arabas* uſque ad ſinum Perſi-

quæ Meridiem ſpectant, [47] eædem gentes interiora & litora tenent uſque ad ſinum Perſicum. [48] Super hunc ſunt [49] Parthi, & Aſſyrii: ſuper illum alterum Babylonii, [50] & ſuper Æthiopas Ægyptii. [51] Ripis

cum: quem veluti umbilicum facit in hoc gentium Aſiæ tractatu. Exiſtimo itaque verbum illud *litora* adulterinum eſſe: aut ſi mavis, legatur *interiora litorum*, ſicuti paulo antè *interiora terrarum* dixerat. Locus ſit æſtimationi. PINTIAN. Tò *litora* obelo fodi, quòd gloſſam oleret. SCHOTT.

47. *Eadem gentes* &c.] Quæ multa dicit Voſſius ad conſiderandum modum deſcribendæ Aſiæ ab Mela habitum, non ſunt alia, quam quæ attulit Pintianus, & afferre poſſet unuſquiſque. Sed oro, quid vult, quum ſcribit Melam nunc dicere gentes illas ſupra memoratas Meridiem verſus, Arianos nempe & Gedroſos, tam vaſtas eſſe, ut non littora & oras tantùm occupent, ſed etiam interiora terrarum teneant. An nullus ergo locus Ariis? nullus Perſis? quos antea ſimul junxit? Immo cur non indicavit in ſuis MSS. aliter legi, ſicut legi ſcio in tribus & editione Juntina *ea densque gentes.* Imo ubi dixit Mela Indos, Seras & Scythas poſſidere totum Aſiæ tractum orientalem? Indos & Scythas late patere dixit: Seribus nihil niſi media fermè Eoæ partis attribuit, ut vix ad Gangen pertinuerint, quum tamen latè patens verſus Occidentem India fuerit, ut docet lib. III. cap. 7. non procul ab principio. Sunt omnia perturbata. Scripſit Mela, *Rurſus ex iis, quæ Meridiem ſpectant, Eoæ Indaque gentes interiora.* Indiam mediterraneam, ſed vergentem ad Meridiem dicit tenuiſſe illas gentes, quas propriis appellationibus deſignare non poterat, nec tamen aliunde illuc intraſſe ut colonias audierat, Eoas à tergo Serum jacentes, & alias Indias ab poſtico littoralium Indorum poſitas. Tu, cui copia eſt, vide quæſo an non MSS. ſic habeant. Certe lib. III. cap. 9. pro illis *ad eoa*, editiones *ad ea* habebant. GRONOV.

48. *Super hunc ſunt Parthi & Aſſyrii, ſuper illum alterum Babylonii, & ſuper Æthiopas Ægyptii ripis Nili*, &c.] Super ſinum Arabicum eſſe Babylonios falſum propalam eſt, vel unica Strabonis auctoritate, ut ceteri in re comperta omittantur. Is in lib. III. *Geograph. Deinceps*, inquit, *ſunt mare verſus quidem Perſæ, & Suſii, & Babylonii, deſcendentes ad mare Perſicum.* Quapropter ne cogamur Pomponium in jus vocare, reſtituenda ſunt in priſtinum ſitum verba, tum luxato & præpoſtero ordine ſcripta, tum etiam corrupta. Lego igitur ſic: *Super hunc ſunt Parthi, Aſſyrii, & Babylonii: ſuper illum alterum & ſuper Æthiopas, Ægyptii. Ripis Nili amnis & mari proximis iidem Ægyptii poſſident*, &c. ex omnibus Geographis & Hiſtoricis: & ex ipſo Pomponio, qui de ſinu Perſico loquens lib. III. *In parte*, inquit, *qua pelagi oſtio adverſa eſt, Babyloniorum fines Chaldaeorumque ſunt, & duo clari amnes Tigris & Euphrates.* PINTIAN.

49. *Parthi*] Parthi & Aſſyrii ſub ditione Sophi Regis. OLIVAR.

50. *Et ſuper Æthiopes*] *Babylonis* ad ſuperiora tranſtulimus, & *Arabes* in ejus locum ſubjecimus. Paulò aliter igitur locum concepimus, atque in *Retractationibus* Pintianus. SCHOTT.

51. *Ripis Nili amnis & mari proxima*] Itane? Ægyptii modò poſſident proxima ripis Nili, non ipſas

pis Nili amnis & mari proxima iidem Ægyptii poſſident. Deinde Arabia anguſta fronte ſequentia littora attingit. Ab ea uſque ad flexum illum, quem ſupra retulimus, Syria; & in ipſo flexu, Cilicia: extra autem, Lycia & Pamphylia, [52] Caria, Ionia, Æolis, Troas uſque ad Helleſpontum. Ab eo Bithyni ſunt ad Thracium Boſporum. Circa Pontum aliquot populi, alio alioque fine, [53] uno omnes nomine Pontici. Ad lacum, Mæotici: ad Tanain, [54] Sauromatæ.

Ipſas ripas? Voces enim, quibus ſua conſcripſit Auctor, actiſſimè conſideravit, & quæ ſunt ripis proxima exponit clarius lib. I. cap. 19. *Ripas ejus Sauromatæ & ripis hærentia poſſident.* Ripis hærentia & ripis proxima ſunt eadem. Id de Ægyptiis dici nequit, quorum omnino medius eſt Nilus. Hoc vitium lectionis jam olim deprehendit Pintianus, unde is in *Retractationibus* tentabat, *Ripis Nili amnis & mari proximis* (malè enim in editione Schotti *proximus*) *iidem Ægyptii poſſident.* Sed non ſic loquitur Pomponius. Propius ad verum eſt, quod in MSS. tribus exſtare ſcio, *ripis Nili amnis & mari proximo*, ut *poſſidere* conſtruatur tanquam neutrum, quod ſolent facere in verbo *colere* & *incolere.* Aut hoc igitur teneo, aut ex ſimilitudine loci citati videtur corrigendum *ripas Nili amnis & mari proxima.* Gronov.

52. *Caria*] Ab ea uſque ad Bithyniam regio Aſia Minor dicitur, nunc Anatolia & Turgiva. Olivar.

53. *Omnes uno nomine Pontici dicuntur*] Planè non egemus verbo poſtremo, quod à tribus MSS. abeſſe ſcio. Immo non eſt Melæ. Itaque quum & Voſſius coire mecum in hoc teſtimonium compulſus ſit, delevi verbum iſtud, & laudi Voſſianæ, quam ut proferret gaudeo me coegiſſe, id dedi, ut vulgatum quoque ordinem mutarem, ex indicio etiam Mediolanenſis libri, ut lib. II. cap. 2. *aliis aliiſque præditi & nominibus & moribus.* Gronov.

54. *Sauromatæ*] Sarmatæ Aſiatici, inter quos ſunt Magni Bulgari. Olivar.

Cap. III.

Brevis Europæ deſcriptio.

Europa terminos habet, ab Oriente [1] Tanain & Mæotida & Pontum; à Meridie reliqua noſtri maris; ab Occidente Atlanticum; à Septentrione Bri-

1. *Tanain*] Nunc *Tana* dicitur. Olivar.

 2. *For-*

Britannicum Oceanum. Ora ejus [2] forma litorum à Tanai ad Helleſpontum, quà ripa eſt dicti amnis, [3] quà flexum paludis ad Pontum redigit, [4] quà Propontidi & Helleſponto [5] latere adjacet, contrariis litoribus Aſiæ non oppoſita modò, verùm etiam ſimilis eſt. Inde ad fretum [6] nunc vaſtè retracta, nunc [7] prominens, tres maximos ſinus efficit, totidemque in altum ſe magnis frontibus evehit. Extra fretum ad Occidentem inæqualis admodum, [8] præcipuè media. Quà procurrit ad Septentrionem, niſi [9] ubi ſemel [10] iterumque grandi receſſu [11] abducitur,

2. *Forma littorum*] A Gloſſa eſt, ideoque ὀβελίζω. SCHOTT.

3. *Qua flexum paludis ad Boſporum redigit*] Aldus, *qua flexum paludis ad Ponticum redigit.* Lego, *ad Ponti os redigit.* Appellat enim *Ponti os* Boſporum Cimmerium. Sic ſupra, *& paludi ceterum exiguo ore conjungitur.* PINTIAN.

4. *Qua Ponto, Propontidi, & Helleſponto latere adjacet*] Lego, *objacet* non *adjacet* ex familiari loquendi modo Pomponii, ut ex ſequentibus conſtabit. *Latere* autem, quia latera ſunt illa Europæ, quibus Aſiæ obtenditur. De frontibus paulò pòſt. IDEM.

5. *Latere adjacet*] Malim *objacet*, ut & cap. 12. SCHOTT.

6. *Nunc vaſtè retracta*] Ad ſinum Ægæum, Adriaticum & ad Thuſcum refertur. OLIVAR.

7. *Prominens*] In Peloponneſo, & promontorio Calabriæ. IDEM.

8. *Præcipuè media*] Verſus Pyrenæos, ad fontem Rabiam. IDEM.

Præcipuè media, qua procurrit ad Septentrionem: niſi &c.] Cur ſic placuerit poſtremis & nonnullis priorum diſtinguere, cauſa nulla eſt. Et ſanè qua procurrit ad Septentrionem, non eſt inæqualis. Itaque Auctor, quum lib. III. cap. 2. in ora exteriore Galliæ conſideraret partes ultra Garumnam, ait, *Tunc ad Septentriones converſa iterum longo rectoque tractu ad ripas Rheni amnis expanditur*, nec poſt ea quidquam inæquale præter ſinum Codanum amplius memorat ad ultima Europæ. Diſtinguendum eſt, *inæqualis admodum, præcipuè media.* (nempe circa confinia Galliæ & Hiſpaniæ, ubi agnoſcit Pomponius ultima verſus Occidentem) *Qua procurrit ad Septentrionem, niſi ubi ſemel iterumque*, &c. Hanc, quum veriſſima ſit, & vellet eam Voſſius ab ſe inventam eſſe, in contextu obſervavi. Sed eſtne quid amplius? Immo animadverto in tribus MSS. non exſtare voculam *qua*; nec dubito, quin eadem ab pluribus abſit. Et ſanè illa prorſus non videtur eſſe Auctoris. Vide enim quam leniter procedat hæc deſcriptio: *inæqualis admodum, præcipuè media, procurrit. Ad Septentrionem, niſi ubi ſemel iterumque grandi receſſu abducitur, penè ut directo limite extenta eſt.* GRONOV.

9. *Ubi ſemel*] Apud fontem Rabiam. OLIVAR.

10. *Iterumque*] In Germaniam. Pomponius reliquit ſinum Danorum. IDEM.

11. *Abducitur*] Dictio familiaris Melæ; retrahitur. IDEM.

12. *Di-*

citur, penè ut [12] directo limite extenta eſt. Mare, quod primo ſinu accipit, [13] Ægæum dicitur: quod [14] ſequenti, in ore, Ionium; Adriaticum, interius: quod ultimo, [15] nos Thuſcum, [16] Graii Tyrrhenum perhibent. [17] Gentium prima eſt [18] Scythia, alia quam dicta eſt, [19] à Tanai in media fermè Pontici lateris; [20] hinc in Ægæi partem pertinens Thracia. Huic Macedonia adjungitur. [21] Tum Græcia prominet, Ægæumque ab Ionio mari dirimit. Adriatici latus [22] Illyris occupat. Inter ipſum Adriaticum & Thuſcum Italia procurrit.

12. *Directe limite*] Directo margine & littore: id eſt, perpetua eſt, niſi in fine Pyrenæorum, & in Germania: nam tres ſinus facit. IDEM.

13. *Ægæum*] Dictum auctore Varrone ab hinnulis, quòd in eo mari ſcopuli à ſimilitudine caprarum, *αἶγες* vocantur. IDEM.

14. *Sequenti in ore*] *Os* appellat, & non ſinum Corinthiacum; quanquam revera ſinus eſt. Mare Ægæum protenditur ab Helleſponto uſque ad ſinum Megaricum, in Peloponneſo: à ſinu verò Megarico uſque ad os ſinus Adriatici, Ionium. Mare Ægæum nunc dicitur *Archipelage*: nam complectitur Syriacum, quod nunc eſt *El mar de Suria*: Mare Adriaticum ab Adria oppido dictum jam non exſtat: erat enim prope Venetias; nunc hoc mare dicitur *La Canal de Venecia*. IDEM.

15. *Nos Thuſcum, quod Graii Tyrrhenum perhibent*] Demendum eſt verbum *quod*. PINTIAN.

16. *Graii Tyrrhenum*] MSS. duo *Tyrrhenicum*. GRONOV.

17. *Gentium prima eſt Scythia, alia quam dicta eſt, à Tanai in media fermè Pontici lateris. Hinc in Ægæi partem pertinens Thracia. Huic* &c.] Aliter diſtinguendum curavi, credens voluiſſe quoque diſtinguere Voſſium, licet prout nunc citavi, hæc pars in ejus editione digeratur. Nam *τὸ pertinens* dependet ab verbo præcedente *eſt*: alioqui dixiſſet Auctor *pertinet* æquè ac *adjungitur*. IDEM.

18. *Scythia*] Duplicem indicat Scythiam, ſicut duplicem Sarmatiam: Scythiam Aſiaticam, quæ pars eſt Tartariæ; & Europæam, quæ Hunnos, Moſchobitas, Lituanos comprehendit. OLIVAR.

19. *A Tanai media*] Forte rectius, *à Tanai ad media ferme* &c. SCHOTT.

20. *Hinc*] Hoc eſt, à medio latere Ponti uſque ad Ægæi partem eſt Thracia: cujus metropolis eſt Conſtantinopolis, ubi mediterranei ſunt Bulgarii & Valachi. IDEM.

Hinc in Ægæi partem continens, Thracia ac Macedonia adjungitur] Caſtigo, *Huic in Ægæum mare continens Thracia: Huic Macedonia adjungitur*. Nam Scythiæ conjungi Thraciam; Thraciæ autem Macedoniam adeò notum, ut nullo egeat teſtimonio. PINTIAN. Pintianus *huic*: Edita lectio magis adblanditur. Interpunctione locum ſanavi, adjutus etiam Pintiani *ὑποχίᾳ*. SCHOTT.

21. *Tum Græcia prominet*] Peloponneſum intelligit: nunc eſt *La Morea*. OLIVAR.

22. *Illyris*] Nunc *Sclavonia*. IDEM.

23. *In*

rit. [23] In Thuſco intimo Gallia eſt, ultra Hiſpania. Hæc in Occidentem, [24] diuque etiam ad Septentrionem, [25] diverſis frontibus vergit. Deinde rurſus Gallia eſt, longè & [26] à noſtris litoribus huc uſque promiſſa. Ab ea Germani [27] ad Sarmatas porriguntur, illi ad Aſiam.

23. *In Thuſco intimo Gallia*] Ita eſt, ſi nomine Galliæ comprehenderis Ciſalpinam & Tranſalpinam. IDEM.

24. *Denique etiam ad Septentrionem*] Scribendum, *Eademque etiam ad Septentrionem.* PINTIAN. Pintianus, *eademque etiam:* malim, *dehincque etiam.* SCHOTT.

25. *Diverſis frontibus*] Primum Sacto promontorio, quod nunc dicitur *Cabo de San Vincente.* Deinde Nerio, quod nunc eſt *Finis-terra* in Compoſtella. Tum Gobeo, in Britannia Minore: nunc eſt *Sanctus Matthaus.* Poſtea Dacico, ubi ſunt liberæ civitates; quarum præcipua eſt Lubecum: dictæ nunc *civitates Oſtrelingorum.* OLIVAR.

26. *A noſtris litoribus*] Id eſt, à litoribus Maris Mediterranei. IDEM.

27. *Ad Sarmatas*] Nunc *Polonos*, id eſt, uſque ad Viſulam amnem, diſtinguentem Sarmatiam à Germania. IDEM.

CAP. IV.

Brevis Africæ deſcriptio.

Africa ab Orientis parte [1] Nilo terminatur, pelago à ceteris. Brevior eſt quidem quam Europa, [2] quia [3] nec uſque Aſiæ, [4] & non totis hujus lito-

1. *Nilo terminata*] Africam Catabathmo terminari auctor Herodotus Μελπομένῃ, Salluſtius *Jugurth.* Strabo *Geograph.* ult. & Pomponius ipſe infrà cap. 8. Sed ſunt qui Nilum uſque ad Catabathmon pertinere putent. Aliter verò Ptolemæus lib. II. cap. I. Africam terminat. SCHOTT.

2. *Quia nec uſquam Aſia*] Nuſquam Aſiæ littoribus contrà tenditur Africa. OLIVAR.

3. *Nec uſque Aſia, & non totis hujus litoribus obtenditur*] Res digna ſpectatu, quam ſibi potuerit blandiri Voſſius. Rogat acriter, [Atqui cum ipſe inquiat Africam Nilo terminari ab Aſia, qui fieri poteſt, ut nuſquam Aſiæ obtendatur?] Sed quis tamen inde exibit urceus? Nempe quia in omnibus libris manu exaratis ipſe invenit *uſquam*, idque ipſe teſtatur, ideo ſcripſiſſe Melam *uſque.* An potuit quidquam Ἀδιανόητικώτερον? Quaſi τὸ *Aſia* illic uſurparet Mela in tertio caſu, ut imprudentiſſimè ſibi fingit Voſſius; & non ſecundo: cohærent enim τῷ *Aſia litoribus.* Africa nuſquam obtenditur Aſiæ litoribus; id verum eſt, ſed tantùm ripis ejus ad Nilum. Id in hac ipſa nota ſignificavit Schottus: ſed cujus hanc partem ſapienti judicio ſcriptam prætermittit Voſſius, lætus inſul-

litoribus obtenditur; [5] longior tamen ipſa quam latior, [6] & [7] quà ad fluvium attingit, latiſſima. Utque inde procedit, [8] ita media præcipuè in juga exſurgens, [9] pergit incurva ad Occaſum, [10] faſtigatque ſe molliter: [11] & ideo ex ſpatio [12] paulatim [13] adductior, ubi finitur, ibi maximè anguſta eſt. [14] Quantum incolitur eximiè fertilis. Verùm quòd pleraque ejus inculta, & aut arenis ſterilibus obducta, aut [15] ob ſitim cæli terrarumque deſerta ſunt,

inſultare parti poſteriori, quam ſanè omitti ab Schotto melius fuit. Et quæſo qui ſuſtinerem illud *nec uſquam* in Mela mutare, quem novimus ſic repetere lib. III. cap. 3. *nuſquam latè patet, nec uſquam mari ſimile.* GRONOV.

4. *Et non totus*] Alii *totius.* Malim *totis.* Nuſquam, inquit, obtenditur Aſiæ litoribus, nec totis litoribus Europæ. Si enim lineam à Nilo in Septentrionem ducas, nuſquam Aſiæ litora attinges; Europæ tamen quædam. SCHOTT.

5. *Longior tamen ipſa quàm latior*] Nil verius, ſi ad ſecula Pomponii referas, quibus Africa uſque ad principium Æthiopiæ ſolùm cognita erat. OLIVAR.

6. *Et qua ad fluvium attingit*] Videtur præpoſitio ſuperfluere, ut non longè pòſt, *peragratiſque omnibus qua mare attingunt*, & alibi: *Dictum eſt Atlanticum eſſe Oceanum, qui terras ab Occidente contingeret.* PINTIAN.

7. *Qua ad fluvium*] Nilum intellige. OLIVAR.

8. *Ita media præcipuè in juga*] A Numidia, quæ ſita eſt in media Africa, incipiunt exſurgere montes; quamquam à Catabathmo uſque ad fretum ſemper exſurgit Africa, præcipuè tamen in Numidia. IDEM.

9. *Pergit incurva*] Id eſt, nullos facit ſinus: niſi voles Syrtes appellare ſinus. IDEM.

10. *Faſtigiatque ſe molliter*] Id eſt, erigitur, & contrahitur in cunei formam pedetentim. IDEM. Legendum, *faſtigat*: neque enim *faſtigiat* verbum Latinum eſt. PINTIAN.

11. *Et ideo ex ſpatio paulatim adductior*] Ex ſpatio, quaſi vix ſcires cognoſcere diſcrimen contractionis, niſi in magno ſpatio. OLIVAR.

12. *Paulatim adductior. Ubi finitur, &c.*] Non intelligo, cur ita placuerit Auctorem hunc ſecare in membra nimis tenuia. Nonne enim multo lenius cohæret? *& ideo ex ſpatio paulatim adductior, ubi finitur, ibi maxime anguſta eſt.* Sic ſanè edidi. GRONOV.

13. *Adductior*] Contractior. OLIVAR.

14. *Quantum incolitur*] Hoc eſt, totus tractus marinus eximiè fertilis, mediterraneus ſterilis. IDEM.

15 *Ob ſitim cæli*] Quidam, *ſitum cæli.* Hinc Proverbium, *Africa ſemper aliquid novi adfert*: quòd ob ferarum diſſimilium congreſſum, tot monſtra pariat: & tanta leonum copia, ut urbes obſidere ferantur; ſi verè Plinius. Ad hæc tanta illic ſerpentium vis, ut cervis idcirco deſtitutam putarit Herod. *Melpomene*, Ariſtoteles, Plinius, Lucanus lib. x. & Seneca. Contrà verò cervos gigni affirmant Philoſtra-

ſunt, aut infeſtantur multo ac malefico genere animalium, vaſta eſt magis quam frequens. Mare, quo cingitur à Septentrione, Libycum; à Meridie, Æthiopicum; ab Occidente, Atlanticum dicimus. In ea parte, quæ Libyco adjacet, proxima Nilo provincia, quam [16] Cyrenas vocant. Deinde, cui totius regionis vocabulo cognomen inditum eſt, [17] Africa. Cetera Numidæ & [18] Mauri tenent. Sed Mauri & in Atlanticum pelagus expoſiti. Ultra [19] Nigritæ ſunt, & Pharuſii, uſque ad Æthiopas. Hi & reliqua hujus, & totum latus quod Meridiem ſpectat, uſque in Aſiæ confinia poſſident. At ſuper ea, quæ Libyco mari abluuntur, Libyægyptii ſunt, & Leucoæthiopes: & natio frequens multiplexque Gætuli. Deinde [20] latè vacat regio, perpetuo tractu inhabitabilis. Tum primos ab Oriente Garamantas, poſt [21] Augilas & Troglodytas, & ultimos ad Occaſum Atlantas audimus. [22] Intra (ſi credere libet) vix jam homines, magiſque ſemiferi, [23] Ægipanes, & Blemmyes, & Gampha-

ſtratus lib. VI. *de Vita Apollonii*, Virgil. I. *Æneid.* & Oppianus II. *Cyneget.* Ut & Urſos Ælianus, Herodotus, Livius, Solinus, Strabo, Juvenalis, & Maro: tametſi neget Plinius: quod minimè mirandum eſt, cùm illius & Pomponii ætate nondum ſatis notum Romanis Æthiopiæ primum clima ultra Æquatorem: ut ex hac Africæ deſcriptione apparet. SCHOTT.

16. *Cyrenas*] Nunc dicta *Corena*. OLIVAR.

17. *Africa*] Minor, nunc dicta *Barbaria*. IDEM.

18. *Mauri*] A potentiſſima civitate dicti, quæ nunc eſt *Marruecos*, ubi agunt Alarabes. IDEM.

19. *Nigritæ & Pharuſii*] Dicam poſtea, mediterranei ſunt. IDEM.

20. *Latè vacat regio*] Virgilium videtur imitatus III. *Georg.* —— *& longè ſaltus latèque vacantes.* SCHOTT.

21. *Augilas & Troglodytas*] Ptolemæus *Augilas* modò per *i* modò per *y* enunciat. Plinius & Herodotus cum *i* ſemper. Stephanus *Augilitas* nominat. *Troglodytas* Strabo ſine *l* ſemper, *Trogodytas*. PINTIAN.

22. *Intra ſi credere libet*] Expende an ſit commodior lectio, *Ultra ſi credere libet*, hoc eſt, Oceanum verſus Æthiopicum. IDEM.

23. *Ægipanes & Blemmyæ*] Stephanus unico *m*, & quinta apud Græcos inflexione *Blemyes*, cui ſubſcribunt Dionyſius Byzantius & Theocritus, primam corripientes. Strabo duplici *Blemmyes*, à quo ſtat Suidas. *Blemyæ* Marcia-

phaſantes, & Satyri, [24] ſine tectis paſſim ac ſedibus vagi, [25] habent potius terras, quam habitant. Hæc ſumma noſtri orbis, hæ maximæ partes: hæ formæ genteſque partium. Nunc exactius oras ſituſque dicturo, inde eſt commodiſſimum incipere, [26] unde terras noſtrum pelagus ingreditur: & ab iis potiſſimum, [27] quæ influenti dextra ſunt. Deinde ſtringere litora ordine quo jacent; peragratiſque omnibus quæ [28] in mare attingunt, legere etiam illa quæ cingit Oceanus: donec curſus incepti operis intra extraque circumvectus orbem, [29] illuc unde cœperit redeat.

-tianus Capella uno tantùm & prima inflexione. Idem.

24. *Sine tectis paſſim ac ſedibus vagi*] Ad Melæ manum ſi attendas, rectius abeſſet τὸ *ſedibus*. *Sine tectis paſſim ac vagi*, ut lib. 1. cap. 8. *paſſim ac ſine lege diſperſi*. Et ibibem *confuſo parentum coitu paſſim incertique*. Sed in ſcripto codice legi *ſine tectis*, *ſedibus*, *ac paſſim vagi*; Mediol. *ſine tectis ac ſedibus paſſim vagi*, ut & Juntina editio. Gronov.

25. *Habent potius quam habitant*] *Habere* tamen ſæpe pro habitare: lib. III. cap. 5. *Meroëm habent:* ubi *habitantes*, temerè Pintianus. Vide modos Habendi in Ariſtot. *Categoriis*. De his gentibus inf. cap. 8. Schott.

26. *Unde terras noſtrum* &c.] Id eſt, à freto Gaditano. Olivar.

27. *Quæ influenti dextra*] Ab Africa. Idem.

28. *In mare attingunt*] Sic nuper edidi ex MSS. Gronov.

29. *Illuc unde cœperit*] Id eſt, in idem fretum. Olivar.

Cap. V.

Particularis Africæ deſcriptio.

MAURITANIA.

Dictum eſt [1] Atlanticum eſſe Oceanum, qui terras ab Occidente contingeret. Hinc in noſtrum mare pergentibus, læva Hiſpania, Mauritania

Cap. V. De Africa vide Plinium lib. v. cap. 1. & 2. & Solinum cap. 30. Schott.

1. *Atlanticum*] Atlas mons major Africam dividit, nunc dicitur *Majuſte:* Atlas minor, *Lante*. Olivar.

2. Pri

tania dextra eſt. [2] Primæ partes illa Europæ, hæc Africæ. Ejus oræ finis, [3] Mulucha: caput atque exordium eſt promontorium, quod Græci [4] Ampeluſiam, Afri aliter, ſed idem ſignificante vocabulo, appellant. In eo eſt ſpecus Herculi ſacer: & ultra ſpecum [5] Tinge oppidum pervetus, ab Antæo (ut ferunt) conditum. Exſtat rei ſignum, [6] parma elephantino tergore exſecta, ingens, &

2. *Prima partes, illa Europa, ha Africa*] Rectius, ut ſentio, *illa Europa, hac Africa*. Pintian.

3. *Muluca*] Scribendum *Molucha*: nam Strabo vocat eum *Melochath*. Plinius tamen & Salluſtius *Mulucha*. Phocas Grammaticus, *Neutro*, inquit, *genere barbara duo lecta ſunt apud Salluſtium nomina fluminum, hoc Mulucha, & hoc Turia*, qui amnis eſt citerioris Hiſpaniæ, de quo plura in Plinio. Barb. *Mulucham* Salluſtius *Jugurth.* inter Mauros & Numidas collocat; inter duas Mauritanias terminum Plinius. Schott.

4. *Ampeluſiam*] A vinetorum copia, promontorium eſt: nec hodie vocatur *Cabo de Sparto*, ſed *Cabo de Cantero*. Olivar.

5. *Tingi*] Nunc *Taniar*, Regis Luſitaniæ. Idem. Ptolemæo *Tingis* eſt, quam Cæſaream nominat. Straboni *Tiga*; Stephano *Tingios*; Plinio *Tingi*. Pintian.

6. *Parma elephantino tergore exſecto*] Legendum puto, *parma elephantini tergoris excedra*. Eſt *excedra* ſive *excetra* durities ferro invicta, telis impenetrabilis, quaſi ſine cæde, quod cædi nequeat, unde & per *æ* diphthongon magis ex etymologia ſcriberetur. Niſi mavis deductam à *cedo*, quòd non cedat, etſi hoc genus etymologiæ parum Quintiliano placeat. Hydra itaque illa Lernæa, multiceps malum, *excedra* vocata eſt à Plauto in *Perſa*, & à Cicerone ſecunda *Tuſculana*. Plinius lib. xi. cap. 37. *Elephantorum*, inquit, *tergora impenetrabiles ſetas habent.* Plinii vetuſtus Codex, qui in publica Salmanticenſis Academiæ Bibliotheca aſſervatur, non *ſetas* habet, ſed *eſcaſedras*: ut legendum videatur *excedras*. Hoc enim melius, quam quod Hermolaus emendat *quaſi ſetas*, inſipida nimis caſtigatione. Hinc & *cetra* genus ſcuti, ex corio prænduro facti, quod non cedat. Pintian. Emendavi: *Exſtat rei ſignum, parma elephantini tergoris excetra*, ex auctoritate Plinii lib. xi. cap. 37. apud quem in exemplari Salmanticenſi legitur: *Elephantorum tergora impenetrabiles eſcaſedras habent*: quo in loco dixi pro *eſcaſedras* legendum videri, *excetras*. Nunc illud addo, in antiquiſſimo Toletano apographo, quo in Plinio emendando uſus ſum, non *eſcaſedras* haberi, ſed *cetras* propalam; quod adhuc emendationem noſtram adjuvat. Et fortè apud Pomponium aptius legeretur diviſa dictione: *parma elephantino tergore, ex cetra.* unde & *cetram* ſcuti genus, denominatum crediderim. Sed quia hoc commentum multis non ſatis placet, in aliam conjecturam, poſt longam in hac ſalebra volutationem, deveni, an hìc non *execto*, ſed *exucto* ſcribendum ſit: hoc eſt, nullo prius humore madefacto. Plinius de Hippopotamo lib. viii. cap. 25. *Tergoris*, inquit, *ad ſcuta galeaſque impenetrabilis, præterquam ſi humore madeat*. Idem. Tò *exſecto*, aliis delendum videtur: ego *tecto* tentabam. Exempla in mundo ſunt: & è littera accre-

[7] & ob magnitudinem nulli nunc uſuro habilis; quam locorum accolæ ab illo geſtatam pro vero habent, traduntque, & inde eximiè colunt. Deinde eſt mons præaltus, ei, quem ex adverſo Hiſpania attollit, objectus: [8] hunc [9] Abylam, illum [10] Calpen vocant, Columnas Herculis utrumque. [11] Addit fama nominis fabulam, Herculem ipſum junctos olim perpetuo jugo diremiſſe colles, atque ita excluſum antea mole montium Oceanum, ad quæ nunc inundat admiſſum. Hinc jam mare latius funditur, ſummotaſque vaſtius terras magno impetu inflectit. Ceterum regio ignobilis, & vix quicquam illuſtre ſortita, parvis oppidis habitatur, parva flumina emittit, ſolo quàm viris melior, & ſegnitie gentis obſcura. Ex iis tamen quæ commemorare non piget, montes ſunt alti, qui continenter & quaſi de induſtria in ordinem expoſiti, [12] ob numerum, ſeptem, ob ſimilitudinem

accreviſſe, ut ſolet, videtur à priore voce; Salluſt. lib. IV. *Hiſtor. De pecore coria recens detracta quaſi glutino adoleſcebant*: vel *Cetera* ex *excetra*, quod in MS. eſt faciendum; ut *Cetera Grajus*. Schott.

7. *Et ob magnitudinem nulli nunc uſuro habilis*] Neſcio quinam illi manu exarati libri ſint, quorum fiducia Voſſius vocem *uſuro* ejecit, ſi quidem id ſponte ejus contigit: nam in nota eſt citatio ſatis dubia; unde reſtituere debui. Quippe Pomponius ſuum vindicat lib. III. cap. 7. *ut elephantis etiam ſicut nos equis, facile atque habiliter utantur*. Iſidorus apud Lipſium lib. II. *Saturnal*. cap. 12. *omnes eum aureis galeis minoribus & habilioribus armis*. Habent omnes ab Livio lib. VII. cap. 10. *Hiſpano cingitur gladio ad propiorem habili pugnam*. Et, *in armis habilibus magis quam ſpecioſis*. Gronov.

8. *Hunc Abylam, illum Calpen vocant*] Sic quidem Strabo, & Plinius *Abylam*: at Ptolemæus & Dionyſius Byzantius permutatis litteris efferunt *Alybam*. Pintian.

9. *Abylam*] Nunc *Aceuta*: oppidum etiam Luſitanorum: hinc ſumit initium mons ille, qui nunc dicitur *La Siera dal Marca*: *Siera* Hiſpanicè ſonat *montem*: plenus eſt hic ſimiis. Olivar.

10. *Calpen*] Nunc *Gibraltar*. Idem.

11. *Addit fama nominis fabulam*] Scribe *nomini*, non *nominis*. Pintian. Rectius *nomini*. Fortè, *addit fama nominis fabula*. Schott.

12. *Ob numerum ſeptem*] Hos ipſos eſſe, quos in nummo Hadriani Africa cubito premit, non levis eſt conjectura interpretis

 num-

nem fratres nuncupantur. [13] Tamuda fluvius, & [14] Ruſadir, & [15] Siga, parvæ urbes: & portus, cui Magno eſt cognomen ob ſpatium. [16] Mulucha ille, quem diximus, [17] amnis eſt, nunc gentium, olim regnorum quoque terminus, Bocchi Jugurthæque.

nummorum Crojanorum, quem

ecce hic appoſitum. Gronov.

13. *Tum vada fluvius*] Scribendum junctim *Tamuada*, ſive *Tamuda fluvius*, ex Plinio. Barb.

Tamuada] Nunc *Bedie*: rigat regionem Alarabum. Olivar. Ptolemæus *Thaluda*, Plinius *Tamuada*. Pint.

14. *Ruſicada*] Nunc *Aſtora*. Olivar. Lego, *Ruſadir*, ex Plinio lib. v. Ptolemæus *Rhyſſidiron* vocat. Nam *Ruſicada* infrà dicetur in Africa propriè dicta, ubi & à Ptolemæo locatur. Plinius in Numidia conſtituit. Pintian.

15. *Siga*] Nunc *La Guardia* vulgò dicitur. Olivar.

16. *Mulucha ille, quem diximus, amnis eſt ingentium olim regnorum terminus*] Rectius Aldus, *Mulucha ille, quem diximus, amnis eſt, nunc gentium, olim regnorum terminus*. Nec enim procedit Mauritanias appellari à Mela *ingentia regna*, de quibus paulò antè dixerat: *Ceterùm regio ignobilis, vix quicquam illuſtre ſortita*. Pintian.

17. *Amnis eſt ingentium olim regnorum terminus*] Antiqua lectio, *nunc gentium, olim regnorum quoque terminus*. Plinius lib. v. cap. 2. *Amnis Mulucha Bocchi Maſſæſylorumque finis*. Schott.

Cap. VI.

Numidia.

Ab eo [1] Numidia ad ripas expoſita [2] fluminis Ampſagæ, ſpatio quidem quàm Mauritania anguſtior eſt, verùm & culta magis & ditior. Urbium quas habet, maximæ ſunt, [3] Cirta procul à mari

1. *Numidia*] Pars Africæ minoris teſte Ptolemæo. Olivar.

2. *Fluminis Ampſacis*] Scribendum *fluminis Ampſagæ*. Barb.

3. *Cyrtha*] Nunc *Conſtana*. Olivar.

mari, nunc Sittianorum colonia, quondam regum domus; ſed cùm Syphacis foret, opulentiſſima. [4] Iol ad mare; aliquando ignobilis, nunc, quia Jubæ regia fuit, & quod Cæſarea vocitatur, illuſtris. Citra hanc (nam in medio fermè litore ſita eſt) [5] Cartenna & [6] Arſinna ſunt oppida, & Quiza caſtellum, & Laturus ſinus, & Sardabale fluvius. [7] Ultra, monumentum commune regiæ gen-

Cyrtha procul à mari nunc Sucianorum] Plinius & Appianus *Sittianorum*. Barb.

Cirta procul à mari, nunc Sittianorum colonia] Ordo verborum vitiatus eſt & verba ipſa mendoſa. Legendum videtur, *Cirta colonia procul à mari, cognomine Sittianorum*. Neque enim *Cirta* deducta fuit à Sittianis, ſed ab illis cognomen accepit, dictaque eſt *Sittianorum*. Plinius lib. v. *In mediterraneo colonia Cirta, Sittianorum cognomine.* Marcianus quoque *Cirtæ colonia* mentionem faciens, non addit *Sittianorum*. Unde autem *Cirta* & alia Africæ loca dicta fuerint *Sittianorum*, oſtendit Appianus lib. iv. *Bell. Civil.* Pintian.

Cirtha procul mari, nunc Sittianorum colonia, quondam regia domus] H. Stephanus ſic in vett. codd. ſe repperiſſe affirmat; & mox; *regum domus: & quum Siphacis foret opulentiſſima.* Fides ſit penes auctorem. Malim tamen Plinii auctoritate, qui hinc exſcripſit, minori quam Pintianus audacia, oblitteratis tantum duabus vocibus, legere: *Cirta procul mari Sittianorum, quondam regia domus Iuba & Siphacis, cum foret opulentiſſima.* Ceterùm *Cirta* ſcribo, Appianum, Strabonem, & Ptolemæum Græcos ſecutus. Non illud celabo Lectorem, Strabonem lib. xvii. extremo *Geogr.* μαρτυρίοσυ καὶ τῶν ἑξῆς διαδόχων βασίλειον facere. Schott.

4. *Iola ad mare*] Scribendum *Iol ad mare*, Plinius, Ptolemæuſque. Barb.

Iol] Nunc *Bugia*. Olivar.

5. *Cartinna*] Plinius *Carcenna*. Ptolemæus tamen & Antoninus, *Cartenna*. Barb.

Cartenna] Nunc *Silefa*. Olivar.

6. *Arſinna*] Plinius & Ptolemæus & Antoninus, *Arſenaria*. Barb.

Arſenaria] Nunc *Arſen*. Olivar.

7. *Ultra, monumentum commune regia gentis. Deinde Icoſium & Uthiſia urbes*] Non exprimitur his verbis, quis locus, urbsve fuerit monumentum commune regiæ gentis. Proinde legendum puto permutatis verbis, *Ultra monumentum commune regia gentis Icoſium; Deinde Uthiſia urbes.* Æſtimandum etiam an ſit fidelior lectio, *Uia*, triſſyllabum, quàm *Uthiſia* ex Ptolemæo, qui *Icoſium* & *Uiam* conjungit in quarto. Pintian.

Ultra, monumentum commune regia gentis, deinde Icoſium] Sic repoſui vulgatam lectionem ab omnibus MSS. confirmatam, quos ita fervidè contemnere, ut pro ea ſubſtituas, *Deinde munimentum commune regia gentis, ultra Icoſium*, mera impotentia eſt. Explicatur tamen, & dicitur Mulucha vocari munimentum commune regiæ gentis, & nihil eſſe clarius. Quod mirari ſatis nequeo: nam cur hanc notabilem deſcriptionem non adjunxit capiti præcedenti & ipſi

gentis, deinde Icoſium & Ruthiſia urbes, & flu-
entes inter eas Aves & Vabar, aliaque quæ tace-
ri

ipſi mentioni amnis Muluchæ, quod profectò fieri decuit? Deinde Mulucha non eſt magis munimentum Numidiæ quàm Mauritaniæ, ſi modò hic ſenſus erit, & ipſos Numidas Mauroſque intelligemus regiam gentem: in hoc autem ſenſu ita loqui profectò non eſt eruditi Latini, qui tunc nunquam aliter quàm munimentum regnorum regnive dicturus fuit. Sic memini Curtium ſcribere de fluviis extremis imperii Perſici, etſi Perſæ æquè ac Numidæ fuerint regia gens. Et ejuſmodi regia gens potius dilata paulum ab Pomponio fuiſſet, & ad Baſilidas inferius relata. Præterea hic ipſe ſenſus jam editus eſt à Mela in prioribus, ubi hunc amnem dixit ingentium regnorum terminum: ut ita prorſus idem nunc recoxerit. Sed videlicet poteſt *munimentum regiæ gentis* non de ipſis populis accipi, verum de familia regia, & ſic debere intelligi putamus; in quo ſenſu equidem non video, quî intelligere & percipere debeam Mulucham amnem munimentum commune regiæ gentis? Sic noſtri nec rure loquuntur. Quare omnino retinemus vulgatum, & monumentum commune regiæ gentis interpretamur locum ſepulchro omnium è regia Numidarum familia deſtinatum, ut lib. III. cap. 8. *Erythræ regis monumentum.* Neque verò hîc nobis imaginamur inſulam, neque quia vel non ab aliis indicatur, vel non exprimitur locus urbsve fuerit, an quid aliud, ideo quidquam ſcrupuli hîc videmus. Satis eſt, quod unus Mela ex reſiduis Scriptoribus id nobis dicat, & illi credimus fuiſſe locum ſecretum & immunitum, qui Numidico ſermone tale quid ſignificaverit, quod nomen Latino ore concepit Auctor. Icoſium eſſe id nequit, ſi credimus Solino, ex Græca Lingua deducenti, quaſi ab xx. Herculis comitibus appellatum. Sed ſine hæſitatione ſtatuimus nunc facere Auctorem, quod facit lib. I. cap. 13. ubi ſcribit in parvo tumulo Arati poëtæ monumentum, nec tamen indicat, quod iſtius tumuli aut loci poſtea notabilis nomen fuerit. Sed Latinè ſcripſit *monumentum regiæ gentis*, ſic interpretans vocem Africanam, ut non modo facit in his barbaris vocabulis, ſed & in aliis. Sic lib. II. cap. 3. in Argolide maluit dicere præter Argos & Mycenas eſſe *templum Junonis vetuſtate & religione percelebre.* An cauſa fuit, cur non dixerit Heræum? nulla, niſi ipſius genius, cui ſua fuit cauſa & juſta. Sic lib. II. cap. 4. maluit *Petra quas Sirenes habitavere*, quum tamen lib. II. cap. 3. non tantum dicat *Scironia ſaxa*, ſed & cauſam appellationis explicet. Id autem regiæ Numidarum gentis monumentum ubi melius ſtatueretur, quam circa Iol, regiam ſedem ferè in medio litoris & regni ab ea parte? Sed neque magis mirum eſt id fuiſſe ad litus. Nam & ſic ab Plinio ſcribitur lib. VII. cap. 2. *Similis & in Africa gens Pſyllorum fuit, ut Agatharchides ſcribit, à Pſyllo rege dicta, cujus ſepulchrum in parte Syrtium majorum eſt.* Sic apud Pauſaniam in *Atticis*, Μνῆμά ἐςι πρὸς θαλάσσῃ Λέλεγος, & paſſim alia principum virorum, maximè circa Trojam. Immo ipſum Cadmi & Harmoniæ monumentum: nonne ait Dionyſius: Κεῖνον δ' ἂν περὶ κόλπον ἴδοις ἰελκύδεα τύμβον; Ravennas Anonymus inter Ruſicade & Hipponem ſic notavit, *Monumentum Annibal*, GRONOV.

8. *Mi*

ri nullum rerum famæve diſpendium eſt. Interius, & longè ſatis à litore (ſi fidem res capit) [8] mirum ad modum, ſpinæ piſcium, muricum oſtreorumque fragmenta, ſaxa attrita (uti ſolent) fluctibus, & non differentia marinis, infixæ cautibus anchoræ, & alia ejuſmodi ſigna atque veſtigia effuſi olim uſque ad ea loca pelagi, in campis nihil alentibus eſſe invenirique narrantur.

8. *Mirum admodum*] Gloſſema in inſulam deportetur: & mox illud, *non differentia marinis*, irrepſit ex ora. Lege igitur, *& infixa cautibus anchora: aliaque hujuſmodi ſigna*, &c. Horatius I. *Carm.* Oda XI. *Quæ nunc oppoſitis debilitat pumicibus mare Tyrrhenum.* & Mela de Araxe lib. III. cap. 5. *Frangit ſe ſubinde ad oppoſita cautium.* SCHOTT.

CAP. VII.

Africa propriè dicta.

[1] Regio, quæ ſequitur à promuntorio [2] Metagonio ad [3] aras Philænorum, propriè nomen Africæ

1. *Regio quæ ſequitur à promuntorio Metagonio*] Benè habet. Non quia nuper inceperunt exiſtimare erraſſe accuratiſſimum aliàs Auctorem, ideo etiam erravit, id pro certo admitti debet. Ita tamen ſcribit Voſſius, idque ideo, quia Polybius, Strabo, Ptolemæus, omnes gentem illam haud procul à freto collocant, ipſum verò promontorium Metagonium flumini Molochath vicinum faciunt. De duobus poſterioribus non eſt quod ſatagam: de Polybio, unico horum & fideliſſimo arbitro, videamus. Is lib. III. cap. 35. ſcribit ab Annibale Hiſpanos milites, Therſitas & Maſtianos in Africæ præſidia traductos eſſe, πλείους εἰς τὰ Μεταγώνια τῆς Λιβύης, τινὰς δὲ εἰς αὐτὴν Καρχηδόνα. Ex quo loco apparet perſpicuè *Metagonia* fuiſſe ſub imperio Carthaginienſium. At Mauritania vel propinqua flumini Molochath nunquam probabuntur fuiſſe ſub Carthaginienſibus hoc tempore, de quo Polybius, quum in Numidia eſſet Syphax, Mauritania diu adhuc poſt habuerit reges ſuos. Immo plus fidei in his partibus mereretur Pomponius, quàm alii, ut qui in oppoſitis Hiſpaniæ locis natus, haud dubiè peritiſſimus fuit litoris Africani. Quin etiam hoc ipſum confirmant verba Ariſtotelis clarè dicentis ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ τῶν Καρχηδονίων fuiſſe τὸ Γάντιον. Itaque viderint alii, quid in diſcrepando ab hac ſententia ſequuti ſunt. Nam quæ Voſſius præterea addit, voluit opinor compoſitæ fabulæ lepidum dare ἐπεισόδιον. Quod monere etiam debeo, Africam Minorem in Mela uſpiam occur-

uſurpat. In ea ſunt oppida, [4] Hippo Regius, & [5] Ruſicade, [6] & Tabraca. Dein tria promuntoria, Candidum, Apollinis, Mercurii, vaſtè projecta in altum, duos grandes ſinus efficiunt. Hipponenſem vocant proximum [7] ab Hippone Diarrhyto, qui litori ejus appoſitus eſt. In altero ſunt caſtra Dellia, caſtra Cornelia, [8] flumen Bagrada, urbes [9] Utica, & [10] Carthago: ambæ inclitæ, ambæ à Phœnicibus conditæ. Illa fato Catonis inſignis, hæc ſuo: nunc populi Romani colonia, olim imperii ejus pertinax æmula: jam quidem iterum opulenta, [11] etiam nunc tamen priorum ex-

rere non video, ut neque alias illas diviſiones regionum quarundam in majores, & minores, ſi Baleares excipias. Hic autem quum Mela ſe ipſum ſatis oſtendat in ipſo mox principio, putavi titulum concipiendum, non *Africa Minor*, ut paſſim in editionibus quas ſecutus eſt Voſſius, ſed *Africa propriè dicta*. Certè Pintianus iſti capiti *Caſtigationum* ſuarum præſcripſit EX AFRICA PROPRIE VOCATA; & in MS. vidi prænotatum *Africa prima*, incertum unde & qui. Ipſe Mela ſe ſervat lib. II. cap. 3. *quos propriè Illyricos vocant*. Et lib. III. cap. 5. *in eum quem propriè & totius nomine Caſpium appellant*. GRONOV.

2. *Metagonio*] Nunc dicitur *El Cabo de tres Arcas*. OLIVAR.

3. *Aras Philænorum*] Hodie ſunt *Porto de Saba*. IDEM.

4. *Hippo*] Nunc *Bona*. IDEM.

Hippo regius] Silius Italicus lib. III.

& antiquis dilectus regibus Hippo.

Promuntorium vero MSS. codd. ferè per *u* præferunt, quaſi à *prominendo*; & *Opidum* ſimplici *p*. ab *Ope*, Varro IV. de *L. Lat.* & Cicero *de Gloria* apud Feſtum deri-ant. SCHOTT.

Hippo Regius] Ita edidi, non ut Voſſius & alii *regius*, quum mox à majuſcula littera incipiant voces *Hippone Diarrhyto*. GRONOV.

5. *Ruſicade*] Ptolemæus *Ruſicada*. Plinius *Ruſicade*. PINTIAN.

6. *Et Tabraca*] Ptolemæus cum adſpiratione in prima *Thabraca*. IDEM.

7. *Ab Hippone Diarito*] Scribendum, *ab Hippone Diarrhyto*. Duplex enim *Hippo*, Regius & Diarrhytus, ex Plinio, Antonino, ceteris. BARB.

8. *Flumen Bragada*] Nomen retinet. OLIVAR.

Bagrada] Sic Æthicus Coſmographus, ubi mirari ſe ait, à majoribus inter flumina non relatum. Alii *Bragada* ſcribunt: ὁ Βαγάδρας Strabo lib. XVII. Infra *Magrada* Hiſpaniæ fl. nominatur lib. III. cap. 1. SCHOTT.

9. *Utica*] Nunc *Biſartha*. OLIVAR.

10. *Carthago*] Nomen retinet. IDEM.

Karthago inclyta] Septingenta hominum millia habitaſſe Karthagine jam à Rom. obſeſſa, & dedita, auctor ibidem Strabo, qui πόλιν ἀντίπαλον τῇ Ῥώμῃ vocat, quam hic, *imperii æmulam*. SCHOTT.

11. *Etiam nunc tam priorum excidio rerum*] Lego, *nec tam priorum*

excidio rerum, quàm ope præſentium clarior. [12] Hadru-

rum excidio rerum: ut particula illa *etiam* redundet. Pintian.

12. *Hadrumentum*] Ptolemæus, Stephanus, Strabo, Plinius, Cornelius Tacitus, omnes ſine adſpiratione. Sed Ptolemæus *Adrumittos* enunciat, Stephanus tum *Adrumetos*, tum *Adrumeton*. Strabo *Adrume*. Cornelius Tacitus, & Plinius cum *n* in penultima *Adrumentum*. Idem.

Hadrumentum, Leptis, Clupea, Abrotonum, Taphrure] In uno MS. inveni *Adrumetum Leptis Dupea adromathe* (*habromacte* Mediol.) *phire*. In altero erat *Hadrumetum Leptis Dupea Abromacte phyre*, quæ ſatis conveniunt ad varias lectiones ab aliis prolatas. Quibus antequam medicina à me admoveatur, nihil mihi nocuerit ante deprecor littera *m*, in τῷ *abroma*, quæ non aliunde facta eſt, niſi ex coaleſcentibus lineolis ııı, ut ſæpe accidit in hoc ſcripto. Sic lib. ıı. cap. 7. *Ægina* editum fuit pro *Ægilia*: ſic ibidem edebatur *Iginium* pro *Igilium*. Immo inopinanter ſæpe & undecunque per vitium augeſcentibus, ut in noviſſimo illo *ini* increvit pro *ili*, interdum diminutis lib. ııı. cap. ı. pro *Ullam* vel *Uliam* obtinuit *Viam*. Sic vitiò aut temeritati dari mihi nequit, ſi rear illud *m* ex tribus lineis malè auctis ortum, quum duas tantùm eſſe debuiſſe modò ſit futurum manifeſtum. In his autem variæ lectionis ſcrupulis vel accuſare neſcio quos imperitos, ignorantes Adrumen & Hadrumentum eſſe eandem, hanc quoque addidiſſe, & hoc prætextu integram illam *Hadrumentum* ejicere, aut concedere tandem gemina fuiſſe oppida idem nomen ſortita Abrotonum, ſi nihil aliud, varietatis & hærentis animi ſigna ſunt. Mirum eſt in his Pomponianis ſe exercuiſſe aliquem imperitum, & non etiam lib. ıı. cap. 7. ubi Græca appellatione utitur Pomponius ſcribens *Acragas*, interveniſſe aliquem imperitum, qui adjecerit *Agrigentum*. Sed ut illic non intervenit, ita nec hoc loco, niſi fortaſſis nuperrimus. Alia hic circumſpicienda. Videlicet ut in *Clupea* in MSS. coaluit prima littera in *d*, juncto malè ductu, ſic quoque factum in *adroma*, ubi ex *dr* ſi concinnes *cb*, (ubi vides ductus eoſdem) quàm prope aberis ab *Achollа?* Ejus enim urbis vocabulum hîc exoleviſſe opinor, & nihil ſupererit ſcrupuli. *Adrumetum*, (ſic enim malui ex MSS.) *Leptis*, *Clupea*, *Acholla*, (vel *Achollas*, quæ poſtrema littera manifeſtè habetur in MSS. quibuſdam, & antiquis editis, ex quibus citat Hermolaus *abromachte phyre*, & ſic quoque dixerunt) *Taphryre*. Ab Appiano in *Punicis* pag. 95. junguntur Ἀδρυμητινῶν, Λεπτιανῶν, Σαξῶν, (Ortelius Θαψῶν, ut Hannibalis turris inter Achollam & Thapſum fuiſſe ſcribit Livius lib. xxx.) Ἰτύκης καὶ Χόλλης: ab Anonymo Raveunate *Adrimetum*, *Ruſpina*, *Lepti minus*, *Tapſum*, *Sublecte*, *Acola*, *Ruſpo*. Unde iam ſic edidi, deridens inanes impetus, quibus poſtea Voſſius hanc Achollam perivit. Sed dum de hac ipſa regione & earundem urbium vocabulis inſpicio accuratius, incido in eximium locum in *Periplo* ſub Scylacis nomine, in capite de Lotophagis, ubi hæc ſunt verba: Ἀπὸ δὲ Θάψου τῆς μικρᾶς καὶ Δεργίτης ἐστὶ κόλπος εἴσω, ἐν ᾧ ἡ Σύρτις ἐστὶ ἡ μικρὰ Κερκινῖτις καλουμένη. In quibus verbis præterquam quod Voſſii editio fruſtretur Lectorem damno vocis μέγας poſt vocem κόλπος, tum poſt editionem duorum inſignium hominum nihil ſani eſſe video; nec quicquam minus quàm

drumetum, Leptis, [13] Clupea, [14] Acholla, Taphrure, [15] Neapolis, hinc ad [16] Syrtim adjacent, ut inter ignobilia celeberrimæ. [17] Syrti ſinus eſt [18] centum ferè millia paſſuum, quà mare accipit, patens: trecenta, quà cingit. Verùm importuoſus atque [19] atrox & ob vadorum frequentium brevia, magiſque etiam ob alternos motus pelagi affluentis & refluentis infeſtus. Super hunc ingens palus amnem Tritona recipit, ipſa Tritonis: unde & [20] Minervæ cognomen inditum eſt, ut inco-

ſanat ille qui pro Δερίτης corrigit Τελανίτης. Quæ enim veritas eſt, poſt Thapſum minorem ponere Tritoniten ſinum ac Syrtim minorem? Immo quæ eſt illa minor Thapſus? Sed & quis Syrtin minorem vocavit Cerciniticam? Nihil his imperfectius. Lego: Ἀπὸ δὲ Θάψου Λέπτις μικρὰ καὶ Ἀδρύμης ἐστί. Κόλπος εἴσω Κερκινίτης, ἐν ᾧ ἡ Σύρτις ἐστὶ ἡ μικρὰ καλουμένη, πολὺ, &c. *Poſt Thapſum Leptis parva & Adrymetum eſt. Intus ſinus Cercinites, in quo Syrtis eſt minor appellata.* Senſu apertiſſimo, & quem adfirmat omnis Geographiæ Africanæ notitia. Præterea Adrymeti mentionem hoc loco fieri debere & ab Scylace factam eſſe apparet ſatis ex ſequente pagina, in qua notat, quanti ſpatii ſit præternavigatio Neapolin Adrymeto; id quod non ſolet facere, niſi præmiſſo loci utriuſque ſitu. GRONOV.

13. *Clupea*] *Quippia* vulgo. OLIVAR.

14. *Abromaebte phyre neapolis*] Scribendum, *Abrotonum, Taphra, Neapolis*, ex Plinio, Strabone, ceteris. BARB.

15. *Neapolis*] Nunc *Mahometa*. OLIVAR.

16. *Syrtim*] *Syrtes* Luſitani vocant *Baxos de Barbaria*, alii *Bancos*. IDEM.

17. *Syrtis ſinus eſt centum ferè millia paſſuum, quà mare accipit, patens: trecenta quà cingitur*] Confirmatur hæc lectio auctoritate Plinii, non impreſſi modò, ſed etiam ſcripti, lib. v, cap. 4. Ceterùm Strabo movet me, ut putem ſcribendum *ducenta quà cingitur*, non *trecenta*; ſcribens ultimo libro minorem Syrtin patere aditu LXXV. M. paſſ. ambitu CC. millia. Majoris Syrtis numerus adeò eſt apud eundem depravatus, ut curationem nullam recipiat plaga. PINTIAN.

18. *Centum ferè millia*] Minor Syrtis Plinio quoque C. M. paſſ. aditu, CCC. ambitu. Straboni verò lib. ult. aditu LXXV. ambitu CC. M. habere. Major verò DC. XXV. ambitu eidem Plinio & Marciano Capellæ, aditu CCC. XIII. M. paſſ. diverſo à Mela numero. SCHOTT.

19. *Atrox*] Hinc *barbaras Syrtes* vocat Flaccus II. *Carm.* & *inhoſpita Syrtis litora* Lucanus, qui lib. IX. eas deſcribit, ut & Salluſtius *Jugurth.* ἀπὸ τοῦ σύρειν ab attrahendo dictæ, quòd modò arenis congeſtis vadoſæ, rurſum depulſis vi tempeſtatis in præceps ſint profundæ: qua varietate reciprocante infamis reddita ejus litoris ora. IDEM.

20. *Minervæ cognomen*] Hinc *Tritonia Pallas*, apud Varronem lib. VI. *de L. Lat.* & Probum Gramm. *Cor-*

incolæ arbitrantur, ibi genitæ: faciuntque ei fabulæ aliquam fidem, quod quem natalem ejus putant, ludicris virginum inter ſe decertantium celebrant. Ultra eſt [21] Oea oppidum, & [22] Cinyps fluvius per uberrima arva decidens. Tum Leptis altera & Syrtis, nomine atque ingenio par priori: ceterum altero ferè ſpatio quà dehiſcit, quáque flexum agit, amplior. Ejus promuntorium eſt [23] Bryon, ab eoque incipiens ora, quam [24] Lotophagi tenuiſſe dicuntur, uſque ad [25] Phycunta (& id promuntorium eſt) importuoſo litore pertinet. Aræ ipſæ nomen ex Philænis fratribus traxere, [26] qui [27] contra Cyrenaïcos miſſi Carthagine ad

Corpore Tartarino prognata palude virago, quomodo leg. Franc. Sanctius, utriuſque Linguæ apud Salmant. Profeſſor, putat, tametſi *Paluda* Virgo, Homero τεςτογένεια eſt. Schott.

21. *Oza oppidum*] Scribo, *Oea oppidum*, ex Plinii quinto libro. Barb.

Oea oppidum] Ptolemæus *Eoam* profert trium ſyllabarum. Sed prior lectio verior. Pintian.

22. *Et Cinyphs*] Scribendum ſine ulla adſpiratione *Cinyps*, etiamſi in obliquis eam habeat. Nam Græcos nomina finita in *pſ.* in obliquis per *p.* efferuntur, præter quædam quæ *b.* habent. Notatur hoc nomen *Cinyps*, quod in obliquis per *ph.* flectitur. Ita Technicus, Theodorus Prodromos & Moſchopulus, antiquiſſimi & probatiſſimi Grammatici. Herodorus quoque, Plinius, & Claudianus, *Cinyps* in recto, nec aliter proferunt. Idem.

23. *Bryon*] Ita clarè legitur in MS. Chiſiano, ut propterea non dubitaverim illud recipere in contextum pro ficto *Borson*, etſi id norim id exſtare in aliis, & non minus ficto Voſſiano Βρυῶν αἰγιαλόν. Ubi legit in Græcis libris Βρυῶν? Cur in Ptolemæo malè ſcribitur Βρόων. Gronov.

24. *Lotophagi*] Nunc *Los Chelbens.* Olivar. Diſcedit Mela & Plinius ab Homero x. *Odyſſ.* Strabone ult. *Geogr.* & Herodoto Μελπομένῃ, qui Lotophagos Syrtim minorem habuiſſe affirmant. Mox quidam legunt: *& ad promuntorium importuoſo litore pertinax.* Schott.

25. *Phiconta*] Scribendum *Phycunta*, ex Plinio, Strabone, Ptolemæo. Barbarus.

26. *Qui contra Cyrenaïcos*] Locus iſte eſt mutilus: quædam enim deſiderantur, ut ſit integra Pomponii lectio. Ubi enim eſt, *pacti de integro*, deeſt Pomponio pactum. Neſcies ex lectione Pomponiana quid pacti fuerint, niſi ex Salluſtio addideris, ut vel illi quò fines populo ſuo peterent, ibi vivi obruerentur, vel eadem conditione ſeſe quem in locum vellent proceſſuros. Philæni, conditione probata (mirum & memoria digniſſimum facinus) hic ſe vivos obrui pertulerunt. Olivar.

Qui contra Cyrenaïcos miſſi] Aldus *Cyrenicos*: ſcribo *Cyrenaos*: nam à *Cyrene* gentile nomen *Cy-*

ad dirimendum conditione bellum, diu jam de finibus, & cum magnis amborum cladibus geſtum, poſtquam in eo, quod convenerat, non manebatur, ut ubi legati concurrerent, certo tempore utrinque dimiſſi, ibi termini ſtatuerentur: [28] pacti de integro, ut quicquid citra eſſet, popularibus cederet (mirum & memoria digniſſimum facinus!) hîc ſe vivos obrui pertulerunt.

renaus deducitur. *Cyrenaïcus* poſſeſſionem ſignificat, auctore Stephano. Etſi non hoc ad obruſam ſervetur. Pintian.

27. *Contra Cyrenaïcos*] Quum in Aldi editione *Cyrenicos* inveniret Pintianus, voluit pro eo legere *Cyrenaos*. Id perperam factum pronuntiat Voſſius, quia ab Cyrene oppido ἐθνικὸν eſt *Cyrenaus*. & à Cyrenaïca provincia nullum aliud poteſt gentilium formari, quàm *Cyrenaïcus*. Quid igitur? an *Cyrenenſis* non dicitur ab *Cyrene*? Item Κυρηνίτης apud Stephanum? Id certè ἐθνικὸν elegit Salluſtius. Et utique hi ab oppido ipſo Cyrene profecti ſunt, ut alteri ab Carthagine. Quid igitur vult iſta Voſſiana diſtinctio? Porro non quæritur an ab Cyrenaïca provincia nequeat aliud gentilitium formari, ſed an Mela ſic ſcripſerit? Id videtur Aldus non ita ſtatuiſſe vel ſponte, vel ab codicibus antiquis inductus. Et id verum eſt. Non ita ſcripſit Mela; *ſed contra Cyrenaicos*, ut mox etiam *Cyrenaica*. Sic enim ipſe vidi in MS. certè uno ex bonis. Id tam probum puto, quam eximius ille Mediceus in Tacito lib. 1. *Hiſtor.* cap. 10. legit *bellum Judeicum*. & cap. 76. *Judeicum exercitum*: quæ opinor prorſus propriæ Auctoris ſcripturæ documenta. Mediolanenſis manifeſtè *Cyreneïcos* & *Cyreneïca*. Gronov.

28. *Pacti de integro*] Mancum locum credidit Olivarius Valentinus. Ego verò nihil deeſſe puto, cùm ex fide libri MS. tum habita ratione brevitatis Pomponianæ, quæ illi cum Criſpo communis: qui de his verè laudis amatoribus eleganter *Jugurthino*, & Val. Maximus lib. v. cap. 6. Schott.

Cap. VIII.

Cyrenaïca.

Inde ad Catabathmon Cyrenaïca provincia eſt, in eaque ſunt, [1] Ammonis oraculum, [2] fidei inclitæ:

1. *Ammonis oraculum*] Nunc *El Cancarron de Mahoma*. Olivar. Magnam hic divinitatis opinionem fuiſſe auctor Plutarch. *de Defectu Oraculorum*, & Herodotus *Euterpe*, ubi multa de oraculo Jovis Dodonæi: Ἄμμωνος χρηστήριον κα-

clitæ: & [3] fons, quem Solis appellant: & [4] rupes quædam Auſtro ſacra. Hæc cum hominum manu attingitur, ille immodicus exſurgit, arenaſque quaſi maria agens, [5] ſiccis ſævit fluctibus. [6] Fons media nocte fervet, [7] mox & paulatim tepeſcens, fit luce frigidus: tunc ut ſol ſurgit, ita frigidior ſubinde: per meridiem maximè riget. Sumit deinde tepores iterum, & prima nocte calidus, atque ut illa procedit, ita calidior: rurſus cum eſt media, perfervet. [8] In litore promuntoria

λεῖσϑαι τὰς Λιβύας ποιέειν. ἔςι δὲ ϰ̀ τῦτο δῖον. Quod & Alexandrum conſuluiſſe, eſſetne filius illius, narrat Diod. Sic. lib. XIII. SCHOTT.

2. *Fidei inclita*] Concinnius fort. *fide inclita*, vel *inclitum*. IDEM.

3. *Fons, quem Solis appellant*] De hoc in Plinio pluſcula notavimus lib. v. quoniam duos fontes pro uno Pomponius accepiſſe videbatur: meminit & libro ultimo Lucretius. BARB.

4. *Rupes Auſtro ſacro*] Plinius lib. II. cap. 45. *Quin & in Cyrenaïca provincia rupes quadam Auſtro traditur ſacra, quam profanum ſit attrectari hominis manu, confeſtim Auſtro volvente arenas.* SCHOTT.

5. *Siccis ſævit fluctibus*] Simile illud Martialis lib. IV. epig. 3.

Qui ſiccis laſcivit aquis, & ab æthere ludit,
Suſpicor has pueri Cæſaris eſſe nives.

GRONOV.

6. *Fons media nocte*] Hujus miraculi Auctores, Herodotus *Melpom.* Diodorus, Arrianus, Q. Curtius, Auguſtinus & Lucretius lib. VI. & Plinius lib. II. cap. 103. Solinus verò cap. 30. de fonte Solis diverſa: cap. 32. de fonte non diſſimili apud Garamantas. Poſt, lego, *atque ut illa procedit:* non ut vulgati, *ille.* SCHOTT.

7. *Mox & paulatim tepeſcens*] In MS. vidi *& perpaulatim*, quod etſi Voſſius ſcribat ſe non probare, quia *perpaulum* & *perparum* Latinum eſt, illud verò non item, qui probabit: quæ definitio vel terminus apponendæ huic particulæ ſtatuetur? Duntaxat & ordo loquendi ſuaviter ſic procedit, & & ego ut Pomponii proprium aſſerere non dubito: quum in hoc etiam gradus eſſe, & aliquid minus lenti procedens quàm *paulatim* ducent Hebræi, apud quos *paulatim paulatim* Exod. 23. 30. Paſſim etiam hæc compoſita amat, ut oſtendunt illa *pernoxius*, *pernobilis*, *percelebris*, *perviridis*, *perſæva*, *pergrandis*. Immo nec temerè lib. III. cap. I. MS. Gudianus *tantis permeatibus*, ubi vulgo *meatibus*. GRONOV.

8. *In litore promontoria ſunt Zephyrium, & Nauſtathmos portus Paræ onius. Urbis Heſperia* &c.] Corrupta omnia, & inverſa, vel potius everſa. Legendum arbitror, *In litore promontoria ſunt Zephyrium & Cataonion. Nauſtathmos portus. Urbes Heſperia*, &c. Ante omnia *Paratoniam* nullo modo tolerari poteſt: quia Cyrenaicæ, quæ hic deſcribitur à Mela, finis eſt Catabathmos, ut ſtatim ipſe ſubjicit, & Plinius ſcribit lib. V. Catabathmos porro totam

ria ſunt Zephyrion & Nauſtathmos, [9] portus Parætonius, urbes [10] Heſperis, [11] Apollonia, [12] Ptolemaïs, [13] Arſinoë, atque (unde terris nomen eſt) ipſa [14] Cyrene. Catabathmos [15] vallis devexa in Ægyptum, finit Africam. Oræ ſic habitantur, ad noſtrum maximè ritum moratis cultoribus, niſi quod quidam Linguis differunt, & [16] cultu Deûm, quos patrios ſervant, ac patrio more venerantur. Proxi-

totam claudit Africam, & aperit vel Ægyptum ſecundum ipſum, vel Marætin Libyam conterminam Ægypto, cujus finis eſt Parætonium, ut tradit Plinius libro quinto. Ergo cùm antedictæ Cyrenaïcæ civitates ſint intra Catabathmon, *Paratonium* autem ſit ultra Catabathmon octoginta millia paſſuum Plinio, & in Maræotide Libya, ſive Marmarica, ut Ptolemæus appellat, non in Cyrenaïca, conſequitur nullo hic modo legi poſſe *Paratonium*. Probabilior lectio *Cataonion*, quod eſt promontorium citra Catabathmon, Cyrenaïcæ Pomponio, Marmarïcæ Ptolemæo. *Nauſtathmos* autem portus eſt Ptolemæo & Straboni: ſed neutra terminatione *Nauſtathmon*. Præterea *Heſperiam* urbem Ptolemæus; & Ammianus Marcellinns *Heſperidas* nominant; Plinius *Heſperidum*, Stephanus *Heſperidem*, quæ poſtea dicta ſit *Berenice*. PINTIAN.

9. *Portus Paratonius*] Equidem in ea ſum ſententia, ut nihil remerè in Auctoribus antiquis mutandum cenſeam: malo enim in eam partem peccare quod timidè nimis, modò religioſè, Auctores tractem; quàm ut audaculus vel temerarius audiam. Strabone igitur auctore lib. XVII. *Paratonius* retineatur: ſic enim ait: *πόλις ἐςὶ καὶ λιμὴν μέγας τετταράκοντά πυ ςαδίων· καλῦσι δ᾽ οἱ μὲν Παραιτόνιον, τὴν πόλιν, οἱ δ᾽ Ἀμμωνίαν.* *Nauſtathmon* verò neutro gen. potius leg. facilè largiar Pintiano. Urbis Parætonii meminit & Oroſius lib. I. cap. II. ubi in Æthico, unde exſcripſit, *Parthenius*, ſemper legitnr. Addam illud *Paratonius*, cum diphthongo ſcrib. Græca conſuetudine. SCHOTT.

Portus Paratonius. Urbes &c.] Cum Schotto aliiſque Voſſius putavit ita puncti nota diſtinguendum poſt ſecundam vocem, quod ego non magis illic ponendum judicans, quàm poſt τὸ *Nauſtathmos*, delevi, & ſubſtitui, quod fuit Melæ. GRONOV.

10. *Heſperia*] Nunc *Bernie*. OLIVAR.

11. *Apollonia*] Nunc *Bonadria*. IDEM.

12. *Ptolemaïs*] *Tolemita* nunc. IDEM.

13. *Arſinoe*] Hodie *Trochara*. IDEM.

14. *Cyrene*] *Corona* vulgo. IDEM.

15. *Vallis deflexa in Ægyptum*] Uſque ad Ægyptum, ita ut nihil contineat Ægypti: nam ex ſententia Melæ Ægyptus Aſiæ pars eſt. IDEM.

16. *Cultu Deorum*] In MS. legi *Deûm*: qui quoniam mos eſt Pomponii, debuerat ſine mora exprimi. Sic enim lib. I. cap. 9. *tricenûm pedum*. lib. II. cap. 7. *duûm millium ſpatium*. Idque nunc ſequutus ſui, nihil impeditus ſenio Voſſii. GRONOV.

[17] Proximis nullæ quidem urbes ſtant, [18] tamen domicilia ſunt quæ mapalia appellantur. Victus aſper, & munditiis carens. Primores ſagis velantur, vulgus beſtiarum pecudumque pellibus: humi quies epulæque capiuntur. Vaſa ligno fiunt aut cortice. Potus eſt lac, ſuccuſque baccarum: cibus eſt caro, plurimum ferina. Nam gregibus [19] (quia id ſolum opimum eſt) quoad poteſt parcitur. Interiores etiam incultius, ſequuntur vagi pecora: utque à pabulo ducta ſunt, ita ſe ac tuguria ſua promovent: atque ubi dies deficit, ibi noctem agunt. [20] Quamquam in familias paſſim & ſine lege diſperſi, nihil in commune conſultant: tamen quod ſingulis aliquot ſimul conjuges, & plures ob id liberi agnatique ſunt nuſquam pauci. Ex his qui ultra deſerta eſſe memorantur, [21] Atlantes

17. *Proximis nulla quidem urbes ſtant, tamen domicilia ſunt, qua mapalia appellantur*] Scribo, *Proximis nullæ quidem urbes, ſtata tamen domicilia ſunt, quæ mapalia appellantur.* ut hæc ſit differentia inter *proximos ora*, & *interiores.* Illos mapalia habere ſtata videlicet domicilia; hos ſequentes pecora, ut à pabulo abducta ſunt., ita ſe, ac tuguria ſua promovere, ut paulò poſt ſequitur. Sic lib. II. de Nomadibus: *Vagi Nomades pecorum pabula ſequuntur, atque ut illa pecori durant, ita hi ſtatam ſedem agunt.* Et lib. III. de Sarmatis: *Non ſe urbibus tenet, & ne ſtatis quidem ſedibus, ut invitavere pabula, ut cedens & ſequens hoſtis exigit, ita res opeſque ſecum trahens.* PINTIAN.

18. *Stata domicilia*] Quæ ſolo non hæreant, nec fundamenta jacta habeant: mox enim; *ut a pabulo ducta ſunt, ſe ac tuguria ſua promovent.* & infrà lib. II. cap. I. *Vagi Nomades pecorum pabula ſequuntur, atque ut illa pecori durant, ita diu ſtatam ſedem agunt:* & de Sarmatis lib. III. Sic *ſtatus dies cum hoſte*, Ciceroni lib. I. *Offic.* Plauto *Curcul.* & Feſto. *Statarius miles* Livio: *Stata forma* Ennio apud Agell. lib. V. cap. II. De mapalibus Servius in lib. I. *Æneid.* & Fl. Soſipater lib. *Gramm. Inſtitut.* I. SCHOTT.

19. *Quia id ſolum optimum eſt*] Convenientior lectio, *opimum eſt.* PINTIAN.

20. *Quanquam in familias paſſim & ſine lege diſperſi, nihil in commune conſultant, tamen quod ſingulis, &c.*] Legendum diverſa diſpunctione, & *diſperſis*, non *diſperſi*; hoc modo: *Quanquam in familias paſſim & ſine lege diſperſis nihil in commune, conſultant tamen, &c.* IDEM.

Quanquam in familias paſſim &c.] Melius, *Quique*, ex compendiis litterarum natum mendum. SCHOTT.

21. *Atlantes ſolem exſecrantur & dum oritur & dum occidit*] Scribo, *Atlantes ſolem exſecrantur dum oritur:* reliqua redundant, ex Herodoto, Diodoro & Stobæo titulo de *Legibus* & *Moribus.* In quo etiam vitioſè *Apharantes* pro *Atlantes* ſcriptum invenias. IDEM.

22. Et

tes Solem exſecrantur, [22] & dum oritur, & dum occidit, ut ipſis agriſque peſtiferum. Nomina ſinguli non habent: non veſcuntur animalibus; neque illis in quiete [23] qualia ceteris mortalibus viſere datur. Troglodytæ, nullarum opum domini, [24] ſtrident magis quam loquuntur, [25] ſpecus ſubeunt, aluntur que ſerpentibus. [26] Apud Garamantas jam ar-

22. *Et dum oritur, & dum occidit*] Cogor, velim nolim, vi veritatis Pintiano repugnare: nihil enim delendum; ex Plinio lib. v. cap. 8. *Atlantes*, inquit, *degeneres ſunt humani ritus, ſi credimus: nam neque nominum ullorum inter eos appellatio eſt, & Solem orientem occidentemque dira imprecatione contuentur, ut exitialem ipſis agriſque.* & Solino cap. 34. *Diris Solis ortus excipiunt, diris occaſus proſequuntur:* & Herodotus ipſe, Valla interprete, dubiè loquitur, Solem transſcendentem. SCHOTT.

23. *Qualia ceteris mortalibus*] Somnia ſecundum quietem non videre Atlantes Herod. Plinius, & Solinus. Talia de Cleone Daulienſi, & Thraſymede Heræenſi Plutarch. *de Defectu Oracul.* in fine. IDEM.

24. *Strident magis*] Veſpertilionum more. Herod. *Melpomene*, unde totus hic locus à Pintiano feliciter reſtitutus eſt: adde & Plinium lib. xi. cap. 38. initio, ubi de Troglodytis; & lib. v. cap. 7. qui locus etiam mendoſus, ab eodem emendatus. IDEM.

25. *Specus ſubeunt*] Hinc *Troglodytæ* dicti, quaſi cavernas ſubeuntes. In membranis antiquis *Trogodytas* ferè ſcriptum repetias, & apud Strabonem perpetuò: quam ſcripturam & Heſychius Alexandrinus agnoſcit, qui τρώγας non ſecus atque τρώγλας, *foramina* interpretatur. Utrumque igitur teneatur. IDEM.

26. *Apud Garamantes etiam armenta ſunt, ea quæ obliqua cervice paſcuntur*] Hoc *Troglodytis* congruit, de quibus ſtatim ante diſſeruit, non *Garamantibus*. Nihilominus ſunt & *Garamantibus* ſua armenta, quæ tamen non obliqua cervice paſcuntur, ſed retro ambulantia, ob eandem cauſam quam hic exponit Mela. Quorum utrumque à Plinio traditur, illud lib. xi. cap. 37. hoc lib. viii. cap. 24. de bubus. Certumque habeo utrumque etiam à Mela memoriæ proditum eſſe, ſi ejus opus integrum, non fragmentum ad tempora noſtra deſcendiſſet. Multa enim verba plurimis in locis deſiderantur, quod liquebit ſingula diligentius rimanti, & cum aliis Auctoribus, Græcis præſertim, conferenti. Præterea quod ſubjungit, nulli Garamantum eſſe certam uxorem, & ex his qui tam confuſo coitu naſcuntur, quos pro ſuis alant, formæ ſimilitudine agnoſci, falſum eſt: *Auſenſibus* enim hoc tribuit Herodotus, non *Garamantibus*. Quam ob rem non ſit mihi fraudi, ſi interdum in rebus, tanto vetuſtatis ſitu obrutis, audaculus fuero. Compluſculos itaque hos verſus commuto, reſarcio, legoque ad hunc modum: *Troglodytæ nullarum opum domini ſtrident magis quàm loquuntur. Specus ſubeunt, alunturque ſerpentibus. Armenta habent, quæ obliqua cervice paſcuntur, nam pronis directa in humum cornua officiunt. Apud Garamantas etiam armenta ſunt quæ retro ambulantia paſcuntur. Apud Auſenſes nulli certa uxor*, &c. Herodotus

armenta ſunt, eaque obliqua cervice paſcuntur; nam pronis directa in humum cornua officiunt. Nulli certa uxor eſt, ex his qui tam confuſo parentum coitu paſſim incertique naſcuntur, [27] quos pro ſuis colant, formæ ſimilitudine agnoſcunt. [28] Augilæ manes tantum Deos putant: per eos dejerant,

dotus in *Melpomene* de Auſenſibus: *Iidem*, inquit, *promiſcuè cum mulieribus non unà habitantes, ſed pecudum more concumbunt. Ubi apud mulierem puer robuſtus factus eſt, apud quem virum habitare ſuſtinet (nam tertio quoque menſe viri conveniunt) ejus filius cenſetur.* Sic Laurentius convertit, haud ſanè rectè. Debuit enim vertere non, *apud quem virum habitare ſuſtinet*, ſed *cui viro ſimilis eſt*: Græcè enim eſt *cui venerit*, hoc eſt, *cui ſimilis exſtiterit.* De cetero, etſi de Troglodytis Mela dicat ſerpentibus ali, paſtoralem tamen eos vitam agere, dimicare pro paſcuis, & oves habere, mulctarique ove qui cum Regina concubuerit, Strabo prodit. PINTIAN.

Apud Garamantes] Sic edit Voſſius, ſic citat tanquam in aliis editionibus legeretur, ſic ipſe etiam refingens Melam proponit, & tamen non ſuis non-obſervationibus dicit *his ſubjungit Garamantas.* Quam indigna varietas? Scias tu, Lector, in editionibus Philippi Juntæ, Schotti & Sanctii pluriumque, Pintianum in ſua Caſtigatione, etſi non in citatione, habere *Garamantas*, quod quum legerim quoque in MSS. repoſui. GRONOV.

27. *Quos pro ſuis colant*] Caſtigo, *quos pro ſuis alant.* Parentum enim eſt alere filios, filiorum colere parentes. PINTIAN. Melius *alant*, coaleſcentibus duabus litteris. SCHOTT. *Alant* Pintianus reponit. Plinius tamen ſervos *benè cultos* lib. XVIII. ex Catone dixit, pro, benè habitos, aliique. IDEM.

28. *Augilæ Manes tantum Deos putant*, &c.] Aut ego erro, aut noſter Mela hic etiam errat, & quidem ita manifeſtè, ut nulla eum advocatione defendi poſſe putem. Error tamen eſt memorix, ideoque ignoſcendus. Porro ſi ſemel Melam erraſſe conſtiterit, eodem errore tenebitur Triumviratus ille Plinii, Solini, Marciani. Duo enim poſteriores è Plinio hoc mutuati, Plinius è Pomponio, ut veriſſima ſit ſententia illa lib. III. *Naturalis Hiſtor. haud alium eſſe fidei proniorem lapſum quam ubi falſa rei gravis auctor exſiſtit.* Sed diſpiciamus prius an vera prodiderit Pomponius. Nam ejus cauſa diligenter excuſſa, idem jus erit ceterorum. Subtexam autem Herodoti verba, à quo Pomponius feneratus videtur. Ea ſunt ex *Melpomene* ad hunc maximè modum: *Auſchyſarum, quod ad occidentem vergit contingunt Naſamones, grandis natio, qui ſub æſtatem relictis ad mare pecoribus conſcendunt ad locum Augila, decerptum palmulas. Nam palmæ illic & permulta ſunt & ſpatioſa & fructifera omnes: ex quibus ubi palmulas præmaturas decerpſerunt, ad ſolem ſiccantes, mature faciunt, deinde lacte maceratas ſorbillant.* Ex his Herodoti verbis planum fit, diverſos eſſe *Naſamonas* ab *Augilis*, & adſcendere ſolitos Naſamonas ad urbem in mediterraneo Augila, ad decerpendas tantum palmulas. De eiſdem rurſus Naſamonibus Herodotus: *Naſamonibus*, inquit, *mos eſt cùm quis primùm duxit uxorem, prima nocte ut ſponſa ſingulos*

jerant, eos ut oracula conſulunt: precatique quæ volunt, ubi tumulis incubuere, pro reſponſis ferunt ſomnia. Feminis eorum ſolenne eſt, nocte qua nubunt, omnium ſtupro patêre, qui cum munere advenerint: & tum cum plurimis concubuiſſe, maximum decus; in reliquum pudicitia inſignis eſt. Nudi ſunt Gamphaſantes, armorumque omnium ignari: nec vitare ſciunt tela, nec jacere: ideoque obvios fugiunt, neque aliorum quàm quibus idem ingenii eſt, aut congreſſus, aut

gulos convivas obeat veneris gratia, & ut quiſquis eum ea concubuit, donum det illi, quod ſecum habet domo allatum. Jurejurando ac divinatione tali utuntur. Per eos viros, qui juſtiſſimi atque optimi apud illos fuiſſe dicuntur, jurant, illorum ſepulcra tangentes. Divinant ad ſuorum accedentes monumenta, & illic, ubi preces peregerint, indormiunt: ubi quodcunque per quietem inſomnium viderunt, eo utuntur. Hæc Herodotus: quæ omnia, ut patet, Mela compilavit: ſed quod Herodotus de *Naſamonibus* ſcripſit, Mela *Augilis* dedit, lapſu videlicet, ut dixi, memoriæ: nam cùm legiſſet in Herodoto Naſamonas adſcendere ſolitos ad Augilas, quod Naſamonum erat, tranſtulit ad Augilas, Naſamonum conterminos. Ad hæc *Naſamonas* eſſe non *Augilas* qui Manes tantum Deos colant, Dionyſius Byzantinus confirmat: qui Romanorum armis deletos tradit Naſamonas, quod Jovi nullam reverentiam cultumque impertirent. Illud non præterierim in exemplaribus Herodoti formis excuſis *Ægila* ſemper legi pro *Augila*, teſtante id etiam Stephano, qui notat eam dictionem neutralis eſſe generis, & *Augilitas*, ut dixi, populos non *Augilas* nominat. Sed *Augilarum* &, qui ſtatim ſequuntur, *Gamphaſantum* vicinitas admonet, ne præter alterum etiam errorem notare duorum in litteris clarorum hominum. Quorum alter eſt Stephanus celeber inter Græcos urbium ſcriptor, qui mendoſum Herodoti exemplar nactus pro *Gamphaſantes*, *Garamantes* ſcripſit, aitque Garamantas cunctorum hominum occurſum effugere, nullumque admittere commercium; quod falſum eſt. *Gamphaſantum* enim hoc eſt, non *Garamantum*. Alter eſt Laurentius Vallenſis optimè de Romano ſermone meritus, nunquamque ſine honoris præfatione nominandus, qui in tralatione Herodoti in eundem incidit errorem, *Garamantas*, ut in corrupto invenit exemplari, pro *Gamphaſantas* reddens. Nam ſi *Garamantes*, ut ipſe vertit, omnium hominum commercium adſpectumque refugiebant, nihil bellicæ armaturæ habentes, ac ne defendere quidem ſeſe audentes, quomodo Plinius tradit *Garama* clariſſimum eſſe oppidum *Garamantum*, omniaque Romanis armis ſuperata & à Cornelio Balbo triumphata; & cur Silius in lib. III. inter ceteras gentes exercitus Annibalis *Garamantas* commemorat. Quin & Herodotus non multo poſt *Garamantas* gentem eſſe ait inſigniter magnam: quod ſine occurſu & commercio hominum, qua ratione fieri potuerit, non video. PINTIAN.

29. Sa-

aut colloquia patiuntur. Blemmyis capita abſunt: vultus in pectore eſt. [29] Satyris, præter effigiem, nihil humani. [30] Ægipanum quæ celebratur, ea forma eſt. Hæc de Africa.

29. *Satyris præter effigiem*] Plinius hæc omnia ad verbum in ſuum corpus *Naturalis Hiſt.* tranſtulit lib. v. cap. 8. De Satyris & Nicandri Scholiaſtes in *Alexipharmaca.* Lucianus in *Deorum concione.* Vide Turnebum lib. XVIII. *Adverſar.* cap. 8. Schott.

30. *Ægipanum*] Multus eſt Voſſius in exſcrendo, quantam varietatem horum monſtrorum didicerit, adeo ut denique acceſſerit ad Deum Chriſtianorum à Tertulliano pronunciatum *Apolog.* cap. 16. poſtquam is deſcriptus erat *auribus aſininis, altero pede ungulatus librum geſtans & togatus.* Hæc quum ſint Tertulliani verba, apparet nihil fuiſſe porcinum. Attamen Voſſius tacente licet Tertulliano & vocabulum præbente, cujus nulla pars ad porcum potuit pertinere, ſcribit fuiſſe *Onochoirites*, tanquam ex aſino & porco compoſitum monſtrum; nec tamen quæ pars aliquid aſininum traxerit, ſignificat. Atqui Tertullianus indicat vocabulum fuiſſe ad res, quæ adfictæ erant ſimulacro. Unde patet ex variis lectionibus, quas collegit etiam Crojus in fine conjecturatum, ſcripſiſſe Auctorem *Onychotes*, in qua voce & aures aſininæ, & ungula pedis manifeſtè exprimitur. Gronov.

Cap. IX.

Particularis Aſiæ deſcriptio.

AEGYPTUS.

Aſiæ prima pars Ægyptus [1] inter Catabathmon & Arabas, ab hoc litore penitus immiſſa, donec Æthiopiam [2] dorſo contingat, ad Meridiem refugit. [3] Terra expers imbrium, mirè tamen fertilis,

1. *Inter Catabathmon & Arabas*] Hoc eſt, inter finem Catabathmi & Arabas: nam eſt magnus tractus à principio Catabathmi uſque ad finem verſus Ægyptum. Olivar.

2. *Dorſo*] Propterea vocatur Æthiopia ſub Ægypto. Idem.

3. *Terra expers imbrium*] Hinc eam Nilus inundatione ſua irrigat. De Nili nomine Theocriti Interpres Εἰδυλ. ζ. Servius in IV. *Georg.* & Heliodorus *Æthiopica Hiſt.* λόγῳ θ. νέαν ἰλὺν δι' ἔτους ἐπάγοντα, καὶ Νεῖλον ἐντεῦθεν ὀνομαζόμενον. Sic & Euſtathius in *Dionyſium* Περιηγητήν. Uterque etiam in Nili nomine dictum anni numerum myſterio quodam contineri ſagaciter obſervavit: κατὰ δύναμιν τῶν ἐν αὐτῷ στοιχείων, ποσούμενον, τὸν τξέ

tilis, & hominum aliorumque animalium perfœcunda generatrix. Nilus efficit, amnium in noſtrum mare permeantium maximus. Hic ex deſertis [4] Africæ miſſus, nec ſtatim navigari facilis, nec ſtatim Nilus eſt: ſed cùm diu ſimplex ſævuſque deſcendit, [5] circa [6] Meroën latè patentem inſulam in Æthiopiam diffunditur, [7] alteraque ex parte Aſtăboras, altera Aſtapes dictus eſt. [8] Ubi rurſus coit, ibi nomen hoc capit. Inde partim aſper, partim navigia patiens, [9] in immanem locum devenit: ex quo præcipiti impetu egreſſus, & [10] Tachempſo alteram inſulam amplexus, [11] uſque

ἀεθμὸν συντελεῖ. De his alibi. Schott.

4. *Africa miſſus*] Leg. *emiſſus.* Et ſtatim: *Sed cum diu ſimplex.* Idem.

5. *Circa Meroën*] Dividitur. Olivar.

6. *Meroen latè patentem*] Eadem Plinius lib. v. cap. 9. & 10. & Solinus cap. 35. qui dexterum alveum *Aſtuſapen* appellant. Straboni Ἀστάπες vel Ἀστοσάβας initio lib. xvii. *Aſtupen* verò ab Æthiopiæ incolis Nilum vocari, ut inf. lib. iii. cap. 3. *Nuluch* nuncuparum. Legendus & Æthicus, ubi de Aſia provincia. Pòſt paulò *Elephantidem urbem*, vitioſè quidam excuderunt. Schott.

7. *Altera ex parte Aſtabores, altera Aſtape*] Scribendum *Aſtaboras* & *Aſtapus*, ex Plinio, Strabone, ceteris. Barbarus.

Alteraque ex parte] MSS. tres *alteraque parte.* lib. i. cap. 17. *promuntorium, quod altera parte alium* ſinum *efficit.* lib. i. cap. 19. *Montes altera parte in Euxinum obverſi.* Gronov.

8. *Ubi rurſus coit*] Poſt Meroën inſulam: tunc vocatur Nilus. Olivar.

9. *In immanem locum*] Quem videtur ſignificare nummus Hadriani iſte inter Crojanos Tab. xxxix. N. 7. ubi & Hippopota-

mus & Crocodilus. Gronov.

10. *Talenſo alteram inſulam amplexus ad Elephantilem*] Scribendum, *Tachempſo & Elephantidem*, ex Herodoto, Strabone, Plinio. Barbarus.

11. *Uſque ad Elephantidem urbem Ægyptiam*] Scribendum *Elephantinen*, non *Elephantidem*: neque enim univerſa in Ægypto aut regio eſt aut urbs, quæ *Elephantis* appelletur. *Elephantines* autem urbis & inſulæ Ægypti omnes, & dii, & homines meminere. Ut erret vir doctus & multæ lectio-

que ad Elephantidem urbem Ægyptiam [12] atrox adhuc fervenſque decurrit. Tum demum placidior, & [13] jam benè navigabilis, primum juxta Cercaſorum oppidum triplex eſſe incipit. Deinde [14] iterum ite-
rum-

ctionis Hermolaus, qui in Plinio, & aliis Latinis Auctoribus mendis ſcatenribus *Elephantidem*, ut veram legitimamque lectionem agnoſcar. PINTIAN.

12. *Atrox fèrvenſque decurrit*] Efficitque *Caradupa*, ſeu *Cataractas*, ubi ex altiſſimis montibus Nilus præcipitat: & gens ea, quæ illum locum accolit, propter magnitudinem ſonitus ſenſu audiendi caret. Cicero VI. *de Republ.* SCHOTT.

13. *Jam penè navigabilis*] An hæ voces non eundem ferè, immo eundem plane ſenſum habenr, quem præcedentes, *partim aſper, partim navigia patiens*? Hanc enim deſcriptionem admittens fluvius penè eſt navigabilis. Sed mittamus hæc. An Pomponius adeo fuir attentus ad notandum, ubi non poſſir navigari, quàm remiſſus & negligens in obſervando loco, ubi poteſt commode navigari? Non patitur hoc ſedulitas Pomponii, & eſt puridus lapſus editorum. In duobus enim MSS. quibus tertius accedir Mediolanenſis, exſtare ſcio *jam benè navigabilis*, quod tam verum eſt, quàm falſum alterum, quod quidem falſiſſimum. Immo haud dubiè ſic legit Plinius & hunc locum reſpicir ſcribens lib. V. cap. 9. *navigationis Ægyptiæ finem*. Sed & natura deſcriptionis fluviorum & ipſius noſtri Auctoris hanc emendationem expoſcit: nam planè ſic procedir in Garumna lib. III. cap. 2. quem quum dixerat à fonte diu vadoſum & vix navigabilem, poſtea air non navigia modò tolerantem, ſed & majora. GRONOV.

14. *Iterum iterumque diviſus, ad Delta acumen it per omnem* &c.] Placet vobis, viri docti, hæc iners Voſſii procacia, ſimul in Salmaſio, ſimul in Pomponio? Quid ſi probemus, an Nilus ad Deltæ acumen poteſt dici ire per omnem Ægyptum? an non ad Cercaſorum jam incepit id facere? an ad Deltæ acumen in plures quàm tres alveos poteſt ſcindi, aut ſcinditur? ubi autem poteſt dici iterum iterumque diviſus? utrum ad illud ipſum acumen? an ad aliud quid? Abſit ut mihi hæc placeant: idque jam in Præfatione præcedentis editionis tetigi: & non auſus fuit Voſſius ad hoc acumen ultra accedere, ſolum iſtud effugiens, ut videatur ab ipſo mox iſtud acumen fuiſſe faſtiditum. Imo ſicut ſupra Cercaſorum oppidum deſignavit, ubi prima diviſio fieret; ſic eripi mihi nequit, nunc quoque duo loca indicata fuiſſe ab Auctore, ad quæ fieret rum ſecunda, tum tertia diviſio. Id evincit illa conſtans omnium codicum lectio *ad Delta & ad Melin*, ut quidem adſeverat Voſſius: ſed in duobus ſcio eſſe *Deltam*. In Mediolan. *ad Deltam & ad Melyn*. Id evincit continuus mos Melæ. Sic lib. III. cap. I. dicit: *Tum reducta iterum, iterumque recto margine jacens extenditur*. Sic enim illic diſtinguo deſerens Voſſium. Air reductam iterum eſſe, nempe poſt flexum priorem: reductam verò innuit circa Ebora, ubi portum ſtatuit, qui plerumque ſolet in ſinu eſſe: iterum verò jacer recto margine circa turrim Auguſti. Suprà hoc libro cap. 2. *Ab eo obliquat iterum ad Boſporum: iterum iterumque ad Ponticum latus curva*. Sic enim habere codices meliores indicar Voſſius. Unde ejus memor in capite poſtremo hujus libri poſt Trapezunta notat angulum fieri:

rumque diviſus[15] ad Delta & ad Melin, it per omnem Ægy-

deinde circa Cygnum eſſe primum flexum curvi litoris. Quod utinam facere potuiſſet etiam lib. III. cap. 2. ubi Rhenus Flevonem inſulam amplexus dicitur fieri *iterum arctior, iterumque fluvius emittitur.* Verùm Voſſius quaſi ludere Pomponium in hac iteratione ſtatuit: perinde ac Martiali dicitur Paulinus *thermis, iterumque iterumque lavari*, lib. II. *epigr.* 14. *Melis* etſi in reliqua vetere Geographia ſit ignotum vocabulum, non eſt utique ſolum: ſunt alia ejuſdem fati. Debent autem annotari tres præcipuæ Nili diviſiones, ut fit ab Herodoto, ſic à Mela. Harum prima fit ad Cercaſorum oppidum; deinde quum, *εἰς τὸ ὀξὺ τοῦ Δέλτα ἀπικνέεται, τὸ ἀπὸ τούτου σχίζει τὸ Δέλτα μέσον*, & ſimul facit *ἕτερα διφάσια στόματα*: ſequuntur adhuc *δύο στόματα οὐκ ἰθαγενέα, ἀλλ' ὀρυκτὰ*, Bolbitinum & Bucolicum. Hæc noxa eſt, quod Herodotus non nominarit locum, unde illa incipiant. Pomponius ergo noſter aliunde ſignavit urbem *Melin*, unde iſtæ foſſiones progreſſæ ſint. Id retineo nomen, non cum Pintiano *Memphin* ſubſtituens, quæ ibi non eſt, ſed ad principium Deltæ: teſte Diodoro Siculo lib. I. pag. 45. IDEM.

15. *Ad Deltam & Admelin*] Scribendum *ad Delta & ad Metilin*, ex Plinio ac Stephano, qui ait, urbem Metilin Alexandria non procul eſſe, *Bechin* modo nominatam, id eſt, Βῆχιν, unde *Metilites nomos.* BARBARUS.

Deinde ſemel iterumque diviſus ad Delta & Metilin] Legendum quidem erat *Metelin* penultima producta, non *Metilin*: ea hic civitas redderetur, quam idem putat Hermolaus, à qua *Metelites nomos* ſeu *præfectura* Ptolemæo, Stephano, Plinio. Sed cùm ante Hermolaum *Melin* corruptè legeretur, ipſe pro *Melin*, *Metilin* ſubſtituit, nulla neque auctoritate, neque, ut ego puto, ratione. Re igitur diligentiore cura animadverſa, puto legendum, *à Delta & Memphi*, hoc eſt, poſt Delta & Memphin: nam Mela, ut ipſe inter initia teſtatus eſt, clariſſima quæque loca conſectatur. *Memphis* autem, teſte Marcellino lib. XXVII. magna fuit urbs; & Strabo lib. XVII. magnam populoſamque fuiſſe affirmat, & ſecundam poſt Alexandriam, regiamque Ægyptiorum, adſtipulante etiam Plinio. Ceterùm tria hæc loca à Mela hic memotata, *Cercaſorus, Delta, & Memphis*, propinqua ſibi mutuo fuere, Herodoto auctore in *Euterpe.* Plinius quoque *Memphin* urbem prope Delta fuiſſe his verbis monſtrat: *Arſinoita* inquit (*duo hi ſunt*) *& Memphita uſque ad ſuum Delta perveniunt.* Confirmat hoc ipſum Diodorus lib. II. Memphin aſſerens circa Delta conditam eſſe. Quin & Strabo Memphin à Delta tribus ſchœnis abeſſe ſcribit. *Schœnus* autem, ut hoc quoque in tranſitu & paucis notetur, 40. ſtadia agit Straboni in undecimo, Herodoto 40. Plinio 30. Diviſio autem *Nili* quoniam res videtur digna cognitu, nec longa eſt fabula, aut à propoſito aliena, ſic ſe habet. A Catadupis uſque ad *Cercaſorum*, uno tantum alveo pervenit. Deinceps tripartitus fit alveus, quorum qui tendit Auroram *Peluſiacum*; alter qui ad Veſperam *Canopicum* oſtium dicitur. Tertius quo rectà Nilus meat delatus per ſuperiora, in acutum Deltæ proficiſcitur: dehinc medium Delta ſcindens, in mare evadit, & *Sebenniticum* nominatur. A quo duo alia dividuntur oſtia, quorum alterum Saiticum, alterum vocatur *Mendeſium*: nam quæ *Bolbitinum &*

Bu-

Ægyptum vagus atque diſperſus: ſeptemque in ora ſe ſcindens, ſingulis tamen grandis, evolvitur. Non pererrat autem tantum eam, ſed [16] æſtivo ſidere exundans etiam irrigat, adeo efficacibus aquis ad generandum alendumque, ut præter id quod ſcatet piſcibus, quod Hippopotamos Crocodiloſque, vaſtas belluas gignit, [17] glebis etiam in-

Bucolicon nominantur, non ſunt nativa oſtia, ſed defoſſa. Hæc ex Herodoto in *Euterpe* ferè ad verbum. Ex quibus patet ad Cercaſorum primam Nili diviſionem fieri in ipſo Deltæ acumine. Deinceps relicto à tergo Delta & clariſſima urbe Memphi, quæ abeſt à Delta xx. M. paſſuum, fit ſecunda, poſtremò tertia. Nam ſi *ad Delta* legatur, ut vult Hermolaus, ſequeretur illud abſurdum, ad Delta fieri primam, ſecundam & tertiam Nili partitionem. Locus enim ille acutus apud *Cercaſorum*, unde prima partitione triplex fieri Nilus incipit, Delta propriè vocatur. Si igitur prima partitio ad Delta fit, deinde ſemel iterumque, ut Pomponius ait, ad Delta dividitur, ergo omnes tres partitiones fiunt ad Delta; quod rationi & communi ſenſui repugnat. PINTIAN. Quid nos in intellectu hujus loci ſenſerimus, in promtu eſt legere in Scholiis noſtris. Poſtea conjectationem illam inivimus, num verior ſit lectio: *Deinde ſemel iterumque diviſus, ac Delta medium ſcindens, it per omnem Ægyptum* &c. ut *Delta* hìc ſignificet; non acutum Deltæ, ſed totam litteræ aream, quæ propriè vocatur Ægyptus, ſpatiumque incluſum intra duos alveos, *Canopicum* & *Peluſiacum*. Ita Pomponius minus à ſuo Herodoto ſubmotus erit: Cujus verba, ut dixi, ſunt: *Tertius, quo recta Nilus meat, delatus per ſuperiora in acutum Delta proficiſcitur. Dehinc medium Delta ſcindens in mare evadit.* Quod ſi verborum ordinem mutari permitteretur, optimè omnium legeretur hoc pacto: *Deinde ſemel iterumque diviſus, it per omnem Ægyptum vagus atque diſperſus, ac Delta medium, ſeptemque in ora ſe ſcindens, ſingulis tamen grandis evolvitur.* Scio pleroſque, qui ſemel præſumſerunt extare Pomponium, mitaturos hanc meam in novanda immutandaque Melæ lectione audaciam, temeritatemve: ſed ſi hanc falsò conceptam opinionem exuant, cogiteníque vix ad nos tanti Auctoris umbram perveniſſe; laudabunt, puto, voluntatem hanc meam, qui quocumque famæ diſpendio conor pulcherrimum Auctorem, ſi non in integrum (hoc enim deſperandum eſt) ad figuram tamen aliquam priſtini candoris, aut tramam figuræ, ut Perſius ait, reducere. IDEM.

Ad Delta & Metilin] A gloſſa eſt, ideo delendum. SCHOTT.

16. *Æſtivo ſidere exundans*] Proprium hoc Nilo, cùm flumina omnia fervore & ſiccitate exareſcant: niſi quòd *Inopo*, inſulæ Deli fluvio, idem accidere compertum. auctor Plinius lib. 11. cap. 103. & Callimachus in *Hymno Deli*. Hinc Lycophron ex Nilo originem trahere putat. Tigrim quoque & Eufratem ſimili incremento agros rigare, non tamen ſtercorare & fecundare, Strabo, Plinius, Solinus, Ammianus & Lucanus. IDEM.

17. *Glebis infundat animas*] Tibul-

infundat animas, ex ipſaque humo vitalia effingat. Hoc eo manifeſtum eſt, quod ubi ſedavit diluvia, ac ſe ſibi reddidit, per humentes campos quædam nondum perfecta animalia, ſed tum primum accipientia ſpiritum, & ex parte jam formata, ex parte adhuc terrea, viſuntur. Creſcit porrò, [18] ſive quòd ſolutæ magnis æſtibus nives, ex immanibus Æthiopiæ jugis, largiùs quàm ripis accipi queant, defluunt: ſive quòd [19] ſol hyeme terris

bullus lib. I. *eleg.* 7. de Nilo:

Te propter nullos tellus tua poſtulat imbres,
Arida nec pluvio ſupplicat herba Jovi.

Claudianus:

Felix qui Pharias proſcindens vomere terras
Ægyptus ſine nube ferax.

Lege Ovid. I. *Transform.* Cic. II. *de Natura Deorum*, & Plinium lib. IX. cap. 58. Illud verò maximè ſtupendum, Nili aquâ fecundas reddi mulieres, ut ex Ariſtot. Strabo, ex Apollodoro Euſtathius in Περιηγητῇ. IDEM.

18. *Sive quòd ſoluta*] Variorum hic Philoſophorum opiniones recenſet ex Herodoto ſuo. Prima Anaxagoræ: Secunda Ariſtochii: Tertia Thaletis Mileſii: Quarta Nicagoræ eſt, cùm ait: *Quòd ſi eſt alter orbis.* Vide infrà lib. III. cap. 9. fin. Ephori verò ſententia prætermiſſa, ceteris veriſimilior; cæco quodam alveo ab Oceano fluere, cum ſalſas aquas aliquando detulerit: ut ex Theophraſto, & Juba rege tradit Seneca lib. IV. *Natural. Quæſt.* Sed quoniam verè Herodotus, περὶ τῶν τοῦ Νείλου πηγέων οὐδεὶς ἔχει λέγειν: & Lucanus:

Arcanum natura caput non prodidit ulli:

idemque Claudianus affirmet; otio & litteris non abutar in excutienda hìc quæſtione maximè ardua; *de origine & fonte Nili; cauſſiſque incrementi*: quæ omnia omnium ferè ætatum ingenia exercuit: hìc ſudat Herodotus, Diodorus, Strabo, Heliodorus, Plinius, Seneca: & quis non hìc laborat? Sed omnium opiniones ſingulari Commentario, Deo faciente, aliquando complectemur. Cujus deſiderium ut leniam, adſcribam quæ ex Luſitanorum, qui eam oram luſtrarunt, Chronicis depromſi. Eſt palus ingens, cujus longitudo centum amplius leucarum eſt. Hæc multa flumina ex ſe emittit, atque adeo in diverſa maria: hinc oritur Nilus, nunc *Tacui* vocitatus ab incolis Abexiis, qui ſunt Preſti Joannis. Recipit duos inſignes fluvios Aſtaboram, & Aſtapum, nunc *Tarazi*, & *Abagni*. *Abagni*, pater aquarum ſonat apud illos. Ex altero lacu procedit Coloe ſcil. ut inquit Ptolemæus, nunc *Barçena*. Poſtea Nilus cùm aliquatenus ſimplex & ingens proceſſit, ſcindit ſe ambitque terram *Sophalam*, cujus eſt circuitus DCCL. leucarum. Hujus imperium poſſidet *Benomotapa*: ſic illi Imperatorem vocant. Fortaſſe hæc illa eſt Meroë, de qua Mela. Hæc de multis ex Jo. Barroſii Luſitani Decad. I. libro X. Latina fecimus. SCHOTT.

19. *Sol hyeme terris propior*] Terris videlicet, ubi Nilus oritur: nam quando Ægyptiis eſt hyems, illis terris eſt æſtas; propterea

terris propior, & ob id fontem ejus minuens, tunc altius abit, ſinitque integrum, & ut eſt pleniſſimus, ſurgere: ſive quòd per ea tempora flantes [20]Eteſiæ, aut actas à Septentrione in Meridiem nubes ſuper principia ejus imbre præcipitant: aut venienti obvii adverſo ſpiritu, curſum deſcendentis impediunt: aut arenis, quas cum fluctibus litori applicant, oſtia obducunt, [21] fitque major, vel quòd nihil ex ſemet amittit, vel quòd plus quàm ſolet accipit, vel quòd minus quàm debet emittit. Quod ſi eſt alter orbis, ſuntque oppoſiti nobis à Meridie Antichthones, ne illud quidem à vero nimium abſceſſerit in illis ortum amnem, ubi ſubter maria cæco alveo penetraverit, in noſtris rurſus emergere, & hac re ſolſtitio accreſcere, quod tum hyems ſit unde oritur. Alia quoque in his terris mira ſunt. In quodam lacu Chemmis inſula, lucos ſilvaſque & Apollinis grande ſuſtinens templum, natat, & quocunque venti agunt, pellitur. [22] Pyramides tricenûm pedum lapi-

pterea ſol eſt propior illis terris. Olivar.

Sol hieme terris propior] Non enim ſemper in eadem Eccentrici linea verſatur, ſed æſtate in altiſſimo & remotiſſimo loco à terra extollitur: Ἀπόγειον ſeu Augem Aſtrologi vocant. Hieme verè terris propior eſt Eccentrici differentia, id eſt, diametris xxiv. ut placet Ptolemæo. Non eſſe autem idem centrum Solis & poli ex Theoricis planetarum didicimus. Hinc etiam Indi & Æthiopes ſub Capricorno, quàm ſub Cancro magis peruſti. Hoc ideo adnotandum putavi, quod non intellexiſſe Olivarium Valentinum, à Philoſophia alioqui non alienum, videam. Schott.

20. *Eteſiæ*] Venti ſunt anniverſarii, qui poſt æſtivum Solſtitium ſpirant, A. Gellius lib. II. cap. 22. & Plinius lib. II. cap. 47. De his multa Aldus Manutius Pauli F. ad Julii Cæſaris Comment. collegit; ubi qui volet, ſitim expleat. Idem.

21. *Fitque major vel quòd nihil ex ſemet amittit, vel quòd plus quam ſolet accipit, vel quòd minus quàm debet emittit*] Hæc verba procul dubio non ſunt Melæ, ſed Lectoris volentis compendio amplecti ante dictas incrementi Nili cauſas: quæ in margine libri ſcripta, Librariorum inſcitia Pomponianæ lectioni inſeruit. Pintian. Nihil delendum cenſeo ſine librorum veterum auctoritate. Eſt enim ſatis apta enumeratio. Schott.

22. *Pyramides tricenûm pedum lapidibus exſtructa: quarum maxi-*

lapidibus exſtructæ : quarum maxima (tres namque ſunt) [23] quatuor ferè ſoli jugera ſua ſede occupat, totidem in altitudinem erigitur. Mœris, aliquando campus, nunc lacus, [24] quingenta millia paſſuum in circuitu patens, altior quàm ad navigandum magnis onuſtiſque navibus ſatis eſt. [25] Pſammetichi opus [26] Labyrinthus, [27] domos ter mille

ma (tres namque ſunt) IV. *ſoli jugera ſua ſede occupat*] Legendum videtur, non IV. *ſoli jugera*, ſed XXXII. Nam quadrata erat Pyramis, & fronres ſingulæ octona jugera occupabant, auctore Herodoto in lib. II. Item non *ſua ſede* ſcribendum puto, ſed, *qua ſedet*. Nam & Aldus, *qua ſedem occupat* legit, ut in deſcriptione Bithyniæ : *trans amnem ſedet in cervice peninſulæ Cyzicum.* & in Thracia : *& in radice magnæ peninſulæ Lyſimachia.* & lib. III. in Hiſpania: *& tres aræ, quas Seſtianas vocant, in peninſula ſedent.* PINTIAN. Locus eſt mutilatus, & inverſus. Dixi in Commentario noſtro, quæ mihi pro tempore occurrerunt : nunc illis damnatis, ſcribendum arbitror ad hunc modum: *Pyramides; quarum maxima (tres namque ſunt) tricenûm pedum lapidibus exſtructa* IV. *frontibus octona ſoli jugera ſua ſede occupat :* ſeu, *qua ſedet, occupat*, ex Herodoto in *Euterpe*. Quo auctore non omnes Pyramides tricenûm pedum lapidibus exſtructæ ſunt, ſed maxima trium. Et *frontibus* ſcribo, non *fere*. Cur enim, quod ab Herodoto ſimpliciter traditur, hic noſter maximus ejus compilator, adſtringeret, coërceretque per hanc voculam *ferè*? Addidi etiam numerum *octona*, qui nihil omiſſus negligentia Librariorum eſſe viſus eſt: lege Herodotum; deinde confer cum Pomponio & Plinium lib. XXXVI. cap. 12. IDEM.

23. *Quatuor ferè ſoli jugera ſua ſede occupat*] Multum circumſpexi, qua ratione ex lectione vel codicis Vaticani *jugera qua ſede*, vel unius ipſius *jugera qua cede*, vel alterius optimi & antiquiſſimi *jugera quo cedat*, Voſſius effingat *jugera quoque latere :* nec quidquam reperio, ſi à feroci ejus arbitratu diſcedas. Communiter autem vetus ſcriptura convenit Vaticano, Juntina *qua ſedem*. Unde collegi Melam ſcripſiſſe *æqua ſede.* Sic lib. III. cap. 8. *Terris et omnem partem & æqua portione cedentibus.* & cap. ſeq. *pulchri forma*, æqui *corporis* Æthiopes. GRONOV.

24. *Viginti millia paſſuum in circuitu patens*] Erratum rurſus in numero, ſcribendumque *quadringenta quinquaginta millia paſſuum;* ex Diodoro lib. I. prodente patere hunc lacum ſtadiorum tria millia ſexcenta, quæ faciunt CCCC. L. M. paſſ. confirmante id quoque Herodoto in *Euterpe* ad verbum. PINTIAN. Plinius lib. V. cap. 9. *Ægyptus ſuper ceteram antiquitatis gloriam* XX. M. *urbium ſibi Amaſi regnante habitata præfert ; nunc quoque multis etiamſi ignobilibus frequens : celebratur tamen Apollinis, mox Leucotheæ, & Dioſpolis magna : eadem Thebæ portarum c. nobilis fama, copioſa Indicarum Arabicarumque mercium, Nilo proximum Emporium.* SCHOTT.

25. *Pſammetiæ opus Labyrinthus*] Scribo *Pſammetichi*, non *Pſammetiæ*, ex Plinio, Strabone, Diodoro, Herodoto. BARBARUS.

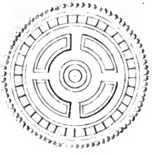
26. *La-*

mille & regias duodecim perpetuo parietis ambitu amplexus,[28] marmore exſtructus ac tectus, unum in ſe deſcenſum habet, intus penè innumerabiles vias, multis ambagibus huc & illuc remeantibus, ſed [29] continuo anfractu, & ſæpe revocatis porticibus ancipites: quibus ſubinde alium ſuper alios orbem agentibus, & ſubinde tantum redeunte flexu quantum proceſſerat, magno & explicabili tamen errore perplexus eſt. Cultores regionum multo aliter à ceteris agunt. Mortuos limo obliti plangunt; nec cremare aut fodere fas putant: verùm arte medicatos intra penetralia collocant. [30] Suis litte-

26. *Labyrinthus*] Quatuor toto orbe celeberrimos enumerat Plinius lib. xxxvi. cap. 17. *Ægyptium* hunc, omnium maximum. *Cretenſem*, de quo Ovid. lib. viii. *Metamorph.* *Lemnium* ex columnis: & *Italicum* à Porſena ſepulcri cauſſa exſtructum. Schott.

27. *Domos mille*] Scribendum *ter mille*, ex eodem Herodoto: quarum dimidia pars erant ſubterraneæ, reliquæ illis ſuperpoſitæ. Pintian.

28. *Marmore exſtructus ac tectus*] Herodotus dicit ὀροφὴ πάντων τούτων λιθίνη, κατάπερ οἱ τοῖχοι. Iſta autem πάντα ταῦτα reſpiciunt ad præcedentes αὐλὰς & οἰκήματα & παστάδας. Ut id Herodotus non de ipſo Labyrintho, (qui tamen inde conſtabat) ſed de partibus ejus dixerit; dubitarique debeat, an non Mela, ſatis Herodotum intelligens, ſcripſerit *exſtructas ac tectas*. In nummis qui effinxeriut Labyrinthum, patet ex hoc Auguſti, & altero

Aurelii. Gronov.

29. *Continuo anfractu*] Flexu, ex Varrone. Olivar.

30. *Suis litteris perversè utuntur*] Dictio *ſuis* ſuperfluit, ut in eo quod ſequitur; *& extra ſua tecta* capi-

[31] litteris perverſè utuntur. Lutum inter manus, [32] farinam calcibus ſubigunt. [33] Forum ac negotia femi-

capiunt: redundat enim *ſua*. PINTIAN.

Sui litteris perverſè utuntur] Scribunt enim à dextera ad ſiniſtram. OLIVAR.

31. *Litteris perverſè* &c.] Ut & Hebræi, Syri, & Chaldæi: de quo legendi qui de Cabala ſcripſerunt. SCHOTT.

32. *Farinam calcibus ſubigunt*] Ut hodieque Brabanti noſtri. Strabo lib. ult. *Geograph.* ex Herodoto illud laudat: ἀληθὲς καὶ τὸ Ἡροδότου καὶ ἔστιν Αἰγυπτιακὸν τὸ, τὸν μὲν πηλὸν ταῖς χερσὶ φυρᾷν· τὸ δὲ στέαρ τὸ εἰς τὴν ἀρτοποιίαν τοῖς ποσί. IDEM.

33. *Forum ac negotia femina; viri penſa ac domos curant: Onera illa humeris, hi capitibus accipiunt: Parentes cùm egent, illis neceſſe; his liberum eſt alere*] Eleganter hæc Sophoclis cothurnus *Oedipo Colonæo*; qui de filiis conqueritur, quòd patris curam negligerent, quum virgines Antigona & Iſmena γηροβοσκίαν præſtarent: Ὦ πάντ' ἐκείνω τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ νόμοις φύσιν κατεικασθέντε καὶ βίου τροφάς. Ἐκεῖ γὰρ οἱ μὲν ἄρσενες κατὰ στέγας θακοῦσιν ἱστουργοῦντες· αἱ δὲ σύννομοι τἄξω βίου τροφεῖα πορσύνουσ' ἀεί. Ubi Scholiaſtes antiquus ex Nymphodori *Barbarica Hiſtoria* lib. XIII. Ἔθεσι τὰ μὲν ἐναντίοις, τὰ δὲ ὁμοίοις χρῶνται τοῖς Ἕλλησι· τὸ μὲν γὰρ ἐξίστασθαι τοῖς πρεσβυτέροις τοὺς νεωτέρους, ὁμοτρόπως καὶ ἡμῖν διοικοῦσι. τῶν δ' ἄλλων οὐδέν· ἐν μὲν γὰρ τοῖς Ἕλλησιν, οἱ μὲν ἄνδρες τὰ κατὰ τὴν ἀγορὰν οἰκονομοῦσιν· αἱ δὲ γυναῖκες, ἔνδον μένουσαι ταλασιουργοῦσιν. ἐκεῖ δὲ αἱ μὲν γυναῖκες ἐν ἀγορᾷ περιπατοῦσι καὶ καπηλεύουσιν. οἱ δὲ ἄνδρες κατὰ τὴν οἰκίαν ὑφαίνουσιν. ὁ γὰρ Σέσωστρις ἐκθηλῦναι τοὺς ἄνδρας βουλόμενος, ἅτε μεγίστης χώρας γεγενημένους καὶ πολλοὺς ὄντας, ὅπως μὴ συστραφέντες ἐπ' ἰσομοιρίαν ὁρμήσωσι, τὰ μὲν ἐκείνων ἔργα ταῖς γυναιξὶ, τὰ δὲ τῶν γυναικῶν ἐκείνοις προσέταξεν. ἵνα μὴ μόνον τῶν ὅπλων ἀναγκαίως στερηθέντες, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν ὑπὸ τῶν ἐπιτηδευμάτων ἀνεθέντες, ἀσμένως ἐπὶ τοῖς ὑπάρχουσι καταμένωσιν. ὅθεν τοὺς μὲν φιλοὺς εἶναι, τὰς δὲ ἀνιέναι τὰς τρίχας προσέταξε· καὶ τοὺς μὲν ἐπὶ τῶν κεφαλῶν φέρειν τὰ φορτία, τὰς δὲ ἐπὶ τῶν ὤμων ἠνάγκασε. ἔπειτα δὲ τοὺς μὲν καθημένους τὰς δὲ ὀρθὰς ἑστώσας οὐρεῖν. καὶ τὰς μὲν δύο ἱμάτια περιβάλλει, τοὺς δὲ ἕν. ὑπολαμβάνων ἅμα τοῖς ἐπιτηδεύμασι καὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐκθηλύνεσθαι. ὁ δὲ καὶ Λυδοῖς ὕστερον συμπεσεῖν φασιν. Ægyptii (inquit, interprete Camerario) quod ad cultum ſenum attinet, ita obſervant, uti Græci, in ceteris omnibus ab illorum moribus diſcrepantes. Nam in Græcia viri forum & judicia frequentant; at mulieres intra tecta lanam & telam tractant: In Ægypto verò verſantur foris mulieres; nentque ac texunt domi viri. Hoc conſilium Seſoſtris rex cepit, ut tali vitæ ratione virilem ſexum effeminaret, illiſque obedientibus, imperio uteretur: quod ſe conſecuturum putavit, injunctis virorum muneribus feminis, & harum, viris. Ita enim non modò inermi corpore, ſed & animo molli promtè facturos imperata credidit. Voluit igitur & comam nutrire viros, & mulieres tondere: itemque illos onera capite ſuſtinere, has humeris: præterea

feminæ, viri penſa ac domos curant: onera illæ humeris, hi capitibus accipiunt. Parentes cùm egent, illis neceſſe, his liberum eſt alere. Cibos palàm & extra ſua tecta capiunt: obſcœna intimis ædium reddunt. 34 Colunt effigies multorum animalium, atque ipſa magis animalia; ſed alii alia: adeo ut quædam eorum, etiam per imprudentiam, interemiſſe, capitale ſit: & ubi morbo aut forte exſtincta ſint, ſepelire ac lugere ſolenne ſit. Apis populorum omnium numen eſt; bos niger, certis maculis inſignis, & cauda linguaque diſſimilis aliorum. Rarò naſcitur, nec coitu pecoris, (ut ajunt) ſed divinitus & cæleſti igne conceptus; dieſque, quo gignitur, genti maximè feſtus eſt. Ipſi vetuſtiſſimi (ut prædicant) hominum, 35 trecentos & triginta reges ante Amaſin, & ſupra 36 tredecim millium annorum ætates, cer-

terea viros binas, mulieres ſingulares tunicas ferre. Poſtremò ſtantes mulieres, ſubſidentes viros, mingere: ut pro vitæ modo animi quoque enervarentur. Idem accidiſſe & Lydis Herodotus lib. I. ſcribit: & lib. II. hos diverſos Ægyptiorum mores ab aliarum gentium omnium moribus, & inſuper alios, recenſuit. IDEM.

34. *Colunt effigies*] Quod ridet ſatyricè Juvenal. *ſatyra* xv. De Api Plinius lib. VIII. cap. 46. & Solinus cap. 35. Cicero *Tuſcul.* lib. V. *Ægyptiorum morem quis ignorat? quorum imbuta mentes pravitatis erroribus, quamvis carnificinam prius ſubierint, quàm ibim aut aſpidem, aut felem, aut canem, aut crocodilum violent: quorum etiamſi imprudentes quidpiam fecerint, pœnam nullam recuſent.* Et Strabo lib. XVII. Apidis templum apud Memphiticos conſtitutum ait, quòd Oſiridis anima in bovem migraſſe putent. O bella μετεμψύχωσις! Lucanus extremo lib. VIII. *Pharſal.*

Semideoſque canes, & ſiſtra jubentia luctus;
Et quem tu plangas hominem teſtaris Oſirim.

IDEM.

35. *Trecenos & triginta reges*] Hæc ſunt Herodoti, OLIVAR.

Trecenos & triginta reges ante Amaſin & ſuprà &c.] Scribendum videtur: *trecentos & quadraginta reges ante Anyſin & Sethon*, ex Herodoto lib. II. PINTIAN. Nec mihi implet animum correctio illa mea ut pro *Amaſin & ſuprà*, ut prius legebatur, *Anyſin & Sethon* ſubſtituatur. Nam etſi mentio illa, ccc. xxx. regum, totque annorum & ætatum, cadat in Herodoto ſtatim poſt reges *Anyſin* & *Sethon*; tamen quia paulò pòſt ſequitur mentio *Amaſis* clariſſimi omnium Ægypti regum, nolo omnino, ut quippiam de antiqua lectione mutetur. IDEM.

36. *Tredecim millium annorum æta-*

certis annalibus referunt: mandatumque litteris ſervant, dum Ægyptii ſunt, [37] quater curſus ſuos vertiſſe ſidera, ac ſolem bis jam occidiſſe, unde nunc oritur. Viginti millia urbium Amaſi regnante habitarunt, & nunc multas habitant. Earum cla-

ætates] Legendum fortaſſe, *totidem hominum ætatibus:* aut ſi placet numerum annorum retinere, & ætates hominum in annos reſolvere, legi XI. M. CCCXL. *annorum ætates*, utrumque ex Herodoto in lib. II. PINTIAN.

37. *Quater curſus ſuos vertiſſe ſidera, ac ſolem bis jam occidiſſe, unde nunc oritur*] Hic locus torſit multos viros doctiſſimos, & adhuc torquet. Sunt qui confugiant ad neſcio quæ ænigmata Aſtronomiæ; alii ad annos triginta dierum. Nos verò in gratiam Geographorum & Hiſtoricorum locum exponemus. Nemini dubium eſt, Ægyptios pro certo habuiſſe, cælum nunquam habuiſſe initium: nam ex hoc ſonte Plato Mundum nunquam incepiſſe dixit. Deinde Ægyptios tanta ſuperſtitione vetuſtatis laboraſſe, ut planè crediderint ſidera circulos motu proprio ab Occidente in Orientem quater abſolviſſe: ſed cùm octava ſphæra ſpatio centum annorum unum grad. m peragat, erit unus curſus proprius triginta ſex millium annorum: quæ quater addita ſummam conficient centum & quadraginta quatuor millium annorum: hi erunt anni vetuſtatis Ægyptiorum. Sed quod ſol bis occiderit unde nunc oritur, difficile erit exponere: quod tamen nos faciamus, ſummo noſtri honoris periculo ſubituri hanc aleam; ob præjudicatam nonnullorum auctoritatem, quæ in hoc loco non obſtabit quò minus liberè ſentiamus. Notum eſt, Sphæras cæleſtes duos habere motus, alterum diurnum, quo omnes ſphæræ raptu firmamenti ab Oriente in Occidentem rapiuntur, hoc quidem quatuor & viginti horarum ſpatio; & alterum proprium, quo unaquæque ab Occidente in Orientem movetur ſupra alios polos. Octava ſphæra ſpatio triginta ſex millium annorum abſolvit circulum, ſol uno anno. Quod cùm ita ſit, & ſol ex ſententia Ægyptiorum in fine curſus ſui non ſolùm redeat ad eundem gradum, ſed tranſeat ad alium ſequentem, fit ut cum octava ſphæra attigerit punctum Orientis, hoc eſt, ſemicirculi, ſol ipſe confectas habebit decem & octo mille revolutiones. Cùm verò eadem octava ſphæra abſolvet alterum ſemicirculum uſque ad Occidentem, ſol peractas habebit totidem. Hoc modo ſupputando in duabus revolutionibus octavæ ſphæræ, ſol erit in fine ſemicirculi, qui eſt ab Occidente in Orientem: hoc eſt, in Oriente ubi occidit, & in aliis duabus in eodem fine, ubi etiam occidit. Hæc plana ſunt, ſi quis ſciverit ſupputare, & adhibuerit ſphæram materialem. OLIVAR.

Quater curſus ſuos vertiſſe ſidera, ac ſolem bis jam occidiſſe, unde nunc oritur] Lego, *quater curſus ſuos vertiſſe ſolem, ac bis jam,* &c. reliqua ſuperfluunt ex Herodoto lib. II. Præterea videntur hic deeſſe aliquot verba ad complementum ſenſus ex eodem Herodoto evidentiſſimè. Ea ſunt, *& bis illinc ortum eſſe ubi nunc occidit.* Alioquin non *quater vertiſſe* ſol curſus ſuos, ſed *bis tantùm* intelligeretur. PINTIAN.

38. *Mem-*

clariſſimæ procul à mari, Sais, [38] Memphis, Syene, [39] Bubaſtis, Elephantis, & [40] Thebæ, [41] uti quæ [42] (ut Homero dictum eſt) centum portas, ſive (ut alii ajunt) [43] centum aulas habent, totidem olim principum domos: ſolitaſque ſingulas, ubi negotium exegerat, [44] dena armatorum millia effundere. In litore

38. *Memphis*] Nunc eſt *Meſſer*. Olivar.

39. *Bubaſtis, Elephantis, & Thebæ*] Legendum, *Bubaſtis, Elephantine, Thebæ*: ut ſuprà oſtenſum eſt. Pintian.

40. *Thebæ utique*] Homeri locus *Iiad*. ι. verſ. 381.

> Οὐδ' ὅσ' ἐς Ὀρχόμενὸν ποτινίσσεται, οὐδ' ὅσα Θήβας
> Αἰγυπτίας, ὅθι πλεῖστα δόμοις ἐν κτήματα κεῖται,
> Αἵθ' ἑκατόμπυλοί εἰσι, διηκόσιοι δ' ἀν' ἑκάστην
> Ἀνέρες ἐξοιχνεῦσι σὺν ἵπποισι καὶ ὄχεσφιν.

Ubi Euſtathius ex Herodoto, οὐ μόνον αὐλαί, ἀλλὰ καὶ ἡ Βουλὼν ἑκατόμπυλος ἦν. Poſt διὸς πόλιν vocatam auctor Strabo. Plato quoque ἑκατομπύλας τὰς Αἰγυπτίων Θήβας appellat: & Plin. lib. xxxvi. cap. 14. Alioqui idem *Iliad*. ε. Oppianus iii. Κυνηγετικῶν, Heſiodus Ἔργοις, Sophocles *Antigone*, & Pindarus *Pythiis* in patria ornanda ἑπταπύλους vocat. Porrò de Bœotiis Thebis infra lib. ii. cap. 3. Schott.

41. *Utique ut Homero*] Malim, *quæ, ut Homero dictum eſt*. Idem.

42. *Ut Homero dictum eſt*] Nono *Iliados* verſ. 381.

> Οὐδ' ὅσ' ἐς Ὀρχομενὸν ποτινίσσεται, οὐδ' ὅσα Θήβας
> Αἰγυπτίας, ὅτι πλεῖστα δόμοις ἐν κτήματα κεῖται,
> Αἵθ' ἑκατόμπυλοί εἰσι, διηκόσιοι δ' ἀν' ἑκάστην
> Ἀνέρες ἐξοιχνεῦσι σὺν ἵπποισι καὶ ὄχεσφιν.

Olivar.

43. *Centum aulas habent*] Videtur ſcribendum, *habentes*, non *habent*, ut conſtet ſenſus. Pintian.

44. *Dena armatorum millia effundere*] Hunc locum corruptiſſimum poſt Hermolaum & Vadianum nos ex Homero reſtituimus; & miror Hermolaum non vidiſſe dictionem illam διηκόσιοι ſignificare *ducentos*. Quare ita legendum eſt, *Ducenos armatos milites effundere*. Olivar.

Dena armatorum millia effundere] Lego, *ducenos armatos effundere*, neque eſt neceſſe addere *milites*. De cetero hunc locum fuiſſe à me primo caſtigatum ex nono Iliados, cum quartodecimo abhinc anno Pomponium Salmanticæ publicè enarrarem, teſtis eſt univerſa Salmanticenſis Academia, ſicuti illum etiam in relatione Thraciæ, lib. ii. cap. ii. *manentque dominos proci*: pro quo ego ſubſtitui, *mærendo minus profici*. Hi poſtea ab auditoribus meis invulgati, & ſubinde in multorum aures tranſmiſſi, dominum, ut fieri aſſolet, mutavere. Pintian.

Dena armatorum millia] *Ducentos armatos milites* leg. ex illo Homeri loco vero vincitur. Fortè ex numerorum compendiis, ut fit, natum mendum: niſi inter Melæ μνημονικὰ ἁμαρτήματα numerare

litore [45] Alexandria, Africæ contermina, [46] Peluſium Arabiæ. Ipſas oras ſecant [47] Canopicum, Bol-

merare libet. Perſtringit verò Pintianus, ſuppreſſo tamen nomine, Pet. Olivarium, qui hujus loci emendationem, cùm fortè editionem anteverriſſet, ſibi impudenter vindicavit. Quod verò idem Platonem ex Ægyptiorum doctrina hauſiſſe refert, Mundum nunquam incepiſſe, aut memoria lapſus eſt, aut Platonem oſcitanter legit: in *Timæo* enim Mundum creatum affirmat, voluntate tamen divina fore æternum, & interitus expertem. Contra quem Ariſt. lib. *De Cælo* I. cap. 10. SCHOTT.

45. *Alexandria*] Nota eſt: retinet enim nomen. OLIVAR.

Alexandria Africæ contermina, Peluſium Africæ, ipſas oras ſecant] Rectè Voſſius, quod lectionem veterem reddidit; an & veram veteremque diſtinctionem exhibuerit, dubito. Dicit, „ Oras „ Africæ & Aſiæ ſecant Alexan„ dria & Peluſium. Nihil cla„ rius. Paſſim ſic loquitur, cùm „ totas continentes oras vocat. Si volumus, quod res eſt, nihil profectò obſcurius. Nunquam ab Mela ſtatuitur urbs ſecare oram, ſed tantummodo fluviorum alvei. Lib. II. cap. I. *Mæotidos flexum Buces amnis ſecat.* lib. II. cap. 3. *Rhien deinde latus ora ſequentis incidens.* lib. III. cap. 5. *Araxes quoad campos Armeniæ ſecat.* lib. III. cap. 8. Euphrates *non, ſecat continuo agros.* Idque facit ex imitatione aliorum, ſic præeunte Virgilio VIII. *Æneid.* 63.

— *Pleno quem flumine cernis*
Stringentem ripas & pinguia culta ſecantem.

Item Ovidio II. *Faſt.*

Hortus odoratis ſuberat cultiſſimus herbis
Sectus humum rivo lene ſonantis aqua.

Ita hoc loco per Nili alveos & oſtia ſecari oras ipſas ſcribit, facta diſtinctione, quam hæc editio iterum ut præcedens, tandem refert, opinor, veriſſimam. De Alexandria autem & Peluſio id prædicat, eas clariſſimas urbes in litore, quum reliquæ ſint longè à mari. Sed hoc jam viſum Patri meo in *Obſervationum* lib. I. Difficilius eſt, quod ſequitur. GRONOV.

46. *Peluſium*] Nomen oſtii & oppidi, nunc dicti *Damiata.* OLIVAR.

Peluſium Arabiæ ipſas oras ſecat] Duæ dictiones priores ſuperioribus adjungendæ. Deinde ſeorſum, & per majorem litteram legendum: *Ipſas oras ſecant, Canopicum,* &c. PINTIAN.

47. *Canopicum, Bolbiticum*] In numero variant Geographi. Ab Herodoto ſuo diſceſſiſſe videtur qui πεντάστομον vocat, & paulò diverſis nominibus: Νεῖλος ἀπὸ τῶν καταδύπων ἀρξάμενος ῥέει μετὰ Αἴγυπτον σχίζων εἰς θάλασσαν. σχιζόμενος δὲ εἰς τρία τὸ μὲν ἑῷον σχίσμα ποιεῖ τὸ Πηλούσιον στόμα· τὸ δὲ ἑσπέριον Κανωβικὸν καλεῖται· τὸ δὲ μέσον Σεβεννυτικόν, ἐξ οὗ ἀποσχίζονται τὸ Σαϊτικόν, καὶ τὸ Μενδήσιον. τὰ λοιπὰ δύο Βολβιτικὸν καὶ τὸ Βουκολικὸν οὐκ ἰθαγενῆ στόματα λέγονται, ἀλλὰ ὀρυκτά. *Bolbitinum*, pro *Bolbitico*, & *Bucolicum* loco *Phathnitico* poſuit. ut & *Saiticum*, pro *Taniticum.* Strabo lib. XVII. initio, præter hæc ſeptem alia ſcribit eſſe ἄσημα ψευδοστόματα, qui *Canopicum Heracleoticum* appellat, ut & Ptolemæus lib. IV. Nicander *Theriacis* πολύστομον appellat, Jo. Tzetzes in Hiſtorico VII. quoque numerat, & Dionyſius Περιηγητής.

Ἑπτὰ

[48] Bolbiticum, [49] Sebennyticum, [50] Pathmeticum, [51] Men-

Ἑπτὰ δ᾽ὲ στομάτων εἰλιγμένος εἰς ἅλα πίπτει,
Ὕδασι πιαίνων λιπαρὸν πέδον Αἰγύπτοιο.
Οὐ γάρ τις ποταμῶν ἐναλίγκιος ἔπλετο Νείλῳ,
Οὔτ᾽ ἰλὺν ἑαλέειν οὔτε χθονὸς ὄλβον αἴξειν.

Quos totidem verſibus reddidit And. Papius Gandenſis, Poëta ingenioſiſſimus, ſumma mihi familiaritate olim Lovanii Grudiorum conjunctus, in Dion. à ſe emendato:

In pelagus ſemper diverſa per oſtia rumpit,
Et pinguem Ægyptum rivis fecundat opimis:
Scilicet haud aliàs Nilo praſtantior amnis
Aut limum trahere, aut terræ felicius uber
Reddere.

Schott.

48. *Bolbiticum*] Ptolemæus, Stephanus, Plinius, Diodorus, Herodotus, *Bolbitinum*, non *Bolbiticum*. Strabo tantùm alternat, modò *Bolbitinum*, modò *Bolbiticum* proferens. Illud æſtimatione dignum, Herodotum contra reliquos ferè omnes *Bolbitinum* inter falſa Nili oſtia numerare. Pintian.

49. *Sebenniticum*] Sic quidem Strabo, & Diodorus ſcribunt. At Ptolemæus, Stephanus, Herodotus cum y. in lib. III. à fine *Sebennyticum*. Idem.

50. *Pathameticum*] Strabo *Pathmiticum*, ex Ptolemæo. Barbarus.

Phatmiticum] Strabo lib. ult. *Phatnicum* vitiosè, ut reor, pro *Phatniticum*. Ptolemæus *Pathmeticum*, ſicut in Pomponio legebatur, antequam correctores manus iu eum injicerent. Pintian.

43. *Mendeſium*] In Plinio *Mendeſicum* legitur, ſed perperam: nam Strabo, Ptolemæus, Stephanus, Herodotus, Diodorus, Thucydides, *Mendeſium* omnes, nemo *Mendeſicum*. Idem.

Mendeſium, Taniticum] Nam quis in contemplatione lectionis vetuſtæ moderatus & elegans indulgear accedatque Hermolao Barbaro, quum ipſius temporibus ederetur *Catapiſcum*, ad Ptolemæum, Strabonem, Plutarchum Pliniumque abeunti, & inde *Tanicum* procreanti? aut hanc ipſam vocem augenti Pintiano, ut nunc habetur, nullo reſpectu vetuſtatis, quæ omnis præter exiguam mutationem convenit ad eitatam ſcripturam, ut videre eſt in Notis Voſſii, & ut nos quoque teſtari poſſumus, vel *Cataptiſtum*, vel *Captiſcum* in Mediol. *Catapyſtum*. Hinc Voſſius auſus eſt rogare, An καταπλωϊστον ſcripſit Mela? & ne ratione deſtitui putemus, addit, à facili appulſu poſſit videri dictum hoc oſtium. Sic ille vir lepidus, tam profectò ridendus, dum inter eetera Nili oſtia, omnia verè Ægyptiaei ſermonis, ſtatim ob litterarum convenientiam inſulcit aliquid Græci, quàm ipſe ridet Salmaſium ob μεγάλος ποταμὸς, haud dubiè negligentia indigna, quæ tamen abſit ut lædat peritiam Salmaſii in ſermone Græco. Quin hoc agendum erat, non ad ulcera aliorum declinandus impetus. Vix, fateor, prima fronte ex hae tam differente, tamque obſcura lectione aliquid verè extrices, vel potius vix decernas, quid eligas. Sed tamen nullus, ſpero, oſtiorum Nili paulò peritior diffitebitur, quin rectè contemplatus vel ſuperius poſitas ſctipturas, vel Vaticani codicis *Capiatiſcum* vel *Caplatiſtum*, alterutrum dicat latere, vel *Aphthiticum* ex auctoritate Herodoti lib. II. cap. 166. jungentis nomos Aphthiten, Taniten, Mendeſium, unde poruit oſtio eitca has partes appellatio contigiſſe, vel *Cabaſiticum*, ut Ptolemæus, aut *Capaſtiticum*,

[51] Mendeſium, [52] Calaſiricum, Peluſiacum, Nili oſtia.

ticum, ut Plinius nomum eundem agnoſcunt, etſi ille tam longè hinc eum removeat, ut vix videatur oſtio inter Mendeſium & Peluſiacum inde accidiſſe nomen. Quicquid ſit, alterutrius vocis litteræ his perſimiles. His ego nodis durum per Voſſii ingenium non ſine riſu exercui; quibus quos ille, languidiſſimos ſanè, adhibuerit cuneos, videre eſt in plena vappæ Appendice. Sed benè eſt, quod monui δδύ-ʹ͂ερον πλῶν in hoc oſtio exſpectandum eſſe. Hunc ecce tibi. Scripſit enim Auctor *Calaſirium* vel *Calaſiricum*. Eam vocem univerſam habes in lectione Vaticani codicis & alterius, quem optimum appellat Voſſius, ſi abjeceris litteram *p*. Scilicet Herodotus quum lib. II. cap. 164. dixiſſet de Ægypriis, ὅτι μάχιμοι αὐτέων καλέονται Καλασίριες, addit cap. 166. Καλασιρίων ἢ οἵδε ἄλλοι νομοί εἰσι. Θηβαῖος, Βυβασίτης, Ἀφθίτης, Ταΐτης, Μενδήσιος, Σεβεννίτης &c. Ex his ergo patet ad illos pertinuiſſe præfecturas multas Deltæ & τῆς καλω χώρας, ut dicebant: ubi ab eiſdem oſtium fuiſſe denominatum mirari nullus poteſt: quod quia ſic prope accedit ad priſcos codices, id reſtituere contextui non dubitavi. GRONOV.

52. *Catapiſcum*] Ptolemæus & Strabo *Taniticum*, Plutarchus *Tanaticum*: Plinius *Tanicum*, ab urbe *Tani*. BARBARUS.

Tanicum] Legendum *Taniticum*, ex Strabone, Ptolemæo, Marcellino, Plinio ſcriptæ lectionis: in quo tamen perperam Hermolaus *Tanico* legit, reclamante etiam Analogia: nam ut à *Sais Saiticum* teſtibus Stephano, & Herodoto, & à *Naucratis Naucratiticum* ex Plinii ſcripto exemplari, ſic à *Tanis* urbe, *Taniticum*. Porro hoc *Tanaiticum* oſtium, Herodoto & aliis *Saiticum* eſt: Strabone quoque id tradente lib. ult. PINTIAN.

CAP. X.

ARABIA.

Arabia hinc ad Rubrum mare pertinet, ſed illic magis læta & ditior, thure atque odoribus abundat: [1] hîc, niſi quà Caſio monte attollitur, plana & ſterilis. Portum [2] admittit Azotum ſuarum mercium emporium: quà inaltum abit, adeo edita,

1. *Hic niſi quà Caſio monte attollitur, plana & ſterilis*] Aptiorem putamus lectionem, *plana, ſed ſterilis*. Nam ad *planitiem* videtur conſequi *ubertatem*. In Arabia autem Ægypto contermina, è contrario ceſſit: idcirco quadrat optimè adverſativa, ut vocant Grammatici, particula. PINTIAN.

2. *Admittit*] Rectè *admittit*, quia Azotus non eſt Arabiæ, ſed potiùs

edita, [3] ut ex ſummo vertice [4] à [5] quarta vigilia ortum ſolis oſtendat.

potiùs Idumææ. Olivar.

3. *Ut e ſummo vertice a quarta vigilia ortum ſolis oſtentet*] Cùm ſint duo montes *Caſii*, alter Arabiæ, alter Syriæ, quod Pomponius tribuit Caſio Arabiæ; Plinius, Marcellinus, ceteri, Caſio Syriæ adſignant. Quapropter verba hæc in *Syriam* transferri debent & monti Caſio adnecti. Inhumanum enim eſt malle errores tam ſupinos Pomponio, quàm Librariorum ebrioſæ oſcitationi impingere. Ceterùm Herodotus ſecundo *Caſium*, neutra terminatione non *Caſius* nominat. Pintian.

Ut e ſummo vertice] Transferre in ſeq. caput, tametſi Pintianus jubeat, non auſim: ſæpe enim Auctores variant: nec ipſe Mela uſquequaque Herodoti veſtigiis ita inſiſtit, ut in ejus verba jurasse videatur. De Syria enim (non longè abiero) ab Herod. *Clione* diverſa narrat. Schott.

4. *A quarta vigilia*] Duas horas poſt mediam noctem, unde quarta vigilia incipit. Olivar.

5. *Quarta vigilia*] Olivarius duas horas poſt mediam noctem numerat. Malè: quatuor enim vigiliæ noctis, quarum ſingulæ tres habeant horas totidemque vigiles, qui ſingulis horis ſtationem mutabant. Hinc Auſonius in *Grypho ternarii*,

—— noctiſque per umbram
Tergemini vigiles.

Schott.

Cap. XI.

SYRIA.

[1] Syria latè litora tenet, terraſque etiam latius introrſus, aliis aliiſque nuncupata nominibus. Nam & [2] Cœle dicitur, & [3] Meſopotamia, & [4] Damaſcene, & [5] Adiabene, & [6] Babylonia, & Judæa, [7] & Sophene. Hinc [8] Palæſtina eſt, [9] quà [10] tangit

1. *Syria*] Nunc *Suria*. Olivar.

2. *Cœle*] Id eſt, *cava*: hoc enim ſonat κοίλη. Olivar.

Cœle dicitur] Straboni lib. xvi. *Geogr.* Κοίλη Συρία. Cujus Interpres κοίλην γωνίαν, *concavum angulum*, & pro θεῦ πρόσωπον *Dei faciem* tranſtulit. Malè: propria enim nomina retinenda; ſed hoc illi ſollemne peccatum. Schott.

3. *Meſopotamia*] Id eſt, regio ſita inter duos amnes: ποταμὸς enim *fluvius* eſt; eſt autem inter Euphratem & Tigrim; nunc dicitur *Halapia*. Olivar.

4. *Damaſcene*] Nunc *Terra de Damaſco*. Idem.

5. *Adiabene*] Regio juxta Euphratem. Idem.

6. *Babylonia, & Judæa, & Colophone*] Scribendum puto non *Colophone*, ſed *Sophene*, de qua multis locis in Plinio diſſerui. Barb.

Babylonia] Chaldæorum. Olivar.

7. *Et Sophene*] Regionem hujus nominis nemo non, uti par eſt, Armeniæ attribuit, & quidem illi, in qua Tigris dicitur

 emer-

git Arabas: tum [11] Phœnice, & [12] ubi ſe Ciliciæ com-

emergere. Itaque tam remotum id eſt ab Syria, ut nullo modo ſub ea comprehendi aliquando potuerit vel poſſit. Id tamen inccpit ſtatuere Hermolaus Barbarus, nec reſragatur Voſſius vel propter Plinium, qui ſic refert lib. v. cap. 12. Syria *quà tranſit Taurum Sophene.* Unde is videri poteſt in Mela ita nunc legiſſe. Mihi credibilius videtur ab Plinio eam opinionem de Sophene tam verè ex Pomponio noſtro hauſtam, quàm ſequens ex eodem accepta eſt, qua ſtatuit Commageneu quoque Syriæ annecti. Accedit quominus id perſuaderi nobis poſſit, quòd ipſa ſeries vocabulorum, prout ab eo recenſetur, foret confuſiſſima profectò & perverſi calami opus, ſi quum Meſopotamiam, Damaſcenen & Adiabenen præmiſeris, tum admixtæ Judææ anucctas Sophenen. Nulla miſerabilior geographia. Jam vero etiam clarè vetant MSS. in quibus omnibus reperitur *Colophone*, quam à Plinii haud dubie ſeculo propagaram ſcripturam ſi hic adeo ſuſtinuit invertere, profectò non ſequutus eſt, ſed ex perperam intellecto Mela aliquid finxit; ſicut Hermolaus, quum ſcribendum putat non *Colophone*, ſed *Sophene*, (editio Juntæ *Sophone*) non adjuvit leniter Melam & ex corrupta paululum veram ejus manum reſtituit, ſed incondite ex ingenio ſuo finxit. Neque enim hæc conſtantiſſima ſcriptura, adeo ubique teſtata, vel debet, vel poteſt, vel meretur, ita detorqueri. Quin ex ea proximè & veriſſimè ad ipſam Melæ manum acceſſuros nos ſperamus, ſi in contemplanda littera *h* utamur eadem via, qua lib. 1. cap. 7. in aliis uſi fuimus, diducentes eam in *it*. Putamus enim hic latere *Colpitene*, vel ſi ita præfers *Colopitene*. Sic enim apparet dictam fuiſſe partem aliquam Syriæ imprimis circa Phœnicen ac Judæam, ita ut Stephanus illam teſtetur aliquando appellatam Κολπιτήνην vel Κολπῖτιν, ut alii ex corrupta ibi vocis terminatione emendant. Hanc offam nuper canino illi Voſſio objectans circumlatrandam, animadverti non eſſe exceptam ab illo prout opinabar. Nam hanc Κολπῖτιν non elidit ex ſententia Bocharti in Africæ litora eam temerè transferentis, (quem tamen legerat & noverat, & hinc me rejectum iri exſpectabam) ſed ad mendaciſſimæ argutiæ explicationem diſcedens, neſcio quos non populos Κολπίτας non malè dici fingit, quum nulli Græci id unquam fecerint, ideo vix agnoſcentes alios præter Κιναιδοκολπίτας & Πιθηκοκολπίτας. Nunc tecum ago, Lector, & cum annis ab tam perverſo capite liberatis. Quæſo te, an ut diſcam Sophenen eſſe partem magnam Syriæ, Strabonis locus in lib. XII. adeundus erat; qui Strabo & Epitom. p. 152. diſertè pag. 251. ſcribit Σωφηνὴν τῆς μεγάλης Ἀρμενίας, & pag. 520. Acilisenam fuiſſe ſub Sophene? An potuit quidquam de Armeniaca Sophene teſtari ille apertius, ſcilicet quia Sopheni coluerunt oppoſitam Commagenis ripam, ergo & Sopheni & Commageni ſub eadem gente habiti ſunt? Enimvero ſecura in Geographicis argumentatio! Sanè quum multa Iſaaci Voſſii ſint ſtupida & ἀχάριστα, vix quidquam ſtupidius ab eo actum, quàm quum negavit Sophenen eſſe in Armenia: vix quidquam mendaciloquius, quàm quum ſcripſit in hac nota me dixiſſe Plinium erraſſe, & vitioſam ſecutum fuiſſe Melæ lectionem, utpote qui Commagenen quoque Syriæ annectat; ejuſdemque ge-

committit, Antiochia. [13] Olim ac diu potens: ſed cùm eam regno Semiramis tenuit, longè potentiſſima. [14] Operibus certè ejus, inſignia multa ſunt: duo maximè excellunt; conſtituta [15] urbs miræ magnitudinis Babylon, ac [16] ſiccis olim regionibus Euphrates & Tigris immiſſi. Ceterum in Palæſtina eſt ingens & munita admodum [17] Gaza: ſic Perſæ ærarium vocant: & inde nomen eſt, quod cùm Cambyſes armis Ægyptum peteret, huc belli & opes & pecuniam intulerat. [18] Eſt non minor [19] Aſcalo. Eſt [20] Ioppe, ante diluvium (ut ferunt) condita: ubi Cephea regnaſſe eo ſigno accolæ affirmant, quòd titulum ejus, fratriſque Phinei

generis eſt, quum in collocatione Sophenes ſcribit me ſolas inſpexiſſe tabulas Ptolemæi, quum referrem ipſa verba Juſtini ex lib. XLII. cap. 3. Et quæſo ubi ſunt illi à me juſſi ad Tigridis fontes migrare Sopheni? Ut tecum, mi Lector, ex vero aliquid communicem, quum verſus Judæam hic deflectat Mela, an in iſta *Colophone* non videtur tibi ſedere *Gobolene*, quæ Γοβελῖτις dicitur Joſepho, incolæ Γεμολῖται Stephano, portio Idumææ? GRONOV.

8. *Palæſtina*] Olim dicta Phileſtina, quòd ibi ædificatæ eſſent quinque civitates Philiſtinorum. Nunc tota Palæſtina diviſa eſt in quinque regiones, Idumæam, Judæam, Samariam, Galilæam, & regionem trans Jordanem. OLIVAR.

9. *Quà tangit Arabas cum Phœnice*] Diſpunge & ſcribe cum majore, *quà tangit Arabas. Tum Phœnice*, &c. PINTIAN.

10. *Tangit Arabas*] Arabiam Petræam ab Occidente, & Deſertam ab Oriente. OLIVAR.

11. *Phœnice*] Nam poſt Palæſtinam ſequitur Phœnicia verſus Septentrionem. OLIVAR.

12. *Ubi ſe Cilicia committit*] Id eſt, prope Ciliciam. IDEM.

13. *Olim ac diu potens*] Hæc verba non referuntur ad Antiochiam, ſed ad Syriam. IDEM.

14. *Ex operibus ejus certè inſignia multa ſunt, duo maximè excellunt*] Conſtat quidem ſenſus etiamſi ſic legatur; ſed neſcio quomodo aptior erit, pleniorque lectio, ſi *quæ* relativum adjeceris: *Ex operibus ejus, quæ certè inſignia ſunt, duo maximè excellunt.* PINTIAN.

15. *Urbs miræ magnitudinis Babylon*] Ariſtot. lib. II. *Politic.* cap. IV. & lib. III. cap. II. Herod. *Clione*, & Q. Curtius, qui & de Gaza lib. V. SCHOTT.

16. *Siccis olim*] Euphrates & Tigris olim non Chaldæam irrigabant: erat enim regio ſicca, niſi cura Semiramidis adjectis foſſis ambo fluvii immiſſi fuiſſent. OLIVAR.

17. *Gaza*] Nomen eſt oppidi in Idumæa. OLIVAR.

18. *Eſt non minor Aſcalon*] Scribendum *Aſcalo*. Sic Pliniani codices antiqui præferunt: ut *Narbo*, *Naro*, *Hippo*, *Anco*, & plura hujuſmodi. PINTIAN.

19. *Aſcalon*] Oppidum Idumææ. OLIVAR.

20. *Ioppe*] Nunc *Jaffa*, portus

20 nei veteres quædam aræ cum religione plurima retinent. Quin etiam rei celebratæ [21] carminibus ac fabulis, ſervatæque à Perſeo Andromedæ clarum veſtigium, belluæ marinæ oſſa immania oſtentant.

Peregrinorum Hierosolymitanorum. Idem.

21. *Carminibus ac fabulis*] Lege Ovid. lib. iv. *Transform.* Plinium lib. v. cap. 13. & 31. & lib. ix. cap. 5. Solinum cap. 38. Strab. lib. vi. *Geogr.* Joſeph. lib. iii. cap. 11. *Belli Judaici*, & Egeſipp. lib. iii. cap. 20. de *Excidio Hieroſol.* Quorum omnium auctoritate Divus Hieron. *in Jonam* à Laur. Valla calumnia liberatur lib. v. cap. 6. *Elegant.* qui Ovidii verſibus nixus eſt, quos de Æthiopica India explicare oportet. Schott.

Cap. XII.

[1] PHOENICE.

Phœnicen illuſtravere Phœnices, ſolers hominum genus, & ad belli paciſque munia eximium.

1. *Phœnice*] Quum hæ inſcriptiones factæ ſint ab editoribus, (in MSS. enim, certè quorum nos conſcii ſumus, non habentur niſi paucæ) cauſa nulla fuit, ut eorum ineptias ſequens ederem quoque *Phœnicia*, prout Voſſius & contextui & ſuis *Obſervationibus* præfigit; quum & hoc loco & jam ante & rurſus capite ſeptimo libri ſecundi appareat Melam non agnoviſſe, certè noluiſſe uſurpare niſi *Phœnice*. Immo quod mirandum, in Notis Hermolai ſimul & Pintiani ſic citatur, ut nulla hæſitatio me coërcere debuerit. Ortelius quum citat ex Euagrio *Phœniciam Libaniſiam* viderit; quum Euagrius lib. vi. cap. 5. rectè ſcripſerit ἐν Φοινίκῃ Λιβανησίας. Sed & is ipſe ſic Palmyram ait deſcribi ab Procopio lib. ii. *Ædificior.* In Phœnicia ad Libanum. Etiam in iſta Phœnicia fœces ſorbet Harduinus in pagina extrema tomi ultimi Pliniani, ubi agit de Arce Phœniciæ, ut amat loqui, oppido, cùm in nummis illuſtratis benè noſſet Phœnicen. Notavi & in Cicerone lib. v. *de Finibus* cap. 20. Sed & hanc ejus appellationem probat

nummus, quem ex Triſtani Tom.

III

mium. [2] Litteras & [3] litterarum operas, aliaſque etiam artes, maria navibus adire, [4] claſſe confligere, imperitare gentibus, [5] regnum prœliumque commenti. In ea eſt [6] Tyros, aliquando inſula, [7] nunc annexa terris [8] deficit. [9] Ab impugnante quondam

dam

11. pag. 100. appoſui: de quo placetne audire aliquid lepidum? Joach. Oudanius eſt, cujus liber valde placet harum regionum incolis; is ſcribit pag. 107. Idume *dight beplant van Pallemboomo Boſſen zeyt* Lukanus *van* Idumea; *maar* FENICIEN *ſchijne zijne naam niet anders dan van een Pallemboom te ontlenen, om dat een Pallemboom in d'Ooſterſche taal* Fenix *genoemt word: dit aan Judea palende, word, mijns wetens, op gene penningen gevonden.* Is quum ita ſcribat, in Præfatione tamen ſuſtinet jactare uſum magni hujus nummorum interpretis. GRONOV.

2. *Litteras & litterarum operas*] Probabilior lectio, *litteras & ſyderum operas*. Plinius lib. v. *Ipſa*, inquit, *gens Phœnicum in gloria magna litterarum inventionis, & ſyderum, navaliumque ac bellicarum artium.* PINTIAN.

Litteras] De litterarum inventione Plato in *Phædro*, & Tacitus lib. XI. *Hiſtor. Aug.* Lucanus III. *Pharſal.*

Phœnices primi (fama ſi creditur) auſi
Manſuram rudibus vocem ſignare figuris:
Nondum flumineos Memphis contexere biblos
Noverat: & ſaxis tantùm volucreſque feraque
Sculptaque ſervabant magicas animalia linguas.

SCHOTT.

3. *Litterarum operas*] Siderum numerorumque diſciplinam, adeoque rei navalis, & militaris artem; quæ pòſt etiam litteris tradebantur, expono. Illis enim artibus plurimum valuiſſe Sidones, hincque præcepta manaſſe, auctor Strabo lib. XVI. Quare nihil neceſſe repugnantibus libris (*& ſiderum*) cum Pintiano, obtorto collo intrudere. Dionyſius Alexand.

Οἳ πρῶτοι νήεσσιν ἐπειρήσαντο θαλάσσης,
Πρῶτοι δ' ἐμπορίης ἁλιδινέος ἐμνήσαντο,
Καὶ βαθὺν οὐρανίων ἄστρων πόρον ἐφράσσαντο.

Quæ idem Papius vertebat:

Hi primi rudibus tentarunt navibus æquor,
Mercatumque vagas primi inſtituere per undas:
Concitaque æterno viderunt ſidera curſu.

SCHOTT.

4. *Claſſe confligere*] Cretenſibus Solinus tribuit cap. XVII. *Polyhiſtoris*, & Seneca Tragicus. IDEM.

5. *Regnum prœliumque commenti*] Cui non pellucet tria illa verba regnum *prœliumque* enarrationem eſſe illorum quæ ſtatim antè præceſſerunt, *claſſe confligere, imperitare gentibus*; à Librariis per ignorantiam verſibus Auctoris immiſta. PINTIAN.

6. *Tyros*] Nunc *Sur*, erat civitas Chriſtianorum, ſed Turcæ deleverunt eam, & ſervant portum, qui vocatur *El porto de Sur.* OLIVAR.

7. *Nunc annexa terris defecit, quando ab impugnante quondam Alexandro jacta ſunt opera*] Scribo, *nunc annexa terris ab impugnante quondam Alexandro jacto opere.* reliqua redundant. Pari brevitate Plinius: *Nunc*, inquit, *Ale-*

dam Alexandro jacta opera. [10] Vici tenent ulteriora:

xandri oppugnantis operibus continens. Perſuaſum quoque habeo verba illa protinus ſequentia, *Vici tenent ulteriora*, non eſſe Melæ, ſed alicujus qui eam fortè oram luſtraverat. Cujuſmodi homines ſolent pletumque bonos Auctores ineptis expoſitionibus additamentiſque inquinate inſolentia quadam & frivola in parvis jactantia. Ceu verò neſciamus pulcherrimè nobis Dionyſium Poëtam totum terrarum orbem depinxiſſe ſine hujuſmodi peregrinationibus, ut ipſe de ſe fatetur: & non tradat Strabo, ad ſitum terrarum cognoſcendum plus momenti afferre auditum, quàm viſum. PINTIAN.

8. *Defecit quando*, uſque ad *Et adhuc opulenta*] Dicam quod ſentio: non videntur Pomponiana. De Phœnicib. Plinius lib. IX. cap. 12. *Ipſa gens Phœnicum in gloria magna litterarum inventionis, & ſiderum navaliumque ac bellicarum artium. A Peluſio Chabria caſtra: Caſius mons, delubrum Jovis Caſii, tumulus Magni Pompeji, Oſtracine.* SCHOTT.

9. *Quæ ab impugnante*] Primam voculam exſtare in MS. dixi ad lib. I. cap. 2. GRONOV.

10. *Vici tenent ulteriora*] Video ſanè, quid ad commoditatem hujus loci explicando adferant: & gratè accipio. Sed interim negari nequit, quin vix duas urbes paſſim recenſear Mela, ubi non eadem verba locum habeant & immiſceri debuerint, utpote inter quas utplurimum vici & parva oppida interſint, quorum Auctor rationem non habet, ſemel clariſſima modò & notiſſima oppida recenſere conſtituens. Neque profecto ulla eſt in hoc loco ſingularis cauſa. In MSto Chiſiano legebatur *Vici tenent. Ulterior & adhuc opulenta Sidon.* An poteſt hoc placere, ut inſulam Tyron non tam Pomponii ætate nobilitaverit ingens urbs, ſed potius omnibus per ruinas interciſis vici quidam tenuerint, quorum tamen unus major frequentiorque id nomen ſolennius habuerit, paulatimque beneficio Cæſatum rurſus accreverit. Hæc nuper. Quid autem debeam memoriæ abſurdi Voſſii, hinc patet. Scribit enim in Appendice, quaſi vulgo legeretur *& adhuc opulenta Tyros*; ego autem conarer repouere *opulenta Sidon.* Poſt hanc ſceleſtam rabiem, ut notulam meam oſtenderet plenam errotibus, dicit: tempore Stra-
„ bonis adeo habitatam fuiſſe
„ hanc peninſulam, ut nullus
„ omnino locus in ea reperiretur
„ ædificiis vacuus. Itaque Stra-
„ bonem illam eadem ratione in-
„ habitari ſeribere atque Ara-
„ dum, & propter anguſtiam pe-
„ ninſulæ domus ibi altiores &
„ plurium fuiſſe tectorum quàm
„ Romæ. Primò an agimus de ætate Strabonis? an non Mela apertè teſtatur eam nunc deficere? Dein quæſo te, an hæc omnia licet colligere ex verbis Strabonis lib. XVI. pag. 756. Τύρος δ' ἐστὶν ὅλη νῆσος σχεδόν τι συνῳκισμένη παραπλησίως ὥσπερ Ἄραδος. In his nihil de multiplici contignatione tectorum. Imo nihil aliud in his indicat Strabo, niſi inſulam totam ferè occupatam ædificiis, perinde ut erat Aradus: ut ſolam ſuperficiem inde conſtet repletam fuiſſe exſtructionibus, nihil in his de altitudine & multitudine tectorum. Scilicet ſpoliatio opum ex templo Herculis ſub Julio Cæſare, ablatio libertatis ſub Auguſto nihil nocuerant inſulæ, effeceruntque ut nulla ibi eſſent ruinarum veſtigia, quod credit & ſpargit Voſſius, opinor, nullo credente; qui tamen ipſe Voſſius in prioribus ad Melam planè ſcripſerat Tyron deficere.

Calv.

riora: & adhuc opulenta [11] Sidon, antequam à Perſis caperetur, maritimarum urbium maxima. [12] Ab ea ad promuntorium Euproſopon [13] duo ſunt oppida [14] Byblos & Botrys. [15] Ultra tria fuerunt ſingulis inter ſe ſtadiis diſtantia; locus ex numero [16] Tripolis dicitur. [17] Tum Simyra caſtellum, & urbs non obſcura [18] Marathos. [19] Inde jam non obliqua pelago, ſed adverſa [20] adjacens Aſia, grandem ſinum inflexo tractu litoris accipit. Populi dites circumſident; ſitus efficit: quia regio fertilis, crebris & navigabilibus alveis fluminum pervia, diverſas opes maris atque terrarum [21] facili commercio permutat ac miſcet. In eo prima eſt reliqua pars Syriæ, cui Antiochiæ cognomen additur. Et in ora ejus urbes, [22] Seleucia, [23] Paltos, [24] Berytos,

rytos,

Calumniam in fine iſtius argutiæ adſperſam non tango, quoniam & nimis aperta eſt, & in quisquiliis tam non Chriſtianis animam efflavit, nec quidquam inde ad ſtudentium bonum. Sufficit me nihil ſcripſiſſe illic, nihil cogitaſſe de ætate vel Melæ vel Strabonis. Idem.

11. *Sidon*] Nunc eſt *Sidoni*. Olivar.

12. *Ab ea ad promontorium Euproſopon*] Legendum, *Ab ea ad promontorium Theuproſopon*, ex Ptolemæo & Strabone, quorum Interpretes inepte tranſtulerunt *dei facies*. Vidit hoc ante me Mariangelus, vir cum primis eruditus, & diligens. Pintian.

13. *Duo ſunt oppida, Bubos & Baſtros*] Scribendum *Byblos & Botrys*, ex Strabone, Plinio, Ptolemæo. Barbarus.

14. *Byblos*] *Gaeta* nunc. Olivar.

15. *Ultra tria fuerunt*] Strabo lib. XVI. τρίπολις ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος τὴν ἐπίκλησιν εἴληφε· τριῶν γάρ ἐςι πόλεων κτίσμα Τύρου, Σιδῶνος, Ἀραδίων. Schott.

16. *Tripolis*] Nunc *Tripoli de la Suria*. Olivar.

17. *Tum Smyrna caſtellum*] Lego *Simyra*, non *Smyrna*, ex Ephoro, Strabone, Ptolemæo. Barbarus.

18. *Marathos*] Nunc *Margath*. Olivar.

19. *Inde jam non obliqua pelago, ſed adverſa adjacens a terra*] Scribo, *objacens*, ex familiari conſuetudine loquendi Melæ, ut dixi. Poſtrema quoque duo verba demenda. Pintian.

20. *Adjacens a terra*] Quid ſi, *ſed adverſa adjacens terra grandem*, &c. Schott.

21. *Facili commercio permutat, ac miſcet*] Duo poſtrema verba ſupervacanea mihi videntur. Pintian.

22. *Seleucia, Hyppatos, Laodicea, Aroſos*] Legendum fortaſſe non *Hyppatos*, ſed *Patos*, nec *Aroſos*, ſed *Arados*, ex Strabone, Ptolemæo, Plinio. Eſt autem *Aradus* inſula quidem, ſed propinqua continenti, qua ſitum eſt oppidum *Antaradus*. Barbarus.

25 rytos, [25] Laodicea, [26] Rhoſos; amneſque inter eas eunt [27] Lycos, & Paltos, & [28] Orontes. Tum mons

Seleucia] Hodie *Solda.* OLIVAR.

23. *Paltos*] Hodie *Gibel.* IDEM.

Paltos, Beritos] Scribendum cum y. in ſecunda, *Berytos*, ex Strabone, Stephano, Ptolemæo, Plinio. PINTIAN.

24. *Berytos*] Nunc eſt *Baruth*, portus Damaſci. OLIVAR.

Beritos] Lego *Berytos.* Straboni Βηρυτός, ubi miror Interpretem *Barutam* reddere. Juſtiniano Imp. *legum nutrix*, & Eunapio Sophiſtæ *mater Jurisprudentiæ* eſt. Nonnus lib. XLI. *Dionyſiacῶn*,

Βηρυτὸς βιότοιο γαλήναιοιο τιθήνη.

Primùm terræmotu quaſſatam ex Agathio lib. II. *belli Gothorum*: poſt verò inſtauratam arſiſſe ex I. lib. *Epigr. Græc.* annotavi. SCHOTT.

25. *Laodicea*] *Liche* hodie. OLIVAR.

26. *Arados*] Strabo inter Tripolis urbes numerat: Dionyſius Alexand.

Ἄγχι δ' ἢ Φοινίκης Ἄραδος μεγάλῳ ἐνὶ πόντῳ.

SCHOTT.

27. *Lycos, & Hypatos, & Orontes*] Caſtigo, *Lycos, & Labotas, & Orontes*, ex Strabone. PINTIAN.

Lycos, & Paltos, & Orontes] Voſſius putat flumen & oppidum eodem nomine hîc fuiſſe, idque nunc Πάλτος, nunc Βάλδος prolatum, auctoritate Strabonis ac Stephani. In his nihil eſt, per quod inducamur ad parendum. Nam Stephanus clarè pro diverſis habet, dum Πάλτον dicit eſſe Συρίας, at Βάλδον Φοινίκης. Imo reſpondet Voſſius per Syriam hîc intelligi Phœnicen, quia in ſitu Palti omnes conveniunt. Cur igitur, oro, nullus in Phœnice ponit? Cur Strabo lib. XVI. Eleutherum ſtatuens cum aliis finem Seleucidis verſus Phœnicen, ante Eleutherum & in Seleucide nominat Paltum? Ut hinc clarum eſſe debuerit Voſſio, qui colligeret aliam eſſe Baldum, & Syriam Stephani eſſe Seleucidem, non Phœnicen. Sed nempe Baldos illa nuſpiam memoratur teſtantibus omnibus Geographiæ commentatoribus. An ideo etiam non fuit, aut erravit ſtatim Stephanus & geminam malè fecit, quum una modo eſſet, deceptus vel varietate ſcripturæ, vel duplici regionis prolatione? Id verò crimen temerarium. Immo certè opinor fuiſſe. Quid enim Βάλδος eſt aliud, quàm vox ad Græcam lenitatem inflexa, Βάαλαθος, Βάαλθος, Βάλδος: *Baalath* autem vocabulum non urbis, ſed urbium circa Phœnicen ac Palæſtinam ex Sacris Litteris novimus. Itaque ſalvus ſit Stephanus & rejiciatur confuſio urbium Baldi & Palti. Quod ad Strabonem attinet; ejus locus cur ita legendus eſt περὶ Πάλτον τῆς Συρίας παρὰ Βάλδον ποταμὸν, quum illic in editis legatur παρὰ Βάδαν, Caſaubonus teſtetur in MSS. eſſe Βαυδῶν, (fortaſſe hinc Dalecampius citat Bandam ad Plinium lib. X. cap. 26. id volui ſcribere) Joſephus lib. II. *Bell. Jud.* cap. 9. *Belcum*; quid in his accedit ad convenientiam vocis Βάλδου? aut quo robore illud correctionis mandatum firmatur? Quæ his obſtrepit, ut eruditionem intempeſtivam & ridiculam in Memnone & Baalthide, quaſi eadem forent, producat, nihil moror. Sed miror, cur nihil etiam ſciverit in Dictyos lib. VI. his verbis: *Hemera ſoror Memnonis recepta urna Phœnicen navi-*

[29] mons Amanus, & ab eo ſtatim [30] Myriandros & Cilices.

CAP.

navigaverit; delata dein ad regionem ejus Palliochin nomine, ſepultiſque reliquiis fratris nuſquam repente comparuerit. In omnibus quos conſuluit Plinii ſcriptis libris quemadmodum invenerit *Placida*, patet ex Notis Harduini. Immo ſi inſpicias MSS. Pomponii, in quibus clarè eſt *Hypatos* vel *Hypathos*, & Strabonis, ut ſupra poſui, videbis unius litteræ transpoſitionem eſſe, nempe Y, in Strabone Βαύδος, in Mela *Paydos*, vel *Baydos* vel *Baudos*! Planè mirari nemo poteſt tranſpoſitionem hoc loco litterarum temere contigiſſe à me ſupponi: nam ea plus ſemel accidit. Sic in lib. 1. cap. 18. MSS. habent *Aubram* pro *Aſtyram*. Sic in lib. 11. cap. 7. in Lesbo ab codicibus agnoſcitur urbs *Cirava*, quam putant Viri docti ſimiliter exortam eſſe ex *Ariſua*. Immo quum MSS. ſupra pro *Botrys* habeant vel *Baſtros*, vel *Batros*, (in *Appendice* demum excitatus à me Voſſius notat ſe invenire *Butros*, ut cenſet, manifeſtè pro *Botrus*) videant an non majori jure nos illic cogitare poſſimus de Stephaniana *Baldo* vel *Balto*, quam illi conſpirent ad mutationem Barbari? qui primus hanc Botryn Pomponio donavit. Quinimmo illud *Batros* clarè eſt ipſum *Barites* pro *Berytos*. *Botrys* tanti non eſt ut meminiſſe voluerit. Hic verò joculus Voſſius dicit eſſe abſurdum bis eandem recenſere urbem, & ideo quum ipſe *Berytum* hic reponam, id omnino me facere ſine judicio, cùm illa mox ſequatur. Quaſi verò non ſatis magnæ moleſtiæ eſſet illic Berytos interpoſita Palto & Laodiceæ, ubi nunquam fuit, & ipſe futiliſſimâ notâ neſcio quid ſtultiſſimum perſuadere Lectoribus tentaverit. GRONOV.

28. *Orontes*] Fluvius, nunc *Tarfaro*. OLIVAR.

Orontes] Primum *Typhon* à Typhone gigante, dein ab Oronte Indo *Orontes* dictus: Pauſanias *Arcadicis*. Vel ab eo qui pontem flumini impoſuit. Strabo lib. XVI. ut errare mihi apud Euſtathium *in Dionyſ.* videantur, λέγοντες ὅτι Καῖσαρ Τιβέριος ἐκ δράκοντος αὐτὸν Ὀρόντην μετωνόμασεν· ὃ σημαίνει Ῥωμαϊστὶ τὸ ἀνατολικόν. Non enim Mela Tiberii æqualis ſilentio prætériiſſet, ut cum de Britannia loquitur, apparet: ſed ab Antiquis nomen hauſiſſe proprius à vero abeſt. SCHOTT.

29. *Mons Amanus*] In fine Syriæ. OLIVAR.

30. *Mariandros*] Scribendum, *Myriandros*. BARBARUS.

Myriandros & Cilices. At in receſſu] Sincerior lectio, *Myriandros & Cilicia. In receſſu*, &c. PINTIAN.

Cap. XIII.

CILICIA.

[1] At in receſſu intimo [2] locus eſt magni aliquando diſcriminis, fuſorum ab Alexandro Perſarum fugientiſque Darii ſpectator ac teſtis. [3] Nunc ne minimè quidem, [4] tunc ingenti urbe celebris [5] Iſſo fuit, & hac re ſinus Iſſicus dicitur. Procul inde [6] Ammodes promuntorium inter Pyramum Cydnumque fluvios jacet. [7] Pyramus Iſſo prior [8] Mallon præterfluit. Cydnus ultra per [9] Tarſum exit.

1. *At in receſſu ultimo locus eſt magni, &c.*] Lego, *Myriandros & Cilicia: ac in receſſu ultimo locus magni* &c. ut verbum *eſt* ſuperfluat, vel ſic: *Myriandros & Cilicia: ejus in receſſu intimo locus eſt magni quondam* &c. Pintian.

2. *Locus eſt*] *Arbelitis* regio eſt juxta Adiabenem Solino cap. 48. & Marciano Capellæ lib. vi. Lege & Cicer. lib. v. *ad Attic. epiſt.* 20. Schott.

3. *Nunc ne minima quidem*] Lego abſque negatione, *Nunc minima quidem*, auctore Strabone lib. xiv. *Geogr.* μετὰ δὲ Αἰγαίας Ἴσσος πολίχνιον, ὕφορμον ἔχον, καὶ ποταμὸς Πίνδος. ἐνταῦθα ὁ ἀγὼν συνέπεσεν Ἀλεξάνδρῳ καὶ Δαρείῳ, καὶ ὁ κόλπος εἴρηται Ἰσσικός. Schott.

4. *Tunc ingenti urbe celebris Iſſos fuit*] Lego *Iſſo*, non *Iſſos*: ut infra. Pintian.

5. *Iſſos*] Nunc *Laiſſa*. Olivar.

Iſſos fuit] *Iſſo fuit*, lego, auferendi caſu. Infra, *Totus anguſtus*, non *anguſtus*. Schott.

6. *A Mynodes promontorium inter Pyramum Cydnumque fluvios*] Quid ſi non *Amynodes*, ſed *Amanoides*, hoc eſt; Ἀμανοειδὴς, quaſi ad montis Amani ſimilitunem. Ut enim Amani, portæ ſinu Iſſico vocantur, ita portæ Ciliciæ inter Pyramum atque Cydnum, auctore Plinio. Barbarus.

7. *Pyramus Iſſo prior*] Si procedas verſus Ortum. Olivar. Scribendum, *Pyramus Iſſo propior*; ut non multò pòſt: *ſed Celendris Sarpedoni propior*: ſolet hoc ſubinde fieri à Pomponio, ut propinquitas diſtantiaque locorum inter ſe conſtet Lectori. Pintian.

8. *Maloſen*] Scribendum non *Maloſen*, ſed *Mallon*, ex Plinio, Ptolemæo, Strabone, Callimacho: *Mallos*, inquit, *urbs Ciliciæ, à Mallo conditore dicta.* Barbarus.

Mallon præterfluit] Quin hîc ſit aliquid abſconditum ulceris, dubitari nequit. Cur enim hujus urbis vocabulo ſoli datur forma Græca, non item Pyramo, non Tarſo, non Cydno? deinde quum urbis hujus vocabulum ſit celeberrimum ac notiſſimum, unde credimus eſſe, quod exemplaria ante Herm. Barbarum, cujus reſtitutio eſt lectio, quæ nunc vulgo obtinet, habuerint *Maloſen*, quomodo

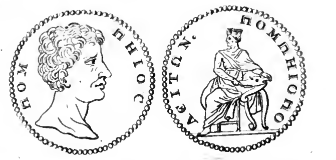
exit. Deinde urbs eſt [10] olim à Rhodiis Argiviſque, [11] pòſt piratis Pompejo aſſignante poſſeſſa; nunc Pompejopolis, [12] tunc Solœ. Juxta in parvo tumulo [13] Arati Poëtæ monumentum ideo referendum, quia ignotum, quam ob cauſam jacta in id ſaxa diſſiliunt. Non longè hinc Corycos oppidum,

modo legi ſcio in Chiſiano & ipſe inveni in ſcripto *Maleſen*. Liceat deliberare. Sed negat deliberandum Voſſius, quia ineptus tantùm Librarius *Mallon* in *Mallos* permutarat. An non ineptior Voſſius? Quando incepta iſta permutatio? Si libri manu exarati (ſic inquit, & nullum excipit) exhibent *Malloſen* aut *Malloſon*; dicat igitur, qua occaſione ad hanc ineptiam venerit Librarius. Gronov.

9. *Tarſum*] Nunc *Tarſo*. Olivar.

10. *Olim à Rhodiis Argiviſque poſſeſſa*] Videtur legendum *Achivis* non *Argivis* ex Strabone lib. xiv. Pintian.

11. *Poſt piratis Pompejo adſign.*] Hanc ſcripturam ſcio conſervari in duobus MSS. quam ſollicitare nefas puto. At Voſſius indoctos crepat Librarios, quòd exiſtimarent *poſt* melius conjungi cum *prius* quàm cum altero, hanc induxiſſe ſcripturam. Mi Lector, poteſne illud Voſſiannm *prius* mihi in Mela indicare? Voſſius illud ſolus vidit iiſdem oculis, quibus omnem veritatem. Et credo id ſcivit ipſe, ideoque addidit, *niſi fallor*, quum ſciret ſe maximè ſimul fallere. Reliqua ſunt inaniſ-

ſima. Nummnm ex *Miſc. Curioſis* Sponii addidi. Gronov.

12. *Tunc Solæ*] Σόλοι Græcis: unde Solœciſmus. Diog. Laërtius in *Solone*: Strabo lib. xiv. ubi de Caribus: & Euſtath. in Περιηγητὴν, & in Hom. *Iliad.* ϛ. in fine, & ψ. ῥαψῳδ. Livius lib. xlvii. *Pro his cùm gratias egiſſent Rhodii, de Solis urbe quæ in Cilicia eſt egerunt, Argis & illos, ſicut ſeſe, oriundos eſſe.* Schott.

13. *Arati Poëtæ*] Patria etiam Chryſippi Philoſophi Stoici, & Philemonis Poëtæ. Strabo lib. xiv. *Geograph.* & Solinus cap. 41. Idem.

14. *Cli-*

dum, portu ſaloque incingitur, anguſto tergore continenti adnexum. Suprà ſpecus eſt, nomine Corycius, ſingulari ingenio ac ſupra quam deſcribi facile ſit eximius. Grandi namque hiatu patens, montem litori appoſitum, & decem ſtadiorum [14] clivo ſatis arduum ex ſummo ſtatim vertice aperit. Tunc altè demiſſus, & quantum demittitur amplior, [15] viret [16] lucis pendentibus undique, & totum ſe nemoroſo laterum orbe complectitur: adeo mirificus ac pulcher, ut mentes accedentium primo adſpectu conſternat; ubi [17] contemplati duravere, non ſatiet. Unus in eum deſcenſus eſt, anguſtus, aſper, quingentorum & mille paſſuum, per amœnas umbras & opaca ſilvæ quiddam agreſte reſonantis, rivis hinc atque illinc fluitantibus. Ubi ad ima perventum eſt, rurſum ſpecus alter aperitur ob alia dicendus. Terret ingredientes ſonitu [18] cymbalorum divinitus & magno fragore crepitantium. Deinde aliquandiu perſpicuus, mox & quò magis ſubitur, obſcurior, [19] ducit auſos penitus, altéque quaſi cuniculo admittit. Ibi ingens amnis [20] ingenti fronte ſe extollens, tantummodo ſe oſtendit, & ubi magnum impetum brevi alveo traxit, iterum demerſus abſconditur. Intra ſpatium eſt, magis quàm ut progredi quiſpiam auſit horribile,

14. *Clivo*] *Clivus* deſcenſus eſt. Olivar.

15. *Viret lucis pubentibus*] Solinus *pendentibus* legiſſe videtur, niſi, quod vereor, mendoſus codex eſt: *Nemoroſo*, inquit, *orbe amplectitur mediam inanitatem: virens introrſus lucis pendentibus. Deſcenſus in eum per duo millia & quingenta paſſ.* Qui numerus etiam immenſum quantum à Pomponiano diſcrepat. Schott.

16. *Lucis pubentibus*] *Lucos* habet *pubentes*, id eſt, virentes. Olivar.

17. *Contemplati duravere*] Id eſt, depoſuerunt metum, quem contrahunt primo adſpectu. Idem.

18. *Cymbalorum*] Κύμβαλον, inquit Heſychius, eſt εἶδος ὀργάνου μουσικοῦ, *ſpecies organi muſici.* Idem.

19. *Ducit auſos penitus*] Rectè Olivarius, *penitius.* Schott.

20. *Ingenti fronte ſe attollens*] Legendum *fonte*, ex eodem Strabone. Verba appendere pretium operæ duxi: ἔστι δὲ καὶ ἄντρον αὐτόθι ἔχον πηγὴν

bile, & ideo incognitum. [21] Totus autem auguſtus & verè ſacer, habitarique à diis & dignus & creditus, [22] nihil non venerabile & quaſi cum aliquo numine ſe oſtentat. Alius ultra eſt, quem Typhoneum vocant, ore anguſto, & multum (ut experti tradidere) preſſus, & ob id aſſidua nocte ſuffuſus, neque unquam perſpici facilis: ſed quia aliquando [23] cubile Typhonis fuit, & quia nunc demiſſa in ſe confeſtim exanimat, natura fabulaque memorandus. Duo deinde promuntoria ſunt, [24] Sarpedon, finis aliquando regni Sarpedonis, & quod Ciliciam à Pamphylia diſtinguit, Anemurium, [25] interque ea [26] Celendris & Nagidos, Samiorum coloniæ: ſed Celendris Sarpedoni propior.

Cap.

πηγὴν μεγάλην, ποταμὸν ἐξιεῖσαν καθαροῦ τε καὶ διαφανοῦς ὕδατος, εὐθὺς καταπίπτοντα ὑπὸ γῆν. ἐνεχθεὶς δ' ἀφανὴς, ἔξεισιν εἰς τὴν θάλατταν· καλοῦσι δὲ πικρὸν ὕδωρ. & Solinus: *hinc inde aſſidua fontium ſcaturigine*, cap. 41. Idem.

21. *Totus autem anguſtus*] Scribo, *auguſtus*, non *anguſtus*. Pintian.

22. *Nihil non*] Nullam cauſam videns cur hæc diſcerperent ab præcedentibus, mutavi diſtinctionem, etſi Voſſius ederet *& creditus. Nihil non* &c. admodum inconcinna laceratione. Gronov.

23. *Cubile Typhonis*] Fabulam exponit Euſtathius ad illud Hom. *Iliad.* β. Εἰν ἀρίμοις, ὅθι φασὶ Τυφωέος ἔμμεναι εὐνάς. & ad Dionyſium Περιηγητὴν, ubi de Oronte. Strabo lib. xiii. & Solinus cap. 41. *Memorabilium.* Lucanus lib. vi.

——— *tali ſpiramine Neſſus*
Emittit Stygium nebuloſis aera ſaxis,
Antraque letiferi rabiem Typhonis anhelant.

Schott.

24. *Sarpedon*] Vide Prov. *Sarpedonium litus*: & ſup. *Corycaus auſcultavit*: de quo & Strabo lib. xiv. & Euſtathium in *Dionyſium*. Idem.

25. *Interque ea Celendris & Natidos*] Legendum *Celenderis* ex Strabone, Ptolemæo, Pauſania. Item *Nagidos*, non *Natidos*, ex Stephano, & Strabone: cujus Interpres *Agidos* perperam tranſtulit, pro *Nagidos*: cui tamen errori materiam ſuppeditavit vitioſum exemplar, in quo ſcriptum erat, ἔστιν Ἄγιδος, pro, ἔστι Νάγιδος, littera ν, quæ eſt prima nominis, adjuncta antecedenti verbo ἔστι. Pintian.

26. *Cerandaris*] Ptolemæus *Celenderis*, hoc ipſo tractu. Barbarus.

De-

Cap. XIV.

PAMPHYLIA.

In Pamphylia eſt Melas, navigabilis fluvius: oppidum Sida, & alter fluvius Eurymedon. Magna apud eum Cimonis Athenienſium ducis adverſus Phœnicas & Perſas navalis pugna atque victoria fuit. Mare, quo pugnatum eſt, ex edito admodum colle proſpectat [1] Aſpendos: quam Argivi condiderant, poſſedere finitimi. Deinde alii [2] duo validiſſimi fluvii, [3] Ceſtros & [4] Cataractes. Ceſtros navigari facilis: hic quia ſe præcipitat, ita dictus. Inter eos Perga eſt oppidum, & Dianæ, quam ab oppido [5] Pergæam vocant, templum. Trans

Decimum quartum caput nihil habet, quod egeat ſudoribus noſtris: propterea prætermiſimus. Olivar.

t. *Aſperidos quam Argivi condiderant*] Scribe *Aſpendos*, ex Hellanico, Theopompo, Plinio, cæteris, ab *Aſpendo* conditore. Barbarus.

2. *Duo alii validiſſimi fluvii*] Utrum contemſerit Voſſius, an inviderit, certè in neutro codicum, quibus adjutus fui, poſtrema vox exſtabat; & ſic verſatus eſt in hoc capite Pomponius, ut planè ſit ſupervacua. Ignoratur etiam codici Mediolanenſi. Gronov.

3. *Oeſtros & Cataractes*] Strabo & Ptolemæus *Ciſtros* non *Oeſtros*, quorum auctoritati nulla debet officere Etymologiæ ratio: at Ptolemæus *Catarrhactes* cum duobus *rr*. Pintian.

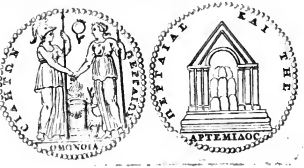
4. *Fluvius Carathes*] Scribe, *fluvius Cataractes*. Sequitur enim; *Quia ſe præcipitat*. Idem Strabo, idem Plinius. Barbarus.

5. *Pergaam vocant*] Credere debemus, quia Voſſius teſtatur, in optimis libris ſcriptum *Pergaſeam*. At ego inveni in uno *Peragaam*, in altero erat *Pergameam*: non niſi vitia ſcribentium pro vulgato, quum in Mediolan. clarè *Pergaeam*. Et quum tot nummi, quorum quatuor vides, deinceps

Trans eoſdem [6] mons Sardemiſos, & Phaſelis à Mopſo condita, finis Pamphyliæ.

teps prodierint cum honore ejus Deæ, an aurem dabimus vel cuicunque de *Pergaſia* vel *Pergaſea* tradenti? Gronov.

6. *Mons Sardemiſos*] Quum in vicinia Ortelius oſtentaviſſet Sardeſſum ex Stephano & nummo Veſpaſiani apud unum Goltzium, id ἑρμαιον cenſens Voſſius ſtatim arripuit totum, & ex Voſſio Harduinus deſcripſit tum in Notis ad Plinium, tum in nummis illuſtratis pag. 437. Etiam Holſtenius citationem Goltzianam adſcripſit ſuo Stephano. Ita illi heroes nutriti ſunt ab ſolo Ortelio. Sed nummus ille oſtentat urbis, non montis incolas. Hinc vide, an poſſis dubitare, num ſit idem *mons Caſtnios*, & Mela ſic ſcripſerit. Stephanus, Κάστνιον ὄρος ὑπὲρ Ἀσπένδου τῆς Παμφυλίας. τὸ ἐθνικὸν Κάστνιος, ἐξ οὗ καὶ Καστνιῆτις &c. Ubi non vult in urbe Aſpendo eum fuiſſe, ut putant nonnulli, ſed in territorio ejus ac regione, quæ ultra Pergam potuit extendi. Gronov.

Cap. XV.

LYCIA.

Lycia continuo, cognominata à Lyco rege, Pandionis filio, atque (ut ferunt) [1] infeſtata olim

1. *Infeſtata olim Chimæra*] De Ætna eadem Agell. lib. xvii. cap. 10. & D. Hieron. ad Furiam, apud quem pro *Olympus*, fortè leg. *Chimæra: Non Ætnai*, inquit, *ignes, non Vulcania tellus, non Veſuvius & Olympus tantis ardoribus æſtuant*, &c. Schott.

2. *Chi-*

olim [2] Chimæræ ignibus, [3] Sidæ portu & Tauri promuntorio grandem ſinum claudit. Taurus ipſe ab Eois litoribus exſurgens, vaſtè ſatis attollitur. [4] Deinde [5] dextro latere ad Septentrionem, [6] ſiniſtro ad Meridiem verſus, it in Occidentem rectus & perpetuo jugo, [7] magnarumque gentium, quà dorſum agit, terminus. Ubi terras diremit, exit in pelagus. [8] Idem autem [9] & totus, ut dictus eſt, dicitur, etiam [10] quà ſpectat Orientem. Deinde

2. *Chimæra*] Chimæra ramentum Tauri montis. OLIVAR. Legendus Plutarch. *de Claris Mulieribus* cap. IX. & Solinus cap. 42. *Polyhiſtoris*. SCHOTT.

3. *Syde portu*] Scribendum videtur per *i*. in prima, *Side*, ex Stephano, Ptolemæo, Strabone, Plinio, & Pomponio paulò antè. Sed Pamphyliæ *Side* eſt, non Lyciæ. Quapropter puto hîc pro *Side*, ſubſtituendum *Lyde*, ex Ptolemæo, qui ita nominat maritimum Lyciæ oppidum: etſi in Latinis Ptolemæi codicibus *Chide* ſcriptum ſit. PINTIAN.

4. *Deinde dextero latere*] Scripſerat Mela, *dehinc*, vel *dein dextero*, ut ſup. cap. 3. SCHOTT.

5. *Dextro latere*] Ad Imaum montem refertur. OLIVAR.

6. *Siniſtro ad Meridiem*] Ad Damaſium montem, Tauri ramentum. IDEM.

7. *Magnarum gentium*] Sericæ regionis Gymnoſophiſtarum Caſpiciæ, Sachæ, Bactrianorum, Sogdianorum, Ariæ, Drangianæ, Gedroſiæ, Arachoſiæ, Margianæ, Hyrcaniæ, Carmaniæ, Parthiæ, Mediæ, Perſidis, Aſſyriæ, Suſianæ, Meſopotamiæ, Armeniæ Majoris & Minoris, Ciliciæ, Pamphyliæ & Lyciæ, ubi exit in pelagus. IDEM.

8. *Idem autem & totus, ut dictus eſt, dicitur, etiam qua ſpectat Orientem*] Lego, *Idem autem & Taurus, ut dictum eſt, dicitur*, &c. PINTIAN.

9. *Et totus, ut dictus eſt, dicitur*] Rectè Pintianus repoſuit, *Et Taurus, ut dictum eſt, dicitur*: Adde & *Himaus*, quod in vulgatis hactenus affuit, ex Plinio lib. V. cap. 27. & lib. VI. cap. 17. & Strabone lib. XV. Verba libenter adſcribo, ut diverſa nominum ſcriptura, vel me tacente, à non oſcitante Lectore animadvertatur, tum etiam ut loca inter ſe componantur: τὴν Ἰνδικὴν περιώρικεν, ἀπὸ μὲν τῆς ἄρκτων, τοῦ Ταύρου τὰ ἔσχατα· ἀπὸ δὲ τῆς Ἀριανῆς μέχρι τῆς ἑώας θαλάττης, ἅπερ οἱ ἐπιχώριοι κατὰ μέρος Παροπάμισόν τε καὶ Ἤμωδον, καὶ Ἴμαιον, καὶ ἄλλα ὀνομάζουσι. Μακεδόνες δὲ Καύκασον. Dionyſius verò Afer Taurum dictum ait:

Οὕνεκα ταυροφανές τε, καὶ ὀξυκάρηνον ὁδεύει.

ubi Euſtathius & ὀρθόκραιρος legi annotat. SCHOTT.

10. *Quà ſpectat ad Orientem*] Dicitur Taurus ſemper verſus Orientem. OLIVAR.

11. *Ha-*

de [11] Emodes, & [12] Caucaſus, & [13] Paropamiſus; tum [14] Caſpiæ Pylæ, [15] Niphates, & [16] Armeniæ Pylæ: [17] & ubi jam noſtra maria contingit, Taurus iterum. [18] Poſt ejus promuntorium [19] flumen eſt Limyra, & eodem nomine civitas: atque ut multa oppida, [20] ſic præter [21] Patara non illuſtria. Illam nobilem facit delubrum Apollinis, quondam opibus & oraculi fide, Delphico ſimile. [22] Ultra eſt [23] Xanthus flu-

11. *Hamodes*] Ubi incipit ramentum Imai montis. IDEM.

12. *Caucaſus*] Prope Albaniam & Iberiam, inter Hyrcanum mare & Pontum Euxinum. IDEM.

13. *Propaniſus*] Scribe *Paropamiſus*. BARBARUS.

Paropamiſus] E regione Bactrianæ & Ariæ. OLIVAR.

14. *Caſpiæ pylæ*] Ad mare Hyrcanum ſive Caſpium. IDEM.

15. *Niphates*] Ad mediam Parthiam & Hyrcaniam. IDEM.

16. *Armeniæ pylæ*] Ad Armeniam Majorem. IDEM.

17. *Et ubi jam noſtra maria attingit*] In Lycia. IDEM.

18. *Poſt ejus promontorium*] Ejus Tauri: nam in Lycia, ubi exit in mare, Taurus ſicut in principio vocatur. IDEM.

19. *Flumen eſt Lymira, & eodem nomine civitas*] Scribendum controverſa orthographia, in prima cum *i*, & in ſecunda cum *y*, *Limyra* ex Ptolemæo, Strabone, Stephano. Qui error corrigendus etiam in Plinio. Nec enim ſatis intelligo, quid ſibi voluerit Hermolaus, qui è contrario, quàm præcepi, ſcribat hanc dictionem in lib. v. *Plinian. Caſtig.* cum *y* tenui in prima, & iota in ſecunda, *Lymira*. PINTIAN.

20. *Sic præter Pataram non illuſtria*] Scribo, *Patara* non *Pataram*. *Patara Patarorum* enim inflectitur, non *Pataræ*. Similis errandi occaſio multis Græcè imperitis in *Arbela*, *Gaugamela*, *Abdera*, & hujuſmodi. Sed cui poſt Hermolaum non ſit venia, qui *Pataram* & *Gaugamelam*, quaſi feminina ſint, legit in lib. VI. Plinii. IDEM.

21. *Pataram*] *Patera* nunc. Ab hac regione uſque ad Bithyniam eſt Aſia Minor, quæ nunc dicitur *Anatolia*, ſive *Turchia*. OLIVAR.

22. *Ultra eſt Xanthus*] Sic duo MSS. quibus invitis ſubſtantivum verbum ejecerunt. Habes Arme-

nias Pylas ſub figura Tauri ex nummo. GRONOV.

23. *Xanthos flumen, & Xanthos opidum*] Lego, *Xanthos flumen & oppidum*: cetera redundant; adſtipulante etiam Plinio. PINTIAN.

24. *Mons Cragus*] Meminere hujus Horatius, & Ovidius, & de Græcis Dionyſ. Περιηγητής. SCHOTT.

25. *Et qua Lyciam finit urbs Tel-*

flumen, & Xanthus oppidum, [24] mons Cragus, [25] & quæ Lyciam finit urbs Telmeſſos.

miſes] Ptolemæus cum *e* longo in penultima, *Telmeſſos*, Stephanus, & Strabo cum *i*: Omnes tamen cum duobus *ſſ*. *Telmiſſos* aut *Telmeſſos*. PINTIAN.

CAP. XVI.

CARIA.

[1] Caria ſequitur. [2] Habitator incertæ originis: [3] alii indigenas, ſunt qui Pelaſgos, quidam Cretas exiſtimant. Genus uſque eo quondam armorum pugnæque amans, ut aliena etiam bella mercede ageret. Hîc caſtella aliquot ſunt, deinde promuntoria duo, [4] Pedalion & Crya: & [5] ſecun-

1. *Caria*] Pars Aſiæ Minoris prima. OLIVAR.

2. *Habitatur incerta eriginis*] Error in ordine verborum, & ipſa ut ſentio depravata verba. Quæ etſi variis modis poſſent caſtigari, placet tamen legatur, *Habitatores regionis incerti*. PINTIAN.

Caria ſequitur. Habitatur incerta originis] Dixi corrigendum eſſe, ut tunc viſum eſt, *Habitatores regionis incerti*. Nunc repudiato conſilio, commodiorem duco lectionem, *Habitatorum incerti aborigines*: hoc eſt, majores eorum, qui nunc habitant Cariam; incertum eſt, unde in eam regionem commearint. Sic Plinius lib. IV. cap. 22. *Erythræa dicta eſt, quoniam Tyrii, Aborigines eorum, orti ab Erythræo mari ferebantur.* IDEM.

3. *Alii indigenas, ſunt qui Pelaſgos*] Corrigendum puto, *Illi indigenas*, &c. hoc eſt, ipſi Cares prædicant ſe Autochthonas ſive indigenas. Herodotus lib. I. *His*, inquit, *non conſentiunt Cares, ſed ſe prædicant indigenas*. IDEM.

4. *Pedalion & Citria*] Plinius *Cyria*, non *Citria*, Ptolemæus *Caria*, Stephanus *Crya*, quod & vero propius, ut in Plinio diſputatum eſt. BARBARUS.

Pedalium & Crya] Legendum fortè *Cryaſſos*, potiùs quàm *Crya*, ex Stephano, cui civitas eſt Cariæ *Cryaſſos*: ut à promontorio, quod ſolet fieri, nomen acceperit civitas. Nam *Crya* Lyciæ eſt, non Cariæ, teſte Stephano, & Ptolemæo: in quo vitiosè leges *Caria*, qui locus eſt Laconiæ, pro *Crya*. PINTIAN.

5. *Secundum Galbiam amnem Caunus*] Ptolemæus, *Secundum Calbin*, inquit, *amnem Caunus oppidum*. Plinius & Indum amnem quendam propinquum facit *Caune*, ubi nos ex Alexandro *Ninum* ſcribi poſſe diximus. Quia tamen Livii lib. XXXVIII. verba ſunt hæc, *Deditis*, inquit, *Tabis urbe, tertia die ad Chaum fluvium ventum eſt, inde Erizam primo impetu captam, poſt ad Tabaſion caſtellum imminens flumini Inde, cui fecerat nomen Indus*, inquit, *ab elephanto dejectus*, & reliqua. Suſpendendum arbitror judicium. De *Ta-*

cundum Calbin amnem Caunus oppidum [6] valetudine habitantium infame. Inde ad Halicarnaſſon hæc adjacent, [7] Rhodiorum aliquot coloniæ; [8] portus duo, Gelos, & cui ex urbe quam amplectitur,

Tabis, in Catia & Lybia, & alibi Stephanus. A *Tabis* propriè *Tabeni*: à *Tabaſis Tabaſeni*, de quibus lib. v. Plinii plura. BARBARUS.

6. *Valetudine habitantium*] Pallent omnes ibi. OLIVAR. Verbum μέσον in malam partem accipit. Lienoſi enim omnes. Plinius lib. XI. cap. 37. initio. SCHOTT.

7. *Rhodiorum aliquot Coloniæ*] Eſt enim Rhodus inſula è regione Cariæ. OLIVAR.

8. *Portus duo Gelos*] Eſt hæc inveterata lectio, cui tacentibus aliis, quum Gelos hic ſit innominatus, lucem aliquam adfundere voluit Voſſius corrigendo *Helos*, nam Græcis Ἕλος, ait, vel Ἕλεος locus hic dicebatur. Sed quum nullam probationem hujus rei afferat, nec ſi inſula adjacens Ἐλάεσσα dicebatur, id quidquam faciat ad veritatem vocabuli in continente, (unde patet quàm temerè ex Plinio & Strabone ita ſe monuiſſe legendum eſſe ſcribat in Appendice, quum planè diverſa ab his tractata in unum rapiantur) non eſt, cur temerè putemus adſpirationem H nunc in G fuiſſe mutatam, & non potius tentemus certiora. Conſuetudo Melæ eſt interdum apponere numerum, ut videtur nunc facere, moxque in portubus & alibi facit, interdum omittere. Sic lib. 1. cap. 8. *in litore promontoria ſunt Zephyrion & Nauſtathmos*, ubi non etiam præmittit τὸ *duo*. Hinc dubitari poteſt, an hic numerus ab Pomponio venerit. Sed deinde video civitates Caricas uſas inprimis gemina terminatione, nempe *os* & *a*. Hinc vide, an duci poſſimus ad verum hoc, *Portus Suagelos, & cui.* Ut enim dixi, ex more geminæ terminationis videntur dixiſſe *Suagelos* & *Suagela*. Stephanus: Συάγελα πόλις Καρίας, ἔνθα ὁ τάφος ἦν τοῦ Καρὸς, ὡς δηλοῖ καὶ τοὔνομα· καλοῦσι γὰρ οἱ Κᾶρες σοῦαν τὸν τάφον, γέλαν δὲ τὸν βασιλέα. Qui locus eſt notabilis ad confirmanda quæ diximus ad cap. 6. de monumento communi regiæ gentis in litore, cujus proprium nomen reticet Pomponius, & maluit Latinè exprimere ob barbaræ prolationis effugium, contra quam nunc ei facere placuit. Unde autem ſcivit in Appendice Voſſius *Syagela* (ſic ſcribit) fuiſſe unam è præcipuis Cariæ urbibus? Ait id ex Strabone ſatis nos cognoſcere. Strabonis non alia verba ſunt niſi lib. XIII. p. 611. Συάγελα, ut reſtituit Caſaubonus, δὲ καὶ Μύνδον συνεφύλαξε Mauſolus. Egregia probatio! Stultior quæſtio eſt, quum rogat, qui fiat, ut à nullo eorum qui oram maritimam ſingulaque etiam minutiſſima diligenter perſequuntur, recenſeatur quoque urbs iſta, non portu tantum, ſed & regio nobilis ſepulcro? At ipſe Mela ei reſpondet, non cenſens eam numero urbis, quum vocet modò portum. Melam igitur quum tractemus, quid jacit fruſtra de aliis? Manifeſto tamen Voſſius hinc intelligit mediterraneam fuiſſe urbem, perinde ſcilicet ac Myndus, cum qua eam jungit Strabo. Porro non potui, quin joco tuo, Lector, inſerviens ex pluribus, quos variæ manus finxerunt, nummis duas aliquas Mauſolei formas conferrem; non

tur, [9] Tiſanuſa cognomen eſt. [10] Inter eos oppidum Larymna, & Pandion collis in mare emiſſus. [11] Tum tres ex ordine ſinus, Thymnias, Schœnus, Bubeſſius: [12] Thymniæ promuntorium Aphrodiſium eſt, [13] Schœnus ambit Hylam, [14] Bubeſſius Acanthum. [15] Gnidus in cornu peninſulæ: interque eam & Ceramicum ſinum in receſſu poſita Euthane. Halicarnaſſos Argivorum colonia eſt: & cur memoranda ſit, præter conditores, Mauſoleum effi-

ut Auctoribus εὐλογία abs te contingat, nec enim meruerunt, ſed ut falſos cum falſis eſſe ſinas, & rideas eos, quibus placuit ad tales nugas edere commentarios. Sequuntur Apollinis apud Miletum & Colophonem præclaræ memoriæ in tribus nummis, & cap. 18. dux Amazonum, ut creditur, Cyme, ac ſequenti Abydos commercio amoris noto ſe jactans, ſimul Heraclea ſuum Herculem Cerberi domitorem oſtentans. GRONOV.

9. *Thiſſamiſſa cognomen eſt*] Scribendum reor, *Tymniſſus*, ex Stephano. PINTIAN.

10. *Inter eos oppidum Larumna*] Lego *Hylarimna*, ex eodem Stephano. Mendum idem in Plinio. IDEM.

11. *Tum tres ex ordine ſinus Thymnias, & Schenus*] Legendum videtur ſine adſpiratione *Tymnias* ab oppido Cariæ *Tymno*, Stephano. Item *Schœnus* per *œ* diphthongum, ex vulgata Græciæ nomenclatura. IDEM.

12. *Thymnia promontorium Aphrodiſium eſt*] Scribo, *Tymnia promontorium Aphrodiſias eſt*, ex Plinio lib. v. & Livio lib. VI. de bello Macedonico, & infrà. PINT.

13. *Schenus Ambithylam, Bubeſius Cinothum*] Scribendum *Bubeſſus*, ſive *Bubaſſus* ex Plinio, qui tamen non *Cinothum*, nec *Hylam*, ſed *Hydam* & *Acanatum*, ſive *Acanthum* vocat eas, ut diximus. BARBARUS.

Schenus ambit Hilam] Legendum puto, *Schœnus ambit Liden*, ex Plinio: ſic enim in eo legebatur ante caſtigationes Hermolai,

efficit, [16] regis Mauſoli monumentum, unum de miraculis ſeptem, Artemiſiæ opus. Trans Halicarnaſſon illa ſunt, litus Leuca, [17] urbes [18] Myndus, Caryanda, Neapolis, ſinus Jaſius & Baſilicus. In Jaſio eſt Bargylos.

molai, qui ex Mela correxit in Plinio *Hilam*; ego è contrario lectionem Plinii defendo, & Melam è Plinio caſtigo, Herodoti auctoritatem ſecutus, cui *Lide* mons eſt Cariæ, à quo nomen, ut conjectare licet, accepit & oppidum. Quid ſi in Pomponio & Plinio neutro modo legendum, ſed *Hydrela* in utroque ex Stephano & Livio? quibus urbs eſt Cariæ *Hydrela*. IDEM.

14. *Bubeſſus cynotum, Gnidus in cornu peninſula*] Caſtigo, *Bubeſſus, Cyon. Tum Gnidus*, &c. ex Stephano, cui *Cyon* urbs eſt Cariæ. Nec probo Hermolaum, qui in *Caſtigationibus* Plinii, *Cynotum* in Pomponio agnoſcit. Item videtur legendum *Bubaſſus* potius, quàm *Bubeſſus*, ex Stephano, & Plinio, quibus *Bybaſſos* urbs eſt Cariæ. IDEM.

15. *Gnidus*] Lego *Gnidus*, non *Cydnus*, item *Ceramicum*, non *Tetraticum*, item *Euthana*, non *Eutiana*, ex Plinio, Strabone, Stephano. *Certamus* oppidum in Caria, oppidum & *Euthana*, hoc eſt, Εὐθῆναι, à qua Euthenæi, quos & Euthenæenſes & Euthenitas quoque nominant indigenæ. BARBARUS. Promontorium eſt, nunc *Cabo de Chio*. OLIVAR.

16. *Mauſoli Regis*] Plinius lib. XXXVI. cap. 5. & 6. legendus. SCHOTT.

17. *Urbes Mindus & .... Bargylos*] Scribendum, *Urbes, Mindus, Aryanda ſive Caryanda, Neapolis, ſinus Jaſius & Baſilicus, in Jaſio eſt Bargylos*, ex Plinio, Strabone, Ptolemæo. De *Bargylis* & Cicero in *Epiſtolis*. BARBARUS. Scribendum *Myndos* cum *y*, & *Bargylia*, non *Bargylos*, ex Strabone, Ptolemæo, Stephano, & Plinio. PINTIAN.

18. *Mindus, Aryanda*] *Caryanda* leg. cenſeo. SCHOTT.

CAP. XVII.

JONIA.

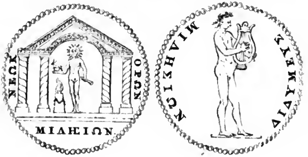
Poſt Baſilicum [1] Jonia aliquot ſe ambagibus ſinuat: & primum à Poſideo promuntorio flexum inchoans, cingit [2] oraculum Apollinis, dictum olim

1. *Ionia*] Aſiæ Minoris pars, nunc dicta *Queiſcum* provincia Turcæ. OLIVAR.

2. *Oraculum Apollinis dictum olim Bramatia, nunc Didymei*] Scribendum non *Bramatia*, ſed *Branchida*. Plinius, *Oraculum*, inquit, *Branchidarum, nunc Didymæi Apollinis*. Sed & lib. XXXIV. *Canachus*, inquit, *fecit Apollinem nudum, qui Phileſius cognominatur in Didymæo*. Branchidarum originem Strabo, & alii frequentes afferunt. BARBARUS.

Dictum olim Branchida, nunc Didymi] *Didyma* legendum ge-

olim Branchidæ, nunc Didymei; Miletum, ur-

bem quondam Joniæ totius belli paciſque artibus principem, patriam Thaletis Aſtrologi, & Timothei Muſici, & Anaximandri Phyſici, aliorumque civium inclitis ingeniis merito inclitam, [3] ubicunque Joniam vocant: urbem Hippum: amnis Mæandri exitum: Latmum montem, Endymionis à Luna (ut ferunt) adamati fabulâ nobilem. Deinde rurſus inflexa cingit urbem Prienen, & Gæſi fluminis oſtium: [4] moxque ut majore circuitu, ita plura complectitur. Ibi eſt [5] Panionium, ſacra regio, & ob id eo nomine appellata, quòd eam communiter Jones colunt. [6] Ibi à fugitivis, ut ajunt, condita (nomen famæ annuit) [7] Phy-

nere neutro: ſic enim locus, & oraculum dicitur Straboni, Stephano, Pauſaniæ. PINTIAN.

3. *Utcunque Ioniam vocant*] Ad Miletum refertur: nunc *Melaſa*. OLIVAR.

Utcunque Ioniam vocant urbem Hippin] Scribendum per *i* in prima *Hippin*. Ceterùm locus eſt ambuſtus, & verbis, ut ſuſpicor, diminutus. Qui ſi non ſaneſcet, certè melioreſcet, ſi ſic legatur, *& quondam inſulam, nunc autem urbem, Hippos*; ex Strabone, Stephano, Plinio. PINTIAN.

Utcunque Ioniam] Fortè *Utramque* ex Herod. *Cisone*. SCHOTT.

4. *Moxque ut majore circuitu*] Commodius, ut reor, legetur, *Moxque ut major eſt circuitu*. PINTIAN.

5. *Panionium ſacra regio*] Sic dicta, quòd locus eſſet communis, quò tota Ionia de Repub. & communi ſalute conſultura, & ſacris operatura conveniebat. Ibidem Herod. SCHOTT.

6. *Ibi à fugitivis .... condita ... Phygela*] Sine adſpiratione *Pygela*, Stra-

[7] Phygela. Ibi Epheſus, & [8] Dianæ clariſſimum templum, quod [9] Amazones Aſia potentes ſacraſſe traduntur. Ibi Cayſtros amnis: ibi [10] Lebedos, Clariique Apollinis fanum, quod Manto, Tireſiæ filia, fugiens [11] victores Thebanorum Epigonos; & Colophon, quam [12] Mopſus ejuſdem Mantûs filius ſtatuit [13] ad promuntorium quo ſinus clauditur,

Strabo, Stephanus, Xenophon, Livius, Suidas, Etymologos. Nec ignoro à Dioſcoride appellari *vinum Phygeliten*; & à Plinio, & aliis, nominari oppidum *Phygela*, ſed Suidas hauc litem dirimit: *Pygela*, inquit, *quam vulgo dicunt Phygela*: quaſi diceret caſtrenſi verbo imperitiorum hominum, & litteraturæ minus politæ. PINTIAN.

7. *Phygela*] Scribendum *Phygela*, Strabo, Pliniuſque: à qua *Phygelites*, vini genus, Dioſcoridi, Galeno, cæteris. BARBARUS. Ita haud dubiè ſcripſit Mela, & ἀπὸ τῆς φυγῆς deflexit, nec ſine Auctore fortaſſe, qui intercidit. Plinius quoque ſic exſcripſit: *Juxta à fugitivis condita, uti nomen indicio eſt, Phygela*, lib. v. cap. 29. Quamquam τὰ Πύγελα Straboni lib. XIV. *Geogr.* à Pygaliis populis, qui cum Agamemnone militatum venientes, illic propter morbum πυγῶν, ſedem & nates infeſtantem, conſederant. Scripturam igitur vett. codd. non muto. SCHOTT.

8. *Dianæ templum*] Quod Heroſtratus, ut nomen ad poſteros tanto flagitio tranſmitteret, incendit. Qua nocte natus & Alexander Magnus, Plutarch. *Alexandro*, Cicero lib. II. *de Divinat.* Solinus cap. 43. Vide Pet. Victorium lib. XVI. cap. 15. & Turnebum lib. XXVII. *Adverſariorum* cap. 4. IDEM.

9. *Amazones*] Inter Iberos & Hyperboreos. OLIVAR.

Amazones] Sic & Solinus cap. 43. Alii Creſiphontem conſtruxiſſe tradunt. Plinius lib. XXXVI. cap. 14. & lib. v. cap. 29. Aliter Strabo lib. XV. SCHOTT.

10. *Lybedos*] Scribe *Lebedos*, iiſdem auctoribus. BARBARUS.

11. *Victores Thebanorum Ephygonas*] Lego *Epigonos*, id eſt, poſteros. Euſebius in *Chronicis*, *Interfectorum*, inquit, *poſteri, qui vocabantur Epigoni, adverſus Thebas bellum moverunt.* BARBARUS.

12. *Mopſus Mantûs f.*] Hujus etiam oraculum fuiſſe auctor Plutar. περὶ τῶν ἐκλελοιπότων χρηστηρίων. De augurii victoria de Calchante Strabo lib. XIV. *Ocnus* etiam Mantûs F. *Mantuam* matris nomine condidit, Virgil. lib. X. *Æneid.* Ceterùm duos Mopſos agnoſcit Tzetzes *in Lycophr.* tres verò Strabo extremo lib. IX. SCHOTT.

13. *Ad promontorium*] Malim, *At promont.* & deleo, *quod.* Et mox ex Pintiano: *ang. q. cervic. reliqua extendens, in latum abit in peninſula faciem.* Et cap. initio, *flexum inchoans*, leget qui me audiet. IDEM.

14. *Anguſtiſque cervicibus reliqua extendit. Inde latius abit in peninſula faciem*] Lego, *anguſtiſque cervicibus, reliqua extendens in latum, abit in peninſula faciem.* PINTIAN.

tur, quod altera parte alium, quem Smyrnæum vocant, efficit, [14] anguſtiſque cervicibus reliqua extendit. Inde latius abit in peninſulæ faciem. Super anguſtias, [15] hinc Teos, illinc Clazomenæ. Quà terga agunt, confinio adnexæ muri, diverſis frontibus diverſa maria proſpectant. [16] In ipſa peninſula eſt Coryna. In ſinu Smyrnæo eſt Her-

15. *Hinc Teos, illinc Clazomena, & quia terga jungunt confinio adnexa maris, diverſis frontibus diverſa maria proſpectant*] Scribo, *Hinc Teos, illinc Clazomena. Qua terga agunt, confinibus adnexa muris, diverſis frontibus* &c. Idem.

16. *In ipſa peninſula*] Inter Teos & Smyrnam, quæ nunc *Lamires*. Olivar.

In ipſa peninſula eſt Coryna. In ſinu Smyrnae eſt Thermodon, amnis] Locus eſt ex depravatiſſimis hujus operis, ut mirum non ſit Hermolaum in eo hallucinatum, *Plin. Caſtig.* lib. v. & alios Hermolai auctoritatem ſecutos. Caſtigo: *In ipſa peninſula eſt Smyrna in ſinu Hermeo. Eſt Hermus amnis.* Movet me, quod procul à veriſimili eſt, prætermiſſam à Mela in hoc tractu, aut *Smyrnam* urbem celeberrimam, & à cunctis Scriptoribus decantatam, Homeri patriam, Metropolin quondam totius Aſiæ, &, ſi Philoſtrato credimus in *Vita Apollonii*, & Ariſtidi in *Monodia in Smyrnam*, pulcherrimam omnium civitatum quæ ſub cælo ſunt, habita præſertim paulò antè mentione ſinus Smyrnæi: aut etiam *Hermum* amnem, à nullo Geographo ſilentio ſuppreſſum, in cujus locum ſubrogatus eſt à corruptoribus *Thermodon* Paphlagoniæ, longo inde ſpatio diſſitus. Porro *Hermeo* legere malui, quàm *Smyrnao*; non quòd me præteriret celebrari ſinum *Smyrnaum* à Strabone, Plinio, & paulò antè Pomponio, ſed quòd puto in ſinu Smyrnæo contineri alium minorem ſinum, *Hermeum* dictum, ab *Hermo* fluvio ab omnibus, ut dixi, memorato in eum emittente: à quo & circumjacens campus dictus ſit *Hermeus*, Straboni, Stephano, Herodoto, Plinio. Nec hoc mirum, quum *Elaïticus* ſinus

Hermus amnis, [17] & urbs Leuca. [18] Extra Phocæa Joniæ ultima.

ſinus pars ſit *Adramyttini* Straboni lib. xiii. & *Criſaus* pars ſit Corinthiaci, etſi aliqui malint eundem eſſe *Criſaum*, & *Corinthiacum*, & in nonnullis aliis hoc ipſum accidat. De ſinu verò *Hermeo*, in quo ſita eſt *Smyrna*, & de conditore Smyrnæ, & unde dicta ſit Smyrna, Herodotus pleniſſimè in *Vita Homeri*. Quem locum Latinis repræſentavit elegantiſſimo carmine in *Ambra* ſua Politianus noſter vir ſummi ingenii, & multæ eruditionis. Illud obſervandum, ab *Smyrna* duci nomen gentile *Smyrnæus*, poſſeſſivum verò *Smyrnaïcus*, auctore Stephano, quem ſi audimus, *Smyrnaicum* nominabimus ſinum, non *Smyrnæum*. Pintian. Totus hic locus antea impeditus proximè veritatem, ſi non in integrum, reſtitutus eſt: quædam tamen ſunt à Pintiano nonnihil diverſa, quæ quum tolerari poſſe viderentur, retinui. Lectoris judicium facio. Vidi qui ſic legerent: *In ipſa peninſula eſt Coryna. In ſinu Smyrna eſt & Hermus amnis, & urbs Leuca.* Plinius enim lib. v. cap. 29. *Corina* Mimantis promontorii meminit, & cap. 31. *Corinæi*, quod Cypri opidum. Alii ſic: *In ipſa peninſula eſt Cremnos. In ſinu Smyrna ee eſt*, ex Ptolemæo. Schott.

17. *Et Leuca*] Lego, *Eſt Leuca*: ut figuratè repetatur ſæpe verbum, *eſt*: ut ſolet Pomponius, *Eſt Smyrna*, *Eſt Hermus*, *Eſt Leuca*. Pintian.

18. *Extra eum Phocis*] Dele dictionem *eum* ex uſitato more Pomponii, & ſcribe *Phocæa* per diphthongon *æ* in penultima, ex Strabone, Stephano, Herodoto, Xenophonte, & omnibus. Idem.

Cap. XVIII.

AEOLIS.

Proxima regio, ex quo ab Æoliis incoli cœpit, [1] Æolis facta, antè Myſia, & quà Helleſpontum attingit Trojanis poſſidentibus Troas fuit. Primam urbium à Myrino conditore [2] Myrinam vocant: [3] ſequentem Pelops ſtatuit, victo Oenomao

1. *Æolis*] Pars Aſiæ Minoris. Olivar.

Æolis facta] Melius *dicta*. Schott.

2. *Myrinam*] *Sebaſtopolis* nunc dicta. Olivar.

3. *Sequentem Pelops ſtatuit, victo Oenomao reverſus ex Græcia. Cymen nominavit, pulſis qui habitarant, Dux Amazonum Cyme*] Hæc verba ſenſum aliquem habent, ſi, ubi eſt *ſtatuit*, ibi periodum feceris. Idem. Hîc interpungendum monuit Jo. Olivarius ſequentia ad *Cymen* pertinere. Vellem probaſſet: Mela enim primùm urbis nomen ſilentio tranſiiſſe videtur, fortè quòd ignoraret: pòſt verò *Cymen* appellatum ait. Lege Plin. lib. v. cap. 30. *Nat. Hiſtor.* Schott.

mao reverſus ex Græcia. [4] Cymen nominavit, pulſis qui habitarant, Dux Amazonum Cyme. [5] Su-

pra, Caïcus inter Elæam decurrit & [6] Pitanen, illam [7] quæ Arceſilam tulit, nihil affirmantis [8] Academiæ clariſſimum antiſtitem. [9] Tum in promuntorio eſt Cana oppidum: quod prætervectos, ſinus excipit, non pronus, ſed longè ac molliter flexus, retrahenſque paulatim oras [10] uſque ad ima montis Idæ.

4. *Zimon uominavit*] Scribo *Cymeu*, ex Plinio, Strabone, ceteris, à *Cyme* Amazonum duce. BARBARUS.

5. *Supra Caïcus inter Eleam decurrit*] Scribendum *Elaam* cum *æ* diphthongo in penultima, ex Ptolemæo, Stephano, Strabone: cujus Interpres, confuſis in unum duobus nominibus, pro *Elaa civitas* diviſim, ut eſt in exemplari Græco, ipſe conjunctim *Elaapolis* malè vertit. PINTIAN.

6. *Pitauen illam*] Solinus cap. 13. *Pitane quam Arceſilaus Philoſophus* (malè in quibuſdam libb. *Stoicus*) *inde ortus prudentia ſua merito in lucem extulit*. Diog. Laërtio ſine ſpiritu Ἀρκεσίλαος, & *Pitane* per *i* ferè ſcribitur. Aliis *Arceſilas*, quatuor non amplius ſyllabis. SCHOTT.

7. *Qua Archeſilan tulit*] Sine adſpiratione *Arceſilan*, omnes. PINTIAN.

8. *Academia*] Novæ: nam veteris princeps fuit Plato. OLIVAR.

9. *In promontorio eſt Cyrma oppidum*] Lege *Cauna* oppidum ex Plinio, & Strabone. BARBARUS.

Iu promoutorio eſt Canna oppidum] Scribe vel *Cane* cum unico *n* numero unitatis, genere femineo: vel *Cana* numero plurium; utroque enim modo dicitur, ex Strabone, Stephano, Plinio. In Græcis Ptolemæi exemplaribus *Cane* pro *Cana* vitiosè ſcriptum eſt. PINTIAN.

10. *Uſque ad ima montis Ida. Iſthmos parvis urbibus adſperſus eſt*] *Iſthmos* eſſe non poteſt, ubi non eſt Cherſoneſus, h. e. peninſula. Cùm ve-

Idæ. [11] Is primò parvis urbibus adſperſus eſt, [12] quarum clariſſima eſt Ciſthena. Gremio interiore [13] campus Thebe nomine, [14] Adramyttion, Aſtyram, Chryſam, oppida, eodem quo dicta ſunt ordine adjacentia, continet; in altero latere Antandrum. Duplex [15] cauſa nominis jactatur. Alii Aſcanium Æneæ filium cùm ibi regnaret captum à Pelaſgis, eâ ſe redemiſſe commemorant: alii [16] ab iis putant conditam, quos ex Andro inſula vis & ſeditio exegerat. Hi Antandrum quaſi pro Andro, illi

verò hîc nulla peninſulæ mentio habita ſit, ſequitur ut nullatenus hic legi *Iſthmos* queat. Scribendum igitur reor: *Is mons parvis urbibus*; ut paulò pòſt: *Huc ab Idae monte demiſſus Scamander exit & Simois, fama quam natura majora flumina. Ipſe mons, vetere divarum certamine* &c. Quòd ſi tibi videatur, non eſſe elegantiæ Melæ, cùm paulò antè dixerit, *montis Ida*, ilico repetere, *Is mons*: cogita fieri potuiſſe, ut verbum, *mons*, poſitum fuerit à Lectore ſupra pronomen *is*, expoſitionis gratiâ, & poſtea in contextum orationis receptum: ut in Bithynia: *quibus a tergo imminet mons Olympus, ut incola vocant, Myſius. Is flumen Rhyndaeum in ea qua ſequuntur emittit.* Sunt tamen exemplaria, in quibus non *Iſthmos* ſcriptum eſt, ſed, *Is primo.* Idem.

11. *Iſthmos parvis urbibus*] Pintianus in ſuis in Melam *Retractationib. Is mons.* Melius tamen, quod pace Manium illius liceat, *Is mox parvis urbibus*: quam lectionem, quia propius abeſt à vulgata, ut excudendam curarem Sanctius noſter juſſit. Schott.

12. *Quarum clariſſima eſt Ciſtena*] Scribo, *Ciſthena* cum adſpiratione in ſecunda: ſive *Ciſthene*, ex Strabone, & Plinio. Meminit & Iſocrates in *Panegyrico.* Pintian.

13. *Campus Thebe nomine*] Scribendum *Thebes*, non *Thebe*, ex Strabone, Stephano, Herodoto, Plinio, Xenophonte circa finem *Adſcenſus Cyri*, & lib. iv. *Græcarum Hiſtoriarum.* Meminit & Livius in bello Macedonico. Idem.

14. *Adrimittion, Aſtyram, Ereſſam*] Lego *Adramyttion* per *a* in ſecunda, & *y* in tertia, & *Aſtyra*, non *Aſtyram*: eſt enim neutralis generis, & *Chryſam*, non *Ereſſam*, ex Strabone, & Stephano, Plinio quoque lib. v. *Thebe*, inquit, *Aſtyra, Chryſa*: ut vitandus ſit Hermolai error, qui in Pomponio *Ereſſa* legit, non *Chryſa*, in lib. v. *Plinianarum Caſtig.* cap. 30. Porro *Adramyttion* prius ſcribebatur cum *d* in ſecunda; poſtea verſo in *t*, dictum eſt *Atramyttion*, & ſic ſcripſiſſe Thucydidem teſtatur ejus Enarrator. Mos is eſt Atticorum, ut in *Entelechia* & aliis vocibus Græci notant Grammatici, qui de Dialectis ſcripſerunt. Idem.

Creſſam] Scribo *Ereſſam.* Unde Plinius *Ereſſii* hae ipſa parte. Barbarus.

15. *Cauſſa nominis jactatur*] Verbum à gloſſa eſt & redundat. Schott.

16. *Ab iis putant conditam*] Nec eſt, ut his verbis obduci debeat Plinius, quod ſit à Voſſio, qui *Edonida* prius vocatam, mox *Cimmerida* innuit, nec utique *cendere*

illi quaſi pro viro accipi volunt. Sequens tractus tangit [17] Gargara, & Aſſon, Æoliorum colonias. Tum ſinus alter, [18] Ἀχαιῶν λιμὴν, non longè ab Ilio litora incurvat; urbe bello excidioque clariſſima. [19] Hîc [20] Sigeum fuit oppidum: hîc Achivorum fuit bellantium ſtatio. Huc ab Idæo monte demiſſus [21] Scamander exit, & Simois, famâ quam naturâ majora flumina. Ipſe mons vetere Divarum certamine, & judicio Paridis memoratus, orientem ſolem aliter quàm in aliis terris ſolet adſpici, oſtentat. Namque ex ſummo vertice ejus ſpeculantibus, penè à media nocte ſpargi ignes paſſimque micare, &, ut lux appropinquat, ita coire ac ſe conjungere videntur, donec magis magiſque collecti, pauciores ſubinde & una ad poſtremum flamma ardeant. Ea cùm diu clara & incendio ſimilis effulſit, cogit ſe ac rotundat, & fit ingens globus. Diu is quoque grandis, & terris adnexus apparet: deinde paulatim decreſcens, & quan-

re hic notat coloniam deducere. Quot enim coloniæ per Græcos ductæ ſunt, quæ nomen prius nequaquam mutaverunt? Quin & Edonis & Cimmeris ſunt vocabula regioni convenientiora, ut illo tempore potuerit habitari iſte locus, non autem integra ratione conſtituiſſe urbem, quam videntur primi condidiſſe Andrii: nec ſanè pro colonia deducta rectè numerantur, quos vis & ſeditio exigit. GRONOV.

17. *Cargara & Aſſona, Æthólorum*] Scribo *Aſſon* non *Aſſona*. De *Aſſo* Plinius, Strabo, Ptolemæus, omnes. BARBARUS.

Ætolorum colonias] Lege *Æolum colonias*, ex Strabone, etſi Aſſon à Methymnæis deductam tradat ex auctoritate Myrſili; Stephanus verò à Mitylenæis ex Alexandro Cornelio: præteriit hoc Hermolaum, qui in lib. v. *Caſtigat. Plin. Ætolorum colonias* in Pomponio legit, non *Æolum*. PINTIAN.

18. Ἀχαιῶν λιμὴν] Græcorum portus. OLIVAR.

19. *Hic Sigæum fuit*] Scribe ſine diphthongo, *Sigeum*: & non multò pòſt; *Rhætea litora* & *Rhæton* cum æ diphthongo in prima, ex Strabone, Stephano, Thucydide, Herodoto, Homero. Nec intelligo cur idem Hermolaus in lib. IV. *Plin. Caſt. Sigæum*, & in quinto *Rhætæum* cum æ diphthongo utrumque in ſecunda ſyllaba ſcribat, niſi incuria ſit, ut credo, Librariorum. PINTIAN.

20. *Sigeum*] Oppidum & promontorium: nunc *Caput Sanctæ Mariæ*. OLIVAR.

21. *Scamander*] Mortales *Scamandrum*, Dii verò *Xanthum* vocant, quòd teſte Ariſtotele lib. III.

quantò decreſcit, eò clarior fugat noviſſimè noctem, & cum die jam ſol factus, attollitur. Extra ſinum ſunt Rhœtea litora, Rhœteo & Dardania claris urbibus; Ajacis tamen ſepulchro maximè illuſtria. Ab his fit arctius mare, nec jam adluit terras, ſed rurſus dividens, anguſto [22] Helleſponti freto litus obvium findit: facitque ut iterum terræ, [23] quà fluit, latera ſint.

CAP.

111. *Hiſtor. animal.* cap. 12. oves, quæ inde bibunt, reddat flavas. Homer. *Iliad.* τ. in fine, & υ.

Ὃν Ξάνθον καλέουσι θεοὶ, ἄνδρες δὲ Σκάμανδρον.

Ubi Euſtathius: Σκάμανδρος λέγεται ὡς οἱονεὶ Κάμμανδρος· κάματον γάρ ποτε ἀνδρὸς τοῦ Ἡρακλέους παρεμυθήσατο ἡνίκα εἰς Ἴλιον ἐστρατεύσατο. SCHOTT.

22. *Helleſponti*] Turcæ ex parte Aſiæ Helleſpontum vocant *Brachium Sancti Georgii.* OLIVAR.

23. *Quà fluit, latera ſint*] Leg. *quam fuerant, latiora ſint.* SCHOTT.

1. Bis

Cap. XIX.

BITHYNIA, PAPHLAGONIA, ALIAEQUE PONTICAE ET MAEOTICAE GENTES IN ORA ASIATICA.

Interius [1] Bithyni ſunt, & [2] Mariandyni. In ora, Grajæ urbes, [3] Abydos & [4] Lampſacum & [5] Parion & Priapos. Abydos magni quondam amoris commercio inſignis eſt. Lampſacum Phocæis appellantibus nomen ex eo traxit, quòd conſulentibus

1. *Bithyni*] Extra Aſiam Minorem: ſed Turcæ majores dicuntur. Olivar.

2. *Mariandynei*] Vereor ne legiſſit *Mariandyni* ex Græca ſcribendi conſuetudine. Rectè infrà lib. II. c. 7. *Thymnias Mariandynorum finibus proxima, quam Bithyni incolunt.* Strabo quoque lib. VIII. ἐκεῖ γὰρ ὀνομάζουσι Καυκωνιάτας τινὰς Μαριανδυνοῖς ὁμόρους, καὶ αὐτοὶ Παφλαγόνες εἰσι. Sic Apoll. Rhodius. Et Dionyſius Afer,

Καὶ Μαριανδυνῶν ἱερὸν πέδον.

Orpheus *Argonauticis* in eadem voce corruptus,

Ἧχί τε Μαῦροι ἔασι Μαριανδύροισιν ὅμουροι.

Leg. enim Μαριανδυνοῖσιν ὅμουροι. Apud Ptolemæum autem, ne quid diſſimulem, Μαριανδηνοῖς reppeti. Schott.

3. *Abydos & Lampſacum*] Legendum, *Lampſacus*, non *Lampſacum*, ex Geographis omnibus gregatim, præter Plinium, in quo idem error. Item ex Thucydide, Athenæo, Demoſthene: Apollonii quoque Expoſitores, *Lampſacos*, ajunt, *Pityea appellabatur.* Et Valerius Flaccus lib. II.

—— transmiſſaque puppi
Lampſacos: Ogygii.

Ovidius quoque primo *Triſtium*,

Et te turicula Lampſace tuta Deo.

& infra. Pintian.

4. *Lam-*

bus in quaſnam terras potiſſimum tenderent, reſponſum erat, [6] ubi primùm fulſiſſet, ibi ſedem capeſſerent. Tum rurſus fit apertius mare Propontis. In id Granicus effunditur, quà primum inter Perſas & Alexandrum pugna fuit nobilis. Trans amnem ſedet [7] in cervice peninſulæ [8] Cyzicum. Nomen Cyzicus indidit, quem à Minyis imprudentibus, cùm Colchos peterent, fuſum acie cæſumque accepimus. Pòſt Placia, & Scylace, parvæ Pelaſgorum coloniæ, [9] quibus à tergo imminet mons

4. *Lampſacum*] Nunc *Circ.* OLIVAR.

5. *Parion*] Hodie *Pariſa.* IDEM.

6. *Ubi primùm fulſiſſet*] Prout in omnibus fere contigit Græcorum etymologiis, ut vocem aliquam conſiderare mallent modò propriam, modò appellativam: ita contigit ex ea dubitatione ignorari veram originem vocis in hac urbe; ut enim patet ex Voſſio, alii ab hac hiſtoria ad Græcum λάμψαι alludente, alii ab *Lampſace*, vel *Lampſaco* deduxerunt, quum aliis placeret antea jam fuiſſe, ac dici ſolitam Pityeam, vel Pityoeſſam. Quidquid ſit, Etymologus ſequitur ſententiam Pomponii noſtri, cujus explanationem vituperat Voſſius, quum ſi necdum tunc Lampſacus, certè nec Lampſacenis potuit dari iſtud oraculum, quos tamen jam ita vocat. Quod rectè ſe haberet, ſi in hujuſmodi narrationibus ignota eſſet conſuetudo frequentandæ prolepſeos, de qua cognoſcenda tantoperè ſategerunt & Rupertus *ad Enchiridion* Pomponii pag. 314. ubi citatur ipſe Iſaaci noſtri frater hinc molliens Vellejum Paterculum, & Raph. Fabrettus *ad Columnam Trajani* pag. 58. GRONOV.

7. *In cervice peninſula Cyzicum*] Idem error cum proximo: legendum enim *Cyzicus*, non *Cyzicum*, quod præter omnes, qui de Situ orbis tractant, vel Ovidii verſus illi proclamant lib. I. *Triſt.*

Atque Propontiacis hærentem Cyzicon oris,
Cyzicon Hæmoniæ nobile gentis opus.

& Propertius lib. III.

Frigida tam multos placuit tibi Cyzicus annos.

Controverſus huic error in eo, quod non multò pòſt ſequitur: *Trans Rhyndacon eſt Daſcylos*: ſcribendum enim *Daſcylion*, non *Daſcylos*, ex Strabone, Stephano, Ptolemæo, Herodoto, Xenophonte lib. III. *Hellenicōn.* Corrigendum idem vitium in Plinio. PINTIAN.

Cyzicum] Vulgò *Spiga.* OLIVAR.

8. *Plagea & Cylace*] Vetus lectio, & Plinius & Herodotus, *Placia & Scylace*, quam Valerius Flaccus *Scylacaum.* BARBARUS.

9. *Quibus à tergo imminet mons Olympus, ut incolæ vocant Myſius*] Cùm Strabo lib. XII. Plinius lib. V. Ptolemæus etiam lib. V. Stephanus, Theophraſtus quoque lib. IV. *De ſtirpibus*, uno omnes conſenſu hunc montem *Olympum Myſium* appellent; conſiderandum eſt cur Mela ſcribat, *ut incolæ vocant Myſius.* An legendum, *quem ab incolis vocant Myſium?* an fortè, quod magis arridet, verba illa, *ut incolæ vocant*, adjecta ſunt

mons Olympus (ut incolæ vocant) Myſius. Is [10] flumen Rhyndacum in ea quæ ſequuntur emittit. Circà [11] angues naſcuntur immanes: neque ob magnitudinem modò, ſed ob id etiam mirabiles, quòd ubi in alveum ejus æſtus ſolemque fugerunt, emergunt atque hiant: ſupervolanteſque aves, quamvis altè & perniciter ferantur, abſorbent. Trans Rhyndacum eſt [12] Daſcylos, &, quàm Colophonii collocavere, Myrlea. Duo ſunt inde modici ſinus. Alter ſine nomine [13] Cion amplectitur, Phrygiæ haud longè jacentis opportuniſſimum emporium: [14] alter Olbianos, in promuntorio fert Neptu-

ſunt à Lectore, qui cùm neſciret, cur dictus eſſet *Myſius*, putavit peculiare incolarum eſſe nomen? PINTIAN.

10. *Flumen Rhyndacem*] Scribe *Rhyndacum*, iiſdem auctoribus. De iis anguibus ad Rhyndacum tum alii, tum Plinius. BARBARUS.

11. *Angues naſcuntur*] Vide Plinium lib. VIII. cap. 14. SCHOTT.

12. *Daſilos, & quam Colophonii collocavere Myſrela*] Scribendum *Myrlea*: item *Daſcylos*, non *Daſilos*. Plinius, Strabo, ceteri. BARBARUS.

Daſcylos] *Diaſquilos* hodie. OLIVAR.

13. *Chion amplectitur*] Scribendum ſine *h*, *Cion*, iiſdem teſtibus. BARBARUS.

14. *Alter, Olbianos. In promuntorio*] Nulla cauſa eſt, cur iſta ſic divellantur: immo turbant, nec diſcerpit editio Juntina. Lege: *Alter Olbianos, in promuntorio fert N. f.* Quomodo autem quum de Ciano ſinu ait Auctor, *alter ſine nomine*, intelligi poſſit ignobilis, non video. Tam nobilis eſt Cianus ſinus, quàm Olbianus: immo & ſibi tunc obloquitur Auctor; quomodo enim ille ſinus poteſt eſſe ignobilis, cui adjacere fatetur opportuniſſimum emporium Phrygiæ? Immo & ipſe Mela negat ſibi τὸ *ſine nomine* patia eſſe τῷ *ignobilis*, lib. III. cap. 6. ſcribens, *Multæ ignobiles inſulæ & ſine nominibus etiam adjacent.* Hæc tetigerunt Iſaacum. Itaque audias licet, quid ſenile exſpiret. Quum citaſſet diſtinctionem ferè meam, addit; [ſic editio Vineti, quam exprimendam typographo tradideram, mutatis iis, quorum in Obſervationibus feciſſem mentionem] Scilicet hæc debebat orbis eruditus poſt meas Notas ab Voſſio diſcere. Sed oro quæ & quomodo voluit mutata ea, quorum in Obſervationibus fecit mentionem? Profectò hæc ſcripſit, quum mens ei per odas credo Windeſorienſes foret alienata. Quod pergit adnectere ætate Melæ *Cium* fuiſſe everſam, hinc ceſſaviſſe quoque nomen ſinus Ciani, qui omnino factus ſit ignobilis; ad id rogo, quis igitur poſt ætatem Melæ inſtauraverit, ut ſub Domitiano, M. Aurelio, Caracalla cuſi illic reperiantur hodie nummi? An etiam de his nummis judicabimus, ut Voſſius judicat de Mela, illos loqui de *Cio*, velut etiamnum ſuperſtite? Certè Voſſius quum hæc ſcriberet erat ſuperſtes ſibi. GRONOV.

15. *De-*

Neptuni fanum, in gremio Aſtacon, à Megarenſibus conditam. [15] Deinde priores terræ iterum jacent, [16] exiturique in Pontum pelagi canalis anguſtior [17] Europam ab Aſia ſtadiis quinque diſterminat, Thracius (ut dictum eſt) Boſporus. Ipſis in faucibus oppidum, in ore templum eſt. Oppidi nomen Chalcedon, auctor Archias Megarenſium princeps: [18] templi numen Jupiter, conditor Jaſo. Hîc jam ſeſe ingens Pontus aperit, niſi quà promun-

15. *Deinde priores terra iterum jacent*] Lego, *objacent*, ut antè monui. PINTIAN.

Deinde priores terra iterum jacent] Dele *jacent*, & lege: *Dehinc propiores terra iterum:* ut ſup. cap. 13. *Iſſo propior*. Sic lib. II. cap. 3. *Fontes objacent :* dele, *objacent*. SCHOTT.

16. *Exiturique in Pontum pelagi canalis anguſtior. Europam ab Aſia*] Plane non attendunt eruditi editores ad genium Melæ, dum ſic diſtinguunt: Mela enim vellet, *exiturique in Pontum pelagi canalis anguſtior Europam ab Aſia ſtadiis quinque diſterminat, Thracius (ut dictum eſt) Boſporus.* Ipſe enim Boſporus eſt canalis ille anguſtior. Ita autem ſolitum ſcribere & ſine diſtinctione gravi ſubnectere apparet ex lib. I. cap. 7. *Super hunc ingens palus amnem Tritona recipit, ipſa Tritonis.* Et hoc ipſo capite jam ſupra: *Tum rurſus fit apertius mare Propontis.* Vellem docuiſſet me Voſſius, an etiam *canalis anguſtior* alicubi *jacere* dicatur. Is tamen ut erat præfractus, obſtrependo veriſſimæ diſtinctioni meæ id videtur velle, cui adeo nunc non parui, ut videns imbecillitatem obtrectationis, ex monito meo mutarim. GRONOV.

17. *Europam ab Aſia ſtadiis quinque diſterminat*] Scio hanc lectionem Strabonem habere aſſertorem, ſed cùm conſtet Melam magnum ex profeſſo Herodoti eſſe depeculatorem, & Plinium Melæ; ſcribantque Herodotus in *Melpomene* & Plinius, non *quinque* ſtadiis, ſed *quattuor* Boſporum Thracium Aſiam ab Europa dirimere; malo hic legere *quattuor ſtadiis*, quàm *quinque*. Neque enim Hermolai ſententiam probo, qui lib. V. *Caſtigat. Plin.* cap. 32. Plinii lectionem emendat ex Strabone & Pomponio. Ego è contrario Pomponium ex Plinio & Herodoto corrigendum cenſeo. Strabonem, qui diverſæ fuit opinionis, valere ſinens. PINTIAN.

18. *Templi numen Jupiter, conditore Jaſo*] Scribendum arbitror *Jaſone*. Nota conjecturæ hujus ratio ex illa peregrinatione Minyarum. BARBARUS.

Templi numen Jupiter, conditore Jaſone] Sic Hermolaus caſtigavit, ſed elegantior, ut ſentio, feſtiviorque lectio erit, *Templi numen Jupiter, conditor Jaſon.* Ceterùm quia Hermolaus addubitat, & conjectura magis, quàm ullius Auctoris teſtimonio, *Jaſone* caſtigavit, quum antè *Eiaſo* legeretur, fulciamus illius caſtigationem auctoritate alicujus illuſtris Scriptoris. Is eſt Polybius, qui in lib. IV. ſcribit Jaſonem è Colchide redeuntem apud Chalcedonem urbem duodecim diis primùm ſacrificaſſe. PINTIAN. Admonuimus legendum nobis videri,

muntoria ſunt, [19] huc atque illuc longo rectoque limite extentus, ſinuatus cetera. [20] Sed quia contra minus, quàm ad lævam & dexteram abſceſſit, mollibus faſtigiis, donec anguſtos utrinque angulos faciat, inflectitur, [21] ad formam Scythici arcus maximè

ri, *conditor Jaſon.* Nunc ut Ptolemæo opem feramus, ſcire Lectorem volumus, *Jovem*, qui in eo templo colitur, appellatum eſſe cognomine *Urium*: auctoribus Stephano in dictione *Chalcedon*, & Arriano in *Periplo Ponti Euxini*, & Ptolemæo lib. v. Apud quem tamen atrox menda inolevit, à nemine ante me, quod ſciam, animadverſa: nam ubi eſt, *Templum uriudios*, correctores non intelligentes quid eſſet *uriudios*, *Artemidos* ſcripſerunt, hoc eſt, Dianæ. Idem.

19. *Huc atque illuc longo rectoque limite extentus, ſinuatus cetera. Sed quia contra minus quàm ad dextram & lævam abſceſſit*] Locus eſt tenebroſiſſimus, & qui doctos etiam homines diu torſit. Aperui quid ſentirem. Nunc diſplicet ſententia, ac dubito, an poſſet verius ſic legi: *Sinuatus cetera; ſed quà it contra: Minus quà ad dextram & lævam abſceſſit. Mollibus faſtigiis*, &c. ut ſit ſenſus: ſinuatum eſſe, quà tendit contrà, hoc eſt, ab utraque continente Boſpori Cimmerii, arcus brachia, ut vocant, exprimente; minus autem ſinuatum eſſe, quà ad dextram & lævam abſceſſit, mollibus enim faſtigiis, &c. Quòd autem curvatura oræ ſit, ubi diximus, ipſe infrà oſtendit in Thracia his verbis: *Recta dehinc ora, niſi quod media ferè in promontorium, quod Thinniam vocant, exit, & incurvis contra ſe litoribus obtenditur.* Aut ſi hæc ſcriptura diſplicet, lege eodem ſenſu ſic: *ſed qua it contrà nimis, qua ad dextram & lævam abſceſſit*, &c. Pintian.

20. *Sed quia contra minus, quàm ad lævam & dextram abſceſſit*] Scribendum puto, *ſed qua intrat minus, qua ad lævam & dextram abſceſſit*, ut ſit ſenſus, longo rectoque limite extentum eſſe Pontum, ſed qua intrat minus, qua verò ad lævam, &c. Idem.

Sed qua it contra, minus] Non me fugit Pintianum aliter interpungere, vel *nimis* legere. Mihi meum placet ſomnium: mox enim Scythico arcui comparat, qui media ſui parte inflectitur, & quà fere coit, minus exporrigitur. Lectio editorum codd. ſe corruptam clamat, ut facilè intelligunt qui nare norunt & litteras. Schott.

Sed quia contra minus, quàm ad] Fortè, *Sed qua contrahitur, qua ad lævam*, &c. Idem.

21. *Ad formam Scythici arcus*] Salluſt. . . . . & Dionyſius:

Τόρνῳ ἐειδόμενον περιηγέος, ἅμματι τόξου,
Ἀλλ' εἴη νευρῆς σημήϊα, δεξιὰ πόντου,
Ἰθὺ διαγραφθέντα.

Idem.

Ad formam Scythici arcus maximè incurvus] Hæc ita junxi in priore editione, quum Voſſius & priores poſt vocem *arcus* diſtinguerent. Sed ego nequivi concipere Pontum Euxinum maximè incurvum. Magis incurvum fuit mare Caſpium, imo & palus Mæotis. Hinc ita loqui, & ab ſimilitudine ſic deſcribi eum ab Mela putavi, ut lib. III. cap. 6. *triquetra, & Siciliæ maximè ſimilis.* Gronov.

ximè incurvus, [22] brevis, atrox, nebuloſus, raris ſtationibus, non molli neque arenoſo circundatus litore, vicinus aquilonibus, & quia non profundus eſt, fluctuoſus atque fervens. Olim [23] ex colentium ſævo admodum ingenio [24] Axenus, pòſt commercio aliarum gentium mollitis aliquantum moribus, dictus Euxinus. In eo primum Mariandyni urbem habitant, [25] ab Argivo (ut ferunt) Hercule datam. Heraclea vocitatur: id famæ fidem * adji-

22. *Brevis, atrox, nebuloſus*] Si hæc verba mendâ vacarent, ſibi ipſi repugnaret Pomponius, brevem appellando Pontum, quem paulò antè dixerat, longo rectoque limite extentum. Legendum igitur non *brevis*, ſed *brevibus*, ut alibi etiam docuimus, confirmante id Ammiano Marcellino libro XXII. *Omnis*, inquit, *circumfluo ambitu Pontus & nebuloſus eſt, & dulcior aequoribus ceteris & vadoſus.* Facit etiam quod ſtatim ſequitur: *Et quia non profundus eſt.* Lego, *& qua non profundus eſt.* Pintian.

23. *Ex colentium ſævo admodum ingenio Axenus*] Scribo Græca terminatione *Axenos*, ex Plinii & Doctorum vulgata conſuetudine. Idem.

24. *Axenus, poſt commercio*] Eadem Plinius lib. VI. cap. 1. & Strabo lib. VII. καλεῖσθαι ἄξενον διὰ τὸ δυσχείμερον καὶ τὴν ἀγριότητα τῶν περιοικούντων ἐθνῶν, καὶ μάλιστα τῶν Σκυθῶν ξενοθυτούντων, καὶ σαρκοφαγούντων, καὶ τοῖς κρανίοις ἐκπώμασι χρωμένων. ὕστερον δ' Εὔξενον κεκλῆσθαι, τῶν Ἰώνων ἐν τῇ παραλίᾳ πόλιν κτισάντων. Ovid. IIII. *Triſt.* eleg. 4.

Frigida me cohibent Euxini litora Ponti,
Dictus ab antiquis Axenus ille fuit.

Aliter paullò Amm. Marcellinus lib. XXII. *Hiſtor.* Schott.

25. *Ab Argivo, ut ferunt, Hercule datam*] Legendum *ductam*, aut quod magis arridet *deductam*,

 ut

* adjicit. Juxta [26] ſpecus eſt Acheruſia, ad Manes (ut ajunt) pervius, atque inde extractum Cerberum exiſtimant. Tum [27] Tios oppidum, Mileſiorum [28] quidem colonia, ſed jam ſoli gentiſque Paphlagonum. Quorum in litoribus penè mediis promuntorium eſt Carambis. Citrà Parthenius amnis, urbeſque Seſamus & [29] Cromna [30] & à Cytiſoro Phryxi

ut non ita poſt à *Theniſtagora Mileſio deductum oppidum* : & in Thracia; *deinde a Mileſiis deducta Callatis*. PINTIAN.

* *Adjicit*] Ita edidi ex MSS. non *adjecit*, ut eſt in editis: nam talia in præſenti maluit Auctor efferre, quàm in præterito, ut lib. II. cap. 2. *Signum fabula remanet* : ibidemque, *Caput opinio fidem, non cepit*. GRONOV.

26. *Specus Acheruſia*] De hac Plato *Phædone* & Strabo lib. v. *Geograph.* & inf. lib. II. cap. 3. Dionyſius Περιηγητὴς,

Καὶ Μαριανδυνῶν ἱερὸν πέδον· ἔνθ᾽ ἐνίπουσιν
Οὐδαίου κρονίδαο μέγαν κύνα χαλκεόφωνον
Χερσὶν ἀνελκόμενον μεγαλόφρονος Ἡρακλῆος,
Δεινὸν ἀπὸ ςομάτων βαλέειν σιαλώδεα χυλόν.

Et Mariandyni dium genus: hic ubi Ditis
Ingens ille canis ferreo cum gutture fertur
Herculeis manibus ſuperas pertractus in auras
Faucibus infamem diris vomuiſſe ſalivam.

Ubi ex Diodoro Siculo Euſtathius: Ἡράκλεια Μεγαρέων ἄποικος, περὶ ἣν Ἀχερουσία χέῤῥονησος, ὅπου φασὶν Ἡρακλέα τὸν ἐξ ᾅδου Κέρβερον ἀναγάγειν. SCHOTT.

27. *Thios oppidum Mileſiorum*] Scribendum ſine *h Tios*, ex Strabone, Plinio, Ptolomæo, Stephano, ut alibi notavimus. BARBARUS.

Tios] Nunc *Tio*. OLIVAR.

28. *Quidem colonia*] Melius, *quadam*. SCHOTT.

29. *Cromnos, & à Cythiſoro Phryxi filio poſita Cythoros*] Plinius, Strabo, Valerius Flaccus, & cæteri, non *Cromnos*, ſed *Cromna*, unde ſua Venetis origo. Erat & in Peloponneſo *Cromna*, ut ait Pauſanias, à *Cromno* Lycaonis filio nomen habens: quam, ut inquit Stephanus, & virili & feminino genere, item plurali & ſingulari quoque numero pronunciabant. Idem Auctor, *Cythorum* urbem à *Cythoro* Phryxi filio nuncupatam, non à *Cythiſoro* tradit. BARBARUS.

Cromna] Nunc *Comana*. OLIVAR.

30. *Et Acitoro Phryxi filio poſita Cythoros*] Aldus, *& a Citiſoro Phryxi filio poſita Cytoros*. Scribendum quidem diverſa otthographia, *& à Cytiſſoro Phryxi filio poſita Cytoros*: ex Herodoto, qui *Cytiſſoron* Phryxi filium appellat, & Apollonio Rhodio, ejuſque Interpretibus, libro ſecundo, *Cytiſſoron* etiam nominantibus. Sed quia in Apollonii ſcriptis emendatiſque codicibus *Cytoros* legitur, non *Cytiſſoros*, & item Strabo & Stephanus *Cytoros* enuncient; inclinat animus ut *Cytoro* hîc legatur potiùs, quàm *Cytiſſoro*. Stephanus addita *d Cydtoros* profert, nec alius. PINTIAN.

31.

Phryxi filio poſita Cytoros. [31] Tum [32] Cinolis, Anti-

31. *Tum Cimolis accolitur*] Aldus, *Tum Cinobus & Coliris*. Hermolaus caſtigavit, *Tum Cimolis accolitur*. Nos legendum putamus, *Tum Cinolis*, *Anticinolis*, ex Strabone, & Arriano in *Periplo*. IDEM.

Tum Cimolis accolitur] Poteſt etiam *attollitur* legi, ut infrà lib. III. cap. 6. *Longe ab eo Taurus attollitur*. SCHOTT.

Tum Cinolis, *Anticinolis*] Varia paſſim occurrunt talia loca ab Græco ſermone ſic appellata, quoniam ſibi invicem adverſa. Sed ea nuſpiam ab Mela agnoſcuntur, niſi hic, ut voluit Pintianus cum Voſſio. Et cur id volunt? nullam profectò cauſam addunt, niſi quòd poſtremus dicat, „ Ita ferè meliores libros & ſic „ legendum eſſe rectè vidit Pintianus: inepta ſunt aliorum commenta; quum Pintianus planè non cauſetur veteres libros. Et quomodo legunt veteres libri? Nempe ante Hermolaum legebatur *Cynobus & Colliris*. Ipſe in MS. legi *Cinobus & Coliris*. in Chiſiano legitur *Cynobus & Collicis*, in Mediol. *Cynobus & Colliris*. Nec dubito, quin ſi non eundem, certè ſimilem ad modum legatur in aliis omnino omnibus: in qua ſcriptura quod veſtigium eſt litterarum *anti?* & quæ illa via eſt, per quam hinc perveniemus ad ſcripturam, quam nobis imponunt viri illi doctiſſimi? Itaque ego hanc Anticinolin appono Solinianis Antiſchytis. Immo corrigendum eſt *Cinolis & Colluſſa*, quam veriſſimam reſtitutionem probat Scylacis *Perſplus*, ubi quum Armene jam fuiſſet attributa Aſſyriæ extra Paphlagoniam, huic regioni mox dantur eodem prorſus ordine, quem nunc tenet Mela, Στεφάνη λιμὴν, Κολοῦσσα πόλις Ἑλληνὶς, Κίνωλις πόλις Ἑλληνὶς, Κάραμβις, &c. Nihil poteſt accommodatius Pomponio fingi. Licet contra hæc inſpicias verboſam Appendicem. In ea mentitur Voſſius ab Artemidoro confirmati *Anticinolin*: itidem mentitur, quum ſcribit me negare ullam unquam fuiſſe *Anticinolin*, & mentitum fuiſſe Strabonem & Artemidorum. Quis enim ille Artemidorus? Pintianus citat Arrianum in *Periplo*: ego ago negotium Melæ: Melæ reſpectu & hujus loci nego Antiphellon, & jure nego. Strabonem & Arrianum non tetigi. In Scylace ulli ſuſpicioni locum eſſe probet Voſſius, non à me alium teſtem requirat. Cordati Scriptoris quid ſit, nunquam ſcivit Voſſius. Mentitur quum ſcribit, quia Mela *Rhii* mentionem facit, non autem *Antirrhii*, inde me conficere præclarum argumentum, potuiſſe quidem Melam *Cinolidis* meminiſſe, non autem *Anticinolidis*. Dixi enim varia occurrere talia loca, quæ etiam ipſe adnumerat. Ipſe item ſibi mentitur, quum ſcribit me falli, quòd putem loca hæc ſic dicta, quia ſibi invicem eſſent oppoſita: nam in illo ipſo loco ſcribit Antiſcythas *ab adverſa gente in eodem vivente hemiſphærio* denominari placuiſſe. Certè non aliter conſideravit Pintianus, unde Voſſius nunc ſtat, ad Plinium lib. v. cap. 31. non aliter hodierni interpretes Stephani, ut patet ad v. Ἀντίσαρα. Eat Voſſius & intelligat ſic τύπον ἀντίτυπον contra Herodotum lib. I. cap. 67. & 68. An verò ſic ἀρκτικὸς & ἀνταρκτικὸς intellexit, aut ἀντίπορθμος, voces Geographicas? Sic quum ipſe abierit ad Antiſcythas, his eum relinquo. Videbis planè ea quæ olim notavi, eſſe omnia ad Holſtenii guſtum in Notis ad Ortelium, quæ repetiit ad Ste-

Anticinolis, [33] & quæ Paphlagoniam finit Armene. Chalybes proximi urbium clariſſimas habent [34] Amiſon & [35] Sinopen, Cynici Diogenis patriam; amnium Halyn & Thermodonta. [36] Secundum Halyn urbs eſt Lycaſto: ad Thermodonta campus, [37] in eo fuit Themiſcyrium oppidum. Fuere & Amazonum caſtra, & [38] ideo Amazonium vocant. Tibareni Chalybas attingunt, quibus in riſu luſuque ſummum bonum eſt. [39] Ultra [40] Moſſyni tur-

Stephanum in v. *Αἶβυρα*. GRONOV.

32. *Cynobus & Colliris*] Scribendum *Cimolis accolitur*, ex Plinio, Strabone, Ptolemæo. BARBARUS.

Cimolis] Nunc *Cinopolis*. OLIVAR.

33. *Et qua Paphlagoniam finit Armine*] Scribendum cum adſpiratione in prima & *e* brevi in penultima *Harmene*, ex Strabone, Ptolemæo, & Arriano; quamvis Ptolemæus ſine adſpiratione ſcribit: Hermolaus antem qui *Armine* agnoſcit cum *i* in ſecunda, ubi id legerit, ipſe viderit: Ptolemæus certè, quem advocat, tam Græcus, quàm Latinus, item Stephanus *Armene* legunt, ſine adſpiratione. PINTIAN.

34. *Amiſon*] Nunc *Quinopoli*. OLIVAR.

35. *Sinopen*] Hodie *Sinopi*. IDEM.

36. *Secundum Halyn urbs eſt Lycaſto*] Plinius *Lycaſtum* in ſexto. Interpretes Apollonii in ſecundo *Lycaſtia*, tres fuiſſe ſcribentes Amazonum urbes ad amnem Thermodontem, *Lycaſtiam*, *Themiſcyram*, *Chalybiam*. PINTIAN.

37. *In eo fuit oppidum Themiſcyrum*] Scribe *Themiſcyra*, non *Themiſcyrum*, ex Strabone, Stephano, Ptolemæo, Herodoto, Plinio. Habetnt nihilominus *Themiſcyrum*, ſed promontorium, non urbs, Apollonii Enarratoribus in ſecundo. IDEM.

38. *Ideo Amazonum vocant*] Senſus eſt: Poſt amnem Thermodontem eſſe campum, in quo fuit Themiſcyra oppidum & Amazonum caſtra, unde campus ipſe dictus ſit Amazonum. Confirmat hoc Appianus libro *Mithridatico*: *Cuicunque*, inquit, *circa Thermodontem fluvium terram incolunt, quæ Amazonum appellatur*. Strabo quoque undecimo tradit *Themiſcyram* campoſque Thermodonti proximos atque imminentes montes, Amazonum dictos eſſe. Nam ſi *Amazonium* admitteretur, putarem eam dictionem ad Æolidis Cymen magis pertinere, quæ dicta eſt alio nomine *Amazonium*, auctore Stephano. IDEM.

39. *Ultra Carambin Moſſynæci*] Arrianus in *Periplo Carabin* profert, non *Carambin*. Item ſcribendum *Moſynæci* cum uno *ſ*, & correpta prima, ex Strabone, Stephano, Herodoto, Stobæo. Quòd ſi aliquando cum duplici invenitur apud Apollonium, Valeriumve Flaccum, aut alios Poëtas, jure ſuo illi utuntur ratione ſyllabæ. Fugit hoc Hermolaum, qui in ſexto Plin. cum duplici *ſſ* ſemper ſcribit *Moſſynæci*. IDEM.

Ultra Carabin Moſſynæci] Alii, *Ultra Tibarenos Moſynæci*: alii, *Ultra Moſynæci*: & mox, *inedia conficiunt*. Lector arbitrabitur. Poſt paullò, *in ſinum adverſi litoris flexus attollitur*. SCHOTT.

40. *Moſſyni turres ligneas ſubeunt*] Valerius Flaccus, & Apollo-

turres ligneas ſubeunt, notis corpus omne perſignant, propatulo veſcuntur, promiſcuè concumbunt & palam. Reges ſuffragio deligunt, vinculiſque & arctiſſima cuſtodia tenent: atque ubi culpam pravè quid imperando meruere, [41] inedia diei totius

lonius Poëtæ, non *Moſſyni*, ſed *Moſſynæci*, hoc eſt, turricolæ: idem Strabo, idem ceteri. Barbarus.

Moſynæci] Unico *s* ſcripſi & cum *y*, Græcam Orthographiam ſecutus: *Tibareni* verò per *i* contra atque in vulgus editum hactenus,

------ Οἳ μόσσυνας ἔχουσι
Δουρατέους· τῶν δ' ἄγχι πολύῤῥηνες Τιβαρηνοί.

ut Dionyſius Afer. Strabo verò ἀπὸ μοσσυνῶν, ὅ ἐστι πύργων, αὐτοὺς ὀνομάζεσθαι. De his & Dionyſ. Halicarnaſſ. lib. I. *Antiq. Roman.* & Xenophon lib. V. Ἀναβάσεως. Schott.

41. *Inedia diei totius afficiunt*] Da veniam, quæſo, humane Lector; libet enim hic tantillum conſidere. Non eſt cantandum, *res brevis agitur.* Æſtimemuſque an jus nobis aliquod ſive civile, ſeu honorarium competat adverſus noſtrum Melam. Videtur enim (quod cum bona venia tanti viri dictum ſit) non percepiſſe mentem Apollonii Rhodii, quem hoc loco tranſtulit. Verba Apollonii, quoniam Librarii noſtri Græcis formis carebant, Latinè ſubtexam, ſed cum fide. *Miſer*, inquit, in ſecundo libro de Moſynœcorum Rege loquens: *Nam ſi in jure dicundo quippiam peccaverit, ad famem illo die includentes habent.* Mela verba illa, *ad famem illo die*, pro *illius diei* accepit. At Apollonii Enarratores contrà intelligunt, eo ipſo die quo contra jus pronunciaverit, in carcerem trudi, quoad fame pereat: citantque ſuæ expoſitionis aſſertores Ephorum & Nymphodorum. Addo ego adſtipulari Interpretibus Apollonii, Nicolaum *de Moribus gentium*, referente Joanne Stobæo. Pintian. His quæ ſcripſi adverſus Pomponium, favent verba Plinii lib. VI. de Rege Taprobanæ inſulæ: *ſi quid delinquat, morte mulctari, nullo interimente, ſed aversantibus cunctis, & commercia etiam ſermonis negantibus.* Idem.

Inedia diei totius afficiunt] Obſervavit Pintianus εὐστόχως, ut ſolet, Apollonii Rhodii locum malè, ut vulgo legitur, reddidiſſe Pomponium: niſi fortè, quibus hodie caremus, Auctores ſit ſecutus. Quid ſi, ut & ſymbolam aliquam conferamus, *inedia diei illius aff.* parva commutatione legamus? Nam *diei totius*, ſine libris temerè jugulare religio ſit: tametſi à Librario, ad oram adſcriptum, in ſeriem tralatum eſſe aliis videatur: Apollonii verſus lib. II. *Argonaut.* verſ. 1030. exſcripſi, ne quis fortè à libris defectus requireret: Pintianus enim non librorum Græcorum, (quibus abundabat) ſed characterum, inopiâ non expreſſit,

Σχέτλιος, ἢν γάρ πού τι θεμιστεύων ἀλίτηται,
Λιμῷ μιν κεῖν' ἦμαρ ἐνικλείσαντες ἔχουσιν.

Quem in locum eruditiſſ. Scholiaſtes, ἱστορεῖ Ἔφορος καὶ Νυμφόδωρος περὶ τούτων, ὅτι τὸν βασιλέα αὐτῶν ἄδικόν τι κρίναντα ἐγκλείουσι καὶ λιμαγχονοῦσι. Eadem ferè Stobæus περὶ νόμων καὶ ἐθῶν, *Serm.* 42. Μόσυνοι τὸν ἑαυ-

totius afficiunt. Ceterum aſperi, inculti, pernoxii appulſis. Deinde minus feri (verum & hi inconditis moribus) Macrocephali, [42] Inſochi, Buzeri. Raræ [43] urbes: [44] Ceraſus & [45] Trapezus maximè illuſtres. Inde is locus eſt, ubi finem ductus à Boſporo tractus accipit, [46] atque inde ſe in ſinu adverſi litoris flexus attollens anguſtiſſimum Ponti facit angulum. [47] Hîc ſunt Colchi; [48] hîc Phaſis erumpit;

ἑαυτῶν βασιλέα τρέφουσιν ἐν πύργῳ κατάκλειστον. ἐὰν δέ τις δόξῃ κακῶς ποτὲ βεβουλεῦσθαι, τῷ λιμῷ αὐτὸν ἀποκτείνουσι. SCHOTT.

42. *Diſcheri, Buxedi*] Lego, *Bechires, Buzeres*; ex omnibus Geographis; Hiſtoricis, & Poëtis: qnibus citandis ſubinde ſuperſedeo, faſtidio parcens. PINTIAN.

Bechiri, Buzeri] Hanc lectionem notat Voſſius proximè accedere ad veterum codicum ſcripturam. Nec eam tamen quæ fuerit voluit aperire. Editiones priores *Diſcheri*. MS. Chilian. *Diſcheri Bryſedi*, ipſe legi *Diſceri Briſcedi*: Juntina *Diſcheri*, *Buxedi*, ut & MS. Mediol. Unde apparet Voſſio hæſiſſe hic aquam. Ut tamen aliquid diceret, Zenobiani Βαχχείρελοι & Stephani Βέριξ huc audaciſſimè attrahi debuerunt, in quibus nihil boni dicit. Concedamus poſtremos Buzeros. An in priore voce non manifeſtè patent *Inſechi* ab Tacito nominati lib. XIII. *Annal.* 37. ut illic ex Florentino codice pro *Iſichi* reſtituiſſe ſe ſcribit Pichena, quum tamen ipſe in iſto exemplari legerim *Inſochi*, quæ vera eſt lectio. Ἴνσοχοι illic ut Τάοχοι ab Stephano collocantur ἐνδοτέρω τοῦ Πόντου. GRONOV.

43. *Urbes Ceraſunta & Trapezos*] Scribi poteſt, *Urbes Ceraſus & Trapezus*, ex Plinio, Strabone, ceteris: aut, *Urbes Ceraſuntia & Trapezus*: aut certè, *Urbes Ceraſuntum & Trapezus*. Ut enim *Sipus & Hydrus*, etiam *Sipuntum & Hidruntum*, ita *Ceraſus* etiam *Ceraſuntum* voces. De *Sipunto* Plinius, & infrà Pomponius. BARBARUS.

44. *Ceraſus*] *Ceraſo* nunc. OLIVAR.

45. *Trapezus*] *Trapezonda*. IDEM.

46. *Atque inde ſe in ſinu adverſi litoris flexu attollens*] Caſtigandum puto, *atque inde ſe in ſummum adverſi litoris flexum attollens*. PINTIAN.

47. *Hic ſunt Colchi: hinc Phaſis erumpit*] Lego, *Hic Phaſis erumpit*; ut ſit tritum dictionis ſchema, Melæ maximè. *Hic Colchi. Hic Phaſis. Hic oppidum. Hic Phryxi templum. Hic orti montes.* IDEM.

48. *Hinc Phaſis erumpit*] *Hic* legit Pintianus. Ego verò nihil muto: non etiam ſemper ſchematis & tropis addictus Mela. Hæc enim alternat, *Hinc*, *Hic*, ſi animum advertas. SCHOTT.

Hic Phaſis erumpit] Olim vulgo legebatur *hinc*. Pintiano placuit ejuſdem voculæ repetitio. Reſtitit illi Schottus. Approbavit Voſſius. Ego manifeſtè in MS. legi *huc*, ut eſt & in Mediolan. Nec in his tam noſtræ voluntati indulgendum, quàm quid Melæ placuerit ſcrutandum & ſequendum. Id verò declarat Auctor lib. I. cap. 18. *Huc ab Idae monte demiſſus Scamander exit.* lib. II. cap. 7. *Unde Alpheus* ore-

erumpit; hîc eodem nomine quo amnis eſt [49] à Themiſtagora Mileſio deductum oppidum. Hîc Phryxi templum, & lucus fabula vetere pellis aureæ nobilis. Hinc orti montes longo ſe jugo, & donec Rhipæis conjungantur, exporrigunt: qui altera parte in Euxinum & Mæotida & Tanain; altera in Caſpium pelagus obverſi, Ceraunii dicuntur. [50] Iidem alicubi Taurici, Moſchi, Amazonici, Caſpii, [51] Coraxici, Caucaſii: ut aliis aliiſve oppoſiti gentibus, ita aliis aliiſque dicti nominibus. At in primo flexu jam curvi litoris oppidum eſt, quod Græci mercatores conſtituiſſe, & quia, cùm cæca tempeſtate agerentur, [52] ignaris quæ terra eſſet cygni vox notam dederat, Cygnum appellaſſe dicuntur. Reliqua ejus, feræ incultæque gentes, vaſto mari aſſidentes tenent, [53] Melanchlæni, [54] To-

creditur huc agere alveum, atque ſe rurſus extellere. Gronov.

49. *A Theniſtagora Mileſie*] Scribo *Themiſtagera*, ex Herodoto, apud quem frequens ejus mentio. Pintian.

50. *Iidem alimbi*] Redundat *alimbi*, & mox *appoſiti* lego. Schott.

51. *Coraſici*] Scribendum *Coraxici*, à monte dicti, cui nomen *Corax* eſt, auctore Ptolemæo: ſive à populis *Ceraxis*, paulò mox dicendis. Barbarus.

Coraxicò, Caucaſi] Legendum *Caucaſii*. Nemo aliter. Pintian.

52. *Ignaris qua terra eſſet*] Melius, *ignaris qua terra eſſet*. Idem.

53. *Menanolea*] Scribo *Melanchlani*, ab atris, quibus utuntur, appellati veſtibus: ex Strabone, Plinio, & infrà Pomponio. Barbarus.

Meandea, terreſtrea, ſoxeli, cecoraxi] Quum hæc ſit meliorum codicum ſcriptura, teſte Voſſio, (Mediol. *Menanolea terreſtrea ſox ſolica Coraxi eleptyr*) qua fronte ſuſtinuit hinc comminiſci *Ecrocticen*, qualiſcunque ea Plinio & Ptolemæo appelletur? Videlicet quia in Scylace occurrit Coliee poſt Coraxos, ideo & Mela duas, ut loquitur, provincias nominare pro incolis debuit. At tamen Holſtenius pro *Sexolita* teſtatur ſe inveniſſe in libro manu exarato *Sexcolios*. Ego *Soſxolycen Coraxi oloptirophygi*. Ut ferè mirer, cur Voſſius etiam non correxerit *Ceraxice*. Etiam ad Serbonidem paludem eſt ἔκρηγμα; an ideo & Χώρα Ἐκρηκτικὴ? In *Sexolice* ſunt aperta veſtigia Sedochezorum, quorum Regem memorat Tacitus III. *Hiſt.* cap. 48. qui egregie hac congruentia firmantur. Omnia denique ſic videntur componenda: *Melanchlani, Tereta, Sedochezi, Ceraxi*. Τορέται ἔθνος Ποντικὸν dicuntur etiam Stephano: ubi pariter Holſtenius colligit eos vicinos fuiſſe Cercetis. Hinc ita edere non dubitavi. Gronov.

[54] Toretæ, Sedochezi, Coraxi, [55] Phthirophagi, Heniochi, [56] Achæi, Cercetici, [57] & jam in confinio Mæotidis Sindones. [58] In Heniochorum finibus Dioſcorias, à Caſtore & Polluce Pontum
105 cum Jaſone ingreſſis; [59] Sindos in Sindonum ab ipſis terrarum cultoribus condita eſt. Obliqua tunc regio, & in latum modicè patens, inter Pontum paludemque ad Boſporum excurrit: [60] quæ duobus alveis in lacum & in mare profluens, [61] Co-

54. *Terreſtria, Sexſolita*] Voces ſine dubio barbaræ, quas expoſitionis gratia ſuper litteratas totidem poſitas, aut alias fortè ab errone ſcilicet aliquo & peregrinatore indocto adjectas, indoctior Librarius pro legitimis habuit, rejectis veris ac litteraris. Quæ temeritas maximas doctiſſimis etiam viris tenebras offudit, veſtigantibus per ſummos labores quæ inveſtigari nequeunt. Has inquam duas voces in Tabulis Ptolemæi, quas Modernas appellant, inveni, ubi deſcribitur litus ſiniſtrum Ponti Euxini. Quin & *Tritonicen* legi; de qua infrà Mela, in initiis Thraciæ. PINTIAN.

55. *Cleptitophagi*] Scribendum *Phthirophagi*: ex Plinio, Strabone, ceteris, ita dicti, quòd in ſorde & ſqualloie degant. BARBARUS.

56. *Achai, Cercetici*] Lego, *Cerceta*, non *Cercetici*, ex Strabone, Ptolemæo, Plinio, Marcellino. Meminit & Alexandrinus Heſychius, in quo vitioſè ſcriptum eſt, *Cerceta gens Indica* pro *gens Scythica*. Dionyſius Byzantius *Cercetios* nominat; nam *Cerceticas* poſſeſſivum potiùs eſt, quàm gentile nomen, unde *Cerceticus portus* Ptolemæo. PINTIAN.

57. *Etiam in confinia Maotidis Syndones*] Videtur ſcribendum diſtinctè, *& jam in confinio Maotidis Sindi* enim i. *Sindi* enim non *Syndones* ſunt Straboni, Stephano, Marcellino, Trogo Pompeio. Valerio Flacco,

Degenereſque, inquit, *ruunt Sindi glomerantque paterno*
Crimine, nunc etiam metuentes verbera turmas. IDEM.

58. *In Heniochorum*] Strabo lib. XI. Phthiotas Achæos ex Jaſonis exercitu Achaiam, quæ hic eſt, habitaſſe: Lacones verò Heniochiam, quorum duces Ῥέκας καὶ Ἀμφίστρατος fuerunt, Caſtoris & Pollucis aurigæ, unde Heniochi appellati. Plinio verò lib. VI. cap. 5. & illius ſimiæ Solino cap. 20. *Polyhiſtorie*, & Marcell. lib. XXII. uno conſenſu *Amphitus* & *Telchio* Caſtoris & Pollucis aurigæ dicti. SCHOTT.

59. *Syndoe in Syndonum finibus*] Legendum, ut dixi, *Sindorum* non *Syndonum*. Præterea *Syndicus portus* redditur in hoc tractu à Ptolemæo, & *Sinda* vicus, non *Syndos*. Strabo quoque *Sindicum* portum & civitatem celebrat. Nec non & Plinius *Sindicam* civitatem. PINTIAN.

60. *Quam duobus alveis in lacum & in mare profluens Corocondamam penè inſulam reddit*] Sic Aldi præferunt exemplaria, propiùs veritatem. Et minus adhuc mendoſè legeretur, *Corocondama palus inſulam reddit.* Ceterùm locus eſt corroſus & mancus, multiſque verbis apertiſſimè caſſus. Poteſt autem jactura reſarciri ex Strabone, nunquam ſatis laudato Scri-

[61] Corocondamam peninſulam reddit. [62] Quatuor urbes ibi ſunt, Hermonaſſe, [63] Cepœ, Phanagoria, & in ipſo ore, Cimmerium. [64] Hâc ingreſſos lacus accipit longè latéque diffuſus; quà terras tangit, incurvo circundatus litore: quà mari propior eſt ([65] niſi ubi aperitur) æquali margine obductus, citra

Scriptore, ſi ad hunc modum legatur: *quam duobus alveis, altero Anticites amnis in lacum profluens Corocondametin, altero lacus ipſe in mare peninſulam reddunt.* Alioquin non fit mihi veriſimile aquas Corocondametidis lacus ita eſſe libratas, ut quod videntur ſignificare verba Auctoris, altero alveo profluant in Mæotidem, altero in Pontum: quod tamen ipſum ſi fieret, non jam eſſet peninſula, ut vult Mela, ſed juſta inſula. De lacu verò *Corocondametide* Stephanus, & Strabo: cujus verba precium operæ legentium abſolvent: totam enim hanc controverſiam dirimere videntur. Plinius etiam de hac peninſula in ſexto, quàm ipſe *Eionem* nominat. IDEM.

Qua duobus alveis in lacum & in mare profluens, Corocondamam peninſulam reddunt] Monui locum hunc eſſe ambuſtum, & verbis fraudatum. Emendavi, ut occurrit: video nunc paucioribus verbis poſſe eundem ſenſum ſervari. Lego igitur: *quam duobus alveis Anticites in lacum, & in mare profluens Corocondama, peninſulam reddunt.* PINTIAN.

61. *Coracandam penè inſulam reddit*] Strabo & Ptolemæus, *Corocondama.* BARBARUS.

Corocondamam peninſulam] Mei arbitrii res eſſet, *inſulam* legeretur, nec quid temerè adderetur. Sic enim Πεϱιηγητὴς,

Α῎λλη ἀπειρεσίη νῆσ☉ πέλει, ἥ ῥά τε λίμνης

Ε῎νδοθι δεξιτερῇ Μαιώτιδ☉ ἐστήϱικται.

Cherſoneſum *Eionem* vocatam ibi collocare videtur Plinius lib. VI. cap. 6. Strabo lib. XI. *Geogr.* κώμην Κοροκονδάμην καὶ Κοροκονδαμῆτιν λίμνην vocat, & Σινδικὴν per ι in prima perpetuò ſcribit. Mox, *lacus excipit*, legi malim. SCHOTT.

62. *Quatuor urbes ibi ſunt, Hermonos, Saccephæ, Spana, Corea, & in ipſo ore Cimmerium*] Quatuor pollicetur urbes, & quinque numerantur. Proinde caſtiganda lectio eſt ad hunc modum: *Quatuor urbes ibi ſunt, Hermonaſſa, Cepœ, Phanagoria, & in ipſo ore Cimmerium*: ex Plinio, Strabone, Ptolemæo. BARBARUS.

63. *Cepœ*] Sic edidi, quum Voſſius perperam edidiſſet *Cepa.* Non Κῆπαι ſunt, ſed Κῆποι. Hinc etiam lib. II. cap. I. edidi *Arimaſpœ*, quum in MS. vidiſſem *Arimampſa*, ut eſt & in Chiſiano, Mediol. *Arimampſo*: Holſtenius teſtatur in MS. legi *Arimaſpa*: unde & Arimaſpas appellatos colligit, quod illi ex Orpheo gratificamur, non ex noſtro Pomponio. GRONOV.

64. *Hac ingreſſos lacus*] Paludem Mæotida intelligit, quæ nunc dicitur *El mar negro.* OLIVAR.

65. *Niſi ubi aperitur*] Scribendum puto, *niſi ubi aperit os*, ut alibi de ſinu Caſpio: *inter Amardos & Paſicas os aperit.* PINTIAN.

66.

citra magnitudinem, prope Ponto ſimilis. Oram quæ à Boſporo ad Tanain uſque deflectitur, Mæotici incolunt, [66] Tatræ, Serachi, Phicores, [67] & oſtio fluminis [68] proximi Ixamatæ. Apud eos easdem artes feminæ quas viri exercent, adeo ut ne militia quidem vacent. [69] Viri pedibus merent, ſagit-

66. *Toreata, Arrichi, Phicores*] *Toreta*, non *Toreata*, Stephanus, Dionyſius, Ptolemæus: cui *Toretice* promontorium eſt, à Toretis nimirum gente. At Strabo in undecimo *Toreata* profert. Item Ptolemæus cum uno tantùm *r Arichi*. At Strabo, Stephanus, Plinius *Arrhechi* per duplex, & penultima producta; etſi in Strabone etiam Græco cum *i* in penultima mendosè legatur, ut docet Stephanus, qui *Arrhechi* in Strabone legit penultima producta. *Phycari* verò Plinio in ſexto cap. 7. gens Mæotica eſt, ſed codex ſcriptus *Phycert* habet. Romana exemplaria *Phyceres*. IDEM.

Toreata, Arrichi, Phicores] Hæc ſæpe examinata fuerunt viris doctiſſimis atque etiam jactata. Interim nihil Voſſius de libris antiquis. Ipſe legi *tatraes erachi phicores*, in Chiſiano erat *themes herachi ſichares*. In Mediol. erat *theteſerachi phic.* Pro *Arrechi* MS. habere *Erachi* teſtatur etiam Holſtenius ad Ortelium. In mediis his igitur perſpicuè celantur *Seraci*, ut vocantur ab Tacito XII. *Annal.* cap. 15. Prima vox videtur contracta & corrupta pro *Dadra*, quod vocabulum interlabente *n* factum pro *Dandra*, Dandaræ, Dandaridæ, & Δανδάριοι Plutarcho in *Lucullo*. Similem certè varietatem in his notavit Holſtenius ad appellationem poſtremam Stephani. GRONOV.

67. *Et oſtio fluminis proximi Iaxamatha*] Scribendum ſine ulla adſpiratione *Iaxamata* ex Ptolemæo, Plinio, Marcellino. PINTIAN.

68. *Proximi Xamatha*] Scribendum *Iaxamatha*. BARBARUS.

Proximi Examata] *Iaxamatha* facti ſunt ab Hermolao, hos correxit P.:.'ianus in *Iaxamata*. Et hunc ſequuntur editiones, quum olim leveretur *proximi Xamatha*, quomodo & in tribus MSS. legi ſcio. Holſtenius verò teſtatus in marginibus Stephanianis MS. habere *Xamata* videtur rectè conjicere, primam litteram ab ultima præcedentis abſorptam videri propter ſimilitudinem, legendumque *proximi Ixamata*, quod ſequendum judicavi. Obſtrepens tamen Voſſius ait, ſi cauſa illa bona eſt, tum quoque ſcribendum fore *Examata*. Et cur quæſo? Nempe quia in melioribus libris magno conſenſu legitur *proximè Xamata*. Ita diſcis cauſam, cur Voſſius ediderit *proximi Examata*. Ego verò nullum talem MS. vidi: & nominaverit Voſſius illos meliores. Nam quod de Valerio Flacco notat, diu ante ad Ammianum lib. XXII. cap. 8. notavit Valeſius, nec tamen vel ipſe in Ammiano ſic corrigit, nec MSStos ita habere dicit. Adde Caſaubonum ad Polyæni librum VIII. cap. 55. Utique ad librum III. cap. I. profeſſus eſt ſe ſcire in ſexcentis litteram illam priorem *i* adjici. GRONOV.

69. *Viri pedibus inhærent*] Vide an non redundet *inhærent*. Multa enim ex gloſſa in Melam irrepſiſſe nemo, paululum modò humanior, nec admodum in ejus lectione hoſpes, inficiabitur. SCHOTT.

Ita.

gittiſque depugnant : illæ equeſtre prœlium ineunt. Nec ferro dimicant, ſed quos laqueis intercepere, trahendo conficiunt. Nubunt tamen : verùm ut nubiles habeantur, [70] non in ætate modus eſt. Niſi quæ hoſtem interemere, virgines manent. Ipſe Tanais ex Rhipæo monte dejectus, adeo præceps ruit, ut cum vicina flumina, tum Mæotis & Boſporus, tum Ponti aliqua, brumali rigore durentur, ſolus æſtus hyememque juxta ferens, idem ſemper & ſui ſimilis incitatuſque decurrat. Ripas ejus [71] Sauromatæ & ripis hærentia poſſident. Una gens, aliquot populi, [72] & aliquot nomina. [73] Primi Mæotici [74] γυναικοκρατούμενοι : [75] regna Amazonum. [76] Fecundos pabulo, at alia ſteriles nudoſque campos tenent Budini. Geloni urbem

70. *Non in ætate modus eſt*] Non ætate nubiles, ſed factis æſtimant. Idem.

71. *Sauromatæ*] *Sarmatæ*, nunc *Magni Bulgari.* Olivar.

72. *Et aliquot nomina*] Quæ res multos ſæpe in errorem induxit, non animadvertentes gentem eandem varia nomina à variis ſortiri vel locis, vel Geographis & Hiſtoricis. Monuit idem de Syria ſup. cap. 11. & de Oceano Dionyſius :

Οὕτως Ὠκεανὸς περιδέδρομε γαῖαν ἅπασαν
Τόσσος ἐὼν, καὶ τόσσα μετ' ἀνδράσιν οὔνομαθ' ἕλκων.

De Nomadibus & Gelonis locum non mutavimus : ſententiam ampliantes, dum certiora occurrant. Schott.

73. *Primi Mæotici gynæ*] Legendum opinor, *Primi gynæcocratoumenæ Amazonum. Deinde Nomades, fecundos pabulo*, &c. & mox, *campos Budini*, abique *tenent.* Idem.

74. *Ginecocratum Onoe*] Scribendum *Gynæcocratumenæ*, hoc eſt, a feminis poſſeſſi, victique. De his & lib. vi. diximus in Plinio. Barbarus.

Γυναικοκρατούμενοι] Id eſt, *mulieribus ſubjecti.* Olivar.

75. *Regna Amazonum*] Plinius, *connubia Amazonum.* Pintian.

76. *Fecundos pabulo ad alia ſteriles nudoſque campos tenent Budini, Geloni urbem ligneam habitant*] Nullo modo procedit hæc lectio : nam Herodotus, à quo omnia hæc hauſit Mela, contraria omnino de Budinis prodit, regionem habitare omni genere arborum frequentem. Puto ergo deſiderari in hoc loco verbum *Nomades*, communi jam & inſanibili librorum omnium peſte : nam de Scythis Nomadibus Herodotus ſcribit, quod hic Mela Budinis accommodat, neque arare, neque ſerere, ſed terram habitare omni arbore nudam. Legatur igitur meo periculo ſic : *Nomades fecundos pabulo, ad alia ſteriles nudoſque campos tenent. Budini Gelonon urbem ligneam habitant*, ex Herodoto in *Melpomene* ad verbum. Lege, deinde pronuncia. Idem.

77.

bem ligneam habitant. [77] Juxta Thyſſagetæ [78] Turcæque vaſtas ſilvas occupant, aluntúrque venando. Tum continuis rupibus, latè aſpera & deſerta regio, [79] ad Arymphæos uſque permittitur. His juſtiſſimi mores; pro domibus nemora: alimenta baccæ, & [80] maribus & feminis nuda ſunt capita. Sacri itaque habentur: adeoque ipſos nemo de tam feris gentibus violat, ut aliis quoque ad eos confugiſſe, pro aſylo ſit. Ultra ſurgit mons Rhipæus, ultraque eum jacet ora, quæ ſpectat Oceanum.

77. *Juxta Thyrſageta Turcaque*] Lego *Thyſſageta*, *Iurcaque*; ex Herodoto in *Melpemene*: cui *Iyrca* ſunt, non *Turca*. Idem vitium in Plinio, apud quem tamen nulla ratione Hermolaus *Turca* agnoſcit. *Thyſſagetas* Valerius Flaccus *Thyrſagetas* nominat; Stephanus cum Herodoto *Thyſſagetas*. IDEM.

78. *Turcaque*] *Iurcaque* Pintianus, qui *Turcas* hinc profligavit, atque utinam ex Europa, tamquam Hercules alter, profligaſſet: æreus ſtaret in omnibus foris & compitis. Plinius *Turcas* agnoſcit lib. VI. cap. 7. & Simocattus apud Euſtathium in *Περιηγητὴν*, Hunnos Scythiæ populos Turcos à Perſis appellatos auctor eſt. Qui de rebus Turcicis noſtra majorumque memoria ſcripſerunt, eorumque originem uſque à capite arceſſere ſtuduerunt, hanc vocem pro legitima agnoſcunt. SCHOTT.

Turcaque] Turcarum, gentis Scythicæ ad Caucaſum montem, meminit Euagrius *Hiſt. Eccleſiaſtica* lib. V. ubi de Juſtino Imp. & lib. ult. cap. 14. ubi de Mauricio Cæſare: Nicephorus lib. XVIII. cap. 20. & 30. Pintianus hîc & in Plinio *Iurcas* reponit, ex Herod. *Melpemene*. Judicent eruditiores. IDEM.

79. *Ad Arymphaes uſque permittitur*] Lego *Argippaos* cum *i* in ſecunda & duplici *pp* & *a* diphthongo in penultima, ex Herodoto in *Melpemene*, etſi Hermolaus *Arymphaos* defendat apud Plinium ex Solini auctoritate, malitque Plinium caſtigare ex minutulis ſordidiſque Auctoribus ſuperque Latinis, quàm ex Herodoto Græco, illuſtri & antiquiſſimo Hiſtorico, apud quem credibile magis eſt reſediſſe vera gentium & locorum nomina, quàm apud Latinos præſertim ignobiles, inſuperque innumeris mendis deformatos, uſque adeo ut ab ipſis qui compoſuerunt, ſi reviviſcerent, opera ſua agnoſci nequirent. Zenobius hos *Orgempeos* appellat. Plinius ſcriptus eodem propè, quo Herodotus, modo *Argempheos* oſtentat. PINTIAN.

80. *Maribus & feminis nuda ſunt capita*] Calvi ſunt, ut latius Herodotus *Melpem.* Maximè ſanè mirandum: tradunt enim Philoſophorum filii, mulieres, eunuchos, & pueros numquam calveſcere: quòd temperamento ſint frigidiore & humidiore, quo capillus alitur, qui nimia cutis ſiccitate excidit: cujus tamen rei cauſſam Ariſtoteles ad cerebri magnitudinem retulit, lib. V. *Hiſt. Animal.* cap. IV. SCHOTT.

POM-

POMPONII MELAE DE SITU ORBIS

LIBER II.

CAP. I.

SCYTHIA EUROPAEA.

Aſiæ in noſtrum mare Tanainque vergentis, quem dixi, finis ac ſitus eſt. [1] At per eundem amnem in Mæotida remeantibus, [2] ad dextram [3] Europe eſt, [4] modò [5] ſiniſtro latere innavigantium appoſita, [6] ac Rhi-

1. *Ac per eundem amnem in Maotida remeantibus ad dextram Europa eſt, modò ſiniſtro latere innavigantium appoſita*] Alia lectio habet, *Ac per eundem amnem in Maotida remeantibus, ad dextram Europa eſt modò, ſiniſtro latere innavigantium appoſita.* Locus eſt ſubobſcurus, ſive ſequutus fueris priorem lectionem, ſive poſteriorem. Dicam tamen quod ſentio. Si quis ex fonte Tanais per Tanaim in Mæotida redierit, revera Europam relinquet ad dexteram amnis: ſed ſi quis ex fonte uſque ad paludem navigaverit, non eſt dubium, quin remigantes ad ſiniſtram eandem relinquent. OLIVAR.

2. *Ad dextram Europa eſt, modò*] Sunt qui poſt *modò*; inciſum faciant. SCHOTT.

3. *Europa eſt modò*] Sic interpungo, *Europa eſt: modò ſiniſtro laterè navigantium oppoſita, Rhipais montibus (nam & huc illi pertinent) proxima, cadentes,* &c. IDEM.

4. *Modo ſiniſtro latere innavigantium oppoſita*] Lego *lateri*, non latere: & Aldus *appoſita* agnoſcit, non *oppoſita.* PINTIAN.

5. *Siniſtro latere innavigantium appoſita, ac Rhipais montibus*] Equidem unde copula *ac* venerit, vix recte deprehendo. Schottus enim, quum in *Spicilegio* nihil dixiſſet, in *Pratermiſſis* dicit ſe interpungere, *modo ſiniſtro lateri navigantium oppoſita, Rhipais montibus.* Sed Pintianus in *Retractationibus* citans *ac Riphais*, notat delendam conjunctionem *ac*, quam voculam Schottus allo litterarum

Rhipæis montibus, nam & huc illi pertinent. Proxima cadentes aſſiduè nives adeo invia efficiunt, [7] ut ultra ne niſum quidem [8] incedentium admittant. Deinde eſt regio ditis admodum ſoli, inhabitabilis tamen: [9] quia [10] Gryphi, ſævum

rum charactere excudi curavit. In Chiſiano erat *in Rhip.* In altero *arepheis.* Hinc deprehendi denique verum, *ſiniſtre latere innavigantium appoſita, à Rhipais,* hoc eſt, progreſſa & incipiens à Rhipæis montibus, qui ſunt ultima ſimul Europæ & Aſiæ verſus oceanum Septentrionalem nota pars. Et quantas mihi, Lector, ob hanc notam gratias debes? Hac enim fuit excitatus Voſſius, ut quod in patria præſtare non poterat, inter cantica inſularia vaticinaretur ſic conſtituendum eſſe locum, *Agrippais montibus proxima, & huc enim pertinent, cadentes* &c. etiam doceret Agrippæos montes vitioſè modò Arimphæos vocari, item Melam ſcripſiſſe antea *mons Argippans*, porro Melam dicere Tanaim in Rhiphæis vel potius Rhipæis montibus oriri. Putat opinor nos in ignatiſſima Septentrionis parte verſari, ubi neniæ quoque ejus vel inſulſiſſimæ curarentur, ut ab Hyperboreis profecti. Quis audiit, quis patietur montes Agrippæos nuſpiam dictos? Rhipæum montem vel Rhipæos montes omnibus decantatos ignorari in Mela, niſi demum lib. III. cap. 5. Credant hoc Voſſiocolaces. Quum Ennius dicit apud Varronem, *Decem coelites quos montibus ſcimus Rhipais fodere*, benè diſcimus, quo uſque extenderint Antiqui Rhipæos montes. Horum latus unum emittebat Tanain, ad alterum habitabant Hyperborei. Itaque & ad Europam & ad Aſiam pertinebant. Ob Tanais fontem eos appellat Mela inter partes ad mare mediterraneum ſpectantes; ſupra eos quidquid erat, rejicit ad Oceanum, neque in eo admittit diviſionem terrarum in Europen & Aſiam. Reliqua Voſſii ſunt plena Abderiticæ indolis. In Mediolanenſi eſt *meripheis.* GRONOV.

6. *Ac Ripais montibus, nam & huc illi pertinent, proxima. Cadentes aſſiduè nives*, &c.] Detrahe conjunctionem, *ac*: & verbum *cadentes*, cum minore littera ſcriptum, ſuperioribus applica. PINTIAN.

7. *Ut ultra ne viſum quidem intendentium admittant.*] Lego *ne viſum quidem inceſſumve admittant*, ex Herodoto evidentiſſimè in *Melpemene*. IDEM.

8. *Intendentium*] Pintian. *inceſſumve*: Propius à vero, *incedentium*: lege Macrobium lib. II. cap. 15. *Somnii.* SCHOTT.

9. *Quia Gryphi ſævum & pertinax ferarum genus.*] Herodotus libro proximè citato *grypas* appellat, quinta inflectione. Latini addita adſpiratione *gryphas* nominant, ſicque in Plinio legendum lib. VII. præſertim cùm Herodotum citet, à quo ut diſſentiret in flexu nominis, nulla erat cauſa. PINTIAN. Herodotus, ut retuli, *Grypas* appellat, quinta Græcorum inflexione. Sed quia Pomponius lib. III. de India differens, *Gryphos* eos ſecunda noſtra nominat, & item Plinius lib VII. cap. 2. quamquam idem rurſus in decimo *Gryphas* vocat, rem in dubium vocatam judicio Lectorum relinquo. IDEM.

10. *Gryphi ſævum & pertinax*] Quid ſi *pernix* legas? ut de Tigribus inf. lib. III. cap. 5. & de Araxi fl. ibidem. Plinius legend. lib. VII. cap. II. initio. Ad hos Plau-

vum & pertinax ferarum genus, aurum terra penitus egeſtum mirè amant miréque cuſtodiunt, [11] & ſunt infeſti attingentibus. Hominum primi ſunt [12] Scythæ, Scytharumque, queis [13] ſinguli oculi eſſe dicuntur, Arimaſpœ. [14] Ab eis [15] Eſſedones uſque ad Mæotida. [16] Hujus flexum [17] Buces amnis ſecat, Agathyrſi & [18] Sauromatæ

Plautus alluſit *Aulularia*: Virgil. ecloga VIII. SCHOTT.

11. *Et ſunt infeſti attingentibus*] Duæ priores dictiones otioſæ. PINTIAN.

12. *Scythæ*] Europæi: hoc nomine Scytharum continentur Sarmatæ Superiores, qui nunc ſunt Poloni & Rutheni, ſive Ruſſi, ſive Roxani: & Podolia regio: & Cherſoneſus Taurica, quæ nunc *Tartaria Minor* dicitur. OLIVAR.

13. *Singuli oculi, Arimaſpi*] Unocula gens Solino cap. 20. Tales Græcis *Cyclopes*. Ennius apud Varronem lib. VI. *de Ling. Lat.* *Decem coclites quos montibus ſcimus Rhiphæis fodere.* quod annotavit & Turnebus lib. XXIII. *Adverſar.* cap. 26. Euſtathius in Dionyſium de his eleganter: Αἰσχόλος μονῶπα στρατὸν ὀνομάζει, διότι τοξικώτατοι ὄντες, ἐπιμύουσι τὸν ἕτερον ὀφθαλμὸν, διὰ τὸ πρὸς τὴν βολὴν εὔστοχον. καὶ τάχα διὰ τὴν ἄγαν ἐκ παίδων εἰς τοῦτο συνάσκησιν, ὡς καὶ οἱ παλαιοὶ λέγουσιν, εἰς βραχύτερον αὐτοῖς ὁ ἕτερος συνέσταλται τῶν ὀφθαλμῶν, ἔτι δὲ ὅτι τοιοῦτοι, ὡς εἰκὸς, ἐκ προϋπαρξάντων ὁμοίων γεννῶνται πατέρων, καὶ τούτου γινομένου εἰσαεὶ, ἀπελίστη τὸ πάθος εἰς ἐθνικὴν ἰδιότητα. εἰ γὰρ δήπου, φασὶν, ἄλλως ἡ φύσις οὕτω τερατῶδες γένος ἔθνους ἐξήνεγκε. καὶ αὐτὸ δὲ τοῦτο Ἀριμασποὶ, καθὰ καὶ Ἡροδότῳ δοκεῖ, ἐκ τοιούτου πάθους καλοῦνται, ὡς οἷον εἰπεῖν μονόφθαλμοι. ἀρὶ μὲν γὰρ τὸ ἓν, Σκυθιστὶ, μασπὸς δὲ ὁ ὀφθαλμός. ἱστορεῖ γὰρ Ἡρόδοτος καὶ τοὺς χρυσοφύλακας Γρύπας ἀνωτέρω τῶν Ἀριμασπῶν οἰκεῖν· τοὺς δὲ Ὑπερβορέους, ἔτι ἀνωτέρω αὐτῶν ἐπὶ θάλασσαν. λέγων καὶ ὅτι ὥσπερ εἰσί τινες Ὑπερβόρειοι, οὕτω καὶ Ὑπερνότιοι. M. Ant. Muretus *Variar. Lect.* lib. XII. cap. 8. Latinè hæc reddidit. Meam igitur verſionem non apponam: ut videant etiam quanta utilitate voluptateque careant, qui Græcè ignorant, & hoc amplius, oderunt. SCHOTT.

14. *Ab eis Eſſedones*] Herodotus, *Iſſedones*. Item Stephanus, qui ab Alemane nominari ait *Aſſedonas*, nec ab alio. Inveniri etiam cum *e* correpta in ſecunda, nec deeſſe qui vocent *Iſſidos*. Ptolemæus cum Herodoto *Iſſedones*. PINTIAN.

15. *Cendenes uſque ad Meotida*] Scribendum puto, *Eſſedones*. Plinius lib. IV. *A Buce*, inquit, *ſuper Mæotin Sauromatæ & Eſſedones*. BARBARUS.

16. *Hujus flexum Buges amnis*] Plinius lib. IV. cap. 12. Memini quoſdam *Hyrgis amnis* ex Herod. Μελπομένῃ legere. SCHOTT.

17. *Butes amnis*] Scribendum *Buces*, ſive *Buges*: quia Græcè *Byges* appellatur & ſtagnum & fluvius. BARBARUS.

18. *Sauromatæ*] Sarmatæ: dixi

tæ ambiunt: quia pro ſedibus plauſtra habent, [19] dicti [20] Hamaxobiœ. Obliqua tunc ad Boſporum plaga excurrens, Ponto ac Mæotide includitur. [21] In paludem vergentia Satarchæ tenent: [22] in Boſporum Cimmerica oppida, [23] Myrme-

eos eſſe Polonos Majores & Minores. OLIVAR.

19. *Dicti Hamaxobiœ*] Ita planè Mediolanenſis & alter MS. quem ipſe inſpexi. Et hoc eſt, quod non adſequentes priores ediderint *Hamaxobita*. Hinc etiam *Tomæ* cap. 2. hujus libri. GRONOV.

20. *Maxobitæ*] Scribendum, *Hamaxobitæ*, ſive *Hamaxobii*, quia pro ſedibus, inquit, plauſtra habent, quæ Græci ἁμάξας vocant. Plinius, Strabo, Ptolemæus. BARBARUS.

21. *In paludem vergentia Sarcaga tenent*] Scribi poteſt *Satarcha*, ut paulò pòſt, *Littora*, inquit, *quæ Satarchæ & Taurici tenent.* De iis lib. IV. Plinii latiſſimè. BARBARUS.

In paludem vergentia Satarchæ tenent] Scribendum videtur, *In pontum vergentia* non *in paludem:* quia ſubdit paulò pòſt, *refugientia uſque ſubſequens litora, quæ Satarchæ & Taurici tenent.* Sed tolerari poteſt *paludem.* Nam anguſtam illam cervicem, ſeu iſthmum, inter ſinum *Carcinitem & Mæotin*, attingentem utrumque mare, qui vocatur *Taphræ* (ut paulò pòſt ſubjungit) *Satarchæ* habitant, auctore Stephano in dictione *Taphra.* Quare in quarto Plinii libro, ubi ait Tauricæ populos claudi ab Occidente Cherrhoneſo, ab Ortu Scythis Satarchis, corrigendus eſt mendoſiſſimus locus, legendumque non *ab ortu Scythis Satarchis*, ſed *habitata Scythis Satarchis.* Pudendo Hermolai errore, qui ait non in totum diſplicere ſibi priorem lectionem, quum in univerſo terrarum ſitu nihil pronunciari poſſit abſurdius quàm Tauricam claudi ab Oriente Scythis Satarchis. Ceterum libuit hîc teſtari me ab Hermolao quotiens occurrit liberè diſſentire, non ut detractam ei velim

Hærentem capiti cum multa laude coronam,

à qua re ſemper mores mei abhorruerunt, ſed honorandæ veritatis cauſa. Cujus dignitas apud hominem verè philoſophum, hoc eſt, qui bona fide ſapientiam colat, quàm ceteræ omnes rationes præponderare debet. Nec committendum fuit, ut quæ falſo tradita ſunt ab homine quantumvis docto, ſed qui in omnibus collimare non potuerit, credulo Lectori imponerent. Sed ut ad rem redeam. Stephanus *Satarchaos* appellat, niſi mendoſus ſit codex: Ptolemæus *Satarchaoi:* Valerius Flaccus *Satarchas.* In Græcis Ptolemæi exemplaribus mendoſè, ut reor, *Sartache oppidum* ſcriptum eſt pro *Satarche*, quod & Latini codices coarguunt. PINTIAN.

22. *In Boſporum Cimmericum oppida*] Aldus, *In Boſporum Cimmerica oppida*, rectius puto, ut ſit à Cimmeriis poſſeſſa conditave. Verba ſunt Strabonis lib. 11. *Nam Cimmerii olim potentiam in Boſporo maximam habuere, unde & Cimmerius Boſporus appellatus eſt. Hi ſunt qui ad Ponti dextram mediterraneam regionem habitantes uſque in Ioniam excurrebant.* Sed ſuper omnia placet legatur, *In Boſporum Cimmerii, quorum oppida*, &c. ut tres diverſas Tauricæ partes, tribus populis aſſignet. Vergentem in paludem Satarchis, In Boſporum Cimmeriis, In Euxinum Tauricis. Nam & Ptolemæo

mecion, Panticapæum, Theodoſia, Hermiſium: in Euxinum mare, [24] Taurici: ſuper eos, ſinus portuoſus, & ideo [25] Καλὸς λιμὴν appellatus, promuntoriis duobus includitur. Alterum [26] Κρις̃ μέτωπον [27] vocant, [28] Carambico, quod in Aſia diximus, [29] par & adverſum: [30] Parthenion alterum. Oppidum [31] adjacet Cherrone, à Diana (ſi creditur) conditum, & [32] Nymphæo ſpecu, quod

mæo oppidum eſt in mediterraneo Tauricæ *Cimmerium*. Pintian.

23. *Myrmecium, Panticapeum*] Scribe cum *æ* diphthongo in penultima *Panticapæum*, ex Strabone, Ptolemæo, Stephano; Ptolemæus tamen *Panticapæa* profert. Barbarus.

24. *Taurici*] Tartari Minores. Olivar.

25. Καλὸς λιμὴν] Id eſt, *bonus portus*. Idem.

26. Κελς̃ μέτωπον] *Arietis frontem*. Idem.

27. *Vocant, Corambico*, &c.] Quid Pintianus legerit, in promtu eſt. Ego malim, bona venia illius; *vocant Corambi, ei quod Aſia diximus, par & adverſum*. Schott.

28. *Carambico quod in Aſia diximus patet adverſum*] Caſtigo, *Carambico, quod in Aſia diximus parte, adverſum*. ut Plinius, tum alibi, tum in ſexto, cap. 30. *ex adverſo in Aſia parte Macrobii*. Pintian.

29. *Patet adverſam*] Frederandus, *parte adverſum*. Melius, *par & adverſum*. Schott.

30. *Parthenion alterum oppidum adjacet Cerone*] Scribendum non *Cerone*, ſed *Cherrhoneſos*, ex Ptolemæo, Strabone, Plinio; qui ſic ait: *Ab Heraclea*, inquit, *Cherroneſo Parthenium promontorium*. Erit ergo ſenſus Pomponii, duo ibi eſſe promontoria, alterum, *Criumetopon*, alterum *Parthenson*, cui oppidum adjacet *Cherroneſus*. Barbarus.

31. *Adjacet Cherrone*] Ita denique edidi, non *Cherroneſus*, ut antehac, quum & Voſſius vel id teſtaretur de antiquis pleriſque quos vidit codicibus, vel *Cherſone*, & Holſtenius pag. 49. eandem fidem ſignaret, niſi quod *Cerone*, nec aliud mihi dictaretur ab tribus MSS. in quibus Mediol. *Cerrhone*. Ita alludunt huc omnes. Gronov.

32. *Nymphæo ſpecu, quod in arce ei ſacratum eſt, maximè illuſtre*] Sic profitetur ſe emendaviſſe Voſſius, quum in veteribus libris legeretur *ess Nymphis*, in quibuſdam verò planè abeſſet *τὸ Nymphis*. Quinam illi fuerint aut ſint, & quanta eis ſit tribuenda auctoritas, in quibus ea vox non exſtat, neſcio: in uno certè vocem illam ipſe novi exſtare, in Chiſiano legitur *ess Ramphis*. Melius tutiuſque facturos nos puto, ſi quod in plurimis eſſe ſcimus, leniſſima ratione adjuvare malnerimus. Certe enim ſcribo, *quod in arce ei & Nymphis ſacr*. Quod opinor unusquiſque approbabit. Nam Locum Dianæ antiquitus ſacratum, item alterum Nymphis docemur claré ab Anonymo Ravennate, quem Voſſius tunc ſupprimebat, lib. v. cap. 11. *Iterum civitates Patuas, Nimpha, Dina*. Quin etiam conſtat Nymphas ſolere tres ſtatui (unde etiam Apollon. Rhod. lib. iv. v. 1430. tres nominat.) ad fontes in-

quod in arce ei & Nymphis ſacratum eſt, maximè illuſtre. [33] Subit tum ripam mare, & donec quinque millia paſſuum abſit à Mæotide, refugientia uſque ſubſequens litora, [34] quoad Satarchæ & Taurici, peninſulam reddit. [35] Quod inter paludem & ſinum eſt, [36] Taphræ nominatur. Sinus Carcinites. In eo urbs eſt [37] Carcine: quam duo flumina, Gerros & Hypacaris, uno oſtio effluentia attingunt: verum diverſis fontibus, & aliunde delapſi.

que antris, & plerumque illis vel Deum addi ex agreſtium numero, vel aliquam ex deabus, & maximè in iis Dianam. Qua in re ne laſciviat Chriſtiani ſenis dextra & mens, nec ut Voſſius poſt ſeptuageſimam meſſem ponat quæſtionem de Diana trium Nympharum appendice, & ubi Fauni vel Satyri lavantis ſeſe Dianæ fiant ſpectatores, ecce tibi ipſos lapides per hominem, mihi illaudabilem, publicatos. Quid enim refert huc addi numiſma Thermitanorum in Sicilia ex Theſauro Palatino, quo Hercules illis additur? IDEM.

33. *Subit tum ripam mare*] Admonendum duxi Lectorem; appellari *ripas* à Mela, litora quæ recta tendunt, nec ullis finibus inflexa curvave ſunt, à ſimilitudine riparum in fluviis qui in terram non excurrunt. ut lib. III. de Luſitania, *frons illa aliquandiu rectam ripam agit.* & in eodem libro de Gadibus, *eaque anguſto ſpacio & veluti flumine à continenti abſciſſa, quà terris propior eſt penè rectam ripam agit.* & in India: *Primò recedentis oras æqualiter impellit, & ut non intret aliquantum patens ſinus erat, ſed quas ripas influxerat bis irrumpit.* & de ora exteriore Africæ: *Vaſta omnia, vaſtis præciſa montibus, ripæ potius quam litora.* PINTIAN.

34. *Quoad Satarchæ & Taurici*] De his egi ad lib. I. cap. 2. GRONOV.

35. *Quod inter paludem & ſinum eſt Chatera nominatur*] Scribendum non *Chatera*, ſed *Taphra*, Plinius, Strabo, Ptolemæus, Florus, etiamſi *Capra* in eo ſcriptum eſt. BARBARUS.

36. *Taphræ nominatur*] Ptolemæus *Taphros.* Stephanus numero & unius & plurium *Taphre*, & *Taphræ.* Herodotus in quarto *Taphros* cum Ptolemæo. Cùm ſit igitur Mela tam conſtans Herodoti aſſectator, ut nihil quod poſſit, non ab illo deſumat, mallem hic legeretur *Taphros*, quàm alio modo. PINTIAN.

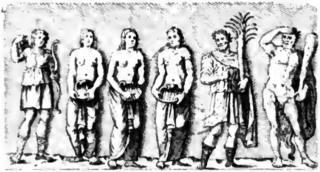
37. *Carcyne, quam duo flumina Gerros & Hyppacares attingunt*] Scribendum *Carcine*, per i. Item, *Hypacyris*, non *Hyppacares.* Herodotus: *Sextum*, inquit, *flumen eſt Hypacyris è lacu profluens, qui per Nomadas juxta Carcinen in mare volvitur.* Ptolemæus videtur *Pagyrin* urbem, & *Pagyritas* populos haud longè à *Carcina* poſuiſſe, quaſi non modò *Hypacyris*, ſed etiam *Pagyris* hic fluvius dici poſſit. Plinius lib. IV. *Sinus*, inquit, *Carcinites appellatur, flumen Pacyris*: ubi nos, quia *Placyris* legebatur, correximus *Hypacyris*, ex Herodoto, quod magis probamus: vel *Pagyris*, ex Ptolemæo. BARBARUS.

38.

Digitized by Google

EPITYNCHANVS·M·AVRELI·CAES·LIB·ET· A CVBICVLO·FONTIBVS·
ET·NYMPHIS·SANCTISSIMIS·IIIVIVM EX VOTO·RESTITVIT·

TI·CLAVDIVS·ASCLEPIADES
ET·CAECILIVS·ASCLEPIADES
EX VOTO·NYMPHABVS·D·D·

LAPIS IN HORTIS MATTHÆIS.

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III
NAPOLI

Digitized by Google

pſi. [38] Nam [39] Gerros inter [40] Baſilidas & Nomadas, [41] *Hypacaris per Nomadas* evolvitur. Silvæ deinde ſunt, quas maximas hæ terræ ferunt, & Panticapes, Nomadas Georgoſque diſterminans. [42] Ter-

38. *Nam Gerros inter Baſilidas & Nomadas evolvitur*] Duos promiſit, alterum tantum fluvium reddidit. Apparet igitur locum eſſe truncatum, & verba omiſſa Librarii indiligentia. Reſarcietur tamen ex Herodoto in lib. iv. & Plinio item in lib. iv. cujus verba ex cap. 12. ſubjeci: *Nam Gerrhos Baſilidas & Nomadas ſeparat, Hypacyris per Nomadas & Hylæos fluit.* *Hypacyris* enim legendum in Plinio, non *Hypanis*, quod Hermolaus non vidit. Conſtabit hoc apertè conferenti Herodotum cum Plinio, & Pomponio. Illud addo, *Gerron* cum duplici *rr* ſcribi Stephano, Herodoto, Plinio, Melæ; cum uno tantum Ptolemæo, & Valerio Flacco. *Hypacyrin* autem *Hypacarin* aliquando Herodotus nominat, ſi mendum non eſt in exemplari. Pintian.

39. *Gerros inter Baſitidas*] Lego *Baſilidas*, ex Plinio, Strabone, ceteris, ac ipſo infra Pomponio: *Baſilidis*, inquit, *ab Herculo & Echidna generis principia ſunt, mores regii.* Barbarus.

40. *Baſilidas*] *Walachi* nunc, Nomades quoque uſque ad Iſtrum fluvium: à Tauricis uſque ad Iſtrum eſt *Walachia*, quam olim habitarunt Getæ, δρόμος Ἀχίλλειος. Olivar.

41. *Hypacaris per Nomadas*] Nolui huic ſcripto aut potius editioni invidere has voces quas illi ex Plinio reſtituendas cenſuit Pintianus: cui ſic obſequitur Voſſius, ut quaſi vera Melæ verba adſciverit, & ut ſolet ea res fluere, ſic citaverit ad Plinium Harduinus, quum tamen non ita ſit hoc manifeſtum. Illud igitur ut ſcires, Lector, hactenus retinenda putavimus, ut tamen diverſo charactere exprimerentur: nam certè videri etiam Mela poteſt non ſic ſcripſiſſe. Quippe Plinius eadem ferè habens, quæ Mela, non modò per Nomadas, ſed etiam per Hylæos fluere eum ſcribit. Licet enim vocet Hypanim, nequit tamen alium quam Hypacarin intellexiſſe, ut etiam corrigit Pintianus, non ſine magna probabilitate, certè me applaudente, quum nugatoria ſit cogitatio Voſſii de inſigni errore Plinii, quia viderit in hoc loco Melæ deeſſe fluvium, ſupponentis eum. Quid facilius, quum Hypacyrin vocaverint interdum hunc amnem, inde corrumpi in Hypanim? Herodotus verò quum illum tradat ἐς δεξιὴν ἀπέργειν τὴν Ὑλαίην quidni veriſimile eſt Hylæorum quoque mentionem factam ab Mela? Animadvertas, Lector, id adſtutè præteriri ab Voſſio verba Herodoti arripiente. Sed neque certi eſſe poſſumus, utrum Mela ſcripſerit *per Nomadas*, an verò *juxta* vel *ſecundum*, ut alibi loquitur, quod ſanè ex Herodoto videtur colligi: cujus verba ſunt, Διὰ μέσων τῶν Νομάδων Σκυθέων ῥέων ἐκδιδοῖ κατὰ Καρκινῖτιν πόλιν ἐς δεξιὴν ἀπέργων τὴν Ὑλαίην. Qui fluvius per medios Nomadas Scythas fluit, is certè ad utrumque latus habet hos Scythas: quomodo igitur ille ad dextram coercet Hylæan? Dubites etiam, an τὸ *inter* repetierit, ut lib. ii. cap. 5. de Axio & Peneo reperit τὸ *per*, vel etiam variaverit alio modo phraſin, ut facit lib. iii. cap. 8. de Sabi & Coto. Gronov.

[42] Terra tum longè diſtenta excedens, tenui radice litori adnectitur. Poſt ſpatioſa modicè, paulatim ſe ipſa faſtigat, & quaſi in mucronem longa colligens latera, facie poſiti enſis allecta eſt. Achilles infeſta claſſe mare Ponticum ingreſſus, ibi ludicro certamine celebraſſe victoriam, & cùm ab armis quies erat, ſe ac ſuos curſu exercitaviſſe memoratur. Ideo dicta eſt δρόμος Ἀχίλλειος. Tum Boryſthenes gentem ſui nominis abluit, [43] inter Scythiæ amnes amœniſſimus: turbidis aliis liquidiſſimus defluit, [44] placidior *quoque* quàm ceteri, potarique pulcherrimus. Alit lætiſſima pabula, magnoſque piſces, quibus & optimus ſapor & nulla oſſa ſunt. Longè venit, ignotiſque ortus è fontibus, quadraginta dierum iter alveo ſtringit: tantoque ſpatio navigabilis, [45] ſecundum Boryſthenida & Olbiam, Græca oppida, egreditur.

42. *Terra tam longè diſtenta excedens, tenui radice litori adnectitur*] Verbum, *excedens*, videtur eſſe ſupervacuum. PINTIAN.

Terra tam longè diſtenta excedens, tenui radice litori annectitur] Verbum, *excedens*, ut dixi in Scholiis meis, viſum fuit ſuperfluere: ut autem nunc ampliem judicium, faciunt verba illa Pomponii, in Italia, *Ab Alpibus incipit in altum excedere*. Puto nihilo minus verba hic aliquot omiſſa, vel, *in altum*; vel, *in pontum excedens*, vel aliquid ſimile. IDEM.

43. *Inter Scythiæ*] Dixi à fontibus Tanais uſque ad Danubium vocari regionem Scythicam, vocabulo univerſali. OLIVAR.

44. *Placidior quoque quàm ceteri*] Secunda vox debetur uni Voſſio, quam non antea editi agnoſcunt, MSSti nulli ex eis, quos novi, probant: ipſe vocem unam edere ad veniam hujus interpoſitionis dedignatus fuit. Itaque diverſus ſaltem character ejus originem ſignificet, ſi expellere non placet, quod mihi quidem maximè faciendum videtur, & mitti ad Auctoris cadaver. GRONOV.

45. *Secundum Boryſthenida & Olbida Græca oppida egreditur*] Lego, *ſecundum Boryſthenida, Olbiam, Græcum oppidum egreditur*, ex Ptolemæo, cui Boryſthenis & Olbia idem oppidum eſt. Conjungit autem Mela duo ejuſdem oppidi nomina, nulla interjecta aut copula, aut disjunctione, peculiari quodam more, quem nonnunquam ab eo ſervari obſervavi, (ut cap. ſeq. de Grunoe, & in fine ejuſd. cap. infra) notabiturque cùm uſus poſcet. Ceterum Strabo, Stephanus, Plinius *Boryſthenem* urbem, non *Boryſthenida* appellant, quæ & *Olbia* dicta ſit & *Olbiopolis*, condita à Mileſiis, ideoque *Miletopolis* etiam appellata. Hermolaus mendoſa hæc Melæ verba pro ſinceris citat, in *Plinianis Caſtigationibus*. PINTIAN.

46.

tur. Callipidas [46] Hypanis includit. Ex grandi palude oritur, [47] quam Matrem ejus accolæ appellant: & diu qualis natus eſt defluit. Tandem non longè à mari, ex parvo fonte, [48] cui Exampeo cognomen eſt, adeo amaras aquas accipit, ut ipſe 65
quoque jam ſui diſſimilis & non dulcis hinc defluat. [49] Axiaces proximus [50] intra Callipidas Axiacaſque

46. *Hypanis*] Vulgata lectio. Fredenandus reponit *Hypacaris.* De illo Vitruvius lib. VIII. cap. 3. & Ovid. lib. III. *Transformat.*

Quid? non & Scythicis Hypanis de montibus ortus,
Qui fuerat dulcis talibus vitiatur amaris.

SCHOTT.

47. *Et quam matrem, ejus accolæ appellant*] Ita legendum, ut verbum *ejus* ſuperioribus adjungatur, non inferioribus: intelligaſque paludem matrem Hypanis vocari, ex Herodoto in *Melpomene.* PINTIAN

48. *Cui Exampeo cognomen eſt*] Herodotus modò *Hexampaon*, cum adſpiratione in prima & per *α* diphthongon in tertia, modò ſine utroque *Amaxampeon*, in *Melpomene.* IDEM.

49. *Aſiaces & Aſiaca*] Scribendum per *x* *Axiaces* & *Axiaca.* Eſt autem fluvius is inter amnes Tyram & Boryſthenem, Ptolemæus auctor. BARBARUS.

50. *Intra Callipidas Axiacaſque deſcendit*] Rectius legetur, *inter Callipidas, &c.* PINTIAN.

Intra Callipidas Axiac.] Poteſt fluvius intra duos populos deſcendere, ſi ab fonte ad exitum per fines eorum labatur, atque in iis contineatur. Sic loquitur Auctor infra lib. II. cap. 7. *Corſica intra latera tenuis & longa.* Quod ubi fit, alter populus debet ſtatui interior & mediterraneus eſſe, alter qui inde excipit, litoralis. Id hoc loco ſupponi nequit, quum tam Callipides quàm Axiacæ ponantur in ora Ponti Euxini inter Boryſthenen & Tyran amnes. Hoc eſt, quod negat Voſſius in Appendice, ſcribens [Callipidas gentem mediterraneam utramque ripam inſediſſe conſtat ex omnibus & ex ipſo quem paſſim ſequitur Herodoto, qui eos ſupra Olbiam longe à mari remotos ſcribit.] Miror, quemadmodum hæc coeant. Olbiam Herodotus non nominat, ſed Olbiopolitas. Præterea ſcribit ἀπὸ τοῦ Βορυσθενεϊτέων ἐμπορίου πρῶτοι Καλλιπίδαι νέμονται. Ea eſt deſcriptio Olbiæ vel Boryſthenidos. Quàm procul quæſo vel id ipſum oppidum (quod utrumque Mela ponit ad egreſſum Boryſthenis in Pontum) à mari? aut quàm procul iſte populus, qui primus ab eo ſequitur? Tu judica, Lector. Sed etiam id judica, quod ibidem addit Voſſius, [abſurdum eſſe exiſtimare gentem fluvio cognominem alteram tantùm tenuiſſe ripam.] At quid illic in lib. IV. cap. 18. ſcribit Herodotus? Διαβάντι τὸν Βορυσθένεα ἀπὸ θαλάσσης πρῶτον μὲν ἡ Ὑλαίη· ἀπὸ δὲ ταύτης ἄνθρωποι οἰκέουσι Σκύθαι γεωργοί. τοὺς Ἕλληνες οἱ οἰκέοντες ἐπὶ τῷ Ὑπάνι ποταμῷ καλέουσι Βορυσθενεΐτας. Nimis clara ſunt, quàm ut vel interpretemur, vel plura dicamus. Poſſem enim citare alios. Sed & ipſe vidi in MS. codice *inter*, ut ſupra dicitur *Gerros inter Baſilidas & Nomadas evolvi.* infra *Rhodanus*

caſque deſcendit. Hos ab Iſtricis Tyras ſeparat, ſurgit in Neuris: quà exit, ſui nominis oppidum attingit. [51] At ille, qui Scythiæ populos à ſequentibus dirimit, [52] apertis in Germania fontibus, alio, quàm deſinit, nomine exoritur. [53] Nam per [54] immania magnarum gentium diu Danubius eſt: dein-

nus ſubinde grandior inter Volcas & Cavaras emittitur. lib. II. cap. 3. *Nar inter Pyraos & Liburnos emittitur.* Etiam Pintianus id vidit & audiri debuit, etſi nec ipſe mutaverim. GRONOV.

Hos ab Iſtricis Tyra ſeparat] Lego, *Hos ab Iſtriis Tyra ſeparat.* Nam ab Iſtro urbe Thraciæ, quæ ab aliis *Iſtropolis*, ab Arriano in *Periplo Iſtria* dicitur, *Iſtrius* gentile nomen deducitur, auctore Stephano. Ab *Iſtria* autem *Iſtrianus.* Eſt & in Ionio gens *Iſtri*, à qua poſſeſſivum nomen fit Iſtricus, eidem. PINTIAN.

51. *At ille*] Danubius eſt, qui Scythiam, ſive Walachiam, ſive Tartaros Minores à ſequentibus populis dirimit: à Bulgaris & Boſinis. OLIVAR.

At ille qui Scythia] Lege meo periculo: *At Iſter, qui Scythia.* SCHOTT.

52. *Apertis in Germania fontibus*] Oritur Danubius in Abnobio Germaniæ monte. OLIVAR.

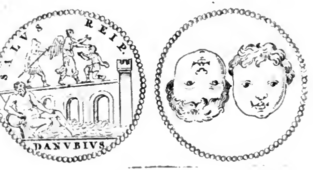
Apertis in Germania fontibus, alio quàm deſinit nomine exoritur] Diſpiciendum an legi potius debeat, *Abnoba Germaniæ monte, alio quàm deſinit*, &c. ex Plinio lib. IV. Ruffus Feſtus in tralatione Dionyſii:

Abnoba mons Iſtro pater eſt, cadit Abnoba hiatu:
Flumen, in Æoos autem convertitur axes.

Meminit quoque Ptolemæus *Abnoba*, quem ipſe *Annobam* nominat. PINTIAN.

53. *Nam per immania magnarum gentium*] Per Auſtriam, Ungariam, (quarum altera dicitur Pannonia Superior, hoceſt, Auſtria; altera, Ungaria Inferior) per Myſiam, inter Bulgariam & Walachiam, uſque ad Pontum. OLIVAR.

54. *Immania magnarum gentium*] *Spacia* addunt quid. codd. Sed hic gloſſematis fœdarunt vel Ludimagiſtri, vel Librarii optimos quoſque Auctores, nulla habita ratione

[55] deinde aliter [56] appellantibus accolis, fit Iſter, [57] acceptiſque aliquot amnibus, ingens jam, & eorum qui in noſtrum mare decidunt, [58] tantum Nilo

ne conciſè loquendi conſuetudinis Melæ, cum Criſpo Salluſtio communis, nam & hîc mirè hodieque harpyiarum unguibus contaminatus circumfertur, ſuprà quoque *faſtigiat*, pro *faſtigat* quidam legunt. Non ſequor: tametſi Cæſar & Livius *faſtigiatus* hodieque præferunt: poëtæ enim *faſtigatus*, rectius. Utitur inf. lib. III. cap. I. Schott.

55. *Deinde aliter appellantibus*] Dicitur *Iſter* ab Aria civitate Walachiæ uſque ad Pontum. Olivar.

Deinde aliter appellantibus] Strabo lib. VIII. Καὶ τοῦ ποταμοῦ τὰ μὲν ἄνω καὶ πρὸς ταῖς πηγαῖς μέρη, μέχρι τῶν καταρακτῶν, Δανούβιον προσηγόρευον, ἃ μάλιστα διὰ τῶν Δακῶν φέρεται· τὰ δὲ κάτω μέχρι τοῦ Πόντου τὰ περὶ τοὺς Γέτας καλοῦσιν Ἴστρον. Schott.

56. *Appellantibus accolis*] MSS. duo, *appellantibus enim accolis*. Gronov.

57. *Acceptiſque aliquot amnibus*] Sexaginta amnes in ſe recipere, omnes navigabiles, auctor Plinius lib. IV. cap. II. & Solin. cap. 19. *Polyhiſt.* Lucanus lib. II.

Iſter caſuros in quolibet æquora fontes
Accipit, & Scythicas præceps eructat in undas.

Idem lib. III. *Multifidum* vocat. Valer. Flaccus,

Haud procul hinc ingens Scythici ruit exitus Iſtri.

Schott.

58. *Tantùm Nilo minor*] Rurſum diſcedit ab Herodoto ſuo; qui majorem eſſe Danubium affirmat, *Euterpe.* Salluſtius à nobis ſtat in fragmentis *Hiſtor.* *Iſter*, inquit, *ſecundum Nilum amnium maximus, qui in mediterraneum pelagus influunt.* Ariſtot. Μετεωρ. lib. II. Ἴστρος καὶ ὁ Νεῖλος μέγιστοι τῶν ποταμῶν εἰσι τῶν εἰς τὴν θάλασσαν ἐξιέντων. Et Lucanus lib. III. de Nilo:

Non minor hic Iſtro. ——

Arrianus Iſtrum majorem eſſe adfirmat. Vide & Agell. cap. 7. lib. X. *Noct. Attic.* Idem.

59.

Digitized by Google

lo minor, [59] totidem quot ille oſtiis, ſed tribus tenuibus, reliquis navigabilibus, effluit. Ingenia cultuſque gentium differunt. Eſſedones funera parentum læti & victimis ac feſto coitu familiarium celebrant. Corpora ipſa laniata, & cæſis pecorum viſceribus immiſta epulando conſumunt. Capita ubi fabrè expolivere, [60] auro vincta [61] pro poculis gerunt. [62] Hæc ſunt apud eos ipſos pietatis ultima officia. [63] Agathyrſi ora artuſque pingunt: ut quiſque majoribus præſtat, ita magis vel minus: ceterum iiſdem omnes notis, & ſic ut ablui nequeant.

59. *Totidem quot ille oſtiis*] Tanta quoque in hoc de oſtiorum numero opinionum varietas, quanta in Nilo. Strabo enim, Solinus, & Ammianus ſeptem nobiſcum dant: & poëtæ *ſeptemgeminum*, Ovidius, Stat. Papinius & Val. Flaccus: Ptolemæus verò, Plinius, & Tacitus ſex illi attribuunt: Herodotus, Ephorus & Dionyſius Afer quinque dumtaxat. Loca piget exſcribere: ſat habeo digitum in fontes intendiſſe. Sunt & de fonte Danubii, non ſecus atque de Nili, repugnantes ſententiæ Geographorum, & Hiſtoricorum: Herodotus enim & Ariſtot. 1. *Μετεωρ.* ab urbe Pyrrhene, hoc eſt, Pyrrhenæo ſaltu derivant: hic tamen lib. *περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων* ſecum pugnat, cujus etiam ſententiam in Dionyſ. Euſtathius attulit: Apoll. Rhodius in *Argonaut.* à Rhipæis montibus deſcendere: Æſchylus verò *Prometheo*, & Pindarus *Olympiis*, ab Hyperboreis montibus oriri magno errore tradiderunt. SCHOTT.

60. *Auro cincta pro poculis gerunt*] Legendum videtur, *pro eoncculis gerunt*, ex Herodoto in *Melpomene*, non longè à principio. PINTIAN.

61. *Pro poculis gerunt*] Immodicè doctum ſe hic oſtentare conatur Voſſius, dum illuſtrat vocem *ἄγαλμα*, & quidem ex ſuo Grammatico anonymo, qui nihil dicit, quod non ſatis tunc erat notum. Et interim in hac lectione maculandum erat nomen Pintiani, quia in Salmaſio jam nulla erat aura; quum tamen Salmaſius primus hunc locum ſtabiliverit ad hunc modum in Notis ad Lampridium pag. 179. GRONOV.

62. *Hæc ſunt apud eos ipſos pietatis ultima officia*] Melius: *Hæc ſunt apud eos ipſius pietatis ultima officia.* PINTIAN.

63. *Agathyrſi*] Eadem Amm. Marcellinus lib. XXXI. *Gelonis Agathyrſi collimitant; interſtincti colore cæruleo corpora ſimul & crines: & humiles quidem minutis atque raris; nobiles verò latis, fucatis, & denſioribus notis.* Hinc apparet quare Virgil. lib. IV. *Æneid.*

Creteſque, Dryopeſque fremunt, pictique Agathyrſi.

Martiali quoque *picti Britanni*. *Gelonos* quoque, de quibus mox, pictos idem Maro appellat lib. II. *Georg.* & Vibius Sequeſter: *Geloni Thraciæ populi picti corporis partes.* ubi fortè *Scythiæ populi* leg. Vide inf. lib. III. cap. 6. SCHOTT.

queant. [64] Satarchæ auri & argenti maximarum peſtium ignari, vice rerum commercia exercent. Atque ob [65] ſæva hyemis admodum aſſiduæ, demerſis in humum ſedibus, ſpecus aut ſuffoſſa habitant [66] totum braccati corpus; & niſi quà vident, etiam ora veſtiti. [67] Tauri, Iphigeniæ & Oreſtis adventu maxime memorati, immanes ſunt moribus, immanemque famam habent, ſolere pro victimis advenas cædere. [68] Baſilidis ab Hercule & Echidna generis principia ſunt, mores regii, arma tantum ſagittæ. Vagi Nomades [69] pecorum pabula ſequuntur, [70] atque ut illa durant, ita [71] diu ſtatam ſe-

64. *Sarmata auri & argenti maximarum peſtium ignari*] Scribe, *Satarcha*, non *Sarmata*, ut ex Solino caſtigavit Mariangelus. De Satarchis paulò ante dictum. PINTIAN.

Sarmata] Satarchis tribuit Solinus cap. 20. *Satarcha*, inquit, *uſu auri argentique damnato in æternum ſe a publica avaritia abdicarunt. Scytharum interius habitantium aſperior ritus: ſpecus incolunt.* SCHOTT.

65. *Sæva hiemis*] Sic ſup. paullò, *immania gentium.* Helleniſmus Corn. Tacito ſæpe & Salluſtio aliiſque uſitatus: Exempla in mundo ſunt; & inf. lib. III. cap. 6. IDEM.

66. *Totum braccati corpus*] Hinc apud Cic. Anacharſis Scytha *Tuſculan.* V. *Mihi amictus eſt Scythicum tegmen, calceamentum ſolorum callum, cubile terra, pulpamentum fames: lacte, carne, caſeo veſcor.* Et ſanè miratur Galenus alibi gentem adeò barbaram & immanem Anacharſidem & Abarim Philoſophos ſingulari & eruditione, & vitæ continentia dediſſe. IDEM.

Totum braccati corpus] Ovid. *de Ponto:*

Pellibus, & laxis arcent mala frigora braccis.

ἰδιωτισμὸς autem eſt, ut inf. de Britannis, *vitio corpora infecti.* IDEM.

67. *Tauri, Iphigenia*] Vide Ovid. lib. IV. eleg. 4. & lib. III. *Ponto* eleg. 2. IDEM.

68. *Baſilidis ab Hercule*] Herod. Μελπομένῃ: *Hercules cum Echidna concubuit, ex qua tres ſuſcepit liberos Scytham, Agathyrſum, Gelonum, genus unde Baſilidum.* IDEM.

69. *Pecorum durant, ita diu*] Forte, *ut illa perdurant, ita hi ſtatam ſedem agunt.* & inf. *ubi vino permiſcuere*, ex Herod. *Melpom.* leg. conjicio, & *annis ſingulis*, ex eodem. IDEM.

70. *Atque ut illa pecorum durant*] Legendum, *pecori durant.* PINT.

Atque ut illa pecorum durant, ita diu ſtatam ſedem agunt] Diſpice an ſit concinnior lectio: *atque ut illa pecori durant, ita hi ſtatam ſedem agunt:* ut adverbium adverbio, pronomen pronomini opponantur. IDEM.

71. *Diu ſtatam ſedem*] Freden. conjectat, *ita hi ſtatam ſedem agunt* ſcripſiſſe Melam. Mihi non probat: particulam enim *diu* Melæ in deliciis eſſe obſervabit non admodum in ejus lectione hoſpes. De hoc ſup. ad cap. 8. lib. I. Hinc Numidarum *errantes domos* vo-

ſedem agunt. Colunt Georgi exercentque agros. 72 Axiacæ furari quid ſit ignorant: ideoque nec ſua

vocat Lucan. lib. I. *Pharſ.* & Horat. lib. III. oda XXIV.

Campeſtres melius Scytha
Quorum plauſtra vagas ritè trahunt domos,
Vivunt.

& Silius lib. III.

Nulla domus, plauſtris habitant, migrare per arva
Mos, atque errantes circumvectare penates.

SCHOTT.

72. *Axiaca furari quid ſit ignorant*] Indigna eſt Holſteniano nomine ſententia, qua is hoc loco perperam hic ſcribi notavit in marginibus Stephanianis pro *Apaſiaca* vel *Aſpaſiaca*; qui qualeſcunque ſint, utique ſunt inter Scythas Aſiaticos; quum hic de Europæis ſit ſermo: & jam antè hi ipſi *Axiaca* præceſſerunt cum fluvio cognomine, non Apaſiacæ. Mela autem non videtur aliorum populorum mentionem feciſſe aut facere voluiſſe in deſcribendis moribus, quàm quorum meminit in ipſa Geographia & notitia regionis. Quod quum certiſſimum & manifeſtiſſimum ſit, tum miror viros eximios id agnoſcere pigrari & contra tendere. Quis enim non Voſſianos *Auchetas*, ne quid aliud, certè ſpecioſiores quàm veriores exiſtimet? Nuſpiam eorum meminit Mela, nuſpiam eis ſedem aliquam attribuit; & id credo intererat ad perfectionem ſcripti hujus Pomponiani, ut ſciremus, quis inter eos præcipuus honos eſſet. Immo ſunt alieni à Mela, alieni ab antiquis libris, non tantum melioribus, ſed omnibus, in quibus legitur vel *interlocantes* vel *interlocantis*, ut ipſe etiam vidi, & habet quoque Mediolanenſis, ſed tertiæ ſyllabæ ſuperſcripto *io*. Quis non cenſebit hanc ſcripturam nos ducere non ad *inter Auchetas*, ſed *inter jocantes*, quod ut ſimpliciſſimum & ultro emicans reducere non fui veritus. Atque etiamnum ſedet hæc ſententia, etiamſi Voſſius mihi obducat Salmaſium, cujus ſatagentis denique inventum *interjugatim* numerum obtinet Voſſiani *transjugare*, & utrumque illuc mittendum, ubi nunquam fuerunt Latina. Si Voſſium audias, in perpotando lis ſeria agi debet, & intempeſtivi illic ſunt joci. Ille quoque Voſſius eſt, qui gemmulas amabat exoſculari. Scilicet inter interius habitantes nominavit Mela *Auchetas*, & quia alibi non meminit, ideo hic fuerunt reducendi. Qua in regionis iſtius parte eos inveniemus? Nimium patent illi interius habitantes, quàm ut ſoli ex Græca Lingua *Aucheta* iſtic veſtigari queant. Etiam *locatus* & *jocatus* miſcentur apud Feſtum in *Rigido*. Si voluiſſet *Auchetas* nominare id feciſſet in relatione fontium Hypanis, ubi locantur ab aliis, ſicut Neuros nominat in ortu Tyræ, quos mox iterum ideo citat. Et hic idem ratiocinandi fons vetat etiam aurem dare eidem Holſtenio lib. I. cap. 19. legenti *Budini Gelonon urbem ligneam habitant*, licet ad confirmationem hujus lectionis obtendat MS. quem contulerit. Primò enim nihil dicit novi, quum omne id jam prolatum ſit ab Pintiano. Sed Gelonos omnino ſtabilit ipſe Mela lib. II. cap. I. ſcribens Gelonos velare ſe cutibus hoſtium; de quibus certè id non ſcripſiſſet, niſi antè de poſitione eorum meminiſſet. Quin etiam an MS. ille, quem citat, clarè habuerit *Gelonon*, dubitare licet, quum ſint MSSti, in quibus non *Gelonon* legitur,

ſua cuſtodiunt, nec aliena contingunt. Interius habitantium ritus aſperior, & incultior regio eſt. Bella cædeſque amant: moſque eſt bellantibus, cruorem ejus, quem primum interemerunt, ipſis è vulneribus ebibere. Ut quiſque plures interemerit, ita apud eos habetur eximius. Ceterum expertem eſſe cædis, inter opprobria vel maximum eſt. Ne fœdera quidem incruenta ſunt; [73] ſauciant ſe qui paciſcuntur, exemtumque ſanguinem ubi permiſcuere, deguſtant. Id putant manſuræ fidei pignus certiſſimum. Inter epulas quot quiſque interfecerit referre, lætiſſima & frequentiſſima mentio: [74] biniſque poculis, qui plurimos retulere, [75] perpotant. Is inter jocantes honos præcipuus eſt.

gitur, ſed *Gelonion*, ut in Chiſiano & Mediolanenſi: ex qua ſcriptura, ut videtur, Scribæ curioſioris, & duplicem referre volentis (ut ſæpe factum novimus, maximè in Nazariano Floro, in Livio Puteanæo) tam illud quàm hoc exoritur. Sed & quod ad hos Axiacas attinet, noverat Holſtenius utique hos ipſos Polybii & aliorum Ἀπασιάκας à Mela recenſeri ſub vocabulo Pæſicarum lib. III. cap. 5. Gronov.

73. *Sanciant ſe qui paciſcuntur*] Eumdem & Medorum morem fuiſſe auctor Solinus cap. 20. De Catilinæ conjuratis non diſſimilia Salluſtius & Tacitus. Schott.

74. *Biniſque poculis, qui plurimos retulere perpotatis interlocantis*] Scribendum fortaſſe *interlocantur*, non *interlocantis*, hoceſt, interius vel medii, honoris & dignationis cauſa ponuntur, ut illud Ovidianum in *Faſtis*,

Et medius juvenum, non-indignantibus ipſis,
Ibat: & interior, ſi comes unus erat.

Ut ſequatur: *Is*, inquit, *honos præcipuus eſt*. Syllaba enim, *Is*, cum verbo illo juncta, conturbabat intellectum. Eſt autem Pomponiana multis locis acclamatio hæc, ut in eo de Hyperboreis: *Semet*, inquit, *ſemet ipſi in pelagus ex certa rupe præcipites dant: id eis funus eximium eſt.* Barbarus.

Biniſque poculis qui plurimos retulere, perpotatis interlocantur] Mariangelus pro *interlocantur* ſubſtituit *inter loquentis* aut *inter locantis*. Ego neutrum probo: ſed ſcribendum, ut reor, *biniſque poculis qui plurimos retulere perpotantes, interjungunt*. Eſt enim *interjungere* eandem rem interpoſito ſpatio repetere. Pintian.

75. *Perpotatis interlocantur*] Libenter facio, ut vulg. lectionem tuear, nec quid temerè ſine libris immutem; conjecturam incertam rationi poſthabens. Nec enim aſſentior Accurſio Mariangelo, aut Freden. Pintiano: qui quòd locum non intelligerent, ſtatim, ut ſolet, aliam lectionem cuderunt. Ille pro *interlocantur* *inter loquentes*, aut *inter jocantes*; libro Diatribarum in Solinum: Hic, *perpotantes interjungunt*: quæ vox

eſt. [76] Pocula [77] ut Eſſedones parentum, ita inimiciſſimorum capitibus expoliunt. Apud Anthropophagos ipſæ etiam epulæ viſceribus humanis apparantur. Geloni hoſtium cutibus equos ſeque velant; illos reliqui corporis, ſe capitum. Melanchlænis atra veſtis, & ex ea nomen. [78] Neuris ſtatum ſingulis tempus eſt, quo ſi velint, in lupos, iterumque in eos qui fuere, mutentur. Mars omnium

vox haud ſcio an in Linguæ Lat. pomœriis reperiatur: mihi ſanè, fatendum enim quod res eſt, durè ferit aureis, nimis fortè delicatas. Equidem dum ſimile exemplum reperiam, ſic exponam; ut quemadmodum Duplicarii, duplici ſtipendio merebant; ita hi inter bibones alternatis vicibus collocabantur, hauſtumque iterabant. Scytharum enim bibacitas (non dico *vinacitas* Hiſpano more) Proverbio locum dedit. Sollemne id hodieque Germanis, ut inter pocula, bella, quibus adfuerunt tantùm, glorioſè jactent, ne dicam odioſè: & ſic mero frangant diem, adeoque ſermones tempeſtivaque ſympoſia in multam noctem perducant; Q. Panſa, & Sex. Bibulo Ædilibus, ludos facientibus. SCHOTT.

76. *Pocula ut Eſſedones parentum, ita inimiciſſimorum capitibus expoliunt*] Lego, *Pocula inimiciſſimorum capitibus expoliunt*, reliqua invectitia ſunt. Neque enim Eſſedones pocula ex parentum capitibus expoliunt; ſed ſimulacra faciunt, ut ex Herodoto dictum eſt, & ſuprà in Tauricæ mentione. PINTIAN.

77. *Ut Eſſedones parentum*] Delet hæc Pintianus: non rectè: Equidem retineo auctoritate MS. codicis Pariſini, ut Eſſedonum mores cum Scytharum componantur. Ipſe etiam Mela ſup. paullò (ne longè exempla petantur) in rem præſentem veniet, ubi de Eſſedonibus, parentum capitibus pocula fabricantibus. Et ſic ferè Solinus bona fide exſcripſit. Locum, ut conferri queat, integrum adſcribam: *Scytharum interius habitantium aſperior ritus: ſpecus incolunt. Pocula non ut Eſſedones parentum, ſed de inimicorum capitibus moliuntur: amant prælia: interemtorum cruorem ex vulneribus ipſis bibunt: numero cædium honor creſcit, quarum expertem eſſe apud eos probrum eſt: hauſtu mutui ſanguinis fœdus ſanciunt, non ſuo tantùm more, ſed Medorum quoque uſurpata diſciplina. Bello denique quod geſtum eſt Olympiade nona & quadrageſima, anno poſt Ilium captum* IↃCIIII. *inter Alyattem Lydum & Aſtyagem Mediæ Regem, hoc pacto firmata ſunt jura pacis.* Hæc ille. SCHOTT.

78. *Neuris in lupos*] Affirmant eadem Solinus & Euſtathius in Dionyſium Περιηγητῶ, annuis vicibus Neuros è lupis homines evadere. Herodotus tamen *Thalia* negat. Plato quoque lib. VIII. *de Repub.* Lycaonem & Parrhaſium Arcades in lupos degeneraſſe fabulam credit: tametſi Varro & Pauſanias *Arcadicis* pro vero tradant. Virgil. *Pharmaceutria* de herbis Magicis:

His ego ſæpe lupum fieri, & ſe condere ſilvis
Mœrim, ſæpe animas imis excire ſepulcris.

Propert. lib. IV. eleg. 5.

Et ſua nocturno fallere terga lupo.

Lege Plinium lib. VII. cap. 4. & lib.

Digitized by Google

mnium Deus; ei pro ſimulacris enſes & cinctoria dedicant, homineſque pro victimis feriunt. Terræ latè patent, &, ob excedentia ripas ſuas plerumque flumina, nuſquam non ad pabula fertiles. Alicubi uſque adeo ſteriles ad cetera, ut qui habitant, lignorum egentes, ignes oſſibus alant.

lib. VIII. cap. 22. Agellium lib. IX. cap. 4. Auſonium *Epigr.* LXIIX. & XCIIX. & D. Auguſt. *de Conjugiis Veteris & Novi Teſtam.* & lib. *de Spiritu & Anima* cap. 26. & *de Civitate Dei* lib. XVIII. cap. 18. Non hic attingam arduam illam quæſtionem, maſne in feminam, & retro, commutati potuerint, quod Plinius aliique narrant: & de hyæna Ariſtot. Oppianus, Plinius, Ovidius, ceteri, prodiderunt. IDEM.

CAP. II.

THRACIA.

[1] His Thracia proxima eſt, eaque à Pontici lateris fronte uſque in Illyricos penitus immiſſa, quâ latera agit, Iſtro pelagoque contingitur. Regio nec cælo læta nec ſolo: & niſi quâ mari propior eſt, infœcunda, frigida, eorumque quæ ſeruntur, malignè admodum patiens. Rarò uſquam pomiferam arborem, vitem frequentius tolerat: ſed nec ejus quidem fructus maturat ac mitigat, niſi ubi frigora objectu frondium cultores arcuere. Viros benignius alit, non ad ſpeciem tamen; nam & illis aſper atque indecens corporum habitus eſt: ceterum ad ferociam & numerum, ut multi immiteſque ſint, maximè ferax. Paucos amnes qui in pelagus evadunt, verum celeberrimos, [2] Hebrum & Neſton & Strymona emittit. Montes interior

1. *His Thracia proxima*] Bulgaris Thracia: hujus metropolis eſt Conſtantinopolis. OLIVAR.

2. *Hebrum & Neſton*] Nec enim volui negligere copulativam, quæ exſtat in MSS. GRONOV.

terior attollit, [3] Hæmon & [4] Rhodopen & Orbelon, ſacris Liberi patris, & cœtu Mænadum, Orpheo primum initiante, celebratos. [5] Ex quibus Hæmus in tantum altitudinis abit, ut Euxinum & [6] Adriam ex ſummo vertice oſtendat. Una gens Thraces habitant, aliis aliiſque præditi & nominibus & moribus. Quidam feri ſunt & ad mortem paratiſſimi, [7] Getæ utique. Id varia opinio perficit; alii redituras putant animas obeuntium: alii, etſi non redeant, non exſtingui tamen, ſed ad beatiora tranſire: alii, emori quidem, ſed id melius eſſe quam vivere. Itaque lugentur apud quoſdam puerperia, natique deflentur: funera contra feſta ſunt, & veluti ſacra, cantu luſuque celebrantur.

[8] Ne-

3. *Hæmona & Rhodopen*] Scribo *Hæmon & Rhodopen*. BARBARUS.

4. *Rhodopen*] Cujus habes pulcherrimam memoriam in hoc nummo, cujus gratia debetur P. Seguino, viro equidem ſelecto,

in nummis, quos merito *Selectos* vocavit. Vides quoque Liberum Patrem. GRONOV.

5. *Ex quibus Hæmus*] In MS. clare obſervavi *e quis*; ſic & ex Mediolanenſi notavit Frater. Hoc modo igitur quum toties alibi malit loqui Pomponius, cur id nunc negligitur? Utique cap. 3. hujus libri *queis ut fibris inciſa*. Supra præced. cap. *quis ſinguli oculi*: & ſæpius. GRONOV.

6. *Adriam*] Hoc eſt, mare Adriaticum. OLIVAR.

7. *Getæ*] Hic Mela collocavit Getas, omnes tamen ultra Danubium eos ponunt, IDEM.

8.

[8] Ne feminis quidem ſegnis eſt animus. Super mortuorum virorum corpora interfici ſimulque ſepeliri, votum eximium habent: & quia plures ſimul ſingulis nuptæ ſunt, cujus id ſit decus, apud judicaturos magno certamine affectant. [9] Moribus datur, eſtque maxime lætum, cum in hoc contenditur, vincere. Mœrent aliæ vocibus, & cum acerbiſſimis planctibus efferunt. At quibus conſolari eas animus eſt, arma opeſque ad rogos deferunt, paratique (ut dictitant) cum fato jacentis, ſi detur in manus, vel paciſci vel decernere, ubi nec pugnæ nec pecuniæ locus ſit, [10] manent do-

8. *Ne feminis quidem*] Ex Herod. *Terpſichore.* Eadem Solinus cap. 16. Cicero tamen lib. v. *Tuſcul.* Indicis mulieribus tribuit: *Mulieres*, inquit, *in India, quum eſt cujuſque earum vir mortuus, in certamen judiciumque veniunt, quam plurimum ille dilexerit: plures enim ſingulis ſolent eſſe nuptæ. quæ eſt victrix, ea læta, proſequentibus ſuis una cum viro in rogum imponitur: illa victa, mæſta diſcedit.* Ad quem locum ſimilia exempla ex Plutarcho, Diodoro, & Propertio congeſſit doctiſſ. Camerarius. Sed quid mirum ſi hæc confuderint? cùm per nebulam tantùm nota India eſſet, raraque eò navigatio inſtitueretur. Schott.

9. *Moribus datur*] Suſpectum mihi ſemper de mendo, & ex ora in ſeriem irrepſiſſe; vel ex ſequentibus nata non ſuum tenere locum credidi. An ad *decus* pertinet? Ne Suada quidem perſuaſerit; niſi fortè *a majoribus datur* ſcribit Mela. Polyhiſtor autem cap. 16. de Thracum moribus: *Virgines*, inquit, *non moribus nubunt, ſed præmiis.* Hinc fortè natum gloſſema: ſed conjectura tantum mea, non ἀπόδειξις. Mox enim de moribus: *Utrum fiat, ex ſpecie, non moribus cauſa eſt.* Ubi ſi rectè Melæ ſenſum Solinus calluit, & hariolandi ars valet; quovis pignore depoſito leg. contenderim; *Ut antiſtat ſpecie & moribus, cara eſt.* Quod ſi non impetro, aliunde huc irrepſiſſe efficiam. Idem.

10. *Manentque dominas proci*] Hunc locum, qui nullum habebat ſenſum, nos conjecturâ tantùm reſtituimus: ego neſcio quomodo hæc verba quadrant cum præteritis, niſi dicamus depravatam fuiſſe ſcripturam: nam lectio habebat, *Mœrendoque minus proficere.* Depravatio hoc modo facta eſt, *Manent* pro *mœrendo*, *minas* pro *minus*, *proci* pro *proficere.* Diſſolverant enim *mœrendo* in partes, *mœren* & *do*: & hoc modo locus erit integer, & ſententia erit aperta: ita enim exponetur locus, *Dictitant eas mœrendo minus proficere.* Si cui forte non arriſerit mea opinio, afferat meliorem, & habebimus illi gratiam. Olivar.

Manentque dominas proci] Dixi in *Scholiis* in Ægypto provincia, legendum hic eſſe, *mœrendo minus profici.* Pintian.

Manentque dominas proci] Sic vulgo legebatur. Doctiſſ. Pintia-

dominas proci. Virgines non à parentibus viris traduntur, ſed publicè aut locantur ducendæ, aut væneunt. Utrum fiat, ex ſpecie & moribus cauſa eſt. Probæ formoſæque in pretio ſunt: [11] ceteras qui habeant, mercede quæruntur. Vini uſus quibuſdam ignotus eſt: epulantibus tamen ubi ſuper ignes quos circumſident, quædam ſemina ingeſta ſunt, ſimul ebrietati hilaritas ex nidore contingit. In litoribus Iſtro proxima eſt Iſtropolis: [12] deinde [13] à Mileſiis deducta Calatis, tum Tomœ, [14] & portus Caria, & [15] Tiriſtis promuntorium: quod

nus veſtigia vet. ſcripturæ ſagaciter odoratus, veram lectionem eruit, & tamquam exſculpſit: *mærendo minus profici.* ut ad cap. 9. lib. I. ingenuè teſtatur, homo integerrimus, cuique tutò fides haberi vel injurato poſſit. Olivarius tamen Valent: hanc ſibi lectionem vindicavit, *mærendo minus proficere.* SCHOTT.

11. *Ceteras qui habeant*] Ariſtot. *Categoriis* haberi potius viros dicit quàm habere. Terent. . . . . *Quis heri Chryſidem habuit.* & Ariſtippus: ἔχω Λαΐδα, ἀλλ' οὐκ ἔχομαι. Cicero alibi . . . . Adverte ſuprà ad conductionem & locationem alludi, & veterem coëmendi ritum in connubiis. Virg. lib. I. *Georgicūm.*

Teque ſibi generum Tethys emat omnibus undis.

SCHOTT.

12. *Deinde à Mileſiis deducta Calatis*] Nemo ſcribit *Calatin* Ponti urbem à Mileſiis deductam, immo Strabo graviſſimus auctor ab Heracleenſibus deductam tradit. E contrario Iſtropolin urbem ſive Iſtron (nam utroque modo dicitur) Mileſiorum eſſe coloniam, Strabo, Herodotus, Plinius affirmant. Palam ergo eſt, ut pleraque alia, ſic hæc quoque verba tranſpoſita eſſe, & quod Ariſtidi, ut ajunt, dandum erat, datum eſſe Lyſimacho. Lege igitur: *Iſtro proxima eſt Iſtropolis à Mileſiis deducta: deinde eſt Calatis.* Hermolaus non potuit ex hac naſſa exire. De reliquo *Callatis* per duplex *ll.* ſcribitur à Ptolemæo, ſed *Callatiam*, non *Calatin* appellat. Arrianus in *Periplo*, *Callantram.* PINTIAN.

13. *Maleſis deducta Galatis*] Scribendum, *A Mileſiis deducta Galatis*, ex Plinio, Strabone, Ptolemæo. Quod autem lib. IV. Plinii diximus, Megarenſium coloniam ab Ovidio ſignificari *Calatin* illo verſu,

Et quos Alcathoa memorant à mœnibus ortos,

revocamus in dubium, quando Pomponius Mileſiorum coloniam fuiſſe *Calatin* hac parte ſcribat. BARBARUS.

Deducta a Mileſiis] Præpoſterè hæc vulgo collocata poſtliminii jure in vet. ſedem repoſita ſunt. Mox, Iovem lapidem jurare liquet ſcripſiſſe Melam, *ſimilis fluit.* SCHOTT.

14. *Et portus Caria, & Tiriſtris promontorium*] Totum hunc locum ſic lego: *Iſtro proxima Iſtropolis a Mileſiis deducta. Deinde eſt Calatis: Eſt portus Caria: Eſt Tiriſtris promontorium:* qua dixi figura. Ptolemæus *Tiriſtriam* appellat promontorium, non *Tiriſtrin.*

quod prætervectos alter Ponti angulus accipit, adverſus Phaſiaco; [16] &, niſi amplior foret, ſimilis. Fuit hîc Bizone; motu terræ intercidit. [17] Eſt portus Crunos: urbes, Dionyſopolis, [18] Odeſſos, [19] Meſembria, Anchialos; & intimo in ſinu, [20] atque ubi Pontus alterum ſui flexum angulo finit [21] magno, Apollonia. Recta dehinc ora, niſi quod media fermè [22] in promuntorium, quod [23] Thyniam vocant, [24] exit,

ſtrin. Arrianus in *Periplo*, *Tetriſiam.* Item portus eidem non *Caria* eſt, ſed *Caron* Græca genitivi terminatione. *Carian* enim regionem nominat, portum *Caron.* PINTIAN.

15. *Piſtris promontorium*] Scribendum *Tiriſtris* ex Ptolemæo. BARBARUS.

16. *Et niſi amplior foret ſimilis fuit. Hec Bizone motu terra intercidit*] Ea diſtinctione legito, ut verbum *fuit* ad inferiora applices, legaturque in totum ſic: *& niſi amplior foret ſimilis. Fuit hic Bizone. Motu terra intercidit.* Sequitur enim eadem figura. PINTIAN.

17. *Eſt portus Crunos. Urbes Dionyſiopolis. Odeſſos. Meſſembria*] Scribendum verbis permutatis, & alia orthographia. *Eſt portus Crunoe, Dionyſopolis. Urbes Odeſſos*, &c. more quem diximus, inculcatis duobus ejuſdem urbis nominibus. Nam *Crunoe* & *Dionyſopolis*, eadem eſt Stephano. Qui disjunctim Διονύσȣ πόλιν nominat, ut Κωνϛαντίνȣ πόλιν. Conjunctim autem *Dionyſopolin*, Ptolemæus, Arrianus, Appianus. In Plinio utrunque nomen corruptè ſcriptum invenio. Præterea *Odeſſos* cum *e* in penultima Stephanus & Strabo enunciant: cum *y* Ptolemæus: cum *i* Appianus, modo codex non ſit maculoſus. Item *Meſembria* cum uno dumtaxat *ſ* ſcribendum ex Ptolemæo, Stephano, Strabone, & Herodoto, qui tamen per *a* in ſecunda *Meſambriam* nominat. IDEM.

18. *Obdeſſos*] Scribendum *Odeſſos* paulo & poſt *Apollonia*, pro *Apollophania.* BARBARUS.

19. *Meſembria*] Nunc *Meſſember.* OLIVAR.

20. *Atque ubi Pontus alterum ſui flexum angulo finis magna Apollonia*] Scribendum videtur *magno* potius, quàm *magna*. ut referas ad *angulum* non ad *Apolloniam*, quam nemo (quod occurrat) in hoc tractu *magnam* appellat. Angulum verò ſtatim antè dixerat ampliorem altero oppoſito in Colchis. PINTIAN.

Atque ubi Pontus alterum ſui flexum angulo finit, &c.] Supervacanea & indecens repetitio. dixit enim ſtatim ante: *quod prætervectos alter Ponti angulus accipit.* Monſtratur, inquis, finis alterius Ponti flexus & alter anguli. Satis exprimitur verbis illis: *& intimo in ſinu.* Itaque aut ego conjectura fallor, aut multa hic verba redundant, legendumque omnino ſic: *& intimo in ſinu Apollonia:* Reliqua delenda. IDEM.

21. *Magna Apollonia*] An ferri poteſt, *magna?* an potius *magno* legend. Et ſup. interpunge: *fuit hic Bizone.* & inf. *Eſt in ea flumen Ægos.* SCHOTT.

22. *In promontorium quod Thinniam vocant*] Ptolemæus *Thiniada* vocat cum unico *n.* Adſtipulante etiam Arriano, niſi quod cum *y* ſcribit primam, & litus non pro-

[24] exit, & incurvis contra ſe litoribus obtenditur, urbeſque ſuſtinet [25] Halmydeſſon & [26] Phileas & Phinopolim. Hactenus Pontus, deinde eſt Boſporus & Propontis. In Boſporo, [27] Byzantium; [28] in Propontide, [29] Selymbria, [30] Perinthos, [31] Bithynis:

montorium facit. Stephanus quoque *Thynias* profert. Sicque ſcribendum in Mela, quicquid dicat Hermolaus. PINTIAN.

23. *Thimniam*] Scribendum *Thynniam*, ex Plinio, Ptolemæo, ceteris. Et paulo pòſt, *Helmideſon & Philas*. Ptolemæus *Halmydeſſon & Philiam*. Poteſt & *Salmydeſſos*, ut diximus ex Strabone. Stephanus, *Phileas*, inquit, χωρίον Βυζάντιον, unde Φιλεάτης. aliqui *Philiam*, inquit, ſcribunt, nonnulli *Phineam*. BARBARUS.

24. *Exit, & incurvis*] Lege, *exit, incurvis litoribus obt.* Et pòſt: *& in radice peninſula ſedens Lyſimachia*. Vulgati enim, *ſedes*, & pro *magna*, *imagine* leg conjicio, ut inf. cap. 4. *inflexi cubiti imagine ſedens*. SCHOTT.

25. *Halmideſon & Phileas*] Legendum puto *Halmideſon & Phrygiam*, auctoritate motus Arriani in libro totiens citato, *Phrygiam* ſcribente diſtare ab Halmideſo cccxxx. ſtadia. PINTIAN.

Halmideſſon] *Halmydeſſon* lib. vet. per *y* Ptolemæus ſcribit ἀλμύδισσος abſque ſpiritu. Xenophon. vi. ἀναβάσεως, & *Scholiaſtes* Sophoclis *Oedipo tyranno*, *Halmydiſſus* per *i* in penult. σαλμυδισσὸς Lycophron. SCHOTT.

26. *Phileas*] Nunc *Fillea*. OLIVAR.

27. *Byzantium*] Nota civitas. IDEM.

28. *In propontide Selymbria*] Herodotus ſine *m*, *Selybria* in ſexto. PINTIAN.

29. *Selimbria, Perinthos, Bitynnis, amneſque qui interfluunt, Erginas & Tsras*] Scribendum, *Selymbria, Perinthus, Bathynis, amneſque qui interfluunt, Erginus & Atyra.*: utique ſi Ptolemæum ſequimur, dicentem: *Bathynia*, inquit, *amnis oſtia*, *Atyra amnis oſtia*, *oppidum Selymbria*, & *Perinthus*: quem ordinem fere ſervat & Plinius. Amnem verò *Erginum*, cujus mentionem facit Plinius, hunc intelligam nec ne, qui à Ptolemæo *Arzos* appellatur, oppido cognominis, & vicinus *Atyra*, non ſtatuo. Nam & *Bathynias*, Plinio, Ptolemæoque fluvius eſt, oppidum Pomponio *Bathynis* appellatum. De *Perintho* autem in Plinio dictum nobis eſt, videri ſignificaſſe hanc Ovidium illo verſu,

> *Inde levi vento Serinthia litora nacta.*

Sed dubium facit ea res, quod ſibi navigatio non conſtat. Si *Perinthum* accipias, ſyllaba quoque ipſa ægrè id paritur. Proinde fieri poteſt, ut *Zerynthia* ſcribendum fuerit, hoc eſt, *Thracica*. Lycophron *Zerynthum* in ea regione collocat, ſacram Hecatæ. Nicander quoque in *Theriacis Zerynthium* vocavit antrum, propè *Zonem*, ut dicemus. Erat & in Samothrace inſula *Zerynthum*, unde nomen regioni (ut fit) toti ex parte. BARBARUS.

30. *Perinthus, Bathynis, Amneſque qui interfluunt Erginus & Atyrus*] Legendum permutatis verbis. *Perinthus. Amneſque qui interfluunt Bathynis, Erginus & Atyras.* ex Ptolemæo qui tamen non *Bathynis* ſed *Bathynias* nominat. PINTIAN.

31. *Bathynis, Tum Rheſo*] Nihil mutandum cenſeo, tametſi im-

nis: amneſque qui interfluunt, Erginos & Atyras. [31] Tum Rheſo regnata quondam pars Thraciæ, [33] & [34] Byſanthe Samiorum, [35] & ingens aliquando Cypſela. Pòſt locus quem Graii [36] Μακρὸν τεῖχος appellant, [37] & in radice magnæ peninſulæ ſedens Lyſimachia. Terra quæ ſequitur nuſquam lata, atque hîc arctiſſima inter Helleſpontum Ægæumque pro-

imperet Freden. Straboni enim lib. XIII. *Geogr.* Ῥῆσος ὁ βασιλεὺς τῶν Θρᾳκῶν celebratur, & Rheſi unda, quæ apud Homerum. SCHOTT.

32. *Tum Rheſo regnata quondam pars Thraciæ*] Scribendum arbitror longè diverſo modò. *& Terei regia quondam arx Bizie*, ex Plinio lib. IV. cap. XI. *Oppida*, inquit, *Selymbria Perinthus. Intus Bizya arx regum Thraciæ, à Terei nefaſto crimine inviſa hirundinibus.* Quorſum enim hic mentio Rheſi, Tragici regis nullo, aut prœlio, aut ſaltem ſcelere nobilitati. At Terei in Thracia nemo non meminit. Præterea quum hic ex profeſſo de Thracia agat, quid attinebat ſubjungere, *pars Thraciæ*. PINTIAN.

33. *Et Byſanthe Samiorum.*] Scribe *Biſanthe* per *i* ex Stephano, Herodoto, & Plutarcho in *Alcibiade*: dicta alio nomine *Rhadeſton*, auctore Ptolemæo Græco & Latino: ut dubitem, corrigendus ne ſit Plinius, in quo pro *Rhadeſton* ſcriptum eſt *Reſiſton* lib. IV. cap. 12. ex caſtigatione Hermolai. Nam codex vetus Salmanticenſis Acad. *reſiſton* planè oſtendit. liberum ſit unicuique judicium. IDEM.

34. *Biſalte Samiorum, & ingens aliquando Gypſella, poſt lacus quem Græci Mactonthios*] Errata quatuor. Scribendum, *Biſanthe Samiorum, & ingens aliquando Cypſella, poſt lacus, quem Graji Macrentiches*, id eſt, longum murum, ex Plinio, Strabone, Ptolemæo, Stephano. BARBARUS.

35. *Et ingens aliquande Cypſella*] Scribo per unicum *l Cypſela*, ex Stephano, & Strabone in Selectis. Cui eſt etiam neutralis generis; adſtipulante proprio nomine *Cypſeli* Tyranni Corinthii; & eodem nomine alia in ſignificatione. ſemper enim cum unico *l* ſcribitur. Herodotus certè & Pauſanias ſic ſcribunt. In codice quoque Salmaticenſi vetuſto ſic ſcriptum invenies. Ptolemæus Græcus una, & Latinus cum duplici, ſed procul dubio vitioſe, ut in hac parte fides habenda non ſit Hermolao, qui in quarto *Caſtig. Plin.* cap. XI. *cypſella* femininum putat & cum duobus *ll* ſcribit. PINTIAN.

36. Μακρὸν τεῖχος] *Longum murum.* OLIVAR.

37. *Et in radece magnæ peninſulæ ſedes Lyſimachia*] Lego, *& in cervice magnæ peninſulæ ſedens Lyſimachia. Cervices* enim appellari ſolent *iſthmi* ſive *anguſtiæ peninſularum*, ut Plinius in lib. IV. de Peloponneſi iſthmo: *donec in quinque millium paſſuum intervallum exeſis utrinque lateribus anguſta cervice Peloponneſum contingat Hellas.* Ptolemæus quoque, & Georgius Gemiſtus *Pallenes iſthmum* cervicem vocant. & Pomponius ſupra in Ionia: *anguſtiſque cervicibus reliqua extendens in latum*, &c. PINTIAN.

procurrit. [38] Anguſtias Iſthmon; [39] frontem ejus Maſtuſiam; totam Cherſoneſum appellant: [40] ob multa memorabilem. Eſt [41] in ea flumen Ægos, naufragio claſſis Atticæ inſigne. Eſt & Abydo objacens Seſtos, Leandri amore pernobilis. Eſt & regio, in qua Perſarum exercitus [42] diviſas ſpatio pelagoque terras, auſus pontibus jungere ([43] mirum atque

38. *Anguſtias Iſchnon*] Scribendum *Iſthmon*, iiſdem auctoribus. BARBARUS.

39. *Frontem ejus Maſtuſiam*] Conſiderandum an ſit melior lectio, *promontorium ejus Maſtuſiam*, ex Ptolemæo & Plinio. PINTIAN.

40. *Ob multa memorabilis eſt. In ea flumen Ægos*] Aldus, *ob multa memorabile eſt. In ea flumen Ægos.* Lego, *ob multa memorabilem. Eſt in ea flumen Ægos*, quia ſequitur ſtatim. *Eſt & Abydos. Eſt regio. Sunt Proteſilai oſſa*, conſueto ſchemate. Ceterùm hujus civitatis nomen non ex parte ſed integrum tranſmiſit ad nos Marcellinus, *Ægos potamos* relinquens ut apud Græcos invenit, melius fortaſſe quâm Pomponius, Pliniuſque. Præterea legendum puto *fluvii Ægos naufragio claſſis Attica inſignes.* Omnes enim Græci auctores qui hujus urbis meminere, numero plurium vocant, Strabo, Stephanus, Plutarchus, Xenophon. Ariſtoteles etiam primo *Meteoron*, & complures alii quos ne in re aperta tundam, conſulto prætereo, ſemperque præpoſita dictione *Ægos.* Quapropter & hic, & in Plinio libentius legerim, *Ægos fluvii*, quàm retro. Hermolaum autem quis non miretur, qui lib. IV. cap. II. *Plin. Caſt.* legit in Pomponio *flumen Ægon*, dubitatque ſitne *Ægon* ſcribendum, an potius *Ægos*, quum nullus ſit auctor qui vel ſomniaverit quidem hanc urbem appellari *Ægon*; ſed omnes uno conſenſu *Ægos potami* appellent. Strabonis interpres in fine ſexti nolens Plinium ac Pomponium imitari *Capræ fluvium* ineptè vertit. IDEM.

Ob multa memorabilem. In ea] Sic Voſſius. Ante legebatur *memorabilis eſt. In ea*; ut & legitur in Chiſiano. In alio MS. deprehendi *memorabile eſt*, quod exſtat quoque in Mediolanenſi & editione Juntina. Legendum prorſus, ne quid pereat. *ob multa memorabilem. Eſt in ea.* Sic ſcripſiſſe Melam apparet ex ſequentibus. GRONOV.

41. *In ea flumen*] Interpunge, *Eſt in ea fl.* SCHOTT.

42. *Diviſas ſpatio pelagoque terras*] Stultus ſenſus, & Mela indignus. Nam quod dividitur pelago, dividi etiam ſpatio neceſſe eſt. Lego itaque *diviſas Helleſponti pelago terras.* Nam & anguſtum mare fretumve, dici etiam ſolet *pelagus*. ut in Hiſpania. *Aperit deinde ſe anguſtiſſimum pelagus.* PINTIAN.

43. *Mirum atque ingens facinus*] Eſt ludibrioſæ copiæ parentheſis: nec poteſt ab dexteritate Pomponii veniſſe. Mihi certe in MS. non occurrit prima vox. Quo indicio prodit haud dubie vera ſcriptura, *auſus pontibus jungere, atque (ingens facinus!) ex Aſia in Græciam pedes & non navigata maria tranſgreſſus eſt.* Scilicet Voſſio cacozelum, diſtortum, ac durum eſt *auſus atque tranſgreſſus eſt*, quoniam cacozelia, diſtortio ac duritas (mira illa profecto & ingens)

atque ingens facinus!) ex Aſia in Græciam [44] pedes & [45] non [46] navigata maria tranſgreſſus eſt. Sunt Proteſilai oſſa conſecrata delubro. [47] Eſt & [48] portus

gens) ingenii ejus ne quidem patiebatur hic vel minimum indicare de libris ipſius antiquis, afferre exempla totidem verbis apud optimos etiam occurrentia Scriptores, ut gannit: certe furebat, quum vitioſum librum vocaret qui à me collatus deſtituitur prima voce. Nihil ineptiæ reſtabat, niſi ut clypeum Antæi quoque diceret ab Mela dictum eſſe *mirum & ingentem*. GRONOV.

44. *Pedes & non navigata maria transgreſſus eſt*] Mira loquutio. Nam quod doctè ex Lucano animadvertit Voſſius, id huc applicari non videtur poſſe. Aut ſi poteſt, æque ad ſententiam Schotti congruere poteſt, quam ad vulgatam lectionem. Proprie tamen non navigata maria erant ante Argo. Sed demus ſane auctorem ſic ſcripſiſſe hactenus & explicare velimus ex ſententia Voſſii: quo iſta copula? Longè melius ea nuſpiam foret. Imo debuit omitti, neque ferri ullo modo poteſt. Quare & Schottus neſcio quid hærens, in *Prætermiſſis* melius cenſebat *navigato mari*. Quod ut fortaſſe melius, ita qui probabitur ab Pomponio veniſſe? Certe enim id melius quam Voſſianum, quia particula & innuit hic aliquid ſequi ex oppoſitione τȣ̃ *pedes*, quod fit in lectione Schoti, non Voſſii; & omnino ſicut prima vox *pedes*, ſic & ſequentibus aliquot impendendæ ſunt ipſi Xerxi. Ita enim ſolet Pomponius lib. II. cap. 7. *Continua litora & non pervium pelagus*, & lib. III. cap. 6. *Nefas & pro ſacrilegio habent*. Id ergo ut ſine noxa habeamus, leges poſthac *pedes & non navigatu maria transgreſſus eſt*. Quum nihil haberet Voſſius, quod ſolide everteret, & hinc micrologiæ libans teſtatur „cum riſum excitare volunt „ mimi, eadem plane ratione lo„quentes introducere fatuos. Venit io ſimus à villa! Sibi enim ipſe hæc occinuit, & mimum oſtendit. An in meo ſit inepta macrologia, docet locorum quæ citavi, ſimilitudo & exempla collecta in nota ad Procem. Codex Mediolan. habet & *nonaginta maria*. IDEM.

45. *Non navigata maria*] Credidi aliquando melius legi poſſe, *non navigato mari*. cujus conjecturæ nondum me pœnitet, nec cur pœnitere debeat video: hoc eſt enim pedibus tranſiiſſe. Sic hoc ipſo cap. de eodem Xerxis innumerabili exercitu. *& factus freto navigabili pervius*, licet ea ut ſuppoſititia furcis Pintianus ejicienda putet. De Xerxe pleni hiſtoricorum, pleni poëtarum libri. SCHOTT.

46. *Navigata maria*] Melius *navigato mari*. Et inf. ubi de Xerxe, gloſſemata puto: *a Xerxe in Græcos tendente perfoſſus & freto navigabili pervius*. IDEM.

47. *Eſt & portus Cælos*] Sic Plinius etiam *Cælos*. *Cæla* tamen Ammianus, forte melius: ut ab Athenienſibus, qui in Cherroneſo frequentes erant, inditum fuerit hoc nomen. Nam *Cæle* ſive, quod idem eſt *Cæla* vicus fuit Atticæ, clatus morte Thucydidis, auctore Græco ſcriptore Marcellino. Nec præterierim *Cyllam* urbem locari in hac ora à Ptolemæo, etiam ſi Hermolaus *Cælam* legit non *Cyllam*, cui ſuffragari videntur Latini Ptolemæi codices. PINTIAN.

48. *Portus Sceolos*] Scribendum *Cælos*. Plinius, *Potenti*, inquit, *Melanem ſinum, portus Cælos*. BARBARUS,

tus Cœlos, Athenienſibus & Lacedæmoniis navali acie decernentibus, Laconicæ claſſis ſignatus excidio. Eſt [49] Cynoſſema, tumulus Hecubæ, [50] ſive ex figura canis, in quam converſa traditur, ſive ex fortuna in quam deciderat, humili nomine accepto. [51] Eſt Madytos, [52] eſt Eleus, quæ finit Helleſpontum. [53] Ægæum ſtatim pelagus vaſtè longum litus impellit, ſummotaſque terras hinc ad promuntorium, quod [54] Sunium vocatur, magno ambitu mol-

49. *Cynoſenia*] Scribendum, *Cynos ſema*, id eſt, Hecubæ tumulus, Strabo, Plinius, ceteri. IDEM.

Cynoſema, tumulus Hecubæ] Κυνόσσημα geminato ſibilo Thucydides, & Græci. Auſonius:

Quicumque hoc noſtrum σῆμα κυνὸς legitis.

Solin. cap. 16. *Extra Sigeum Aſia in quo tumulus eſt, Cynoſſema dictus, Hecubæ ſepulcrum: & turris Proteſilai delubro data.* SCHOTT.

50. *Sive ex figura*] Feminæ ſæpe canibus compararæ. Heſiodus ἔργοις Pandoræ indidiſſe Mercurium κύνεόν τε νόον καὶ ἐπίκλοπον ἦθος. Itaque ſæpè κύων Helena dicta eſt Homero & Lycophroni, ob immoderatam libidinem: quòd ſicuti canes ἀναιδῶς coëunt; ſic omnibus ſui poteſtatem feciſſet. Cynici ob eandem impudentiam cum maledicentia nomen ſortiti. & Scyllas fabulantur,

Deprenſos nautas canibus laceraſſe marinis,

Virgil. *ecloga* VI. & *Ciri*. IDEM.

51. *Eſt Macidos*] *Madytos* leg. H. Stephano videtur: aliis *Malidos* ex Stephano *de Urbibus*. SCHOTT.

52. *Eſt Eleus*] Dupliciter ſcriptum invenio, ſive diphthongo & cum diphthongo *a* in ſecunda. Cum diphthongo ſcribunt Ptolemæus, Stephanus, Thucydides. Sine diphthongo Strabo in *Selectis*, Pauſanias, Herodotus, Arrianus, Xenophon, Plutarchus, Philoſtratus, Demoſthenes, & alii. Hermolaus hanc urbem vocari à Strabone tradit *Elauſſam*. Ego *Elauſſam* inſulam noſci à Strabone, ceteriſque Geographis prope Ciliciam ſcio; urbem Thraciæ ita ab ullo nominatam neſcio. Apud Strabonem uno duntaxat loco lib. XIII. legi in exemplari Græco *eluſa* commutatis litteris pro *Elaus* proculdubio vitioſe. Nam ſi *Elauſſa* diceretur hæc urbs ex tot, quos mox ante citavi, auctoribus aliquis ea ita nominaſſet. Itaque in hac traditione ab Hermolao non ſto. PINTIAN.

53. *Ægæum ſtatim pelagus*] Dictum auctore Varrone, ab hinnulis, quòd in eo mari ſcopuli à ſimilitudine caprarum αἶγες vocentur. Apollonii verò *Scholiaſtes*: τὸ Αἰγαῖον πέλαγος ἀπὸ νήσου αἰγῶν καλουμένης: Lycophronis verò ὅτι δίκην αἰγὸς κυμαίνεται. Aliter Plinius lib. III. cap. II. extr. SCHOTT.

Ægæum pelagus] Nunc *Archipelago* dicimus. OLIVAR.

54. *Sunium vocatur*] Expreſſit hunc

molliqúe circumagit. Ejus tractum legentibus [55] prætervectiſque Maſtuſiam, tum ſinus intrandus eſt, qui alterum Cherſoneſi latus abluens, [56] jugo facie vallis includitur, & ex fluvio quem accipit, Melas dictus, duas urbes amplectitur, [57] Alopeconneſum, & in altero Iſthmi litore ſitam Cardiam. [58] Eximia eſt

hunc locum Seneca Tragicus *Hippolyto*

------ Pars illa diu
Vacat immunis, qua curvati
Litora ponti Sunion urget.

Suſpicor autem in Mela, gentili ſuo, legiſſe, *vaſte Ponti litus impellit.* vide inf. cap. 3. SCHOTT.

55. *Pravectiſque in Aſſuſiacum ſinus intrandus*] Scribo, *Pravectiſque Maſtuſiam, tum ſinus intrandus*, hoc eſt, is, qui Melas dicitur, id & ſequentia, & Ptolemæus docebunt: ſed & Plinius, atque Strabo. De *Maſtuſia* Pomponius quoque non multo ſuprà. BARBARUS.

Pravectiſque Maſtuſiam] Melius *pratervectis*, ut ſupra in Troade: *quod pratervectos ſinus excipit non parvus*, & non multo antè: *& Tiriſtris promontorium, quod pratervectos alter ponti*, &c. PINTIAN.

56. *Jugo facie vallis includitur*] Caſtigandum, *jugo Pallenes includitur.* Nam ſecundum Pomponium, & ſinus Melas, & tota Thracia Pallene terminantur. Eſt autem *Pallene Cherronneſus* & urbs, & mons auctoribus Appollonio in primo, & ejus *Enarratoribus*: præterque Dionyſio Byzantio, qui jugi Pallenes meminit. Alioquin Mela & in his quæ longè porriguntur abſque montium mentione utitur hoc nomine *jugum*, ut in tractatu Cypri. *Cyprus*, inquit, *ad ortum occaſumque ſe emmittens recto jugo inter Ciliciam Syriamque porrigitur.* IDEM.

Longo muro Macrutichus] Sic repone ex Plinio ibidem. Vulgati, *jugo facie vallis includitur*, vitiosè: quòd nihil veri inde eruere queas. Quid Pintianus tentarit, *jugo Pallenes includitur*, in promtu eſt legere. SCHOTT.

57. *Alepoconenſum*] Scribe *Alopeconneſum.* Ideo vocata, quòd qui condidere, ut ait Stephanus, reſponſum acceperant, ubi vulpis vidiſſent catulos, ibi ſedem capeſſerent, quod & factum eſt. *Hac*, inquit, *urbs ad Helleſponti Cherroneſum poſita, etiam Caleros producta media vocabatur, de regis nomine.* BARBARUS.

Alopeconeſum] Inſula hæc eſt Straboni, & *Aloneſus*, lib. IX. Stephano etiam civitas. Non ſequor igitur eos, qui *Callipolim* contra libros repoſuerunt. SCHOTT.

58. *Eximia eſt Ænos*] Fortè: *Extra eſt Ænos.* IDEM.

Eximia eſt Ænos] Certe vacuum eſt illud epitheton in urbe, quam tot magis eximiæ comitantur vel antecedunt. Unde etiam merito id ſibi diſplicere oſtendunt viri docti, ſed Voſſiana conjectura (nempe forſan ſcriptum fuiſſe *exin eſt*) præterquam quod ab genio Pomponii aliena eſt, non utentis illo adverbio niſi in deſcribendis urbibus ordine in recto litore poſitis, non item ſinu diſtinctis, etiam refellitur ab poſtrema littera, quæ in omnibus ſcriptis exſtans credi non poteſt adjecta fuiſſe ab ſciolo & expelli debere. Potius error cenſeri debet in quinque mediis lineolis *imi*, & ex illis accreviſſe aliquas præter mentem auctoris, quum librarii invenirent *exita.* Inde pu-

eſt Ænos, ab Ænea profugo condita. [59] Circa Hebrum Cicones. Trans eundem Doriſcos, ubi Xerxen copias ſuas, quia numero non poterat, [60] ſpatio menſum ferunt. Deinde [61] promuntorium Serrium, [62] & quo [63] canentem Orphea ſecuta [64] narrantur

putantes literam *m* excidiſſe ita ſuppleverunt. Nam Mela dederat *Extra eſt* nempe ſinum, ut recte conjiciebar quoque Schottus. Ea vocula ſemper utitur poſt finitum ſinum: lib. II. cap. 4. *Sinus eſt continuo Apulo litore incinctus. Extra Sipuntum.* Et hoc exemplo utitur ipſe Voſſius, dum lib. II. cap 4. vidit in MSS. legi *ſuperita* pro *ſuperna.* Immo hac duarum lineolarum occaſione lib. II. cap. 2. in *Tritonice* degeneravit *tum Tomoe.* Et videntur ſane vel ſcribæ vel editores valde liberales fuiſſe in donanda Pomponio littera *m.* Nam ſic edi video lib. II. cap. 3. *Peloponneſos . . platani folio ſimillima.* ubi ipſe in MS. reperi *ſimilia*, quum in Chiſiano clare habeatur *ſimilis*, quæ vera lectio, & ſic quoque citatur ab Pintiano in *Caſtigationibus*; ut haud dubitanter id ipſum revocari debuerit. lib. II. cap. 6. *Virgi in ſinu, quem Virgitanum vocant, Extra Abdera*, &c. lib. III. cap. I. *In proximo ſinu portus eſt &c. extra Junonis ara templumque.* Ergo Voſſius colligit, quæ eximiam fecerint. Ea ſunt talia, ut ferme omnes, certe plurimæ urbes illis rebus cenſeantur, nempe nobili conditore, fatis ac caſibus, tum quibuſdam operibus publicis. Scilicet Senex voluit fricare confectam ſenio urbem, qua fruatur. Sed & ſic redit ad ſuum *exin* vel *exinde*, & tum furenter mihi iraſcens & neſcio quid cantans de ineptiis & nugatore, rogat ,, undenam ,, hauſerim *exin* rectum ſignificare ,, litus. Nonne hoc dixi? Tamen veneror ſenem & illi ſatisfacio ex cap. 4. hujus libri, ubi poſtquàm dixit à Pado ad Anconam tranſiri Ravennam, Ariminum, Piſaurum, Faneſtrem coloniam, ſine notabili terræ receſſu & in recto litore, pergit *Exin illa* &c. Unde ſimul paret fatue ab Voſſio cogitatum lib. III. cap. 6. *Exin Scandinovia.* GRONOV.

59. *Circa Hebrum Cicones*] Lego, *Citra Hebrum Ciconas*; ſequitur enim, *trans eundem Doriſcos.* confirmatur quoque auctoritate Herodoti. PINTIAN.

60. *Spatio menſum ferunt*] Invenit autem myriadas centum & LXX. hoc eſt, decies ſepties centena armatorum millia; quem numerum tradit Herod. *Polymnia*; Juſtinus verò ex Trogo Pompeio lib. II. DCC. millia & CCC. M. auxiliorum fuiſſe ſcribit. Ammianus lib. XVIII.: *Quouſque nobis Doriſcon Thracia oppidum & agminatim intra conſepta exercitus recenſitos Græca fabuloſitas numerabit?* SCHOTT.

61. *Promontorium Seriphium*] Scribi poteſt *Serium*, ut in Plinio monſtravimus, aut *Zerynthium*, ex Lycophrone ac Nicandro, qui proximum Zonæ antrum Hecatæ dicatum ita nominavit. BARBARUS.

62. *Ex quo canentem*] In V. C. legitur: *&, quo canentem Orphea, ſecuta narrantur etiam nemora, Zone.* SCHOTT.

63. *Canentem Orphea*] Quem ut me juvit vidiſſe in nummis, cinctum mirabili theatro; ſic nec tibi, Lector, erit ingratum aut inu-

rantur etiam nemora, [65] Zone. [66] Tum Neſtos fluvius,

inutile ſpectaculum, de quo alibi. Gronov.

64. *Narrantur nemora, Zone*] In MS. uno vidi *narrantur e.? nem.* Sed in Chiſiano & Mediolanenſi erat *narrantur etiam nemora*, quam veram plenamque Pomponii manum producit ex V. C. Schottus quoque, & fuiſſe cenſeo: & habet particula iſta non modo ſuam vim, ſed genius Pomponii ſemper eam adhibuit, ubi aliquid notabile & mirabile propinquum relaturus eſt lib. II. cap. 4. *Padus tam cito proſilit, ut ſuum etiam in mari alveum ſervet.* lib. III. cap. 4. *adeo atrox, ut feminæ etiam cum viris bella ineant.* lib. II. cap. 7. *Arados parva, frequens tamen, quia etiam ſuper aliena tecta ſedem ponere licet.* Non deſinit me convellere iſta ærugo Voſſii, etiamſi eum non tangam. Excitus enim hac nota, iterum pertreptavit codices MSS. & quia τὸ & in varios locos tranſlatum ex illis oſtendit, inde facile, ait, conjicias additum ab aliis conjunctivum. Quam diverſum hoc ab illis, quæ evomebat ad capitis 5. lib. I. verba *ſine tectis paſſim ac ſedibus*; perinde ibi illud *ac* jactatur, nec tamen vel cogitat tale quid. Quæ varietas idcirco ſatis oſtendit eum ſeniliter ineptiiſſe, unde cur exigam, quid ex iis locis ipſe collegerit? Sic lib. II. cap. 2. eadem vocula in Editionibus ſolebat omitti. Gronov.

65. *Zone, Tum Scænas fluvius*] Permuta verba, *Tum Zone. Scænas fluvius.* Pintian.

66. *Tum Sebænos fluvius*] Meram hic videas Voſſii licentiam, fluviis nunc hoc, nunc illud vocabulum dantis, nullo auctoritatis robore. In MS. quidem & ipſe legi *Stenos.* Mediol. *Sthenos.* Quidquid ſit, apparet manifeſte, eundem nunc fluvium intelligi, quem *Cudetum* vocat Scylax. In themate enim Thraciæ procedens ab Neſto amne ſic pergit, Ἄβδηρα πόλις, Κύδητος ποταμός. Αἱ δὲ πόλεις Δίκαια καὶ Μαρωνεία κατὰ ταῦτα. Credamne? Voſſius fatetur hic me recte ſanè dicere. Sed quantum hinc in cenſendo divortium. Illius juventa in eo nomine conſiſtere potuit & Cudetum pati. At nunc ſenio procax & liber, audacter, quod improba mens ei exprimit, affirmat legendum eſſe *Coſetus.* Hinc locos omnes quos aperuerat Schefferus ad Ælianum, item Menagius, & horum ſimii non ſemiſſis, in narratiuncula de Pythagora per fluvium ſalutato, id quod ex loco Apollonii omnibus illis etiam citari evincit circa Samothracen, ſi credas, quum ille dicat κατὰ Σάμον, contigiſſe inſpiciens, ait & Neſſum & Neſtum & Coſatum & Coſetum eundem eſſe. Quod tam facile pronuntiare potuit, ac Voſſium eſſe Alopecium. Quaſi non in iſtis ambiguis eſſet continua fere diſcrepantia, & alii Neſſo attribuere potuerint, quod alii fluvio diverſo. Sed & ad Neſſum & Coſatum trahit quoque Caucaſum Porphyrii & Compſaton Herodoti. Et ſic denique cuniculis factis

vius, & ripis ejus adjacens [67] Maronia. Regio ulterior

factis accedit ad Coſſiniten, cujus meminit Ælianus *de Animalibus*, quem in notis ad Scylacem ſtatuerat eſſe hunc ipſum, quod ego inepte factum arbitrabar. Nam qui credibile eſt Scylacem in Periplo habiturum rationem fluvii non exonerantis ſe in mare & ſecantis oram, ſed conſumentis in palude Biſtonide? Id autem clare teſtatur affirmatque Ælianus de Coſſinite? Immo Æliani Coſſinites plane idem eſt, quem Herodotus vocat Compſatum ſcribens lib. VII. cap. 109. Xerxes παραμείβετο Μαρώνειαν, Δίκαιαν, Ἄβδηρα, καὶ κατὰ ταύτας, λίμνας ὀνομαστὰς ταύτας, Ἰσμαρίδα, κατὰ δὲ Δίκαιαν Βιστονίδα, ἐς τὴν ποταμοὶ δύο ἐσιεῖσι τὸ ὕδωρ Τραῦός τε καὶ Κόμψατος. Hic autem Compſatus, ut & Trauus plane illic emoriebatur, ut apparet ex oppoſitione in ſequentibus apud Herodotum, ubi ait prope Abdera quidem nullam paludem nobilem prateriiſſe, ποταμὸν δὲ Νέστον ῥέοντα ἐς θάλασσαν, quod nimirum illi duo priores non faciebant. Hæc quum ſint verba mea in prima editione, primo dicit me loqui *fluminis exonerante*, quum ſit hæc ipſius Latinitas. Dein deceptum tabulis Ptolemæi, quas ne nunc quidem ad hanc rem inſpexi. Denique neſciviſſe, quid rei ſit palus Biſtonis; quum putarim eſſe ſtagnum mediterraneum undique clauſum & quod nullum haberet in mare exitum. Agnoſcis calumniam protervi ſenis. Non enim ſi dixero fluvium exonerari in ſtagnum, plane dico illius fluvii aquam in mare paulatim cum ſtagno venire. Mela noſter, quum ſcribit lib. II. cap. 5. Atacem accipi à lacu Rubreſo, non ideo negat tandem in mare efferri: non dicit tamen exonerari in mare. Quid aliud à me factum eſt? De ſtagno autem nihil dixi. Jam verò Biſtonis palus ex deſcriptione Ptolemæi, quem citat, utique eſt mediterranea. Quid an ille nugator nos docere voluit, quid ſint λιμνοθάλατται, tam crebro ab viris eruditis declaratæ? Sit Biſtonis palus λιμνοθάλαττα. Quæ, oro, ſunt verba Strabonis in lib. I. pag. 49. Nempe μάλιστά φησι τὴν ζήτησιν παρασχεῖν, πῶς ἐν δισχιλίοις καὶ τρισχιλίοις ἀπὸ θαλάττης σταδίοις κατὰ τὴν μεσόγαιαν ὁρᾶται πολλαχοῦ κόχλων καὶ ὀστρέων καὶ χηραμίδων πλῆθος καὶ λιμνοθάλατται. De Biſtonide autem ſcribit *Scholiaſtes* Apollonii ad lib. II. Βιστονίη, Θρακικῆ, Βίστονες γὰρ ἔθνος Θρακῶν. * Βιστονὶς, λίμνη Θρακική. Omnia vides haberi eodem numero. Nam ab Coſinto dictum Coſſiniten, furatus eſt Voſſius ex Holſtenii notis ad Ortelium pag. 60. Sed quis puero Voſſio prælallavit Coſintum eſſe oppidum? Non Antoninus. GRONOV.

67. *Maronia regio ulterior Diomedem tulit*] Vanus haberi non recuſo, niſi vetum dixero: erraſſe alterutrum: Melam an Solinum? Melam dii prohibeant. In Solino menda poſt omnium emendationes reſident, ut ipſi cum duobus MSS. Toletanis comparando didicimus, multaque notavimus, quæ, Deo faciente, aliquando in vulgus apparebunt. Sic enim ille cap. 16. hinc exſcripſit: *Deinde ſtagnum eſt Biſtonium: nec longè regio Maronea: in qua Tinda opidum fuit, equorum Diomedis ſtabulum: ſed ceſſit ævo, ſolumque turris veſtigium adhuc durat.* Cetera ut Mela noſter. Suſpicor autem in Mela legiſſe, *Ripis ejus adjacens Maronea regio, ubi Tin-*

Digitized by Google

rior Diomeden tulit, immanibus equis mandendos ſolitum objectare advenas, & iiſdem ab Hercule objectum. [68] Turris, quam Diomedis vocant, ſignum fabulæ remanet: & urbs, quam ſoror ejus ſuo nomine nominavit, [69] Abdera: ſed ea magis id memorandum habet quod Democritum Phyſicum tulit, quam quod ita condita eſt. Ultra Neſtos fluit, interque eum & Strymona urbes ſunt [70] Philippi, Apollonia, Amphipolis. [71] Inter Stry-

Tinda Diomedem tulit. Eruditus lectot arbitrabitur. SCHOTT.

68. *Turris qnam Diomedis vocant*] Expendendum an ſit aptior lectio, *Tinda quam Diomedis vocant.* ex Plinio & Stephano. PINTIAN.

69. *Abdera*] De hac Cic. *ad Atticum* lib. IV. *epiſt.* 16. & lib. VII. *epiſt.* 7. & Hippocrates in *Epiſt.* SCHOTT.

70. *Philippia*] Scribendum *Philippi*, ut faciat *Philipporum*, ex Plinio, Ptolemæo, ceteris, à Philippo rege Macedonum, qui eis contra infenſos Thraces opem tulerat. *Crenides* ante nominata, unde *Adraſtus* Ariſtotelis diſcipulus. Erant & in Theſſalia *Philippi*, quondam Thebæ dicti, ait Stephanus. Sed & in *Theſprotia Philippi* nominantur, qui & *Gomphi* ſunt. A Philippis *Philippenſes*, ſive (ut Polybius) *Philippeni* derivantur. BARBARUS.

Philippi, Appolonia] Scribe cum uno *p* & duplici *ll Apollonia*, ex omnibus. PINTIAN.

71. *Inter Strymona & Athon turris Calarnaa*] Sic Hermolaus caſtigavit, cùm prius *Calamoa* legeretur. Mihi Hermolai commentum non placet: neque puto hic reddi à Mela *Calarnan* oppidum ignobile, & cujus præter Stephanum à nullo fiat mentio, ſed urbem clariſſimam *Stagira*; ſive ut Herodotus vocat, *Stagirgn*, illuſtrem alumno Ariſtotele, & à nullo prætermiſſam: Sed neſcio quo adverſo, & urbis ipſius, & Ariſtotelis fato, apud pleroſque ſcriptores depravatiſſimè ſcriptam. Nam apud Ptolemæum *Stantira* pro *Stagira* poſitum eſt, & apud Plinium atrox adhuc etiam poſt tot cenſores menda memoriæ inclytæ urbis officit. Sed libuit ejus verba in gratiam Plinii ſtudioſorum ſubjicere ex lib. IV. cap. 10. *Acanthus*, inqnit, *Iſtria, Graſtonia.* In codice vetuſto bibliothecæ Salmanticenſis Academiæ ſuprà citato ſic legitur: *Acanthus*, *Sinis*, *Tagira*, *Sitono.* Scribendum: *Acanthus. Singus. Stagira. Sithonia:* etſi Hermolaus in *Plinianis Caſtigationibus*, *Graſtoniam* defendat, non rectè. *Achanti*, & *Singi* urbis, unde dictus *ſinus Singiticus*, & *Sithonia* magna apud omnes mentio. Pari malo apud Melam *turris* vitioſiſſimè ſcriptum eſt pro *Stagiros.* Pro *Calamea* autem, ut antea legebatur, ſubſtitui poſſet *colonia*: multæ enim erant in Macedonia coloniæ, *Dion* apud Ptolemæum. At *Pella*, *Oreſta*, *Caſſandria*, *Philippi* apud Plinium in quarto. Loqui autem hic Melam de *Stagiro*, ſive *Stagiris* niſi probavero, non recuſo quin in piſtrinum dedar. Sed prius quàm id probem, viſa eſt mihi res digna æſtimatione, an hic pro *Calamea* ſubſtitui poſſit, *clara alumno*, ut Ariſtotelis nomen prætermiſſum ſit librarii cul-

Strymona & [72] Athon, [73] turris Calarnea, & [74] Κάπρου

culpa. ſicuti permulta alia in hoc opere ſive denſo quodam & frequenti erroribus ſenticeto. quod tam ex his quæ præteriere manifeſtum eſt, quam ex futuris liquebit. Movet me quòd Mela civitates quæ claros viros aut tulerunt, aut etiam ſuſtulerunt, honorificis verbis memorare ſolet. Hoc fecit in urbe Aeolidis *Pitane* unde fuit Arceſilas: Hoc in *Abderis* Thraciæ unde Democritus: Hoc in *Mileto Ionia*, unde Thales Aſtrologus, Timotheus muſicus, & Anaximander Phyſicus: Hoc in *Calaurea inſula*, ubi periit Demoſthenes. Hoc in *Rudiis* urbe Italica natali Ennii poëtæ nobilitata. Credibile igitur mihi ſit hoc idem feciſſe Melam in urbe *Stagiro* patria Ariſtotelis, tanto illis, & ceteris philoſophis omnibus praſtantis. Sequuntur ſtatim verba quæ probant legendum hic *Stagiros* non *turris*. Ea ſunt: *Portus Caprullon*. IDEM.

72. *Athos*] Nunc dicitur *Monte ſancto*. OLIVAR.

73. *Turris Calamea*] Fortaſſe *Calarnaa*. Fuit enim (ut ait Stephanus) oppidum Macedoniæ *Calarna*. BARBARUS.

74. *Portus Caprullon*] Lego, *portus Capros cum inſula*. ex Strabone in *Selectis* tradente *Capron* portum eſſe Stagiri urbis cum inſula parva cognomine. Quis igitur in animum inducat, meminiſſe Pomponium portus Stagiri, præterita ipſa urbe, cujus eſt portus, tantæ præſertim, propter alumnum, claritatis. Præterea ſitam eſſe *Stagiron* inter *Strymonem* fluvium & *Athon* montem, ubi Mela eam ſtatuit: auctores ſunt Strabo in *Selectis* & Ptolemæus, quod adhuc magis adſtruit caſtigationem noſtram. PINTIAN.

Portus Capru] H. Stephanus κάπρου λιμὴν, non malè. Vulgati *Caprullon*, pro quo, *Capros cum inſula*, Pintianus reponebat: qui & Ariſtoteli patriam, quæ hic in lituris denſiſque tenebris jacebat, reddidit; illuſtravitque felici conatu, ſiquam ad alumni laudem, acceſſionem fieri pote eſt. Eandem apud Ptolemæum ſepultam ὁδοῦ παρέργου excitare conemur, ubi pro σάντειρα leg. κονσάσειρα. SCHOTT.

Portus Caprullon] Viderat Henr. Stephanus poſtremam vocem mendoſam eſſe & in ea latere Κάπρου λιμὴν, nihil ſcribens, quid igitur de præcedente voce fieri vellet, ſatis tamen clare præferens id ſibi placuiſſe, quod Voſſius rapit ad ſe; *neque enim dubio*, dicens, *quin κάπρου λιμὴν à Mela ſcriptum ſit, & Caprullon non aliunde quam ex errore manarit.* A Pintiano reponebatur *portus Capros cum inſula*, quod nimium & intolerabile. Voſſius denique, cum è libris melioribus proferret *& portus Caprolimen*, ejecta voce media rogat, quis non videat veram eſſe lectionem, *Et* Κάπρου λιμὴν? & ſic ignorans Stephanum edidit. Fortaſſe: ſes tamen ſubdubito. Video quidem lib. I. cap. 18. illa *ſinus alter* Ἀχαιῶν λιμήν. Sed tamen etſi in codice Mediolanenſi ſit *caprolimen*, tamen in loco, quem tractamus, illud *limen* non ſemper fuiſſe ita penitus perſcriptum omnibus iſtis litteris apparet ex lectione vulgata. Et ſanè ipſe in codice non ſpernendo habui *portus caprolim̄* & ſic tamen in loco citato etiam *lim* exhibebatur. nec aliter in MS. exſtabat lib. II. cap. I. *ſinus portuoſus*, *& ideo calos lim̄ appellatus*. Et quid? an noſtræ poteſtatis eſt vocem probatam ab omnibus antiquis libris ita temere expellere? Ego ſane ad ſcriptam lectionem quam vidi, ſcio proximè accedere *& portus* κάπρου (*capru*

Κάπρȣ λιμὴν, [75] urbs [76] Acanthos, & Echymnia. Inter Athon & Pallenen, Cleona & Olynthos. Strymon (ſicut diximus) amnis eſt, [77] longéque ortus,

(capru exhiberi video in editionibus Sanctii & Schotti ſine auctore) *tum urbs.* Et quod negari nequit, hic ſtylus eſt Auctoris, ut Romana Græcis immiſceat. Sic paulò antè præceſſit *flumen αἰγὸς*, ſic cap. ſeq. *& portum qui* Κωφὸς *dicitur.* lib. II. cap. 2. *portus cœlos.* Haud dubiè perperam ſic editionibus exhibentibus pro κοιλὸς, ut in reliquis. Quam ſuccenſuit propterea Voſſius convitiator? Ne nunc quidem ullam dat rationem, cur vocem *portus* redundare dixerit. An cùm in melioribus aliquid legatur libris, ideo redundare vox debet? Si tam infelices Librarios ſortitus fuit Mela, ut Græca ne legere quidem noverint, unde tot Græcæ voces fuerunt ſervatæ? Ego nolui affirmare utrumque retinendum eſſe, quia ſic te, Voſſi, hoc eſt, ipſa lebetide ſtultiorem perſonam induiſſem. Planè non decet nos ira ſtatuere, ubi tantopere conſentiunt libri veteres, ibi aliquid redundare. Oſtendi quàm poſſet aliquid propinquum latere: inde tu excitari debueras. Quod quia noluit Voſſius, ut ſemper, idcirco nunc verum en tibi, mi Lector, quum Mela dederit *& portus* κάπρȣ; *Eion urbs, Acanthos* &c. Hæc enim urbs Ἠϊὼν ab omnibus Græcis oſtentatur ad Strymonem. Hæc quum ignora eſſet, vides manifeſtè hinc exſtitiſſe illud verus *caprullon.* Habeat igitur Voſſius ſuam redundantiam, cui admetior meam inopiam & tamen prodigam judicii. GRONOV.

75. *Urbs Acanthos & Oeſima*] Omnia turbata & permiſta. Neutri enim harum urbium convenit ſitus in quo locantur inter Strymonem & Athon. *Acanthus* enim inferius eſt, *Oeſima* ſuperius. *Acanthus* ad Meridiem inter promontorium Nymphæum & Derrhin in ſinu Singitico. *Oeſyma* ad Septentrionem inter Neſum & Strymonem fluvios, in ſinu Strymonico, auctoribus Ptolemæo, & Strabone in *Selectis.* Caſtigandus igitur ſic totus hic locus: *Ultrà Neſſos fluit, interque eum & Strymona urbes ſunt Philippi, Apollonia, Amphipolis, & Oeſyma. Inter Strymona & Athon Stagiros, Portus Capros cum inſula. Inter Athon & Pallenen Acanthos, Scolos & Olynthos: Scolos* inquam lego, non *Cleona* ut Hermolaus legit, qui pro *Coleona* antiqua lectione *Cleona* ſuffecit. Ego *Scolos* defendo ex Strabone, qui in ſeptimo *Scolon* ait fuiſſe unam ex urbibus propinquis Olyntho. Thucydides item in quinto, ut vicinas ſibi urbes Scolon & Olynthon conjunctim memorat. Nam *Cleona* Hermolai non ſunt inter Athon & Pallenen, ſed in ipſo monte Atho cum aliis quatuor urbibus, *Dio, Holopyxo, Acrothoo, & Thyſo*, quas Xerxes perfoſſo Atho inſulares fecit, auctore in *Polymnia* Herodoto: qui *Stagiri* & *Acanthi* conjunctim etiam ipſe meminit; ut urbium inter ſe propinquarum. PINTIAN.

76. *Acanthos & Echima*] De *Achanto* conſtat ex Plinio, Ptolemæo, ceteris. *Echima* ubi ſit, non conſtat. Proinde non *Echima*, ſed *Oeſyma* forraſſe legeris, ut in Thracia expoſui ex Homero, & aliis frequentibus. BARBARUS.

77. *Longéque ortus & tenuis*] Ne dubites, ſi hanc editionem conferas cum prioribus, tres poſtremas primi vocabuli litteras ex MSS. à me productas, nunc ſignifico. GRONOV.

ortus, & tenuis, alienis ſubinde aquis fit amplior: & ubi non longè à mari lacum fecit, majore quàm venerat alveo erumpit. Athos mons eſt adeo elatus, ut credatur altius etiam quàm unde imbres cadunt, ſurgere. Capit opinio fidem, quia de aris, quas in vertice ſuſtinet, non abluitur cinis, ſed quo relinquitur aggere manet. Ceterum non promuntorio, ut alii, [78] verùm totus exſtat, totoque longè dorſo procedit in pelagus: quà continenti adhæret, à Xerxe in Graios tendente [79] perfoſſus transjugatuſque eſt, factus [80] freto

78. *Verum totus eſt*] Dele verbum *eſt*. PINTIAN.

Factus freto navigabili pervius] Hæc etiam verba recidenda: Pomponii enim brevitati ſatis fuit dixiſſe: *à Xerxe in Graios tendente perfoſſus transnavigatuſque*. IDAM.

79. *Perfoſſus transnavigatuſque & factus freto navigabili pervius*] Certè nauſeam parit hæc tam accurata deſcriptionis inſtitutio, ut planè non miremur Pintianum, ſpectatorem amariorem brevitatis Pomponianæ, poſtrema recidenda clamaviſſe, quum plenè illa contineantur in verbo *perfoſſus*. Sed & monſtri aliquid his ſubeſſe docent veteres libri præferentes *Athos* vel *Athus* pro *factus*. *Transjugatus* verò (quod placet Voſſio) non commodiorem facit ſermonem, ſed præter dubiam Latinitatis notam ineptè hiſtoriam tangit, quum non potuerit illic transjugari, ubi Xerxes perfodit, ubi non niſi πεδίον & κολωνὺς ὐ μεγάλυς nominat Herodotus: quum contra vox *transnavigatus* augeat rei monſtrum, & in eo verbo reſideat verè poëtica elegantia, quam nunc captare vult Pomponius, ut patet ex illo etiam Juvenalis Sat. x. *Velificatus Athos*, & quem ipſe Voſſius citat, Catullo,

—— *cumque juventus,*
Per medium classi barbara navit Athe.

Cicero lib. II. de *Finibus* cap. 34. *Si Xerxes Helleſponto juncto, Athone perfoſſo, maria ambulaviſſet, terramque navigaſſet.* Claudianus lib. II. *in Rufin.*

—— *Cum claſſibus iret*
Per ſcopulos, tectumque pedes contemneret æquor:

Sic itaque cum tot aliis auctoribus transnavigatum Atho mirificè quoque ſcripſit Mela. Obſtinatus tamen Voſſius quum impar eſſet probando τῷ *transjugare*, ait „ſolenne eſſe quibusvis Scriptoribus res novas & inuſitatas novis etiam & non uſitatis explicare vocibus. Egregium ſanè? Cicero, Livius, Tacitus habent multas res novas & inuſitatas. Hinc Voſſius dicit novas etiam & non uſitatas illic reperiri voces. Credeſne? Nihil magis fatuum, & ne tale quid timeas. Pergit: „transjugare eſt jugum montis „ſuperare; quod quia novum & „inuſitatum explicatur nova & „non uſitata voce: & tunc rogat. „An colles quantumvis minuti „poſſunt eſſe ſine jugis & verticibus; quos ſi quis ſuperet, ut in hoc loco tantum ſunt κολωνοὶ ὐ μεγάλοι, hos transjugare dicetur.

to navigabili pervius. Ima ejus tenent parvæ Pe-
las-

tut. Vide, quo delabantur illæ novæ & non uſitatæ res, quando enim non ſuperantur illi? Repeto itaque ab Mela transnavigatum Atho dici. Si tamen ita extendere ὕψος ſermonis ſui voluerit Auctor, quod profectò ipſe mox deprimit per additam explicationem, quam omiſiſſet haud dubiè, ſi illud captare voluiſſet. Quare foveo diu conceptam (ſic enim ſcribo, ait Voſſius me reſipiſcere poſt longam meditationem) opinionem illud *transnavigatuſque & Athus* vel *Athos* ex mirifica litterarum commutatione ortum eſſe, & Auctorem ſcripſiſſe, *perfoſſus & ad Sanen ab uſque Thyſſo factus freto nav.* Nam quod Voſſius audet ſcribere Herodotum libro VII. dicere foſſam illam ab Acantho urbe Sanen uſque pertinuiſſe, Acanthum verò ab eo poni ad ſinum Singiticum, Sanen in Pallenæa Cherſoneſo, & ideo non poſſe concipi, ut foſſa illa duodecim tantum fuerit ſtadiorum, quod ait idem Herodotus; falſum dicit omnino, & ipſe ſibi nectit laqueum. Hæc verba uſſerunt Senem adeo, ut ſimias & aſinos exclamaret, ſeque iis ſimilem faceret. Nonne enim ex alterutro genere is eſt, qui ſcribere ſuſtinet [An non ſatis clarè Herodotus loquitur, cum lib. XVI. & iterum lib. VII. refert Artachæum à Xerxe præmiſſum fuiſſe Acanthum, ut inde foſſa ad Sanen perduceretur] Eſt enim in his & ſimiæ argutia & aſini ſtupor. Nuſpiam ab Herodoto dicitur Artachæus præmiſſus Acanthum. Sed in lib. VII. cap. 21. eſt Artachæa, narrans præparatas ad Eleuntem per triennium copias dicit qui & quomodo foderint, Βούβαρης δὲ ὁ Μεγαβάζου καὶ Ἀρταχαίης ὁ Ἀρταίου ἐπεστάτεον τοῦ ἔργου. Eodemque lib. VII. cap. 117. Ἐν Ἀκάνθῳ δὲ ἐόντος Ξέρξεω συνήνεικε ὑπὸ νούσου ἀποθανεῖν τὸν ἐπιστάτεα τῆς διώρυχος Ἀρταχαίην &c. An non rugit igitur inſtar aſini, an non excordem ſuam perverſitatem æquè denudat ac ſimia nates, qui ab Herodoto ſcribit narrari ad urbem Acanthum præmiſſum iſtum ut inde foſſa duceretur? Herodotus dicit tantùm tunc mortuum illum fuiſſe, quum Xerxes eſſet Acanthi. Si etiam illic mortuus eſt, quod fieri potuit, non id contigit, quia illuc præmiſſus, & inde incipiens foſſam, poterat ibi morari ac præeſſe præſcos operi; ſed quòd Regi illuc ingreſſo debuit officium facere, & progreſſum operis injuncti curamque ſuam probare. Nam ab Acantho urbe non incepiſſe foſſam inde quoque apparet, quod Xerxes jam manens in ea urbe non narretur vidiſſe foſſam & ſucceſſum operis; quod procul dubio & eſſet factum & narraretur eſſe factum, ſed τὸ ὄρυγμα ἀκούων, nempe ex relatione Artachæi, qui ad eam rem illuc venerat & in morbum letalem inciderat. Libro autem VI. aliquid de Artachæo narrari non memini: de Acantho & alia claſſe quod narratur, nihil ad Artachæum. Vide autem quid agat Voſſius. In *Obſervationibus* ad Melam ex Herodoto dicit [Acanthum verò urbem ponit ad ſinum Singiticum] In *Appendice* autem [Thyſſum oppidum eidem litori & eidem quo Sane Singitico appoſitum ſinui.] Ita ſcilicet tum Acanthus, unde foſſa Voſſiana incepit, tum Sane, ubi foſſa Herodotea finitur, in eodem ſunt ſinu. Equidem qui ſic ludit ſe ipſe, eum in abſurdiſſimo cachinno finite notam hujus appendicis quis miretur? Ergo revertar, unde cœpi, itero Voſſium ſibi nectere laqueum.

Digitized by Google

lasgorum coloniæ. [81] In ſummo fuit oppidum Acroathon, in quo (ut ferunt) dimidio longior, quàm in aliis terris, ætas habitantium erat. Pallene ſoli tam patentis, [82] ut quinque urbium ſedes ſit atque ager: tota in altum abit, [83] anguſta ſatis unde incipit.

Non dicit Horodotus foſſam illam ab Acantho urbe incepiſſe (eam non tetigit) ſed clarè cap. 22. Πεδίον δὲ τοῦτο (ipſe nempe iſthmus) καὶ κολωνοὶ οὐ μεγάλοι, ἐκ θαλάσσης τῆς Ἀκανθίων ἐπὶ θάλασσαν τὴν ἀντίον Τορώνης. *Eſt autem ille campus & tumuli non magni ab mari Acanthiorum ad mare quod eſt è regione Torone.* Aliud eſt ab ipſa urbe Acantho incipere, aliud ab mari, quod illi urbi nomen debet, cujus pars ab illa multum poteſt abeſſe, ut hæc certè Acanthiorum maris pars Iſthmum abluens, non parum ab ipſa urbe abeſt. Fateor quidem Herodotum non dicere foſſam factam ad Sanen ab Thyſſo, & eas duas urbes in Iſthmo ſitas affirmare, ſed Thyſſon ponere in ipſo Atho, ut reliquas quatuor urbes, ſed potuit ea fuiſſe quidem intra foſſam, proxime tamen illam. Commodius ad difficultatem hujus ſententiæ allegaretur Auctor πρεσβυγένειας ad Nicomedem, qui ſcribit, Τὸν Ἄθω δὲ περιπλεύσαντι παράλιος πόλις Ἄκανθός ἐστιν Ἀνδρίων ἀποικία, παρ' ἣν διώρυξ δείκνυται τετμημένη ἑπτὰ σταδίοις. Hic minuit numerum ſtadiorum, & planè loquitur quaſi ab Acantho incipere foſſam ſtatueret. Non erat ita obeſus Voſſius, ut non hanc citationem meam in lucrum verteret; unde pro jure ſuorum furtorum arripit hunc locum, dicitque ex eo Acanthum & Sanen non niſi ſeptem ſtadiorum intervallo à ſe invicem abeſſe. Credant hoc, qui non vident, quàm laxè voces illæ παρ' ἣν poſſint notare. Gronov.

80. *Freto*] Quoniam ibi mare immiſſum ferveat, ideo fretum vocari notat Harduinus *ad Plinium* lib. IV. cap. 10. pag. 436. Quaſi verò! Origo freti & etymologia ſanè id vult. Sed fretum amittit eam conſiderationem eo caſu, ubi non naturale fretum, ſed verè foſſæ eſt, & tantùm inſtar freti; ubi nomen freti retinetur, quia eſt illic aqua marina, de qua ſolet dici fretum, non foſſa. Idem.

81. *In ſummo fuit oppidum Acroathon*] Ptolemæus *Athos acron*, Strabo in *Selectis*, *Acreſthoæ*, Stephanus *Acrothynoe*, Thucydides, & Plinius *Acrothos*, Herodotus *Acrothoos*. Pintian.

Acroathon] *Acrothon* Solinus appellat cap. 16. qui gemina cum his narrat, ut & de monte Atho. Vide Lucianum in *Macrobiis*, & Plin. lib. IV. cap. 10. Pòſt paullò concinnius fort. *Eratiis*, quàm *Erotiis* legatur. Schott.

82. *Ut quinque urbium ſedes ſit*] *Quattuor*, non *quinque* Sttabo in *Selectis*. Eæ ſunt, *Aphytis*, *Mende*, *Scione*, *Sane*. Herodotus in *Polymnia* octo, *Potidaa*, *Aphytis*, *Neapolis*, *Æga*, *Therambos*, *Scione*, *Mende*, *Sane*. Sed teneamus morem noſtinm ſubveniendi, quotiens occurrit, Plinio malè in hac parte ab Hermolao habito. Is lib. IV. cap. 10. *Oppida*, inquit, *Niſſos*, *Phlegra*, *Mende*. In promtu eſt quid Hermolaus dicat. Nos ſic caſtigandum cenſemus: *Oppida Sane*, *Aphytis*, *Scione*, *Mende*. ex citatis Auctoribus. Pintian.

83. *Anguſta ſatis unde incipit*] Le-

pit. Ibi eſt Potidæa. [84] At ubi laxius patet, [85] Mendeque Scioneque referendæ: illa ab Eretriis, hæc ab Achivis capto Ilio remeantibus poſita.

Legendum exiſtimo, *anguſtus Iſthmus unde incipit.* Nam de Iſthmo Pallenes & Ptolemæus, & Pauſanias in *Atticis*, & Georgius Gemiſtus *Hellenicōn* primo, Plinius quoque lib. IV. cap. 10. *& in Pallenes Iſthmo quondam Potidæa, nunc Caſſandria.* etſi Hermolaus aliter legat. Quem prioris veræque lectionis potuerunt admonere verba illa quæ paulo antè præcedunt, *Oppida Pallene Phlegra.* In quibus (quod eſt notandum) videtur Plinius imitatus Pomponii morem, copulandi duo nomina propria, de quo dixi. Nam *Pallene* & *Phlegra* idem ſunt, Stephano, & Straboni in *Selectis.* IDEM.

84. *At ubi laxius patet*] Scribo *latius*, non *laxius.* Nam *late patere* frequens eſt apud omnes locutio, non *laxe.* IDEM.

85. *Mendetione qua referendæ*] Scribendum, *Menda*, *Scioneque referenda.* *Menden* Erethii condidere, *Scionen* Achivi: auctor Stephanus, & hic Pomponius. BARBARUS.

CAP. III.

MACEDONIA, GRAECIA, PELOPONNESUS, EPIRUS, ET ILLYRICUM.

[1] Tum Macedonum populi, quà urbes habitant, quarum [2] Pelle & [3] maxima, & illuſtris. Alumni

1. *Cum Macedonum populi quot urbes habitant*] Aldus: *Tum Macedonum populi quod urbes habitant*, minus vitioſe. Lego, *Tum Macedonum populi cl. urbes habitant*, ex Plinio & Marciano. Cauſa depravationis fuit ſupina, librariorum ſemper, nonnunquam etiam correctorum ignorantia, cœlum terris miſcentium, & mare cœlo. Primum enim ut conjicio, duo elementa *cl.* librarii in unum *d* confuderunt. Deinde correctores neſcientes quid *d* ſolum ſignificaret, numerus enim immodicus videbatur, adjecta *q* fecerunt *qd.* Poſtremo alii malum, quod Thucydides ait, malo curantes, *quot* ſcripſerunt cum nota interrogationis, ubi nulla eſt interrogatio. PINTIAN.

Tum Macedonum populi, quot urbes habitant] Sunt qui hunc locum ſic accipiant: Poſt antedictas gentes ſequi populos Macedonum, & eſſe tot numero, quot ſint urbes, quas habitent: Quàm rectè autem ſic intelligatur, arbitrio Lectorum eſto. IDEM.

Tot Macedonum populi quot] Sic malim, quàm, *Tum Macedonum*, quomodo antea legebatur. Locus, ad quem multi ſtatim cap. initio impegerunt; & neſcio quibus interpunctionibus quæ ſomnia commenti ſunt. SCHOTT.

Tum Macedonum populi centum quinquaginta urbes habitant] Libris

mni efficiunt, Philippus Græciæ domitor, Alexander etiam Aſiæ. [4] In litore flexus Mecybernæus [5] inter promuntoria Derrim & [6] Canaſtreum [7] & portum qui [8] Κωφὸς dicitur: urbes [9] Toronen, & Phyſcellam, atque unde ipſi nomen eſt, Mecybernam incingit [10] Canaſtræo promuntorio [11] Sena

bris antiquis & veritati litare malui, quam profanum quid ab Voſſio aut Pintiano in hoc facium inferre. Nunquam in Macedonia numerabuntur centum quinquaginta urbes, (ut videtur ex Pintiani emendatione citanda intelligere Voſſius, vel centum quinquaginta populi, ad quos ille numerus etiam referri poteſt) nunquam fuerunt, nunquam dixit Mela, nullus codex hujus indicii notam vel minimam habet. Sed neque in ulla alia regione urbes. vel populos tam exacto numero terminavit. Et quæſo, an non fuerunt vel plures vel pauciores? Immo edidimus, prout flagitabant vetera exemplaria. Macedones per Alexandri expeditionem ubique incolebant & ſub eis Græci. Itaque nunc ait ſe venire ad Macedonum populos, qui vivunt in urbibus illis, quarum maximè illuſtris eſt *Pella*; quum alii Macedonum populi reſpiciant alios dominos, aliaſque obſervent regias. GRONOV.

2. *Pella*] Nomen retinet. OLIV.

3. *Maxime illuſtrem*] Antea enim vicus erat, ut Demoſth. *Philippicis* ait. Juvenalis Sat. x.

Unus Pellæo juveni non ſufficit orbis.

SCHOTT.

4. *In litore flexus Mecybernaus*] Strabo in *Selectis*, *Mecybernam* quam ipſe Olynthiorum navale facit, *Mecypernam* nominat per *p* in penultima. Caſtigandus obiter Thucydidis Græcus codex, in quo diviſim ſcriptum eſt *me Cybernaus*, quod mendum Laurentium ſummum alioqui virum in errorem egit, *non Cybernaos* transferentem pro *Mecybernaos*. PINTIAN.

5. *Inter promontoria dividit Canaſtreum*] Caſtigo. *inter promontoria Derrin & Canaſtraum*; ex Ptolemæo, Stephano, & Strabone in *Selectis*. Sciendum autem ſinum quem Ptolemæus, Stephanus, & alii *Toronaum*, ſive *Toronaicum* appellant ab urbe Torone, nominari à Mela *Mecybernaum* à *Mecyberna* oppido ejuſdem ſinus, de quo paulo antè. Porro ſinum *Torronaum* duobus promontoriis *Derri* & *Canaſtrao*, includi, præter Ptolemæum, & Strabonem in *Selectis*, Stephanus etiam teſtatur in dictione *Torone*. IDEM.

6. *Canaſtreum*] Nunc *Caniſtro*. OLIVAR.

7. *Et portum qui Copos dicitur*] Scribendum *Cophos* ex Strabone in *Selectis*, prodente *Derrin* promontorium eſſe propè portum *Cophon* nomine, & oppoſitum eſſe *Canaſtrao* alteri promontorio, inter quæ duo promontoria claudatur *ſinus Torronaus* ut dictum eſt. Ruiſus à Beni inchoari *Singiticum ſinum*, & finiri promontorio montis *Atho* vergente in orientem. Eſt & *Cophos* portus Atticæ Xenophonti ſecundo *Hellenicῶn*, & infra. PINTIAN.

8. *Copos dicitur*] vv. cc. κωπὸς, ſed nihil immuto. SCHOTT.

9. *Toronem & Miſcellam*] Diximus in Plinio, *Phyſcellam* ſcribendum videri poſſe, Ptolemæum & alios ſequuti. BARBARUS.

10. *Canaſtro promontorio Sena proxima eſt*] Scribendum non *Sena*,

na proxima eſt. [12] Mecybernæus autem in medio quà terra dat gremium, modicè in litora ingreditur. Ceterum longis in altum immiſſis lateribus, [13] ingens inde Thermaïcus ſinus eſt. In eum [14] Axius per Macedonas, [15] & jam per Theſſalos Peneus excurrit. [16] Ante Axium Theſſalonice eſt; inter utrum-

na, ſed *Scione:* Plinius, *poſt Scionem*, inquit, *promontorium Canaſtreum.* IDEM.

Canaſtraeo promontorio Scione proxima eſt] Licet idem ſit ſenſus, mallem tamen hic legeres *Canaſtraeum promontorium Scione proximum eſt:* ut à more ſuo & conſueto dicendi modo non diſcedat Mela. Cujus, ut dixi, peculiares ſunt hæ admonitiones ad dirigendum Lectoris animum: ut in Cilicia, *Pyramus Iſſo propior*; & mox; *ſed Celendris Sarpedoni propior.* PINTIAN.

11. *Scione proxima*] Vidit H. Stephanus leg. *Sanè*, nam ſup. extremo cap. *Scione* nominaverat: cui aſſentior; emendationem confirmante Strabone in *Collectaneis*, Herod. *Polymnia* & Plinio lib. IV. cap. 10. ut quidem Pintianus reſtituit. SCHOTT.

12. *Migibernacuſa in medio qua terra dat gremium*] Scribo, *Mecybernæus autem*, id eſt, ſinus, *in medio*, & cetera. BARBARUS.

13. *Ingens inter maria ſinus eſt*] Emendo, *ingens hinc Thermaïcus ſinus eſt*: ex omnibus Geographis & Hiſtoricis, nihil enim inter omnes notius Thermaïco ſinu. Confirmat hanc caſtigationem quod ſtatim ſequitur, *Axium & Peneum fluvios in Thermaïcum ſinum emittere*, quod Ptolemæus etiam tradit. Item ſtatim redditur urbs *Aloros*, quam eſſe in intimo receſſu ſinus Thermaïci auctor eſt Stephanus. In quo tamen Librarius imperitus pro *Thermaus ſinus*, *Hermons* ſcripſit. Ceterum non fuerit mihi fraudi paucis notaſſe ex Strabone in *Selectis* ſex continuos ſinus haberi in hac ora, à Meridie in Septemtrionem, quo dicentur ordine: *Maliacum*, *Pagaſiticum*, *Thermaïcum* ſive *Thermaeum*, *Toronaeum* vel *Toronaïcum*, alio etiam nomine *Mecybernaeum*, *Singiticum*, & poſtremum *Strymonicum*. Qui omnes promontoriis dividuntur hoc pacto, *Poſidium* promontorium Maliacum dividit à Pagaſitico; *Sepias* Pagaſiticum à Thermaïco; *Canaſtraeum* Thermaïcum à Toronæo ſive Mecybernæo; *Derris* Toronæum à Singitico; *Nymphaeon* Singiticum à Strymonico; Sinum autem quem Pomponius *Thermaïcum* vocat, Strabo, Stephanus, Herodotus, *Thermaeum* dicunt; Ptolemæus & Plinius *Thermaïcum* cum Pomponio. Eadem diverſitas in *Toronaeo*, ab aliis *Toronaïco* dicto, ab aliis *Toronaeo.* PINTIAN.

14. *Axius per Macedones, etiam per Theſſalos penitus excurrit*] Scribo non *penitus*, ſed *Peneus*, ex Strabone, Ptolemæo, ceteris. BARBARUS.

15. *Etiam per Theſſalos Peneus excurrit*] Legendum cum disjunctione, *& jam per Theſſalos Peneus excurrit.* Vidit hoc Hermolaus. Nos addimus Peneum fluvium dividere Macedoniam à Theſſalia Straboni; at Cæſari in *Commentariis*, *Haliacmonem* amnem. PINTIAN.

16. *Ante Axium Theſſalonice eſt, inter utrunque Caſſandria*] Superius facta eſt mentio *Caſſandria* in fine Thraciæ, ubi Potidæam retulit. Eadem enim eſt *Potidaea* cum *Caſſandria*. Nec eſt altera

Caſ-

utrumque [17] Caſſandria, [18] Cydne, Aloros, [19] Icaris. [20] A

Caſſandria. De ea verò nullo modo poteſt hic iotelligi. Tum quod ſupervacua eſſet repetitio, tum quod Caſſandria io cervice eſt Pallenes, hæc verò urbs, de qua hic agitur, loogè illinc remora eſt, inter fluvios Axium & Peneum. Quamobrem legendum hic videtur, non *Caſſandria*, ſed *Chalaſtra*, quæ urbs eſt Macedoniæ, parva quidem, ſed celebris in ſiou Thermaïco, cujus Stephanus, & eo referente Strabo, itemque Herodotus, Plinius, Lycophroo, multique alii meminere, quos ne ſim oneroſus, prætereo. Patet autem evidenter legendum hic *Chalaſtra*: nam Strabo in *Selectis* tradit Axium fluvium inter Chalaſtram & Thermen in ſinum Thermaicum emittere. Porro *Therme* eadem eſt cum *Theſſalonica* à Caſſandro Rege condita & ſic dicta à nomine uxoris *Theſſalonica*; licet Stephanus aliam Etymologiæ rationem ſequatur. Hæc autem ante Axium fluvium ſita eſt, recte Ptolemæo, & hoc loco Pomponio; ſequitur igitur Chalaſtran poſt Axium eſſe, finitimam Theſſalonicæ, Axio fluvio ab ea diſterminatam. Accedit ad hæc, quòd Strabo io *Selectis* tradit, Caſſandrum Regem oppidula quædam vicina, traoſtuliſſe Theſſalooicam ad habitandum, hoc eſt, Chaleſtram, Æneam, Ciſſoo. Ceterùm Strabo *Theſſaloniceam* nominat referente Stephano, ſcribitque *Haliam* prius dictam. *Chalaſtram* autem cum *a* in penultima Stephanus, & Plinius, Strabo in *Selectis* & Herodorus in *Polymnia* cum *e*, *Chaleſtram*. IDEM.

Theſſalonice] Nunc *Salonica*, patria Theodori Gazæ. OLIVAR.

17. *Caſſandria*] Nomen retinet. IDEM.

18. *Cinda*, *Aloros*] Lego *Cydna*, ex Theageoe, qui & *Pydnam* vocari eam tradit, auctore Stephano, atque ita ferè dicitur Plinio, ceteriſque, ut in *Hiſtoria naturali* voluminis ſecundi calce monuimus. Poſſet quis hoc loco & *Cinna* legere. Stephanus, *Cinna*, inquit, *Heraclea Macedonum propinqua eſt, ab Amazone vocata, ſive a Cinno Cæi fratre.* Sed prior lectio commodior. BARBARUS.

Cydna, *Azoros*] Scribo, *Pydna*, *Aloros*, ex Ptolemæo, & Strabone io *Selectis*. *Nam Azoros Pelagonon* diverſa res eſt. Hic urbes maritimæ ſinus Thermaici referuntur, in cujus intimo receſſu, ut dixi, eſt *Aloros*. PINTIAN.

19. *Icaris apeno iſepida*] Scribendum arbitror, *Derris a Peneo*, *Sepias*. De ipſa *Derri* Plinius, Ptolemæus, Stephanus, prope *Cydnam*, ſive quod idem eſt, *Pydnam*. De *Sepiade* poſt *Peneum* amnem ſita, iidem auctores. BARBARUS.

Derris] Antiqua lectio *Icaris* præferebat. Hermolaus pro *Icaris Derris* ſuppoſuit ex Ptolemæo, Plinio, Stephano, à quibus ait *Derrin* locari prope *Pydnam*, quod ſalva manium Hermolai pace, falſum eſt: deſideroque ea in re Hermolai ingenuitatem, & in prodendo fidem. Nam *Derris* Promontorium eſt Ptolemæo & Stephano procul à Pydna, finis ut dixi ſinus Toronaïci, Boream verſus, & principium Singitici. *Derrin* autem urbem Macedooiæ nuſquam puto oſtendet mihi Hermolaus. *Derram* ſolùm io Plinio legimus, ubi de Macedooia diſſerit, in quo, ut conſtat, paria ferè ſunt errata cum verbis. Quomodo autem legendum in eo ſit, quia non poterat paucis oſtendi, diſtuli in aliud opus, in quo dicata opera res mihi erit cum Plinio. Ceterùm ego pro *Icaris*, *Ichnæ* ſubſtituo, nobilem urbem in ora ſinus Thermaïci, prope

Cha-

[20] A Peneo ad Sepiada, [21] Gyrtona, [22] Melibœa, Caſta-

Chalaſtram, *Pydnam*, *Aloron*: quas hic recenſuit Mela. Colligitur id ex Stephano, Herodoto, Plinio apertè. Pintian.

Ichna] Magis probo, quàm quod Herm. Barbarus ſuppoſuit *Derris*: cùm è veſtigiis antiquæ lectionis *Icario*, tum e Plinio ibidem. Schott.

20. *A Peneo Sepias*, *Cordynia*, *Melibœa*] Legendum exiſtimo, *A Peneo Sepias*, *Dorion*, *Trachin*, *Melibœa*: ex Coſmographis, & Hiſtoricis omnibus. Lucanus quoque noſter in ſexto:

Quæ tetigit Phylace, Pteleonque, & Dorion ira,
Flebile Pieridum, Trachin pretioque nefanda
Lampados Herculeis fertis Melibœa ſagittis.

Male enim pro *Corinthia* ut prius legebatur, ſubſtituerunt *Cordynia*, qui hunc librum ſuis ſacris initiaverunt. Sed quia ad hunc locum ventum eſt, & Hermolaus in Plinii *Caſtigationibus* Lucanum noſtrum inceſſit, quòd in verſibus paulo antè dictis allucinatus ſit, & pro *Dotion*, quæ eſt Theſſaliæ urbs, *Dorion* poſuerit, examinemus quàm diligentiſſime fieri poſſit, quanto id Hermolaus jure fecerit. Ego certè nullo pacto. Nam cui obſecro vel mediocri judicio prædito perſuaderi poſſit, Lucanum tantum virum, Romæ ſcribentem, hoc eſt, in urbe mundi domina, eruditiſſimis illis temporibus, in poëmate eximio, quod univerſo orbi legendum proponebat, bellum litteris mandans maximum omnium quæ unquam fuerunt, ita inconſideratum, & conſilio præcipitem deviumque extitiſſe, ut ſimilitudine nominis in pudendum errorem raptus, pro *Dotion* Theſſaliæ *Dorion* Achajæ acceperit: præſertim loca exſequens Theſſaliæ, in qua bellum quod producebat, geſtum fuit, & unde nomen operi ſuo adſcivit. Quam ob rem ego ita cenſeo: quum in Græcia multa ſint loca non duplicia ſolùm, ſed triplicia, & plura, eodem nomine dicta, ut, *Thebæ*, *Argos*, *Orchomenos*, *Pteleon*, & hujuſmodi; ita duplex etiam *Dorion* fuiſſe, alterum Peloponneſi, alterum Theſſaliæ, præſertim cùm ſcripta Plinii & Romana exemplaria *Dorion*, non *Dotion* propalam habeant, & ita oſtendat codex vetus Bibliothecæ Academiæ Salmanticenſis, & codices etiam ſuos ſic habere Hermolaus ipſe fateatur. At nulla mentio *Dorii* Theſſaliæ apud Geographos. Quid mirum? Multa enim à Geographis prætermiſſa, apud Poëtas, Oratores, & Hiſtoricos legimus; neque enim illi in opere tam vario ac diffuſo omnia complecti potuere. Nam & ipſe Hermolaus ad confirmandum *Teniam* oppidum eſſe Arcadiæ, nullius Geographi teſtimonium inveniens, una tantum Ciceronis auctoritate contentus fuit, & ea ab angulo petita non ſatis illuſtri, etſi in omnibus Ciceronis exemplaribus, non *Tenia*, ut Hermolaus legit, ſed *Tene* habetur. Cur igitur & nos non tanti eſſe clariſſimum vatem putemus, cui vel ſoli *Dorion* etiam eſſe in Theſſalia credamus. *Dorion* ubi Lucanus ait excæcatum Thamyrin, non fuit *Theſſaliæ*, cujus loca nunc refert Lucanus, ſed *Peloponneſi*. Meminiſſe debuit Hermolaus, homo inter Poëtas tamdiu verſatus, uſitatiſſimum eſſe Poëtis morem, ut cùm nominum ſimilitudo invitet, confundant ſæpe fabulas, ut Virgilius:

Quid loquar aut Scyllam Niſi, &c.

& Propertius:

Quid mirum in patrios Scyllam ſæviſſe capillos,
Candidaque in ſævos inguina verſa canes.

Caſtanæa; pares ad famam, niſi quod [23] Philoctetes alumnus Melibœam illuminat. Terræ interiores claris locorum nominibus inſignes, penè nihil ignobile ferunt. [24] Hinc non longè eſt Olympus, Pelion, Oſſa, montes Gigantum fabula belloque memorati: hîc Muſarum parens domuſque Pieria: hîc noviſſimè [25] calcatum Graio Herculi ſolum, ſaltus Oeteus: hîc ſacro nemore nobilia [26] Tempe: hîc [27] Libethra, [28] carminum fontes. Objacet

jacet

& ipſe etiam Lucanus paulò infrà hunc locum, de quo dimicamus, pro *Thebis Phthioticis Thebas Bœotias* poſuit: *Veteres*, inquit, *ubi fabula Thebas Monſtrat Echionias.* quod ejus Interpretes non latuit. nec finis exemplorum. Sed ut redeamus ad Melam. Deſiderari in eo puto verbum, *promontorio*, ut legendum ſit: *A Sepiade promontorio*, ut non ita poſt: *A promontorio Sepiade per Demetriam & Boion*, &c. Pintian.

A Peneo Sepias &c.] Scrib. *A Peneo ad Sepiada Erymne Melibœa:* & ſup. *Pydna, Aſorus, Heraclea:* & mox, *Hic eſt Olympus.* Reliqua lituram patiantur. Schott.

21. *Gortyna*] Edi debuit *Gyrtone*; quomodo licet non habeant libri veteres, etiam Voſſius non ſic in emendatione reponat, tamen & in fine ejuſdem notæ apparet eum ſic utique cogitaviſſe, & vocabatur hæc urbs Γύρτων vel Γυρτώνη. Sed eodem modo Γορτύνιος & Γυρτώνιος confuſum fuit in Polybio lib. XVII. cap. 18. Hoc ut pro verò habeam, multum facit frigida rixa, qua Voſſius Librarium non ſine convitii ſtigmare aggreditur. Sed valeat uterque, nos ſimpliciter agimus. Gronov.

22. *Melebœa*] A Plinio inter Magneſiæ (quæ Theſſaliæ eſt annexa) urbes collocatur. Pintianus hîc operosè Lucanum gentis ſuæ Poëtam adverſus Herm. Barbarum purgat: ſed culpa ῥαθυμίας condonetur Poëtæ in opere imperfecto: qui hujuſmodi emendaturus erat, ſi per Neronem mortem feſtinantem integrum fuiſſet. Bis igitur erravit: cùm quod in Theſſaliæ urbibus *Dorion* (quæ Peloponneſi eſt) collocatit, deceptus, ut fit, affinitate nominis *Dotion.* Qui error, ut fieri amat, alium traxit: ut ibi Thamyrim victum occæcaſſe, lyraque multaſſe Muſas finxerit; quod in Peloponneſo accidiſſe auctor Homerus *Iliad.* β.

Καὶ Πτελεὸν, καὶ Ἕλος, καὶ
Δώριον, ἔνθάτε Μοῦσαι
Ἀντόμεναι, Θάμυριν τὸν Θρήϊκα παῦσαν ἀοιδῆς.

Vide Suidam & Euſtathium. Schott.

23. *Philoctetes alumnus*] Pindarus Πυθίων α΄, Philoctetæ Troiæ captæ gloriam tribuit: de quo Lycophron *Caſſandra*, & Tzetzes Scholiaſtes. Idem.

24. *Hinc non longè eſt Olympus*] Caſtigo, *Hic nobilis Olympus.* Nam dixit ſtatim antè: *penè nihil ignobile ferunt*: & ſuccedit paulò poſt: *Hic ſacro nemore nobilia Tempe.* Pintian.

25. *Calcatum grato Herculi ſolum*] Scribe, *Graio*, non *grato*: multi enim Hercules fuere: Cicero, Diodorus, Plinius. Barbarus.

26. *Tempe*] Nemora ſunt. Olivar.

27.

jacet tum jam vaſtè & multum [29] prominens Græcia, [30] & dum [31] Myrtoum pelagus attingat, à Septentrione in Meridiem vecta, quà ſol oritur, Ægæis: quà occidit, Ioniis fluctibus objacet. [32] Ac proximè

27. *Liberta carminumque fontes*] Legendum *Libeibra*: unde *Libethrides Camœna*. BARBARUS.

28. *Carminumque fontes objacent*] Legendum, *Objacet*, ut ſit principium ſequentium: vel, quod magis placet, *Adjacet*. PINTIAN.

29. *Prominens Gracia*] Duobus in locis: in Sunio promontocio, nunc dicto *Strues*, ſive *Cabo de la Columba*: & in Peloponneſo, nunc *La Morea*. OLIVAR.

30. *Et dum Myrthoum pelagus attingat*] Scribendum *Myrtoum* ſine adſpiratione, ex Strabone & Ptolemæo, & ceteris. PINTIAN.

31. *Myrtoum pelagus*] *Myrtilum* etiam Aethico dicitur, à Myrtilo. SCHOTT.

32. *Ac proximè ſpatioſa eſt Hellas nomine*] Scribo, *ac proximè ſpatioſa & Hellas nomine*. PINTIAN.

Ac proximè ſpatioſa eſt Hellas nomine] Mutavi diſtinctionem, quum hæc, ſi ſic legantur, non poſſint conjungi præcedentibus, & alibi Mela ab ſimili copulativa periodum inchoat. Si tamen bene attendas, ſunt hæ arenæ ſine calce. Nam quòd Voſſius τὸ *eſt* ejicit prorſus ex ſua editione, idque ſub generali prætextu auctoritatis meliorum librorum, unde minuta multa correxerit, neſcio an ſic abire hoc debeat, quum vel *eſt*, vel *&* hic nos viderimus in ſcriptis. Etiam in uno legi *ac proximos ſpatioſa & Hellas*, nec aliter Mediolanenſis. Hinc vide, quàm nitida exſurgat deſcriptio: *Græcia . . . Ioniis fluctibus objacet; à proximo ſpatioſa, & Hellas nomine, grandi fronte procedit.* Certè & Pintianus hic offendens ſcribebat, *ac proximè ſpacioſa & Hellas nomine*. *Ab proximo*, hoc eſt, ab ea parte, quam habet proximam regionibus enarratis, ut lib. III. cap. 8. *Ab ea parte, qua introeuntibus dextra eſt, urbes ſunt: in altera ab intimo angulo* &c. Nonne poterat dicere *ab dextro introeuntibus*? Sic paſſim *ab Oriente*, & ſimilia, quæ notant reſpectu illius partis. Sed id diſplicet etiam Voſſio. Infamem enim ponit interrogationem. [Quis ferat Scriptorem ita loquentem, à proximo loco incipere Hellada?] Quæ niſi hæc veriſſimi ardelionis eſt? Ubi enim hic mentio verbi *incipere*, immo vel cogitatio? Ab Mela junguntur *ab proximo ſpatioſa*: an hæc non ſunt & Latina & facillima intellectu? an non debuit partes Helladis, quum ſint diverſæ, ac diſcrepantes ſitu, plures conſiderare, & aut maximè vicinas, aut remotiores, aut remotiſſimas conſiderare? Pergit διαβάλλειν [non ſtatim, ſed paulatim in majorem majoremque ſeſe Hellas explicat latitudinem.] Quid tum? an propterea non eſt ab proximo ſpatioſa, aut non poteſt eſſe? Immo & eſt nunc ſpatioſa, & dein ſpatioſior, utque rectè dicit Mela, grandi fronte procedit. Sed nugator ille neſcivit, qui frontem nunc conſideret Mela, nempe partem verſus Meridiem. Hinc ſcribit, *Ubi verò Ægæis & Ioniis fluctibus grandi fronte objacet*. An unquam monſtrum majus auditum eſt? Frons objacet Ægæis & Ioniis fluctibus? Quæſo igitur, quod tergum? Si verſus Ægæos eſt frons, averſam partem alluunt Ionii neceſſario. Sed licet illi eſſe monſtroſo & ignaro Auctoris, quem edidit, & ἀρεσκόντων λύτ]αν nutrire. Nam clare latera conſtituunt eas partes,

Digitized by Google

mè ſpatioſa [33] Hellas nomine, grandi fronte procedit: [34] mox [35] mari utroque, & Ionio magis, latera ejus intrante, donec [36] quatuor millia paſſuum pateat, media fermè prope inciditur. Deinde rurſum terris huc ſe & illuc, verum in Ionium mare magis expandentibus, progreſſiſque in altum, non tam lata quam cœperat, ingens tamen iterum [37] & quaſi peninſula extenditur, vocaturque Peloponneſos, ob ſinus & promuntoria, [38] queis ut fibris litora ejus inciſa ſunt, [39] ſimul quod tenui tramite [40] in latus effunditur, platani folio ſimillima. [41] A Macedonia prima eſt Theſſalia, deinde Magneſia,

tes, quæ objacent utriſque illis fluctibus. Ideo latera ejus intrare dicitur mox utrumque mare. GRONOV.

33. *Hellas nomine, grandi fronte*] De Græcia, grandi fronte, id eſt, Sunio promontorio. OLIVAR.

34. *Mox mari utroque*] In Peloponneſo: nam ad ſinum Megaricum eſt Ægæum, & à ſinu Corinthiaco incipit Ionium. IDEM.

35. *Mari utroque & Ionio magis*] Libentius legerim, *ſed Ionio magis*. PINTIAN.

36. *Quatuor m. p. pateat*] Et hic & infra non *quatuor*, ſed *quinque m. p.* Auctores alii anguſtias eas in Peloponneſo faciunt. BARBARUS.

37. *Et quaſi peninſula*] De Peloponneſo loquitur. OLIVAR.

38. *Quis ut fibris, litora ejus inciſa ſunt*] Lego *fimbriis*, non *fibris*; ſequitur enim *platani folio ſimilis:* & pleraque arborum & herbarum folia fimbriata ſunt. Plinius lib. XXI. cap. 15. de urtica: *Caule quoque mordaci, fimbriatis foliis.* PINTIAN.

39. *Simul quod tenui tramite*] Æſtimandum an in hoc loco potior lectio ſit *termite* quàm *tramite*, quia aſſimilat Peloponneſon folio platani: ut perſtet in imagine. Nec immemor ſum ſequi infra, *anguſto tramite Helladi Peloponneſum annecti*, ſed ratione dicta, magis hic placet *termite*. IDEM.

40. *In latus effunditur*] Scribo, *in latum effunditur*. IDEM.

41. *In Macedonia prima eſt Theſſalia*] Legendum, *A Macedonia*, hoc eſt, poſt Macedoniam: neque enim regreditur in Macedoniam, ſed ea finita, tranſit ad referendas Græciæ provincias, quarum prima eſt *Theſſalia*. Nam etſi Ptolemæus Macedoniæ Theſſaliam contribuere videatur, ſimul de utraque differens, quod aliàs facere ſolet, minores regiones majoribus inſerens (ne cogatur parvis etiam terminos aſſignare, quod fuiſſet tum ei tum etiam Lectori oneroſum, & non nimis neceſſarium) diverſa tamen eſt Theſſalia à Macedonia. Quin Strabo ſolos *Theſſales* appellari *Græcos*, & *Hellenes* Apollodori teſtimonio ſcribit: & Arrianus Hiſtoricus lib. II. equitatum Theſſalicum à Macedonico ſeparat. Strabo quoque in *Selectis* Peneum fluvium diſterminare tradit Macedoniam à Theſſalia, Cæſar Hali-

ſia, Phthiotis, [42] Doris, Locris, Phocis, Bœotis, Atthis, Megaris: ſed omnium Atthis clariſſima. In Peloponneſo Argolis, Laconice, Meſſenia, Achaia, Elis, Arcadia. Ultra Ætolia, Acarnania, Epiros, uſque in Adriam. De locis atque urbibus, quæ mare non abluit, hæc maximè memoranda ſunt. In Theſſalia Lariſſa, [43] aliquando Jolcos: [44] in Magneſia [45] Antronia: in Phthiotide Phthia: in Doride [46] Pindus, & juxta ſitum Erineum: in Locride [47] Cynos & Calliaros: in Phocide Delphi, & mons Parnaſos, & Apollinis fanum atque oraculum: [48] in Bœotia [49] Thebæ,

liaemonem, ut dixi. Quod nonne & ipſe Mela hoc manifeſtè monſtravit in ſuperioribus, cùm dixit: *in eum Axius per Macedonas, & jam per Theſſales Peneus excurrit.* Idem.

42. *In Græcia Doris, Locris*] Duæ priores dictiones ſuperfluunt, adjectæ ab his qui perſuaſum habebant, Theſſaliam, Magneſiam, Phthiotida ad Macedoniam pertinere, non ad Græciam, decepti auctoritate Ptolemæi malè intellecti. Idem.

43. *Aliquando Iolcos*] Hæc verba, ni fallor, Pomponii non ſunt. Nam paulò antè teſtatus eſt dicturum ſe de locis atque urbibus quæ mare non abluit. Porro *Iolcon* urbem eſſe maritimam, nemo neſcit. Citare Auctores in re comperta quid attinet? Satis ſit pro omnibus Strabo: *Iolcos*, inquit, *jamdudum diruta jacet, que ex loco Pelias Iaſonem ac navem Argo foras emiſit.* & infrà paulò: *Supra Demetriadem autem urbem Iolcos ſtadia ſeptem ad mare jacet.* Idem.

44. *In Magneſia Antronia*] Scribendum, *Antron*, non *Antronia*, ex Strabone, Stephano, Homero. Idem.

45. *Anthronia*] Scribendum, *Antronia*, ſine *h* Urbs autem hæc & *Antron* vocatur. Zenodotus verò *Anchialum Antronem* appellavit. Utcunque, propter ſpecus frequentes *Antronia* eſt dicta. Unde proverbium quoque natum, *Aſinus Antronius*, auctore Stephano. Barbarus.

46. *Pindus & juxta ſitum Erineon*] Expende an legendum ſit, *Pindus, Bæon, Cytinium, Erineos.* *Doris* enim *tetrapolis* erat ut ſcribunt Strabo, & Thucydides: etſi Stephanus *tripolin* tradit, modò codex menda vacet, quod non puto. *Erineos* autem non *Erineon* proferunt Stephanus, & Ptolemæus: qui etiam *Cyteinium* vocat, ceteri *Cytinium*. Idem in Doridis tetrapoli pro *Pindo Lilaam* ſubſtituit. In Plinio quoque libentius legerim *Erineos*, quàm *Erineon*. Pintian.

47. *Cines & Calieros*] Scribendum, *Cynos & Calliares*, ex Homero, Strabone, Plinio. Barbarus.

48. *In Bæotia Theba*] De Ægyptiis ἑκατομπύλοις, lib. I. cap. 9. Hæ Cadmeæ & ἑπτάπυλαι, quas Lycophron *Ogygias* vocat, & Virgil. in *Ætna*, ſive is Corn. Severus eſt, Varro lib. III. *de Re Ruſt.* *Eſt vetuſtiſſimum oppidum Bæotia Theba, quod Rex Ogyges ædificavit,*

bæ, & Cithæron fabulis carminibuſque celebratus: in Atthide Eleuſin Cereri conſecrata: & clariores, quàm ut indicari egeant, [50] Athenæ: in Megaride, unde regioni nomen eſt, Megara: [51] at in Argolide Argos & Mycenæ & templum Junonis, vetuſtate & religione percelebre: [52] in [53] Laconide Therapne, Lacedæmon, Amycle, mons Taygetus: in Meſſenia, [54] Meſſene & [55] Methone: [56] in Achaia atque Elide quondam Piſæ Oenomai, Elis, & fanum delubrumque Olympii Jovis, [57] certamine gymnico, & ſingulari ſanctitate, [58] ipſo qui-

vit, peractis jam duobus millibus annorum & centum. Schott.

49. *Thebæ*] Celebres apud Thucydidem. Olivar.

50. *Athenæ*] Nunc vicus. Idem.

51. *At in Argolide*] Viſus eſt Mela confundere hæc: nam cùm agit de Argolide, jam loquitur de Peloponneſo. Idem.

52. *In Laconide Therapne*] Stephanus prima afflata & poſtrema cum *mn*, & numero plurali *Theramnæ*, aitque putare quoſdam eandem eſſe cum *Sparta*. Nihilominus locum etiam eſſe alium eodem nomine, in quo Caſtor & Pollux colantur, dictum à Græco verbo θεραπεύειν, hoc eſt, *colere*. Stephano adſtipulantur Plinius, & Strabo, niſi quòd poſtremam per *pn* Strabo pronunciat, *Therapna*. Pintian.

53. *Laconidi*] In medio Peloponneſi. Olivar.

54. *Meſſene*] *Miſſetia*. Idem.

55. *Methone*] *Modona* nunc. Idem.

56. *In Achaia atque Elide quondam Piſa Oenomai*] Legendum puto inverſis dictionibus, *Piſa Oenomai quondam*, ut Melæ cum Plinio conveniat. Cui ut ſuppetias ferremus libenter incidimus in hanc mentionem. Is lib. IV. *Piſæ*, inquit, *eorum quondam oppidum præfluente Alpheo amne.* Corrige: *Piſa Oenomai quondam oppidum*, &c. Unde apparet legendum hìc *Piſa*, non *Piſæ*. Nam *Piſæ* urbs Italiæ, multitudinis numero dicitur, Peloponneſi verò *Piſa* unitatis numero, ex Strabone, Stephano, Diodoro. Lucanus quoque noſter:

Hinc Tyrrhena vado frangentes æquora Piſæ.

Et Statius quarto *Thebaidos*:

—— *Depreſſa populus ſubit incola Piſa.*

& ſeptimo:

Oenomaum ſua Piſa refert.

Accedit Demetrii Triclinii nobilis Grammatici auctoritas, qui in enarratione Pindari appellatam ait *Piſam* Peloponneſi à *Piſa* filia Endymionis. Sed & Pindarus ipſe *Piſam* numero ſingulari nominat. De *Piſa* regia Oenomai Strabonis verba ſunt in octavo: *Tractus autem ipſe Piſa plurimum nominis conſecutus eſt, in primis propter principes ipſos longè latéque potentes, Oenomaum ſcilicet, ejuſque ſucceſſorem Pelopem & illius filios complures. Salmoneus quoque hoc loco imperitaſſe traditur.* Pintian.

57. *Certamine gymnico & ſingulari ſanctitate ipſo quidem tamen ſi-mu-*

quidem ſimulacro (quod Phidiæ opus eſt) maximè nobile. Arcadiam Peloponneſiacæ gentes undique incingunt. [59] In ea ſunt urbes [60] Pſophis, Tenea [61] & Orchomenon: [62] montes Pholoë, Cyllenius,

mulacro quod Phidia opus eſt maxime nobile] Lego mutato loco illius particulæ *quidem*: *Certamine quidem gymnico & ſingulari ſanctitate, ipſo tamen ſimulacro quod Phidia*, &c. IDEM.

58. *Ipſo quidem ſimulacro*] Sic Voſſius, quum priores ederent *ipſo quidem tamen ſimulacro*, quod etiam in MS. fuit mihi obvium. Chiſianus habebat *ipſoque tamen ſimulacro*. Certe juſtam cauſam non habuit Voſſius, cur aut voculam hanc expelleret, aut neſcio qua conjectura ſuffocaret, quæ prorſus eſt Pomponiana: nam ſic planè lib. 11. cap. 5. *Maſſilia olim inter aſperas poſita, nunc ut pacatis, ita diſſimillimis tamen vicina gentibus.* lib. 1. cap. 9. *Labyrinthus magno & inde explicabili tamen errore perplexus.* Hæc poſueram tuendæ veteris ſcripturæ cauſa, quum Voſſius mihi impingit nihil me aliud agere, niſi ut oſtendam *tamen* eſſe Latinum. Quaſi in duobus illis locis ea vox non potuerit omnino abeſſe ſine damno ſententiæ ullo, perinde ut in hoc noſtro loco, quum tamen ut in illis, ita in hoc voluiſſe videatur Mela addi tam. Sed præterea quid vult? nempe [quæritur utrum *quidem tamen* conjunctum ſit Latinum.] Cur non à ſe ita rogat de illo *transjugare?* An ejuſdem hominis eſt, ſic loqui, & ſcribere ad cap. 5. [*Tunc poſt* an alibi apud Melam occurrat, quærant, qui nugas bonis volunt redimere horis.] Agnoſcis vulpinam varietatem, modò ſuas nugas ſic verbis commendet. Nam & ſic non definit ad cap. 5. nugari aliquid de junctis *etiam aliequin*. Quid ſi juncta occurrant, an tum Mela in ſalvo erit? Perinde etſi non occurrant juncta. Potuit enim Mela junxiſſe, quæ ab aliis non jungerentur. Ut hæc ſcripſit Voſſius, quum jam eſſet ἐν τῇ νεκυίᾳ, diſcat etiam nunc igitur, quod tum neſcivit, Appulejus in *Apologia*: *& quidem C. Lucilium. quamquam ſit jambicus, tamen improbarim.* Cur placuit autem ſic mentiri in ſequentibus? dicit enim. [E libro quem conſulit hanc profert lectionem, *ipſoque tamen ſimulacro.*] Nunquam dixi à me collatum eſſe codicem Chiſianum: in Mſto, quem conſului, quomodo mihi fuerit obvium, dixi. Itaque poſt nugas, poſt odium ſui, poſt mendacia quid immorabimur futiliſſimæ transpoſitioni ejus? GRONOV.

59. *In ea ſunt urbes Pſophis, Tenea*] Scribo *Tegea*, non *Tenea*, etſi aliter ſentiat Hermolaus. Nam Mela, ut ſæpe dictum eſt, celeberrima quæque refert; *Tegea* autem, nobile oppidum eſt Arcadiæ, Geographis omnibus, Hiſtoricisque ac Poëtis, & in primis Homero: ut credibile non ſit in relatione Arcadiæ omiſſa eſſe à Mela, qui locorum veluti flores delibat. PINTIAN.

60. *Perſophiſtenia*] Legendum, *Pſophis & Tenia.* De *Pſophide*, unde Aglaus ille Pſophidius, Auctores omnes. De *Tenia* Cicero in *Epiſtolis ad Atticum*. BARBARUS.

61. *Et Orchomenon*] Scribe *Orchomenos*, non *Orchomenon*, ex Strabone, Ptolemæo, Pauſania in *Bœoticis*, & Homeri Interprete. Idem error caſtigandus in Plinio. PINTIAN.

62. *Montes Pholoe, Cyllenius*] Lego *Cyllene*, non *Cyllenius*, ex Strabone,

Digitized by Google

nius, Parthenius, Mænalus: flumina Erymanthus & Ladon. In Ætolia [63] Naupactos, in Acarnania Stratos, oppida: in Epiro Dodonæi Jovis templum; & fons ideo ſacer, quòd cùm ſit frigidus, & immerſas faces, ſicut ceteri, exſtinguat, ubi ſine igne procul admoventur, accendit. At cùm litora leguntur, [64] à promuntorio Sepiade per Demetrion & [65] Halon & Ptelæon & Echinon ad Pagaſæum ſinum curſus eſt. [66] Ille urbem Pagaſam amplexus, amnem Sperchion accipit: [67] &, quia Minyæ

bone, Stephano, Plinio, & Halicarnaſſeo Dionyſio, adjecta etiam ratione unde ſic dicatur, lib. 1. *Cyllenius* enim poſſeſſivum eſt, non proprium nomen. IDEM.

63. *Naupactos*] Hodie *Lepanto.* OLIVAR.

64. *A Sepiade promontorio per Demetriam & Boion & Phtheleon, & Echinon ad Pagaſeum ſinum curſus eſt*] Scribendum *Demetriada*, non *Demetriam* ex Ptolemæo, Strabone, Stephano, & Plinio. Item, *Pteleon* non *Phtheleon* ex Strabone, Stephano, Plinio, Homero. Item non video quomodo hic *Boion* ut Hermolaus caſtigavit defendi poſſit; quum ſit *Boion* urbs in mediterraneo Doridis Ptolemæo. *Doris* autem nullam partem occupat in hac ora Magneſiæ quam refert Mela, ut planum eſt ex Ptolemæo & ceteris. Quapropter commodius hic legetur, ut ſentio, *Boebon* quàm *Boion*: Eſt enim *Boebos* Stephano, Theſſaliæ urbs, quam ab Homero vocatam ait *Boeben*. Quo in loco temperare mihi non poſſum quin profitear neſcire me, quare Stephanus idem, tradat *Boion* urbem Doridis nominari ab Homero *Boeben*, quum *Boebe* Homerica in Theſſalia ab ipſo Homero reddatur, cum *Ioleo*, & aliis civitatibus Theſſaliæ. Ad hæc res eſt non vulgaris quæſtionis, cur Mela dicat curſum eſſe à Sepiade promontorio ad ſinum Pagaſeum per Demetriadem: cùm Demetrias ipſa ſit, ut placet Ptolemæo, in ſinu Pagaſeo, quem Ptolemæus ipſe Pelaſgicum appellat. Nimirum ſequitur Mela opinionem Artemidori, qui, teſte Strabone lib. x., procul à Demetriade ſubmovet ſinum Pagaſeum ad ſubdita Philoctetæ loca. Sciendum præterea in nomine hujus ſinus magnam eſſe inter auctores differentiam. Ptolemæus, ut dixi, *Pelaſgicum* appellat: Plinius *Pagaſicum.* Strabo in *Selectis*, & Stephanus *Pagaſiticum*: Mela *Pegaſeum.* PINTIAN.

65. *Balon, & Ptheleon, & Ethinion*] Scribendum, *Boion & Pteleon & Chinon*, ut libro Plinii quarto evidentiſſime oſtendimus. BARBARUS.

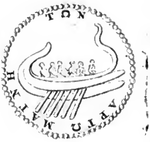
66. *Ille urbem Pagaſam amplexus*] Lego plurali numero *Pagaſas*, non *Pagaſam*, ex Strabone, Ptolemæo, Herodoto. Erratum idem in Plinio. PINTIAN.

67. *Et quia Minya Colchida petentes inde Argo navem ſolvere memorantur*] Deſideratur procul dubio hic nomen *Apheta.* Locus eſt Theſſaliæ in ſitu Pagaſitico, unde ultimò Argonautæ ſolverunt. Scribe igitur ſic: *Apheta quia Mynia Colchida petentes*, &c. ex Strabone, Stephano, Herodoto, Apollonio, qui tamen ut litoris meminit, non ut urbis. IDEM.

68.

Minyæ Colchida petentes inde [68] Argo navem ſolvêre, memoratur. Ab eo ad Sunium tendentibus illa prænaviganda, [69] Maliacus & Opuntius, grandes ſinus, & in his cæſorum etiam Laconum tropæa [70] Thermopylæ, [71] Opoës, Tarpha, Cnemides, Alope, Anthedon, Larymna, [72] Aulis, Agamemnoniæ Graiorumque claſſis in Troiam conjurantium ſtatio: Marathon magnarum multarumque virtutum teſtis, jam inde à Theſeo, [73] Perſica maximè clade pernotus: [74] Rhamnus parva, illu-

68. *Argo navem*] Cujus memoriam ut ſignaverint Magnetes,

patere volui ex nummo adjecto, ſicut & Nemeſin cum Acrocorintho cernes. GRONOV.

69. *Maliacus & Opuntius grandes ſinus*] Immò legendum *non grandes ſinus*. Nam in ora Locrorum ſunt ambo à duabus eorum civitatibus *Malieo* & *Opunte* nominati; tota autem illa Locrorum ora vix excedit ducenta ſtadia; auctore Strabone in nono: ex quibus quadraginta tantùm ſtadiorum eſt ſinus Opuntius, ut idem Strabo tradit libro eodem. PINTIAN.

70. *Thermopylæ, Opoës*] Scribe *Opûs* cum circunflexo, non *Opoës*, ut legit Hermolaus: Poëtæ enim perfectis utuntur; Oratores contractis. Denique ſic Ptolemæus, ſic Strabo, ſic Pauſanias, ſic Plinius; ſic omnes proferunt. IDEM.

71. *Orces carphanemides*] Scribendum arbitror, *Opoës*, *Scarphia*, *Enemides*: ex Plinio, Strabone, Ptolemæo. Eſt autem *Opoës*, *id eſt*, ὀπόεις, eadem quæ & *Opus Opuntis κατὰ κρᾶσιν* dicitur. Eſt & in Achaia *Opoes* altera, & in Elide item altera, Stephanus. BARBARUS.

72. *Aulis . . . commorantium ſtatio*] Hinc in Grammat. Commentariis Græcis ἀπὸ τοῦ ἀλισθῆναι ἐκεῖ τοὺς Ἕλληνας, littera υ interpoſitâ derivatur: Homerus . . . Lucretius . . . & Statius,

Prima rates Danaas Hecateria
congregat Aulis.

SCHOTT.

73. *Perſarum maxima clade pernotus*] Scribendum *maximè*, non *maxima*. PINTIAN.

74. *Rhamnis*] Scribe *Rhamnus*. BARBARUS.

Rhamnus parva, illuſtris tamen quod in ea fanum eſt Amphiarai & Phidiaca Nemeſis] Et hunc locum comminutum eſſe, & corroſum; multaque deeſſe verba pro comperto habeo. Nec enim in oppido Atticæ Rhamnunte fuit fanum Amphiarai, ſed in agro Oropi; qui locus celeberrimus

illuſtris tamen, quod in ea fanum eſt Amphiarai

& Phidiaca Nemeſis. [75] Thoricos & Brauronia, olim urbes, jam tantùm nomina. Sunium promuntorium eſt, finitque id litus Hellados, [76] quod

alioquin eſt, medius inter Bœotios & Atticos, magnarumque utriſque contentionum materia. Sic invenies apud Pauſaniam in *Atticis:* ſic apud Strabonem, qui loco nomen dedit *Pſaphis:* ſic apud Plinium, qui lib. XVI. apud Thebas periiſſe Amphiaraum tradit. Strabo in nono, *Graca*, inquit, *Oropo vicina eſt & Amphiarai ſacellum.* Demetrius quoque Triclinius in enarratione Pindari auctor eſt, apud Oropum Bœotiæ terram Amphiaraum abſorbuiſſe & Oropi fuiſſe ejus oraculum, certaminaque illic celebrari ſolita, quæ ab ejus nomine *Amphiaraia* vocarentur. Quam ob rem puto reſarciri poſſe hunc locum ſi ſic legatur: *Rhamnus & Oropus parva; illuſtres tamen, quòd in hac fanum eſt Amphiarai, in illa Phidiaca Nemeſis.* Fefellerunt hæc Solinum. PINTIAN.

Rhamnus parva] Melæ lectionem vulg. confirmat Solinus, niſi hunc ille in errorem induxit. Diſerepat tamen: *Dianam* enim non *Nemeſim* Phidiæ opus fuiſſe ſcribit, cap. 13. *Delphi*, inquit, *Rhamnus quoque in qua Amphiarai fanum & Phidiaca ſignum Diana.* Pauſanias *Atticis* à nobis ſtat, & *Rhamnuſia Nemeſis* in Prov. ceſſit; nec temerè eſt quod vulgo dictitant. SCHOTT.

75 *Phoricos Braurenia*] Scribendum *Thoricos, Brauron, Ion:* ex Strabone, Plinio, qui de *Thorico* in metallicis habet mentionem. Erat verò *Thoricus* Acamantidis curiæ plebecula. Hecatæus urbem eam fuiſſe tradit in Attica, à qua *Thoricii Thoricenſeſque* dicantur. Nam *Thoracenſes* alia plebs erat, ex Antiochide curia, quam *Thoras* vocabant. BARBARUS.

Thoricos, Brauron olim urbes] Legebatur antea; *Thoricos, Brauronia olim urbes:* Hermolaus caſtigavit, *Thoricos, Brauron, Ion* &c. PINTIAN.

76. Quod

[76] quod ſpectat ad Orientem. Inde ad Meridiem terra convertitur [77] uſque ad Megaram, Atticæ ut modò latere, ita nunc fronte pelago adjacens. Ibi eſt Piræeus Athenienſium portus: [78] Scironia ſaxa, ſævo

76. *Quod ſpectat ad Orientem*] Scio ſic lib. III. cap. 7. *ad Meridiem ſpectans*: & ſimiliter alibi. Sed hoc loco præpoſitionem neuter MSS. agnoſcebat. Et ſic forſan alii codices quoque: ut certè nunc etiam de tertio Mediolanenſi teſtari poſſum, quoſcunque plures & meliores Voſſius poſſit (& quid non ille poſſit) oſtendere à quibus non abſit. Certè non gravior nunc cauſa fuit inferendi eam, quàm lib. I. cap. 4. *totum latus quod Meridiem ſpectat uſque in Aſia confinia poſſident*. lib. I. cap. 15. *Etiam quà ſpectat Orientem*. lib. II. cap. 6. *Quà Septentrionem ſpectat*. lib. II. cap. 7. *Pachynum quod Græciam ſpectat*. lib. III. cap. I. *Quà mare Atlanticum ſpectat*. lib. III. cap. 6. *Quà oceanum ſpectat*. lib. III. cap. 7. *Terra ſpectantis Orientem*. Neſcio quid Voſſio acciderit, qui quum citaſſet lib. II. cap. 3. *In eo ad Septentrionem ſpectare litora incipiant*, & monuiſſet legendum *Septentriones*, tamen edi curavit *in eo Septentriones ſpectare litora incipiunt*, ſine ulla auctoritate & negligenter. Hæc quoque vox percuſſit Voſſium. Itaque non obducit abſentiam ſuam Bruxellenſem, non Librarii perſonam, ſed ait. [In eo quod ſequitur *ad Septentriones* ubi aliter in Obſervationibus ac in ipſo Mela additur præpoſitio, id ut paſſim alibi, ita quoque hoc factum eſt loco ad ſignandam variantem lectionem, liberum relinquentes Lectori quam vellet eligere.] Quæſo te, Lector, an alibi citatum à me *ad Septentriones?* prout tamen legi debet, habetque Mediolanenſis. Credisne autem ita Voſſium ſollicitum tui fuiſſe, adeoque indulgentem? Quid legere tamen poteras, ſi non perfectè aperiret? Nulla fuit dubitatio illic in vocula *ad*. In eam enim conſentiunt omnia exemplaria. Quæſo autem, conſidera, quid ſit illud *relinquentes*. Præ impotenti bile conſtruere nequivit. Quinetiam pati & cura & veritate in ejuſdem editione legitur lib. III. cap. 8. *Tigris ita deſcendens in litora permeat*, quum omnes Editiones his inſerant voculam *uſque*, quam ab tribus MSS. confirmatam & agnitam ſcio, nec dubitans de aliarum membranarum conſenſu eam rurſus appoſui; maximè quum ſic quoque loquatur plus vice ſimplici Auctor. GRONOV.

77. *Uſque ad Megaram*] Nunc eſt *Alcathoe*. OLIVAR.

Uſque ad Megaram Attica] Lego *Megara* genere neutro, non *Megaram*, ex omnibus. PINTIAN.

78. *Scyronia ſaxa ſævo quondam Scyronis*, &c.] Scribendum *Scironia*, vel per duplex *rr* *Scirrhonia*, ſemper cum *i* in prima ex innominato apud Græcos Scriptore, de ſignis aquarum & ventorum; qui ait petras in Megaride *Scirrhonidas* appellari. Eſt autem nomen eis inditum à latrone *Scirone*, quem ab eis Theſeus in ſubjectum mare præcipitavit, auctore in *ejus Vita* Plutarcho, & Diodoro in quinto. Latronem Plutarchus modò *Scironem*, modò *Scirrhonem* appellat cum *i* ut dixi in prima. Ariſtoteles ſecundo *Meteorῶn*, ventum, qui à petris dictus eſt, *Scirrhonem* cum *ei* diphthongo nuncupat: quam Orthographiam ſecutus eſt etiam ejus Enarrator Alexander Aphrodiſeus. Pauſanias in fine *Atticorum* la-

ſævo quondam Scironis hoſpitio etiam nunc infamia. Megarenſium tractus Iſthmon attingit; [79] Diolco cognomen eſt, qui quatuor millium ſpatio Ægæum mare ab Ionio ſubmovens, anguſto tramite Helladi Peloponneſon annectit. In eo eſt [80] oppidum [81] Cenchreæ, fanum Neptuni, ludis,

tronem *Scirena* vocat cum *i* tantùm. Itemque Herodorus, in *Urania Scironida* viam in Iſthmo à *Scirone* latrone nominatam ſeribens. Euripides in *Heraclidis petras Scironidas* cum *ei* diphthongo appellat. Quem ſecutus Alexandrinus Heſychius Γλωσσόγραφος, *Sciron*, inquit, Ἀργέστης *dicitur; videtur autem a petris Scironidibus flare.* Licet in Heſychio non Ἀεγίστης, ſed Ἀεχίνις, perperam ſcriptum ſit. Strabo quoque in initio noni, & petras *Scironidas* & latronem *Scironem* eadem diphthongo ſcribit: *Hoc loco*, inquit, *res Scironis & Pityecapta à Poëtis memorantur, qui partem eam regionis, qua montana dicitur, depopulabantur, quos Theſeus peremit. Ab his jugis procellas cientem à læva Argeſten, Scironem Athenienſes cognominarunt. Poſt petras Scironidas promontorium imminet Minea.* Hæc Strabonis verba adduxi, ut laborantibus Latinis ejus codicibus opem ferrem, in quibus partim Interpretis culpa, partim Librariorum, malè ſcripta erant. Quin & Nicander in *Theriacis*, & ejus Enarratores *Scironem* cum eadem diphthongo ſcribunt. Orthographiam hanc tam moroſè præter conſuetudinem meam proſecutus ſum, quod recentiores Litteratores, velut conjuratione facta, ad unum omnes in ſuis Lexicis per *y* ſcribunt. Præterque in cunctis ferè Latinis Auctoribus non aliter invenias; inter quos eſt etiam Seneca conterraneus noſter; ut ego quoque caſtrenſi verbo utar, quinto *Naturalium Quæſtionum.* IDEM.

79. *Hoc illi cognomen eſt, quia quinque millium ſpatio*, &c.] Temporibus Melæ quid ſignificaret *Iſthmos*, & dictionis ejus Etymon puro fuiſſe omnibus luce clarius. Itaque nullum erat operæ precium Auctori gravi, & verborum parciſſimo, ea docere quorum nemo ignoratione teneretur: aut ſi omnino ſtabat ſententia, tanto ſua tempora beneficio afficere; cur non ſuprà antevertit in Cherroneſo Thraciæ, cujus anguſtias dixit appellari *Iſthmum.* Legendum itaque, ut opinor, ſic: *Hic quinque millium paſſuum ſpatio Ægæum mare ab Ionio ſubmovens*, &c. reliqua ſuperfluunt. IDEM.

Hoc illi cognomen] Gloſſema putat Pintianus: mihi tamen ſine libris vett. delere religio ſit; quòd non infrequens ſit Græcis Latiniſque Auctoribus etiam ſuo ſeculo notiſſima inculcare, quòd de poſteritate exteriſque cogitarent. Non longè abiero lib. III. cap. I. Oceani æſtum explicat, & Solin. cap. 26. & lib. III. ab v. c. Livius *fuſca* quid fuerint. Omitto innumera. Suprà de ſaxis Scyroneis Ovid. VII. *Transform.* legend. SCHOTT.

80. *Oppidum Chencerea*] Scribendum *Cenchrea*, auctor Strabo, Plinius, ceteri. BARBARUS.

81. *Cenchrea, fanum Neptuni, ludi, quos Iſthmicos vocant, celebres*] Emendatior lectio: *Cenchrea, fanum Neptuni ludis, quos Iſthmios vocant, celebre.* Strabo in octavo: *In Iſthmo*, inquit, *Neptuni, quem Iſthmium vocant, templum*

dis, quos Iſthmicos vocant, celebre: [82] Corinthos, olim clara opibus, pòſt clade notior, nunc Roma-

na colonia, ex ſumma arce, quam Acrocorinthon appellant, maria utraque contuens. Peloponneſi oram (ſicut diximus) ſinus & promuntoria lacerant: ab Oriente Bucephalos, [83] & Cherſoneſus, & Scyllæon: ad Meridiem [84] Malea, [85] Tænaros, Acritas, [86] Ichthys: [87] ad veſperum Chelonates, &

plum eminet, picearum arborum luco circuncluſum, ubi ludos Iſthmios Corinthii celebrare ſoliti ſunt. PINTIAN.

82. *Corinthos*] Nunc *Gerante.* OLIVAR.

83. *Et Cherſonueſus & Scylleon*] Scribendum eum a diphthongo *Scyllaeon*, ex Strabone, & Stephano, à Scylla Niſi filia nominatum, ut iidem tradunt. In Ptolemæo *Scillion* vitiosè. PINTIAN.

84. *Malea*] Nunc *Malvaſia.* OLIVAR.

85. *Tanaros*] Nunc *Ercapolis.* IDEM.

86. *Ichthys ad veſperum*] Concinnius fort. *Ad veſperum Ichthys.* Nihil tamen neceſſe mutare, ſi rectè interpungatur. SCHOTT.

87. *Ad veſperum Chenolates, & Araxes*] Scribendum alterutro modo, aut *Chelonites*, quod mallem ex Ptolemæo; aut *Chelonatas* declinatione Dorica ex Strabone: qui error & in Plinio caſtigandus. Ceterùm advertendum attentiore cura verba, quæ poſt hæc protinus leguntur, confuſo turbatoque ordine ſcripta eſſe, non qualem tenuiſſe Pomponium monſtrarent puto ejus exemplaria, ſi non truncata, ut dixi, & tot laceta ta plagis ad nos perveniſſent. Naturalis enim ordo narrandi depoſcebat, ut expoſitis promontoriis continuò ſubjiceret ſinus ipſis promontoriis incluſos, deinde nobiliores populos, civitates, portus & fluvios, quos ſinus ipſi cingerent. Videntur igitur quæ poſt ſequuntur verba permutato ordine ſcribenda hoc contextu: *Ad veſperum Chelonatas & Araxes.*

 His

& [88] Araxos. Habitant ab Iſthmo ad Scyllæon Epidaurii, Æſculapii templo incliti, & Trœzenii, fide ſocietatis Atticæ illuſtres. [89] Portus [90] Saronicus, & Schœnitas, [91] & Pogonus. Oppida autem [92] Epidaurus, & [93] Trœzen, & Hermiona his litoribus appoſita ſunt. Inter [94] Scyllæon & * Malean, Argolicus: inter hanc & Tænaron, Laconicus. Hinc ad Acritan, Aſinæus: inde ad Ichthyn, Cypariſſius. In Argolico ſunt noti amnes, Eraſinus atque Inachus, & notum oppidum Lernæ. In Laconico [95] Gythius & Eurotas. In ipſo Tæ-

His litoribus appoſiti ſinus. Inter Scyllaon & Maleam Argolicus. Inter hanc & Tanaron Laconicus. Hinc ad Acritam Aſinaus. Inde ad Ichthyn Cypariſſius. Habitant ab Iſthmo ad Scyllaon Epidaurii, Æſculapii templo inclyti, & Træzenii, fide ſocietatis Attica illuſtres. Portus Saronicus, & Schænus, & Pagonus. Oppida autem Epidaurus & Træzen & Hermione. In Argolico ſunt noti amnes, reliqua. PINTIAN.

88. *Taraxos*] Scribendum *Araxos*, ex Strabone, Ptolemæo, Plinio, & infra Pomponio. Item non *Achritas*, nec *Icthis*, ſed *Acrytas* & *Ichthys*, de quo Thucydides, & ceteri. BARBARUS.

89. *Portus Saronicus*] *Saronem* locum eſſe Trœzenis Stephanus ſcribit. Is nimirum portus eſt *Saronicus* Pomponio. PINTIAN.

90. *Sardonicus & Schonitas*, nec multò poſt, *Thelonates*] Scribendum, *Sarronicus*, & *Schænitas*, & *Chelonatas*. De *Schænita* fuit, quando *Canitam* legi poſſe credidi, ut illo loco Plinii, *Portus*, inquit, *Canitas* & *Sarronicus*. Quoniam *Cana* urbs Ptolemæo Pauſaniæque ad Tænarum montem erat. Quia verò non inter Scyllæum & Iſthmum ſunt *Tana*, ſed mediis Argolico & Laconico finibus ad *Tanarum*, & omnino procul à *Sarronico*; vertimus ferè ſententiam, & *Schænitem* potiùs quam *Canitem* & hic & in Plinio defendimus. Eſt autem *Scyllæum*, ubi *Hermione*, auctor Strabo. Habetur verò & portus *Schænus*, ſed in Attica, ut conſtat iiſdem auctoribus Ptolemæo ac Stephano. BARBARUS.

91. *Et Pagonus*] Scribo *Pogonos* ex Strabone, & Herodoto. Strabonis Interpres *menti* vertit, quod etſi vox ea Latinè ſignificet, retinere tamen priſcum nomen debuit, non interpretari; magna, ſi aliter fiat, occaſione allucinandi ſtudioſis. PINTIAN.

92. *Epidaurus*] Nunc *Limera*. OLIVAR.

93. *Træzen*] Nunc *Predina*. IDEM.

94. *Scylleon*] *Damala* nunc, promontorium. IDEM.

* *Maleum promontorium*] *Cabo de Malvaſia*. IDEM.

95. *Gythius*] Lego *Gythium*, terminatione neutra, non *Gythius*, ex Ptolemæo, & Polybio in quinto, qui cum *i* in ſecunda ſcribunt. Stephanus cum *ει* diphthongo: Xenophon ſecundo *Hellenicῶn* & Pauſanias variant, modò per *ι* ſimplex, modò cum diphthongo. Caſtigandus in tranſcurſu Græcus Ptolemæi codex: in quo duabus civitatibus deinceps poſitis

Tænaro Neptuni templum, & ſpecus, illi, quem in Ponto Acheruſium diximus, facie & fabula ſimilis. [96] In Aſinæo flumen Pamiſſum. In Cypariſſio Alpheus. Nomen dedere urbes in litore ſitæ, [97] hinc Cypariſſus, illinc Aſine. [98] Meſſenii Py-

tis *Gythio* & *Trinaſſo*, poſteriorem ait eſſe navale Lacedæmoniorum: quum ſit è contrario *Gythion* ſive *Gytheum* navale Lacedæmoniorum, non *Trinaſſos*, ut teſtantur Cicero tertio *Officiorum*, Livius in Bello Macedonico, Polybius, & Strabo. Cujus Interpres neſcio quid ſibi volens, pro ἐπίνειον, hoc eſt, navale, *emporium* convertit. Nec *Trinaſſos*, ut hoc quoque notem in Ptolemæo rectè ſcriptum eſt cum duobus ſſ & accentu in prima. Scribendum enim cum unico ſ & accentu in ultima, ſic dicta à tribus inſulis exiguis è regione ipſius urbis, auctore Pauſania in *Laconicis*. PINTIAN.

Gythius] Reprehendit Freden. Strabonis Interpretem quòd ἐπίνειον *emporium* converterit: quem Thucydidis *Scholiaſtes* à culpa liberat: Ἐπίνειον, inquit, καλεῖται τὸ ἐμπόριον, ἢ παρὰ τὸ ἐπινήχεσθαι αὐτὸ τῇ θαλάσσῃ, ἢ παρὰ τὸ ἐν αὐτῷ τὰς ὁλκάδας νήχεσθαι, ἢ ὀκέλλειν. Idem καταβολον etiam ſignificare, ille & Suidas, teſtatur. Hic mihi locus manum injicit, aurемque vellit, ut rurſum Ptolemæo qualemcumque ab ingenio opem feram: ſic enim omnes, quos quidem viderim, Codd. in vulgus editi Τρίνασος ἐπίνειον. Ego verò ἐπίνειον loco motum, & proximè antecedenti reddendum contenderim, ſcil. Γύθιον: quod Lacedæmoniorum navale fuiſſe omnes affirmant. Τρίνασος quoque unico σ ſcrib. quis ex Steph. Πολιογράφῳ contendat. SCHOTT.

96. *In Aſinæo flumen Pamiſſum, In Cypariſſia Alphæus*] Scribe *Pamiſus*, non *Pamiſum*, & cum uno ſ tantùm, ex Strabone, Pauſania, Plinio, Ptolemæo; apud quem tamen mendosè *Paniſus*, pro *Pamiſus*, & Latinè, & Græce ſcriptum eſt. Legendum præterea *Cypariſſio*, non *Cypariſſia*, de ſinu enim loquitur. PINTIAN.

97. *Hinc Cypariſſus; Illinc Aſine*] Scribe, *Huic Cypariſſus, illi Aſine*. IDEM.

98. *Meſſenis Pyliique terras colunt, & ipſa pelago Pylos adjacet*] Tres fuere urbes Pyli. *Pylus Meſſenia*, regni Neſtorei, alio nomine *Coryphaſium*. Alia *Arcadia* patria Neſtoris. Tertia *Elea* regionis prope petram *Oleniam*. Hæc ex Homeri Expoſitore. Ceterùm plaga ab utraque parte Alphei fluvii *Pyliorum terra* dicitur. Et cùm ſint tres Pyli, ut dixi; *Pylus*, Neſtoris patria (quæ & *Triphyliaca* dicitur & *Lepreatica* & *Arcadica*) à mari remota eſt ſtadiis xxx. Reliquæ mari propinquæ. At Pylum Neſtoris regiam Homerus in principio III. lib. *Odyſſea*, mari propinquam facit. Item Ptolemæus in ora eam locat. Cui contributæ erant non ſolum aliæ Pyli, ſed etiam ſex amplius urbes. *Enneapolin* enim fuiſſe Pylum Enarrator Homeri prodit, hoc ſignificaſſe ſcribens, novem illas ſedes, quas in litore Pyliorum Homerus fuiſſe tradit. De qua Ovidius,

> *Nos Pylon antiquam Neleia Neſtoris arva* &c.

Et Strabo omnia loca Neſtori ſubdita quæ fuerunt tria, *Olympia*

Pyliique terras colunt: & ipſa pelago Pylos adjacet. Cyllene, Enneapolis, [99] Patræ oram illam tenent, in quam Chelonates & Araxos excurrunt: ſed Cyllene, quod Mercurium ibi natum arbitrantur, inſignis. Rhion deinde [100] (maris id nomen eſt) anguſtè & [101] velut freto latus oræ ſequentis incidens [102] inter Ætolos & Peloponneſiacos, uſque ad

cujus pars Piſa, & *Triphylia*, & *Canconia*, & univerſam illam plagam uſque ad Meſſenem *Pylum* appellaſſe Homerum refert. Legendum ergo in Mela: *At ipſa pelago Pylos adjacet*, hoc eſt, Pylios interiora colere: at civitatem Pylon Neſtoris regiam, maxi propinquam eſſe. PINTIAN.

59. *Patra*] Nunc *Patras*. OLIVAR.

100. *Maris id nomen eſt anguſti & velut freto lacus ore frequenti incidens inter Ætolos*, &c.] Scribendum puto: *Maris id nomen eſt, anguſto ore velut freto, latiore fronte, incidens inter Ætolos*, &c. poſſet etiam legi, *anguſto ore velut fluvio*, ut de Gadibus: *Eaque à continenti anguſto ſpatio & veluti flumine abſciſſa*. & in Cilicia: *Ibi ingens amnis ingenti fronte ſe extollens*. PINTIAN.

101. *Velut freto*] *Velut fluvio*, Pintianus emendat. Mihi *velut falce*, ut & Fr. Sanctio magis placet, cujus proprium *incidere*. μάντις δ᾽ ἄριστος ὅς τις εἰκάζοι καλῶς. SCHOTT.

102. *Inter Ætolos & Peloponneſiacos uſque ad Iſthmon irrumpit*] Id verò falſiſſimum eſt: nec ut hujus maris alteri lateri appoſiti ſunt continuè Peloponneſiaci uſque ad Iſthmum, ſic quoque Ætoli alterum latus eo uſque poſſident. Minimam certè litoris ejus partem habent Ætoli. Vitium fœdum & tamen in omnibus editionibus, quas vidi, exhibitum, ut diſtinctio ponatur poſt τὸ *incidens*, quum manifeſtè conſtet diſtingui ſic debere, *Rhion latus ora ſequentis incidens inter Ætolos & Peloponneſiacos, uſque ad Iſthmon irrumpit*. Vult enim idem modò declarare, quod Dicæarchus, Λευκάδα ἀφ᾽ ἧ μέγας ἐςὶ κόλπος εἰς Ἰσθμὸν φέρων. Scilicet in his mihi placuit videre parentheſes, commata, cola ſeu alias Grammaticorum notas, ad quas deviat in Appendice Voſſius, in hoc quidem ſtolidè garrulus, quod etiam iſta *inter Ætolos & Peloponneſiacos* diſtingui poſſe his ſignis judicaret. De pravo inde intellectu mihi res fuit. Debuit enim Mela notare, ubi & apud quos populos incideretur hoc latus. Ubi autem dixi *falſum eſſe Ætolos pertingere ad Iſthmum?* Hæc eſt Iſaaci Voſſii Latinitas, qui etiam gratè repetit *uſque ad Iſthmum pertingere*. Sic eſt; non opus eſt, quia Peloponneſii, ideo quoque Ætoli in oppoſito litore uſque ad Iſthmum continenter habitarint. Hoc verum credo. Sed qui junctim dicit mare inter Ætolos & Peloponneſiacos uſque ad Iſthmum irrumpere, utroſque eodem modo conſiderat, idemque de duobus dicit. Etiam mentitur, dum ſcribit ſe commatis incluſiſſe ſola iſtæc verba *maris id nomen eſt*, quum fecerit Stephanus. Et qui credimus ab ipſo factum, quum cap. IV. ad voces *Circes domus aliquando Circeii* fateatur redundare comma, temerè à Librariis ſe abſente additum? Quin ſimile diſtinctionis vitium anno-

ad Iſthmon irrumpit. [103] In eo Septentriones ſpectare litora incipiunt. In his eſt Ægion, & Ægira, & [104] Oluros, & Sicyon. At [105] in adverſis Pagæ, Creuſis, Anticyra, Oeanthia, [106] Cirrha, [107] & notiora aliquanto nomina [108] Calydon & Euenos

annotavi lib. II. cap. 5. Ubi de exitu ferè Rhodani ſic legitur in editis plurimis, *& ſubinde grandior, inter Volcas & Cavaras emittitur*: niſi quod Sanctiana, *grandior, inter Volcas, & Cavaras emittitur*. Aliæ nugacius, *grandior, inter, Volcas, & Cav.* una Vadiana nullam diſtinctionem prorſus agnoſcente. Sed certè Rhodanus non emittitur inter Volcas & Cavaras, quum Cavares non ſint litorales, ſed inter Volcas & Avaticos emitti ſupponit ſatis elatè Mela, dum procedens in litore ab Maſſilia ad Rhodanum ſcribit Avaticorum ſtagnum contineri; quod videlicet in illo contineri non poſſet, niſi illic eſſent Avatici: & Rhodanus *factus ſubinde grandior inter Volcas & Cavaras, emittitur* ita per Avaticos, quas ultimas voces neceſſe non habuit Auctor adnectere, ne ingenii ſui ſincerum nectar acidum redderet. Nec hoc intactum relinquit Voſſius irritatus poſtremis verbis meis, quæ idcirco ſic verſat, ut debuerint ipſi magnam amaritudinem infudiſſe. Ceterum res in eo vertitur, an *Cavares* fuerint litorales. Illos autem certe tales eſſe manifeſte cognoſci ſcribit ex Strabone, [Cavaras non tantùm dictos illos, qui inter Iſaram & Druentiam habitarent, ſed & Salyas & omnes à Druentia ad mare Rhodanum accolentes gentes, Cavarum cenſeas fuiſſe nomine.] Caditne in hominem, ut ætatem eo uſque progreſſam mendacio tam vili dedecoret? Strabonis verba ſunt lib. IV. pag. 186. Οὐολκαὶ γειτονεύουσι τῷ ποταμῷ τῷ Ῥοδανῷ, τοὺς Σάλυας ἔχοντες ἀντιπαρήκοντας αὐτοῖς ἐν τῇ περαίᾳ καὶ τοὺς Καυάρους. Ἐπικρατεῖ δὲ τὸ τῶν Καυάρων ὄνομα, καὶ πάντας οὕτως ἤδη προσαγορεύουσι τοὺς ταύτῃ βαρβάρους. Ubi hic mentio maris? aut gentium ad mare accolentium Rhodanum? in ſolo ſcilicet luxato Senis cerebro. Quid ſuſpicabimur dicturum fuiſſe ad hæc verba Livii lib. XXI. cap. 26? *Volcarum agrum gentis validæ: colunt autem circa utramque ripam Rhodani.* Etiam Plinius lib. III. cap. 4. *Deſuviates* & *Cavaras* intus locat. GRONOV.

103. *In eo ad Septentrionem ſpectare litora incipiunt*] Sincerior lectio: *Ab eo ad Septentrionem*, &c. Similis menda caſtigata eſt ſuprà: *In Macedonia prima eſt Theſſalia*, pro *A Macedonia prima eſt Theſſalia*. PINTIAN.

104. *Oliros & Scion*] Scribe *Olyros*, ſive *Oluros*, & *Sicyon*, omnibus, qui unquam de hoc ſcripſerunt, teſtantibus. BARBARUS.

105. *In adverſis Pageerenſis*] Diſtinguendum ut duo ſint, *Pagæ*, & *Crenſis*. Plinius, *Megara*, inquit, *è regione Pagarum*. De *Crenſi*, auctor idem, & ceteri gregatim omnes, juxta *Pagas*. IDEM.

106. *Cyra*] Scribendum *Cyrrha*. nam de *Anticyra* non convenit, aliis *Anticyram*, aliis *Anticyrrham* ſcribentibus, ut aliubi notavimus. IDEM.

107. *Et notior aliquando nomine Calidon & Euenus*] Scribo, *& notiora aliquando nomina Calydon & Euenus*. Lucanus in ſexto,

nos extra Rhion. In Acarnania maximè clara ſunt oppidum [109] Leucas, flumen Achelous. In Epiro nihil [110] Ambracio ſinu nobilius eſt. [111] Facit ſinus, qui anguſtis faucibus, [112] & quæ minus mille paſſibus pateant, grande pelagus admittit. Faciunt urbes quæ aſſidunt; Actium, Argia Amphilochis, [113] Ambracia, Æacidarum regna Pyrrhique. Buthro-

Et Meleagream maculatus ſanguine Neſſi.
Euenos Calydona ſecat.

Scribendum enim cum *y* tenui in ſecunda ex Strabone, Stephano, Homero, & omnibus. PINTIAN.

Et notior aliquando] Nihil muto. Quidam libri *aliquanto*. SCH.

108. *Calydon & Euenus*] Juxta Calydonem amnis, circa collem Taphoſſum, ut Strabo lib. IX. quem Plinius *Taphraſſum* vocat. Vide Ovid. IX. *Metamorph.* *Calydonia* ſilva, & aper *Calydonius* prodigioſæ magnitudinis, in ea à Meleagro interfectus, in Ætolia eſt: cum *y* in ſecunda ſyllaba. *Caledonia* per *e* ſilva Scotiæ: utraque ſecunda longa & tertia brevi: quæ res multos fefellit. Martialis lib. I. *Epigr.*

Nuda Calydonio ſic viſcera præbuit urſo.

Et lib. X.

Quinte Caledonios Ovidi viſure Britannos.

Lucanus VI. *Pharſal.*

Unda Caledonios fallit turbata Britannos.

& Auſonius *Moſella*:

Tota Caledoniis talis pictura Britannis.

IDEM.

109. *Leucas*] *Leucate*. OLIVAR.

110. *Ambracio ſinu*] Ab Ambracia civitate, quæ nunc eſt *Larta*. IDEM.

111. *Facit ſinus qui anguſtis faucibus*] Legendum fortaſſe, *Facit ſitus, quippe anguſtis faucibus*, reliqua. PINTIAN.

112. *Et quæ minus mille paſſibus pateant*] Polybius in quarto vix ſexcentis paſſibus ſcribit patere os ſinus Ambracii: cui ſubſcribit Strabo, paulò majus faciens quattuor ſtadiorum. In Plinii impreſſis codicibus locus hic mutilatus habetur: *Maximéque*, inquit, *nobilitatus Ambracius ſinus, faucibus ſpacioſum æquor accipiens.* Codex vetuſtus: *Maximéque nobilitatus Ambracius ſinus faucibus paſſuum.* Numerum autem Librariorum incuria præteriit. Legendum igitur in Plinio, *paſſuum D.* Verùm expendamus exactiùs an hæc verba Pomponii aliò magis pertineant: nam auctore Thucydide lib. II. os ſinus Corinthiaci, ſive, ut ipſe nominat, *Criſæi*, quod Pomponius paulò antè *Rhion* vocavit, ſeptem eſt ſtadiorum: quæ cùm propius accedant ad millenarium numerum, videntur *Rhio* potiùs convenire, quàm ori ſinus Ambracii, atque illuc eſſe transferenda, ut fortaſſe hîc poſitus ſit alienus numerus; illic deſideretur proprius, & legendum ſit hic; *anguſtis faucibus quingentorum paſſuum.* Illic, *anguſto ore & quod minus mille paſſibus pateat, latiore fronte*, &c. IDEM.

113. *Ambracia Æacidarum regia Pyrrhique Butroton ultra eſt*] Quid attinebat addere *Pyrrhi*, poſt verbum illud *Æacidarum?* quaſi Pyrrhus non fuerit unus Æacidarum.

throton ultra eſt. Deinde Ceraunii montes: ab iis flexus in Adriam. Hoc mare [114] magno receſſu litorum acceptum, & vaſtè quidem in latitudinem patens, quà penetrat tamen vaſtius, [115] Illyricis uſque Tergeſte, cetera Gallicis Italicisque gentibus cingitur; [116] Parthini & Daſſaretæ prima ejus tenent: [117] ſequentia Taulantii, Encheliæ, * Phæaces. Deinde ſunt, quos propriè Illyricos vocant.

Tum

rum. Quod vel illo Silii verſu conſtat,

Hic ſpolia Æacidæ; hic Epirotica ſigna.

Puto igitur ſcribendum: *Ambracia Æacidarum regia, Epirique Buthrotos ultima*; ut poſtremum verbum, *eſt*, redundet, uſitatiſſima Melæ conſuetudine claudendi regiones his vocibus, *Finis*, *Terminus*, *Ultimus*, & hujuſmodi. Eſſe autem ultimam urbem Epiri *Buthroton*, Occidentem verſus, Ptolemæus, ut ceteris ſuperſedeam, tradit. Scribitur autem *Buthrotos* cum adſpiratione in media Stephano, Straboni, Ptolemæo: & neutra quidem terminatione Ptolemæo & Straboni; in *os* autem Stephano deſinit, qui per *t* exile in ſecunda proferri à Lepido tradit *Butraton*. IDEM.

114. *Magno receſſu*] Maris Adriatici. OLIVAR.

115. *Illyricis*] Nunc ſunt *Sclavoni*. IDEM.

116. *Parthini & Daſſaretæ*] Lego, *Partheni* ex Stephano, qui à *Partho* urbe Illyria gentile nomen deducit Partheni. Sic etiam proferunt Plinius tertio, & Appianus in *Illyrico*. Strabo ſolus *Parthini* ſed vitioſè, ſicut & *Tibarini* in eodem legitur corruptè, pro *Tibarens*, & pleraque hujuſmodi. Eadem quoque menda in Cæſaris *Commentariis*. *Daſaretios* verò Strabo in ſeptimo cum unico *ſ* & tertia Græcorum inflexione nominat. Stephano, & Polybio per duplex, & prima declinat. & *i* in penultima *Daſſaritæ* ſunt; Ptolemæo cum Strabone, ſed cum duobus *ſſ* *Daſſaretii*. Plinius *Daſſaretas*, ſed corruptè, ut reor, appellat. Videtur autem Strabo, quos aliàs nominaverat *Daſaretios*, rurſus diverſo nomine *Seſaraſios* dicere. Adeo Auctores alii ab aliis, nonnulli etiam à ſe ipſis diſſentiunt. PINTIAN.

117. *Sequentia paulatim Encheleæ*] Lego: *Sequentia Taulantii, Encheleæ*. Nam *Taulantii* in hoc tractu populi ſunt adeò clari, ut à nullo non celebrentur. Earum urbes ſunt *Dyrrhachium*, & *Apollonia* Ptolemæo. Stephanus & *Taulantios* & *Taulantinos* vocari ait. Procopius *Talantios* appellat, ſi non eſt vitium in exemplari. *Encheleas* autem Strabo *Enchelias* nominat; Stephanus *Encheleas* & *Encheloos* & *Engelanas*. IDEM.

* *Phaacos*] Fuit quando putavi legendum non *Phaacos*, ſed *Phrygi*: poſtea legi in Appiano ſecundo *bellorum civilium*, *Corcyraos*, hoc eſt, Phæacas habitaſſe urbem Dyrrhachium: ampliandum itaque cenſui judicium. Phrygorum meminit etiam Appianus eodem libro, quos *Phrygas* tamen, non *Phrygos* nominat. IDEM.

118.

Digitized by Google

Tum Pyræi, & [118] Liburni, & [119] Iſtria. [120] Urbium prima eſt Oricum, ſecunda [121] Dyrrachium, Epidamnos antè erat. Romani nomen mutavere, quia velut in damnum ituris, omen id viſum eſt. Ultrà ſunt Apollonia, Salona, Iadera, [122] Narona, Tragurium, ſinus Polaticus, & Pola, quondam à Colchis, ut ferunt, habitata ([123] in quantum res tranſeunt!) nunc Romana colonia. [124] Amnes autem Æas & Nar, [125] ex Danubio, qui jam dictus eſt Iſter: ſed Æas ſecundum Apolloniam, Nar inter Pyræos & Liburnos, [126] per Iſtros Iſter emittitur.

118. *Liburni*] Nunc interiora tenent inter Dalmatas & veros Illyricos. Olivar.

119. *Iſtria*] Cujus præcipua civitas eſt Pola. Idem.

120. *Urbium prima eſt Oricum*] Sic Ptolemæus & Plinius neutra terminatione. At Stephanus ex auctoritate Hecatæi, & admirandi, ut ipſe appellat, Artemidori, *Oricos* enunciat, quos ſecutus Lucanus; *Et qui Dardaniam*, inquit, *tenet Oricon*. Pintian.

121. *Dyrrhachium*] Nunc *Durazo*. Olivar.

122. *Narona, Tragurium*] Lego *Naro*, non *Narona*, ex Strabone ſeptimo. Pintian.

123. *In quantum res tranſeunt*] Aliena verba, non Melæ. Idem.

124. *Amnes autem Æas, & Nar*] Italiæ fluvius eſt *Nar*, urbem *Narniam* ab eo nominatam alluens, teſte vel ſummo Poëta in ſeptimo, & Servio in eum. Item & Claudiano. Quapropter *Naro* hic legendum, non *Nar*, ex Strabone, Stephano, Plinio, Appiano in *Illyrico*: qui nomen dedit Naroni civitati, de qua mox ante. Nec Pomponius *Nar* ſcriptum reliquit; ut Hermolaus ſentire videtur, ſed Librariorum eſt ac Correctorum ea culpa. Idem.

125. *Et Danubius, qui jam dictus eſt Iſter*] Legendum puto, *& alius ab eo qui jam dictus eſt Iſter*: nam ſuprà de Iſtro qui in Pontum decurrit dictum fuit. Cujus an ſit alveus hic Iſtriæ fluvius, magna inter antiquos Scriptores contentio fuit. Quam ſi vellem ad longum perſequi citatis utriuſque opinionis fautoribus, alterum eſſet opus. Major pars negat, inter quos Diodorus in quinto, deceptos, qui eſſe tradant, vocis unitate putat. Idem.

Alius ab eo, qui jam dictus eſt] Conſtituta hac lectione, fruſtra ſudat Vadianus, & Olivarius Valentinus. Schott.

126. *Per Iſtros Iſter emittitur*] Non loquitur de Danubio: conſtat enim Danubium longè diſtare ab Iſtria. Præterea Danubius non dicitur Iſter niſi in Walachia, ut diximus: an fuerint qui ſenſerint eſſe fluvium in Iſtria, qui vocetur Iſter, Strabo eſt auctor: horum ſententiam Mela ſequitur. Sed nullum eſſe talem fluvium conſtat ex noſtra peregrinatione: quod etiam audiveramus ante illam profectionem; & Vadianus, vir, judicio meo, undecunque doctiſſimus, dum eam regionem penetraret, nuquam vidit Iſtrum fluvium. Olivar.

tur. [127] Tergeſte intimo in ſinu Adriæ ſitum finit Illyricum.

127. *Tergeſtum intimo in ſinu Adriæ*] Ptolemæus *Tergeſtum* nominat; Strabo, Plinius & ipſe Pomponius infra *Tergeſte*. PINTIAN.

CAP. IV.

ITALIA.

De Italia, magis quia ordo exigit, quàm quia monſtrari eget, pauca dicentur: nota ſunt omnia. Ab [1] Alpibus incipit in altum excedere, atque ut procedit, ſe media perpetuo jugo [2] Apennini attollens montis, [3] inter Adriaticum & Thuſcum, ſive (ut aliter appellantur) inter Superum mare & Inferum excurrit, diu [4] ſolida. Verùm ubi longè abit, [5] in duo cornua finditur, reſpicitque altero Siculum pelagus, [6] altero Ionium: tota anguſta, & alicubi multò, quàm [7] unde cœpit, anguſtior. Interiora ejus aliæ aliæque gentes; [8] ſiniſtra

1. *Alpibus*] Alpes nos in quatuor itinera diſtribuimus: primum, verſus Septentrionem, & dicitur *Mons Sancti Gothardi*: ſecundum, verſus Meridiem, & dicitur *Mons Sancti Bernardi*: tertium, etiam verſus Meridiem, & dicitur *Mons Sancti Dionyſii*, nunc *San Senis*: quartum, etiam verſus Meridiem, & dicitur *Pæninus*. OLIVAR.

2. *Apænini*] Ramentum eſt Alpium, dividens univerſam Italiam. IDEM.

3. *Inter Adriaticum*] Sic quidem & ſupra. Non tamen negligendum puto, quod in MS. inveni *Adriacum*: quod & præfert Juntina, ſed alterum eſt in MS. Mediolanenſi. Quod idem prorſus contigit lib. II. cap. 7. *Adriaco mari*, prout in eodem MS. vidi. GRONOV.

4. *Solida*] Id eſt, non faciens ſinus. OLIVAR.

5. *In duo cornua*] In duo promontoria; alterum, Salentinorum, alterum, dictum Leucopetram. IDEM.

6. *Altero Ionium*] Plinius tamen lib. III. cap. ult. *Ionium* Inferum mare facit. Solin. *Inferum, Ionium, & Tyrrhenum* cap. 26. Heſychius verò *Hadriam* & *Ionium* eandem eſſe ſcribit, citatque Æſchylum *Prometheo*. Vide & Apollonii *Schol.* SCHOTT.

7. *Unde cœpit*] Hoc eſt, ex Alpibus. OLIVAR.

8. *Siniſtra parte Carni & Veneti colunt*]

ſtra parte [9] Carni & [10] Veneti colunt [11] Togatam Galliam: [12] tum Italici populi, [13] Picentes, [14] Frentani, [15] Dauni, [16] Appuli, [17] Calabri, [18] Salentini. Ad dextram ſunt ſub Alpibus [19] Ligures, ſub Apennino [20] Hetruria; poſt [21] Latium, Volſci, [22] Campania, & ſuper Lucaniam [23] Brutii. Urbium, quæ procul à mari habitantur, opulentiſſimæ ſunt, ad ſiniſtram [24] Patavium Antenoris, [25] Mutina & [26] Bononia, Romanorum coloniæ; ad dextram [27] Capua à Thuſcis, & Roma quondam à paſtoribus condita; [28] nunc,

colunt] Aldus, *Siniſtram partem.* Vide an legendum ſit, *Ad ſiniſtram partem:* nam ſequitur, *Ad dextram ſunt ſub Alpibus Ligures.* PINTIAN.

9 *Canni & Veneti colunt*] Scribendum, *Carni & Veneti colunt.* BARBARUS.

Carni] Carni ſunt populi in ramento Alpium: ſunt omnes Sclavi, ſub jugo Ferdinandi Regis Romanorum, & Ungariæ, & Boemiæ, Archiducis Auſtriæ. Dividitur hæc regio in duplicem Carniolam; alteram ſiccam, in qua ſunt Iſtri; alteram irriguam, unde Savus fluvius ortum habet. OLIVAR.

10. *Veneti*] In ſinu ſunt Adriatico, qui, ut diximus, *La Canale de Veniza* vocatur. Galli olim dicti togati: nunc ea regio uſque ad Rubiconem vocatur *La Marcha Trevisana:* ibi civitas ſunt Venetiæ, de qua latiſſimè dicam in meis *Commentariis.* IDEM.

11. *Togatam Galliam*] A toga veſte, quâ etiamnum utuntur Veneti. IDEM.

12. *Tum Italici populi*] A Rubicone uſque ad promontorium Salentinorum, quod nunc dicitur *Cabo de Santa Maria.* IDEM.

13. *Pincentes Ferentani*] Scribendum, *Frentani.* Nam *Ferentani* à Ferento, Sabinorum ſive Samnitum oppido. Sunt & *Ferentini, Ferentinateſque:* illi Hetruriæ populi; *Ferentinates* verò Latii, ut in Plinio declaratum eſt. BARBARUS.

Picentes] Juxta Anconam. OLIVAR.

Picentes] Nunc *Marcha d' Ancona.* IDEM.

14. *Frentani*] Nunc *Franca Villa.* IDEM.

15. *Dauni*] *Siponto, Manfredonia,* mons *Garganus.* IDEM.

16. *Appuli*] Nomen retinent nunc, *La Pulla.* IDEM.

17. *Calabri*] Nomen retinet, *Calabria.* IDEM.

18. *Salentini*] Nunc *Salen Mela.* IDEM.

19. *Ligures*] Nunc *Genoveſes.* IDEM.

20. *Hetruria*] *La Toſcana* hodie. IDEM.

Hetruria; poſt Latium] Cur enim acriori diſtinctione iſtud ſepararem ita, *Hetruria. Poſt Latium,* ut faciunt priores. GRONOV.

21. *Latium*] Latini. OLIVAR.

22. *Campani*] Regio, quæ retinet nomen, & eſt initium regni Neapolitani. IDEM.

23. *Brutii*] Nomen habent ubi Coſentia Calabrorum. IDEM.

24. *Patavium*] Nunc *Padua* in Marcha Tarviſana. IDEM.

25. *Mutina*] Nunc *Modena.* IDEM.

26. *Bononia*] *Bologna la graſſa.* IDEM.

27. *Capua*] Nomen retinet. IDEM.

[28] nunc, [29] ſi pro materia dicatur, [30] alterum opus. At in oris proxima eſt à [31] Tergeſte, [32] Concordia. Interfluit [33] Timavus, [34] novem capitibus exſurgens, uno oſtio emiſſus. Deinde [35] Natiſo non longè à mari ditem attingit [36] Aquileiam. Ultra eſt [37] Altinum. Superna latè occupat litora [38] Padus. Namque [39] ab imis radicibus Veſuli montis exortus, [40] parvis ſe primum fontibus colligit, & aliquatenus exilis ac macer, mox aliis amnibus adeo augeſcit atque alitur, ut ſe per ſeptem ad poſtremum oſtia effun-

28. *Nunc ſi pro materia*] Nihil planius aut apertius: In alterius, inquit, libri molem, ſi pro dignitate laudetur Roma, opus excreſceret: & ſanè argumentum, quod multorum præſtantium ingenia exercuit, Græcorum Latinorumque: unus de multis Ariſtides de urbe Roma. Plinius lib. III. cap. 5. de Italia: *Urbi Roma vel ſola in ea, & digna tam feſta cervice facies, quo tandem narrari debet opere!* Valentinus tamen Olivarius ridiculè commentus eſt, alioſque in eumdem errorem induxit, Urbis inſtaurationem & incrementum, quo ex caſis & tuguriis facta lapidea eſt tota, adeoque marmorea: quo nomine Auguſtus gloriabatur. SCHOTT.

29. *Si pro materia*] Id eſt, ſi habeatur ratio magnitudinis Romanæ. OLIVAR.

30. *Alterum opus*] Id eſt, nemo eſt qui credat urbem conditam eſſe à paſtoribus; tam eſt ornata ædificiis magnificis. IDEM.

31. *Tergeſte*] Nunc *Trieſte*. IDEM.

32. *Concordia*] Nomen retinet. IDEM.

33. *Timavus*] Si quis volet ſcire rem ipſam veram de Timavo, legat Vadianum, qui peragravit regionem, & vidit Timavum: nomen eſt fluvii & fontis. IDEM.

34. *Novem capitibus exſurgens*] Timavus Venetiæ fl. Concordiæ atque Tergeſte proximus, qui ex monte quidem grandi per novem ora effuſus, ampliſſimum fontem facit: ex quo uno tantùm exiens alveo, in Adriaticum funditur mare in ſinu Tergeſtino. Et Antenor in Italiam veniens per hunc amnem Adriatici ſinus mare penetravit: hinc *Antenorius* Lucano lib. VII. ex Virg. I. *Æn.*

Antenor potuit mediis elapſus Achivis, &c.

Non quòd Patavium attingat, ut quidam exiſtimarunt. Martialis quoque *Timavum multifidum* appellat. De hoc amne erudita *Epiſt.* exſtat Bapt. Egnatii ad Matthæum Advocarium, inter eas quæ *Clarorum virorum*. SCHOTT.

35. *Natiſo*] Nunc *Liſontio*. OLIVAR.

36. *Aquileiam*] Nunc *Algar* Caſtellum. IDEM.

37. *Altinum*] Nunc *Torcello*. IDEM.

38. *Padus*] Nunc *El Po*. IDEM.

39. *Ab imis radicibus Veſuli*] Alii Padum ex jugis Pœninis ortum habere putant. Vide Strab. lib. IV. Γεωγραφουμένων. SCHOTT.

40. *Parvis ſe primum fontibus colligit*] MSS. tres, *parvis ſe primum è fontibus*. GRONOV.

41.

effundat. Unum de iis magnum, Padum appellant. [41] Inde tam citus proſilit, ut diſcuſſis fluctibus diu qualem emiſit undam agat, ſuumque etiam in mari alveum ſervet, [42] donec eum ex adverſo litore Iſtriæ eodem impetu profluens Iſter amnis excipiat. Hac re per ea loca navigantibus, quà utrinque amnes eunt, inter marinas aquas dulcium hauſtus eſt. [43] A Pado [44] ad Anconam tranſitur Ravenna, Ariminum, [45] Piſaurum, [46] Faneſtris colonia;

41. *Inde citus proſilit*] Aldus, *Inde tam citus proſilit*. PINTIAN.

42. *Donec eum*] Quotquot inviſerunt illam regionem, quos ego Venetiis interrogavi, reſpondent, fabulam eſſe quod de Iſtro fluvio adducitur ab Auctoribus: nam de Danubio nemo non ſcit longè diſtare ab Adriatico, præterea interceptos eſſe montes. OLIVAR.

43. *A Pado ad Anconam tranſitur Ravennâ*] Id eſt, per Ravennam; nomen retinet: ſed cùm ſequitur, *Ariminum*, accuſativus ille refertur ad illam præpoſitionem *ad*; cùm dicitur ad Anconam, ad Ariminum, ad Piſaurum. Ariminum nunc dictum *Rimino*. IDEM.

A Pado ad Anconam tranſitur Ravennam] Verba tum converſa, tum etiam depravata. Caſtigo, *A Pado tranſito ad Anconam, Ravenna Ariminum*, &c. locutione honeſta & à doctiſſimis etiam non faſtidita, ut Cornelio Tacito, *regnata civitas*; & ipſi Melæ in Hiſpania, *& quo magis penetratur, anguſtior*: & Cæſari in *Commentariis*, *Circuitis caſtris*, *Inita hyeme*: & Ammiano Marcellino, *Tanai tranſito*, lib. XXXI. & plura hujuſmodi. Legendum præterea *Anconem*, non *Anconam*, ex Geographis omnibus, & Poëtis. Lucanus,

Illinc Dalmaticis obnoxia fluctibus Ancon.

& Silius,

Stat fucare colus, nec Sidone vilior Ancon.

Anconis autem hîc habetur mentio quòd ſit terminus inter Gallicas, de quibus nunc agit, & Italicas gentes; de quibus poſtea dicturus eſt. PINTIAN.

44. *Ad Anconam*] Lege, *Ad Anconem tranſitur*; *Ravenna Ariminum*. Vel *tranſitur* ferri poteſt. SCHOTT.

45. *Piſaurum*] Nunc *Piſaro*. OLIVAR.

46. *Faneſtris colonia*] Legendum puto non *Faneſtris colonia*, ſed *fanum Fortunæ*. Sic eam Ptolemæo, ſic Strabone, ſic Plinio, ſic omnibus nominantibus. Stephanus *Fanam* vocat, ſi, quod vereor, menda non ſit in exemplari. Alioquin à Fano *Fanenſis* poſſeſſivum magis ex Analogia, quàm *Faneſtris* fieret. Animadvertendum autem diligenter, *Senogalliam* urbem, quæ non multò pòſt Librariorum culpa reddita eſt, poſt hæc verba *Fanum Fortunæ* locandam eſſe, ex Strabone, Ptolemæo, Plinio. Nam Mela *Æſin* fluvium inter *Fanum* & *Anconem* ſtatuit. Porro Strabo eundem *Æſin* fluere ait inter Senegalliam & Anconem; ergo inter *Fanum* & *Æſin* eſt *Senegallia*. PINTIAN.

Faneſtris colonia] Nihil mutandum ipſe Pintianus monuit extremo lib. III. quod eſt hominis verè humanitate exculti. SCH.

47.

nia; [47] flumen [48] Metaurus, atque Æſis. [49] Exin
illa in anguſto duorum promuntoriorum ex diverſo
coëuntium inflexu, cubiti imagine ſedens, ac id-
eo à Grajis dicta [50] Ancon, [51] inter Gallicas Itali-
caſque gentes quaſi terminus intereſt. [52] Hæc præ- 45
greſſos Piceni litora excipiunt: [53] in quibus [54] Nu-
mana, [55] Potentia, [56] Cluana, Cupra, urbes: ca-
ſtella autem [57] Firmum, [58] Adria, [59] Truentinum:
[60] id & fluvio, qui præterit, nomen eſt. [61] Ab eo
[62] Fren-

47. *Flumen Metaurus atque Æſis*] Strabo cum *a* diphthongo *Æſis*. Ptolemæo *Aſia* nominatur, ſi codex, quod dubito, ſincerus eſt. Præterea cùm ſint duo fluvii, melius legetur *flumina* ſive *fluvii*, quàm *flumen*. Pintian.

48. *Metaurus*] Nunc *Plumba* fluvius. Olivar.

49. *Et illa in anguſto illorum duorum promontoriorum è diverſo coëuntium inflexi cubiti imagine ſedens*] Lego longè aliter; *At illa in anguſto illo Cumeri promontorii è diverſo coëuntis inflexi cubiti*, &c. Neque enim Strabo, Pliniusve, qui de Anconis ſitu diſſerunt, duo illi promontoria attribuunt, ſed unum tantùm, quod Plinius *Cumerum* nominat, fortè à coëundo dictum. Pintian.

Et illa in anguſto illorum duorum] Promontorium, in quo ſedit urbs *Anco*, in Plinio appellatur *Cymerum*: ſic enim habent vulgati codices. Ceterum Apographon Toletanum, non *Cumero* habet, ſed *Cunero*; ut putem neutro modo legendum eſſe, ſed *Cuneo*. Nam Hiſpaniæ ora in Occidentem vergens promontorium habet nomine *Cuneus* à figura dictum, ut poſtea conſtabit. Idem.

Et illa in anguſto] Repone: *At illa in angulo duorum promontoriorum ex diverſo coëuntium*. Schott.

50. *Ancona*] Nomen retinet. Olivar.

51. *Inter Gallicas Italicaſque gentes*] Ancona terminus eſt Galliæ Ciſalpinæ & Italiæ. Idem.

52. *Hanc enim prægreſſos*] Puto redundare verbum *enim*. Pintian.

53. *In quibus Numana*] Scribo, *in quo*, videlicet, *Piceno*: ſic enim vocatur regio Picentium Plinio in lib. III. Idem.

54. *Numana*] Dicunt hanc deletam eſſe. Olivar.

55. *Potentia*] Ubi nunc eſt Virgo Maria Lauretana, vulgò *Loreto*. Idem.

56. *Clierna Cypra*] Scribendum, *Cliterna*, *Cupra*; ex Plinio, ceteriſque. Barbarus.

Claterna] Nunc *Flavianeo*. Olivar.

57. *Firmum*] Nunc *Fermo*. Idem.

58. *Adria*, *Truentum*] Ptolemæus *Truentinum*: Strabo *Druentum* fluvium & oppidum. Pintian.

59. *Truentum*] Nunc *Tronto*. Olivar.

60. *Idem ei fluvio, qui præterit, nomen eſt*] Melior lectio: *Id ei à fluvio, qui præterit, nomen eſt*. Pintian.

61. *Ab eo Senogallia maritima*] Oſtenſum eſt ubi locanda ſit *Senegallia*. Nunc addo Ptolemæo eſſe *Senamgallicam*, Straboni *Senegalliam*, Plinio *Senogalliam*, Silio *Senem* in lib. VIII. *& Senonum de nomine Sene*. In lib. XV. autem *Senamgallicam*: *qua Sena relictum Gallorum a populis traxit per ſecula nomen*. Reſtituto autem in proprium, quem dixi, locum

verbo *Senegallia*; ſequitur proximè *Maritima* nomen oppidi, cujus meminit Ptolemæus. Inſigni tamen in eo ſive Librariorum ſive Correctorum errore: duorum enim oppidorum nomina miſcentes, unnm fecere, *Cupram maritimam* ſcribendo. Cauſa erroris, quòd propè erat altera *Cnpra* cognomine *montana*, ad cujns differentiam putaverunt hanc dictam eſſe *maritimam*. Eſt etiam *Maritima* oppidum infra in Narbonenſi. IDEM.

Senogallia] Nunc *La Romandiola*, & *Campagna*. OLIVAR.

62. *Ab eo Samnites marit. tenent*] Mendum latere ſuboluit Fredenando. Ego hanc lectionem probo. Editi enim: *Ab eo Senogallia maritima*. SCHOTT.

Ab eo Frentani, Apuli ac Marucini. Habent Aterni fluminis oſtia] Quum nuper in his nonnulla diverſo charactere tanquam ſpuria & planè non Pomponiana exprimi curaviſſem, nunc aliter agere præſtat & pergere. Nam certè quàm monſtroſè hæc ab aliis deformata queritur Voſſius, non minus monſtroſè ipſe transformando fœdat. Dicat enim in qua parte ſcripturæ veteris, quam ſic exhibet, *frentia villa maritima habent Aterni*, (at ipſe vidi, *ab eo flentra cula maritima habent ac eterni*; in alio erat, *ſtrenta villa maritima habent aterni*, Mediol. *frentra villa maritima habent eterni*) conſpicere poſſit latentia τὰ *Apuli ac*. Sed fortius hæc oppugnari poſſunt. Nam nunquam curioſiſſimus hic Scriptor *oſtia* dicit de fluvio, qui habet modò unum, ſed ſemper ſingulari numero utitur. Sic lib. I. cap. ult. *oſtio fluminis proxima Ixamata*: lib. I. cap. 17. *Mæandri exitum & Gaſi fluminis oſtium*: lib. II. cap. 7. non dicit *Boryſthenis* oſtiis, ſed *oſtio*: lib. III. cap. I. *Tagi oſtium*: lib. II. cap. 7. dicit quidem *citra Tiberina oſtia*: ſed ibi vocabulum illud majuſcula O ſcribendum eſt, ut in hac editione (nam priores minori o utuntur peſſimè) fecimus, quum non ad exitum, ſed ad urbeculam ita nominatam reſpiciat, quam ſic quoque agnoverat lib. II. cap. 4. & lib. III. cap. 9. Hanno *cum per Oceani oſtia exiſſet*, habebant olim editi, ſed benè ab viris doctis & ex MSS. correctum poſtea *oſtium*. Hæc quum ita ſe habeant, & ſint certiſſima clariſſimaque, quæ fides poteſt eſſe, hoc loco uno Melam ſcripſiſſe unius Aterni fluminis oſtia? Immo quæ fides nobis perſuadebit in hac particulati urbium fluviorumque per regiones recenſione Melam voluiſſe allegare plurium populorum vocabula, quam ſuperius uno ſpiritu protulit, ubi nulla eſt horum Marucinorum mentio? ut prorſus eadem æquitate huc interveniant hi Marucini, (ſic colligo ejus vocis litteras, quia præit ad hunc modum Voſſius, quum ab aliis geminetur canina, ut Scaligero ad Catullum p. 18. ubi ſtupeo, unde tantus vir *Marrucinos* Campaniæ populos dixerit) quo ſupra lib. II. cap. I. admiſceri debuerunt *Anchata*, nuſpiam ab Mela ſcripti vel in hoc opuſculo cogitati, contra fidem & regulam MSS. omnium, ut diximus jam alibi. Deinde credemus ita inconditè ſcribere voluiſſe aut Melam aut quemquam alium, ut quum dicat, *Habent Aterni fluminis oſtia, urbes Bucam & Hiſtonium*, poſteriora tribuantur Frentanis, priora referantur ad Marucinos, & non intelligatur unus populus habere ſimul & urbes illas & oſtia fluminis? Nemo hominum aut ſic ſcripſerit aut aliter intellexerit. Rurſus an credibile eſt & hoc loco & tali ordine Melam *Apulos* & *Marucinos* numeraviſſe, quum ſtatim dicatur ſequi, *ſinus Apulo litore incinctus*, cum ſequentibus aliquot extra eum urbibus? Hac ipſa phraſi pro variationis ſuæ more definit Apuliam & ibi ſitam innuit. Accedit profectò, quòd quum Voſſius ſuprà numeraverit non modò quaſi diverſos Daunios & Apulos, ſed etiam Daunios ordinaverit ante

ae

te Apulos nunc eoſdem faciat. Denique Piceno, Frentaois, Dauniis attribuit urbes, ſolos Marucinos oominavit ridendi cauſa, quippe nudatos ac deſolatos. Hæc omnia reſpiciat oro diligens Lector, & tum pronunciet. Sanè multo convenientius concinnabat huoe morboſum locum Cluverius citans, *Ab eo Frentani tenent Aterni fluminis oſtia, urbes Bucam & Hiſtonium*, ſi liceret ſic graſſari contra ſcriptos codices. Sed in his Marucinis ſanequam jactantur viri magni, de quo videbimus. Nunc Melam videamus. Dico maoifeſte in ſcripta lectione apparere hæc, *Ab eo* (nempe Truentino) *Frentani jam Matrini habent ac Aterni fluminis oſtia.* Res tam elara eſt, ut probationem non requirat. Debuerat quidem dixiſſe *fluminum*, ſed quum eum numerum alibi obſervet, ſcimus quoque alibi eam differentiam negligi. Nunquam credo magis cum corde ambulavit Voſſius, quàm quum hæc atteſtavit. Nam quum illa ſua *Apulos ac* in MSS. reperire deſperaret, & ſtultè videret ab ſe Apulos huc promotos, ipſam rem prorſus ooo taogit, ſed io parergis carpens anſam ſeoiliter garriendi locum Melæ de Tiberinis Oſtiis comparat cum Virgilio, ubi quoniam nemo interpretetur de Oſtia urbe, hinc ego parùm trivi Virgilium. Sic vidit me terentem Tabulas Ptolemæi, Virgilium oequaquam. Cur autem ad Virgilium ire debemus? An oon Heinſius ad Ovidium lib. iv. *Faſt.* notat *? de Tiberinis oſtiis paſſim Veteres ?* An non Livius lib. vii. cap. 25. *Tiberis oſtia*, & lib. xxvi. cap. 19. *cum triginta navium claſſe oſtiis Tiberinis profectus.* Sidonius lib. i. *Epiſt.* 10. *Naves quinque Brundiſio profectus cum ſpeciebus tritici ac mellis Oſtia Tiberina teti-giſſe.* Ut plures naves, potuerunt aliæ iſto, aliæ altero oſtio navigare. Sed an ideo *Tiberina Oſtia* non dicuntur de oppido? Martianus Capella ſolitus multum uti oostro Pomponio lib. vi. pag. 204. *Umors mox, Latiumque & Oſtia Tiberina.* Ita edidit, & rectè, Grotius, quum pag. 207. *Item ultra Tiberina Oſtia in Antiano Palmarea.* Eduot io Tacito lib. xv. *Ann.* cap. 22. *ab lacu Averno navigabilem foſſam uſque ad Oſtia Tiberina depreſſuras.* An poterat illa etiam perduci ad alterum oſtium verſus Etruriam? Immo & Plinius apud Lipſium & Suetonius *Neron.* cap. 32. dicunt *Oſtiam*; ut Tacitus urbem quoque iotellexerit. Apud Ovidium lib. xv. *Metamorph.* verſ. 758. navis Æſculapiumveheos,

Lavini ſedes Tiberinaque ad oſtia venit.

Aut urbs intelligitur, aut diviſam navem ſuppones: uoam enim ſolam poſuit. Et tamen Cicero pro *L. Manil.* cap. 12. *qui modò ante oſtium Tiberinum claſſem hoſtium videbatis.* Idem Livius lib. xxix. cap. 14. *Oſtiam ire juſſus obviam Deæ . . . Poſtquam navis ad oſtium amnis Tiberini acceſſit.* Florus lib. iii. cap. 9. *Per Tiberinum oſtium invexit.* An hi debuerunt Virgilium reſpexiſſe? Perinde ut ego, qui in receoſione illa Pomponii mentionem fieri urbium, non fluviorum & oſtiorum, ſtatui, quidquid Voſſius velit me putaſſe vel ſomniet. Oſtia illa ſcilicet Tiberina, quorum antea memini. Et quis tandem audivit, *Aterni Oſtia eſt ipſum Aternum oppidum?* Pottentum certè ingens. Omnia quæ huc citat, rapta ſunt per furtum ab ingrato Voſſio ex Cluverii *Italia*; tanto impudeotius, quòd ſcribens illam notam, ſignificabam me ea tunc legere. Io Mela verò id totum vanum eſſe, nec habere locum inde pater, quia de urbibus poſtea demum ſequitur. Quid enim erit, *Frentani habent Aterni fluminis Oſtia* (hoc eſt, oppidum) *urbes Bucam & Hiſtonium?* Grono v.

[61] Frentani jam Matrini habent ac [63] Aterni fluminis oſtia; urbes Bucam & [64] Hiſtonium: [65] Dauni autem [66] Tifernum amnem, Cliterniam, [67] Larinum, [68] Teanum, oppida; montemque [69] Garganum. Sinus eſt continuo Apulo litore incinctus, nomine Urias, modicus ſpatio, pleraque aſper acceſſu. [70] Extra [71] Sipuntum, vel (ut Graji dixere) Sipus; & flumen,

63. *Aterni*] Nunc *Peſcaria* flumen. Idem.

64. *Hiſtonium*] Nunc *Guaſto*. Idem.

65. *Dauni autem Tifernum amnem*] Legendum puto, *Daunii habent Tifernum amnem:* ut in Hiſpania: *Sequens Illicitanus Alonem habet & Lucentiam.* Ptolemæus permutatis prioribus ſyllabis *Fiternum* nominat; ut neſcio an mendosè, ſic ſcio, fieri hoc ſubinde apud Auctores; & ut uno interim ex multis exemplo contenti ſimus, urbem Piſidiæ, *Sagalaſſum*, Straboni, Stephano, Ptolemæo, dictam, Arrianus Hiſtoricus *Salagaſſum* nominat. Nec eſt dubitandum de fide codicis impreſſi; ſic enim habent duo ſcripti & vetuſti codices, quibus utor familiariter. Hermolaus verò qui in Plinii lib. v. emendat legitque *Sagaleſſus* cum *e* in tertia ſyllaba, unde id acceperit, neſcio. Strabo certè, cujus auctoritate nititur, & ceteri, quos legerim, *Sagalaſſus* omnes, nemo *Sagaleſſas*. Pintian.

66. *Tifernum amnem*] Nunc *Biſano*. Olivar.

67. *Lucrinum, Theanum*] Lego *Larinum*, non *Lucrinum* ex Plinio. Stephanus, ut arbitror, *Larinam* vocat; in quo falsò *Laviniorum eſſe*, ſcriptum eſt, pro *Dauniorum*. Meminit & *Larini* Ptolemæus, ſed in *Frentanis* collocat, vicinis Dauniorum. *Teanum* verò ſine ulla adſpiratione ſcribendum. Eſtque duplex *Teanum:* alterum *Apulum*, de quo hic Mela; alterum *Campania*, quod Plinius appellat in lib. III. *Sidicinum*, ſed corruptè, ut opinor. Videtur enim legendum *Sindicenum* à *Sindicenis* gente, quæ defecit Straboni lib. v. etſi Hermolaus in lib. III. *Plin. Caſtig. Sidicinum* legat, quod non probo. Pintian.

Larinum, Theanum] Vulg. *Lucrinum*, & *Teanum* ſine ſpiritu: Sic Ptolemæus, Strabo Τεάνον, Livius & Cicero: *Theani* ſt. Campaniæ meminit Oroſius lib. v. cap. 18. *Tianum*, per *i*, in quibus Pomponii libris ſe offert: quæ ſcriptura inſuper habenda non eſt, quòd & in nummis antiquis cuſa reperiatur: quos mihi Abrah. Ortelius Vir Cl. oſtendit. Schott.

68. *Theanum*] Nomen retinet *Teano*. Olivar.

69. *Garganum*] Nunc *Santangelo*. Idem.

70. *Extra Sypuntum, vel (ut Graji dixere) Sypius*] Ptolemæus, & Strabo *Sepûs* nominat, accentu in ultima circumflexo, non *Sypuntum*. Strabo dictam à Græcis ait *Sepius* eodem accentu in ultima à *Sepiis* in id litus ejectis. Proinde ex eorum auctoritate lego in Pomponio: *Extra Sepus, vel ut Graji dixere Sepius*. Stephanus, quod miremur, cum *i* in prima *Sipus*. Pintian.

71. *Simponium vel ut Graji dixere Sipyllum*] Scribo, *Sipuntum*, *vel ut Graji dixere Sipyus*. Strabo, *Sipuntum*, inquit, *ſive*, quod idem eſt, *Sipus*, *à Diomede conditum*. Videtur nominatum, inquit, antè à Græcis *Sipyus*, à ſepiarum proventu. Dicetur ergo & *Sipuntum*.

men, quod Canuſium attingens, [72] Aufidum appellant. [73] Pòſt Barium, [74] Egnatia, & Ennio cive nobiles [75] Rudiæ: & jam in Calabria [76] Brunduſium, Valetium, [77] Lupiæ, [78] Hydrusmons, tum & Salentini campi, & Salentina litora, [79] & urbs Graia, Callipolis. Hucuſque Adria, hucuſque Italiæ latus alterum pertinet. Frons ejus [80] in duo quidem ſe cornua (ſicut ſuprà diximus) ſcindit: ceterum mare, quod inter utraque admittit, tenuibus promuntoriis ſemel iterumque diſtinguens, non uno margine circuit, nec diffuſum patenſque, ſed per ſinus recipit. Primus Tarentinus dicitur, * inter promuntoria Salentinum & Lacinium, in eoque ſunt [81] Ta-

tum, ut Plinius, & *Sipus Sipuntis*, ut ferè modò Græci, & *Sypius Sypiuntis*, nt Antiqui. Barbarus.

Sypuntum] Nunc *Sypunto*. Olivar.

72. *Aufidum*] *La Fante* vulgò. Idem.

73. *Poſt Barium, & Gnatia*] Scribo, *poſt Barium Egnatia*, Ptolemæus, Strabo, Plinius. Barbarus.

Barium] *Barri* hodie. Olivar.

74. *Egnatia*] *Juvenatia*. Idem.

75. *Rudia*] Non exſtant. Idem.

76. *Brunduſium*] Nunc *Briudes*. Idem.

Brunduſium, Valetium] Rectè qui pro *Valetium* ſubſtituerunt *Valeſium*. Pintian.

77. *Lupohydrus*] Strabo *Lupia*; in quibuſdam Plinianis codicibus, & Ptolemæo, *Luſpia* etiam *Hydruntum* dicitur, quemadmodum & *Sipus Sipuntum*, & *Coraſus Ceraſuntum*, ut diximus in Colchide. Barbarus.

Lupia] *Lezo*. Olivar.

78. *Hydrus mons, tum*] Locus corruptus, quem nos inter alios reſtituimus: legendum eſt *Hydruntum*, nunc *Otrento*. Idem.

Hydrus mons, tum & Salentini campi] Legendum opinor, *Hydrus, Soletum, & Salentini campi*. Plinius, *Ab Hydrunte*, inquit, *Soletum deſertum*. Præterea Ptolemæus, Strabo, Stephanus, Pauſanias, Plinius etiam alibi, *Hydrus* omnes efferunt. Strabo cum *i* in prima, ceteri cum *y*. Pintian.

79. *Et urbs Graia Gallipolis*] Scribendum videtur, *& urbs Gallica Gallipolis*. Plinius in lib. III. *In ora*, inquit, *Senonum Gallipolis, quæ nunc Anxa*. Erit igitur *Gallipolis* dictio compoſita, ex voce Græca & Latina: quod etſi raro, aliquando tamen fit: ut in *Epitogium* & *Epirrhedium* monſtrat Quintilianus. Alioqui Græci ipſi *Galliam* Latino nomine interdum appellant, ut oſtendit Stephanus. Idem.

80. *In duo quidem cornua, ſicut ſuprà diximus, ſcindit*] Scribo, *Scinditur*; ut circa initia Italiæ: *Verùm ubi longè abit, in duo cornua ſcinditur*. Idem.

* *Inter promontoria Salen & Lacinium*] Lege *Salentinum & Lacinium*. De *Salentino* Plinius in tertio. Idem.

[81] Tarentus, [82] Metapontum, Heraclea, [83] Croto, Thurium. Secundus [84] Scylaceus, inter promuntoria [85] Lacinium & [86] Zephyrium, [87] in quo eſt Petilia, [88] Carcinus, [89] Scylaceum, Myſtiæ. Tertius inter Zephyrium & [90] Brutium, [91] Conſilinum, [92] Cauloniam, Locroſque circundat. [93] In Brutio ſunt,

81. *Tarentus*] Nunc *Taranto*. OLIVAR.

Tarentus, *Metapontum*] Legendum, *Tarentum* neutra deſinentia, vel ex illo Juvenalis verſu,

Atque coronatum & petulans madidumque Tarentum.

Ita Plinius, ceterique. Præterea *Metapontium* appellant, non *Metapontum*, Strabo, Ptolemæus, Stephanus. PINTIAN.

82. *Metapontum*] *Policor* hodie. OLIVAR.

83. *Croton*] Nunc *Crotone*. IDEM.

Croto, *Turium*] *Thurium* primam eum adſpiratione, Ptolemæus, Strabo, Stephanus, Plinius. Ea, ſi Stephano fidem habemus, prius dicta eſt *Sybaris*, poſtea *Copia*; nominatur etiam eidem *Thuria* & *Thurii*. PINTIAN.

84. *Scylaceus*] Nunc *Deſquillacho*. OLIVAR.

85. *Lacinium*] Nunc *Capo delle colonne*. IDEM.

86. *Zephyrium*] Nunc *Capo del ſolo*. IDEM.

87. *In quo eſt Petilia*] Ptolemæus, Strabo, Stephanus, *Petelia* eum *e* longo in penultima. PINTIAN.

88. *Carcinus*, *Scyllaceum*, *Miſtra*] Scribendum arbitror aut *Cocinthus*, non *Carcinus*, ex Polybio, Antonino, Plinio, ut in Locris Italiæ diſſerui: aut *Cacinum*, à *Caecino* Locrorum amne, de quo Pauſanias, & Thucydides. Philiſtus quoque *Cacinum* Italiæ reddit oppidum, non longè à Siciliæ trajectu. *Miſtros* verò Plinius *Miſtiam* ſcribit, ut in alterutro ſit erratum. Stephanus *Myſtiam* urbem Samnitum commemorat. *Lucani* verò à Samnitibus orti judicantur, auctore Plinio. BARBARUS.

89. *Scyllaceum*] Nunc *Eſquillacho*. OLIVAR.

Scyllacaum, *Miſtra*] *Scylletion* urbs Italiæ, colonia Athenienſium, duce Mneſtheo; poſtea, auctore Strabone, dicta eſt *Scylaceon*: ſicque Stephanus eam nominat. Sinus autem ab ea dictus eidem Straboni appellatur *Scylleticus*, Ptolemæo verò *Scylacios*. Unde apud Virgilium in tertio, *& naufragum Scylaceon*, legendum erit eum unico *l* ſive oppidum intelligas, ſive ſecundùm Ptolemæum ſinum. Item *Abyſtron* neutro genere urbem in mediterraneo magnæ Græciæ invenio apud Ptolemæum, conjunctim cum Petelia. Itaque dubito an in Plinio & Pomponio legendum potius ſit *Abyſtron*, quàm *Myſtra* ut in Plinio, aut *Miſtra* ut in Pomponio. PINTIAN.

90. *Brutium*] Nunc *Cabo de ſciglio*. OLIVAR.

91. *Conſentiam*, *Pauloniam*] Scribo, *Caulonem*, ſive *Cauloniam*, ex Plinio, Strabone, ceteris. BARBARUS.

92. *Cauloniam*] Sic & Steph. *de Urbibus*. Solini tamen exc. *Caulona* τελσυλλάονς. SCHOTT.

93. *In Brutia ſunt*] Aldus rectius, *In Brutio*, vocatur enim *Brutiorum ager*, *Brutium*; ut Latinorum Latium, Picentium Picenum. PINTIAN.

94.

Digitized by Google

ſunt,[94] Columna regia,[95] Rhegium, Scylla,[96] Taurianum, & [97] Metaurum. Hinc in Thuſcum mare eſt flexus, & ejuſdem terræ [98] latus alterum Medama, [99] Hippo, nunc Vibon,[100] Temeſa,[101] Clampetia, Blanda, [102] Buxentum, [103] Velia, Palinurus, olim Phrygii gubernatoris, nunc loci nomen, [104] Pæ-

94. *Colonia regia Rhegium*] Scribo *Columna*, non *Colonia*: Græci enim vocant locum cum *Stylidia*, id ex Strabone Antoninoque probavimus in Plinio. Barbarus.

95. *Rhegium*] Nunc *Rezo*. Olivar.

Rhegium, Scylla] Scribo cum duplici *ll* & *a* diphthongo in penultima *Scyllaeon*. Promontorium eſt & Statio navium Straboni, Ptolemæo, Stephano: at Plinio oppidum. Pintian.

96. *Taurinum & Metaurum*] Legebatur in Plinio *Terentum* hoc loco, non *Taurinum*: nos Ptolemæum & alios Auctores ſequuti, *Taurianum* ſcribimus. Barbarus.

Taurianum & Metaurum] Scopulus eſt *Taurianus* Ptolemæo, oppidum Plinio *Tauranium*. Regionis *Taurania* ſuper *Thurios* Strabo meminit. Stephanus urbem facit Italiæ *Tauriam*. Scribendum item *Metaurus*, non *Metaurum*, ex Strabone, & Plinio. Pintian.

97. *Metaurum*] *Teriana*. Olivar.

98. *Latus alterum Maticana, Ionum, Ibon, & Emiea*] Erratum quadruplex; ex Plinio, Strabone, Ptolemæo, quos ſecutus, ita lego, *Latus alterum Terina, Hippo, nunc Vibon, Temeſa*. De *Terina*, hoc ſitu, unde *Terinæus ſinus*, Strabo Pliniuſque à fluvio cognomine, ut inquit Stephanus, *magna* quondam *Græcia* (ut Apollonides ait) vocata, Lycophroni eſt inſula hoc nomine, uni Syrenum *Ligea* dictæ ſacra. De *Hippone* iidem Auctores. Plinius: *Hippo, quod nunc Vibonem, Valentiam appellamus*; ejectis (ut Strabo inquit) Brutiis, mutato à Romanis vocabulo. De *Temeſa*, quam Græci *Tempſam* vocant, metallis inclyta, clarius eſt quàm ut adſtipulatorum egeat fide. Barbarus.

99. *Hippo, nunc Vibon*] Strabo, & Stephanus *Hipponion*, non *Hippo*: Ptolemæo etiam ſinus eſt *Hipponiates*, procul dubio ab *Hipponio*: quamvis Stephano ratione Analogiæ magis placeat ab *Hipponia* deduci. Item Strabo *Vibona* nominat, Ptolemæus *Vibon*, Plinius quoque *Vibon*. Præterea puto deſiderari in Mela dictionem, *Valentia*, legendumque, *Vibon Valentia*, ex Strabone, Ptolemæo, Plinio, Stephano, apud quem perperam ſcriptum eſt *annibu alentia*, pro *Vibona Valentia*, ſive *Vibon Valentia*. Pintian.

100. *Temeſa*] Poteſt quidem legi *Temeſa* ſive *Temeſe*: malo tamen legere *Temeſa* cum Ptolemæo, Strabone, Plinio. *Prius*, inquit Strabo, *dicta fuit Temeſa*, *nunc Tempſa dicitur*. Idem.

101. *Clampetia, Blonda, Buxentium*] Plinius, & cæteri, *Buxentum*, non *Buxentium*: quod Græci vocant *Pyxunta*: item non *Blonda*, ſed *Blanda*, in quo tamen æſtimationi locus eſto. Barbarus.

102. *Buxentum*] Nunc *Belvedere*. Olivar.

103. *Velia*] Ptolemæus plurium numero, *Veliæ*. Pintian.

[104] Pæſtanus ſinus, [105] Pæſtum oppidum, * Silerus amnis, Picentia, Petræ quas Sirenes habitavere, [106] Minervæ promuntorium, [107] omnia Lucaniæ loca. Sinus Puteolanus, [108] Surrentum, Herculaneum, Veſuvii montis adſpectus, Pompeji, Neapolis, [109] Puteoli, lacus Lucrinus & Avernus, Baiæ, Miſenum, (id nunc loci, aliquando Phrygii militis nomen) Cumæ, Linternum, [110] Vulturnus amnis, Vulturnum oppidum, amœna Campaniæ litora. [111] Sinueſſa, [112] Liris, [113] Minturnæ, [114] Formiæ, [115] Fundi, [116] Tarracina, [117] Circes domus [118] aliquando [119] Circeji,

104. *Peſtanus ſinus*] Strabo, & Ptolemæus cum *a* diphthongo in prima. IDEM.

105. *Paſtum*] Nunc *Polycaſtro.* OLIVAR.

* *Silerus amnis*] Alii Scriptores modò *Silarus*, modò *Silaris.* BARBARUS.

106. *Minerva*] Nunc *Cabo de Minerva.* OLIVAR.

107. *Opima Lucania loca*] Fortè, *omnia Lucania loca.* SCHOTT.

108. *Surrento*] Nunc *Sorrento.* OLIVAR.

109. *Puteoli*] Nunc *Puzoli.* IDEM.

110. *Vulturnus*] Nunc *Vulturno.* IDEM.

111. *Sinueſſa*] Nunc *Seſſa.* IDEM.

Sinueſſa] Stephanus *Sinoeſſa:* in quo falsò legitur Σικελίας, pro Ἰταλίας. Strabo variat, modò *Sinueſſa*, modò *Sinoeſſa* proferens. In Ptolemæi exemplaribus in ora Campaniæ falsò etiam ſcriptum eſt *Soeſſa*, pro *Sinoeſſa.* Conſtat enim ex Strabone, *Sinoeſſam* maritimam eſſe civitatem Latii. *Sueſſa* autem altera eſt in mediterraneo ejuſdem Campaniæ: nam has duas urbes Ptolemæus *Campaniæ*, Strabo *Latio* attribuit. In cujus Græco codice atrox menda inolevit lib. v. καὶ σύες, σατρικπόντιόν τε καὶ ὑελίτραι. Legendum reor *& Soeſſa, Cloſtra, Antiumque & Velitra*: ridicula Interpretis tralatione. PINTIAN.

112. *Liris*] Nunc *el Garillano*, fluvius. OLIVAR.

113. *Minturna*] Nunc Caſtellum, vulgò *Trajectum.* IDEM.

114. *Formia*] Nunc *Mola.* IDEM.

115. *Fundi*] Nunc *Fondi.* IDEM.

116. *Tarracina*] [illegible] nunc. IDEM.

117. *Circes domus aliquando Circeji*] Sic diſtinctione ſublata ediderant Sanctius, Schottus & inde propagatæ minores editiones. Et rectè ſanè. Voſſius tamen maluit cum Vadiano, Stephaniana in qua notæ Olivarii, & minore inde formata diſtinguere, *Circes domus, aliquando Circeji*, profectò peſſimè, quum non aliquando, ſed ſemper, ex quo ſemel cœpit, nomen illud Circeji obtinuerit: ſed verum eſt credidiſſe Veteres aliquando fuiſſe domum Circes, quod innuit juſta diſtinctio. Planè ut lib. III. cap. 9. *Inſula Gorgades, domus (ut ajunt) aliquando Gorgonum.* Sed id abſente Voſſio ab Librariis additum. Quot illi, quæſo, erant? At hæc minuta mea cura. Sit ira; modò Voſſius ſaltet cum Vadiano & Olivario, nec extra chorum, quod in me culpat, ſed nunquam didici. Libenter autem vidiſſem Voſſium in plumeis pedibus in choro ſaltantem altaria circum, &c. GRONOV.

118. *Aliquando Circeji*] Plinius lib.

ceji, Antium, Aphrodiſium, Ardea, Laurentum, [120] Oſtia, [121] citra Tiberim in hoc litore ſunt. [122] Ultra [123] Pyrgi, Minio, [124] Caſtrum novum, [125] Graviſcæ, [126] Coſſa, [127] Telamon, [128] Populonia, [129] Cecina, [130] Piſæ, [131] Etruſca & loca & nomina. 95
* Deinde [132] Luna Ligurum, & [133] Tigulia, & [134] Genua, & [135] Sabatia, & [136] Albigaunum. [137] Tum Pau-

lib. III. cap. 5. *Circeji quendam inſula, immenſo quidem mari circumdata, ut creditur Homero, & nunc planitie*, &c. Locus Homeri exſtat *Odyſſ.* κ. Idem & lib. II. cap. 85. SCHOTT.

119. *Circeji*] Nunc *Cercelli*. OLIVAR.

120. *Oſtia*] Nunc oppidum & portus, retinet nomen. IDEM.

121. *Citra Tiberim in hoc latere ſunt*] Quatuor poſtrema verba redundant. Dictum fuerat ſuprà, *Hinc in Thuſcum mare flexus eſt, & ejuſdem terræ latus alterum*. PINTIAN.

122. *Ultra Pyrgi, Anio, Caſtrum novum*] Mariangelus non *Aniobit*, ſed aut *Halium* legit ex Strabone, aut *Alſium* ex M. Catone, Dionyſio, Plinio, Antonino, Ptolemæo. IDEM.

123. *Pyrgi*] Nunc *Civita Vieia*. OLIVAR.

124. *Caſtrum Novum*] Nunc *Cernero*. IDEM.

125. *Grabusceceſa*] Scribendum *Graviſca Ceha*, ex Plinio, Ptolemæo, ceteris. BARBARUS.

Graviſca] Nunc *Montalte*. OLIVAR.

Graviſca, Coſſa] Ptolemæus numero plurium *Coſſa*, Stephanus, & Plinius numero unitatis *Coſſa*, Virgilius in lib. X. *Coſa*, cum Ptolemæo, ſed unico ſ & prima brevi, *Quique urbem liquere Coſas*. Strabo alternat. PINTIAN.

126. *Coſſa*] Nunc *Orbitello*. OLIVAR.

127. *Telamon, Populonia*] Ptolemæus, Strabo, Plinius, Stephanus, *Populonium*. Virgilius tamen in decimo, *Populonia*,

Sexcentes illi dederat Populonia mater.

PINTIAN.

128. *Populonia*] Nunc *Piumbino*. OLIVAR.

129. *Cecina*] *Ceſena* hodie. IDEM.

130. *Piſæ*] Nunc *Piſa*. IDEM.

131. *Hetruſca*] Nunc *Toſcana*. IDEM.

* *Deinde Luna Ligurum & Liguria*] Mariangelus ex Ptolemæo, & Plinio *Tigulia*, non *Liguria*, rectè. PINTIAN.

132. *Luna*] Nunc *Sarrazana*. OLIVAR.

133. *Liguria*] Nunc *Terra de Genova*. IDEM.

134. *Genua*] Nomen retinet. IDEM.

135. *Sabathia*] Nunc *Saona*. IDEM.

Sabatia & Albigaunum] Legendum *Albingaunum* ex Strabone, & Plinio. In Ptolemæo depravatè ſcriptum eſt *Albigaunum*, pro *Albingaunum*. Sicuti & aliud antè oppidum *Albiniminien*, cùm legendum ſit, *Albien Intimelion* ex Strabone in quarto apertè; reddita cauſa quare utrunque ita appelletur. Caſtigandus itaque Plinius, in quo *Albion Intemelium* legitur pro *Albion Intimelium*. PINTIAN.

136. *Albigaunum*] Nunc *Arbenga*. OLIVAR.

137. *Tum Paulon & Varum*] Lego, *Paulon & Varus*, ex Strabone & Ptolemæo, adde etiam, ſi placet, Vibio Sequeſtre. PINTIAN.

[138] Paulon & [139] Varum flumina, utraque ab Alpibus delapſa. Sed Varum, [140] quia Italiam finit, aliquanto notius. Alpes ipſæ ab iis litoribus longè latéque diffuſæ, primò ad Septentrionem [141] magno gradu excurrunt: deinde ubi Germaniam attigerunt, [142] verſo impetu in Orientem abeunt, [143] diremtiſque [144] populis immanibus, [145] uſque in Thraciam penetrant.

Tum Paulon] Scrib. *Tum Padon & Varus.* Et ſtatim: *Sed Varus, quia Italiam finit, aliquanto notior.* SCHOTT.

138. *Paulon & Varum flumina*] Plinius *Padon*, non *Paulon*, ut ſit *Padon Padonis*, aut certè *Paulon Paulonis*, omnino alius à *Pado*: quandoquidem Pomponius hoc loco Varum amnem *Padone*, aut ſi quis ita malit, *Paulone* dicit eſſe notiorem. BARBARUS.

139. *Varum*] *El Var*, nomen retinet. OLIVAR.

140. *Quia Italiam finit*] Lucan. lib. I. *Pharſal. belli*,

Finis & Heſperia promoto milite Varus.

Legend. Strabo lib. IV. SCHOTT.

141. *Magno gradu*] Uſque ad Adulam montem. OLIVAR.

142. *Verſo impetu in Orientem abeunt*] Juxta Noricos, Rhætios, Vindelicos, Pannonios Superiores & Inferiores, uſque ad Myſiam Superiorem. IDEM.

143. *Direptiſque populis*] In vet. MS. Pariſino *diremptiſque* reppeti, quomodo leg. conjecerat H. Stephanus lib. I. *Schediaſm.* cap. 25. Dionyſius Afer Græcè hujuſmodi effert, *μέσην διὰ γαῖαν ὁρίζων.* SCHOTT.

144. *Populis immanibus*] Quos diximus, & alios videlicet Carnos. OLIVAR.

145. *Uſque in Thraciam*] Id eſt, ad principium Thraciæ. OLIVAR.

CAP. V.

GALLIA NARBONENSIS.

[1] Gallia [2] Lemanno lacu & [3] Gebennicis montibus in duo latera diviſa, atque altero [4] Thuſcum

1. *Gallia Lemano lacu*] Strabo cum *a* in fine, & cum duplici *n* *Limennam* appellat, Ptolemæus cum uno *n* & *e* longo in fine *Limene.* In Strabonis lib. IV. ubi de Rhodani, & Araris coitu diſſerit, oſcitantes Librarii *μεγάλης* ſcripſerunt, pro *λιμένης*. Rhodanus enim Lemano lacu excipitur, Plinio, & Pomponio auctoribus. PINTIAN.

2. *Lemanno lacu*] *El lago de Geneva*, ſive *El lago de Loſana.* OLIVAR.

3. *Gebennicis montibus*] *Le Mont Calvernia* nunc. IDEM.

4. *Thuſcum pelagus*] Diximus eſſe *El mare de la Toſcana.* IDEM.

In

ſcum pelagus attingens, altero oceanum, hinc à Varo, illinc à [5] Rheno, ad Pyrenæum uſque promittitur. Pars noſtro mari appoſita, fuit aliquando Braccata, [6] nunc Narbonenſis, magis conſita, ideoque etiam lætior. Urbium, quas habet, opulentiſſimæ ſunt, [7] Vaſio Vocontiorum, [8] Vienna Allobrogum, [9] Avenio Cavarum, [10] Arecomicorum [11] Nemauſus, [12] Toloſa Tectoſagum, [13] Secundanorum [14] Arauſio, [15] Sextanorum [16] Arelate, [17] Septumanorumque [18] Bæterra. [19] Sed anteſtat omnes Atacinorum Decumanorumque colonia, unde olim iis terris auxilium, nunc & nomen & decus eſt, [20] Mar-

5. *Rheno*] *Le Rhin* hodie. Idem.

6. *Nunc Narbonenſis*] Olim vocata *Provincia Romanorum*. Idem.

7. *Vaſco Vocontiorum*] Scribe *Vaſio*, non *Vaſco*, unde *Vaſionenſes*, ex Sidonio Apollinari multis locis, præter ea, quæ in Pliniana ejuſdem partis caſtigatione diximus. Barbarus.

8. *Vienna*] Nomen retinet, in Delphinatu. Olivar.

9. *Avenio Canarum*] Scribo *Cavarum*, ex Plinio, & infrà Pomponio. Barbarus.

Avenio] Nomen retinet. Olivar.

Avenio Cavarum] *Cavaros* tertio ordine nominat Ptolemæus, *Cuaros* Strabo, *Cavares* Plinius. Pintian.

10. *Arecomicorum Nemauſus*] Strabo, & Ptolemæus cum *i* in ſecunda *Aricomicos*; Ptolemæus ſine *c* *Arıcomios*, & item Strabo, qui aliquando adjecta *ſ* poſtremæ ſyllabæ *Arıcomiſcos* nominat. Idem.

11. *Nemauſus*] Nunc *Niſmes*. Olivar.

12. *Tholoſa*] Nomen retinet. Idem.

13. *Secundanorum*] Id eſt, ubi erat ſecunda legio. Idem.

Secundanorum Auranſio] Scribendum, *Aranſio*, ex Strabone, Ptolemæo, Plinio. Pintian.

14. *Aranſio*] *Aurenge*. Olivar.

15. *Sectanorum Arelate*] Scribo *Sextanorum Arelate*. Barbarus.

Sextanorum] Ubi erant milites ſextæ legionis. Olivar.

Sextanorum Arelatæ] Sic quidem Strabo cum *æ* diphthongo in fine; Ptolemæus tamen neutro genere *Arelatum*, Pintian.

16. *Arelate*] Nomen retinet, *Arles*. Olivar.

17. *Septumanorum Blitera*] Nunc *Beſiere*. Idem.

Septumanorumque Blytera] Ptolemæus *Batira*. Strabo *Biltera*, Plinii vetuſtus codex *Beterre*. Pintian.

18. *Blitera*] Strabo quoque *Blitera*, ſed Plinius, Stephanus & Antoninus, *Beterra*. Barbarus.

19. *Sedanteſtatonis*] Diſtinguendum, *Sed ante ſtat omnis*, hoc eſt, Martius Narbo. Plinius, *Narbo*, inquit, *Martius Decumanorum colonia*. Quod autem ſequitur, *Atacinorum*, ab Atace fluvio id nomen: quod & Pomponio & Porphyrioni dictum eſt: ut quidam *Atacinos* Romæ hinc nominatos arbitrentur, ut alibi notabimus. Idem.

Digitized by Google

[20] Martius Narbo. [21] In litoribus aliquot ſunt cum aliquibus nominibus loca. Ceterum raræ urbes, quia rari portus, & omnis plaga auſtro atque africo expoſita eſt. [22] Nicæa tangit Alpes, [23] tangit [24] oppidum Deciatum, tangit [25] Antipolis. Deinde [26] Forum Julii, [27] Octavanorum colonia. [28] Tunc poſt Athe-

20. *Martius Narbo*] Nunc *Narbone*. OLIVAR.

Martius Narbo] De Narbone elegans exſtat Sidonii Apollinaris carmen. SCHOTT.

21. *In litoribus aliquot ſunt cum aliquibus nominibus loca*] Mallem legeres *litore*, quàm *litoribus*, vel ſi placet ſcribe, *in litore ejus*. Dictio etiam, *aliquibus*, ocioſa eſt. PINTIAN.

22. *Nicea*] Nunc *Niſa*. OLIVAR.

Nicea tangit Alpes] Scribendum cum *æ* diphthongo in media, *Nicæa*, ex Strabone, Ptolemæo, Stephano. PINTIAN.

23. *Tangit oppidum Deceatum; tangit Antipolis*] Scribendum videtur, *Tangit oppidum Deciatiorum Antipolis:* ut ſuperfluat verbum *tangit* ſecundo poſitum, ex Ptolemæo, cui *Antipolis*, *Deciatiorum* urbs eſt. Strabo *Deceitas* appellat primo flexu; Plinius modò *Deceatas*, modò *Deciatas*. Poſſet tamen retineri antiqua lectio, ſi *Deciatum* legas ex Stephano, cui urbs eſt Italiæ *Deciatum*. IDEM.

24. *Oppidum detiacum*] Lego *Deceatum*, ex Polybio, Strabone, Plinio. BARBARUS.

25. *Antipolis, deinde forum Julii, Octavanorum colonia, tunc poſt Antiopolim & Olbiam*] Lego, *Antipolis, deinde forum Julii, Octavianorum colonia, tum Athenopolis & Olbia*, ex Plinio ferè ad verbum. De *Antipoli* verò, & *Foro Julii*, & *Olbia*, Ptolemæus quoque. De *Athenopoli* & ceteria Plinius. IDEM.

Antipolis] Nunc *Ragni*. OLIVAR.

26. *Forum Julii*] Nunc *Frejo*. IDEM.

27. *Octavianorum colonia*] Dele, *Octavianorum*, & illud *poſt*. SCHOTT.

28. *Tunc poſt Athenopolis, & Olbia, & Tauroïs, & Cithariſtes, & Lacydon*] In citando ſanè ſequuti ſumus editionem Voſſii, ſed nihil longius à nobis abeſt, quàm ut perſuaſi ſimus ſcriptum ita fuiſſe à Mela, & fieri poſſe, ut in hoc loco ſine ineptia criminetur ineptos Librarios. Attende modò, Lector, & brevi tota res deciſa erit. Nuſpiam Mela has duas particulas *tunc poſt* ita conjungit, ſed alterutram modò adhibet. Itaque & Pintianus more ſuo deleri juſſit poſtremam *poſt*. Ceterum ſolam hanc voculam initio periodi perſæpe inſtar adverbii uſurpat. Sed & porro quoque Mela ſemper ferè præpoſitionem ſubnectit voculæ *tunc*: ut hoc ipſo capite, *tunc ex*, *tunc inter*, & ſic paſſim. Qua ratione igitur fieri poteſt, ut hoc loco non credamus, particulæ eidem *tunc* ſubnexam particulam *poſt*, eſſe poſitam non quaſi adverbium, ſed præpoſitionem? inprimis quum omnia ſcripta exemplaria per quartum caſum efferant ſequentia, *tunc poſt Antenopolin & Olbiam & Laurion & citharis tenet macedon*, ex quorum poſtremis Barbatus texuit *Glanon & Cithariſtos &*, ſed pertemerè. Haud dubiè ſcripſit, *Tunc poſt Athenopolin & Olbiam & Tauroin & Cithariſten eſt Lacydon*. Conſummatiſſima periodus. Τὸ *poſt* frequentiſſimè in hoc ſcripto adverbium eſt: ſed etiam τὸ *extra*, qua vocula paſſim Auctorem uti poſt egreſ-

Athenopolin, & [29] Olbiam, & [30] Tauroin, & Cithariſten eſt [31] Lacydon, Maſſilienſium portus, & in

egreſſum ex ſinu jam ſuprà declaravimus. An ergo nunqnam τὸ *extra* illi placuit conſtructione præpoſitionis? Immo lib. III. cap. 8. *extra ſinum, veruntamen in flexu etiamnum modice Rubri maris.* Omnia docent τὸ *poſt* hic eſſe præpoſitionem. Quid deploratius apud Antiquos Protheo? quid nunc Voſſio ubique eum exprimente? Qui paſſim ſic crepat veteres codices, ubi aliquid non occurrit ad guſtum, præferre illis ſolet neſcio quid neſcio unde corteptum. In qua ratione quum ſemper occurrat cum riſu adſpernabilis, maximè talem ſe agit in hoc loco, cujus controverſiam totam retulit in accuſativo *Tauroin*, quem non potuit concoquere, ſic ut nec Græcum nec Latinum eſſe pronuntiet, pronuntiaturo, opinor, idem Holſtenio, qui ad Ortelium ſic notaverat [apud Pomponium Melam corrupta hæc vox in *Glanon*, ubi MS. *Laurion*. Sed legendum haud dubiè *Taurentum*, vel potiùs Græca formatione *Taurois.*] Cauſam prodit Voſſius. [Taurentum Latini, Græci Tauroenta vocant, & ſic Caſar.] In quo imitari voluit Melam, *Extra Sipuntum, vel, ut Graji dixere, Sipus*, qui tamen apud Grajos agnoſcit *Opois*. Sed quid agit Voſſius, quum ſic maculat tempus & chartam & ſepiam? non enim ſcribit. An Cæſar eſt Græcus? Non Græci magis, quàm Latini ſic vocarunt, quippe quibus multa Græca magis placuerunt, quàm ſua. Talis eſt ipſe noſter Pomponius. Sed quam *Tauroenta* vocant, eam non etiam queunt vocare Tauroin? Pateat analogia; *Taurois, Tauroenta, Tauroin*, ut *Simois, Simoenta*, ut aliquoties apud Virgilium, pro quo tamen Servius dicit in genitivo *Simois*, *ad lib.* I. *Æn.* verſ. 104. etſi illic citet Virgilianum *Simoentis*, quod quum occurrat verſ. 622. ibi tamen dicit *circa fluvium Simoin*. Si haberemus in Latinis aliqua de Selinunte, non ambigo ſimilia repertum iri Σελινόεις, Σελινοῦς. Vis ridicula? Scylax vocat Σολόεσσαν ἄκραν, quæ ut & notavit Voſſius, Heſychio dicitur Σολουντὶς, Ptolemæo Σολοεντία ἄκρα: & tamen Voſſius in prima lanugine jam arbitrabatur legendum Σολόεντα. Nonne jamtum inchoavit veridicinam? Videbimus. Gronov.

29. *Olbia*] Nunc *Eres*. Olivar.

30. *Laurion & Citaris tenet, & Lacidon*] Scribo, *Glanon & Cithariſtes & Halycido*. De *Glano*, & promontorio *Cithariſta* Antoninus, Plinius. De *Halycidibus* Strabo: id autem verbum ſalinas ſignificat. Ad campum, inquit, lapideum vocatum ἐν μέσῳ ὕδατα, καὶ ἁλυκίδες συνίστανται, καὶ ἅλες: fortaſſeque locum eum, aut ſimili natura præditum ſignificat, quem Antoninus *Salſulas* appellat, 64. milibus paſſ. à Pyrenæis. Barbarus.

31. *Halycidon*] Legendum reor *Lacydon* ex Euſtathio. Æſtimationi locus. Schott.

Lacydon, Maſſilienſium portus & in eo ipſa Maſſilia] Planè ut lib. I. cap. 16. *Portus, cui ex urbe, quam amplectitur, Tiſanuſa cognomen eſt.* Ut illic dicitur portus Tiſanuſa amplecti urbem cognominem, ſic nunc in Lacydonte portu ſtatuit eſſe urbem Maſſiliam. Veriſſimè ſic eum deſcribi à Mela, & quid velit, apparet ex Dionyſii *Perigeſi* v. 75. ubi ſcribit,

Ἔνθα

in eo ipſa [32] Maſſilia. Hæc à Phocæis oriunda, & olim inter [33] aſperas poſita, nunc ut pacatis, ita diſſimillimis tamen vicina gentibus; mirum quàm facilè & tunc ſedem alienam ceperit, & adhuc morem ſuum teneat. Inter eam & Rhodanum [34] Maritima

——— Ἔνθα τε γαῖα
Μασσαλίη τετάνυσται, ἐπίστροφον ὅρμον ἔχουσα.

Vide illic Euſtathium. Cunctatus fui monere quidquam de furto Voſſii, quo totam iſtam notam & emendationem Melæ contra Hermolaum ingratè deſcripſit ex Caſaubono *ad Strabonem* pag. 83. Nunc nt indicem, cogit *κακία* futiliſſimi hominis, qua in *Appendice* negat Tiſanuſam cum Maſſilia componi poſſe, quum ipſe de ſpatio Tiſanuſæ aut portus ejus omnino nihil noverit; ac debeamus contenti eſſe illis, quæ tradita ſunt in reſidnis Fragmentis. Voſſius tamen probat probatione Voſſiana. [At verò minuti portus, qualis eſt iſte Maſſilienſium, quomodo illi ambire magnas poſſunt civitates, qualis erat Maſſilia?] Quo tandem metatore utriuſque fuit uſus? Ecce rem omnem aperta narratione expreſſam in *Panegyrico*, qui dictus eſt Conſtantino: *Maſſilia enim, ut audio, in profundum mare prominens, & munitiſſimo accincta portu: in quem anguſto aditu meridianus reſluit ſinus, mille quingentis paſſibus terra cohæret*, (ſic patet fuiſſe *χεῤῥονησίζουσαν*, ut ab tribus partibus mari alluerctur, & eſſet in portu) *qua firmiſſimus & turribus frequens murus opponitur.* Itaque mox refert terra marique admotis machinis, aggeribus exſtructis, navalibus præliis ſæpius oppugnatam, quum Conſtantini militem *nihil altitudo murorum, nihil creberrima* (perperam editur *celeberrima*) *turres, nihil loci natura remorata eſt, quo minus & portum caperet, & urbem continuo, ſi velit.* Ergo portus ibi primùm capiebatur, atque adeo exterior erat, quàm urbs, quam cingebat & in ſe continebat. Sic Martianus Capella lib. VI. pag. 210. *Oeanthe, in quo portus Apollinis.* Nonne in Cilicia memoratur Auctori noſtro *Corycos oppidum portu ſaloque incinctum?* Contrà de Syracuſis Cicero lib. V. *in Verrem* cap. 37. Gronov.

32. *Maſſilia a Phocæis*] Phocæenſium coloniam, auctor Herodotus *Clio.* Oppianus *Halieuticis*, & Iſocrates in *Archidamo*, Reſpub. optimis & ſeveriſſimis legibus temperata: litteris etiam Græcis & Philoſophiæ ſtudiis clara, quò & Romani tamquam alteras Athenas proficiſcebantur. Valerius Maximus, & Strabo liv. IV. Ἐν δὲ τῷ παρόντι καὶ τοὺς γνωριμωτάτους Ῥωμαίων πέπεικεν, ἀντὶ τῆς εἰς Ἀθήνας ἀποδημίας ἐκεῖσε φοιτᾶν φιλομαθεῖς ὄντας. Mollitiei tamen nomine malè audiebant; credebanturqne *γυναικοπαθεῖν*, teſte Athenæo. Hinc Plautus *Caſina Maſſilienſes mores* vocat molles: tametſi ſecus Chiliaſtes. Schott.

33. *Aſperas poſita*] Τὸ *poſita* obelo fodio, ut gloſſema, *Gentes* ἀπὸ *κοινοῦ* repetendnm; & verbum aliquod exaudiendum: quis enim conciſum Melæ dicendi genus non obſervavit? Infrà verò, *has intrat*; & pòſt, *ingentis alioqui alvei tenens*, etiam expungo. A Librariis enim intempeſtivè intruſa ſunt ex ſcholiis. Idem.

34. *Maritima Avaticorum ſtagna*

tima Avaticorum ſtagnum obſidet. [35] Foſſa Mariana partem ejus amnis navigabili alveo effundit: alioquin litus ignobile & [36] Lapideus (ut vocant) campus; in quo Herculem [37] contra Albiona & Bergion,

gne aſſidet] Legendum fortaſſe non, *ſtagno aſſidet*, ſed *ſtagnum Aſtromela*. Cujus, ut celebris, mentio apud Plinium, & Stephanum: qui non *Aſtromela* nominat, ſed *Maſtramelle*, tum ſtagnum, tum civitatem ejuſdem nominis per *a* in tertia à fine, & duplex *ll*, & ita in Plinio legendum videtur. Pintian.

35. *Foſſa Mariana*] *Aiguet mertet*. Olivar.

36. *Lapideum ut vocant, in quo Herculem contra Albiana*] Scribendum *Albiena*. Barbarus.

37. *Contra Albionem & Bergiena*] Enimvero dignum politiſſimo Pomponio nitorem! ut ejuſdem declinationis duos caſus ſic variata terminatione efferret, nulla prorſum ſuavitatis gratia? Quis hoc credat? Atqui jam olim hic lectum *Albiana*, unde Barbarus monuit legendum *Albiena*. Immo ipſe etiam in MS. legi clarè *Albiona*, habetque jam Juntina editio & MS. Mediolanenſis, nec aliter citabat Voſſius pater in lib. 1. *de Idololatria Gentil.* cap. 35. Itaque hoc pro certiſſimo habendum. Alterum *Bergiona* planè fictum falſumque eſſe apparet vel inde, quod Voſſius teſtetur in aliis veteribus libris legi *Gergien*; tum etiam ex Græcis fabulatoribus, qui huncpoſtremum vocant *Δέρκυνον*, hoc eſt, vocabulo tertiæ declinationis. Ergo certè in MS. perſpicuè legi *Bergien*. Itaque ſecurè & propter has rationes abhinc edatur *Albiena & Bergien*. Sed & præcedentia nullum habent nexum, & duntaxat, ſi probare volumus correctionem Voſſii, ſcribendum eſt diſtinguendumque, *Alioquin litus ignobile. Eſt lapideus (ut vocant) campus.* Campus enim nec ille eſt ignobilis, & facit, ut litus ſatis ſit nobile. An debebat credi fieri poſſe, ut his obſtreperetur. Dicit tamen Voſſius. [Hanc lectionem, *nempe Albienem & Bergiona*, è ſuis libris dederunt & Vinetus & alii.] Hoc mendacium eſt. In nullis libris eam aut ipſi aut ulli alii invenerunt: inveniſſem enim & ipſe: immo nec Voſſius de uno quodam ſuo id teſtari ſuſtinuit. Hinc addit [Albiona an Albionem utrum legas perinde eſt] non illi, qui Melam legere vult, ſed qui neſcio, cujus impuras & inquinantes & planè Voſſianas manus, ut eſt iſta ipſa Latinitas. Egone autem dicendus ſum audacter reponere *Bergien* pro *Bergiena*, quum iſta poſtrema *a* ſit in nullo codice, quum ipſe teſtetur alios veteres libros legere *Gergien*? An non debet abjici & expelli, quod injuſtè & iniquè invaſit? Juntina jam habet *Bergien*, nec aliter MS. quem citavi ex Mediolano; imo jam editio Veneta anni 1482. 15. Calend. Augusti, quam in Muſeo eruditiſſimi Deinotii conſului. Ita ut quod Voſſius in *Obſervationibus*, citans *contra Albionem & Bergiena*, ſcribit nonnullos veteres libros legere, *Bergiona*, quaſi in illis exſiſtant *Albienem & Bergiona*, eam vivus non videatur vidiſſe, ſed fortaſſe nunc. Nam in quibus libris legitur *Bergiena*, in iiſdem legetur quoque *Albiena*, ut lego in membrana, quam mihi donavit Politiſſimus ille vir, cujus modò indulgentiam erga me laudavi. Quid quòd eandem terminationem Græci velint. An verò

Digitized by Google

gion, Neptuni liberos, dimicantem cum tela defeciſſent, ab invocato Jove adjutum imbre lapidum ferunt. Credas pluiſſe, adeo multi paſſim & latè jacent. [38] Rhodanus non longè ab Iſtri Rhenique fontibus ſurgit. Deinde Lemanno lacu acceptus tenet impetum, ſeque [39] per medium integer agens, quantus venit egreditur. Inde contra Occidentem ablatus, aliquandiu Gallias dirimit. [40] Pòſt curſu in Meridiem abducto, hàc intrat, acceſſuque aliorum amnium jam grandis, & ſubinde grandior, inter [41] Volcas & [42] Cavaras emittitur. Ultrà ſunt ſtagna Vol-

verò Δ & B miſceri mirabimur, qui in libro primo vidimus ab Voſſio amari Becheiros, quos MSS. vocant Diſcheros? Dereynum aut Berginum nemo cogitare poteſt niſi iſtud intolerabile *νεανικὸν* Voſſii. Quæ ſtatuit in poſteriori parte, omnia ſunt ſtupendæ ineptiæ. Explicat enim, ut ipſe diſtinguit. [Dicit Mela litus hoc lapideum & annexos huic campos lapideos fore ignobiles, niſi foſſa eſſet Mariana, qua parte Rhodani illuc tranſlata, campi iſti irrigantur.] Quid primum mirer? Ubi ſtatuitur litus lapideum? Ut Mela campum lapideum, ita Euſtathius ad Dionyſium *λίθινον πέδον*: nihil de litore. Etiam campos lapideos ignobiles fore non dicit Mela: falſum eſt. Fuit campus lapideus nobilis ante foſſam Marianam. Docent Græci, docet Hercules. Porro an foſſa Mariana ducta fuit ob irrigationem? an ſine foſſa fuiſſent hi campi ſteriles & inutiles? Quid audio ſtultiſſimi commenti? Aliter Solinus cap. 2. *C. Marius bello Cimbrico factis manu foſſis invitavit mare; pernicioſamque ferventis Rhodani navigationem temperavit*: quæ citat Harduinus *ad Plinii lib.* III. addens, quo in Rhodanum naves è mari facilius ſubirent, quibus ægrè aditus eſſet in amnem per orientale oſtium, quod id erat navigiorum vix patiens. Sed & is tamen Campos ibi lapideos novit. GRONOV.

38. *Rhodanus*] Nunc *Le Roſne*. OLIVAR.

39. *Per medium integer agens*] Rhodanus & Arar ex Alpibus decurrit, & inſulam Deltæ forma efficit Polybio lib. III. *Hiſt.* ubi Sipontinus ex Mela hæc addidit, quæ in Græcis non comparent; videturque *per medium iter agens* legiſſe. Vide Amm. Marcell. lib. XV. *Hiſt.* SCHOTT.

40. *Pòſt curſu in Meridiem abducto, hac intrat*] Scribendum reor, *hanc intrat*; hoc eſt, Narbonenſem, quod innuit Strabo his verbis: *Deinceps de Aquitanis & de attributis illis gentibus Gallicis numero* XIV. *dicendum eſt, quæ inter Garumnam & Ligerin habitant, ex quibus nonnulla Rhodani amnis aſſumunt regionem campoſque Narbonenſes*: & Cæſar in *Commentariis*, lacu Lemano, & Rhodano fluvio Provinciam Romanorum ab Elvetiis dirimi ait. PINTIAN.

41. *Volcas*] Eos qui apud Montem Peſſulanum agunt. OLIVAR.

42. *Cavaras*] Avenionenſes. IDEM.

Volcarum, Ledus flumen, caſtellum Latera, [43] Meſua collis incinctus mari penè undique: ac, niſi quòd anguſto aggere continenti annectitur, inſula. Tum [44] ex Gebennis demiſſus [45] Arauris juxta Agathan, [46] ſecundùm Bæterras Orbis fluit. [47] Atax ex Pyrenæo monte degreſſus, quà ſui fontis aquis venit, [48] exiguus vaduſque eſt, [49] & ingentis alioquin

43. *Meſua collis incinctus mari*] Nihil muto, ſed Ptolemæus *Segium* montem, ſive *Setium* vocaſſe hunc videtur, Strabo *Sigium*, contra inſulam *Blaſconem*, Ptolemæus, *Agatham* enim objectam facit, non Blaſconem paulò remotiorem. Hic autem mons *Pullorius* appellatur hodie, ut ferè credi video. Barbarus.

44. *Ex Gebennis demiſſus Araurаris*] Strabo *Rauraris*, Ptolemæus *Araurias*, ſive *Arauriοs*. Pintian.

45. *Arauſus juxta Acata*] Strabo *Araurаris*, ſive *Rauraris*, *juxta Agathan*, Ptolemæus autem, *Araurius juxta Agathopolin*. Differt autem omnino *Araurаris* ab *Arari*, eadem provincia, ut conſtat. Barbarus.

46. *Secundùm Blyteras Obris fluit*] Legendum, ut dictum eſt, *Bilteram*, ex Strabone, & Ptolemæo; cui *Orobis* fluvius eſt, ceteris cum Pomponio *Obris*. Pintian.

47. *Atax .... exiguus*] Lucanus lib. I. *Pharſal.*

Mitis Atax Latias gaudet non ferre carinas.

Sed natalibus Varronis Atacini clarior. Mox, *ſe tendens*, pro *tenens*, legit Pint. quod, quoniam Melæ peculiaris phraſis eſt, non damno. Schott.

Atax ex Pyrenao monte degreſſus] Non putavi hic opperiendum conſenſum à libris ſcriptis, quin ſic ederem, non *digreſſus*, ut reſtro factum. Ne hic quidem ſe continet Voſſius; ſed detrectationis vitio in naturam tranſgreſſo, non loquitur, ſed bacchatur de duabus his particulis. Quodquidquid ſit, Rhenanus locupletior Voſſio teſtis ſcribit ad Tacitum lib. I. *Hiſt.* cap. 61. *Peninis jugis degredi juſſus* [Codex MS. pro *digredi* plerumque habet *degredi* &c.] Ad eundem Tacitum lib. IV. *Annal.* cap. 49. *degrediebantur* ex unico MS. reſtituit Pichena, illic laudans in ſimili cauſa Sigonium. Id ſi in Mela locum non habet; cur igitur modò antè dixit *ex Gebennis demiſſus?* cur lib. III. cap. 2. *ex Pyrenao monte delapſus?* cur lib. I. cap. 18. *ab Idao monte demiſſus?* cur toties *deſluere* vel *devolvi?* Sed Voſſio etiam *deductus* & *diductus* pro iiſdem habentur ad lib. III. cap. 6. quod nulli Latino. Gronov.

48. *Exiguus vaduſque, & ingentis alioquin alvei tenens*] Lego, *exiguus vadoſuſque, & ingenti ſe alioquin alveo tendens*. Pintian.

49. *Et ingentis alioquin alvei tenens*] Non dubito, quin fœdè hanc ſcripturam invertat Pintianus: ſed etiam an hæc ſit manus Pomponii, dubito. Nam in duobus MSS. legitur *etiam ingentis*, quæ ſcriptura cur poteſt cuiquam non placere? Imò verò eſt cui diſpliceat Voſſius: qui in hoc animadvertendo tam fuit attentus, quàm ſi cantilenas in choro ſorberet. Scribit enim, ſic me reformare hunc locum, *etiam ingentis alioquin alvei capax*. Scilicet illi perinde eſt, tum *tenens*, tum

Digitized by Google

quin alvei tenens, niſi ubi Narbonem attingit, nuſquam navigabilis: ſed cùm hybernis intumuit imbribus, uſque eò ſolitus inſurgere, ut ſe ipſe non capiat. Lacus accipit eum [50] Rubreſus nomine, ſpatioſus admodum, ſed quà mare admittit, tenuis aditu. Ultrà eſt [51] Leucata, litoris nomen, & [52] Salſulæ fons, non dulcibus, ſed ſalſioribus etiam quàm marinæ ſint, aquis defluens. Juxtà campus minuta arundine gracilique perviridis, ceterùm ſtagno ſubeunte ſuſpenſus. Id manifeſtat media pars ejus, quæ abſciſſa proximis, velut inſula natat, pellique ſe atque attrahi patitur. Quin & ex iis quæ ad imum perfoſſa ſunt, ſuffuſum mare oſtenditur. Unde Grajis noſtriſque etiam Auctoribus, verine ignorantia, an prudentibus etiam mendacii libidine, viſum eſt tradere poſteris, in ea regione [53] piſcem è terra penitus oriri, qui ubi ex alto hucuſque penetravit, per ea foramina ictu capulantium interfectus extrahitur. Inde eſt [54] ora Sordonum, & parva flumina [55] Telis, & Tichis; ubi accrevere, perſæva. Colonia [56] Ruſcino, [57] vi-

cus

capax. Deinde an quum ſic notavi, aliquid conjunxi, aut ſeparavi? Pergit autem ille, quum conceſſiſſet in pluribus ita legi libris, ſcribere (jam ſic diſtinguendus erat locus; *exiguus vaduſque eſt etiam, ingentis alioquin alvei capax)* Ingratus eſt, qui me excitante cogitur ad commata ponenda (en laboris Voſſiani ſpecimen!) nec tamen amat. GRONOV.

50. *Rubreſus nomine*] *Rubrenſem* vocat Plinius, niſi mendoſus codex eſt, cap. 4. lib. III. *Flumen*, inquit, *Atax è Pyrenao Rubrenſem permeans lacum: Narbo Martius Decumanorum colonia* XII. M. *paſſuum à mari diſtans.* SCHOTT.

51. *Leucata*] Nomen retinet. OLIVAR.

52. *Salſula*] Nomen retinent, nunc *Salſis*. IDEM.

53. *Piſcem è terra*] T. Livius lib. II. *Annal. In Gallico agro, quà induceretur aratrum, ſub exſiſtentibus glebis piſces emerſiſſe.* SCHOTT.

54. *Ora Sordonum*] Plinius, *Sardonum*. BARBARUS.

55. *Thelis & Thicis ubi accrevere immania ſiunt, Ruſcino, &c.*] Sic Aldus. Lego, *Thelis & Thicis, ubi accrevere, immania. Sunt Ruſcino, &c.* PINTIAN.

56. *Ruſcino*] *Perpinnam* hodie, caput Comitatus Roſilionis. OLIVAR.

57. *Vicus Eliberre*] Græci ferè ſcribunt *Iliberris*, ut Ptolemæus: nam & Strabo *Ilibirris*, ποταμὸς

Οἰλα

cus Eliberri magnæ quondam urbis, & magnarum 79
opum tenue veſtigium. [58] Tum inter Pyrenæi promuntoria [59] Portus Veneris inſignis fano, & [60] Cervaria locus, [61] finis Galliæ.

Οἰλιβίρρις, πόλιν ἔχων ὁμώνυμον. Nos *Eliberri*, & *Illiberri*, quidam *Illiberis* & *Illiberi*, ſed prior ſcriptura melior. Fuit & in Bætica oppidum hoc nomine, quod nunc opulentiſſimum eſt, & *Granatam* vocati, quemadmodum & regionem ipſam, putant, cùm aliis argumentis, tum illo maximè, quòd ejus urbis porta una in hodiernum quoque diem Elibertis appellatur *la puerta de Elvira:* id maximè compertum hoc anno eſt, cùm ea civitas in poteſtatem Hiſpaniæ Principum conceſſit, Mauritanis, qui DCCC. ferè annos occupaverant, obſidione longa in deditionem compulſis. BARBARUS.

58. *Tum inter Pyrenai promontoria portus Veneris in ſinu ſalſo*, &c.] Scribo diverſa & ratione, & diſpunctione: *Tum in Pyrenai promontorio templum Veneris*, & *in ſinu ſalſo Cervaria*, &c. Nam omnes in hoc tractu *Pyrenai promontorium*, & in eo *templum Veneris* noſcunt, nemo *portum*. Præterea an ſit dictio illa, *ſalſo*, adjectitia, dubito. PINTIAN.

59. *Portus Veneris*] *Cap de Creus* hodie. OLIVAR.

60. *Cervaria*] Nunc *Cobliure*. IDEM.

61. *Finis Gallia*] Amicus quidam meus hæc à Librariis adſcripta de more putabat: quod ut crederem nondum à me impetrare potui. Sic enim ſuper. cap. *Varus Italia finis:* & proximè, *Junonis promontorium finit Europen*, & alibi ſæpè. SCHOTT.

Cap. VI.

HISPANIAE ORA CITERIOR.

[1] Pyrenæus primò hinc in Britannicum procurrit oceanum; [2] tum in terras fronte converſus, Hiſpaniam irrumpit, & minore ejus parte ad dextram excluſa trahit perpetua latera continuus, donec per omnem provinciam longo limite immiſ- 5
ſus, [3] in ea litora, quæ Occidenti ſunt adverſa, per-

1. *Pyrenaus hinc*] Hoc eſt, ex Capite Veneris in Britannicum Oceanum excurrit, id eſt, mare Oceanum fontis Rabiæ. OLIVAR.

2. *Tum in terras fronte converſus Hiſpaniam irrumpit*] Nam duo maxima ramenta ex Pyrenæo irrumpunt: alterum vocatur *Idubeda* mons, alterum, *Oroſpeda*. IDEM.

3. *In ea litora, qua Occidenti ſunt adverſa*] Nam *Iduboda* uſque ad

Digitized by Google

perveniat. Ipſa Hiſpania, [4] niſi quà Gallias tangit, [5] pelago undique incincta eſt: [6] ubi illis adhæret, [7] maximè anguſta, paulatim ſe in noſtrum & oceanum mare extendit: [8] magiſque & magis latior ad Occidentem abit, ac fit ibi latiſſima. Viris, equis, ferro, plumbo, ære, [9] argento auroque [10] tam abundans, & adeo fertilis, ut ſicubi ob penuriam aquarum effœta & ſui diſſimilis eſt, [11] linum tamen aut ſpartum alat. [12] Tribus autem eſt diſtincta nominibus; parſque ejus Tarraconenſis, pars Bætica, [13] pars Luſitania vocatur. [14] Tarraconenſis altero

ad Portugalliam protenditur. Varia ſortitur nomina ex gentibus juxtà habitantibus. In primis vocatur *La Sierra Datieuça*: deinde, *Sumo Sierra*: tum, *El puerto de la Tablada*: poſtea, *La Palomera davila*: hinc, *El puerto del Colmenar*, & *El puerto del Pico*: deinde, *El puerto de Tornavacas*. Hinc procurrit uſque ad mare occidentale in Portugallia, & *Fromineus* mons vocatur, *El monte de la Strella*. Idem.

In ea litora, quæ Occidenti ſunt adverſa] Poſſet etiam legi, & commodiùs, *obverſa*. Pintian.

4. *Niſi quà Gallias tangit*] Indicat totum tractum Pyrenæi à promontorio Veneris, quod eſt *Cap de Creus*, uſque ad fontem Rabiam. Olivar.

5. *Pelago*] A Meridie, mari noſtro; à Septentrione, mari Britannico. Idem.

6. *Ubi illis adhæret*] Illis videlicet Galliis. Idem.

7. *Maximè anguſta*] Hæc videbis in plano, & in globo. Idem.

8. *Magis magiſque latior ad Occidentem abit*] Præcipuè in medio, à Capite Finis-terræ uſque ad Carthaginem novam. Idem.

9. *Argento auroque tam abundans*] Aldus, *argento auroque: & tam abundans*. Scribo, *argento auroque etiam abundans*. Nam quia tribuerat Hiſpaniæ copiam ferri, plumbi, æris; ne quis putaret eorum tantùm metallorum copiam habere, adjecit, *argento etiam auroque abundare*. Pintian.

10. *Tam abundans*] Rectiùs, *auroque etiam abundans*, pro *Tholobin*, alii *Thalabin* reponunt. Schott.

11. *Linum aut ſpartum alat*] Juſtin. lib. ult. *Jam lini ſpartique vis ingens*. Plinius, & alii. Hinc credo & Ptolemæo, & Appiano Carthago nova, Conteſtanorum, σπαρταγένη, hoc eſt, *Spartaria*, à ſparti copia appellatur. Idem.

12. *Tribus diſtincta nominibus*] Dividitur Hiſpania in Hiſpaniam Tarraconenſem, Bæticam, & Luſitauiam. Olivar.

13. *Pars Luſitania vocatur*] A *luſu* Liberi patris, aut *Lyſſa* cum eo bacchantium: auctor Varro apud Plinium lib. III. cap I. à ludo ſcilicet, aut λύσσῃ furore bacchantium. L. Andreas Reſendius Luſitanus, vir omnis antiquitatis peritiſſimus, ſic explicat, à *Luſo* Liberi filio, aut *Lyſſa*, ſocio nomen ſortitum. A quo invitus facio ut diſſentiam. *Lyſitaniam* etiam per *y* ſcribi, idem ex Steph. *de Urbib.* Inſcriptionibus marmorum, & L. *In Lyſitania*.

D.

tero capite Gallias, altero [15] Bæticam [16] Luſitaniamque contingens, mari latera objicit noſtro, quà Meridiem; quà Septentrionem ſpectat, oceano. [17] Illas fluvius [18] Anas ſeparat, [19] & ideo Bætica maria utraque proſpicit; [20] ad Occidentem, Atlanticum; ad Meridiem, noſtrum. Luſitania oceano tantummodo objecta eſt, [21] ſed latere ad Septentriones, [22] fronte ad Occaſum. Urbium de mediterraneis in Tarraconenſi clariſſimæ fuerunt [23] Pallantia & [24] Numantia, nunc eſt [25] Cæſarauguſta: in Luſitania [26] Emerita: [27] in Bætica [28] Aſtigi, [29] Hiſpal, [30] Corduba. At ſi litora legas, [31] à Cervaria proxima eſt ru-

D. *de Cenſibus* eruditè docet Comm. in Vincentium ſuum. Schott.

14. *Tarraconenſis altero capite Gallias*] Gallias ex parte Pyrenæorum. Olivar.

15. *Bæticam*] Verſus Caridemum promontorium, nunc dictum *Cabo de Carbonere*. Idem.

16. *Luſitaniamque contingens*] Prope Guadalupe, uſque ad Doriam fluvium. Idem.

17. *Illas*] Videlicet Luſitaniam & Bæticam. Idem.

18. *Ana*] Legendum iſto modo, & non *Anas*. Vulgo dicitur *Guadiana*, vocabulo Sarracenico: nam *Gua* Lingua Arabica ſonat aquam: fluvius iſte dividit Bæticam à Luſitania. Idem.

19. *Et ideo Bætica maria utraque*] Id eſt, noſtrum & Oceanum: noſtrum à freto uſque ad Caridemum promontorium, quod eſt caput *de Gera*: Oceanum à freto uſque ad Anam. Idem.

Et ideo Bætica maria utraque proſpicit] Duæ primæ dictiones falso additæ ſunt. Pintian.

20. *Ad Occidentem Atlanticum, ad Meridiem noſtrum*] Scribo, *ab Occidente Atlanticum; à Meridie noſtrum*; ut lib. 1. *Tribus hinc è partibus tangit Oceanus. Eous ab Oriente; à Meridie Indicus; à Septentrione Scythicus.* Par menda protinus. Idem.

21. *Sed latere ad Septentrionem, fronte ad Occaſum*] Lego, *ſed latere à Septentrione, fronte ab Occaſu*. Idem.

22. *Fronte*] Videlicet *Cabo de San Vincente*. Olivar.

23. *Pallantia*] Nunc *Palentia*. Idem.

24. *Numantia*] Nunc *Soria*. Idem.

25. *Cæſarauguſta*] Nomen retinet, in regno Aragonum. Idem.

26. *Emerita*] Nunc *Merida la grande*. Idem.

27. *In Bætica Aſtygi*] Ptolemæus *Aſtygis*, Plinii vetus codex *Aſtygi*, uterque cum *y* in penultima; idque expoſcere videtur Etymologiæ ratio. Pintian.

28. *Aſtigi*] Nunc *Ecca*. Olivar.

29. *Hiſpalis*] Nunc *Sevilla*. Idem.

30. *Corduba*] Nomen retinet. Idem.

31. *A Cervaria proxima eſt rupes*] Diſtinguendum, *à Cervaria*, hoc eſt, poſt Cervariam, de qua paulò antè dictum fuerat in Narbonenſi: *Cervaria*, inquit, *locus, finis Galliæ*. Barbarus.

rupes, [32] quæ in altum Pyrenæum extrudit. [33] Dein Ticer flumen ad [34] Rhodam, [35] Clodianum ad [36] Emporias. Tum [37] mons Jovis, cujus partem Occidenti adverſam, eminentia cautium, [38] quod inter exigua ſpatia ut gradus ſubinde conſurgunt, [39] Scalas Annibalis appellant. Inde ad Tarraconem parva ſunt oppida, [40] Blanda, Eluro, [41] Bætullo, [42] Barcino, [43] Subur, Telobi: parva flumina, Bætullo juxta Jovis montem, [44] Rubricatum in Barcinonis lito-

A Cervaria proxima eſt rupes, qua in altum Pyrenæum extrudit] Emendatior lectio, *quam in altum Pyrenæus extrudit*: nam magis eſt rationi conſentaneum magiſque è ſenſu communi, quod minus eſt extrudi à majore, quàm retro. PINTIAN.

32. *Qua in altum extrudit*] Qui me audiet, audiet autem qui rationi auſcultabit, nihil mutabit. Latina enim & elegans formula: ut, *quod benè vertat*, pro vertatur; aliaque ſexcenta melioris notæ Scriptoribus uſurpata, ſæpe etiam affectata. Sic Juvenalis. SCHOTT.

33. *Deinde Thieys flumen ad Rhodam*] Stephanus *Rhodem*, quod idem eſt, Ptolemæus *Rhodipolin*, Strabo *Rhodopen*. Alioquin *Rhodope*, urbs eſt Ioniæ, Stephano. Præterea in codice vetuſto Plinii *Tieher* eſt hic fluvius, non *Tiebis*. PINTIAN.

34. *Rhoda*] Nomen retinet. OLIVAR.

35. *Clodianum ad Emporia*] Ptolemæus *Emporias*, & item Silius, *Phocaica dant Emporia*. Plinii quoque vetus codex non aliter legit. Stephanus urbem *Emporium*, Maſſilienſium ædificium, Galliæ attribuit, non Hiſpaniæ. PINT.

36. *Emporia*] Nunc *Ampuries*. OLIVAR.

37. *Mons Jovis*] Nunc *Monivi*. IDEM.

38. *Qua inter exigua ſpatia*] Probatior lectio, *qua intra exigua ſpatia*. PINTIAN.

39. *Scalas Annibalis*] Nunc *les Coſtes de Garraf*. OLIVAR.

40. *Blaudeluro*] Scribendum, *Blanda Illuro*, ſive *Blanda Eluro*. De hoc & III. Plinii volumine. BARBARUS.

Blanda] Nunc *Blanes*. OLIVAR.

Blanda, Illuro] Ptolemæus *Dilluro*, Stephanus *Ilurgia* penultima producta, Plinii codex antiquus *Iluro*. Omnes cum uno *l*. PINTIAN. Diximus *Iluronem* appellari à Stephano *Ilurgian*: ſed cùm Ptolemæus ſtatuat in mediterraneo Bæticæ oppidum, nomen *Ilurgis*, vocati, non abſurdè in dubium poſſet, ſitne potiùs *Ilurgia* Stephani, quæ eſt *Ilurgis* Ptolemæo, quàm quæ eſt *Iluro* Pomponio. IDEM.

41. *Batullo*] Nunc *Beſon*. OLIVAR.

Betullo, Barchino] Ptolemæus cum *a* diphthongo in prima, & unico *l*, *Batulo*: & *Barcino* ſine adſpiratione Ptolemæus & Plinius: etſi Plinius *Barcine* appellat, non *Barcino*. PINTIAN.

42. *Barchino*] Nunc *Barcelona*. OLIVAR.

43. *Subur*] *Siges* hodie. IDEM.

44. *Rubrica tum in Barchinonis litore*] Scribo *Rubricatum*, ita enim vocatur amnis Plinio, Ptolemæoque, unde *Rubricata* oppidum. BARBARUS.

Rubricatum] Nunc *Lobregat*. OLIVAR.

45.

Digitized by Google

litore, [45] inter Subin & [46] Telobin majus. [47] Tarraco

45. *Inter Subur & Tholobin majus*] Hîc etiam hæreo, habeam ne pro legitimis hæc verba, an potiùs pro nothis & ſubdititiis. PINTIAN.

Inter Subur & Tholobin majus] A gloſſa eſt, vel Librarii oſcitantis ſomnium: quare in inſulam deportetur. Apparet, ſi conjectare licet, ſuprà paullò ſic interpunxiſſe: *Subur, Tholobi, parva flumina:* ut igitur Geographiam ſcioli locupletarent, & ob prolata pomœria Imperatores fierent; totidem majora fl. commenti, addiderunt. O homines nimis largos! SCHOTT.

Inter Subin & Telokin amnes Tarraco urbs] Hac mutatione eximiè ſe habere effectam rem putat Voſſius contra hæſitationem Pintiani, quum profectò nihil mihi videatur occurrere poſſe abſurdius. Quid enim? an Mela deſcribet ſitum *Tarraconis* tribus fluviis cinctum, *Subi, Telobi,* & *Tulci?* immo ſi id jam concedatur voluiſſe, cur non ordine & junctim & eodem narrationis proceſſu eos deſcripſit? quaſi vero quum eam inter *Subin* & *Telobin* amnes poſuiſſet, tunc adhuc addi debuerit à *Tulci* modico amne eam ſuper attingi. Et ſic audet corrigere in Pomponio ille, qui tranſcriptores Melæ ante aliquot ſecula reprehendit lib. II. cap. I. & ſeq. idque ob hanc quoque cauſam, quòd eum offenderet intempeſtiva repetitio vocis *terra*. Denique moleſtiſſima prorſus eſt vox *amnes*, quæ non magis apponi debuit his duobus, quàm præcedentibus *Rubricato* & *Baetulloni:* & quis ultro non videt eſſe ea nomina fluminum, quod clarè præmiſerat? Mihi dubium nullum eſt, quin τὸ *majus* ſit appellatio fluvii ibidem, licet ignoti, ſcripſeritque Auctor, *Parva flumina, Batullo juxta Jovis montem, Rubricatum in Barcinonis litore, inter Subur & Telobin* (urbes nempe, quas ſuprà nominatas nunc repetit, ut repetiit *Barcinonem*, quum prope illas litora per hos amnes ſecentur) *Majus* nempe tertii fluminis nomen, poſt quod ſequitur Tuleis prope Tarraconem. Litus illud in hodiernæ Hiſpaniæ Tabulis impletur laceraturque frequentibus fluviis; at in antiquæ prorſus ab Samſonio nulli ponuntur, niſi *Rubricatus, Subis, Telobis, Tulcis,* non ſecus ac nuper illi fluvii demum exſiſtere cœpiſſent. Non vacat ulterius inquirere. Inquirit ergo Voſſius, planè ut tortor. Nam primò dicit me rogare, an Mela tribus fluviis *Tarraconem* cingi ſcripſit? Sic *Tarraco* & *ſitus Tarraconis* idem illi eſt. Et tamen nihil niſi id ipſum oſtendit Voſſius, nempe inter duo flumina *Subin* & *Telobin* ſitam eſſe Tarraconem, quum ipſam præterfluat *Tulcis*. Nihil affirmat, niſi quod ego quæſivi. Ubi autem Mela dicit *Ticer* & *Clodianum* eſſe ignobilia flumina? poſt hæc demum ſequuntur, quæ vocat parva flumina. Qui verò poſſum dici fingere aliquod flumen, ex quo licet Voſſius nunquam biberit, non ideo poteſt dici non exſiſtere, quum Mela id appellaverit, ut teſtantur omnes priſci codices. Qui autem inſuſurravit Voſſio à ſemidoctis hoc eſſe mutatum Librariis? Certè ratio ejus tota eſt irrationalis. Scilicet [pravam ſecuti diſtinctionem cùm *Telobis* parva præcederet, exiſtimarunt alteram deeſſe, quæ nominaretur *Telobs majus.*] Eximiè naſutum! Sic iidem qui *Telebin* crediderunt feminino genere dici, ii tunc, quum id crederent & ita uſurparent, tamen redegerunt mox ad neutrum. Hæc non viri probè eruditi, ſed mulionis pronuntiatio.

raco urbs eſt in his oris maritimarum opulentiſſima: [48] Tulcis eam modicus [49] amnis ſuper, ingens [50] Iberus Dertoſam attingit. Inde ſe in terras pelagus inſinuat, & primùm magno impetu admiſſum, mox in duos ſinus promuntorio, quod [51] Ferrariam vocant, ſinditur: prior [52] Sucronenſis dicitur, major hic & magno ſatis ore pelagus accipiens, & quò magis penetratur, anguſtior, [53] Sætabim, [54] & [55] Turium,

&

Quænam fuit, aut eſt prava diſtinctio in MSS. qui ferè habent nullam? Quomodo autem potuerunt ſeparare *Tolobis parva*? idque quum in eodem ſenſu præmitterentur *parva oppida*? Porro ſi peccavi, non Librarios ſecutus fui & eorum errorem, ſed Voſſianam Editionem, quæ *ſuper* conſtruit cum *Tulci*. Et quid erit ex diſtinctione Voſſiana *ſuper*? verſus Meridiem procedit ordo Melæ. Et id dicetur *ſuper* apud Geographos veteres Septentrionalia ſemper vocare ſolitos ſuperna & editiora? ut lib. III. cap. I. *Cetera ſuper Tamarici incolunt*, & cap. 3. *Super Albim Codanus ſinus*. Imò manifeſtè docet Mela *Tulcin* eſſe *Tarraconi* ad Septentrionem. Itaque quum nil niſi ſtolidum ad hæc proferre potuerit Voſſius, omnia ineptiarum ejus veſtigia delevi, vero repoſito. GRONOV.

46. *Tholobin*] Ptolemæus *Telobin*. BARBARUS.

47. *Taraxo*] Scribe *Tacaeo*, unde nomen provinciæ. Hanc, inquit, urbem duo attingunt amnes, Tuleis exiguus deſuper, & Hiberus ingens deorſum. IDEM.

. *Tarraco*] Nunc *Tarragona*. OLIVAR.

48. *Tuleis eam modicus amnis ſuper*] Scribendum videtur *ſurſum* potiùs, quàm *ſuper*; ſequitur enim confeſtim, *Ingens Iberus deorſum*. PINTIAN.

Tuleis eam modicus amnis ſubit, ingens Iberus Dertoſam attingit] Vulgati codd. *amnis ſuper, ingens Iberus deorſum attingit*. Nos *ſubit* pro *ſuper* reponimus. H. Stephanus, & ante illum Adr. Turnebus, *Dertoſam* pro *deorſum* ſubſtituit: quòd apud Strabonem huic urbi ἐπ' αὐτῇ τῇ διαβάσει τοῦ Ἴβηρος, *in ipſo Iberi trajectu*, locus detur. Et non multò pòſt idem: ἐκ δὲ τοῦ Ταῤῥάκῶνος, ἐπὶ τὸν πόρον τοῦ Ἴβηρος, κατὰ Δερτώσσαν πόλιν. Turnebus lib. XXIV. cap. 41. *Adverſar.* ſimilem locum in *Galba* Suetonii cap. 10. emendat: *ac ſubinde Alexandrina navis, Dertoſam appulit armis onuſta*. Excuſi enim hactenus *detorſa* vitioſè. SCHOTT.

49. *Amnis ſuper*] Alii *ſurſum* legunt, cui *deorſum* altera ex parte reſpondeat. Amicus quidam meus, *ſubit: Ingens Iberus* tentabat. IDEM.

50. *Iberus*] Nunc *Ebro*. OLIVAR.

51. *Ferrariam*] Nunc *El cabo de Martin*. IDEM.

52. *Suppronenſis dicitur*] Scribe *Sucronenſis*, à *Sucrone* fluvio, ex Strabone, Plinio, Ptolemæo, & infrà ſtatim Pomponio. BARBARUS.

53. *Setabin, & Duriam, & Sucronem*] Scribendum *Sætabin* cum æ diphthongo in prima ex Ptolemæo: qui ſequentem fluvium *Turulin* nominat, non *Duriam*. Alii *Turia* dicunt. PINTIAN.

54.

& [56] Sucronem non magna excipit flumina: urbes complexus, & alias quidem, ſed notiſſimas [57] Valentiam, & [58] Saguntum illam fide & ærumnis inclitam. Sequens [59] Illicitanus [60] Alonem habet & [61] Lucentiam, [62] & unde ei nomen eſt [63] Illicen. [64] Hîc jam terræ magis in altum eunt, latioremque quàm fuerat Hiſpaniam faciunt. Verùm ab iis quæ dicta ſunt, ad principia Bæticæ, præter [65] Carthaginem, quam dux Pœnorum Aſdrubal condidit, nihil referendum eſt. [66] In illis oris ignobilia ſunt oppida, & quorum mentio tantùm ad ordinem facit. [67] Virgi in ſinu quem Virgitanum vocant. [68] Extrà

54. *Et Duriam*] *Turiam*, per tau leg. ex Claudiano, & Hermol. *Caſtigat. in Plinium*. Salluſt. lib. 11. *Hiſtor. Inter lava manum & dextrum flumen Turiam, quod Valentiam parvo intervallo interfluit*. SCHOTT.

55. *Duriam*] Notavimus in Plinio, *Turia* legi poſſe, ex Salluſtio, Phocaque, & aliis Grammaticis: eò relegamus noſcentem hæc. BARBARUS.

Duriam] *Turiam* legendum eſt: nunc eſt *Guadalaviar*. OLIVAR.

56. *Sucronem*] Nunc eſt *Xucar*. IDEM.

57. *Valentiam*] Nomen retinet. IDEM.

Valentiam & Saguntum] Non omittendum Ptolemæum, & Plinium neutra terminatione in recto nominare *Saguntum*, Stephanum *Saguntos*; cui ſubſcribit Silius in tertio:

Quod tanto cecidit molimine Graja Saguntos.

Et in primo:

Mandati ſumma eſt, dum ſtat remeate Saguntos.

PINTIAN.

58. *Saguntum*] Nunc *Morvedre*. OLIVAR.

59. *Illicitanus ſinus*] Nunc dicitur *de Alacant*. IDEM.

60. *Alonem habet & Lucentiam*] Legendum videtur *Alonas*, non *Alonem*, ex Ptolemæo. *Lucentinum* quoque non *Lucentiam* Plinius vocat: Ptolemæus *Lucentos*; etſi codices Latini *Lucentum* legant: unde conjicio Græcum codicem caſtigandum, & pro *Lucentoe* ſubſtituendum *Lucenton*. PINTIAN.

61. *Lucentiam*] Nunc *Lugent*. OLIVAR.

62. *Et unde ei nomen eſt Illicen*] Plinius eum uno *l* & diverſa deſinentia *Ilici*. Ptolemæus eum duplici, *Illicitatus*. Codices Latini addunt *portus*; quod ſi admittimus, ſinus etiam *Illicitatus* appellabitur, non *Illicitanus*, ut paulò antè. PINTIAN.

63. *Ilicen*] Nunc *Alacant*. OLIVAR.

64. *Hic jam terra magis*] Legendum, *Hinc jam terra magis*. PINTIAN.

65. *Carthaginem*] Nunc *Cartagena*. OLIVAR.

66. *In illis oris ignobilia ſunt oppida*] Ita diſpunge, ut tria prima verba ſuperioribus adjungas. PINTIAN.

67. *Virgi*] Nunc *Almeria*. OLIVAR.

trà Abdera, Salambina, Ex, [69] Mænoba, [70] Malaca, [71] Suel, [72] Salduba, Lacippo, Barbeſul. [73] Aperit deinde anguſtiſſimum pelagus, & proxima inter ſe Europæ atque Africæ litora montes efficiunt, ut initio diximus; Columnæ Herculis Abyla & Calpe: uterque quidem, ſed Calpe magis, & penè totus in mare prominens. Is mirum in modum concavus, ab ea parte quâ ſpectat Occaſum, medium ferè latus aperit: [74] atque inde ingreſſis totus admodum pervius, prope quantum patet ſpecus.

Virgi in ſinu Virgitano] Ptolemæus, *Urce*, Plinii vetus codex *Murci*, ſervante adhuc oppido priſcum nomen, etſi longiùs aliquantò ſubmoto à mari. Pintian.

68. *Extra aderat velox Menobia*] Scribendum, *Extra Abdera, Suel, Hexi, Menoba.* Eſt autem ſenſus; Extra ſinum Virgitanum haberi hæc oppida: ex Plinio, Strabone, Ptolemæo, Antonino. Fuit quando verbum *Extra* caſtigandum putaverim pro *Hexi.* Eſt autem *Hexi*, quod & Sex & *Sexi* dicitur, unde ſalſamenta *Sexitana* Plinio, Straboni, Athenæo, ſed melius eſt, ut inter *Menobam* & *Abderam* collocemus, ex Ptolemæo. Plinius tamen duo *Sexi* facit, inter quæ ſit *Abdera.* Barbarus.

Extra Abdera, Suel, Hexi, Menoba] Strabo & Stephanus cum *e* in ſecunda *Abdera*, Ptolemæus & Plinii vetus codex cum *a* in eadem *Abdara.* Item Ptolemæus *Hex*, non *Hexi.* Plinii antiqua lectio verſo afflatu in *ſ Sex. Manoba* quoque Ptolemæus per *a* in prima, Plinius ſcriptus *Menuba* cum *e* in prima & *u* in ſecunda, Strabo cum *æ* diphthongo in prima & *o* in ſecunda *Manoba.* Pintian.

69. *Menoba*] Nunc *Velez Malaga.* Olivar.

70. *Malach, Ciſal, Dubal, Acipiro*] Scribendum, *Malaca, Salduba, Lacippo*, iiſdem fere auctoribus. Barbarus.

Malaca] Nomen retinet. Olivar.

71. *Suel*] *Chipiona.* Idem.

72. *Salduba*] Nunc *Ubeda.* Idem.

Salduba, Lacippo, Berbeſul] Ptolemæus poſt Malacam *Saducam* fluvium in ora refert, à quo fortè oppidum fuit cognomine. Alioquin *Salduba* oppidum eſt eidem Ptolemæo in mediterraneo Turdulorum. *Barbeſola* quoque Ptolemæo eſt, non *Berbeſul.* Plinii ſcriptum exemplar *Barbeſula.* Pintian.

73. *Aperit deinde anguſtiſſimum pelagus*] Puto omiſſum à Librariis verbum *terras*, ut in Operis aditu, de Oceano: *Hoc*, inquit, *primum anguſtum nec amplius* x. m. *paſſuum patens terras aperit.* Vel ſcribe, ſi magis placet: *Aperit deinde ſeſe anguſtiſſimum pelagus* e ut in Bithynia: *Hinc jam ſeſe ingens pontus aperit.* Idem.

74. *Atque inde ingreſſus, totus admodum pervius prope quantum patet ſinus, & ſpecus ultra eſt*] Hæc lectio ipſa ſe indicat. Scribendum enim permutato ordine: *atque inde ingreſſis totus admodum pervius, propè quantum patet ſpecus eſt. Sinus ultra.* Idem.

Digitized by Google

cus. Sinus ultrà eſt, [75] in eoque [76] Carteia (ut quidam putant) aliquando [77] Tarteſſos, [78] & quam tranſ-

75. *In eoque Cartheia*] Scribendum *Carteia* ſine ulla adſpiratione, ex Strabone, Ptolemæo, & omnibus gregatim Græcis ac Latinis. Idem.

76. *Tartheia*] Scribendum *Carteia*. Barbarus.

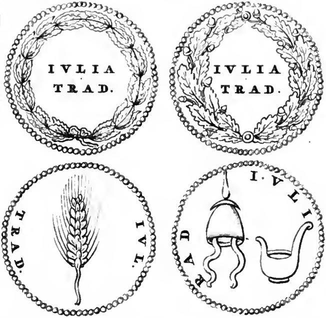
Carteia] Nunc *Cartaia*. Olivar.

77. *Tarteſſos*] Non *Tartheſes*, ex Strabone, Ptolemæo, Plinio. Nam *Tarteres* ipſæ Gades aliquando vocabantur, Plinius & Strabo. Barbarus.

78. *Et quam transvecti ex Africa Phœnices habitant, atque, unde nos ſumus Cingenteratum Melaria*] Sic antiqua habent exemplaria. Scribendum puto *Pœnii*, non *Phœnices*, ut paulò antè de Carthagine Hiſpaniæ: *quam dux*, inquit, *Pœnorum Aſdrubal condidit*: & Barcino apud Auſonium Punica vocatur. Confirmat etiam hanc lectionem, quòd Ptolemæus *Melariam*, ſive ut ipſe appellat, *Menraliam* in Baſtulis locat, qui, ut ait, Pœni cognominantur. De cetero Hermolaus pro *Cingenteratum*, ut antè legebant exemplaria, quod verbum nos Barbarum & falsò Pomponianæ lectioni interjectum putamus, *cingente freto* ſuppoſuit, caſtigatione, ut ſentio, frivola & vix cohærente. Pintian.

Et quam transvecti] Dele conjunctionem, &c. Pro *Cingentera Tum*, Pet. Chiaconus Toletanus, Hiſpaniæ ornamentum, *in gente ea*; *Mellaria*, *Bello*, & *Beſippo*: ut Tarteſſius Mela ſit, non, ut hactenus creditum, Mellaria oriundus: alioqui Mellarius vel Mellarienſis dictus eſſet. Ambroſ. Moralis Cordubenſis, Hiſtoricus Regius, qui & eam oram luſtravit, *Interamnium* pro *Cingenteratum*, quòd duo amnes illic concurrant, leg. videri monuit. Eruditus Lector arbitrabitur. Cùm hæc ſcripſiſſem, triſtis nuncius Roma allatus, Chiaconum immatura morte præreptum. Semper enim immatura mors eorum, qui benè de R. P. merentur, videri ſolet. Equidem hominem tamen etſi nunquam viſum, ſingulari amore ex litteris proſequebar, quem admiratio excitarat. Erat in eo ſummum ingenium, memoria tenaciſſima, judicium ſingulare: Linguam Latinam & Græcam, omnemque antiquitatem ita callebat, ut peregrinus homo cives ipſos, quæ hactenus in tenebris ſepulta jacuerunt, multa Romæ doceret. Philoſophiam verò non Sophiſticis contaminatam, Mathematicaſque diſciplinas, & Juriſprudentiam ita perdidicerat, ut in ſingulis excellere nihilque aliud omni vita tractaſſe videretur. Quæ quidem adjumenta ad divinam Philoſophiam attulerat, ut ſummo omnia ab illo operentur, ni ſint qui ejus labores immobilitate quadam nobis invideant, & apud ſe βιβλιοτάφοι recondant. Erat ſanè in homine ſumma εὐστοχία: jurares illuſtrandis Auctoribus natum. Docebit id Plinius & Iſidori *Origines*, ſeu *Etymologia*: in quo fontes tanquam digito indicavit: & de Theologis, Caſſianus, Ambroſius, & Tertullianus, quem jam affectum reliquit. Juseriam Pontificium mirificè illuſtravit, repurgatis ex fontibus rivulis ipſis, qui turbidè hactenus decurrebant: quod opus Gregorii XIII. Pont. Max. vigilantiſſimi Paſtoris beneficio pii omnes efflagitant. Sed uſurpato hic illud Varronis; & LIB. MER. Eulogium tribuam: *Illum, quia terra non cepit, cælum recepit*. Schott.

79.

tranſvecti ex Africa [79] Phœnices habitant: [80] atque unde

79. *Phœnices habitant*] *Pœni* Pintianus: rectè. Solinus cap. 26. *Polyhiſtoris* de Hiſpania, *Gades* à Pœnis cultam inſulam habitatamque innuit, *Gadirque* ab iis nominatam. Sic Horatii illud lib. II. *Carm.* Oda II.

Latius regnes avidum domando
Spiritum, quàm ſi Libyam remotis
Gadibus jungas, & uterque Pœnus
Serviat uni:

Sic explicandum videri doctiſſ. Ortelius me admonuit: licet aliter Turnebus *Adverſar.* lib. XXX. cap. 5. Salluſt. lib. II. *Hiſtoriarum: Tarteſſum Hiſpaniæ civitatem, quam nunc Tyrii mutato nomine Gadir habent.* IDEM.

80. *Atque unde nos ſumus Cingenteratum*] Lege, *Atque u. n. ſ. ex gente ea: Tum Mellaria:* rationem in Prolegomenis reddidimus. Tot enim lectiones fabricarunt, quot manum Melæ admoverunt. IDEM.

Atque unde nos ſumus Tingentera. Tum Mellaria] In tam variis, magnis, dubiiſque ſententiis nihil putavi commodius à me potuiſſe fieri, quàm exhibere ſcripturam, quam & rerro docti plerique teſtati ſunt in ſcriptis exemplaribus haberi, & ipſe etiam vidi, quæ eſt vel *Cingenteratum*, vel Tin-

Tingenteratum, vel ut tandem ex optimo ſuo producere ſe teſtatur Voſſius *Tingenteria tum*, quibus acceſſerunr inſpecti nuper quatuor codices Medicei in iiſdem characteribus hoc quidquid latet exhibenres, niſi quòd unus habet *ingente ratum*. Ex hac autem tam fixa eatundem litterarum tenacirate apparet, quam fraudem patri Voſſio inferant Typographi, aut ipſe ſibi lib. I. *de Hiſtor. Latin.* ubi dicit alios veriſimilius putare fuiſſe natum *Cingeterati*, quod (addit) MSS. Melæ Codicum fidem ſecuti ibidem Bæticæ oppidum ſtatuunt, quum ex ſequentibus appareat litteram *n* in nullo codice omiſſam eſſe: & ipſe tamen rurſum mox: *Ergo ſi MSS. codicibus ſtandum, patria Mela erit Cingeteratum, vel Tigentera.* Porro etiam inde fieri debere *Tinge Cetraria*, nunquam mihi perſuaſi, & planè in eo clariſſimum virum tam cenſui eſſe verum, quàm eſt in Salmaſiana conjectura refellenda. Id enim ut faciat, format hanc διάταξιν. „ Si nominis tantùm ſit convenienria, uti ſi quis Carthaginem „ novam, alteram Carthaginem, „ aur Athenas in Libya alteras „ Athenas, aut has vel iſtas Thebas alteras abſolutè Thebas vocarit, is non tantùm inelegan„ ter, ſed neque uſitato more lo„ quetur. Ea nihil fingi poſſe vanius, vel ipſum Melæ hoc compendium probat, ſcribentis lib. I. cap. 7. *Tum Leptis altera.* & lib. I. cap. 14. *alter fluvius:* lib. II. cap. 4. *latus alterum*: & lib. III. cap. 8. *Et alia Beronice.* Nulla hic ſimilitudo rei, & rantùm nominis: & ſic paſſim ab aliis fieri ſolet. Ex qua eadem obſervatione prorſus ἀβδηριτικὸν eſſe pronuntio, cogitare lib. II. cap. 2. ſcripſiſſe Auctorem, *tum Neſtes fluvius.* Si enim ſic ſcripſiſſet, ex perpetua ejus conſuetudine etiam ſtatim poſt ſcripſiſſet, *Ultra Neſtos alter fluit.* Quod quum non fecerit, alligamus ſententiam noſtram, hoc eſt, manum Pomponii libris manu exaratis. Ipſa autem hæc *Cetraria* facit, ut aliquando & *Parmariam*, (imò talem propinquam Italiæ inſulam olim fecerant lib. II. cap. 7. ſed *Palmaria* eam ejecit) & Haſtariam aut Sariſſariam exſpectemus. Et cur non ſuffecit *Cetrata?* Nos quidem ita hic verſamur, ut nihil excudere poſſimus, aut ſanè temerè velimus. Nam quòd nuper Eliam Vinctum ſequutus cenſuit retinendam *Tingenteram*, quam velut minus celebre ejus oræ oppidum ceteris Geographis omittentibus, Mela tamen ibidem natus debito erga patriam cultu & obſequio, ſuis libris inſerendam duxit, lepide quidem, ſed fruſtra, dicuntur, non minorem riſum merentia, quàm quo Ephorum Cumæum Inſequuta eſt univerſa antiquitas, quum hoc tempore Cumas pacem tenuiſſe ſcriptis ſuis inſeruit. Immo *Tingentera* eſt vox ſine ratione; neque conſtat quidquam ex illis tot MSS. utrum *Tingentera*, an *Tingenteratum* fuerit appellatum, an denique *Cingentera*. Ne tamen aſymboli ſimus, proponimus, Lector, quid nobis conſiderantibus ſcripturam veterem obvenerit, afferentes probationem nullam, quia illam omnem ab tuo judicio exſpectare malumus. Ut ſæpe apparuit commixtas & confuſè uſurpatas in hoc opuſculo fuiſſe quaſdam litteras alias, ſic video etiam has, nempe *n* & *h*, idem paſſas. Vel animadverte lib. III. cap. 2. ubi pro *hac* editiones diu habuerunt *nec.* Id tu delibera, an non & hoc loco contigerit. In vulgatis enim quas repoſui, planè videmus eſſe has litteras *Tingehieratum.* Poteſtne igitur fuiſſe *Tinge Hiera*, *tum Meli?* Nihil addo. Ita licuit nuper diſcedere; ut nunc liceat, non permittit Voſſius. „ Nam poſita „ ſua argumentatione contra Sal„ maſium, ſcribit, me dicere ni„ hil hoc argumento vanius, cùm „ ipſe Mela poſtquam minorem „ Leptin recenſuit, addat, *tum* „ *Leptis altera.* Nonne ſordidiſſimus

ſimus ac planè peſtifer in ſtudiis fuit Voſſius, qui velut ex meis verbis cogitare ſuſtinuit de Lepti minore & magna; ut mox vocat? Quum ſic ſcribere velit, eat ad ſuum Plinium & Ptolemæum & Antoninum & poſteriores *Leptimagnenſes*, & *Leptiminenſes*. Operam damus nunc Pomponio, qui Leptin minorem planè ignorat: & ex ejus verbis de Syrti majore intelligendis ferè crediderim Leptin magnam vel majorem procuſam eſſe. Ubi vero Salmaſius dixit hanc *Tingin* abſolutè (ea vox Voſſii) vocari alteram? Non dicit Salmaſius habuiſſe cognomen abſolutè *Alteram*, ſed ab Mela ſic vocari. Verba ejus certa ſunt pag. 288. [Hanc Mela Tingi alteram vocavit, ad diſcrimen Tingis Mauritaniæ, & quòd ex illa hæc ducta ſit.] Itaque comparativè ſic dictam vult, non abſolutè: & quidem à Mela, qui in lib. 1. de Mauritanica Tinge egerat. Quid igitur iſte mucoſus ſenex niſi impiè violavit manes Salmaſii, ad quos ſciebat tranſitum ſuum adeo vicinum eſſe? Cur non metuit tam ſceleratum exemplum, nec cogitavit Nemeſin? Sed neque ego dixi Leptin magnam cognominatam fuiſſe Leptin alteram, quod ſcurriliter rogat: ſed Mela ſic explicat, ut pateret diverſam ab priùs nominata. Cur igitur debuit Salmaſius aut ego oſtendere ullum locum aut ullam civitatem abſolutè alteram dictam fuiſſe? Cur negaſſe ſe gloriatur illam abſolutè ſic fuiſſe appellatam, cùm Julia Joza &c. cognominata fuerit, non altera, quum Salmaſius id nuſpiam ſtatuat? Haſtariam aut Satiſſariam exſpectabo ab Voſſio non utique apud Mauros & Hiſpanos, (de iis nihil peculiare dixi; & aſtutè hîc quoque in ludibrio omittit haſtæ mentionem) ſed quacunque in regione. Salmaſii conjectutam non adſerui, niſi hactenus, ut iniqua ab Voſſio argumentatione depreſſam pateret: nam & ipſa nimis abit ab vetuſta lectione. Quomodo enim mihi imaginabor litteras *Tingentera tum*, vel ut eſt in Mediol. *Tingente ratum*, ſive *Tingenteria tum*, ſive *Tingetanam tum*, aut ſi monſtroſa placet, quam vidit & notavit frater ex Veneto codice, *atque inde mens ſinus. Tagete juxta meriela*, veniſſe aut ex *Tinge centraria tum* Caſauboni, aut *Tinge altera tum*, aut *Tinge cetraria tum*; præſertimque iſtam Cetrariam ad tempora uſque Ravennatis Geographi fuiſſe ſuppreſſam & incognitam? Falſum eſt, me ſcribendum cenſuiſſe *Tinge hiera*, quum nihil dixerim, niſi obveniſſe mihi, & rogaverim an poſſit fuiſſe. Hîc iſte ex vulpe mutatus in canem habet lapidem, cui adſultet latrando. Dicit, „ Si Græcum eſt, & ſacram ſignificet, quis riſum contineat inter Mauros & ultimos Hiſpanos recenſeri coloniam Romanam cum Græco cognomento? Primò igitur an Mela conſiderat Romanam coloniam? Nec hîc, nec ferè uſquam, niſi ubi manifeſtè edit. Deinde an id mirandum putat tantopere? Nonne circa Tagum ab Antonino noſcitur *Hierebriga*? An non ΛΕΠΤΙC utique colonia jam tunc Romana, Græco charactere ſic exprimitur in nummo Tiberii, ut & Agrippinæ apud Genofevam? An non Oſſigi in Hiſpania ad Bætim ponit Plinius cognominari Laconicum? An Romana verò colonia non eſt cum Græco cognomento? Quæ eſt illa igitur Nicopolis Actii? Hinc vide, quàm legitima objectio ſit, iſtos rerum dominos ne in ipſa quidem Græcia alia quàm Latina indidiſſe cognomina. Nunc pergerem, niſi medio tempore ea eſſent edita, quæ fermè piaculum eſt cognoſcere. Legantur ea, quæ Noriſius, Harduinus, Vaillantius potuerunt comminiſci, & auſi fuerunt evulgare. Quis modus nugarum erit? Ad Juliam Traductam in nummis glorioſam trahunt omnes quoque Melam, varia ſanè fabulatione. Et hinc etiam

[81] unde nos ſumus, Tingentera. Tum [82] Mellaria, [83] & Belo, & Beſippo, uſque ad [84] Junonis promuntorium [85] oram freti occupat. Illud 75
jam in Occidentem & oceanum obliquo jugo excurrens, atque ei, quod in Africa Ampeluſiam eſſe dixeramus, adverſum, quà noſtra maria ſunt, finit Europen.

etiam quatuor nummos appoſui. Sed non eredo vel minimum intercedere Pomponianæ Tingenteræ cum iſta Traducta. Habeant eam ſibi. Latent alia, de quibus alibi. GRONOV.

81. *Unde nos ſumus Cingenterarum Mellana*] Scribendum *Mellaria.* Verbum autem *Cingenterarum* arbitror corruptum, pro eo, vel ſimili, quod eſt, *Cingente freto*, vel *attingens fretum.* Plinius, *Oppida*, inquit, *Bello*, *Mellaria*, *fretum ex Atlantico mari Carteia.* Strabo, *Egredientibus*, inquit, *fretum poſt Calpem Mellaria eſt.* BARBARUS.

82. *Mellaria & Bello*] *Tariffe. Mellaria* non exſtat. OLIVAR.

83. *Et Bello & Beſippo*] *Belo* cum uno *l* Ptolemæus, Strabo, & Stephanus. Item *Baſippo* Ptolemæus cum *a* diphthongo in prima, ſed interius, non in ora. PINTIAN.

84. *Junonis promontorium*] *Sancta Maria*, aut *El puerto de Sancta Maria.* OLIVAR.

85. *Oram freti occupat*] Lego *occupant*, ut referat antedicta oppida, *Cartejam*, *Melariam*, *Belonem*, *Baſippenem.* PINTIAN.

CAP. VII.

MEDITERRANEI MARIS INSULAE.

[1] Gades inſula, quæ egreſſis fretum obvia eſt, admonet antè reliquas dicere, quàm in oceani litora terrarumque circuitum, ut initio promiſimus, oratio excedat. [2] Paucæ ſunt in Mæotide, (inde enim videtur commodiſſimum incipere) ne- 5
que omnes tamen incoluntur: nam nec pabula quidem largè ferunt. Hac re habitantibus caro magno-

1. *Gades inſula*] Nunc dicta *Cadiz.* OLIVAR.

Gades] *Erythiam* hanc Plinius lib. IV. cap. 22. & *Polyhiſtor* cap. 26. appellant: de qua inf. lib. III. cap. 6. SCHOTT.

2. *Paucæ ſunt in Mæotide*] Una eſt ditiſſima, nunc dicta *Tana:* olim erat Venetorum, & dicebatur *Alopecia.* OLIVAR.

3. *Lan-*

magnorum piſcium ſole ſiccata, & in pollinem uſque contuſa, pro farre eſt. Paucæ & in Ponto. [3] Leuce Boryſthenis oſtio objecta, parva admodum, [4] & quia ibi Achilles ſitus eſt, Achillea cognomine. [5] Non longè à Colis Aria, quæ Marti ſacrata (ut fabulis traditur) tulit aves cum ſumma clade advenientium, pennas quaſi tela jaculatas. Sex ſunt inter Iſtri oſtia: ex his Peuce notiſſima & maxima. [6] Thynias Mariandynorum finibus proxima, urbem habet, quam, quia Bithyni incolunt, Bithynida appellant. Contra Thracium Boſporum duæ parvæ, parvoque diſtantes ſpatio, [7] & aliquando creditæ dictæque concurrere, & [8] Cya-

3. *Lauce Boryſthenis oſtio*] Scribendum *Leuce*, Auctores omnes. Barbarus.

4. *Et quod ibi Achilles*] Melius *ſed quod:* & pro *Cirana* Accurſius Mariangelus *Methymna* ſubſtituit. Ego *Arytbe* muto, transpoſitis ſecè litteris. Schott.

5. *Non longè Acolliſaria*] Scribendum: *non longè accolitur Aria*, nomen id haber à Marte, cui ſacrata eſt, inquit. Hæc & *Areos Neſos*, id eſt, Martia inſula vocatur Stephano. Plinius lib. VI. *Contra Pharnaceam*, inquit, *Chalceritis, quam Græci Ariam dixerunt, Martique ſacram, & in ea volucres pugnaſſe*, quod quidem & Apollonius poëta ſecundo libro cecinit, Ἀρητιάδα vocans eam inſulam. Barbarus.

Non longè accolitur Aria] Stephanus Ἄρεος νῆσον, hoc eſt, *Martis inſulam*, nominat; Apollonius ſecundo *Argonauticôn Aretiada*; Plinius *Ariam*. Pintian.

6. *Cymas Mariandynorum finibus*] Scribendum non *Cymas*, ſed *Thynnias*, ex Strabone, Ptolemæo, Plinio lib. V. fine. Barbarus.

Thynnias] E regione Mariandynorum. Olivar.

Thynnias Mariandynorum finibus proxima] Ptolemæus, & Stephanus cum uno *n Thynias*, quæ alio nomine dicta ſit *Daphnuſia*, & *Thyne*, & *Thynis*, & *Thyneis*. Strabo *Thynia* nominat, & ipſe cum ſimplici *n*. Caſtigandum idem vitium in Plinio: *Quamquia Bithyni incolunt* Bithynida *appellant*. Plinius Bithyniam, non *Bithynida* appellaram air lib. V. Pintian.

7. *Et aliquando credita dictaque concurrere, & Cyanea vocantur & Symplegades*] Hæc oratio planè talis eſt, ut ipſa ſuo indicio tanquam ſorex pereat: proinde credo mutato verborum textu reponi poſſe in commodiore ſtatu ſic: *Cyanea vocantur, aliquando credita concurrere, dictaque inde Symplegades.* Plinius ob eandem cauſam & *Planetas*, hoc eſt, errabundas appellatas ſcribit, lib. VI. Quo in loco cùm antea mendosè legeretur *Planitea*, Hermolaus *Planeta* ſubſtituit: quaſi à verbo πλανάσθαι, id eſt, *errare*, inditum fuerit eis nomen: unde & Erraticæ ſtellæ dictæ ſint *Planeta*. Sed fœdus hic eſt Hermolai error, ac vix ferendus in homine multo minoris doctrinæ & lectionis. Caſtiga-

[8] Cyaneæ vocantur & Symplegades. [9] In Propontide tantùm Proconneſos habitatur. Extra Helleſpontum, earum, quæ Aſiaticis regionibus adjacent, clariſſimæ ſunt, [10] Tenedos, Sigeis adverſa litoribus, & quo dicentur ordine, ad promuntorium Tauri montis expoſitæ; quas quondam dici putavere [11] Μακάρων, ſive quòd fortunati admodum cæli ſolique ſunt, ſive quòd eas ſuo ſuorumque regno Macar occupaverat. In Troade [12] Lesbos; & in ea quinque olim oppida, [13] Antiſſa, Pyrrha, [14] Ereſſos, Arisba, [15] Mytilene. In Ionia [16] Chios

ſtigare enim in Plinio debuit *Plancta*, non *Planeta*, ex Strabone primo, Herodoto in *Melpomene*, Homero *Odyſſea* XII. Apollonio *Argonauticon* quarto, Zeze Grammatico in *Commentariis in Lycophronem*, Ariſtotele in libro *de Admiranda Auditione*, & Homeri Interprete, ſcribente Cratetem deducere id nomen à verbo πελάζεσθαι, id eſt, *accedere*; propter aſſiduum acceſſum occurſationemque fluctuum in ipſas petras; aut ſecundum alios quòd terræmotibus quaſſarentur, ut Delos. PINTIAN.

8. *Cyanea*] Sunt & in Ponto, & in Propontide. OLIVAR.

9. *In Propontide tantùm Proconeſus habitatur*] Scribendum cum duplici *n Proconneſſus*, ut *Myonneſus*, *Hallonneſus*, *Peloponneſus*, & hujuſmodi, à conſuetudine quadam temerè exorta geminandi *n* litteram, auctore Strabone tredecimo libro. PINTIAN.

10. *Tenedos*] Nunc *Tenedo*. OLIVAR.

11. Μακάρων] Id eſt, fortunatorum, beatorum. IDEM.

12. *Lesbos*] Nunc *Metelina*. IDEM.

13. *Antiſa, Pyra, Creſos, Cyrava*] Scribo *Antiſſa*, *Pyrrha*, *Ereſſos*, ex Strabone, Ptolemæo, Plinio. De *Cyrava*, etſi conſtat mendoſam eſſe dictionem, quemadmodum tamen reſtituenda ſit, non planè conſtat. Plinius in *Lesbo* novem tradit urbes, quarum nulla huic nomini reſpondet. Illud mirari ſubit, quare Plinius lib. V. hauſtam à mari *Pyrrham* in Lesbo ſcribat, & paulò tamen pòſt ſupereſſe dicat *Pyrrham & Ereſſum, & Methymnam & Mitylenen*. Proinde fieri poteſt, ut non *Pyrrha*, ſed aliud ejus loco nomen legendum ſit, ubi reſtare dicitur: alioqui cùm novem tradat ejus oppida fuiſſe, octo tantum viderentur eſſe numerata. Poteſt & illud dici, numerum eum non 9. ſed 8. ſcribi oportere. Ideo autem reſtare *Pyrrham*, quamvis eam mare ſorbuerit, quia, ut Strabo inquit, & portus & ſuburbanum ejus colebatur, ἡ δὲ Πύρρα κατέσπασται, τὸ δὲ προάστειον οἰκεῖται, καὶ λιμένα ἔχει. His adjicio, quæ Plinius lib. II. dicit: *Pyrrham*, inquit, *& Antiſſam circa Mæotin Pontus abſtulit*, ut fortè non circa Mæotin, ſed circa *Æolin* ſcribatur. Sed & in Lesbo, & in adverſa ei, *Æolide*, tum *Pyrrha*, tum *Antiſſa* memorantur fuiſſe: nam & una Cycladum *Antiſſa* dicebatur, Philon auctor. BARBARUS.

14. *Ereſſos, Cirava*] Mariangelus

[16] Chios & [17] Samos. In Caria [18] Cos. In Lycia [19] Rhodos. In illis ſingulæ ſunt iiſdem nominibus urbes. In Rhodo tres quondam erant, Lindos, [20] Camiros, Jalyſos. Quæ contra Tauri promuntorium importunæ navigantibus objacent, Chelidoniæ nominantur. [21] In ſinu, quem maximum Aſia recipit prope media, [22] Cypros ad Ortum Occaſumque ſe immittens, recto jugo inter Ciliciam Syriaſque porrigitur ingens, ut quæ aliquando novem regna ceperit, & nunc aliquot urbes ferat: quarum clariſſimæ [23] Salamis & [24] Paphos, & (quo primùm ex mari Venerem egreſſam accolæ affirmant) Palæpaphos. [25] Arados etiam in Phœnice eſt parva, & quantum patet, tota oppidum: frequens tamen, [26] quia

lus, expuncto verbo barbaro *Cirava*, *Methymna* ſubjicit. PINTIAN.

15. *Mitylene*] Alcæi Lyrici patria; *Samos* Pythagoræ; *Cos* verò Hippocratis, & Apellis. SCHOTT.

16. *Chios*] Nunc *Cio*. OLIVAR.

17. *Samos*] Nunc *Samo*. IDEM.

18. *Cos*] Nunc *Lango*. IDEM.

19. *Rhodos*] Nomen retinet. IDEM.

20. *Camyros, Jalyſos*] Ptolemæus, Stephanus, Herodotus, Homerus, cum duplici *ſſ*, *Jalyſſos*; Strabo, Dionyſius Byzantius, Thucydides, Pauſanias uno tantùm, *Jalyſos*. PINTIAN.

21. *In ſinu, quem maximum Aſia recipit propè media Cyprus*] Commodior lectio, *medio* quàm *media*; ut illud ſummi Poëtæ de Creta,

—— *medio jacet inſula ponto.*

& Silius,

Addiderat medio geminae conſurgere ponto
Ægates.

& Mela ipſe de Creta, *Super eas jam in medio mari ingens*. IDEM.

22. *Cyprus*] Nomen retinet. OLIV.

23. *Salamis*] Ad hanc Cypri, in amœniſſimo ſinu Orientalis littoris ſitam, D. Paulus, & Barnabas è Seleucia Syria profecti pervenerunt: auctor D. Lucas *Act.* cap. 13. Alia in Attide, de qua pòſt paulò. SCHOTT.

24. *Paphos & Palæpaphos*] Æthicus Coſmographus inter oceani Septentrionalis inſulas collocat *Cypron, Item Cypron, & Paphon, & Paphion*; corruptè haud dubiè: tot enim menda in eo, quot nomina. IDEM.

25. *Paralos*] Lego *Arados*, de qua & ſuperius dictum eſt. BARBARUS.

Arados] Nunc *Ar*. OLIVAR.

Arados etiam in Phœnice] Vox ſecunda nihil niſi turbat, & nulli bono eſt; neque etiam diſco, unde venerit, quum à duobus MSS. abeſſe ſciam. Sed neque in Mediolanenſi Frater invenit. In quibus libris igitur eſt? Voſſius in *Appendice*, teſtatur exſtare in antiquioribus & nihil minus quàm otioſam eſſe. Cur non id declaravit? GRONOV.

[26] quia etiam ſuper aliena tecta ſedem ponere licet. Parva & Canopos, Nili oſtio, quod Canopicum vocant, obvia eſt. Menelai gubernator Canopus ibi fortè moriens, nomen inſulæ, illa oſtio dedit. [27] Pharos Alexandriæ nunc ponte conjungitur,[28] olim (ut [29] Homerico carmine proditum eſt) ab eiſdem oris curſu diei totius abducta: &, ſi ita res fuit, videri poteſt conjectantibus [30] in tantum mutatæ cauſas Nilum præbuiſſe, dum limum ſubinde, & præcipuè cùm exundaret, litori annectens, auget terras, ſpatiumque augeſcentium in vicina vada promovet. In Africa contra majorem Syrtim Euteletos: contra minoris promuntoria, [31] Me-

26. *Quia etiam ſubter aliena tecta ſedem ponere licet*] Mariangelus antiquam lectionem retinet, *ſuper aliena tecta*, ex Strabone rectiſſimè. Pintian.

27. *Pharo*] Nunc *Phara*. Olivar.

Pharos Alexandriæ] Plinius lib. xxvi. cap. ii. emendante Sigiſm. Gelenio viro undecunque doctiſſimo: *Cùm etiam qua rigatur Ægyptus illa non eſſet, poſtea fluminis limo invecta. Tantùm enim Ægypto, aggerente limo, acceſſit, ut Pharos inſula, quam Homerus ætate ſua unius diei curſu à continenti abeſſe ſcribit, poſtea litorali urbi Alexandriæ ponte jungeretur.* Schott.

28. *Olim ut Homerico carmine*] Ὀδυσσ. δ. Et Lucan. extremo lib. x. *belli Pharſalici:*

Tunc clauſtrum pelagi cepit Pharon: inſula quondam
In medio ſtetit illa mari ſub tempore vatis
Proteos, at nunc eſt Pellæis proxima muris.

Tantam enim arenarum vim Nilus evolvit, ut Pharum Ægypto conjunxerit. Malè igitur Apollodorus & Ariſtarchus Homerum reprehendunt, quòd inſulam *Pharum* dixerit: quem defendit & Strabo lib. i. & xi. *Geograph.* Accedit ad hæc *Delta* inſulam arenarum Nili eluvie natam, neque ſemper exſtitiſſe, auctor Ariſtot. Μετεωρ. ϛ. Herodotus *Euterpe*, & Ptolemæus. Legend. Plinius lib. ii. cap. 85. & xiii. cap. ii. Soſtratus Cnidius in ea inſula, regnante Ptolemæo Philadelpho, Lagi F. turrim immenſæ magnitudinis mirifico opere exſtruxit, quæ navigantibus procul lumen præberet. Plin. lib. xxxvi. cap. 12. Hinc moles hujuſmodi *Pharos* appellant. Idem.

29. *Homerico carmine*] Ita ille habet quarto *Odyſſeæ*:

Νῆσος ἔπειτά τις ἐστὶ πολυκλύστῳ ἐνὶ πόντῳ,
Αἰγύπτου προπάροιθε, Φάρον δέ ἑ κικλήσκουσι,
Τόσσον ἄνευθ' ὅσσον τε πανημερίη γλαφυρὴ νηῦς
Ἤνυσεν, ᾗ λιγὺς οὖρος ἐπιπνείῃσιν ὄπισθεν.

Olivar.

30. *In tantum mutata*] Aldus; *in tantum mutatæ rei*. Pintian.

[31] Meninx & Cercinna: [32] contra Carthaginis ſinum, [33] Tarichiæ & [34] Ægates, Romana clade memo-

31. *Meninx & Cercinna*] Scribe cum uno *n Cercina*, ex Strabone, Ptolemæo, Dionyſio, Plinio ſcriptæ & Romanæ lectionis, itemque Cornelio Tacito libro primo. Idem.

Meninx] Chiſianus *Methur*. Quaſi nunc etiam *h* pro *n* poſito; ſed quem inſpexi alter *Menis*, nec aliter Mediolan. Haud dubiè oſtendunt ſcripſiſſe Auctorem *Menix*, de quo alibi. Pleroſque autem appellare hanc *Meninga*, non *Meniga*, mentitur Voſſius, quum de Livio vulgaverim in *Epiſtolis Geographicis*, & certè in Polybio magis adſidua fuerit juventus mea, quàm illius tota vita, non ſtudiis intenta, ſed pulcherrimas res per ventoſam levitatem ἐξορχουμένη καὶ περιπηλακίζουσα. Gronov.

32. *Contra Carthaginis ſinum Tarichia & Ægathei*] Scribendum videtur *Tarichea*, *e* brevi in penultima, ex Stephano, qui multa ſic loca nominari ſcribit. *Ægates* verò duæ ſunt inſulæ inter Siciliam & Africam, inſignes victoria navali Lutatii Conſulis adverſus Carthaginenſes, auctoribus Livio, Floro, Silio, & Polybio apud *Æguſam* inſulam hanc victoriam partam tradente. Ut fortè quam Græci appellarunt *Æguſam*, noſtri *Ægates* dixerint, etſi in numero ſit differentia, quod ſæpe contingit. Nam *Caſſiterides* plures inſulæ ſunt Hiſpaniæ in oceano occidentali; Stephano tamen una eſt *Caſſitera*. Semper autem ſine adſpiratione inveni *Ægates*. De hac Lutatii victoria Silius:

> *Addiderat geminas medio conſurgere ponto*
> *Ægates, lacera circum fragmenta videret*
> *Claſſis*, &c.

Ut neſciam qua ratione Hermolaus Ægatem numero ſingulari legat in Plinio, cùm ſint, ut ex proximo Silii verſu patuit, duæ. Idem Hermolaus agnoſcit ut legitimam ſequentem Pomponii lectionem, *Romana clade memorabiles*: quæ nullo modo procedere poteſt, ut planum eſt ex paulò antè dictis, de victoria Lutatii Conſulis adverſus Carthaginenſes ad Ægates. Legendum ergo alterutro modo, aut, *Punica clade memorabiles*; aut, quod magis arridet, *Romana claſſis victoria nobiles*. Pintian.

33. *Tarrichia & Egathea*] Scribendum, *Tarichia & Ægathei*. Silius de Annibale,

> —— *A vet Ægathis abolere parentum*
> *Dedecus, & Siculo ſubmergere fœdera ponto.*

Et alibi,

> —— *Fuſaque per aequora claſſe,*
> *Ægathea cernam,*

ut ſint *Ægathes*, *Ægathium*. Mentionem habent & alii. Invenio, qui hodie vocari dicant à nautis *Gotha*, quarum altera circuitu ſit ſtadiorum 24. ubi Carthaginenſes, duce Himilcone, primo bello Punico, à Q. Lutatio Catulo ſuperati ſunt, eaſque à Virgilio intelligi malunt, quàm *Philenorum aras*: ut *ara* propter fœdus cum Pœnis ictum dicantur: *Saxa* verò, quoniam ſcopuli veriùs quàm inſulæ, ut ait lib. v. Plinius. Barbarus.

34. *Ægates Romana clade memorabiles*] Ubicunque potiùs *clades* uſurpatur activè quàm in loco Livii, quem adnotavit in hunc uſum Voſſius, lib. xlii. cap. 2. *Legationes transmarina deinde in ſenatum*

morabiles. Plures Europæ litoribus ſunt appoſitæ.

tum introducta ſunt; prima Eumenis & Pharnacis Regum, & Rhodiorum querentium de Sinopenſium clade. Nam planè illic indigitari cladem quam acceperunt, non quam dederunt Sinopenſes, apparet ex Polybio, quem per hæc verba interpretatur Livius, *Legat.* 51. *ἧκον δὲ καὶ Ῥόδιοι πρεσβεύοντες ὑπὲρ τῆς Σινωπέων ἀτυχίας.* Jam vero licet ea vox ſic acciperetur, Pomponius tamen Mela reſpiciendus foret, quem tractamus, aliquoties ea uſum, & quo ſenſu, patet ex ipſo lib. II. cap. 3. *Marathon Perſica maxime clade pernotus.* Et paulò antè: *tulit aves cum ſumma clade advenientium pennas quaſi tela jaculatas.* Hæc quum ita eſſe videamus, nunquam dubitavi, quin ſcripſerit Auctor *Romana claſſe.* Sic Salamin ei dicitur *excidio claſſis Perſica notior* lib. II. cap. 2. *Laconica claſſis ſignatus excidio.* Et ibid. *Naufragio claſſis Attica.* Unde apparet, ubi rem geſtam mari adnotat, Auctorem ſemper feciſſe claſſis mentionem, ut hoc loco feciſſe etiam arbitror. Nam Pintianus eſt nimius. Nulla occaſio quidem ſic patefecit Voſſii non eruditionem, quam non habuit, ſed calumniam eruditionis, qua mundo impoſuit. Quid enim niſi doctus eſſe nunc verè vult in voce ἀτυχία explicanda? item in Polybianis Interpretibus violandis? Scias igitur id omne excitatum fuiſſe ab Henr. Stephano in tomo III. *Theſauri* pag. 1452. Illic fulgere locum Ariſtotelis ex lib. v. *Nicomacheorum* videbis; illic Polybianos Interpretes produci *perverſitatem* & *nequitiam* vertentes. Magis autem patebit hæc vanitas, ſi eum ea conferas doctrinam Grotii, quam publicavit ad *Euangelium* Lucæ cap. 23. verſ. 34. Sed tamen ab utroque, mi Lector, cave deduci: non enim eſt hic locus tam arcanus, ut non mediocriter litterato ſatis ſit cognitus; toties illum adhibet Themiſtius unus, ut debuerit eſſe πολυθρύλλητος, quem & citat Grotius; ſed præcipue inſpice Orationem primam ad *Conſtantium* pag. 15. editionis nuperæ in Gallia. Sed totus ille locus eſt Philoſophicus. An hiſtoria Polybii ſe illi alligavit? An ἀτυχία non aliter uſurpatur & quidem ſimpliciter abſolutéque ſine conſideratione caſus ac τῆς τύχης? Quid ſtolidius dici poteſt? quæcunque pagina Hiſtoriæ Græcæ clamat aliud. Et certum eſt de calamitate ſermo, quam acceperunt Sinopenſes, non quam dederunt. Sed ait „ ridiculos futuros fuiſſe „ Rhodiorum legatos, ſi apud „ Senatum conqueſtum veniſſent „ de clade, quam ipſi intuliſſent. Quis dicit Rhodios intuliſſe? Rurſus unde habet Sinopenſes ab tyranno Pharnace invitos coactos fuiſſe, invadere naves Rhodiorum? Præclaram non agendo didicit, ſed ipſe comminiſcitur hiſtoriam. At tu vide conſentientem Livio & Melæ noſtro Tacitum XII. *Ann.* 37. *Non defore Ariaratis virtutem fortunamque ſæpius jam clade Romana expertam.* lib. xv. cap. 72. *Nam & ipſe pars Romanarum cladium erit.* Et Ovidium, *clade domus ab Agenore ductæ.* dicentem. Cur autem *Romana claſſe* non poteſt intelligi pro Romanæ claſſis victoria? Utique qui ſic loquitur, intelligit res geſtas illic ab ea, non quòd illic ſtationem habuerit. Iſtæ autem ſunt vel adverſæ vel ſecundæ, ut narrat hiſtoria tum fuiſſe Romanis. Nihil autem aliud conatus ſui, quàm quod contingit Propertio lib. III. eleg. 4.

Nec miſer ara paro clade, Corinthe, tua.

Gronov.

tæ. In Ægæo mari prope Thraciam [35] Thaſos, [36] Imbros, Samothrace, Scandile, [37] Polyægos, [38] Sciathos, Haloneſos; &, quam aliquando, omnibus qui mares erant cæſis, tantùm feminæ tenuiſſe dicuntur, Atho monti [39] Lemnos adverſa. [40] Pagaſæus ſinus [41] Scyron proſpicit, Cicynethon amplectitur. [42] Eubœa ad Meridiem [43] promuntorium Geræſton & Capharea, ad Septentrionem [44] Cenæum extrudit, & nuſquam lata, duûm millium ſpatium habet ubi arctiſſima eſt: ceterùm longa, totique Bœotiæ appoſita, anguſto freto diſtat à litore. [45] Euripon vocant, rapidum mare, & alter-

35. *Thaſos*] *Taxo* nunc. OLIVAR.

36. *Imbros*] *Stalinum* nunc. IDEM.

37. *Polyagos*] Scribe *Polyægos*, ex Plinio, ceteriſque, à capratum copia videlicet. BARBARUS.

Polyagos, Scyathos, Haloneſos] Scribendum *Sciathos* per *i* in prima, ex Ptolemæo, Strabone, Stephano: & *Halonneſos* cum duobus *n*, qua dixi ratione. PINTIAN.

38. *Sciathos*] Nunc *Sento*. OLIVAR.

39. *Lemnos*] Hodie *Sidrio*. IDEM.

40. *Pagaſaus ſinus Schyathon proſpicit, Sciniſſon amplectitur*] Invenio quidem *Schinuſſam* inſulam in Phocide, ut Stephanus, à lentiſco nominatam. Meminit & Plinius poſt *Naxum* inſulam, inter *Sporadas*. Quia tamen Strabo, idemque Plinius, ante ſinum Pagaſicum & alias pleraſque haberi tradunt, & Cicynetum præcipuè, atque Sciathum, fieri poteſt, ut Pomponius quoque hoc loco eam ſcripſerit, cùm Artemidorus, quem maximè ſecutus videtur, ita dicat, in Pagaſæo ſinu Cicynetos inſula, hoc eſt, Κικύνετος. BARBARUS.

41. *Scyathon proſpicit, Cicyneton amplectitur*] Cum adſpiratione in poſttema *Cicynethon* Strabo: & Lego *Scyron*, non *Scyathon*, nam *Sciathos* paulo antè dicta eſt. Quod autem ait, *Scyron proſpicit, Cicynethon amplectitur*, à Strabone mutuatus videtur in nono. PINTIAN.

Scyrum] Edidi *Scyron*, quum ſic haberent tres MSS. GRONOV.

42. *Eubœa*] Nunc *Negroponte*. OLIVAR.

43. *Promontorium Geraſton & Caphareum*] Scribe cum *æ* diphthongo in media *Geræſton*; eſtque rectus ejus nominis *Geræſtos*, Ptolemæo, Straboni, Stephano. Nonnunquam autem Strabo *Geraſton* enunciat. Itemque Homerus, & Homerum ſecutus Valerius Flaccus,

Surgis ab oſtrifero medius, Neptune, Geraſto.

Præterea codices Aldi *Caphaream* legunt, non *Caphareum*, ut ſcribendum videatur *Capharea* Græca terminatione, qua etiam dixit *Geraſton*. PINTIAN.

44. *Cæneum extrudit*] Cum *e* ſimplici in prima & *æ* diphthongo in ſecunda *Cenæum* Ptolemæus, & Strabo. IDEM.

45. *Euripon rapidum mare*] Eadem Strabo lib. IX. Plinius lib. II.

terno curſu [46] ſepties die ac ſepties nocte fluctibus invicem verſis, adeò immodicè fluens, ut ventos etiam ac plena ventis navigia fruſtretur. Aliquot [47] in ea ſunt oppida, [48] Iſtiæa, Eretria, Pyrrha, Neſos, Oechalia: verùm opulentiſſimæ Caryſtos & Chalcis. In Atthide Helene eſt, nota ſtupro Helenæ, & [49] Salamis excidio claſſis Perſicæ no-

II. cap. 97. & Livius lib. Annalium cauſſam rapidi curſus in ventos illic flantes referre videtur. Cicero *pro Murana*: *Quod enim fretum, quem Euripum tot motus, tantas, tam varias habere putatis agitationes fluctuum, quantas perturbationes, & quantos aſtus habet ratio comitiorum.* Boëthius, *Exæſtuantis fertur more Euripi.* Hinc tot Proverbia, & de Ariſtotele hic merſo fabula. SCHOTT.

Euripum vocant] Video Græcis Εὔριππον ſcribi geminata conſonante, Ariſtotel. IX. *Ethic.* ad Nicomachum, & Æſchin. *Orat. in Cteſiphontem*: πλείους τρεπόμενος τροπὰς τοῦ Εὐρίππου παρ' ᾧ ᾤκει. De morte Ariſtotelis in Euripo Philoponus & alii. IDEM.

46. *Septies die, ac ſepties nocte*] Scribo, *ſepties die ac nocte*, ex Strabone, Plinio, Seneca, & omnibus. Res eſt comperta vel parvis litterarum myſteriis initiato. PINTIAN.

Septies die, ac ſepties nocte] Nondum aſſentior Pintiano, qui alterum *ſepties* redundare putat, Plinii auctoritate. Seneca enim *Hercule Oetæo*, actu III.

Euripus undas flectit inſtabilis vagas,
Septemque rurſus flectit, & totidem refert,
Dum laſſum Titan mergit oceano jubar.

& Euſtathius *in Dionyſium*, καὶ αὐτὸς μὲν δὶς ἑκάστης ἡμέρας μεταβάλλει, ἑπτάκις δὲ τὸ ὅλον νυχθήμερον ὁ περὶ Εὔβοιαν Εὔριπος, περὶ ὃν φασι διατρίψαντα τὸν Ἀριστοτέλην καταλῦσαι τὸν βίον. SCHOTT.

47. *In ea ſunt oppida Heſtiaa*] Sic quidem Stephanus, & Homerus; at Xenophon ſecundo *Hellenicῶn* ſine diphthongo *Heſtiea*; Pauſanias *Iſtiaa* ſine adſpiratione & cum diphthongo ι in penultima; Thucydides *Heſtia* triſyllabῶs: nec in ullius dictionis Orthographia maior Auctorum diſſenſio. PINTIAN.

48. *Styra, Erethria, Pyraneſſos*] Scribendum puto, *Heſtiaa, Erethria, Pyrrha, Neſos.* De primis duabus Poëta eminentiſſimus πολυστάφυλόν τε Ἱστίαιαν, ab *Heſtiaa*, quæ ad Olympum eſt, deducto nomine. Idem Poëta Χαλκιδά τ' Ἐρέτριάν τε. Hæc autem *Eretria*, cujus mentio apud omnes eſt, etiam *Melaneis* appellabatur, à *Melaneo* Euryti patre, ſicut ab *Eretrio* Tirane, Phaëthontis filio, *Eretria.* De *Neſo & Pyrrha* Plinius, ceterique, in *Eubœa.* Fuit in adverſo tamen Eubœæ locus *Aſtyra*, ut ait Charax, juxta *Potnias*, niſi quis in Eubœam quoque id nomen tranſlatum, ut alia pleraque, cenſeat, atque ita malit *Aſtyra*, quàm *Heſtiaa*, ſcribere. BARBARUS.

49. *Salamis*] Subverſa eſt. OLIVAR.

Salamis exſcidio] Ad hanc inſulam Xerxis innumerabiles copiæ à

notior. Circa Peloponneſon [50] etiam nunc in Ægæo Pityuſa, & Ægina Epidaurico litori proxima, Trœzenio Calauria inter ignobiles [51] alias letho Demoſthenis nobilis. [52] In Myrtoo Cythera [53] contra Malean, Oenuſa & [54] Theganuſa contra Acritan. [55] In Jonio [56] Prote, Hyria, Cephalenia, [57] Neritos, Same, Zacynthos, Dulichium: & inter

à Græcis navali prælio ſuperatæ: ubi igitur vires ſuas mari afflictas videret, turpi conſilio aggreſſus aggerem in Salaminem deducere: in quem uſum mandabat Phœnicum naves converti. Hinc & Solon oriundus, teſte Laërtio. SCHOTT.

50. *Etiam nunc in Ægæo Phitiuſa*] Scribo *Pytiuſa* ex communi nomenclatura multarum Græciæ inſularum, à frutice videlicet pineo. PINTIAN.

51. *Aliàs leto Demoſthenis*] Interpungendum, *inter ignobiles alias*. SCHOTT.

52. *In Myrtoo Cythera contra Maleam emiſſa*] Aldus minus corruptè *Enuſſa*; Mariangelus, & ante eum Hermolaus, *Oenuſſa* legunt, ex Plinio, & antiquorum codicum fide. Sed neuter attigit veram lectionem: ſcribendum namque *Oenuſſæ* numero plurali ex Pauſania in *Meſſenicis*: *Poſt Acritam*, inquit, *portus eſt Phœnicus, & prope eum inſula Oenuſa*. Sunt & alteræ *Oenuſſæ* Chio finitimæ, plures tamen inſulæ ſunt, non una, ut falsò Hermolaus putavit, deceptus Stephani depravata lectione, in quo falsò ſcriptum eſt, νῆσος προσεχὴς Χίῳ: hoc eſt, *inſula admota Chio*, pro νᾶσοι προσίχεις Χίῳ, quod eſt, *inſulæ admota Chio*, ut liquet evidentiſſimè ex Herodoto in primo, & Thucydide in octavo; quorum auctoritatem ne ſequeretur Stephanus cauſam non habuit. In Orthographia diſſentiunt: Herodotus & Thucydides per duo *ſſ*, Pauſanias & Stephanus cum uno tantum ſcribunt. PINTIAN.

53. *Contra Maleam emiſſa, & Theganuſa contra Acritam*] Lectio pervulgata. Ego veſtigia ſagaciter odoratus, veram lectionem repræſentavi. *Oenuſſa* H. Stephanus pro *emiſſa* reponit: & mox *Aſteria*, pro *Hyria*; inſula quidem, ſed quæ hic non quadret; & pòſt, pro *Tuera*, unus codex *Thyatira* præfert. SCHOTT.

54. *Tegea, Niſſa, contra Acritam*] Scribendum, *Theganuſa contra Acritam*, ex Plinio, Ptolemæo. Eſt autem *Acritas*, Peloponneſi promontorium. Plinius tamen eam paulò ultra promontorium illud collocat, & utique in Laconico. BARBARUS.

55. *Ionio proſteria*] Legendum fortaſſe, *In Ionio Prote, Hyria*. De *Prote* in Ionio ſinu ante Peloponneſum, & Ptolemæus & Plinius. De *Hyria* cogitandum relinquimus, illud obiter teſtantes, vagum id multis urbibus eſſe vocabulum: *Zacynthon* quoque inſulam hoc ipſo tractu quandoque *Hyriam* fuiſſe nominatam. IDEM.

56. *Prote, Hyria*] Luxatum eſſe puto verborum ordinem: nulla enim inſula eſt *Hyria* præter *Zacynthon*, quæ aliquando dicta eſt *Hyrie*, auctore Plinio in quarto. Legendum itaque videtur *Zacynthos Hyrie*, more uſitato Melæ, ut diximus ad cap. I. lib. II. PINTIAN.

57. *Neritos*] Sic omnes hactenus editi. Lege *Nericos*, ex Hom. ult,

ter non ignobiles, Ulyſſis nomine Ithaca maximè illuſtris. In Epiro Echinades, & Strophades, olim Plotæ. Contra Ambracium ſinum Leucadia, & vicina Adriatico mari [58] Corcyra. Hæ Thracum Grajorumque terris objacent. At interius [59] Melos, [60] Oliaros, Ægilia, Cothon, Ios, Thia, [61] Thera, Gyaros, [62] Hippuris, Donyſa, [63] Cia, Icos, Chalcia, [64] Icaria, [65] Cinara, Niſyros, [66] Lebynthos, Calymnia, Syme. Hæ, quia diſperſæ ſunt, Sporades. [67] Ab eis [68] Cythnos, Siphnos, Seri-

ult. *Odyſſ.* *Nerites* enim Ithacæ mons, eodem auctore, & Strabone lib x. Γεωγεγραφημένων, & Euſtath. *Il.* β. Schott.

58. *Corcyra*] Nunc *Corfu*. Olivar.

59. *Nelos*] Scribendum *Melos*. Barbarus.

Melos] Hodie *Mil*. Olivar.

60. *Olearos*, *Ægina*, *Cathon*] Lego *Oliaros* per *i* in ſecunda, ex Strabone, Ptolemæo, Stephano: ut mendosè ſcriptum ſit, ubicunque aliter ſcriptum invenitur. Præterea *Cothon* non *Cathon* legendum ex Stephano, & Plinio. Pintian.

61. *Thera*, *Hyaros*] Scribo *Gyaros* ex Strabone & Stephano. Idem.

62. *Iporis*] Scribendum *Hippuris*, ex Plinio, ceteriſque. Barbarus.

Hippuris, *Donyſa*] Lego *Donuſia*, non *Donyſa*, ex Stephano, tradente tranſlatam fuiſſe à Baccho in eam inſulam Ariadnam, perſequente illam patre Minoe. Unde appellata fuit forma poſſeſſiva *Dionyſia*, ſed poſtea corrupto nomine dictam eſſe *Donuſiam*. Legendum igitur apud ſummum Poëtam *Donuſiam*, non, ut antehac legebatur, *Donyſam*, nam ratio carminis ſynizeſi figura defenditur. Pintian.

63. *Cianos*] Legendum videtur *Coos*, ex Strabone; aut *Cios* ex Ptolemæo, apud quem falsò in Græco exemplari ſcriptum reor *Cia* pro *Cios* facili lapſu ſcriptorum, duobus elementis *o* & *s* confuſis in unum *a*, etſi Hermolaus legit in Ptolemæo *Ciam*, cui equidem non aſſentior. Idem.

64. *Icaria*, *Pinaria*] Stephanus, Plinius & ceteri ferè omnes *Icaros*: Strabo variat. *Pinara* nullus meminit præter Plinium, apud quem tamen in codice vetuſto *Pyrana* legitur, non *Pinara*. Idem.

65. *Pinaria*] Plinius *Cinara*, nondum muto, quoniam & *Pinara* Lyciæ urbs fuit. Barbarus.

66. *Lebynthos*, *Calydne*, *Aſine*] Scribe per *i* in ſecunda *Lebinthos*, ex Strabone, & Plinii codice ſcripto. Pro *Aſine* autem fortè reponendum *Caſiæ*: nam à *Caſo* una Sporadum complures adjacentes inſulæ dictæ ſunt *Caſiæ* Straboni, Stephano, Homero. Pintian.

67. *Ab eis Sicynus*] Videtur ſcribendum *Sicenus*, penultima producta, ex Strabone, & Stephano, Ptolemæus per *i* in eadem *Sicinos*, ſed vitiosè puto. Idem.

68. *Cicynos*, & infra, *Mycon*] Scribendum *Sicynus*, ex Strabone, Plinio, Stephano, vetuſtis codicibus: item non *Mycon*, ſed *Mycones*, iiſdem auctoribus. Barbarus.

Hypanos, *Cythnos*, *Siphnos*, *Seriphos*] Aldus, *Hypanos*, *Sipanos*, Se-

Seriphos, Rhene, [69] Paros, Syros, Tenos, Myconos, Naxos, Delos, [70] Andros: quia in orbem jacent, Cyclades dictæ ſunt. Super eas jam in medio mari, ingens & centum quondam urbibus habitata [71] Crete, ad Orientem promuntorium Samonium, ad Occidentem [72] Κριῦ μέτωπον immittit: niſi major eſſet, Cypri ſimilis: multis famigerata fabulis, [73] adventu Europæ, Paſiphaes & Ariadnæ amoribus, Minotauri feritate fatoque, Dædali operibus & fuga, [74] Tali ſtatione atque morte: maximè tamen

Seriphos. Scribo, *Cythnos, Siphnos, Seriphos:* ex Ptolemæo & Strabone; apud quem in Græco codice *Cythros* pro *Cythnos* falsò ſcriptum eſt. In Plinio quoque *Citanos* depravatum pro *Cythnos.* PINTIAN.

69. *Paros, Syros*] *Scyros* inſula nobilis Rege Lycomede, & latebris Achillis ſuprà reddita eſt. Quapropter hic *Syros* meliùs quàm *Scyros* legetur, quam Homerus *Pſyriam* nominaſſe creditur. Clara Pherecyde alumno, cognomento Rhabio, ex Strabone & Stephano. Eadem menda in Ptolemæo Græcè. IDEM.

Paros, Syros] Pherecydes hic, de quo Pintianus *in Caſtigationibus, Syrius* fuit, proſæ inventor. Plinius lib. v. cap. 29. & lib. vii. cap. 56. Appuleius lib. II. *Floridorum*, & Strabo extremo lib. x. Diog. Laertius, & Suidas, qui & ipſe ex Strabone reſtituendus. Fuit verò hic Athenienſi Pherecyde longè antiquior. SCHOTT.

70. *Andros*] Nunc *Andria.* OLIVAR.

71. *Crete*] Nunc *Candia.* IDEM.

72. Κριῦ μέτωπον] Id eſt, *arietis frontem.* IDEM.

73. *Adventu Europæ*] Lego, *avectu Europæ:* ut illud Lucani,

—— *Nec fortior undis*
Labitur avecta pater Iſidos.

Neque enim Europa ſponte ſua advenit in Cretam, ſed rapta & avecta à Jove. Poſſet etiam legi *advectu*; Plinius *advectionem* dixit lib. x. cap. 1. ſed melior ſignificantiorque prior lectio. PINTIAN.

74. *Tum ſtatione atque morte*] Scribo, *Tali ſtatione*, &c. fuit hic *Talus* æreus gigas, ſolus ex ſeculo illo æreo ſuperſtes, quo narrant fabulæ donatam à Jove Europam ad cuſtodiam Cretæ inſulæ: tantæ perniciraris, ut ſingulis diebus univerſam inſulæ oram ter luſtraret. Is quum appulſos in Cretam Argonautas, poſt raptam Medeam, aditu inſulæ arceret, carminibus veneficiiſque Medeæ exſtinctus eſt, auctore Apollonio in quarto *Argonauticῶn.* Meminere etiam Orpheus, Zenobius, & Lucianus in *Philopſeude*; item ex noſtris Catullus. IDEM.

Tum ſtatione atque morte] Emendavimus, *Tali ſtatione atque morte*, teſtimonio multorum Auctorum. Nec ſubiit tunc Platonem citare in *Dialogo*, qui inſcribitur *Minos*, vel *de Lege.* Ejus verba ex tralatione Marſilii Ficini ſunt: *Eo planè veluti legum cuſtode per urbem uſus eſt Minos, ad reliquam verò Cretam cuſtode Talo. Talus enim ter quotannis pagos omnes luſtrabat, leges eorum obſervaturus, tabulis aereis leges ſculptas circumferens,*

tamen eo, quòd ibi [75] ſepulti Jovis penè clarum ve-
ſtigium ſepulcrum eſt, cui nomen ejus inſculptum
[76] eſſe accolæ oſtendunt. [77] Urbium notiſſimæ, 119
Gnoſos, Gortyna, Lyctos, Lycaſtos, [78] Holo-
pyxos, Panacra, [79] Cydonia, [80] Marathuſa, Di-
ctynna.

rens, unde area nominata ſunt. Hæc Plaro, cujus poſtrema illa verba, *unde area nominata ſunt*, vertit Marſilius, homo quidem mediocri ingenio, & eruditione, mediocri item Græcæ ac Latinæ Linguæ cognitione præditus, verum in humanis ſtudiis parùm verſatus, ſuper quam aſper & durus nimis Interpres. Transferre igitur debuit Ficinus, *unde areus appellatus eſt*: ſic enim Græca præferunt exemplaria; & *Talus* ipſe, ut probavi, *areus* à Poëtis fictus appellatuſque eſt, non leges. Sed de erroribus Marſilii in tralatione Plaronis, alio loco dicturi ſumus uberius. Idem.

Tali ſtatione] Hujus loci reſtitutio Jano Parrhaſio viro doctiſſ. debetur: is enim primus (niſi fallit memoria) ſic leg. vidit libro *De quaſitis per epiſtolam.* Tantæ autem celeritatis fingitur, ut totam Cretam uno die pedibus obiret: Orpheus, & Apollonius Rhodius lib. IV. *Argonaut.* Lucianus in Φιλοψεύδει, Catullus ad Camerium,

Non cuſtos ſi fingar ille Cretum.

Meminit & Zenobius in *Adagiis.* Schott.

75. *Sepulti Jovis*] Varro de litoralibus apud Solinum cap. 17. etiam ſuis temporibus affirmat ſepulcrum Jovis in Ida viſitatum. De hoc multa Arnobius in eruditis illis *adverſus Gentes* libris: quos propediem Caſpar Cardillus Villalpandeus emendatiores dabit. Hinc potiſſimùm mendaces habiti: Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γάστρες ἀργαὶ, apud D. Paulum I. cap. *ad Titum*, ex Epimenide Cretenſi: ſimiliter apud Ovidium, Lucanum, & Statium. Vide Lactantium lib. I. *Divin. Inſtitut.* & Cyprianum *de Idolis.* Itidem & *Curetes* dicti, quaſi curatores, ut Strabo lib. X. διὰ τὸ κουροτροφεῖν τὸν Δία, καὶ κόρους ὄντας ὑπουργεῖν. Salluſt. *Hiſtor. Fragm.* apud Lactant. lib. I. cap. 21. *Curetes quia principes intelligendi divina fuerunt, vetuſtatem ut cetera in majus componentem, altores Jovis celebraviſſe.* Idem.

76. *Eſſe accola oſtendunt*] Lego, *etiam accola.* Ex compendiis litterarum, ut fieri amat, natus error. Idem.

77. *Urbium notiſſima Gnoſos*] Cum duplici ſſ *Gnoſſos* Strabo & Ptolemæus. Pintian.

Urbium notiſſime] Plinius XL. urbes numerat, lib. IV. cap. 12. Solinus cap. 17. *Non ſtipata centum urbibus, ſicut perhibent qui prodigè lingua largi ſunt*, (ſic enim legi malim, quàm *largiti*) *ſed magnis & ambitioſis oppidis, quorum principatus eſt penes Gortynam, Cydona, Cnoſſon, Therapnas, Dium, Lyctum.* Schott.

78. *In Creta Clopixos & Cameracuſa*] Scribe, *Holopyxos & Manathuſa*, ex Plinio: quamquam ſcriptum eſt *Manathuſa.* Vereor ne *Marathuſa* legendum ſit, à feniculis, nam & inſulæ hoc nomine habentur aliquot. Quid ſi *Amaracuſa*, quaſi ab Amaraco? Barbarus.

79. *Cydon, Manethuſa, Dictynna*] Lego *Marathuſa* ex Plinii vetuſto codice, hoc eſt, *feniculariæ*; nam & inſula eſt apud Clazo-

menas

ctynna. Inter colles, quòd ibi nutritum Jovem accepimus, fama Idæi montis excellit. [81] Juxtà eſt Aſtypalæa, [82] Naumachos, Zephyre, Chryſe, Gaudos, [83] & quas Muſagoros numero tres, uno tamen vocabulo appellant: atque, [84] unde Carpathio mari cognomen eſt, Carpathos. In Adria [85] Apſoros, Dyſcelados, [86] Apſyrtis, Iſſa, Pityia, Hydria, [87] Electrides, nigra Corcyra, Tragurium, Diomedia, [88] Æſtria, Saſon, atque, ut Alexandriæ, ita Brunduſio

menas hoc etiam nomine à copia feniculi, ut tradunt Stephanus, Thucydides, Plinius. *Dictamnum* quoque Ptolemæus, non *Dictynna*. *Dictynnai* promontorii meminit Strabo. PINTIAN.

80. *Manethuſa*] Libri vett. *Marathuſa*: & ſup. *Cnoſſos*, ſcrib. geminato ſibilo, & cappa, ex Hom. & Græca conſuetudine. SCHOTT.

81. *Juxtà eſt Aſticla*] Rectè qui pro *Aſticla* ſubrogaverunt *Aſtypalaa*: nam de inſulis Rhodo propinquis hic agitur. *Aſtypalaa* verò inter *Con*, *Rhodon*, & *Cretam* ponitur à Strabone. Scribendum autem *Aſtypalaa* cum *ypſilon* in ſecunda & *a* diphthongo in quarta, ex omnibus, item ex Etymologia. PINTIAN.

82. *Numachos*, *Zephyro*, *Griſe*, *Caudos*] Plinius, *Maulocos*, *Zephyre*, *Chryſe*, *Gaudos*. De *Gaudo* etiam Callimachus atque Strabo. BARBARUS.

Naumachos, *Zephyre*, *Criſe*] Vetus Plinii codex *Naulochos*, non *Naumachos*: & *Chryſe* ſcribo; quo nomine habetur alia inſula in India. Poſcit id quoque Etymologia. PINTIAN.

83. *Et quas Muſagoros numero tres, uno tamen nomine* &c] Plinius etiam cum Pomponio lib. IV. cap. 12. *Muſagoros* appellat: at in antiquiſſimo Toletano exemplari, non *Muſagoros* habetur, ſed *Muſagorus*, terminatione Græca. Quare & in Pomponio, unde mutuatus eſt Plinius, *Muſagorus*, non aliter, ſcribendum cenſeo. IDEM.

84. *Unde Carpathio mari*] Vide Strabonem lib. X. extremo. SCHOTT.

85. *Aſporos*, *Dicedalos*, *Abſyrtis*] Plinius, *Abſoros*, *Celaduſe*, *Abſyrtis*. Item paulò pòſt, non *Ticana*, ſed *Truenes*, nec *Phleciridos*, ſed *Electrides*, nec *Lingarium*, ſed *Tragurium*. De quibus multa libro ejus 3. perſequuti ſumus. BARBARUS.

Trucones] vv. cc. *Titana*. Herm. Barbarus pro *Abſoro Ticana* legit, niſi aut memoria lapſus eſt; aut ſcribæ peccatum. *Abſorus* Straboni Ἀψύρτιδες. SCHOTT.

86. *Coladuſo*, *Abſyrtis*] Scribendum numero plurali cum *a* diphthongo in poſtrema *Celaduſæ*, ex Plinio in fine tertii, & *Abſyrtides*, non *Abſyrtis*. Licet Hermolaus antiquam lectionem retinear. Sed numero plurali *Abſyrtides*, non *Abſyrtis*, ut Hermolaus legit, Ptolemæus, Strabo, Stephanus, Plinius, omnes. PINT.

87. *Electrides*] *Electrida* primo ordine, Stephanus. IDEM.

88. *Æſtria Aſine*] Legendum fortaſſe non *Æſtria Aſino*, ſed *Scardona*, auctore Ptolemæo: ut Librarii ex una dictione, quæ illorum eſt diligentia, duas fecerint. IDEM.

duſio adjacens Pharos. [89] Sicilia (ut ferunt) aliquando continens, & agro Brutio annexa, pòſt [90] freto maris Siculi abſciſſa eſt. Id anguſtum & anceps alterno curſu modò in Thuſcum, modò in Ionium pelagus perfluit, atrox, ſævum, & Scyllæ Charybdiſque ſævis nominibus inclitum. Scylla ſaxum eſt, Charybdis mare, utrumque noxium appulſis. Ipſa ingens & tribus promuntoriis in diverſa procurrens, Græcæ litteræ imaginem, quæ Delta dicitur, efficit. [91] Pachynum vocatur, quod Græciam ſpectat: [92] Lilybæum, quod in Africam: [93] Peloris, quod in Italiam vergens Scyllæ ad-

89. *Sicilia*] Nomen retinet. Olivar.

Sicilia aliquando continens] Plinius lib. III. cap. 8. Juſtinus lib. IV. Solinus cap. II. Thucyd. lib. VI. Virg. III. *Æneid.* Cic. *Verrina* VI. & Salluſt. in *Hiſt. Fragmentis*: *Italiam conjunctam Siciliæ conſtat fuiſſe: ſed medium ſpacium aut per humilitatem obrutum eſt aquis, aut propter anguſtiam ſciſſum: inde Rhegium nominatum.* Schott.

90. *Freto maris Siculi*] Nunc dicto *El far de Meſina.* Olivar.

91. *Pachynum*] Nunc *Cabo Pacino.* Idem.

Pachynum vocatur, quod Græciam ſpectat] Strabo, Ptolemæus, Stephanus, Dionyſius Byzantius, *Pachynus* in recto, non *Pachynum*; item Ruffus Feſtus,

In matutinos Pachynes producitur ortus.

Idem error caſtigandus in Plinio. Pintian.

92. *Lilybæum, quod in Africam*] Dionyſius *Lilyben* nominat. Idem.

93. *Pelorum, quod in Italiam vergens*] Scribo *Pelorus*, non *Pelorum*, ex Ptolemæo & Marciano. *Pelorias* eſt Straboni & Stephano. Variat Solinus, modò hoc, modò illo nomine utens. Thucydides quarto, & Dionyſius Byzantius *Peloris*, Silius *Pelorus* nominat lib. XIV.

—— *Arenoſa tellit ſe mole Pelorus.* Idem.

Peloris] Auſus fui deſerere editiones præcedentes, in quibus pleriſque eſt *Pelorum*, quum in ſcripto libro reperiſſem *Pelorus.* In quo vocabulo diſputat quidem Pintianus, quàm variè pronuntietur; nempe *Pelorias*, *Peloris*, *Pelorus*, & ſe ſcribere teſtatur *Pelorus* ex Ptolemæo & Marciano. Sed noſtræ lectioni fides eſt ab ipſa Pomponii manu, infrà ſcribentis *Pelorida*, quam ſcripturam tenent concordes MSS. quam terminationem nunc ei diſplicuiſſe, vel etiam maluiſſe nunc ſcribere *Pelorias*, mox autem *Pelorida*, (quod nobis imponit editio Voſſii) nulla cauſa eſt, cur putemus, præſertim eò dirigentibus quoque antiquis libris. Similis ineptiæ exemplum editur lib. III. cap. 7. ubi in editis ſcribunt *elephantes*; paullò poſt autem *elephantis maximis.* Hæc quoque ipſis variandi ratio placet: quam quis credat placuiſſe Pomponio, maximè quum in priore loco in MS. (& in Mediolanenſi Frater) in-

adverſum eſt. Cauſa nominis, Pelorus guberna-tor ab Annibale ibidem conditus; quem idem vir profugus ex Africa, ac per ea loca Syriam petens, quia procul intuenti videbantur continua eſſe litora, & non pervium pelagus, proditum ſe arbitratus occiderat. Ab eo ad Pachynum ora, quæ extenditur Ionium mare attingens, hæc fert illuſtria, [94] Meſſanam, [95] Taurominium, [96] Catinam, [97] Megarida, [98] Syracuſas, & in iis mirabilem Arethuſam. Fons eſt, in quo viſuntur [99] jacta in Alpheum amnem, ut diximus, Peloponneſiaco litori infuſum: unde ille creditur non ſe conſociare pelago, ſed [100] ſubter maria terraſque depreſſus, huc

age-

invenerim *elephantos*, ut nunc quoque rurſus edidi? imò eandem terminationem, ex omnibus ſibi inſpectis, ut reor, edat Voſſius, qui tamen conjicere audet *elephantas*. Adverte, Lector; an in hac nota dixi in duobus libris manu exaratis *Pelorus* ſeriptum me reperiſſe? Id ut credas, impingit tibi Voſſius, tam licenter mendax. Rectum eſſe utrumque tam *Peloris* quàm *Pelorias* non negavi. In Strabone non ſic propinqua demonſtrabit Voſſius Πελωριάδα & Πελωρίδα, ut in Mela connectit *Pelorias* & *Pelorida*. Gronov.

94. *Meſſanam*] Nunc *Meſinam*. Olivar.

95. *Tauromenium, Catinam, Megarida*] Scribo *Catanen*, non *Catinam*; & *Megara*, non *Megarida*, utrumque ex Strabone, Stephano, Ptolemæo, Thucydide, Xenophonte ſecundo *Hellenicῶn*, à quibus in Orthographia Græcarum dictionum libentiùs ſto, quàm à Plinii & Pomponii & Latinorum Auctorum depravatiſſimis exemplaribus. Nec apud me rationes Hermolai in contrarium ullius ſunt ponderis. *Megarenſes* antè *Hyblæi* dicti Straboni, Stephano, Thucydidi. Diſſentiunt Ptolemæus & Pomponius. *Tauromenium* penultimam producit, ſcribitur enim cum *ei* diphthongo Stephano. Nec video cur Hermolaus *Taurominium* pronunciet; non *Tauromenium*. Pintian.

Taurominium] Nunc *Taverneræ*. Olivar.

96. *Catinam*] Nunc eſt *Catania*. Idem.

97. *Megarida*] Nunc *Agoſta*. Idem.

98. *Syracuſas*] Nunc eſt *Saragoſa de Sicilia*. Idem.

99. *Jacta in Alphæum amnem*] Scribendum ſine ulla diphthongo *Alpheum*. Habet tamen apud Græcos diphthongum *ei* in penultima, quæ ſolet apud nos verti in *i* vel *e* longum, ex Strabone, Stephano, Pauſania, & omnibus. Pintian.

100. *Subter maria*] Hinc Arethuſam fontem Siciliæ ab eo amatum fabulantur Poetæ, Ovid. v. *Transform*. Lucanus lib. III. Statius Papinius *Sylvis*, & Silius lib. XIII Virgil. *Ecloga* x. & *Æneid*. III. Pauſanias lib. v. & ex Pindaro Cic. XII ad *Atticum* epiſt.

V.

agere alveum, atque hîc ſe rurſus extollere. Inter Pachynum & Lilybæum [101] Acragas eſt, & [102] Heraclea, & Thermæ. Inter Lilybæum & Pelorida [103] Panormus & Himera. Interiùs verò [104] Leontini, [105] Centuripinum, & Hybla, aliæque complures. Famam habet [106] ob Cereris templum Enna. Præcipui montium Eryx maximè memoratus ob delubrum Veneris ab Ænea conditum; & [107] Ætna, quæ Cyclopas olim tulit, nunc aſſiduis ignibus flagrat. De amnibus Himera referendus, [108] quia in

v. Moſchi verſus Græcos, qui hoc Naturæ miraculum Amoriſque vim eleganter depingunt, libet adſcribere:

Ἀλφειὸς μετὰ Πίσαο ἐπὴν κατὰ πόντον ὁδεύει,
Ἔρχεται εἰς Ἀρέθυσαν ἄγων κοτινηφόρον ὕδωρ,
Ἕδνα φέρων φύλλα, καὶ ἄνθεα, καὶ κόνιν ἱράν,
Καὶ βαθὺς ἐμβαίνει τοῖς κύμασι· τὰν δὲ θάλασσαν
Νέρθεν ὑποτροχάει, κοὐ μίγνυται ὕδασιν ὕδωρ:
Ἃ δ' οὐκ οἶδε θάλασσα διερχομένου ποταμοῖο.
Κῶρος δεινοθέτας, κακομάχανος, ἀλλὰ διδάσκων
Καὶ ποταμὸν διὰ φίλτρον ἔρως ἐδίδαξε κολυμβᾶν.

Apponam & Latinos aliquando à me factos:

Flumen & Alpheus, Piſam circa, in mare tendit
Præcipitans, Arethuſa tuis ut miſceat undis
Uber aqua: folia & flores evelvit, arenaſque,
Et fluvios ſubter jam labitur, & mare, longè.
Attamen illius vitat contingere fluctus:
Hinc adeò ignorat infra ſe tendere amantem.
Improbe Amor, quid non mortalia pectora cogas,
Spicula ſi interquens ita flumina nare docebas?

Obſerva, malè vulgò *Alphæum* cum diphthongo excudi. SCHOTT.

101. *Agragas*] Nunc *Gergenti*. OLIVAR.

102. *Heraclea & Thermæ*] Stephanus & Plinii vetus codex *Therma* ſingulari numero, Ptolemæus *Thermæ* plurali. PINTIAN.

103. *Panormus*] Nunc *Palermo*. OLIVAR.

104. *Leontini*] Ptolemæus *Leontium*. PINTIAN.

105. *Centuripinum*] *Centoripa* cum *e* in ſecunda & neutro genere Strabo, & Thucydides; *Centuripa* cum *u* in eadem & diphthongo *æ* in extrema Ptolemæus. IDEM.

106. *Ob Cereris templum Enna*] Cicero VI. *Verr.* Sæpe hoc nomen oſcitantia Librariorum in *Ætna* vocem affinem commutatum: ut in Auctore *Viror. illuſtrium*, in Atilio Calatino: quem nuper emendavimus & Commentario illuſtravimus. SCHOTT.

107. *Ætna*] Non flagrat: nec ex vicinis aliquis eſt, qui hoc viderit. Nunc dicitur *Belear*. OLIVAR.

108. *Quia in media admodum ortus*]

in media admodum ortus, in diverſa decurrit, ſcindenſque eam utrinque, alio ore in Libycum, alio in Thuſcum mare devenit. Circa Siciliam [109] in Siculo freto eſt Æaæ, quam [110] Calypſo habitaſſe dicitur;

tus] Conſiderandum, an ſit melior lectio diviſim *ad modum*, hoc eſt, *ad menſuram*. PINTIAN.

109. *In Siculo freto eſt Æae, quam Calypſo habitaſſe dicitur*] Plinius, *Altera*, inquit, *Calypſus, quam Ogygiam appellaſſe Homerus exiſtimatur*, in quam videlicet, ut ait Stephanus, Ulyſſes naufragus evaſit. BARBARUS.

In Siculo freto eſt Æae, quam Calypſo habitaſſe dicitur] Homerus decimo *Odyſſea*, & Apollonius quarto *Argonauticω̃n Circen* ſcribunt habitaſſe inſulam *Ææam*, non *Calypſo*: quos ſecutus Virgilius tertio *Æneidos Ææam* appellavit inſulam Circes, noto verſu: ubi *Ææ* nomen eſt inſulæ, non coguomen Circes, ut Servius Grammaticus putavit. Neque enim *Circe* dicta eſt *Ææa*, aut unde putat Servius, aut ab inſula quam habitavit, ſed ab *Æa* urbe Colchorum, auctore Strabone in primo. Quia verò Ulyxes utranque amavit, & inſulæ, quas habitaverunt, in eodem ſunt mari Tyrrheno non longè à ſe diſſitæ, Pomponius pro *Circe* accepit *Calypſo*. In quem errorem incidit etiam Ariſtoteles ſecundo *Ethicorum* non longe à fine, quod Aſpaſius quoque ejus Interpres notavit. Propertius etiam in tertio *Calypſo Ææam* appellavit, non quòd *Ogygia* inſula, quam habitavit, alio nomine dicta ſit *Ææa*, & ab inſula cognominata ſit ipſa *Ææa*: nam inſulam, quam *Calypſo* incoluit, Homerus *Ogygiam* nominat in ſeptimo *Odyſſea*; Apollonius *Nymphaam* in quarto; & ab utroque diſſentiens Callimachus *Gaudon*: nemo *Ææam*. Dicta eſt igitur à Propertio *Calypſo Ææa* ab eadem urbe Colchorum *Æa*, in qua regnavit *Æetes* frater Calypſus: *Solis* enim ambo filii fuerunt, ſecundum quoſdam, referente celeberrimo apud Græcos Grammatico Zeze in *Lycophronis expoſitione*: licet Homerus *Odyſſea* ſeptimo Atlantis filiam *Calypſo* faciat, non Solis, & Homerum ſecutus Apollonius in quarto. Meminit & *Ææa* inſulæ, quam Circe habitavit, Procopius Hiſtoricus in primo. Porro ab *Æa* ſive *Ææa* Colchorum urbe deduci gentile nomen *Ææus*, Stephanus docet. Addo ex Interprete *Homeri* in decimo *Odyſſea*, *Ææam* inſulam fuiſſe prius, quod nunc eſt promontorium *Circaum* ab illa denominatum, ex quorundam opinione. PINTIAN.

110. *Calypſo habitaſſe dicitur*] Imò *Circe*: μνημονικὸν ἁμάρτημα, magnis etiam ingeniis non infrequens. Sed eò venia faciliùs Pomponio dabitur, quòd & in eundem lapidem Ariſtot. Philoſophorum coryphæus impegerit ſecundo *Ethic. ut Calypſo*, inquit, *monebat: Extra fluctum & fumum navem adige*. *Circe* enim (quod & Argyropolus repoſuit) dixiſſe oportuit ex Hom. XII. *Odyſſ.*

Ὡς τοῦ μὲν καπνοῦ καὶ κύματος
ἐκτὸς ἔεργε
Νῆα.

Contrà quoque *Circe* tribuit, citrum, hederam, & laricem urere ſolitam, Virg. Poëtarum princeps, & eum ſecutus Plinius lib. XIII. cap. 16. quod erat *Calypſus*, auctore Homero X. *Odyſſ.* Talia in Cic. peccata. Agellius lib. XV. cap. 6. *Noct. Attic.* & Politianus *Miſcellan.* cap. 53. annotavit. Victorius quo-

dicitur; Africam verſus [111] Gaulos, [112] Melita, Coſura; [113] propius Italiam Galata, & illæ ſeptem, quas Æoli appellant, Oſteodes, [114] Lipara, Heraclea, Didyme, Phœnicuſa, ac ſicut Ætna perpetuo flagrantes igne Hiera & Strongyle. [115] Sed 165
[116] Pi-

quoque *Variar. Lect.* lib. II. cap. 15. & III. cap. 3. & Muretus lib. XIV. cap. 20. *Variar. Lect.* SCHOTT.

Calypſo habitaſſe] Annotaveram Ariſtotelis II. *Ethicorum* ad Nicomachum μνημονικὸν ἁμάρτημα, Calypſoni ea tribuentis, quæ Circes ſunt, Euſtathium Scholiaſten ſecutus. Pòſt inſpecto Homero, Ulyſſis eſſe didici, gubernatorem hortantis ut Charybdim vitet, Ὀδυσσ. μ. v. 217.

> Σοὶ δὲ κυβερνῆθ᾽ ὧδ᾽ ἐπιτέλλομαι &c.

SCHOTT.

111. *Caulot .... Halaza*] Plinius & alii, *Gaulos* & *Galata*. BARBARUS.

112. *Melita*] Nunc *Malta*. OLIVAR.

113. *Propius Italiam Galata & illa ſeptem quas Æoli appellant: Oſteodes*, &c.] *Oſteodem* neque Strabo, neque Plinius, neque quod ſciam alius inter Æolias numerat: quapropter exiſtimo erratum eſſe in ordine verborum, legendumque, *Propius Italiam Galata, Oſteodes, & illa ſeptem*, &c. Scribendum autem cum adſpiratione in poſtrema *Galatha*, ex Ptolemæo & Plinii vetere codice, quamvis Ptolemæus cum *c* in principio *Calatha*. PINTIAN.

114. *Lipara, Veracia, Didyma, Phœnicuſſa, Ericuſſa. Ætna perpetuo flagrat igne. Hiera, & Strongyle*] Sic Aldi habent exemplaria. Scribendum arbitror, *Lipara, Hiceſia, Didyme, Phœnicuſſa, Ericuſſa, & quæ perpetuo flagrant igne Hiera & Strongyle*: ex Strabone, Ptolemæo, Plinio, Marciano, Solino, & Homeri Interprete in decimo *Odyſſeæ*, qui *Hiceſiam* pro Euonymo ponit inter Æolias. Ptolemæus utramque locat prope Siciliam. Vel ſi magis placet lege: *& quæ, ut Ætna, perpetuo flagrant igne Hiera & Strongyle*, ex Diodoro. De perpetuis harum incendiis præter citatos Auctores meminere etiam Apollonii Rhodii Expoſitores in quarto. Illud non omittendum, ceteris unitatis numero eſſe *Didyme*; Pauſaniæ verò plurium numero *Didyma*. Item inſulas illas *Ericuſſam*, & *Phœnicuſſam* à Ptolemæo *Ericode*, & *Phœnicode* appellari, non etiam à Strabone, ut Hermolaus ſomniavit. IDEM.

115. *At Pithecuſa, Leucothea, Ænaria*] *Pithecuſa* plurali numero Strabo, Ptolemæus, Stephanus; quorum Strabo & Ptolemæus cum ſimplici *s* ſemper *Pithecuſa*; Stephanus cum duplici. Ovidius quoque numero plurali,

> *Colle Pithecuſas habitantum nomine dictas.*

Præterea videtur legendum permutato dictionum ordine, *Pithecuſſa, Ænaria, Leucothea*: ut ſervet morem ſuum ſæpe jam inculcatum, conjungendi duo locorum propria nomina: nam *Pithecuſſa* alio nomine dictæ ſunt *Ænaria*, ab ſtatione navium Æneæ, auctore Plinio lib. III. IDEM.

[116] Pithecuſa, Leucothea, Ænaria, Sinonia, Capreæ, Prochyta, Pontiæ, [117] Pandateria, [118] Phitonia, Palmaria, Italico lateri, citra Tiberina Oſtia objacent. Ultra aliquot ſuut parvæ, [119] Dianium, Igilium, Carbania, Urgo, Ilva, Capraria. [120] Duæ gran-

116. *Pithecuſa*] Plinius *Ænariam*, *Inarimen*, & *Pithecuſam* pro eadem habet lib. III. cap. 6. Appianus lib. V. *belli Civilis*, & Steph. Πιθηκοῦσαι duplici ſſ. Hanc *Arimam* Homero, *Inarimen* Virgilio dictam contendit Nicolaus Erythræus *in Virg.* SCHOTT.

117. *Pandataria*] Stephanus & Plinii antiquum exemplar: item Cornelius Tacitus lib. XIV. & Varro in tertio *de Re Ruſtica* cum *a* in tertia *Pandatoria*, Ptolemæus cum *o* magno in eadem *Pandatoria*; Strabo *Pandaria*, ſi codex vitiatus non eſt, quod vereor. PINTIAN.

118. *Phytonia*, *Parmaria*] Lego *Pinton*, non *Phytonia*, ex Marciano, & Plinio: cujus verba depravata, ut poſthac emendatè legantur, libuit ſubtexere ex lib. III. cap. 6. *Etiamnum*, inquit, *anguſtias eas arcentibus inſulis parvis, quæ Cuniculariæ appellantur, itemque Phitonis foſſa, à quibus fretum ipſum Taphros nominatur.* Scribendum ex vetuſto Plinii exemplari: *Etiamnum anguſtias eas artantibus inſulis parvis, quæ Cunicularia appellantur, itemque Pintonis & foſſa.* Romana exemplaria *Pinton* & *foſſa* legunt, non minus p obanda lectione. Nec me movet Ptolemæus, qui eam inſulam *Phintonem* nominat: multis enim Græci adſpirant, quæ Latini per tenuem efferunt, & è contrariò. Sciendum tamen *Pintonem*, ſive mavis *Phintonem*, inſulam, non eſſe ex earum numero quæ ſunt citra Tiberis oſtia, quas hîc Pomponius refert, ſed ex illis quæ ultrà ſunt. Quamobrem inter Tranſtiberinas locanda eſt, errore Librariorum hîc poſita. Præterea legendum videtur *Palmaria*, non *Parmaria*, ex Plinio & Marciano, à palma arbore, unde & *Phœnicuſſa* inter Æolias nominata, & duæ aliæ eodem nomine in ſinu Libyco prope Carthaginem Stephano. Adſtipulatur etiam Varro libro *de Re Ruſtica* tertio: *Hoc*, inquit, *ita fieri apparet in inſulis propinquis Pontia, Palmaria, Pandatoria.* IDEM.

119. *Dianium*, *Iginium*, *Corbania*] Plinii vetus exemplar & Romana lectio, itemque Marcianus *Igilium* legunt, non *Iginium*, ut Hermolaus agnoſcit: haud ſanè, ut mihi videtur, rectè. Quapropter legendum puto *Ægilium* ſive *Ægilion*: ut quemadmodum dicta eſt altera inſula *Ægilos*, id eſt, *Capraria*; ita hæc forma diminutiva appellata ſit *Ægilion*, id eſt, *Capellaria*, & *minor Ægilos*. *Carbaniam* putat Hermolaus eam eſſe quæ à Plinio dicta ſit *Barpana*; cui nec aſſentio omnino, nec diſſentio. In alterutro erratum conſtat, in utro incertum. IDEM.

120. *Duæ grandes fretoque diviſa Ethruſco*] Non eſſe attentandum verbum *Ethruſco* perſuadere videtur Plinius in tertio: *In Liguſtico*, inquit, *mari eſt Corſica, quam Græci Cyrnon appellavere, ſed Thuſco propior.* Nihilominus pendeo animi, dubiuſque ſum *Taphro* ne hîc an *Ethruſco* legendum ex eodem Plinio; cujus verba paulò antè relata ſunt: *Itemque Pinton & foſſa, à quibus fretum ipſum Taphros nominatur.* IDEM.

121.

grandes, fretoque diviſæ Corſica & Sardinia, quarum [121] Corſica Etruſco litori propior, [122] intra latera tenuis & longa, præterquam [123] ubi Aleria [124] & Mariana coloniæ ſunt, à Barbaris colitur. [125] Sardinia Africum pelagus attingens, [126] niſi quòd in Occidentem quàm in Orientem anguſtius ſpectat, par & quadrata undique, & nuſquam non aliquanto ſpatioſior quàm ubi latiſſima eſt Corſica. Ceterum [127] fertilis, & ſoli quàm cæli melioris: atque ut fecunda, ita penè peſtilens. In ea antiquiſſimi po-

pu-

121. *Corſica*] Nomen retinet. OLIVAR.

122. *Inter latera tenuis & longa*] Melior lectio, *ſed longa*. Ceterum hæc verba non videntur convenire *Corſica*, ſed *Sardinia*, de qua ſtatim ſubjicit; quæ ideo dicta eſt *Ichnuſa* & *Sandaliotis*, quòd longitudine & laterum anguſtia ſoleæ ſive humani veſtigii effigiem exprimat, Stephano, Pauſaniæ, Plinio, Solino, Marciano & reliquis. PINTIAN.

123. *Ubi Aleria & Mariana coloniæ ſunt*] Scribe *Mariana*, non *Mariana*, ex Ptolemæo, Plinio, Solino. IDEM.

124. *Et Mariana*] Sic edidi, ſequutus viros doctos & MSS. quos novi duo, (& manifeſtè ex Mediolan idem notavit Frater) non *Mariana*, ut nuper. Sic quum ſcripſi, intelligis vel inprimis Cluverium à me ſignati: ille præcipuè deſcripſit Corſicam: ille ſic citavit: ille locum Ptolemæi citat, Marianam utramque notat. Et tamen immodica in balbutiendo lingua Voſſii id ipſum nunc voluit præcipere, quaſi rem haberet cum templi camillis. Ego verò etiam ſcripſi mox *Sulci*, non *Sulchi*, quia illud videntur ſervaſſe ab Auctore iidem codices, præferentes *Sula*, & maximè, quia flocci non facio Voſſium univerſum cum integra *Appendice*. GRONOV.

125. *Sardinia*] Nunc *Sardengna*. OLIVAR.

126. *Niſi quòd in Occidentem quam in Orientem anguſtius ſpectat*] Corrigendum puto: *niſi quòd ab Occidente quàm ab Oriente anguſtius patet*, ex Plinio in tertio: *Sardinia*, inquit, *ab Oriente patens*, &c. quæ verba refert etiam Marcianus. PINTIAN.

Niſi quòd in Occidentem] Nihil muto, contra Pintianum, Salluſtium enim eſt imitatus lib. II. *Hiſtor. Sardinia in Africo mari facie veſtigii humani, in Orientem quàm in Occidentem latior prominet. Inde Ichnuſa appellata.* SCHOTT.

127. *Fertilis, & ſoli quàm cæli melioris*] Peſtilentia cælique inclementia infamis *Sardinia*. Hinc Tacitus II. *Annal.* ſub Tiberio factum S. C. refert, ut quatuor millia Judæorum & Ægyptiorum in Sardiniam deportarentur: qui ſi interiiſſent ob gravitatem cæli, vile damnum habitum. Martial. lib. II.

Nullo fata loco poſſis excludere; quum mors
Venerit, in medio Tibure Sardinia eſt.

Clau-

pulorum ſunt Ilienſes. [128] Urbium antiquiſſimæ [129] Calaris & Sulci. At in Gallia, quas referre conveniat, ſolæ ſunt Stœchades, ab ora Ligurum ad Maſſiliam uſque diſperſæ. [130] Baleares in Hiſpania contra Tarraconenſia litora ſitæ, non longè inter ſe diſtant, & ex ſpatio ſuo cognominibus acceptis, [131] majores, [132] minoreſque perhibentur. Caſtella ſunt [133] in minoribus, [134] Jamno & Mago: [135] in majoribus, [136] Palma & [137] Pollentia coloniæ. [138] Ebuſos è regione promuntorii, quod in [139] Sucro-

Claudian. lib. *de Bello Gildonico* extr. & Aurel. Victor *de Viris illuſtr.* in C. Graccho. Idem.

128. *Urbium antiquiſſima Calaris & Sulchi*] Sunt qui *Calaris* probent, inter quos eſt & Hermolaus. Nos contrà ex Strabone, Stephano, Ptolemæo, Pauſania, Marciano, Plinio, utique ſcripto, *Caralis* defendimus; ſicubi aliter ſcriptum ſit perperam ſcriptum aſſerentes. Stephanus *Caraliam* nominat. Præterea Strabo aſpiratè *Sulchi*: Ptolemæus ſine adſpiratione *Solci*: Plinius *Sulcis*: Pauſanias *Sylci*, etſi in eo mendosè *Syllus*, pro *Sylcus* ſcriptum leges. Sed quoniam hæc Corſicæ & Sardiniæ relatio, ita confusè & præpoſterè ſcripta eſt, ut neutri quod ſuum eſt, redditum videatur; viſum eſt faciendum, ut ſubjicerem quo pacto reſtitui fortaſſe in integrum poſſit. Scribendum igitur, ut reor, hoc verborum conceptu: *Quarum Corſica litori propior par & quadrata undique, praterquam ubi Aleria & Mariana colonia ſunt, à Barbaris colitur. Sardinia Africum pelagus attingens, inter latera tenuis, ſed longa; niſi quod ab Occidente quam ab Oriente anguſtius patet, & nuſquam non aliquanto ſpatioſior, quam ubi latiſſima eſt Corſica*, &c. Pintian.

129. *Calaris*] Nunc *Caller*. Olivar.

130. *Baleares*] Duæ ſunt. Idem.

Baleares in Hiſpania] Ptolemæus cum duplici *ll* & *i* in ſecunda *Balliarides*: Strabo *Balerides* cum uno tantum *l*: Stephanus *Bliarides*. Pintian.

Baleares] Nonnulli à *Baleo* Herculis comite derivant: alii, παρὰ τὸ βάλλειν, *à jaculando*, quod fundæ peritiſſimi, in qua à puero exercebantur, nec aliter cibum capere poterant. Hinc etiam *Gymneſia* Græcis dictæ, Florus lib. III. cap. 8. Lycophron, Suidas, & Vegetius lib. I. cap. 16. Schott.

131. *Majores*] Nunc *Mallorca*. Olivar.

132. *Minores*] Nunc *Minorca*. Idem.

133. *In minoribus Samo & Mago, in majoribus Parma & Polentia*] Ptolemæus, & ferè Plinius, non *Samo*, ſed *Jamno*, ſive *Jamna*. Item non *Parma*, ſed *Palma*. Barbarus.

134. *Jamno, & Mago*] Ptolemæus *Jamna*, non *Jamno*. Pintian.

135. *In majoribus Palma & Polentia*] Ptolemæus *Palma* & *Pollentia* cum duplici *ll*: Strabo, *Palama & Potentia*. Idem.

136. *Palma*] Quæ nunc dicitur *Mallorca* civitas. Olivar.

137. *Polentia*] Nunc *Polenza*. Idem.

138. *Ebuſos*] Nunc *Aginſſa*. Idem.

139.

cronenſi ſinu Ferrariam vocant, eodem nomine urbem habet, frumentis tantummodo fecunda, at alia largior, & omnium animalium, quæ nocent, adeo expers, ut nec ea quidem, quæ de agreſtibus mitia fiunt, aut generet, aut, ſi invecta ſunt, ſuſtineat. Contrà eſt [140] Colubraria, cujus meminiſſe ſuccurrit, quod cum ſcateat multo ac malefico genere ſerpentum, & ſit ideo inhabitabilis, tamen ingreſſis eam, intra id ſpatium, quod Ebuſitana humo circumſignaverunt, ſine pernicie rata eſt, iiſdem illis ſerpentibus, qui ſolent obvios appetere, adſpectum ejus pulveris, [141] aliud velut virus procul & cum pavore fugientibus.

139. *Supproneſi*] Legendum *Sucroneſi*, ut prædiximus. Barbarus.

140. *Colubraria*] Nunc *La Dragonnera*. Olivar.

141. *Aliudve quod verius*] Neminem eſſe tam obtuſi judicii puto, cui non ſuboleat, hæc verba non eſſe Pomponii, ſed Lectoris, fabuloſum putantis quod de natura terræ *Ebuſitana* Auctores prodidere. Pintian.

POMPONII MELAE
DE
SITU ORBIS
LIBER III.

CAP. I.
HISPANIAE ORA EXTERIOR.

DIcta eſt ora noſtri maris: dictæ inſulæ, quas amplectitur: reſtat ille circuitus, quem (ut initio diximus) cingit [1] Oceanus, ingens infinitumque pelagus, &

1. *Oceanus*] Quem σωματοποιηθέντα ex Viridario Cæſarinorum huc arceſſivi, ut monſtro ſuo incubantem & diverſum ab fluviorum

& [2] magnis æſtibus concitum (ita enim motus ejus appellant) modò inundat campos, modò latè nudat ac refugit, [3] non aliò alióque in vicem,

rum ſimulacris videres. Huic addidi eximium & vere ſelectum Antonini Pii nummum ab Cl.

Seguino vulgatum, in quo jacentem imaginem ſuſpicabatur vir ille doctiſſimus eſſe terræ totius aut provinciæ emblema. Sed eſt ipſe Oceanus rupibus accubans & iiſdem circumdatus, & ex naturæ conſtituto bibens aquam cæleſtem ab Jove, qui throno ſuo inſidet, & pluviæ moderator paſſim legitur, jam apud Heſiodum μελαμποελνὸν ὀμβρήσαντος Ζηνὸς ἐελαθέντος; effuſam ex cornu, prout Ganymeden quoque cornu miniſtrantem oſtendit gemma apud Gorlæum.

—— πολλὸν δ' ὑπὸ χθονὸς εὐρυοδείης
Ἐξ ἱεροῦ ποταμοῖο ῥέει διὰ νύκτα μέλαιναν
Ὠκεανοῖο κέρας.

apud Heſiodum in *Theogonia* v. 787. GRONOV.

2. *Magnis æſtibus concitum*] De maris exæſtuatione Plinius lib. 11. cap. 99 & 101. Q. Curtius, Cæſar *Comment.* 111 *belli Gall.* aliique. Hinc & *æſtu ſecundo* & *adverſo* apud Salluſt. libris *Hiſtoriarum*, & *Rumore ſecundo* Virg. *Æneid.* & apud Nonium Feneſtella. SCHOTT.

3. *Nunc ad alios alioſque invicem*] Scribendum reor, *nec ad alios alioſque invicem.* PINTIAN..

Non aliò alióque invicem] Planè non auſcultari oportuit Voſſio hanc lectionem teſtanti facile fuiſſe excudere, quum libri omnes manu exarati habeant *non alios alioſque.* Immo hæc eſt ipſa vera lectio, dependens à voce *campos*, æquè ac ſequentes *hos* & *illos.* Non benè ſic mutaret ſermonem Mela. Sed neque dubitari à me potuit, quin huic notæ non ignoſceret Voſſius. Itaque videns, qui retinens veterem lectionem retuleſim ad *campos*, ſcribit rectius aliquanto me dicturum fuiſſe, ſi homines aut populos interpretatus fuiſſem. Mi Lector, vidiſtine aut legiſti homines aut populos inundatos ab Oceano ſine noxa, & id ſæpe fieri? Quid Voſſio portentoſius? Ne nunc quidem aliter ſentio. Campos expoſui præeunte ipſo Mela, qui lib. 1. cap. 9. quum dixiſſet Ægyptum ab exundante Nilo etiam irrigari, mox dicit humentes campos. Ita nunc Mela ubi planities ſunt, ibi ſcribit inundari campos ab Oceano, & quidem non alios alioſque invicem, hoc eſt, ut prius invadat Africam, inde procedat ad Hiſpaniam, pòſt ad Galliam, ut ſic campi vel regiones excipiant has vices; neque ut, ubi ſint oppoſitæ regiones, nunc Britannia repleatur exhauſtâ Galliâ, pòſt Gal-

cem, neque alternis acceſſibus nunc in hos, nunc in illos [4] toto impetu verſum: ſed ubi in omnia litora, quamvis diverſa, terrarum inſularumque ex medio pariter effuſum eſt, rurſus ab illis colligitur in medium, & in ſemet ipſum redit, tanta vi ſemper immiſſum, ut vaſta etiam flumina retroagat, & aut terreſtria deprehendat animalia, aut marina deſtituat. Neque adhuc ſatis cognitum eſt [5] anhelitune ſuo id mundus efficiat, retractamque cum ſpiritu regerat undam [6] undique, ſi (ut [7] doctioribus placet) [8] unum animal eſt: an ſint depreſſi aliqui ſpecus, quò reciprocata maria reſidant, atque inde ſe rurſus exuberantia attollant: an luna cauſas tantis meatibus præbeat. Ad ortus certè ejus occaſuſque variantur: [9] neque eodem aſſiduè tempore, ſed ut

lia ſentiat libetatâ Britanniâ, & ſic alterni intet eas ſint acceſſus. Hanc geminam Melæ interpretationem ignoravit Voſſius, ut plenè patet ex *Appendice*, ubi ſcribit [neque alio alioque terrarum modò in hos, modò in illos populos per vices & quaſi ſucceſſivè] prorſus quæ duo diverſa facit Mela, futiliter confundens. Stolida eſt igitur & paraphraſis Voſſiana & lectio. Etiam repoſui ex MSS. *ingens infinitumque pelagus*, non ut edunt, *& infinitum*. GRONOV.

4. *Toto impetu verſum*] Hæc eſt vera atque integra Pomponii ſcriptura, unde vulgò ſubducunt vocem primam, quam ſtabiliunt libri veteres. IDEM.

5. *Anhelitu ne ſuo*] Vide Solinum cap. 26. extremo. SCHOTT. Legendus Plutarchus *de placitis Philoſoph.* II. cap. 3. & Seneca in *Natural. Quaſt.* IDEM.

6. *Undique, ſi ut doctoribus placet, unum animal eſt*] Caſtigo: *utique, ſi ut doctioribus placet, mundus animal eſt.* Solinus cap. 26. *Phyſici autumant mundum animal eſſe, eumque ex variis elementorum corporibus conglobatum eſſe.* PINTIAN.

7. *Doctioribus*] Platonicis, qui ajunt mundum eſſe animatum. OLIVAR.

Doctioribus] Sic Cicero Stoicos, ni fallor, aliquando vocat. SCHOTT.

Doctioribus] Stoicis ſcilicet auctore Solino cap. 26. IDEM.

8. *Unum animal*] Sic editi libri. Pintianus *mundus animal*, tentabat: lege, *vivum animal*, proximè veritatem; immo germana lectio. Ovidius XV. *Metamorph.*

Nam ſive eſt animal tellus, & vivit, &c.

IDEM. Lego, *utique ſi, ut doct. placet, vivum animal eſt, ac ſint depreſſi*; ex Ovid. *Metamorph.* & Strabone lib. I. IDEM.

9. *Neque eodem aſſiduè tempore, ſed ut illa ſurgit*] Sincerior, ut arbitror, lectio erit: *Namque eodem*

ut illa ſurgit ac demergitur, ita recedere atque adventare comperimus. Huc egreſſos, ſequenteſque ea, quæ exeuntibus dextra ſunt, æquor Atlanticum & ora Bæticæ frontis excipit, quæ, niſi quòd ſemel iterumque paululum in ſemet abducitur, uſque ad flumen Anam penè recta eſt. [10] Turduli & [11] Baſtuli habitant. In proximo ſinu portus eſt, quem Gaditanum, [12] & lucus, quem Oleaſtrum appellant. Tum caſtellum Ebora in litore, & procul à litore Aſta colonia: [13] extrà Junonis ara templumque eſt. In ipſo mari munimentum Cæpionis, ſcopulo magis quàm inſulæ impoſitum. [14] Bætis ex Tarraconenſi regione demiſſus, per hanc ferè mediam diu, ſicut naſcitur, uno amne decurrit: pòſt ubi non longè à mari grandem lacum facit, quaſi ex uno fonte geminus exoritur: quantuſque ſimplici alveo venerat, tantus ſingulis effluit. Tum ſinus alter uſque ad finem provinciæ inflectitur, eumque [15] parva oppida, Olintigi, Onoba, Læpa, contingunt. At [16] Luſitania trans [17] Anam, quà mare Atlanticum

eodem aſſiduè tempore, ut illa ſurgit, &c. PINTIAN.

Neque eodem aſſiduè tempore, ſed ut illa ſurgit, ac demergitur, &c.] Hæc verba in aliam formam mutavi, retento tamen eodem ſenſu: nunc ea in ſtatum priorem reſtituo, Plinium ſecutus lib. II. cap. 99. de æſtibus maris: *Nec unquam*, inquit, *eodem tempore quo pridie ſluunt, ut ancillantes ſideri avido, trahentique ſecum hauſtu maris & aſſiduè aliunde quàm pridie exerciti*, IDEM.

10. *Turduli*] Nunc pars Andaluſes, pars Granatenſes. OLIVAR.

11. *Baſtuli*] Omnes Granatenſes. IDEM.

12. *Et lucus*] Fortè *locus*: & mox *à litore* gloſſam olet. SCHOTT.

13. *Extra, Junonis ara templumque eſt. In ipſo mari monumentum Geryonis*] Caſtigatius magiſque è Pomponii elegantia & nitore: *Extra Junonis ara templumque, & in ipſo mari monumentum Geryonis.* PINTIAN.

14. *Bætis*] Nunc *Guadalguebir*. OLIVAR.

15. *Parva oppida Olitingi, Onolapa*] De primo nihil comperi, alterum *Oſſonoba* ſcribendum, non *Onolapa*, ſive, ut Ptolemæus, *Onoba* cognomento *Liſturia*, quam Plinius initio ferè lib. III. *Oſſonobam Aſturia* vocavit. BARBARUS.

16. *Luſitania*] Pars Luſitaniæ dicitur *Portugallia*, pars *la Extremadura*. OLIVAR.

17. *Ana*] Hodie eſt *Guadiana*. IDEM.

cum ſpectat, primum ingenti impetu in altum abit, deinde reſiſtit, ac ſe magis etiam quam Bætica abducit: quà prominet, bis in ſemet recepto mari, in tria promuntoria diſpergitur. Anæ proximum, quia lata ſede procurrens, paulatim ſe ac ſua latera faſtigat, [18] Cuneus ager dicitur: ſequens, [19] Sacrum vocant: Magnum, quod ulterius eſt. [20] In Cuneo ſunt, [21] Mirtyli, [22] Balſa, [23] Oſſonoba. In Sacro [24] Lacobriga, & Portus Annibalis. In Magno [25] Ebora. [26] Sinus interſunt: & eſt [27] in proximo Salacia; [28] in altero, [29] Ulyſſippo,

18. *Cuneus ager dicitur*] Verbum illud, *ager*, ſuppoſititium videtur. Nam Plinius in tertio ſi e ullo additamento *Cuneum*, hoc promontorium nominat. Occaſionem dederunt errori, ſi error eſt, verba Strabonis in initio tertii malè tralata. Quid ſi legendum non, *ager dicitur*, ſed *a Græcis dicitur?* ut prætermiſſum ſit Librarii indiligentia, nomen promontorii Græcum, *Sphen:* ſic enim *Cuneus* vocatur Græcè. Nam Marcianus Latinus Auctor Græco maluit quàm Latino nomine hoc promontorium demonſtrare, *per Sphenis*, inquit, *frontem circuitu ſacri promontorii*, &c PINTIAN.

19. *Sacrum promontorium*] Nunc *Cabo de San Vincente.* OLIVAR.

20. *In Cuneo ſunt Mirtylis*] Ptolemæus per ypſilon in prima, & jota in duabus ultimis, *Julia Myrtilis.* PINTIAN.

21. *Myrtilibalso Oſſonoba*] Scribendum *Myrtilis*, *Balſa*, *Oſſonoba*, ex Plinio, Ptolemæo, Antonino, ceteris. BARBARUS.

Mirtylis] Nunc *Vaena.* OLIVAR.

Myrtilis, *Balſa*] Ita correxit Hermolaus ex Plinio, Ptolemæo, Antonino & ceteris. In quibus quum nihil culpare poſſet Voſſius, culpat lectionem Marciani Ἰβάλτα, putatque ſcripſiſſe Βάλτα, ut apud Ptolemæum. Ego non dubito, q in *Ibalſa* verum ſit nomen etiam apud Melam, cujus veram ſcripturam non adſecutus fuit Hermolaus. Nam quum hic eitet *Myrtilibalso*, idque ego ſciam exſtare in duobus ſcriptis, etiam in Mediolanenſi viderit Frater, & haud dubiè exſtabit quoque in aliis, manifeſtè apparet idem fatum hujus vocis fuiſſe, quod vocis *Hiſpal* ſuprà, & ſcripſiſſe Melam *Myrtil*, *Ibalſa.* Nugatur in *Appendice* Voſſius, tacens de libris antiquis; nihil ſanum jaciens, quod ad Melam pertineret. GRONOV.

22. *Balſa*] Nunc *Tavila.* OLIVAR.

23. *Oſonoba*] *Siluera.* IDEM.

24. *Latobriga*] Scribendum, *Lacobriga*, uſitatum id Hiſpanis urbibus vocabulum. BARBARUS.

Lacobriga] *Coymbra.* OLIVAR.

25. *Ebora*] Nomen retinet. IDEM.

26. *Sinus interſunt, & eſt in proximo Salacia*] Scribo, *Sinus interſunt. Urbes, in proximo Salacia.* ut in Gallia exteriore: *Belgarum Treveri. Urbes opulentiſſima. In Treveris Auguſta:* frequens eſt in hoc ordine Mela. PINTIAN.

27. *In proximo Salacia*] Hodie indigitatur *Alcaçar de Sal.* Quod monui

ſippo, [30] & [31] Tagi oſtium, amnis aurum gemmaſque generantis. Ab iis promuntoriis [32] in illam partem, quæ receſſit, ingens flexus aperitur, in eoque ſunt [33] Turduli veteres, Turdulorumque oppida: amnes autem, Monda [34] in medium ferè ultimi promuntorii latus effluens, & radices ejuſdem alluens [35] Durius. [36] Frons illa aliquandiu rectam ripam habet: deinde modico flexu accepto, mox pau-

monui eorum gratia, qui ſuis in Ptolemæum *Scholiis*, ferè dixeram *Scoriis*, annotarunt, ut & in Melam Joach. Vadianus *Olyſipponem* & *Salaciam* eandem eſſe, ex malè intellectis Plinii verbis lib. IV. *Natur. Hiſtoria* cap. 22. Locus enim, ut vulgò circumfertur, malè interpungitur: hinc illæ lacrymæ. Lege igitur: *Opida memorabilia a Tago; in ora, Oliſipo, equarum è Favonio vento conceptu nobile: Salacia, cognominata urbs imperatoria: Merobriga.* Vadianus à Mela ſuo, quem interpretabatur, diverſas urbes eſſe admoneri poterat: cui ignoſcerem, niſi plures ille in errorem induxiſſet, qui ad eundem lapidem impegerunt, eum ſecuti. *Salacia* autem vel hoc nomine clara, quòd P. Nonium, Mathematicum inſignem, tulit, & Inter Hiſp. Luſitanoſque principem: qui *de Ratione navigandi*: in *Sphæram Io. de Sacro boſco*: in *Theoricas planetarum Ge. Purbachii*: in *Ariſtotelis problema de motu navigii*: *de Crepuſculis*: & *de erratis Orontii Finei*, doctiſſ. *Commentarios* reliquit, quos legerim: aliaque. Schott.

28. *In altero Ulyſſippo*] Ptolemæus *Olioi Hippon* diviſim, hoc eſt, *Olis equile.* Pintian.

In altero Ulyſſippo] Aliis *Olyſſippo* ſcribitur, Ptolemæo Ὄλιος Ἱππῶν: Straboni Ὀδύσσεια: Ὀδυσσεὺς Steph. *de Urbibus.* Strabonis locum lib. III. *Geogr.* Laurent. Valla alibi eſt cavillatus. And. Reſendius, Luſitanus doctiſſ. patriæ illuſtrandæ natus, adeò Antiquitatis ſtudio capiebatur; cùm Olyſſippone Conimbricam Academiam migraret, quam Joannes III. Luſitaniæ Rex, à Dionyſio inſtitutam, liberaliter inſtaurabat; in *Oratione*, quam pro roſtris habuit, OLISIPO, ſeptem non amplius litteris ſcrib. ſimplici *p*, & ſine *y* Græco, ex ejuſdem urbis litteratis marmoribus plurimis, docuit: & ſingulari libro Damianus à Goes. Schott.

29. *Ulyſſippo*] *Lisbona* hodie. Olivar.

30. *Et Tagi oſtium*] Lego, *ad Tagi oſtium*: urbes enim teſtatus eſt ſe relaturum, non fluvios, ſed in tranſitu dixit ad Tagi oſtium ſitam. Pintian.

31. *Tagi*] Nunc *Taio*. Olivar.

32. *Ad illam partem*] MSS. tres *in illam p.* quod nunc reſtitui: mox, *paululum eminet*, non *paulum*. Gronov.

33. *Turauli veteres*] Scribendum, *Turduli veteres*; ſequitur enim, *Turdulorumque oppida*. Barbarus.

34. *In medium ferè ultimi promontorii latus effluens*] Emendatius ni fallor ſcriberur: *è medio ferè ultimi promontorii latere fluens.* Pintian.

35. *Durius*] Nunc *Duero*. Olivar.

36. *Frons illa aliquamdiu rectam ripam habet*] Lego: *rectam ripam agit.* ut de Gadibus: *qua terris* pro-

paululum eminet: [37] tum reducta iterum, iterumque recto margine jacens, ad promuntorium, quod Celticum vocamus, extenditur. Totam Celtici colunt, ſed à Durio ad flexum [38] Grovii: [39] fluuntque per eos, [40] Avo, Celadus, [41] Nebis, [42] Minius, [43] & [44] cui Oblivionis cognomen eſt [45] Limia.

propior eſt penè rectam ripam agit. Pintian.

37. *Tum reducta iterum, iterumque recto margine jacens*] Hanc diſtinctionem ex aliis editionibus retinuimus, à quibus temerè abiit Voſſiana alias pejores ſequuta. Gronov.

38. *Grovi*] Plinius quoque *Grovi*, ſive *Grovii*: ut diximus, itemque Silius quibuſdam exemplaribus, ſed frequentius tamen *Gravii*, à *Graiis* dicti,

Quique ſuper Gravios lucentes volvit arenas,
Inferna populis referens oblivia Lethes.

Item,

Et quos nunc Gravios violato nomine Grajum,
Oenea miſere domus, Ætolaque Tyde.

Sed & Ptolemæus *Gruios*, quaſi *Gravios* appellat. Barbarus.

39. *Fluuntque per eos Avocolandus, Nebis*] Ptolemæo amnes iis locis ſunt, *Avus & Nibis*, ſive, ut Strabo, *Nabis*, etiamſi eſt inverſa dictio apud eum *Banis*, pro *Nabis*. Nihil verò mirum ſit, *Avonem* Pomponio vocari, quem Ptolemæus *Avum* nominat: nam & *Nælonem* Plinius appellat in Artabris fluentem, à quo *Næla* civitas, alia quàm *Naga*, inter Aſtures, ut dicemus, Ptolemæus non *Nælonem*, ſed *Nælum* in Cantabris tamen, & Aſturia, non Artabris, quo *Næla* populi dicantur Plinio: *Lacienſes*, inquit, *& Peſici, & Næla*, quamquam ſcriptum eſt *Zæla*, tertio volumine. Ab fluvio *Avone*, *Avarum* gens. De *Celando* nihil comperi. Idem.

40. *Avo, Celandus*] Ptolemæus, *Avus*, non *Avo*. Pintian.

41. *Nebis, Minius*] Strabo cum *a* diphthongo in prima *Nabis*; ſine diphthongo Ptolemæus. Utitur autem jure ſuo Mela hoc etiam loco, inculcatis duobus nominibus ejuſdem fluvii. Nam *Nabis*, & *Minius* idem eſt, auctore Strabone; repugnat tamen Ptolemæus. Idem.

42. *Minius*] *Migno* nunc. Olivar.

43. *Et cui Oblivionis cognomen eſt, Limia*] Variant codices in nomine hujus fluvii. Strabonis exemplaria modò *Limaam* habent cum *a* diphthongo in media, modò *Limiam*, primo utrunque ordine Græcorum. Variat item Plinii vetus codex. Pintian.

44. *Cui Oblivionis cognomen, Limia*] Plinio *Limaa* lib. III. cap. 22. Ptolemæo Λίμιος. *Limia* hodieque, nomen retinens flumen, & opidum *Ponte de Lima*. H. Stephanus *Lethia* legi vult, quòd in *Limia* nulla oblivionis ſignificatio deliteſcat. Non aſſentior: Melam enim ſic explico, ut *cognomen* ſit rata notione, quaſi ſimul ejuſdem rei nomen. Plinius apertius Melæ ſenſum reddidit, olim etiam *Oblivionis* flumen dictum, ut ſunt plura ſæpe ejuſdem rei nomina; quæ Gramm. Græci Συνώνυμα paullò aliter atque Dialectici appellant. Horum in *Geographia* copioſam Silvam edidit Abr. Ortelius, civis meus: cujus induſtria

mia. [46] Flexus ipſe Lambriacam urbem amplexus, [47] recipit fluvios Læron & Ullam. Partem, quæ prominet, Præſamarci habitant, [48] perque eos Tamaris & Sars, flumina non longè orta decurrunt; Tamaris [49] ſecundum [50] Ebora portum; Sars, juxta

ſtria illuſtrata Geographia, omneſque ſtudioſi plurimum debent. Hujns & Livii *Epitoma*, *fl. Oblivionis* meminit lib. LV. & fortè Salluſtius *Fragm. Hiſtoriarum: Cui nomen Oblivionis condiderunt:* apud . . . *Balion*, quod hîc Hermolaus comminiſcitur, non comparet: *Balſa* tantum ſup. paullò, quæ fortè errandi anſam dedit. SCHOTT.

Cui Oblivionis cognomen] Vide Plntarch. ἐν Αἰτίοις Ῥωμαϊκ. 34. Straboni lib. III. Λιμαῖος καὶ Λήμιος: ubi & Βελιῶνα, pro Ὀβλιουιῶνα malè legitnr. Plinio *Limaus* lib. IV. cap. 22. *Natural. Hiſt.* IDEM.

45. *Limia*] *Livia* hodie. OLIVAR.

46. *Flexus ipſe Lambriacam urbem amplexus*] Legendum exiſtimo non *Lambriacam*, ſed *Abobricam*, quam in hoc tractu ut inſignem urbem famigerat Plinius. PINTIAN.

47. *Recipit fluvios Iernam & Viam*] Aldus *Laren* non *Iernam* legit. *Hierna* porro cum adſpiratione in prima promontorium eſt, non fluvius, Straboni in tertio. Sed ſciendum eam dictionem, ut pleraque alia in Strabone, depravatam eſſe, legendumque in eo non *Hierna*, ſed *Nerium*, quamvis Hermolaus diverſæ ſit opinionis. Patet id ex alio loco ejuſdem Auctoris in eodem ipſo libro: *Extremi*, inquit, *Artabri incolunt circa Nerium promontorium, quod Occidentalis & Septentrionalis eſt lateris.* Neque id promontotium dictum eſt alio nomine *Artabra*, ut Strabonis vitioſa tralatio perſuaſit credulis Lectoribus, ſed Artabrorum populorum promontorium eſt *Nerium*. Denique de *Hierna* promontorio aut fluvio nuſquam mentio; *Nerium* promontorium omnes ferè celebrant, Strabo, Ptolemæus, Plinius, Pomponius. Sed Sttabo & Ptolemæus *Nerium* nominant; Plinius & Pomponius *Celticum*. Cauſa diverſitatis in nomine eſt, Celticos populos extremum illum angulum habitantes dictos eſſe cognomine *Nerias*, auctore Plinio. Quod ſi divinandum eſt fluvium eſſe in eo tractu monti cognominem, *Orbium* libentiùs ſcripſerim ex Ptolemæo. PINTIAN.

Recipit fluvios Hiernam] Promontorium, quod eſt commune utriuſque lateris Hiſpaniæ, Occidentalis & Septentrionalis, dixi appellari à Strabone, & Ptolemæo, *Nerium*, à Plinio & Pomponio *Celticum*: nec, ut ſentiunt aliqui, à Strabone dici *Artabrum*: poſtea animadverti tradi à Plinio, à quibuſdam appellari id promontorium *Artabrum* lib. IV. cap. 21. Sed loco ita depravato atque alieno, ut promontorium id ſtatuatur longè ab eo ſitu, in quo eſt, quod mihi cauſa hallucinandi fuit. IDEM.

48. *Per qua eos Tamaris*] Ptolemæus *Tamara*. IDEM.

49. *Secundum Aretebrarum portum*] Strabo non *Aretebras* appellat, ſed inverſis litteris *Arotrebas*. Cui lectioni favet non Plinii modò vetus codex, ſed ipſa etiam Plinii ſententia: *Et ibi*, inquit, *gentem Artabrum, qua nunquam fuit, manifeſto errore. Arotrebas enim quod ante Celticum dixi-*

juxta turrem Auguſti titulo memorabilem. Cetera ſuper [51] Tamarici Neriique incolunt in eo tractu ultimi. Hactenus enim ad Occidentem verſa litora pertinent: deinde ad Septentriones toto latere terra convertitur [52] à Celtico promuntorio [53] ad [54] Scythicum uſque. [55] Perpetua ejus ora, niſi ubi [56] modici receſſus ac parva promuntoria ſunt, ad Cantabros penè recta eſt. [57] In ea primum Artabri ſunt, *etiamnum Celticæ gentis; deinde [58] Aſtures. In Artabris [59] ſinus ore anguſto [60] admixtum mare

diximus promontorium hoc in loco poſuere, litteris permutatis. Quibus Plinii verbis non puto refutari opinionem Melæ, etſi paulò pòſt *Artabros* ponat. Nam qui à Plinio refelluntur ex *Arotrebis Artabros* fecerunt mutatis litteris, ut ex Plinii verbis liquet. At Mela utroſque refert & *Arotrebas*, & *Artabros*. IDEM.

50. *Arotebrarum*] *Gallegos* nunc. OLIVAR.

51. *Tamarici*] *Gallegos* quoque. IDEM.

Tamarici Nerii quæ incolunt] Scribendum videtur *Neria*, non *Nerii*, ex Plinii ſcripta & Romana lectione. PINTIAN.

52. *A Celtico promontorio*] A promontorio, quod vocatur *Finis terræ*. OLIVAR.

53. *Ad Scythicum uſque*] Sudant hic Interpretes, & in Hiſpania hoc promontorium quærunt Fruſtrà: intellig. enim promontorium ultimum Orientis: agit enim hic de tota Septentrionis ora, & toto terræ tractu. SCHOTT.

54. *Scythicum*] Dacicum ad Saxoniam. OLIVAR.

55. *Hinc perpetua ejus ora*] Vocem primam nos quoque in nullo ex tribus ſcriptis exſtare novimus, ut rectè Voſſius eam delendam judicet, & ſicut debuit nunc delevi. GRONOV.

56. *Medici receſſus*] Ad Portum Magnum ad Trileucum promontorium. OLIVAR.

57. *In ea primum Artabri ſunt & Janaſſum Celticæ gentis*] Caſtigo, *In ea primi Artabri ſunt, etiamnum Celticæ gentis.* Nam paulò antè dixerat Celticos populos longè tenere oram Hiſpaniæ quæ Occidentem ſpectat uſque ad Celticum promontorium, communem angulum utriuſque oræ Occidentalis & Septentrionalis. Nunc autem referens populos Septentrionalem oram incolentes, ait primos in ea eſſe Artabros populos, nec pertinere ad ſequentes gentes Aſtures Cantabroſve, ſed eſſe adhuc Celticæ gentis antedictæ. PINTIAN.

* *Janaſum*] *S. Jacobus in Compoſtella.* IDEM.

58. *Aſtures*] Nomen retinent. OLIVAR.

59. *Sinus ore anguſto admixtum mare non anguſto ambitu excipiens*] Ita nugatoribus placuit edere, in quibus emicat Voſſius, quum priores Editiones habuerint *admiſtum*, ut eſt & in Juntina. Sed MS. Mediolanenſis exhibet planè *admiſſum*, ego vidi in altero *ammiſſum*. Immo *admiſſum* edidit jam Andr. Schottus, & ſimiliter Franc. Sanctius, cujus editione in conferendo libro Chiſiano uſus fuerat Rulæus; ut hinc pateat in eo MS. etiam ita fuiſſe. Nec poteſt

mare non anguſto ambitu excipiens, Abobricam urbem & quatuor amnium oſtia incingit. Duo, etiam inter accolentes, ignobilia ſunt: [61] per alia duo [62] Mearus exit, & Ivia: [63] In Aſturum litore Nœga eſt oppidum: & tres aræ, quas Seſtianas vocant, in peninſula ſedent, [64] & ſunt Auguſti nomine ſacræ, illuſtrantque terras antè ignobiles. [65] At ab eo flumine, quod Saliam vocant, incipiunt oræ paulatim recedere, & latæ adhuc Hiſpaniæ magis magiſque ſpatia contrahere, [66] iiſque adeo ſemet

poteſt aliter eſſe, quin idem in codicibus MSS. omnibus repererit Voſſius, ille, qui Schottum vocabat hominem bonum, qualis ipſe non erat. Hoc Melæ eſt, ac doleo nunc non repoſitum. lib. II. cap. 6. *Facit ſinus qui anguſtis faucibus grande pelagus admittit.* lib. II. cap. 5. *Sed qua mare admittit.* lib. II. cap. 6. *Pelagus primum magno impetu admiſſum.* lib. I. cap. 5. *Oceanum ad qua nunc inundat admiſſum.* Idem eſt lib. III. cap. 7. *Indus & alia quidem flumina admittit.* GRONOV.

60. *Admixtum mare*] Legendum, *admiſſum mare.* PINTIAN.

61. *Peralia, Ducamaris exit in Libyca*] Scribendum, *Per alia duo Mearus exit in Libunca.* Ptolemæus quoque *Mearum*, & *Navium* juxta urbem *Libuncam* ſtatuit. BARBARUS.

62. *Mearus & Narius*] Ptolemæus, *Metarus*, & *Nabius.* PINTIAN.

63. *In Aſturum litore Næta eſt oppidum*] Plinius & Strabo non *Næta*, ſed *Næga*, id eſt, Νοῖγα. In Ptolemæo quoque fluvius *Nægavicesſia* vocatur, in Cantabrorum litore, ceu dato urbi nomine vel accepto. BARBARUS.

In Aſturum litore] Hinc *Aſturcones equi* C. Plinio lib. VIII. *Natur. Hiſtor.* cap. 42. extr. SCHOTT.

64. *Et ſunt Auguſti nomine ſacra*] Lego: *Ea ſunt Auguſti nomine ſacra.* PINTIAN.

65. *At ab eo flumine, quod Saliam vocant*] Cum Pomponius poſt *Salſam* fluvium ſtatim *Cantabres* ponat, ab Occidente pergens in Orientem, & Plinius è contrario ab Oriente in Occidentem poſt *Cantabres* continuò *Sangam* fluvium ſtatuat, videntur uterque eundem fluvium agnoſcere, ſive *Salſam* illum, ſeu *Sangam* nomines. Eſt igitur nominis differentia, non rei: ut vel in Pomponio legendum ſit *Sanga*, vel in Plinio *Salia.* Et Plinii quidem codex vetus *Sanga* oſtentat: in quam lectionem ut magis inclinem, facit, quòd illius regionis incolæ fluvium hunc appellant *Saia* corrupto nomine: nec mihi in hoc loco Hermolaus ſatisfacit. IDEM.

66. *Uſque adeò ſemet & terras anguſtantibus*] Lego: *Uſque adeò ſemet terris anguſtantibus.* IDEM.

Uſque adeò ſemet & terras anguſtantibus] Hæc eſt codicum veterum ſcriptura. Unde Pintianus legit *ſemet terris anguſtantibus.* Sed videtur vulgare vitium in codicibus ſcriptis *anguſtantibus* pro *anguſtantis*, nempe Hiſpaniæ. Sic cogitabam duntaxat irritandæ ferociæ Editoris poſtremi. Et profectò Voſſius inde magis ſe anguſtatum nequivit diffiteri, quam ipſæ

met & terras anguſtantibus, ut earum ſpatium inter duo maria dimidio minus ſit quà Galliam tangunt, quàm ubi ad Occidentem litus exporrigunt. Tractum [67] Cantabri & [68] Varduli tenent. Cantabrorum aliquot populi amneſque ſunt, ſed quorum nomina noſtro ore concipi nequeant. [69] Per eoſdem & Salenos Saurium, [70] per Autrigones [71] & Ori-

ipſæ illæ regiones. Hinc quærit [quid ſibi vult *ſemet & terras:*] Si nunc non intelligit, certè minimè intellexit, quum Melam ederet: & tunc tamen potuit adeò deteſtabilem In laudabilium virorum lucubrationes edere præfationem, quaſi ſolus Melam intelligeret. Hæc igitur victoria mea eſt, qua ridiculum hominem auribus teneo; qua, quum in *Obſervationibus* nihil diceret quaſi omnia benè noſſet, vigilare compulſus fuit, & hæſitationem ſuam aperire. Primò decurrit ad Vinetum & ſuas membranas, mox ad Vaticanum, denique ad Arundelianum: in quo poſt tot vitæ annos qnieſcat. Itaque dum ſæpius reſpicio locum, vidi leniſſimam opem, diſſolvendo duas lineas, quæ in litteram *u* coaluerant, *ıiſque* pro *uſque*, ſcil. oris. Illæ adeò anguſtant ſemet ipſas ac mediterraneas partes, ut, &c. GRONOV.

67. *Cantabri*] Nunc *Montanas*, & *Biſcaia*. OLIVAR.

68. *Varduli*] Lipuſca, & pars Vaſconiæ. IDEM.

69. *Pereundi & Salenos*] Fortaſſe, *Per eundem & Salenos*, hoc eſt, per eundem tractum Cantabrorum Vardulorumque ac Salenos, amnem Saurium deſcendere. *Saleni* ab amne *Salia* vocantur, de quo paulò antè Pomponius. Ab eodem fluvio *Saleniana* locus Antonino dicitur, ab aquis Origenis decem octo M. p. remota. De *Origenis* ſtatim diſſeram. Ptolemæus quoque *Selinos* populos agnoſcit, quorum urbs *Nardinium*, de iis ipſis, ut arbitror, intelligens. BARBARUS.

70. *Per Aurinos & Orgenomes quoſdam Naſa deſcendit*] Scribi poteſt, *per Autrigones & Origeviones quoſdam Neſua deſcendit.* De *Origevionibus*, ſive, ut Plinius, *Origenis*, ut mox dixi; Antoninus, qui *Originas aquas* nominat. Ptolemæus quoque *Origevos* dicens eos, & *Origavielcam* urbem eorum. Quod autem in Plinio dictum nobis eſt, *Aurigevos* in Pomponio videri eſſe *Origenos*, melius eſt ut *Autrigones*, quemadmodum hoc loco diximus, legatur. Etenim Ptolemæus inter *Autrigones* & *Origavielcam* oppidum, flumen *Neſuam* ait delabi, quamquam *Nerva* in ipſo frequentius, quàm *Neſua* ſcriptum eſt. Sed quæ hic ſequuntur, de amne *Deva*, dubium non relinquunt, hunc ipſum Pomponio intelligi, qui *Nerva* ſive *Neſua* dicatur. *Autrigonas* & Plinius lib. III. commemorat: *In Autrigonum*, inquit, *novem civitatibus Tritium & Veroveſca memorantur.* De *Tritio* mox agetur. IDEM.

Per Autrigones & Origeviones] Aliter legi in MSS. dixi ad lib. I. cap. 2. GRONOV.

71. *Et Origeviones quoſdam Neſua deſcendit*] Scribendum reor, *& Aurigevos & Cariſtos Nerva deſcendit:* ex Ptolemæo, & Plinio. Legitur tamen in Ptolemæo aliquando *Neſua*, quam lectionem rurſus videntur approbare, qui loca illa habitant, *Nanſa* Lingua vernacula uſque in hodiernum vocantes. Plinius *Origenos* vocat populos, non *Aurigevos*. PINT.

72. Ex

Origeviones quoſdam Neſua deſcendit : [72] Deva [73] Tritium Tobolicum attingit; [74] deinde Ituriſſam & Eaſonem Magrada. [75] Varduli una gens, hinc ad Pyrenæi jugi promuntorium pertinens, claudit Hiſpanias.

72. *Ex Devalos Triton Obolunte cingit*] Legendum videtur, *Et Deva duplex Tritium Tobolicum attingit.* Ptolemæus quoque *Devam*, ſive *Divam* amnem collocat juxta *Tritium*, cognomine *Tobolicum*, ſive *Toboricum*, in Vardulis Cantabriæ. Habetur & eodem nomine alterum *Tritium*, nec procul admodum, inter *Beronas*, cognomine *Metallum*, Antoninus. Et Plinius; *Autrigonum*, inquit; *Tritium & Veroveſca.* BARBARUS.

73. *Tritium Tobolicum*] Ptolemæus *Tritiam Toboricum.* PINTIAN.

74. *Et Detum Aturiaſonans Satſo & Magrada*] Cùm non longè à *Tritio Toborico* ſit oppidum *Ituriſſa*, æſtimandum erit, nunquid verbum *Aturiaſonans*, quod ſine dubio depravatum eſt, ad *Ituriſſam* detrahere conveniat, ad hunc modum: *Deinde Ituriſſam & Eaſonem Magrada*, ut verbum *Attingit* ſubaudias. Fluvius quidem aliquis nomine *Magrada* nondum mihi lectus eſt, ſed cur mutem, non habeo. *Eaſonem* verò & promontorium & oppidum, non procul *Ituriſſa*: Ptolemæus collocat in litore Oceani, *Olarſonem* à Plinio fortaſſe rectius vocatum, ad Pyrenæos, finem Hiſpaniæ celebrem. Scio & *Aturiam* fluminis eſſe vocabulum Ptolemæo, ſed in Gallia Pyrenæis proximi, ubi ſunt *Tarbelli* Aquitaniæ populi, à quo civitas *Aturienſium* vocatur. BARBARUS.

Deinde Ituriſſam & Eaſonem] Ptolemæus eum uno ſ *Ituriſam*. & per *œ* diphthongon in prima *Oeaſonem*. Strabonis codex Græcus *Idanuſam* nominat; Interpres *Oedaſunen* reddit, fortaſſe rectius, ex emendatioribus exemplaribus. Plinius non *Oeaſonem* ſed *Olarſonem* appellat. Nec ob id credam cum Hermolao, vitiatum eſſe Ptolemæi codicem. Parum enim efficax ea ratió eſt; ego potius crederem vitium in Plinio reſediſſe. PINTIAN.

Deinde Ituriſſam] Hodiè *Sanpuſſan* in Navarræ regno plerique indigetant, patriam *Michaelis Lerga*, juvenis eruditiſſimi, & in Græcis litteris, quas apud Complutenſes profitetur, apprimè verſati: quod ego alterum à Mich. Verino Hiſpaniæ lumen aliquando futurum auguror, ſupereſſe modò queat: illi, patriæ illuſtrandæ, lampada trado, in iis, quos molitur, Variarum Lectionum libris. Ptolemæus enim & Antonini *Itinerarium* ultra Pampelonam *Ituriſſam* collocant. SCH.

75. *Varduli unagens*] Lego, *Varduli ultima gens.* Semper enim hujuſmodi fine terminat provincias Mela, ut ſæpe dictum eſt; Vide ſup. lib. II. ad finem cap. 3. de Macedonia. PINTIAN.

CAP. II.

GALLIAE ORA EXTERIOR.

SEquitur Galliæ latus alterum, cujus ora primò nihil progreſſa in altum, mox tantundem penè [1] in pelagus excedens, quantum retro Hiſpania [2] abſceſſerat, [3] Cantabricis fit adverſa terris, [4] & grandi circuitu amflexa, ad Occidentem litus advertit. Tunc ad Septentriones converſa, iterum longo rectoque tractu ad ripas [5] Rheni amnis expanditur. Terra eſt frumenti præcipuè & pabuli ferax, & amœna lucis immanibus. Quicquid ex ſatis, frigoris impatiens eſt. [6] Ager & ubique alit, & ſalubris, & noxio genere animalium minimè frequens. Gentes ſuperbæ, ſuperſtitioſæ, [7] aliquando etiam immanes adeo, [8] ut hominem optimam & gratiſſimam diis victimam cæderent. Manent veſtigia [9] feritatis jam

1. *In pelagus excedens*] In promontorio, quod nunc eſt *S. Matthæus* in Britannia Minore. OLIVAR.

.2 *Abſceſſerat*] In fonte Rabia. IDEM.

3. *Terris Cantabricis*] Diximus qui ſint Cantabri. IDEM.

4. *Et grandi*] Diximus à fonte Rabia eſſe hunc circuitum uſque ad Britanniam Minorem. IDEM.

5. *Rheni*] Nunc *le Rhin*. IDEM.

6. *Ager nec ubique*] Lego, *Ægrè, nec ubique:* flagitante ſenſu. SCHOTT.

7. *Aliquando immanis*] Lucanus lib. I. *bell. Pharſal.* de Gallis:

Et quibus immitis placatur ſanguine diro
Teutates, horrenſque feris altaribus Heſus:
Et Taranis, Scythicæ non mitis ara Dianæ.

De horum crudelitate, & Druidis multa Cæſar *Commentario* VI. *belli Gallici:* Strabo lib. IV. *Geogr.* Cicero *pro Fonteio:* Plinius lib. VII. cap. 2. initio, & XVI. cap. ult. ubi de Druidum appellatione: & XXIV. cap. 11. & XXX. lib. cap. 1. extr. Lactantius lib. I. cap. 21. Legend. & Euſebius lib. IV. *Præparat. Evangel.* cap. 17. IDEM.

8. *Ut hominem optimam & gratiſſimam diis victimam crederent*] Scribo, *ut hominem optimam & gratiſſimam diis victimam caderent*, ut lib. II. de Tauris populis: *Immanemque famam habent ſolere pro victimis advenas cadere.* Confirmat etiam quod ſtatim ſequitur. PINTIAN.

9. *Feritatis abolita*] Anno V. C. IↃCLVI.

jam abolitæ, [10] atque ut ab ultimis cædibus temperant, ita nihilominus ubi devotos altaribus admovêre, delibant. Habent tamen & facundiam ſuam, magiſtroſque ſapientiæ Druidas. Hi terræ mundique magnitudinem & formam, motus cæli ac ſiderum, ac [11] quid Dii velint, ſcire profitentur. Docent multa nobiliſſimos gentis [12] clam & diu vicenis annis in ſpecu, aut in abditis ſaltibus. [13] Unum ex iis quæ præcipiunt, in vulgus effluxit, videlicet ut forent ad bella meliores, æternas eſſe animas, vitamque alteram ad manes. Itaque [14] cum mortuis cremant ac defodiunt [15] apta viventibus olim. Negotiorum ratio etiam & [16] exactio crediti deferebatur ad inferos: erantque qui ſe in rogos ſuorum, velut unà victuri, libenter immitterent. Regio, quam incolunt, omnis [17] Comata Gallia. Populorum [18] tria [19] ſumma

ıↄclvi. Cn. Cornelio Lentulo; P. Licinio Craſſo Coſſ. S. C. factum ne homo immolaretur: auctor Plin. lib. xxx. & Aur. Victor nuper à nobis recens erutus. Schott.

10. *Atque ut ab ultimis cædibus temperant*] Legendum potius, *atque ut ab humanis cædibus temperant.* Quod autem ſequitur, *devotas* ſcribo *devotos*, ut ſubintelligas, *homines.* Nam aliàs quod veſtigium obſecro erat feritatis abolitæ, delibare victimas, quas mactare erat pietas? Pintian.

11. *Quid Dii velint*] Lucanus lib. I.

Solis noſſe Deos, & cæli numina vobis
Aut ſolis neſcire datum: nemora alta remotis
Incolitis lucis.

Cetera in eandem ſententiam: & Cæſar. Schott.

12. *Clam & diu vicenis*] Contrà Cæſar, diſciplinæ myſteria occultaſſe quòd ea litteris mandare nefas crederent, *Comment.* VI. *belli Gallici.* Idem.

13 *Unum ex iis quæ præcipiunt*] Ibidem Lucanus, ubi multa de Druidis & Bardis, de quib. leg. & Strabo lib. IV. & Amm. lib. XV. *Hiſt.* Pintian.

14. *Cum mortuos cremant ac defodiunt apta viventibus olim*] Legendum, *cum mortuis*, non *cum mortuos*, ex obſervatione Mariangeli. Pintian.

15. *Apta viventibus olim*] Forte, *grata viventibus. Olim.* Schott.

16. *Exactio crediti deferebatur ad inferos*] Scribo *differebatur ad inferos.* Valerius Maximus: *Vetus ille mos Gallorum occurrit, quos memoria proditum eſt, pecunias mutuas, quæ his apud inferos redderentur, dare.* Pintian.

17. *Comata Gallia*] A coma ipſa capillorum. Olivar.

Comata Gallia] Quia coma, ut hodieque Galli, delectata. Pro-

 priè

ma nomina ſunt, terminanturque fluviis ingentibus. [20] Nam à [21] Pyrenæo ad [22] Garumnam, Aquitani: [23] ab eo ad [24] Sequanam, Celtæ: inde ad Rhenum pertinent Belgæ. [25] Aquitanorum clariſſimi ſunt, [26] Auſci: [27] Celtarum, [28] Ædui: [29] Belgarum, [30] Treveri: urbeſque opulentiſſimæ, [31] in

prię tamen ea ora, quæ vulgò Francia habetur. *Braccata* vero, Narbonenſis, ſeu Provincia Ro. Hodiè *Provence*. *Togata:* Ciſalpina Gallia Ligurum eſt. Schott.

18. *Tria ſumma nomina*] Cæſarem 1. *Comm. Gallico* eſt ſecutus: quatuor enim Galliæ populos alii numerant. Idem.

19. *Summa nomina*] Prior vox redundare videtur. Idem.

20. *Nam à Pyrenæo ad Garumnam Aquitania*] Lego, *Aquitani*, non *Aquitania*: quia præceſſit, *Populorum tria ſumma nomina*, & ſequitur *Celtæ*, & *Belgæ*. Pintian.

Nam à Pyrenæo ad Garumnam Aquitani] Editiones omnes antehac *Aquitania*. Nos tandem credidimus audiendum eſſe Pintianum, non quia præceſſit *populorum* & ſequitur *Celtæ* & *Belgæ*, quas ille præfert cauſas, (in quibus contrà profectò varietatem captare ſolet Auctor) ſed quod mox ſequitur *Aquitanorum*, nec ſolet Mela in ſequentibus aliter loqui, quàm in præcedentibus incipit. Et jam ſuprà habuimus exemplum corruptatum vocum ab proximis earum litteris. Gronov.

21. *Pyrenæo*] *Pyrenæi* nomina multa habent: nam ex ea parte quæ Lipus, quæ & fonti Rabiæ adjacet, *S. Adrianus* dicitur. Progrediendo verſus Meridiem ſtatim eſt *Ronceſvalles*: deinde *Montes de Jaqua*: tum *Delempurda*: poſtremò promontorium maris noſtri, dictum *Templum Veneris*, hodiè *Cap de creus*, id eſt, Caput crucis. Olivar.

22. *Garumnam*] Nunc *la Garona*, nomen amittit ante Burdegalam, eo loco ubi confluunt ipſa & Girunda: & dicitur Gironda, prope promontorium Sanctonum, nunc *Blagani*, in illum decidit *la Dordogna*. Idem.

23. *Ab eo ad Sequanam Celtæ*] Ptolemæus *Secoanam*: Strabo *Secuanam*. Pintian.

24. *Sequanam*] Nunc *Sena*. Pomponius ſecutus eſt Cæſarem in diviſione Galliæ. Olivar.

25. *Aquitanorum clariſſimi ſunt Auſci*] *Auſcii* cum duobus *ii* Strabo & Ptolemæus etſi Hermolaus in *Plinianis Caſt.* aliter ſcribat. Pintian.

26. *Auſci*] Regio & civitas, nunc *Aux*: Archiepiſcopatus eſt in Vaſconia. Olivar.

27. *Celtarum Hedui*] Strabo & Ptolemæus ſine adſpiratione; ſed Ptolemæus cum *æ* diphthongo in prima *Ædui*. Strabo ferè cum *e Edui*, nonnunquam tamen cum *œ* diphthongo *Oedui*. Stephanus cum Ptolemæo, ſed *Æduſios* nominat, ſi error non eſt in exemplari. Cornelius Tacitus undecimo *Eduos* ſine adſpiratione & diphthongo vocat. Urbem eorum *Auguſtodunum* Ptolemæus & Marcellinus nominant. Proinde non eſt quòd eam quis dictionem mutare attentet. Pintian.

28. *Hedui*] Quorum præcipua civitas eſt *Autun*, olim dicta *Auguſtodunum*. Olivar.

29. *Belgarum Treveri*] Ptolemæus *Trebiri*: Strabo, & Cornelius Tacitus *de moribus Germanorum*, *Treviri*. Pintian.

30. *Treveri*] Nunc *Treves* ad Rhenum. Olivar.

31.

[31] in Treveris [32] Auguſta, in Æduis [33] Auguſtodunum, [34] in Auſcis [35] Climberrum. Garumna ex Pyrenæo monte delapſus, niſi cum hyberno imbre aut ſolutis nivibus intumuit, diu vadoſus & vix navigabilis fertur. At ubi obvius Oceani exæſtuantis acceſſibus adauctus eſt, iiſdemque retro remeantibus ſuas illiuſque aquas agit, [36] aliquantum plenior, & quantò magis procedit, eò latior fit: [37] ad poſtremum magni freti ſimilis; nec majora

31. *In Treviris Auguſta*] Puto deſiderari verbum *Trevirorum*, legendumque ex Ptolemæo *Auguſta Trevirorum*, ut differat ab aliis urbibus ejuſdem nominis: nam & *Auſciorum Auguſta* eſt. Proinde quod ſequitur. PINTIAN.

32. *Auguſta*] Auguſta Treverorum, dicta nunc *Treves*, *Trier*, vernacula Lingua. OLIVAR.

33. *Auguſtodunum*] Nunc *Autun*. IDEM.

34. *In Aucis Eliumberrum*] Scio in *Auſcia Eluſates*, & *Eluſaticum* eorum oppidum fuiſſe, quod & lib. Plinii IV. diximus, ex Cæſare, Ammiano, Antoninoque, ut ſcribendum ſit, *in Auſcis*. Loco autem verbi *Eliumberrum*, ut non ponendum, ita certè concipiendum animo *Eluſaticum*, quod illi fortaſſe nominabant *Eluſaberrim*, quaſi *Eluſarum* urbem: nam *Berris* hoc ſignificat Barbaris Hiſpaniæ Galliæque confinibus, unde *Illiberris* in Bætica, & in Narbonenſi altera. Et *Laberris* in Aſturia, quemadmodum & *Obriga*, unde *Lacobriga*, *Marobriga*, *Deobriga*, mille talia, *Burgum* Germani, *Dunum* Thraces. BARBARUS.

In Auſcis Eluſaberris] Legendum *in Auſciis Auguſta*, ex eodem Ptolemæo, expuncta peregrina & barbara dictione *Eluſaberris*. Sunt tamen nonnulli & ingenio & doctrina præſtantes viri, qui cenſeant ſcribendum hic *Eluſa* pro *Eluſaberris*, quòd *Eluſates* in Aquitania celebrentur à Cæſare tertio *Commentariorum de bello Gallice*, & à Plinio in quarto. Sed mihi apud Plinium diverſi eſſe videntur *Eluſates* ab *Auſciis*, neque poſſe ex eo colligi *Eluſam* urbem eſſe *Auſciorum*, præſertim cùm Ammianus Marcellinus *Eluſam* in Narbonenſi ſtatuat, non in Aquitania, cujus ſunt populi *Auſcis*. Nihil itaque ex priore ſententia muto. PINTIAN.

In Auſcis Eluſaberris] Inter barbaras dictiones, quæ pulcherrimum hoc, & amœniſſimum opus inquinavere, connumeravi *Eluſaberris*. Verùm tanti apud me ponderis eſt ſcriptæ & antiquæ lectionis fides, ut nutare me cogat, nec ſatis fidere priori meæ ſententiæ, etſi non illam damno. Oppidum enim illud *Volcorum Tectoſagum* in Gallia Narbonenſi, à Ptolemæo & Plinio appellatum *Illiberis*, non ſic nominant duo illa antiqua exemplaria, quæ ſubinde cito, ſed alterum, *Illiſeberre*: alterum *Elſeberro*: ut fortè verum nomen ſit, *Eluſeberris*, & à Tectoſagibus fuerit ad Auſcios tranſlatum. IDEM.

35. *Eluſaberris*] *Aux*. OLIVAR.

36. *Aliquantum plenior* &c.] Leg. *aliquanto plenior*, & *quanto procedit*, *eo latior*: *ad poſtremum*. Reliqua ſuperant. SCHOTT.

37. *Ad poſtremum magni freti ſimilis nec majora tantum*, &c.] To-

 tum

ra tantùm navigia tolerat, verùm etiam more pelagi ſævientis exſurgens, jactat navigantes atrociter, utique ſi aliò ventus, aliò unda præcipitat. In eo eſt inſula Antros nomine, quam pendere & attolli aquis increſcentibus ideo incolæ exiſtimant, [38] quia cùm videantur editiora quîs ob-

rum hunc locum ſic lego ac diſpungo: A*d poſtremum magni freti ſimilis, non majora tantùm navigia tolerat, verùm etiam more pelagi ſævientis exſurgens, jactat atrociter, utique ſi aliò ventus*, &c. Pintian.

38. *Quia cùm videatur editior aquis objacet, ubi ſe fluctus implevit*, &c.] Hunc item locum diverſo modo & ſcribo & percipio ſic: *quia cùm videantur editiora quibus objacet, ubi ſe fluctus implevit, illa operit, nec ut prius tantum abeunt.* Idem.

Quia cùm videantur editiora] Deformatus vulgò locus; quem à nemine hactenus intellectum præſtare auſim: ideo, ut ſolet, variè à variis miſeréque acceptus eſt, ut quem ipſi animo jam præceperant ſenſum eruerent: & ab invito Mela quæ vellent, extorquerent. Doctiſſ. Pintianus tamquam facem prætulit, & quaſi manu duxit. Ad cujus emendationem facta à nobis acceſſio eſt. Pervulgaram lectionem, quæ mendo non vacat, apponam; ut quid præſtitum ſit, facilè appareat: *Quia cùm videatur editior, aquis objacet: ubi ſe fluctus implevit, illam operit, ut nec prius tantùm ambit.* Unde Pintianus, veſtigia ſecutus, faciebat: *quia cum videantur editiora, quibus objacet, ubi ſe fluctus implevit, illa operit, nec ut prius tantum abeunt.* Amicus quidam meus, hic *abeunt*, in *abſunt* commutabar: quod quæ procul abſunt propter aquæ διάφανον propius abeſſe videantur, experientia magiſtra. Nos *quis*, pro *quibus* edendum curavimus; unde vulgara lectio, *editior aquis* cuſa, & pòſt excuſa. Quod ſequitur; *nec ut prius tantum ambit*, Franc. Sanctius vir eruditiſſ. *hanc ut prius tantùm ambit:* malim tamen minori commutatione, *hac ut prius tantùm ambitur: ambit'*, enim compendio ſcribebant, & affinitas vocum Scribas fefellit, ut *nec* pro *hac* exſcripſerint. Sic autem habe: duplici nomine natare inſulam incolis videri, ut & de Delo fabulantur: cùm quòd immenſum aucto mari (ut Salluſtianis utar) ubi altiora, quæ objacent, aquis fluctibus operiantur; in inſulæ tamen ora nihil altius ſolito aqua excreverit: unde unà cum aqua attolli & deprimi inſulam opinio nata. Deinde quòd quæ antea objectu aggerum videri non poterant, tunc facilè ſub adſpectum cadant. Jo. Chriſtoph. Stella v. c. paullò aliter reſcripſit. Epiſtolam extremo libro collocavimus. Schott.

Cum videantur editiora quis objacet] Quidam ad opticen confugiunt; quæ docet propter aquæ διάφανον minora quæque longè majora; recta, incurva, & vice verſa apparere: adeoque quæ alioqui non viderentur, aquæ ſplendore & radiorum jactu ſub adſpectum cadere. Vidend. Strabo lib. I. *Geogr.* ad illum Homeri verſum *Odyſſ.* I.

Ὀξὺ μάλα προϊδὼν μεγάλου
ὑπὸ κύματος ἀρθείς.

& Seneca *Natural. Quæſt.* lib. VII.

objacet; ubi ſe fluctus implevit, illa operit, hæc ut prius tantùm ambitur: & quòd ea, quibus antè ripæ colleſque ne cernerentur obſtiterant, tunc velut ex loco ſuperiore perſpicua ſunt. A Garumnæ exitu latus illud incipit terræ procurrentis in pelagus, & ora Cantabricis adverſa litoribus, aliis populis media ejus habitantibus, [39] ab [40] Santonis ad [41] Oſiſmios uſque deflexa. Ab illis enim iterum ad Septentriones [42] frons litorum reſpicit, [43] pertinetque ad ultimos Gallicarum gentium [44] Morinos, [45] nec portu, quem [46] Geſoriacum vocant, quicquam habet notius. [47] Rhenus ab

VII. cap. 26. & lib. III. cap. 25. Cælius Rodig. lib. IX. cap. 22. *Antiq. Lect.* IDEM.

39. A *Santonibus ad Oſiſmios*] *Santones* penultima longa Ptolemæus & Stephanus; at Strabo eum *o* parvo & diverſo ordine *Santoni*. PINTIAN.

40. *Santonibus*] Nunc *Santougers*, & oppidum *Sainctes*. OLIVAR.

41. *Oſiſmios*] Britanni ſunt, nunc *Britones*, apud Sanctum Matthæum. IDEM.

42. *Frons litorum*] Tota illa ora, quæ eſt à capite Sancti Matthæi, attingit Monnos. IDEM.

43. *Pertinentque ad ultimos, &c.*] Lego *pertinet*; *frons* videlicet, non *pertinens*. PINTIAN.

44. *Monnos*] Nunc *Terroana*. OLIVAR.

45. *Nec portu quem Geſoriacum vocant quicquam habent notius*] Ptolemæus per *i* in prima & duplex *s* & duplex item *r Giſſorrhiacum*. Item *habet* lego, non *habent*, ut referatur ad illud *frons*. PINTIAN.

46. *Geſorsciacum*] Plinius & Ptolemæus *Geſoriacum*. BARBARUS.

Geſoriacum] Nunc *Calais*, portus Caletenſis. OLIVAR.

Geſoriacum vocant] Duplici *ss* ſcrib. ex Ptolemæo. Meminit Suet. *Caligula*. Aliis hodie *Calais*, aliis *Bologne* creditur. SCHOTT.

47. *Rhenus*] Quem multis regionibus fauſtum & arridentem amnem, Batavorum certè, quos oſtiis ſuis non aliter ac ulnis amplectitur, uberrimas delicias & ab ſæculis μέγα ὄνειαρ duplici cly-

ab Alpibus decidens, prope à capite duos lacus efficit, [48] Venetum & Acronium. Mox diu ſolidus, & certo alveo lapſus, haud procul à mari [49] huc & illuc diſpergitur, ſed ad ſiniſtrum amnis etiam tum & donec effluat Rhenus, ad dextram primò anguſtus & ſui ſimilis, pòſt ripis longè & latè recedentibus, jam non amnis ſed ingens lacus, [50] ubi campos implevit, Flevo dicitur: ejuſdemque nominis [51] inſulam amplexus, fit iterum arctior iterumque fluvius emittitur.

clypeo hic conſecratum vides. GRONOV.

48. *Venetum & Acronium*] Cæſar *Comm.* VI. Hercyniam Silvam oriri ait ab Helvetiorum, & Nemetum, & Rauracorum finibus. Beat. Rhenanus ibi *Venetum & Tauracorum* reponebat. SCHOTT.

49. *Huc & illuc*] Dividitur in duo latera. OLIVAR.

50. *Ubi campos implevit, Flevo dicitur*] *Flevum* Plinius unum ex oſtiis Rheni appellat. Eſt etiam caſtellum Germaniæ trans Rhenum Cornelio Tacito in ſexto. PINTIAN.

51. *Inſulam*] Batavorum, nunc *Hollandiam*. OLIVAR.

CAP. III.

GERMANIA.

GErmania hinc ripis ejus uſque ad Alpes, à Meridie ipſis Alpibus, ab Oriente [1] Sarmaticarum confinio gentium, quà Septentrionem ſpectat, [2] oceanico litore obducta eſt. Qui habitant, immanes ſunt animis atque corporibus, [3] & ad inſitam feritatem vaſtè utraque exercent, bellando animos, [4] corpora adſuetudine laborum. Maximo frigore nudi agunt, [5] antequam puberes ſint: &

1. *Sarmaticorum confinio*] Polonorum Viſtula amne. OLIVAR.

2. *Oceano*] Septentrionali. IOEM.
Oceanico litore obducta eſt] Lego, *Oceani litore*, &c. PINTIAN.

3. *Et ad inſitam feritatem*] Lego, *& ab inſita feritate.* Mox, *ad conſuetudines laborum*, malim, *adſuetudine lab.* SCHOTT.

4. *Corpora ad conſuetudines laborum*] Scribendum puto, *corpora aſſueſcendo labori:* ut verbum ſit verbo ſimile, *bellando*, *aſſueſcendo.* PINTIAN.

5. *Antequam puberes ſint*] A Cæſare omnia eſt mutuatus *Comm.* VI. *belli*

& longiſſima apud eos pueritia eſt. Viri [6] ſagis velantur, aut [7] libris arborum, [8] quamvis ſæva hyeme. Nandi non patientia tantum illis, ſtudium etiam eſt. [9] Bella cum finitimis gerunt, cauſas eorum ex libidine arceſſunt: neque imperitandi prolatandique quæ poſſident, (nam ne illa quidem enixè colunt) ſed ut circa ipſos quæ jacent vaſta ſint. [10] Jus in viribus habent, adeo ut ne [11] latrocinii quidem pudeat, tantum hoſpitibus boni, miteſque ſupplicibus. Victu ita aſperi

belli Gall. Vita omnis in venationibus atque in ſtudiis rei militaris conſiſtit: ab parvulis duritiei ac labori ſtudent. Qui diutiſſimè impuberes permanſerunt, maximam inter ſuos ferunt laudem: hoc ali ſtaturam, ali hoc vires, nervoſque confirmari putant. Cetera in eandem ſententiam, quæ cum his compones. Corporum enim vaſtitatem in hanc exercitii cauſſam refert, ut & lib. IV. *belli Gall.* initio. Sed de corporum proceritate T. Livius, Seneca, Florus, & pleni libri. SCHOTT.

6. *Sagis*] Dixi *ſagum* eſſe veſtem militarem, quæ armis ſuper imponitur, auctore Bayſio: nunc *Sagon:* Germani eam veſtem ex lana & pilis conficiunt; *Feltro* dicitur: Sarraceni vocant *Albernoz.* OLIVAR.

7. *Libris*] *Libri* ſunt cortices arborum. IDEM.

8. *Quamvis ſæva hieme*] Malè hæc vulgò interpungunt: ad ſequentia refer. De hac ipſa re Cæſar initio *Comm.* quarti: *In eam ſe conſuetudinem adduxerunt, ut locis frigidiſſimis, neque veſtitus, præter pelles, habeant: quarum propter exiguitatem, magna eſt corporis pars aperta: & laventur in fluminibus.* Et lib. VI. *Fluminibus perluuntur: & pellibus, aut parvis rhenonum tegumentis utuntur, magna corporis parte nuda.* Noſter ſagis tegi, Cæſar rhenonibus affirmat: qui utrobique de vaſtis Germanorum agris, cauſſiſque. Tacitus quoque *de moribus Germ.* ſagis veſtiri auctor eſt. Videndus Seneca *de Ira:* & qui apud Ciceronem in ea quæ *pro M. Scauro*, (ut hoc παρὰ τὴν ὁδοιπορίαν moneam) *pelliti teſtes* appellentur, animadverſione dignum: precium enim operæ attendentium abſolvet, ut Melæ noſtri verbis utar. SCHOTT.

9. *Bella cum finitimis*] Hinc nec latrocinia, quæ ferè bella comitantur, apud eos infamiam habent, ut è Cæſare turſum noſter exſcripſit: & Ariſt. bellum venationis quoddam genus facit: atque utinam à ſociis & amicis, quos vulgò deprædantur, abſtinerent. Eadem infrà lib. III. cap. 6. de Britannis. IDEM.

10. *Jus in viribus*] Hoc ſeculò Pomponii, nam noſtro in legibus, præſertim municipalibus. OLIVAR.

Jus in viribus habent] Χειροδίκαι Heſiodo. Tale ferè Jus militare ut armatis precibus quidvis extorqueant. De Gallis ſic ferè Livius lib. V. ab V. C. *Cùm illi ſe in armis jus ferre, & omnia fortium virorum fortiter dicerent.* SCHOTT.

11. *Latrocinii*] Fortaſſe verum in ipſis agris: nam in oppidis ſumma eſt æquitas. OLIVAR.

ri incultique, ut cruda etiam carne veſcantur, aut recenti, aut cùm rigentem in ipſis pecudum ferarumque coriis manibus pedibusque ſubigendo renovarunt. Terra ipſa multis impedita [12] fluminibus, multis [13] montibus aſpera, & magna ex parte [14] ſilvis ac paludibus invia. Paludum, Sueſia, Eſtia, & Melſiagum, maximæ. [15] Silvarum, Hercynia, & aliquot ſunt quæ nomen habent: ſed illa dierum ſexaginta iter occupans, ut major aliis, ita & notior. [16] Montium altiſſimi Taunus & Rhetico: [17] niſi quorum nomina vix eſt eloqui ore Romano. Amnium in alias gentes exeuntium, [18] Danubius & [19] Rhodanus: [20] in Rhenum, [21] Mœnis & Lupia: [22] in Oceanum, [23] Amiſius, Viſurgis & Albis clariſſimi. Su-

12. *Fluminibus*] Viadro, Amiſio, nunc dicto *Eme*: Viſurgo, nunc dicto *Weſer*: Albi nunc *Elb*: Suevo nunc *Spre*: Viadro nunc *Odera*, & Lupia, *Lippe*. IDEM.

13. *Montibus*] Meliboeo, Sudete, Abnoba, Asmiburgio. IDEM.

14 *Silvis ac paludibus*] Corn. Tacitus *de moribus German. Terra etſi aliquanto ſpecie differt, in univerſum tamen aut ſilvis horrida, aut paludibus fœda, humidior quà Gallias, ventoſior qua Noricum & Pannoniam adſpicit, ſatis ferax, frugiferarum arborum impatiens, pecorum fecunda, ſed plerumque improcera*. SCHOTT.

15. *Sylvarum Hercynia*] Strabo *Ercyniam* ſine adſpiratione ſcribit: Ptolemæus, Eratoſthenes, & alii Græci Auctores *Orcynium*, auctore Cæſare in ſexto *Commentariorum*. PINTIAN.

Silvarum Hercynia] Hanc Cæſar VI. *Comment. Gallico* deſcribit. SCHOTT.

16. *Montium altiſſimi Taurus & Rhetico*] Cornelius Tacitus lib. 12. montem *Taurum* cum Pomponio nominat. Idem tamen in XIV. *Taunum*, non *Taurum*. PINTIAN.

17. *Niſi quorum nomina*] Aldus, *& alii quorum nomina*. IDEM.

18. *Danubius*] Ex Abnoba monte profluit. OLIVAR.

19. *Rhodanus*] Profluit ex ipſis Alpibus. IDEM.

20. *In Rhenum Mavis & Lupia*] Tacitus in ſitu Germaniæ non *Mævin*, ſed *Mœnin* vocat: *Inter Hercyniam*, inquit, *ſylvam, Rhenumque & Mœnis amnes, habitant Helvetii*. Plinius quoque lib. IX. per *n* ſcribit eum, non per *u*, quamquam *Mœnus* ab ipſo, non *Mœnis* videtur appellatus: *In Mœno*, inquit, *Germaniæ amne Silurus graſſatur*, niſi quis non *in Mœno*, ſed *in Mœni*, aut *Mævi* apud eum legat, de quo plura eo loco. BARBARUS.

21. *Mœnis & Lupia*] Scribo *Mœnis & Lupias* ex Strabone, & Cornelio Tacito. PINTIAN.

22. *In Oceanum Amiſius urbis & Albis*] Scribendum non *Urbis*, ſed *Viſurgis*. BARBARUS.

23. *Amiſius, Viſurgis*] Ptolemæus,

Super Albin Codanus ingens ſinus magnis parviſque inſulis refertus eſt. [24] Hac re mare, quod gremio litorum accipitur, nuſquam latè patet, nec uſquam mari ſimile; verùm aquis paſſim interfluentibus [25] ac ſæpe tranſgreſſis, vagum atque diffuſum facie amnium ſpargitur: quà litora attingit, ripis contentum inſularum non longè diſtantibus, & ubique penè tantundem, ut anguſtum & par freto, curvanſque ſubinde ſe, longo ſupercilio inflexum eſt. [26] In eo ſunt [27] Cimbri & Teutoni: ultrà, [28] ultimi Germaniæ Hermones.

mæus, *Amiſius & Viſurgis*: Strabo, Plinius, Cornelius Tacitus *Viſurgis* cum Pomponio. *Amaſias* tamen eſt Straboni: *Amiſia* Cornelio Tacito. PINTIAN.

24. *Acre mare*] Scribo, *Hac re mare*. IDEM.

25. *Ac ſæpe transgreſſis*] Hæc verba aliquem quidem ſenſum habent, frivolum tamen & parum neceſſarium: itaque pro alienis ferè habeo. IDEM.

26. *In eo ſunt Cymbri & Teutoni*] Scribo *Cimbri* cum *i* in prima, ex Ptolemæo, Strabone, Plutarcho, & omnibus. Item *Teutones* non *Teutoni* ex Ptolemæo, & Plutarcho. IDEM.

27. *Imbri & Teutoni*] Scribendum *Cimbri*, ex Tacito, cæteriſque. Horum *Cimbrica Cherſoneſus*, quæ modo appellatur *Dacia*. *Teutoni* vero ſunt, quos alii *Teutones*, Ptolemæus *Teutonarios* in eo tractu nominat. Plinius lib. IV. *Cimbri*, inquit, *& Teutoni*. BARBARUS.

28. *Ultimi Germaniæ Hermones*] Plinius & Tacitus, *Hermiones*, Ptolemæus *Elmeones*, ad amnem Viſtulam, qui Germaniæ finis eſt, & Sarmatiæ principium, ut mox patebit. IDEM.

CAP. IV.

SARMATIA.

[1] SArmatia intus quam ad mare latior, ab iis quæ ſequuntur, [2] Viſula amne diſcreta, [3] quà retro

1. *Sarmatia*] Nunc *Polonia*. OLIVAR.

2. *Inſula amne diſcreta*] Scribendum non *Inſula*, ſed *Viſula*, ſeu quod idem eſt, *Viſtula*. BARBARUS.

3. *Quà retro abit uſque ad Iſtrum flumen immittit*] Lego *immittitur*; ut in Thracia, *à Pontici lateris fronte uſque in Illyricos penitus immiſſa*. Nam in agendi ſignificatione in Creta: *ad Orientem Sam-*

ma-

retro abit uſque ad [4] Iſtrum flumen immittitur. Gens habitu armiſque Parthicæ proxima: verum ut cæli aſperioris, ita ingenii. [5] Non ſe urbibus tenet, & ne ſtatis quidem ſedibus. Ut invitavere pabula, ut cedens & ſequens hoſtis exigit, ita res opeſque ſecum trahens, ſemper caſtra habitat: bellatrix, libera, indomita, & uſque eo immanis atque atrox, ut feminæ etiam cum viris bella ineant. [6] Atque ut habiles ſint, natis ſtatim dextra aduritur mamma. [7] Inde expedita in ictus manus [8] quæ exeritur, virile fit pectus. Arcus tendere, equitare, venari, [9] puellaria penſa ſunt: ferire hoſtem, adultarum ſtipendium eſt: adeo ut non percuſſiſſe, pro flagitio habeatur, ſitque eis pœnæ virginitas.

menium promontorium, ad Occidentem Criumetopon immittit. Poſſet etiam legi, nec malè, *init*; ut infrà de Arabico ſinu: *Init penitus interfuſque dum Ægyptum*, &c. Pintian.

4. *Iſtrum*] Danubium intelligit. Olivar.

5. *Non ſe urbibus tenet*] MSS. duo *tenent* & mox *habitant*. Ex quibus hoc prius non modo eſt in MS. Mediol. ut *habitant*, ſed & editione Juntina. Haud dubiè tenore eodem loquendi uſus Auctor ſcripſit *tenens*, *habitans*. Ride iratum propterea Voſſium. Sed quid ad Voſſium, in magnis ſemper & Eccleſiaſticis περιψήμασιν occupatum quinque participia & eorum junctio? Gronov.

6. *Atque ut habiles ſint*] Melius, *ad quæ*. Et ſup. paullò, *& ne ſtatis quidem*, dele conjunctionem. Schott.

7. *Ut inde expedita in ictus manus quæ exeritur virile fiat pectus*] Non ſapit hæc oratio candorem Melæ, nec brevitatem illam quæ ſemper doctiſſimis quibuſque ſummæ fuit curæ. Lego igitur paucioribus verbis, ſenſu eodem: *Inde expedita in ictus manus, virile fit pectus*, cetera ſuperfluunt, adjecta puto ab ineptis, ut ajunt, Gloſſatoribus. Pintian.

8. *Quæ egeritur*] Suſpicor leg. *quæ feritur*: vel, *quæ res geritur*, ἐπεκαίεντο βρεφόθεν τὸν δεξιὸν μαζὸν, ὡς᾽ ἂν μὴ ἐπικωλύῃ τὴν τοξείαν. Euſtath. in Περιηγητήν. Niſi fortè dextram proferri dixit, quòd ſiniſtra clypeum geſtando occultetur: quomodo *quæ exeritur* melius legetur: ſed ἀπέχω. Schott.

9. *Puellaria penſa*] Sic de Camilla Amazone Maro lib. VII. Æneid.

Bellatrix: non illa colo, calathiſve Minervæ
Femineas aſſueta manus; ſed prœlia virgo
Dura pati, curſuque pedum prævertere ventos.

Idem.

Cap.

CAP. V.

SCYTHIA.

[1] INde Aſiæ confinia, niſi ubi perpetuæ nives ſedent & intolerabilis rigor, [2] Scythici populi incolunt, [3] ferè omnes etiam in unum Belcæ appellati. [4] In Aſiatico littore primi [5] Hyperborei ſuper Aquilonem Rhipæoſque montes [6] ſub ipſo ſiderum cardine jacent: [7] ubi ſol non quotidie, ut nobis, ſed primùm verno æquinoctio exortus, autumnali demum occidit: & ideo ſex menſibus dies, & totidem aliis nox uſque continua eſt. [8] Terra auguſta, aprica, per ſe fertilis. Cultores juſtiſſimi, & diutius quam ulli mortalium & beatius vivunt. Quippe [9] feſto ſemper otio læti non bella

1. *Inde*] Ex Sarmatia, quæ Scythas attingit. OLIVAR.

2. *Scythici populi omnes, Belgæ appellati*] Scribendum *Sagæ*, non *Belgæ*, Herodotus, & Plinius lib. VI. *Perſæ*, inquit, *Sagas vocant omnes Scythas*. Etiamſi *Sacas* Græci malunt ſcribere, quàm *Sagas*. Pomponius quoque infrà, *Scythæ*, inquit, *ſunt Androphagæ, & Sagæ diſtincti regione*. BARBARUS.

3 *Ferè omnes etiam in unum Sagæ appellati*] Si in his verbis non eſſet depravatio, ſibi repugnaret Mela: nam quum dixiſſet *ferè omnes*, inepte adjectum eſſet, *in unum*. Caſtigandum ergo exiſtimo, *Per ſe omnes etiamunm Sacas appellant*, ex Plinio & Herodoto. PINTIAN.

4. *In Aſiatico litore*] *Latere*, malim. SCHOTT.

5. *Hyperborei ſuper*] Hæc tranſtulit de Hyperboreis ex Callimacho, *hymno in Delum*: quem cum his compone. Legend. & Plin. lib. IV. cap. 12. Solinus cap. 21. & Clemens Alexandrin. lib. I. *Stromat*. IDEM.

6. *Sub ipſo ſiderum cardine*] Tempore Melæ regionem Hyperboream putabant ultimam verſus Oceanum eſſe. Inde nobis tradidit Mela rationem illam dierum aſtronomicam, quæ revera falſa eſt in regione Hyperborea: quamquam ita ſit in ipſo cardine mundi, quam Mela & Veteres aliì in ipſis Hyperboreis collocavere. OLIVAR.

7. *Ubi ſol non quotidie ut nobis, ſed primùm verno æquinoctio exortus, autumnali demum occidit, & ideo ſex menſibus dies, & totidem aliis nox*] Plinius contrà ſentit lib. IV. *Semeſtri luce*, inquit, *& una die ſolis averſi non ut imperiti dixere, ab æquinoctio verno in autumnum ſemel in anno, ſolſtitio oriuntur iis ſoles, brumaque ſemel occidunt*. BARBARUS.

8. *Terra anguſta*] Lego *auguſta*, non *anguſta*. PINTIAN.

9. *Feſto ſemper otio læti*] Virgil. IV. *Æn*. Agathyrſis tribuere vide-

bella novere, non jurgia: ſacris operati, maximè Apollinis: quorum primitias Delon miſiſſe initio per virgines ſuas, deinde per populos, ſubinde tradentes ulterioribus, moremque quamdiu, & [10] donec vitio gentium temeratus eſt, ſervaſſe referuntur. Habitant lucos ſilvaſque, & ubi eos vivendi [11] ſatietas magis quàm tædium cepit, hilares redimiti ſertis ſemet ipſi in pelagus ex certa rupe præcipites dant. Id eis funus eximium eſt.

[12] Mare Caſpium ut anguſto, ita longo etiam freto primum terras, quaſi fluvius, irrumpit: atque ubi recto alveo influxit, in tres ſinus diffunditur; contra os ipſum in Hyrcanum, ad ſiniſtram in Scythicum, ad dextram in eum, quem propriè & totius nomine Caſpium appellant. Omne atrox, ſævum, ſine portubus, procellis undique expoſitum; ac belluis magis quàm cetera refertum, & ideo minus navigabile. Ad introeuntium dextram [13] Scythæ Nomades freti litoribus inſident. Intus ſunt ad Caſpium ſinum [14] Caſpii, & Amazones, ſed [15] quas Sauromatidas appellant: ad Hyrcanum [16] Albani, & [17] Moſchi, & Hyrcani: in Scy-

detur, fortaſſis non ſine auctore. Solinus ibidem. Juvenal. *Satyr.*

Ultra Sauromatas fugere hinc libet, & glacialem
Oceanum.

SCHOTT.

10. *Donec vitio gentium temperatus eſt*] Lego *temeratus eſt*: Aldus, *turbatus eſt*. PINTIAN.

11. *Satietas magiſque tædium*] Vet. cod. *Satietas magis quam tædium*. Utraque lectio ferri poteſt. SCHOTT.

12. *Mare Caſpium ut anguſto*] Diximus hoc non poſſe fieri, & antiquitatem hallucinatam fuiſſe. OLIVAR.

Mare Caſpium] De mari Caſpio, hic quidam novum cap. fecerunt. Lege Herodotum *Clione* extr. SCHOTT.

13. *Scythæ Nomades*] Nunc Tartari ſunt, confines Sauromatis. OLIVAR.

14. *Caſpii & Amazones*] Amazones, prope magnos Bulgaros, nam alii ſunt in Ponto. IDEM.

15. *Quas Sauromatidas*] De his Amazonibus Plato *de Leg.* & Euſtathius *in Dionyſ.* Pro Amardi autem fort. *Mardi* leg. qui cap. 2. lib. 1. nominantur. SCHOTT.

16. *Albani & Molchi*] Scribendum non *Melchi*, ſed *Meſchi*. BARBARUS.

17. *Moſchi*] Aliud genus Moſchovitarum, OLIVAR.

18.

Scythico [18] Amardi & Pæſicæ, [19] & jam ad fretum [20] Derbices. [21] Multi in eo ſinu magni parvique amnes fluunt: ſed qui famam habent, ex Cerauniis montibus uno alveo deſcendit, [22] duobus exit in Caſpium Rha. Araxes Tauri latere demiſſus, quoad campos Armeniæ ſecat, [23] labitur placidus & ſilens, neque in utram partem eat, [24] quamquam

18. *Amerdi & Peſtici*] Scribendum *Amardi & Paſici* ſeu *Paſica*, ur Ptolemæus, & infrà Pomponius. Sunt qui *Amordos* eos ſcribant, ſed Strabo & Stephanus *Amardos*, ea gens eſt Hyrcana, unde Ptolemæo quoque *Amardus* amnis in Caſpium delatus. BARBARUS.

Amardi & Paſici] Stephanus *Paſarca*: Ptolemæus *Paſica*. PINTIAN.

19. *Etiam ad fretum Derbices*] Scribe disjunctim, *Et jam ad fretum Derbices*. Stephanus tamen per duplex *cc* & *æ* diphthongum in fine, *Derbiccæ*, Apollonii auctoritatem ſecutus: aitque appellari à Cteſia *Derbios*, vel *Terbiſſos*, Dionyſius Byzantius *Dercebios* nominat. Strabo undecimo modò *Derbeces* penultima producta; modò *Derbyces* cum *y* in eadem, ſi vacat menda exemplar. Ptolemæus cum Stephano *Derbiccæ*. Sed in relatione Mediæ *Dribyces*. Sicque habet vetus Plinii codex. PINTIAN.

20. *Derbices*] Prope Hyrcanos ad Oxum fl. ſiti. Plinius, Ptolemæus, & Strabo. Dionyſius Afer Δερκέβιους appellat: Æthicus Coſmographus ſemel iterumque *Dervicas*, nunc Orientalis Oceani, iterum Septemtrionalis gentes: ex frequenti, ut arbitror, commutatione *v* & *b* litterarum. Et qui hîc *Paſici*, & Ptolemæo *Paſica*, iidem Æthico *Raſici*: qui hinc ſingulis penè verſibus corruptus, reſtitui poterit. SCHOTT.

21. *Multi in eo ſinu*] Τò *ſinu* redundat; & mox fluunt. IDEM.

22. *Duobus exit in Caſpium Araxes Tauri latere demiſſus*] Verba illa, *Araxes Tauri latere demiſſus*, ſenſum inchoant diverſum. Per præcedentia verò fluvius ſignificatur, cujus nomen Librariorum incuria omiſit. Hunc putamus eſſe fluvium, *Rha*: tum quòd facilis fuit Librarii ubique dormitantis lapſus una duntaxat ſyllaba præterita; tum quòd Mela duobus alveis tradit exire in Caſpium ſinum, quod de *Rha* flumine apertè teſtatur Ptolemæus. Præterea ſi quis rem diligenter examinet, inveniet ex magna fluviorum copia, qui in Hyrcanum mare emittunt, ſex tantùm qui famam habeant delegiſſe Melam, quos memoriæ proderet. Duos in ſinum Caſpium emittentes, totidem in Hyrcanum, poſtremos duos in Scythicum. Denique *Rha* fluvius plagæ Septentrionalis Tanaidi vicinus, auctore Marcellino, clarus eſt & celeber; vel quòd diſterminat Sarmatiam à Scythia, ut ſcribit Ptolemæus; vel radice cujuſdam herbæ vegetabilis, quæ in ejus ſuperciliis gignitur ad uſus multiplices medelarum: ut idem Marcellinus tradit. PINTIAN.

23. *Labitur placidus &*] Ita de Arari Cæſar I. *Comm. belli Gallici*: *In Rhodanum influit incredibili lenitate, ita ut oculis, in utram partem fluat, indicari non poſſit*. SCHOTT.

24. *Quamvis intuearis manifeſtum*] Rectius Aldus, *manifeſtus*. PINTIAN.

25.

quam intuearis, manifeſtus: cùm in aſperiora devenit, hinc atque illinc rupibus preſſus, & quanto anguſtior, tanto magis pernix, [25] frangit ſe ſubinde ad oppoſita cautium. Atque ob id ingenti cum murmure ſonanſque devolvitur adeò citus, ut quà ex præcipiti [26] in ſubjecta caſurus eſt, non declinet ſtatim undam, ſed ultra quam canalem habet, evehat, plus jugeri ſpatio ſublimis & aquis pendentibus ſemet ipſe ſine alveo ferens: deinde ubi incurvus arcuatoque amne deſcendit, fit tranquillus, iterumque per campos tacitus & vix fluens in id litus elabitur. Cyrus & [27] Cambyſes [28] ex radicibus Coraxici montis vicinis fontibus editi, & in diverſa abeunt, [29] perque Iberas & Hyrcanos

25. *Frangit ad oppoſita cautium*] Sic Flaccus lib. I. *Carm.* oda XI.

Quæ nunc oppoſitis debilitat pumicibus mare
Tyrrhenum.

SCHOTT.

26. *In ſubjectam non declinet ſtatim unda*] Lego *in ſubjecta*, ut ſubintelligas *loca*, 'adſtipulantibus etiam Aldi exemplaribus. PINTIAN.

In ſubjectam] *Subjecta*, vult Pintianus, ut *loca* exaudiatur. Idem *unda* legiſſe videtur: ego vulg. lectionem tueor, nec τὸ *fontibus* inf. neceſſariò addendum puto: tametſi in Aldina edit. non minus aliis corrupta, legatur. SCHOTT.

27. *Cambyſes ex radicibus Corſici montis*] Legendum arbitror *Coraxici*, non *Corſici.* Sunt autem montes *Coraxici*, quos, ut ait Plinius lib. VI. quidam *Henioc*os dixere. Ptolemæus tamen vocat montem *Caſpium*, unde *Cambyſes* oritur. Nihil mirum quos eos montes, qui *Tauri* partes aut laciniæ ſunt, alii aliter, ut in Plinio quoque diximus, appellavere. Subit nunc locus in Plinii lib. VI. depravatus cap. 9. ubi de *Araxe* ait, *Auctuſque amne Muſi ipſe, ut plures exiſtimavere, a Cyro defertur in Caſpium mare.* Scribendum enim videtur, non *Muſi*, ſed *Cambuſi*, hoc eſt, *Cambyſe.* Nam & *Boruſthenem*, pro *Boryſthene*, Veteres dicebant, & alia æquè hujuſmodi per *u* libentius, quàm per *y* Pomponius: *In idem litus*, inquit, *elabitur Cyrus & Cambyſes, ex radicibus Coraxici montis vicini editi, & in diverſa abeunt, perque Hiberas & Hyrcanos, diu & multum diſtantibus alveis defluunt. Poſt non longè a mari eodem lacu accepti, in Hyrcanum ſinum uno ore perveniunt*: etiamſi Ptolemæus oſtia eorum ſcjungit. BARBARUS.

28. *Ex radicibus Coraxici montis vicinis editi*] Deeſt verbum *fontibus*, ex Aldo, ut ſit, *vicinis fontibus editi.* PINTIAN.

29. *Perque Iberas & Hyrcanos diu & multum*, &c.] Legendum videtur *perque Armenios & Albanos*, &c. Plinius in ſexto: *Flumina per Albaniam decurrunt in mare Caſios & Albanos. Deinde Cambyſes in Caucaſiis ortus montibus: mox*

canos diu & multum diſtantibus alveis defluunt: pòſt non longè à mari eodem lacu accepti, in Hyrcanum ſinum uno ore perveniunt. [30] Iaxartes & Oxos per deſerta Scythiæ ex Sogdianorum regionibus in Scythicum exeunt; ille ſuo fonte grandis, hic incurſu aliorum grandior, & [31] aliquamdiu ad Occaſum ab Oriente currens, [32] juxta Dahas primùm inflectitur: curſuque ad Septentrionem converſo, [33] inter Amardos & Pæſicas os aperit. [34] Silvæ aliaque dira animalia, verùm & [35] tigres ferunt, utique Hyrcania. Sævum

mox Cyrus in Coraxicis. Strabo undecimo: *In medio planicies eſt fluminibus irrigua præſertim Cyro, qui ortum ex Armenia trahens, mox dictam planiciem intrat, atque Aragum amnem è Caucaſo defluentem recipiens evadit in Albaniam, inter quam & Armeniam in mare Caſpium erumpit.* Et paulò pòſt idem Strabo: *Cyrus autem qui per Albaniam fluit, & alia flumina eum augentia terram fecundiorem exhibent.* Hæc Strabo. In cujus tralatione vitioſè ſcriptum eſt *Aragum*, pro *Aragonem*, ut habent Græci codices. Sed poteſt etiam legi, *per Iberas & Albanos.* Nam Ptolemæo auctore *Cyrus* per totam Iberiam & Albaniam fluit, dividens illas ab Armenia. IDEM.

30. *Laxartes & Oxos*] Scribendum *Iaxartes* per *i* non per *l*, ex Plinio, Strabone, Ptolemæo, Q. Curtio, Marcellinoque, & paulò pòſt, *Surdianorum regionibus,* ſcribe *Sogdianorum.* BARBARUS.

31. *Aliquamdiu ad Occaſum ab Oriente currens*] Scripti duo *occurrens:* immo ſic etiam editio Juntæ & codex Mediol. Quid bonus Voſſius, cui ſenio fuit ſilentium, quod tenuerat me indicante? Qui mos ejus fuit, rogat [Sed quomodo flumen, ubi nullus eſt æſtus, ſibi occurrere poteſt?] Difficultatem vides magnam. At quis dixit illum ſibi occurrere? Interrogatio penitus mendax. Imò elegantiſſimè Mela, quoniam alii fluvii in eum incurrebant, dicit eum aliquamdiu ad Occaſum ab Oriente, in quo ſcilicet ſpatio accipiebat alios fluvios, occurrere, hoc eſt, currentem hic illic præſto ſiſtere ad eos admittendos. GRONOV.

32. *Juxta Dacas primùm inflectitur*] Scribe *Dahas*, non *Dacas.* BARBARUS.

33. *Inter Amardos & Peſicaſoe aperitur*] Legendum, *Inter Amardos & Paſicas os aperit*, iiſdem Auctoribus. IDEM.

34. *Sylva, alia quoque dira animalia, verùm & tigres ferunt, utique Hyrcania, ſævum ferarum genus*] Luxatus eſt, ut opinor, ordo verborum: legendum, *Sylva, utique Hyrcania alia quoque dira animalia, verùm & tigres ferunt, ſævum ferarum genus.* PINTIAN.

35. *Tigres ferunt*] De his Plinius lib. VIII. cap. 18. & Solin. cap. 21. ubi in duobus MSS. Toletanis, ut hoc obiter moneam, diſertim legitur *cernuari*, hoc eſt, humi affligi, & occidi: pro quo vulg. libri, *ſe dare præcipites*, quod à gloſſa eſſe alicujus Ludimagiſtri, qui illud non aſſequeretur, quis non videt, niſi qui nihil videt?

R Ant.

vum ferarum genus, & uſque eo pernix, ut illis longè quoque progreſſum equitem conſequi, nec tantùm ſemel, ſed aliquoties etiam curſu unde cœperit ſubinde repetito, ſolitum & facile ſit. Cauſa ex eo eſt, quòd ubi ille interceptos earum catulos citus cœpit avehere, [36] rabiem appropinquantium fruſtraturus, aſtu unum de pluribus omiſit; hæ projectum excipiunt, & [37] ad cubilia

ſua

Ant. Delrio civis meus, Juris, bonarumque artium peritiſſimus, in Solino à ſe emendato, Philoſtrati auctoritate id probavit, qui ὠρύεσθαι αὐτὴν πρὸς τῇ θαλάττῃ, καὶ ἀποθνήσκειν ἐνιότε ſcribit. Quoniam igitur prior ille occupavit; corollarii vice alterum Solini locum addamus in eadem voce corruptum: cap. enim 47. ubi de equorum præſtantia; Antiochum ait Centaretrii ducis equum inſiluiſſe: *Is*, inquit, *adeò ſprevit lupatos, ut de induſtria enrvatus, ruina & ſe, & equitem pariter affligeret*: iidem ſcripti codd. *cernuatus* præferunt: Melius. De *cernuari* autem M. Ter. Varro apud Non. Marcellum, & Servius in x. *Æneid. Cernuus, qui cadit in faciem, quaſi in eam partem, qua cernimus.* Utitur & Arnobius eruditus Auctor lib. VII. *adv. Gentes.* SCHOTT.

Tigres ferunt utique Hyrcanos] Duo poſtrema verba ſuperant, & ex Virgilio deſumta,

—— *Hyrcanaque admôrunt ubera tigres.*

Vide Plinium lib. VIII. IDEM.

36. *Rabiem appropinquantium*] Non diſſimile de Medea M. Tullius in ea quæ eſt *pro Lege Manilia*: *Medea illa*, inquit, *quondam ex Ponto profugiſſe dicitur: quam prædicant in fuga fratris ſui membra in his locis, quà ſe pater perſequeretur, diſſipaviſſe: ut eorum collectio mœrorque patris celeritatem perſequendi retardaret.* Apollonius tamen Rhodius Jaſoni cædem illam, non Medeæ, tribuit. IDEM.

Rabiem appropinquantium fruſtraturus aſtu unum de pluribus omittit] In tribus MSS. inverſo ordine verborum legitur *aſtu fruſtraturus.* Sed & totus hic locus ita ex MSS. videtur conſtituendus: *quod ubi ille interceptos earum catulos citus cœpit avehere, & rabiem appropinquantium aſtu fruſtraturus unum de pluribus omiſit: hæ pr.* Nam & copulativa in illis eſt, & aut *omiſſis* aut *omiſſum* habent. GRONOV.

37. *Ad cunabula ſua*] Unde iſta mutatio placuit Voſſio? Editi ante eum & MSS. quoque *cubilia.* An non ea vera vox? An non illuc alludit Cicero II. *Verr.* 77. *Avaritia non veſtigia, ſed ipſa cubilia videret.* Lucullus ſic agnoſcebat δειλοὺς κυνηγοὺς, ὥστε τὰ θηρία παρελθόντες ἐπὶ κενοὺς αὐτῶν φωλεοὺς βαδίζειν apud Plutarchum. Hoc quum nuper monere neglexerim, nunc attendi oportebat: Ælian. XII. *Var. Hiſt.* cap. 39. ἔνθα εἶχεν εὐνὴν λεαίνα. Plinius in *Panegyr. Excutere cubilibus feras.* Seneca lib. I. *de Clementia* 3. *Quo procedente, non tanquam malum ac noxium animal è cubili proſiliret, diffugiunt.* Nonne Apulejus lib. V. de ſerpente quum dixiſſet, poſtquam *ſulca-*

tos

ſua referunt: rurſumque & ſæpius remeant, atque idem efficiunt, [38] donec ad frequentiora, quàm adire audeant, profugus raptor evadat. Ultra Caſpium ſinum quidnam eſſet, [39] ambiguum aliquamdiu fuit: idemne Oceanus, an tellus infeſta frigoribus, ſine ambitu ac ſine fine projecta. Sed præter Phyſicos [40] Homerumque, qui univerſum orbem mari circumfuſum eſſe dixerunt, [41] Cornelius Nepos, ut recentior Auctor, [42] ita certior; teſtem autem rei Q. Metellum Celerem adjicit, eumque ita retuliſſe commemorat: Cùm [43] Galliis Proconſule præeſſet, [44] Indos quoſdam [45] à rege

tos intrahens greſſus cubile ſolitum conſcenderit. Pricæus cum Æliano conferens pag. 275. κοίτην συνήθη oſtendit explicari. Idem.

38. *Donec ad frequentiora*] Plinius & Solinus paullò aliter navem venatorem jam conſcendiſſe: & D. Ambroſ. VI. *Hexaëm.* decipi tigres ſphæra vitrea à raptore, quæ, ut ſolet, imaginem tigridis inſpecta referat, fallatque. Schott.

39. *Ambiguum aliquamdiu fuit*] Scrib. *aliquando.* Idem.

40. *Homerumque*] Strabo lib. I. *Geograph.* καὶ ἄλλως δ' ἐμφαίνει τὸ κύκλῳ περικεῖσθαι τῇ γῇ τὸν Ὠκεανὸν, ὅταν οὕτω φησὶν ἡ Ἥρα,

Εἶμι γὰρ ὀψομένη πολυφόρβου πείρατα γαίης
Ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν.

τοῖς γὰρ πέρασι πᾶσι συνῆθη λέγει τὸν Ὠκεανόν· τὰ δὲ ἔσχατα πέρατα κύκλῳ περίκειται· ἔν τε τῇ ὁπλοποιΐᾳ τῆς Ἀχιλλέως ἀσπίδος κύκλῳ περιτίθησι τὸν Ὠκεανὸν ἐπὶ τῆς ἴτυος. Loca autem exſtant *Iliad.* Ξ. v. 200. & Σ. v. 606. Idem.

41. *Corn. Nepos*] Plinius hinc deſcripſit lib. II. cap. 67. *Nepos,* inquit, *de Septemtrionali circuitu tradit Q. Metello Celeri, C. Afranii in Conſulatu collega, ſed tum Galliæ Proconſuli, Indos à Rege Suevorum dono datos, qui ex India commercii cauſſa navigantes, tempeſtatibus eſſent in Germaniam delati.* De his vide quæ quincto ab hinc anno in Corn. Nepotis *Fragmenta* annotavimus. Idem.

42. *Sic certior tradit*] Totum locum ſic lego: *ſic certior: teſtem rei Q. Metellum Celerem adducit, eumque,* &c. Idem.

43 *Galliis*] MSS. tres & Juntina editio *Galliæ*, quam ſcripturam quoque tuetur Plinius. Gronov.

44. *Indos quoſdam à rège Boiorum dono ſibi datos*] Plinius, à rege *Suevorum*, non *Boiorum.* In quibuſdam tamen Pomponianis codicibus, nec *Boiorum* nec *Suevorum*, ſed ineptiſſimè *Lydorum.* Pliniana lectio ſimilior vero eſt, quòd *Suevi* longè latéque imperitabant, majoremque, ut ait Tacitus, Germaniæ partem obtinebant. Erant & *Boii* Helvetiis artigui, unde *Boemi*, ſive, ut idem Tacitus appellat, *Boiemi.* Barbarus.

rege Bætorum dono ſibi datos; unde in eas terras deveniſſent requirendo, cognoſſe vi tempeſtatum ex Indicis æquoribus abreptos, emenſoſque quæ intererant, tandem in Germaniæ litora exiiſſe. Reſtat ergo pelagus; ſed reliqua lateris ejuſdem aſſiduo gelu durantur, & ideo deſerta ſunt.

Indos quoſdam] Idem Strabo lib. II. non credidit Herodoto, Heraclidi Pontico, & Poſidonio eadem Cornelio Nepoti affirmantibus. SCHOTT.

45. *A rege Suevorum*] In Chiſiano eſt *Lydorum*: at in altero erat *botorum*, ut & in Mediolan. GRONOV.

CAP. VI.

HISPANIAE EXTERIORIS ET SEPTENTRIONALIS OCEANI INSULAE.

[1] HIs oris, [2] quas angulo Bæticæ hucuſque perſtrinximus, multæ ignobiles inſulæ & ſine

1. *His oris, quas angulo Batica*] Videtur deſiderari præpoſitio, *ab*, ut ſit, *ab angulo Batica*. PINTIAN.

2. *Quas angulo Batica*] Legamus contra MSS. omnes, ut vult Voſſius, *ab angulo Bat.* An uſpiam *angulum Batica* agnovit Mela? lib. III. cap. 10. Africæ noviſſimus angulus ab eo agnoſcitur, non in oppoſita Bætica. Et certè ſi de angulo loquutus fuiſſet Auctor, & præpoſitionem ſyntaxis requireret, an ea ſic evanuiſſet, ut in nullo prorſus MS. veniret obvia? Ego non dubito, quin Mela ſcripſerit, *quas ab jugo Batica adhuc uſque perſtrinx.* Alludit enim ad ſuperiora ſua lib. II. cap. 6. *Illud* (Junonis promuntorium) *jam in Occidentem & Oceanum obliquo jugo excurrens.* Sed Voſſius oſtendit mihi angulum ſatis clarè deſcribi à Mela, [cùm dicit Bæticam maria utraque proſpicientem: ad Occidentem, Atlanticum; ad Meridiem, noſtrum] Credas ita agi, ac ſi Mela de Bætica egiſſet perinde ut egit de Scythis Aſiaticis, qui cùm ſint ad Eoum mare, tamen ſpectant & Septentrionem, vel de Indis, qui in Eoum pelagus effuſi, tamen ſpectant quoque Meridiem & Indicum mare. Quid nugaciſſimus Voſſius non aggreditur? Nullus talis angulus in Bætica eſt. Promuntorium Junonis nihil confert ad angulum: quum ſit modò promuntorium. Ut Bætica in utrumque mare ſpectet, nihil niſi fretum intercedens & Bæticæ adſitum facit; non aliquis angulus. Ab freti uno fine ſpectat mediterraneum mare ac Meridiem, ab altero Oceanum verſus Occidentem. In promuntorio ſemper ultimum cornu eſt inſtar anguli, non

ne nominibus etiam adjacent: ſed earum, quas præterire non libeat, [3] Gades fretum attingit, eaque à continenti anguſto ſpatio, & veluti flumine, abſciſſa, quà terris propior eſt, penè rectam ripam agit: quà Oceanum ſpectat, duobus promuntoriis evecta in altum, medium litus abducit, & fert in altero cornu ejuſdem nominis [4] urbem opulentam, in altero templum Ægyptii Herculis, conditoribus, religione, vetuſtate, opibus illuſtre. Tyrii condidere: cur ſanctum ſit, oſſa ejus ibi ſita efficiunt: [5] annorum queis manet numerus, ab Iliaca tempeſtate principia ſunt: opes tempus aluit. [6] In Luſitania [7] Erythia, quam Geryone habitatam accepimus, aliæque

non vocatur angulus. Quum negat Junonis promuntorium obliquo jugo in Occidentem excurrere poſſe, niſi fiat angulus, apertè ſignificat ſe ignorare, quid ſit obliquum jugum, etſi de eo jam egerit in *Obſervationibus*. Qnum dicit per jugum intelligi non poſſe Junonis promuntorium, ubi nullus mons & vix modiei occurrunt colles; gratias Voſſio agimus, quòd hactenus nos inſtruat: nam ſufficiunt vel modici colles. Ipſe enim ſic explicuit ad lib. II. cap. 2. Jugum [litus excelſum, quo Melas ſinus utrinque præcingitur.] Gronov.

3. *Gades*] Nunc *Caliz*. Olivar.

4. *Urbem opulentam*] *Gadiram*. Idem.

5. *Annorum queis manet numerus*] Falſo hæc quoque verba Pomponio obtruduntur. Pintianus. Suſpicor gloſſema eſſe, & è margine huc irrepſiſſe: & rectè, niſi mè amo; aut humanitus fallor. Schott.

6. *In Luſitania Erythia*] Ex Herodot. Μελπομένῃ. Γηρυόνεα ἢ οἰκέειν ἔξω τῦ πόντου κατοικημένον, τὼ Ἕλληνες λέγουσιν Ἐρύθειαν νῆσον. Scribo *Erytheia* cum diphth. ει. Græcis enim Ἐρύθεια. Dion. Afer περιηγήσει,

Ἤτοι μὲν ναίουσι βοοτρόφον ἀμφ' Ἐρύθειαν.

Sunt qui *Erytheam* ubique excuderunt: contrà alii Sibyllam *Erytheam* fecerunt apud Lactant. quæ *Erythræa* eſt. Non ignoro tamen diphth. illam ſæpe in *i*, vel *e*, longum converſam. Idem.

7. *Erythia*] Nunc *Berlingas*. Olivar.

Erytheia] Hinc boves Geryonis abegiſſe Herculem omnes narrant. Hodie non exſtat. *Gades* inſulam ab Ephoro & Philiſtide *Erytheiam* vocatam auctor Plinius lib. IV. cap. 22. & à Pherecyde Strabo; cujus fidem ſecutus And. Reſendius, quem honoris cauſſa libenter nomino, in Plinio *Pherecyde*, pro *Philiſtide* reponendum putabat. Sed cur non potius Melæ Bætico Auctori & de Græcis Dionyſio & Stephano, qui diverſas inſulas faciunt, fidem habeamus? Schott.

que ſine certis nominibus: [8] adeò agri fertiles, ut cùm ſemel ſata frumenta ſint, ſubinde recidivis ſeminibus ſegetem novantibus, [9] ſeptem minimum, interim plures etiam meſſes ferant. In Celticis aliquot ſunt, quas, quia plumbo abundant, uno omnes nomine [10] Caſſiteridas appellant. Sena in Britannico mari Oſiſmicis adverſa litoribus, Gallici numinis oraculo inſignis eſt: cujus antiſtites, perpetua virginitate ſanctæ, numero novem eſſe traduntur; [11] Barrigenas vocant, putantque ingeniis ſingularibus præditas, maria ac ventos concitare carminibus, ſeque in quæ velint animalia vertere, ſanare quæ [12] apud alios inſanabilia ſunt, [13] ſcire ventura & prædicare: ſed non niſi deditas navigantibus, & in id tantùm ut ſe conſulerent profectis. [14] Britannia qualis ſit, qualeſque progeneret, mox certiora & magis explorata dicentur. Quippe tamdiu clauſam aperit ecce [15] Principum maximus, nec indomita-

8. *Adeo agri fertiles*] Scribo, *adeo agri fertilis*, ut in India: *& tam feracis ſoli ut mella frondibus defluant.* PINTIAN.

9. *Septem minimè inter plures etiam meſſes*] Legendum, *Septem minimum, interim plures etiam meſſes.* BARBARUS.

10. *Caſſiteridas*] Repugnat Herodot. *Thalia* in fine. SCHOTT.

11. *Gallicenas vocant*] Vide an legi etiam commodè queat *Gallicinas*, ut *fidicinas*, *lyricinas*: carmina enim illis tribuit. PINTIAN. Conſiderandum an ſit verior lectio diviſa, *Galli cenas vocant.* Nam Gallici numinis oraculum illud erat. IDEM. Corruptè hactenus una dictione, *Gallicenas*, Hadr. Turnebus, Galliæ ornamentum, *Galli Senas*, aut ut in vet. cod. *Zenas*, reſtituit in Plutar. *de defectu Oracul.* à ſe converſum: quem lege, & *de facie in orbe Lunæ.* Dionyſius Περιηγητὴς quoque in illis Britanniæ inſulis à mulieribus Baccho fieri teſtatur. Verſus, quia multi ſunt, non adſcribam. *Senagallia*, vel *Senagallica*, longè alia, de qua lib. 11. SCHOTT.

12. *Apud alios inſanabilia*] Dele priora verba. Et mox, *prædicere* leg. & fortè *dedita*, ut Virg. & Tacitus, vel *debita*. Nihil tamen demutare auſim. IDEM.

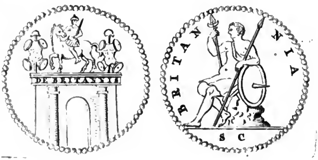
13. *Scire ventura & prædicare*] Lego, *prædicere*, non *prædicare*, PINTIAN.

14. *Britannia*] Nunc *Anglia*, comprehendit & Scotiam. OLIVAR.

15. *Principum maximus*] Claudius Cæſar. IDEM.

Principum maximus] Claudium Imp. deſignari puto, de quo Tranquil-

tarum modò ante ſe, verùm ignotarum quoque gentium victor, [16] qui propriarum rerum fidem

ut bello affectavit, ita triumpho declaraturus portat. Ceterùm, ut adhuc habuimus, inter Septentrionem Occidentemque projecta, grandi angulo Rheni oſtia proſpicit, deinde obliqua retro latera abſtrahit, altero Galliam, [17] altero Germaniam ſpectans: tum rurſus perpetuo margine directi litoris [18] ab tergo abducta, iterum ſe in di-

quillus cap. 17. Sic & *claudi mare* & *aperiri* dicitur: Ex die tertio Iduum Novembris claudebatur olim; aperiebatur verò ad diem ſextum Idus Martias: auctor Vegetius lib. IV. *de re militari*: quod παρεργῶς moneo. SCHOTT.

16. *Qui propriarum rerum fidem*] In neutro MS. exſtat pronomen relativum, nec deſidero. Sed una deſiderat Voſſiana ratio, ipſa inſulſa in inſulſiſſima *Appendice*. Ne editio quidem Juntina eam vocem habet. GRONOV.

17. *Altero Germaniam*] Fortè *Juvernam*. & mox, *à tergore obducta: ſe in diverſos*, &c. Suprà, *projecta*, non *profecta*: ut inf. hoc cap. *contra Germaniam projecta*, ubi tamen & *provecta*, vidi qui leg. cenſerent. SCHOTT.

18. *Ab tergo abducta*] Sententiam bonam in hoc poſtremo verbo eſſe negat Latinitas: & ipſe Auctor longè aliter τὸ *abducere litus* uſurpat in ipſa Gadium deſcriptione. Egregiè MS. legebat *obducta*: quo notat baſin vel tertiam lineam ad conficiendum trigonum apponere. Placet audire aliquid pulchrum? Hoc quod profero, judicat magnus ille Voſſius admitti poſſe, quia bis ita loquitur Mela. Aliquid ſanè inexſpectatum! Unde Voſſio hanc inquiſitionem, qui ſuprà ſic rejiciebat iſtam curam? Ergo ſi non exſtarent talia duo & quidem nota Voſſio exempla, non poſſet admitti? Quid non arrogat ſibi ferociſſimus ille ſtellio? GRONOV.

diverſos angulos cuneat triquetra, & Siciliæ maximè ſimilis, plana, ingens, fecunda, verùm iis, quæ pecora quàm homines benigniùs alant. Fert nemora, lacus ac prægrandia flumina alternis motibus modò in pelagus, modò retro fluentia, [19] & quædam [20] gemmas margaritaſque generantia. Fert populos regeſque populorum: ſed ſunt inculti omnes, atque ut longiùs à continenti abſunt, [21] ita aliarum opum ignari magis, tantùm pecore ac finibus dites, incertum ob decorem, an quid aliud, [22] vitro [23] corpora infecti. [24] Cauſas autem

&

19. *Et quadam*] Dele *quadam*: & ſtatim illud, *& bigis*, abundat. SCHOTT.

20. *Gemmas margaritaſque*] His nobilitata Britannia eſt: earumque ſpe trajeciſſe Cæſarem Auctor Suetonius: tametſi aliam ipſe cauſam fingat *Commentario* IV. De thorace è Britannicis margaritis Veneti Genitrici dedicato Plin. & Solinus cap. 56. *Polyhiſtoris.* IDEM.

21. *Ita aliarum opum ignari magis*] Scribo, *ita alienarum opum ignari magis.* PINTIAN. M. Tullius *ad Attic.* lib. IV. epiſt. XVI. *Britannici belli exitus exſpectatur: conſtat enim aditus inſulæ eſſe munitos mirificis molibus. Etiam illud jam cognitum eſt, neque argenti ſcripulum eſſe ullum in illa inſula, neque ullam ſpem prædæ, niſi ex mancipiis: ex quibus nullos puto te litteris, aut Muſicis eruditos exſpectare.* Efficitur itaque olim ab auro, argento, & pecunia inopem inſulam fuiſſe: quæ nunc opulentiſſima mercaturis faciendis, rebuſque quæ cotidie importantur. SCHOTT.

22. *Ultro corpora infecti*] Addenda eſt, ut puto, dictio, *glaſto*, à Librariis prætetita, ut ſit: *ultro corpora glaſto infecti.* Cæſar quinto *Commentariorum*; *Omnes vero ſe Britanni ultro glaſto inficiunt, quòd cæruleum efficiat colorem, atque hoc horridiore ſunt in pugna adſpectu.* Meminit & Plinius lib. XXII. cap. I. PINTIAN. Addendum dixi verbum *glaſto*, ex Cæſaris *Commentariis*, & Plinio lib. XXII. in ipſis ſtatim initiis: nunc repudiata ſententia, locum, ut prius erat, relinquo, quod in Cæſaris & Plinii ſcriptis emendatiſque codicibus ea vox minimè legatur, neque omnino Latina ſit. Debes hunc locum Hieronymo Suritæ, ſummæ in litteris diligentiæ, ac tot planè meritorum, ut nulla eis par laus inveniri poſſit. IDEM. Quidam *glaſto*: alii *ultro* in *luteo* minori audacia commutarunt. Ego verò ſcripturam veterem B. F. repræſentare malui. Turnebus *vitro* tentabat, pro herba, apud Oribaſium Medicum: quomodo & apud Cæſarem *Comm.* V. *belli Gall.* & Vitruvio lib. VII. cap. 14. *de Architect.* legi vult, lib. VI. *Adverſar.* cap. 17. quomodo & MS. ſuo legi Fulvius Urſinus v. c. affirmat. Pet. Victorius lib. XIX. *Variar. Lect.* cap. 3. *luteo* in Cæſare mutat, tametſi *ultro* in vetuſtis exempl. MSS. reperiatur. Franc. vero Hotomannus *lutro*, ex Dioſcoride tranſpoſitis elementis. *Glaſtum* verò vox barbara putatur. Atqui Plinius lib. XXII. cap. I,

uti-

& bella contrahunt, ac ſe frequenter invicem infeſtant, maximè imperitandi cupidine, ſtudioque ea prolatandi quæ poſſident. Dimicant [25] non equitatu modò aut pedite, verùm & bigis & [26] curribus, Gallicè armati: [27] covinos vocant, quo-

utitur, ubi Britanniæ feminas hoc ſe tingere affirmat: ἰσάτιν, ni fallor, Theophraſtus & Dioſcor. appellant, cæruleum colorem exprimentem. Et Britanni ipſi barbari tunc habiti. *Gleſſum* etiam à *Gleſſaria* inſula Germanorum apud Solinum cap. 23. legitur. Quare cur omnino rejiciat Pintianus Hieron. Suritæ aſſenſus, non video. SCHOTT.

23. *Corpora infecti*] Cæſar *Comm.* V. *belli Gallici. Omnes ſe Britanni lutee inficiunt, quod cæruleum efficit colorem: atque hoc horribiliore ſunt in pugna adſpectu: capilloque ſunt promiſſo, atque omni parte corporis raſa, præter caput, & labrum ſuperius.* Hæc eadem Herodianus extremo lib. III. τὰ σώματα στίζονται γραφαῖς ποικίλων ζώων παντοδαπῶν εἰκόσιν, ὅθεν οὐδ᾽ ἀμφιέννυνται, ἵνα μὴ σκέπωσι τοῦ σώματος τὰς γραφάς. De pictis Agathyrſis lib. II. dicere memini. Apud Græcos quoque mulieres milto tingebantur, teſte Xenophonte: & Zygantes, auctore Herod. *Melpom.* μιλτῦνται δ᾽ ὦν πάντες ὗτοι. De variis Plinius lib. VI. cap. 3. Nec Barbari ſolùm, ſed & Romani Jovem minio pingebant. Idem lib. XIII. cap. 2. & lib. XXXIII. cap. 7. & hodiéque Turcæ, ut Bellonius in *Obſervationibus.* IDEM.

24. *Cauſas & bella contrahunt, ac ſic frequenter invicem infeſtant*] Aldus, *Cauſas autem bellorum & bella contrahunt.* Lego: *Cauſas autem bellorum ex libidine contrahunt ac ſe frequenter*, &c. ut ſuprà in Germania: *Bella cum finitimis gerunt. Cauſas eorum ex libidine accerſunt.* PINTIAN.

Cauſas autem & bella contrahunt] Nihil hic facit adverſativa conjunctio; & legendum *tamen*, ut eſt in tribus MSS. referendo ſenſu ad ſuperiora; nempe, etſi ſint opum ignari, tamen cauſas & bella contrahunt, ac ſe frequenter invicem infeſtant. Opes ſunt fons & origo bellorum: has igitur quum non æſtiment, immo ignorent; etiam ne belli quidem notitiam habere ſupponeres. Sed non ita benè cum illis agitur. Alia furia eſt, quæ eos exagitet; gaudent abigere vicinum. Hinc inter eos etiam tum cauſæ bellandi, tum ipſa bella. Iſta eſt mens Melæ: & totum hoc ita nexum conſiderari debet, non ea modò quæ ſequuntur, ut obnitens Voſſius exigit. GRONOV.

25. *Non equitatu modò aut pedite*] Lego *peditatu*, non *pedite.* PINTIAN.

26. *Curribus Gallicè armati*] Scribendum videtur alterutro modo; aut, *curribus Gallicis armati*; aut, *curribus Gallicè armatis.* IDEM.

27. *Covinos vocant*] Vehiculi genus falcatum, cujus apud Gallos & Britannos multus in prœliis uſus. Corn. Tacitus in *Vita Julii Agricolæ: Media campi covinarius* (ſic enim dicitur auriga, qui covinum regit, & qui ex covino pugnat) *& eques ſtrepitu ac diſcurſu complebant.* Lucanus lib. I. *Pharſal.*

Et docilis rector roſtrati Belga covini.

R 5 &

quorum falcatis axibus utuntur. Supra Britanniam [28] Juverna eſt, [29] penè par ſpatio, [30] ſed utrinque æquali tractu litorum oblonga, cæli ad maturanda ſemina iniqui: verùm adeò luxurioſa herbis non lætis modò ſed etiam dulcibus, ut ſe exigua parte diei pecora impleant, & niſi pabulo prohibeantur, diutius paſta diſſiliant. Cultores ejus inconditi ſunt, & [31] omnium virtutum ignari, [32] pietatis admodum expertes. Triginta ſunt

33 Or-

& Martial. lib. XII.

O jucunda, covine, ſolitude
Carruca magis, eſſedoque gratum
Facundi mihi munus Heliani.

Cutribus etiam ſalcatis uſos eſſe Antiquos, auctor Livius & Salluſt. lib. *Hiſtoriarum* citante. *Eſſeda* eriam frequenter vocantur Cæſari IV. *Comm. belli Gallici*, ubi de Britannis & de *Eſſedariis* jocus Cic. *ad Trebatium* I. C. in *Epiſt. ad Famil.* SCHOTT.

28. *Juverna*] Nunc *Izlauth*. OLIVAR.

29. *Pene par ſpacio, ſed utrimque aqualis*] Aut mendoſus locus, aut μνημονικὸν σφάλμα reliquis adnumerandum. Cæſar enim Julius à quo mutuatur; *Ad occidentem Solem* (inquit *Comm.* V. *bell. Gallici*) *eſt Hibernia, dimidio minor, ut exiſtimatur, quàm Britannia: ſed pari ſpacio tranſmiſſus, atque ex Gallia, eſt in Britanniam.* Unde aliquando hanc conjecturam feci, ſcripſiſſe Pomponium *ſed utrimque inaqualis*: præpoſitione, ut ſolet, facilè in priore voce abſumta & deperdita: vel potius, *ſed utrimque aqualis trajectu: litorum oblonga.* *Trajectum* enim vocat quem Cæſar *tranſmiſſum*, voce compendio ſcribendi corrupta, hoc verò Helleniſmo, *oblonga litorum*, C. Salluſtio & Corn. Tacito communi, non intellecto: ideò & falſa interpunctione obſcurata lectionis veritate. Vetat tamen meus pudor, fideſque in tractandis religiosè libris antiquis, ne quid temerè ſine MSS. immutem. Eruditi Lectoris judicium facio. Lib. II. cap. I. *ſava hiemis*, dixit, & alibi ſæpe. SCHOTT.

30. *Sed utrinque aquali tractu litorum oblonga*] MS. *utcunque*. GRONOV.

31. *Magis quam alia gentes aliquatenus tamen gnari*] Hæc etiam verba non rectè Pomponio adſcribuntur; magis videntur hominis defenſantis honotem Juvernæ, quem dolebat tanti Auctoris elogio imminutum. PINTIAN.

32. *Pietatis admodum expertes*] Ab editione Voſſiana abſunt hæ voces, neque uttum de induſtria expulſæ, an imprudenter omiſſæ, conſtat. Nos nullam cauſam vidimus, cur non reſtitueremus, quum ſint in MSS. Nec verò deſunt rationes, cur probæ notæ ſint. Certè nihil eſt, unde colligas eſſe *appendicem* gloſſematis, quod ut in aliis, ita & in Mediolanenſi exſtat libro, & expreſſum eſt in editione Juntina, *Magis quam alia gentes, aliquatenus tamen gnari*, ut tamen fatetur Voſſius in *Appendice* ſe judicare; quo judicio fruatur, nos noſtro. GRONOV.

33.

[33] Orcades [34] anguſtis inter ſe ductæ ſpatiis. [35] Septem Æmodæ. [36] Contra Germaniam vectæ,

33. *Orcades*] Sunt enim regis Scotiæ. OLIVAR.

34. *Anguſtis inter ſe ducta ſpaciis*] Scribendum, *diducta*. Plinius, *Medicis*, inquit, *inter ſe diducta ſpaciis*, ubi de *Orcadum Ebudumquè* numero plura quædam notavimus: uti hoc loco non *Emodes*, ſed *Ebudes* fortaſſe legi poſſit, niſi quòd contra Germaniam eas conſtituit. *Ebudes* verò contra Galliam potiùs habentur, ultra Hiberniam ac Britanniam, ſi Ptolemæo credimus. In Plinio quoque ſeptem ſcribuntur *Nemodes*, ſive, ut nunc legitur, *Acmodæ*. BARBARUS.

Anguſtis inter ſe ducta ſpatiis] In controverſiam venire nequit, quin ita ſcripſerit Mela. Sive id poſuerit pro diſcretæ, ut loquitur Plinius, ſive ſimpliciter ab natura poſitæ & jacentes. Planè ut Ovidius lib. II. *Metam.*

Ducta ſpatiis æqualibus Hora. GRONOV.

35. *Septem Æmodæ. Contra Germaniam vecta in illo ſinu, quem Codanum diximus, ſex. Ex iis Scandinovia*] Voces hæ magnus fuerunt Eruditorum labor, qui quid afferant, novimus: ſed in illis nemo ſe magis ridiculum & vanum præbuit, quàm qui nuperrimè ſpecioſa conjectura & Lectorem & Melam circumvenire voluit. Judicat pro *ex iis* ſcribendum *ex inſulis*: „ facilè id fieri „ potuiſſe, quia Librarii voces „ ferè omnes contrahebant. Nec „ ſatis: ſed addit: ſi exaratum „ vel *ins*, vel *iſis*, vel alia ſimilis „ ſcribendi ratio fuit adhibita, „ facilè in particulam *iis* dege- „ nerare potuit. Sic nempe & cælum poteſt facilè ruere. Sed hoc eſt ſpecimen ejus judicii; quod ſanè nihil aliud, inimitabilem & ſtudioſam hujus Auctoris curam ad nitorem ingenii ſui in hoc ſcripto adhibitam. Nam ut uno halitu diffles, quicquid ille ineptit, obſerva, Lector, nec in capite ultimo libri ſecundi, nec hoc capite, vocem *inſula* ab Pomponio uſurpari, quamdiu aliquas earum enumerat: non item alibi. Hoc tantùm capite infrà, ubi aliquid ſingulare in Sarmaticis contingit, nec vitare potuit, ſcripſit, *aliàs inſulæ videntur, aliàs una & continens terra.* Ut negari nequeat, quin is genium Scriptoris non ceperit. Quare quum MSS. habeant *contra Germaniam vecta* (ſic enim prorſus ex Chiſiano notavit Rulæus, ego in MS. vidi *vecte*, in Juntina quum eſſet *vecta*, non aliter in Mediolanenſi invenit Frater, ut Voſſius improbitate mendacii abutatur, quum in *Appendice* ita agit, quaſi libri veteres haberent *vecta*) *in illo ſinu, quem Codanum diximus, ex iis*, cenſui τὸ *vecta* negari non poſſe, quin rectè ſe haberet, confirmante ipſo Pomponio lib. II. cap. 3. *Græcia à Septentrione in Meridiem vecta.* Denique ſubodoratus ſum voculam numerandi ob ſimilitudinem litterarum excidiſſe inter illas voces *diximus ex*, quod ſanè etiam aliquoties ſuprà accidiſſe perceperant Eruditi. Sed oblatrat Voſſius, negans duo hæc loca ſimilia eſſe, quum de Græcia non poſſit vox *vecta* abeſſe, in noſtris verbis planè redundet & nullius ſit ſignificationis, ſufficere enim dixiſſe *contra Germaniam.* Quo utroque nihil cenſeo falſius, nihil invenuſtius. Orcades ubi jaceant, non dicit Mela: etiam nec ubi Æmodæ. De ſequentibus ſex vult indicare locum. Nec ſatis erat dixiſſe *contra Germaniam.* Id enim fieret nimis ſpatioſum. Hanc ſtultitiam notabis in iſta Voſſiana *Vecta in ſinu Cedane*: ad quam enim

ctæ, in illo ſinu quem Codanum diximus, ſex. Ex iis [37] Scandinovia, quam adhuc Teutoni tenent, ut magnitudine alias, ita fecunditate anteſtat. Quæ [38] Sarmatis adverſa ſunt, ob alternos acceſſus receſſuſque pelagi, & quòd ſpatia, queis diſtant, modò operiuntur undis, modò nuda ſunt, aliàs inſulæ videntur, aliàs una & continens terra. In his eſſe [39] Oæonas, qui ovis avium

enim partem ſinus Codani, qui certè maris inſtar? Unde ſic ait, *Contra Germaniam vecta in illo ſinu Codano*, hoc eſt, ad principia ingreſſus in illum Oceani ſinum ſerie continua jacentes: & rectè illic: quoniam finem ejus vix notum habebat, principio autem ejus certè poſitas inſulas noverat. In loco autem de Græcia poterat abeſſe *vecta*. Quidni enim, multum prominens *Græcia & dum Myrtoum pelagus attingat, ab Septentrione in Meridiem, qua ſol oritur, Ægeis fluctibus objacet*, pleniſſimam habent ſententiam? *Prominens* poterat ſatisfacere, perinde ut *porrecta*, cui eſt æquivocum ferè, lib. I. cap. I. *Hæc ergo ab Ortu porrecta ad Occaſum.* Quin etiam per hæc verba, prout reſtitui, certiſſimè patet eum accuratè explicare voluiſſe, quod dixerat lib. III. cap. 3. *Super Albim Codanus ſinus magnis parviſque inſulis refertus eſt.* Scilicet hæ omnes inſulæ redirent nunc ad unam Vectam, & alteram Scandinoviam. Riſum teneatis amici? Quo minus dubites, idem progrediendi ordo ſervatur lib. II. cap. 7. *Sex ſunt inter Iſtri oſtia: ex his Peuce notiſſima & maxima.* Immò etiam hoc ipſo capite, *in ea quod ibi ſolo longe occaſurus*, ut illic in libris melioribus legi notavit Voſſius, quod ego deprehendi nuſpiam. Ubi is ipſe ſcribere jubet, *quod ibi ſol haud longè.* Quod miror. Utrum in MSS. eſt *haud*, an verò *non*? Tò *longè* quod ſequitur, inducit ad credendum excidiſſe voculam *non*. Legi igitur debuit *ſol non longè.* Hoc quid ſit, etſi nolit fateri Voſſius perpetuo ingratus, ego tamen hinc eam mercedem refero, quam Pichena ad lib. VI. *Annal.* Taciti cap. 43. *Dilectum capiendo diadematı diem haud concelebraverant*, ubi vulgo dabant *non*; quam politiſſimus & mihi per illuſtris Thevenoti memoriam venerabilis Thoinardus in loco Lactantii *de Mortibus Perſecutorum* cap. 18. ubi ad verba iſta, *cùm inde ſibi aut nihil præter nomen aut multum videbat accedere*, ſcribit. [Addidi *haud* ante *multum* tanquam neceſſarium, non autem *non*, quoniam *haud* potiùs abſorptum fuiſſe videtur in præcedente vocabulo *aut*] Immo an Voſſius ita judicabit in hac cura mea erga Pomponium Melam? nonne ipſe tam ſenex ad verba iſta Lactantii, ob hanc ipſam voculam adhæſit vulgante Colomeſio? Didiciſſe litteras quid ſit, planè non ab Voſſio æſtimandum cenſeo; nedum quæ merces inde exſpectanda. IDEM.

36. *Contra Germaniam projecta*] Aldus *vecta* rectius: Plinius unitatis numero *vectis*. PINTIAN.

37. *Codanonia*] Nunc *Selandia*, Ptolemæus vocat *Scandiam*. OLIVAR.

38. *Sarmatis*] Polonis. IDEM.

39. *Cenaas, qui ovis avium paluſtrium & avenis tantùm alantur*] Plinius non *Cenaas*, ſed *Oenas*, Fe-

avium paluſtrium & avenis tantùm alantur: eſ- 80
ſe

Feruntur, inquit, *& Oona inſulæ, in quibus ovis avium & avenis incolæ vivant.* Idem erratum & in Solino, apud quem *Oceanos* ſcriptum eſt. Dicuntur autem *Oonæ*, id eſt, Ὠῶναι Græcis ἀπὸ τῶν ὤων, hoc eſt, *ab ovis.* Barbarus.

Ooonas] Notabiliter nunc Græciſſat Voſſius. Quis enim Græcus legens ὠαίονες ſtatim colligeret id compoſitum ex ὠὸν & αἰὼν & notare *ovis viventes*? Immo inquit, id fieri, ut μακρχίων & εὐαίων. Scilicet humano capiti cervinam, &c. Nam in εὐαίων eſt integra vocula aliquid ex ſe ſignificans: in μακρχίων non modò ex prima ſyllaba, ſed ſequentibus eam duabus litteris ſtatim patet venire à μακρός. At in ὠαίων eſt ſimplex modò ω, quam litteram quis Deus inſpirabit venire ab ὠὸν, quum tot ſimplices Græcæ voces ab eadem vocali incipiant? Immo habeamus ipſum ὦα? Hi quatuor verſiculi dolorem dederunt Voſſio, unde iſtos ante omnia eligit ad convellendum, ita commotam bilem evomens [Quis verò tam fatuus ſit, ut ab ὦα eam arceſſat, ac ſi homines pellibus veſcantur lanatis? Hac ratione ἐπωάζειν fuerit non ἐπ' ὠοῖς καθῆσθαι, ſed pellibus incubare] Quàm ineptit! Nam in αἰων, unde Ὠαίων componit, nihil eſt de veſcendo, non magis quàm in μακρχίων. Tum in verbo compoſito ἐπωάζειν manifeſtè patet locutio ἐπ' ὠὰ καθῆσθαι: id ſupponit præpoſitio antecedens & juncta. In eo dubitare nullus poteſt. Ὠαίωνες autem conſiderari poſſunt, non qui pellibus veſcantur lanatis, ſed talibus pellibus multum utentes. Quid garrit Voſſius? Verba ſunt Etymologi citata Meurſio, ἐξ ἧ καὶ τὸ διὰ τῆς ω διφθόγγου ὤα· δηλοῖ δὲ δῆμον Ἀττικὸν καὶ τοῦ χιτῶνος τὸ ἄκρον. Meurſius & viri docti id parum curant, ſcribuntque Οα, Οη, & Οαθεν Οηθεν. At apud Sponium tom. II. *Itinerar.* pag. 358. ΡΑΔΙΝΟΣ ΩΑΘ, & ipſe ſupplet Ὠαθεν, quum tamen non niſi Οαν in Populis Atticæ agnoſcat. In quo Voſſius utrum ova, an pelles adſpiciet? Quaſi verò alterutrum conſiderari deberet. Ecce autem horridum & merum Voſſianum [Dantur etiam voces, in quibus nulla remanet littera, quarum tamen originem & compoſitionem aſſequuntur Græci] Sic Græci compoſitiones habuerunt ex vocibus, unde non erant compoſitæ: ipſi tamen ſenſerunt inde compoſitas. Nonne ſecretum ingens? Ὠαίωνες addit contractum ex ὠοαίωνες ut μακρχίωνες ex μακροαίωνες. Unde igitur contractum ὠαίωνες? Hoc deſerit, illud ſumit, quum in altero ſit ſubſtantivum, in altero adjectivum. Denique decurrit ad plurale ὠὰ, ut inde fiat compoſitio, idque ſæpe fieri dicit. In hoc utique vocabulo nunquam. Ὠοειδὴς ipſe novit in pag. 5. *Obſervationum* ad Melam, ut omnes alii. Ὠοτοκεῖν & Ὠοκάταξις apud Lucianum & ſimilia. Similiter quoque abſit, ut Græcus aliquis ὠώνας, ſtatim conjiceret eſſe ovorum emtores. Non poteſt dubitari, ſi ab αἰὼν deduxerint Græci, quin vocaverint *Ooaonas* vel *Oonaonas*. Sed opinor hanc vocem ita formatam fuiſſe, ut non ova tantùm memoraret, verùm etiam avenas, quod rectè advertit Salmaſius, non ab

eſu

ſe equinis pedibus Hippopodas, & 40 Panotos; qui-

eſu ovorum, ut judicavit Voſſius: utrumque enim jungit Auctor. Plinius & Solinus ut ipſarum inſularum appellationem referunt, ita nec vox illorum ad Melam pertinet. *Oeonas* vix credo repertum Voſſio in melioribus, ut ait, libris Pomponii, quum vel *Oeneas* vel *Ceneas* in tribus repererim. Avenam igitur quum Græci dixerint *αἶγαν*, non dubito inde fuiſſe Pomponio conſtitutam vocem Ὠοαιγεῖς, unde *Ooareas*. Quod ſcripſi [humano capiti cervinam &c.] ſi hoc eſt introducere Horatium elegantius loquentem, & reformare ejus verba, ex hac nota Voſſiana nunc addo aſininam; & vos Voſſiani intelligite quam & cervinam & aſininam Iſaacus habuerit. GRONOV.

40. *Et Satmalos, quibus magna aures*] Quæ malum *Satmalos* vox eſt? Nempe ex earum nota, quæ ab imperitis Agyrtis interjectæ, pulcherrimum hoc opus non paucis in locis contaminavere. Strabo Græco & litterato nomine *Enotocœtas* appellat: Plinius corrupto etiam nomine *Fanesios* vocat lib. IV. ubi fortè non *Fanesios*, ſed *Panuſios* legendum, quòd toti auribus contegantur. Sed hoc arbitrarium ſit. PINTIAN.

Otomegalos] Germana Melæ lectio. Vulg. *Satmalos* vocem nauci præferunt; vet. cod. *Sannalos*. Natum, ut ex compendiis litterarum, mendum: Ὠτομέλους enim repertum, in *Satmalos*, homines ſat mali, qui magnas illas aureis nimium quantum averſabantur, perverterunt. Repone igitur jure poſtliminii in priſtinam ſedem, unde hactenus exſulat, *Otomegalos*: quo modo nomina plurima apud Melam de Græcis cuſa quivis non craſſæ naris facilè obſervabit. Eadem autem in Plinio fabula, ſed & corrupto populi nomine lib. IV. cap. 14. *Faneſierum*, inquit, *alia, in quibus nuda alioqui corpora prægrandes ipſarum aures tota contegant*: ubi *Panuſiorum* emendat Pintianus noſter in *Caſtigat. Plinianis*: Adr. verò Turnebus in utroque & Solino cap. 22. *Panotios* ex Iſidoro lib. XI. cap. 3. *Etymolog.* reponit, quos Tacitus *de moribus German. Helleſios* appellet, *Adverſar.* lib. VI. cap. 19. Nos à veſtigiis vulgatæ lectionis propius abſumus. SCHOTT. *Otomegalos* leg. monui. Memini qui ab ingenio reponerent, *eſſe & alios quibus*, &c. IDEM.

Satmalos] Hic quoque inanis eſt collectio vocabulorum ab Voſſio facta, quorum nullum aut ad litteras, quæ exſtant in MSS. aut ad explicationem, quam adjungit Mela, & ad quam alluſit hæc vox, quidquam accedit; non magis profectò, quàm quod ex eis eligit, *Tanuotos*. Quapropter hæ, quas citavi, litteræ conſiderandæ ſunt, aut quæ in aliis etiam MSS. exhibentur *& analos*, (has duas lectiones *Satmalos* vel *& analos* ipſe Voſſius teſtatur reperiri in pluribus manu exaratis libris: nuſpiam dixi me reperiſſe hoc poſterius, mentitur Voſſius) vel denique *Satinales*, quæ exſtant in Chiſiano codice, aut *Satinalos*, ut vidit Frater in Mediolanenſi. *Satmalos* in editionibus habetur. Scripſiſſe Auctorem dico *Ouatmallos*, quæ vox compoſita, ut clarum eſt, non eget expoſitione. Sic δρακοντόμαλλοι Γοργόνες Æſchylo in *Prometheo*, quia habebant κεφαλὰς πεπλεγμένας φολίσι δρακόντων. Vehementer hæc exagitat Voſſius, (nec ſperavi aliud) nec jam de Latinis aut Græcis mimis ſategit, ſed Sarmaticam ſcenam animo vili concepit. Unde ſtatim ſcripſit *Æſchilo*. Porro ait me miſerè falli. Quis enim neſcit, addit, Gorgonibus attribui capillitium anguinum?

quibus magnæ aures, & ad ambiendum corpus omne patulæ, nudis alioqui pro veſte ſint, præterquam quod fabulis traditur, Auctores etiam quos ſequi non pigeat, invenio. [41] Thule Bel- 85
carum

num? At quomodo inde probatur me falli? Utique ſcholia Æſchyli non aliter eam vocem explicant, ἀντὶ γὰρ πλοκάμων ὄφεις ἔχουσιν ἐξαπτομένους ταῖς κεφαλαῖς. Hoc non poteram ignorare. Ergo fallor in poſterioris loci allegatione ex Apollodoro. Ibi verò ecce doctrinam Voſſianam! Citavi ſimpliciter, ut legebatur, περιεσπειραμένας φολίσι δρακόντων. At ille [quis non videat in hoc Apollodori loco legendum eſſe σκολλύσι (hoc accentu notat) δρακόντων? Sed & quis ignorat μαλλὸν & σκόλλυν idem eſſe accipique pro comis & cirris anguium ſeu draconum inſtar contortis?] Reſpondeo ad prius; omnes id non viderunt, qui Apollodorum ediderunt; aut ſi in mentem ipſis venit, non putarunt tanti, ut vulgarent, prout αὐχητὴς Iſaacus. Nec aliter ipſe agerem. Voſſius quum inſpiceret Henr. Stephani Theſaurum in voce Μαλλὸς, & videret illic comparari eum ea σκόλλυν, è veſtigio id arripuit, & repentinam capturam Apollodoro contra veteres libros & ſanam lectionem infulcire auſus fuit. Σκόλλυς quum non legatur niſi ut propria in capillis & iis adſtricta vox, ſcilicet Apollodotus repentè eam dedit ſerpentibus. Scilicet quum dicitur apud Athenæum ἀποκείρειν τὸν σκόλλυν, is cogitavit de cirris anguium ſeu draconum inſtar contortis: non magis certè, quàm Heſychius, quum ſcripſit ἀποκείρεσθαι τὸν μαλλὸν, in v. Οἰνιστήρια. Quaſi non pars pro toto vulgatiſſime dicatur, & λεπίδες δρακόντων ſint ſquamoſæ cutes ſerpentum, & hinc ipſi ſerpentes. Ita autem eſt, ut in compoſitis μαλλὸς modò præmittatur, interdum ſequatur. Itaque quos Voſſius ponit Mallouatos aut Mallorios potuiſſet quis cogitare, ſed inſanus, quum nihil in eis vocibus ſit, quod ad ſcriptam lectionem accedat. Jam verò ipſa vox δρακοντόμαλλος ſuggerebat aliam & veram poſitionem hujus vocis in compoſito. Tale fuit quoque στρεψίμαλλος, ἀμφίμαλλος, ἀκρόμαλλος, βαθύμαλλος, δασύμαλλος, ἑτερόμαλλος, δίμαλλος, & hinc ſeriore tempore pantomimus Caramallus. Hæc terminatio an non tota eſt in MSS. codicibus? Hinc quum nota eſſent οὔατα, & inde apud Callimach. in *Fragment.* pag. 265. οὐατόεις, cenſui factum ab certis hominibus vocabulum gentis Οὐάτμαλλοι. Sed ait Voſſius ſic non magnas & patulas, ſed laneas vel cirratas habebimus aures. An igitur in voce δρακοντόμαλλοι habeblmus laneos vel cirratos ſerpentes? Imò ut his notantur feminæ, quarum capita ſerpentibus velantur; ita per illud vocabulum iſti homines, quorum corpora auribus poſſunt velari, cingi, circuiri, perinde ut τοὺς Σαλικὴν κατοικοῦντας ἄνδρας μαλλοῖς γυναικείαις ἀναιδεῖσθαι τὰς κεφαλὰς legimus. Expedivi me, Voſſi, ab tua nimis inepta & compoſirione & expoſitione. Gronov.

41. *Tile Belgarum litori*] Scribendum *Thule*: ita enim Græci ap-

carum litori oppoſita eſt, Graiis & noſtris celebrata carminibus. [42] In ea quòd ibi Sol *haut* longè occaſurus exſurgit, [43] breves utique noctes ſunt, ſed [44] per hyemem ſicut aliubi obſcuræ, [45] æſtate lucidæ, quòd per id tempus jam ſe altius evehens, quamquam ipſe non cernatur, vicino tamen ſplendore proxima illuſtrat: per ſolſtitium verò nullæ, quòd tum jam manifeſtior non fulgorem modò, ſed ſui quoque partem maximam oſtentat. [46] Talca in Caſpio mari ſine cultu fertilis, omni fruge ac fructibus abundans: ſed vicini populi quæ gignuntur attingere, nefas & pro ſacrilegio habent, [47] Diis parata exiſtimantes, Diiſque ſervanda. Aliquot & illis oris, quas deſertas diximus, æquè deſertæ adjacent, quas ſine propriis nominibus Scythicas vocant.

appellant, & apud nos Claudianus, ut ſicubi aliter ſcriptum eſt, non ratione aut doctorum uſu id, ſed vel incuria ſcribentium, vel imperitia Grammaticorum obtinuiſſe videatur. Diximus & aliis locis, quæ per *αυ* diphthongum Graii enunciant, ſervari hoc & à nobis. Quæ verò illi per *υ*, hæc per *u*, parte plurima Veteribus efferri conſueviſſe. BARBARUS.

42. *In ea quod Sol longè occaſurus exſurgit, breves utique noctes ſunt: ſed per hyemem ſicut alibi obſcura, æſtate lucida, quod per idem tempus*, &c.] Et in his verbis ordinis error eſt: debent enim ſic, ut reor, concipi: *In ea per hyemem, ſicut alibi, obſcuræ utique noctes ſunt, æſtate breves ac lucidæ: quod Sol longè occaſurus exſurgit, qui per id tempus jam ſe altius evehens*, &c. PINTIAN.

43. *Breves utique noctes*] Eadem de Britannia Tacit. in *Agricola*, & M. Minutius Felix in *Octavio*: qui liber falsò hactenus octavus Arnobii *adv. Gentes* ob argumenti potiùs, quàm ſtyli ſimilitudinem eſt habitus. Sed ex conjectura potiùs omnes, aliorumque relatu, quàm quòd compertum aliquid haberent. Noſter Cæſarem exſcripſit, quem lege *Comm.* v. *belli Gallici*, ubi de Britannia præclarè. SCHOTT.

44. *Per hyemem obſcura*] Nam in hyeme eſt nox maxima. OLIVAR.

45. *Æſtate lucida*] Lucida nox dicitur in æſtate, quia ferè nulla eſt nox, quando ſol eſt in primo puncto Cancri, vixque durat momentum. IDEM.

46. *Talge in Caſpio mari*] Ptolemæus *Talca*. BARBARUS. Plinius in ſexto *Tazata*: Ptolemæus *Tachalca*, ſic enim præfert codex Græcus, Latinus *Talcha* legit: Hermolaus ſine adſpiratione *Talca*. PINTIAN.

47. *Diis parata exiſtimantes diiſque ſervanda*] Particula *que* delenda: & expende an potior ſit lectio, *parta*, quàm *parata*. IDEM.

CAP.

CAP. VII.

OCEANUS EOUS, ET INDIA.

[1] AB iis in Eoum mare curſus inflectitur, inque oram terræ ſpectantis Orientem. Pertinet [2] hæc à Scythico [3] promuntorio ad Colida. Prima omnis invia: deinde ob immanitatem habitantium inculta. [4] Scythæ ſunt Androphagi & Sacæ, diſtincti regione, quia feris ſcatet, inhabitabili. Vaſta deinde iterum loca belluæ infeſtant, uſque ad montem mari imminentem, nomine Tabin. [5] Longè ab eo Taurus attollitur. [6] Seres interſunt, genus plenum juſtitiæ, ex commercio, quod

1. *Ab iis in eorum recurſus inflectitur*] Lego, *Ab iis in Eoum mare curſus inflectitur.* Plinius in ſexto, cap. 17. *A Caſpio mari Scythicoque Oceano in Eoum curſus inflectitur, ad Orientem converſa litorum fronte.* IDEM.

2. *Hac a Scythico promuntorio appoſita*] Melius, *expoſita.* IDEM.

3. *Promuntorio appoſita*] Fortè *ab Colida*, pro *appoſita* ſcripſit Mela: & *Saca* legi Herod. ſuadet *Polymnia.* SCHOTT.

4. *Scytha ſunt Androphagi*] Aldus *Androphaga* cum *a* diphthongo in poſtrema. Scribe *Androphagæ* cum *æ* diphthongo, terminatione Græca ex Herodoto, cui perquàm familiaris vox eſt *Androphagæ.* PINTIAN.

Scytha] Quos *Tartaros* dicimus. OLIVAR.

5. *Longè ab eo Taurus attollitur*] Verbum *longè* putamus aut redundare; aut ſi non redundat, ſignificare *in ſublime* & *excelſum.* Nam videtur hic Mela repetere & apertius dicere quod de Tauro monte in Lycia prodiderat; *Taurus ipſe ab Eoïs litoribus exſurgens vaſtè ſatis attollitur.* Facit igitur initium & originem montis Tauri, promuntorium Tabin. Plinius quoque lib. IV. ab Eois litoribus venire aſſerit Taurum montem: & paulò antè. PINTIAN.

Longe ab eo, &c.] Credo ſcripſiſſe Melam: *Non longè ab eo:* niſi ſecum ipſe pugnet. Proximo enim cap. tamquam ſui oblitus *Tabis promuntorium, quod Taurus attollit.* Plinius lib. VI. cap. 17. *Deſerta cum belluis, uſque ad jugum incumbens mari, quod vocant Tabin.* Quæ eo libentius integra adſcripſi, quòd Solinum, ut aliàs ſæpe, in errorem induxerint, qui *Tabin*, mare facit cap. 20. referens provocabulum *quod* ad *mare*, non ad *jugum*: quod & Pintianus admonuit in *Retractat.* SCHOTT.

6. *Seres interſunt genus plenum juſtitia, ex*] Alias: *Seres interius ſunt genus juſta, & commercio quod rebus in ſol. relictis abſens peragit, notiſſima.* Et ſeq. cap. *India non Eoo tantùm.* Quidam tamen, *Noviſſima India*, leg. contendunt. IDEM.

quod rebus in ſolitudine relictis abſens peragit, [7] notiſſimum. India non [8] Eoo tantùm appoſita pelago, ſed & ei quod ad Meridiem ſpectans Indicum diximus, & hinc Tauri jugis,[9] ab Occidente Indo finita, tantum ſpatium litoris occupat, quantum per quadraginta dies noctesque velificantibus curſus eſt: ita multum à noſtris abducta regionibus, ut in aliqua parte ejus [10] neuter ſeptentrio appareat, aliterque quàm in aliis oris, umbræ rerum ad Meridiem jaceant. Ceterum fertilis, & vario genere hominum aliorumque animalium ſcatet. Alit [11] formicas non minus maximas canibus: quas more Gryphorum aurum penitus egeſtum cum ſumma pernicie attingentium cuſtodire commemorant. [12] Immanes & [13] ſerpentes ut qui elephan-

7. *Notiſſima India*] Falsò. Capp. diſtinctionem non à Mela, ſed à Librariis eſſe initio admonui; & in confeſſo res eſt, utiliraris ſpe aliqua, ne res commiſceri viderentur. Hinc factum ut ſæpe varient codd. hicque natum ſit monſtrum *turpe*, *informe*, *ingens*. Nihil enim India minus notum, vix nuper Hiſpanorum navigationibus ſatis patefactum. Si quis tamen mordicus editam lectionem tueri volet, animus eſt non admodum contrà niti: tantùm quid mihi videatur teſtificor. Edito jam Mela *Noviſſima India* legi maluit Pintianus. Si mihi cenſori clavum figere, luſtrumque condere liceat; ad ſuperiora, unde divulſa ſunt, quóque pertinent, Sanctio noſtro aſſenſus, libenter retulerim, *abſens peragit notiſſimum*. In quo non mihi, ſed Euſtathio Dionyſii Scholiaſtæ doctiſſ. fidem haberi volo: ſic enim ille ad illud, —— καὶ ἔθνεα βάρβαρα Σηρῶν. Τῶν πωλουμένων τὸ τίμημα σακκίοις ἐπιγράψαντες ὑποχωροῦσιν· εἶτα ἐλθόντες οἱ ἔμποροι, καὶ θέντες τὴν τιμὴν ἀναχωροῦσιν ἐφ' οἷς ἔρχονται οἱ Σῆρες, καὶ εἰ μὲν ἀρέσκονται, λαμβάνουσι τὴν τιμήν· εἰ δὲ μήγε, τὰ ἴδια. Accedit ad hæc, quod in Mela obſervavi; ſolere eum de genre aliqua dicturum, ferè à generis nomine narrationem inchoare: Exempla in ore omnium. Symbolam quoque Larinus conferat. Plinius lib. VI. cap. 17. de Scythis: *Nec in alia parte major Auctorum inconſtantia: credo propter innumeras vagaſque gentes.* An igitur notiſſima India, ſi tanta Scriptorum incertitudo? SCHOTT.

8. *Eoo*] Orientali. OLIVAR.

9. *Ab Occidente indefinita*] Legendum *ab Occidente Indo finita*. Res nota ex Strabone, Ptolemæo, Plinio, Arriano, & omnibus. Notavit hoc etiam Mariangelus. PINTIAN.

10. *Neuter ſeptentrio*] Navigantes oppoſitum dixere. OLIVAR.

11. *Formicas non minores*] Leg. Plin. lib. XI. cap. 31. SCHOTT.

12. *Immanes & ſerpentes aliqui*, ut

phantos [14] morſu atque ambitu corporis conficiant. Tam pinguis alicubi & tam feracis ſoli, [15] ut in eâ [16] mella frondibus defluant, lanas ſilvæ ferant, [17] arundinum fiſſa internodia, [18] veluti navia, binos & quædam ternos etiam vehant. Cultorum habitus moreſque diſſimiles. [19] Lino alii veſtiuntur, aut lanis quas diximus, alii ferarum aviumque pellibus: pars nudi agunt, pars tantùm obſcœna velati. Alii humiles parvique, alii ita proceri & corpore ingentes, ut elephantis etiam, & ibi maximis, ſicut nos equis, facilè atque habiliter utantur. Quidam nullum animal occidere, nulla carne veſci optimum exiſtimant. Quoſdam tantùm piſces alunt. Quidam proximos parenteſque, priuſ-

ut elephantes morſu atque ambitu corporis afficiant] Nihil muto. Tantùm moneo legi etiam poſſe: *Immanes & ſerpentes alit, ut elephantes morſu atque ambitu corporis conficiant.* PINTIAN.

13. *Serpentes aliqui ut*] Lege: *Serp. alit, qui elephantes morſu atque ambitu conficiant.* SCHOTT.

14. *Morſu atque ambitu corpus conficiant*] Et ab illis viciſſim caſu atque ruina elidantur. Sic enim Appulejus lib. 1. *Floridor.* ubi de Indis & Gymnoſophiſtis multa: *Apud illos*, inquit, *immenſi dracones cum immanibus elephantis pari periculo in mutuam perniciem concertant. Quippe lubrico volumine indepti revinciunt: & illis expedire greſſum nequientibus, vel omnino abrumpere tenaciſſimorum ſerpentium ſquameas pedicas; neceſſe ſit ultionem a ruina molis ſuæ petere, ac retentores ſuos toto corpore oblidere.* IDEM.

15. *Ut in ea mella*] Accedo MSS. qui habent *eo*, nempe ſolo, quod proximum eſt. GRONOV.

16. *Mella frondibus defluunt*] Legendus Ælianus lib. xv. *Hiſt. Animalium* cap. 7. & Galenus lib. III. *De alimentorum facultatibus* cap. 39. Virg. *ecloga* IV.

Et duræ quercus ſudabunt roſcida mella.

SCHOTT.

17. *Arundinum fiſſa internodia*] Aldus *ſciſſa*. Videtur legendum *ſingula*, ex Plinii ſeptimo libro: *Arundines*, inquit, *tantæ proceritatis, ut ſingula internodia alveo navigabili ternos interdum homines ferant.* Nam quid attinebat in demonſtrando illarum arundinum uſu adjicere aut *ſciſſa*, aut *fiſſa*? Num admonendus erat Lector non præſtare illum uſum, niſi priùs ſcinderentur? PINTIAN.

18. *Veluti navitas*] Scribendum forte *veluti navicula*. Solinus, *ut lembi*. Nam Plinius eos qui illis internodiis feruntur, non appellavit navigantes, ſed homines; ut liquet ex verbis paulò antè allatis. IDEM.

Veluti nautas] Credo ex Plinii illo *navigantes* huc intruſum. Mox dele *quadam*, & ſup. *in eo* redundare videtur. SCHOTT.

19. *Lino alii veſtiuntur, aut lanis*] Elegantior lectio: *Lino alii veſtiuntur, alii lanis.* PINTIAN.

priuſquam annis aut ægritudine in maciem eant, velut hoſtias cædunt: cæſorumque viſceribus epulari fas & maximè pium eſt. [20] At ubi ſenectus aut morbus inceſſit, procul à ceteris abeunt, mortemque in ſolitudine nihil anxiè exſpectant. [21] Prudentiores & quibus ars ſtudiumque ſapientiæ contingit, non exſpectant eam, ſed ingerendo ſemet ignibus, læti & cum gloria arceſſunt. Urbium, quas incolunt (ſunt autem plurimæ) [22] *Nyſa eſt clariſſima & maxima: montium [23] Meros, Jovi ſa-

20. *At ubi ſenectus aut morbus inceſſit*] Mariangelus: *Alii ubi ſenectus.* IDEM.

21. *Prudentiores eis quibus ars ſtudiumque ſapientia contingit*] Mirificas oportet eſſe rationes omnium, qui hæc ita ſuſtinent edere, quum in nullo ſic invenerim ſcripto codice. Chiſianus præferebat *prudentiores enim quibus*, ut nunc ex Voſſio diſcimus legi etiam in Arundeliano. In alio legebam *prudentiores ei quibus*, & ita Frater in Mediolan. Hic primus debebat eſſe ſtimulus non acquieſcendi huic commento ex cauſa vetuſtæ lectionis. Præterea quod nunc legitur, eſt & ipſum contra genium Melæ, qui non ſolet talibus præmittere pronomen. Legendum enim, *Prudentiores & quibus ars ſtudiumque.* Itaque id ſequutus fui, quum ſenilis illa *Appendicis* ſapientia non niſi effœtum Voſſium oſtenjet. GRONOV.

22. *Nyſa*] Celebrata ob Dionyſum, ſive Liberum, ibi nutritum. OLIVAR.

Nyſa eſt clariſſima] Plures hoc nomine montes Baccho ſacræ: hinc Poëtis *Nyſſæus.* Græcis ferè duplici ſſ *Nyſſa*, ut Arriano lib. v. Ἀλεξάνδρου ἀναβάσεως: ubi Alexandrum Nyſſam in deditionem acceptam, ſimul conditores reverentia, ſimul religione tactum ab omni injuria, data oppidanis ſalute, ſervaſſe. Idem & de Baccho Thebano, Ægyptio, & Indico, unuſne idemque ſit lib. VIII. diſſerit, & Philoſtratus lib. III. Pauſanias *Bœoticis*, Diod. Siculus & Strabo XV. *Geogr.* Illud, quod pòſt non longè ſequitur, *famam hinc præcipuam habent*, quid, ſuſp cor à gloſſa eſſe, quare uncis incluſi. SCHOTT.

23. *Meros Jovi ſacer*] Μηρὸς enim femur eſt, ex quo natum Bacchum fabulantur; ut è cerebro Minervam. Hinc & μηροτρεφὴς Poëtis. Mons Ἠμωδὸν etiam appellatur Euſtathio in Περιηγητῶν. Tzetzis in *varia Hiſt.* verſus ob elegantiam adſcribam:

Ἐγγὺς ὁρῶν Ἠμωδῶν, Ἰνδίας δὲ τὰ ὄρη,
Στήλας τινὲς ἑστήκασι, στῆλαι τοῦ Διονύσου,
Οὐ τοῦ Θηβαίου λέγω δὲ, καὶ Ζαβόσκου τέλη,
Ὥσπερ τινὲς νομίζουσι καὶ παλαιοὶ, καὶ νέοι,
Τοῦ οἰνουργίας δὴ εὑρόντος, φημὶ τοῦ Αἰγυπτίου,
Τοῦ Νάνη, καὶ Ὀσειρίδος Διονύσου Διονύσου.

Legendus Plinius lib. VI. cap. 21. & lib. VIII. cap. 39. SCHOTT.

24.

ſacer. [24] Famam hinc præcipuam habent, quòd in illa genitum, in hujus ſpecu Liberum patrem arbitrantur eſſe nutritum: unde Græcis Auctoribus, ut femori Jovis inſutum dicerent, aut materia ingeſſit, aut error. [25] Oras tenent ab Indo ad Gangem Palibotri, à Gange ad Colida (niſi ubi magis quam ut habitetur exæſtuat) atræ gentes, & quodammodo Æthiopes. [26] A Colide ad Cudum

24. *Famam hinc præcip. habent, quod*] Puto gloſſema. IDEM.

25. *Oras tenent ab Indo ad Gangen Palibothri*] Locus mendis creberrimus, & ordo verborum viciatiſſimus: quem, ſi velimus ſenſum aliquem commodum elicere, perinde ac putre & ruinoſum ædificium demoliendum habemus. Demoliamur igitur diis benè juvantibus: nam, ut ſubveniamus eximio Auctori jam prope animam agenti, committendum eſt aliquid vel Gyaris & carcere dignum. Lego igitur permutatis priùs verbis, deinde etiam caſtigatis ad hunc modum: *Oras tenent ab Iolide ad Indum Nyſæi, ab Indo ad Gangen Palibothri. A Gange magis, quam ut habitetur, exæſtuat.* Verbum illud *Nyſæi* cum *æ* diphthongo in penultima ſcribendum, auctore Stephano, ab urbe *Nyſa* Indicarum clariſſima, de qua, & monte ejus *Mero*, ſtatim antè diſſeruit; hoc enim melius quàm ut legatur *Niſi*, ut alii ſentiunt. Nec *Iolide* lego, ſed *Colide.* Eſt autem *Colis* promuntorium ob immenſam altitudinem, alio nomine dictum *Aornos*; vel, ut alii proferre malunt, *Aornis*, hoc eſt, avibus inacceſſum, cujus multi meminere, & inter alios Plinius in ſexto: apud quem tamen mendosè pro *Coliacum*, *Colaicum* legitur. Inter hoc promuntorium & Indum fluvium ſitam eſſe urbem *Nyſam* præter Geographos, Arrianus Hiſtoricus, & apud nos Curtius tradunt. Item *Palibotrenſi* lego, non *Palibothri*, ita gentile nomen formante Stephano. Ipſam autem urbem Arrianus ſemper cum *m* in ſecunda *Palimbothra* enunciat. Nec aliter in duobus vetuſtis codicibus, quos (ut dixi) domi habeo, invenitur. At Ptolemæus, Strabo, Stephanus, ſine *m* omnes cum *th* in ultima *Palibothra*. Hermolaus autem ſine aſpiratione ſcribit in ſexto *Palibotra*, contra Antiquorum omnium auctoritatem. PINTIAN. Fortè leg. *Oras tenent à Coliaco ad Gangem Palibotri, à Gange ad Indum Nyſſæi, ubi magis quam ut habitetur exæſtuat:* ex Plin. lib. VI. cap. 19. Ptolemæo & Solino cap. 55. ex quibus convincitur *Palibotri* retinendum, licet *Palibothreni* ſubſtituat Pintianus: cujus lectionem non damno, reponentis *Colide*, pro *Iolide*. SCHOTT.

26. *Ab Iolide ad Cudum recta ſunt litora*] Scribo, ut dixi, *A Colide.* De *Cudo* nihil comperi. Sed materiam nobis graviſſimus Auctor Strabo ſubminiſtrat emendandi etiam hujus loci, *Contacos* ſcribens populos eſſe Indiæ maximè Orientales, poſtremoſque illius plagæ. Quid ſi non *Cudum* ſed *Tabin* etſi duriuſcula correctione legendum eſt? Alioquin malè cohæreret quod ſtatim ſequitur; *Tabis promontorium eſt quod Taurum attollit.* Nam videtur Pomponius repetere quæ antea dixerat, hoc eſt, *Tabin*, *Gan-*

dum recta ſunt litora, [27] nudique populi, & marinis opibus affatim dites. [28] Tamos promuntorium eſt quod Taurus attollit. [29] Colis alterius partis angulus, initiumque lateris ad Meridiem verſi [30] Ganges & Indus amnes. Ille multis fontibus [31] in Hemodo Indiæ monte conceptus, ſimul unum alveum fecit, [32] fit omnium maximus, & alicubi latius,

gen, *& Indum*, ut rurſus exponat pluribus, quæ antea delibaverat tantùm. PINTIAN. Subſtitui pro *Iolide*, *Colide*: emendavi etiam in Plinii ſexto, *Coliacum* promuntorium: cùm in omnibus excuſis exemplaribus permutatis litteris ſcriptum ſit *Colaicum*. Nunc addo confirmari hanc meam emendationem fide Apographi Toletani, in quo apertè *Coliacum* legas, non *Colaicum*. IDEM.

27. *Timidique populi & marinis opibus affatim dites*] Scribo, *nudique populi, ſed marinis opibus affatim dites*. & ita Aldus recte. Dixit enim paullò antè: *ubi magis, quam ut habitetur, exæſtuat.* IDEM.

28. *Tamos promuntorium eſt quod Taurus attollit*] Legendum, *Tabis promuntorium eſt quod Taurum attollit*: ex ipſo Pomponio ſuprà, & Plinio in lib. VI. cap. 17. Nec *Tabis* finis eſt lateris ſeptentrionalis Aſiæ, & *Tamos* orientalis: nam ſi quis rem exactiore cura expendat, inveniet Celticum Hiſpaniæ promuntorium initium eſſe lateris ſeptentrionalis totius terræ, & finem ejuſdem lateris eſſe Scythicum promuntorium. A quo rurſus incipit latus orientale, & finitur *Tabi* promuntorio. A Tabi verò excurrit latus meridianum uſque ad promuntorium *Heſperion Ceras*: à quo accipit initium latus occiduum & terminatur antedicto Hiſpaniæ promuntorio Celtico. Quatuor itaque ſunt promuntoria totidem totius habitabilis anguli, *Celticum*, *Scythicum*, *Tabis*, *Heſperion Ceras*; quattuor latera ejuſdem habitabilis includentia. IDEM. Oſtendi legendum eſſe *Tabis*, non *Tamos*: docui ex Plinio lib. VI. cap. 17. eſſe jugum incumbens mari, pudendo errore Solini, qui non perceptis Plinii verbis, neque adito Pomponio, *Tabin* nomen eſſe maris, non promuntorii ſcribit. IDEM.

29. *Collis alterius partis angulus*] Scribo, *communis utriuſque maris angulus*. IDEM. Hic vulg. lectionem libentius ſequor, tantum *Colis*, pro *Collis*, ex ſuperioribus ſcribo. Et inf. *Poſt ubi aliquot ſe per magna flexibus ſcindit juga*, leg. conjicio. Torſit autem multos quòd præter morem ſuum Mela, qui præcipua primùm generatim, poſt alia ſingulatim eodem ordine exſequitur: hic verò de Gange non unde cœperat, incipit, ſed deſinit. SCHOTT.

30. *Ganges in Hamo Media monte conceptus*] Scribendum vel in *Hamodo India monte*, vel, ut Ptolemæus, *in Imao India monte conceptus*. Etenim *Imaus* & *Hamodus*, montes ibi ſunt omnibus. BARBARUS.

31. *In Hamodio India monte*] *Emodum* montem ſive *Emodos* montes, nam utroque modo dicitur, nemo cum diphthongo ſcribit. Adſpirationem autem hoc nomen invenio habere aliquando, aliquando non habere: quod & melius, ſi Græcos Grammaticos audimus. PINTIAN.

32. *Fit omnium maximus*, *& ali-*

tius, quando anguſtiſſimè fluit, decem millia paſſuum patens, in ſeptem ora diſpergitur. [33] Indus ex monte Paropamiſo exortus, & alia quidem flumina admittit; ſed clariſſima, [34] Cophena, Aceſinem, Hydaſpem: conceptamque pluribus alveis undam lato ſpatio trahit. Hinc penè Gangen magnitudine exæquat. [35] Pòſt ubi aliquot ſæpe ma-

alicubi latius, quando anguſtiſſimè fluit, decem milia paſſuum patens] Lego non *decem milia*, ſed *ocîo millia paſſuum patens*, ex Plinio, Marciano, Solino. Præterea cùm iidem Marcianus & Solinus Plinii aſſidui aſſeclæ, & quæ ſcripſerunt omnia à Plinio mutuati, neſcio an addam impudenter, nulla Auctoris per quem profecerant mentione. Cùm ergo Marcianus & Solinus maximam & minimam Gangis latitudinem notaverint, miretur quis, cur in Plinio in relatione Gangis fluviorum maximi, &, ut ita appellem, regis, nulla ſit mentio maximæ ejus latitudinis, neque item in Pomponio, eodem in utrumque malo graſſante. Equidem ita cenſeo; Librariorum culpa omiſſa eſſe verba, quibus maxima ejus fluvii latitudo explicaretur, idque tam in Plinio, quàm in Pomponio. Legendum igitur in Pomponio, ut reor, ſic: *quando latiſſimè viginti millia paſſuum & alicubi latius, quando anguſtiſſimè fluit octo millia*: ex Solino, ut dixi, & Marciano, & quod attinet ad anguſtiſſimum fluxum etiam ex Plinio. Modicam latitudinem Strabo facit C. ſtadiorum, aſſetente id etiam Plinio. Profunditatem nuſquam minorem xx. paſſuum utcique. Item *omnium maximus* libentius legerim, quam *omnium*. Idem.

33. *Indus ex monte Caroparnaſo*] Scribendum, *Indus ex monte Paropamiſo*, ex Strabone, Ptolemæo, ceteris. Barbarus.

34. *Copem Agaſinem Hydaſpen*] Scribendum non *Copem*, ſed *Cophen*, aut *Cophenen*, ſed & *Aceſinem* quoque, non *Agaſinem*, iiſdem auctoribus. Idem. *Cophen* in recto Arrianus in utraque compoſitione: *Cophes* Strabo & Plinius. Pintian. Legendum videtur *Cophenem*, ſeu *Cophena*. Nam dupliciter declinatur, aut *Cophen Cophenis*, aut *Cophes Cophetis*. Priorem inflexionem Arrianus in utraque compoſitione: poſteriorem Strabo, & Plinius ſecuti ſunt. Idem.

35. *Pòſt ubi aliquot ſæpe magnis flexibus cinxit jugum, ingens iterum, rectus ſoliduſque decurrit*] Nunquam potui intelligere hunc locum; adeo vaniſſimis diſtinctionum quiſquiliis eum torquent editores. Prout allego, ſic invenies in editione Sanctii, Stephanique ac Voſſii, quum Vadianus ediderit *flexibus cinxit jugum, ingens iterum rectus ſoliduſque*. Schottus, quem ſecuti Germani, *cingit jugum, ingens iterum, rectus, ſoliduſque decurrit*. Sed qualecumque illud, velim doceant me illi omnes, quare hic Indus dicatur ingens iterum? ubi Pomponius ſtatuit eum minorem factum? Profectò nuſpiam; & licet diſcerpatur, ne ſic quidem ſtatuit eum diminutum. Verbum de eo nullum eſt. Dico prorſus τὸ *iterum* conjungi debere cum τοῖς *rectus ſoliduſque*; at τὸ *ingens* cum præcedenti *jugum*, quod certè tale fuiſſe docent magni illi flexus. Itaque diſtinguo: *Poſt ubi aliquot ſæpe magnis flexibus cinxit jugum* in-

magnis flexibus cinxit jugum, ingens iterum, rectus ſolidusque deſcendit: donec ad lævam dextramque ſe diducens, duobus oſtiis longè diſtantibus exeat. [36] Ad Tamum inſula eſt Chryſe, ad Gangen Argyre: [37] altera aurei ſoli (ita Veteres tradidere) altera argentei: atque ita, ut maximè videtur, aut ex re nomen, aut ex vocabulo ficta fabula eſt. Taprobane, aut grandis admodum inſula, aut prima [38] pars orbis alterius Hipparcho dicitur: ſed quia habitatur, [39] nec quiſquam circummeaſſe traditur, prope verum eſt. [40] Contra Indi oſtia,

ingens, iterum rectus ſolidusque decurrit. Sed & in duobus MSS. legitur *poſt ubi ſape aliquot magnis.* Plane ut de Nilo lib. I. cap. 9. *Cum diu ſimplex ſævusque deſcendit, circa Meroen late patentem* (agnoſcis hic magnos flexus & ingens jugum) *inſulam, in Æthiopiam diffunditur: ubi rurſus coit,* &c. Quis credat Voſſium in ſevera iſta ætate ſic potuiſſe nugari, ut rogaret [Quomodo Indus rectus ſolidusque poteſt deſcendere, ubi magnis flexibus cingit jugum ingens,] quum plane videat ab me citari *cinxit*, hoc eſt, quum rurſus coit. Ergo de ſe mentitur, ſe exiſtimaviſſe olim *cinxit*, non *cingit* legendum eſſe, eam tamen lectionem non admiſiſſe. Nonne editio Voſſiana, nonne *Obſervationes* teſtimonium contra eum dicunt, & docent ſane admiſiſſe & ratiocinatum in eo fuiſſe? ſed immoriatur ineptiæ ſuæ. GRONOV.

36. *Ad Tamum inſula eſt Chryſe*] Legendum ut monui *Tabin.* PINTIAN.

37. *Altera aurei ſoli*] Fabulæ fidem non habet Plinius lib. VI. cap. 46. ex quo leg. ſuprà: *Ad Indum Argyre,* non, *ad Gangem.* SCHOTT.

38. *Pars orbis alterius Hyprachus dicitur*] Scribe *Hipparcho*, id eſt, ab Hipparcho. BARBARUS.

39. *Nec quiſquam circum eam eſſe traditur*] Legendum *iſſe* non *eſſe*: hoc eſt, *circumiſſe, luſtraſſe.* Schema eſt Tmeſis. PINTIAN.

40. *Contra inde illa oſtia ſunt quæ vocant Solis*] Locus etiam corruptiſſimus, & tantùm non deploratus. Caſtigo: *contra Indi oſtia inſula eſt, quam vocant Solis*, ex Arriano hiſtorico in *Indica conſcriptione*, prodente hanc Solis inſulam, quam ipſe *Naſacalam* nominat, in ora Ichthyophagorum eſſe. Porrò idem Arrianus auctor eſt ſuper ichthyophagos habitari interiora a Gedroſiis. Rurſus Ptolemæus ſcribit Gedroſios ab Oriente terminari Indo amne. Ergo videtur colligi ex Arriano & Ptolemæo & Pomponio contra Indi oſtia eſſe inſulam Solis. Meminit etiam hujus inſulæ Plinius in ſexto his verbis: *Deinde Ichthyophagi tam longo tractu ut viginti dierum ſpacio navigaverint. Inſula Solis, & eadem cubile Nympharum rubens, in qua nullum non animal abſumitur incertis cauſis.* Accedit Plutarchi auctoritas in libro *de Montibus & Fluminibus, Indum* ſcribentis magno impetu decurrere in Ichthyophagorum terram. Ceterùm ut hac quoque parte juvemus ſtudioſos Plinianæ lectionis, putamus antè dicta Pli-

nii

oſtia, illa ſunt quæ vocant Solis, [41] adeo inhabitabilia ut ingreſſos vis circumfuſi aëris exanimet confeſtim; [42] & [43] inter ipſa oſtia Patalene. Regio 85
ob æſtus intolerabilis, alicubi cultoribus egens, [44] inde ad principia Rubri maris pertinet. Ipſa in-

nii verba vitioſiſſima, ut reor, ſic eſſe reſtituenda: *& eadem eubile Nympha Nereidis*, ex eodem Arriano in eadem *Indica hiſtoria*, narrante Nympham quandam Nereidem eam inſulam tenuiſſe: etſi ego pro comperto habeo Plinium verborum parciſſimum & ſuprà quàm dici poſſit brevem, non ſcripſiſſe *Nympha Nereidis*, ſed *Nereidis* tantùm. Sic lib. x. *Nereidum falſa opinio*, & in eodem, *complures in litore apparere Nereidas*: & paullò pòſt, *Nereidas verò multas*: & lib. XXXVI. cap. 5. *Nereides ſupra Delphinos & Cete, & Hippocampos ſedentes*. Verbum ergo eſt adventitium *Nympha*, & expoſitio illius *Nereidis*. Deinde procedente ulterius incuria & inſcitia ex *Nympha Nereidis*, factum eſt *Nympharum rubens*. PINTIAN. Vulgati *inde illa*. Nos minori commutatione *Indi* reponendo locum in integrum reſtituimus. Pintianus audacius: *Contra Indi oſtia inſula eſt, quam vocant Solis, ideo inhabitabilis, quòd ingreſſi*, &c. SCHOTT.

41. *Adeò inhabitabilis, ut ingreſſos*, &c.] Lego, *ideò inhabitabilis quod ingreſſos*, &c. PINTIAN.

42. *Et inter ipſa oſtia rara tenet regio*] Scribendum puto: *At inter ipſa oſtia rara viret regio*, adſtipulante Arriano in *hiſtoria Indica*. IDEM.

43. *Inter ipſa oſtia Patalene regio*] Sic leg. videri monuit me Franc. Sanctius, cui aſſentior. Vulgati enim veteris ſcripturæ veſtigia retinent, *rara tenet regio*: lege *Patalene regio*. Pintianus, *rara viret regio*: quod abjudico. Plinius enim Indum duas inſulas facere ſcribit *Praſianen* & *Patalen*, lib. VI. *Nat. Hiſt.* cap. 20. & Æthicus urbes Orientalis Oceani *Patalen*, & *Patalaten* nominat, & Dion. Afer de Indo flu.

Διστὰ δ' οἱ στόματ' ἐστὶ, μέσσην
δ' ἐπιδέδρομε νῆσον,
Νῆσον τὴν καλέουσιν ἐπιχθόνιοι Παταλήνην.
Κεῖνός τοι πολέων ἀποτέμνεται ἔθνεα φωτῶν.

And. Papius noſter ſic vertebat:

Atque ejus duplici circùm concluditur ore
Inſula, quam proprio Patalenen nomine dicunt:
Multaque præterea diſtinguit ſecla virorum.

Ubi ex Arriano Euſtathius: Δίστομός ἐστι ὁ Ἰνδὸς καὶ Δέλτα ποιεῖ, καὶ οὗτος ἐν τῇ τῶν Ἰνδῶν γῇ, τῷ Αἰγυπτίῳ Δέλτα παραπλήσιον· πόλις δὲ ἐν αὐτῇ ἀξιόλογος τὰ Πάταλα, ἀφ' ὧν ἡ νῆσος Παταλήνη. Meminit & Strabo lib. XV. ὁ δὲ Ἰνδὸς δυσὶ στόμασιν εἰς τὴν μεσημβρινὴν ἐκπίπτει θάλατταν, ἐμπεριλαμβάνων τὴν Παταλήνην καλουμένην χώραν, παραπλησίαν τῷ κατ' Αἴγυπτον Δέλτα. SCHOTT.

44. *Inde ad principia Rubri maris pertinent invia atque deſerta humus*] Legendum *pertinent*, non *pertinent*. PINTIAN.

invia atque deſerta; humus cineri magis fit quam pulveri ſimilis; ideoque per eam rara & non grandia flumina emanant, [45] quorum Tuberonem & Aruſacem notiſſima accepimus.

45. *Quorum Tuberonem & Aruſacen notiſſima accepimus*] Scribo, *Tenderon & Aroſapen*, ex Plinio lib. VI. cap. 23. tam ex ſcripta quàm Romana lectione. IDEM.

CAP. VIII.

MARE RUBRUM, AC UTERQUE HUJUS SINUS PERSICUS ET ARABICUS.

Rubrum mare Græci, [1] ſive quia ejus coloris eſt, ſive quia ibi Erythras regnavit, Ἐρυθρὰν θάλασσαν appellant: procelloſum, aſperum, profundum, & magnorum animalium magis quàm cetera capax. Primò recedentes oras [2] æquabiliter impellit: & ut non intret interius, aliquantum patens ſinus arcuat. Sed quas ripas inflexerat, bis irrumpit; duoſque iterum ſinus aperit. Perſicus vocatur dictis regionibus propior; Arabicus ulterior. Perſicus, quà mare accipit, utrinque rectis lateribus grande oſtium quaſi cervice complectitur: deinde terris in omnem partem vaſtè & æqua portione cedentibus, magno litorum orbe pelagus incingens, reddit formam capitis humani. Arabici & os arctius & latitudo minor eſt, major aliquanto receſſus, & multo magis longa latera. Init penitus, introrſuſque,

1. *Sive quia ejus coloris eſt*] Legendus Strabo lib. XVI. extremo. SCHOTT.

2. *Æquabiliter*] Ita edidi nunc demum, quum præter Gudiani Codicis auctoritatem fieret mihi fides ejus ab Mediolanenſi, etſi huc uſque maluerint edere *æqualiter*. GRONOV.

que, dum Ægyptum penè & montem Arabiæ Caſium attingit, quodam faſtigio minus ac minus latus, 3 & quo magis penetrat anguſtior. Ab iis, quæ diximus, ad ſinum Perſicum (niſi ubi Chelonophagi morantur) deſerta ſunt. 4 In ipſa Carmani navigantium dextra poſiti, ſine veſte ac fruge, ſine pecore ac ſedibus, piſcium cute ſe velant, carne veſcuntur, præter capita 5 toto corpore hirſuti. Interiora 6 Gedroſi, dehinc Perſæ habitant. 7 Sabis per Carmanos, ſub 8 Paſargadis Coros effluunt. In parte, quæ pelagi oſtio adverſa eſt, Babyloniorum fines Chaldæorumque ſunt, & duo clari amnes, Tigris Perſidi propior, ulterior Euphrates. Tigris ut natus eſt, ita deſcendens uſque in litora permeat: Euphrates, immani ore aperto, non exit tantùm unde oritur, ſed & vaſtè quoque decidit. 9 Nec ſecat

3. *Et quo magis penetrat anguſtior*] Legendum *penetratur*, non *penetrat*: ut in Hiſpania de ſinu Sucronenſi, *major hic & magno ſatis ore, pelagus accipiens, & quo magis penetratur anguſtior, Setabin & Duriam*, &c. PINTIAN.

4. *In ipſo Carmanis navigantium dextra poſiti*] Rectior lectio: *In ipſo navigantium Carmanis dextra poſiti*. Nam ſunt etiam *Carmanis* in illa ora, antequam intres ſinum Perſicum. IDEM.

5. *Toto corpore hirſuti*] *Hirti* malim, ut & infrà cap. 10. & Plinius lib. VI. cap. 31. & alibi ſæpe. SCHOTT.

6. *Gedroſi & Perſæ*] Hæc ſunt *Sophi*, & hæ regiones vocantur *Turqueſtan*. OLIVAR.

7. *Sothis per Carmanios, ſuprà Sandis & Coros effluunt*] Plinius oppidum Carmaniæ *Zethin*, & (ut vetuſti codices habent) *Cothin* vocat. Ptolemæus flumina hæc, *Andanin & Corinm* appellat, ut ad hunc modum ſcribi poſſit: *Cothis per Carmanos, ſupra Andanis & Corios effluunt*. BARBARUS. Plinius *Zetis* meminit oppidi *Carmaniæ* & *Sabis* fluvii. Sed ſit ne idem cum hoc Pomponii an diverſus, parum conſtat. Plinii vetus codex *Cheris* legit, non *Zetis*, & paullò antè. PINTIAN.

8. *Andanis & Corios*] Ptolemæus *Carios*, non *Corios*. IDEM.

9. *Nec ſecat continuo agros, ſed latè diffuſus in ſtagna*] Adverſativa in MS. non exſtabat, imò nec eſt in editione Juntina, nec in MS. Mediolanenſi. Unde meritò reor eam non eſſe Pomponii, cujus hæc quoque elegantia eſt, ut aliorum Latinorum lib. III. cap. 3. *Nandi non patientia tantùm illis, ſtudium etiam eſt*. Hic locus ad rem facit, quod negas in *Appendice* Voſſius, tantum, ut pateat, quam malint τὸ *ſed*, ubi vulgus ponit, elegantiores omittere, quod ignoravit miſer. Sed

ſecat continuò agros, ſed latè diffuſus in ſtagna, diuque ſedentibus aquis & ſine alveo patulis piger, pòſt ubi marginem rupit, verè fluvius eſt, acceptiſque ripis celer & fremens, per Armenios & Cappadocas Occidentem petit; ni Taurus obſtet, in noſtra maria venturus. Inde ad Meridiem avertitur, & primùm Syros, tum Arabas ingreſſus, non perdurat in pelagus, verùm ingens modò & navigabilis, [10] inde tenuis rivus, deſpectus emoritur, & nuſquam manifeſto exitu effluit, [11] ut alii amnes, ſed deficit. Alterum latus ambit plaga, quæ inter utrumque pelagus excurrit. Arabia dicitur, cognomen Eudæmon, anguſta, verùm cinnami & thuris aliorumque odorum maximè ferax. [12] Majorem Sabæi tenent partem, oſtio proximam & [13] Carmanis [14] contrariam Macæ. Fron-

Sed ſcilicet ibi occurrit *non tantum*, quod non eſt in noſtro loco. Habeat ergo, ubi illud non eſt, locum ex præclara obſervatione Victorii ad Ciceronis *Epiſtolam ad Atticum* 15. lib. III. *ut cùm idem verbum crebrius ponatur, non offendat animum, etiam concinniorem orationem reddat.* Quòd ſi & hîc intermiſceri voculam *etiam* cauſabitur, eat tunc vel ad Martialem,

———————— aures
Non auditoris, judicis eſſe puto:

vel ad Statium,

———— ſolis abjecit in arvis
Non regem dominumve; alienos impsa partus.

Quæ collegerunt Paternæ notæ ad Livium lib. XXVIII. cap. 39. Vellem clarius monſtraviſſet ambiguitatem & confuſionem, qua duplici dote totus conflatus fuit Iſaacus. GRONOV.

10. *Inde tenuis rivus deſpectus emoritur*] Lego, *in pertenuis rivos diſperſus emoritur:* poſſet etiam legi *diſpeſſus*. PINTIAN.

11. *Ut alii amnes, ſed deficit*] Hæc Pomponianæ lectioni inſerta videntur, vel aſſuta potius. SCHOTT.

12. *Majorem Sabai tenent partem. Oſtio proximam & Carmanis contrariam partem Maca, qua inter oſtia oſtenditur*] Scribendum arbitror, *Majorem Sabai tenent partem. Oſtio proximam & Carmanis contrariam Maca, partem qua inter oſtia extenditur*, &c. BARBARUS.

13. *Carmaniis contrariam partem magna*] Scribendum, *Carmanis contrariam partem Maca:* Plinius, Ptolemæus, ceteri. Sunt & *Maca* in Libya. IDEM. *Mace* fortè ſcrib. ſine diphthongo. Hoc promuntorium Carmaniæ promuntorio objacens *Harmozonta* Plinio eſt, & Ptolemæo. *Mache* autem urbs Oceani Orientalis, Æthico: *Matha* verò gens Indiæ, apud

Frontem, quæ inter oſtia oſtenditur, ſilvæ cauteſque exaſperant. [15] Aliquot ſunt in medio inſulæ ſitæ. Ogyris, quod in ea Erythræ regis monumentum eſt, magis clara quàm ceteræ. [16] Alterum ſinum undique Arabes incingunt. Ab ea par- 55
te, quæ introeuntibus dextra eſt, urbes ſunt, [17] Canæ, [18] & Arabia, & Gandamus: in altera [19] ab in-

apud quos Erineſes oritur, teſte Arriano in *Periplo Indiæ*. Schott.

14. *Contrariam partem Maca*] Rectius, *Contrariam Maca frontem, quæ inter oſtia extenditur*. Idem.

15. *Aliquot ſunt in medio inſula ſita. Ogyris quod in eo*, &c.] Videtur legendum: *Aliquot ſunt in eo inſula, ſed Ogyris quod in ea*, &c. Hanc inſulam Strabo lib. xvi. *Tyrrhinem*; Arrianus in *Indica hiſtoria Hoaracta* nominat. Idem.

16. *Alterum ſignum undique Arabes incingunt*] Scribe, *ſinum*, non *ſignum*. Idem.

Alterum, &c.] Caput nonum nihil habet niſi Solis urbem, quam *Heliopolin* alii vocarunt, juxta ſinum Arabicum, ad quam venere filii Iſraël. Olivar.

17. *Cara, Arabia, Gandamus*] Stephanus *Carra* Carrarum: *Ad mare*, inquit, *Rubrum ſunt Carra, cognomines iis, quæ ſunt in Meſopotamia, Craſſi nobiles interitu*. De *Arabia* emporio Ptolemæus. Tertium loci nomen haud comperi. Barbarus. Propoſito ſemper ob oculos Melæ inſtituto exſequendi clariſſima quæque, ſic lego: *Urbes ſunt Carna, Mariaba, & Agdamu*. Primam ex Strabone, cui eſt *Carna* magna Minæorum urbs; meminit & Ptolemæus: Secundam ex eodem, metropolin Sabæorum, qui cùm ſint Arabum ditiſſimi, veriſimile eſt metropolin eorum à Pomponio celebratam eſſe: Tertiam ex Ptolemæo. De *Mariaba* & Stephanus, in quo vitioſè ſcriptum eſt metropolin eſſe *Sabinorum*, pro *Sabæorum*. Idem *Carnam*, *Carnanam* nominat, & à Sunio *Carnanitam* appellari ait. Poſſet etiam, & fortaſſe rectius, pro *Carra* ſubſtitui *Gerra*. *Sabæi* enim & *Gerrhæi* omnium Arabum ditiſſimi ſunt, Straboni lib. xvi. Nec me fallit memorari à Ptolemæo Arabiæ emporium in Arabia Felici, & à Stephano Plinioque *Carræ* urbem, & Carræorum latiſſimos & fertiliſſimos campos in eadem; ſed non ideo prioris ſententiæ pœniter. Pintian.

18. *Et Arabia*] Non me fugit mutaſſe Fredenandum. Ego à vulgata non recedo. *Arabiam* enim, & *Eudæmona*, Arabiæ urbes ponit & Æthicus in *Coſmogr.* & Arrianus in *Periplo maris Rubri*. Quod ſequitur, *verùm inflexus, & non Rubri maris*, ferri fortaſſe poteſt: tametſi Pintianus alia interpunctione: *Extra ſinum* (*verùm inflexu etiamnum Rubri maris*) *pars*, &c. Schott.

19. *Ab intimo angulo prima Beronice*] Ventum eſt ad locum longè omnium in univerſo opere laborioſiſſimum, maximis implicatum erroribus, ac penè dixerim Barathrum, & Chaos quoddam: neque enim ordo tantum civitatum luxatus eſt, & depravata nomina; ſed, ut ſuſpicor, barbara inſuper aliquot vocabula intermiſta ſunt. Statui nihilominus vires experiri, etſi impares animo, & cum ſeptemcipiti Hydra congredi. Primùm igitur per partes quid de ſingulis ſentiam ſtrictim

intimo angulo prima, Berenice, inter [20] Heroopoliticum & Strobilum. [21] Deinde inter promunto-

ſtim dicam; poſtea ſubjungam quomodo in rotum legendum mihi videatur. Igitur ubi poſita eſt urbs *Beronice*, poni *Arſinoe* debuit, & è contrario, auctoribus Ptolemæo, & Plinio. Nam poſt *Heroopolin* ſtatim conſtituunt *Arſinoen*. Præterea iidem Auctores, itemque Strabo & Stephanus, *Berenice* per *e* in ſecunda enunciant, non *Beronice*. PINTIAN.

20. *Hieropoliticum*] Scribo *Heroopoliticum*. Ita enim vocatur ſinus ab urbe, quam *Heroum opidum* Plinius, Græci *Heroopolin* vocant omnes. BARBARUS.

Hieropoliticum] Minus corruptè legetur *ultra Heroopolin & Cambyſu* ex Plinio lib. VI. cap. 29. PINTIAN.

21. *Deinde inter promuntorium Morouenou & Coloca Philoteris*] Scribo non tanto lectionis detrimento: *Deinde muris Hormos & ad Monoleum lacum Philoteris*, ex Ptolemæo, qui poſt *Arſinoen* Meridiem verſus collocat in hoc tractu Μύος ὅρμον, hoc eſt, *muris ſtationem*: quod nomen pro dimidio vertit Mela, quod fecit in *Ægos fluviis* urbe Thraciæ, & Νότου κέρας promuntorio Africam Aſiamque diſterminante, ut mox dicemus. Μύος ὅρμον in hoc tractu omnes celebrant, nec minus *Philoterida* urbem Satyri ædificium: nam Strabo, Ptolemæus, Plinius, Stephanus *Philoteram* appellant; Apollodorus referente Stephano *Philoterida*, quem ſecutus videtur Pomponius. De *Monoleo* vero lacu, ad quem ſita eſt *Philoteris*, Plinius in ſexto. Poſſet etiam legi non minus commodè: *Deinde inter promuntorium Drepanon & Colobon Philoteris*, &c. ex Ptolemæo, qui inter hæc duo promuntoria ſtatuit *Myos hormon*, *Philoteram*, *Berenicen*, & *Ptolemaidem Theron*. De *Colobis*, id eſt, *debilibus* ſeu *curtis*, ut Strabonis vertit Interpres, Strabo ipſe lib. XVI. Sed ampliemus judicium, creſcente ſubinde, ut in dubiis fieri ſolet, conjectura; conſideremuſque an neutro modo legendum ſit, ſed ſic potius: *Muris promuntorium & Ænon antè dicta Philoteris*, ex Plinio lib. VI. cap. 29. ut quod Græci ὅρμον dicunt, hoc eſt, *ſtationem*, Mela interpretatus ſit *promuntorium*. Poteſt enim fieri, ut quod eſt *promuntorium*, ſit aliquando etiam *ſtatio navium*. Legendus igitur in univerſum totus hic locus ad hunc maximè modum: *In altera ab intimo angulo ultra Heroopolin & Cambyſu prima Arſinoe. Deinde Muris Hormos, & ad Monoleum lacum Philoteris, & Ptolemais, & Berenice, & alia Berenice. Tum ſilva*, &c. ex citatis Auctoribus. Sed ut retineamus morem noſtrum ſubveniendi pro tenuitate noſtra clariſſimo Auctori Plinio, innumeris adhuc plagis diſcerpto; ſciendum *Ptolemaidem* urbem paulò antè dictam, appellatam eſſe cognomento, Ἐπιθήρας, hoc eſt, *ad venatus*; in Plinio autem vitiosè legi Ἐπιθηρείας, ex caſtigatione Hermolai. Nam quis, obſecro, tam Opicus & Græcè amuſos qui θήραν neſciat Græcè ſignificare *venatum*, potiùs quàm θηρείαν. Denique & Plinii vetus codex Ἐπίθηρας habet, & à Ptolemæo *Ptolemais* θηρῶν, hoc eſt, *venationum* nominatur, & à Strabone XVI. πρὸς θήραν, id eſt, *ad venationem*. Et in eodem libro, *Sunt*, inquit, *plures* θῆραι, id eſt, *venationes*. Non omittendum antequam ad reliqua tranſeamus, Strabonem contra ceteros, poſt *Heroopolin* conſti-

tuere

torium Aënnum & [22] Coloba, Philoteris & Ptolemais. Ultrà Arſinoe, & alia Berenice. Tum ſilva quæ hebenum odoreſque generat, & manu factus amnis, ideoque referendus, quòd ex Nili alveo [23] dioryge adductus. [24] Extra ſinum, [25] verumtamen in flexu etiamnum modico Rubri maris, pars beſtiis infeſta, ideoque deſerta eſt: partem [26] Panchæi habitant, [27] quos ex facto, quia ſerpentibus veſcuntur, Ophiophagos vocant. Fuere interius [28] Pygmæi, minutum genus, & quod pro ſatis fru-

tuere *Philoteram*, deinde *Arſinoen*. Ptolemæus enim & Plinius prius *Arſinoen*, deinde *Philoteram*. Pintian.

22. *Collaca Philopteris & Phiomalis*] Scribendum *Colaca*, ut ſit *Colax* Colacis promuntorii ejus nomen. Item *Philoteris*, & *Ptolemais*, ex Plinio, Ptolemæo, Stephano: ut in Plinio monſtravimus. Barbarus.

23. *Diorige*] Scribendum eſt *dioryge*. Vox ea & Græca eſt, & familiaris Straboni, foſſas & alveos manufactos ſignificans. Idem. Scribo *dioryche* non *dioryge*. *Diorychos* enim inflectitur, non *Diorygos*, ex omnibus gregatim tam antiquis, quam recentioribus Grammaticis. Sic etiam Herodotus in *Polymnia* & aliis libris: Sic Thucydides in primo: Sic Strabo in undecimo: Sic omnes. Sicubi vero apud ipſum Strabonem, aliumve Auctorem aliter ſcriptum invenitur, perperam ſcriptum eſt. Ut non parum inceſſendus ſit Hermolaus vir Græcè ac Latinè juxtà doctus, qui in quarto *Plinianarum Caſtigationum*, *dioryge* legit in Pomponio, contra præcepta Græci ſermonis & uſum Auctorum. Pintian.

24. *Extra ſinum verum inflexus & non Rubri maris*] Caſtigo, *Extra ſinum, verum inflexu etiamnum Rubri maris*. Idem.

25. *Verumtamen in flexu etiamnum modico Rubri*] MSS. duo, *verum in flexu tamen etiamnum modico Rubri*. Quod voluit etiam Editio Juntina, *Verum in flexum tamen*, nec quidquam ibi mutat Mediolanenſis. Gronov.

26. *Candæi habitant: Si quos*] Ad Pintiani conjecturam autem legi poſſet concinnius, *Candæi habitant: quos Ophiophagos vocant*. Et mox pro conjunctione *&* *veneni*, adverſativam malim *ſed*. Schott.

27. *Hi quos ex facto quia ſerpentibus veſcuntur, Ophiophagos appellant*] Lego, *Hos, quia ſerpentibus veſcuntur, Ophiophagos appellant*; reliqua ſuperfluunt. Eadem brevitate uſus eſt Plinius in ſexto, ubi de *Ophiophagis* loquitur. Pintian.

28. *Pygmæi minutum genus*] De his Ariſtot. II. *de gener. Animal.* & VIII. *de Natura anim.* cap. 12. Plinius ſæpius. Homer. *Iliad.* γ. initio, & Solinus cap. 16. *Urbe*, inquit, *Gerania Thracia Pygmæos a gruibus pulſos*. Agell. lib. IX. cap. 4. *Noct. Attic.* Dicti à nomine πυγὼν, *cubito*. D. Hieron. in 27. cap. *Ezech. bellatorem*, & ad pugnam promtiſſimum exponit. Ad utrumque Juvenalis reſpexit *Sat.* XIII.

Pygmæus parvus currit bellator in armis.

frugibus contra grues dimicando defecit. Sunt multa volucrum, multa ſerpentum genera. De ſerpentibus memorandi maximè, [29] quos parvos admodum, & veneni præſentis, certo anni tempore ex limo concretarum paludum emergere, [30] in magno examine volantes Ægyptum tendere, atque in ipſo introitu finium, ab avibus, quas Ibidas appellant, adverſo agmine excipi [31] pugnaque confici traditum eſt. De volucribus præcipuè referenda [32] Phœnix, ſemper unica. Non enim coïtu conci-

De Ibide avi Herod. *Euterpe*, Ariſt. Plinius, denique Philoſophi & Hiſtorici omnes. SCHOTT.

29. *Quos parvos admodum & veneni præſentis*] Melius, *ſed veneni præſentis*. PINTIAN.

30. *In magno examine volantes Ægyptum tendere*] Lego inverſo præpoſitionis loco, *magno examine volantes in Ægyptum tendere*. IDEM.

31. *Pugnaque confici*] Aldus *pugnas*. Scribo *pugnantes*. SCHOTT.

32. *Phœnix*] De hac avi quoque Plinius lib. x. cap. 2. Solinus cap. 36. & Aur. Victor noſter in *Hiſt. Auguſta*, & Corn. Tacitus v. *Annali* ſub Claudio, anno v. c. octingenteſimo Phœnicem viſum refert. Quòd verò ex ſe ipſa renaſcatur, Reſurrectionis, quam piè Chriſtiani credimus, ſignum viſum eſt Orthodoxis Eccleſiæ Patribus: ut eamdem ſemini & grano in terra putrefacto D. Paullus contendit 1. *Corinth.* cap. 15. Loca non pigebit indicare, ſi quis forte requirat, ut aliis inveſtigandi laborem tædiumque adimam. D. Clemens *Conſtitut. Apoſtolic.* lib. v. cap. 8. Ambroſius lib. *de fide Reſurrect.* Euſebius in *Vita Conſtantini.* Cyrillus *Catecheſi* XVIII. Greg. Nazianz. Lactantius & Claudianus in *Carmin.* Nos etiam pro ineuntis anni felici auſpicio carmine olim luſimus ad Caſp. Cardillum Villalpandeum Philoſophum & Theologum inſignem, Compluti artiſſima familiaritate conjunctum, in librum, quem *de Animæ immortalitate*, pro Ariſtotele (quem Athei quidam, & impii, animam unà cum corpore morte damnaſſe, falsò affirmant) conſcripſit:

Qualis & Eois Phœnix quæ viſitur oris,
Unica ſemper avis: quà divitis oſtia Nili
Fœcundantis agros labuntur Solis ad urbem:
Atque Arabum felix regio quà ſpirat odorem,
Exſtruit hæc nidum beneolentis termite amomi:
Agglomerat caſiam, nardos, & tura Sabæa.
Quingentis plureis ubi viderit ordine meſſis
Phœbus; jam ſenii, & vitæ pertæſa prioris
Certa mori, medium Solem contra adſpicit, alas
Verberat, attritu ſcintillam excudit, & ignis
Emicat: hinc flammam pyra jam liquefacta recepit.
Æſtuat ipſe ſoli genius, Sol, æthera, & aër.
Fit rogus ipſa ſibi, & condit de more ſepulcrum.
Nec mora, cernere erit, dictu mirabile monſtrum:

De

cipitur, partuve generatur: ſed ubi quingentorum annorum ævo perpetua duravit, ſuper exaggeratam variis odoribus ſtruem ſibi ipſa incubat, ſolviturque: deinde 33 putreſcentium membrorum tabe con-

De cinere ipſa ſuo (ſic fama) renaſcitur ales.
Jam melior, ſenio procul, avique integra ſurgit,
Remigio alarum pernix vaga nubila tranat.
Geſtit ovans curſu terras luſtrare jacentes.
Talis quum poſito revireſcit tergore ſerpens
Exuvias linquens, annis dum effœta ſenectus.
Non aliter quum mors anima ſeduxerit artus, &c.

Idem.

33. *Putreſcentium membrorum tabe*] Legendum opinor *tabo*. Ex tabe enim nihil concreſcit, nec tabes eſt putreſcentium membrorum. Id verum. Et tamen reſiſtit Voſſius, quia, ait, nuſquam invenias ex putreſcentibus membris naſci tabum, paſſim verò invenias putridam tabem. Quid ergo eſt apud divinum vatem in fine tertii *Georg.*

—— *dilapſa cadavera tabo*,

nunc alibi,

—— *membra fluentia tabo*,

nunc,

—— *ſanie taboque fluentes*;

& apud Silium,

—— *& manantia corpora tabo.*

An dilapſa ac fluentia ac manantia notant quid aliud quàm putreſcentia? Quid aliud voluit Tacitus lib. II. *Hiſt.* 70. *Trunci artus, putres virorum equorumque forma, infecta tabo humus?* Unde confirmatur ejus locus lib. III. *Hiſt.* 35. *noxia tabo humus.* Ita codices melioris notæ, quibus aſſurgere debet recens ille Agricolæ, unde producitur *tabe*. Sidonius Apollin. lib. VIII. *Epiſt.* II. *Terra tabo madefacta continuo.* Pergit Voſſius: [Nuſquam quoque reperies ex tabo ſeu atro cruore naſci phœnicem, ſed vel ex ſanie alba, vel ex cinere oſſium permixto medullis] An ſanies utique eſt alba, & tabum atrum? Cur igitur junxit Virgilius VIII. *Æneid.*

Ora virum triſti pendebant pallida tabo?

Cur junxit Lucanus lib. VI.

Stillantis tabi ſaniem.

hoc eſt, atrum ex ſententia Voſſii & album? An hinc venit ſanies alba? De phœnice quid ait Clemens? nempe σηπομένης τῆς σαρκὸς, tum ἐκ τῆς ἰκμάδος τοῦ τετελευτηκότος ζώου. Cur junxerat Lucillius *Latere penderes ſaxa ſpargens tabo, ſanie & ſanguine atro.* Nec ibi ſiſtit: ſed ait. [Nec dicit Mela phœnicem ex tabe concreſcere, ſed ſolvi tabe putreſcentium membrorum, &c. Si pravam Librarii tollas diſtinctionem, omnia clara erunt: *ſibi ipſa incubat, ſolviturque deinde putreſcentium membrorum tabe: concreſcens ipſa ſe concipit*, &c.] An credideras tale acumen hinc proditurum. Primò nuſpiam ſic Mela τὸ *deinde* in iſta ſerie ponit; ſemper à principio. Deinde unde concreſcit? Suppoſuit enim ultimam corruptionem & putrefactionem, ſuppoſuit quoque diſſolu-

lu-

concreſcens, ipſa ſe concipit, atque ex ſe rurſus enaſcitur. Cùm adolevit, oſſa priſtini corporis incluſa myrrha Ægyptum exportat, atque in urbem, quam Solis appellant, fragrantibus archio buſtis inferens ſeſe memorando funere conſecrat. [34] Ipſum promuntorium, quo id mare clauditur, à Cerauniis ſaltibus invium eſt.

lutionem. Immò concreſcit ex eo, in quod membra putrefacta abierunt. Id voca prout libet. De eadem re agunt ad Taciti lib. 11. *Annal.* cap. 69. GRONOV.

34. *Ipſum promuntorium, quo id mare clauditur, à Ceranniis ſaltibus invium eſt*] Locus ex numero eorum qui inſigniter in hoc Opere corrupti ſunt. Nam quid oro *Ceranniis* Epiri montibus; aut Cerauniis illis quos dixit primo libro in Caſpium pelagus obverſos, cum mari Rubro? Reſtituitur autem, ni fallor, ſi legatur hoc modo: *Ipſum promuntorium, quo id mare clauditur, Ceras Auſtri Aſia ultimum eſt.* Par enim erat, cùm Aſiæ terminum in mediterraneo Nilum ſtatuiſſet, idem in ora facere, ne diſtinctio diſterminatioque duarum orbis, & quidem majorum partium remaneret imperfecta, cæcaque. Quæ res nonnullos movit ut nollent Aſiæ & Africæ terminum Nilum facere, ſed ſinum *Arabicum* & iſthmum *Peluſii*, ex quibus eſt celeberrimus Auctor Strabo primo Γεωγραφουμένων. Cujus verba quod attinet ad *Auſtri Ceras*, ut ipſe appellat, materiam ſuggeſſerunt huic meæ caſtigationi. Ea ſunt ex lib. XVI. *Poſtea Elephas mons in mare expoſitus, & foſſa & Pſygmu portus ingens, & Cynocephalorum aquatio, & Notu Ceras ultimum hujus oræ promuntorium. Cùm verò ad Meridiem deflexit, negat ſe ulterius portum aut aliorum locorum deſcriptionem habere, quòd incognita ſint.* Hæc Strabo. Cujus Interpres promuntorii nomen Latinè vertens *Auſtri cornu* reddidit, non rectè. Meminit ejus promuntorii & Ptolemæus, ultimum penè illius oræ & ipſe faciens: cujus etiam Interpres non feliciùs quàm ille Strabonis *Noti cornu* tranſtulit. Præterea ultimum Aſiæ promuntorium eſſe *Notu* ſive *Auſtri Ceras* planum faciunt Pomponii verba quæ protinus ſequuntur: Nam proximos ipſi promuntorio facit Æthiopas Meroën habitantes: Meroë autem Nili inſula eſt: Nilus Aſiæ terminus eſt. Item mirandum non eſt Melam præpoſtero ordine nominaſſe *Ceras Auſtri*, cùm Strabo, Ptolemæus, Hanno, *Auſtri* ſive *Notu Ceras* nominent. Fecit hoc & in urbe Thraciæ, quam ipſe *flumen Ægos* nominavit, cùm ceteri omnes *Ægos fluvios* appellent verſo dictionum ordine. Niſi fortè hoc etiam inter cetera depravatum eſt, ut pro *Auſtri* ſive *Notu Ceras*, quod Mela ſcriptum reliquit, præpoſterè poſitis verbis *Ceras Auſtri* Librarii ſcripſerint. PINTIAN.

CAP.

Cap. IX.

AETHIOPIA.

[1] Æthiopes ultrà. Sedem [2] Meroën [3] habent terram, quam Nilus [4] primo ambitu amplexus inſulam facit. [5] Pars, quia vitæ ſpatium dimidio ferè quàm nos longius agunt, Macrobii: pars, [6] quia ex Ægypto advenere, dicti Automolœ: pulchri forma, [7] æqui corporis, [8] parumque venerati opes, aliis veluti optimarum virtutum. In illis mos eſt, cui potiſſimum pareant, [9] ſpecie ac viri-

1. *Æthiopes ultrà ſedent. Meroëni habent terram quam Nilus,* &c.] Scribendum reor: *Æthiopes ultra ſunt Meroën habitantes, quam Nilus.* Nam à *Meroë* gentile nomen *Meroitæ* fit, non *Mæroënus*, Stephano, & Straboni. Pintian.

2. *Meroëni habent*] Minori audacia ex *Meroëni*, *Meroën* mutavi. Vulgata lectio aliter proba eſt: immo eleganter *habere*, pro *habitare*: quo Mela, Salluſt. & quis non? uſus eſt. Schott.

3. *Habent terram*] Dele *terram*, & *habent*, pro *habitant*, venuſtè. Alii tentant, *qui Meroën habent quam Nilus*, &c. Nævius in *Tarentilla* apud Fl. Cariſium lib. II. *Gramm. Ubi iſti duo adoleſcentes habent, qui hic antè parta patria peregrè prodigunt?* Idem.

4. *Primo ambitu*] Nam alios facit Nilus in Tachempſo, Elephantide, & Delta. Olivar.

5. *Pars quia vita ſpatium*] Perturbata hæc omnia. Forte leg. alio ordine verbis in ſuum, unde exciderunt, locum tralatis, ex Herodoto *Euterpe* & *Thalia*: *Pars quia ex Ægypto advenere dicti Automolæ: pars quia vita ſpatium dimidio ferè quàm nos longius agunt Macrobii: pulcri forma, proceri corporis*, &c. Schott.

6. *Quia ex Ægypto advenere dicti Automola*] Scribo per *æ* diphthongon in fine *Automolæ* ex Herodoto, & Stephano. Pintian.

7. *Æqui corporis*] Fortè leg. *proceri corporis*: vel, *pulcri forma corporis, æqui.* Æquitatem enim juſtitiamque tribuit *Polybiſtor* Solini cap. 33. Vel ſic, *pulcri forma, æquo, corpore.* Eruditus Lector arbitrabitur. Schott.

8. *Parumque venerationes veluti optimarum alii virtutum*] Hunc etiam locum peſſimè à Librariis, Correctoribusve, aut utriſque habitum, ſi non reſtitui, ſaltem in meliorem ſtatum redigi poſſe cenſeo, ſic ſcriptum: *Eorumque veneratione mollitus Æthiopum aliorum victus.* Habeo hujus caſtigationis auctorem Herodotum in *Euterpe*, tradentem adventu horum Automolorum factos eſſe Æthiopas meliores, ac manſuetiores: imbutos moribus & diſciplinis Ægyptiorum. Pintian.

9. *Specie ac viribus legere*] Dignitas enim formæ in viris ad parendum invitat Virgil. IX. *Æneid.*

Gratior eſt pulcro veniens de corpore virtus.

viribus legere. [10] Apud hos plus auri quàm æris eſt: ideo quod minus eſt, pretioſius cenſent. Ære exornantur, auro vincula ſontium fabricant. Eſt locus apparatis epulis ſemper refertus; [11] & quia ut libet veſci volentibus licet, [12] ἡλίȣ τράπεζαν appellant; & quæ paſſim appoſita ſunt, affirmant innaſci ſubinde divinitus. Eſt lacus, quo perfuſa corpora quaſi uncta pernitent. Bibitur idem; adeò eſt liquidus, & ad ſuſtinenda quæ incidunt, aut immittuntur, infirmus, [13] ut folia etiam proximis deciſa frondibus, non innatantia ferat, ſed peſſum penitus accipiat. Sunt & ſæviſſimæ feræ omni colore varii Lycaones, & quales accepimus, Sphinges.

Et Euripides: Πρῶτον μὲν εἶδος ἄξιος τυραννίδος, apud Porphyrium *de quinq. vocibus*, & Stobæum *Serm. de Pulcritudine*. Archidamum regem quòd exiguam duxiſſet uxorem, à Lacedæmoniis multatum auctor Plutarch. περὶ παίδων ἀγωγῆς, & Athenæus lib. XIII. Δειπνοσοφιςῶν. SCHOTT.

10. *Apud hos plus auri quàm Perſis eſt*] Caſtigo: *Apud hos plus auri quàm æris eſt*, ex Herodoto, & his quæ protinus ſequuntur. PINTIAN.

11. *Et quia ut libet veſci volentibus licet*] Lego, *& quibuslibet veſci volentibus licet*. Nam inepta erat ratio, ob id vocari *menſam Solis* quod volentibus veſci liceret: non enim ea ratione ſic dicta eſt, ſed quia, ut protinus ſubdit, ea quæ paſſim apponerentur, videri vellent naſci ſubinde divinitus: quod ab Herodoto, ut pleraque omnia, delumtum. Proinde quod ſequitur, *Et quæ paſſim appoſita ſunt*, rectius legeretur, *quod quæ paſſim appoſita*. IDEM.

12. Ἡλίȣ τράπεζαν] Solis menſam. OLIVAR.

13. *Ut folia etiam proximis deciſa frondibus*] Legendum exiſtimo, *ut folia etiam proximis deciduа mentibus*; poſſet etiam legi *decuſſa*. PINTIAN.

Ut folia etiam] Si Herodotum expreſſit, ſcripſit Mela, *ut ligna etiam aut lignis deciſa non innatantia ferat, ſed peſſum*, &c. De *Sphingibus* Diod. Sicul. lib. IV. & Plin. VIII. cap. 21. SCHOTT.

14. *Mira aves cornuta Tragopanes*] Valde jactata fuit in editionibus vox ultima. *Tragopemones* olim lectum. Hermolaus citat *Tragopemones*, & vel hoc retinet, vel ex Plinio reponit *Tragopanades*, nulla addita cauſa. Pintianus *Tragopogones*, reſpiciens Ptolomæi gallinas barbatas, quas nunc ne ſomniavit quidem Mela. Turnebus, Schottus & Salmaſius *Tragopanes*, & non modo his ſe comitem date potuit Voſſius, ſed etiam conatur probare. Dicit *Tragopanes* dictos ut Αἰγίπανες, & Ἑρμόπανες. Quid ergo? an hæc quoque monſtra ex avium genere ſunt? Non ſanè, (niſi forſan Voſſius viderit, aut illis quoque ut hircis cornutis addat alas) non magis quàm Tertullianei *Cynopanes*, quos ait fuiſſe canes cornutos, non volucres. Quid ergo contumelioſius, quàm impingere Melæ vocabulum tale, quod ad ſententiam ejus planè accommodari

ges. Sunt [14] miræ aves [15] cornutæ [16] Tragopanes,

dari non poteſt? Ut enim per cynopanes non niſi cornuti canes, ſic per *Tragopanes* non niſi cornuti hirci intelligi poſſunt, quales ſunt omnes ejus generis, nec tanquam monſtra annotari vel poſſunt vel merentur; etiam certè in eo vocabulo nihil de alis exprimitur: & tam boni ſunt tragopanes, quam *cynopeina*, quas ita explodit ipſe in alio, vel maximè explodendus. Ne quæram, an *Tragopanes* & *Ægipanes* non potuerint conjungi ab Mela. In MS. legi *tragapomenes*, nec aliter in Mediolanenſi vidit Frater. Ut habeas aves cornutas, lege ex tanta hæſitatione *tragopaones*. At Voſſius ait me affirmare ſine hæſitatione ſic legendum eſſe: quod vides multum diſcedere ab eo quod ſcripſi; quo nibil aliud niſi offam petulco iſti Cynico objeci, ſatis gnarus eum impetu involaturum. Sed etiam addit, rogitans, ſi hircis cornutis accedant alæ, an non etiam fiant aves. Ita Victoriam, Cupidinem & Deos Gentilium, quibus alas frequenter addebant, Voſſius cenſuit eſſe aves? Quod ſi Voſſio adderentur alæ, quid tandem monſtri fieret? Avis quidem ſine dubio. Tragopaones agitat apud ſe, utrùm haberet pro Græco an Græco-Latinum diceret? Quid ſi dixero Alexandrinum? quid ſi Macedonicum? Utique nuper docebat me, res novas vocabulis novis & inuſitatis efferri ſolitas. Immo ut ſcias, Lector, hac me pila irritare voluiſſe furorem μυκῶντος Voſſii; ego plane cenſeo & cenſui alia omnia ab MS. ſignificari: in quibus quum ſit *Tragapomenes*, apparet ſimile id compoſitum eſſe illis Τραγέλαφος, Τραγάκανθα, ubi vocalem, quæ ſequitur litteras τραγ. patet non eſſe appendicem harum litterarum, ſed primam partem ſequentium. Ita hoc vocabulum compoſitum ſtatuo fuiſſe ex τραγ & απομῦες, quodcunque avium (aves enim denotari debent bis litteris, ut in compoſita voce appareant aves cornutæ) genus ſub illa corrupta voce lateat. Quam ad rem ut te adjuvem, nec quid ſuſpicer celem, vide an ex vicinia litterarum non fuerit Τραγατταγῆνες, *Tragattagenes*. Ἀτταγῆνα nullus non eorum, qui operam iſtam ſumſerunt, vel apud antiquos vel noſtros Interpretes tibi explicabit. GRONOV.

15. *Cornuta Tragapomenes equinis auribus*] Scribendum aut hic *Tragopanades*, ex Plinio lib. x. ubi hanc ipſam deſcribit avem, aut lectio Pliniana corrigenda, *Tragopomenes*. Verbum autem, *equinis auribus*, jungendum cum ſequenti, hoc modo, *Et equinis auribus Pegaſi*. Plinius, *Pegaſi equino*, inquit, *capite volucres*. BARBARUS.

16. *Tragopomenes*] Plinius in decimo *Tragopanades*: Solinus *Tragopa*. Fortè ſcribendum non *Tragopomenes*, ſed *Tragopogones*, hoc eſt, præter cornua, hircinam etiam barbam habentes. Nam Ptolemæus in India, *Hic*, inquit, *ferunt eſſe gallinas barbatas*: & Plinius inter aquilarum genera, *barbatas* etiam enumerat. PINTIAN.

Tragopomenes, equinis auribus & Pegaſi] Malè. Plinius enim lib. x. cap. 49. *Pegaſos equino capite volucres, & gryphas aurita aduncitate roſtri fabuloſos reor: illos in Scythia, hos in Æthiopia*. Ubi adverte *hos* referre antecedens remotius, contra Gram. præcepta: ſup. enim gryphos in Scythia collocat Pomponius lib. II. cap. I. *Tragopomenes* verò mihi de mendo ſuſpecta vox, & *Tragopanes* levi commutatione tentabam: aliter atque Pintianus *Tragopogones*. Solinus *Tragopas* cap. 33. vocat, & ibid. Plinius *Tragopanadem*; minus, quàm Mela, corruptè

nes, [17] & equinis auribus Pegaſi. [18] Ceterùm oris ad Eurum ſequentibus nihil memorabile occurrit. Vaſta omnia, vaſtis præciſa montibus, ripæ potiùs ſunt quàm litora. Inde ingens & ſine cultoribus tractus. [19] Dubium aliquamdiu fuit, eſſetne ultra pelagus, [20] caperetne terra circuitum, [21] an

ex-

ruptè uterque: unde fort. veram lectionem erit eruere. Cùm enim *Pan* Deus cornutus ſit, ut Antiquitas credidit; ab eo avi cornutæ nomen tributum conjicere licet. Quare in Plinio *Tragopana* legit doctiſſ. Turnebus lib. VI. *Adverſ.* cap. 19. prono ſanè errore ex bis repetita voce *de*; aut priori dictioni addita. Sic igitur legit: *Equidem & Tragopana, de qua* (vulg. *Trage panadem de qua*) *plures affirmant majorem aquila, cornua in temporibus curvata habentem ferruginei coloris, tantùm capite phœniceo.* Idem mox *rupes*, pro *ripa* reponit. Non ſequor. Mela enim in Antitheſi ludit. SCHOTT.

17. *Et equinis auribus Pegaſi*] Plinius, & Solinus, *equinis capitibus*. PINTIAN.

18. *Ceterùm oras ad Eurum ſequentibus*] Legendum videtur, *Corum*, non *Eurum*. Monſtrat enim oram Africæ porrectam ab Oriente in Occidentem. Flat autem Corus ab Occaſu ſolſtitiali inter Favonium & Septentrionem, Græcè Ἀργέστης, Plinio in ſecundo, & Vitruvio in primo. Fefellit hæc menda Plinii doryphoros Solinum, & Marcianum. Emendationi noſtræ favent verba Plinii lib. VI. cap. 29. *A Moſylite*, inquit, *promuntorio Atlanticum mare incipere vult Juba, præter Mauritanias ſuas Gades uſque navigandum Coro.* IDEM.

19. *Dubium aliquandefuit*] Nunc tota illa regio eſt explorata. OLIVAR.

20. *Caperet ne terra circuitu, an exhauſta fructu ſine fine Africa ſe extenderet*] Lego, *an exuſta æſtu ſine fine Africa ſe extenderet*: ut ſuprà de ſinu Caſpio: *idem ne Oceanus an tellus infeſta frigoribus, ſine ambitu ac ſine fine projecta*, &c. PINTIAN.

21. *An exhauſta fructu*] Pint. *an exuſta æſtu*: Turnebus verò, *an inexhauſte tractu*: quòd in vet. exempl. reppeririſſet, *an inexhauſta fructu*. Idem mox, *verum & Hanne legit*, non pro adverbio *verùm*: & τὸ *memeratum*, quod in vulgatis legitur, delet: pro quo Franc. Sanctius *commentario* reponebat; fortè quòd Plinius lib. II. cap. 67. navigationem eam in litteras miſiſſe Hannonem ſcribat. Ego à vulgata lect. ne latum quidem unguem diſcedendum cenſeo; nec enim abhorret ab hoc dicendi genere Mela, pro *memorandum*, vel *memoria dignum*: quod quivis in ejus lectione non admodum hoſpes facilè, vel me tacente, jam obſervavit. Plinii verba quia hinc tralata ob oculos ponam, ut conferri inter ſe queant: *Hanno Karthaginis potentia florente, circumvectus a Gadibus, ad finem Arabiæ navigationem eam prodidit ſcripto: ſicut ad extera noſcenda miſſus eodem tempore Himilco. Præterea Nepos Corn. auctor eſt Eudoxum quendam ſua ætate, cùm Lathyrum Regem fugeret, Arabico ſinu egreſſum, Gades uſque pervectum: multoque ante eum Cælius Antipater, vidiſſe ſe qui navigaſſet ex Hiſpania in Æthiopiam commercii gratia.* Hæc ille. Vide ſuprà cap. 5. extremo. SCHOTT.

22.

exhauſto fluctu ſine fine Africa ſe extenderet:[22] verum & ſi [23] Hanno Carthaginienſis exploratum miſſus à ſuis, cùm per Oceani oſtium exiſſet, magnam partem ejus circumvectus, [24] non ſe mare [25] ſed commeatum defeciſſe memoratu retulerat: & Eudoxus quidam avorum noſtrorum temporibus [26] cùm Lathurum regem Alexandriæ profugeret, Arabico ſinu egreſſus, per hoc pelagus (ut Nepos affirmat) Gades uſque pervectus eſt; ideo ejus oræ notæ ſunt aliquâ. Sunt autem trans ea, quæ modò deſerta diximus, muti populi, & quibus pro eloquio nutus eſt: alii ſine ſono linguæ, alii ſine linguis: [27] alii labris etiam cohærentibus, niſi quòd [28] ſub naribus etiam fiſtula eſt, [29] per quam bibere avenis, &, cùm inceſſit libido veſcendi, grana ſingula frugum paſſim naſcentium abſorbere dicuntur. Sunt

22. *Verum etſi Hanno Carthaginenſis*] Particula *ſi* redundat: & *Anno* ſine adſpiratione cum duobus *n* ſcribunt Græci. PINTIAN.

23. *Hanno exploratum miſſus*] Qui hîc *commentario*, pro *memoratum* reponunt, Plinii ſe auctoritate tueri poſſunt lib. v. cap. 1. *Fuere & Hannonis Carthaginenſis ducis Commentarii, Punicis rebus florentiſſimis explorare Africæ ambitum juſſi: quem ſecuti plerique è Græcis noſtriſque ad alia quædam fabuloſa, & urbes multas ab eo conditas ibi prodidere, quarum nec memoria ulla nec veſtigium exſtat.* SCHOTT.

24. *Non ſe mari*] Malo, *non ſe mare, ſed commeatum defeciſſe retulerat.* Sup. paullo *etſi* expungo. IDEM.

25. *Sed commeatu defeciſſe memoratum retulerat*] Verbum *memoratum*, ocioſum mihi videtur: vel lege ſi placet, *memoratur retuliſſe.* Ipſe Auctor paulò pòſt, *Hoc Hanno retulit.* PINTIAN.

26. *Cùm Jathanum regem Alexandria*] Scribo *Lathurum*, ſive *Lathyrum*, ex Plinio, Strabone, ceteris, qui de hoc ipſo *Eudoxo* & rege tradunt hæc. BARBARUS.

27. *Alii labris etiam coharentibus, niſi quòd ſub naribus etiam fiſtula eſt*] Dictionum ordinem vitiatum eſſe puto, ſcribendumque: *Alii labiis etiam coharentibus, naribus etiam, niſi quòd ſubeſt fiſtula*, ex Plinio, & Solino. PINTIAN.

28. *Sub naribus etiam fiſtula*] *Eis* malim quàm *etiam*. Et mox *per quam bibere avenis, & cùm inceſſit libido.* SCHOTT.

29. *Per quam bibere avent, ſed cùm inceſſit libido veſcendi, grana ſingula frugum paſſim naſcentium abſorbere dicuntur*] Locus eſt mutilatus: Lego, *per quam bibere avena calamis, & cùm inceſſit libido veſcendi grana ſingula frugis ejus paſſim naſcentis abſorbere dicuntur*, ut *bibere* ſit modi infiniti, ex Plinio, & Solino. PINTIAN.

Sunt quibus ante adventum Eudoxi [30] adeò ignotus ignis fuit, adeóque viſus mirum in modum placuit, ut amplecti etiam flammas, & ardentia ſinu abdere, donec noceret, maximè libuerit. Super eos grandis litoris flexus grandem inſulam includit, in qua tantùm feminas eſſe narrant, toto corpore hirſutas, & ſine coitu marium ſua ſponte fecundas: adeò aſperis efferiſque moribus, [31] ut quædam contineri ne reluctentur vix vinculis poſſint. Hoc Hanno retulit, & quia detracta occiſis coria pertulerat, fides habita eſt. Ultra hunc ſinum mons altus [32] (ut Græci vocant) [33] Θεῶν ὄχημα perpetuis ignibus flagrat: ultra montem viret collis [34] longo tractu longis litoribus obductus, unde viſuntur patentes magis campi, quàm ut proſpici poſſint, Panum Satyrorumque. [35] Hinc opinio ea fidem cepit, quòd cùm in his nihil culti ſit, nullæ habitantium ſedes, nulla veſtigia, ſolitudo in diem vaſta, & ſilentium vaſtius, nocte crebri ignes micant, & veluti caſtra latè jacentia oſtenduntur, crepant cymbala & tympana, audiunturque tibiæ ſonantes majus humanis. Tunc rurſus Æthiopes, nec jam dites ut hi, quos diximus, nec ita corporibus ſimiles, ſed minores incultique ſunt, [36] & nomine Ἑσπερίων. [37] In

30. *Adeò ignotus ignis*] Gemina de Satyro & Prometheo narrat Plutarchus lib. *De utilitate ex inimicis capienda*. SCHOTT.

31. *Ut quædam contineri ne reluctentur vix vinculis poſſint*] Cur quædam poterant, quædam non poterant, ſi omnes erant aſperis efferiſque moribus, ut paulo antè dixit? Rectior ergo lectio, *ut capta contineri*, &c. PINTIAN.

32. *Ut Græci vocant Theon*] Addi poteſt, *Ochema*, ut legas, *Theon ochema*, hoc eſt, deorum vehiculum, ex Plinio, Strabone, ceteris, id eſt, Θεῶν ὄχημα. BARBARUS.

33. Θεῶν ὄχημα] Deorum vehiculum. OLIVAR.

34. *Longo tractu longis litoribus*] Emendatius, ut puto, *longo tractu longi litoris*. PINTIAN.

35. *Hinc opinio ea fidem cepit*] Permutato ordine melius, *Opinio ea hinc fidem cepit*. IDEM.

36. *Et nomine Heſperio*] Scribo *Heſperii*. Nihil *Heſperiis Æthiopibus*

[37] In horum finibus [38] fons eſt, quem Nili eſſe aliquâ credibile eſt. [39] Nuchul ab incolis dicitur: & videri poteſt non alio nomine appellari, ſed à barbaro ore corruptus. [40] Alit papyrum & mi-

pibus apud cunctos Geographos notius. IDEM.

37. *In horum finibus fons eſt*] Ut in fine Æthiopum Occidentalium. OLIVAR.

38. *Fons*] Nunc *Nigra*, palus & fluvius inde procedens, *Niger* fluvius à Luſitanis dictus: hunc eundem fontem nos in Charta noſtra Africana Nili fontem fecimus, ſequuti non modò Melam, ſed eos qui noſtro ſeculo regionem illam viderunt. Luſitani primi ex noſtris, per fluvium Aſenagam & fluvium Gambre vecti, illuc venerunt, & cùm ſciſcitarentur ex eis, qui ad mercatum *Hodeni* venirent, de progreſſu fluvii, reſponderunt Arabes, hunc eundem Nilum eſſe. IDEM.

39. *Nuchul ab incolis dicitur*] Hermolaus in *Plinianis Caſtigationibus* lib. v. *Nuluch* in Pomponio legit, non *Nuchul*. PINTIAN.

Nuluch ab incolis] *Nigrin* videtur Plin. appellare lib. v. cap. 9. & lib. VIII. cap. 21. ubi de *Catoblepis*. In Æthico, à quo Paullus Oroſius lib. 1. omnia eſt mutuatus, *Nuhul* ſcribitur, tranſpoſitis litteris. Vulgatam lect. libenter ſequor, cùm alii Scriptores auctoritatis pondere nutare non cogunt. Minus etiam à Nili nomine corruptum *Nuluch* à Barbaris, quàm *Nuchul*: ſed hæc arbitrarii juris ſunto: non enim ex his pendent fortunæ Græciæ, ut ille ait. *Melo* verò vett. Latinis dicebatur: auctor Feſtus & Servius in 1. *Æn.* ut *Atlas*, etiam *Telamo*. *Melas* Euſtathio, & Plutarcho *de fluminibus*. Hinc Statio Papinio, & Ovidio *binominis fluvius* dicitur; ni fortè propter *Aſtuſapen*, & *Aſtaboram*: de qua ad lib. 1. cap. 9. dicere memini. SCHOTT.

40. *Alit & flumen & minora quidem ejus modi tamen generis animalia*] Aldus & brevius & minus corruptè, *Alter purum & minora*, &c. Scribendum reor *Aluntur minora quidem*, &c. PINTIAN. Lego, *alit & fl. minora*. Vel, *aluntur plura & minora quidem*, Aliter paullò Freden. Pintianus. SCHOTT.

Alit & flumen] Immenſum temerè adminiſtratus locus, ſi quis Vadianum aut Pintianæa inſpexerit. Summa tamen eſt in MSS, pleriſque legi *aliter pyrum*, vel *aliter pyrhum*, quorum hoc exſtare in Chiſiano ſcimus, quum Juntina exhiberet *purum*. Henr. Stephanus tamen teſtari potuit pro voce illa *flumen* ſe legiſſe in vet. *papyrum*. Itaque Voſſius quoque ex citatis modò lectionibus ſcriptis ait legendum videri *alit papyrum*: ſed tamen diſcedit ad rariſſimam vocem obtrendens ſanè optimos & antiquiſſimos codices. Quid dicemus? Quare autem ex *aliter pyrum* videtur legendum *alit papyrum*? an *papyrus* vox fuit ignota Librariis, ut eam corruperint? an facilis eſt corruptela *τῶν er* in *pa*? Mihi id nequaquam videtur; & poſthac ſpero aliis quoque. Certè enim adhuc firmi ſumus, ex ſcriptura, quæ in tot ſcriptis codicibus inventa eſt, corrigendum eſſe, *alit & ſcirpum*. Hæ literæ prorſus illuc dirigunt, tantùm tranſpoſitæ, ut in hoc ſcripto ſæpius accidit. Adeantur modo, quæ eximii Viri, Druſius & Grotius collegerunt ad *Geneſeos* cap. XLI. 2. & *hiſtoriam Jobi* cap. VIII. 11. in quorum fauſta citatione

minora quidem, ejuſdem tamen generis animalia. [41] Aliis amnibus in Oceanum vergentibus, ſolus in mediam regionem ad Orientem abit: & quonam exeat, incertum eſt. Inde colligitur, Nilum hoc fonte conceptum, [42] actumque aliquamdiu per invia, & ideo ignotum, [43] iterum ſe ubi [44] ad Eoa proceſſerit, oſtendere. Ceterùm ſpatio, quo abſconditur, effici, ut hic aliò cedere, ille aliunde videatur exſurgere. Catoblepas, non grandis fera, [45] verùm grande & prægrave caput ægrè ſuſtinens, atque ob id in terram plurimum ore converſa, apud hos gignitur: ob vim ſingularem magis etiam referenda, quòd cùm impetu

tione finimus. Ut pateat nihil ab Voſſio in hac *Appendice* actum eſſe, niſi ut oſtenderet ſe à capite ad calcem φληνάζειν, vel maximè hac notula docemur. Illic enim ei vocatur *hic Mauritania fons*. An Mela agit de fonte Mauritaniæ? Planè ſic agunt mente commoti. Utique quum *ſcirpum* reſtitui, ſubintellexi quoque ejuſdem generis, & qualis circa Nilum oriebatur, non circa alios fluvios & quidem Europæ. Quid dixiſſet ad hæc verba Plinii lib. VII. *Hiſt. Nat.* 56. ſcribentis naves eſſe *in Nilo ex papyro & ſcirpo & arundine*. An hic aliunde illuc fuit invectus? Sed ita ſolebat Voſſius quærere σκινδαλάμους καὶ ἀκάνθας καὶ λαβὰς τῇ συκοφαντίᾳ. Nunc verò quum deſierit μαργαίνειν, etiam nos illi commeatum hinc damus, gratiam facientes maledicæ clauſulæ, qua fruantur Voſſiocolaces. GRONOV.

41. *Aliis omnibus in Oceanum vergentibus*] Videtur deeſſe conjunctio, *que*, legendumque cum majore littera, *Aliiſque omnibus in Oceanum vergentibus*. Poteſt etiam legi *amnibus*, non *omnibus*: ſicque habent Aldi exemplaria. Vitruvii verba lib. VIII. quoniam mirè cum his Pomponii congruunt, ſubjeci: *Ex Mauritania autem caput Nili fluere ex eo maximè cognoſcitur, quod ex altera parte montis Atlantis ſunt alia capita item profluentia ad Occidentis Oceanum: ibique naſcuntur ichneumones, crocodili, & alia ſimiles beſtiarum, piſciumque natura, præter Hippopotamos.* Et paulò antè: *Deinde ex lacu Heptabolo ſub montes deſertos ſubterfluens per meridiana loca manat & influit in paludem qua appellatur Coloe.* PINTIAN.

42. *Actum aliquamdiu per invia*] A Garamantibus uſque ad montes Lunæ. OLIVAR.

43. *Iterum ſe ubi ad eoa proceſſerit*] Aldus: *iterum ſe ubi ad ea poſſit*, fortè, *iterum ſe ubi adèrè poſſit*. Quid Pintianus reponat in promtu eſt. Fortè *ad Eoam ceſſerit*, vel *ad Auroram ceſſerit*: nam hoc verbo poſt paullò utitur. SCHOTT.

44. *Ubi ad eoa*] Id eſt, ad montes Lunæ verſus Orientem. OLIVAR.

45. *Verum grave & pergrande* ca-

petu morſuque nihil unquam ſæviat, oculos ejus vidiſſe mortiferum. [46] Contra eoſdem ſunt inſulæ [47] Gorgades, domus (ut ajunt) aliquando Gorgonum. Ipſæ terræ promuntorio, [48] cui [49] Εʹσπέρϐ Κέρας nomen eſt, finiuntur.

caput] Lego, *verùm prægrave caput*: reliqua ſuperfluunt ex Plinio, & Solino. PINTIAN.

46. *Contra eoſdem ſunt inſulæ Gorgones*] Mariangelus *Gorgades* magis probat, cui ut ſubſcribam ſunt cauſæ, quòd in Plinio ſcripto totiens citato *Gorgades* legitur, & in Pomponio ante Correctores, *Dorcades* ſcriptum erat verò propiùs. Marcianus *Gorgones* nominat, ſed error eſt, ut puto, Librarii, non Auctoris. IDEM.

47. *Dorcades domus, ut ajunt, aliquando Gorgonum*] Plinius lib. VI. *Gorgones*, inquit, *inſulæ narrantur, Gorgonum quondam domus.* BARBARUS.

48. *Cui Heſperu ceras nomen eſt*] Scribendum videtur, *cui Heſperion ceras nomen eſt*, ex Plinio, Solino, Marciano, Philoſtrato in *Vita Apollonii*. *Sunt*, inquit Marcianus, *Gorgones inſulæ adverſa promuntorio quod vocatur Heſperion ceras*. Ptolemæus *Heſperiu ceras* appellat, ut ſubintelligatur *ſinus*: nam *Heſperius ſinus* eſt etiam Ptolemæo. Ceterùm in Pomponio nihil mutandum cenſeo, quia Plinius in quinto, promuntorium hoc *Heſperu* etiam nominat, etſi in Plinianis exemplaribus iam ſcriptis, quàm impreſſis *Heſperum* falsò legatur, & Hanno in *Periplo*, magnum ſinum *Heſperu ceras* vocat, ſicuti & alterum *Notu ceras*, cujus Ptolemæus, ut ſuper. cap. dixi, meminit. PINTIAN.

49. *Ἑσπέρϐ κέρας*] Id eſt, Heſperi cornu. OLIVAR.

CAP. X.

ATLANTICUM MARE AC HUIC ADSITA AETHIOPIAE AC MAURITANIAE PARS.

[1] Inde incipit [2] frons illa, quæ in Occidentem vergens mari Atlantico alluitur. Prima ejus [3] Æthiopes tenent, media nulli. Nam aut exuſta ſunt, aut arenis obducta, aut infeſta ſerpentibus. Exuſtis inſulæ appoſitæ ſunt, quas Heſperidas te-

1. *Inde*] Id eſt, à capite quod *Verde* Luſitani vocant. OLIVAR.

2. *Frons*] Africæ uſque ad Ampeluſiam, id eſt, Caput Canteri. IDEM.

3. *Æthiopes*] Pars regni Nigritarum. IDEM.

4. *In*

tenuiſſe memoratur. [4] In arenis [5] mons eſt Atlas, [6] densè conſurgens, verùm inciſis undique rupibus præceps, invius, &, quò magis ſurgit, exilior, qui quod altius quàm conſpici poteſt, uſque in nubila erigitur, cælum & ſidera non tangere modò vertice, ſed ſuſtinere quoque dictus eſt. Contra [7] Fortunatæ inſulæ abundant ſua ſponte genitis, & ſubinde aliis ſuper aliis innaſcentibus nihil ſollicitos alunt, beatius [8] quàm aliæ urbes excultæ. Una ſingulari duorum fontium ingenio maximè inſignis: alterum qui guſtavere riſu ſolvuntur; ita affectis remedium eſt ex altero bibere. Ab eo tractu, quem feræ infeſtant, proximi ſunt [9] Himantopodes inflexi lentis cruribus, quos ſerpere quàm ingredi refe-

4. *In arenis mons eſt*] Atlantem intelligit, dictum vulgò *Majuſte*. IDEM.

In arenis mons eſt ſatis, &c.] Scribendum puto, *in arenis mons eſt Atlas*. Nam omni ratione caret, Melam, cùm aliis montibus non ita celebribus nomina reddiderit, innominatum reliquiſſe montem totius Occidentis clariſſimum, fabulis memorandum, quique Oceano occidentali nomen dederit, denique ab omnibus decantatiſſimum. De Atlante autem loqui hic Melam evidentius eſt, quàm ut monſtrari egeat. PINTIAN.

5. *Mons Atlas*] Leg. Auguſtinus lib. XVIII. *de Civitate Dei*, cap. 8. & Vitruvius lib. VI. cap. 10. SCHOTT.

6. *De ſe conſurgens*] Scribo, *denſe conſurgens*, ſicque habent Aldi exemplaria. Confirmat hanc lectionem Herodotus, qui Atlantem denſum eſſe preſſumque, hoc eſt, ſuccinctum & minimè in lacinias, ramentave diffuſum ſcribit. PINTIAN.

Satis de ſe] Forr. *Spatioſe*. Pintianus, *ſatis denſe*. Non improbo. SCHOTT.

7. *Fortunatæ*] Nunc dictæ *Canariæ*. OLIVAR.

Fortunatæ inſulæ] Straboni lib. III. ex Hom. in Mauritaniæ finibus; & Gadibus oppoſitæ. SCHOTT.

8. *Quum aliæ*] Rectius *alias*. Et mox, *inflexis lenti cruribus*, libentius legerim, ſi per S. P. Q. litteratum liceat. IDEM.

9. *Synaptodes inflexi lentis cruribus*] Scribendum *Himantopodes*, ex Plinio, Solino, ceteris, qui eos à *loro* vocant *Loripedes*, id enim ἱμὰς ſignificat: ob id adjecit Pomponius, *lentis cruribus*, quaſi loreis diceret: nam & genus avium ex eodem argento ita nominatur Plinio. BARBARUS.

Himantopodes] Quaſi loripedes. De his Plin. lib. V. cap. 8. SCHOTTUS.

10.

ferunt. Deinde [10] Pharuſii aliquando tendente ad Heſperidas Hercule [11] dites: nunc inculti, & niſi quòd pecore aluntur, admodum inopes. [12] Hinc jam lætiores agri amœnique ſaltus ebeno, terebintho & ebore abundant. [13] Nigritarum Gætulorum-

10. *Pharuſii*] Nunc *Aſenagi.* OLIVAR.

11. *Dites, nunc inculti*] Fuit cùm *comites* leg. pro *dites* pura- rem, & ex compendiis litterarum natum mendum: quòd Plinius v. cap. 8. Solinus cap. 34. & Marcianus Capella Pharuſios Herculis ad Heſperidas tendentis comites faciant. Atqui itineris tædio ſi hic in Libya reſederunt, quomodo ſubito dites? Niſi fortè Mela alios Auctores ſecutus eſt: quare nihil immuto: mox enim *inopes* opponit. Pòſt paullò *terebintho arbore* germana lectio, quod quivis non præfractus facile dabit: reliquæ enim voces nihili. SCHOTT.

12. *Hinc jam lætiores agri amœnique ſaltus. Tereta & Berini ebore abundant*] Turpis etiam hæc eſt, & impudens verborum depravatio. Nemo enim e toto Geographorum Hiſtoricorumve cœtu Auctorem dabit, qui referat non modo populos *Teretas* & *Berines*, ſed ne tenuem quidem illorum ſimilitudinem aut veſtigium aliquod. Quapropter ſic corrigendum cenſeo: *Hinc jam lætiores amœnique ſaltus Terebintho arbore abundant.* Nam præter Syriam & alia loca, in quibus naſcitur *Terebinthus* arbor, naſci etiam in Africa Dioſcorides auctor eſt lib. I. Item amœnam eſſe arborem, nec frondiperdam idem Dioſcorides prodit. Plinius quoque inter arbores enumerat quæ montes amant, quibuſque folia nunquam decidant: quæ qualitas præcipua eſt amœnitatis arborum cauſa. PINTIAN.

13. *Nigritarum*] Lata eſt regio Nigritarum à fluvio Aſenaga uſque ad Æquinoctialem, totum illum tractum poſſident: ab Occidente, terminantur oſtio Aſenagæ fluvii; à Meridie, parte Oceani, quæ eſt inter oſtium Aſenagæ uſque ad Caput Sancti Joannis; ab Oriente, tractu fluvii Nigri, à Garamantibus uſque ad Æquinoctialem; à Septentrione, ejuſ-

rumque paſſim vagantium ne litora quidem infecunda ſunt, purpura & murice efficaciſſimis ad tingendum; [14] & ubique quæ tinxere clariſſima. Reliqua eſt ora [15] Mauritaniæ exterior & in finem ſui faſtigantis ſe Africæ noviſſimus angulus; iiſdem opibus, ſed minus dives. Ceterùm ſolo etiam ditior [16] & adeò [17] fertilis eſt, ut frugum genera non cùm ſerantur modò benigniſſimè procreet; [18] ſed quædam [19] profundat etiam non ſata. Hìc Antæus regnaſſe dicitur, [20] & [21] ſignum quoque fabulæ clarum prorſus oſtenditur collis modicus reſupini hominis imagine jacentis, illius, ut incolæ ferunt, tumulus: [22] unde ubi aliqua pars eruta eſt, ſolent imbres

ejuſdem fluvii tractu: à Nigra palude uſque ad vallem Gatamanticam, ut ex noſtra Charta Africana facilè cuivis manifeſtum erit. Hæc regio nunc diviſa eſt in regnum Mellis, & regnum Guineæ: pars fertilis, ea videlicet, quæ eſt à fluvio Aſenaga uſque ad Caput Manti: ſed ab hoc Capite uſque ad Caput Sancti Joannis arida & ſterilis. OLIVAR.

14. *Et ubique quæ tinxere clariſſima*] Hæc verba puto falsò eſſe adjecta: tum quòd non videantur neceſſaria, quia ſtatim antè dixit, *efficaciſſimis ad tingendum*; tum etiam quòd Plinius lib. IX. cap. 36. ubi Getulicæ purpuræ meminit, non tribuit ei hanc palmam. PINTIAN.

Et ubique quæ tinxere] Fortè, *ubi quæque tetigere clariſſima*, abſque conjunctione, &c. SCHOTT.

15. *Mauritaniæ*] Exterioris, quæ olim dicta eſt Tingitana, nunc diviſa in provinciam Tanger, regnum Fez, & provinciam Marruecos: quamquam ſunt qui addant provinciam Aſaphi, ubi eſt Aſamor. OLIVAR.

16. *Et adeò fertilis etiam*] Verbum *etiam* redundat, præceſſit enim mox antè, *ceterùm ſolo etiam ditior*. PINTIAN.

17. *Fertilis etiam*] Lego commutato ordine, *adeò fertilis, ut frugum etiam genera*, &c. Mox, *profundat ex ſe nata*, malim: ſup. enim *ſua ſponte genita* vocat. SCHOTT.

18. *Sed quædam profundat etiam nata*] Scribo, *ſed quædam profundat ſponte nata*: ut non multò antè, *Contrà Fortunatæ inſulæ abundant ſponte ſua genitis*. PINTIAN.

19. *Profundat ſponte nata*] De his, ni fallor, Salluſtius lib. v. *Hiſtor.* quantum ex reliquis fragmentis tamquam naufragii tabulis ab amiciſſ. Lud. Carrione J. C. collectis intelligere licet, citante: *Cujus duas inſulas propinquas inter ſe, & x. ſtadium procul à Gadibus ſitas, conſtabat ſuopte ingenio alimenta mortalibus gignere.* Vide ſup. cap. 6. de Inſulis, quæ juxta *Caſſiteridas*. SCHOTT.

20. *Et ſignum quod fabulæ clarum prorſus oſtenditur*] Aut verbum *quod* ſuperfluum eſt, aut legendum *quoddam*. PINTIAN.

21. *Signum quod fabulæ*] Pro vocabulum *quod* abundat: aut *quondam* ſcriptum Mela reliquit. SCHOTT.

22. *Unde ubi aliqua*] Portenti ſimi-

bres ſpargi, [23] & donec effoſſa repleantur veniunt. Hominum pars ſilvas frequentant, minus, quàm quos modò diximus, vagi. Pars in urbibus agunt, quarum, ut inter parvas, opulentiſſimæ habentur [24] procul à mari Gilda, Volubilis, Priſciana. Propius autem Sala [25] & [26] Lixo flumini Linx proxima. Ultrà eſt [27] Colonia, & fluvius Zilia, & unde

ſimile. Legendus Strabo lib. ult. *Geographia*, Plutarch. in *Sertorio*, & Jo. Goropius Becanus, vir doctiſſ. lib. II. *Originum Antuerpienſium*, de Gigantomachia: quod opus, licet æmulos aliquot repeterit, plures tamen admiratores habet, qui utiliſſimum prædicant. IDEM.

23. *Et donec effoſſa repleantur eveniunt*] Melius *deveniunt*, ut de Imera Siciliæ fluvio: *alio ore in Libycum, alio in Thuſcum devenit.* PINTIAN.

24. *Procul à mari*] Conſtat nunc Babam, hoc eſt, Fez, eſſe mediterraneam & opulentiſſimam. Hæc & alia, quorum meminit Pomponius, in Charta noſtra Africana aperta ſunt; ad quam mittimus Geographiæ ſtudioſum. OLIVAR.

Procul à mari Gildano, Dulbritania] Scribendum fortaſſe *Silda, Volubilis, Priſciana.* ex Ptolemæo & Plinio. PINTIAN.

25. *Et Lyxo flumini Lunxo proxima*] *Lynxo* civitas in tecto & cum *y* in prima nominatur Artemidoro, referente Stephano; *Lynx* ipſi Stephano eſt etiam cum *y*, à Barbaris Strabone auctore appellata *Tinga*. Artemidoro, eodem teſte, *Linga* dicitur. Eratoſtheni *Lexon* cum *e* longo, modò Strabonis exemplar non ſit vitioſum. Plinio *Lixos* nominatur & urbs, & fluvius tam ſcriptæ, quàm impreſſæ lectionis. Romana etiam exemplaria non aliter legunt. A Ptolemæo *Lix* appellatur fluvius, civitas autem *Lixa*. IDEM.

26. *Lixio flumini Juno proxima*] Scribendum, *Lixo flumius Junno proxima*, id eſt, Λύγξος. ut lib. v. Plinii docui. BARBARUS.

27. *Colonia & fluvius Gua*] Legendum, *Colonia & fluvius Zilia*, evidentiſſimè ex Plinio lib. v. Ptolemæo quarto, & Strabone ultimo. Plinius *Zili* vocat, Strabo *Zelin e* longo, Ptolemæus *Ziliam*. Plinii vetus exemplar *Zulil* habet; Romana impreſſio *Zubil*. Habetur tamen fluvius *Agna*, ſed procul ab hoc tractu à Ptolemæo redditus, & à Caſtigatoribus tum corruptus, tum imprudenter huc tralatus. Ceterùm antequam finis opuſculo imponeretur; admonere Lectorem libuit, in eo quod lib. II. in *Italia* dixi pro *Fanoſtris colonia* legi poſſe, *Fanum Fortunæ* ex Strabone, Ptolemæo, Plinio, ſic eam nominantibus: magiſque ex Analogia fieri à *fano Fanenſis* quàm *Faneſtris*, addubitare me nunc an prior lectio mutanda ſit. Tum quòd eodem jure quo à *campus campeſtris* & multa hujuſmodi, eodem & à *fano* deduci poſſit *faneſtris*, & *fanenſis*, magis eſſe gentile nomen, quàm poſſeſſivum videatur. Tum etiam quòd Plinius in tertio *Fanum* coloniam eſſe tradat, & *colonia Julia Faneſtris* mentio habeatur à Vitruvio lib. *v.* Itaque rem in medium relinquo. Hæc ſunt, humaniſſime Lector, quæ mihi homini duplici profeſſione, & aliis occupationibus, tum publicis, tum domeſticis diſtento, digna viſa ſunt, quæ in Pom-

unde initium fecimus,[28] Ampeluſia in noſtrum jam fretum vergens promuntorium, Operis hujus atque Atlantici litoris terminus.

Pomponium, ejuſdem mecum nationis Scriptorem, annotarem. Non tanrum mihi aſſumo, ut putem Auctorem, prærer ceteros qui ad tempora noſtra deſcenderunr, miſerabilirer depravatum, priſtino ſtarui repoſuiſſe: Nec enim opus undique abſolurum, & ut dici ſolet, ſartum tectum promitto. Erunt procul dubio non pauca quæ nos ſubterfugerint: Ea viri doctrinis excellentes, quorum, ubi ſtudia liberalium diſciplinarum ſunt in honore, magnus eſt hac tempeſtate proventus, in lucem eruent. Ego in poſtremo terrarum orbe propè dixerim relegatus, omnibus litterarum præſidiis deſtitutus, ocio ad ſcribendum, copia emendatorum codicum, conſuetudine vel mediocriter doctorum, ſpe omni aut emolumenri aur honoris, aut obſcuræ ſaltem grati animi ſignificationis; multis inſuper ſolicitudinibus & anxieratibus vexatus, quæ mihi ab invidis, ingraris, perfidis, & ſceleratiſſimis hominibus conflatæ ſunt; quod ramen inter tot difficulrates mediocri diligentia, ingenio, lectione, conſequi porui, ad communem ſtudioſorum utilitatem in medium protuli. Idque quàm pauciſſimis verbis fieri potuit. Ne (quod pletique omnes Auctorum expoſitores libenter factitare ſolent) ego quoque in Pomponium (breviſſimum alioqui Sctiptorem) longas conderem Iliadas. Jam verò genus orationis ad hæc muſſiranda placuit neglectum, humile, ac planè ruſticanum, ad vulgarem, popularemque ſenſum accommodatum ficos, ficos, & ſcapham, ut Comicus ait, ſcapham vocans: Vel pto materia, *Ornari* enim *res ipſa negat, contenta doceri;* vel quòd non ut gloriam aliquam aucuparet, ſuſceprus eſt à me hic labot; ſed eo dunraxat animo, ut quod patriæ, pietati officium deberem, quoquo poſſem modo diſſolverem. Quamobrem ſi quam mihi laudem ex emiſſis operibus comparari poſſe ſperem, aliunde quæſita ſi contigerit, non erit ingrata: ex præſenti Commentariolo nullam mihi depoſco,

Sed veniam pro laude peto, laudatus abundè,
Non faſtiditus ſi tibi, Lector, ero.

Pintian.

28. *Ampeluſia in noſtrum jam fretum vergens promuntorium, Operis hujus atque Atlantici litorie terminus*]Convenientior, & Auctoris elegantiæ & Operis calci lectio, permuraris ultimis verbis; *Atlantici litoris, atque Operis hujus terminus.* Idem.

FINIS.

JOAN-

JOANNIS OLIVARII

DEFINITIONES ALIQUOT GEOGRAPHICÆ.

Urbs & oppidum ædificia continent; }
Civitas verò cives; } ex Nonio Marcello.
Fluvius, quòd fluat. }

Amnis, quòd ambiendo fluat; ex Varrone.

Fretum anguſtum, eſt mare inter duas terras.

Iſthmos, arcta terra inter duo maria.

Promontorium, à prominendo, pars montis, quæ mari prominet.

Cherſoneſus, Lingua communi, & Cherroneſus, Lingua Laconica, terra eſt ferè inſula: Latini vocant peninſulam.

Inſula, eſt terra aquis circumdata.

Continens, terra eſt altera ita continua, ut inde abſque marina navigatione omnes tres partes terræ peragrare poſſimus.

Sinus, metaphoricōs dicitur à ſinu corporis, quæ pars eſt inter pectus & complexum brachiorum: hinc, quia litora curva complectuntur maria, vocantur ſinus.

Lacus, eſt qui perpetuam habet aquam;

Stagnum, quod temporariam, hoc eſt, hyeme collectam ex pluvia.

Palus, eſt aqua nimis profunda, & latiſſimè diffuſa.

Regio provincia dicitur; quæ quoniam à Regibus regebatur, dicta eſt regio.

Mons, pars terræ alta & prominens.

Ramentum montis, mons eſt ex alio ortus monte.

Portus, à portando, locus juxta mare concluſus, quò importantur merces & exportantur; ubi naves tutò hyemare poſſunt: & hoc differt ab ſtatione, in qua ad tempus ſolùm breve.

Apertum mare, vulgò *Playa* dicitur, quòd nullum habeat ſeceſſum tutum à tempeſtate.

Pons in portu *Molle* dicitur.

Vicus, pars eſt urbis, ſive, quæ aliquando fuit pars urbis.

Villa, domus eſt ruſticana.

Pagus, plures domus ruſticanæ conjunctæ, non clauſæ mœnibus.

Caſtellum, domus ruſticanæ clauſæ mœnibus.

EPISTOLA
JO. CHRISTOPHORI
CALVETI STELLÆ
AD
ANDREAM SCHOTTUM.

JO. CHRISTOPHORUS
CALVETUS STELLA
ANDREÆ SCHOTTO S. P. D.

LEGI, doctiſſime Schotte, ſumma cum animi mei voluptate, quæ de Fredinandi Nuneſii Pintiani præceptoris mei vita, doctè ſimul & eleganter ſcripſiſti. Vivet per te in hominum memoria Pintianus, cujus nomen, quod jam penè exſtinctum erat, deinceps durabit. Ceterùm quod de inſula *Antro* petis, cujus unus tantum Pomponius Mela, quod ſciam, meminit lib. III. cap. 2. Etſi hunc nodum dilucidè atque perſpicuè per te ipſe expedire potes; tamen ut exiſtimationi, quam de me concepiſti, ſatisfaciam, ſic habe. Mela enim de Garumna fl. agens: *In eo*, inquit, *eſt inſula Antros nomine, quam pendére, & attolli aquis increſcentibus ideo incolæ exiſtimant, quia cùm videatur editior, aquis objacet; ubi ſe fluctus implevit, illam operit, nec, ut priùs, tantùm ambit: & quòd ea, quibus antè ripæ colleſque, ne cernerentur, obſtiterant, tunc velut ex loco ſuperiore perſpicua ſunt.* Pulchrè quidem Mela. Satis enim conſtat ripas fluminum plerumque ipſis fluviis altiores eſſe: ideo nihil ferè de continenti navigantibus apparere, niſi ea tantùm, quæ litoribus ſunt expoſita. At cùm navis impetu fluctuum in altum ſubvehitur, jam conſpicua erunt in continenti, quæ priùs in imo videri non poterant: idem in *Antro* inſula fieri exiſtimandum eſt. Nam cùm videatur editior, id eſt, altior, objacet undis, id eſt, circumjacet aquis, nempe fluctibus retro fluentibus: unde ejus tantùm latera & ripæ cernuntur. At quoties fluctus ſe implevit, id eſt, maximè intumuit, quod fit ipſo pelagi in eam fluctu, ac incremento aquæ, operitur inſula, non aquis, ſed increſcente fluctu propter ejus tumorem tegi videtur; & tanto fit depreſſior, quanto antea refluente unda videbatur altior: & propterea pendére ab incolis exiſtimatur. Nec ut priùs tantùm ambit, id eſt, fluctus non undique eam æquè circumdat, ac

priùs:

priùs: tunc enim refluente fluctu omni ex parte non ſecus atque alia quævis inſula, in quam nullus fiat æſtus pelagi, aquis ambitur retro cedentibus tunc fluctibus, & in mare tranquilliùs redeuntibus: At contrà fit ferente ſe in eam fluctu magno impetu. Neque enim ut priùs tantùm inſulam ambit, ſed eam dumtaxat partem, ubi æſtus furit. Siquidem tantus eſt fluctus tumor, ut ea pars, in quam Oceani acceſſus fertur, ambita tantùm cenſeatur: reliqua verò, etiamſi verè ambita ſit quietioribus ibi undis exſiſtentibus, non videatur. Et ideo ſunt perſpicua, quæ inſunt in inſula ex loco ſuperiore, id eſt, ex fluctibus increſcentibus, cùm antea, remeantibus, quo minus cernerentur, favebant ripæ & colles. Ergo altior apparet, cùm aquis circumdatur fluctibus refluentibus, & tunc ejus tantùm ripæ & colles cernuntur. Pendet cùm fluctus intumuit, & ubi fertur; ibi maximè eam ambit: & ideo cùm altior ipſa inſula ſit fluctus, omnia ejus plena & manifeſta videri, tanquam ſi ex ſuperiori loco, id eſt, ex intumeſcente fluctu, ea contemplaretur aliquis navi vectus, cùm antea ripæ & colles impedimento eſſent fluctibus jam refluentibus, & Oceano tranquilliori. Sed quid tam accuratè hac de re apud te diſſero? qui ingenio, doctrina, litteris, & Linguarum peritia adeò excellis, nihil ut in Mela tam ſit obſcurum, tamque difficile, quod exquiſito judicio tuo non expendas: mirificè atque expeditè non explices, quo Pomponium Melam nitori ſuo, ut facis, reſtituas. Vale, mi Schotte. Salmanticæ, Idibus Februarii, Anno M. IↃ. LXXXI.

EPISTOLA ANDREÆ SCHOTTI AD ABRAHAMUM ORTELIUM.

ABRAHAMO ORTELIO

Antverpiano v. c. Philippi II. Hiſp. Regis Geographo,

Civi ſuo cariſſimo

ANDREAS SCHOTTUS S. P. D.

Promiseram, memini, doctiſſime Orteli, noſtras olim Obſervationes, jam tum penè affectas in Pomponium Melam, compoſitum à me Lutetiæ ad Divi Victoris cum vetuſtiſſimo exemplari calamo exarato, &, unde hauſit, Auctoribus Græ-

cis, præſertim Herodoto. En tibi fidem meam libero: quare, qui meas eſſe aliquid putare nugas ſoles, ut accuratè recenſeas, & culpas damnes, obeliſque fodias, oro obteſtorque: cùm patriæ communis amore, tum quia ceteris in hoc ſtudiorum genere antiſtas; ideoque de his optimè judicare & poſſis & ſoles. Tu enim mihi inter doctiſſimos, quia civis meus, & inter cives, quia doctiſſimus, unus (ut Plato Antimacho) inſtar es omnium,

Deſcripſti radio totum qui gentibus orbem.

& Univerſum hoc in Theatro, tanquam in illuſtri loco & ore omnium, ſpectandum propoſuiſti; in ea Urbe, quæ (ut olim à Polemone *Roma*) τῆς οἰκουμένης ἐπιτομὴ jure optimo & cenſeatur, & appelletur: nec enim præſtantibus ingeniis, quàm exoticis mercibus & opibus ſe venditat. Ego verò cùm rei gerundæ cauſſa iter in Hiſpaniam haberem, & turbante Belgio, flagranteque bello civili, Bibliotheca & patria aliquamdiu carendum viderem, *Melam* Hiſpanum Scriptorem Itinerarii vice tamquam fidum comitem aſſumſi: & cum illo, re ex ſententia geſta, in hac ſtudiorum meorum peregrinatione more inſtitutoque majorum inchoata horis ſubſecivis collocutus, hoc *Spicilegium* feci, poſt Pintianum, cujus ad te Caſtigationes mitto, ut olim in integrum Plinium Obſervationes ejuſdem: ſed vereor ne in tanta loci intercapedine perierint. Uterque liber ſpiſsè ſanè hîc reperiri potuit, & tantùm non interciderat: adeò verum eſt Chriſti illud oraculum, οὐκ ἔστι προφήτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ. Obſervationes ejuſdem in Plinium utinam te hortante Plantinus noſter, typographus omnium quot ſunt, quot erunt, maximè induſtrius, in vulgus edat, cum Jac. Suſii & Brugenſium Notis: eſſet cur R. P. litterariæ, patriæ, & Plinio ipſi jam penè in integrum reſtituto, gratularemur. Nos Toletanum codicem MS. quo uſus eſt Pintianus, inſpeximus: non pauca relicta collegimus: Solinum quoque & Capellam cum MSS. compoſitos recenſuimus: ſed matureſcere ſinam: cupio enim, Deo favente, peregrinationis meæ fructum aliquando extare & in patriam redundare, ne planè ceſſaſſe videamur. Interea ſi hæc tibi probavero, benè operam poſitam exiſtimabo, nec calumniatores metuam: ſin minus, in ſpongiam tuam incumbere cum Ajace Auguſti facilè patiar. Vale, mi Orteli. Salutem à me illis non de vulgo amicis, Corn. Prùenio, Viviano, Lipſio, Carrioni, Papio, Levineio, Pulmanno, Plantino, Raphelengio, ceteris. Toleti a. d. x. Kal. Januar. Ann. partus virginei CIↃ. IↃ. LXXX.

EPI-

EPISTOLA ANDREÆ SCHOTTI AD CHRISTOPHORUM PLANTINUM.

ANDREAS SCHOTTUS CHRISTOPHORO PLANTINO,

Omni bono de R. P. merito, ἐυπράττειν.

AIN' verò, Plantine, Corn. Valerium, & Theod. Langium fuiſſe? Nuper etiam Theod. Pulmannum? O triſtem nuncium! quo ita percuſſus ſum, vix ut apud me ſim. Illis enim Lovanii Grudiorum in Græcis Latiniſque totum biennium publicè privatimque operam dedi: hoc verò Antuerpiæ meæ jucundiſſimè ſum uſus, homine in illuſtrandis & ad vetera exemplaria comparandis Poëtis antiquis diu multùmque verſato. Quantum enim otii ab aliis rei domeſticæ negotiis ſuppeditare poterat, omne id ad vitam legendo, ſcribendoque ex Varronis præcepto, procudendam conferebat. Langius omnem in Græcis litteris ætatem conſumſerat, quas Burdigalæ apud Gallos, annos ferè decem profeſſus eſt; reliquo tempore in Gymnaſio trilingui Buſleidiano, collega Pe. Nannii viri doctiſſimi, qui Latinæ Eloquentiæ & Philoſophiæ doctor erat; huic Corn. Valerius ſuccenturiatus, ita fideliter provinciam ſubivit, nihil ut purius aut terſius dici, quàm ab illo, poſſe videretur. Diſciplinarum eum orbem, quem Græci ἐγκυκλοπαιδείαν vocant, Latinis litteris conſcripſit: quo nihil ſanè in eo genere hactenus prodiit accuratius, nec aliud puerorum manibus teritur, apud omnes ferè nationes, aut frequentius, aut utilius. Jam Comment. Linguæ Latinæ in manibus habebat affectos, & inibi ut abs te, qui reliqua elegantiſſimis typis ſæpenumero beaſti, excuderentur. Sed hinc ſcena rerum inverſa, factiones ſeceſſioneſque exortæ; hinc finitimarum urbium odia, ſtrages, direptiones, vaſtitas agrorum, belli calamitas nata, quæ, ut ille ait,

Poſtquam pluris annos arva calvitur;

Ingens fames & inedia ſubſecuta: ex qua, ut fieri amat, peſtilitas, interneciones, cædes: doctorum hominum, quorum ſemper Lovanii frequens concurſus erat, fuga. Quæ quidem ſenem quotidie ſpectantem mirificè angebant, ut jam ad cæleſtem patriam commigrare ſeriò optaret, ubi beati ſempiterno

ævo fruantur. Videbat enim R. P. faciem commutatam; Galliæ Belgicæ (quod Deus ne ſiverit) ruinam animo præceperat: ſtudiorumque exſilium impendere, quod omen & Deus avertat, divina mente cygneaque cantione præſagiebat: quod omnium totius orbis Academiarum amœniſſimum Muſarum fuerat domicilium, nunc militibus refertum, nihil præter tympana & tubas ſonare ex animo dolebat. Equidem de me affirmare hoc poſſum, non mediocriter affici me (ἄνθρωπος γάρ εἰμι) cùm illorum obitu, tum loci illius interitu; quibus quantum id eſt, quod diſcendo, docendoque ſumus conſecuti, acceptum referimus. Nec interim injucunda recordatio Genii illius ſoli, cælique Lovanienſis: ut facilè augurer fore, ut nuſquam gentium ſtudiis aptiorem locum videam: quod & exteri ipſi non invitè agnoſcunt: ii præſertim, qui Galliæ, Italiæ, Hiſpaniæ, Germaniæ, & Britanniæ Academias luſtrarunt, verum id eſſe vi veritatis ingenuè confitentur. Alibi quidem Collegiis opes affluentiores; alibi fortaſſe ſtudioſorum frequentior numerus, ſed otioſorum. Eſt ubi ſingulæ diſciplinæ uberiùs doceantur; at nuſquam, credo, gentis humanitas major, vel civium in Litteratos vehementior affectus. Nuſquam cæli clementia ſalubrior: nuſquam omnes ſimul diſciplinæ tanta diligentia fideque, rejectis quæ ad inanem oſtentationem & Sophiſticen pertinent, docentur, quàm Lovanii. Jam verò mœſtus recolo illas non de vulgo animas, vita, doctrinaque Theologos, Latomum, Dorpium, Tapperum, Driedonem, Heſſelium, Alardum, mitraque inſignes, Sonnium, Janſenium, Lindanum, Curtium: & è familia DD. Franciſci & Dominici, Sasboudum, Titelmanum, & Backerium: quoſque ipſe audivi, Bayum, Hunnæum, Molanum, Baliolanum, & Gravium. Recordor Juris legumque peritos, Damhouderios, Vanderanos, Molinæos, Leoninos, Wameſios, Ramos, Zueríos: Mathematicorum memini, Gemmæ, Beauſardi, & Zeelſtii. Occurunt Medici, Gemma filius, Tremelius, Bieſius, Dodonæus, Pantinus, Bruhelius: Philoſophi verò acutiſſimi, Beveri, Crocardi, Othones, Lyrani. Obverſantur & Eloquentiæ Profeſſores, Linguarumque, And. Balenus, Goclenius, Nannius, Barlandus, Ceratinus, Paludanus, Leopardus, Olivarius, ceteri: nam hi ferè libris editis, in vulgus noti ſunt. Omitto præſtantiſſima ingenia eorum, qui è Grudiis, ut olim ex equo Trojano meri heroës, doctiſſimi prodierunt; Lipſium, Carrionem, Canteros, Giſelinum, Fruterium, Giſanium, Duzam, Torrentium, Levineium, Papium, Modium, ceteros: qui rem litterariam mirificè exornant, & Belgii decus gnaviter tuentur, nec, ut ſpero, intermori ſinent, quin potiùs aliò migrantes Muſas, tamquam è fuga, obtorto collo retrahent. Aliorum igitur interitum eo fero conſtantiùs: cùm,

Quòd

Quòd ſciam nihil in vita proprium mortali datum,

ut ait Lucilius: eaque nobis lege vitæ uſuram datam, non mancupi; ſed ut depoſitum nihil cunctando reddamus: tum quòd illorum laudibus hi ſuccreſcant; qui ſi Reip. tranquillitas & ſecunda aura afflabit, nomen illorum facilè obſcurabunt. Accedit ad hæc; te etiam, Plantine, ita ſtudia libris, elegantiſſimis formulis, & emendatiſſimè edendis provehere, pomœriaque quàm latiſſimè proferre, ut barbaries ſequioris ſeculi minimè metuenda ſit, & publicum dumtaxat bonum reſpicere ipſe, & privato commodo longè anteponere videaris. Tot enim labores pro R. P. litteraria exanclaſti, ut, quod ex M. Tullii Oratione *pro M. Æmilio Scauro* laudat Aſconius, *flagrantes ſtudio laudis, in ſpem impuleris, poſſe virtutem ſine præſidio Fortunæ, quò contendiſſet* LABORE ET CONSTANTIA *pervenire.* Macte igitur, & perge litterarum ſtudioſis facem induſtria tua diligentiaque accendere: nec te à benemerendi officio, rebuſque gerundis abduci quorundam improbitate aut calumnia patiaris. De me ſi fortè ſcire aves; non omnino ceſſamus: *Serimus arbores, quæ alteri ſeculo proſint:* conamur ſaltem. Obſervationum libros è Græcis Latiniſque Auctoribus cudimus: ubi maturuerint, ad te mittam, ut ſi genio ipſi ſuo, vel nulla re alia, induſtria ſaltem tua in excudendo commendentur, & in apertum referantur. Senecæ quoque Controverſias cum antiquiſſimo MS. ex Bibliotheca Ant. Covarruviæ v. c. comparavi: unde & Græca omnia, hactenus à doctis efflagitata, & incredibili ſtudio quæſita, quod in editis nec vola, nec veſtigium appareat, quantum de characteribus ſemi-Latinis conjectando fieri poterit, reponemus. Reliqua prætereo: adhuc enim meſſis in herba eſt. Interim Deum O. M. *precor, veniam petens ut quæ egi, ago, axim, verruncet benè*, ut ille ait. In hac tamen ſtudiorum peregrinatione, more majorum ſuſcepta, cum Varronis illo Seſquiulyſſe: *Metuo ne me quoque, cùm domum jam ab Ilio ceſſim revertero, præter canem cognoſcat nemo.* Juvat tamen,

Neptunum procul è terra ſpectare furentem:

aliorumque naufragia intueri, quàm eadem navi jactari malo: & ut ait Sophocles, κἂν ὑπὸ στέγῃ Πυκνᾶς ἀκούειν ψεκάδος εὑδούσῃ φρενί. Sed de Repub. ut nunc tempora ſunt, pax. Studia tractemus, & rectum clavum teneamus, ut nos aliquando vixiſſe poſteris teſtemur. Vale, vir optime, & me amare perge. Salutem à me Raphelengio, & Moreto, generis: Abr. quoque Ortelio & Corn. Pruenio civibus meis cariſſimis. A. D. III. Nonas Majas, An. CIↃ. IↃ. LXXXI.

ISAACI VOSSII
OBSERVATIONES
AD
POMPONIUM MELAM.

Digitized by Google

CANDIDE LECTOR.

ANimùs fuerat inſalutatum te præterire, cùm nihil habeam quod te magnopere velim: quia tamen & pagella vacat, & conſuetudinis ſit habenda ratio, libenter chartæ conſulimus, & ſimul illis occurrimus, qui forſan tenuis officioli neglectum inhumanitatem vocabunt, ac ſilentium pro moroſitate ſint habituri. Ne itaque in ipſo Operis limine aliquid ſit, quod bonis diſpliceat, mali criminentur, quorum tamen minima apud me eſt auctoritas; pauca præmonebo. Sic itaque habeas. In reſtituendo hoc brevi quidem, non tamen inutili Scriptore, quamvis plurima adhibuerim ſcripta exemplaria, tria tamen potiſſimum eſſe ſecutum; Vaticanum omnium antiquiſſimum; Britannicum, quod mihi ex Bibliotheca Arundelliana ſuppeditavit avunculus Franciſcus Junius; tertium verò noſtrum. Cùm in inſtructiſſima Sereniſſimæ Reginæ Suedicæ Bibliotheca olim verſarer, complures conſului codices. Unum & alterum communicavit vir & ingenio & eruditione inſignis Nicolaus Heinſius. Ex iis, qui caſtigationes in hunc

hunc edidere Auctorem, ſolus nobis profuit Pintianus. Vir iſte quantumvis nobili apud ſuos ortus loco, plus tamen litteris, quàm natalibus debet. Craſſiora ſunt illa menda, quæ Hermolaus Barbarus, & ipſe aliàs vir inſignis, ſuſtulit. Andreas Schottus, homo quidem bonus & eruditus, ſed quem ſucceſſus potiùs, quàm voluntas deſtituit. Vadiani Annotationes rus & ſtivam olent. Olivarii neſcio cujus commentariolus, imi ſubſellii magiſtellum prodit. Quid nos præſtiterimus, non eſt noſtrum judicare. Tu, mi Lector, pro tuo captu, ſenties quoque de noſtro. Vale.

ISAA-

ISAACI VOSSII
AD
POMPONIUM MELAM
OBSERVATIONES.

In Prooemium.

l. 7. ET *quod ſi non ope ingenii orantis*] In optimis codicibus legitur, & *quod ſine ope.* Unde multò ſincerior & ſimplicior lectio excudi poteſt, hæc nempe; & *quod ſine ope ingenii orantis ipſa ſui contemplatione pretium operæ adtendentium abſolvat.* Non dubito quin ipſe ſic ſcripſerit Mela, neque enim ullum hîc locum habere poteſt ἀνͅτίθετον iſtud, quod ſi admittatur, non cohærebunt hæc cum ſuperioribus.

l. 10. *Nunc autem ut quaque erunt clariſſima*] Multò meliùs & breviùs codices noſtri, *nunc ut quæque clariſſima & ſtrictim.* Præceſſit enim *autem.* Mox reſcripſimus, *atque habitentur*, fidem ſecuti veterum codicum, & præcipuè Vaticani.

l. 17. *Sciri poſſit atque accipi*]. Pintianus, & alii, ejicere conati ſunt hæc duo poſteriora verba, ſed perperam. Mos is eſt Melæ, & aliis Auctoribus, plura ſæpe idem ſignificantia vocabula conjungere, quamvis & illa ὀβελίζειν conati ſint quidam. Sic ſupra, *adſpici cognoſcique*; & infrà cap. 12. *permutat ac miſcet*; & de Helleſponto, *Diviſas ſpatio pelagoque terras*; & de Thracibus, *ceterùm ad ferociam & numerum, ut multi immiteſque ſint, maximè ferax.* Unde apparet falli eos qui nullum verbum in Pomponio redundare exiſtimant. Plura exempla infrà afferemus, unde adparebit hunc noſtrum Auctorem in tanta brevitate ſæpe eſſe nimium. Huc accedit, quòd cuique verbo ſua ſit notio. *Accipi* enim propriè à magiſtro dicitur, tanquam ab eo qui porrigit, ut Fronto vocabulum *accipiendi* interpretatur. Senſus igitur horum verborum eſt, ſive quis per ſe ipſum, ſive præeunte doctore hæc cognoſcere velit. Verùm hoc eſt argutari.

In Cap. I.

l. 1. *Omne igitur hoc, quidquid id eſt*] Verior proculdubio eſt lectio

lectio antiquorum codicum, quæ ita habet; *Omne igitur, quidquid eſt, cui mundi cælique nomen indidimus, unum id eſt, & uno ambitu ſe cunctaque amplectitur.*

l. 6. *Qua decurrit meridies*] *Decurrit* hîc accipe pro deorſum currit, ut ſæpe. Summum enim ſolis punctum eſt meridies. Inde decurrit ſol, hoc eſt, deſcendit. Nihil manifeſtius. Viri docti tamen hæc non intellexerunt.

l. 8. *Eodemque in duo latera, quæ hemiſphæria nominant*] Ita reſcripſimus, ſecuti fidem codicis Vaticani, quamvis & ipſa ratio ita legendum eſſe oſtendat. Vulgo *eademque*, quod ineptum eſt: quonam enim referentur illa quæ ſequuntur, *ab Oriente diviſa ad Occaſum.*

l. 13. *Antichthones alteram, nos alteram habitamus*] Qui hîc annotarunt Pomponium perperam Antichthones vocare, qui antœci vel antœci erant dicendi, illi ipſi errant. Duplicem terram ſtatuit Pomponius, uti quoque multi alii, hanc noſtram, & oppoſitam ἀντίχθονα. Qui ἀντίχθονα habitant, ſunt ἀντίχθονες. Diſtinguendum hîc tamen, non omnes qui γῆν ἀντίχθονα habitant, eſſe nobis Antichthones; ſed illos tantùm, qui in oppoſito degunt hemiſphærio, quique pedes noſtris adverſos habent. Verùm hemiſphærium non hic accipit Mela pro illa orbis parte, quam horizon à nobis diſterminat, ſed pro hemiſphærio auſtrali. Id ipſum quoque faciunt alii fermè omnes Veteres, qui per γῆν ἀντίχθονα nihil aliud intellexere, quàm terræ hemiſphærium auſtrale, vel Oceano, vel Zonæ fervidæ interventu à noſtro ſeparatum hemiſphærio, ut ipſi exiſtimabant. Verùm ita ſi accipiamus, jam neceſſario aliqua pars terræ antichthonum in noſtro eſt hemiſphærio, ac proinde non poſſunt vel *antichthones*, vel *antipodes* dici, verùm *antœci*: attamen quia major pars hujus terræ ſub horizonte noſtro merſa eſt, alicubi etiam κατὰ διάμετρον nobis oppoſita, rectè eam antichthones inhabitare dixit Mela noſter juxta Veterum hypotheſin. Notandum hîc tamen *Antichthones* non ita à Veteribus accipi uti vulgò pro antipodibus, ſed pro omnibus illis qui oppoſitam terram auſtralem inhabitare credebantur, etiamſi in ſuperiori noſtro degerent hemiſphærio. Ita ſemper ab *antœcis* & *antipodibus* diſtinguuntur. Verùm de his fuſiùs egimus alibi. Nonnulli tamen aliter hæc verba accipiunt, & hemiſphærium Antichthonum hic eſſe ajunt illam orbis partem, quæ eſt infra horizontem, & vel invitis omnibus libris vulgatam illam lectionem ſervant, *eademque in duo latera quæ hemiſphæria nominantur, ab Oriente diviſa ad Occaſum*; duoque iſta hemiſphæria Melæ non ſeparari ajunt alveo Oceani in Zona torrida, ſed horizonte & Oceano ipſo, qui illi reſpondet. Alveum enim Zonæ torridæ, non hemiſphæria, ſed maculas tantùm binas, uti vocat Macrobius, utrinque diſtinguere. Fieri autem non poſſe ut Oceanus

nus decuſſatim quatuor maculas ſeparet, quas ſigillatim ambit. Licet hæc opinio magnos habeat Auctores, falſa eſt tamen, & menti Pomponii contraria. Ille enim non quatuor maculas, ut Macrobius, ſed duplicem tantùm ſtatuit terram, hanc noſtram, & oppoſitam, ut diximus, auſtralem. Jam verò ſcire velim quid ſit terra diviſa ab Oriente in Occidentem? Cur magis ab Ortu in Occaſum, quàm à Meridie in Boream? Verùm quid verbis opus eſt? ipſe Pomponius, cùm inquit, antichthonum terram propter ardorem intercedentis plagæ incognitam eſſe, oſtendit, illam totam ad Auſtrum fuiſſe ſitam. Item infra cap. 9. cùm antichthones nobis à Meridie oppoſitos facit, & illo, & aliis locis, mentem ſuam ſatis prodit.

l. 14. *Illius ſitu ob ardorem*] Hoc maluimus, quàm quod in omnibus exſtat libris, *illius ſitus*, & deinde *incognitus*. Statim poſtea Vaticanus & alii, *porrecta ad Occaſum*, cùm alii legant *in Occaſum*. Verùm tum in ſequentibus legendum fuerit, *& qua ſic jacet*. Sed tamen quæ ab Oriente in Occidentem extenditur tellus, poteſt etiam eſſe breviſſima. Alteram itaque omnium antiquorum, quos vidimus, codicum ſecuti ſumus lectionem, *ab Ortu porrecta ad Occaſum*. Juxta enim hypotheſin Melæ, ſi ab Ortu ad Occaſum latiſſimè ſumtum extendebatur Veteribus cognita tellus, neceſſariò longior erat quàm latior.

l. 16. *Aliquanto quàm ubi latiſſima eſt longior*] Imò non aliquanto, ſed plus duplo major eſt longitudo, juxta aliorum Veterum opinionem. Nam qui minimum dixere, ad centum & octoginta gradus terræ cognitæ longitudinem extenderunt. Multoque etiamnum longiorem fecere aliqui ex vetuſtiſſimis Græculis, qui terram ſibi notam per univerſam zonam extendunt, vicinosque Gadibus eſſe orientales Indos. Ipſe quoque Ptolemæus nimium orbem hunc noſtrum verſus Ortum extendit, cùm pleraque fermè Orientis loca decem minimum gradibus orientaliora facit quàm debuerat. Attamen non multum erraverit Mela, ſi quis tantam οἰκουμένῃ tribuat latitudinem quantam Ptolemæus, & alii, & præterea cogitet gradus latitudinis in noſtra zona arctiùs conſtringi, ſpatiumque illud vaſtum licet, multum tamen contrahi. Sanè videtur quoque Dionyſius Alexandrinus non multò longiorem feciſſe quàm latiorem terram habitatam, cujus verſus non intellectos à quoquam hîc adſcribemus:

Μνήσομαι Ὠκεανοῖο βαθυῤῥόου· ἐν γὰρ ἐκείνῳ
Πᾶσα χθὼν, ἅτε νῆσος ἀπείριτος, ἐστεφάνωται.
Οὐ μὲν πᾶσα διαπρὸ περίδρομος, ἀλλὰ διαμφὶς

Εὐ-

Εὐρυτέρη βεβαυῖα πρὸς ἠελίοιο κελεύθους
Σφενδόνῃ ἐοικυῖα.

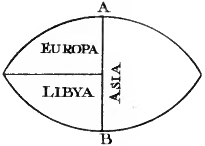
Quot hîc ſunt apices; tot quoque Interpretes hîc locus habuit. O' πάνυ Salmaſius diſtinctione voluit locum ſanare hoc pacto;

——————————— ἀλλὰ διαμφὶς
Εὐρυτέρη, βεβαυῖα πρὸς ἠελίοιο κελεύθους, &c.

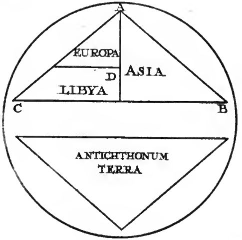
Verùm nullus commodus ſenſus exinde poſſit formari. Nam quid ſibi vult, rogo, inſula utrinque latior, διαμφὶς εὐρυτέρα? Quid illud quod ſequitur, βεβαυῖα πρὸς ἠελίοιο κελεύθους? Quod autem putat Euſtathium rectè hunc locum eſſe interpretatum, & in hoc fallitur. Sed neque ὀξυτέρη locum hîc habere poteſt: ex Scholiis Euſtathii hoc in marginem pro varia lectione irrepſit. Nihil certius, nihil clarius vulgata lectione, quam Rufus Feſtus, quam Priſcianus, quam Euſtathius aliique veteres Scholiaſtæ licet non intellectam adprobant. Dicit terram, ſive inſulam hanc, non eſſe prorſus rotundam, ſed eſſe aliquantum in longum extentam inter occaſum & ortum Solis. Ita enim vocat ἠελίοιο κελεύθους. Verùm hoc omnes Interpretes in errorem egit; quod putarint εὐρυτέρην hîc accipi more tralativo, de latitudine Orbis habitati à Meridie in Septentrionem. Atqui latitudo accipitur etiam pro ſpatio ab Ortu in Occcaſum. Longitudo verò a polo ad polum. Ariſtot. II. *de Cœlo* cap. 2. Λέγω δὲ μῆκος αὐτοῦ τὸ κατὰ τοὺς πόλους διάστημα. Et ſanè putabant illi longitudinem ſemper eſſe quæ ſit inter vertices mundi. Latera itaque vocabant partes inter Ortum & Occaſum ſibi oppoſitas. Planè illo quoque modo accepit Cicero, cùm alibi, tum etiam in *Somnio Scipionis*; *Omnis terra, quæ colitur à vobis, anguſtata verticibus, lateribus latior, parva quædam inſula eſt.* Hinc factum eſt ut dextras mundi partes plurimi ad Orientem collocaverint, ſiniſtras verò ad Occaſum. Verùm alii non ſitum univerſi terrarum orbis, ſed tantùm οἰκουμένης ſuæ conſiderantes, ut latera terræ aliter ſumſere, ita quoque dextra & ſiniſtra; ea ad Septentrionem & Meridiem conſtituentes. Atque hæc quidem de hoc Dionyſii loco dixiſſe ſufficiat, cui planè contrariam adfinxit mentem Euſtathius, quique eum ſequuntur. Horum autem opinio multò abſurdior adparebit, ſi quis adtendat figuram quam orbi tribuit Dionyſius.

Quàm enim abſonum fuerit, ſi quis dicat, hanc figuram non eſſe planè circularem & περίδρομον, ut inquit Dionyſius, quia communis utriuſque coni baſis A B. ſit latior. Dicere enim debuiſſet contrarium, ideo non eſſe rotundam terram quia nimis eſt anguſta in A B. Quamvis autem hæc

ſuffi-

ſufficere exiſtimem, prætermittere tamen non poſſum, quin unum etiamnum addam; nempe me ſatis mirari non poſſe, quomodo fieri poſſit, ut Europa & Libya alterum efficiant conum, & tamen Libya trapezii habeat formam, cui eam ſimilem eſſe inquit. Puto erraſſe Dionyſium & confudiſſe duas diverſas opiniones, eorum qui orbem habitabilem ὠοειδῆ vel κωνοειδῆ uti ipſe, & illorum qui aliter κωνοειδῆ ſtatuebant, hoc ſcilicet pacto:

Talem orbi habitabili formam tribuerunt Ariſtoteles, & complures alii. Hic coni à ſe invicem diſtinguuntur aut zona torrida, aut Oceano juxta alios. Utrumque verò tropicum, baſin faciebant, & noſtræ, & oppoſitæ antichthonum terræ. Ad baſin verò eſt latitudo. Itaque metæ ABC. quæ noſtram habitabilem repræſentat, latitudo eſt CB. Manifeſtè verò hîc Libya trapezii Scaleni habet figuram, cui etiam eam adſimilat Strabo, nempe CD. Atque hoc quidem modo omnia ſibi optimè conveniunt.

l. 21. *Nec amplius decem millibus paſſuum patens*] Ita quoque Cornelius Nepos & T. Livius, aliique, quos longum eſſet enumerare. Magna tamen eſt Auctorum in latitudine huic freto adſignanda diſcrepantia, prout nempe vel proxima litora, vel promuntoria, vel quas utrinque ponunt inſulas, accipiunt. Verùm hæc menſura parum admodum abit à veritate, ſi comparetur cum intervallo, quod alii faciunt. Exſtantiſſima utriuſque continentis promuntoria non ultra quatuordecim millia à ſe invicem recedunt.

l. 22. *Terras aperit atque intrat*] Eorum opinionem ſequitur, qui ſtatuebant Oceanum terras irrumpere, & omnia ea mediterranea, quæ mox recenſet, maria efficere, quod falſiſſimum eſſe vix aliquis eſt hoc ſeculo paulò eruditior, qui colligere non poſſit. Neſcio verò quid in mentem venerit Pintiano, ut hunc locum corrigeret, vel corrumperet potiùs.

l. 28. *Ingens iterum magnæ paludi*] Ita correxerunt alii, perperam tamen. Vaticanus Codex legit, *& magno paludi.* Verùm quamvis ille codex omnium longè ſit antiquiſſimus, habet tamen & iſte ſuos nævos, ut multis aliis locis oſtendemus. Alii veteres codices ita concipiunt hæc verba, *Quo cum eſt acceptum ingens iterum, & magno ſe extendit ambitu; ceterùm exiguo ore paludi conjungitur.* Atque ita edendum curavimus.

l. 38. *Cimmerius Boſporus*] Aliqui codices habent, *qua paludi emittitur Cimmericus Boſporus.* Quod nonnulli Viri docti interpretari conati ſunt, tanquam ſi *emittere* & *immittere* idem eſſet. Sed planè contra fidem librorum veterum, omnemque adeò rationem. Cetera enim maria hactenus terras influere opinio fuit Melæ, paludem verò Mæotida non videtur ſenſiſſe donum eſſe Oceani. Suprà enim dixit hanc conjungi Ponto Euxino, hîc verò committi, quod idem eſt. Et ſanè ita quoque Herodotus, quem paſſim ſequitur, qui Mæotin, matrem Ponti nominat, uti quoque multi alii. Perpetuus enim aquarum ex Mæotide in Pontum decurſus *Matris* ei nomen indidiſſe videtur. Alii tamen *obſtetricem* vocant, & inde dictam eſſe Μαιῶτιν. Stephanus in voce Μαιῶται: Τὸ θηλυκὸν Μαιῶτις, ὡς Μαιῶτις λίμνη, ἥν φασι κληθῆναι ἀπὸ τοῦ μαῖαν εἶναι Εὐξεί-

ιου

τοῦ Πόντου. Ita conſtituendus locus ille vulgò corruptiſſimus, quem alii variis modis emendare conati ſunt. Paulò aliter Hipparchus in ſcripto inedito *περὶ τῶν δώδεκα ζωδίων: Τὸν Πόντον ἔνθα ἐστιν ἡ Μαιῶτις λίμνη, ἐν ᾗ πᾶς ἰχθῦς ἀπομαιοῦται, ὅθεν καὶ αὕτη ἡ λίμνη Μαιῶτις ὀνομάζεται.*

l. 42. *In mediam ferè Mæotida defluit*] Ideo in mediam Mæotida dicit defluere Tanain, quia ſub eodem meridiano ſitum eſſe exiſtimabant Veteres oſtium Tanaidis, & Boſporum Cimmerium. Itaque medium iſtum lacum tranſire ajunt & in Pontum egredi per Boſpori anguſtias tanquam per ſuum oſtium. Sanè hunc Boſporum Cimmericum, Tanain quoque vocari, alibi oſtendimus. Strabo verò etiam totam Mæotida partem vocat Tanaidis. Eadem eſt ratio, ut puto, quamobrem *Helleſpontus* Boryſthenes dictus ſit. Ex Stephano enim & Heſychio adparet, *Helleſpontum* ante Helles caſum ita fuiſſe appellatum. Quærunt cauſam Eruditi, nec tamen inveniunt. Verùm non dubito, quin hæc ſit veriſſima; nempe quòd cùm maximè ſeptentrionale Ponti punctum ſint oſtia Boryſthenis, eaque ſita ſint ex adverſo Boſpori Thracii; Pontum Euxinum tanquam lacum conſiderarint, quem Boryſthenes, aliique amnes efficerent. Ut itaque *Boſporus Cimmerius* dictus eſt *Tanais* ab oppoſito Tanaidis oſtio; ita quoque Helleſpontus nomen accepit Boryſthenis propter eandem cauſam. Per Helleſpontum verò noli hìc intelligere Helleſponti anguſtias, ſed Propontida totam, quemadmodum vetuſtiores Græci accepere hoc vocabulum. Solinus cap. 10. hac de cauſa vocat magnum Helleſpontum. Fugit hoc Salmaſium, qui verba Solini refingere conatur.

l. 43. *Et ex diverſo Nilus in pelagus*] Meliores libri, *Ex adverſo Nilus in pelagus*, uti reponendum. Paulò pòſt verba illa, *Ad Nilum Africam, ad Tanain Europen*, abſunt à Vaticano codice.

In Cap. II.

l. 15. *Ora ejus cum alveo Nili amnis ripis deſcendit in pelagus*] Hæc eſt conſtans omnium librorum lectio. Pintianus hìc repoſuit *ripa*, eumque ſecuti ſunt omnes alii Interpretes Melæ. Nos veram lectionem reduximus. Senſus horum verborum hic eſt; extremam illam Aſiæ oram, illic nempe qua eſt Nili alveus qui Aſiam ab Africa ſeparat, cum ſua quoque ripa in pelagus deſcendere, diuque quemadmodum mare Mediterraneum incedit, ab Occaſu verſus Ortum, ita quoque porrigere litora ſua. Nam uſque ad Sinum Iſſicum videntur terræ pelago irruenti obedire, & tantùm obliquè adjacere, ut infra in-

 quit.

quit. Ripas enim & litora *πληθυντικῶς* accipi pro ripa & litore notum eſt omnibus.

l. 19. *Ad Helleſponticum fretum extendit*] Quidam libri *Helleſpontum*. Melius *Helleſpontium*. Sequentia quoque Codices meliores ita legunt, *Ab eo iterum obliqua ad Boſporum. Iterum iterumque ad Ponticum latus curva*, &c. Poſtremum hoc verbum in multis libris non comparet. Tædet tam minuta monere.

l. 23. *Ipſam gremio ad Tanain uſque complexa*] Ita emendavimus ſecuti ferme Vaticanum & alia exemplaria, in quibus legitur, *ipſa gremio*. Vulgo editur, *inde eam gremio*.

l. 26. *Seres media Eoæ partis incolunt*] Rem acu tetigit, cùm Seras media Eoi lateris tenere ſcribit. At verò quantum à veritate receſſit Ptolemæus, & qui eum ſequuntur, quum tractum Aſiæ, qui eſt ultra Auream Cherſoneſum ac Sinum magnum Auſtrum verſus, vaſtè adeò extendit, ac Sinas in eo collocat? Sinenſes hodiernos Antiquorum Seras qui eſſe dubitat, is quoque dubitet licet, idemne nunc atque olim Sol luxerit. At verò inſigniter falluntur, qui exiſtimant *Sinas* vel *Thinas* Veteribus celebratos eoſdem eſſe, ac ſint *Sinenſes* vulgò dicti. In toto eo regno, *Sinæ* & *Sinenſium* nomen ignotum eſt. Genus iſtud hominum omne id ſcit, quod ſparſim norunt ceteræ gentes, quæ cum iis comparatæ, pro barbaris meritò haberi poſſint, ſi ſolos exceperis Græculos; unum tamen hoc ignorant vocabulum. Sed ſanè mera factum eſt imperitia, ut vaſtum illud Serum imperium, quo nullum in orbe unquam illuſtrius fuit, *Sinarum* nomine cognoſcatur. Mirum nemini obſervatum hactenus Sinas eſſe regnum iſtud, quod vulgò *Siam*, vel *Sian*, vel etiam *Siim* adpellatur. Sinarum metropolin *Sinas* vel *Thinas* vocat Ptolemæus. Quis dubitare poſſit, quin illa ſit ea ipſa, quæ nunc Siam appellatur; regia nempe Siamenſium, ac ſita in inſula ad orientalius oſtium fluminis dicti Me-nam, quod matrem aquarum Indi interpretantur. Longè is oritur è lacu Chiamay, ac totus in ditione Siamenſium fluit, donec tribus tandem oſtiis in Oceanum effluat. Regnum hoc etiamnum nobile, olim tamen multo fuit nobilius. Diminutum eſt multum, ex quo reges complures, huic à multis ſeculis ſubditi, rebellare cœperunt. Illo tempore, nondum detecta illa Tartariæ parte, quæ Orientem verſus excurrit, non niſi tria ultra Indum vaſta imperia noſcebantur, Serum, Indorum, ac inter utroſque ſitum, Siamenſium, quod Veteres Sinarum adpellarunt. Quidquid à Gange Seras aduſque interjacet, id olim reges Siam poſſederunt. Primi Arabes Seras cum Sinis confuderunt, quorum errorem poſtea ſecuti ſunt alii. Verùm hæc obiter, ut oſtenderemus, quos vulgò *Sinenſes* dicimus, rectiùs *Seras* adpellari; Sinas verò Antiquorum, hodiernos eſſe Siamenſes.

l. 29.

l. 29. *Niſi ubi æſtus inhabitabilem efficiunt*] Ita vulgò editum, cùm tamen in omnibus codicibus ſcriptum ſit, *niſi quod æſtus.* Quid vero facilius, quàm unius litteræ additione illam, quam dedimus, lectionem reponere?

l. 30. *Diu continuis gentibus occupant*] Illud *diu* abeſt in quibuſdam libris, ut nonnullis quoque jam obſervatum Eruditis. Minus tamen rectè: Indicum enim pelagus multò longiùs quàm ipſa extendit India: hujus enim terminus Indus fluvius. Illud vero quàm latè extendatur, neminem vel paulò eruditiorem latere puto.

l. 33. *Indis proxima eſt Ariane, deinde Aria*] *Ariam* hîc non rectè collocat, tanquam ſi litoralis eſſet regio. Hoc miror neminem hîc reprehendiſſe, illud vero reprehendiſſe, quod *Ariam* & *Arianem* diverſas faciat, cùm tamen in eo prorſus nihil commiſerit. Verùm operæ pretium hic eſt paucis oſtendere, quamnam Veteres differentiam inter *Arios* & *Arianos* ſtatuerint, quoniam hæc res multos Eruditos in errorem egit. Ὁ πάνυ Salmaſius aliquot locis eos diſtinguit, alibi verò eoſdem eſſe adfirmat in ſuis *ad Solinum Commentariis.* Verùm ita ſeſe res habet. *Aria* regio ſemper dicta fuit illa tantùm portio terræ, quæ ad Arium flumen erat ſita, *Arii* verò qui illam inhabitabant. Non tantùm uſque ad tempora Alexandri Magni & ſucceſſorum ejus, verùm etiam multis ſeculis poſtea Ariæ iidem fuere termini, quos Ptolemæus & alii huic adſignant. Scio quidem Herodotum & Pauſaniam narrare Medos dictos fuiſſe *Arios* ante adventum Medeæ, verùm id nihil ad rem facit, etiamſi verum ſit: & forſan fabella eſt. Imo auſim adfirmare eſſe fabellam, cùm Medi jam ab ipſo ſtatim initio ita ſint dicti, nec ullum aliud habuerint nomen. *Ariane* verò longè alia eſt. Nomen id inauditum ante tempora Alexandri. Verùm poſtquam ab Ariis ſubacti fuere, Bactrii, Gedroſi, Sogdiani, aliæque complures gentes, factum eſt, ut pleræque iſtæ regiones, *Ariorum* dicerentur *provinciæ.* Plinius itaque Gedroſos, Arachotas, & Paropamiſadas vocat *Ariorum Satrapias.* Quod non ita interpretandum, uti Salmaſius interpretatur, tanquam ſi Plinius omnes hos populos *Arios* vocaret, ſed quòd eſſent in ditione Ariorum. Nemo unquam ullam ex his gentibus ſub Ariorum nomine comprehendit. *Arii* tantùm unius regionis dicuntur incolæ. Longè alia eſt *Ariana*: illa enim extenditur ab Indo flumine, uſque ad os ſinus Perſici. Comprehendit verò præter ipſam Ariam, has quoque regiones, Gedroſiam, Drangianam, Arachoſiam, Paropaniſum, Bactrianam, Sogdianam, Parthiam, Carmaniam, & ſi quas alias regiones ſubegerunt aut Menander, aut alii, vel ante, vel poſt illum, Ariorum duces. *Aria* itaque nomen unius tantùm regionis, *Ariane* vero totum continet Ariorum imperium. Attamen quædam ex ſupradictis

provinciis non totæ ſub Arianes nomine continentur. Carmaniam verò integram contineri teſtatur Strabo cùm alibi, tum etiam, cùm inquit Carmaniam ultimam eſſe partem Arianæ, Ἡ δὲ Καρμανία τελευταία μὲν ἐστι τῆς ἀπὸ τοῦ Ἰνδοῦ ἐκβολῆς. Priùs dixerat Aſiæ, Perſis ſubditæ, & extra Taurum ſitæ, primam ab Indo partem conſtituere Arianen, Μετὰ δὲ τὴν Ἰνδικὴν ἐστιν ἡ Ἀριανή, μερὶς πρώτη τῆς ὑπὸ Πέρσαις. Varias deinceps Arianæ recenſet provincias & gentes: tandem addit hæc, quæ mox attulimus, verba. Attamen merito hic aliquis dixerit; Si *Ariana* prima eſt portio, quomodo *Carmania* poſtrema eſſe poteſt, cùm ſit pars Arianæ? Omnino Strabonis verba ita refingenda ſunt, ἡ Ἀριανῆς μερὶς πρώτη, &c. Sic omnia clara & manifeſta fiunt. Melæ autem verba ſic accipienda, ac ſi dixiſſet Indo proximam eſſe Arianam, dein ipſam Ariam, unde reliquis nomen. Verùm in eo peccavit, quod litoralem fecerit Ariam.

l. 34. *Et Cedroſis, & Perſis, ad ſinum Perſicum*] Græcis quoque Γεδρωσοὶ & Κεδρωσοὶ dicuntur. Hoc leve & jam ſexcentis obſervatum. Illud majoris momenti, quòd hîc *Carmaniam* omiſerit, quàm tamen inter Gedroſiam & Perſida mediam recenſere debuerat. Ipſum hoc non ignoraſſe adparet ex eo, quòd infrà Carmanios ad introitum ſinus Perſici rectè collocaverit. Nihil tamen mutandum videtur, ſic enim & infrà, *Interiora Cedroſi, dehinc Perſæ habitant.*

l. 36. *Ab iis, quod in Africam reſtat Æthiopum eſt*] Veteres aliquot codices hîc legunt, *quæ in Africam reſtat.* Quod perinde eſt. Senſus manifeſtus; ait, quidquid Aſiaticæ oræ verſus Meridiem ſitæ ſupereſt poſt Arabiam, id Æthiopiæ nomine cenſeri.

l. 37. *Illinc Caſpiani*] Κασπιανῆς meminit Strabo. Obſervandum verò eſt ut ab Ariis *Ariani*, Sogdiis *Sogdiani*, Bactriis *Bactriani*, Drangis *Drangiani*, ita quoque à Caſpiis formari *Caſpianos.* Non tamen confundi hæc nomina, niſi ab ἀγεωγραφήτοις, & ex prædictis patet, & magis ex ſequentibus patebit.

l. 41. *Candari & Paricani*] Cave hos *Candaros* cum Gandaris Indiæ confundas, nulla enim earum gentium, quas hîc recenſet, non extra Indiam eſt. Verùm hi *Candari* ſunt Sogdianæ populi, & Plinio & Ptolemæo, quamvis apud priorem non rectè *Gandari* vocentur; iſti enim erant in India, ſic dicti à fortitudine. Heſychius, Γάνδαρος, ὁ ταυροκράτης παρ' Ἰνδοῖς. Neſcio quare Gandaros cornutos faciat Salmaſius legendo ταυροκέρατος. *Gandaros* tanquam fortiſſimam gentem deſcribunt Veteres. An hoc vocabulum olim taurum ſignificarit neſcio, noſtro ſeculo *ganda* Indis eſt rhinoceros. Et hoc vero ſimilius, ſi ab animali ipſis nomen acceſſerit, à rhinocerotum mul-

multitudine ſic dictos. Pro *Paricanis* verò omnium codicum fide repoſuimus *Parianos*. Apud Plinium vocantur *Paricani*, ſed antiqui codices legunt hoc loco *Partani*, pro *Pariani*. Ex Herodoto qui Paricanios populos recenſet, & Plinium & hunc noſtrum corrigere conati ſunt Viri docti. Sed *Pariani*, quod eſt in omnibus veteribus libris, rectum eſt omnino. In tabula Peutingeri & Geographo anonymo Ravennate vocantur *Bariani*. Fieri tamen poteſt, ut cum Paricanis iidem ſint.

l. 42. *Suſiani*, *Pharmacotrophi*] Pro *Suſianis*, quibus hîc nullus eſt locus, repoſuimus *Sugdiani*, ſecuti veſtigia veterum codicum, in quibus erat *Subdiani* aut *Subſiani*. Nam & Σουγδιανοὶ & Σογδιανοὶ Græcis dicuntur. Pro *Pharmacotrophis*, etiam reſcripſimus *Harmatotrophi*, quemadmodum Plinius. Malè quidam *Harmatotropos* corrigunt à vertendis curribus. Ἁρματοτρόφοι ſunt qui curules equos alebant, unde ἁρματοτροφεῖν & ἁρματοτροφία. Quam id uſitatum Scythis, oſtendunt etiam alia eorum nomina, idem ferè ſignificantia, *Hamaxobii*, *Heniochi*, quæ Græci illis indidere.

l. 42. *Bomarei*, *Coamani*, *Rophanes*] Et hæc quoque verba ex Plinio inferſerunt. In omnibus ferè quos vidi codicibus antiquis, ita ſcribitur, *Comari*, *Comani*, *Ropanes*, *Dahæ*. In nonnullis tamen *Coamani*. Scribendum eſt, ut opinor, *Comari*, *Comani*, *Paropaniſii*, *Dahæ*. Iſti Bomarei nuſquam terrarum unquam extitere. Meliores codices Plinii legunt ita uti hîc, *comari*, vel *commori*; unde adparet vulgatam lectionem eſſe falſam. *Comani* verò, quos hîc Comaris vel Chomaris jungit Mela, iidem ſunt atque Κῶμοι Ptolemæi, hos enim ille ſtatim aliis ſubjungit in deſcriptione Bactrianæ, Χόμαροι ὑφ᾽ οὓς Κῶμοι. Uti autem à Sogdiis *Sogdiani*, & Bactriis *Bactriani*, ut ſtatim monuimus, ita quoque à Comis *Comani*. Plinius vocat *Coamanos*, ſed hoc vocabulum à mala forſan manu è Pomponio in Plinium migravit. Vetuſta enim exemplaria habent *Commani*. *è Ropanis.*, quomodo legit optimus codex, fecimus *Paropaniſii*, quod, ut ſpero, nemo reprehendet. Poſſet quoque aliquis hîc legere *Rabannæ*, ſed illi longiùs hinc abſunt.

l. 43. *Super Scythas Scytharumque deſerta, ac ſuper Caſpium ſinum*] Inepta prorſus lectio, & ex qua nullum bonum ſenſum effeceris. Vaticanus codex habet, *ſuper Scytha*. Scripſit Mela, *Super Scythæ*, *Scytharumque deſerta*. *At ſuper Caſpium ſinum Comari*, *Maſſagetæ*, &c. Non autem eſt quod quiſquam miretur *Comaros* vel *Chomaros* hîc denuo recenſeri: ſunt enim diverſi à ſuprà memoratis. Diſtinguunt etiam illos Plinius, & Ptolemæus. Iſti in Bactrianis, hi verò in Sacis erant ſiti. Qui in Sacis Κόμαροι, alii verò Χόμαροι à Ptolemæo appellantur.

l. 46. *Cimmerii*, *Scythæ*, *Heniochi*, *Georgi*] Omnes codices

an-

antiqui legunt, *Cimmerii*, *Ciſſi*, *Antiachæ*, *Georgili.* Scripſit Mela, *Cimmerii*, *Ciſſianti*, *Achæi*, *Georgi.* Eodem penè modo Plinius lib. VI. cap. 13. *Ultra eos plane jam Scythæ*, *Cimmerii*, *Ciſſianti*, *Georgi*, *&* *Amazonum gens.* Ita quoque hunc locum olim jam emendarat frater meus ὁ μακαρίτης Gerardus, in ſuis *ad Valerium Flaccum Notis*, brevi à nobis in lucem edendis.

l. 48. *Corſitæ*, *Phoriſtæ*, *Riphaces*] Profligatiſſima lectio. Conſtanter tamen ita legitur in omnibus, quæ vidi, exemplaribus vetuſtis. Olim tentabam, *Cercetæ*, *Opharitæ*, *Rhiphaes.* *Opharitas* in hoc tractu recenſet Plinius, dictos ab Ophero fluvio. *Cercetæ* noti ſunt ex omnibus. Infrà eos *Cerceticos* vocat. *Rhiphaes* ſunt Ῥιπαιεῖς, iidem qui *Rhiphai.* Attamen vix me contineo, quin ita reſcribam, *Coraxi*, *Pterophoritæ*, *Rhiphaes.* Πτεροφόρος regio nota eſt ex Herodoto & aliis, à lapſu nivium inſtar pinnarum ita nominata. *Corſi* verò corruptum ex Coraxi. Infrà quoque montes Coraxici, in MSS. pleriſque *Corſici* dicuntur, vel *Corxici.* Aliorum ad hunc locum ineptas conjecturas confutare non eſt operæ pretium.

l. 49. *Mardi Antibarani*] Hæc quoque inepta eſt lectio. Libri veteres legunt, *Mathi*, *Antibarani.* Legendum, *Matiani*, *Tibarani.* Vicinæ vero ſibi invicem ſunt hæ gentes, ut conſtat ex Herodoto. Cave autem hos *Matianos* vel *Mantianos* confundas cum aliis ejuſdem nominis populis ſitis in Media, Hyrcania, & alibi: quos enim hic nominat Mela, iidem ſunt atque illi, quos Herodotus, & alii, ad dextram Halyos fluvii recenſent. Malè verò quidam hic *Mardos* tuentur, & contra libros veteres & contra veritatem ipſam, nempe ex Herodoti *Thalia*, Μάκρωσι, καὶ Μοσυνοικοῖσι, καὶ Μάρδοισι τετρακόσια τάλαντα προσετέτακτο. Sed nulli illic terrarum unquam fuere *Mardi.* Notant Viri docti in aliis codicibus ſcribi Μάρσυσι. Lego Μαρσί. Mares populus vicinus Moſynœcis. Stephanus, Μάρες ἔθνος προσεχὲς Μοσυνοίκοις. Meminit eorum alibi ipſe etiam Herodotus.

l. 50. *Et notiora jam nomina Medi*] Ex veteribus libris repoſuimus *Amardi.* Agemus verò de his infrà.

l. 51. *Murrani*, *Vezeti*, *Cappadoces*, *Gallogræci*] Ita habent codices nonnulli. In aliis verò libris manu exaratis hoc modo locus hic concipitur, *Mirorani*, *Vargeti*, *Cappadoces*, *Græci.* *Muriani* poſſint dicti videri à portione quadam Armeniæ minoris, quam Μουριανὴν vocat Ptolemæus. Sed *Muriane* illa longiùs abeſt à Ponto Euxino, & à ſerie gentium, quas hic recenſet. Præterea cùm inquiat ſe notiora hic nomina recenſere, potiùs adducor ut credam ita eum ſcripſiſſe, *Mariandyni*, *Veneti*, *Cappadoces*, *Gallogræci.* Mariandynos & alii cum Henetis nominant. Non verò rectè quidam *Henetos* ubique reponunt pro *Venetis*; utrunque enim dixere Veteres.

l. 54.

l. 54. *Eadem gentes interiora litora tenent*] Mirum quantum locus hic exercuit Viros eruditos, quámque hìc omnia turbarunt, ut ſenſum aliquem efficerent. Et tamen ſi ordinem ſeriemque Melæ adtendiſſent, non tantos de tantilla re fluctus commoviſſent. Poſſit alicui videri legendum hic eſſe, *anteriora litora*. Verùm conſideremus modum, quem tenuit Mela in deſcribenda Aſia. Poſtquam Indos, Seras, & Scythas, qui totum Aſiæ tractum orientalem poſſident, nominavit, auſtralem oram deſcribit, in eaque deſcribit Arianos, Arios, Gedroſos, Perſas, Arabas & Æthiopas. Tranſit dein ad partem borealem, & ad reliquam Scythiæ partem, genteſque aliquot Scythicas, iiſque vicinas enumerat. Ab his dein tranſit ad illos populos, quos interiora Aſiæ habitare inquit, quique Scythicis ſubtenduntur, eorumque explicat nomina, à Sogdianis & Bactris, uſque ad Helleſpontum ferè. Ultimam dein facit ſeriem ex iis gentibus, quæ ab Indi ſuperioribus partibus, uſque ad mare Ægeum & Mediterraneum extenduntur. Has quoque gentes interiora Aſiæ occupare ait, inferiores quidem ſupra memoratis, ſuperiores verò illis quas primo ordine recenſuit, illis nempe qui auſtrale latus Aſiæ claudunt. Ex his adparet, non hìc eſſe legendum, *anteriora litora*, jam enim primo ordine oram litoralem abſolvit; ſed verò, *interiora & litora*. Ait enim gentes illas ſuprà memoratas Meridiem verſus, Arianos nempe & Gedroſos, tam vaſtas eſſe, ut non litora & oras tantùm occupent, ſed etiam interiora terrarum teneant.

l. 55. *Super hunc Parthi, Aſſyrii & Babylonii*] Peſſimè de hoc loco Melæ meriti ſunt & Pintianus, & omnes alii Interpretes. Clamant illi manifeſtè falſum eſſe Babylonios ſitos eſſe ſupra ſinum Arabicum, cùm ſupra ſinum ſint Perſicum. Sed profectò ipſi & in hoc, & in ſequentibus falluntur. Accurata eſt & valde Geographica apud Auctorem noſtrum hæc Aſiæ deſcriptio, verùm ipſi meras offudere tenebras. Reducenda eſt omnino vetus lectio, quam omnes veteres præ ſe ferunt codices: *Super hunc ſunt Parthi & Aſſyrii: ſuper illum alterum Babylonii, & ſuper Æthiopas, Ægyptii. Ripis Nili amnis & mari proxima iidem Ægyptii.* Primò hìc notandum *ſuper*, ſimiliter atque à Græcis τὸ ὑπὲρ, accipi de loco Septentrionem verſus. Ait itaque ſuper ſinum Perſicum eſſe Parthos & Aſſyrios; ſuper ſinum Arabicum, Babylonios; ſuper Æthiopas verò, Ægyptios. Rectè verò dicit Babylonios eſſe ſuper ſinum Arabicum, non ſuper Perſicum. Nam ſi fines Babyloniorum in parte, quæ adverſa eſt pelagi oſtio, ſunt conſtituendi, ut ipſe infrà ait, neceſſariò ſequitur illos eſſe ante ſinum Perſicum, non ſuper. Sed rectè dicuntur eſſe ſuper ſinum Arabicum Septentrionem verſus: Arabes enim non hìc locum habere poſſunt, ſuprà enim jam

illos memoravit, cùm inquit eos ambire ſinum Arabicum. *Super* vero Pomponio, & aliis dicuntur paſſim, non illi qui litora tenent, verùm iſti qui interiores colunt terras, ſive Septentrionem, ſive Meridiem verſus. Utroque etiam modo τὸ ὑπὲρ accipi à Dionyſio annotavit Euſtathius. Nempe quia altiores & ſublimiores exiſtimabant orbis partes boreales, ideo etiam ſuperas vocabant. Ariſtoteles tamen, & alii, in contraria fuere opinione & hanc orbis partem oppoſita auſtrali depreſſiorem eſſe credebant; ſed hujus Philoſophi verba aliàs explicabimus. Longè autem diverſa eſt ratio quamobrem provinciæ quædam in *ſuperiores* & *inferiores* diviſæ fuerunt. Operæ pretium eſt hoc paucis indicare, quia Viri docti ridiculas admodum rationes proferunt, quamobrem Germania, Pannonia, Mœſia, aliæque provinciæ in *ſuperiorem* & *inferiorem* dividebantur. Nimirum hæc eſt vera iſtius appellationis cauſa. Fluminum partes *ſuperiores* dicuntur eæ, quæ magis vicinæ ſunt fontibus; *inferiores* magis vicinæ mari. Provinciæ itaque fluviis adſitæ, ut Rheno Germaniæ; Danubio Rhætiæ, Pannoniæ, Mœſiæ; Nilo Ægyptus; ſi in partes dividerentur, ſemper ea provincia, quæ fontibus fluminis eſſet propior, *ſuperior* dicebatur; ſequens verò, oſtiiſque fluvii & mari vicinior, inferior. Partes iſtas *ſuperiores* & *mediterraneas* Græci ſimiliter vocant τὰ ἄνω, *maritimas* vero τὰ κάτω. Verum hæc obiter. Redeamus ad Melam.

l. 62. *Extra autem Lycia & Pamphylia*] Codices aliquot (recentiores tamen) legunt *Lydia*. Fruſtra, *Lydos* enim jam ſuprà retulit. Verùm inverſum hîc eſſe ordinem Geographicum notant Interpretes: Lycia enim ſequitur Pamphyliam. Attamen copula iſta conjunctiva his tantùm duobus interpoſita, oſtendit illum voluiſſe has duas ſimul appellare gentes, uti & multi faciunt alii, Lyciamque tanquam potiorem priùs nominaſſe. Imò verò ipſi errant qui Melam hic reprehendunt: Pamphyliæ enim ora litoralis olim Lyciæ fuit adtributa. Hinc Stephanus aliam etiam Lyciam facit, quam diſtinguit ab altera, Ἐϛι καὶ Λυκία ἡ πρὸς Κιλικίαν, ἧς ἦρχε Σαρπηδών. Errat tamen Stephanus, eadem enim erat, ut fuſiùs infrà docebimus, ubi de Lycia agemus.

In Cap. III.

l. 4. *Ora ejus forma litorum à Tanai ad Helleſpontum*] Ita conſtanter omnes manu exarati libri. *Tò ora ejus*, gloſſema eſſe exiſtimabat Vir optimus Andreas Schottus. Sed multò acutius Pintianus, qui ſequentia duo vocabula gloſſam redolere exiſtimabat. Hujus opinioni & alii accedunt, præſertim cùm in

eadem

eadem periodo mox ſequatur, *contrariis litoribus.* Sed profectò non tam ſiccus eſt ubique Pomponius noſter, ut nullum in eo verbum redundet. Præterea multis locis differentiam facit inter *oram* & *litus.* Vel ex ipſa Præfatione, cùm inquit ſe *oras* & *litora* deſcripturum, ſatis adparet *oræ* vocabulum multo apud eum latiùs patere, quàm *litoris.* *Litus* namque propriè rectum aliquem videtur ſignificare tractum, & apud hunc & apud alios: *ora* verò tractum univerſum maritimum, qui ex variis conſtat litoribus. Græci ſimiliter diſtinguunt inter ἀκτὴν & αἰγιαλόν. Quod autem mox *litoris* vocabulum in eadem occurrat periodo, non magis quenquam offendere debet, quam quod Virgilius *litora litoribus contraria* dixerit. Idem enim ait hic noſter. Totus itaque locus ex fide veterum exemplarium ita eſt emendandus: *Ora ejus forma litorum à Tanai ad Helleſpontum, quà ripa eſt dicti amnis, quà flexum paludis ad Pontum redigit, quà Propontidi & Helleſponto latere adjacet, contrariis litoribus Aſiæ non oppoſita modò, verùm etiam ſimilis eſt.* Quid manifeſtius, magiſque perſpicuum hac lectione? Miror tamen omnes Interpretes locum hunc tam miſerè vexaſſe, tam multa vocabula auferendo, aliaque viciſſim addendo, idque contra omnium veterum exemplarium fidem.

l. 10. *Totidemque ſe in altum magnis frontibus evehit*] In Vaticano erat *fluctibus*, uti quoque alii nonnulli veteres libri. Verùm illis omnibus inſignior eſt noſter codex, & hoc & aliis in locis, licet antiquitate neutiquam comparandus Vaticano. Ille, quam dedimus, lectionem exhibet.

l. 20. *A Tanai media fermè Pontici lateris*] Et hunc quoque locum non rectè tractarunt Viri eruditi. Veteres libri *Ad Tanain* legunt. Scribe: *Gentium prima eſt Scythia, alia quàm dicta eſt, à Tanai in media fermè Pontici lateris. Hinc in Ægæi partem pertinens Thracia. Huic Macedonia adjungitur.* In libris enim ſcriptis *pertinens* ſcribitur, non *continens*, ut vulgò.

l. 27. *Hæc in Occidentem, denique etiam ad Septentrionem*] Repoſuimus, *diuque etiam ad Septentrionem*, auctoritate omnium quos vidimus codicum, ipſaque id poſtulante ratione. Poſtrema quoque hujus capitis verba, *Hæc de Europa*, delevimus, cùm abſint in omnibus melioribus libris.

In Cap. IV.

l. 3. *Quia nec uſquam Aſiæ, & non totius hujus litoribus obtenditur*] Atqui cùm ipſe inquiat Africam Nilo terminari ab Aſia, quî fieri poteſt, ut nuſquam Aſiæ obtendatur? Lepida ſanè ſunt quæ hic annotavit optimus Vir Andreas Schottus. Inquit enim, *Si lineam à Nilo in Septentrionem ducas, nuſquam Aſiæ lito-*

litora attinges, Europæ tamen quædam. Hæc ſanè nemo intelligat. Nihil certius quàm locum hunc eſſe corruptum. Manu exarati libri legunt, *quia nec uſquam Aſia eſt*. Alii, *quia nec uſquam eſt Aſia veluti*. Vaticanus, *quia nec uſquam Aſia eſt*. Hæc omnia non ſunt nauci. Ita ſcripſit Mela, *quia nec uſque Aſia, & non totis hujus litoribus obtenditur. Uſque* hic eſt ſemper, uti ſæpe apud optimos Linguæ Latinæ Scriptores. Hoc vocabulum non intellectum tot gloſſematis viam ſtravit. Pro *totius* etiam repoſuimus *totis*. Ita libri veteres.

l. 5. *Et quà ad fluvium adtingit latiſſima*] Legendum forſan, *quoad fluvium attingit. Quaad* Veteres dixere pro *quoad*. Adfirmat Victorius ſe in antiquiſſimo Varronis codice paſſim ita ſcriptum reperiſſe. Attamen hoc loco nihil mutandum videtur, nam rectum eſt *adtingere ad aliquid*. Paulo inferiùs libri plerique antiqui habent, *peragratiſque omnibus quæ in mare attingunt:* ſic *viſere ad aliquem, adire ad aliquem*. Plura alibi exempla congeſſimus.

l. 7. *Faſtigatque ſe molliter*] Cùm omnes antiqui codices legant, *faſtigatque ſe molliter*, idque jam alii monuerint, neſcio quid mentis fuerit poſtremis Melæ Editoribus, ut hoc vocabulum mutarint. Nempe putarunt illi hoc verbum eſſe à nomine *faſtigium*, ac proinde dicendum *faſtigiare*. Verùm errant. Paſſim ubi iſtud verbum ſcriptum occurrit, ſi quis antiquiores conſulat codices, *faſtigare* ſcriptum inveniet. Nempe ut à *lite* eſt *litigo*, atque inde *litigium*; a *veſtigo veſtigium*; à *contago contagium*, ita quoque à *faſtus*, *faſtigo*, atque inde *faſtigium*. Alterum verò non eſt Latinum. Atque hæc ſemel dicta ſufficiant, quoniam vocabulum iſtud cùm alibi, tum in hoc quoque Auctore ſæpe ab Interpretibus mutatum.

l. 11. *Arenis ſterilibus obducta*] Ita quoque poſtremo Operis ſui capite, ita etiam Cicero alicubi loquitur. Statim pòſt lege ex melioribus libris, *aut ob ſitim cæli terrarumque deſerta ſunt*. Non *ſitum*. Saluſtius, *Cælo terraque penuria aquarum*. Nempe aut nunquam aut rariſſimè pluit in Africa. Sic & Curtius de Libya prope Ammonis oraculum, *terra cæloque aquarum penuria eſt*. In hac Africæ deſcriptione ſecutus eſt in multis Saluſtium Mela, uti infrà videbimus.

l. 17. *In ea parte quæ Libyco adjacet*] Ita repoſuimus ex libris melioribus, cùm antea legeretur, *Ab ea parte*. Paulò poſt legunt libri, *dein cui totius regionis vocabulo cognomen inditum eſt*. Sequentia verò verba ita lege, *ſed Mauri & in Atlanticum pelagus expoſiti*.

l. 18. *Provincia, quam Cyrenas vocant*] Ita Plinius, ita Ptolemæus, ita innumeri alii, non urbem tantùm, ſed & totam provinciam *Cyrenas*, & *Cyrenen* vocant. Errat itaque Salmaſius cùm apud Stephanum legit, "Αμπελος πόλις ἐν τῇ Κυρηναίᾳ,

cùm

cùm proba ſit lectio vulgata, ἐν Κυρήνῃ. Ipſe etiam Stephanus alibi *Cyrenen* pro Cyrenaica accipit.

l. 25. *Libyes Ægypti ſunt*] Legendum, *Libyægyptii ſunt*, *&* *Leucoæthiopes*, uti alii.

l. 26. *Et natio frequens multiplexque Gætuli*] Nam non hîc tantùm, ſed & in interiori Numidia, & alibi ad Atlanticum Oceanum deſcribuntur *Gætuli*, quos etiam infrà recenſet Mela. Hinc Tertulliano *contra Judæos* cap. 7. memorantur *Gætulorum varietates*, *&* *Maurorum multi fines*, *Hiſpaniarum omnes termini*, &c. Ineptè hæc interpretatur Vir doctus de pantherina pelle, cui aſſimilatur Libya. Æquè ineptum quòd *inculti* legat, pro *multi*. *Maurorum multos fines* ideo dicit, quoniam ſæpe mutati ſunt Maurorum termini, uti infrà docebimus.

l. 29. *Poſt Augilas & Troglodytas*] Hæc omnia ex Herodoto. Agemus verò de ſingulis his gentibus infrà. Pro *Troglodytis* verò omnes libri veteres legunt *Trogodytæ*. Ita quoque in ſuis Strabonis codicibus reperiſſe ſe teſtatur Pintianus. Utrumque rectum eſt, Τρωγοδύται & Τρωγλοδύται: nam τρῶγας Heſychius interpretatur, τρώγλας. Errat verò Salmaſius cùm putat illos dixiſſe τρώγη, & τρώγλη; prius enim illud non eſt Græcum. Sed credidit Heſychii τρῶγας eſſe à recto caſu τρώγη, cùm ſit à τρὼξ, τρῶγος. Hinc ἀμφίτρωξ πέτρα Euripidi *Cyclope*,

Ἄνω δ' ἐπ' ὄχθον εἶμι, καίπερ ὢν τυφλὸς,
Δι' ἀμφιτρῶγος τῆς δε προσβαίνων ποδί.

Ita vetus codex Florentinus, non ut vulgò δι' ἀμφιτρῆτης, quod ferri hoc loco non poteſt. Attamen neque manuſcripti lectio ſatis hoc loco placet. Omnino exiſtimo ſcripſiſſe Euripidem δι' ἀμφιτρῆτος, non enim utrinque exeſam, ſed utrinque perforatam fuiſſe iſtam petram voluit dicere Euripides, neque enim aliàs pervia fuiſſet.

l. 31. *Intra, ſi credere libet*] Ita lege, non *ultra* cum Pintiano. Intra hîc eſt interius, & remotius à litore, ut ſemper. Statim poſtea *Blemyes* reſcripſimus ex Vaticano & aliis veteribus. Nunquam niſi vitiosè *Blemmyæ* vel *Blemyæ* vocantur.

l. *Peragratiſque omnibus quæ in mare adtingunt*] Ita omnes veteres libri, etiam Vaticanus. De hac loquendi formula nonnihil ſuperiùs diximus.

In

In Cap. V.

DE MAURITANIA.

l. 4. *Primæ partes; illa Europa; hæ Africa*] Legendum eſt; *Primæ partes, illa Europa, hac Africa.* Ita optimus noſter codex, aliique nonnulli.

l. 6. *Græci Ampeluſiam, Afri aliter*] Valde errat Vir quidam doctus, qui *Soloenta* vel *Syloenta* ex Herodoto hîc locum habere putat. Abeſt illud hinc quàm longiſſimè. Sed quod *Ampeluſiam* Græci vocavere, id Κώτης Afri appellarunt. Egimus verò de hoc promuntorio alibi. *Cota* eſt Plinio. Reddas quoque illi hoc vocabulum lib. XXXII. cap. 2. *Xiphiam roſtro mucronato eſſe: ab hoc naves perfoſſas mergi in Oceano; ad locum Mauritaniæ qui Cota vocetur.* Notandum verò ita vocari, & promuntorium, & ipſum ſinum. Alibi Plinius libro nempe XIX. cap. 4. ſimpliciter *æſtuarium* vocat, non addito nomine.

l. 11. *Parma elephantino tergore exſecto*] Et hic quoque locus mirificè Viros doctos exercuit. Salmaſius in *Plinianis* legit, *elephantino tergore texto.* Sed profecto quis unquam elephantorum tergora texi audivit? Aliter quoque tentat hunc locum corrigere, ita nempe, *elephantino tergore tecta.* Et hoc malè. Parma Antæi non erat elephantino tergore tecta, ſed ipſum tergus erat parma. Proba eſt itaque lectio meliorum hujus Auctoris codicum, *Parma elephantino tergore exſecta, ingens,* &c. Cui nota eſt duritia tergoris elephantini, & hoc quoque novit, illud non egere aut ligneo aut alio quopiam firmamento, cui inducatur. Verum id eſſe manifeſtè adparet ex Iſidoro, qui lib. XVIII. cap. 12. *Cetram* interpretatur, *ſcutum loreum ſine ligno, quo utuntur Afri & Mauri.* Hodie etiamnum Mauri & Gineti Hiſpanici ſcuta ſibi ex bubalinis conficiunt pellibus, abſque ullo ligno, quæ *adargas* vocant; Æthiopes ex hippopotamorum coriis. Etiam illa ictibus quibusvis reſiſtunt. Neutra tamen robore comparari poſſunt cum elephantinis tergoribus, quæ quodcunque etiam tormentum minus poſſint eludere, utpote quæ palmum minorem craſſitudine ſua ſæpe excedant. Rectè itaque Plinius lib. XI. cap. 39. Elephantorum *quoque tergora impenetrabiles cetras habent*: ipſum enim tergus eſt cetra. Strabo de Maurorum peditibus, τὰς τῶν ἐλεφάντων δορὰς ὡς ἀσπίδας περιβάλλονται. Salmaſius tamen etiam hunc Plinii locum vitioſum putat. Verùm ita ut dixi interpretandus eſt: tergora enim elephantorum habent cetras, quia ex iis cetræ exſcinduntur. Nihil clarius.

l. 12. *Et ob magnitudinem nulli nunc uſuro*] Manu exarati libri aliquot legunt, *& ob magnitudinem nulli nunc habilis.* Paulò

post,

Google

poſt, *Ut inde eximie colunt.* Quomodo probatiſſimi quoque loquuntur Auctores. Mox vero, *addit fama nomini fabulam.* Alia exemplaria legunt *nominis.* Apta hæc eſt materia, de qua inter ſe diſceptent magiſtelli.

l. 22. *Summotaſque vaſtius terras*] Vaticanus codex legit hoc loco *latius*, non *vaſtius*, verùm illud ſuprà ſcriptum à ſciolo, ut opinor, quem offendebat alterius iſtius vocabuli repetitio.

l. 29. *Ob numerum ſeptem, ob ſimilitudinem fratres nuncupantur*] Ita repoſuimus auctoribus libris antiquis. Mirum autem alicui videri poſſit quare ἑπταδέλφους iſtos montes non ſimul nominet cum Abyla. Sanè nullum vaſtum ſpatium, quale hic Mela deſcribit, intercedit inter iſta juga, ſed verò ſibi invicem junguntur. Plinius lib. v. cap. 1. de Tingitana: *Ipſa provincia ab Oriente montoſa, fert elephantos in Abyla quoque monte, & quos ſeptem fratres à ſimili altitudine appellant: freto imminent hi, juncti Abylæ.* Plana eſt hæc lectio, & omnium vetuſtorum codicum auctoritate firmata. Ita præterea legit Solinus, cap. 25. cum ait quod provincia Tingitana *exſurgit montibus ſeptem, qui à ſimilitudine fratres appellati, freto imminent. Hi montes elephantis frequentiſſimi*, &c. Aliter tamen, & multis verbis, lectionem hanc oppugnat Salmaſius, & Solinum more ſuo ineptire ait, quod illam ſecutus ſit. Itaque hoc modo ex vitioſo codice locum illum refingit: *Ipſa provincia ab Oriente montuoſa, fert elephantos in Abyla quoque; ex quo ſeptem fratres à ſimili altitudine freto imminent:* ſed *montuoſa* pro *montoſa*, non eſt Latinum. Quod autem iſta Plinii verba, *in Abyla quoque*, referat non ad elephantos, ſed ad præcedentia; & voluiſſe dicere Mauritaniam in Abyla monte eſſe montoſam, planè eſt alienum ab omni ratione. Quis Plinium ita loquentem ferat? Ineptum denique eſt dicere montes iſtos procedere ex Abyla, & ſimul dicere junctos eſſe Abylæ. Nempe elephantos ex his montibus in alios longiùs ſitos pellere voluit, in Phocram ſcilicet. Sed non tantùm in illo monte, verùm etiam per totam Tingitanam provinciam elephantorum greges diſperſi fuere. Ipſe Plinius, ad Salam oppidum & flumen, deſcribit ſolitudines elephantis refertiſſimas. Adſcribam autem & alterum locum Plinii, unde manifeſtum fiet nihil quidquam in ſuprà citato Plinii loco eſſe mutandum, oramque illam, ex qua elephantos ejicere conatus eſt Salmaſius, olim elephantos tuliſſe. Lib. VIII. cap. 1. de elephantis: *Auctores ſunt, in Mauritaniæ ſaltibus ad quendam amnem, cui nomen eſt Valo, niteſcente luna nova, greges eorum deſcendere: ibique ſe purificantes ſolenniter aqua circumſpergi, atque ita ſalutato ſidere in ſilvas reverti, vitulorum fatigatos præ ſe ferentes.* Nemo, ut opinor, hanc lectionem in dubium vocabit, quamvis *Anulo* amnis iſte vocetur in aliis Plinii codicibus. Optimus verò

verò Sereniſſimæ Reginæ liber legit *Aulo*. Proculdubio ſcripſit Plinius *Valo* aut *Valon*. Amnis iſtius meminit Ptolemæus, egrediturque ex ipſis Septem fratribus. Quin etiam unum ex iſtis Septem fratribus, illum nempe qui maximè freto imminet, ab elephantis nomen traxiſſe exiſtimo: Ἐλέφαντα enim illum vocat Strabo. Nullius autem ponderis eſt, ſi quis objiciat, hodie nullos illic vagari elephantas, cùm neque cetera Mauritania ullos hodie ferat. Sanè Strabo lib. III. montem Abylæ πολύθηρον καὶ μεγαλόδενδρον appellat. Crebros quoque olim hic fuiſſe leones prodit Flavius Philoſtratus lib. V. cap. I. Εὐρώπης καὶ Λιβύης ἄκραι σταδίων ἑξήκοντα πορθμὸν ἀπέχουσαι, τὸν Ὠκεανὸν ἐς τὰ ἔσω πελάγη φέρουσι· καὶ τὴν μὲν τῆς Λιβύης ἄκραν, ὄνομα δὲ αὐτῇ Ἄβιννα, λέοντες ὑπερνέμονται περὶ τὰς ὀφρῦς τῶν ὀρῶν, ἃ εἴσω ὑπερφαίνεται, ξυνάπτουσαν πρὸς Γαιτούλους καὶ Τίγγας. Montes iſti hoc tempore confertim ab hominibus inhabitantur, olim verò propter elephantorum, leonum, aliarumque ferarum copiam, credo factum eſſe ut Græci *Abinnam* interpretati ſint Κυνηγετικήν. Aliud tamen ſignificat *Abinna* vel *Abila*, ut oſtenſum Bocharto, quem vide.

l. 30. *Tamuada*] Omnes libri veteres legunt, *Tumuada*. Sed vera lectio eſt *Tamuda*. Ita Plinius. Apud Ptolemæum pro Θαλοῦδα legendum eſt Θαμοῦδα.

l. 31. *Ruſicada & Siga parvæ urbes*] Vaticanus *Ruſica*. Neutrum benè. Verum hujus loci nomen eſt Ruſadir; Ptolemæo Ῥυσάδιρον. Et ita quoque Plinius in antiquis Sereniſſimæ Reginæ membranis. Reprehendit autem hoc loco ordinem Melæ Pintianus, & putat Mulucham flumen, ante Portum magnum, & Sigam, nominari debuiſſe. Sed valde errat: Mulucha enim, quem hîc noſter Mela aliique terminum faciunt regnorum Bocchi Jugurthæque, non is eſt, quem Μολοχὰθ vocat Strabo & Ptolemæus, ſed alter fluvius, quem Χυλιμὰθ vocat Ptolemæus corruptè, cùm ita apud illum legendum ſit, Πόρτος Μάγνος Μυλυχὰθ ποτ. ἐκβ. Κουίζα Κολωνία. Verum id eſſe adparet ex Plinio, qui Mulucha flumen ſimiliter inter Portum magnum & Quizam oppidum collocat. Alter autem iſte Strabonis & Ptolemæi Μολοχὰθ longè hinc aberat. Totus fluebat in regno Bogudis. Reducenda eſt itaque apud Plinium vetus lectio, quam mirum in modum corrupit Pintianus: *Rhyſadir oppidum & portus, Malvæ fluvius navigabilis, Siga oppidum ex adverſo Malacæ in Hiſpania ſita Siphacis Regia, alterius jam Mauritaniæ. Namque diu Regum nomina obtinuere, ut Bogudiana appellaretur extima, itemque Bocchi quæ nunc Cæſarienſis. Ab ea Portus Magnus à ſpatio adpellatus, civium Romanorum oppidum. Amnis Mulucha Bocchi Maſæſylorumque finis.* Nihil hîc eſt quod quenquam morari vel offendere poſſit. A Siga inquit incipere Mauritaniam Cæſarienſem, eamque diu non alio cognitam fuiſſe no-

nomine, quàm Regni Bocchi. Alteram autem Mauritaniam Tingitanam, dictam fuiſſe *Bogudianam*, quamdiu rerum in ea potiretur Bogud. Illo enim pulſo a Boccho, tum demum Tingitanæ Provinciæ nomen obtinuit. Verùm quia video Viros magnos valde erraſſe in limitibus harum terrarum, nec ſciviſſe cujusnam regionis Reges fuerint Jugurtha & Bocchus, operæ pretium eſt hoc paucis indicare. Numidia itaque quando Jugurthæ parebat, non ad Ampſagam, uti poſtea, verùm ad Mulucham amnem ad Occaſum extendebatur. *Mulucha* autem hic accipiendus non de Μολοχὰθ Strabonis & Ptolemæi, verùm de illo amne, quem perperam *Chylemath* vocant, ut jam oſtendimus. Quidquid ultra iſtud flumen ad Oceanum uſque ſupererat, id Mauri & Maſæſyli obtinebant. Mauri verò una gens, unuſque illis rex præerat Bocchus Jugurthæ gener. Victo autem Jugurtha, Romani Mauris illam Numidiæ partem addiderunt, quæ eſt ab Ampſaga uſque ad Mulucham; Mauritaniamque vocarunt quidquid eſt ab Ampſaga uſque ad Malvam fluvium. Poſt Bocchum in plura regna diviſa eſt Mauritania: Juba enim obtinuit totam, ut videtur, Mauretaniam Numidicam, ab Ampſaga ad Mulucham: Bocchus alter, Mauretaniam propriè dictam, à Mulucha uſque Malvam fluvium: Bogud vero reliquam partem à Malva uſque Oceanum. Verùm hic poſtremus poſtquam regno pulſus eſt à Boccho, tum demum regio illa deſiit *Bogudiana* appellari. Tandem verò Juba gratiâ Auguſti omnes nactus eſt Mauritanias, & illam Bocchi, & alteram Bogudis; præter iſtam, quam jam poſſidebat, Numidicam, quæ poſtea *Sitifenſis* dicta eſt. Ac tum demum Mauritaniæ Cæſarienſis ac Tingitanæ audita ſunt nomina, ſub Cajo & Claudio Cæſaribus. Atque hæc quidem non parum luminis hiſtoriæ allatura, paucis monere operæ pretium nobis viſum eſt.

l. 33. *Nunc gentium, olim regnorum quoque terminus*] Hæc eſt omnium veterum codicum lectio, quam inepti quidam homines mutaverant. Mulucha flumen olim terminus erat Regum Bocchi Jugurthæque; nunc verò gentium tantùm, Maurorum nempe & Numidarum: nam Pomponii ævo jam Juba obierat. Itaque per Equites Romanos utraque illa Provincia adminiſtrabatur.

In Cap. VI.

DE NUMIDIA.

l. 1. *Ab eo Numidia ad ripas expoſita fluminis Ampſaga*] Utramque ripam Ampſagæ poſſidebant Numidæ: nam Cirtam quo-

 que

que Numidiæ tribuit. Mirum alicui videri poſſit, quòd ubi Plinius Numidiæ principium facit, ibi terminum ſtatuat Pomponius. Sed ejus rei ratio ex iis, quæ diximus, ſatis eſt manifeſta. Nempe non meminit illius Numidiæ, quam hîc deſcribit Mela, quæ eſt à Mulucha ad Ampſagam flumen, illam enim ſub Mauritaniæ Cæſarienſis nomine comprehendit. Sed tantùm Numidiæ novæ facit mentionem, cujus viciſſim non meminit Mela: illam enim ſub Africæ propriè dictæ nomine comprehendit hic noſter Auctor. Prætermittendum verò hîc non eſt, locum hunc Melæ ſic concipi in nonnullis codicibus, *Ab eo Numidia à Græcis appellata Μεταγωνῖτις, ad ripas expoſita fluminis Ampſagæ.* Verùm ex Plinio hæc ſunt addita, qui ait Numidiam à Græcis *Metagonitin* vocatam. Perperam tamen, cùm nemo Græcorum ita Numidiam vocarit. Sed quia Pomponius Metagonium promuntorium infrà recenſet in illa Africæ parte ubi Numidia nova ſita eſt, & quod Metagonitas gentem Numidicam eſſe legiſſet, Metagonitin verò eorum regionem; ideo, ut exiſtimo, putavit Metagonitin eſſe Numidiam. Sed verò eum erraſſe, ſtatim oſtendemus, cùm de Metagonio agemus promuntorio.

l. 4. *Cirta procul à mari, nunc Sittianorum Colonia*] Pintianus legit, *Cirta Colonia procul à mari, cognomine Sittianorum:* additque non deductam fuiſſe à Sittianis, ſed ab illis cognomen accepiſſe. Verùm errat. Deducti ſunt eò illi, qui cum P. Sittio in bello contra Jubam Cæſari adjumento fuerunt: meliorem enim portionem Regni Maſiniſſæ dono à Cæſare accepit Sittius; is verò eam inter milites diviſit, ut conſtat ex Appiano lib. IV. *de Bell. Civ.* Vide quoque Dionem lib. XLIII.

l. 5. *Quondam regia domus Jubæ & Syphacis, cùm foret opulentiſſima*] Vaticanus aliique omnes notæ melioris libri ita legunt, *Quondam regum domus, & cùm Syphacis foret opulentiſſima.* Offendit nonnullos quòd cùm Cirtam regum vocarit domum, unum tantùm nominarit Syphacem, itaque etiam Jubæ nomen hic inſerendum eſſe arbitrati ſunt. Quamvis non indoctus fuit iſtius gloſſematis auctor, erravit tamen: ita enim ſcripſerat Mela, *Quondam Regum domus: ſed cùm Syphacis foret opulentiſſima.* Urbs enim hæc ſub Syphace maximè opulenta & illuſtris fuit: poſtea crebris bellis vaſtata multum de ſplendore ſuo amiſit. Non rectè verò locum hunc emendat Vir eximius Cl. Salmaſius in ſuis *ad Solinum Commentariis:* ſic enim legit, *Quondam Regum domus: Siga cùm Syphacis foret opulentiſſima*: nam nec Jubæ nec Syphacis unquam hic inquit fuiſſe regiam, ſed Maſiniſſæ & ſucceſſorum. Sed profectò quot hîc verba, totidem quoque hîc committit errores: Siga enim nullum hîc locum habere poteſt; illam enim jam ſuperiùs recenſuit in Mauritania abeſt-

abeſtque à Cirta quàm longiſſimè. Deinde quòd ait Cirtam non fuiſſe Regiam Jubæ, & in hoc quoque errat. Appianus lib. 11. *Bellorum Civilium*, Κίρτα ἡ βασίλειον ἦν Ἰόβα. Nec tantùm hujus Jubæ, verùm etiam alterius hanc fuiſſe Regiam teſtantur Hiſtorici. Fallitur etiam cùm negat eam Syphacis fuiſſe Regiam. Livius lib. xxx. *Cirtha caput regni Syphacis erat.* Vel ſola Sophonisba vix patitur ut quiſquam ignoret Regiam Syphacis Cirtæ fuiſſe. Verùm exiſtimat Salmaſius, unam tantùm habuiſſe regiam urbem ſingulos Numidiæ & Mauritaniæ reges; cùm itaque legiſſet Syphacis Regiam eſſe Sigam oppidum, fieri non poſſe credidit, ut & Cirta ejus eſſet βασίλειον. Perperam tamen. Syphacis urbs regia in Mauritania, cujus erat rex, fuit Siga oppidum. In illa verò Numidiæ parte, quam occuparat, aliud habebat βασίλειον, & quidem altero illo Sigenſi multo illuſtrius, nempe Cirtam: unumquodque enim regnum ſuam habet urbem regiam. Ita Juba tres memoratur habuiſſe urbes regias, Cirtam, Cæſaream & Sigam.

l. 7. *Iol ad mare, aliquando ignobilis, nunc quia Jubæ Regia fuit*] A medio Numidiæ litore incipit, attamen & hic, & alibi, valde accuratè ordinem ſervat. Quamvis autem ignobile oppidum vocat Iol antequam Jubæ eſſet Regia, non ideo tamen ignotum omnino fuit. Antiquiſſimum enim eſſe patet ex Scylace, qui ejus meminit. Procopius ſanè de hac inquit; κεῖται δὲ ἐπὶ θαλάσσῃ μεγάλῃ τε καὶ πολυάνθρωπος ἐκ παλαιοῦ οὖσα. Bocchi hìc fuiſſe Regiam inquit Solinus: *Cæſarienſi Colonia Cæſarea ineſt à D. Claudio deducta. Bocchi prius Regia, poſtmodum Jubæ, indulgentia Populi Romani, dono data.* Multa hìc reprehendit Salmaſius. Sed nihil benè: nam quòd ait non Cæſaream dono datam eſſe Jubæ, ſed totam Cæſareenſem, nonne hoc idem eſt? Si totam Cæſareenſem dedit Auguſtus, utique etiam Cæſaream ipſam. Verùm & quale eſt iſtud quod ſequitur, non dono datam fuiſſe à Populo Romano, verùm ab Auguſto. Sed neque rectè negat Bocchi hìc fuiſſe Regiam: nam ſi hæc non fuit Bocchi Regia, velim ſcire quænam alia urbs eſſe potuerit. Siga quidem ſuperioris Bocchi & aliorum regum Mauritaniæ fuit Regia, ſed illa nihil ad hunc Bocchum; qui in illa Numidia, quæ inter Ampſagam & Mulucham amnes ſita eſt, quæque poſtea Mauritaniæ Cæſarienſi eſt attributa, regnum tenuit. Siga præterea non in hujus Bocchi, ſed verò in Bogudis erat regno. Omnino itaque verum Iol, quæ poſtea *Cæſarea* dicta eſt, ante Jubam, fuiſſe Bocchi Regiam. Nam & hoc quoque argumentum, quod poſtea addit, nullius eſt pretii, Melam non appellaturum fuiſſe hoc oppidum ignobile, ſi Bocchi exſtitiſſet Regia: Mela enim etiam Sigam, quæ tot annis præcipua omnium Maurorum fuit Regia, vocat parvam urbem. Tædet me iſtis minutiis immorari.

l. 10. *Cartenna & Arſenaria ſunt oppida*] Codices veteres omnes quotquot vidi legunt, *Cartinna & Arſinna ſunt oppida.* Κάρτιννα quoque in antiquiſſimo Ptolemæi codice urbs hæc vocatur, eique adjacens flumen Κάρτινος. Aliis tamen omnibus *Cartenna*; qui & Arſennam *Arſenariam* vocant. Hodie *Arcilla* aut *Acilla* ab Afris dicitur. Forſan nihil apud Pomponium mutandum.

l. 11. *Et Ampſa caſtellum*] Nuſquam terrarum hoc nomen reperias. Vaticanus, aliique codices, legunt, *& Aviſa caſtellum.* Ordo ipſe docet legendum hic eſſe *Quiza*, ut repoſuimus. Κυίζα Κολωνία Ptolemæo & aliis. Laturi ſinus nemo, quod ſciam, meminit. Vulgo vocatur *Golfo de Zercni.*

l. 11. *Sardalale fluvius*] *Sardabal* Plinio. Verùm is amnem hunc jungit cum Ave & Nabare fluminibus, ad alteram Numidiæ partem ſitis; unde apparet eum malè admodum accepiſſe verba Melæ: Auctor enim hic noſter auſpicatur Numidiæ deſcriptionem à medio litore, ut diximus. Itaque primùm enumerat omnia ea loca, quæ ſita ſunt ab Iol ſive Cæſarea uſque ad Muſucham amnem: in his poſtremum obtinet locum Sardabal fluvius. Adparet itaque eum eſſe proximum Muluchæ. Deinceps loca & flumina aliquot recenſet, quæ ſunt ultra Cæſaream, Ampſagam uſque. In his ſunt Aves & Nabar amnes. Aliud itaque agens Plinius junxit hæc flumina, quæ quàm longiſſimè à ſe invicem abſunt. Sed forſan ideo ea in finem capitis deſcriptioniſque Mauritaniæ conjecit, quod ignoraret ubinam collocanda eſſent.

l. 12. *Ultra monumentum commune Regiæ gentis. Deinde Icoſium*] Ita omnes codices. Vana eſt tranſpoſitio Pintiani & aliorum: nam quis unquam monumenta Regum Numidicorum Icoſii eſſe prodidit? Si vulgata lectio vera eſt, multo commodiùs & veriſimiliùs hæc aliquis interpretari poſſit de Iol inſula, quæ Orientem verſus adjacet Cæſareæ. Ptolemæus: Νῆσος ἣ παράκειται τῇ Ἰὼλ Καισαρείᾳ τῇ ἐπισήμῳ πόλει, ἥτις καὶ αὐτὴ καλεῖται Ἰὼλ Καισάρεια νῆσος, ἐν ᾗ πόλις ὁμώνυμος. Ita ſupplendus hic locus ex optimo & antiquiſſimo codice Arundelliano. Hujus Inſulæ meminit quoque Strabo. Notum verò Regum Principumque ſepulchra ſæpe in inſulis eſſe. Sic ipſe infra monumentum Cæpionis ait eſſe inſulam. Attamen vix mihi poſſum perſuadere locum hunc eſſe ſanum. Ipſa veritas, ipſeque Geographiæ ordo cogit, ut duo iſta vocabula, *ultra*, & *deinde*, tranſponantur, id ſi feceris, habebis veriſſimam & optimam hujus loci emendationem; ita ergo legas totum hunc locum: *Citra hanc, nam in medio fermè litore ſita eſt, Cartenna & Arſinna ſunt oppida, & Quiza caſtellum, & Laturus ſinus, & Sardabale fluvius. Dein munimentum commune regiæ gentis. Ultra Icoſium*, &c. Munimentum commune regiæ gentis vocat flumen Mulucham. Nihil clarius.

l. 13.

l. 13. *Ultra Icoſium & Uthiſia*] *Ruthiſia* legunt veteres libri. Nec *Ruſconia*, nec *Ruſuccorum* eſſe poteſt. Nemo alius quod ſciam loci hujus meminit. Non longè tamen ab Ampſaga abeſſe potuit, uti adparet ex ſequentibus fluminibus.

l. 14. *Ancus & Nabar*] Apud Plinium in omnibus antiquis quæ vidimus codicibus *Aves* & *Nabar* hæc flumina appellantur: ſic enim legunt, *Flumina Sardaval*, *Aves*, *Nabar*, *gens Machurebi*. Pomponii veteres libri legunt, *Aucus*, vel *Aveus*. Omnino legendum, *Ultra Icoſium & Ruthiſia*, *& fluentes inter eas Aves & Vabar*. *Aves* flumen à Ptolemæo Σαύης vocatur. Notum verò τὸ Σ innumeris vocabulis aut addi aut demi. Οὐάβαρ autem oppidum eſt Ptolemæo prope Saldas, nec dubito quin etiam amnis ejuſdem hic fuerit nominis. Omnino itaque *Vabar* Melam & Plinium ſcripſiſſe exiſtimo.

l. 18. *Saxa attrita* (*ut ſolent*) *fluctibus & non differentia marinis*] Perperam Viri docti hunc locum corrigunt. Nihil hic eſt aut mutandum, aut demendum. *Attrita ſaxa* ſunt exeſa & excavata à mari, quemadmodum ſcopuli. Græci Χηραμοὺς & Χηραμίδας vocant. Alio de his agemus loco.

In Cap. VII.

DE AFRICA PROPRIE DICTA.

l. 1. *Regio, quæ ſequitur à promuntorio Metagonio*] Hic erraſſe puto accuratiſſimum aliàs Auctorem: neque enim ullos *Metagonitas*, aut ullum iſtius nominis promuntorium fuiſſe hic exiſtimo. In Tingitana erat *Metagonitis* regio, ita dicta à *Metagonio* urbe & promuntorio. Stephanus: Μεταγώνιον, πόλις Λιβύης· Ἑκαταῖος Λιβύῃ. θηλυκῶς δὲ ταύτην φασί. τὸ ἐθνικὸν, Μεταγωνίτης. Ita lege. Polybius, Strabo, & Ptolemæus omnes gentem illam haud procul à freto collocant; ipſum verò promuntorium Metagonium flumini Molochath vicinum faciunt. Ariſtoteles in *Mirabilibus* promuntorium ſive montem hunc videtur appellare Γώνιον: Ἐν δὲ τῇ ἐπικρατείᾳ τῶν Καρχηδονίων φασὶν ὄρος εἶναι, ὃ καλεῖται Γώνιον. Et fieri ſanè poteſt, ut ita primitus dictus ſit hic locus, & Μεταγωνῖται nomen acceperint, quia ſiti eſſent μετὰ τὸ Γώνιον. Quicquid enim ultra Gonium erat, id *Metagonitis* appellabatur. Unde itaque Mela id Africæ minori tribuit? Legerat, ut opinor, apud Græcum aliquem Auctorem, à Metagonio ad Tretum promuntorium eſſe ſex millia ſtadiorum. Strabo libro poſtremo: ϛάδιοι δ' εἰσὶν ἀπὸ τοῦ Μεταγωνίου μέχρι τοῦ Τρητοῦ ἑξακισχίλιοι, οἱ δ' ἐλάττους φασίν. Hæc verba malè accepit Mela, & Metagonium collocavit ubi Tretum fuerat collocandum, aut ſaltem promunto-

torium iſtud binomine eſſe putavit. Multò autem craſſior eſt error Plinii, qui & ex Pomponii loco, & præterea ex eo, quòd apud Eratoſthenem vel alium legiſſet, Metagonitas eſſe ἔθνος νομαδικὸν, putavit totam Numidiam Græcis ita vocatam fuiſſe. Sed multos è Veteribus in eo erraſſe deprehendi, quod *nomadas* pro Numidis, & *nomadicum* pro Numidico acceperint. Etiam hoc ſeculo multi Eruditi quotieſcunque Νομάδες Λιβυκοὶ in Græco aliquo Auctore occurrunt, ſemper id de Numidis accipiunt. Jocularis vero imprimis eſt error Interpretis Strabonis, qui ubique, etiam in Scythia, ubi νομάδων eſt mentio, *Numidas* ſubſtituit.

l. 6. *Hipponenſem vocant proximum, ab Hippone Diarrhyto*] Mirum quod & hunc Hipponem vocet Regium Strabo lib. XVII. Δύο Ἱππῶνες, ὁ μὲν πλησίον Ἰτύκης, ὁ δ' ἀπωτέρω πρὸς τῇ Τρητῷ μᾶλλον, ἄμφω βασίλεια. Uſus tamen obtinuit ut hic *Hippo Diarrytus* vel *Zarrytus* vocetur, nunquam verò *Regius*, uti alterum quod præceſſit appellant oppidum. Lepidum eſt quod Vir eruditus hic annotavit, utriuſque Hipponis meminiſſe Silium verſu iſtoc,

Tum Vaga, & antiquis dilectus regibus Hippo.

Vagam enim Hipponem dicit vocari τὸν διάῤῥυτον. Quis autem neſcit *Vagam* eſſe oppidum? Inquit verò Solinus hunc Hipponem ab interfluente freto ita dici: *Hipponem Regium poſtea dictum, item Hipponem alterum de interfluente freto Diarrhyton nuncupatum, nobiliſſima oppida, equites Græci condiderunt.* Verùm hic nugari Solinum inquit Salmaſius, nullum enim fretum interfluere Hipponem Diarrhytum putat. Sed ipſe errat. Hipponitis enim palus, quæ urbi incumbit, cujuſque Ptolemæus & alii faciunt mentionem, freto exit in mare. Plinius *Epiſt.* lib. IX. *Eſt in Africa Hipponenſis colonia mari proxima: adjacet ei navigabile ſtagnum, ex quo in modum fluminis æſtuarium emergit, quod vice alterna, prout æſtus aut repreſſit, aut impulit, nunc infertur mari, nunc redditur ſtagno.* Rectè itaque Plinius, qui Διάῤῥυτον inquit vocari propter aquarum rigua. *Rigua* verò quænam hic vocet, ſatis notum cùm ex aliis, tum ex ipſo Plinio, cujus unum tantùm inſignem de riguis locum adferemus, quoniam is valde torſit Salmaſium. Eſt autem is lib. V. cap. 18. *Jungitur ei latere Syriæ Decapolitana regio, à numero oppidorum, in quo non omnes eadem obſervant: plurimi tamen Damaſcum & opoto riguis amne Chryſorrhoa fertilem, Philadelphiam, Raphanam, omnia in Arabiam recedentia.* Ita eſt in optimis codicibus, & ſic in ſuis etiam legit Salmaſius, niſi quòd una illic littera addita ſit, *& Opoton.* Rectè verò is obſervat nullum hujus nominis illic oppidum eſſe potuiſſe, verùm non rectè ad cap. Solini 36. ita

hunc

hunc locum conatur emendare, *Damaſcum eupoton riguis ex amne Chryſorrhoa fertilem*, *Philadelphiam*, &c. Nam quis credat Plinium famoſiſſimæ Orientis totius civitati tam putidum addidiſſe epitheton? Quis præterea Græcus ita unquam eſt locutus, Δαμασκὸν εὔποτον ταῖς ὀχετείαις τοῦ Χρυσορρόα ποταμοῦ? Demus verò ita aliquem locutum, adeone Linguæ Græcæ imperitus fuit Plinius, ut neſciviſſet quid ſit εὔποτος? Meræ ſunt iſtæ nugæ. Ita ſcripſit Plinius, *plurimi tamen Damaſcum ex epoto riguis amne Chryſorrhoa fertilem:* urbs Damaſcus fertilis eſt, quia crebris ſuis riguis totum epotat Chryſorrhoam. Notum eſt univerſum amnem iſtum in crebros diſperſum rivos emori. Strabo de illo inquit, εἰς τὰς ὀχετείας ἀναλίσκεται σχεδόν τι. Ut autem ad Hipponenſes redeamus, iſtis non opus erat ut aquas longè ducerent, quæ ſua quoque ſponte illis copioſè fluebant. Verùm de aliis Hipponenſibus tuto hoc dici poſſit: valde enim ſiticuloſum eſt oppidum Hippo Regius. Nulli huic vicini fontes. Præter pluviam, nulla illis alia erat aqua, niſi ſi quæ forſan longè adducebatur.

l. 8. *Quod litori ejus appoſitum eſt*] *Qui litori ejus adpoſitus eſt*, ita nonnulla vetera exemplaria, quod melius vulgato. Mox legunt omnes antiqui libri, *Caſtra Delia*, non *Lælia*, quod eſt à Correctoribus. Puto Melam ſcripſiſſe, *Caſtra Dellia*. Ab aliquo Dellio proculdubio nomen accepere hæc caſtra. Delliorum familia quia minus nota, ideo *Lælia* hic ſuppoſuerunt. *Caſtra Cornelia* memorant plures. *Corneliana* ſunt Cæſari II. *de Bello Civili*. Vetus codex hoc loco legit, *Cornelia*. Sed utrumque rectum.

l. 14. *Etiam nunc tam priorum excidio rerum*] Non rectè hunc locum emendarunt alii. Quid facilius quàm ita uti edidimus corrigere? Sic præterea Vaticanus, & alii libri veteres.

l. 15. *Hadrumentum*, *Leptis*, *Clypea*, *Abrotonum*] Refert hîc Mela ea oppida, quæ vel ante, vel ad Syrtim minorem ſita ſunt. Sed quomodo hic *Abrotonum* locum habere poſſit, non video: ſita enim eſt illa ultra Oeam, quam infra ipſe hic Auctor noſter recenſet, & addit omnibus ſuperiùs memoratis eſſe ulteriorem. Verùm neque *Taphra* hîc locum habere poteſt. Utrumque ex Plinio ſubſtituit Hermolaus Barbarus, verùm infeliciter admodum. Nullum in tota Africa oppidum eſt quod *Taphra* vocatur: nam quo loco apud Plinium memorantur, *oppida Neapolis*, *Taphra*, *Abrotonum*, *Leptis altera*, &c. Illic omnino *Gaphara* legendum eſſe alibi oſtendimus. Aliud hîc latet ulcus. Vaticanus, omnium antiquiſſimus, ita legit, *Hadrumentum*, *Leptis*, *Clupea*, *Habromacte phyre Neapolis hinc ad Syrtim adjacent*. Alii antiqui codices, *Abromacte plure*. Ita ſcripſiſſe Melam exiſtimo, *Leptis*, *Clupea*, *Adrume*, *Taphrure*, *Neapolis hinc ad Syrtim adjacent*. *Adrume* eſt quam alii *Adrumetum*

tum vocant: Græcis enim oppidum hoc vocatur Ἀδρύμη, Ἀδρύμης & Ἀδρύμητος. *Taphrure* vero, vel *Taphrura*, nota ex Ptolemæo, Geographo Ravennate & aliis. Paſſim verò Græcos deſcripſit Pomponius: itaque non mirum, ſi, ut alia multa, ita hæc quoque nomina Græco more pronuntiarit. Imperitus aliquis ignorans *Adrumen* & *Hadrumentum* eſſe eandem, & hanc quoque addidit. Si cui tamen hæc conjectura noſtra minus placeat, per me licet ut *Abrotonum* hìc locum habeat, dummodo non accipiatur de illa urbe, cujus Scylax, Strabo, & Stephanus meminere. Fieri enim poteſt ut & aliud hujus nominis fuerit oppidum: loca enim illa, quæ Syrti majori & minori adjacent, ut plurimum nominibus conveniunt. Ita *Neapolis*, *Macomada*, *Aſpis*, *Leptis*, *Sabrate* & alia loca. Quid mirum itaque ſi & aliud quoque fuerit oppidum, quod *Abrotonum* diceretur, in iſto, quod hic Mela deſcribit, litore? Alterutrum certè verum eſſe, auſim adfirmare.

l. 20. *Trecenta qua cingitur*] *Cingit* repoſuimus, uti omnes antiqui libri. Errant autem qui hic legunt *ducenta:* nam & Polybius Syrti minori ambitum tribuit trecentorum millium; Strabo vero ducenta tantùm millia, ſive mille & ſexcenta ſtadia. Sed hos inter ſe conciliat Scylax, qui medium accuratè tenuit, ambitumque Syrtis hujus dicit bis mille ſtadiorum, id eſt, ducentorum & quinquaginta millium. Hujus differentiæ ea eſt cauſa, quod neque in hac Syrti, neque in illa majore, quæ mox ſequitur, eadem dimenſionis principia ſtatuant. Quidam enim Syrtium terminos in ipſis collocant Syrtibus. Alii vero mirum quantum illos extendant.

l. 32. *Qua dehiſcit quaque flexum agit amplior*] In hac Syrtium dimenſione Polybium ſecuti ſunt Mela & Plinius. Verùm apud Plinium corrupti ſunt numeri. Quo enim loco legitur, os majoris Syrtis patere millia CCCXIII. omnino reſcribendum CCXII.

l. 33. *Ejus promunterium eſt Borion*] Ptolemæus vocat Βόρειον ἄκρον. Strabo etiam μικρὸν ἀκρωτήριον Βόρειον refert, oppoſitum Cephalis, Procopius Βορεῖον. Attamen nec hunc noſtrum Auctorem, nec Plinium ita ſcripſiſſe exiſtimo. Antiquiſſimi codices legunt hìc *Botrion*. Apud Plinium verò ita ſcribitur in plerіſque vetuſtis exemplaribus, *Promuntorium, quod Majorem* (Syrtim) *includit, Byrion vocatur*. Utrobique ſcribendum *Bryon*. Litus, quod à Berenice Syrtin verſus extenditur, Βρυῶν αἰγιαλὸς adpellatur à Ptolemæo; in illo eſt Βόρειον ἄκρον. Idem ergo *Borium*, & Βρυὸν, promuntorium. In vulgatis Ptolemæi libris malè ſcribitur Γρύων αἰγιαλός. Veteres Grammatici, qui de differentiis accentuum ſcripſere, hujus quoque litoris meminere: ajunt enim Βρυῶν Βρυῶνος *cum pro litore Cyrenaica accipitur, inflecti*. Sed errant. Omnino exiſtimo, litus

Digitized by Google

tus hoc à copia muſci marini *Βρυῶν αἰγιαλὸν* eſſe appellatum.

l. 35. *Uſque ad Phycunta*] Et hæc corruperunt Viri docti, cùm optima ſit omnium manu ſcriptorum lectio, quam denuo in textum recepi: nam quis unquam ita locutus eſt, *ora importuoſo litore pertinax?* Illa vulgata vero lectio, quam dedimus, plana eſt & facilis. Inquit à promuntorio Boreo, uſque ad Phycuntem habitare Lotophagos. Atqui alii Lotophagorum ſedem collocant inter duas Syrtes, & ad Tritonem fluvium. Sed Mela ſecutus eſt Artemidorum, ut exiſtimo: is enim, ut eſt apud Strabonem, ait Lotophagos extendi *μέχρι τῶν ὑπὲρ τῆς Κυρήνης τόπων.* Ceteri vero eo quo dixi loco eos ponunt. Qui autem quam-longiſſimè eos extendunt, illi non ultra Aras Philænorum fines eorum ſtatuunt. Plinius lib. v. cap. 4. *In intimo ſinu fuit ora Lotophagôn, quos quidem Alachroas dixere, ad Philænorum Aras.* Viri docti legunt hoc loco *Alochroas*, & de glauci coloris hominibus interpretantur. Sed profecto perquam illi ſunt feſtivi. Scripſit Plinius, *quos quidam Machryas dixere.* Herodotus *Melpomene: Λωτοφάγων δὲ τὸ παρὰ θάλασσαν ἐχόντων Μάχλυες, λωτῷ μὲν καὶ οὗτοι χρεώμενοι, ἀτὰρ ἧσσόν γε τῶν πρότερον λεχθέντων.* Ptolemæus & alii *Μάχρυας* vocant; Stephano *Μάκρυες* & *Μακρέεις.* Sed vitioſa ſecutus eſt exemplaria, ut ſæpe ſolet. Idem alibi *Μάχμας* adpellat. Sed hoc Librariorum, non ipſius Stephani, eſt peccatum. In Damaſceni *Excerptis de moribus gentium* perperam *Ἰαλχλδεῖς.* Vide quàm multis modis deformatum ſit idem vocabulum.

l. 38. *Qui contra Cyrenaicos*] Perperam Pintianus & alii corrigunt *Cyrenæos.* Nam à *Cyrene* oppido *ἐθνικὸν* eſt *Cyrenæus*; at verò à *Cyrenaica* provincia, nullum aliud poteſt gentilitium formari, quàm *Cyrenaicus.*

l. 43. *Pacti de integro, ut quidquid citra eſſet*] Nihil deſiderari exiſtimo: nam quòd putant pactum ipſum deeſſe, in eo falluntur; jam enim præceſſit. Repetenda ſunt itaque illa verba, ut ubi Legati concurrerent certo tempore utrimque dimiſſi, ibi termini ſtatuerentur; quicquid vero citra eſſet, id popularibus cederet. Fuſiùs hanc hiſtoriam narrant Salluſtius & Valerius Maximus: ſed nulla eſt neceſſitas ut eodem illam modo explicarit Mela.

In Cap. VIII.

DE CYRENAICA.

l. 1. *Inde ad Catabathmum Cyrenaïca provincia eſt*] Præceſſit narratio de Philænis fratribus, itaque videtur ab eorum aris

Cyrenaïcæ principium ſtatuere. Sed verò jam ſuperiùs Phycunta promuntorium recenſuit, tanquam ſi eo uſque Africa propriè dicta extenderetur. Et ſane jam ſuperiùs oſtendimus ex Artemidoro, huc uſque Lotophagos habitaſſe. Sed & Solinus Phycunta Africæ tribuit. Salmaſius tamen hoc loco eum nugari inquit; ſed errat. Quidquid enim inter Mauritaniam & Cyrenaicam jacet, id Africæ propriè dictæ tribuitur. Jam vero Cyrenaicæ non eoſdem faciunt terminos Veteres. Alii enim Cyrenaicæ initium ſumunt ab Aris Philænorum, alii a *Βορεῖον* promuntorio, ſive Boreo, uti Plinius, quidam ab Heſperidibus, aliqui etiam à Phycunte. Itaque ex eorum ſententia *Aræ Philænorum* non ſunt termini Africæ propriè dictæ, ſed ditionis Carthaginenſium. Quicquid vero Afrorum ultra iſtas habitat Aras, id ipſum quoque Africæ propriè dictæ tribuitur. Afri verò ſunt Lotophagi, qui uſque ad Phycuntem pertingunt. Quemadmodum ergo *Græcia* vocatur, ubicunque Græci habitant, ita quoque *Africa*, quacunque ſunt Afri. Sciendum verò *Africam* vel *Libyam* multis accipi modis, tribus tamen potiſſimùm. Vocabulum iſtud cùm latiſſimè patet, tum tertiam olim habitati orbis partem complectitur. Anguſtiſſimè verò patet, cùm pro Carthaginenſi ditione, aut pro illo ſaltem Africæ tractu litorali accipitur, qui ab Ampſaga fluvio uſque ad Phycuntem extenditur. Tertio vero *Africa* aut *Libya* vocatur, quidquid Afri aut Libyes tenent. Itaque tum præter Africam propriè dictam, totam quoque comprehendit Libyam interiorem uſque ad Æthiopas & Ægyptios. Excipitur enim, ut plurimum, Cyrenaïca Pentapolis, Numidia vetus, & Mauritania: nam & Numidæ & Mauri pro adventitiis habebantur. Hæc cùm manifeſtè ex Romanis colligi poſſint hiſtoriis, miror *τὸν πάνυ* Salmaſium, tanta verborum mole in Solinum irruere, cùm nihil hoc loco dixerit Solinus, quod non etiam apud alios reperire ſit.

l. 2. *In eaque ſunt Ammonis Oraculum*] Mirum *Ammonis Oraculum* poni ab omnibus ferè Græcis Latiniſque in Cyrenaïca, & vicinum ipſis Cyrenis, cùm tot interſint gentes, & quadringentis, ut ipſi fatentur, diſtet ab ea millibus. Sed variè accipitur *Cyrene* vel *Cyrenaica*: ſæpiſſime enim ponitur pro Pentapolitana provincia. Modò vero multo latiùs id vocabulum patet, accipiturque pro ea regione, quam ſub hoc nomine Ptolemæus deſcribit. Cùm vero quàm latiſſimè ſumitur *Cyrenaica*, tum comprehendit omne id quod à Syrti majore uſque ad Ægyptum extenditur. Itaque ſub hoc nomine veniunt tota Marmarica, & Libya exterior. His contrarii ſunt illi, qui totum hunc tractum *Marmaricam* vocant, ipſamque etiam in ea collocant Cyrenaïcam. In ſitu *Ammoniaci templi* non minor eſt Auctorum diſcrepantia. Nonnulli enim proximum Syr-

Syrtibus, quidam in Garamantum regione, alii alibi eſſe inquiunt. Mirus eſt Geographus Lucanus, qui modo in Marmarica, modò ad Syrtin majorem inter Leptin & Berenicen, modo verò apud Garamantas templum hoc collocat, uti lib. IX.

Ventum erat ad Templum Libycis quod gentibus unum
Inculti Garamantes habent: ſtat certior illic
Jupiter, ut memorant, ſed non aut fulmina vibrans,
Aut ſimilis noſtro, ſed tortis cornibus Ammon.

Ita emendavimus hos verſus Lucani ex antiquiſſimis noſtris membranis. Vulgò *ſtat corniger illic*, quod ineptum hoc loco, cùm ſequatur ſtatim, *ſed tortis cornibus Ammon.* Certior Jupiter vocatur Ammon, quia, ut inquit Arrianus lib. III, ἀτρεκὲς ἐλέγετο εἶναι τὸ μαντεῖον τοῦ Ἄμμωνος. Plures vero, ut dixi, Oraculum iſtud in ipſa putarunt eſſe Cyrenaica, cùm tamen neque imperium, neque nomen Cyrenenſium unquam eò pertigerit, Sed, niſi fallor, quia Cyrenenſes hunc præcipuè deum colerent, ac ſibi ſolis cultum ejus attribuerent, factum eſt ut in Cyrenaica templum ejus eſſe multi exiſtimarint. Pindari eruditus Scholiaſtes, idem ferè ſenſiſſe videtur, ad Odam IV. *Pyth.* ubi Cyrene collocatur Διὸς ἐν Ἄμμωνος θεμέθλοις: hæc enim annotavit ad illum locum; Πῶς τὴν Κυρήνην τοῦ μαντείου πλησίον εἶναί φησιν, ἀπέχει γὰρ ἱκανοῖς σταδίοις; ἀλλὰ ῥητέον ὅτι πᾶσα ἡ χώρα ἀφιέρωται τῷ θεῷ. Hinc eſt quòd in multis Cyrenæorum nummis imago Ammonis compareat. Verùm id non de illo accipiendum eſt nummo, quem profert Salmaſius in *Exercitationibus ad Solinum*, quique paſſim eſt obvius: in eo enim non exprimitur facies Jovis Ammonis, ſed vel Alexandri, vel ſucceſſorum ejus. Ne alter quidem ille nummus, quem alibi producit, quique continet effigiem barbatam, accipiendus eſt de Jove Ammone: nam quod Pſeudocalliſthenis auctoritate hoc conatur adſtruere, id neminem movere debet. Scriptum iſtud è Perſico vertit Simeo Sethus, ac inepta quædam continet figmenta, deſtituta omni prorſus utilitate ac amœnitate. Nec tamen is dicit Ammonem barbatum eſſe, ſed πολιὸν, quod etiam imberbes eſſe poſſunt. Non itaque nummus hic poteſt eſſe Jovis Ammonis, ſed potiùs regum alicujus, cui Cyrenæ ſubditæ fuerunt. Illos verò omnes κεράτοφόρους fuiſſe, nemini ignotum eſt. At verò Jovis Ammonis forma longè erat alia. Talis nempe, qualem exhibet nummus hic argenteus, qui cùm alibi paſſim apud Antiquarios, tum etiam inter Sereniſſimæ Reginæ Suedicæ extat numiſmata. Ita quoque Ammonem deſcribit Curtius lib.

lib. IV. *Id, quod pro deo colitur, non eandem effigiem habet, quam vulgò diis artifices accommodaverunt. Umbilico maximè ſimilis eſt habitus, ſmaragdis & gemmis coagmentatus. Hunc, cùm reſponſum petitur, navigio aurato geſtant ſacerdotes*, &c. Variè hunc Curtii locum emendare & explicare conati ſunt Viri eruditi. Sed profectò multum omnes à vero aberrarunt. Scribe, *Umbriculo maximè ſimilis eſt. Habitus ſmaragdis & gemmis coagmentatus.* Ab umber fit umbriculus, ut à venter ventriculus, &c. Quinam ſint *umbri*, docet Plinius, cùm ſcribit eos ex muſmone & ovibus naſci. Zona gemmis & ſmaragdis contexta, ſatis hìc manifeſtè comparet. Diodorus Siculus lib. XVII. de hoc ipſo Ammone, Τὸ δ' τοῦ θεοῦ ξόανον ἐκ σμαράγδων καὶ τινῶν ἄλλων περιέχεται. Errant autem, qui putant, Ammonem præter cornua, nihil arietis habuiſſe, cùm ex hoc numiſmate contrarium colligi poſſit. Confirmat opinionem noſtram Athanaſius, Λίβυες πρόβατον, ὃ καλοῦσιν Ἄμμωνα, θεὸν ἔχουσι, καὶ τοῦτο πολλοῖς παρ' ἑτέρων εἰς θυσίαν σφάζεται. Aliter apud Arcadas formabatur Ammonis effigies, uti ex Pauſania colligere eſt, verùm hoc nihil ad Libyas. Græci ὀβρίκαλα, ὀμβρίκια, & ὄβρια vocant iſtud Libycarum ovium genus, quamvis hæc vocabula, ut plurimum, pro omni ſpurio & inſititio animalium genere accipiantur. Scaliger *ad Varronem de L. L.* ab hoc animali Ὀμβρικὰς δαῖτας dictas exiſtimabat apud Plutarchum *Sympoſiac'n* lib. II. cap. 10. Vide locum, & Ὀμβρικὰς veram eſſe lectionem fatebere. Rectè vero umbris iſtis Plinius pro lana villum tribuit caprinum: duo enim in Africa, ac ei ſubjecta Æthiopia, ſunt ovium genera, alterum lanigerum, alterum villoſum. Priores noſtratibus ſimiles, niſi quòd tam vaſtas trahant caudas, ut ipſæ oves caudæ ſuæ appendices videri poſſint. Caudam arietinam, quæ ad octoginta libras excreviſſet, vidit Leo Africanus; alii etiam librarum centum quinquaginta ſe vidiſſe prodiderunt. Alterum verò ovium genus ſimile eſt omnino imagini hujus numiſmatis. Pro lana villos habent caprinos. Cornua, quemadmodum hìc, in anticam partem flexa: ut plurimum gemina, aliquando quaterna, nonnunquam etiam ſena. Pedes longi & graciles admodum. Caro eſui jucundiſſima, unde fit ut valde expetantur à Luſitanis & noſtratibus.

l. 5.

l. 5. *Harenaſque quaſi maria agens, ſic ſævit ut æquor fluctibus*] In libris manu exaratis legitur, *ſic ſævit ut fluentibus*, in aliis verò, *ſic ſævit fluctibus*. Lege, *ſiccis ſævit fluctibus*.

l. 7. *Mox & paulatim tepeſcens*] In quibuſdam codicibus legitur, *mox perpaulatim tepeſcens*. Verùm non probo adverbium illud. *Perpaulum* & *perparum* Latinum eſt, illud verò non item. Vulgata præterea ſcriptura exſtat in Vaticano, aliiſque veteribus codicibus, unde adducor, ut credam ita ſcripſiſſe Pomponium, *mox* (*ſed paulatim*) *tepeſcens*. In quibuſdam codicibus deeſt particula conjunctiva. Ita ſanè Plinius de fonte Solis in Troglodytis, *mox paulatim tepeſcens*. Errat verò Plinius, quique illum ſequuntur, cùm fontem Solis à fonte Ammonis diverſum faciunt: idem namque eſt. Sed ut puto hæc erroris fuit cauſa, quod nonnulli perperam prodiderint, Ammonis oraculum vicinum eſſe Troglodytis.

l. 11. *Rurſus cùm eſt media perfervet*] Non hoc tantùm dicit Plinius, ſed etiam addit noctu amarum eſſe, dulcem verò circa meridiem lib. 11. cap. 103. *Jovis Ammonis ſtagnum interdiu frigidum, noctibus fervet. In Troglodytis fons Solis adpellatur dulcis, circa meridiem maximè frigidus; mox paulatim tepeſcens, ad noctis media fervore & amaritudine infeſtatur*. Ita legendus hic locus ex optimis ſchedis. Verùm non in eo tantùm à ceteris abit Plinius, quòd diſtinguat ſtagnum Ammonis à fonte Solis, ſed etiam in iſto, quod amarum faciat hunc fontem. Refert Diodorus Siculus Alexandrum, antequam ad Ammonis templum perveniret, tranſiiſſe λίμνήν τινα πικρὰν, ſed illa à Septentrione Oraculi erat ſita, nec quicquam commune habebat cum Troglodytis, quos ad Meridiem Ammoni dat accolas Curtius lib. IV. *Accolæ ſedis ſunt ab Oriente proximi Æthiopum: in Meridiem verſa, Arabes ſpectant; Troglodytis cognomen eſt; horum regio uſque ad Rubrum mare excurrit. At quà vergit ad Occidentem, alii Æthiopes colunt, quos Simos vocant*. Ita conſtituendus eſt hic locus. Valde autem varii ſunt Græculi in miraculo hujus fontis deſcribendo. Duos quoque fontes ad Ammonem ex Ariſtotele ponit Caryſtius Antigonus cap. 159. Priorem qui meridie & nocte media ferveat, mane verò & veſperi in glaciem concreſcat: alterum verò qui oriente ſole fluat, occidente verò eo immobilis ſtet. Sed verba ejus, ut vulgò leguntur, nullum continent ſenſum, ſic vero ſunt concipienda, Ἡ δ' ἄλλη διότι ἀναβαίνοντ۞ μὲν ἡλίȣ πηδύει· Ἐπὶ δυσμαῖς δ' ἰόντ۞ ἵςαται. Sanè certum eſt integra flumina hujus naturæ reperiri in Provincia Chilenſi: interdiu fluunt, noctu deficiunt. Verùm hujus rei manifeſta eſt cauſa, quia nempe ſole liquantur nives & torrentes efficiunt, noctu verò congelantur. Mela unum tantùm ſecutus eſt Herodotum hoc in loco. Πελαγίζει verò rectè vertit *perfervet*: maria enim fervere dicuntur, cùm æſti-

æſtibus attolluntur. Πελαγίζειν Græci id vocant, Πελαγιζούσαις ᾗ ταῖς ναυσὶ συνέβη τὰς πλείους καταδῦναι. Malè Suidas πελαγιζούσαις interpretatur ἐς πέλαγος πλεούσαις. Ita enim ut dixi accipiendus eſt iſte locus.

l. 14. *Urbes Heſperia, Apollonia*] In Vaticano & noſtro manu exarato libro *Heſperi* legitur, non *Heſperides*. Omnino ſcribendum eſt *Heſperis*: ita namque dicta fuit priùs urbs, quam poſtea *Berenicen* dixere Græci. Nullum dubium eſt quin locus hic propter fertilitatem & fructuum copiam Heſperidum *hortus* adpellatus ſit à Cyrenæis. Antiquiſſimi enim Geographi, uti Scylax & alii, Ἑσπερίδων πόλιν, καὶ λιμένα, καὶ κῆπον hic collocant. Errat vero Interpres Solini cùm dicit locum hunc ab opportuno ſitu ad heſperum, dictum eſſe Ἑσπερίαν & Ἑσπερίδας. Nemo enim Heſperiæ alicujus in hoc tractu meminit. Hauſit id ex vitioſa Melæ lectione. Omnino verum eſt, tractum hunc primo fuiſſe adpellatum, Ἑσπερίδων κῆπον, vel etiam Ἑσπερίδας: utrumque enim rectum. Inde verò vagantibus Græciæ fabulis, ut inquit Plinius, cùm quidam alibi Heſperidum domum collocarent, hi quidem in Magneſia, iſti ad fretum Herculis, illi ad Atlantem, quidam in Oceano; factum eſſe exiſtimo ut iſtæ ad Syrtes *Heſperides* Εὐεσπερίδες adpellarentur, tanquam veræ Heſperides, cùm tamen omnes æquè ſint fabuloſæ, teſte Apollodoro apud Strabonem, aliiſque. Auctor tamen ille, qui de Diis ſcripſit, quique Apollodori nomen vulgò præfert, ad Atlantem in Hyperboreis *Heſperidas* collocat. Sed ſcriptum illud planè indignum eſt tanto Grammatico. Pleraque ea quæ Veteres citant ex Apollodoro *de Diis*, aut non exſtant in hoc libro, aut ſaltem longè aliter concipiuntur. Unde liquet ſcriptum iſtud vel titulum mentiri, vel alterius eſſe Apollodori. Ait autem ille hortos Heſperidum non fuiſſe ὥς τινες εἶπον ἐν Λιβύῃ, ἀλλ' ἐπὶ Ἄτλαντος ἐν Ὑπερβορέοις. Salmaſius adfert hæc verba, ut oſtendat hortos illos fuiſſe ad Oceanum Atlanticum. Sed quis, rogo, unquam Hyperboreos in Libya ſomniavit? Profectò Auctor ille non de monte Atlante loquitur, ſed de fluvio Atlante qui in Iſtrum influit, cujus meminit Herodotus lib. IV. ἐκ δὲ τοῦ Αἵμου τῶν κορυφέων, τρεῖς ἄλλοι μεγάλοι ῥέοντες πρὸς βορέην ἄνεμον ἐσβάλλουσι ἐς αὐτὸν, Ἄτλας, καὶ Αὖρας, καὶ Τίβισις. Malè itaque Salmaſius utitur teſtimonio Apollodori, ut oſtendat (ſi benè mentem ejus percepi, valde enim varius eſt hoc loco) veros Heſperidum hortos fuiſſe ad fretum Herculeum. Et profectò velle oſtendere ſitum iſtius horti, hoc perinde fuerit, ac ſi quis indicare velit, ubinam olim Campi fuerint Elyſii, aut Inſulæ beatorum, aut alia id genus fabuloſa. Nihil verò certius quàm hîc apud Melam legendum eſſe *Heſperis*, non *Heſperia*. Stephanus, Ἑσπερὶς, πόλις Λιβύης, ἡ νῦν Βερενίκη· ὁ πολίτης, Ἑσπερίτης. *Heſperitas* quoque

que

que vocat Strabo Heſperidum incolas lib. xiv. cùm inquit Ληθαῖον flumen eſſe etiam ἐν Ἑσπεϱίταις Λίβυσι. Valde ſe in hoc loco torquet Caſaubonus, ac modò legendum putat Ἑσπεϱίταις Ἴβηϱσι, modò vero interpretatur de Afris Atlantici maris accolis. Sed omnino fallitur. Ἑσπεϱῖται Λίβυες hîc ſunt Heſperidum incolæ. Ληθαῖος verò fluvius eſt, quem alii Λάθωνα vel Λήθωνα vocant, ita ab oblivione dictus. Lucanus lib. ix.

Quam juxta Lethon tacitus prælabitur amnis,
Infernis, ut fama, trahens oblivia venis.

Ita legendum apud Lucanum ex optimo noſtro codice: malè vulgò *Lethes*. Perpetam verò Lucanus Lethonem ponit juxta Tritonem amnem, tranſit enim Ἑσπεϱίδων πόλιν.

l. 16. *Catabathmos vallis devexa in Ægyptum*] In veteri libro noſtro ſcribitur *Catabathmus vallis devexa in Africam, finis Ægypti.* Sed vulgata lectio verior eſt, eamque confirmant Vaticanus, & alii codices. Omnino enim exiſtimo pleraque nomina Græca, quæ in hoc Marmaricæ litore occurrunt, à Cyrenenſibus eſſe impoſita. Si verò in Africam fuiſſet devexa hæc vallis, jam non Καταβαθμὸν, ſed ἀναβαθμὸν, vel ἀναβασμὸν, vocaſſent. Salluſtius vocat *declivem altitudinem*, verùm non addit in quam partem vergat iſta declivitas. Inquit enim in *Jugurthino* Africam habere *ab Ortu ſatis declivem altitudinem, quem locum Catabathmon incolæ appellant.* Perperam vulgò ſcribitur *latitudinem.* Καταβασμὸν vocat Æſchylus in *Prometheo*, ridiculè verò ponit ad fontes Nili. Sed ignoſcendum hoc Æſchylo, qui non major inter Græcos fuit Geographus, quàm fuerunt apud Romanos vel Seneca, vel Lucanus. Non rectè verò Interpres Solini hunc Catabathmum, qui terminus fuit Cyrenaïcæ, arenoſum fuiſſe colligit ex loco iſto Stephani, Κατάβαθμος, τόπος ἐν Λιβύῃ, μεταξὺ τοῦ Ἄμμωνος καὶ τοῦ Παραιτονίου. Locum enim iſtum Stephani non poſſe accipi, niſi de Catabathmo parvo, nemo, ut opinor, negabit.

l. 21. *Proximis nullæ quidem urbes ſtant*] Nemo eſt qui non adprobarit hactenus lectionem Pintiani, *Proximis nullæ quidem urbes; ſtata tamen domicilia ſunt, quæ mapalia appellantur.* Ego tamen veram eſſe puto lectionem vulgatam. Ita quoque Virgilius & alii loquuntur. Rufo quidem Feſto ita hæc locutio placuit, ut paſſim ea utatur,

——————— Stat Corycus alta,
Stat Perge propter, ſtant ardua tecta Phaſelis.

Item,

Adſtat Cyrene propter vetus.

Sic

Sic etiam alibi. Nihil itaque invitis omnibus manu exaratis codicibus in Pomponio mutandum. Huc accedit quòd mapalia iſta non videntur ſtata & fixa fuiſſe. Plinius lib. v. cap. 3. *Numidæ verò Nomades à permutandis pabulis mapalia ſua, hoc eſt, domos, plauſtris circumferentes.* Sed & Livius quoque lib. xxix. id ipſum teſtatur, *Familiæ aliquot cum mapalibus pecoribuſque ſuis (ea pecunia illis eſt) perſecuti ſunt Regem.* Nec olim tantùm ſic fuit, ſed etiam nunc ſic fit apud Mauros interiores, ac illos præcipuè, qui in Atlante vivunt. Habent caſas ſeu tuguria ex floris aut arborum ramis vieta. Hæc palis, aut arundinibus potiùs, ſuffulciunt. Ubi itaque pabulum gregibus deficit, mapalia iſtæc plauſtris impoſita alio transferunt, ac denuo ſtatuminant. Quòd ſi locus placuerit, ac per aliquot ibi dies morari ſit animus, tegunt tuguria ſua aut terra aut alia materia, ac ſic & ſe, & greges ſuos, contra belluas & cæli injuriam muniunt. De mapalibus verò ſeu magalibus, nemo meliùs Bocharto, quem conſule.

I. 27. *Nam gregibus (quia id ſolum opimum eſt) quoad poteſt parcitur*] Ita Vaticanus, aliique meliores libri, & ita ſcripſit Mela. Poſſint hæc accipi de regione σιλφιοφόρῳ: quia enim valde ſilphium appetunt greges, ideo eas arcent, vel omnino non alunt. Uſque adeò enim oves amare ſilphium prodit Arrianus, ut ſi vel è longo admodum ſpatio ejus odorem perceperint, curſu eò convolent. Itaque Cyrenenſes quàm longiſſimè arcere pecus ab iis locis in quibus ſilphium gignitur. Quin etiam addit illos περιφράσσειν τὸν χῶρον, τοῦ μηδ' εἰ πελάσαιεν αὐτῷ τὰ πρόβατα, δυνατὰ γίνεσθαι εἴσω παρελθεῖν. Hæc eſt cauſa quamobrem Mela videri poſſit dixiſſe Cyrenaïcos valde abſtinere ab alendis gregibus, quia longè illis majus lucrum è cultura ſilphii. Attamen malo hæc verba de tractu vicino ipſis Cyrenis intelligere, qui omni frugum fructuumque genere abundat, ut mox dicemus. Hactenus enim deſcribit ea quæ propinqua ſunt Cyrenarum urbi. Σιλφιοφόρος verò regio eſt in interiori Cyrenaïca. Valde autem θηριώδη eſſe totam Cyrenaïcam produnt Veteres, non hanc tantùm mari propiorem, de qua Mela hîc agit, ſed & interiorem σιλφιοφόρον, teſtantibus hoc Ptolemæo aliiſque. Solini tamen Interpres eos omnes errare putat, ait enim, falſos eſſe illos qui putant σιλφιοφόρον Cyrenaïcæ deſertam eſſe & θηριώδη. Verùm nemo Veterum dixit eſſe omnino deſertam, ſed tantùm feris refertam eſſe inquiunt. Locum verò quem adfert ex Arriano unde hoc efficiat, nihil quidquam facit ad ejus inſtitutum; ita enim ille: Ἀλλ' ἡ Κυρήνη τῆς Λιβύης ἐν τοῖς ἐρημοτέροις πεπολισμένη, ποιώδης τέ ἐστι καὶ μαλθακὴ, καὶ εὔυδρος, καὶ ἀλσέων, καὶ λειμώνων, καὶ καρπῶν παντοίων, καὶ κτηνέων πάμφορος, ἔς τε ἐπὶ τοῦ σιλφίου τὰς ἐκφύσεις. Ὑπὲρ δὲ τὸ σίλφιον, τὰ ἄνω αὐτῆς ἔρημα

μα καὶ ψαμμώδεα. At verò quia hîc aquarum copia, & crebri ſaltus, id ipſum oſtendit tractum hunc feris eſſe habitabilem: neque enim illæ in ſiccis poſſunt vivere arenis, niſi forſan ferarum nomine aliquis hîc accipiat anguium aliquot genera, aut inſecta quædam rore nocturno victitantia; quod valde ſit abſurdum. Talis tractus, qualem hîc deſcribit Arrianus, qui nullis habitatur aut vicis aut urbibus, ſed tantùm ſparſis nomadum mapalibus, illum ubique terrarum feris obnoxium eſſe neceſſe eſt, nedum in Libya. Nemo autem Veterum τὴν ψαμμώδη Libyam ferarum plenam eſſe dixit. Quotquot Africam deſcribunt, ita eam diſtinguunt, ut ea, quæ mari proxima ſint, ab hominibus inhabitari inquiant. Quæ ſequuntur loca feris plena eſſe ajunt. Deinceps verò tractum arenoſum collocant. Verùm & in hoc errat Salmaſius quòd Arrianum hîc loqui putat de regione σιλφιοφόρῳ. Itaque putat ſilphium in culto ſolo naſci. Sed utrumque falſum eſſe apparebit ex his Diodori Siculi verbis, quæ ſubjiciam: Τῆς δὲ χώρας ἡ μὲν ὅμορος τῇ Κυρήνῃ, γεώδης ἐστὶ καὶ πολλοὺς φέρουσα καρπούς· οὐ μόνον γὰρ ὑπάρχει σιτοφόρος, ἀλλὰ καὶ πολλὴν ἄμπελον ἔτι δ᾽ ἐλαίαν ἔχει, καὶ τὴν ἀγρίαν ὕλην, καὶ ποταμοὺς εὐχρηστίαν παρεχομένους. Ἡ δ᾽ ὑπὲρ τὸ νότιον μέρος ὑπερτείνουσα, καθ᾽ ἣν τὸν ὀπὸν φύεσθαι συμβέβηκεν ἄσπορος οὖσα καὶ σπανίζουσα ναματιαίων ὑδάτων, τὴν πρόσοψιν ἔχει πελάγει παρεμφερῆ, οὐδεμίαν δὲ παρεχομένη ποικιλίαν ἐρήμῳ γῇ περιέχεται τῆς ὑπερκειμένης ἐρήμου δυσεξίτητον ἐχούσης τὸ πέρας. Vulgò in hoc loco legitur καθ᾽ ἣν τὸ νότιον φύεσθαι συμβέβηκεν, quod Viros doctos valde exercuit. Sed, ut opinor, nemo niſi fungus de veritate emendationis noſtræ dubitabit. Ὀπὸς pro ipſo ſilphio paſſim accipitur. Manifeſtè verò ex hoc loco patet ſilphium non naſci in culto ſolo, quod proximum eſt Cyrenis, ſed verò in magis ſicco atque arido, & in tractu θηριώδει, qui inter cultam Cyrenaïcam, & Libyam vaſtis obſitam arenis, eſt medius. Errat etiam Vir ſummus, cùm ſcribit in Cyrenaïca nullos eſſe montes. Οὐέλπη ὄρη recenſet Ptolemæus. Verùm & Barcæi montes in ea ſunt, ac præterea illi, è quibus Lathon fluvius profluit. Sed & in ipſa Pentapoli complures ſunt montes. Et ſanè abſque his inhabitabilis eſſet Cyrenaïca. In Africa enim ubi nulli montes, ibi etiam nullæ aquæ, uti infrà docebimus.

l. 30. *Ita ſe ac tuguria ſua promovent*] Manifeſtè hinc patet mobilia fuiſſe Numidarum tuguria, non ſtata, ac proinde nihil mutandum in Pomponium fuiſſe, ut ſuperiùs monuimus.

l. 32. *Quamquam in familias paſſim, & ſine lege diſperſi nihil in commune conſultant*] Vulgatam lectionem reddidimus, quam Pintianus mutarat legendo, *& ſine lege diſperſis nihil in commune, conſultant tamen*, &c. Quod tantum abeſt ut verum ſit, ut

vix ſit Latinum. Altera verò lectio optima, & in quo nihil ſit, quod quemquam offendere poſſit. Sic & Tacitus lib. xx. *per Gallias edixere, ut miſſis Legatis, in commune conſultarent.* Sed adeò tralatitia hæc locutio, ut exemplis non ſit opus. Statim poſt, auctoritate omnium veterum codicum, delevimus τὸ *degunt*. Et ſanè tuto abeſſe poteſt. Minuta hæc fateor, & quæ magiſtellis relinqui poterant. Sed quandoquidem huic Auctori manum admovimus, etiam minimis quibuſque ulceribus mederi propoſuimus. Eſto itaque ut magni nihil præſtemus, in his obſervatiunculis, ſed neque aliquid quod tale ſit promittimus.

l. 38. *Solem exſecrantur & dum oritur & dum occidit*] Ita vertit verba Herodoti, οὗτοι τῷ ἡλίῳ ὑπερβάλλοντι καταρῶνται. Euſtathius, qui hæc Herodoti verba citat, ad Dionyſium, legit ὑπερβαλλόντως. Verùm puto ita mutaſſe, quia alterum non intelligeret. Ὑπερβάλλοντι interpretantur Grammatici ὑπερβαίνοντι. Hoc ſenſu imprecantur ſoli quam diu ſupra ipſos eſt: vel, ut Mela vertit, dum oritur & occidit. Damaſcenus pro ἡλίῳ ὑπερβάλλοντι hîc habet ἡλίῳ ἀνίσχοντι, uti quoque Diodorus Siculus hæc accepiſſe videtur. Attamen non probo hanc interpretationem, nec ſanè ita Veteres locuti ſunt. Omnino exiſtimo ἡλίῳ ὑπερβάλλοντι apud Herodotum vertendum eſſe, *ſole ſuperantiſſimo.* Ita apud Lucretium *ſuperantior ignis*, pro vehementiſſimo. Gellius lib. III. cap. 2. inquit *ſole magno*, quod idem eſt, *poſt mediam noctem auſpicantur, & poſt meridiem ſole magno. Atlantes* verò Herodoti eſſe, quos alii vocant *Atarantas* vel *Apharantas* corruptè, obſervatum jam à multis. In Plinio nihil mutandum. Rectè enim ſeſe habent illa verba; *ſolem orientem occidentemque dira imprecatione contuentur, ut exitialem ipſis agriſque. Contuentur*, id eſt, προσορῶσιν, ut habet Strabo loquens de eadem gente libro poſtremo. Nempe *Atarantes* iſti multa mala imprecabantur ſoli orienti & occidenti, cùm ſe adſpici patitur. Sole vero altiùs provecto, & ipſos agroſque eorum torrente, ad paludes confugiebant, ut inquit Strabo. Salmaſius hoc loco non rectè legit, *Solem orientem occidentemque dira imprecatione comitantur.* Hæc lectio multò deterior eſt vulgata. Contueri proprium eſſe mala imprecantium, nemo neſcit. Contueri vero ſolem habet ipſe Plinius lib. VII. de Gymnoſophiſtis, quos ait, *ab exortu ad occaſum perſtare, contuentes ſolem immobilibus oculis.*

l. 45. *Armenta habent, quæ obliqua cervice paſcuntur*] Et hîc quoque reducenda fuit vetus lectio, quam temerè Pintianus profligarat: ejus enim ſi ſequamur conjecturam, non tamen omnia cum Herodoto convenient. Sed verò multis locis oſtendemus, Auctorem hunc non unum Herodotum, verùm multos quoque alios eſſe ſecutum. Quod autem Pintianus Troglody-

ticis

ticis bubus tribuit, ut ſint ὀπισθονόμοι, id planè ratione caret: nam ſi Troglodytæ nullarum ſint opum domini, ut inquit Mela; quomodo armenta poſſident? Id ſanè effecit Pintianus, dum Melam cum Herodoto & Plinio vult componere, ut neque cum hoc, neque cum illo, imò ne ſecum quidem conveniat Mela. At verò ſi illam, quam dedimus, quamque vetera exemplaria ſervant, lectionem ſequamur, plana erunt omnia. Verba autem illa, *Apud Garamantes etiam armenta ſunt*, ex optimis codicibus ita ſunt refingenda, *Apud Garamantes jam armenta ſunt, eaque obliqua cervice paſcuntur*, &c. Dixit priùs Troglodytas nullarum eſſe opum dominos. His ſubjungit Garamantas, apud quos jam armenta eſſe inquit, ſed peculiari natura. Apud iſtos itaque ſolum κτηνοτρόφοι eſſe incipit, cùm quæ ſupra illos ſunt, arida & arenis obducta ſint. Diodorus Siculus lib. III. de Garamantum regione: Διόπερ οὐδ' ὄρνεον ἰδεῖν ἐστὶν, οὐ τετράπουν ἐν αὐτῇ ζῶον, πλὴν δορκάδος καὶ βοός. Hæc veriora ſunt iis quæ alii ad hunc locum annotarunt. Ælianus boves iſtos ὀπισθονόμους collocat, non in Garamantibus, ſed in Libya Indis vicina: Λιβύων δ' ἄρα τῶν γειτνιώντων Ἰνδοῖς ὀπισθονόμων βοῶν ἀγέλας εἶναί τινας ἀκούω. Indos autem hîc vocat Ælianus iſtos Æthiopas, qui orientalem Nili tenent ripam. Nam quia ſecundum quoſdam Nilus terminus eſt Aſiæ & Libyæ; ideo factum eſt, ut ſuperiores iſtæ terræ, quæ Nilo ab Ortu adjacent, quaſque Aſiæ partem eſſe putabant, Indis non Æthiopibus fuerint à nonnullis attributæ. Itaque ad fontes Nili Æthiopiæ finem ſtatuebant, atque illinc terras continuo ambitu uſque ad Indos pertinere exiſtimabant. Hinc eſt quod ἀνατολικοῦ κλίματος terminum Heliodorus ad fontes hujus fluminis ſtatuat. Atque ita quidem accipienda ſunt omnia illa Veterum loca, ubi Indi ad Meridiem collocantur. Aliter tamen accipienda Virgilii verba, cùm Nili fontes in India ponit:

Nam qua Pellæi gens fortunata Canopi
Accolit effuſo ſtagnantem flumine Nilum,
Et circum pictis vehitur ſua rura phaſelis:
Quaque pharetratæ vicina Perſidis urget,
Et viridem Ægyptum nigra fœcundat arena,
Et diverſa ruens ſeptem diſcurrit in ora,
Uſque coloratis amnis devexus ab Indis:
Omnis in hac certam regio jacit arte ſalutem.

Locum integrum adſcripſimus, ut eum obiter illuſtremus. Quærunt hîc Viri docti, quid Perſis commune cum Nilo, qui quàm longiſſimè à Perſide abeſt. Indos autem hoc loco Scaliger interpretatur Æthiopas. Neutrum benè. Omnino hîc Virgilius

ſecutus eorum opinionem, qui putarunt Nilum iiſdem, quibus Indus & Aceſines, concipi fontibus, ac deinceps per multas vaſtaſque fluere ſolitudines, donec Æthiopiam contingeret; atque illic demum Nilum vocari. Arrianus lib. VI. Καὶ ἀκούσας ὅτι ὁ Ἀκεσίνης ἐμβάλλει εἰς τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν, ἔδοξεν ἐξευρηκέναι τοῦ Νείλου τὰς ἀρχὰς, ὡς τὸν Νεῖλον ἐνθένδε πόθεν ἐξ Ἰνδῶν ἀνίσχοντα, καὶ δι' ἐρήμου πολλῆς γῆς ῥέοντα, καὶ ταύτῃ ἀπολλύοντα τὸν Ἰνδὸν τὸ ὄνομα. Pauſanias ipſum Euphratem Nilum poſtea fieri contendit; ſcribit enim in *Corinthiacis*, Εὐφράτην ὄντα εἰς ἕλος ἀφανίζεσθαι, καὶ αὖθις ἀνιόντα ὑπὲρ Αἰθιοπίας, Νεῖλον γίνεσθαι. Nempe totum Erythræum & Indicum mare lacum eſſe crediderunt Veterum nonnulli, quæ mira fuit imperitia. Sive autem Euphratem, ſive Indum accipias unde profluit Nilus, jam rectè Virgilius dixerit, eum vicinia Perſidis urgere. Et hæc quidem eſt veriſſima interpretatio loci iſtius Virgiliani. In hac opinione etiam fuiſſe videntur plurimi Chriſtianorum, inter quos Philoſtorgius, lib. III. cap. 10. cùm ait, Nilum in arctois regionibus oriri, & iiſdem ex partibus fluere unde Hyphaſis, Euphrates & Tigris. Sic quoque ſenſit Lucanus cùm de Nilo canit,

Teque vident primi, quærunt tamen hi quoque Seres.

Ex horum quoque ſententia locutus eſt Solinus, cùm inquit cap. 37. Euphratis & Nili fontes ſub iiſdem parallelis eſſe, & ad modulum ejuſdem perpendiculi conſtitutos. Non adſecutus eſt mentem Solini doctiſſimus ejus Interpres, quamvis longam admodum hoc loco exercitationem inſtituerit: nihil enim certius hac noſtra interpretatione. Ipſe verò graviſſimè errat, cùm acriter adeò Scaligerum carpit, cujus tamen verbis nihil planius & verius reperiri poſſit. Ait Scaliger ad Manilium: *Polos omnis horizontis eſſe puncta Orientis & Occidentis: polos mundi eſſe polos omnium meridianorum.* Hæc alter ne in puero quidem primis elementis imbuto ferenda eſſe exiſtimat. Sed profectò nimis liberaliter judicat Vir eximius de iis ſcientiis, quas modicè adeò deguſtavit. Non meum eſt dicere, quantus in matheſi fuerit Scaliger; magnus tamen fuit, ſi cum altero conferatur. Hac verò in parte melius ſenſit, quàm ceteri Mathematici: nam ſi meridianis & horizontibus ulli ſunt attribuendi poli aut vertices, non poſſunt alii excogitari, quàm quos Scaliger aſſignat. Non enim rectè ſphærarum concinnatores Meridiani polos vocant, puncta Ortus & Occaſus æquinoctialis: polos verò horizontis vertici imminentia puncta. Non me fugit, polos circuli in ſphæra vocari, puncta illa in ſuperficie ſphæræ, à quibus omnes rectæ lineæ ad circuli circumferentiam ductæ, ſunt æquales; verùm illud minimè hîc locum habere poteſt: neque enim horizon

rizon & meridianus in ſphæra materiali dicuntur eſſe circuli in ſphæra, ſed extra ſphæram. Abſurdum præterea fuerit polum nominare ubi nulla eſt vertigo. Nulla autem vertigo niſi ad polos mundi. Iſtic itaque poli meridiani. Hoc manifeſtum, nec minus illud, *Puncta Orientis & Occidentis eſſe polos horizontis*; circa hæc enim puncta, notata in horizonte ligneo, omnes volvuntur horizontes, non tantùm in ſphæra recta, verùm etiam obliqua; nec ullus dari poteſt horizon, (niſi in ſphæra quam vocant obliquiſſima) qui non tranſeat per puncta Ortus & Occaſus æquinoctialis, hæcque ſola duo puncta omnis horizon habet ſtabilia. Manifeſtus itaque error polos adpellare, ubi nulla eſt vertigo, nullus axis, nec rotatio ulla. Verùm ad Pomponium noſtrum revertamur, à quo nimis longè ſumus digreſſi. Boum iſtorum ὀπισθονόμων, à quibus ſermo noſter hactenus deflexit, meminit Athenæus, circa finem lib. v. verùm is fabuloſos eſſe exiſtimat, & meritò.

l. 47. *Apud Auſenſes nulli certa uxor eſt*] Duo priora vocabula addidit ex Herodoto Pintianus. Verùm non hoc ſolo Auctore uſus eſt Pomponius noſter. Ita eum ſcripſiſſe adparet ex Plinio, cujus hæc ſunt verba, *Garamantes matrimoniorum exſortes paſſim cum feminis degunt.*

l. 48. *Quos pro ſuis colant, forma ſimilitudine agnoſcunt*] Pintianus & alii legunt, *quos pro ſuis alant.* Malim ego *tolant* vel *tollant.* Nemini, ut puto, vel paululum eruditiori ignotum quid ſit *tollere infantem.* Statius Papinius *epiced. in filium*,

> ——— *meus ille, meus. Tellure cadentem*
> *Excepi, & vinctum genitali carmine fovi.*

Patrum fuiſſe officium infantem, quem pro ſuo agnoſcebant, humo tollere, ſinuque condere, paſſim teſtantur Auctores. Cicero lib. I. *de Divinat.*

> *Ibi ex oraclo voce divina edidit*
> *Apollo, puerum primus Priamo qui foret*
> *Poſt illa natus, temperaret tollere,*
> *Eum eſſe exitium Trojæ, peſtem Pergamo.*

Sic refingendi verſus illi ex optimo noſtro codice. Ariſtoteli lib. VII. *Polit.* ἀποτίθεσθαι ſimiliter accipitur, pro tollere & ſinu recondere infantem, Ἐὰν μὴ ἡ τάξις τῶν ἐθῶν κωλύῃ, μηδὲν ἀποτίθεσθαι τῶν γεννωμένων. Vulgò non rectè accipitur iſte Ariſtotelis locus. In Mela verò nihil mutandum videtur. *Colere liberos* rectum eſt; ſæpe enim *colere* pro excolere ponitur, & contrà. Ita quoque locutus eſt Hieronymus *Epiſt. ad Oceanum: Multos videmus ob nimiam paupertatem, virorum ſarcinam declinare,*

re, *& ancillas ſuas habere pro uxoribus*, *ſuſceptoſque ex his liberos colere ut proprios.* Huc accedit quod Auſenſes illi apud Herodotum non recens natos infantes, ut fieri olim ſolebat, humo tollerent; ſed jam adultos, quos pro ſuis educarent, acciperent: Ἐπεὰν ᾖ γυναικὶ τὸ παιδίον ἁδρὸν γένηται, συμφοιτέουσι ἐς τ᾽ αὐτὸ οἱ ἄνδρες τρίτου μηνὸς, καὶ τῷ ἂν οἴκῃ τῶν ἀνδρῶν τὸ παιδίον, τούτου παῖς νομίζεται. Ita hoc loco rectè legit Valla, ſed malè interpretatus eſt. Malè vero legit Pintianus τῷ ἂν ἤκῃ, ſed rectè interpretatus eſt, *cui ſimilis exſliterit.* Οἴκῃ enim eſt ab εἴκω, pro ἐοίκῃ, uti ſolet Herodotus. Ab ἔοικα verò vel οἶκα, Interpres Solinianus verbum facit ἐοίκω & οἴκω, more Æolum & Ionum, quibus πεπλήγω eſt à πέπληγα, ut inquit Euſtathius. Sed verò ineptum eſt vocabula fingere, ubi nulla exigit neceſſitas; neque enim niſi paucis hoc contingit vocabulis. Quod autem id Ionum proprium eſſe inquiat Euſtathius, de hoc quoque dubito. Alii Grammatici id Siculorum, Æolum, & Rheginorum tantùm proprium eſſe affirmant, itaque illos à δέδοικα formare δεδοίκω, ab ὄλωλα ὀλώλω, à πεποίηκα πεποιήκω, & à λέλαθα λελάθω. Verùm de his ad Dionyſium Thracem uberiùs agemus. Locus autem hic Melæ ita in optimo noſtro codice concipitur, *quos pro ſuis colant*, *forma ſimilitudine agnoſcitur.*

l. 50. *Augilæ manes tantùm deos putant*] Et hîc quoque lapſum putant Pomponium Viri eruditi, quod Augilis attribuerit ea quæ Herodotus Naſamonibus. Sed ipſi errant. *Augilæ* ſunt Naſamones: *Augila* enim vel *Ægila* eſt oppidum Naſamonum. Satis hoc ex Herodoto ipſo colligitur. Jungit quoque eos Ptolemæus, Ἐν τοῖς Αὐγίλαις καὶ Νασαμῶσι τὰ Αὔγιλα. Libri aliquot Ptolemæi legunt hoc loco Αἴγιλα, uti Herodotus. Ab Αὔγιλα verò ἐθνικὸν non tantùm Αὐγίλαι, ſed & Αὐγιλῖται, ſi Stephano credendum. Verùm ſæpe ex ingenio format ἐθνικὰ ſua iſte ἐθνικογράφος. Non autem in hoc tantùm, quod Augilas cum Naſamonibus confundat, Viris doctis vapulat Mela, verùm etiam in illo, quòd inquiat Augilas manes deos putare, cùm fortium virorum & parentum tantùm animas coluerint. Nimis profectò hoc eſt argutum. Vapulat quoque illic Plinius, quique eum ſequuntur, cùm ait, *Augilæ inferos tantùm colunt.* Perperam enim illum pro manibus ſubſtituiſſe inferos: neque enim quemquam Veterum inferos poſuiſſe pro animabus defunctorum, ſed manes accepiſſe pro loco inferorum, uti apud Virgilium, *maneſque profundi.* Verùm etiam lapides antiqui contrarium docere poſſint, in quibus *dii manes*, & *dii inferi* pro iiſdem ſemper & paſſim accipiuntur. Innumera præterea Veterum exſtant loca, in quibus dii ſuperi & inferi opponuntur. Et ſanè quis poſſit dubitare quin per inferos non tantùm intelligatur locus ille qui continet manes, ſed ipſi etiam

etiam manes, cùm hoc ipſum quoque teſtetur vocabulum. Uti enim à ſupra, ſuperi & ſuperni; ab extra, exteri & externi; ab intra, interi & interni: ita quoque ab infra, vel infera, ut Veteres ſcribebant, inferi & inferni. Sed Vir ille eruditus errorem ſuum alio loco cognoviſſe videtur. Et ſanè mirarer, ſi adeo ineptus, & Linguæ Latinæ imperitus fuiſſet Plinius, ut per deos manes intellexiſſet locum inferorum, non ipſos manes, vel ipſos deos inferos.

l. 63. *Ægipanum, qua celebratur, ea forma eſt*] Satyrorum Ægipanumque in Libya eodem modo, iiſdemque penè verbis, meminere Plinius, Solinus, & Martianus Capella; nemo tamen addit, qualis fuerit forma Ægipanum. Poſteriores duos ignoraſſe facilè crediderim: an vero etiam Plinius ignorarit, non attinet quærere. Sanè neque in forma hujus monſtri conveniunt, ſi tamen monſtris accenſenda ſunt ea, quæ ſunt mera Græculorum commenta. Salmaſius in *Notis ad Solinum* ex *Parallelis minoribus* Plutarchi adſtruere conatur Ægipana illum eſſe, quem Romani Silvanum vocant. Sed vero valde infirmo nititur tibicine; neque enim quidquam certius, quàm libellum iſtum eſſe prorſus indignum Plutarcho, cùm nugaciſſimus ſit, ac ejuſdem planè Auctoris, atque ſit ille *de Fluminibus*, qui & ipſe nomen Plutarchi oſtentat. Vir doctus, qui in iſtud ſcriptum Notas concinnavit, ut oſtendat tractatum *de Fluminibus* eſſe Plutarchi, multas, niſi me fallit memoria, locutionum colligit formulas, omnes ex illis *minoribus Parallelis* depromtas; unde contrarium planè adparet, quàm quod ipſe voluit adſtruere, nempe utrumque iſtud ſcriptum eſſe quidem ejuſdem Auctoris, ſed verò neutrum Plutarchi, aut ſaltem alterius Plutarchi, multò recentioris. Nec juvat quod in catalogo Lampriæ mentio fiat hujus ſcripti; vitio enim hoc factum eſſe, vel cœcus poſſit conſpicere. Nam quo loco legitur, Διηγήσεις παράλληλοι Ἑλληνικαὶ καὶ Ῥωμαϊκαὶ Ἐπικυρείων ἐναντιωμάτων, legendum eſſe, Ἐπικουρείων ἐναντιωμάτων ceteris extritis, docet numerorum ratio. Reliqua verba adjecta ſunt ab aliquo qui putabat & hunc libellum eſſe Plutarchi. Sed ſi ea admittamus, tota numerorum ſeries perturbabitur. Non eſt itaque, quod quis Plutarchi auctoritate *Ægipana* atque *Silvanum* eundem eſſe exiſtimet. Et profectò tantùm inter ſeſe differunt *Silvani* & *Ægipanes*, ut difficiliùs aliquid reperias in quo conveniunt, quàm in quo diſcrepant. *Ægipanes* enim non ut *Silvani* cum facie humana pingebantur, verùm caprina prorſus: imò αὐτοχρῆμα capri erant ſupernè. Pingebantur præterea cum cauda piſcis. Cauſa nominis hæc eſt. Ægipan Jovis filius ex capra Bœotia eſſe fingitur, quam etiam Oleniam vocavere. Alii Jovis collacteum faciunt, natumque ex Æga Panis conjuge. Hinc *Ægipana* dictum ajunt. Juviſſe hic dicitur Jovem in bello

contra Typhonem. Quia autem primus invenit concham marinam, qua inflata terrorem Panicum injecit, ideo caudam piſcis huic adfingi. Hujus imaginem in cælo ajunt eſſe Capricornum. Theon *ad Aratum*: Ὁ δὲ Αἰγόκερως ὅμοιός ἐστι τῷ αἰγίπανι, κατηστερίσθη δὲ εἰς τιμὴν τοῦ Πανὸς, εἰς γὰρ τοῦτον μετεβλήθη διωκόμενος μετὰ τῶν ἄλλων θεῶν. Scholiaſtes Germanici: *Capricornus ſanè ſimilitudinem habet Ægipanos: habet enim poſteriorem partem piſcis, priorem capri.* Ita quoque Hyginus, & alii, licet in ceteris hujus fabellæ partibus non conveniant. Cauſam verò, quamobrem cum cauda pingitur, hanc reddit idem Theo: Εὗρε δὲ οὗτος τὸν κόχλακα ἐν τῇ θαλάσσῃ, διὸ παρεστημον οὐρὰν ἰχθύος ἔχει. Aliam cauſam reddit Hyginus, & Germanici Scholiaſtes, verùm de eo nos ad ipſum Aratum. *Ægipanum* verò crebræ effigies occurrunt in antiquis Ægyptiorum monumentis, nempe Satyri αἰγοπρόσωποι οὐρὰν ἰχθύων ἔχοντες. Videamus nunc quænam fuerit Silvanorum forma. Uti Panum & Satyrorum variæ ſunt ſpecies, ita quoque Silvanorum. Sciendum verò illos aliquando à Satyris ſeparari, aliquando verò confundi. Similiter Silvanus pater aliquando idem eſt atque Pan, aliquando verò longè diverſo fingitur habitu. Nam & Silvano in veteribus monumentis ſæpe tribuitur fiſtula, & ſyrinx, & corona pinea. Semper tamen humeris fert cupreſſum. Itaque Panibus accenſendi ſunt Silvani, quando cum tali habitu pinguntur aut finguntur. Cùm autem non ſunt αἰγοσκελεῖς Sylvani, uti in multis antiquis marmoribus videre eſt, jam non Panibus ſed Silenis ſunt annumerandi. Sciendum verò uti Silvanorum, ita quoque Silenorum duo eſſe genera, & quidquid ferè de his dicitur, de illis quoque aut dici, aut dici poſſe. Silenos enim eoſdem eſſe atque ſunt Panes, nempe ſeniores Satyros, locuples teſtis eſt Pauſanias in *Atticis*, Τοὺς γὰρ ἡλικίᾳ τῶν Σατύρων προήκοντας ὀνομάζουσι Σειληνούς. Rectè itaque in optimis Gloſſis Silvanus utroque modo accipitur, *Silvanus* Πὰν, Σιληνός. Et ſanè ſi verum ſit, Silenum dictum quaſi Σιλλονηνὸν, non dubitandum quin hinc Silvani nomen ſit. Æoles vocare videntur Σιλϝηνόν. Heſychius Σιλγῖνοι, οἱ Σάτυροι. Nemini enim ut puto ignotum, Heſychium paſſim digamma Æolicum mutaſſe in Gamma. Alii Silenos planè diverſos faciunt à Satyris. Plato ſanè non permittit, ut iis annumerentur. Innumeri etiam hoc tempore Sileni marmorei reperiuntur, cetera ſimiles hominibus, niſi quòd cornua & acutas habeant aures quemadmodum aſelli. Junioribus tamen Silenis abſunt cornua, quemadmodum etiam junioribus Satyris. Mirum eſt id quod Pauſanias prodit, ut oſtendat Silenos aliquando fuiſſe homines, inquit, Silenorum ſepulchra apud Hebræos reperiri. Sed credo hanc fabellam exinde ortam eſſe, quia Moſes cum cornibus pingebatur. Quid mirum autem ſi homini cornuto, etiam auri-

auriculæ acutæ ab aliis fuerint additæ, quo planè eſſet Silenus? Verùm non hîc ſubſtitit Græculorum impudentia, in ipſos etiam Chriſtianos derivata eſt hæc calumnia, quorum Deum, non tantùm Sileni, uti Moſem, ſed Satyri inſtar finxerunt, uti videre eſt apud Tertullianum, cum hac inſcriptione, DEUS CHRISTIANORUM ONOCHOIRITES, Ita enim legendus locus ille, qui omnes hactenus exercuit Eruditos: Ὀνοχοιρίτης enim fingebatur tanquam ex aſino & porco compoſitum monſtrum. Epiphanius de Gnoſticis, Φασὶ δὲ τὸν Σαβαὼθ οἱ μὲν ὄνου μορφὴν ἔχειν, οἱ δὲ χοίρου. Hinc *Aſinarii* dicti Chriſtiani. Martialis locus de Theodoro Judæo non minus eſt corruptus,

> *Ecce negas juraſque mihi per templa tonantis.*
> *Non credo; jura Verpe per Anchialum.*

Salmaſius in libro *de Lingua Helleniſtica* legit, החיעלם & interpretatur, *per eum qui vivit in æternum.* Verùm illud non eſt Hebræum: prima enim littera redundat, duoque inſuper voces ſunt חי-עלם/ uti eſt apud Danielem cap. 11. Et ſic jam olim Scaliger legebat hunc Martialis locum. Sed profectò nihil minus quàm Hebraïcè doctus fuit Martialis. Optimus codex Thuanæus jam ante octingentos annos exaratus, qui excerpta continet Martialis epigrammata, legit hoc loco *anchalium.* Omnino legendum eſt,

> *Non credo; jura Verpe per ancharium.*

Ancharius vel *ancarius* eſt aſinus. Ἀχθοφόρον Græci interpretantur Ἀγγάρειον, accipiuntque iſtud vocabulum æquè de jumento atque homine ἀχθοφόρῳ. Similiter *ſagmarius* vel *ſaumarius* de utroque accipitur. Utitur hac voce Lucilius,

> *Hac inquam rudet è roſtris atque ejulitabit:*
> *Concurſans, veluti ancarius, claréque quiritans.*

Hinc *Ancharia familia*, quemadmodum *Aſellia*. Unicè verò confirmat hanc conjecturam verſiculus ille Petronii, ex quo liquet, Judæos olim malè audiiſſe, quòd crederentur per aſinum jurare,

> *Judæus licet & porcinum numen adoret,*
> *Et cilli ſummas advocet auriculas.*

Inepti ſunt qui de veritate hujus lectionis dubitant. *Cillus* eſt aſinus, hinc *hemicillus* ἡμίονος, & *cillanus* agaſo Ciceroni. Julius

lius Pollux vocat κιλλακτῆρα: ſic namque apud illum legendum lib. VII. cap. poſtremo: Σοφοκλῆς δ' ἔφη, ποππύζεται ζευγηλατεῖς. Ἀστραπηλάται καὶ παρὰ τοῖς Δωριεῦσι ὀνοκίνδιοι καὶ κιλλακτῆρες. Ita ex optimo noſtro codice locum hunc Pollucis emendavimus, qui vulgò eſt inquinatiſſimus. Verùm revertamur ad Melam, à quo nimium quantum ſumus digreſſi.

In Cap. IX.

DE ÆGYPTO.

l. 4. *Terra expers imbrium*] Seculi noſtri admiratores, & hoc quoque Antiquorum ſimplicitati adſcribunt. Una omnes voce contendunt, imbres in Ægypto non minus eſſe frequentes, atque alibi locorum: Alexandriæ enim, & in itinere Memphin verſus, pluvias ſe expertos eſſe continentes, oculati & complures affirmant teſtes. Sed deſinant, rogo, boni viri non Veteribus, ſed ſibi illudere. In inferiore Ægypto, quæ mari vicina eſt, nonnunquam pluvias deſcendere non illos fugit; Proclus *in Timæum* lib. I. εἰ καὶ γίνοιτό ποτε ὄμβρος περὶ τὴν Αἴγυπτον, ἀλλ' οὐ περὶ πᾶσαν, ἀλλὰ περὶ τὴν κάτω γίνεσθαι εἰώθασιν. Inferiorem verò Ægyptum, ne Ægypti quidem nomine, aut vix certè, dignati ſunt Græci vetuſtiores. Sed in Superiore Ægypto nullæ cadunt pluviæ, in tractu nimirum qui eſt à Thebis Syenen uſque. Hoc eſt illud quod Veteres unanimiter adfirmant, Ariſtoteles, inquam, Strabo, Plutarchus, aliique. Quærit verò cauſam Ariſtobulus apud Strabonem lib. XV. quare cùm in Syene imbres cadant, intermedia tantùm loca pluvia omnino careant. Quæſtio hæc ibi proponitur, ſed non ſolvitur. Ratio tamen eſt manifeſta, quia nempe illa Ægypti pars, ubi nullæ cadunt pluviæ, plana, humilis, ſicca, arenoſa ac calida eſt admodum, utpote torridæ zonæ vicina. Vapores itaque, qui è terra arida egrediuntur, cùm rari admodum & tenues ſint, aut noctu decidunt in rorem mutati, aut toti ab æſtu conſumuntur priuſquam in pluviam abeant. At verò tractus Syeniticus, quia excelſus ac montoſus eſt, neceſſariò pluviis abundat: ubi enim montes, ibi nivium & aquarum lapſus perpetui. Si plana eſſet univerſa Africa, eſſet inhabitabilis. In zona torrida enim ſi montes abeſſent, jam nulla quoque eſſent flumina, nec ulli imbres ad terram pervenirent. Verum hoc eſſe, experimento ſatis intelligunt, omnes torridæ zonæ incolæ, ac ii præcipuè, qui Peruvianam habitant provinciam. Cùm enim latera montium perpetuis illic humectentur & defluant pluviis, pluvias tamen ignorant plerique qui in planis vivunt. Ne litorum quidem accolæ pluviam unquam viderunt. Rorem tantùm

tùm norunt, eumque tenuiſſimum, ac vix compeſcendo pulveri aptum.

l. 9. *Et cùm diu ſimplex ſævuſque deſcendit*] Salmaſius legit, *& cùm diu ſimplex ſuuſque deſcendit.* At verò nihil hîc mutandum niſi quod pro *&* reponendum ſit *ſed*, uti edi curavimus. Nulla autem ratio poſſit comminiſci, quamobrem hîc pro *ſævus* reponamus *ſuus*, præſertim cùm præcedat *ſimplex*, quod dixiſſe ſufficit. Sævus verò eſt Nilus ubi ſimplex, fontibuſque ſuis vicinus eſt. Deinde verò diviſus & diffuſus, fit lenis & navigabilis. Hoc ipſe Mela, hoc Plinius, hoc omnes teſtantur, ipſaque hoc exigit ratio.

l. 10. *Circa Meroen, latè patentem inſulam, in Æthiopiam diffunditur*] Salmaſius legit, *circa Meroen, latè patentem inſulam in Æthiopia diffinditur.* Sed vulgata lectio, quam omnia ſervant manu exarata exemplaria, multò verior meliorque eſt. Perquam fuerit ineptum velle eam aliquo interpretamento juvare.

l. 12. *Altera Aſtapes dictus*] Ita legunt Vaticanus & Florentinus codices. In aliis *Aſtape.* Ἀςάπης eſt Pomponio qui Ἀςυσάπης aliis. Ab hoc *Aſtape* dicti poſſint videri Ἀςαπαῖοι Λιβύης ἔθνος. Sed inſigniter errat Stephanus, quod *Aſtapæos* Libyæ gentem faciat, cùm ſint in Hiſpania. Meminit in *Ibericis* ſuis Appianus *Aſtapæ* urbis & *Aſtapæorum*, aitque eos Carthaginenſibus paruiſſe. Hinc error Stephani.

l. 14. *In immanem lacum devenit*] Fruſtra hîc aliquis lacum quærat, nedum immanem. Scribe, *in immanem locum devenit.* Immanem locum vocat Catadupa ſeu Catarractas Nili. Nihil clarius.

l. 16. *Uſque ad Elephantidem urbem Ægyptiam*] Ita libri, ita quoque Hermolaus ſcribendum eſſe monuerat. Verùm Pintianus hîc illi adverſatur & *Elephantinen* reponit, negans alterum uſpiam reperiri, non contentus Vitruvii, aliorumque Latinorum auctoritate. Verùm adſcribam locum Stephani Byzantii, unde apparebit veram eſſe hanc lectionem: Ἐλεφαντίνη πόλις Αἰγύπτου. Παρθένιος δὲ Ἐλεφαντίδα αὐτὴν φησιν· τὸ ἐθνικὸν τῆς μὲν προτέρας Ἐλεφαντῖνος, τῆς δὲ Ἐλεφαντίδος Ἐλεφαντίτης. Ita concipienda ſunt hæc verba, & ſeparanda ab iis quæ præcedunt, nam Ἐλβώτιοι nihil ad Elephantinen.

l. 20. *Deinde iterum iterumque diviſus ad Delta & admelin*] Hæc eſt Vaticani & omnium codicum, quos vidi, conſtans lectio. Variæ admodum ſunt Virorum eruditorum ad hunc locum conjecturæ. Sed omnino quæ facillima, illa quoque veriſſima eſt proculdubio. Legendum itaque, *ad Delta acumen.* Τὸ ὀξὺ τοῦ Δέλτα habet Herodotus. Salmaſius ita in ſuis codicibus ſe ſcriptum reperiſſe inquit, *ad Deltam & à melim per omnem Ægyptum,* Inde ipſe hanc excudere lectionem conatur,

A

A Delta meta it per omnem Ægyptum vagus atque diſperſus. Sed in nullo manu exarato codice ita hunc locum concipi puto, quemadmodum ipſe inquit. Imò certus ſum ita eum hæc verba citaſſe, quo magis veriſimilem ſuam efficeret conjecturam. Probum tamen non eſt *meta* pro ſolo acumine metæ. Totum ſemper ſignificat conum, aut quidquid cono eſt ſimile. Ita *meta lactis* pro tota maſſa, & *metas imitata cypreſſus* apud Ovidium, pro tota cypreſſi parte quæ κωνοειδὴς eſt. Et apud Martialem,

Præpendet meta nec tibi barba minor.

Pro tota barba. Sic lege, non *mento*, ut vulgò. Quòd ſi *metam Delta* hic acceperit ut *flumen Rheni*, pro tota Delta; ne hoc quidem rectum videtur: nam quomodo Nilus à Delta it per omnem Ægyptum, cùm poſt Delta nulla jam prorſus ſit Ægyptus: excipit enim mare? Sed, ut opinor, pluribus non opus eſt, ad adſtruendum eam quam dedimus lectionem. Certè τὸ ὀξὺ τοῦ Δέλτα non poſſit meliùs reddi, quàm *acumen Delta*.

l. 32. *Sed tum primum accipientia ſpiritum*] Quidam libri veteres *ſpeciem* legunt hoc loco, minus tamen rectè. Porro quod hîc de muribus dicit, id ipſum quoque multi è Veteribus prodidere, & omnino veriſſimum eſt. Hodieque tale murium reperitur genus, cùm alibi, tum in ſeptentrionalibus præcipuè regionibus. Communi verò vocabulo *Leem-mus* vel *Leemmer* dicuntur, quia in limo naſcuntur; *Leem* enim limum denotat. Scripſit nuper de his diatribam Olaus Wormius, qua oſtendere conatur mures hos in nubibus generari quandoque, & cum pluvia in terram deſcendere. Sed verò ex iis quæ adducit argumentis neſcio an iſtud effici poſſit: nam ſi mulier parieti adſidens ſinu unum ex illis muribus exceperit, aut cymbæ non procul à litore inciderint, non inde ſtatim ſequitur, è nubibus cecidiſſe. Ex ipſo enim decidit pariete, aut ex impendente tecto terreo, uti moris eſt in Norvagia. In cymbam verò delati ſunt forſan procella aliqua ab imminentibus ſcopulis. Ullum in nubibus generari animal, neque compertum hactenus, neque veriſimile. Si quis vel è modicè edito loco murem in præceps agat, protinus animam cum ſanguine exſpuet. Sed verò ratio quamobrem animalia iſta cælo cadere vulgò exiſtiment, hæc eſt, quod cùm antea non compareant, poſt pluviam illico è cavernulis ſuis prodeant; vel quòd illæ aqua implentur, ut exiſtimat Theophraſtus, vel quòd genus hoc animalium pluvia maximè vegetetur. Eadem ratione ſæpe producuntur cochleæ, aliaque animalia & præcipuè ranarum quoddam genus, diverſum ab eo quod in ſtagnis & paludibus vivit, quodque & ipſum è nubibus deferri exiſtimant: Γυρίνους & γυρίνους vocarunt

Græ-

Græci, vel etiam *γέρινα* & *γύρινα*. Paſſim terrarum, præſertim, in locis uliginoſis, ceſſante pluvia, repentè in lucem prodeunt *ἀδιάπλαστα γεννήματα* iſta, ut loquitur Theon. Novam & inuſitatam ſobolem civium Rom. ita appellat Cicero *ad Atticum* lib. IV. epiſt. XVII. ſimilitudine ſumta ab his ranunculis, *Quin tu huc advolas & inviſis illius noſtræ Reip. γέρινα? Gerina* enim in optimo codice, unde innumera loca feliciter emendavit Simeo Boſius, ſcriptum fuit; verùm ipſe non rectè *germina* repoſuit. Hinc adagium in ſtolidos apud Platonem *Theæteto, εἰς φρόνησιν οὐδὲν βελτίων βατράχου γυρίνου*. Ipſe Cicero I. *de Divinat. Sed ineſt gerinis & ranunculis quadam natura ſignificans aliquid.* Sic ferè meliores codices. Verùm ut ad propoſitum redeamus, ſcire velim, quomodo cùm tot locis ranis pluiſſe ſcribant Viri eruditi, nemo tamen unquam fuerit, qui eas labentes conſpexerit, ſed demum lapſas. Nec multorum valet auctoritas, quando deeſt experientia, & adverſatur ratio, quæ fieri non poſſe docet, ut animal ullum altè adeò decidat, & non protinus exanimetur. Locuſtas autem cum pluvia deſcendere certum eſt, ſed illæ nihil huc faciunt. Cùm enim non admodum altè ſupra terram ferantur, incidente imbre terræ alliduntur, quod & aliis nonnullis contingit inſectis. De lumbricis, erucis, araneis, ſimilibuſque aliis, uti verum eſt terras nonnunquam his operiri, ita ineptum eſt credere eas de nubibus cadere. Alibi de hac re agimus. Ut autem ad mures iſtos, qui ex limo Nili oriuntur, revertamur, ſciendum illos diverſos eſſe à muribus Ægyptiis, quos *δίποδας* vocant: quamvis enim etiam hi in Ægypto generarentur, ex Libya tamen advenisse credebantur.

l. 36. *Ex immanibus Æthiopiæ jugis*] Ex Democriti ſententia, qui montes omnium, quotquot in orbe ſunt, maximos eſſe inquiebat illos unde Nilus oritur, ut eſt apud Diodorum; nempe quia Nilus omnium fluviorum eſt maximus. Is tamen nullas in his montibus nives ſtatuebat, ſed nives Septentrionis æſtate ſolvi, atque inde nubes oriri arbitrabatur: illas verò ab Eteſiis in Æthiopiam deferri atque inde imbres exſiſtere. Anaxagoræ, Euripidis, & Æſchyli hæc fuit opinio, qui ex liquefactis in Æthiopia nivibus Nilum incrementa accipere putabant. Verſus, quibus id ſignificat Euripides, exſtant apud Diodorum Siculum, & auctiores aliquanto apud Anonymum *de origine Nili*. Verùm poſtremi verſus ita legendi ſunt,

> Ὃς ἐκ μελαμβρότοιο πληροῦται ῥοὰς
> Αἰθιοπίδος γῆς, ἡνίκ' ἂν τακῇ χιὼν,
> Τεθριππεύοντος ἡλίου κατὰ χθόνα.

Non rectè Henricus Stephanus, qui primus hoc fragmentum edi-

edidit, eo in loco repoſuit κατ' αἰθέρα, cùm in illo apographo quo uſus eſt, quod penes me ſervo, ſcriptum ſit κατὰ χθόνα, ſubintelligitur enim Αἰθιοπίδα. Verùm & Æſchyli verſus de eadem re emendatos hîc adſcribam:

Γένος μὲν αἰνεῖν καὶ παθὼν ἐπίςαμαι
Αἰθιοπίδος γῆς, ἔνθα Νεῖλος ἑπτάρους
Γαῖαν κυλίνδει ῥευμάτων ἐπομβρίαις.
Ἐν ᾗ πυρωπὸς ἥλιος ἐκλάμψας φλογὶ
Τήκει πετραίαν χιόνα· πᾶσα δ' εὐθαλὴς
Αἴγυπτος ἁγνοῦ νάματος πληρουμένη
Φερέσβιον Δήμητρος ἀντέλλει ςάχυν.

Elegantiſſimos hos Æſchyli verſus non admodum eleganter emendare conatus eſt in *Solinianis* ſuis doctiſſimus Salmaſius: nam quòd illic legit πυρωτὸν σμῆνος ἐκλάμψαι φλογὸς, iſtud tantùm abeſt ut elegans ſit, ut ne ſit Græcum quidem.

l. 37. *Sol hyeme terris propior*] De Eccentrico ſolis circulo Viri quidam docti intelligendum putant hunc Pomponii locum, nempe quia bruma ſol terris eſt propior, quàm ſolſtitio. Sed ex Herodoto hæc accepit, cujus tempore necdum comperta erat eccentricitatis ratio. Sol hyeme terris propior, quia minor eſſe videtur altitudo ejus ſupra horizontem. Totus verò locus ita legendus eſt: *Sive quòd ſol hyeme terris propior, & ob id fontem ejus minuens, tunc altiùs abit, ſinitque integrum & ut eſt pleniſſimus ſurgere.* Ita Vaticanus, & alii libri antiqui.

l. 43. *Venienti obvii adverſo ſpiritu curſum deſcendentis impediunt*] Vaticanus legit, *Venienti obviæ adverſo impetu.* Sed legendum eſſe *obvii* obſervatum multis. Οἱ Ἐτησίαι enim à Græcis venti iſti vocantur. Loquitur autem hîc Mela ex Thaletis opinione, qui cauſam Nili ἐπιῤῥοῆς flatibus adverſis Eteſiarum tribuebat. Anonymus περὶ τῆς Νείλου ἀναβάσεως: Θαλῆς ὁ Μιλήσιος, εἷς τῶν ἑπτὰ σοφῶν, φησὶ διὰ τοὺς Ἐτησίας γίνεσθαι τὴν ἀναπλήρωσιν· πνεῖν γὰρ αὐτοὺς ἐναντίους τῷ ποταμῷ, καὶ τὰ ςόματα κεῖσθαι κατὰ τὴν πνοὴν αὐτῶν· τὸν μὲν οὖν ἄνεμον ἐξ ἐναντίας πνέοντα κωλύειν τὴν ἐκροὴν αὐτῶν· τὸ δὲ κῦμα προσπίπτον ἀντίον τοῖς ςόμασι, καὶ ὕελον ὂν ἀνακόπτειν τὸν ποταμὸν, καὶ ἀναπλήρωσιν οὕτω γίνεσθαι τοῦ Νείλου. Ita legenda ſunt hæc verba, ex veteribus libris, non ut vulgò concipiuntur. Locus verò Plinii de hac ipſa re, ita emendandus eſt: *Cauſas hujus incrementi varias prodidere, ſed maximè probabiles, Eteſiarum eo tempore ex adverſo flantium repercuſſum intro in ora actio mari, aut imbres Æthiopiæ æſtivos*, &c.

l. 45. *Fitque major, vel quòd nihil ex ſemet amittit*] Hæc omnia ver-

verba delenda exiſtimat Pintianus, ſed valde errat. Ita omnes libri veteres, & ſanè non video quid in illis verbis abſonum ſit aut inconcinnum. Pro *Antichthones* verò quidam codices legunt *antipodes*. Malè. Superiùs oſtendimus *antichthones* eſſe qui auſtralem terram inhabitant. Antipodibus vero nullus hîc locus eſt, utpote qui penitus ſub terram merſi κατὰ διάμετρον nobis opponuntur.

l. 50. *In illis terris ortum amnem*] Abeſt in veteribus libris τὸ *terris*. Rectè, niſi fallor, *in illis*, nempe Ἀντίχθοσι.

l. 54. *In quodam lacu Chemmis inſula*] *Chemmis* legendum, uti eſt in omnibus quotquot vidi libris antiquis. Ita quoque Herodotus inſulam hanc adpellat. Hecatæus eam *Chembin* vocat, in loco Stephani ita legendo: Ἐν Βουτοῖ περὶ τὸ ἱερὸν τῆς Λητοῦς ἐστι νῆσος Χέμβις ὄνομα ἱρὴ τοῦ Ἀπόλλωνος· ἔστι δ' ἡ νῆσος μεταρσίη καὶ περιπλεῖ ἐπὶ τοῦ ὕδατος καὶ κινέεται. Ὁ νησιώτης Χεμμίτης καὶ Χέμμιος. Alia eſt *Chemmis*, quæ in Nomo Thebaico ſita erat, quamque Πανὸς πόλιν interpretatur Diodorus Siculus. Meminerunt hujus cùm alii, tum ipſe quoque Herodotus. Plutarchus in libello *de Iſide & Oſiride* perperam Χέννιν vocat. Stephanus ex auctoritate Herodoti, & hanc quoque inſulam eſſe inquit: Ἔστι καὶ Χέμμις πόλις μεγάλη νόμου τοῦ Θηβαϊκοῦ, ἐγγὺς τῆς Νέας πόλεως. Φησὶ δ' ὁ αὐτὸς καὶ νῆσον εἶναι Χέμμιν ἐν αὐτῇ. Sed nuſquam hoc Herodotus prodit. Itaque apud Stephanum legendum ἐν Βουτοῖ, non ἐν αὐτῇ.

l. 59. *Quatuor ferè ſoli jugera ſua ſede occupat*] In hoc loco interpretando & corrigendo multum ſudant Pintianus & alii Interpretes, & quidem infeliciter admodum. Vaticanus legit, *Quatuor ferè ſoli jugera quæ ſede occupat*. Noſter unus, *quæ cede occupat*. Alter verò optimus & antiquiſſimus, qui olim fuit Latini Latinii, *quo cedat occupat*. Scripſit, ut puto, Mela, *Quatuor fere ſoli jugera quoque latere occupat*. Hoc pacto rectè ſeſe habebit totus locus. Sciendum verò Melam hic non ſecutum eſſe Herodotum, qui ad octo plethra, quæ quatuor faciunt jugera, unumquodque hujus Pyramidis latus extendi ſcribit, ſed illos Græcos, qui ſeptem tantùm plethra unicuique lateri tribuunt, inter quos etiam eſt Diodorus Siculus. Itaque rectè hîc noſter Auctor addidit *ferè*. Plinius ſeptem jugera ſoli huic Pyramidi tribuit: ita enim legendus ex optimis membranis locus ille, *Ampliſſima ſeptem jugera obtinet ſoli*. Verùm hoc de laterum ſingulorum ſpatio, non verò de totius Pyramidis baſe eſt accipiendum: illa enim juxta Herodoti calculum eſt jugerorum XXXII. juxta Diodorum verò & Melam, XXIV. $\frac{1}{2}$. Notandum verò Plinium ſemper πλέθρον Græcorum *jugerum* vertiſſe, cùm tamen *jugerum* ſit δίπλεθρον. Ejus rei rationem alibi reddimus.

l. 61. *Viginti millia paſſuum in circuitu patens*] Herodotus & Dio-

Diodorus Siculus ambitum Mœridis vel Myridis paludis faciunt ſtadiorum CIↃ CIↃ CIↃ IↃC. Itaque Pintianus hunc locum ſic refringebat, *quadringenta quinquaginta millia paſſuum.* Sed verò ita omnino ſcripſerat Mela, *quingenta millia paſſuum in circuitu patens.* Non octo ſed ſeptem ſtadia cum ſemiſſe etiam alibi cum mille paſſibus componit hic Auctor noſter; ergo ter mille & ſexcenta ſtadia conficiunt quadringenta & octoginta millia. Mela vero numero, ut dicitur, rotundo quingenta tribuit. Atque hic quidem eſt ambitus Mœridis paludis ſi Herodotum ſequamur, & illos qui Herodotum ſunt ſecuti. Sed profectò, quis non rideat potiùs, quàm miretur, tantam magnitudinem, majorem Sicilia, & vix univerſa Peloponneſo minorem? Profectò verum eſt, id quod multis aliis exemplis poſſimus oſtendere, Herodotum omnia Ægyptiaca longè feciſſe ampliora, quàm revera eſſent. Ita Ægypti longitudinem latitudinemque altero tanto majorem fecit, quàm ſit. Si quis igitur verum hujus paludis ambitum cognoſcere velit, is dimidium hujus menſuræ auferat, ſic quarta tantùm prioris magnitudinis pars ſupererit, quod facilè poſſint computare illi, qui κυκλικοῦ λόγου non ſunt prorſus imperiti. Tamen & ſic quoque miranda erit res & incredibilis penè, tam vaſtum terrarum tractum humano labore unquam effodi & excavari potuiſſe.

l. 64. *Labyrinthus domos mille*] Legendum, *domos* III. *mille*; ut rectè monuit Pintianus. Ter enim mille domos continebat Labyrinthus juxta Herodotum, quarum dimidia pars ſupra terram, reliquæ ſub terra erant. Multi quidem de hoc Ægyptio Labyrintho agunt, nemo tamen diligentiùs Plinio, qui illum *portentiſſimum humani impendii opus* appellat. Sed adeò apud illum pleraque depravata ſunt, ut ne ſenſum quidem ullum admittant. Poſtquam ceteros Labyrinthos recenſuit, addit: *Ægyptius (quod miror equidem) introitu columniſque reliquis è molibus compoſitis, quas diſſolvere ne ſecula quidem poſſint.* Quis non videt, ineptum eſſe & frigidum quod miratur Plinius? Lege ex veſtigiis optimorum codicum: *Ægyptius (quod miror equidem) introitu lapidis è Paro columnis, reliquo Syenitæ molibus compoſitas; quas diſſolvere ne ſecula quidem poſſint, adjuvantibus Heracleopolitis, qui id opus inviſum mirè infeſtavere.* Hoc profectò mirandum, introitum Labyrinthi columnas habuiſſe è lapide Pario, cùm ipſa Ægyptus tot indigenis, & quidem præſtantiſſimis, abundet marmoribus.

l. 72. *Magno & inexplicabili tamen errore perplexus eſt*] Scio quidem Virgilium Labyrintho tribuere *inextricabilem errorem*, & Catullum, *errorem inobſervabilem*, ſed hoc Poëtis licet, Melam verò non ita ſcripſiſſe certum eſt, aut certè non addidiſſet adverbium *tamen.* Reddenda itaque vetus lectio, quam & Vaticanus & noſter codices ſervant, atque ita ſcribendus eſt totus hic lo-

locus: *Quibus alium ſuper alios orbem agentibus, & ſubinde tantùm redeunte flexu, quantum proceſſerat, magno & explicabili tamen errore perplexus eſt.*

l. 74. *Mortuos fimo obliti plangant*] Veteres libri *fumo*, ſed vera lectio eſt *limo* ex Herodoto.

l. 90. *Nec coitu pecoris*] Placebit nonnullis magis lectio quorumdam codicum, in quibus exaratum reperitur, *nec coitu pecudis*. Sed verò cùm in optimo noſtro libro à prima manu ſcriptum fuerit *pecoris*, omnino retinendam exiſtimo vulgatam lectionem. Boves & equos paſſim *pecora* vocant cùm alii, tum præcipuè Columella.

l. 94. *Trecentos & triginta reges ante Amaſin*] Excidiſſe videtur denarius numerus: *Trecentos & quadraginta reges ante Amaſin, & ſupra undecim millium annorum ætates certis annalibus referunt.* Attamen cùm Herodotus alibi, ubi de primo Ægyptiorum rege Mene agit, inducat ſacerdotes oſtendentes trecentos & triginta reges ex ſuis libris, fieri poteſt ut ad hunc Herodoti locum reſpexerit Mela. Imò hoc veriſſimum eſſe exiſtimo. Undecim enim illi reges, qui ſimul cum Pſammeticho aliquamdiu regnarunt, auferendos eſſe arbitror, aliàs non video quomodo poſſit Mela cum Herodoto, vel Herodotus ſecum componi, utpote cùm hoc loco trecentos & triginta, alio verò loco trecentos & quadraginta unum reges numeret. Sive autem reges iſtos annumeremus, ſive non, idem annorum manet numerus, nempe undecim millium exactè: tot enim annos numerabant Ægyptii ab exceſſu Ori, uſque ad obitum Anyſis. Rectè verò Mela addidit *ſupra undecim millia*, quia Amaſis plus integro ſeculi poſt Anyſim regnare cœpit. Herodotus tamen numerum iſtum extendit, & undecim iſtorum regum annos addit, tanquam ſi non ſimul, ſed ſucceſſivè regnaſſent. Prædictæ quippe ſummæ adjicit undecim γενεὰς, ſive annos trecentos ſexaginta ſex & menſes octo. Sed profectò valde eſt ineptus modus computandi annos, quem hic Ægyptiis tribuit Herodotus; non alienus tamen ab eorum moribus: nam ſi quæ unquam gens parvam, vel potiùs nullam, temporum habuerit cognitionem, certè illos Ægyptios fuiſſe exiſtimem. Ex ſingulis regulis, qui uno eodemque tempore in diverſis fuere Ægypti Nomis, unam faciunt ſeriem, & unicuique regulo ſeparatim aliquot tribuunt annos, & hoc pacto ἀπειράντως iſtas γενεαλογίας & ſucceſſiones confinxerunt. Idem cùm alibi, tum etiam in primorum Paparum ſucceſſione contigiſſe jam olim oſtendimus. Sederunt illi primùm quatuor ſimul, deinde tres, mox bini; ab Evariſto demum ſimplex eſſe incœpit ordo Epiſcoporum Romanæ Eccleſiæ. Primus, ex iis qui ſuperſunt Scriptoribus, Irenæus ex omnibus iſtis Epiſcopis longam fecit ſeriem; annos verò ſingulis primus adtribuit Euſebius, verùm

habere locum hunc Melæ, adparebit ex illuſtri loco vetuſtiſſimi cujuſdam Auctoris, cujus verba nobis ſervavit Scholiaſtes quidam ad nonum Homeri librum, ante aliquot annos in Germania editus. Is itaque hoc pacto de Thebis loquitur: Ἐν ταύτῃ δὲ ἦν πρότερον τὰ βασίλεια τῆς Αἰγύπτου, εἰς ἃ πολλοὺς ἔφερον φόρους Λίβυες, Αἰγύπτιοι, Αἰθίοπες. Νῦν δὲ Διόσπολις ὀνομάζεται. Εἶχε δὲ κώμας μὲν τετρακισμυρίας τρισχιλίας τριάκοντα. Τὸ δὲ ἄστυ εἶχεν ἀρούρας ͵ζψ', καὶ πύλας ἑκατὸν, ἀνδρῶν δὲ μυριάδας ψ'. Ταύτην ἐτείχισεν ὁ βασιλεὺς Ὄσιρις. Ἐξ ἑκάστης δὲ πύλης ἐστρατεύοντο ὁπλῖται μὲν μύριοι, ἱππεῖς δὲ χίλιοι, ἁρματηλάται δὲ διακόσιοι. Hæc verba unicè confirmant hanc quam reddidimus Melæ lectionem. Sed quis non obſtupeſcat tam portentoſo numero, aut credat in una urbe vel mille millia armatorum, vel ſeptuagies centena hominum millia claudi potuiſſe & comprehendi? Docet tamen id ipſum etiam Strabo, qui eos centum myriadum exercitus habuiſſe ſcribit. Aliquanto pauciores refert Tacitus, is namque lib. II. Thebas olim habitaſſe inquit ſeptingenta millia ætatis militaris. Nonnulli Viri eruditi & hanc ſummam nimiam eſſe exiſtimant, ideoque *ſeptuaginta millia* pro *ſeptingentis* reponunt. Verùm illos errare, ſatis indicat is quem adduximus locus. Sunt tamen & in hoc nonnulla, de quibus aliquis merito poſſit inquirere. Qui enim fieri potuit, ut hic centum equitum millia alerentur, cùm tantùm centum illic numerarit equilia Diodorus Siculus, quorum unumquodque ducentos caperet equos? Poſſit tamen hoc ita excuſari, ut nempe centum iſta equilia dicantur deſtinata fuiſſe equis tantùm curulibus. Strabo ſuo tempore, cùm minimæ eſſent Thebæ, in longitudine occupaſſe inquit octoginta ſtadia. Sed verò antequam Cambyſes urbem eam vaſtaret, tum longè maximam fuiſſe certum eſt. Euſtathius *ad Dionyſium* inquit eam tum extenſam fuiſſe ad quadringenta & viginti ſtadia. Porphyrius in optimis *Scholiis ad Iliada Homeri*, aliquando a nobis in lucem edendis, nec non Stephanus Grammaticus ſimilia ſuprà memoratis ex Catone citant, ac quadringentorum ſtadiorum faciunt longitudinem. Sed quomodo tanta potuit eſſe longitudo Thebarum, ſi mille tantùm & ſeptingentas ἀρούρας comprehenderit? iſte enim ἀρουρῶν numerus commodè contineri poteſt ambitu ducentorum & ſexaginta quatuor ſtadiorum. Videtur autem hæc urbs in longum fuiſſe porrecta ad ripas Nili, ac non multum poſſediſſe latitudinis. Sed verò omnia priùs credam quàm tantam incolarum copiam in ulla unquam fuiſſe urbe. Unum adferam unde quàm maximè abſurdum id eſſe adparebit. Tradunt Diodorus Siculus & alii, Ægyptum cùm maximè populo abundaret, habuiſſe in univerſum ſeptuagies centena hominum millia. Atqui ſi totidem quoque Thebis fuiſſent, jam oporteret ceteras Ægypti urbes vacuas fuiſſe habita-

 to-

toribus. Hinc adparet quæcunque de Thebanis Ægyptiis eorumque potentia dicuntur, accipienda eſſe de tota Ægypto. Verum id eſſe, & univerſam Ægyptum *Thebas* olim fuiſſe vocatam luculentiſſimus teſtis eſt Herodotus, cujus verba ſunt lib. II. ubi de Delta agit, *πάλαι αἱ Θῆβαι Αἴγυπτος ἐκαλέετο.* Sed & Ariſtoteles *Metereolog.* I. *Τὸ ἀρχαῖον ἡ Αἴγυπτος Θῆβαι καλούμεναι.*

l. 108. *Ipſas oras ſecat*] Sic reſcripſerunt, cùm priùs legeretur *ſecant*. Sed non intellexerunt mentem Pomponii. Ut itaque omnia plana fiant, reddenda eſt vetus lectio, *In litore Alexandria, Africæ contermina, Peluſium Arabiæ, ipſas oras ſecant.* Oras Africæ & Aſiæ ſecant Alexandria & Peluſium. Nihil clarius. Paſſim ſic loquitur, cùm totas continentes oras vocat. Ut autem alibi ferè ſemper, ita etiam hic Herodotum ſequitur, cùm Delta neque Aſiæ, neque Africæ partem eſſe ait, ſed aliquid intermedium: quatuor enim mundi partes Herodotus conſtituit, Europam, Aſiam, Africam, & Delta.

l. 110. *Mendeſium, Pathmiticum, Taniticum*] Et hîc quoque peccarunt in ordine, contra fidem veterum librorum, in quibus *Pathmeticum* rectè præcedit. Verùm pro *Tanitico* vel *Tanico* aliud ſubſtituendum videtur. Vaticanus & alii legunt *Captatiſcum*: optimus verò noſter codex habet *Caplatiſtum*. An *καταπλευστον* ſcripſit Mela? A facili appulſu poſſit videri dictum hoc oſtium. Interim nullum relinquitur dubium, quin idem fuerit atque *Taniticum*, quamvis non ignorem etiam alia fuiſſe Nili oſtia, præter illa, quæ vulgò à Geographis referuntur. Duo aut tria aliis ignota oſtendimus in *Notis ad Ptolemæum*; verùm, neque illæ nunc ſunt ad manum, neque iſta unde tunc ea depromſimus. Salmaſius *ad Solinum*, ubi de Nilo agit, aliquod etiam recenſet Nili oſtium, quod *μεγάλου ποταμὸν* ipſe vocat. Quin etiam Ptolemæum hujus nominis Auctorem citat. Ego tamen neque in Ptolemæo, neque in ulla Grammatica reperiri puto hoc vocabulum. *Μεγάλου ποταμοῦ* & *μεγάλων ποταμῶν* meminit Ptolemæus. Sed verò alterum iſtud ignotum & inauditum & Ptolemæo & omnibus qui Græcè norunt. Et tamen ſæpius illic occurrit *ποταμὸς* iſte *μεγάλος*, ne quis Typographorum vitio factum eſſe exiſtimet. Paulò poſt de iiſdem loquens Nili oſtiis, ut oſtendat quare & illa, & aliorum fluminum oſtia, *crines* ab Æthico vocentur, ait, *crines* non ſignificare capillos propriè, ſed capillorum nodos, quas *treſſas* vel *treccias* vulgò vocant. Itaque apud Feſtum legi, *matronas ſex crinibus ornari ſolitas*, quod ipſe interpretatur, *de ſex crinium plectis*. Sed valde fallitur. Apud Feſtum legitur *ſenis crinibus*. Jam verò quis dubitare poſſit, quin ita ſcribendus ſit locus ille; *Sine crinibus nubentes ornantur, quod is ornatus vetuſtiſſimus fuit,*

fuit. Quidam quod ita Veſtales virgines ornentur. Quod de Veſtalibus addit, id ipſum oſtendit locum non poſſe aliter concipi: nam quis neſcit Veſtales tonderi ſolitas, aut cui ignota lotos capillata, ad quam earum capilli deferebantur cùm à Pontifice conſecrarentur, uti eſt apud Plinium lib. xvi. cap. 44. Jam verò etiam alias virgines pridie quàm nuberent, capillos ſuos conſecraſſe, licet obvia paſſim ſint exempla, ſufficiet vel hic ſolus Heſychii locus: Γάμων ἔθη, τὰ προτέλεια, καὶ ἀπαρχαί, καὶ τριχῶν ἀφαιρέσεις τῇ θεῷ πρὸ μιᾶς τῶν γάμων τῆς παρθένου. Verùm & aliunde interpretationem iſtam adſtruere conatur, nempe iſto Martialis verſiculo ex lib. xii. epigr. 32.

> *Portabat uxor rufa crinibus ſeptem.*

Sed verò ſi quis totum iſtud legat epigramma, fatebitur nihil poſſe magis alienum à mente Martialis excogitari. Deſcribit in hoc loco Vacerræ mendici familiam, aitque ſe viſa conjuge, matre, & ſorore illius, furias eſſe putaſſe, *nocte ditis emerſas.* Aliquisne hîc ornatui locus eſſe poſſit? Sed ſanè quid verbis opus, nihil certius quàm ſimpliciter eſſe accipienda hæc Martialis verba. Ipſe ſimiliter alio loco de Vetuſtina,

> *Cùm tibi trecenti conſules Vetuſtina,*
> *Et tres capilli, quatuorque ſint dentes.*

Verùm hæc obiter. Redeamus ad Melam, & relicta Ægypto, videamus ecquid obſervatione dignum in ſequentibus occurrat.

In Cap. X.

DE ARABIA.

l. 3. *Niſi quà Caſio monte attollitur plana & ſterilis*] Nihil in his verbis, quod malè ſeſe habeat, aut quod obſcurum ſit. Arabia Felix, quæ ad mare Rubrum pertinet, thure & odoribus abundat; hæc verò Petræa, quæ pertinet ad mare internum, ſterilis & plana utpote arenis obducta, præcipuè ubi Ægyptum contingit, & ſolo monte Caſio attollitur. Verùm iſtud potiſſimum doctis Viris diſplicuit, quòd Ægyptio Caſio vel Arabico tribuerit id, quod alii tribuunt Antiocheno. Itaque Pintianus verba ſequentia ad cap. 12. rejicienda eſſe cenſebat. Verùm non rectè, cùm alios Auctores ſecutus ſit Pomponius, qui hoc idem de iſto prodiderint Caſio. Sanè Lucanus de Ægyptio loquitur, cùm ait lib. x.

> *Lucifer à Caſia proſpexit rupe, diemque*
> *Miſit in Ægyptum primo quoque ſole calentem.*

Idem tamen Lucanus lib. VIII. miraculum hoc Antiocheno videtur tribuere Caſio,

Nec tenuit Caſium nocturno lumine montem.

Multi è Veteribus videntur duos hos montes confudiſſe: utrumque templo Jovis illuſtrem fuiſſe ſcribunt. Verùm is, de quo nunc agimus, non admodum ſublimis fuiſſe videtur: Strabo vocat λόφον θινώδη. Nolim tamen exinde argumentum duci, cùm maximos etiam montes λόφους aliquando vocent Græci. Illuſtrationem vero ſolis à quarta vigilia aliis quoque montibus in hac ipſa Arabia tribuunt nonnulli. Vide quæ inferiùs hac de re dicemus.

Portum admittit Azotum] Ordo litorum requirebat ut Gaza & Aſcalon præcederent. Verùm quia *Azotus* aliquamdiu Arabum fuit emporium, ideo eam hîc nominat.

In Cap. XI.

DE SYRIA.

l. 4. *Babylonia, & Judæa, & Sophene*] Omnes veteres libri legunt *Colophone*, non *Sophene*. *Cholobetene* locum hic videtur habere non poſſe; nam & Plinius, qui Melam ſecutus eſt, inter provincias Syriæ *Sophenen* quoque recenſet. Manuſcripti tamen Pliniani legunt illic *Sophoene*; ut exiſtimem & apud hunc noſtrum, & apud Plinium reponendum eſſe *Sophonene*. Σωφλών, & Σωφανίνη, & Σωφονίνη eadem eſt, docente id Stephano Grammatico, & Procopio multis locis.

l. 6. *Tum Phœnice, & ubi ſe Cilicia committit Antiochia*] Syria Antiochia rectè dicitur pro Antiochena. In ſequenti capite denuo hujus meminit, ubi eam extendit uſque ad Ciliciam, uti quoque facit Strabo, qui *Pagras* Antiochenæ ſive τῆς Ἀντιοχίδος oppidum eſſe ſcribit. Locum verò iſtum, & Strabo, & Ptolemæus ad portas Amanidas collocant. Plinio verò in vulgatis libris hæc Syria non Antiochia, ſed Antiochena nominatur. Verùm aliter libri veteres, in quibus paſſim *Antiochia Syria* appellatur, etiam libro primo. Hæc cùm ita ſint, tamen doctiſſimus Salmaſius in *Commentariis ſuis ad Solinum*, in quibus ſæpe locum hunc retractat, tandem concludit immenſum hunc eſſe Melæ errorem, quod cùm legiſſet Ἀντιόχειαν Συρίαν, quæ Antiochia eſt cognomento Syria, ille contrà putarit Syriæ partem quandam cognominatam fuiſſe Antiochiam. Sed profectò ipſe graviſſimè errat, non Mela, vel Plinius: quàm enim abſurdum fuerit, ut ab illis quatuor urbibus, quas in hac Syria condidit Seleucus Nicator, dictæ ſint regiones, Apamena,

Se-

Seleucis, & Laodicena, ſola verò Antiochia, quæ erat metropolis omnium, nullam ſibi habuerit ſubditam regionem. Argumenta verò, quæ adfert Salmaſius ut hoc evincat, planè contra ipſum faciunt: nam quòd inquit hanc Antiochiam Syriam eſſe cognominatam ad diſtinctionem aliarum, id planè ab omni ratione eſt alienum, cùm in Syria plures ſint Antiochiæ. Jam verò quare utitur exemplo Καισαρείας Καππαδοκίας quando pro urbe accipitur, & non potiùs Μαυρεζανίας Καισαρείας quando pro regione accipitur? Imò vel ipſa Καππαδοκία Καισάρεια aliquando accipitur pro altera Cappadociæ parte. Sed profectò quid verbis opus eſt, cùm Strabo Ἀντιοχίδος regionis non ſemel meminerit, urbeſque in ea ſitas commemoret.

I. 17. *Eſt Iope ante diluvium, ut ferunt, condita*] Ita libri veteres: utrumque enim rectum Ἰόπη & Ἰόππη. Hinc *toparchia Iopica* apud Plinium. Putabant quippe Græci nomen accepiſſe id oppidum ab Iope Æoli filia. Quod autem hîc inquit Mela oſtentari in ea oſſa marinæ belluæ cui objecta fuit Andromeda, in eo ſecutus eſt Græcos, qui id ipſum ſcripſerant, antequam ea Romam transferrentur à M. Scauro. Ita paſſim ſolet Mela, dum Auctores ſuos nimium diligenter ſequitur, ſæpe de rebus quæ olim fuere, tanquam etiamnum præſentibus loquitur. De veteribus autem aris nemo quod ſciam alius, tantùm vinculorum Andromedæ veſtigia reperiri ait Plinius, *Inſidet collem præjacente ſaxo, in quo vinculorum Andromedæ veſtigia oſtendit.* Attamen idem Plinius eodem libro cap. 31. Andromedam objectam inquit fuiſſe huic belluæ in inſula Paria, quæ ante Ioppen ſita ſit. Sed verò Joſephus affirmat in ipſo litore ſigna catenarum Andromedæ oſtendi, non in oppoſita inſula. Vide quæ infrà de Paria ſumus dicturi. Ab hoc autem ceto *Dea Ceto* Plinio, quæ eadem eſt atque ἡ Σιτὼ Philonis Herennii. Dagon nempe Syrorum numen & à piſce, & à frumento nomen traxiſſe poſſit videri. Eadem eſt ergo ἡ Κητὼ & ἡ Σιτώ. Attamen exiſtimo Byblienſem hunc Grammaticum non rectè vertiſſe locum iſtum Sanchuniathonis, cùm prior interpretatio longè ſit verior, utpote quam alii etiam confirment Auctores.

In Cap. XII.

DE PHOENICIA.

I. 3. *Litteras & litterarum operas*] Et hunc quoque locum mutare conatus eſt Pintianus, ſed profectò errat. *Litteras* enim hic vocat Arithmeticam, & ſcientias mathematicas, quæ numerorum beneficio indigent. Sic quoque Cicero lib. II. *de Divinatione, eadem in litteris ratio eſt, reliquiſque rebus, quarum*

eſt diſciplina. Manifeſtè hîc *litteræ* pronuntur pro numeris. Sic etiam hoc vocabulum accipiendum apud Terentium *Eunucho*, *Fac periculum in litteris, fac in palæſtra, in muſicis.* Sed & Capitolinus de Pertinace, *Puer litteris elementariis & calculo imbutus.* Malè hæc interpretantur Viri docti de Grammatiſtica, nam quid opus fuiſſet monere Pertinacem didiciſſe legere. Per *litteras* omnino intellige hoc loco elementa Matheſeos, quæ στοιχεῖα vocant Græci. Epigramma vetus,

Indoctus teneram ſuſcepit calculo pubem,
Quam cogat primas diſcere litterulas.

Manifeſtè *litteræ* hîc pro numeris accipiuntur, quemadmodum ſæpe quoque alias: notum enim apud omnes gentes antequam cifræ quas vocamus eſſent repertæ, *litteras* pro numeris in uſu fuiſſe. Nec tamen adeò recens eſt cifrarum uſus, atque plerique exiſtimant. Illæ ipſæ notæ, quibus nunc utimur, exſtant quoque in Notis Senecæ & Tyronis, multò veró clarius apud Boethium in *Elementis Geometricis*, ubi Pythagoricis inventionem earum tribuit. Verum ut id non ſit, neutiquam tamen dubitandum, quin antiquiſſimis etiam Græcis & Romanis cognitæ fuerint, ac ab iis præcipuè uſurpatæ, qui compendiarium ſcribendi genus ſectabantur. Hinc adparet toto cælo errare illos, qui ab Indis aut Arabibus notulas has fluxiſſe exiſtimant. Nullum Arabum monumentum litterarium exſtat, quod vel Boethii ætatem æquet, ne dicam Senecæ & Tyronis. Manifeſtum eſt itaque Arabes ſigna iſta numeralia à Græcis hauſiſſe, Indos vero ab Arabibus. Huc accedit quòd forma cifrarum in libris Arabum & Indorum planè conveniat cum illa, quæ in antiquiſſimis Græcorum Latinorumque monumentis comparet. Verùm hæc obiter, plura dicturi in *Diſſertatione de litteris & vera pronuntiatione Linguæ Græcæ.* Ut vero ad Melam redeamus, rectè illorum commentum eſſe dicit litteras ſive numeros: Phœnicum enim inventum eſſe Arithmeticam & Aſtronomiam teſtantur cùm innumeri alii, tum præcipuè Strabo, & hanc quidem ex Logiſtica, alteram verò ἐκ τῆς νυκτιπλοΐας initium ſuum habuiſſe ait: vide illum lib. XVI. Statim poſtea idem Pintianus delenda cenſet iſta verba, *regnum prœliumque commenti.* Abſque iis tamen manca eſt oratio. Sanè minus laborandum eſt in emendando hoc Auctore, abſtergendiſque iis maculis, quas veteres induxere Librarii, quàm in indicandis & expurgandis pravis lectionibus, quas Eruditi hujus ſeculi obtrudere voluerunt.

l. 6. *Tyros aliquando inſula*] In antiquiſſimo codice ita hic locus concipitur, *Tyros aliquando inſula, nunc annexa terris deficit. Quondam ab impugnante quondam Alexandro jacta opera.* Si repetitum iſtud auferas adverbium, habebis veram lectionem.

Rectè

Rectè verò addit *deficit*, quia poſtquam ab Alexandro hæc urbs continenti juncta fuit, prorſus fatiſcere & deficere cœpit, & ſola tantùm floruit purpuræ tinctura. Itaque Plinius de hac ait, *nunc omnis ejus nobilitas conchylio atque purpura conſtat.* Mirum tamen quod Strabo dicit libro poſtremo, urbem hanc, licet tam graviter ab Alexandro afflicta fuerit, tamen ſeſe recollegiſſe, melioremque factam eſſe hac calamitate. Idem quoque videtur innuere Seneca *Natural. Quæſtionum* VI. *Tyros aliquando infamis ruinis fuit.* Aliter itaque accipiendus eſt forſan hic locus Pomponii, *nunc annexa terris deficit.* Sic nempe, ut ſubintelligatur, *deficit eſſe inſula.* Priorem tamen interpretationem veriorem eſſe exiſtimo.

l. 8. *Vici tenent ulteriora, & adhuc opulenta Sidon*] Tyros deficit, ſed adhuc opulenta eſt, inquit, Sidon. *Vici* vero & oppidula multa interjecta ſunt inter Tyron & Sidonem, quæ recenſent Scylax Caryandenſis & Plinius. Malè itaque hæc verba delenda eſſe cenſet Pintianus.

l. 11. *Ab ea ad promuntorium Euproſopon*] Ita forſan vocavit Mela promuntorium, quod Scylax, Strabo & Ptolemæus Θεοῦ πρόσωπον appellant. Εὐπρόσωπον ſanè eſt in omnibus veteribus libris quos vidi. Videtur autem à forma ei id nominis fuiſſe impoſitum. Offendit hæc appellatio aures Chriſtianorum ſequioris ævi, itaque non Θεοπρόσωπον ſed Λιθοπρόσωπον illud appellant. Arabes vocant *Anſ-alhagiar*, quod *naſum lapideum* interpretantur. Sed Arabes omnia promuntoria vocant *naſos*. Anno XXIV. Juſtiniani Imperatoris promuntorium hoc terræmotu avulſum in mare decidit. Caſus tamen hic profuit Botryenis. Quippe mons is adeò feliciter cecidit, ut portum illis lapſu ſuo formarit, quo antea carebant. Narrant id cùm alii, tum Theophanes, in *Chronico* ad prædictum Juſtiniani annum, quamvis apud illum Botryn ineptè in Boſtram mutarint.

l. 16. *Sed adverſa adjacens à terra grandem ſinum*, &c.] Quicunque fuit architectus hujus lectionis, peſſimè ille de Pomponio meritus eſt. Omnes libri legunt, *ſed adverſa adjacens Aſia, grandem ſinum inflexo tractu litoris accipit.* Nihil verius & manifeſtius hac lectione.

l. 24. *Berytus, Laodicea, Arados*] Jam ſuprà ante Byblum & Botryn recenſere Beryton debuerat. Scio quidem Pomponium non ordinem ſemper ſitus obſervare, ſed opulentiores urbes ſæpe ſolere præmittere, verùm id hìc locum non habet: ſi enim Syriæ Antiochenæ initium ſtatuamus Paltum oppidum, uti Pomponius, ſive Eleutherum amnem, uti alii, jam Berytus non poteſt accenſeri urbibus Antiochenæ Syriæ. Tamen vix mihi perſuadere poſſum erraſſe hìc Melam, aut ſaltem erraſſe ſine Auctore. Non Librariorum vitio vocabulum id additum

eſſe ex eo adparet, quòd Lycum quoque amnem huic Syriæ tribuat, qui a Beryto non longè admodum abeſt. Quapropter arbitror Berytum Antiochıdi fuiſſe attributam, licet extra Antiochidem eſſet ſita. Neque id magis mirum videri debet, quàm quod Ptolemæus Seleuciam collocet extra Seleucidem.

l. 25. *Arados*] Fruſtra hîc *Arados* recenſetur, cùm eam infrà deſcribat, & inter inſulas maris Mediterranei nominet. Libri veteres legunt, *Laodicea*, *Aroſos.* Omnino ſcribendum eſt *Rhoſos.*

l. 26. *Lycos & Labotas & Orontes*] Ita Pintianus repoſuit, cùm priùs legeretur *Hypatos.* Meminit quidem Strabo libro poſtremo Arceuthi & Labotæ amnium, qui fluunt ſupra Antiochiam, ſed non videntur iſti amnes in hunc Iſſicum ſinum exire, ſed velin ipſum fluere Orontem, vel, quod magis arbitror, in Euphratem. Aliud itaque quærendum. Veteres libri legunt, *Hipatos.* Verùm & paulò ſuperiùs ubi *Paltos* legitur, *Hipatos* ſimiliter habent omnes manu exarati codices. Dico utrobique legendum eſſe *Paltos*, & fuiſſe fluvium urbi cognominem. Meminit hujus fluminis Simonides apud Strabonem lib. xv. in loco ita legendo: Ταφῆναι δὲ λέγεται Μέμνων περὶ Πάλτον τῆς Συρίας παρὰ Βάλδον ποταμὸν, ὡς εἴρηκε Σιμωνίδης ἐν Μέμνονι διθυράμβῳ τῶν Δηλιακῶν. Non audiendi ſunt qui locum hunc Strabonis corrigere conantur. Πάλτος & Βάλδος utrumque rectum eſt. Neque id tantùm habet locum in fluminis, verùm etiam in ipſius urbis appellatione: Stephanus, Βάλδος πόλις Φοινίκης· ὁ πολίτης Βαλδαῖος.

In Cap. XIII.

DE CILICIA.

l. 4. *Nunc ne minima quidem, tunc ingenti urbe celebris*] Πολίχνιον vocat Strabo. Exſtitiſſe quoque Ciceronis ſeculo apparet ex ejus *Epiſtolis*; ait enim in illis alicubi, *Imperator vocatus ſum apud Iſſum.* Legunt itaque Viri docti, *nunc minima quidem*, &c. Sed hoc pacto ſermo erit vitioſus. Vera eſt lectio veterum exemplarium, *Nunc ne minimè quidem, tunc ingenti urbe celebris Iſſo fuit.*

l. 5. *Procul inde Amanoïdes promuntorium*] Hæc eſt Hermolai Barbari conjectura, cùm priùs legeretur *Aminodes.* Multis tamen de cauſis non poſſum hanc lectionem probare, cùm nulla prorſus ratio fingi poſſit quamobrem promuntorium aliquod Amano magis ſimile eſſe dicatur, quam alteri monti. Præterea mons iſte non eſt Amano ſimilis, ſed Amanus ipſe: Amanus enim

enim vocatur ea etiam Tauri pars, quæ Ciliciam à Cataonia dirimit. Duobus verò diverſis jugis in mare excurrit, totumque ſinum Iſſicum amplectitur, ut inquit Strabo. Altero quidem jugo Syrias & Amanidas portas efficit, alio verò Cilicias portas, & hoc, cujus hic Mela meminit, promuntorium. Sed uſus obtinuit ut ſolæ illæ portæ, quæ Syriis portis vicinæ ſunt & Iſſo urbi, dicantur Amanides, cùm tamen quatuor Amani portas Veteres recenſeant. Itaque non *Amanoides*, ſed vel *Amani*, vel *Amaniaum* iſtud *promuntorium* appellaſſet Mela. Sed profectò, id quod ſemper ferè, id ipſum quoque hic locum habere puto, ut lectio veterum librorum, aut ſaltem quæ ei proxima eſt, eadem quoque ſit veriſſima. Legendum enim *Ammodes:* Ἄκρος Ἀμμώδης Græci vocarunt, cujus nominis promuntoria etiam alibi terrarum occurrunt.

l. 7. *Pyramus Iſſo propior Mallon præterfluit*] Ita quidem Pintianus & alii, cùm vulgò *prior* legeretur, non *propior*; nihil tamen mutandum erat. Iſſo enim euntibus Pyramus fluvius prior occurrit, deinceps Cydnus. *Prior* verò pro propiore, & *primus* pro proximo, ſæpe apud præcipuos etiam Linguæ Latinæ Auctores. Exémpla multa congeſſere Eruditi.

l. 9. *Olim à Rhodiis Argivisque*] Putant Viri eruditi *Achivisque* legendum eſſe, non *Argivisque*. Ita enim Strabo, μετὰ δὲ Λάτμον Σόλοι πόλις ἀξιόλογος τῆς ἄλλης Κιλικίας ἀρχὴ τῆς περὶ τὸν Ἰσσὸν, Ἀχαιῶν καὶ Ῥοδίων κτίσμα τῶν ἐκ Λίνδου. Stephanus quoque *Cilices* priùs *Achæos* dictos fuiſſe ait ex Herodoto; verùm aliter ipſe Herodotus, cujus verba hæc ſunt lib. vii. Οὗτοι μὲν τὸ παλαιὸν Ὑπαχαιοὶ ἐκαλέοντο· ἐπὶ δὲ Κίλικος τοῦ Ἀγήνορος ἀνδρὸς Φοίνικος ἔχον τὴν ἐπωνυμίην. Stephanus non rectè Ὑπαχαιοὺς in Ἀχαιοὺς mutavit. Quo enim modo Ὑποχαλκὶς & Ὑποθῆβαι, eodem etiam Ὑπαχαιοὶ vocantur. Sed vero in Mela nihil mutandum eſſe, vel unus hic teſtabitur Livii locus lib. xxxvii. *Pro his cùm gratias egiſſent Rhodii, de Solis urbe, quæ in Cilicia eſt, egerunt. Argis & illos, ſicut ſeſe, oriundos eſſe: ab ea germanitate fraternam ſibi cum iis caritatem eſſe.* Nec tamen diverſa eſt horum inter ſeſe opinio, nam & Argivi aliquando Ἀχαιοὶ vocantur. Hinc Homero Ἄργος Ἀχαϊκόν.

l. 10. *Pòſt piratis Pompeio adſignante poſſeſſa*] Ita alii repoſuerunt, cùm tamen in omnibus, quæ comparent, exemplaribus antiquis ſcriptum ſit, *pro piratis*. Videtur legendum, *porro piratis Pompejo adſignante poſſeſſa. Porro* hìc eſt adverbium temporis, uti ſæpe alias.

l. 12. *Arati Poëtæ monumentum*] Hoc miraculum nemo quod ſciam alius prodidit. In *Vita* tamen *Arati* inedita Solis ſepultus eſſe traditur. Hinc forſan factum, ut Solenſis creditus ſit, niſi potiùs hoc contigit quia Solis habitarit. Aſclepiades ſanè Myrlea-

leanus, in *Vita Arati*, negat illum fuiſſe Solenſem, ſed Tarſenſem fuiſſe dicit. Solenſes certè videntur ipſum ſibi vindicaſſe. Quippe qui apud Goltzium exſtant Pompejopolitarum nummi, illi de Solenſibus ſunt accipiendi, & proculdubio eſt Arati hujus effigies, quæ in illis comparet, niſi potiùs Chryſippi Philoſophi eſſe exiſtimemus. Callimachus quoque ipſum Solenſem vocat in epigrammate, quod hîc emendatum adſcribam:

Ἡσιόδου τό δ᾽ ἄεισμα καὶ ὁ τρόπος· οὐ τὸν ἀοιδοῦ
Ἔσχατον, ἀλλ᾽ ὄκνα σοὶ μὴ τὸ μελιχρότατον
Τῶν ἐπέων ὁ Σολεὺς ἀπεμάξατο. χαίρετε λεπταὶ
Ῥήσιες Ἀρήτου σύντονοι ἀγρυπνίης.

Carmen illud ſcriptum eſt non in Aratum, ſed in Heſiodum, cujus ἀσελκὴ βίβλος hîc laudatur. Dicit verò Callimachus, difficilia illa, miniméque florida, quæ Heſiodus omiſiſſet, Aratum perfeciſſe, ideoque jubet valere tetricas iſtas & injucundas vigilias. Proximè vero accedit hæc noſtra correctio ad vulgatam lectionem, veriſſimumque & elegantiſſimum exhibet ſenſum. Sed verò illa Salmaſii, in *Commentariis ad Solinum*, neque elegans eſt, neque intellectu facilis. Græcum præterea non eſt μελιηρότατον. Errat etiam cùm Ἀῤῥήτου ſcribendum eſſe dicit verſus gratia, non Ἀρήτου. Leonidas Tarentinus in *epigrammate* & ipſe quoque ſyllabam iſtam producit, Γράμμα τὸ δ᾽ Ἀρήτοιο δαήμονος.

l. 16. *Suprà ſpecus eſt nomine Corycius*] *Suprà* quomodo paſſim à Mela & aliis Geographis accipiatur, jam alibi oſtendimus. Pulchra verò & facilis ac luce meridiana clarior eſt hæc Corycii antri deſcriptio; meram tamen huic noctem ſuffundere conatus eſt Vir doctus prolixa admodum digreſſione *ad Solinum*. Nam dum efficere cupit ut Strabo & Mela idem dixerint, id facit, ut quàm longiſſimè à ſe invicem recedant. Ait Melam ex Strabone vertiſſe hanc deſcriptionem. Sed verò ſi non aliunde quàm ex Strabone eam hauſerit Mela, magnum eum impoſtorem fuiſſe oportet, cùm tot de ſuo adtexuerit. Abſit ut ita de diligentiſſimo Auctore ſentiamus, quo nemo Latinorum accuratiùs de geographia ſcripſit. Strabonis libros eum non legiſſe, & forſan ne vidiſſe quidem, multis ſatis conjecturis oſtendi poſſe arbitror. Jam quod ait, Melam confundere ſpecum Corycium cum monte Coryco, quis hoc credat? Si ſpecus iſte non ſit in ipſo Coryco, in quo ergo eſt monte? Quod autem Strabo inquit antrum illud abeſſe à mari viginti ſtadiis, id tantùm abeſt ut contrarium ſit Melæ, ut potiùs mirificè ſententiam ejus confirmet. Ait namque Mela montem illum habere ad mare clivum decem ſtadiorum ſatis arduum. Ab altero verò

la-

latere, quà terras ſpectat, deſcenſum mille & quingentorum paſſuum. Habes hic viginti duo ſtadia ad mediam vallem. Quomodo igitur fieri poteſt quod doctiſſimus Solini Interpres paſſim repetit, ſpecum iſtum longè ultra montem & magis in mediterraneis ſitum fuiſſe? Altera ratio, quam mox ſubdit, multò etiamnum eſt infirmior: nam quid clarius ſequentibus iſtis Melæ verbis, cùm dicit, in ſecundo ſpecu amnem oriri, qui tantummodo ſe oſtendit, & ubi magnum impetum brevi alveo traxit, iterum demerſum abſcondi. Ipſum nempe montem ſubit amnis hic occulto cuniculo, ut inquit Strabo, & hoc pacto in mare egeritur. Ad hæc autem alter: *Hoc non poſſe fieri è monte in mare prominente. Nam Corycum montem eſſe, ἄκραν eſſe, promuntorium ſcilicet vel prominentiam mari incumbentem.* Verùm & ex hoc, & ex innumeris aliis locis ſatis aliquis poſſit colligere, non rectè eum accipere vocem *promuntorii.* Putat quippe omnia *promuntoria* eſſe montes mari incumbentes. Atqui hoc longè aliter ſeſe habet. Multa enim paſſim ſunt promuntoria, ubi tamen nulli ſunt montes, nedum qui mari incumbant: multi verò montes mari incumbunt, ubi tamen nulla ſunt promuntoria. Litorum enim, non montium prominentiæ efficiunt promuntoria. Verùm & ſequens illum fallit ratio, cùm putat ὀφρῦν πετρώδη ἱκανῶς ὑψηλὴν, ut eſt apud Strabonem, ita reddidiſſe Melam, *decem ſtadiorum clivo ſatis arduum.* Mela enim loquitur de clivo montis adſito mari: Strabo verò de ipſius antri lateribus, quibus in oppoſita montis parte ſpecus ille utrinque præcingitur. Sed & illud quis mihi expedire poſſit, hunc montem Corycum juxta calculum Melæ, qui ei decem ſtadiorum clivum ab una parte, & ab altera duodecim ſtadiorum deſcenſum tribuit, altiorem eſſe monte Pelio, cui tantùm mille ducentorum & quinquaginta paſſuum ſive decem ſtadiorum perpendiculum tribuit Dicæarchus? Juxta hunc doctiſſimi Salmaſii calculum perpendiculum quarundam Alpium erit quinquaginta ferè millium paſſuum, quia tanto ſpatio clivi earum adſurgunt. Non video etiam quid ſibi velit, cùm inquit, *Clivum cùm in rectum ſurgit, parum abeſſe à ratione perpendiculi.* An *clivus* poteſt vocari aliquid quod in rectum ſurgit? Sed & hoc miror, quod dicit, maximos eſſe montes qui clivum bis mille & quingentorum habent paſſuum. Inter majores certè Alpes (ut de aliis taceam) nullæ ſunt quæ non decies, imò vicies aliquando, menſuram hanc impleant. Et ſanè nullus poteſt clivus dari qui adſcenſum patiatur, qui plus quàm duplam habeat perpendiculi menſuram. Minus ſi obtineat, jam non recto tramite, ſed per ambages & anfractus ſuperatur, nec tamen ideo brevior eſt clivi adſcenſus. In loco quoque Dioſcoridis emendando graviter impingit. Sed hunc errorem ipſe poſtmodum agnoſcit. Verùm utinam totam hanc retractaret exercita-

tio-

tionem Vir doctiſſimus; neque enim aliquid in ea eſt, quod commodam admittat interpretationem.

l. 17. *Ac ſuprà quàm ut deſcribi facile poſſit eximius*] Meliores libri ita legunt, *Ac ſuprà quàm deſcribi facile ſit eximius*; atque ita proculdubio ſcripſerat Mela.

l. 19. *Et decem ſtadiorum clivo ſatis arduum*] Salmaſius putat veriſimile eſſe Melam ita ſcripſiſſe, *& viginti ſtadiorum clivo ſatis arduum.* Sed veriſſimam eſſe vulgatam lectionem, ſatis jam, ut opinor, ſuperiùs oſtendimus.

l. 22. *Viret lucis pubentibus undique*] Meliores omnes codices legunt, *pendentibus*, non *pubentibus.* Sic quoque Solinus, & omnino ea eſt vera lectio.

l. 25. *Ubi contemplati duravere, non ſatiet*] Hæc eſt lectio vulgata, quam confirmant Vaticanus, aliique optimi codices. Salmaſius hoc loco ſcribendum eſſe exiſtimat, *ubi contemplari duravere*, non *contemplati.* Addit etiam hanc Latinam & probam eſſe phraſin. Verùm iſtud ego ne jurante quidem Priſciano crediderim. Illa verò quam reddidimus lectio Latina & proba. *Contemplati* enim pro contemplantes, ut infra *venerati* pro venerantes. Paſſim apud optimos Auctores ſimiles occurrunt locutiones, quas colligere tædioſum.

l. 27. *Quingentorum & mille paſſuum*] Solinus hoc loco legit, *quingentorum & bis mille paſſuum*; niſi forſan de ſuo addiderit mille iſtos paſſus, quo molliorem faceret deſcenſum.

l. 28. *Et opaca ſylvæ quiddam agreſte reſonantis*] Hæc ex illis Strabonis verſa eſſe putat Salmaſius, Μεϛὸν δὲ τῆς θαμνώδους ὕλης, ἀειθαλοῦς τε καὶ ἡμέρυ. Melam verò hîc legiſſe ait, καὶ ἀνημέρυ, quia vertit, *agreſte quiddam reſonantis.* Sed quid fructibus commune cum ſono? Strabo ait ſpecum Corycium plantis perpetuò virentibus, & mitibus refertum eſſe fructibus: Mela verò dicit, ſylvas aſperum & agreſtem edere ſonum; utpote quæ auris aquarum allabentium ſemper adflentur & horreſcant. Nulla ergo comparatio poteſt inſtitui vel hîc, vel in ſequentibus verborum Strabonis & Melæ, cùm diverſa de hoc ſpecu prodiderint uterque, non tamen contraria. Omnia ferè quæ de ſpecu hoc narrat Strabo, habet etiam Mela; hic autem multa habet, quæ non leguntur apud Strabonem.

l. 34. *Ducit auſos penitus*] Minuti quidam Critici legunt hîc *penitius*, quaſi verò & alterum non ſit rectum. Paulò pòſt, legunt omnes antiquiores libri, *Ibi ingens amnis ingenti fronte ſe extollens.* Quod non mutandum videtur. *Ingenti fronte*, id eſt, lato ore, lata facie. Paſſim ſic loquitur Auctor noſter.

In

In Cap. XIV.

DE PAMPHYLIA.

l. 5. *Ex edito admodum colle proſpectat Aſpendos*] Ita quoque Arrianus lib. 1. qui ait ἐν ὀχυρᾷ καὶ ἀποτόμῳ ἄκρᾳ ſitam eſſe Aſpendum. Mirè autem confuſa eſt apud Ptolemæum deſcriptio Pamphyliæ; is quippe Aſpendum collocat ad Cataracten fluvium & plus quadringentis à mari remotam ſtadiis, cùm tamen ad Eurymedontem ſita fuerit, ad ſexageſimum à mari ſtadium. Sed locus iſte Ptolemæi valde luxatus eſt, quippe non hoc tantùm oppidum, ſed & Eurymedon fluvius, & Ceſtros, & Cataractes; multa inſuper oppida à vero ſuo ſitu deturbata ſunt. Nos omnia ea integritati ſuæ reſtituimus ope veterum codicum, uti fusè ad ipſum oſtendemus Ptolemæum. Fallitur Cl. Salmaſius, quum exiſtimat, Rufum Feſtum Avienum in verſione Dionyſii omiſiſſe *Aſpendum* & ſubſtituiſſe *Sidam*, quia hanc ad Eurymedontem collocat Ptolemæus, alteram verò ad Cataracten flumen: nam neque verum eſt, ut diximus, Ptolemæum collocaſſe *Aſpendum* ad Cataracten, vel *Siden* ad Eurymedontem. Sed neque iſtud verum, Rufum Feſtum meminiſſe Sides; ita enim ſupplendus & legendus eſt ejus locus ex veteri libro:

> ——————— *prope celſam ſurgit in arcem*
> *Piſcoſi Aſpendum flumen ſecus Eurymedontis.*
> *Sus ubi deformis calidis adoletur in aris*
> *Sæpe Dionea Veneri.*

Ex duobus interjacentibus verſibus Librarii unum fecerant hoc modo,

> *Priſcas ida fomes calidis adoletur in aris.*

l. 8. *Duo validiſſimi fluvii, Ceſtros & Cataractes*] *Ceſtrum* dictum eſſe putant quia ſe præcipitat. Movit hoc nonnullos ut hîc *Oeſtrum* pro *Ceſtro* reponerent, prorſùs ineptè. Κέστρος plerique hunc amnem vocant. Fugit verò illos, hoc vocabulum etiam ſagittam & jaculum ſignificare; potuiſſent hoc illos docere Grammatici, qui Κέστρον interpretantur, ἀκόντισμα. Hinc κεστροσφενδόνη apud Livium & Tacticos, & ξύλον κεστρωτὸν, pro ſude præuſta, quam πυρίκαυστον aliter appellant. Heſychius: Κεστρωτὸν ξύλον, βαρὺ ἔχον τὸ κέντρον, οὐκ ἔχει δὲ σίδηρον οὐδὲ ἀκμήν. Εἰώθασι δὲ οἱ βοτῆρες πυροῦν τὰ ἄκρα τῶν ἄλλων ξύλων· ἕνεκα τοῦ πεπυρῶσθαι, πυρίκαυστον. Ita legendus iſte locus. Perperam illum emendare conatur Vir magnus in *Solinianis*. At verò

rò longè aliter accipiendus hic Pomponii locus: cùm enim dicit, *hic quia ſe præcipitat, ita dictus*, id non de Ceſtro, ſed de Cataracte intelligi debet. Quid ſit καταῤῥάσσειν notum eſt. Non ad aquarum tantùm lapſum tranſlatum hoc vocabulum, verùm etiam ad lari quoddam genus; quem itidem *catarracten* appellant. Cauſam nominis reddit Dionyſius Characenus in *Ixeuticis*; aliquando à nobis in lucem producendis. Is itaque ſic de hac ave: Πρὸς ὕψος ἑαυτὸν αἴρει, καὶ τὰ πτερὰ πάντα συστείλας, εἰς τὸν πόντον οἷα πίπτων οἴχεται, διατεμὼν τὸν ἀέρα παντὸς ἂν εἴποις βέλους ὀξύτερον, καὶ καταδύεται μέχρι ὀργυιᾶς ἢ καὶ πλέον, εἶθ' ὅτε συλλαβὼν τὸν ἰχθὺν ἀνασπᾶ, καὶ ἀνιπτάμενος ἔτι πάλλοντα κατεσθίει.

l. 10. *Et Dianæ, quam ab oppido Pergæam vocant, templum*] In optimis libris ſcriptum reperi *Pergaſeam*, non *Pergæam*; quamvis & hanc lectionem nonnulli exhibeant libri. Verùm quo minus alteram abjiciendam eſſe exiſtimem facit Stephani locus, Πέργη πόλις Παμφυλίας· τὸ ἐθνικὸν Περγαῖος, τὸ θηλυκὸν Περγαία, καὶ Περγασία Ἄρτεμις. A Perga tamen vix poteſt deduci Περγασία, aut Περγησία. Latinorum is potiùs typus eſt, quàm Græcorum. Deorum tamen dearumque cognòmina, quæ ab urbibus locisque imponuntur, aliter ſæpe inflectuntur, quàm hominum. A Perga itaque non tantùm eſt γύνη Περγαία, ſed & Περγάς. Inde Περγασία & Περγασαία. Rectè itaque apud Melam *Pergaſæa Diana*, quæ eadem eſt atque *Pergæa*.

l. 12. *Mons Sardemiſos*] Ita quoque Plinius. Oppidum hîc recenſet Stephanus Σάρδησσος, in quo Sardeſſius Jupiter colebatur. Proculdubio ejuſdem id oppidum nominis fuit atque mons. Sed ſæpius iſtiuſmodi vocabula contrahuntur. Ita ex *Paropamiſo* fecere *Parniſum*. Σαρδησσίων quoque mentio eſt in nummis Veſpaſiani.

l. 12. *Phaſelis à Mopſo condita finis Pamphyliæ*] *Phaſelin* alii Pamphyliæ, alii Lyciæ, alii Cilicum urbem eſſe dixerunt. Hoc mirantur Viri eruditi, neque minus iſtud, quòd cùm Strabo hanc vocet πόλιν ἀξιόλογον, tribuſque inſtructam portibus; Lucanus tanquam oppidulum deſcribat: ait namque lib. VIII:

> ——— *te primum parva Phaſeli*
> *Magnus adit: nam te metui vetat incola rarus,*
> *Exhauſtæque domus populis, majorque carina*
> *Quàm tua turba fuit.*

Verùm ita ſeſe res habet. *Phaſelis* à Lyciis olìm fuit habitata, Lyciæque attributa fuit primitus. Pamphyliis verò latè oram maritimam tenentibus, Pamphyliæ annumerata fuit urbibus, licet incolæ eſſent Lycii. Poſtmodum opportunitate ſitus allecti, & invitati à Cilicibus, ipſi quoque piraticæ ſe applicuerunt,

rint, aut ſaltem piratis receptaculo fuere, deſerta communi Lyciorum ſocietate vel ſua ſponte, vel ejecti ab illis. Tum Cilicum dicta fuit urbs *Phaſelis*. Deinceps Publius Servilius eam evertit. Propter incolarum itaque paucitatem *parvam* eam vocat Lucanus: nam ſi aliter intellexerit, & exiguum oppidulum fuiſſe exiſtimarit Phaſelida, valde erravit. Aſconius Pedianus, Corycum, Olympum & Phaſelida tres magnas Cilicum appellat urbes.

In Cap. XV.

DE LYCIA.

l. 3. *Side portu & Tauri promuntorio grandem ſinum claudit*] Quærunt hìc Viri docti, quomodo Lycia ſinum claudat promuntorio Tauri & Side oppido, cùm *Siden* jam ſuperiùs retulerit in ea Pamphyliæ parte quæ Ciliciæ eſt proxima? Pintianus hac de cauſa locum corruptum eſſe arbitrabatur, & legendum eſſe *Lyde*, non *Side*. Sed decepit eum vitioſa Ptolemæi lectio, Χύδαι enim apud illum non Λύδη ſcribendum. Plinius & ipſe quoque mentionem facit hujus ſinus, ſed unius tantùm termini, Tauri nempe, meminit. Verba ejus ſunt: *Junctum ei mare Lycium eſt, gens Lycia, unde vaſtus ſinus; Taurus mons ab Eois veniens litoribus Chelidonio promuntorio diſterminat.* Locum hunc Plinii valde vexat magnus Solini Interpres; vaſtam enim admodum de hoc exercitationem contexuit. Ac primò quidem videtur exiſtimare pro *diſterminat*, reponendum eſſe *ciſterminat*. Verùm hoc vocabulum ne ipſe quidem intellexiſſet Plinius. Quod autem pro Chelidonio promuntorio reponit *Chelidonión*, & in hoc quoque fallitur. Ipſæ enim inſulæ Chelidoniæ vocantur *Tauri promuntorium*, ut mox oſtendemus. Nihil itaque mutandum in verbis Plinii, quæ plana ſunt & facilia. Ait namque, Phaſelidi junctum eſſe mare Lycium, gentem Lyciam, & ſinum vaſtum ab ea denominatum. Omnia autem hæc à Pamphylia, & mari Pamphylico, diſterminare Chelidonium promuntorium. Idem de hoc promuntorio inquit Lucianus in *Navigio*: Μετ' ἐκεῖνο γὰρ δὴ συμβαίνει μερίζεσθαι τὸ Παμφύλιον ἀπὸ τῆς Λυκιακῆς θαλάσσης. Juxta Salmaſii emendationem ſequeretur ſinum hunc ſitum eſſe in Caria, quod quàm à mente Plinii ſit alienum, quivis facilè videre poteſt. Ut autem ad Melam redeamus, & ſignificemus, quare Sidam oppidum, quam mox Pamphyliæ tribuit, & quidem illæ quæ à Lycia eſt remotiſſima, nunc adſcribat Lyciæ; id maximè hac de cauſa factum eſſe exiſtimo. Pamphylii olim non ad mare habitabant, verùm prorſus erant mediterranei. Sive autem à Tro-

Troja, ſive aliunde venerint, conſtat illos incoluiſſe longum terrarum tractum à Phœnice Lyciam uſque. Verùm illic Cilicibus permixti agebant: Pamphyliam verò obtinebant integram, excepto tantùm litorali tractu, quem tenebant Lycii, aliique Græci qui Lyciorum communitati nomen dederant. Lycia itaque primò Ciliciæ fuit contigua. Hac de cauſa ſtatim poſt Ciliciam Lyciam nominat Auctor noſter ſuperiùs cap. 2. deinceps verò Pamphyliam. Eadem eſt ratio quòd Stephanus Lyciam conterminam faciat Ciliciæ, ut jam ſuperiùs oſtendimus. Rectè itaque Mela ad Lyciam ponit vaſtum illum ſinum, quem Side oppidum, & Tauri promuntorium claudit. Poſtquam verò hånc Cumæorum coloniam, Sidam nempe, tenuerunt Pamphylii, piraticæque unà cum Cilicibus incumbere cœperunt, multæ quoque aliæ Lyciorum urbes ſe illis adjunxerunt. Ævo tamen Scylacis Caryandenſis non admodum magnus fuit Pamphyliorum ad mare tractus: Lyciæ quippe tribuit pleraſque ferè eas urbes, quæ poſtea Pamphyliæ ſunt adtributæ. Atque hæc equidem veteribus hiſtoriis, & veritati ipſi conſentanea eſſe exiſtimo. Quod autem modò dixi, ipſas inſulas Chelidonias vocari *promuntorium Tauri*, id veriſſimum eſt: Taurus enim mons exit in mare jugo admodum celſo ac æternis tecto nivibus; vocabatur illud olim Ἱερὰ ἄκρα. Ad pedem hujus tres, vel juxta alios, quinque ſunt Chelidoniæ inſulæ, vel ſcopuli potiùs, ſex tantùm ſtadiorum freto diviſi, qui eminus è mari proſpicientibus, tanquam fimbria pedem iſtius montis præcingere videntur. Quamvis itaque Ἱερὰ ἄκρα Tauri montis promuntorium vocetur, attamen quia ulterius in mare prominent inſulæ iſtæ Chelidoniæ, ideo in illis promuntorium Tauri ſtatuerunt nonnulli; nam, ut jam alibi diximus, non montium, ſed litorum prominentiæ efficiunt promuntoria. Jam verò, inſulas continenti vicinas, & extra reliquum litus in mare procurrentes, vocari promuntoria, neminem, ut puto, paulò eruditiorem latere poteſt. Atque hæc quidem ad interpretationem loci Pomponiani & Pliniani dicta ſufficiant. Multus autem eſt Vir magnus in explicatione horum locorum, verùm nihil omnino iſtic adfert, quod non ipſe mox deſtruat, aut quod ſua ſponte non corruat.

l. 9. *Ubi terras dirimit, exit in pelagus*] *Diremit* legunt libri aliquot manu exarati, & editio Veneti; ſic quoque Salmaſius; verùm non rectè aut emendat, aut interpretatur totum hunc Pomponii locum de Tauro. Reducenda eſt vetus lectio, quam omnia conſtanter exhibent vetera exemplaria, quæque melior, planior, & veritati convenientior eſt omnibus omnium conjecturis: *Idem autem & totus, ut dictus eſt, dicitur, etiam quà ſpectat Orientem. Deinde Emodes, & Caucaſus, & Paropaniſus.* Taurum montem, inquit, continuo jugo totam dirimere Aſiam,

ſiam, & incipere quidem ab Eois litoribus, deſinere verò in Lycia. Quamvis autem in diverſis gentibus, diverſa quoque habeat nomina, tamen totum ſub uno Tauri venire nomine; etiam quà ſpectat Orientem, nempe ad Tabin, nam & illic Taurum appellari. Deinceps verò alia aliaque ſibi adſciſcere nomina, ac primò quidem Emodem, deinceps Caucaſum, poſtea Paropaniſum dici, ac tandem iterum Taurum. Quærit Salmaſius, *quomodo Taurus iterum Taurus vocari potuerit ubi maria Romana contingit, cùm tamen antea non meminerit ita dici.* Sed errat. Meminit lib. III. cap. 6. cùm Taurum ait attolli longè à Tabi promuntorio. Sed & ex hoc loco ſatis id ipſum adparet; ait enim Mela, *Taurus iterum.*

I. 17. *Præter Patara non illuſtria*] Alio ordine Plinius hæc oppida recenſet atque Mela; ille quippe priùs Xanthum, deinceps Patara nominat. Rectè tamen uterque; Limyra enim proficiſcentibus Xanthos oppidum vicinius erit Pataris. Verùm Xanthi oſtia remotiora & ultra Patara erant ſita. *Xanthos* enim mediterranea urbs eſt, *Patara* verò ſita erant ad ipſum mare. Nam quod Scylax ait, ad Patara adverſo amne Xantho navigari, id falſum eſt, & omnino verum eſt vel erraſſe Scylacem, vel ita ſcripſiſſe, Ξάνθος δι' οὗ ἀνάπλους εἰς πόλιν. Πάταρα πόλις ἣ καὶ λιμένα ἔχει. Valde autem errat Salmaſius, quum exiſtimat hanc eſſe urbem, quam Dionyſius Alexandrinus vocat Παταρηΐδα ἄκραν. Verſus illius aliter quàm ipſe facit ſunt corrigendi, hoc nempe modo:

———— τῶς κεῖνος ἑλίσσεται εἰν ἁλὶ κόλπος
Νήχυτος ἔνθα καὶ ἔνθα βαρυνόμενος προβολῆσι.
Τοῦ μὲν ἐπὶ προχοῇ Παμφύλιοι ἀμφινέμονται,
Ὅσσον ἐπιπροβέβηκε Χελιδονίων ἐπὶ μυχόν.
Σῆμα δ' ἔχει ζεφύρου Παταρηΐδα τηλόθεν ἄκρην.

Patara urbs nullum efficit promuntorium, portu enim præcingitur. Licet verò exigua aliqua litoris hìc eſſet prominentia, quæ tamen nulla eſt, non tamen μεγάλην ἄκρην appellaſſet, ut alibi facit,

Τὴν δ' ἦ μετ' ἀντολίην Χελιδόνιαι γεγάασι
Τρεῖς νῆσοι μεγάλης Παταρηΐδος ἔνδοθεν ἄκρης.

Illud verò planè à ratione alienum, quod oſtendere conatur idem Vir doctiſſimus, Dionyſium hìc per magnum Patareidis promuntorium intelligere portum Patarenſem: nam quis unquam portus & promuntoria confudit? Inſulæ litoribus vicinæ & peninſulæ exſtantes ſæpe promuntoria vocantur, ejus enim rei naturalis eſt ratio; ſed verò ut portus promuntoria appellen-

 tur,

tur, & exſtare dicantur litora cùm recedunt, id neque ratione, neque ullo exemplo poteſt firmari. Quamvis multa abſurda hanc interpretationem conſequantur, tum illud præcipuè, quòd juxta hunc calculum Chelidoniæ Petræ ſitæ erunt in intimo Patararum portu. Aliud agebat Vir inſignis cùm hæc ſcriberet; & tamen vaſto verborum tractu hoc adſtruere conatur. Sed longè diverſa profectò fuit mens Dionyſio. Παταρηΐδα ἄκρην vocavit ille totum Lyciæ promuntorium ſive peninſulam: ſciendum enim Lyciæ oram, quæ à Chelidoniis uſque ad Telmeſſum extenditur, valde in mare prominere, & peninſulam efficere. Ideo alio loco inquit Dionyſius,

Πρὸς δ' ἅλα κεκλιμένην Λύκιοι χθόνα ναιετάουσι.

At verò in tabulis Ptolemaïcis tantum abeſt ut Lycia in mare excurrat, ut potiùs immenſum quantum intus recedat. Verùm id non tam errore factum eſt Ptolemæi, quàm Librariorum eorum qui tabulas confecerunt, ut ad Ptolemæum ipſum oſtendemus. Taurus quippe mons, à Piſidicis deſcendens jugis, multis in hoc mare exit promuntoriis. Ab alia parte mons Cragus & ipſe quoque ſatis longè in mare evehitur. Hi duo montes efficiunt magnum iſtud Lyciæ promuntorium, quod, ut mox dixi, multa alia continet promuntoria, multos quoque portus, & non paucas urbes. A Pataris verò, præcipua hujus promuntorii ſeu peninſulæ urbe, Παταρηΐδα ἄκραν vocat Dionyſius. Meminit & Heſychius, ſed ex Dionyſio, ut arbitror, Παταρεὺς, πόλις καὶ ὄρος Λυκίας. Pindarus *Olympiorum* ode VII. ἔμβολον vocat hanc litorum prominentiam,

Ἀσίας εὐρυχώρου
Τρίπολιν νᾶσον πέλας
Ἐμβόλῳ ναίοντας.

Notat ad hunc locum Scholiaſtes, ἔμβολος δὲ Ἀσίας ἡ Λυκία· διὰ τὸ οὕτω παρατετάσθαι τὴν γῆν ὡσεὶ πόλεως ἔμβολον ἢ τριήρους. Cauſam nominis hanc poſtea reddit: Ἐν Λυκίᾳ δέ ἐστι πόλις Ἀρύκανδα καλουμένη, ἧ πλησίον ἱερόν τι χωρίον, ὃ πρότερον μὲν ἔμβολος ἐκαλεῖτο διὰ τὴν θέσιν τοῦ χωρίου, ἐκ γὰρ πολλῶν καὶ πλατειῶν τῶν παρακειμένων πετρῶν εἰς ὀξὺ λήγει μέρος ἡ χώρα. Νῦν δὲ προσονομάζεται τριήρης, ἀπὸ τῆς αὐτῆς αἰτίας, ἐπεὶ πλοίῳ προσέοικεν ἡ θέσις τοῦ χωρίου. Hinc puto eſt, quòd in nummis Chelidoniatarum Ἔμβολος ſive roſtrum navis adparcat, cum hac inſcriptione ΧΕΛΙΔΟΝΕΑΙΩΝ. Stephanus Λυκίων χερρόνησον vocat, quod non de Patarenſi portu, ſed de tota peninſula accipiendum eſt. Addit idem nominis originem, nempe dictam eſſe ἀπὸ πατάρας, quod κίστην & κιβωτὸν in-

interpretatur: Ἀλέξανδρος Σαλακίαν κόρην φησὶ φέρειν ἱερὰ τῷ Ἀπόλλωνι ἐν πατάρᾳ· ἔστι δὲ ταῦτα πέμματα λύρας τε καὶ τόξα καὶ βέλη, οἷς παίζειν νηπίους ὄντας. Salmaſius in *Solinianis* inquit legendum eſſe παίμματα: ita enim Æoles & Lycios dixiſſe, non παίγματα. Detur Æoles ita dixiſſe, quod tamen figmentum eſt, verùm unde cognoſcere potuit Lycios ita locutos? Euſtathium autem, qui & ipſe habet πέμματά τινα ἐν σχήματι λύρας καὶ τόξου καὶ βελῶν, ait nugari, & forſan Stephanum ipſum. Sed profectò neuter nugatur, ſed ipſe Salmaſius. Sacrificia enim illa, quæ olim Apollini offerebant pueri & puellæ, appendentes ea aut lauri aut olivæ ramo, quam εἰρεσιώνην vocabant, revera erant πέμματα, placentulæ quippe erant in formam arcus, lyræ, aliaſque figuras confictæ. Πλακουντικὰς κολύρας vocat Ariſtophanis Scholiaſtes, qui ſuo etiamnum ſeculo morem iſtum obtinuiſſe ſcribit. Πέμματα quoque ea vocat Heſychius, cùm διακόνιον interpretatur πέμματα ἐξαπτόμενα τῆς εἰρεσιώνης. Sed & Suidas: Ἀθηναῖοι τῷ Ἀπόλλωνι τὴν καλουμένην εἰρεσιώνην ὅταν ποιῶσι, πλάττοντες λύραν τε, καὶ κοτύλην, καὶ κλῆμα, καὶ ἄλλα τὰ κυκλοτερῆ πέμματα, ταῦτα καλοῦσι διακόνιον. Et poſtea: Ἀμεσίας διακόνια τὰ κατὰ τὴν εἰρεσιώνην τῷ Ἀπόλλωνι πλασσόμενα πέμματα. Sed & ipſi verſus, quos accinebant pueri, hoc teſtantur. Exſtant illi apud Plutarchum in *Theſeo*, Clementem Alexandrinum, Scholiaſten Ariſtophanis, & Auctorem Etymologici, ſed ubique corruptè: ita enim ſunt emendandi:

Εἰρεσιώνη σῦκα φέρει καὶ πίονας ἄρτους,
Καὶ μέλι ἐν κοτύλῃ, καὶ ἔλαιον ἀμ᾽ ὀψήσασθαι,
Καὶ κύλικ᾽ εὐζώρου, ὡς ἂν μεθύουσα καθεύδῃ.

Quod autem hæc παίγματα jocula à Cicerone vocari inquiat, in eo quoque inſigniter errat. Locus Ciceronis exſtat in *Paradoxis Stoicorum* cap. 5. *Nonne igitur ſunt illa feſtiva? Sunt: nam nos quoque oculos eruditos habemus. Sed obſecro te, ita venuſta habeantur iſta, ut non vincla virorum ſint, ſed ut oblectamenta puerorum.* Ita habet vulgata lectio, ita omnes libri antiqui. Et ſanè quid clarius & manifeſtius excogitari poſſit his verbis? Jubet ut tabulæ & ſigna artificum ſint oblectamenta noſtra, non verò vincula, quæ totos nos teneant ac poſſideant. *Vincla* tamen hîc non patitur Salmaſius, & *jocula* reponit. Quòd tantùm abeſt ut ſit elegans, aut ſenſui Ciceronis conveniens, ut ne Latinum quidem ſit. Adeò tamen placuit ipſi hoc vocabulum, ut & Vitruvio inſerere non dubitarit. Verùm in loco Vitruvii nihil eſt mutandum. Quotaquæque enim eſt puella, quæ non poculis & vaſculis delectetur? Monilia verò ac annulos quis credat à nutrice in aperto & ſub dio collocata fuiſſe unicâ tantùm tectâ tegulâ? Vide hiſtoriam, & fateberis nihil ma-

magis alienum à mente Vitruvii poſſe excogitari. Sed profectò nimis longè excurrimus, dum vagi Philologi legimus veſtigia: illum namque ſi ſequeremur, adeunda nobis eſſet Arabia: nam & hanc quoque locupletare conatus eſt tam inſigni vocabulo. *Alohar* enim, quomodo *margaritam* vocant Hiſpani, dicit eſſe ab eadem origine; ſed decepit eum pronuntiatio Hiſpanica. Arabes dicunt جَوْهَرٌ; ſic Perſæ, ſic totus Oriens, à præſtantia nitoris eum adpellant, à radice جَهَرَ. Sed redeamus ad Auctorem noſtrum.

l. 19. *Ultrà Xanthus flumen, & Xanthus oppidum*] Non emendant, ſed corrumpunt Melam, qui legunt, *Xanthus flumen & oppidum*. Scio quidem rectum eſſe & iſtud, ſed tamen qui diſtinctiùs loquuntur, addere ſolent, *& ejuſdem nominis*. Nihil itaque expungendum in verbis Melæ. Sic ipſe infrà, *Minturnus amnis, Minturnum oppidum*. Quæ locutio licet ſimplex, non ideo tamen eſt inelegans.

l. 20. *Mons Cragus, & quæ Lyciam finit, urbs Telmeſſos*] Omnes quoque alii *Cragum* nominant, inter Xanthum oppidum & Telmeſſum: uno namque & altero jugo in mare exit. Salmaſius putat Strabonem & Ptolemæum Cragum montem totum in mediterraneis Lyciæ collocare, cùm tamen contrarium dicant. Sed decepere illum vulgares Ptolemæi tabulæ, in quibus medium Cragi punctum tantùm exprimitur, cùm tamen Ptolemæus ipſe enumeret novem urbes ſupra Cragum ſitas. Verùm ut hæc paulò accuratiùs tradamus, ſciendum eſt Lyciam univerſam eſſe montoſam, celſiſque admodum jugis ubique adſurgere. Maſicytus mons ab Ortu, ab Occaſu Cragus: horum montium juga ſeparat Xanthus fluvius. Quæcumque verò oppida ſunt ultra Xanthum, ea in Maſicyto ſita ſunt: reliqua verò Lyciæ oppida ſunt ſupra Cragum. Mons verò Cragus ex octo aliis conſtat montibus: iſtis octo montibus adſitæ ſunt juxta Ptolemæum civitates novem mediterraneæ. Duobus autem jugis in mare excurrit, Dædalis nempe & Telmeſſo. Hic mons Telmeſſius eſt is, quem alii promuntorium Cragi vocant, alii ἄκραν Τελμεσσίδα vel Τελμεσσιάδα, ab urbe Telmeſſo ſita ad radicem montis. Surgere autem incipit ab urbe Xanthiorum, & in mare deſcendit ad Telmeſſum urbem. Supra hunc montem alius eſt, Chimæra nempe: in medio horum eſt ignivomus terræ hiatus & convallis Chimæræ, quæ uſque ad mare pertingit. Atque hæc nunc breviter dicta ſufficiant, ut videant & cognoſcant rerum geographicarum curioſi, quàm confuſa & inepta Eruditi quidam de hac ipſa re ſcripſerint. Plura de his aliàs dicemus.

In

In Cap. XVI.

DE CARIA.

l. 1. *Habitant incertæ origines*] Hæc eſt Vaticani & optimorum codicum lectio. Rara admodum locutio, *incertæ origines*, pro hominibus incertæ originis. Quia tamen libri nonnulli legunt, *habitatur incertæ originis*, verior forſan eſt lectio, quam dedimus.

l. 6. *Pedalion & Crya*] Pintianus *Cryaſſum* hîc reponit, quòd *Crya* in Lycia ſit juxta Ptolemæum & Stephanum. Sed hoc locum habere non poteſt in Mela, qui Cariam à Telmiſſo auſpicatur, uti quoque faciunt Græci plerique antiquiores, quos ferè ſolos ſequitur Mela. *Crya* itaque eſt in Caria, nam tota Rhodiorum continens in Caria eſt ſita. Sed verò Ptolemæus partem Rhodiæ continentis Lyciæ adtribuit.

Ibid. *Secundum Calbin amnem Caunus oppidum*] Libri veteres vocant *Galbiam*, non *Calbin*. Græcis eſt Κάλβις, & Κάλβιος, ac forſan etiam Καλβίας. Stephanus & Καλαινὸν fuiſſe dictum prodit, Κάλβιος κρήνη Λυκίας, ἣν καὶ Καλαγνόν φασι. Nihil in his verbis eſt mutandum, nam Καλαγνὼ mater erat Tragaſiæ, ex qua natus Caunus & Byblis. Colligere id eſt ex verſibus iſtis, qui apud Parthenium exſtant, quos emendatos adſcribam:

Αὐταρ ὅγε προτέρωσε κιὼν Οἰκούσιον ἄςυ
Κτίσσατο. Τραγασίη δὲ Καλαινοῦς εἴχετο παιδὶ,
Ἥ οἱ Καῦνον ἔτικτεν ἀεὶ φιλέοντα θέμιςας.
Γείνατο δὲ ῥαδαλῆσ' ἐναλίγκιον ἀρκεύθοισι
Βυβλίδα, τῆς ἤτοι αἔκων ἠράσατο Καῦνος.
Βῆ δ' ἐπ' ἔραν Δίας φεύγων ὀφιώδεα Κύπρον,
Καὶ Κράγος ὑλιγενὲς, καὶ Κάρια ἱερὰ λοετρά·
Ἔνθ' ἤτοι πτολίεθρον ἐδείματο πρῶτος Ἰώνων.

Diæ hujus, quæ ad Miletum ſita eſt, meminit Stephanus. Ut autem ad Calbin fluvium revertamur, is & aliud habet cognomen. Indum quippe vocat Plinius, additque eum ortum in Cyburatis, ſexaginta alios recipere fluvios, & plùs quàm centum torrentes. Nomen huic amni dedit Indus quidam ab elephanto excuſſus, ut ex Livio conſtat. Verùm & alio olim nomine notum fuiſſe fluvium hunc exiſtimo, Mauſoli nempe. Hoc non aliunde conjicio quàm ex nugatore illo, qui ſub nomine Plutarchi libellum *de Fluminibus* compoſuit, qui In-

 dum

dum fluvium, illum nempe qui eſt in India, priùs Mauſolum dictum fuiſſe tradit. Legerat proculdubio iſtud de hoc Cariæ Indo. Nulli autem mirum videri debet Mauſolum flumen eſſe in Caria, cùm etiam univerſi olim Cares *Mauſoli* dicti fuerint.

l. 10. *Gelos*] Puto ſcribendum *Helos*, vel *Helús*. Ita quoque apud Plinium legendum, non *Eleus*, quod nonnulli in *Eleam*, alii in *Eleuſin* deformarunt. Græcis Ἑλοῦς & Ἑλόεις locus hic dicebatur. Inſula, huic oppido adſita, Ἑλόεσσα dicitur Straboni, vel Ἑλοῦσσα. Ita namque apud illum reſcribendum, non Ἐλεοῦσσα ut vulgò, quod perperam in Ἐλαιοῦσσαν mutant Viri docti. Apud Plinium *Lepſia* vocatur hæc inſula; ſed legunt illic codices manu exarati *Leoſia*, manifeſto errore, pro *Heloſia*.

l. 11. *Thyſſamiſa cognomen eſt*] *Tiſſamiſa* vel *Tiſſanuſa* legunt meliores libri. *Tiſanuſa* quoque vocatur in ſcriptis Plinii exemplaribus. Pintianus putat eſſe Τυμνισσὸν Stephani, & ita reponi jubet. Sed falli eum exiſtimo. Verùm multò plùs fallitur, cùm ſtatim poſtea pro *Larumna* legit *Hylarymna*, ex Stephano: ex ipſo enim Stephano liquet *Hylarimam* eſſe mediterraneam civitatem ſupra Stratoniceam, ita enim legenda ejus verba: Ὑλάρειμα πολίχνιον Καρίας, ὕπερθε Στρατονικείας, ὅθεν ἦν Ἱεροκλῆς ὁ ἀπὸ ἀθλήσεων ἐπὶ φιλοσοφίαν ἀχθείς. Quidam errorem Stephani eſſe putant, & Ὑλάρειμα legiſſe pro ἡ Λάρυμνα. Sed ipſi errant. Mentio hujus urbis exſtat etiam in *notitia Epiſcopatuum Cariæ*, ubi Ὑλάρημα vocatur. Car itaque fuit Hierocles Philoſophus, non Alexandrinus, verùm propter ſtudium ita dictus, quemadmodum multi etiam alii. Nihil autem in Pomponio mutandum, *Larymnam* enim hoc loco agnoſcit etiam Plinius, & à Lorymis diſtinguit.

l. 12. *Pandion collis in mare emiſſus*] Ita omnes codices. Videtur Plinio eſſe *Paridon*, licet non addat eſſe collem. *Tiſanuſa*, *Paridon*, *Larimna*. Ita habent libri manu exarati. Neſcio an Plinius ex Mela, an verò hic ex illo ſit emendandus.

l. 14. *Bubeſius*] Ita libri, & rectè: oppidum enim, unde hic Sinus dictus eſt, Βυβησσὸν Iones vocabant, non Βυβασσόν. Herodotus tamen Doricè id vocabulum extulit lib. 1. Ἀγρμφύης δ' ἐκ τῆς Χερσονήσου τῆς Βυβασσίης, ἐούσης τε πάσης τῆς Κνιδίης πλὴν ὀλίγης περιῤῥόου. Ita legendum, non Βυβλεσίης: neque enim ulla uſquam eſt *Bybleſia Cherſoneſus*. Sed Βυβασσίη χερρόνησος eſt illa, quam Plinius vocat *Bubaſſum regionem*. Urbs enim eſt, & regio, & ſinus, & peninſula. Non rectè quoque hic *Aphrodiſias* repoſita, cùm prius legeretur *Aphrodiſium*: utroque enim modo Græci, Ἀφροδίσιον ἄκρον, & Ἀφροδισιὰς ἄκρα.

l. 15. *Scœnus ambit Hylam*] Qui *Hydrelam* hic legunt, valde errant. Hydrelitanum enim agrum ad Phrygium tendere teſta-

tur Livius. Sed neque Lyda mons locum habet, cùm ſit extra Cnidiam hanc peninſulam. Vulgata lectio proba eſt, nam quo loco apud Plinium *Hyda* ſcribitur, ita legendum eſt ex veteribus libris, *Promuntorium Aphrodiſias, oppidum Hylas, ſinus Schœnus.*

l. 15. *Bubeſſus Cynotum*] Hæc corruptiſſima ſunt. Libri veteres legunt, *Bubeſius Crinontoh*, alii *Cirritotum.* Viri docti levicula aliqua litterarum ſimilitudine adducti ignotæ poſitionis oppida ex Stephano & aliis hìc ſubſtituerunt. Sed verò ex Plinio, qui locum hunc Melæ deſcripſit, ipſo ſole manifeſtius eſt, legendum hìc eſſe, *Bubeſius Acanthon.* Bubeſius ſinus ambit Acanthum oppidum. Ergo Acanthus eſt peninſula, & eadem, ut omnino exiſtimo, atque Bubeſſia cherſoneſus, cujus paulò ſuperiùs ex Herodoto meminimus. Præter verò Plinium etiam Stephanus meminit Acanthi, qui eam collocat ἐν χεῤῥονήσῳ περὶ τὴν Κνιδίαν. Idem Stephanus Bubaſſi urbis quoque meminit. Ejuſdem itaque oppidi nomina ſunt, Bubaſſus, Acanthus, & Dulopolis.

l. 22. *Urbes Myndus, Arianda, Neapolis*] Eodem, quo Mela, ordine, & ceteri ferè Geographi hæc oppida recenſent. Solus Scylax Caryandenſis patriæ ſuæ ſitum non rectè deſcribit, cùm eam collocat in ipſa peninſula. Sed fieri poteſt, ut pro Κρυάνδα apud illum legendum ſit, non Καρυάνδα, ſed Καλύνδα. Et ſanè ſi ita ſcripſit, non erravit. Sed verò jam mirum erit, non meminiſſe Scylacem urbis, in qua natus fuit. Verùm certiſſimis argumentis evinci poteſt Periplum iſtum, qui Scylacis Caryandenſis nomen præ ſe fert, quemque adoleſcens admodum recudendum curavi, cujuſvis eſſe potiùs quam Scylacis. In omnibus ferè abit à Scylace quàm longiſſimè, ut in *ſecundis curis* clarius docebimus. Sic nempe ſolebant Græculi ſequioris ævi, ut anonymis ſcriptis notos ſæpe adfingerent Auctores, quo merces ſuas vendibiliores facerent. Verùm ut ad Melam noſtrum redeamus, reddidimus illi veram lectionem, reſcripſimuſque *Caryanda*, non *Aryanda*; licet ſic quoque in quibuſdam Plinii exemplaribus exaratum ſit. Paſſim videre eſt Librarios & Eruditulos quoſdam Melam ex Plinio emendaſſe, & contrà. Sed nulla uſquam terrarum eſt *Aryanda.* Viri tamen docti non pauci tuentur hanc lectionem, quia apud Pollucem mentio fit ἀργυρίου Ἀρυανδικοῦ. Sed inſigniter hallucinantur: *argentum* enim *Aryandicum* non dicitur ab *Aryanda*, quæ nuſquam fuit, nec ab ulla alia urbe, ſed ab *Aryande* Ægypti præfecto, illic à Cambyſe conſtituto, qui primus *Aryandicos* ex argento puriſſimo percuſſit, uti notum eſt ex Herodoto.

In Cap. XVII.

DE IONIA.

l. 3. *Dictum olim Branchidæ, nunc Didymi*] Ita quoque veteres aliquot libri Pliniani, non *Didymæi*. Sed verò optimus Sereniſſimæ Reginæ codex legit hoc loco *Didymei*, atque ſic omnino legendum eſt. Apollo enim iſte à *Didymis*, non Διδυμαῖος tantùm, ſed & Διδυμεὺς vocabatur. Auctor *Peripli* in præfatione ad Nicomedem,

——— τὸν Ἀπόλλωνα τὸν Διδυμῆ λέγω
Τὸν καὶ θεμιστεύοντα καὶ μουσηγέτην.

Ita ſcripſit Auctor hic; Διδυμῆα enim per apocopen Διδυμῆ, uti ſæpe Poetæ. Ineptæ ſunt aliorum conjecturæ. *Branchidæ* verò rectum hîc eſt. A *Brancho* enim Ἀπόλλων Βραγχίδης & Βραγχιάδης. Errant itaque qui hîc Pomponium corrigunt.

l. 8. *Merito inclytam, utcunque Ioniam vocant*] Pintianus mirificè hæc deformat, adeò ut nullam ferè litteram integram relinquat. Sed reducenda eſt vetus lectio, *ubicumque*, non *utcumque*. Ita omnes ferè codices. Dicit, ubicunque Ionum nomen & fama exſtat, illic quoque notos eſſe Mileſios.

l. 9. *Urbem Hippin*] Lege *Hippum*, uti eſt in manu exaratis codicibus. Aliquot autem hujus nominis loca ſunt in hac ipſa ora Aſiatica, quæ Ἵππος vel Ἵπποι vocantur. Stephanus, Ἵππος, νῆσος Ἐρυθραίας. Sic ſcribendum. Strabo quatuor inſulas Erythris vicinas Ἵππους ait vocari. Sed illæ nihil huc faciunt, uti neque Hipponeſus Cariæ urbs. Videri poſſit *Hippum* Pomponii eundem eſſe locum, quem Valerius Maximus *Equi ſaxum* adpellat, unde Daphitas Grammaticus deturbatus fuit. Strabo montem, ubi hoc contigit, *Thoracem* vocat. Sed cum Valerio faciunt Suidas & Heſychius Illuſtrius. Et fortè pars aliqua *Thoracis* montis fuit iſtud *Equi ſaxum*, cui & oppidum Ἵππος adſitum fuit. Sed tamen *Thoracem* Epheſo vicinum fuiſſe teſtatur Strabo; hæc verò inter Miletum & Mæandri oſtia erat ſita. Omnino verum eſt *Hippum* Pomponii eſſe oppidum illud, quod vulgò appellatur *Gippo*, imminens Mæandri oſtio, quem hodie *Madrum* appellant. Situs certè ita accuratè convenit, ut meliùs non poſſit. *Hipponeſus* Stephani locum hîc habere poſſet, namque hæc Ioniæ pars Cariæ quoque attribuitur, ſed niſi me fallit memoria, alibi legi eam fuiſſe inſulam in ſinu Ceramico ſitam: de hoc ipſo ſaxo accipi debent verba iſta, Λευκὰς ἀφ' Ἵππου εἰς θάλασσαν ἅλατο, quæ ſibi invi-

vicem accinebant puellæ in ludo *χελιχελώνης*: Mileſiorum enim erat ludus.

l. 13. *Et Geſſi fluminis oſtium*] Repoſuimus *Gæſi*. Sic quoque apud Plinium legendum, qui flumen hoc ex Mela ſumſit. Græci tamen Herodotus & Athenæus *Γαίσωνα* appellant. Hinc *Γαισωνὶς* lacus vocatur, quem efficit antequam in mare effluit. Verùm & ipſum lacum *Γαίσωνα* vocat Archeſtratus apud Athenæum. Accuratè verò, ut alibi ferè ſemper, ita quoque hîc ordinem ſitumque locorum obſervavit Mela. Quod eo magis dico, quia ſi quis hæc cum ordine Ptolemæi componere velit, is fruſtra erit: magnum enim hoc loco errorem commiſit Ptolemæus, quum Mæandri oſtium collocavit non inter Heracleam & Prienen, ſed verò inter Epheſum & Pyrrham, unde quàm longiſſimè abeſt. Aliquot quoque urbes loco ſuo movit. Multi Viri docti, imprudenter Ptolemæum ſecuti, & ipſi inſigniter errarunt, ut alio dicemus loco.

l. 19. *Quod Amazones Aſia potita conſecraſſe traduntur*] Ita pleraque alia exemplaria. Meus tamen optimæ notæ codex legit, *Aſia potenſe oraſſe traduntur*. Exiſtimo ita prius fuiſſe, *Quod Amazones Aſia potentes ſacraſſe traduntur*. Quod autem dicit non ipſam Epheſum, ſed ſaltem templum exſtruxiſſe Amazones, in eo non abit ab aliis. Ita quoque Dionyſius:

Παῤῥαλίην Ἔφεσον, μεγάλην πόλιν Ἰοχεαίρης,
Ἔνθα θεῇ ποτὲ βωμὸν Ἀμαζονίδες τετύκοντο
Πρέμνῳ ἐνὶ πτελέης, περιώσιον ἀνδράσι θαῦμα.

Callimachus Amazones ſtatuam hîc Dianæ conſecraſſe dicit, verùm ſub fagò, non ſub ulmo eam erectam fuiſſe canit,

Ἔν ποτε παῤῥαλίῃ Ἐφέσου βρέτας ἱδρύσαντο
Φηγῷ ὑπὸ πρέμνῳ.

Porrò non rectè hunc Dionyſii locum interpretatur & emendat Scaliger in *Notis ad Euſebium*. *Βωμὸν* enim habent pleraque exemplaria, non *νηὸν*, uti ipſe citat. Rectè verò hic Mela Epheſo ſubjungit Cayſtrum fluvium: is enim Epheſo eſt vicinus, non Mæander, cujus oſtium quàm longiſſimè hinc abeſt, ut paulò ſuperiùs monuimus. Hinc *Ortygium* vocat Cayſtrum Propertius,

Et ſi qua Ortygii viſenda eſt ora Cayſtri.

Ita legendus ille verſus, qui ſummos hactenus Viros exercuit. *Ortygius* enim vocatur, quia Epheſus *Ortygia* fuit dicta.

l. 27. *Inde latius abit*] Manifeſto errore in omnibus veteribus ſcribitur, *in latius abit*. In ceteris ſecuti ſumus omnium, quot-

quot

quot vidimus, veterum exemplarium auctoritatem. Non rectè hunc locum emendat Salmaſius: namque quo loco inquit Pomponius, Teon & Clazomenas diverſis frontibus diverſa maria proſpectare, ille legendum putat, *adverſis frontibus diverſa maria proſpectant*. Sed verò inſigniter errat: nam ſi adverſas haberent frontes urbes iſtæ, jam non mare, ſed ſe mutuo adſpicerent. Manifeſtè hic *tergum* pro fronte, & *frontem* pro tergo accepit Vir doctiſſimus. Sed & in hoc errat, cùm legit, *confinio adnexa maris:* ubi enim terga agunt, ibi nullum eſt mare, ſed à fronte tantùm. Libri ſcripti legunt, *Quà terga agunt confinio adnexa mari*. Quis non videat legendum hîc eſſe *muri*, non *mari?* Teos & Clazomenæ ſitæ ſunt in iſthmo peninſulæ, ſed verò urbes illas, quà terga agunt, jungit murus, qui anguſtias peninſulæ claudit & à reliqua dirimit continente. Inepti verò ſunt qui hîc legunt, *terga jungunt*: rectum enim eſt & Latinum, *tergum agere*, *dorſum agere*, & ita paſſim loquitur Mela. Neminem verò movere debet, quòd Ptolemæus ad anguſtias Ionicæ hujus peninſulæ collocet Smyrnam & Lebedum, non Teon & Clazomenas uti Mela; iſtius enim erroris cauſam dedimus in *Commentario* noſtro.

l. 30. *In ipſa peninſula eſt Coryna. In ſinu Smyrnao eſt Hermus amnis*] Ita plerique manu exarati codices, & omnino hæc eſt vera lectio. Pro *Coryna* Pintianum malè ſubſtituiſſe *Smyrnam*, monuit jam Andreas Schottus, quem rectè ſecutus eſt doctiſſimus Salmaſius. Verùm in eo non rectè ſecutus eſt Schottum, quòd putet legendum eſſe apud Melam, *In ſinu Smyrne & Hermus amnis*. Nempe offendit illos nullam hîc *Smyrna* fieri mentionem, cùm tamen *ſinus Smyrnai* meminerit. Sed verò Mela recenſet quoque, *Ceramicum*, *Jaſſium*, *Olbianum*, *Thermaïcum*, *Bubeſſium*, *Cypariſſium*, & alios ſinus, nulla tamen urbium, unde dicti ſunt, facta mentione. Quod autem addunt, non veriſimile eſſe prætermiſſam fuiſſe à Mela notam adeò & celebrem urbem, hoc eos non juvat: meminit namque Mela *Antiochena* & *Damaſcena*, nuſquam tamen apud illum vel *Damaſcus*, vel *Antiochia* exſtat. Præterea verum eſt id, quod aliquoties monui, Melam antiquiores tantùm ſequi Græcos. *Smyrna* verò poſtquam à Lydis fuit everſa, ignobilis admodum fuit locus, & tantùm κωμηδὸν habitatus, idque per annos quadringentos, ut teſtatur Strabo, donec ab Antigono inſtauraretur.

l. 32. *Hermus amnis & urbs Leuca*] Priùs recenſere debuerat *Leucam: Hermus* enim ad Phocæam in mare exit. Smyrnam verò alluit Meles fluviolus. Sed tamen etiam *Hermus* Smyrnenſium paſſim amnis vocatur, quoniam in Smyrnæorum ditione fluit. Strabo: *Αὐταὶ κτ̃ τὴν ὀρεινὴν ὑπερκειμένην τῆς τε Κυμαίας καὶ τῆς Φωκαιέων καὶ Σμυρναίων γῆς, παρ' ἣν Ἕρμος ῥεῖ.*

Her-

Hermus, antequam in mare exeat, rigat iſtos Cumanos, Phocaïcos, & Smyrnenſium agros. Atqui hi ſunt propriè campi qui *Hermei* vocabantur, qui jam ab ipſa incipiebant Smyrna. Hinc Plinius, *A Smyrna Hermus campos facit, & nomini ſuo adoptat.* Non rectè Salmaſius in *Solinianis* verba hæc Strabonis interpretatur, ita enim, ut diximus, ſunt intelligenda. Malè quoque *Hermeum campum* de uno aliquo agello Cumis vicino accipit. Peſſimè vero locum Plinii emendat, quia nempe in vitioſo aliquo Plinii codice ſcriptum reperit, *A Syrne Hermus campos facit.* Sed verò Syrne, teſte ipſo Stephano, ſita eſt in cherſoneſo Carica, quæ ducentis ferè ab Hermo diſtat millibus.

In Cap. XVIII.

DE ÆOLIDE.

l. 1. *Ex quo ab Æoliis incoli cœpit, Æolis facta*] Ita veteres libri, & rectè. *Æoles* paſſim à Latinis *Æolii* vocantur. *Æolis facta*, & hoc rectum. Sic ipſe Mela infrà de Danubio, *Deinde aliter adpellantibus accolis, fit Iſter.* Paulò poſt ex iiſdem veteribus libris legendum, *Primam urbium à Myrino conditore Myrinam vocant.*

l. 11. *Sinus excipit non parvus, ſed longè ac molliter flexus*] Inepta lectio. In veteribus libris eſt *parvos*, non *parvus*. In uno tantùm codice, verùm illo optimo, licet non admodum antiquo, veram inveni lectionem, quæ hæc eſt, *Sinus excipit non pronus ac longè, ſed molliter flexus.* Hoc vocabulum iſto loco non intellectum, cauſam mutandi dedit Librariis. Dicit, prætervectos Canas promuntorium, excipere ſinum, qui non prono & præcipiti influxu terras cavat, ſed verò molli flexu litora abigit. *Proni* vocabulum ita accipi etiam apud principes Linguæ Latinæ Auctores, norunt quotquot non nimium in illis ſunt hoſpites.

l. 14. *Is mox parvis urbibus adſperſus eſt*] In quibuſdam libris legebatur *Iſthmos*, unde Pintianus faciebat *Is mons.* Malè, neque enim in monte Ida urbes iſtæ ſunt, ſed in priore ſinus hujus latere, quod uſque ad ima montis Idæ extendi ait. Vera eſt itaque veterum codicum lectio, *Is primo parvis urbibus adſperſus eſt.*

l. 16. *Campus Thebe nomine*] Xenophonti, Polybio in *Excerptis*, Livio & aliis, eſt *campus Thebes*, & ſic Viri docti legendum hîc eſſe exiſtimant. Verùm errare eos docet Strabo lib. XVIII. cùm ſcribit Θήβης πεδίον vocari etiam *Theben*, quemadmodum Adraſtea & Mygdonia dicuntur quoque Adraſteus cam-

campus & Mygdonius campus. Addit Livius lib. xxxvii. campum hunc carmine Homeri nobilitatum, ac ob id ipſum reprehenditur, quia, inquiunt, nuſquam Homerus campi hujus mentionem fecit. Verùm nec hoc benè: cùm enim Homerus *Iliad.* Z. Eetionem habitaſſe dicit in ὑποπλάκῳ ὑλήεσσῃ, quis non videt celebrari ab eo campum Thebes?

l. 21. *Alii ab iis putant conditam, quos ex Andro inſula vis & ſeditio exegerat*] Plinius, *In litore Antandros, Edonis priùs vocata; deinde Cimmeris.* Verùm ſi ab Andriis condita & dicta ſit Antandrus, quomodo priùs Cimmeris, & Edonis potuit adpellari? Omnino & hîc, & alibi *condere* Melæ eſt coloniam deducere. Sic ſæpe alii Auctores Latini utuntur iſto vocabulo. Verùm & κτίζειν & οἰκίζειν paſſim pro eodem uſurpant Græci. Porrò quòd hoc oppidum Edonis & Cimmeris priùs dictum fuerit, auctor eſt Ariſtoteles apud Stephanum: Ἀριστοτέλης φησὶ ταύτην ὀνομάσθαι Ἠδωνίδα, διὰ τὸ Θρᾷκας Ἠδωνοὺς ὄντας οἰκῆσαι, καὶ Κιμμερίδα Κιμμερίων ἐνοικούντων ἑκατὸν ἔτη. Τὰ ἐθνικὰ τῆς μὲν Ἠδωνίδος, Ἠδωνοί· τῆς δὲ Κιμμερίδος, Κιμμέριοι. Ita ſupplendus & refingendus eſt iſte Stephani locus ex codicibus ſcriptis.

l. 23. *Hi Antandrum quaſi pro Andro, illi quaſi pro viro*] Ἄντανδρος propriè is, quem Latini *ſuccedaneum* vocant. Utitur hoc vocabulo in illa ſignificatione alicubi Plutarchus. Varias verò de Antandri origine opiniones vide apud Servium.

l. 24. *Sequens tractus tangit Gargara*] In quibuſdam libris *cingit*, non *tangit*. Pro *Æolum* verò plerique codices habent *Ætolorum*. Scribendum, *Sequens tractus cingit Gargara & Aſſon Æoliorum colonias.* Sequens litoris tractus cingit iſta duo oppida, quia in promuntorio erant ſita. *Gargara* oppidum ignobile, Aſſiorum colonia. *Aſſos* verò ſatis nota vel ſolo Aſſio lapide, qui aliter *Sarcophagus* appellabatur. Plinius, *In Aſſo Troadis Sarcophagus lapis fiſſili vena gignitur.* Sic vetuſtiſſimi Plinii codices. *Aſſia* Salmaſii ineptum eſt. Verùm is neque Dioſcoridis locum rectè emendavit, lib. v. cap. 142. Καὶ σοροὶ σαρκοφάγοι γίνονται, ἰσχναίνουσαι τὰ πολύσαρκα καὶ παχέα σώματα καταπασσόμεναι ἀντὶ νίτρου ἐν βαλανείῳ. Mirificè hunc locum vexat, cùm tamen facilè reſtitui poſſit, abſque ulla violenta medicina. Legendum enim, σκῦροι σαρκοφάγοι, non σοροί. Σκῦρος vel σκίρος idem eſt, variéque à Græcis accipitur, tum pro pulvere illo, quem marmora & lapides, cùm ſecantur, efficiunt; tum etiam pro retrimento & flore non metallorum tantùm, ſed & lapidum, omniumque aliarum rerum, idemque prorſus quod λατύπη, uti rectè vocabulum id exponit Heſychius, & ante illum Pollux lib. ix. cap. vii. ubi genus illud ludi, quod Græci ἐπίσκυρον, Florentini vulgò *gioco di calcio* appellant, deſcribit: Παίζεται δὲ κατὰ πλῆθος διαστάντων ἴσων πρὸς ἴσους, ἤτοι μί-

μίσλω γεαμμὴν λατύπῃ ἑλκυσάντων, ὃν σκύρον καλοῦσιν. Ineptè vulgò legitur, *γεαμμὴν ἄτρυπον ἐκλυσάντων.* Locum hunc Dioſcoridis vertit Marcellus Empiricus, ac conjecturam noſtram confirmat. Porrò pulvis iſte *σαρκοφάγος* ſimilis erat pollini, qui parietibus piſtrinorum adhærebat. Aëtius: *ἐπιτρίφεται δέ τι αὐτῷ παραπλήσιον ἀλεύρῳ λεπτοτάτῳ προσιζάνοντι τοῖς τοίχοις τῶν μυλώνων διαπτομένων ἀλεύρων.* Quamvis verò & ipſe lapis vim habeat carnivoram, multò tamen efficacior eſt pulvis iſte, ut teſtantur Galenus, Aëtius, Actuarius, aliique. Mirum eſt id, quod dicit Auctor *de ſimplicibus medicamentis*, qui Galeno accedit, Aſſium lapidem in ſola reperiri Alexandria. Sed, ut opinor, id intellexit de Alexandria Troadis, aliter enim ſi fecit, valde erravit. Videntur verò lapides iſti Aſſii dicti, non tantùm in ipſa Aſſo, ſed etiam in vicinis litoribus & urbibus proſtitiſſe, Cyali nempe, & in illa quam diximus Alexandria, & alibi. De Cyalo teſtis eſt Theophraſtus libello *de Igne*, licet vulgò *Aſſus* ibi legatur, cùm vetus noſter codex habeat *κύκλῳ*, unde non dubitavimus facere Κυάλῳ. Verùm præſtat integrum Theophraſti locum adſcribere, vulgò inſigniter corruptum: *Καὶ πάλιν διά τι τῶν μὲν ἐν πυρὶ κατακαιομένων νεκρῶν ξηρὸν γίνεται τὸ λείψανον, ὁ δὲ ἐν Κυάλῳ λίθος, ἐξ οὗ τὰς σοροὺς ποιοῦσι, καὶ ὅτι ἄλλοθι τοιοῦτος ἀφανίζει πάντα, καὶ ἔνια αὐτῶν τέφραν ποιεῖ· διαφθείρει καὶ ἐνταῦθα ἡ θερμότης. Cyalus* eſt Lydiæ urbs maritima, quæ & Κύβαλος ab Æolibus, & poſtea Κυβέλλια dicta eſt, ut alibi oſtendimus. Erant verò admodum ſibi invicem vicinæ, Alexandria, Aſſus, & Cyalus, unde adparet toto hoc litore petras Aſſias & pulverem iſtum ſarcophagum proveniſſe. In litore Veraguæ ſimilem vim ineſſe arenis obſervarunt Hiſpani, ut teſtatur Herrera lib. VIII. decadis I. Nam octavo die invenerunt cadavera ſuorum in hoc litore ſepulta ita conſumta, ac ſi à quinquaginta annis terræ commiſſa fuiſſent. Verùm & ipſis terris, licet procul à mari ſitis, vim talem ineſſe, ut intra paucos dies carnes comedant, ſatis, ut puto, docent buſta pauperum Lutetiæ, Romæ, aliiſque in locis. Sed licet & arenis multis & lapidibus ſimilis vis conſumendi corpora inſit, attamen lapis iſte Aſſius non videtur in aliis proveniſſe urbibus, atque tribus iſtis ſupradictis, ſibique invicem valde vicinis, Aſſo, Alexandria, & Cyalo. Cùm verò Plinius ait, *ejus generis & in Lycia ſaxa ſunt, & in Oriente, quæ viventibus quoque adalligata, erodunt corpora*, puto ſcribendum, *Lydia*. Verùm non rectè illum diſtinguit ab Aſſio, cùm idem prorſus ſit; Troas enim, urbeſque memoratæ, Lydiæ olim pars erant.

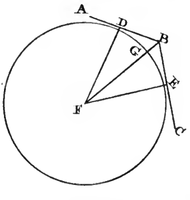
l. 35. *Penè à media nocte ſparſi ignes paſſim micare*] Alii libri aliter habent. Sed vera eſt optimi codicis lectio, *Penè à media nocte ſpargi ignes, paſſimque micare.* Totum autem hunc locum de

de Idæ ignibus nocturnis ad verbum penè deſcripſit ex Diodori Siculi lib. XVII. aut ſaltem ex eodem Auctore, unde ille habet. In hoc tamen diſcrepant, quòd Diodorus ignes iſtos non à media nocte, ſed verò ἔτι τῆς νυκτὸς, hoc eſt, antequam nox præteriit, videri ſcribat. Perperam verò iſtud miraculum Idæ Cretenſi tribuit Solinus, ait enim, *Præter ceteros Ida eſt, qui ante ſolis ortum ſolem videt.* Stultè quoque Idæ ſoli adſcribit id, quod in omnibus ferè excelſis contingit montibus, ut ſolem orientem priùs videant. Quod autem Diodorus prodit necdum peracta nocte flammas illas comparere, in eo nullum eſt miraculum, cùm ex editioribus jugis ignes auroræ conſpiciantur, tribus ferè antequam ſol oriatur horis. Rectiùs itaque Mela, cùm dicit à media penè nocte ignes iſtos ſpargi. Quod ſi verum ſit, uti omnino exiſtimo, jam meritò miraculis accenſendum eſt id, quod hîc prodit Auctor noſter: nam ſi ordinarium ſequamur computandi modum, nullæ nubes lumine ſolari perfuſæ conſpici poſſunt ex monte Ida (licet celſitudo ejus multò major ſtatuatur, quàm revera ſit) ante horam ſecundam nocturnam, horis nempe duabus cum dimidia, antequam ſol oriatur. Sed verò multò majus eſt miraculum, quod ſuperiùs Mela de Caſio Ægyptio, alii verò de Antiocheno ſcribunt, illum à quarta vigilia ſolem oſtendere. Sed omnino fieri hoc non poſſe videtur. Licet enim detur verum eſſe, id quod Plinius affirmat, montem illum Antiochenum habere per directum altitudinem quatuor millium, non tamen hæc altitudo poſſit efficere, ut ſol vel unius horæ ſextante citiùs ſurgere videatur. Et profectò nullus uſquam terrarum adeò editus eſt vertex, ut ex illo ſol conſpici poſſit, ſi plus quatuor gradibus horizonte inferior ſit. Hoc ita colligi poteſt. Ex nullo monte, qui quidem hactenus notus ſit, longiùs patet proſpectus quàm ad leucas Germanicas ſexaginta. Jam verò illi, qui quatuor gradibus, ſive ſexaginta Germ. leucis abſunt, idem omnino adſpicient cæli punctum, quod iſti, qui in cacumine montis conſiſtunt. Eadem namque linea ſummitatem montis, & prædictum terræ cælique punctum ferit. Itaque manifeſtum eſt, ex ſummo totius orbis monte, ſolem non eſſe conſpicuum, ſi plus quatuor gradibus depreſſus ſit infra horizontem illum, quem qui in plano ſtant, adſpiciunt. Verùm in ſphæra admodum obliqua vel è modicis montibus ſolem videri etiam multis antè quàm oriatur horis, vel pueri colligere poſſint. Verùm quid faciamus illis, qui tot horis antequam oriretur ſolem conſpectum fuiſſe produnt ex Caſio, ex Ida, ex Caucaſo & aliis montibus? Mentituſne præterea fuit Strabo, ſi credendum ejus Epitomatori, cùm ſolem tribus horis priùs oriri dixit illis qui in ſummo agunt Atho? Quid denique de Ariſtotele ſentiendum, cùm ait Caucaſi verticem illuſtrari mane & veſpere,

uſque

uſque ad tertiam noctis partem? Verba ejus *Meteorolog.* 1. hæc ſunt: Ἡλιοῦται τῆς νυκτὸς αὐτοῦ τὰ ἄκρα μέχρι τοῦ τρίτου μέρους ἀπό τε τῆς ἕω, καὶ πάλιν ἀπὸ τῆς ἑσπέρας. Non benè quidam hæc Ariſtotelis verba ita accipiunt, ac ſi de tertia parte montis loqueretur. Rectè ad hunc locum Aphrodiſienſis ait, utra harum interpretationum ſit vera, ex hiſtoria judicandum eſſe. Sed vero hiſtoriis & experimentis certis conſtat, nullius montis verticem, in tali inclinatione ſphæræ, media nocte illuſtrari, quod tamen ſequeretur. E pluribus autem montibus ſolem conſpici etiam ubi tertia pars noctis præteriit, conſtat. Vera eſt igitur prior interpretatio. Valeant ergo longæ & ineptæ aliorum ad hunc locum commentationes. Verùm quia non deſunt hoc ſeculo quamplurimi, qui Recentiorum auctoritate magis delectantur, quàm Veterum, unum etiamnum alterumque ſubjiciam exemplum, quo etiam his, ſi poſſim, ſatisfaciam. In Provincia Tazatay montem eſſe teſtatur Vincentius Albus Maſſilienſis in nupero *Itinerario*, è cujus vertice Indi omnes adfirmabant ſolem conſpici poſſe duabus, vel etiam tribus horis, antequam oriatur. Ipſe ad hoc miraculum examinandum profectus, ſtulta ſocii ſui ἀπιστίᾳ revocatus fuit, licet maxima jam itineris parte confecta. In Provincia Xantung mons eſt altiſſimus Tai dictus à Seribus. Affirmant illi, teſte Martinio Jeſuita, viro certiſſimæ fidei, ex ejus vertice ſolem videri poſſe ad primum galli cantum. Sed profectò nimii erimus ſi plura congeramus exempla rei notiſſimæ Alpinis & montanis gentibus, iis nempe qui ſummitates Alpium incolunt in Rhætia & alibi. Solſtitiali tempore eſt illic aurora perpetua, vixque tunc ad breve tempus ſol occidit. Hæc nec intelligunt, nec credunt, qui in planis vivunt, ac regulis geometriæ adverſari exiſtimant. Verùm quàm illi fallantur, operæ pretium hîc fuerit oſtendere, præſertim cùm res conſideratione digniſſima non ſit extra propoſitum noſtrum. Si itaque aliquanto diutius immorati fuerimus, non tamen ut ſpero erimus faſtidio. Quo autem hæc faciliùs accipiantur, examinabimus priùs crepuſculorum cauſam & menſuram. Eadem quippe eſt ratio, & auroræ, & tam matutinæ adparitionis ſolis in montibus, cùm eadem ſit altitudo nubium, quæ auroræ lumine illuſtrantur; ac ſit montium, è quibus ſol etiam noctu videri poſſit. Qui geometricè tantùm hæc conſiderarunt, nulla Phyſicæ habita ratione, aëris iſtius illuſtrati altitudinem, ac item montium excelſitatem ad immenſum penè extulerunt ſpatium. Quantum verò in hoc poſtremo decepti ſint, inferiùs oſtendemus, ubi de montium agemus altitudine. Nunc aëris, quem haurimus, profunditatem dicamus. Modus, quem in eo menſurando vulgò tenent, hic

eſt. Sit A B horizon. Vapor vel nubes illæ, quæ à ſole C illu-

ſtrantur ſint in B, & videantur ab oculo in D. Ponatur ſol eſſe 19. gr. ſub horizonte. Sit itaque angulus D F E graduum 19. & dimidium ejus D F B gr. $9\frac{1}{2}$. Si ſemidiameter D F ſtatuatur leucarum Germanicarum 854. jam hypotenuſa B F erit leucarum $865\frac{87914}{100000}$. Hinc demas ſemidiametrum & ſupererit G B vaporum altitudo leucarum Germ. $11\frac{87914}{100000}$. Quòd ſi ponatur ſol 20. gr. ſub horizonte eſſe depreſſus, tum aëris profunditas in G B ultra 13. Germanicas leucas habere invenietur. Juxta hunc igitur calculum vapor & aër ille, qui à ſole illuſtratur, aberit ab oculis noſtris 150. leucis Germanicis, tanta ſiquidem eſt diſtantia à D ad B. Atque hic quidem eſt modus, quem in crepuſculis inquirendis inſtitere Alhazen, Nonius, aliique innumeri, & è Veteribus Poſidonius, cùm ſtatuit ſupremos è terra vapores ad quadringenta ſupra nos exire ſtadia: & profectò niſi oculi fallerent, eſſet omnino certiſſimus. At verò aërem iſtum, qui à ſole illuſtratur, quemque in B collocant, nec tam altum eſſe quàm exiſtimant, ſed inferiorem nubibus, ac proinde etiam quà remotiſſimus eſt, non tamen ultra 25. leucas Germanicas ab oculis noſtris abeſſe (tantùm ſiquidem à nobis in plano ſtantibus diſtare puto nubes viſum terminantes) ex iis, quæ ſumus dicturi, ſatis manifeſtè patebit. Verùm in hoc erraſſe Viros etiam maximos minùs mirum, cùm de nulla re difficiliùs judicent oculi quàm de intervallis; illud mirari ſatis nequeo,

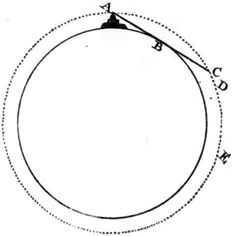
tan-

tantam vel nubibus vel vaporibus terreſtribus altitudinem tribuiſſe, cùm quotidianis exemplis & experimentis contrarium cognoſcere potuerint. Tot montium juga etiam in hoc noſtro orbe ſupra nubes exſtantia, docere eos debuerant obſervationem hanc eſſe vitioſam, & ne vel nebulas quidem comparere ullas in verticibus ad quindecim ſtadia editis. Sanè in tractu illo montoſo, qui Peruvianam & Chilenſem provincias ab Ortu præcingit, juga quædam vel integri diei itinere ſupra nubes exſtare certum eſt. Hiſpani aliique, qui montes illos tranſierunt, unanimiter affirmant, ne tenuiſſimas quidem nubeculas ſeſe unquam illic deprehendiſſe, ſed aërem purum & ſerenum, adeò verò ſubtilem, ut plurimi vel frigore, vel reſpirationis inopia, vitam iſtic cum morte repentè permutarint, tanquam piſces in aliud tranſlati elementum. Nec tamen negaverim, vapores ultra nubium ſyſtema ſubvehi, cùm id ipſum manifeſtum ſit ex nivibus; quibus conteguntur paſſim montium ſupra nubes exſtantium vertices. Verùm ut hujus rei cauſam paucis abſolvamus, ſic arbitramur. Nives grandineſque non in nubibus generari, utpote in quibus ſemper aliquid ſit teporis, ſed verò ſupra earum ſtationem; in aëre illo frigidiſſimo, qui neque opacus eſt veluti nubes, neque ità craſſus & denſus veluti hic noſter. Hic eſt ille aër, qui obſtat ne nubes in immenſum creſcant, perpetuiſque hanc terram involvant tenebris: quotquot enim vapores ſol radiis & calore ſuo ſuſcitat, dilatat, ac furſum evehit; totidem ille ſemper diſſolvit, conſtringit & deorſum remittit, cogens illos frigore ſuo vel in aquas & imbres, vel in nives & grandines. Humiliores quidem vapores, qui non ultra nubium convexitatem attolluntur, in pluvias abeunt: at verò ſubtiliores, qui ſublimius ſurgunt, & ad frigidiſſimum illum evehuntur aëris tractum, qui & homines & jumenta frigore ſuo conficit, in nivem grandineſque conſtringuntur. Hinc fit ut in altiſſimis montium jugis etiam in Zona torrida ſæpiſſime ningat, nunquam verò pluat, idque æſtate æquè atque hyeme; imò verò magis, quoniam tunc major eſt attractio ſolis, ut vel in grandinibus adparet, quæ ſemper cadunt ſole ardentiſſimo, hyeme verò ac noctu rariſſimè, idque fortuito. Nives, ne & ipſæ æſtate ad terram ferantur obſtat partium, è quibus conſtant, exilitas, itaque facilè ante lapſum diſſolvuntur. Atque hæc quidem hac de re dicta ſunto, ne quis exiſtimet, nives aut iſtas, aut ullas alias naſci in nubibus, quas ego omnino ſteriles eſſe exiſtimo, & ad nihil aliud natas, quàm ut ſint vehicula humorum. Prorſus verò ſunt ridiculæ nubes iſtæ Carteſii, in quibus nix, grando, lapides, animalia, moles denique vaſtiſſimæ è ſolida conflatæ glacie,

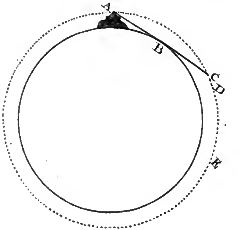
cie, eæque pendulæ, nec unquam deorſum labentes, proveniunt. Profectò Vir iſte, quantumvis plurimos hoc ſeculo admiratores invenerit, indoctos præſertim, multùm tamen à vero aberravit in natura meteororum explicanda. Propriis deſtitutus experimentis, aliena non conſuluit, aut ſaltem iis non fidit. Verùm hæc ſunt alius loci & temporis. Nunc dixiſſe ſufficiat, nubium ſupremam convexitatem, illam tamen valde inæqualem, raro æquare mille paſſus. Si qui vapores aut nubeculæ magis dilatentur, hoc eſt, rarefiant, ac proinde altiùs ſubire conentur, illi protinus conſtringuntur ac in nivem abeunt, eòque, unde venere, redeunt. Nec tamen in ſublimibus nimium collocandæ ſunt nivium ac grandinum origines, certum quippe eſt nuda eſſe montium excelſiora juga, cujuſmodi ſunt Caucaſi, Tenariffæ, Andium Peruvianorum, aliorumque, quorum tamen latera perpetuis veſtiuntur nivibus. Jam vero cùm nullus toto orbe hactenus repertus ſit mons, qui ad tria paſſuum millia in directum adſurgat, ſummi verò è terra vapores hanc menſuram non ſuperent, imò ne exæquent quidem, vide quantùm peccarint illi, qui tam vaſtum illis attribuerunt ſpatium, & ad XLVIII. vel etiam LII. paſſuum millia ſupra terram elevarunt. Quo magis autem cognoſcatur hujus opinionis abſurditas, ponantur vapores aliqui ad iſtam altitudinem evehi, nemo, ut puto, poterit negare illos eſſe tenuiſſimos & ſubtiliſſimos. Quod ſi ſit, quomodo poſſunt iis inhærere radii ſolares, ut eorum lumen ad oculos noſtros perveniat, cùm ab aëre puro & ſimplici nulla fiat reflexio? Satis, ut exiſtimo, aliorum confutavimus opiniones, nunc ad refractionem, hoc eſt, veram ejus Phænomeni cauſam, accedamus. Non defuere etiam alii, qui illam hic ad partes ſuas vocarint, ſed dum iteratas in corpore ὁμογενεῖ, in aëre nempe, refractiones ſtatuunt, nec modum crepuſculorum, nec refractionum naturam ſatis intellexiſſe videntur. Sciendum itaque pro ratione depreſſionis vel elevationis oculorum ſive loci, variare quoque refractionum momenta. Qui è plano ſolem orientem aut occidentem obſervant, illis ad 34. ſcrup. refringitur, juxta Tychonem. Alii ad duos etiam gradus ſolem circa horizontem refractum deprehendiſſe ſe affirmant. Sanè menſura iſta Tychoniana juſto minor eſt, cùm certum ſit lunam deliquium eſſe paſſam, ſole & luna ſupra horizontem adparente. Nautæ Batavi ad tres gradus, & aliquanto etiam ampliùs, ſolem in Septentrione refractum viderunt. Longè verò diverſum contingit iis, qui ex loco aliquo edito auroram contemplantur. Si quis è malo navis aut ex turri excelſa in illam oculos intenderit, huic integro gradu & quandoque à majori intervallo priùs ſol orietur, atque iis qui è plano illum intuentur.

At

At verò montium longè diſpar eſt ratio; ex iis quippe ſi excelſi ſint admodum, duabus vel tribus quoque horis, ut diximus, ſol priùs adparet, quàm illis qui ad pedem ejus habitant. Exemplis id jam ſatis probavimus, nunc modum doceamus. Sit recta linea A C, tangens verticem montis ad A, & ter-

ram in puncto B. Sol itaque oriens in C eodem tempore videri debebat ab iis qui ſunt in plano B, & ab illis qui ſunt in vertice montis A. Dico tamen hoc falſum eſſe, & ſolem immenſo ſpatio priùs videri ab iis qui ſunt in ſummitate montis, atque ab illis qui habitant in plano B. Admiratione dignum multis videbitur, ut in recta linea A C, illi qui remotiores ſunt aliquid videant, quod non videant ii, qui ſunt propiores, verùm tamen eſſe id quod hîc adſerimus, ex ſupradictis ſatis liquet. Nempe illi qui degunt in plana terræ ſuperficie ad B, non priùs ſolem videbunt, quàm quum radiis ſuis illuſtrarit punctum D, unde refringetur in C, quæ differentia non eſt admodum magna, uti jam indicavimus. Verùm illi, qui in cacumine montis A verſantur, ſolem refractum videbunt

ex E in C, à triginta nempe gradibus in directum infra horizontem, aliquando etiam à longiori ſpatio. Nec verò ſol tantùm, ſed etiam tota aëris portio, in qua fit refractio, ſupra horizontem refringetur. Itaque aër ille, qui eſt ad D, quique iis, qui in B verſantur, horizontem tangit, aliis iſtis, qui in vertice A ſunt, longè ſupra horizontem erit elevatus. Aër verò qui ad E eſt, quique in B non videtur, videbitur ab iſtis, qui in ſummitate A ſunt, refractus ad punctum C. Vides quam in immenſum ſol refringatur iis, qui ex valde editis montibus eum orientem aut occidentem contemplantur. Attamen ne in infinitum hæc progrediatur refractio hoc obſtat, quod quantò magis & è longiori tractu ſol refringatur, eò major ſit ac proin debilior. Cùm verò ad longè maximam evaſerit magnitudinem, non quidem illam rotundam, ſed oblongam admodum & ἐλλειπτικωτάτην, præbeatque ſe aliquot ſtadiorum diametro videndum; tum demum figura ejus diſſipatur, locoque ejus ignes adparent circa horizontem latè ſparſi. Atque hæc quidem hac de re breviter dicta ſufficiant, ut oſtenderemus lumen illud, quod tempore crepuſculi in ſummitate aëris adparet tanto ſpatio ante ortum, atque iterum tamdiu poſt occaſum ſolis, nec tam altè à nobis abeſſe, nec radiorum ſolarium iteratis repercuſſionibus tribui debere, ſed verò ſoli ipſi, uſque ſupra verticem noſtrum in ſummitate aëris refracto. Verùm

rùm antequam deſinamus, indicandus eſt error eorum, qui putant, refractionem non fieri niſi in recta linea, ad ſuperficiem refracta; cùm verò hîc nulla ſit ſuperficies plana, qua radius refractionis ad oculos perveniat, fieri non poſſe exiſtimant, ut ſolis lumen & ſol ipſe tam longè propagetur. Sed contrarium evincit refractionum natura. Si quis enim vel tubum vel ſiphonem è quacunque materia eatenus incurvarit, donec viſu non ſit pervius, is denuo oculis pervius fiet, ſi ita aquæ immergatur, ut pars ejus convexa ſit ſuperior. Quòd ſi tubus ſit rectus, & extra aquam perſpicuus, idem in aquam demiſſus, non erit perſpicuus. Ipſum hoc in aëre contingit: ſi enim ejus ſupra terram tractus rectus eſſet, quod neceſſarium foret ſi terra eſſet plana, minùs longè pateret proſpectus, ac nunc fit, uti alibi docebimus.

l. 40. *Et ſit ingens globus*] Τρίπλεθρον διάστημα habere inquit Diodorus cùm ſurgit. Plinius verò multò majus ei tribuit ſpatium, dicit quippe lib. 11. cap. 11. *Et quòd montem Idam exoriens latitudine exſuperet, dextra lævaque largè amplectens.* Unde ipſe argumentum magnitudinis diſci ſolaris ſumit. Sed in Plinio nulla graviora ſunt παροράματα, quàm quæ contra matheſin committit. Fabuloſum verò eſſe exiſtimant Viri eruditi id quod hîc ſcribunt Diodorus & Mela de apparente magnitudine ſolis: nam inquiunt cur id iſtic tantùm, & non alibi quoque terrarum contingit? Sed verò ipſi falluntur. Artemidorus centuplo majorem, quàm ſit aliàs, ſolem occidere adfirmat in Sacro Hiſpaniæ promuntorio. Ego ſanè id ipſum ſæpiſſime evenire arbitror in quibuſcumque excelſis montibus, dummodo nulli alii montes viſui obſtent. Cauſa, quam ibidem addidit Strabo, vera eſt, ſed non niſi de ordinaria magnitudine orientis & occidentis ſolis eſt accipienda: Τὴν δὲ τοῦ μεγέθους φαντασίαν αὔξεσθαι μὲν ὁμοίως κατά τε τὰς δύσεις καὶ τὰς ἀνατολὰς ἐν τοῖς πελάγεσι, διὰ τὸ τὰς ἀναθυμιάσεις πλείους ἐκ τῶν ὑγρῶν ἀναφέρεσθαι. Διὰ δὲ τούτων ὡς δι' αὐλῶν κλωμένην τὴν ὄψιν πλατυτέρας δέχεσθαι τὰς φαντασίας. Sed quid quæſo tibiæ aut fiſtulæ apud Veteres præſtitere ad dilatandum viſum? Lege itaque ὑάλων, non αὐλῶν quod ineptum. Cryſtallo & vitro hanc potiſſimùm vim ineſſe nemo eſt qui neſciat. Vera autem ratio quamobrem ſol tam vaſto orbe quandoque oriri videatur & in monte Ida, & in aliis excelſis montibus, hæc eſt. Qui è plano ſolem orientem contuentur, eum per modicam tantùm aëris portionem videre poſſunt. Illi verò qui hunc contemplantur ex iis montibus, quorum vertices ſunt in nubibus, vel etiam ſupra illas, hi profundiſſimum aëris tractum oculis ſuis colluſtrant & peragrant, ac proinde longè iis major ſol oriens occidenſque adparebit, quàm iſtis qui per breve aëris ſpatium

ipſum adſpiciunt. Quantò enim plus aëris intercedit inter oculos & rem viſam, tanto res viſæ adparent majores. Major itaque ſol videtur cùm oritur & occidit, quia per obliquum aërem illum ſpectamus, quàm cùm vertici imminet, tunc quippe per breviſſimum aëris refractionibus obnoxii ſpatium viſus trānmittitur. In excelſioribus itaque montibus utrumque illud contingit, ut ſol illic & minimus, & omnium maximus adpareat. Maximus quidem, ut diximus, adparet, cùm oritur occiditve, tunc quippe ad oculos noſtros penetrat per aerem trecentis & amplius milliaribus Germanicis à nobis diſſitum, ut ſuperiùs oſtendimus. Minimus vero, quod in montium celſiſſimis jugis aër tenuiſſimus eſt, luxque non diſſipatur nec refringitur, ac proinde ſimulac ſol è profundo iſto aëre ac nebula emergit, centuplo repentè fit minor.

l. 46. *Ajacis tamen ſepulchro maxima illuſtria*] Ita omnes alii qui Ajacis ſepulcrum collocant in Rhœteo litore. Antipater in *epigrammate*,

Σῆμα πὰρ' Αἰάντειον ἐπὶ Ῥοιτηΐσιν ἀκταῖς.

Ita quoque Calaber, Strabo, & ceteri. Solus tamen Plinius *Ajacis ſepulchrum* in Sigeo ponit litore, *Achillis* verò in Rhœteo. Sed certum eſt erraſſe Plinium; omnes enim Αἰάντειον collocant in Rhœteo litore, Ἀχίλλειον verò in Sigeo. Strabo: Εἶτα Ῥοίτειον πόλις ἐπὶ λόφῳ κειμένη, καὶ τῷ Ῥοιτείῳ συνεχὴς ἠϊὼν ἀλιτενὴς Αἰάντειον, ἐφ' ᾗ μνῆμα, καὶ ἱερὸν Αἴαντος, καὶ ἀνδριάς. Gemino modo locum hunc corrigere conatur Salmaſius, neutro tamen benè. Nihil mutandum, ipſum enim illud promuntorium, quod ἠϊόνα ἀλιτενῆ dicit eſſe Strabo, eſt quod Αἰάντειον vocatur, quia nempe in illo ſepulchrum, templum, & ſignum Ajacis. Zoſimus lib. II. Αἰάντιον appellat λιμένα. Hodieque ad id promuntorium commoda ſatis navibus eſt ſtatio, quamvis non tam promuntorii, quam pulvini marini faciem præ ſe ferat.

l. 49. *Litus obvium findit*] Abeſt in antiquis manuſcriptis *litus*. Omnino ita legendum & diſtinguendum eſſe exiſtimo hunc locum: *Ab his fit arctius mare, nec jam adluit terras, ſed rurſus dividens, anguſto Helleſponti freto obvium findit.* Obvium nempe mare. Quod ſi *litus* retinendum ſit, tamen ea, quam dedimus, vera manet diſtinctio. De hac autem locutione infrà agemus.

Ibid. *Facitque ut iterum terræ, quà fluit, latera ſint*] Et hæc quoque Pintianus & alii mutant, cùm tamen melior ſit hæc lectio, atque iſta, quam ipſi ſubſtituunt. Rectè hic dicit terras denuo fieri latera: quamvis enim omnibus ferè corporibus & figuris latera aliquando tribuantur, attamen qui magis propriè

priè loquuntur, à ſimilitudine corporis humani, eas tantùm formas dicunt latera habere, quæ utrimque oppoſita crura paria habent & æqualia. Itaque non tantùm fluminibus, quorum litora ſimilia ſibi invicem & prorſus parallela ſunt, verùm etiam *ἀσινδέτοι*, uti navibus & ſimilibus latera tribuunt, quæ quamvis non ſint parallela, ſunt tamen ſimilia. Talem eſſe Propontidis figuram nemo eſt qui ignorat. Ipſe Mela ſuperiùs: *Quà Propontidi & Helleſponto latere adjacet, contrariis litoribus Aſia non oppoſita modò, verùm etiam ſimilis eſt.*

In CAP. XIX.

DE BITHYNIA, PAPHLAGONIA, ALIISQUE PONTICIS ET MÆOTICIS GENTIBUS IN ORA ASIATICA.

L. 2. *Lampſacum & Parion*] Ita omnes veteres libri, uti quoque mox infrà *Cyzicum*, non *Cyzicus*. Sæpiſſime enim Romanis nomina urbium, quæ in *os* deſinunt, neutræ fiunt terminationis. Ita quoque Cicero *in Verr. Oppidum eſt in Helleſponto Lampſacum*, &c. Quod autem mox ſequitur, *ubi primùm fulſiſſet, ibi ſedem capeſſere*, id quomodo accipiendum ſit manifeſtè docet Auctor *Etymologici magni*, qui eſt Nicas Grammaticus: *Τοῖς Λαμψακηνοῖς χρησμὸς ἐδόθη, ὅπου ἂν αὐτοῖς λάμψῃ ἐκεῖ πόλιν κτίσαι. Ἀστραπῆς οὖν γενομένης, εἶδον τὸν τόπον, καὶ ἔκτισαν τὴν πόλιν, Λάμψακον ταύτην προσαγορεύσαντες.* Nempe uti *λάμπειν*, ita quoque *fulgere*, ambigua vox eſt, & non tantùm de ſplendore ſolis, verùm etiam de fulgetro accipitur. Malè verò Etymologus iſte Lampſacenis iſtud oraculum redditum fuiſſe inquit, quomodo enim *Lampſaceni* ſi necdum *Lampſacus?* Porro Plutarchus *de virtutibus feminarum*, & Polyænus lib. VIII. à *Lampſace* puella dictum eſſe volunt *Lampſacum*. Grammaticus verò quidam anonymus penes me ita habet, *Λάμψακος ὑπὸ Λαμψάκης τοῦ Φωκίως συνῳκίσθη.*

L. 9. *Pugna, quæ primùm inter Perſas*] Optimi codices ita legunt, *Quà primùm inter Perſas & Alexandrum pugna fuit nobilis.* Quam locutionem probam eſſe, norunt qui Latinè ſciunt.

L. 16. *Olympus (ut incolæ vocant) Myſius*] In nonnullis exemplaribus vetuſtis *Myſus* eſt, non *Myſius*. Utrumque benè, nam & *Μύσιοι* & *Μυσοὶ* vocantur. Hinc Callimachus *Hymno in Dianam Μυσῷ ἐν Οὐλύμπῳ*. Non verò rectè hæc mutant Viri docti; neque enim video quid obſtat, quominus *Myſii* hunc ſuum montem Olympum *Myſium* ab excelſitate appellare potuerint, quàm quod Ægyptii præcipuum, quem ad mare poſſident, montem, Caſium Ægyptium dixerint, ad ſimilitudinem Antiocheni.

l. 23. *Trans Rhyndacum eſt Daſcylos*] Ita omnes libri veteres, ita quoque Plinius. Alii tamen plerique Δασκύλιον urbem hanc vocant, ita etiam exigente analogiæ ratione. Nam à δασκὸς, quod idem eſt ac δασυς, fit appellativum Δάσκυλος, quomodo cùm alii, tum etiam Gygis pater vocabatur. Inde Δασκύλιον. Vulgatam tamen lectionem retineo, nam ut alibi oſtendimus, innumeræ urbes utramque habent terminationem. Δασκύλου quoque κώμη erat in oppoſita continente prope Cardiam, cujus meminit Pauſanias & Athenæus. Verùm illa nihil ad hanc.

l. 25. *Alter ſine nomine Cion amplectitur*] Mirum poſſit videri, cur ſine nomine dixerit, cùm tamen alii omnes *Cianum* vocent hunc ſinum, ita dictum à *Cio*, uti ſequens *Olbianus* ab *Olbia* oppido. Verùm *ſine nomine* hîc accipiendum eſt pro *ignobili*.

l. 29. *Deinde priores terræ iterum jacent*] Et hæc quoque perperam mutant Viri docti. *Jacent* hîc, ut ſæpe alibi, pro *adjacent*. Primò Europa Aſiæ adjacet ad fretum Helleſponti, ut jam ſuperiùs monuit. Hîc jam dicit priores illas terras, nempe Europam, iterum adjacere.

l. 35. *Templi numen Jupiter, conditore Jaſone*] Omnes veteres libri legunt, *Jaſo*. Omnino ſcribendum erat, *conditor Jaſo*. *Jaſo* pro *Jaſon*, ut ſuprà *Aſcalo* pro *Aſcalon*, *Tarraco* pro *Tarracon*, & ſexcenta hujuſmodi. Quod autem Jaſonem templi hujus conditorem faciat, in eo alios ſecutus eſt Auctores, quàm quos hodie habemus. Plures Phryxum aut Phryxi poſteros, templi hujus conditores faciunt. Apollonius Argonautas quidem aram hîc ædificaſſe ait, verùm non Jovi, ſed duodecim diis,

> Ἐκ δὲ τόθεν μακάρεσσι δυώδεκα δωμήσαντες
> Βωμὸν ἁλὸς ῥηγμῖνι πέρην.

Timoſthenes Argonautas ſoli Neptuno aram collocaſſe ait. Sanè præter illud templum, in quo duodecim dii σύμβωμοι colebantur, etiam alia illic fana exſtructa olim fuere, Jovi nempe, & Neptuno, & Dianæ, niſi potiùs exiſtimandum ſit, idem illud Jovis Οὐρίου fanum diverſis temporibus diverſis quoque fuiſſe appellatum nominibus. Ptolemæus ἱερὸν Ἀρτέμιδος hîc nominat. Diſplicet hoc Salmaſio in *Solinianis*, ideoque legendum eſſe dicit, ἱερὸν Διὸς Οὐρίου. Quantumvis gravibus Auctorum ulceribus facilè aliquis hoc pacto poſſit mederi. Sed profectò nullum hîc ulcus latet; nam, ut diximus, non in re, ſed ſaltem in nomine diſcrepant inter ſe Auctores, & alii quidem duodecim deorum templum, alii Jovis Urii tantùm, Plinius & Ariſtides Neptuni hîc fanum collocant, Ptolemæus Dianæ. Miror quòd non & Neptunum & ceteros deos deaſque ejecerit ex hoc templo, & ſolum tantùm ſtare juſſerit Jovem Οὔριον.

Quod

Quod autem putat Marcianum Heracleotam, qui pleraque ex Ptolemæo deſumſit, hanc ſuam conjecturam confirmare, cùm ait, ἀπὸ Διὸς Οὐρίου εἰς Ῥήβαν ποταμὸν στάδια ύ, & tum quoque peccat. Falſum namque hæc verba Marcianum Heracleotam ex Ptolemæo hauſiſſe, aut illo hîc uſum fuiſſe duce. Ipſe in *Præfationibus* fatetur ſe nihil Ptolemæo debere in deſcriptione maris interni, ſed in pleriſque ſecutum ſe eſſe Artemidorum. In duobus prioribus libris, quibus Oceani orientalis & occidentalis περίπλουν abſolvit, ubique non ſequitur tantùm, ſed penè deſcripſit Ptolemæum. Tertius Marciani liber, quem tamen ſeorſim edidit, continebat deſcriptionem maris interni, in illo unum ferè ſecutus eſt Artemidorum Epheſium, ut ipſe fatetur. Iſtius libri exiguum tantùm ſupereſt fragmentum, quod ſi quis conferat cum Ptolemæo, tantam inveniet differentiam, ut major eſſe non poſſit.

l. 36. *Niſi quà promuntoria ſunt, longo rectoque limite extentus*] In quibuſdam libris ſcriptum reperitur, *tramite*. Qui ſequitur locus, is valde exercuit Eruditos. Ita concipitur in omnibus antiquis libris, *Sed quia contra minus, quà ad lævam & dextram abſceſſit*. Una tantùm redundat littera; ſcribendum enim, *Sed quà contra, minus*. Perpetuus is eſt Librariorum in hoc Auctore error, ut *quia* ſcripſerint pro *qua*. Dicit verò Mela, Pontum quà contra abſcedit, hoc eſt, ad Κριοῦ μέτωπον, minùs ſinuari, quàm ad dextram & ad lævam, illic enim in anguſtos deſinere angulos. Attamen ſi alios audiamus, nullos acutos facit angulos mare iſtud, & ſi verum ſit Scythicos arcus στρογγύλους fuiſſe, & penè in circulum curvatos, jam nullus talibus angulis locus ſupereſt. Sed videamus quænam Scythicorum & Parthicorum arcuum forma fuerit: eandem enim illis tribuit Ammianus Marcellinus. Agatho Tragicus in *Telepho* apud Athenæum, cùm ruſticum litterarum imperitum introducit, qui Theſei nomen deſcribit, ita id facit:

Γραφῆς ὁ πρῶτος ἦν μεσόμφαλος κύκλος·
Ὀρθοί τε κανόνες ἐζυγωμένοι δύο.
Σκυθικῷ δὲ τόξῳ τρίτον ἦν προσεμφερές.

Ita legendi hi verſus. Exiſtimant autem Viri docti tertiam hanc litteram in nomine Theſei, quæ eſt σῖγμα, ita pinxiſſe vetuſtiores Græcos, quemadmodum C Latinum. Verùm omnino eos errare exiſtimo. Quamvis enim non ignorem ita hanc litteram expreſſam fuiſſe olim, in antiquioribus tamen monumentis aliter pingitur, hoc nempe modo Ƹ. Hæc figura convenit ἑλικτῷ βοστρύχῳ, cui litteram iſtam comparat alter Poëta apud eundem Athenæum. Planè quoque exprimit arcum Scythicum demto nervo. Huic quoque ſimile faciunt Ponti Euxini

latus

latus boreale, quod à Boſporo uſque Dioſcuriada extendit Strabo. Sed rectiùs Mela, qui nervum arcus à Boſporo non multùm ultra Trapezuntem ait extendi. Reliquum itaque latus efficit arcus cornua, quæ διπλῆν ἐπιστροφὴν habere dicit Strabo, τὴν μὲν ἄνω περιφερεστέραν, τὴν δὲ κάτω εὐθυτέραν, quod falſum eſſet ſi lunæ corniculatæ inſtar pingamus τὸ σῖγμα. Ammianus Marcellinus aliam Scythicis arcubus tribuit figuram: *Cum arcus omnium gentium flexis curventur haſtilibus, Scythici ſoli vel Parthici circumductis utrimque introrſus pandis & patulis cornibus, effigiem lunæ decreſcentis oſtendunt, mediatem recta aut rotunda regula dividente.* Ita concipiendus locus iſte, nam regula illa, quæ medietatem arcuum diſtinguebat, non poterat ſimul eſſe & recta & rotunda, ſed in Scythicis arcubus erat rotunda, in Parthicis vero recta, uti nummi & marmora antiqua oſtendunt. Sed planè inhabilis ſit futurus talis, qualem hic nobis depingit arcum Ammianus, cujus extima cornua ita contrahuntur, ut iterum penè coëant: nervi enim initium conſtituit Halyos fluminis oſtium, quod ſi faciamus, jam nulla nervi ad arcum fuerit proportio. Sed ſi cum Mela nervi initium ſtatuamus ad Trapezuntem, jam veram arcus Scythici formam habebimus.

l. 44. *Brevis, atrox, nebuloſus*] Pintianus & alii hic legendum cenſent, *brevibus atrox*; verùm & hîc eum ſua fefellit ratio: *brevis* enim hic vocatur *Pontus* non ob ſpatium, ſed ob frequentia brevia. Ita Tacitus lib. XIV. *breve litus* dixit, ubi de Paulino Suetonio agit. Similiter Græci non tantùm τὰ βραχία vocant *marium brevia*, ſed & ipſum *mare* vocant breve βραχεῖαν θάλασσαν. Stephanus Grammaticus: Βραχεῖα, οὕτως ἡ Ἀραβικὴ θάλασσα καλεῖται. Ἐκλήθη δὲ διὰ τὸ ἐν αὐτῇ βράχη εἶναι πλεῖστα. Verùm non Arabicum tantùm, ſed & Æthiopicum mare βραχεῖαν θάλασσαν dixere. Inepti homines apud Ptolemæum Τραχεῖαν ſubſtituerunt θάλασσαν, ubi ſcribit mare, quod ad Raptum eſt promuntorium, vocari Τραχεῖαν θάλασσαν, διὰ τὰ βράχη. Sed rectè apud Marcianum lib. I. qui totus, uti & ſecundus, ex Ptolemæo deſumtus eſt, Βραχεῖα θάλασσα vocatur. Verum id eſſe vel unus hic teſtabitur locus anonymi Auctoris, cujus, quia ineditus eſt, adſcribam verba: Μετὰ δὲ τὴν πρατώδη ὡς πρὸς ἄρκτους ἡ βραχεῖα κεῖται θάλασσα, ἡ οὐ διὰ βραχύτητα τοῦ μεγέθους, ἔστι γὰρ μεγίστη, τούτου τετύχηκε ὀνόματος, ἀλλὰ διὰ τὰ ἐν αὐτῇ βράχη. Τὰς γὰρ ἀμπώτεις γίνεσθαι κακεῖ μεγίστας, καὶ μὴ αὐθημερὸν μεταβάλλειν, ἀλλ' ἐπὶ πλεῖστον ἀναχωρεῖν χρόνον τὸ ὕδωρ, καὶ τὰς ῥαχίας μετὰ τὴν ἀναχώρησιν ἀναξηραίνεσθαι, ὥστε τοὺς πλέοντας εἰ περιπίπτοιεν ποτὲ τούτῳ τῷ πάθει, ὑποστηρίξαντας τὸ πλοῖον ἀναβαίνειν καθάπερ εἰς ἤπειρον.

l. 61. *Et à Cytiſoro Phryxi filio*] Ita veteres libri, ita quoque He-

Herodotus, Apollonius & alii quidam, quapropter nihil mutandum. Mox legendum, *Tum Cinolis, Anticinolis & quæ Paphlagoniam finit Armene.* Ita ferè meliores libri, & ſic legendum eſſe rectè vidit Pintianus. Inepta ſunt aliorum commenta. Sequentia etiam ex fide meliorum librorum correximus, quæ perperam ab aliis fuerant immutata.

l. 67. *Urbs eſt Lycaſto*] Cùm ita ſit in omnibus libris, retinendam exiſtimo hanc lectionem, quamvis aliis *Lycaſtos* vocetur hoc oppidum. Sed utrumque rectum Λύκαστος & Λυκαστὸ, ut Βοῦτος & Βουτὸ, & ſimilia. Non *oppidi* tantùm, ſed & *fluminis Lycaſti* meminit Marcianus Heracleota lib. III. qui totus ex Artemidoro Epheſio deſumtus eſt. Sed perperam illic Ἄκαυστος vocatur. Mox in veteribus libris legitur *à Thermodonta.* Unde fecimus, *ad Thermodonta.*

l. 68. *Themiſcyrum oppidum*] Legendum, *Themiſcyrium oppidum.* Regio ſive campus *Themiſcyra* vocatur. Hinc Θεμισκύρεια πόλις Stephano, & Θεμισκύρειον ἄκρον Apollonio & aliis. Tralativè tamen ipſum oppidum *Themiſcyra* nominatur.

Ibid. *Fuere & Amazonum caſtra: ideo Amazonum vocant*] Inepta lectio. Vera eſt ſcriptorum codicum lectio, *& ideo Amazonium vocant.* Ita Plinius, & alii. Sed & ipſa ratio ita legendum eſſe monet.

l. 71. *Ultra Tibarenos Μοσύνοικοι turres ligneas ſubeunt*] Et hæc quoque depravata ſunt ab indoctis. In quibuſdam libris legitur, *Ultra Tibarenos Maſſyni:* in pluribus verò, *ultra Carambin Maſſyni.* Neutrum bene. Carambin promuntorium jam ſuperiùs memoravit, abeſtque quàm longiſſimè à Moſynœcis. Scripſit Mela, *Ultra Moſyni turres ligneas ſubeunt.* Paſſim in Pomponio, ubi *ſupra, ultra,* ſimiliaque occurrunt vocabula adverbialiter poſita, in præpoſitiones mutata ſunt ab ineptis hominibus, addito aliquo accuſativo, aut mutato ſequenti nomine. Malè quoque hîc *Moſynœcos* reponunt pro *Moſynis*; utrumque enim rectum. Sic Scylax, Nicolaus Damaſcenus, Plinius & alii.

l. 75. *Atque ubi culpam pravè imperando meruere*] Addenda eſt vocula, *pravè quid imperando,* quam omnes libri veteres agnoſcunt: ita etiam Apollonius,

Σχέτλιος ἤν γάρ πού τι θεμιστεύων ἀλίτηται,
Λιμῷ μιν κεῖν' ἦμαρ ἐνικλείσαντες ἔχουσι.

Etiam ob minima delicta unius diei fame regulos ſuos excruciabant Moſynœci: ſed verò ſi gravius peccaſſent, omnino eos fame enecabant. Atque hic quidem videtur ſenſus eſſe verborum Apollonii, quæ rectè interpretatus eſt Mela, licet contrarium exiſtiment Pintianus, aliique Viri magni, qui graviſſimè

cum

eum erraſſe putant, ac λιμῷ ἔχειν κεῖν' ἦμαρ ita reddendum eſſe cenſent, *fami eum enecandum tradunt illo die.* Sed verò interpretatio Melæ, ut facilior, ita quoque verior. Porrò locus hic diſtinctione egebat; quæ & huic & ſequentibus locis, non parum adtulit luminis.

79. *Bechiri*, *Buzeri*] Hæc lectio proximè accedit ad veterum codicum ſcripturam. Utrumque verò rectum eſt, *Bechires* & *Bechiri*, *Buzeres* & *Buzeri*, uti quoque Plinius. Sanè Grammatici notant utrumque rectum eſſe Βίχειρ & Βέχειρος. Sic Zenobius in *Paræmiis*, Βέχειροι ἐὰν ἀπὸ νόσυ σωθῶσι, κυσὶν ἑαυτὰς παραβάλλουσιν. Malè vulgò Βαχχείρεοι. Uſitatius tamen Βίχειρ & Βέχειρες. Perperam apud Stephanum vocantur Βέρεξ pro Βέχειρες. Βέρεξ ἔθνος μεταξὺ Ἰνδίας καὶ Αἰθιοπίας, ὡς Τιμοκράτης ὁ Ἀδραμυττηνός. India enim & Æthiopia regiunculæ etiam ad Pontum Euxinum circa hunc tractum erant ſitæ, uti nos alibi docuimus.

l. 82. *Atque inde ſe in ſinum adverſi litoris flexus adtollens*] Ita reſcripſimus auctoribus libris. Iidem quoque legunt, *Cerasunta* pro *Caraſuntum*. Utrumque enim rectum eſt *Caraſus* & *Caraſuntum*, *Trapezus* & *Trapezuntum*.

l. 100. *Meandea*, *terreſtrea*, *ſexoli*, *cecoraxi*] Hæc eſt meliorum codicum ſcriptura, alii paulò aliter. Nos illam, quam repoſuimus, lectionem veram eſſe arbitramur. Ipſas autem hîc provincias nominat, pro incolis. De iiſdem ſimiliter Scylax, Μετὰ δὲ Κορθξεῖς Κωλικὴ ἔθνος. *Colices* tamen regionis incolæ Coli dicuntur, & ſic ipſe Mela inferiùs. Ἐκρηκτικὴ verò à Græcis videtur appellatus fuiſſe tractus ille Colchidis inacceſſus; & præruptis undique montibus cinctus, ut vel nomen ipſum oſtendit. Meminit hujus regionis Ptolemæus & Plinius.

l. 108. *Quæ duobus alveis in lacum & in mare profluens Corocondamam penè inſulam reddit*] Mirum in modum locum hunc depravare conatus eſt Pintianus, cùm tamen nihil admodum hîc ſit quod offendere poſſit: revera enim hîc inſula eſt, non peninſula, ut putat Mela. Tractum enim hunc à continente reliqua ſeparant Corocondamites lacus, & exiens ex eo alveus in Pontum, & præterea Anticites flumen per hunc ipſum lacum altero oſtio exiens in Mæotin. Hoc tamen non credit magnus Strabonis Interpres, & Strabonem errare putat; nam ſic neceſſe eſſet, inquit, Anticitem ſubterlabi illa flumina, quæ Ptolemæus collocat inter hunc lacum, & Anticitem. Sed eſt error ipſius Ptolemæi, qui Atticitem vel Anticitem multò facit ſeptentrionaliorem quàm debuerat, uti nos ad Ptolemæum demonſtravimus. Porrò ἀπόρρωξ illa Anticitæ vocatur quoque Hypanis, ut non tantùm ex Strabone, verùm etiam ex Stephano ſatis colligere eſt: affirmat enim auctoritate Alexandri Polyhiſtoris Hypanim duobus alveis & in Pontum, & in Mæotim

tim effluere. Rectè itaque νῆσον ἀπειρησίην Dionyſius vocat hanc Sindicæ partem, cùm undique aut flumine, aut lacu, aut mari ambiatur. Ineptè verò Euſtathius hæc Dionyſii verba de Taurica Cherſoneſo interpretatur. Sequitur enim apud Dionyſium,

Ἧς ἐπὶ Φαναγόρη τε καὶ εὔκτιτος Ἑρμώνασσα.

Hæ enim urbes non in Taurica peninſula, ſed verò in Sindorum ſitæ erant inſula. Rectè itaque Auctor ille, quem pueri olim cum Scylace edidimus, Sindicam vocat *inſulam*. Qui vero *peninſulam* vocant tractum hunc Boſporanum, illi aliter accipiunt. Intelligunt nempe totam illam oram, quæ inter Pontum & Mæotim ad Boſporum uſque excurrit, quæ non Sindicam modò, ſed & multas alias gentes complectitur. Errat verò Ammianus Marcellinus lib. XXII. tum quòd *peninſulam* vocet hanc Sindorum inſulam, tum verò gravius in hoc, quòd eam in Europa collocet, & Dromo Achillis vicinam faciat.

l. 115. *Quaſi margine obductus*] Hæc nihil ſignificant, & omnino abſurda ſunt. Legendum, *æquali margine obductus*. Dicit enim latus Mæotidis ſuperius, & à Ponto Euxino remotius, incurvum eſſe: rectum vero & æquale eſſe litus inferius, quod Ponto vicinius eſt, cui ſimilem facit hanc paludem, quoad formam. Refert itaque arcum Scythicum, de quo jam ſuperiùs ſatis diximus.

l. 121. *Viri pedibus merent*] Ita Vaticanus & alii libri veteres. Vulgò ineptè, *inhærent*. *Pedibus merere* probum eſt & Latinum, ſic Livius lib. XXIV. aliique Auctores loquuntur. Porrò quod hîc *feminis Examatarum* (ſic namque optimi libri, & ſic alibi etiam appellantur) tribuit Mela, id *Sagartiis viris* tribuit Herodotus; Valerius Flaccus verò *Auchatis* lib. VI.

Doctus & Auchates patulo vaga vincula gyro
Spargere & extremas laqueis adducere turmas.

Non rectè vulgò *Anchaces*. De Auchatis infrà dicemus.

l. 122. *Tanais ex Riphæo monte dejectus*] E lacu, quem vaſta undique cingit planities, oritur Tanais. Montes iſti Riphæi æquè ſunt fabuloſi, ac Hyperborei. Obſervatione dignum, in toto Septentrione non eſſe montes, qui inſignem habeant excelſitatem: nam quæ de monte Sloto qui ſit ſub ipſo polo, aut aliis in Septentrione excelſis narrantur montibus, meræ ſunt fabellæ, quibus miror Scaligerum, ac alios ſeculi noſtri Philoſophos, aurem commodaviſſe. Norwagici montes omnium qui ſunt in Septentrione altiſſimi eſſe creduntur, attamen illorum nullus eſt, qui ad duorum ſtadiorum perpendiculum aſſurgat. In reliquo Septentrione rarò vel unicum æquant ſtadium,

quan-

quantóque polo viciniores fiunt, tantò magis decreſcunt. Contrà verò torridæ Zonæ montes, ac huic vicini, omnium ſunt celſiſſimi. Hujus rei cauſa hæc eſt. In regionibus Zonæ fervidæ ſubjectis, ubi nulli ſunt montes excelſi qui nubibus caput inſerant, ibi etiam nullæ pluviæ uſque ad terram perdurant. Sic itaque diſpoſuit naturæ Auctor, ut plurimi in calentibus & ſiccis regionibus montes ſint, in quorum ſinubus aqua collecta ad terram perveniat, quæ abſque illa mortua & inhabitabilis ſit futura, ut jam ſuperiùs monuimus. At verò in frigidis regionibus, ubi non eſt tantus æſtus, ut pluviæ, antequam in terram decidant, conſumantur, aut lapſæ deficiant; ideo opus non fuit tam vaſtas erigere moles, ad aquam tam altè excipiendam, quæ etiam abſque illis ſatis copioſè, & quandoque nimium deſcendit. Hinc fit ut in Septentrione flumina non è montibus, ſed è lacubus & aquis in plano ſtagnantibus plerumque profluant, quod in regionibus fervidis aut nunquam, aut quàm rariſſimè, contingit.

l. 126. *Idem ſemper & ſublimis incitatuſque decurrat*] Libri manu exarati legunt *ſublimilis*. Scripſit Mela *ſui ſimilis*, uti repoſuimus.

l. 129. *Primi Mæotici γυναικοκρατούμενοι*] *Mæotidæ* reſcripſimus, ſecuti & in hoc veteres pleroſque codices. *Mæotides* ſunt Amazones, uti omnes norunt; *Mæotidæ* verò ſunt Mæotarum & Amazonum ſoboles. *Μαιωτίδαι γυναικοκρατούμενοι* itaque rectè dicuntur gentes illæ quibus cum Amazones ſolebant. Plinius vocat hos *Amazonum connubia*, lib. VI. cap. 7. *Primò Sauromatæ gynæcocratumeni Amazonum connubia.* Ita libri veteres. Malè mutarunt, qui non intellexerunt.

FINIS OBSERVATIONUM
AD LIBRUM PRIMUM.

AD

AD LIBRUM SECUNDUM OBSERVATIONES.

IN CAP. I.

l. 8. *UT ultra ne viſum quidem intendentium admittant*] In quibuſdam libris veteribus *incedentium* legitur. Sed ne ſic quidem locus hic ſatis expurgatus fuerit. Quapropter ſic legendus & diſtinguendus, *Proxima cadentes aſſiduè nives adeo invia efficiunt, ut ultra ne niſum quidem incedentium admittant.* De Pterophoro regione loquitur, quam inquit ne pedum quidem niſum admittere. Herodotus lib. IV. nec inceſſum, nec viſum ad hanc patere ſcribit; ſed alterum tantùm expreſſiſſe Mela videtur.

l. 18. *Quia pro ſedibus plauſtra habent, dicti Amaxobitæ*] In optimis noſtris libris *Amaxobiæ* legitur, omnino rectè pro *Amaxobii.* Ἀμαξοβίας, quod ſciam, nemo iſtos populos vocavit. Sed vel Ἀμαξοβίους, vel Ἀμαξίτας, vel Ἀμαξοφορήτους appellant; alterum verò non videtur ſatis eſſe Græcum. Porro quòd hìc pro *ſedibus* Viri docti reſcribant *ædibus*, in eo quoque illos fugit ratio, cùm & iſtud rectum ſit. Sic etiam locutus Salluſtius apud Porphyrionem & Acronem Horatii Interpretes de iiſdem populis, *Scythæ Nomades tenent, quibus plauſtra ſedes ſunt.*

l. 29. *Oppidum adjacet Cherroneſus*] In antiquis pleriſque quos vidi codicibus *Cherrone* vel *Cherſone* legitur. Notum eſt hanc Tauricæ civitatem Χερσῶνα dictam fuiſſe à poſterioris ævi Græculis, antiquiores tamen tam Græci, quàm Latini, conſtanter *Cherſoneſum* vocant. In *Actis* S. Clementis Papæ, *Cherſon* ſimiliter vocatur urbs iſta. Verùm, ut detur, Acta illa eſſe vetuſtiſſima, non tamen priora ſunt ævo Diocletiani: meras enim continent fabellas. Nam quòd illic dicitur S. Clemens in exſilium eſſe miſſus à Trajano Imperatore, id falſiſſimum eſt, cùm primo Titi Imperatoris anno illuc relegatus ſit, ut nos alibi oſtendimus.

l. 30. *Et Nymphæo ſpecu, quod in arce ei ſacratum eſt*] Ita emendavimus: in veteribus enim libris legebatur *eis nymphis*, in quibuſdam verò etiam planè aberat τὸ *nymphis.*

l. 34. *Quæ Satarchæ & Taurici tenent*] In omnibus antiquis codicibus, quibus uſus ſum, ita legitur, *quod Satarchæ & Taurici:* unde fecimus, *quoad Satarchæ & Taurici.*

l. 37. *Quam duo flumina Gerros & Hypacyris*] Rectè in veteribus *Hypacaris* vocatur. Sic quoque Herodotus flumen hoc appellat lib. IV. quamvis & apud illum ſemel Ὑπάκυρις perperam appelletur, cùm alibi Ὑπάκαρις rectè dictum ſit. Itaque non ex Plinio Mela, ſed verò è Mela emendandus eſt Plinius, apud quem *Pacyris* perperam legitur. Gerrum verò ſimul cum hoc flumine mare intrare ſcribit quoque Herodotus, & qui eum ſequuntur. Tamen Ptolemæus Gerri oſtia ad Mæotin collocat. Verùm errat, ut exiſtimo, licet & ipſe ſuos proculdubio habuerit Auctores. Mela verò, ut alibi, ita quoque hìc ſecutus eſt Herodotum. Sed meritò hìc Lectorem offendere poſſit, quòd cùm dicat hæc flumina diverſis fontibus, & aliunde delabi, ſtatim ſubdat, *Nam Gerros inter Baſilidas & Nomadas evolvitur.* Quid enim opus eſt dicere ubi Gerros evolvatur, cùm jam antea monuerit Gerrum eodem atque Hypacaris oſtio exire? Fontes horum fluminum, non oſtia oſtendere debuerat. Rectiùs itaque hìc legetur *devolvitur*, non *evolvitur*: montibus enim fontibuſque devolvuntur fluvii, evolvuntur verò cùm in mare exeunt. Sed hoc leve, illud verò majoris momenti, quod cùm duorum fluminum fontes promittat, unum tantùm reddat. Vidit hoc etiam magni Vir judicii Ferdinandus Pintianus: viderunt etiam illi, qui ante aliquot ſecula Melam transſcripſerunt. Quapropter extrito proximè ſequentis fluminis *Panticapes* nomine, *Hypacarin* repoſuere, totumque locum ita digeſſerunt: *Nam Gerros inter Baſilidas & Nomadas evolvitur, & Hypacaris Nomadas Georgoſque diſterminat. Silva deinde ſunt, quas maximas ha terra ferunt. Terra tum longè diſtenta excedens, tenui radice litori adnectitur.* Sed præter ordinem Geographicum, qui totus hic turbatus eſt, quem non offendat intempeſtiva illa repetitio vocabuli *terra*? Omnino aliter ſcripſit Mela. Sic itaque exiſtimo. Quæ omnium ferè hiatuum in antiquis Scriptoribus cauſa eſt, eandem quoque hìc fuiſſe, occurſum nempe duarum vocum ſimilium. Cùm itaque *Nomadas* bis hìc nominaret, factum eſt ut & hoc vocabulum, & præterea nomen amnis hìc exciderit, ita enim priùs legebatur, *Nam Gerros inter Baſilidas & Nomadas, Hypacaris per Nomadas devolvitur.* Quam lectionem ut veram non dubitavi textui inſerere. Adeò autem vetuſtum in Mela eſt iſtud mendum, ut jam ſeculo Plinii obtinuiſſe putem: quum enim alterius fluminis nomen hoc loco deeſſe videret, *Hypanim* ſubſtituit, inſigni errore, cùm Hypanis non illo quo Gerrus, ſed verò iſto quo Boryſthenes oſtio in Pontum effluat. Qui verò in Plinio hoc loco *Hypacarin* pro *Hypani* ſubſtituunt, etiam illi errant; hujus enim jam mentionem fecit, cùm *Pacyrin* nominat, quem in *Hypacarin* mutandum eſſe ſuprà docuimus.

l. 42. *Et Panticapes, qui Nomadas Georgoſque diſterminat*] *Diſter-*

terminant in veteribus quibuſdam reperi, abeſtque præpoſitio. Facile itaque fuit veram lectionem reddere Pomponio: nam vulgata hactenus non ſatis cohærebat.

l. 47. *Facie poſiti enſis allecta eſt*] Quidam hîc legunt *porrecti*, non *poſiti*. Nempe quia Plinius hanc peninſulam dicit *ad formam gladii in tranſverſum porrectam*. Scio quidem quoad ſitum differre enſem poſitum à porrecto, ſed nonne eadem manet forma & figura? Porrò de ſitu hujus inſulæ plura alibi diximus, quæ nunc non eſt animus repetere. Vide tamen quæ infra de Leuce dicemus, quam multi cum hac peninſula confundunt.

l. 64. *Ex parvo fonte, cui Exampeo cognomen eſt*] Ita repoſuimus, conſentientibus libris. In quibuſdam codicibus legitur, *ex puro fonte*. Sed alteram lectionem confirmat Herodotus & Jornandes, qui hunc Melæ locum deſcripſit cap. v. Sed malè apud illum legitur, *cui ex Ampheo cognomen eſt* pro *Exampeo*: verum enim hujus fontis nomen eſt Ἐξάμπεος. Quemadmodum utrobique apud Herodotum reſcribendum. Meminit hujus quoque Licentius in carmine ad Auguſtinum,

> *Exampeoſque lacus fugiens Hypancius amnis*
> *Callipidum Scythicas reſonat ſpumoſus ad undas.*

l. 82. *Capita ubi fabrè expolivere, auro vincta pro poculis gerunt*] Ita omnes quotquot vidi meliores codices, & ita omnino ſcripſit Mela. Male hæc reformat Pintianus: neque enim unum ſecutus eſt Herodotum Auctor noſter; habet enim multa ab Ephoro, multa quoque ex Hecatæo & Hellanico. Utut vero detur hæc illum ex Herodoto tranſtuliſſe, non tamen ideo exiſtimandum Melam hîc abire à mente Herodoti. Verba ejus hæc ſunt: Τὴν δὲ κεφαλὴν αὐτοῦ ψιλώσαντες καὶ ἐκκαθήραντες καταχρυσοῦσι, καὶ ἔπειτα ἅτε ἀγάλματι χρέονται, θυσίας μεγάλας ἐπετείους ἐπιτελέοντες. Ἀγάλματα vero Græci vocarunt non ſimulacra tantùm & icones, verùm etiam pocula & vaſa rariora, & veſtes, & quaſcunque alias res. Grammaticus anonymus, qui penes me exſtat, vocabulum iſtud interpretatur, πᾶν ἐφ' ᾧ τις ἀγάλλεται καὶ χαίρει, κἄντε ἱμάτιον ᾖ, κἄντε εἰκών. Licet verò ita accipi poſſint verba Herodoti, aliter tamen arbitror eſſe capienda; nempe Eſſedones capita parentum ſuorum deaurata in ſacello aut larario collocaſſe, iiſque tanquam ſimulacris honores annuos exhibuiſſe. Hoc ipſum Panebis Libyæ populo tribuit Damaſcenus: Πάνηβοι Λίβυες, ὅταν αὐτοῖς βασιλεὺς ἀποθάνῃ, τὸ μὲν σῶμα κατορύττουσι, τὴν δὲ κεφαλὴν ἀποκόψαντες, καὶ χρυσώσαντες ἀνατιθέασιν ἐν ἱερῷ.

l. 86. *Ut quiſque majoribus præſtat, ita magis vel minus*] Malè hunc locum vexavit Salmaſius, quia non intellexit: ita enim accepit, ac ſi *majoribus* conſtruendum eſſet cum *notis*. Sed verò

τὸ *majoribus præſtare*, hîc eſt, *genere præſtare:* quis enim neſcit, majores paſſim accipi pro parentibus? Vide tamen & mirere, quàm magni ſæpe Viri in leviſſimis hæreant rebus. Idem porrò, quod hîc Mela, tradit etiam Solinus & ex eo Ammianus Marcellinus. Sed quem Interpres ejus Salmaſius, eundem quoque errorem commiſit Solinus, cùm ita malè verba Melæ accepit, ut putarit Agathyrſos artus pingere iiſdem omnes notis, ſed majoribus, ut quique præſtant. Sed ſi majoribus, quomodo iiſdem? Manifeſte ex Mela colligi poteſt nullam fuiſſe differentiam inter notas plebeas & nobilium quoad magnitudinem. Sed verò differentia in eo erat, quòd vulgus raras, generoſiores verò crebras ac magis fucatas notas haberent. Adſcribam Dionis Chryſoſtomi locum, qui unicè id, quod dixi, adfirmat: Τί δ᾽ ἐν Θρᾴκῃ γέγονας; ἔγωγε. Ἑώρακας οὖν ἐκεῖ τὰς γυναῖκας τὰς ἐλευθέρας στιγμάτων μεστὰς, καὶ τοσούτῳ πλείονα ἐχούσας στίγματα καὶ ποικιλώτερα, ὅσῳ ἂν βελτίους καὶ ἐκ βελτιόνων δοκοῦσι; Ex quo loco adparet etiam hoc, morem illum latiùs patuiſſe; cùm non tantùm apud Agathyrſos Scythas, verùm etiam apud Threſſas obtinuerit. Ipſum hoc etiam docent Herodotus, Plutarchus, Athenæus, alii.

l. 99. *Atque ut illa pecorum durant, ita diu ſtatam ſedem agunt*] In quibuſdam vetuſtis libris *pecori*, in aliis aliter legitur. Sed manifeſtum gloſſema eſt imperiti Librarii, qui repetendam eam vocem exiſtimabat.

l. 110. *Exemtumque ſanguinem ubi permiſcuere deguſtant*] Minuti quidam Critici legunt hîc, *ubi vino permiſcuere.* Nempe quia ita Herodotus, quaſi vero non & multa alia illic habeat Herodotus, quæ non habet Pomponius. Nihil hîc mutandum, Scythæ iſti, de quibus hîc agit Auctor noſter, mutuum ſanguinem exemtum è vulneribus permiſcebant, atque eum invicem ſorbebant, cùm ſocietatem inirent. Mos autem iſte non apud varios tantùm Scythiæ populos, verùm etiam apud Lydos, Medos, Armenios & Iberos obtinuit. De prioribus illis Herodotus ait, libro primo, ἐπεὰν τοὺς βραχίονας ἐπιτάμωνται ἐς τὴν ὁμοχροίην τὸ αἷμα ἀναλείχουσι ἀλλήλων. Inepti ſunt qui αἱμοῤῥοίαν hic reponunt. Interpretatione, non verò emendatione, locus hic indiget. Joſephus Scaliger in *commentariolo ad Hippocratem de vulneribus capitis* ὁμοχροίην interpretatur interiorem curvaturam brachii, qua contingunt ſe partes duæ interiores brachii, cùm angulum faciunt. Itaque ſic vertendum eſſe exiſtimat, *Inciſis ad interiorem curvaturam brachiis, alter alterius ſanguinem delingit.* Sed non exinde, verùm è digitis ſanguinem eliciebant gentes iſtæ. Tacitus *Ann.* XII. *Mos eſt regibus quoties in ſocietatem coeant, implicare dexteras, pollice ſque inter ſe vincire, nodoque perſtringere. Mox ubi ſanguis in artus extremos ſe effuderit, levi ictu cruorem eliciunt, atque invicem lambunt: id fœdus arcanum*

num habetur, quaſi mutuo cruore ſacratum. Valerius Maximus lib. IX. *Sariaſter adverſus patrem ſuum Tigranem Armeniæ regem ita cum amicis conſenſit, ut omnes dextris manibus ſanguinem mitterent, atque eum invicem ſorberent.* Sed & Lucianus in *Toxari*, ἐντεμόντες τοὺς δακτύλους, ἐναλλάξωμεν τὸ αἷμα εἰς κύλικα. Rectiùs itaque hoc loco ὁμοχροίην interpretaberis mutuum cutis contactum, nempe locum qua ſe contingebant dextræ invicem implexæ & colligatæ. Porrò hic Melæ locus non expreſſus eſt ex illo, quem adtulimus, Herodoti, verùm ex altero qui exſtat *Melpomene*, quem & ipſum perperam corrigunt: Ἐς κύλικα μεγάλην κεραμίνην οἶνον ἐγχέαντες, αἷμα συμμίσγουσι τῶν τὰ ὅρκια ταμνομένων, τύψαντες ὑπέατι ἢ ἐπιταμόντες μαχαίρῃ σμικρὸν τοῦ σώματος. Ὑπέατι quid ſit neſciunt Viri eruditi, ideoque σπάθῃ reponunt. Sed omnino ὀπέατι legendum eſt. Ὄπεας eſt ſubula, idem nempe quod Ὀπήτιον. Exſtat hoc vocabulum etiam apud Pollucem lib. x. ubi cùm σκυτοτόμων inſtrumenta recenſet, ait, καὶ ὄπεας καὶ ὀπήτιον εἴρηται ἐν Νικοχάρους Κρησί. Malè enim hoc loco ὀπέας legunt, tanquam ſi eſſet ab ὀπεὺς, quod Græcum non eſt: ſingulare enim eſt ὄπεας, ὀπέατος.

l. 114. *Biniſque poculis qui plurimos retulere perpotatis interlocantur*] Locus inquinatiſſimus, & qui mirificè Viros doctos exercuit. Veterum codicum meliorum hæc eſt ſcriptura, *inter locantes honos præcipuus eſt.* Salmaſius duas proponit conjecturas, quarum neutra placet. Sed & ipſe priorem repudiat, & alteram probat, quæ talis eſt: *biniſque poculis qui plurimos retulere, perpotatis interjugatim, honos præcipuus eſt.* Verùm hæc lectio neque Latina eſt, neque cohæret, neque cum verbis Herodoti convenit. Omnino verum eſt, quod paſſim oſtendimus, Melam non unum ſecutum eſſe Herodotum. Uti multa omiſit, ita quoque non pauca habet quæ fruſtra apud alterum quæras. Si ad hoc adtendiſſent Viri eruditi, longè faciliùs veram eruiſſent lectionem, quæ hæc eſt; *biniſque poculis, qui plurimos retulere, perpotant. Is inter Auchetas honor præcipuus eſt.* Rectè verò Auchetas ſive Auchatas conjungit Mela cum Androphagis, & Gelonis: namque hæ gentes vicinæ ſibi invicem erant ad Hypanim, qui apud Auchetas oriebatur, teſte Plinio & Solino. Conjungit quoque illos Herodotus. Hujus gentis meminit etiam Valerius Flaccus, uti ſuprà monuimus.

l. 117. *Apud Anthropophagos*] Ita libri veteres. In uno tantùm codice reperi *Androphagos.* Quod verum puto, & ſic hoc ipſo loco Herodotus. Sed alterum quia uſitatius, repoſuiſſe videntur Librarii. Iidem ſtatim pòſt *Melanopharos* in *Melanchlænos* reformarunt, neſcientes hos populos rectè quoque Μελανοφάρους poſſe nominari. In quibuſdam exemplaribus diſertè ita ſcribitur. Herodotus tamen, & alii, *Melanchlænos* vocant,

excepto Ammiano Marcellino lib. XXXI. qui *Melanchitonas* eos appellaſſe videtur, non *Melanchlænos*, ut vulgò: vetus quippe lectio eſt *Melanchinas*. Niſi cum *Melanchimos* potiùs ſcripſiſſe exiſtimemus.

l. 121. *Neuris ſtatum ſingulis tempus eſt*] Non omnibus Neuris idem eſt tempus quo ſeſe in lupos transformeut, ſed unicuique ſtatum eſt tempus μεταμορφώσεως ſuæ. Verùm ſi Herodotum ſequamur, legendum erit, *ſingulis annis*. Nihil tamen hic mutandum eſſe exiſtimo; nam, ut ſæpius diximus, non unum ſequitur Herodotum. Porrò de Neuris omnes conveniunt præter Valerium Flaccum, qui Neuris tribuit id, quod alii aliis Scytharum populis, cùm & illos & Jazyges ſcribit parentes ſuos devorare lib. VI.

—————— Et raptor avorum
Neurus, & expertes canentes Jazyges ævi.

Non rectè vulgo legitur, *& raptor amorum Neurus*, nec meliora ſunt illa quæ Viri eruditi ſubſtituunt. Pluribus verò gentibus mos iſte adſcribitur, non tantùm diverſis Scytharum populis, verùm etiam Indis & Sardis, teſte Æliano. Verùm hi poſteriores rapiebant tantùm & occidebant parentes ſenio confectos, non verò comedebant. Sed utrumque fecere Indi illi, qui in regno Siam ac adjacentibus quibuſdam inſulis habitant. Apud hos enim arbori imponebantur parentes ac propinqui ægri aut ætate provecti, quam deinceps circumſiſtentes juniores totis viribus concutiebant. Quòd ſi qui firmiter ramis inhærerent, ii necdum maturi cenſebantur ad moriendum. In labentes verò tanquam in poma decidua certatim dentibus involabant. Verùm de Indis vel ex hoc ipſo Mela ſatis id conſtat. De Scythis verò adfirmat Sextus Empiricus lib. III. quòd parentes ὑπὲρ τὰ ἑξήκοντα ἔτη γενομένους ἀποσφάττουσι. Omnino itaque verum eſt, ita, ut diximus, ſcripſiſſe Valerium Flaccum. Ipſe id in ſequentibus confirmat, cùm eundem morem Jazygibus, quibuſcum illos conjungit, adſcribit.

l. 124. *Ei pro ſimulacris enſes & cinctoria dedicant*] Ita habent multi libri veteres, & ita omnino reſcribendum fuit, ut obſervatum jam Salmaſio, & ante illum Ciacconio. In aliis *tinctoria*, quod licet in quibuſdam exſtet Gloſſariis, ineptum tamen erit vocabulum ſi pro acinace accipiatur. Rectiùs aliæ Gloſſæ *tinctoria* βάμματα interpretantur: *cinctorium* verò παραζώνιον. Apud Plinium lib. VII. cap. 7. ita lege ex omnibus libris veteribus, *Tu cujus ſemper cinctoria eſt mens. Mens cinctoria*, idem quod apud Terentium *gladiatorius animus*. Quæ verò *cinctoria* vocat Mela, ea ἀκινάκας vocat Herodotus. Ammianus Marcellinus lib. XXXI. *gladium* ſimpliciter nominat: *Gladius barbarico ritu humi figitur nudus, eumque ut Martem regionum*

quas

quas circumcircant præſulem, verecundius colunt. Sic lege ex codice Vaticano. Porro non tantùm arma, quibus accingimur, verùm etiam pars illa corporis, qua cingimur, Marti olim dedicabatur. Nempe ut caput Jovi, pectus Neptuno, aliis verò diis aliæ corporis partes fuere conſecratæ, ſic Marti *ζώνη*, pars illa qua cingimur. Noti ſunt verſus Homeri de Agamemnone,

Ὄμματα καὶ κεφαλὴν ἴκελος Διῒ τερπικεραύνῳ
Ἄρεϊ δὲ ζώνην, στέρνον δὲ Ποσειδάωνι.

l. 128. *Ut qui habitant lignorum egentes, ignes oſſibus alant*] Nihil mutandum. Per *ignes* hìc intellige ignes ſacros. Idem prodit Herodotus, & Ælianus *de Animalibus* lib. XII. cap. 24.

In Cap. II.

DE THRACIA.

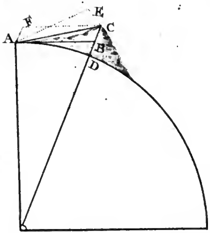
l. 7. *Vitem frequentius tolerat, ſed nec ejus quidem fructus maturat*] Atqui ab aliis celebratur Thracia propter vini præſtantiam. Athenæus lib. I. Ἐπιεικῶς δὲ ἡ Θρᾴκη ἐθαυμάζετο ὡς ἡδύοινος. Sed rectè addidit Mela, infecundam eſſe Thraciam, niſi quà mari vicina eſt. Univerſum enim hujus regionis litus Græcis erat refertum coloniis; vinaque hìc naſcebantur generoſiſſima, Maroneum, Biblinum, aliaque, vixque in ulla regione major erat cultus Bacchi, quàm in litoralibus illis Thraciæ oppidis, adeò illa paſſim erant πολύοινα. At verò interior tractus, qui propriè Thracia erat, altior & frigidior ora illa quam Græci inhabitabant, vel nullum omnino, vel malignum ſatis producebat vinum. Neque id tam regionis, quàm incolentium vitio imputandum eſſe cenſeo; Barbari enim & bellatores erant plerique Thraces, agriculturæ ignari, lacte tantùm & pecoribus viventes, aut raptu vicinorum. Vitam illorum breviter ſic deſcripſit Herodotus, Ἀργὸν εἶναι κάλλιστον· γῆς δὲ ἐργάτην, ἀτιμότατον· τὸ ζῆν ἀπὸ πολέμου καὶ ληϊστύος, κάλλιστον. Verùm non Thracum tantùm, ſed & omnium ferè regum principumque circa hoc potiſſimum verſantur ſtudia, ut id populis ſuis perſuadeant. Felices ſunt qui tantum in Philoſophia profecerunt, ut cognoſcant, τοὺς στρατηλάτας εἶναι ὁπλάγας.

l. 19. *Euxinum & Hadriam è ſummo vertice oſtendat*] Quæ hìc dicit Mela ea pro fabuloſis habentur, non tantùm à vulgo Litteratorum, verùm etiam à ſummis Mathematicis ac Geographis, ac inter alios ab ipſo Strabone, qui fieri poſſe negat, ut ex monte Hæmo maria iſta cernantur, tum ob immenſum ſpatium, tum quoque quòd multi, iique altiſſimi, intercedant

 mon-

montes, qui non permittant, ut acies oculorum eò uſque pertingere poſſit. Livius cùm Philippum montem illum conſcendiſſe memorat, ut inde Adriaticum mare & Alpes luſtraret, videtur conſentire cum Strabone, dubitat enim de hujus hiſtoriæ veritate. Verùm utroque major Polybius, tamquam rem veram prodidit. Itaque non hîc moror Strabonis auctoritatem, qui nunquam magis fallitur, quàm cùm Polybium carpit. Montes non hîc obſtare, quominus maria illa adpareant, poſtea videbimus. Primùm moneamus per Geometriæ leges non poſſe fieri ut tam vaſtum terrarum ſpatium oculus contempletur, cùm terræ tumor obſtet, & viſum intercipiat. Diſtat Pontus Euxinus à mari Adriatico, ducta linea per ſummum Hæmi jugum, centum plus minus & quadraginta Germanicis leucis. Si itaque oculus in medio ſtatuatur, ſpatium viſus ultra ſeptuaginta leucas extendetur. Quod ſi ſit, jam juxta rationes geometricas oportebit ut Hæmi montis perpendiculum trium minimum ſit leucarum Germanicarum. Atqui certum eſt, nullum montem in toto terrarum orbe, nedum in Europa, vel ad unius leucæ Germanicæ perpendiculum in altum exſurgere. Non me fugit Plinium & ex illo Marcianum Capellam, Hæmo ſex paſſuum millium, id eſt, ſeſquileucæ Germanicæ, altitudinem tribuere. Quod licet verum eſſet, parum ultra quinquaginta leucas Germanicas, ſive ducenta paſſuum millia viſus humanus horizontem ſtringet. Sed nullus, ut diximus, vertex uſquam terrarum tam altè extollitur. Neceſſariò hîc refractio ad partes vocanda eſt, quod ut manifeſtiùs cognoſcatur, operæ pretium eſt paucis examinare, quid de montium altitudine ſentiendum ſit; idque eò magis, quoniam video nuperos quoſdam homines Caucaſo, & aliis quibuſdam montibus, aliquot centenum millium altitudinem tribuiſſe, quod quàm abſurdum ſit, nemo eſt qui non videat. Quamvis autem multi de montium dimenſione multa ſcripſerunt, neſcio tamen an aliquis hactenus certum oſtenderit modum. Si liber Dicæarchi de hoc ipſo argumento exſtaret, multum ex eo proficeret vita: menſuræ enim, quas Græciæ montibus tribuit, veritati admodum ſunt conſentaneæ. At verò Recentiores mirum in modum nugantur, cùm Atho & alios Græciæ montes decies imò vicies majores faciunt, quàm ipſi fecere Græci. Nulla refractionum habita ratione, ex ſola triangulorum doctrina putant ſe omnium eminentiarum poſſe colligere quantitatem. Verùm quàm eos ratio ſua decipiat facile eſt oſtendere. Nam quod putant, cognito angulo qui eſt ad oculum, & diſtantia ad perpendiculum montis, conſtare quoque perpendiculi quantitatem, in eo multis modis falluntur. In triangulo enim A B C angulus ad B ſemper recto major eſt. Itaque perpendicularis CB non rectè inſiſtit plano viſus AB, nec tota comparet, cùm BD ſit infra

fra planum viſus. Hoc parvi momenti in turribus & vicinis culminibus, cùm inſenſibilis ſit terræ tumor in brevi ſpatio: ſed in magnis montibus, quorum ſemidiameter ad triginta vel etiam quadraginta paſſuum millia extenditur, multum hinc aufertur ab excelſitate. Itaque quanto mons vel turris longiùs ab oculo

diſtat, tantùm rei viſæ perpendicularis ad planum horizontis eſt obliquior. Verùm huic paralogo non difficulter poſſint occurrere ii, qui non ſunt omnino Geometriæ ignari, niſi refractio obſtaret, quæ totam dimenſionum rationem turbat. Hæc planè contrarium efficit, cùm enim priùs omnia declinarent, illa cuncta denuo facit adſcendere, & jam horizonte merſa, ad planum viſus & etiam altiùs provehit. Spectantibus itaque ex A vertex montis non in C, ſed refractus adparebit in E. Ut

itaque antea juſto humilior, ſic hac ratione altior, quàm revera ſit, adparebit mons iſte iis, qui altitudinem ejus è loco plano metiuntur. At verò qui è vertice C in ſubjectam ſpectant vallem, & illic quoque erit refractio. Hæc cùm omnia extollat, etiam totam elevabit vallem ex A in F. Quamobrem uti è valle aut plano menſuram montis colligentibus, nimia erit excelſitas, ſic viciſſim è vertice deorſum ſpectantibus, juſto minor montis adparebit menſura. Quòd ſi qui his non adquieſcant, & refractionem inane quid ac imaginarium exiſtiment, reddant velim rationem, quare in triangulo ABC cùm angulus ad B major recto ſit, minor verò recto eſſe non poſſit, tamen reliqui duo anguli ACB, CAB, juncti, recto ſint majores. Perpetuò tamen hoc contingit, non in montium tantùm, verùm etiam in remotarum turrium dimenſione, ſemperque tres anguli duos rectos magnitudine excedunt. Verùm etiam qui in montibus peregrinantur ſimile ſemper experiuntur: ſi namque duo ſint vertices ejuſdem excelſitatis, & priori inſtiterint, ille ſemper ſequenti minùs celſus videbitur. At verò ſi ex illo in alterius cacumen evaſerint, tum denuo prior altero editior adparebit. Hinc manifeſtum eſt quantùm fallantur menſores illi, qui quadrante aut alio inſtrumento, quæcumque horizontalia plana ſe cognoſcere poſſe exiſtimant. Quamvis autem hoc plurimùm illos fallat in terrenis intervallis, multò tamen magis falluntur, in marinis ſpatiis aut elevationibus colligendis. Tanto nempe magis in mari omnia refringuntur. Operæ pretium eſt uno alteroque illuſtri exemplo illud confirmare. Narrat Adamus Olearius in *Itinerario Perſico* ſe, cùm excelſum aliquod Caucaſi jugum imminens mari Caſpio adſcendiſſet, proſpexiſſe inde mare illud per dioptram, & comperiſſe aliquantulum exſtare ſupra horizontem. Inde concludit maris Caſpii media ſublimiora eſſe atque ſint ejus oræ & in excelſum concreſcere montem. Sed profectò mera eſt refractio quæ iſtam altitudinem efficit. Non è Caucaſo tantùm, verùm è quibuſcumque etiam aliis excelſis montibus, unde in vaſtum mare patet proſpectus, videntur aquæ clivi inſtar verſus horizontem adſurgere. Ipſum hoc faciunt quoque terræ, ſed multò minùs quàm maria, è quibus denſiores adſcendunt vapores, ac proinde refractioni magis obnoxii. Pharus quoque Alexandrina certiſſimum hujus rei præbet argumentum. Exſtat illa ſupra ſuperficiem maris trecentis cubitis, ſive pedibus quadringentis & quinquaginta, ut infrà docebimus. Ignes vero collocati in ejus vertice adparent navigantibus ad centum uſque paſſuum millia, teſtantibus id Græcis, Arabibus, & quotidiana nautarum experientia. Atqui tamen Geometriæ ratio hoc non permittit. Nam ſi recta ſit linea, quæ à vertice Phari procedens terram tangat in centeſimo demum milliari, jam oporte-

ret

ret Phari altitudinem ſeptem millium ducentorum & ſeptuaginta octo eſſe pedum. Poſita itaque vera Phari altitudine, fieri non poſſe videtur, ut faces tam vaſto ſpatio adpareant. Quadringenti enim & quinquaginta pedes altitudinis, dabunt lineam viſus pedum 1243472^{6191} quæ menſura non tota viginti quinque paſſuum millia conficit. Vides itaque ut à quadruplo majori ſpatio faces Phariæ adpareant, quàm ratio geometrica permittere videatur. Quod ſi qui aliter quàm per refractionem fieri poſſe putent, oſtendant & viri ſunto. Ex ſupradictis ſatis apparet quantùm errarint inſignes multi hujus ſeculi Mathematici, qui tam portentoſam montibus quibuſdam altitudinem adſcribunt, ut Caucaſo ſeptingentorum, Athoni verò quinquaginta millium paſſuum tribuant perpendiculum. Sed quem non talium ineptiarum pudeat? Caucaſus etiam quà altiſſimus eſt, minus triduo adſcenditur. Si itaque montis hujus perpendiculum foret ſeptingentorum millium paſſuum, oporteret ut homo ſingulis diebus enitendo ſurſum tantum percurreret ſpatium, quantum perniciſſimus equus ne in plano quidem triduo aut quatriduo poſſit pervolare. Sed & illa quæ Athoni tribuitur altitudo, licet moderatior multo ſit illa altera, ridicula tamen eſt & abſurda, cùm ex adſcenſu adpareat illum ne viceſimam quidem hujus menſuræ partem æquare. Quod ſi cognoviſſent Athonem montem, non in Lemnum tantùm inſulam umbram ſuam porrigere, verùm videri ex ipſa quoque Aſiæ continente, longè etiamnum excelſiorem proculdubio finxiſſent. Clarè enim conſpicitur Athos, cùm cælum eſt ſerenum, ex Helleſponto & Aſiatico litore, multo autem clariùs ex Ida monte. Quòd ſi fabuloſæ ſint faces iſtæ Agamemnoniæ, quas Æſchylus memorat Clytæmneſtræ fuiſſe nuntias Trojæ captæ, à Troja Mycenas uſque; ſaltem certum eſt veras eſſe potuiſſe; cùm faces in Ida accenſæ facilè poſſint videri ab iis qui in ſummo Athone verſantur, ac quivis nuntius ſimiliter per faces traduces ex uno monte in alium ad remotiſſima etiam loca momento penè poſſit propagari. Hinc apparet quàm miſerè ſit hallucinatus Solini Exercitator, cùm fieri poſſe negat, ut Athos Lemnum uſque umbram projiciat; quia intervallum iſtud nimis ſit vaſtum, ac proinde ſenarium iſtum Sophoclis,

Ἄθως σκιάζει νῶτα Λημνίας βοὸς,

corrigit, ac pro βοὸς ex vitioſa ſcriptura Scholiaſtæ Theocriti, reponit ἁλὸς, cùm tamen & ceterorum Grammaticorum auctoritas, & ipſius hiſtoriæ veritas doceant, Athonis umbram uſque ad buculam, quæ in foro Myrinæ urbis erat collocata, pertigiſſe. Sed profectò Vir iſte in tenebris micat, quandocumque mathematica tractat. Verùm quo certius & manifeſtius

ſtius & Athonis, & ceterorum montium cognoſcatur excelſitas, inquiramus primùm quænam altitudo tribuenda ſit, unius diei adſcenſui. Polybius affirmat nullum eſſe in Græcia montem, qui non uno die poſſit conſcendi. Altiſſimos verò Græciæ montes nominat Taygetum, Lycæum, Parnaſſum, Pelion, Oſſam & Olympum. Ex his Pelion altiſſimus continet decem ſtadiorum perpendiculum, cùm Olympus ad octo tantùm adſurgat ſtadia. Mirum tamen hic omitti Cyllenen, quem Geminus triente facit altiorem. Ad decem itaque ſtadia perpendiculi ſurſum tendentibus iter unius diei videtur extendiſſe Polybius. Libens conceſſerim tam vaſtum ſpatium, tam brevi tempore confici poſſe à monticolis, aſſuetis perreptare loca ardua, quorum crura ſurſum tantum ac deorſum moventur, ideoque in plano ſalire potiùs quàm currere videntur; verùm qui in æqualibus nati ſunt locis, licet optimi ſint curſores, vix tamen altè adeò eniti poſſint. Pyramides Ægyptias, quæ non toto adſurgunt ſtadio, vix aliquis duabus horis abſque ſudore poſſit conſcendere. Qui ſexies majorem altitudinem uno ſuperaverit die, non parum præſtiterit. Si enim ſex ſtadia ſive pedes 3750. in gradus ſive ſcalas redigamus, & duobus pedibus ternos adſignemus gradus, jam fient 5625. Credo tale culmen uno die poſſe conſcendi, verùm qui hoc ſpatium emenſus ſit, non libenter, ut puto, poſtera & tertia denuo luce ſimilem ſuſcipiet laborem. In montibus vero, licet clivo æquabili adſurgant, tamen adſcenſus eſt difficilior & laborioſior atque in ſcalis, defluente ſæpe veſtigio; adeò ut quandoque vix unum palmum in ſingulis paſſibus viatores conficiant. Quia tamen diximus, etiam decem ſtadia ſemel confici poſſe uno die à ſtrenuo aliquo ambulatore in montibus nato & educato, demus octo ſtadia diurno adſcenſui. Cùm verò altiſſimorum in orbe montium culmina triduo ferè adeantur, celſitudo horum, juxta hunc calculum, non ſuperabit ſtadia viginti quatuor. Quod autem Polybius inquit apud Strabonem, Alpium quarumdam juga vix quinto die adiri, in eo nimium dixit, niſi forſan intellexerit, non alicujus jugi adſcenſum, ſed ſpatium quod ab exordio Alpium uſque ad ſuprema earum juga extenditur. Plinius ad XXXII. P. M. Alpium quarumdam adſcenſum eſſe tradit. Sed verò paſſuum in montibus longè alia eſt ratio, atque in plano. Ubi clivi ſunt molliter editi, ibi in pluribus ſæpe paſſibus vix unum altitudinis pedem emetiuntur. Paſſus verò curſorum, ſive geometricus, quinque eſt pedum, at verò illorum, qui ſurſum tendunt, paſſus, gradus dicendi ſunt potiùs, quorum non majus eſt ſpatium, quàm quantum homo ſtans alteram plantam ſupra alteram perpendiculariter poteſt attollere. Quia verò inceſſus iſte ſive motus obliquus, mixtus eſt ex perpendiculari, & ex horizontali plano, ideo determinari

nari non poteſt quanta ſit juxta Plinium Alpium excelſitas, niſi priùs cognoverimus angulum obliquitatis, & præterea paſſuum ſive graduum menſuram. Eadem eſt ratio montium Peruvianorum, quos ad quatridui iter in altum ſurgere ajunt, & quibuſcum comparatas Alpes, humiles eſſe caſas affirmant. Sed profectò nimium magnificè de ſuis rebus loquuntur Hiſpani. Cùm quatridui adſcenſum iis tribuunt, unius diei itinere Alpibus ſublimiores faciunt. Interim Zonæ torridæ montes altiores eſſe iis, qui in regionibus temperatis, & hos viciſſim illis qui in frigidis ſunt Zonis, ſuperiùs monuimus. Quidquid ſit, perſuaſiſſimum habeo nullum in toto terrarum orbe eſſe montem, qui altior ſit viginti quatuor ſtadiis, aut una leuca horaria in perpendiculo. Ipſe ille Picus in Tenariffa, qui montium altiſſimus creditur, triduo tamen adſcenditur. Valeant itaque inſana illa juga, quæ ad viciniam lùnaris uſque circuli, ſi dis placet, producunt. Ut ad Hæmum, unde digreſſi ſumus, revertamur, non puto ſummum ejus jugum ultra octodecim ſtadia attolli, quamvis Plinius & ex eo Marcianus ſex millium paſſuum altitudinem ei adſignent. Hoc ſi verum eſſet, jam oporteret Philippum Regem, qui illum triduo conſcendit, ſingulis diebus emenſum fuiſſe in linea perpendiculari duo paſſuum millia, quod quàm abſurdum ſit ex ſupradictis ſatis eſt manifeſtum. Verùm hæc de ſuprema montium altitudine, breviter nunc dicta ſufficiant, accuratiùs aliquando de hac ſcripturi in *Meteorologicis* noſtris. Nunc ad alteram quæſtionis partem veniamus, & examinemus, quantum ſit ſpatium iſtud maximum, quod in ſuperficie terreſtri oculi humani beneficio refractionis poſſunt percurrere. Picum in Tenariffa conſpicuum eſſe à ſexaginta leucis Germanicis ſive paſſuum millibus ccxxxx. omnibus conſtat. A pari quoque intervallo Mons Leonum, *Sierra Liona* nautis dictus, & complures præalti in orbe montes cernuntur. Nos quoque ipſi verum eſſe comperimus id, quod Franciſcus Patricius narrat de montibus Corſicæ inſulæ, adparuiſſe illos à millibus paſſuum trecentis juxta computum nautarum. Verùm ab hac menſura auferenda eſt pars quinta, quoniam hodie tam nautæ, quàm alii Itali minoribus utuntur milliaribus atque Veteres, ita ut quatuor millia paſſuum componi debeant cum quinque hodiernis. Supererunt itaque ab hac ſumma millia ducenta & quadraginta, ſive leucæ Germanicæ ſexaginta. Nimium ab hac ſumma aufert Snellius in *Eratoſthene* ſuo, cùm ejus tantum ſpatii menſuram colligit, quod à proximo inſulæ promuntorio uſque ad portum Maſſilienſem extenditur. Non ſiquidem unum aliquod inſulæ promuntorium, ſed totum latus occidentale conſpicitur, licet non multùm extra portum provectis. E montibus verò, quibus totum iſtud litus præcingitur Hetruriam uſque, ubique conſpicua eſt

non

non Corſica tantùm, ſed etiam Sardinia, niſi iſtic ſolum, ubi in directa linea Sardiniæ objecta Corſica viſum impedit. Ut verò tam remota videamus, duo præcipuè captanda ſunt tempora, matutinum antequam ſol oriatur, & ſerotinum poſtquam occidit. Orto enim ſole aër iſte roſcidus ſimul ac pellucidus tepefactus paullatim in fumum abit, adeò ut mera ſit nebula, quæ claro ſæpe meridie telluri ac præcipuè mari incumbit, & vix ad mediocriter remota proſpectum admittit. Illud verò admiratione dignum, à tam vaſto intervallo ſpectantibus non vertices tantùm montium, ſed radices quoque ac ipſa penè inſulæ litora ſimul ſeſe viſenda offerre. Ut vero ſimul adparent, ita quoque diſparent ſimul. Hinc patet, quàm fallaci nitantur fundamento illi, qui ex adparente iſta montium circa horizontem proportione & diſtantia, vel ipſorum montium altitudinem, vel refractionum momenta inquirere conantur, cùm proportio hæc pro denſitate & raritate aëris creſcat & decreſcat, haud aliter atque nummus ſive annulus in urnam conjectus attollitur vel deprimitur, prout plus minuſve aquæ adfundatur. Jam vero cùm nulla ſit proportio montium Corſicæ ad Hæmum, nemini puto mirum videbitur, ab Hæmo longiùs patere proſpectum. Nec obſtat id quod Strabo objicit, montes vallos intercedere qui viſui officiant: cùm enim terreſtres refractiones multò ſemper ſint minores maritimis, manifeſtum eſt, maria ſupra ipſos quoque refringi montes. Sed omnia portenta ſuperat id, quod Ariſtoteles in *Mirabilibus* memorat de monte Delphio in Liburnia, videri ex illo Helleſpontum, Pontum Euxinum, ac intrantia illum navigia. Ipſum hoc retulit quoque Theopompus, ut videtur innuere Strabo libro VII. Ex hoc errore alter natus fuiſſe videtur, nempe Pontum Euxinum eſſe vicinum Ionio ſive Adriatico mari. Sic inter alios credidit Auctor anonymus, qui περιήγησιν ſuam Nicomedi Regi inſcripſit,

Ἄνηρ διαλλάσσων δὲ πρὸς τὸν Ποντικὸν
Ἐστὶν ὑπὲρ αὐτοὺς καίπερ ὄντας πλησίον.

Verùm in hoc unico exemplo hactenus hæreo, nec quicquam adfirmare auſim. Interim quàm vaſtæ & mirandæ ſæpe ſint refractiones, altero quoque operæ pretium eſt oſtendere exemplo. Scribit Martinius Jeſuita in Atlante Sinenſi, in Provincia Chekiang ad urbem Ningpo, promuntorium eſſe, è cujus vertice montes adpareant Japonenſes. Ipſe tamen propter rationem geometricam, fieri hoc poſſe negat, quantumvis id adfirment Sinæ. Sed profectò nihil certius hac Sinenſium adſertione. Intervallum inter hoc Sinæ promuntorium & montes Japonenſes eſt fermè quingentorum millium paſſuum, ſeu potius 120. leucarum Germanicarum. Oſtendimus jam montes

è

è plano videri à ſexaginta leucis Germanicis, & etiam longiùs. Sequitur itaque altero tanto majus ſpatium videri ab iis, qui ab excelſo vertice in aliud editum cacumen oculos intendunt. Sed profecto non ab hoc tantùm ſpatio, verùm etiam a longè majori, & à centenis & ampliùs leucis, conſpicua eſſent montium juga, ſi flammantis forent naturæ, ac lumen à ſe ſpargerent. Mons Peruvianus, quem vocant *Vulcanum Quitenſem*, a centum & amplius leucis Hiſpanicis cernitur cum flammas eructat, adfirmantibus id Hiſpanis, qui id miraculum viderunt. Efficiunt vero centum leucæ Hiſpanicæ quadringenta milliaria Italica hodierna, antiqua verò trecenta & viginti. Ad octoginta itaque leucas Germanicas montis hujus flammæ cernuntur. Altitudo verò, juxta leges Geometriæ, tres integras leucas Germanicas in directum multùm excedet, cùm tamen nullus in toto orbe mons ſit, qui unam in perpendiculo habeat leucam Germanicam. Quòd ſi ſolis inſtar fulgerent montes, à trecentis & quadringentis leucis eſſent conſpicui. Hoc ſatis ex iis, quæ ſuperius de matutino ſolis ortu monuimus, poteſt colligi. Verùm tempus jam diu monet, ut relicto Hæmo, aliiſque excelſis montibus, ad plana redeamus. Nec tamen extra inſtitutum, nec inutilis, ut ſpero, futura eſt hæc digreſſiuncula, maximè cùm videam multos tam præteriti quam præſentis ſeculi Mathematicos, prolixè quæſtionem hanc ventilaſſe. Verùm quo ſucceſſu, documento ſint Nonius Luſitanus, Blancanus, Claramontius, alii, quorum nonnulli aliquot centenum paſſ. mill. perpendiculum Caucaſo tribuerunt. Ultimus qui montium menſuram examinavit, eſt Joannes Baptiſta Ricciolus, in magna ſua *Syntaxi Aſtronomica*. Quamvis is diligentiùs quàm ceteri materiam hanc pertractarit, refractioniſque etiam rationem habuerit, Caucaſo tamen tribuit quinquaginta & unum paſſ. millia, Atho verò monti millia viginti & octo. Atqui Athos ſummus uno die adſcenditur, Caucaſi verò ſupremi vertices minus triduo adiri poſſunt, ac niſi nivium copia ac adſcenſus aſperitas obſtarent, etiam biduo. Inde colligo, nec hunc duobus paſſuum millibus, nec Athonem decem vel undecim ſtadiis eſſe excelſiorem.

l. 33. *Apud judicaturos magno certamine affectant*] Alii libri *judices*. Porro illud quod ſequitur, *moribus datur*, rectum eſt & probum. Judices decus iſtud, ut mulieres unà cum viris ſuis ſepeliantur, tribuunt non formæ vel gratiæ, verùm moribus, nempe prout quæque erga maritum ſeſe geſſerit & morata fuerit.

l. 39. *Paratique, ut dictitant, cum fato jacentis*] Id eſt, cum genio vel umbra Thracis illius mortui, uti Euthymus apud Pauſaniam in *Eliacis poſterioribus*. Apud Herodotum hæc non habentur, unde adparet reliqua iſta ex alio hauſiſſe Melam.

l. 41.

l. 41. *Manentque dominas proci*] Frigida eſt conjectura Pintiani, *monent mœrendo minus profici*. Alii tamen ſibi attribuere emendatiunculam hanc tanquam bellam conati ſunt. Sed ſanè non illi in Pintianum fuere injurii. Uti paulò ſuprà copula iſta finalis redundat, ubi legitur *paratique* pro *parati*, ſic & hîc eadem eſt abjicienda, & legendum, *manent dominas proci*. Sic quoque nonnulli codices. Threſſæ iſtæ multò erant feliciores Indicis: has ſiquidem, ſi non unà cum maritis ſuis cremarentur, perpetua manebat viduitas, ut Diodorus & alii teſtantur. Sed verò Threſſis inter tot ptocos connubia deeſſe non poterant.

l. 42. *Nupturæ virgines non à parentibus viris traduntur*] In optimo codice legitur *nuptui traduntur*. Sanè alterutrum irrepſit, vel quod magis exiſtimo, utrumque. Proculdubio ita ſcripſerat Mela, uti edendum curavimus.

l. 49. *Similis ebrietati hilaritas ex nidore contingit*] Repoſuimus, *ſimul ebrietati hilaritas*, &c. Secuti & in hoc optimum codicem. Ceterùm quod hîc de feminibus ebrietatem inducentibus prodit, id ipſum quoque habet Herodotus lib. I. Verùm is non Thracibus hunc potum adtribuit, ſed Scythis illis qui ad Araxem habitabant. Nugator, qui ſub Plutarchi nomine libellum *de Fluminibus* compoſuit, eandem rem narrat, ac addit herbam iſtam ſimilem eſſe origano. Verùm cùm neque ille, neque hic noſter herbam nominarit, difficile fuerit divinare, quænam fuerit. Multis quidem herbis & plantis vis inebriandi ineſt, uti hederæ, arbuto, cyclamino, aliiſque; verùm neque illæ ſimiles origano, nec tam efficaces, ut puto, ut vel ſolo nidore mentem turbare poſſint. Præter Nicotianam, nullam aliam tali facultate præditam novi.

l. 50. *Iſtro proxima eſt Iſtropolis*] Plures *Iſtron* appellant, & ſic quoque veteres nummi apud Goltzium & alibi, in quibus manifeſtè ſcriptum ΙΣΤΡΙΗΩΝ Ionicè pro ΙΣΤΡΙΕΩΝ. Ab adverſa parte duo capita adparent ſibi invicem juncta, altero tamen inverſo. Quærunt multi quid ſibi velint adverſa iſta capita. Ego Iſtri fluminis imaginem eſſe puto: nam cùm alia flumina in idem exeant mare, ſolus ferè Danubius vel Iſter in diverſa maria diverſis & contrariis exire capitibus credebatur, nempe in Pontum Euxinum, & in mare Adriaticum. Oſtia verò fluminum, paſſim *capita* appellari à Latinis & Græcis, licet minùs propriè, cùm potiùs fontes ita appellari debeant, notiſſimum eſt.

l. 51. *Deinde à Mileſiis deducta Calatis*] Alii *Calatin* Heracleotarum faciunt coloniam. Ovidius in *Triſtibus*, cùm illos ab Alcathoi mœnibus ortos dicit, Megarenſium facit coloniam. Sed non dubito, ex hoc loco, quin etiam aliquando Mileſiorum fuerit. Urbes iſtæ Ponticæ ſæpe mutarunt colonos ſuos, & modò

dò ab illis captæ & deductæ fuerunt. Quum Mileſii illam tenerent, aliud videtur habuiſſe nomen. Plinius: *Namque Thracia altero latere à Pontico litore incipiens, ubi Iſter amnis immergitur, tres pulcherrimas in ea parte urbes habet, Iſtropolin Mileſiorum, Tomos, Calatinque, quæ antea Ceraſtis vocabatur.* Ita conſtituendus totus ille locus, qui vulgò inquinatiſſimus eſt. *Acervetis* vocabulum nihili eſt. Libri veteres ſcribunt *ceruetis*, quod corruptum ex Κεραῖτις. Sic nempe vocabatur *Calatis* cùm eâ Mileſii potirentur. Cauſa nominis exinde, ut arbitror, quoniam Mileti locus erat ſacer Κεραιστὴς vel Κεραστὶς dictus, à fixis illic ab Apolline arietum cornibus, ut *Etymologici magni* Auctor, & alii teſtantur. Ab hoc autem loco coloniæ ſuæ nomen primùm indidere Mileſii. *Calatidis* nomen recentius & ab Heracleotis ortum, poſtquam illi eo miſere colonos regnante apud Macedones Amynta, ut teſtatur Anonymus *de Ponto Euxino*, quem pueri olim in lucem dedimus. Orus Grammaticus apud *Etymologici magni* Auctorem ab adſita palude ſic dictam tradit. Si Stephani Byzantii Epitomatori credendum, nomen accepit à calatho illic reperto, ἐν ᾗ καλαθὶς εὑρέθη ἐοικυῖα τοῖς θεσμοφοριακοῖς. Sic ferè libri veteres: Græci enim in cerealibus feſtis primitias frugum, quas deæ offerebant, in faſciculum colligatas, reponebant in calathis, de quo more fuſiùs ad Callimachum agemus. In nummo Calatianorum, qui apud Goltzium extat, tales comparent primitiæ, ſpicarum nempe faſciculus, cum hac inſcriptione, ΚΑΛΛΑΤΙΑΣ. Ineptè verò Nonius, in *Commentario ad Goltzium*, nummos iſtos Calatianos tribuit Galatis Aſiaticis.

Ibid. *Tritonice*] Monſtroſum vocabulum. Lege *tum Tomoe.* Sic optimi codices. Non potuit tam notam prætermittere urbem, quæ ſemper cum Iſtropoli, & Calati conjungitur. Tria hæc oppida pulcherrima vocat Plinius, ut jam oſtendimus. Verùm hîc animadvertendum, Melam pervertiſſe ordinem Geographiæ, cùm priùs *Tomos*, tum *Calatim* nominare debuiſſet: hæc enim remotior ab Iſtro, atque Tomi. Eundem errorem incurrit Ammianus Marcellinus lib. XXVII. *Juxtaque Scythia, in qua celebria ſunt aliis oppida, Dionyſopolis, & Tomi, & Calatis in Europa omnium ultima.* Hæc eſt lectio antiqua, quam perperam mutarunt. *Celebria aliis*, pro *magis celebria aliis*, tralatitium eſt. Manifeſtè hic Calatin Iſtro facit propiorem atque Tomos, in quo æquè atque Mela erravit. Quòd autem Calatin ultimam Europæ urbem vocavit, id eo factum eſt, quia aliqui Danubium terminum fecerunt Europæ, confundentes illum cum Tanai, ut Seneca in *Naturalibus Quæſtionibus*, & iterum initio *Troadum*. Iſtros verò urbs, ſive Iſtropolis, cùm iſta Ammianus ſcriberet, everſa penitus erat à Scythis. Calatis itaque & Tomi, ultimæ erant in Europa urbes.

l. 52. *Portus Cariæ*] Portus ipſe Καρῶν λιμὴν vocabatur, ſed verò regio circumſita Caria. Teſtantur hoc Arrianus, & Anonymus *de Ponto Euxino*; quamvis apud poſteriorem perperam legitur καζακλύζεται pro Καρία κλύζεται. Notum enim Pontum Euxinum, non eſſe obnoxium reciprocationi alicui ſenſibili. Scio quidem aquas & hîc quoque multùm intumeſcere, adeòque attolli, ut totum hunc tractum ad quatuor uſque milliaria operuerit quandoque, urbes verò Odeſſum & Dionyſopolin totas penè abſorpſerit, prodentibus illud Cedreno aliiſque; verùm particularia iſta diluvia locum hîc habere non poſſunt, cùm toto ſæpe ſeculo vix ſemel contingant. Sed verò quod Arriani lectionem maximè confirmat, Cariamque regionem hîc fuiſſe evincat, id eſt, quod præter hunc Portum Carum, ſitum hîc fuit & aliud oppidulum, Κέραμος dictum; cujus meminit Pauſanias *Eliacis poſterioribus*, Ὁ πολίτης δ' ἦν οὗτος ἐκ Κεράμου τῆς ἐν τῇ Θρᾳκίᾳ Καρίᾳ. Perperam Viri docti id accipiunt de Ceramo in Caria Aſiatica, tanquam ſi & illic aliqua fuiſſet Thracia. Rectè vero Suidas in voce Ἱππόδαμος, locum illum Pauſaniæ reſpiciens, Θρᾳκίαν Καρίαν interpretatur, τὴν ἐν Θρᾴκῃ Καρίαν.

Ibid. *Tiriſtris promuntorium*] Libri ferè omnes *Priſtis*. Vera lectio eſt *Tiriſtis*, non *Tiriſiris*. Sic quoque legunt vetuſti codices Ptolemæi Τιρίστις, uti iſtic docuimus.

l. 55. *Fuit hic Bizone*] Diſtinctione tantùm laborabat locus. Mox nihil mutandum, cùm Crunon à Dionyſopoli diſtinguit: *Portus* enim *Dionyſopolitarum* Κρουνοὶ propriè vocabatur, aberatque aliquantum ab urbe.

l. 65. *Perinthus, Bathynis*] *Bathynis* hîc urbs eſt, cùm aliis ſit flumen. Pintianus ut loco huic medicinam adferret, verba tranſpoſuit: quod ego corrigendi genus omnium minimè ſemper probavi. Veteres plerique libri legunt *Bithynis*, quod probum eſſe exiſtimo. *Bithynis* is eſt, quem Appianus in *Mithridaticis* vocat *Bithyam*, aitque Bebryces fluminis hujus accolas, Bithynos ſemet appellaſſe ab hoc fluvio poſtquam trajeciſſent in Aſiam. *Bithynis* porrò & urbs, & flumen dicitur; quemadmodum etiam illud quod ſequitur flumen, Athyras: nam & huic cognomine adjacet oppidum. Erginum verò Plinius aliquanto facit viciniorem Helleſponto, alii ad Pontum Euxinum collocant. Qui error unde natus ſit, alibi oſtendimus.

l. 70. *Et in radice magnæ peninſulæ ſedens Lyſimachia*] Fruſtra eſt Pintianus, qui *cervicem* hîc pro *radice* reponit, quaſi non & hoc rectum ſit. Iſthmo enim, tamquam radici, terræ continenti adhærent peninſulæ. Græci ſimiliter de iis loquentes, ſæpe utuntur vocabulo ἐῤῥιζῶσθαι. Quin & ipſe Mela ſuperiùs ſic locutus eſt de Achillis inſula, *tenui radice terræ adnectitur.* Sed & quid ſibi voluerit neſcio, cùm ſtatim poſtea, *frontem*

ejus

ejus Maſtuſiam, mutat in *promuntorium*. *Frontes* paſſim vocat Mela partes illas continentis, quæ maximè in mare excurrunt & prominent: Græci μέτωπον dicunt. Porrò cùm hîc Auctor noſter Cherſoneſum iſtam Thraciæ nuſquam latam eſſe dicit, in eo non errat; mendoſiſſimi enim hoc loco ſunt numeri Ptolemaïci, cùm juxta illos multò latior ſit hæc peninſula quàm longior. Neque tantùm in forma & ſitu litorum, verùm etiam in diſtantia urbium promuntoriorumque peccatum eſt graviſſimè. Pactya & Cardia urbes ſitæ in Iſthmo, longè extra illum adparent, & cùm non niſi quadraginta ſtadiis, vel potiùs triginta ſeptem, à ſe invicem diſtent, longè pluribus paſſuum millibus juxta illius calculum diſtare invenientur, ut jam alibi fuſiùs oſtendimus.

l. 78. *Diviſas ſpatio pelagoque terras*] De hac ſermonis redundantia jam ſuperiùs egimus, quæ non opus eſt hic repetere. Tantùm hoc monebimus, ſic quoque locutum eſſe Tacitum, in *Vita Agricolæ*, cùm de Britannia ait, *Spatio ac cælo in Orientem Germaniæ, in Occidentem Hiſpaniæ obtenditur.* Malè hæc Lipſius corrigit. Sed neque in ſequentibus quidquam mutandum. *Non navigata maria tranſgreſſus eſt*, ſimile eſt atque illud Lucani, *duri populus non cultor Amani.* Paſſim tales occurrunt locutiones.

l. 81. *Sunt Proteſilài oſſa conſecrata delubro*] Mirum quòd Proteſilai ſepulcrum & templum tam longè ſejungat ab Eleunte, quo tamen in oppido omnes alii illud collocarunt. Calaber lib. VII.

> —— —— Τένεδος δ' ἀπελίπετ' ὀπίσσω,
> Φαίνετο δ' εὖτ' Ἐλεοῦντος ἕδος θ' ἵνα Πρωτεσιλάου
> Σῆμα πέλει πτελέῃσι κατάσκιον αἰπεινῇσιν.

Vulgò Πτελεοῦντος, quod tamen forſan verum eſt, ut & ſic dictum fuerit oppidum ab ulmis iſtis quas hic memorat. Verùm ſequentia procul dubio ita ſunt refingenda,

> Αἵ δ' ὁπότ' ἀθρήσωσιν ἀνερχόμεναι δαπέδοιο
> Ἴλιον, αὐτίκα τῇσι θόως ἀπαναίνεται ἄκρα.

Arbores iſtæ non deficiebant viſo ſole, ſed viſo Ilio. Ἀπαναίνεται rectum eſt, ſic quoque Philippus in epigrammate de iiſdem ulmis,

> Ἴλιον ἢν ἐσίδῃ γὰρ ἀπ' ἀκρεμόνων κορυφαίων,
> Καρφοῦται πετάλων κόσμον ἀναινόμενα.

Plinius hoc miraculum prodit his verbis: *Sunt hodie ex adverſo*

Ilienſium urbis juxta Helleſpontum in Proteſilai ſepulchro arbores, quæ omnibus ex eo avis cùm in tantum accrevere ut Ilium adſpiciant, inareſcunt, rurſuſque adoleſcunt. Rectè ſic Salmaſius, & ſic diſertè codex noſter. Quod autem Plinii verba ita interpretatur, tamquam ſi arbores illæ centeſimo quoque anno areſcerent funditus, in eo errat. *Omnibus ævis*, manifeſtè hîc dicitur pro omni tempore, & pro toto illo ſpatio quod à Proteſilao uſque ad ſuum ſeculum effluxit. Neque totæ interibant arbores, ſed ſaltem folia. Antiphilus Byzantius lib. III. *Antholog.*

> Δένδρεα δυσμηνιτα καὶ ἢν ποτε τεῖχος ἴδωσι
> Τρώϊον, αὐαλέαν φυλλοχοεῦντι κόμην.

Neque folia tantùm, ſed & rami ſuperiores areſcebant, iiſque maturè & cito alii ſuccreſcebant, inferiore interim arborum parte integra & illæſa. Clariſſimè de his ulmis Philoſtratus in *Heroicis* de Proteſilao agens: Τοὺς πρὸς τὸ Ἴλιον τετραμμένους τῶν ὄζων, ἀνθεῖν μὲν πρωὶ, φυλλορροεῖν δὲ αὐτίκα καὶ προαπόλλυσθαι τῆς ὥρας. Malè hoc loco Interpres τὸ πρωὶ vertit *mane*.

Ibid. *Portus Cœlos*] Κοῖλος λιμὴν, ſic quoque Plinius. Alii πληθυντικῶς dicunt τὰ Κοῖλα, uti quoque eſt in libris manu exaratis Ptolemæi, non Κύλλα. Pro *Macido*, *Madytum* repoſuimus, ex omnibus.

l. 85. *Cynoſſema tumulus Hecubæ*] Atqui Suidas & Cedrenus Hecubæ ſepulcrum Maroneæ collocant, illamque Κυνόσημα vocari ajunt. Sic & Ovidius ſenſiſſe videtur, cùm in Sithonibus iſtud deſcribit. Hinc ſine dubio natus error Stephani, qui Maroneam ponit in Cherſoneſo Thracia. Atqui ut ut verum ſit Maroneam à quibuſdam *Cynoſſema* dictam, non inde ſequitur Helleſpontiacum iſtud *Cynoſſema* appellatum unquam fuiſſe Maroneam. Porrò veriſimile eſt ſepulcrum iſtud non eſſe Hecubæ, ſed potiùs canis alicujus illuſtris, ut inquit Pollux. Paſſim exſtant loca ita dicta, & à canum famoſis ſepulcris ita denominata, uti apud Calydonios à cane Atalantæ, & apud Salaminios à Xanthippi cane, utrumque ſimiliter dictum Κυνόσημα. Duorum triumve clarorum epitaphia adfert ibidem Pollux. Adſcribam & ipſe unum, quod mihi communicavit juvenis doctiſſimus Lucas Langermannus. Ita verò in marmore concipitur:

ΤΗΗΤΡΙΒΟΝ ΠΑΓΑΓΕΙΣ
ΑΛΙΙΤΩΣ ΤΟΔΕΣΗΝΑΝΟΗΣΗΣ
ΜΗΔΕΟ ΜΑΙΓΕΛΑΣΗΣΕΙ
ΛΥΝΟΣΕΣΤΙΤΑΟΟΣ
ΕΥΛΑΝΣΟΗΝΧΕΙΡΣΣΑΕ
ΚΟΝΙΝΣΥΝΖΟΗΥΑΝΑΚΤΟΣ
ΟΣΜΟΥΚΑΚΙΗΛΗΤΟΝΑΣ
ΕΧΑΡΑΖΕΝΟΓΟΝ

Oſcam

Oſcam eſſe putabat hanc inſcriptionem eruditus quidam Danus, cui eam acceptam referebat Langermannus, cùm Florentiæ verſaretur. Sed profectò ſunt puri Græci verſus; itaque ſic illos digeſſi:

Τὴν τρίβον εἰ παράγεις ἀλύπως τόδε σῆμα νοήσῃς
Μὴ δέομαι γελάσῃς εἰ κυνός ἐστι τάφος.
Ἐκλαύσθην· χεῖρες δὲ κόνιν συνέθηκαν ἄνακτος,
Ὅς μου καὶ στήλῃ τὸν δ' ἐχάραξε λόγον.

l. 88. *Eleus*] Hinc adparet Proteſilai fanum & ſepulcrum non in ipſa Eleunte fuiſſe, uti alii videntur innuere, ſed vero non paucis millibus inde remotum; cùm & Κοῖλον λιμένα, & Κυνόσσημα, & Madyton intermedias faciat. Sed Cœla & Cynoſſema ditionis Eleuntiorum fuiſſe puto. Madytos aliquanto magis mediterranea erat. Itaque totus ille tractus, qui à Seſto uſque ad Maſtuſium promuntorium extenditur, Eleuntiorum fuit. Verum id eſſe adparet, cùm ex iis quæ diximus, tum quoque è Tzetze *in Lycophronem*, qui Μαστουσίας è doctiorum ſententia interpretatur ἀκρωτήριον Ἐλεοῦντος. Ipſe enim aliam, ſed ineptam, hujus vocabuli adfert rationem. Idem quoque colligi facilè poteſt ex Hygini *Poëtico Aſtronomico*, ubi de Hydra agit; quo loco manifeſtè Eleuntiorum in ditione & promuntorium Maſtuſium, & portum Cratera, collocat. Iſte autem Crater non poteſt alius eſſe à Cœlis. Maſtuſium autem mare, quod Maſtuſiam alluit. Sed malè apud ipſum *Phlaguſa* legitur: in veteribus libris ſcriptum erat *Flacuſa*, pro *Elaeuſa*. Ἐλαιοῦς & Ἐλαιούσσαν etiam alii Veterum oppidum iſtud adpellarunt. Perperam tamen, cùm Ἐλεοῦς verum fuerit nomen.

l. 94. *Jugo facie vallis includitur*] Mirificè hic locus vexatus eſt à multis. Nos veterem lectionem reduximus. Sic ſuperiori quoque capite locutus eſt de Achillis inſula, *facie poſiti enſis allecta eſt*. Sed & infrà de ſinu Codano, *facie amnium ſpargitur*. *Jugum* verò vocat litus iſtud excelſum, quo Melas ſinus utrimque præcingitur. Etiam alibi ſic porrecta litora aliiſque oppoſita, ſub *jugi* nomine deſcribit; de Cypro quidem inſula, quod *recto jugo inter Ciliciam Syriaſque porrigitur*. Junonis verò promuntorium inquit, *obliquo jugo excurrere*, adverſum Ampeluſiæ. Atque hæc quidem eſt vera hujus loci interpretatio. Pintiani vero conjectura, *jugo Pallenes includitur*, ne excuſari quidem poteſt. Nempe & ipſe & multi alii Eruditi ita malè mentem Dionyſii Halicarnaſſenſis perceperunt, ut quæ hic de Pallene Macedonica dixit, illi de hac Thraciæ Cherſoneſo ſint interpretati. Licet verò ipſi hoc nomine reprehendendi ſint, non tamen ab omni culpa immunis eſt Halicarnaſſenſis, quòd erro-

ri huic tam opportunam cauſam præſtiterit. Quamvis enim è toto loco manifeſtè adpareat, illum de Pallene Macedonica agere, ita tamen de ea loquitur, ut nemo non primo adſpectu illum de hac Thracum Cherſoneſo ſermonem facere exiſtimet. Ait enim de Ænea: Ἐπειδὰν παρεσκευάσθη τὸ ναυτικὸν αὐτῷ, διαπλεῖ τὸν Ἑλλήσποντον, ἐπὶ τῆς ἔγγιστα κειμένης χεῤῥονήσου τὸν πλοῦν ποιούμενος, ἣ πρόκειται μὲν τῆς Εὐρώπης, καλεῖται δὲ Παλλήνη. Navigantibus enim in Helleſponto, ecquid ulla Cherroneſus erat propior, quàm hæc Thraciæ? Quorſum ergo Pallenen proximam facit, quæ aliquot dierum navigatione hinc aberat? Fatendum eſt igitur, vel erraſſe Dionyſium & confudiſſe utramque hanc Cherſoneſum, vel impegiſſe in artem ſuam, & non ſatis diſtinctè eſſe locutum. Ratio quamobrem multi has Cherſoneſos confuderint, ea eſt, quod utraque dicatur Thraciæ. Itaque Stephanus & alii Παλλήνην vocant πόλιν Θρᾴκης. Nempe quia Thraces aliquando eam tenuere. Sciendum enim, uti olim Græcia dicebatur, ubicumque eſſent Græci; ita quoque Thraciæ nomine veniſſe omnia ea, quæ aliquando Thraces inhabitavere. Hinc fit ut non tantùm pleraque Macedoniæ loca, ſed & Theſſaliæ & Atticæ, quæcumque Eumolpus Thrax tenuit, Thracia ſæpe nominentur. Atque hæc quidem hactenus, unde innumera Veterum loca, Poëtarum præſertim, illuſtrari poſſunt. Ceterùm & hoc quoque monendum, in verbis Dionyſii, aliud quoque eſſe mendum, ſcribendumque, τῆς Εὐρωπίης, non Εὐρώπης, quod ineptum hoc loco. *Europia* eſt regio Macedoniæ, ſic dicta ab Europo urbe. Huic regioni objacet Pallene.

l. 97. *Eximia eſt Ænos*] In quibuſdam libris deeſt vox prior. Forſan ſcriptum fuit, *Exin eſt Ænos.* Paulo poſt vide num ſincerior ſit lectio quorumdam codicum ita legentium, *ubi Xerxem copias ſuas, quia numerare non poterat, menſum ferunt.* Porrò locum hunc aliter diſtinguit Salmaſius. Sed vulgata diſtinctio, quam reddidimus, longè eſt melior, eamque confirmat Plinius.

l. 101. *Deinde promuntorium Serrium*] Omnes libri legunt *Serphion*, unde vulgatam lectionem excuderunt. Sed arbitror Melam ſcripſiſſe *Zerynthium.* Promuntorium hoc dictum ab antro Zerynthio ſito in eodem monte. Mons ille conſitus eſt nemoribus iſtis, quæ Orpheus illuc cantu ſuo tranſtulit. Ὀρφέως δρύες illic memorantur, ſub quibus antrum Zerynthium viſebatur, teſte Nicandri Scholiaſte. Sed & urbem Zerynthum illic memorat Stephanus, & templum Apollinis Livius & alii. Huic verò monti viciniſſimam fuiſſe Zonam teſtantur omnes. Non poteſt itaque veritas hujus lectionis in dubium vocari. Solinus *Sperchium* vocavit hoc promuntorium, vocabulo corrupto ex *Seriphion* Melæ, unde adparet quàm vetuſtum ſit iſtud mendum.

Digitized by Google

dum. Nempe ignotum erat Librariis *promuntorium Zerynthium*, & forſan aliquid legerant, vel apud Tacitum, vel alios, de ſaxo Seriphio, ideoque illud tanquam notius ſubſtituerunt. Idem vero eſt & *Serrium*, & *Zerynthium promuntorium*.

l. 103. *Tum Schænos fluvius*] Codices manu exarati habent *Stenos*; alii verò, *Stonos*. Videtur ita olim ſcriptum fuiſſe, *Tum Viſtonos fluvius*, pro *Biſtonos*. Nempe in Biſtonibus populis erant, Βίϛονος flumen, & Βιϛονὶς lacus, per quem tranſit fluvius ille. Valde tamen mihi fit veriſimile pro *Stenos* reponendum eſſe *Neſtos*: ita enim videtur fuiſſe dictus fluviolus, qui è Biſtonide palude mare influebat prope Maroneam, alius nempe ab eo flumine quod ſtatim ſequitur. Sanè Auctor ille anonymus, qui περιήγησιν ſuam Nicomedi inſcripſit, videtur quoque hic alium *Neſtum* collocaſſe, quem propinquum facit Biſtonidi paludi, cùm tamen alii *Neſtum* multò faciant occidentaliorem. Alterum verò *Neſtum*, qui mox ſequitur, nonnulli *Neſum* vel *Neſſum* appellarunt, credo ut ab hoc diſtinguerent. Verùm de hoc alibi egimus.

l. 104. *Et ripis ejus adjacens Maronea*] Illuſtrior eſt hæc urbs quàm ut de ea quidquam dicamus. Illud interim admonere operæ pretium eſt, mirari me, quòd cùm illam conditam eſſe ſcribant à Marone Bacchi vel Oſiridis comite, tamen prius aliud nomen habuiſſe putent. Et quidem Homeri ætate Iſmaron fuiſſe appellatam. Aliquando etiam Orthagoriam, & Κυνὸσσῆμα. De poſtremo jam ſuperiùs diximus. Prius verò quis non videt eſſe abſurdum, cùm Maro tot ſeculis Homero ſit antiquior. Unà illum cum Oſiride in Thraciam veniſſe, urbemque iſtam condidiſſe ſcribit Diodorus. Sed & Ennius apud Varronem lib. IV. *de L. L.*

O terra Threca ubi Liberi fanum inclutum
Maro locavi.

Ita conſtituendus eſt locus iſte, vulgò corruptiſſimus: librorum enim veterum, teſte Turnebo, hæc eſt lectio, *O terra treta ubi Liberi fanum in civium muro locavi.* Quæ Scaliger ad hunc locum annotavit, nihil habent veriſimile. *Terra Threca*, pro Threſſa ſive Thracia, ut ſæpiſſime. Alterum hujus oppidi nomen quod attinet, cujus apud Plinium ſit mentio, nempe *Orthagoria*, & ejus quoque reddamus rationem. Sic itaque exiſtimo, dictam eſſe ab *Orthagora* aliquo. *Orthagora* vero meminit Strabo, meminit Ælianus & Philoſtratus Lemnius, qui Indicam ejus hiſtoriam laudant. Unde adparet valde erraſſe Salmaſium cùm in *Solinianis* ſcribit, nullum unquam Scriptorem exſtitiſſe, qui dictus ſit *Orthagoras*. Verùm non ab hoc *Orthagora* nomen *Orthagoria* eſt arceſſendum, ſed verò à numine ſalaciſſimo, ut exiſtimo. Nullus dubito quin Bacchus ipſe aliquando dictus

ſit *Orthagoras*. Antequam enim ille hortorum cuſtos Lampſaci naſceretur, notum eſt Bacchum comiteſque ejus curam locorum muliebrium habuiſſe. Hinc fit ut non tantùm ἰθύφαλλον ipſum vocarint, verùm etiam idem ſignificantibus vocabulis, ὄρθον, ὀρθάνην, & ὀρθάγοραν. Sanè apud Ariſtophanem Ἐκκλησιαζούσαις, cùm juvencula hortatur anum prurientem, ut vocet *Orthagoram*, id non niſi de hoc dæmone peculiato videdetur intelligendum, uti ad illum locum fuſiùs oſtendemus. Nunc hæc obiter, ut & hujus nominis rationem redderemus.

l. 107. *Turris, quam Diomedis vocant*] Hunc locum deſcripſit Solinus, cujus verba prout habentur in optimo noſtro codice adſcribam: *Dein ſtagnum Biſtonium; nec longè regio in qua Tirida oppidum fuit, equorum Diomedis ſtabulum, ſed ceſſit ævo, ſolumque turris veſtigium adhuc durat.* Deeſt hîc rectè τὸ *Maronea*, quod poſtea additum, cùm nec Mela, unde deſumſit, nomen regionis addiderit. Hoc ideo credo factum, quòd tam diverſa prodant Auctores de appellatione hujus regionis, cùm alii *Ciconas*, alii *Biſtones*, alii verò *Odruſas* hîc collocent. Rectè verò *Tirim* vocat id oppidum, nam & ſic habent omnes veteres libri Plinii, & Martiani Capellæ. Salmaſius tamen ubique reponit *Tinda*. Nempe ex illo Stephani loco, ἔϛι καὶ Τίνδη Θρᾴκης Χαλκιδικὴ πόλις. Hoc ita interpretatur tamquam ſi diceret Stephanus *Tindam* eſſe Chalcidenſium coloniam. Sed inſigniter errat: *Chalcidice* enim hîc eſt Macedoniæ regio, quæ Thraciæ tribuebatur, antequam eam invaderet Philippus. Multò verò erat major *Chalcidice*, quàm illam fecit Ptolemæus, nam & totam Pallenes Cherſoneſum comprehendebat. Itaque triginta duas urbes in hac fuiſſe memorant: ex minus notis erat Milcorus, cujus idem meminit Stephanus, Μίλκωρος Χαλκιδικὴ πόλις ἐν Θρᾴκῃ. Paulò antè Μιάκωρον nominat, vitioſos, ut puto, ſecutus codices. Sed verò præcipua, unde etiam toti regioni nomen, fuit ipſa Chalcis, proxima Olyntho, ut patet ex Ariſtotelis *Mirabilibus*: malè enim Stephanus eam collocat in Monte Atho, auctoritate Eudoxi, cujus locum malè intellexit. Nullum itaque dubium eſt quin Tirida verùm ſit nomen loci, ubi Diomedes equas ſuas pavit, cùm Tirida quàm longiſſimè hinc abfuerit, nec quidquam cum Diomede vel ejus equabus habuerit commune. Attamen hoc vocabulum etiam alibi infercire conatus eſt Salmaſius: nam quo loco apud Silium Italicum legitur, lib. XVI. de Campaſo equo,

Campaſus antiquo fidebat Atlante magiſtro
Ipſum Ætola vago Diomedi condita Tyde
Miſerat.

Ipſe ait nullum eſſe oppidum *Tyde* dictum, itaque legendum eſſe,

Ipſum-

Ipſumque Ætolo Diomedi condita Tinda
Miſerat.

Sed profectò non potuiſſet magis in Geographiam impingere: cui enim ignota eſſe poſſit *Tude* vel *Tyde* in Hiſpania ad Minium ſita, cùm ejus oppidi tot meminerint Auctores, ut ſupervacuum ſit eos enumerare. Sed & ipſe Silius lib. III.

Et quos nunc Gravios violato nomine Grajûm
Oenea miſere domus, Ætolaque Tyde.

Ita infrà legendum eſſe docebimus. Hæc nunc breviter dixiſſe ſufficiat, ut palam fieret Silium non confudiſſe utrumque Diomedem, nec *Tindam* Macedoniæ urbem quidquam commune habuiſſe cum *Tyde* Hiſpanica, vel cum *Tirida* Thraciæ. Attamen quod magis mirere in tanto Viro eſt, quod aliquanto poſt etiam annum addat, quo à Chalcidenſibus deducta ſit *Tinda*.

l. 108. *Urbs, quam ſoror ejus ſuo nomine appellavit Abdera*] De hac Diomedis ſorore ſatis jam alii. De tempore verò, quo colonia facta eſt Clazomeniorum & Teiorum, illud operæ pretium eſt monere, Euſebium, & ex illo Solinum, rectè ejus κτίσιν conjeciſſe in annum ſecundum Olympiadis trigeſimæ primæ. Nempe tum Clazomenii rebus florentibus primos huc miſere colonos. Secunda verò huc miſſa fuit colonia à Teiis centum & duodecim annis poſt Clazomeniorum κτίσιν. Tum quippe Perſæ ingreſſi ſunt primùm Ioniam. Salmaſius putat Abderam à Teiis conditam eſſe eodem tempore quo Maſſilia à Phocæenſibus, nempe Olympiade quadrageſima quinta, juxta Euſebium. Sed manifeſtè hic confundit primam & ſecundam Maſſiliæ κτίσιν. Vide quàm incogitanter illum incurrat errorem, quem tam ſedulò effugere conatur, cùm ne quidem illo tempore ulli in hoc tractu fuerint Perſæ, quos vel Phocæenſes, vel Teii fugere potuerint. Harpagus enim ingreſſus eſt Ioniam Olympiadis quinquageſimæ nonæ anno ſecundo. Porrò quòd proverbium iſtud adtinet,

Ἄβδηρα καλὴ Τηίων ἀποικία.

Id inde ortum eſſe exiſtimo. Teii cognita ubertate & amœnitate ſoli Abderitici, hanc ſuam coloniam pulcram appellarunt, ideoque omnes illuc migrarunt. Sed verò poſtea cognoverunt eam ſoli aëriſque in hoc tractu eſſe naturam, ut non tantùm equi & jumenta in vicinis paſcuis degentes, aut bibentes ex Coſſinito flumine in rabiem agerentur, verùm etiam ipſos homines ſæpe corripi inſania, plurimoſque ibi naſci deliros. Hinc ironicè dictum, *Abdera pulcra Teiorum colonia.* Errant enim qui putant Abderam in loco arido aſperoque ſitam fuiſſe. Ager ipſorum totus aut paſcuus aut cerealis. Hinc Triballi apud Diodorum Siculum fame compulſi Abderiticos agros,

tamquam omnium fertiliſſimos, invadunt. Sed & ipſorum nummi, qui exſtant apud Goltzium & alios, hoc teſtantur: nam eorum nonnulli Cererem oſtendunt, alii verò in Jovis frumentarii honorem ſunt cuſi: ita enim interpretor inſcriptionem illam ΕΠΙ ΔΙΟΣ ΛΑΙΟΥ. A λήιον ſive λάϊον nomen habet Ζεὺς λάιος, idemque eſt planè, atque ἐπικάρπιος Ζεύς.

l. 110. *Quod Democritum Phyſicum tulit, quàm quòd ita condita eſt*] Non Democritum tantùm urbs hæc dedit, verùm & Protagoram & Anaxarchum Philoſophos, præterea Hecatæum Hiſtoricum, & Nicænetum, plurimoſque alios inſignes viros, ut merito dixerit Stephanus, Πλεῖστοι Ἀβδηρῖται ὑπὸ τῶν πινακογράφων ἀναγράφονται, cùm in omnibus illuſtrium virorum catalogis crebri paſſim eſſent Abderitæ. Neſcio itaque quare Juvenalis hanc vervecum vocet patriam: nam quòd multi apud Abderitas inſani naſcerentur aut fierent, quis hoc ſtupori tribuat; cùm inſania non hebetes & ſtupidos, qui nihil habent quod perdant, ſed maxima plerumque invadat ingenia? Quamvis autem Hippocrates lib. III. *de morbis vulgaribus* complurium Abderitarum meminerit, quorum febres conjunctæ fuerint cum delirio, non tamen ex tam inamœno morbo natum eſſe puto proverbium illud de malo Abderitico; ſed potiùs ex affectu jucundiſſimo, qui ipſorum febribus ſuccedere ſolebat, ut teſtatur Lucianus, ſcripto *de conſcribenda Hiſtoria:* omnes namque Muſicæ & Poëticæ ſtudebant, carmina Poëtarum recitantes ſibi invicem, & paſſim in plateis hiſtrioniam agentes. Tam elegans inſania non cadit in craſſos & pituitoſos, ne dum in vervecea capita, quæ, ſi verum eſt paradoxum Stoicum, ſemper delirant. Porrò verba illa, *quàm quòd ita condita eſt*, meliùs abeſſent. Sed jam aliquoties monuimus Melam in tanta brevitate quandoque eſſe nimium, & idem ſæpe bis dicere.

l. 112. *Inter Strymona & Athon Turris Calamæa*] Ita omnes libri veteres. Sed rectè Hermolaus *Calarnæa*. Stephanus Κάλαρνα πόλις Μακεδονίας, ὡς Λούκιος ὁ Ταῤῥαῖος· τὸ ἐθνικὸν Καλαρναῖος. Lectio Pintiani nullam veri ſpeciem habet. Vetuſtiores Græci, quos plerumque ſequitur Mela, & ipſi quoque omittunt Stagiram tamquam ignobilem locum.

l. 114. *Et portus Caprullon*] Monſtroſa lectio. Libri meliores habent, *& portus Caprolimen*. Quis non videt veram eſſe lectionem, *Et* Κάπρου λιμὴν?

l. 115. *Urbs Acanthos & Echymnia*] Sic ferè omnes veteres libri, in quibuſdam *Echymna*. Quod alii in *Oeſyma*, alii aliter mutarunt, ſed omnes ineptè. Vera eſt lectio quam dedimus. Meminit hujus oppidi Heraclides in *Politiis*, qui dicit ejus incolas adeò à muribus infeſtatos fuiſſe, ut relicto loco Cleonas vicinum oppidum exſtruxerint & inhabitarint. Verùm neque apud illum rectè id vocabulum ſcribitur, Ἐλύμνιον enim vulgò le-

legitur, pro Ἐχόμιον. De diverſa autem hac terminatione jam alibi diximus.

l. 120. *Athos mons eſt adeò elatus*] Veteres nonnulli libri ita legunt, *Athos adeò mons altus*. De altitudine Athus montis ſuperiùs egimus, ubi oſtendimus ineptire illos, qui tam immenſam huic altitudinem attribuunt.

l. 123. *Quia de aris, quas in vertice ſuſtinet*] Hæc quæ Mela de Atho, Solinus de Olympo narrat. An alios ſecutus ſit Auctores neſcio, illud certo ſcio, non Olympo tantùm & Atho hæc convenire, ſed omnibus montibus, quorum vertices ſunt vel ſupra nubes, vel ſaltem in ſummitate earum: nulli enim aut venti aut imbres illic poſſunt oriri, niſi caſu ac inſolito ferè modo, ut alibi oſtendimus. Hæc omnia vero quæ & Mela, & Solinus de Athone & Olympo, eadem Geminus de Cyllene prodit. Vide illum in *Elementis Aſtronomiæ* cap. 14. ex iis videbis, quàm nihil contra Solinum diſputans dixerit Salmaſius, quod non melius fuiſſet tacuiſſe. Porrò quod hîc de aris in ſummitate Athus dicit, id de aris Jovi conſecratis eſt intelligendum, Heſychius, Ἀθῶος ὁ ἐπὶ Ἄθω τοῦ ὄρους ἱδρυμένος ἀνδριάς, ὁ Ζεύς. Omnes ferè altiores montes, ut Pelion, Olympus, Ida, Caſius, Atabyrius Rhodi, aliique quàm plurimi, Jovi præcipuè dedicabantur, ejuſque in verticibus ſuis fana & altaria ferebant. Ζεὺς itaque Ἀθῶος, qui in Atho monte colebatur. De hoc Jove nonnulli interpretantur imaginem, quæ in Athoitarum nummis comparet. Sed ea potiùs de Atho gigante eſt accipienda, cujus meminit Nicander apud Stephanum his verbis:

Καί τις Ἄθω τόσον ὕψος ἰδὰν Θρήϊκος ὑπ' ἄστροις
Ἔκλυεν, οὐ δὴ θένλος ἀμετρήτω ὑπο λίμνη
Ὅς ἀναπῦν χέιρεσσι δύο ῥίπλεσκε βέλεμνα
Ἠλιβάτου προθέλυμνα Καναστραίης πάρος ἀλῆς.

In toto Stephano vix alter eſt iſto corruptior locus. Nec quidquam hîc juvant veteres libri. Miror Eruditos, qui hunc locum citant, ita illum tranſilire, tanquam ſi plana eſſent omnia, cùm tamen nullus hîc ſit ſenſus. Proculdubio ita ſcripſerat Nicander:

Καί τις Ἄθω τόσον ὕψος ἰδὼν Θρήϊκος ἀπ' ἀγροῦ
Ἔκλυσεν, οὐδηθένλος ἀμετρήτῳ ὑπὸ λίμνῃ,
Ἧς ἀνασπῶν χείρεσσι δύο ῥίπλεσκ' ἐπὶ Λήμνῳ
Ἠλιβάτου προθέλυμνα Καναστραίης πάρος ἄκρης.

Ait Athon quendam giganta, bello contra deos, cùm tam vaſtam

ſtam molem videret in ſolo Thracio, inde ſolviſſe eam, fundatam priùs ſub immenſa palude. Unde avellens radicitus, ambabus manibus montem illum jactavit prope Lemnum inſulam, ad pedem promuntorii Canaſtræi.

l. 125. *Verùm totus eſt, totoque longè dorſo procedit in pelagus*] Reſcripſi *totus exſtat*. Mons Athos non promuntorio tantùm aliquo exit in pelagus, ſed totus exſtat, cùm ſit peninſula, vel etiam inſula, quamdiu Xerxi placuit.

l. 128. *Et factus freto navigabili pervius*] Pro *factus*, libri quidam veteres legunt *Athos*. Forſan margini aliquis adſcripſerat, *Athos freto navigabili pervius*, quod poſtea in contextum irrepſit. Attamen cùm jam ſæpe monuerim, quàm ubique idem bis dicere amet Pomponius noſter, nolim hic exturbare vulgatam lectionem, quæ non recedit à melioribus codicibus, niſi quod in illis, pro *transnavigatuſque & factus*, ſcriptum ſit, *transjugatus eſt, factus*. Legendum, *A Xerxe in Graios tendente perfoſſus transjugatuſque eſt, factus freto navigabili pervius*. *Transjugare* eſt jugum montis ſuperare. Hanc Xerxis foſſam, quæ erat mille quingentorum paſſuum ſive duodecim ſtadiorum, *fretum* ſimiliter vocat Plinius: Catullus verò *mare* in coma Beronices,

Cùm Medi peperere novum mare, cúmque juventus
Per medium claſſi barbara navit Atho.

Sic locum illum reſtituimus ope libri vetuſti. Meliores Auctores paſſim *Atho* dicunt, τὸν Ἄθω, non *Athon*. Sed & *Athonem* qui vocant rectè faciunt, ſic Cicero & alii. Corruptiſſimus eſt Ammiani Marcellini locus lib. XXXI. de hac ipſa Athonis foſſa, quem ab aliis jam depoſitum, emendatum adſcribemus: *Reſipiſcant tandem memoriæ veteres Medicas acies ductantes ad Græciam: quæ ductum Helleſponti occupantes, & diſcidio quodam fabrili, mare ſub imo Athonis pede quæſitum, exponunt, & turmatim apud Doriſcum exercitus recenſitos, concordante omni poſteritate, ut fabuloſa ſunt lecta.* Bellonius, qui anguſtias peninſulæ, quam efficit Athos, luſtrâvit, & ipſe quoque hanc Xerxis foſſam fabuloſam eſſe exiſtimabat. Nempe quia nulla inciſionum veſtigia invenit. Sed quî fieri potuiſſet, ut per tot ſecula ductus aquæ, ad pedem tam vaſti montis ſitus, ſervari potuiſſet? Hoc illud ipſum eſt, quamobrem Græci laborem illum Xerxis ſtultum & inſanum adpellarunt, gnari foſſam iſtam à defluviis & impendentibus ruinis ſtatim eſſe obruendam. Æliani tamen ſeculo, veſtigia hujus perfoſſionis extitiſſe videntur. Clarè hoc colligitur ex lib. XIII. cap. 20. ubi agit de cetis & rotis piſcibus circumcirca hunc montem natantibus. Adſcribam verba ipſa, quia inſigniter vulgò corrupta ſunt, ac ne ſenſum quidem contineant propter crebra menda. Sic itaque illa ſunt refingenda: Καὶ ἐςὶ μὲν κατ᾽ ἀγέλας ταῦτα, μάλιςα ἢ ἐν δεξιᾷ τοῦ Ἄθω

τοῦ

τοῦ Θρᾳκίου, ἔν γε τοῖς κόλποις τῷ ἀπὸ Σίγγου πλέοντι ἐντυχεῖν ἐστιν αὐτοῖς κατὰ τὴν ἀντιπέραν ἤπειρον, παρά τε τὸν Ἀρταχαίου καλύμβο. τάφον, καὶ τὸν Ἀκάνθιον ἰσθμὸν, ἔνθα τοι καὶ ἡ τοῦ Ἀρταίου φαίνεται διατομὴ, ἡ διασπᾷ μέσον τὸν Ἄθω: Lapſus autem videtur memoriæ Æliani, quod *Artæum* pro *Artachæo* poſuerit. Verùm operæ pretium eſt in locum illius foſſæ, & quemadmodum ducta ſit, aliquanto accuratiùs inquirere, quoniam ea, quæ alii de hac perfoſſione retulerunt, planè ἀσύστατα & inepta ſunt. Herodotus lib. VII. dicit foſſam illam ab Acantho urbe Sanen uſque pertigiſſe. Acanthum verò urbem ponit ad ſinum Singiticum; Sanen vero oppidulum, in Pallenæa Cherſoneſo. Hoc ſi ita ſit, quo modo concipi poteſt, ut foſſa illa duodecim tantùm fuerit ſtadiorum, ut ait Herodotus? Præterea hinc ſequeretur, ut non ipſe Athos, ſed peninſula illa, quam Singiticus & Toronaïcus ſinus efficiunt, fuerit à Xerxe perfoſſa. Atqui Herodotus & omnes in eo conſentiunt ipſum Athonem fuiſſe in inſulam redactum. Profectò ſi quis deſcriptionem Ptolemaïcam, vel illorum omnium qui hactenus Græciæ tabulas dederunt, ſequatur, nunquam ſe ex hac difficultate expedire poterit, ac omnino neceſſe erit ut Herodotum, Thucydidem, omneſque adeo Antiquos, mendacii inſimulet. Verùm ex tabula veteris Græciæ, aliquando à nobis in lucem edenda, omnia hæc manifeſta fient. Nempe in eo erratum eſt hactenus, quod peninſulam, quam Singiticus & Toronaïcus ſinus efficiunt, ab Atho ſepararint, cùm ſit pars hujus, utpote cervice annexa, ac, ut ita dicam, peninſula peninſulæ. Toronaïcus vero ſinus longè penitius terram init, quàm Ptolemæi tabulæ doceant; niſi enim iſthmus duodecim ſtadiorum obſtaret, conjungeretur ſinui Strymonio. Ac hi quidem duo ſinus, Toronaïcus nempe ac Strymonius, conficiunt majorem illam Athonis peninſulam, quæ alteram illam, quam diximus, comprehendit; ac præterea iſthmum, quem Xerxes perfodit. Iſthmus iſte à Græcis Monachis montis incolis Προαύλαξ hoc ſeculo appellatur.

In Cap. III.

DE MACEDONIA, GRÆCIA, PELOPONNESO, EPIRO, ET ILLYRICO.

l. 1. *Tum Macedonum populi quod urbes habitant*] Hæc eſt meliorum librorum lectio. Sed rectè Pintianus emendavit, cI. *urbes habitant*, ut Plinius & Martianus. Aliorum conjecturæ ſunt ineptæ.

l. 2. *Quarum Pellam maximè illuſtrem*] Hæc quoque è libris ita

ita emendavimus, *Quarum Pella & maxima, & illuſtris. Alumni efficiunt, Philippus Græciæ domitor, Alexander etiam Aſiæ.* Utrumque nempe effecere Philippus & Alexander, in hoc oppido nati & educati, ut & illuſtris eſſet Pella, & maxima. Demoſthenes *de Corona*, agens de Philippo: Οὐδὲ τοῦτό γε οὐδεὶς ἂν εἰπεῖν τολμήσειεν ὡς τῷ μὲν ἐν Πέλλῃ τεθραμμένῳ, χωρίῳ ἀδόξῳ τότε γε ὄντι καὶ μικρῷ, τοσαύτην μεγαλοψυχίαν προσῆκεν ἐγγενέσθαι, ὥστε τῆς τῶν Ἑλλήνων ἀρχῆς ἐπιθυμῆσαι. Non itaque verum eſt id quod olim arbitrabamur, ſecuti Salmaſium, Pellæ regiam fuiſſe etiam ante Philippum, auctoritate Pſeudoſcylacis: nam quo loco apud ipſum legitur, Πολάγιλις. Καὶ βασίλειον ἐν αὐτῇ, non Πέλλα, ſed tranſpoſitis ſyllabis Πόλις Αἰγαὶ ſcribendum eſt: Ægis enim regia erat Macedonum ante Philippum & Alexandrum. Oppidum illud priùs vocabatur Edeſſa; Ἔδεσσα, non Αἴδεσσα, uti perperam legitur in vulgatis Ptolemæi exemplaribus. Aliquanto verò remotior à mari erat Edeſſa ſive Ægæ, atque Pella. Palus quippe illa, in qua ſita erat Pella, mari erat vicina. In iſtam vero paludem duo incidebant flumina Axius & Ludias. Per Ludiam ἀνάπλους erat ad Ægas ſive Edeſſam. Non rectè Ptolemæus, qui Ægas ſive Ægam, & Ediſſam diſtinguit, & hanc ad Erigonem, illam ad Haliacmonem collocat, cùm eadem ſit, ut apparet ex Juſtino, ſitaque ſit ad Ludiam amnem, ut teſtatur Anonymus, qui Scylacis nomine prodiit. Urbs verò hæc non modò appellabatur Αἰγαὶ, ſed & Αἰγαία & Αἴγεια. Sic quoque Theophraſtus libello *de Ventis* cùm dicit aquilones Oſſæ & Olympo impactos contrarios nubibus ferri: Ἐνιαχῶ τὰ νέφη τοῖς πνεύμασιν ὑπεναντία φέρεται, καθάπερ καὶ περὶ Αἰγειὰς τῆς Μακεδονίας βορέου πνέοντος πρὸς τὸν Βορέαν. Ita ſcribendum: malè enim Λιβγιὰς habent vulgata exemplaria. Nec meliora ſunt illa quæ alii reponere hoc loco tentavere. Ab hoc oppido ἐθνικὸν eſt Αἰγεάτης, & forma Macedonica Αἰγεάδης. Nihil itaque mutandum apud Juſtinum. Porro quamvis regia ex hac urbe Pellam tranſlata ſit, morem tamen manſiſſe ut Ægis vel Ægiis reges ſepelirentur, colligi poteſt non ex Plinio tantùm, verùm & ex Diodoro Siculo lib. XIX.

l. 8. *Canaſtræo promuntorio Scione proxima eſt*] Ita Correctores repoſuerunt, cùm priùs in omnibus libris legeretur *Sena*, quod rectum eſt, pro *Sana* vel *Sane:* nam & Σηναῖοι & Σαναῖοι dicebantur oppidi hujus habitatores, ut ex Stephano manifeſtum. Horum urbem quo ſtratagemate ceperit Philippus vide apud Frontinum lib. III. cap. 3. Verùm malè apud ipſum *Samiorum* legitur, pro *Saniorum*. *Canaſtræum* verò *promuntorium* hîc accipe, non pro extima tantùm hujus peninſulæ prominentia, verùm pro tota peninſula, uti ſæpe vox *promuntorii* & apud Melam & alios accipitur. Quomodo autem fieri potuerit, ut ab

hac urbe, nempe Sane, foſſa perducta ſit à Xerxe Acanthum uſque, nec tamen ultra duodecim ſtadia porrecta fuerit, id ſuperiùs explicavimus.

l. 15. *Caſſandria*] *Caſſandriam* alieno planè hic loco collocatam eſſe rectè obſervavit Pintianus. Quod ſi locus emendandus ſit, non dubitandum quin *Chalaſtra* hic locum habere poſſit, cùm illa ſita ſit inter Peneum & Axium flumina. Sed videtur non tam Librarius, quàm ipſe erraſſe Mela: nam cùm ſuperiùs antiquiores, ut ferè ſemper, ſecutus Græcos, Thraciam uſque ad Pallenen extenderit, ipſamque adeò Pallenen in Thracia collocarit; hic eandem oram relegens Mecybernam, Toronam, Phyſcellam, totamque Pallenes peninſulam Macedoniæ tribuit. Uti itaque Sanen & Canaſtræum promuntorium, non hic, ſed ſuperiùs in Pallenes deſcriptione recenſere debuerat; ita quoque Caſſandriæ meminiſſe debuerat, cùm Potidææ facit mentionem. Ex hujus quippe ruinis altera conflata eſt, atteſtantibus omnibus, qui *Potidæam* poſtea *Caſſandriam* dictam fuiſſe ſcribunt. Quamvis non Potidæatæ ſoli, ſed & Olynthii & Pallenenſes huc fuere deducti.

Ibid. *Cydna*, *Aloros*, *Icaris*] Mela, antiquiores ſecutus Græcos, *Cydnam* vocat quam alii *Pydnam*. Urbem enim hanc priùs ſic dictam, & poſtea κατὰ παραφθορὰν appellatam fuiſſe *Pydnam*, ex Theagenis *Macedonicis* teſtatur Stephanus. Pro *Icaris* in quibuſdam libris, *Sycharis* & *Hyccaris* legebatur. Forſan *Sicyris* quæ aliter Sycurium. Sed potiùs exiſtimo hanc eſſe, quæ Ptolemæo dicitur Κύρρος, malè, ut videtur, pro Κύρρις, vel Κύρης. Ab hac ἐθνικὸν Κυρηστῖται & contractè Κυρησταὶ, qui ſunt Cyreſtæ Plinii.

l. 16. *A Peneo Sepias*, *Corinthia*, *Melibœa*, *Caſtanea*] Cùm libri veteres habeant, *ad Sepida*, certum eſt, Melam ſcripſiſſe, *A Peneo ad Sepiada*, *Gortyna*, *Melibœa*, *Caſtanea*. Inter oſtia Penei, & Sepiada promuntorium, tria illa collocat oppida. *Gortyna* quidem ſita erat ad ipſum os Penei fluminis. Itaque non eſt dubitandum de veritate hujus lectionis, quam vetera confirmant exemplaria, in quibus omnibus *Corutra* exaratum inveni. *Melibœa* verò ſita erat in ſinu, qui Oſſam & Pelium montem interjacet. Strabo lib. IX. Τραχὺς δ' ἐστὶν ὁ παράπλους πᾶς ὁ τοῦ Πηλίου ὅσον σταδίων ὀγδοήκοντα. τοσοῦτος δὲ καὶ τοιοῦτος καὶ ὁ τῆς Ὄσσης· Μεταξὺ δὲ κόλπος πλειόνων ἢ διακοσίων σταδίων, ἐν ᾧ ἡ Μελίβοια. Ineptè vulgò legitur Πηνειοῦ pro Πηλίου, quod miror non vidiſſe Interpretes. *Caſtanea* verò & ipſa ſita erat ad mare, ad pedem montis Pelii, ut ibidem Strabo, & alii alibi teſtantur. Verè itaque Mela dixit, inter oſtia Penei & Sepiada promuntorium, ſita eſſe hæc tria oppida, *Gortynam*, *Melibœam* & *Caſtanæam*.

l. 17. *Philoctetes alumnus Melibœam illuminat*] Non ob Philocte-

ſteten tantùm urbs hæc illuſtrior erat aliis iſtis duabus, ſed & ob purpuræ tincturam. Lucretius lib. II.

——— ——— ——— *Melibœaque fulvens*
Purpura Theſſalico concharum tincta colore.

Sed & Virgilii locum, cùm inquit,

——— ——— ——— *Quam plurima circum*
Purpura Mæandro duplici Melibœa cucurrit;

de hac ipſa urbe interpretantur. Alii tamen quod ſciam Theſſalicæ vel Melibœenſis purpuræ non meminerunt. Præterea Feſtus Pompejus dicit inſulam fuiſſe, *Melibœa purpura à nomine inſulæ, in qua tingitur, eſt vocata.* Atqui hæc *Melibœa* in receſſu ſinus, quem Oſſæ & Pelii promuntoria efficiunt, erat ſita; nihilque minus erat quàm inſula. Locum itaque Lucretii & Virgilii de Phœnicia purpura accipiendum eſſe exiſtimo. In ditione enim Apamiæ, quæ Pella fuit dicta à Macedonibus, caputque fuit aliquandiu omnium Syriæ civitatum, inſulam *Melibœam* eleganter deſcribit Oppianus, ſitam in Oronte flumine, qui antequam mari mergitur, latè circa illam ſtagnat. *Theſſalicas* verò illas conchas dixit Lucretius, quia à Theſſalis vel condita vel nominata eſt Phœnicia iſta *Melibœa*. Theſſali enim & Macedones innumeris Syriæ locis patria indidere cognomina. Hinc illa in Syria vocabula, Berrhœa, Edeſſa, Lariſſa, Heraclea, Ægæ, Chalcis, Europos, Dium, Maronea, Pieria, Cyreſtica, aliaque infinita.

l. 20. *Hinc non longè eſt Olympus, hic Pelion, hic Oſſa*] Hîc à litore ad mediterranea digreditur. Aitque non longè à litore montes iſtos eſſe ſitos. Verùm non rectè dixit *non longè*, cùm mare adtingant, uti ex Herodoto, ubi naufragium Perſarum in hoc litore deſcribit, & ex aliis liquet Scriptoribus. Porro *τὸ hic*, toties repetitum, delevimus, auctoritate meliorum librorum, ex quorum fide multa quoque alia minuta correximus, quorum ſigillatim rationem reddere non Lectori minùs quàm nobis ſit futurum faſtidio.

l. 25. *Objacet tum jam vaſtè & multum prominens Græcia*] Confuſa hæc omnia poſſint videri, quod hîc miſceat Macedoniæ, Theſſaliæque loca, & cùm jam Penei ſuprà meminerit, alios hîc Græciæ ponat terminos, ac ſi partem Theſſaliæ in Græcia, alteram in Macedonia collocaret. Attamen nihil hîc eſt quod meritò reprehendi poſſit. Si quis enim accuratius hæc verba conſideret, animadvertet pleraque illa Magneſiæ loca, quæ hîc nominantur, neque Macedoniæ, neque Græciæ tribuii. Sic ferè omnes meliores Geographi, & præſertim Dicæarchus, quamvis alii illo antiquiores in Hellade ponant Magneſiam. Ita etiam Auctor ille qui Scylacis nomen præfert, poſt-

poſtquam omnia Magneſiæ oppida recenſuit, addit; eò uſque Græciam ſive Hellada ab Ambracia pertingere, ac revera omnia in litore ſita loca planè Græcanicam habere faciem, ἑκτικῶς δὲ, καὶ ἐπὶ θάλατταν πᾶσα Ἑλλάδι ὁμοία ἐςί. Ut autem nimis liberales fuere in adſignandis Helladi limitibus, qui Magneſiam ei adtribuunt, ita nimis illam conſtringunt, qui Theſſaliam in Hellade ſitam eſſe negant. Verùm illos arguit Dicæarchus, & Ἑλλάδα civitatem in Theſſalia fuiſſe, & Ἑλλήνων nomen ex ea profectum eſſe oſtendit. Exſtant apud illum Poſidippi verſus in Athenienſes jactantes ſe ſolos eſſe Ἕλληνας:

Ἑλλὰς μέν ἐςι μία, πόλεις δὲ πλείονες.
Σὺ μὲν Ἀττικίζεις, ἡνίκ' ἂν φωνὴν λέγῃς
Αὐτοῦ τινες. οἱ δ' Ἕλληνες ἑλληνίζομεν.

Salmaſius hic legebat, ἡνίκ' ἂν φωνῇ λέγῃς αὐτῷ τιν'. Verùm multo elegantius Grotius pro αὐτοῦ τινες legebat Αὐτός ἐστιν. Sed vera lectio eſt Ἀςοῦ τινός. Notum enim quòd ἀςοὶ peculiariter *Athenienſes* vocantur. Rectè itaque Dicæarchus Theſſaliam in Hellade ponit, excluſa Magneſia. Duos verò Helladis facit terminos, à Septentrione, unum inter hanc & Magneſiam, qui erat mons Homole ſive Homolius, alterum inter Macedoniam & Theſſaliam, Peneum nempe fluvium. Ipſa Dicæarchi verba ſunt:

—— —— Τὸ πέρας αὐτῆς δ' ἔρχεται
Ἐπὶ τὸν ποταμὸν Πηνειόν, ὡς Φιλέας γράφει,
Ὄρος τε Μαγνήτων Ὁμόλην κεκλημένον.

Circa finem verò deſcriptionis Theſſaliæ, hæc habet: Τὴν δὲ Ἑλλάδα ἀφορίσαντες ἕως τῶν Θετταλῶν ςομίου καὶ τοῦ Μαγνήτων Ὁμολίου τὴν διήγησιν πεποιημένοι καταπαύομεν τὸν λόγον. Theſſalorum ςόμιον hîc interpretantur de oſtio Penei. Verùm hoc eſt nugari. Priùs legebatur ςάμπου, quemadmodum etiam alio legitur loco: Τὴν μὲν οὖν Ἑλλάδα ἀπὸ Πελοποννήσου τὴν ἀρχὴν λαβὼν μέχρι τοῦ Μαγνήτων ἀφορίζων ςάμπου. Et hîc quoque ςομίου vel Ὁμολίου legendum cenſet Salmaſius. Sed profectò utrobique ſcribendum eſt Τέμπους. Integrum verò locum ſic reſcribe: Τὴν μὲν οὖν Ἑλλάδα ἀπὸ Πελοποννήσου τὴν ἀρχὴν λαβὼν, μέχρι τοῦ Μαγνήτων Ὁμολίου καὶ τῶν Θετταλῶν ἀφορίζω Τέμπους. Legerant tantùm τὰ Τέμπη, non autem τὸ Τέμπος, itaque inſolentia vocis mutationi occaſionem dedit Librariis. Lectionem hanc confirmat Anonymus ille qui Scylacis præfert nomen; Ἡ δὲ Θετταλία παρήκει ἐν μεσογείᾳ ὑπὲρ Αἰνιάνων, καὶ Δολόπων, καὶ Μαλιέων, καὶ Ἀχαιῶν, καὶ Μαγνήτων, μέχρι Τεμπῶν. Nugantur verò Grammatici cùm *Tempe* dicta eſſe putant, tamquam

τρίπη vel τέρπη. A religione loci, nomen hoc inditum eſt. Itaque rectè Mela, *hic ſacro nemore nobilia Tempe.* A τίμνω enim eſt τίμενος & contractè τίμμος. Pro eo verò Macedones & Æoles, quibus ubique placet π ἀντὶ τοῦ μ, dicebant τίμπος. Itaque τίμπος æquè atque τέμενος & *lucum* & *fanum* ſignificat. Hinc quoque Romani ſuum fecere *tempus*, cujus tantùm ſupereſt diminutivum *tempulum* vel *templum*, oblitterato priori, ad vitandam ambiguitatem ejuſdem, ſed aliud ſignificantis, vocabuli. Qui Tempe interpretantur τὰ τεμνά, illi non vocem exprimunt, ſed ſitum deſcribunt. Latini Græcique poſteriores variè hoc vocabulum uſurparunt; nam non tantùm nemora lucoſque, verùm etiam prata & hortos & quæcunque amœna loca, *Tempe* vocarunt. Pentadius epigrammate de adventu veris,

Floribus innumeris pingit ſola flatus eoi,
Tempeaque exhalant floribus innumeris.

Malè *Temporaque* vulgò legitur. Paſſim vox hæc ita accipitur.

l. 29. *Ionus fluctibus objacet*] Nihil mutandum, vel auferendum. Tales ἐπαναλήψεις amat Pomponius. Sic quoque ſuprà locutus eſt.

l. 32. *Donec quinque millia paſſuum pateat*] Sic Hermolaus, quem ſecuti ſunt alii, cùm prius legeretur, *quatuor millia paſſuum*, uti quoque eſt in omnibus manu exaratis codicibus. Atqui Melam ſic ſcripſiſſe apparet etiam ex Solino, qui & ipſe ſecutus Melam, quatuor millium latitudinem tribuit Iſthmo Corinthiaco. Solinus tamen hoc loco vapulat ab Eruditis, quòd decem detraxerit ſtadia. Sed omnino errant: cùm enim Strabo, Plinius, & alii, quadragintà ſtadiorum iſthmum hunc faciunt, tum computant ambages & anfractus montoſos, qui viam altero tanto longiorem efficiunt. Vera enim hujus iſthmi latitudo per directam ſumta lineam, viginti tantùm eſt ſtadiorum, ut adparet ex *Nerone* Luciani ſive ſcripto *de perfoſſione Iſthmi.* Sed vero qui quadraginta numerant ſtadia, illos ſinuoſam carpere viam, luculentus teſtis eſt Auctor anonymus, quem non rectè Scylacem eſſe putant, qui de hoc iſthmo agens, hæc habet, διὰ τοῦ ἰσθμοῦ στάδια τεττεράκοντα, ταῦτα κολπώδη.

l. 40. *A Macedonia prima eſt Theſſalia*] Malè priùs legebatur, *in Macedonia.* Licet enim Theſſalia à Philippo & Alexandro, & poſtea à Romanis attributa fuerit Macedoniæ, hoc nihil ad rem facit, cùm antiquam Mela, ut oſtendimus, ſequatur diſtributionem. Sequentia præterea hanc lectionem non admittunt: nam illa quæ ſequuntur in vulgatis editionibus, *In Græcia Doris, Locris*, &c. adſuta ſunt ab aliquo, cùm in nullis, quæ viderim, compareant exemplaribus.

l. 49. *Aliquando Iolcos*] Et hæc quoque eraſerat Pintianus, quia

quia nempe *Iolcon* dicit eſſe ad mare ſitam, hîc verò Melam mediterraneas tantùm recenſere civitates. Licet hoc verum eſſet, non tamen video cur exiſtimemus Auctorem noſtrum errare non potuiſſe. Verùm ipſe errat Pintianus cùm ex Strabone oſtendere conatur, Iolcon fuiſſe ad mare ſitam. Verba Strabonis hæc ſunt, Τῆς δ' Δημητριάδος ἐπτὰ σαδίους ὑπέρκειται τῆς θαλάσσης Ἰωλκός. Ipſe interpretatus eſt, *jacet ad mare.* Sed quis neſcit ὑπερκεῖσθαι ſemper accipi de locis remotis à mari? Rectè itaque Euſtathius hunc locum Strabonis ſic interpretatur, Τὴν Ἰωλκὸν ὑπερκεῖσθαί φασι τῆς κατὰ Δημητριάδα θαλάσσης ἑπτὰ σαδίοις. Vides quantillo ſpatio à mari abfuerit Iolcos, ut non mirum ſit ab aliis inter maritimas urbes recenſeri. Porrò cùm Poëtæ Argonem Iolco ſolviſſe ajunt, id de Aphetis, de quibus infrà, vel de litore, quod & ipſum *Iolcon* vocari docet Strabo, accipiendum eſt. Sed & cùm Scholiaſtes Apollonii Sepiadem dicit eſſe ἀκρωτήριον ἐν Ἰωλκῷ, manifeſtè *Iolcum* pro litore accepit.

l. 50. *In Doride Pindus, & juxta ſitum Erineum*] In omnibus quæ vidi exemplaribus abſunt hæc, & ab aliquo forſan adjecta ſunt, qui hæc aut ſimilia deeſſe exiſtimavit: nam cùm paulò ſuperiùs Doridis meminerit, putavit hujus regionis oppida hîc excidiſſe.

l. 51. *In Locride Cynos & Calliaros*] Paulò ſuperiùs opem tuli Pomponio Iolcon mediterraneam facienti, verùm hîc nihil habeo, quo eum adjuvem: nimis enim manifeſtè errat, cùm *Cynon*, portum Opuntiorum, in mediterraneis; ipſam verò *Opuntem* ad mare collocat, quæ tamen quindecim ſtadiis inde aberat, ut teſtatur Strabo. Paulo ſuperiùs *Eleuſina* quoque nominavit, cùm & ipſum oræ maritimæ ſit oppidum. Sed profectò ſæpius in hoc ſolo capite impegit Auctor noſter, quàm ferè in reliquo opere. Paulò poſt libri aliquot legunt, *& clariores, quàm ut indicari ſoleant, Athenæ.*

l. 61. *In Meſſenia Meſſene & Methone*] An ſcribendum *Ithome?* Notum eſt illam fuiſſe & urbis Meſſenæ, & totius regionis arcem. Sed quia jam monuimus Pomponium valde ſui oblitum fuiſſe toto hoc capite, credamus potiùs & hîc quoque dormitaſſe, vel ſaltem alios errantes eſſe ſecutum, cùm Methonam mediterraneam facit: adeò enim mari vicinum eſt hoc oppidum, ut vicinius eſſe non poſſit. Olim in litore depreſſiore ſedebat, ſi vera dicit Grammaticus anonymus qui penes me exſtat, poſtea verò terræmotu triginta octo ulnis, ſive pedibus ducentis viginti octo, in altum evecta eſt: Ἀπὸ τοῦ σεισμοῦ λέγεται ἐκπεπηδηκέναι καὶ φαίνεται ἀνωτέρω τῆς θαλάσσης εἰς ὀργυίας λη. Sed cùm dicit ἐκπεπηδηκέναι, videtur alluſiſſe ad vocabulum *Pedaſi*, quomodo Methone priùs vocabatur. Verùm hoc grammaticale eſt ſomnium, cùm jam Homeri ævo

Πήδασος fuerit. Alterum verò de terræmotu quod ait, id credo, quia ſimiles habeo hiſtorias. Vel ipſa hæc Peloponneſos exemplum exhibet in urbibus Achaïcis, radicitus evulſis & tranſlatis aliò. Verùm inquiat aliquis illas periiſſe, veriſimile verò non eſſe, oppidum integrum tam altè attolli potuiſſe, & non penitus peſſundari. Attamen contrarium habemus exemplum in terræmotu in Syria & Meſopotamia facto ſub Conſtantino Copronymo, quem deſcribunt Theophanes, Cedrenus & alii. In eo enim narratur oppidum integrum, muris & ædificiis integris, ad ſex milliaria eſſe tranſlatum. Monendum interim hoc loco in Chronico inedito pervetuſto, unde Theophanes & hæc, & alia multa hauſit, aliter hoc miraculum narrari, hoc nempe pacto: Ἐν δὲ τῇ Συρίᾳ γέγονε σεισμὸς μέγιστος καὶ πολλὴ πτῶσις, ὡς αἱ μὲν τῶν πόλεων ὁλοκλήρως ἠδαφίσθησαν, αἱ δὲ ἐξ ἡμισείας· ἕτεραι δὲ ἀπὸ τῶν ὀρέων αὐτῶν εἰς τὰ ὑποκείμενα πεδία, σὺν τῶν τειχῶν αὐτῶν καὶ τῶν οἰκημάτων ἄρδην μετέστησαν ἀβλαβεῖς ὡς ἀπὸ μιλίων δύο. ἡ δὲ γῆ Μεσοποταμίας ἐπὶ μίλια τρία σχισθεῖσα καὶ ἑτέραν λευκὴν ἀναβράσασα καὶ ἀμμώδη γῆν, ἀνῆλθε παραδόξως ἐκ μέσου ταύτης ἡμίονος ἀνθρωπίνῃ φωνῇ φθεγγομένη. De mulo quod dicit, id commentum eſt Monachorum, qui plerumque talibus nugis ſolent interpolare naturæ miranda. Cetera vera eſſe exiſtimo: nam ſi terræ hiatus fuit trium paſſuum millium, fieri potuit, ut oppida & loca aliqua ad duo millia è priſtina ſede migrarint. Sed verò ſi vorago non niſi duorum millium latitudinem habuerit, non video quomodo urbs aliqua ad ſex paſſuum millia diſcedere potuerit. Nulla verò adverſatur ratio, quominus integræ etiam urbes tam vaſtum percurrant ſpatium, nec tamen diſſiliant. Quòd enim vel in modicis terræmotibus totæ ſæpe urbes corruant, ejus rei ratio eſt reciprocatio & varietas motus. Sed verò ubi terra bifariam aperitur, licet latera quàm longiſſimè à ſe invicem diſcedant, illic fieri poteſt ut nullus adſit tremor, nempe cùm nulla ſit reciprocatio, nihilque ſit ad quod impingant, ſed uniformis tantùm motus. Ejus quoque rei exemplum à navigantibus accipi poteſt. Licet enim vaſta aliqua navis ociùs vento, ociùs ſagitta feratur, motus tamen ille non adficit vectores; quin potiùs ita cum illis comparatum eſt, ut niſi è velorum tumore & aliunde indicium capiant, neſciant ſæpe an hæreant, an verò in aliquam partem ferantur. Atque hæc hactenus obiter dicta ſufficiant. Ut verò ad Methonam redeam, illud operæ pretium addere, terræmotum hunc Methonenſem contigiſſe Valentiniano & Valente Aug. primum Coſſ. Afflixit is totum ferè Romanum Imperium: meminere ejus plurimi. Sed qui Methonæ in illo mentionem ſpeciatim fecerit, is eſt Ammianus, circa finem lib. XXVI. Quem verò ex terræmotu ſitum accepit hæc urbs, illum hodie quoque ſervat.

l. 63.

l. 63. *Elis, & numen delubrumque Olympii Jovis*] Et hîc quoque Correctores non Mela loquuntur. Optimus codex legit, *Elis etianuum.* Alii, *Elis etiam num.* Legendum eſt, *Elis, & fanum delubrumque Olympii Jovis*, &c. Cicero quoque hæc conjungit, cùm ait, *pro fanis atque delubris propugnare.* Differunt enim *fana* à delubris in eo, quod *fana* & templa dicantur loca ſingulis diis attributa, *delubra* vero multarum ædium ſub uno tecto à diluvio pluviæ munitarum, ut loquitur Aſconius. Idem quoque confirmat Servius. Cicero etiam alibi conjungit *templa* & *delubra.* *Fana* verò & *templa* nemo rectè conjunxit, cùm idem ſit prorſus. Nam à ναὸς ναϜὸς tranſpoſitione Æolica fit Φάνος, unde Latinorum *fanus:* utrumque enim rectum *fanum* & *fanus.* Hinc apud Ciceronem, III. *de Natura deorum*, *Eumenidum fanus.* Ita enim hoc loco legit codex noſter optimus & inſignis antiquitatis. Mela itaque hoc loco *fanum Olympii Jovis* vocat, ipſum templum Olympium, in quo ingens illa eborea Jovis ſtatua erat à Phidia elaborata. Jovis verò delubrum, vocat ſacellum, in quo ſimiliter Juppiter Olympius σύμβωμος Neptuno viſebatur, & quidem longè antiquior illo Phidiaco: ſex enim illic erant delubra, totidemque aræ, quibus inſiſtebant θεοὶ σύμβωμοι. Vide de illis Pauſaniam, qui copioſè de his agit, & Scholiaſtem Pindari Ode v. *Olympiorum.*

l. 64. *Ipſo quidem tamen ſimulacro*] In quibuſdam libris legitur, *ipſo quidem tam*, ut videatur ſcribendum, *ipſo quin etiam ſimulacro*, &c. Verùm cùm vocula *tamen* abſit à melioribus libris, viſum fuit illam potiùs expungere. Porrò debuerat hîc Mela promiſſo ſuo ſatisfacere, atque Achaïæ mediterraneas recenſere, quod tamen non facit.

l. 67. *Tenea & Orchomenon*] Nihil hîc mutandum. Licet enim *Tenea* Corinthiaci agri fuerit oppidum, *Tegea* verò dicta ſit hæc Arcadica; ſæpe tamen confunduntur iſta vocabula, Teneatæque dicuntur, qui Tegeatæ dici debuiſſent. Neque tantùm cùm urbs eſt Τέγεα vel Τένεα, verùm etiam cùm κόρυζαν ſignificat, utrumque dictum fuiſſe, teſtatur Heſychius. In pluribus vero vocibus litteræ iſtæ permutantur. Sic μετάλλειον & μεγάλλειον, ἰσγίον & ἰσγίον, Τόργος Ἰόργος, Τελέοντες Γελέοντες; & ſi Stephano credendum eſt, Τάβιοι & Γάβιοι, Τένεα & Γένεα, aliaque multa referenda erunt inter διπλογραφούμενα. Porrò quod dicit Arcadiam ab aliis gentibus undique cinctam fuiſſe, id aliquando verum non fuit: ad Lepreum enim mare attingebat Arcadia. *Orchomenos* nota eſt. Verùm ut multa alia nomina bis in Græcia occurrunt, ita & hoc quoque. Bœotica Μινύειος à Minyis, qui eam tenebant, appellata eſt: hanc evertit Hercules obſtructo flumine. Diodorus lib. IV. Ἐν δὲ τῇ Βοιωτίᾳ τοὐναντίον ἐμφράξας τὸ περὶ τὸ Μινύειον Ὀρχομενὸν ῥεῖθρον, ἐποίησε λιμνάζειν τὴν χώραν, καὶ φθαρῆναι τὰ κατ' αὐτὴν ἅπαντα. Ineptè vul-

vulgò legitur, τὸ παρὰ τὴν Μινύην ἐρχόμενον ῥεῖθρον. Sed & fluvius quoque *Orchomenos* Minyius cognominabatur.

l. 68. *Montes Pholoe, Cyllenius*] Nihil mutandum. *Cyllene* Græcis, Latinis etiam *Cyllenius* dicitur. Sic quoque Feſtus Pompejus: *Cyllenium alii volunt ſic appellatum quod a Cyllene avia ſit nutritus. Alii quod in monte Arcadiæ Cyllenio.* Ineptè vulgò legitur *Cyllenia via.* Sed & pro *Cyllenio*, uti habent veteres libri, malè repoſuerunt *Cyllene:* nam & mons, & Mercurius, uterque *Cyllenius* vocatur, ut teſtatur Servius ad VIII. *Æneid.*

l. 70. *In Ætolia Naupactos*] Et hic errat Mela cùm Naupactum in mediterraneis collocat: ad mare enim ſitam eſſe vel ipſum nomen docet.

l. 75. *Per Demetriam*] Legendum eſt, *Demetrium*, vel *Demetrion*, non *Demetriada* ut Pintianus. Oppidum hoc vicinum erat Amphryſo fluvio, circa Campum croceum, ut teſtatur Strabo, quem Κροκωτὸν vocat Stephanus. Dictum verò Demetrium à Cereris illic fano. Demetrias autem civitas nomen habet à Demetrio Rege. Sæpiùs verò jam monuimus, Melam antiquiores ferè ſequi Græcos, itaque recentiorum urbium, licet famoſæ fuerint, rarò meminiſſe.

l. 76. *Et Boion & Pteleon & Echinon*] Priùs legebatur *Balon*, uti eſt in omnibus codicibus, unde Hermolaus fecit *Boion.* Rectè hoc reprehendit Pintianus, verùm ipſe non rectè *Boebon* repoſuit: non enim inter Sepiadem & Maliacum ſinum, verùm inter Sepiadem & Penei oſtia ſita eſt Boebe palus & Boebos oppidum. Vera lectio eſt illa quam reddidimus, *& Halon & Pteleon*, &c. Duo verò ſunt oppida ita dicta, utrorumque verò meminit Stephanus cujus verba ita concipiuntur in veteribus libris, Ἄλος πόλις Ἀχαίας καὶ Φθιώτιδος ὑπάρχει τῷ πέρατι τῆς Ὄθρυος. Unde facile eſt emendare, ὑπ' ἀρκτῴῳ πέρατι τῆς Ὄθρυος. Altera *Halus* erat ad ſinum Maliacum, de qua accipiendus eſt hic Melæ locus. Idem Stephanus, Δύο δὲ Παρμενίσκος Ἄλους ἱστορεῖ, τὴν μὲν Μαλιακὸν ὑπὸ Ἀχιλλεῖ, τὴν δὲ ὑπάρχειν Πρωτεσιλάου. Ita libri veteres, ſed manifeſtè & hic legendum τὴν δὲ ὑπαρκτῷον Πρωτεσιλάου, vel ὑπάρκειον quod idem eſt: nam pro ἄρκτος olim quoque ἄρκος ſcribebant euphoniæ gratiâ, ut notatum Grammaticis. *Halos* vero vel *Alos*, (nam utrumque dicebatur) quæ ſub Proteſilao erat, quamque borealem hic vocat Stephanus, etiam Pthiotica dicebatur. Hæc verò altera, quæ Melæ memoratur, Maliaca vel Achaïca vocabatur. Utriuſque meminit Strabo lib. IX. Ὑπὸ δὲ τῷ Κροκίῳ Θῆβαι εἰσὶν αἱ Φθιώτιδες. Καὶ ἡ Ἄλος δὲ Φθιῶτις καλεῖται, καὶ Ἀχαϊκὴ συνάπτουσα τοῖς Μαλιεῦσι ὥσπερ καὶ οἱ τῆς Ὄθρυος πρόποδες. Sic rectè olim legit locum iſtum Strabonis Plethon in *deſcriptione Theſſaliæ.*

Ibid. *Et Pteleon*] Et hujus quoque nominis duo fuere oppida, hæc

hæc Theſſalica, & altera Meſſeniæ, Spartanis poſtea adtributa: utriuſque meminit in *Catalogo* Homerus. Hæc verò Theſſalica Plinio eſt *nemus Pteleon*, tanquam ſi ab ulmis dicta fuiſſet Πτελεών. Meminere cùm alii, tum quoque Lucanus lib. VI.

> —— —— *Pteleoſque & Dorion ira*
> *Flebile Pieridum.*

Verùm de hoc loco quia magna controverſia inter Grammaticos eſt, operæ pretium eſt illam dirimere. Hermolaus & alii dicunt, geminum in uno vocabulo errorem commiſiſſe Lucanum, tum quòd Dorion Peloponneſi in Theſſalia collocet, tum quòd illic Thamyrin excæcatum à Muſis dixerit. Ex Homero enim conſtat in Dorio Peloponneſi hoc factum eſſe,

> Καὶ Πτελεὸν καὶ Ἕλος καὶ Δώριον, ἔνθα τε Μοῦσαι
> Ἀντόμεναι Θάμυριν τὸν Θρήϊκα παῦσαν ἀοιδῆς.

Pintianus verò multus eſt ut opituletur conterraneo, tanquam ſi ſalus totius gentis ſuæ in eo verteretur. Illi verò duo ſibi invicem contraria ſcribunt, ita tamen ſeſe res haber, ut nec hic meritò Lucanum carpſerit, nec alter rectè defenderit. Nec iccirco, quod mirum videri poſſit, erravit Lucanus: ſed vero ſi quis errarit, is eſt Homerus ipſe: nam Heſiodus in *campo Dotio* non *Dorio* excæcatum ſcribit. Ut autem hoc facilius accipiatur, adſcribam verba non Hermolai Abbreviatoris, ſed ipſius Stephani hactenus inedita; is igitur, ubi prolixè de Dotio Theſſaliæ agit, hæc quoque habet: Ἐκλήθη δὲ Δώτιον ἀπὸ Δώτου τοῦ Πελασγοῦ παιδὸς, ὡς Ἡρωδιανὸς ἐν ή, Δῶτος ὁ Πελασγοῦ, ἀφ' οὗ τὸ Δώτιον πεδίον. Ἐκ τούτου τοίνυν Ὦρος ἐν τοῖς ἐθνικοῖς τῇδε γράφει καὶ τὰ περὶ Θάμυριν ἐν Δωρίῳ παριστορούμενος τοῦ ποιητοῦ· Πάλιν Ἡσίοδος Δωτίῳ ἐν πεδίῳ φάσκει αὐτὸν τετυφλῶσθαι, συντάσσει γὰρ τοῦτο τοῖς διχογραφουμένοις πρωτοτύποις τῶν ἐθνικῶν. Ex hoc loco adparet Lucanum ſcripſiſſe *Dotion*, non *Dorion*, & licet aliàs non admodum accuratum in Geographia, hîc ſaltem non impegiſſe. Porrò Heſiodi auctoritas neutiquam poſthabenda eſt Homero, in cognitione fabularum veterum, præſertim cùm & Heſiodi & Thamyridis eadem fuerit patria, ut vix videatur hac in re errare potuiſſe. Theſſalus enim fuit Thamyris ex urbe Oechalia. Hoc ut credam facit verſus ille Homeri,

> Οἰχαλίηθεν ἰόντα παρ' Εὐρύτου Οἰχαλιῆος.

Nam ſi locus iſte accipiatur de Oechalia Arcadiæ, ibique natus ſit Thamyris, jam nullo modo Thrax dici potuiſſet, quomodo tamen ab omnibus appellatur. Sed verò ſi Theſſalus fuit, rectè quoque Thrax dictus eſt, cùm Theſſalia olim Thra-

cia nominata fuerit, uti ſuprà docuimus. Pari ratione & ceteri illi antiquiſſimi vates Orpheus, Muſæus, Linus, aliique, Thraces appellantur, cùm tamen in Theſſalia, Græciaque propriè dicta, aut nati ſint, aut ſaltem Poëticæ operam navarint. Hinc quoque factum eſt ut montes fonteſque quamplurimi, Olympus, Pindus, Aonius, Pipleus, aliaque innumera Theſſaliæ Macedoniæque ei vicinæ loca, quæ olim Thraciæ nomine cenſebantur, poſtea in alteram illam tranſlata ſint Thraciam, cui ſolæ Thracum nomen incluſere Philippus & Alexander. Quaſi verò fontes Poëtarum carminumque, qui præcipuè humanum genus cicurarunt, & mitius vivendi genus perſuaſerunt, inter illas quærendi ſint gentes, quæ id unum ſemper affectarunt ut & barbaræ eſſent, & viderentur.

l. 77. *Ad Pagaſæum ſinum curſus eſt*] Et hic errat Mela: non enim per ſuprà memorata loca curſus eſt ad ſinum Pagaſæum, ſed per ſinum Pagaſæum curſus eſt ad ſuprà dicta loca. Errat quoque cùm dicit Sperchium infundi in ſinum Pagaſiacum, cùm in Maliacum effundatur. Rectè verò dicit Argo navem Pagaſis ſolviſſe: nam quod *Aphetas* hîc repoſuit Pintianus, id non probo. Tum quod id adverſetur veteribus exemplaribus, tum quoque quòd *Apheta* & *Pagaſa* pro eodem accipi debeant loco. Portus enim, ubi fabricata eſt Argo, Pagaſa eſt. Litus verò ei vicinum à re, ut teſtatur Apollonius Rhodius, Ἀφεταὶ vocabatur. Itaque & Aphetis & Pagaſis rectè dicuntur ſolviſſe Argonautæ. Lucanus,

Prima fretum ſcindens Pagaſæo litore pinus.

l. 81. *Maliacus & Opuntius, grandes ſinus*] Pintianus legebat, *non grandes ſinus*. Verum nihil muto: licet enim reſpectu Thermaici, Corinthiaci, aliorumque ſinuum, iſti perexigui ſint, ſi tamen comparentur cum aliis Græciæ propriè dictæ ſinibus, erunt maximi.

l. 83. *Opoes, Scarphia, Cnemides*] Utrumque rectè ſeſe habet Ὀπόεις & Ὀποῦς. Pro *Scarphia* in omnibus veteribus libris ſcriptum eſt, *Carpha*; unde fac *Tarpha*, vel potiùs *Scarpha*. *Tarpham* & *Scarpham* (quæ aliter *Scarphia*) utramque recenſet Homerus & ex eo Strabo, licet priùs aliter apud hunc poſteriorem legeretur, uti rectè monuit Caſaubonus. Paulo poſt aliquot libri legunt, *in Trojam commeantium*. Mox dein, ubi vulgò *Perſarum maxima clade* legebatur, lectionem optimi codicis in textum recepimus.

l. 89. *Quòd in ea fanum eſt Amphiarai*] Et hîc quoque errat, cùm dicit Amphiarai fanum eſſe Rhamnunte. Nec mendum hîc latere, uti credebat Pintianus, oſtendunt tot alii Melæ errores in hoc capite, & Solinus, qui eadem habet. Athenis enim petentibus Oropum tranſeundum erat per Amphiarai templum,

plum, at verò longè inde ſatis aberat Rhamnus. Dicæarchus poſtquam locutus eſt de Athenis, ſubjungit: Ἐντεῦθεν εἰς Ὠρωπὸν διὰ δαφνοϊδῶν καὶ τοῦ Ἀμφιαράου Διὸς ἱεροῦ ὁδὸν ἐλευθέρῳ βαδίζοντι σχεδὸν ἡμέρας πρόσαντα. Vulgo legitur διὰ δαφνιδὸν, unde Salmaſius fecit διὰ ψαφίδος, quod hic minimè quadrat. Noſtram verò lectionem probat ipſe Dicæarchus, qui ſic ſolet vias deſcribere, uti paulo infrà, ὁδὸς δι' ἐλαιοφύτου καὶ συνδένδρου χώρας. De Daphnoïde ſive lauru ſilveſtri agemus ad Apulejum *de herbis*, quem ita emendatum & auctum dabimus, ut penè alius videri poſſit. In reliquis Dicæarchi verbis nihil mutandum: Græci enim ſæpe ſic utuntur dativis abſolutè poſitis: ſic Homerus, ἐμοὶ δέχεν ἀσμένῳ εἴη. Sic Plato, ſic alii loquuntur. Ita quoque locutus Martialis, *fiat quod utrique volenti*, quamvis vulgò aliter legatur is locus. Dicit vero à viro expedito & non onuſto illam, quæ Athenas inter & Oropum interjacet, viam uno circiter die poſſe confici. Licet enim ſit prærupta & montoſa, nullam tamen afferre laſſitudinem, propter crebra diverſoria, & amœnitatem locorum, quæ non patitur ut viatoribus aliquod obrepat faſtidium. Πρόσαντα hic adverbium eſt ut κάταντα, ἄναντα & ſimilia. Ut verò ad Melam redeam, Salmaſius & hîc, & apud Solinum, pro *Rhamnunte* ſubſtituit *Harma*, nempe quia ſic vocabatur locus, ubi Amphiaraus cum curru abſorptus eſſe credebatur. Sed ſane multo hæc lectio pejor eſt vulgata: vulgata enim ſcriptura, quam meliores confirmant libri, unum ſaltem, uti diximus, continet errorem. Verùm ſi hanc Salmaſii ſequamur lectionem, quæ quàm longiſſimè abit ab omnibus antiquis libris, jam neutrum erit verum. Nemo enim unquam vel Phidiacam Nemeſin, vel Amphiarai fanum in Harmate collocavit; omnes in eo conveniunt, hanc Rhamnunte, illud verò in agro Oropio, duodecim tantùm ſtadiis ab ipſa Oropo, collocatum fuiſſe. Harmatis vero ſitum, ubi deglutitum à terra fabulantur Amphiaraum, incertum fuiſſe olim, ſatis teſtantur Veteres. Quod ſi quis illum prorſus ignorare velit, legat prolixam Diſſertationem, quam de hoc inſtituit Solinianus Interpres. Mirum quam apud ipſum Strabo vapulet, cujus tamen verba adeò ſunt plana, ut nulla magis. Cnopiam uſquam in Bœotia fuiſſe negat, cùm tamen hoc oppidum ita dictum ſit à Cnopo fluvio, qui idem eſt atque Iſmenus. Ita ut Iſmene oppidulum & Cnopia eadem fuiſſe videatur. Sed verò Ποτνία ἑνικῶς, quam ipſe malè ſubſtituit, nulla in Bœotia fuit, cùm omnes πληθυντικῶς nomen id efferant. Deſinat quoque mirari quòd multi Oropum urbem in regione ſive agro Thebano collocarint: rectè enim hoc ab illis factum, cùm Oropus non ſui juris, ſed propria fuerit Thebanorum. Hoc manifeſtè Dicæarchus docet, Ἡ δὲ πόλις τῶν Ὠρωπίων οἰκεία Θηβῶν ἐστί.

l. 91. *Sunium promuntorium eſt, finitque id litus Hellados*] Salmaſius in *Solinianis* tollit τὸ *eſt*, omninoque hîc redundare exiſtimat. Sed ſimul tollit orationis nexum. Suprà jam meminit Mela *Sunii*, verùm non addidit quid rei id ſit. Nunc verò dicit eſſe promuntorium, & finire litus, vel latus, uti habent quædam exemplaria, Helladis orientale.

l. 98. *Iſthmon adtingit, hoc illi cognomen eſt*] Cùm nemini olim ignotum eſſe potuerit, quid ſit iſthmus, delet Pintianus interpretamentum. Alii ſimilium locorum locutiunculis vulgarem lectionem adſerunt. Sed videtur aliud latere; omnium quippe antiquorum codicum, quos vidi, hæc eſt lectio, *Iſthmon attingit, de illo cognomen eſt.* Unde fecerim, *Iſthmon adtingit, Diolco cognomen eſt, qui quatuor millium ſpatio*, &c. Quia enim naves ex uno in alterum mare trahebantur per iſtas anguſtias, ideo Δίολκος hic locus vocabatur. Heſychius, Δίολκος ὁ ἀπὸ Λεχαίου ἕως Κεγχρειῶν τόπος. Rectè verò & hîc libri veteres *quatuor millium*, non *quinque*, uti ſuprà oſtendimus.

l. 109. *Ad Meridiem Malea, Tænaros, Acritas, Ichthys*] *Ichthyn* Pintianus ad ſequentia transfert verba, quia potiùs ad meridiale, quàm veſpertinum Peloponneſi latus ſitum ſit hoc promuntorium. Sed jam ſuperiùs monuimus Pomponium toto hoc capite ſui videri oblitum. Aliqua tamen hic ratio ſubeſſe potuit quamobrem Ichthyn ad Meridiem collocarit; nempe quia hoc promuntorium altero crure longè admodum in pelagus excurrat, & Meridiem potiùs quàm Occidentem ſpectare videatur. Porrò quòd Pintianus totum hunc locum tranſponit, & promuntoriis mox ſinus ſubjungit, ac deinde urbes & flumina, nec hoc probamus. Priùs enim populos & urbes recenſet, inter illa quæ retulit promuntoria ſitas. Deinde verò ſinus, qui à populis & urbibus nomen accepere, non verò contrà.

l. 113. *Portus Saronicus*] Mirum eſt, quòd cùm omnium magnorum Peloponneſi ſinuum meminerit, *Saronici* non meminerit. An itaque hic pro *Portus* legendum, *Porus Saronicus*? Strabo docet *ſinum Saronicum* dici quoque Πόρον Σαρωνικόν. Sed omnino retinenda eſt vulgata lectio. *Portum Saronicum* vocat, *portum Trœzeniorum*, qui & ipſe ſinus *Saronicus* dicebatur, ita dictum à quercubus eum ambientibus, ut teſtatur Plinius. Ab hoc ſinu, ſive portu Saronico, nomen accepit *mare Saronicum*, ſive ingens ille ſinus, qui inter Atticæ & Peloponneſi latera uſque ad Iſthmum irrumpit: quem, ut puto, ideo hîc non refert Mela, quia non ſola Peloponneſus illum efficit. Eadem ratione ſeorſim recenſet ſinum Corinthiacum; nam & hic quoque non magis ad Peloponneſum, quàm ad oppoſitum Græciæ latus pertinet. Sinus itaque grandes Peloponneſi ſunt quatuor

tan-

tantùm, Argolicus, Laconicus, Aſinæus ſive Meſſeniacus, & Cypariſſius, contenti à quinque illis, quæ hic memorantur, promuntoriis, multoſque alios minores ſinus comprehendentes. Rectè itaque ſuperiùs Peloponneſum platani folio comparavit: hoc enim licet ubique ſinuoſum & ſerratum, quinque tamen potiſſimùm magnis exit prominentiis, quatuorque ſimiliter ſinus includunt. Vitis folio comparat Euſtathius, quod & ipſum quoque tale eſſe, nemo ignorat.

l. 114. *Et Schœnitas*] Malè apud Plinium *Cænitas*, cùm in melioribus Auctoris iſtius codicibus, manifeſtè *Schœnitas* legatur. Malè quoque nonnulli confundunt hunc portum cum Schœnunte ad Iſthmum. Docet hoc Plinius, & ipſa ſitus differentia.

Ibid. *Et Pagonus*] *Pogonus* rectum eſt, quia Latini terminationem addiderunt. Græcis omnibus Πώγων vocatur. Erat autem Trœzeniorum portus. Hinc proverbium in imberbes & σπανοπώγωνας, quo Trœzenem adire jubebantur, πλεύσειας εἰς Τροιζῆνα. Referunt hoc proverbium Euſtathius *ad Homerum* & Suidas in vocabulo Πώγων. Verùm neſcio cur poſterior hic Epicratis mentionem addiderit: nam quid huic cum Trœzene, cùm adeò eſſet barbatus, ut ipſe tantùm appendix barbæ ſuæ eſſe videretur? Plato Comicus illum ſic alloquebatur,

Ἄναξ ὑπήνης Ἐπίκρατες σακεσφόρε.

Quod enim Ajaci erat clypeus, id Epicrati erat barba; ſola hac armatura utebatur plebeus iſte orator. Porrò ad hujus loci nomen videtur alluſiſſe Æſchylus in *Agamemnone*, tanquam ſi à face Agamemnonia eſſet appellatus: ubi enim deſcribit ignes iſtos nuntios eodem die, quo capta eſſet Troja, Mycenas uſque penetrantes è conſtitutis ad hoc ſpeculis, uti hodieque moris eſt apud multas gentes, addit tandem:

Πέμπωσι δ' ἀνδαίοντες ἀφθόνῳ μένει,
Φλογὸς μέγαν πώγωνα, καὶ Σαρωνικοῦ
Πορθμοῦ κάτοπτον πρῶν' ὑπερβάλλει πρόσω
Φλέγουσαν.

Πρῶνα cùm dicit, non intellige incertum aliquem collem, ſed montem vicinum Hermione, qui Πρὼν vocabatur, uti teſtatur Pauſanias. Πορθμὸν vero Σαρωνικὸν vocat, non mare vel magnum ſinum Saronicum, ſed ſinum illum minorem, de quo paulo ſuperiùs diximus. Valde autem vicina ſunt loca, ſinus iſte Saronicus, Pogon, & Pron. Ceterùm Scholiaſtes Homeri antiquus, cujus ſæpe meminit Euſtathius, quemque aliàs in lucem

cem dabo, Pogona & portum & promuntorium ſic deſcribit: Ἰστέον δὲ ὅτι μέσον Τροιζῆνος καὶ Ἠιόνος τόπος ἐστὶ παραθαλάσσιος λεγόμενος παρ᾽ ἐκείνοις πώγων, ψιλὸς παντὸς δένδρου καὶ ἑτέρων. Πώγων δὲ ἐκλήθη ἀπὸ μεταφορᾶς τοῦ πώγωνος, διότι λήγει εἰς ὀξύ. ὅθεν καὶ παροιμία ἐπὶ τῶν ἀγχινείων, εἰς Τροιζῆνα χωρεῖν.

l. 120. *Notum oppidum Lerne*] Ptolemæus mediterraneum facit hoc oppidum, ut exiſtimare aliquis poſſit, & hic erraſſe Melam: maximè cùm & Plinius *Lernam* quàm longiſſimè à mari removeat. Verùm locus ejus monſtroſè corruptus eſt: *Amnes Inachus, Eraſinus, inter quos Argos Hippium cognominatum, ſupra locum Lernen à mari mille millia paſſuum, novemque additis millibus Mycenæ.* Sed profectò ſi quis omnes Peloponneſi ſinus litorumque lacinias circumeat, fruſtra tamen tam immane ſpatium in illa quærat. Optimus noſter liber ita legit, *à mari coco novemque additis millibus Micenæ.* Priſca lectio proculdubio talis fuit; *Amnes Inachus, Eraſinus, inter quos Argos Hippium cognominatum. Supra lacum Lerne*, P. *à mari* CCCC. *novemque additis millibus, Mycenæ.* *Lacus Lernæus* oppidumque *Lerne* quadringentis tantùm à mari aberat paſſibus. Itaque Mela & Pauſanias rectè ad mare oppidum hoc collocant. Convenitque prorſus Strabo, qui à Temenio, ad mare ſito, ad Mycenas computat LXXVI. ſtadia. Valde itaque errant qui *Lernam* in media ferè collocant Peloponneſo, uti fit in illis *veteris Græciæ tabulis*, quas Laurembergius conſarcinavit. Sed profectò tales ſunt paſſim tabulæ iſtæ, ut ſi omnia iſta nomina in unum collecta, caſu deinde & temerè in chartam quis excutiat, vix tamen perverſiorem ordinem & ſitum ſint habitura.

l. 121. *In Laconico Gythius*] *Gythium* erat dicendum, ut Græci. Sed Latini ſæpe mutant iſtas terminationes. Sic ſtatim pòſt *Pamiſum* pro *Pamiſus.*

l. 128. *Cyllene, Callipolis, Patræ*] *Callipoleos* in hoc tractu nemo, quod ſciam, meminit. Sed neque optimus meus codex oppidum hoc agnoſcit, ſcribitur quippe in eo *Neapolis.* Omnino legendum exiſtimo, *Cyllene, Enneapolis, Patræ.* Quærat aliquis quid hoc ſit oppidi? Dico ego Pomponium ſic appeliare Pylum Eliacam. Tres verò ſunt Pyli, juxta illud commune,

Ἔστι Πύλος πρὸ Πύλοιο Πύλος γέ μεν ἔστι καὶ ἄλλος.

Meſſeniæ erat una, altera Arcadiæ, tertia verò Elidis ad mare ſita inter Penei & Selleentis oſtia. Omnes tres Neſtorem ſibi vindicabant. Neſtori novem parebant urbes juxta Homerum, quas omnes ordine in Bœotia recenſet. Harum verò caput erat ipſa Pylos, atque inde Ἐννεάπολις vocabatur. Huc quoque refer novem ſedilia in litore Pylio exſtructa apud Homerum initio

tio lib. III. *Odyſſ.* Quæ ita interpretatur Euſtathius, οἱ δὲ παλαιοὶ φασὶν ἐννέα Πυλίοις ἕδρας εἶναι διὰ τὸ καὶ πόλεις τοσαύτας ὑπὸ ἐξουσίαν κεῖσθαι τῷ Νέστορι. Inepti verò ſunt qui Neſtorem tribus iſtis Pylis præfuiſſe credunt: hoc enim quî potuit fieri, aut cur controverſia fuiſſet, quam Pylum intellexiſſet Homerus? Itaque verum eſt, urbes Neſtori ſubjectas, fuiſſe illas novem, quas ordine recenſere Homerum monuimus. Porrò ab iſtis tribus Pylis dicta eſt regio Triphylia. Verùm de hac alibi egimus.

l. 132. *Anguſtè & velut falce lacus ore frequenti incidens*] Et hæc quoque à bonis nimium Viris excogitata eſt lectio, cùm meliores libri longè aliter habeant, ſic nempe, *anguſtè, & velut freto, latus ore ſequenti incidens.* Priſca ſcriptura fuit, *Rhion deinde, maris id nomen eſt, anguſtè & velut freto, litus ora ſequentis incidens,* &c. Sic ſuprà locutus eſt, cùm dicit, *anguſto Helleſponti freto litus obvium findi.* Sic infrà de Gadibus, *anguſto ſpatio & veluti flumine abſciſſa à continenti.* Porrò quod *Rhion* maris ſive freti nomen eſſe inquiat, id ex uſu vulgari fecit, cùm & Livius lib. VII. & iterum lib. VIII. decadis tertiæ, fauces ſinus Corinthiaci ab accolis *Rhion* vocari ſcribat. Antiquiores tamen Græci unanimiter ſita utrinque promuntoria ita appellant.

l. 134. *In eo ad Septemtrionem ſpectare litora incipiunt*] Legendum *Septentriones*, uti habent veteres libri. Cùm *Septentriones* dicit, intellige Auſtrum & Boream. Sic quoque infrà de India dicit, in ea neutrum Septentrionem apparere. In ſinu verò Corinthiaco cùm duo ſint latera oppoſita, alterum Boream, alterum Auſtros adſpiciens, manifeſtum eſt veram eſſe, quam reddimus, ſcripturam.

l. 136. *Olyros & Sicyon*] Quidam *Olyros* & *Holyros*, ſed verior vulgata lectio. Græcis enim Ὄλουρος. Attamen etiam Græcos priores vocabulum hoc adſpiraſſe exiſtimo: erat enim *Oluros* portus Pellenæorum; propter commoditatem verò adpulſus, non dubito quin locum illum vocarint ὅλουρον, voce idem ferè ſignificante quod πάνορμος.

l. 137. *Creuſis, Anticyra, Oeanthia*] *Creuſa*, & *Creuſis* utrumque rectum eſt. Græci ſimiliter Κρέουσαν & Κρεῦσιν, & Κρεῦσαν vocabant, & apud Homerum ſcribebant Κρεῦσάν τε ζαθέην, ubi vulgò eſt Νίσαν. Erat autem Theſpienſium portus. Ut autem *Creuſa* & *Creuſis*, ſic etiam *Oeanthia* & *Oeanthis.* Verùm non rectè *Oeanthiam* ante *Cirrham* nominat Mela: ulterior eſt enim *Oeanthia*, & in Locris ſita, cùm *Cirrha* ſit Phocenſium. Neque id tantùm apud Ptolemæum, & alios, ſed etiam apud antiquiſſimos Græcos. Hecatæus apud Stephanum in voce Χάλαιον: Μετὰ δὲ Λοκροὶ, ἐν δὲ Χάλαιον πόλις, ἐν δὲ Οἰάνθη πόλις: ſic lege. Apud Scylacem verò & Ptolemæum

Εὐαν-

Εὐανθία hoc oppidum dicitur, pro **Οἰανθία.** Sed & **Κύῤῥα** & illic & alibi non rectè ſcribitur, cùm verum nomen ſit Κίῤῥα. Quia autem Cirrha & Anticyra vicinæ urbes in ſinu Cirrhæo, & Anticyram interpretarentur quaſi Cirrhæ oppoſitam, inde factum eſſe puto, ut vocales permutarentur. Licet autem hoc ita eſſe videatur, non debet tamen etymologiæ ratio officere ſcribendi receptæ conſuetudini. Mirum porro videri poſſit, Plinium lib. xxv. cap. 5. Anticyram inſulam facere, cùm tamen omnes alii in continente Phocidis urbem illam collocent. Nec verò mendum hìc aliquod latere teſtis eſt Gellius, qui locum iſtum deſcripſit. Verùm ita ſeſe res habet. Duo ſunt Anticyræ; hæc de qua ſermo eſt, & præterea altera Malienſium. Prior nota eſt omnibus, Maliacæ meminit Stephani Compendiator ex Apollodoro. De Phocica cùm alii, tum quoque Anonymus qui ſub Scylacis nomine prodiit. Inſula verò Anticyra ſita fuit in ſinu Maliaco prope Pyram inſulam, juxta quam hodie quoque aliæ duæ extant inſulæ, quarum altera antiquitus proculdubio erat Anticyra.

l. 138. *Calydon & Euenos*] Oppidum hoc fluviuſque extra Rhion ſitum eſt. Sic itaque legendus & diſtinguendus hic locus, *& notiora aliquanto nomina Calydon & Euenos extra Rhion. In Acarnania maximè clara ſunt*, &c.

l. 142. *Et quæ minus mille paſſibus pateant*] Plinius hoc ſpatium tribuit non oſtio ſinus Ambracii, ſed faucibus ſinus Corinthiaci. Itaque Pintianus omnia hæc verba aliò tranſpoſuit; cùm & ex Strabone & Polybio manifeſtum ſit, fauces ſinus Ambracii plus quatuor, minus verò quinque ſtadiis patere. Sed Mela antiquiores ferè ſequutus eſt Auctores. Fieri verò potuit, ut cornua iſtius oſtii, utrinque penè concurrentia, curà regum Epiroticorum excreverint, fretumque anguſtarint. Quòd ſi quis exiſtimet potiùs erraſſe hìc Melam, & hoc quoque per me licet. Longè certè ignoſcibilior eſt hic error, quàm is quem committit Strabo, cùm dicit ambitum ſinus Ambracii eſſe trecentorum ſtadiorum: Polybius enim certiſſimus teſtis prodit tantam eſſe longitudinem ejus, latitudinem verò ſtadiorum centum. Polybium ſecutus eſſe videtur Plinius, cujus verba ope libri veteris ita ſunt reſtituenda: *Ambracius ſinus* DCC. *paſſuum faucibus, longitudinis* XXXVII. *millia paſſuum, latitudinis* XII. *millia.* Niſi itaque nos fallat lectio vulgata, quod tamen vix puto, valde exiguum fecit hunc ſinum Strabo, quod optimè colligere poſſunt, qui non ſunt planè ἀγεωμέτρητοι.

l. 144. *Argi Amphilochii*] Omnes alii *Argos Amphilochicum* nominant. Stephanus tamen *Amphilochos* etiam urbem vocat. Verba ejus, quæ in vulgatis exemplaribus deſunt, hæc ſunt: Ἀμφίλοχοι πόλις Ἀκαρνανίας, οἱ καὶ Ἀμφιλοχικὸν Ἄργος κληθέντες ὑπὸ Ἀμφιλόχου τοῦ Ἀμφιαρέω, καὶ Ἀμφιλοχία ἡ χώρα,

ῳ, οἱ πολῖται Ἀμφίλοχοι καὶ Ἀμφιλοχικοὶ, ἐκ τοῦ Ἀμφιλοχικοῦ Ἄργους. Attamen cùm neminem inveniam, qui urbis hujus nomen πληθυντικῶς extulerit, ac præterea in omnibus melioribus libris ſcriptum ſit, *Argi Amphilochis*, non dubito quin priſca lectio fuerit, *Archia Amphilochis*.

l. 145. *Æacidarum regia, Pyrrhique*] Rectè quidem ad hunc locùm Pintianus, Pyrrhi hic fruſtra mentionem fieri, cùm ipſe Æacida fuerit; non tamen placet illa, quam adhibet, medicina. Vera eſt prior lectio, quam meliores confirmant codices, *Æacidarum regna, Pyrrhique*. Hoc non ad Ambraciam ſolam, ſed ad præcedentes quoque referendum eſt urbes. Ambracia nempe nobilitata eſt quod Pyrrhi fuerit regia. Argos verò Amphilochicum, Actium, aliæque Epiri urbes, ceterorum Æacidarum fuerunt regiæ.

l. 152. *Taulantii, Enchelia, Phaaces*] Hæc eſt meliorum librorum lectio, è quibus etiam alia quædam minuta emendavimus, quæ non eſt operæ pretium ſigillatim monere. *Phaaces* verò ex hoc loco adparet, non tantùm Corcyram tenuiſſe, ſed etiam in terra continente olim rerum fuiſſe potitos. Corcyræos ſanè aliquando Dyrrachenam regionem tenuiſſe, teſtis locupletiſſimus eſt Thucydides.

l. 155. *Dyrrachium Epidamnus ante erat*] Romani ominis cauſa *Dyrrachium* vocaverunt, ob illam quam hic Mela reddit rationem, ſed verò Appianus ſcribit Græcos vitaviſſe infauſtum Δυῤῥαχίου vel Δυσραχίυ nomen, & maluiſſe *Epidamnum* vocare. Scaliger in *Euſebianis* neutrum verum eſſe putat, ſed *Epidamnum* oppidum, *Dyrrachium* verò ejus navale fuiſſe exiſtimat. Verùm fallitur, nemo enim unquam *Dyrrachium* portum vel navale Epidamniorum appellavit, omnes verò vetuſtiores Græci teſtantur, peninſulam, in qua ſita erat urbs, *Dyrrachium*; ipſam verò urbem Epidamnum dictam fuiſſe. Eratoſthenes, Ἐχόμθυοι δ᾽ οἰκοῦσι Ταυλάντιοι, πόλις ἣ Ἑλληνὶς Ἐπίδαμνος, ἐπὶ χεῤῥονήσου τῆς καλουμένης Δυῤῥαχίου. Alexander in *Europa*, Δυσραχίυ τ᾽ Ἐπίδαμνος ἐπ᾽ ἀγχιάλου χθονὸς ἀκτῆς. Manifeſtè hîc *Dyrrachium* pro peninſula, ſive pro regione Dyrrachena accipitur, quam & Euphorion Δυῤῥαχίνν vocat verſu iſtoc,

Ἄστεα Δυῤῥαχίης τε καὶ ἔθνεα Ταυλαντίνων.

Philonem & alios etiam Auctores adfert Stephanus, unde hoc ipſum verum eſſe probatur, quamvis Epitomator ejus Hermolaus omnia hæc omiſerit, vixque viceſimam operis partem deſcripſerit. Sed profectò teſtimoniis opus non erat, cùm etiam ex iis Auctoribus, qui paſſim exſtant, & omnium teruntur manibus, Strabone dico & Pauſania, idem iſtud ſatis liquidè colligi poſſit. Quapropter ſi quis his non adquieſcat, illos adeat.

l. 160.

l. 160. *In quantum res tranſeunt*] Non probo eorum judicium qui hæc verba abjiciunt: ut enim oſtendat in quantum mutata ſit ſors iſtius civitatis, dicit illam olim conditam & habitatam fuiſſe à viliſſimis barbaris, Colchorum nempe exſulibus, at vero nunc, inquit, eſſe eam populi Romani Coloniam, & inhabitari à civibus Romanis. Quanto verò in honore habitæ ſint omnes Romanorum Coloniæ, exiſtimataſque fuiſſe tanquam parvas effigies & ſimulachra amplitudinis & majeſtatis Romanæ, opus non eſſe exiſtimo pluribus monere.

l. 162. *Et Danubius, qui jam dictus eſt, Iſter*] Quà Euxino vicinus eſt, fit *Iſter*, ut ſuperiùs monuit; quà verò vicinus eſt fontibus ſuis, *Danubius* vocatur. Itaque ſic intelligenda eſſe videntur hæc verba, eundem illum *Danubium*, quem ſupra *Iſtrum* vocari dixit, effluere in Adriaticum pelagus, & illic vocari *Danubium*. Quia tamen nemo hîc Danubium nominat, verior, ut puto, eſt lectio noſtra, *ex Danubio, quia jam dictus eſt, Iſter*. Græcorum antiquiſſimos exiſtimaſſe Iſtrum etiam in hoc pelagus exire, notiſſimum eſt. Certè de hujus fluminis fontibus non minùs fabulati ſunt Veteres quàm de fontibus Nili. Quæ de iis prodit Herodotus & Ariſtoteles in *Meteorologicis*, & illa quoque ſatis ſunt nota. Verùm iſtud operæ pretium eſt monere, ineptè quoſdam Adduam & Dubin flumina *Danubium* vocare, tanquam ſi eadem eſſent, aut ex iiſdem profluerent fontibus. Julianus Apoſtata Δάνουβιν vocat, non Δοῦβιν, fluvium illum qui Ararim influit. Adduam verò vel Aduam, utrumque enim dicitur, qui Pado miſcetur, dici *Danubium* teſtatur Feſtus Pompejus; *Addubanum, Danubium*. Per *Adubanum* enim hoc intelligendum eſſe flumen docent Gloſſæ veteres *Adubanus*, 'Αδούας. Verùm hæc penitius inſpicienda. Sic itaque exiſtimo; vocem *Adubani*, uti habent Gloſſæ, promanaſſe ex vetuſta quidem, attamen corrupta Feſti lectione. Notum eſt quàm multa ex hoc Auctore hauſerint omnes ferè Gloſſographi. Pro eo verò quod eſt in melioribus Feſti codicibus, *Addubanum, dubium*, reponendum eſſe arbitror, non uti Scaliger exiſtimabat *Ad dubienum*, ſed verò, *Adduam, Dubim*. Confudit iſta duo flumina Feſtus, vel nominis aliqua ſimilitudine, vel quòd ex iiſdem fontibus provenire legiſſet, uti exiſtimarunt Veterum nonnulli. Sed nihil efficimus, niſi ex ipſo Cæſare verum hoc eſſe oſtendamus. Is igitur lib. 1. *de bello Gallico*, de Veſontione urbe dicit, *Flumen Alduasbis, ut circino circumductum, penè totum oppidum cingit*. Meliores libri legunt, *Alduasdubis*, vel *Abduasdubis*, corruptè pro *Adduas, Dubis*. Sed profectò ſcripſerat Cæſar, *Flumen Dubis*. Alterum verò quis jam non videat ex hoc Feſti loco pro interpretamento fuiſſe adſcriptum?

l. 163. *Sed Æas ſecundum Apollonium*] 'Αἴας & 'Αᾶος utrumque

que rectum eſt, ut apparet ex Strabone aliiſque. Solus Ovidius in fabula Jûs flumen hoc Peneum ingredi dicit, & convenire cum reliquis Theſſaliæ fluviis ad Tempe. Sed profectò non unum in illa Penei deſcriptione errorem committit: nam quid Æanti, quid Amphryſo, quid Sperchio, cum Peneo aut Theſſalicis Tempis? Quia hæc flumina ex Pindo oriri legerat, ideo quoque exiſtimavit ea confluere, & in Peneum exonerari. Confundit præterea Inachum Argiæ Peloponneſiacæ cum Inacho Epiri, qui iiſdem atque Æas oritur montibus. Illud præterea quàm ineptum,

—— vocant Tempe, per quæ Peneus ab imo
Effuſus Pindo ſpumoſis volvitur undis.

Nam ſi è plano oritur, quomodo poteſt ſpumoſas volvere undas? Verùm hoc proculdubio eſt Librariorum flagitium, vel ſaltem ita interpretandum, uti infrà docebimus. Ut autem ad Æantem redeam, Apolloniatarum id erat flumen, vicinumque admodum erat ipſorum mœnibus, non verò Epidamniorum. Ita enim ſcribenda Valerii Maximi verba cap. *de Ominibus*, uti habent veteres nonnulli libri, *Atque illi flumen vicinum mœnibus nomine Æantem in adjutorium ſeſe mittere dixiſſent.* Apolloniatæ ab Epidamniis opem poſtulabant. Reſponderunt illi, habetis Ajacem, ab eo petite auxilium. Quis non videat luſiſſe eos in nomine fluvii? Et tamen miror ineptias Interpretum ad hunc locum.

In Cap. IV.

DE ITALIA.

1. 4. *Se media perpetuo jugo Apennini attollens montis*] Ita reſcripſimus auctoribus libris. Omnia hæc imitatus eſt Solinus vel potiùs deſcripſit, miſcens ſuo more Plinii verba cum Pomponianis. Conferant eorum loca, quibus voluptas eſt parallela ſcribere. Nobis non licet eſſe tam bonis ut in tam ſterili labore, & unde nihil aliud concludi poſſit, niſi alterum deſcripſiſſe alterum, multum temporis collocemus. Porrò mirabilis eſt Alpium & Apennini ſitus, adeò ut neſciam an uſquam rerum natura tam artificiosè montes collocarit. Hinc Plinius in fine Operis inter Italiæ laudes, ponit etiam *montium articulos.* Dicit Salmaſius *ad Solinum* noſſe ſe montium, pedes, ſuras & ſcapulas, articulos verò non ſe noſſe: itaque legendum eſſe, *montium obſtaculis.* Verùm egregiè fallitur. Articuli montium ſunt nexus & juncturæ quibus ſibi invicem adhærent. Ordo verò montium ab Alpibus uſque ad extrema Apennini promuntoria, non eſt minus mirandus in Italia, quàm articulorum in

corpore humano collocatio. Quod autem negat quemquam ſic locutum eſſe, & in hoc quoque fallitur. Plutarchus de Atho monte, libello *de fortuna Alexandri*, Ἔχων ἑαυτῷ σύμμετρα πλάτη, καὶ ὕψη, καὶ μέλη, καὶ ἄρθρα, καὶ διαστήμασι μορφοειδῆ. Alterum quoque Plinii locum de iiſdem montibus ibidem corrigere conatur, ſed infeliciter valde. Locus Plinii extat lib. III. cap. 5. *Jam verò tota ea vitalis ac perennis ſalubritas, talis cæli temperies, tam fertiles campi, tam aprici colles, tam innoxii ſaltus, tam opaca nemora, tam munifica ſilvarum genera, tot montium adflatus, tanta frugum & vitium & olearum fertilitas*, &c. Multus eſt ad hunc locum Vir doctus, ut oſtendat contra omnium exemplarium fidem legendum eſſe, *tot marium adflatus*, quia montium, inquit, nullus eſt adflatus, ſed marium & ventorum. Sed profectò & hæc quoque aliter ſeſe habent. Marium adflatus neque ſalubris ſemper, neque jucundus admodum, niſi mitigandis magnis æſtibus. Verùm quis eſt, qui neſciat auram illam odoratam, quæ per omni frugum florumque genere conſita montium latera deſcendens, totum inficit & perungit aëra, quamque ipſi quoque navigantes ad multa millia occurrentem ſibi in mari perſentiunt, adeò ut aliquando naribus priùs, quàm oculis vicinam Italiam hauriant? In re tam clara ſupervacuum fuerit alios adducere teſtes; ne quis tamen putet ſolum Plinium ita eſſe locutum, audiat etiam juniorem Plinium lib. V. epiſt. VI. *Triclinium ſaluberrimum, adflatum ex Apenninis vallibus recipit.*

l. 6. *Superum mare & inferum*] Ex iis quæ ſuperiùs diximus ſatis manifeſtum quare hæc maria ita appellantur; nempe quia partes mundi boreales ſuperiores & altiores eſſe exiſtimarent, quam auſtrales. Plura itaque hìc non addam, niſi hoc unum, locum Plinii libro III. cap. poſtremo, ubi *ſinum Ionium* interpretatur *inferum mare*, non debere quemquam in errorem abducere: abſunt enim illa verba à veteribus libris, & utique ab incepto homine ſunt aſſuta, cùm ipſe Plinius alibi contrarium adferat. Sic itaque lege, *In eo duo maria* (*quo diſtinximus ſine*) *Ionium in prima parte, interius Adriaticum, quod Superum vocant.*

l. 8. *In duo cornua ſcinditur*] Alii libri *finditur*, verùm optimus *funditur*, uti repoſuimus. Sic quoque alibi loquitur. De eadem re agens Salluſtius in fragmento apud Servium ad III. *Æneid.* ſimiliter locutus eſt, *Omnis italia coacta in anguſtias funditur in duo promuntoria, Brutium & Salentinum.* Sic legendum, non *inter duo promuntoria*, ut vulgò. Idem hìc dicit Mela, qui paſſim Salluſtium imitatur.

l. 11. *Aliæ aliæque gentes habitant*] Lectionem, quam dedimus, confirmant vetera exemplaria, in quibus deeſt τὸ *habitant.*

l. 23. *Proxima eſt à Tergeſte Concordia*] Geminum hîc videtur committere errorem, tum quod *Concordiam* oræ maritimæ faciat oppidum, tum quoque quod illam collocet inter Aquilejam & Tergeſte. Exigua tamen à mari diſtantia facit ut prius illud excuſari quodammodo poſſit: in altero vero inſigniter erravit, niſi dicamus ita eſſe accipienda Pomponii verba; inter Tergeſte & Concordiam ſitum eſſe Timavum & Natiſonem fluvios. Natiſonem vero attingere Aquilejam. Ultra vero Concordiam ſitum eſſe Altinum. Aut ita intelligenda hæc verba, aut graviſſimè erravit.

l. 25. *Natiſo non longè à mari ditem attingit Aquileiam*] *Aquilegiam* habent libri veteres, quemadmodum etiam paſſim apud Auctores alios ſcribi notiſſimum eſt. Exiſtimant plerique verum nomen eſſe *Aquilejæ*, dictamque eſſe ab *aquila* quæ dextra, cùm urbs conderetur, advolavit, ut ait Julianus Imperator *Oratione de geſtis Conſtantii*. Hinc aliqui *Aquiliam* vocarunt. Ego aliter puto, nempe *Aquilegiam* antiquum fuiſſe nomen, ſicque appellatam fuiſſe à fontium & rivorum copia: nam & fluvialibus aquis & putealibus urbs hæc abundabat, ut docet Strabo. Itaque *Aquilegia* ab *aquilegio*. Gloſſæ, *aquilegium κρουνός*. Ab eadem origine aquileges. Gloſſæ Philoxeni, *Aquilices, οἱ τὰ πάρυγρα ἐργαζόμενοι, οἷον ὀχετάγοι, πολεμῖται, ὑδροσκόποι.* Sic legendus ille locus, quem infeliciter tentavit Scaliger *ad Feſtum*. Differunt tamen *aquilices* & *aquileges*, uti quoque *aquilicium* & *aquilegium*, cùm iſti ab aqua lacienda, illi vero a legenda aqua nomen habeant. Itaque *aquileges* & *aquilegium* de libratoribus & libramento aquarum propriè accipi debent: *aquilicium* verò & *aquilicii* tantùm in ſacris uſus. Sed quia *aquilicii* mentionem fecimus, operæ pretium eſt inſignem locum in *Epiſtolis* Cælii ad Ciceronem, qui multos hactenus exercuit, reſtituere. Exſtat ille lib. VIII. epiſt. V. *Si quid novi de Rep. quod tibi ſcriberem haberem, uſus eſſem mea conſuetudine, ut diligenter & quid actum eſſet, & quid ex eo futurum ſperarem, perſcriberem. Sanè tanquam aqua in Cilicia omnia adhæſerunt.* Legebat Vir eruditus, *tanquam aqualicio omnia adhæſerunt*, facilèque noſtrum obtinuit aſſenſum loco non benè examinato. Verùm poſtea animadverti planè hoc eſſe alienum à mente Cælii, longiſſiméque recedere a veteribus libris. Quamvis enim Salmaſius in *Solinianis* ſic produxerit locum, certus tamen ſum in nullo veteri libro illum ſic concipi. Ipſe inde faciebat, *tanquam aqua in collicia*, vel, *tanquam in quodam incili*. Sed ſanè contrarium volebat dicere Cælius, omnia nempe malè hærere; aqua verò feliciter hæret in colliciis & incilibus, aliter enim ſi eſſet, ſtultum foret incilia aut collicias fodere. Adeò tamen ſibi placuit hac ſua conjectura, ut paſſim, tamquam pulchrum aliquod emblema, ſcriptis ſuis inſeruerit iſtud loquendi ge-

nus, *hæret aqua tanquam in incili*, pro *hæret aqua*. Optimi libri, quibus olim uſus fuit Manutius, ſic hunc locum legunt; *ſanè tanquam in quodam victilicia omnia adhæſerunt*. Alii *mtilitia*. Omnino ſcribendum, *Sanè tanquam in quodam titivilitio omnia adhæſerunt*. Conqueritur in illa epiſtola Cælius, *quòd plus biennium in his tricis moretur*. Idem hic repetit, omniaque ipſorum conſilia ait hærere in quodam titivilitio, in meris tricis, & re nihili. *Adhærere in re aliqua*, probum eſt & Latinum. Ipſe ſic loquitur Cicero.

l. 27. *Superiora latè occupat litora Padus*] Veteres libri, *ſuperita* non *ſuperiora*. Scribe *ſuperna*. Padus in ſuperna Italiæ parte exoneratur. Notum vero partem ſupernam dici mari Adriatico & Ionio vicinam, infernam vero Tyrrheno. Hinc ſupernates & infernates.

l. 28. *Ab imis radicibus Veſuli montis exortus*] Sic quoque Strabo, licet ille confuderit Veſulum & Cenisium montes, cùm dicit Druentiam & Padum ex eodem oriri monte. De fonte verò Padi hæc ejus ſunt verba: Ἐκ δὲ τῆς ἑτέρας πολὺ ταπεινότερος τῶν χωρίων τούτων ἀναδίδωσιν αὐτὸς ὁ Πάδος, πολύς τε καὶ ὀξύς. Dixit paulò antè Strabo in ſummitate montis Veſuli, ἐν τισι κοίλοις χωρίοις eſſe lacum magnum. Eſſe quoque ibi duos fontes ſibi invicem vicinos, alterum Druentiæ, alterum Padi. Padi fontem dicit longè eſſe inferiorem iſtis κοίλοις χωρίοις. Nempe non cernitur profluens ex iſto lacu, qui enim lacum viderunt adfirmant illum non excedere oras ſuas, ſed per latentes meatus longè inferior erumpit. Hinc fit, ut quamvis fontes ejus conſpicuè non ſint ſublimes, quia tamen altè cadunt aquæ iſtæ ideo violenter feruntur. Quod ipſum quoque Peneo flumini evenire veriſimile eſt: namque & is cùm ex imo Pindo oriatur, tamen ſpumoſis volvitur undis, ut Ovidius canit. Atque hoc quidem pacto interpretanda ſunt Strabonis verba, quæ malè corrigit Caſaubonus, ſed longè pejus Salmaſius, cùm vulgata lectio optima ſit & veriſſima. Veniamus nunc ad Plinii locum de eodem Pado, quem multi fruſtra tentarunt. Extat is lib. III. cap. 16. Ita verò concipitur in vetuſtioribus codicibus: *Augetur ad canis ortus liquatis nivibus, agris quam navigiis torrentior, nihil tamen ex rapto ſibi vindicans, atque ubi linquit, ubertate largiter*. Salmaſius meras hic nugas reponit, nam quid ſibi volunt iſta, *agris quamvis torrentior nihil tamen ex rapto abjudicans?* Quid præterea, *ubertate largior?* Si vis ipſum Plinium loquentem audire, ſic reſcribe: *Augetur ad canis ortus liquatis nivibus, ac his quàm nativis torrentior, nihil tamen ex rapto ſibi vindicans, atque ubi linquit, ubertatis largitor. Liquata nives*, ſunt aquæ, itaque non opus eſt vocabulum iſtud repetere. *Linquit* verò hic accipitur pro defluit, decreſcit, λείπει, uti ſæpe. Qui genium & brevitatem Plinianam norit, hanc noſtram ſcripturam veram eſſe fatebitur.

l. 41.

l. 41. *Et illa in anguſto illorum*] In melioribus libris ita hic locus ſcribitur, *Et in illa in anguſto duorum promuntoriorum.* Legendum, *Exin illa, in anguſto duorum promuntoriorum ex diverſo coeuntium inflexu, cubiti imagine ſedens, & ideo à Græcis dicta Ancon.* Senæ vel Senogalliæ, quam & hic, & infra temerè obtruſerunt, nullus apud Pomponium locus. Inflexum vocat ſinum in quo ſedet Ancona. Sic quoque infra loquitur. Aliter hunc locum corrigit Cluverius, inſignis Geographus, verùm & in hoc, & in aliis Veterum locis eruendis & interpretandis minùs felix.

l. 45. *Hanc enim prægreſſos*] Melius libri quidam, *Hæc prægreſſos.* Pro *Cluerna*, uti erat in manuſcriptis, repoſui *Cluanam*, quod etiam Cluverius vidit. Paulò poſt reſcripſi, *Truentinum, id & fluvio qui præterit nomen eſt.*

l. 49. *Ab eo Senegallia maritima, ad Aterni fluminis oſtia*] Monſtroſè hæc ſunt deformata. Alii repoſuerunt, *Ab eo Samnites maritima tenent.* Ut breviter dicam, omnes ſtrenuè nugantur, & præterquam quod falſa & ordini Geographico contraria adferant, abeunt quoque quàm longiſſimè a veteribus libris, in quibus conſtanter ita ſcribitur, *Ab eo Frentia villa maritima habent Aterni fluminis oſtia.* Scripſerat Mela, *Ab eo Frentani, Apuli, ac Marucini. Habent Aterni fluminis oſtia.* Tres iſtos populos, ſibi invicem in ora maritima vicinos, ſimul nominat, ac ultimò quidem Marrucinos, quoniam in illis ſunt oſtia Aterni fluminis quæ ſubjungit. Frentanorum verò eſt Buca & Hiſtonium. Daunii, & quæ ſequuntur, ſunt in Apulia.

l. 56. *Sipuntum, vel, ut Graii dixere, Sipûs*] Hæc vera lectio. *Sipilus* habent veteres libri & *Siphus*. Paulò poſt iidem libri *Gnatia* pro *Ignatia*, uti quoque Horatius. Sed & Plinius: nam quo loco apud ipſum legitur, *Rudia Egnatia*, omninò ſcribendum eſt, *Rudiæ, Gnatia.* Sic quoque meliores libri Ptolemæi. Deinde verò, *Et jam in Calabria Brunduſium.* Ita ſolet loqui hic Auctor.

l. 60. *Valetium, Lupiæ*] Variis modis hoc oppidum concipitur, nam & Βαρήτιον Stephano, ex Theopompo, Ἀλητία Straboni, Ἀλήτιον Ptolemæo: Latinis verò *Valetium* & *Valentium* & *Aletium* paſſim nominatur. Non rectè Cluverius *Valetium* & *Aletium* tanquam duo diverſa oppida in Calabria deſcribit, cùm unum omnino idemque fuerit. Varia ut hoc probet affert Auctorum loca, ſed omnia fruſtra: nam quo loco apud Plinium legitur *Aletia* vulgò, illic meliores codices habent *Sarmadium.* Sic itaque legendus erat locus ille Plinianus, *Oppida per continentem à Tarento Uria (quia cognominis Apulæ) Meſſapia, Sarmadium.* A *Sarmadio* ſeu *Armadio*, apud Frontinum *Armadillus* ſeu *Sarmadillus* ager, de quo aliàs. Circa finem vero ejuſdem capitis, ubi *Valentinos* & *Alentinos* nominat, ſic legit optimus noſter

ſter codex, *Salentinorum*, *Salentini*, *Baſterbini*, *Neretini*, *Valentini*, *Veretini*. *Salentini* iſti poſteriores dicuntur ab oppido *Salentia*, de quo mox. Alio quoque videtur perſuaſus fuiſſe argumento, ut hoc crederet Cluverius, nempe quia *Valentia* bis occurrit in *Tabula itineraria*. Verùm & hic quoque malè Valentia pro Salentia ſcribitur. Liquet hoc ex Geographo Ravennate anonymo, qui in plurimis convenit cum *Tabula itineraria*, in quo ita procedit ordo: *Brunduſium*, *Baletium*, *Lubia*, *Hydruntum*, *Minervium*, *Veretum*, *Salentium*, *Neretum*, *Manduris*, *Tarentum*. Hinc itaque apparet nullam in Calabria Alentiam fuiſſe, quæ diverſa fuerit à Valentia, ſive ab illo oppido, quod hodie *Lezza* vel *Lecce* dicitur, quinque circiter paſſuum millibus à mari remoto, unde Strabo μικρὸν ὑπὲρ τῆς θαλάσσης illud collocat.

l. 60. *Salentini campi & Salentina litora*] *Salentinos campos* videtur ex Marone hauſiſſe,

Et Salentinos obſedit milite campos.

Sed vero uti *Calabrorum*, ita quoque *Salentinorum* nomen latè aliquando accipitur. Itaque vel ineptè hic imitatus eſt Virgilium, cujus *campi Salentini* longè hinc abſunt; vel ſi rectè locutus ſit, dicendum de agro Salentino ita propriè dicto, in quo *Salentium* vel *Salentia* oppidum fuit, capienda eſſe hæc Pomponii verba. Aliis hoc oppidum dicitur *Soletum*, vel *Solentum*, ſed uſu proculdubio depravatum à *Salentum*. Stephano Grammatico eſt Σαλεντία, forma prorſus Romana. Græcis videtur fuiſſe Σαλόεις. Ut autem Ὑδρόεις Hydrentum, ſic a Σαλόεις Salentum. Rectè itaque Grammatici veteres à *ſalo* dictos eſſe autumant *Salentinos*, quia tot undiquè maribus adflatur tota ipſorum peninſula.

l. 61. *Et urbs Graja Callipolis*] Ridiculè apud Plinium Callipolis dicitur Senonum eſſe colonia. Cluverius pro *Senonum* reponi debere contendit *Salentinorum Callipolis*. Sed minimè opus hoc loco repetere vocem iſtam. Libri manu exarati legunt *Senum Callipolis*. Optimus verò noſter habet *Saenum*. Proculdubio hoc verum eſt, itaque ſic totum lego locum: *Oppida per continentem a Tarento Uria (quia cognominis Apulæ) Meſſapia, Sarmadium. In ora verò Saenum, Callipolis, quæ nunc eſt Anxa*, LXII. *millia paſſuum à Tarento*. In *Tabula itineraria* malè locus iſte vocatur *Seanuum* pro *Saennum*. Geographo Ravennati eſt *Sannum*.

l. 66. *Non uno margine circuit*] Libri aliqui habent, *niſi uno margine circuit*. Forte, *ſinuoſo margine circuit*. Sed vulgata, quam etiam optima repræſentant exemplaria, magis placet. Suprà vero ex iiſdem libris reſcripſimus *admittit*, non *admiſit*, mox dein *Salentinum*, non *Salen*.

l. 73. *Corinthus, Scylaceum*] Repoſuimus è libris *Carcinus*, uti quo-

quoque habent vetera Plinii exemplaria, & nummi veteres. In recentioribus vero codicibus *Corinthus* vel *Corinus*, quod manifeſtè corruptum ex *Cocinto* vel *Cocino*, quo modo hoc ipſum oppidum ac promuntorium ab aliis appellatur. Utrunque enim variis modis ſcriptum reperitur, nam & Κάρκινον & Κάκινον & *Cocinthum* & *Cocinum* vocant. Corruptum eſt hujus promuntorii nomen apud Ovidium lib. xv. ubi deſcribit iter Legatorum Æſculapium è Græcia Romam advehentium; quem locum integrum adſcribam, quoniam pluribus mendis fœdatus eſt:

Italiam tenuit præterque Lacinia templa
Nobilitata dea, Scylleaque litora fertur.
Linquit Japygiam, læviſque Amphryſia remis
Saxa fugit: dextra prærupta Ceraunia parte
Romechiumque legit, Caulonaque, Naryciamque.

Ac primo quidem *Scylla* ac *Scyltea litora* locum hic habere non poſſunt, nondum enim adtigerant fretum. Legendum eſt itaque *Scylaceaque litora.* Ad *Amphryſia ſaxa* Turnebus aliique Viri magni miſerè impingunt. A læva illa quærenda ſunt, non à dextris. In codice noſtro ſcriptum invenio à prima manu *Arangia.* Omni procul dubio legendum eſt *Argennia*, ſic dicta ab *Argenno* Siciliæ promuntorio, quod à læva ſitum erat fretum Siculum intrantibus. Sed & ad *Ceraunia* iſta Ovidiana naufragium fecere iidem. Variant & hîc veteres libri, *celenia*, *cerinia*, *celentia* & alii aliter. Omnino legendum eſt *Cocintia*, ſic dicta à Cocinto promuntorio. Pro *Romechiumque* libri quidam manu exarati legunt *Plemyrium*, quod avide amplexi ſunt Viri quidam eruditi. Sed profecto non ſic ſcripſit Ovidius, cùm Plemmyrium ad lævam ſita ſit, longiſſimèque abſit. *Rumetiumque* legunt alii vetuſti libri, vel *Romethumque.* Veram lectionem eſſe exiſtimo *Lametumque.* Oppidum Lametum ſitum fuit in anguſtiſſimo illo Italiæ iſthmo, quem Scylaceus & Hipponiates ſinus efficiunt, haud procul à fontibus Lameti fluminis. Hodie *Maida* vocatur, corrupto proculdubio nomine ex *Lamatia*, extrita priore ſyllaba, quod & ipſum in adſiti fluminis vocabulo factum eſt, quem *Matum* vel *Amatum* vocant pro Lameto. Quia vero hoc oppidum ſitum eſt in medio ferè iſthmi iſtius, procul à mari, ideo factum eſt ut aliqui ad ſinum Scylaceum illud collocarint. Sic ſanè Hecatæus apud Stephanum; cujus locum ſic lege ex veteribus libris: Λαμητῖνοι πόλις ἀπὸ Λαμήτου ποταμοῦ πρὸς Κρότωνι. Ἑκαταῖος Εὐρώπῃ. Ἐν ᾗ Λάμητος ποταμὸς, ἐν ᾗ Λαμητῖνοι, ὁ πολίτης Λαμητῖνος. Reprehendunt Viri eruditi hunc Stephani locum, ſed ipſi falluntur, cùm hoc oppidum in ipſo litore ſinus Hipponiatis collocant, hodieque *S. Euphemia* appellari credunt. Nullam illic vel *Lampetiam* vel *Lametum* exſtitiſſe mox docebimus.

l. 73. *Myſtræ*] Reſcripſi *Myſtia*, uti veteres libri. Sic quoque Plinius. Stephano eſt Μυστία.

l. 74. *Conſilinum*] Libri ferè omnes *Conſentia*, in uno tantùm *Conſentinum* reperi, in nullo vero *Conſilinum*. Hoc poſtremum tamen verum eſſe apparet ex Plinio. Meminerunt quoque hujus oppidi Auctores *de Coloniis*, & Caſſiodorus *Variarum* lib. VIII. cap. 33. qui aliquanto fuſiùs de hoc loco agit.

l. 76. *Columna Regia*, *Rhegium*] Sic quoque multi alii, qui hanc columnam (quæ ſanè videtur fuiſſe columella milliaris) Regiam vocant, non Reginam. Ab urbe enim Regio utrumque ἐθνικῶν rectè deducitur. Paulò pòſt ex libris veteribus repoſuimus, *hinc in Thuſcum mare eſt flexus*.

l. 78. *Terina*, *Hippo nunc Vibon*] Sic Hermolaus, cùm priùs legeretur *Maticana*, *ionium Vibon*. Sed hæc emendatio longè abeſt à veſtigiis veteris lectionis, ordinique Geographico eſt contraria; inter Temeſam enim & Clampetiam collocanda erat *Terina*. Verum eſt itaque quod repoſuimus, *Medava*, *Hippo nunc Vibon*. Apud Plinium ſimiliter, ubi veteres libri habent *Meddua* vel *Medara*, reſcribendum eſt *Medana*. Nam non tantùm *Medama* & *Medma* vocabatur hoc oppidum, ſed & *Medana* & *Medna*. Malè apud Strabonem Caſaubonus, τὰ Μέδαμα plurium numero corrigit, cùm proba ſit lectio vulgata: Ἐν δὲ τῷ παράπλῳ τούτῳ Μέσαμα πόλις Λοκρῶν τῶν αὐτῶν. Ὁμώνυμος κρήνη μεγάλη, πλησίον ἔχουσα ἐπίνειον καλούμενον Ἐμπόριον. Cùm dicit Λοκρῶν τῶν αὐτῶν, intelligit Locros Ozolas, illos namque paulò antè dixit Hipponium condidiſſe. *Hippo* verò pro *Hippon*, ut ſuprà *Jaſo* pro *Jaſon*. Romani *Hipponem*, *Viponem* vocarunt, mutata adſpiratione in quintam vocalem, ut ſolent.

l. 79. *Clampetia*] Suprà monuimus Lametum vel Lametiam hodie vocari *Maida*. Hæc verò alia eſt, vocaturque hodierno nomine *Mantia*. Latini omnes hanc *Clampetiam* vocant, addita littera tertia initiali ut in multis aliis vocabulis, cùm Græci Λαμπετίαν illam appellarint. Sic Stephanus ex Polybio. Lycophroni verò eſt Λάμπετις Poëticè pro Λαμπετία. Malè vulgo Λαμπέτης. Quod autem Cluverius *Lametum* & *Lampetiam* eandem exiſtimet, in eo valde fallitur: Lameti enim ſitum ſuprà oſtendimus ad Lametum flumen, aliquot millibus à mari, ad pedem Apennini. Malè enim ipſe *S. Euphemiæ* oppidum interpretatur, quod longiùs abeſt à flumine. In Clampetiæ verò ſive Lampetiæ ſitu omnes conveniunt, ut ſit *Mantia*, ſive *Amantia* hodierna. Loca verò Lycophronis unde adſtruere conatur opinionem ſuam, planè contra ipſum faciunt. Si enim Λάμπετις & Λάμπητος idem fuiſſet Lycophroni, non diverſa uſus fuiſſet appellatione. Quòd autem Lampetiam collocet in extimo cornu Hipponii montis, hoc ideo eſt, quoniam ſinus Hipponiates pertingit uſque ad Clampetiam; itaque mons Hipponius accipitur, pro monte ſinus Hipponiatæ. Clampetia

verò

verò ſita eſt in loco arduo, & quaſi in extimo ſinus Hipponiatæ cornu.

l. 82. *Silarus amnis*] Libri manu exarati habent *Silerus*. Et hoc benè, nam utrumque dicitur *Silarus* & *Silerus* & *Siler*. Lucanus lib. II. *Radenſque Salerni culta Siler*. Verùm & ſic apud Virgilium ſcribendum ex antiquiſſimo omnium codice Medicæo,

Eſt lucos Sileri circa ilicibuſque virentem
Plurimus Alburnum volitans, &c.

l. 83. *Petræ, quas Sirenes habitavere*] Malè in quibuſdam veteribus libris *habitant* pro *habitarunt*. Scopuli verò ſive petræ iſtæ, quas inhabitarunt Sirenes, in Sicilia à multis collocantur. Hinc Auſonius in *gripho ternarii numeri*,

Tres in Trinacria Siredones; Omina trina.

Scaliger putat Σειρηδόνας hîc dici tanquam Σειρηνηδόνας. Sed hoc eſt vocabulum nihili, omninoque ſcribendum *Sirenides*. Sic appellatas fuiſſe iſtas Sirenum inſulas teſtantur cùm alii, tum præcipuè Servius, agens de Sirenibus: *His reſponſum erat tamdiu eas victuras, quamdiu cantantes eas nemo eſſet prætervectus. Quibus fatalis fuit Ulyſſes. Aſtutia enim ſua cum præternavigaſſet ſcopulos, in quibus commorabantur, præcipitaverunt ſe in mare; à quibus locus Sirenides appellatur, qui eſt inter Siciliam & Italiam.* De Sirenibus plura alibi diximus.

l. 84. *Opima Lucaniæ loca*] Ineptè hîc legitur *opima*, cùm omnes libri veteres habeant *omnia*, quod verum eſt. Poſtquam enim oram litoralem Lucaniæ abſolvit, addit omnia ea eſſe Lucaniæ loca. Hinc jam Campani litoris oppida ſequuntur.

l. 86. *Veſuvii montis adſpectus*] Et hoc quoque imitatus Plinius, licet inverſo aliquantum ordine, *Herculaneum, Pompeii; haud procul ſpectato monte Veſuvio, alluente verò Sarno amne.* Sic libri veteres, malè vulgò *ſpectante monte Veſuvio*.

l. 94. *Oſtia circa Tiberim in hoc latere ſunt*] Et hæc quoque emendata ſunt à nobis conſentientibus libris veteribus: Romæ enim erat Pomponius cùm hæc ſcriberet. Itaque hoc litus, vocat litus Latii, quod extendit à Sinueſſa uſque Oſtiam. Paulò poſt pro *Anio*, quod nullum locum habere poteſt in litore Tuſco, rectè Cluverius emendavit *Minio*. Notum iſtud flumen ex Virgilio, quem imitatus eſt hic noſter aliquot in locis, præcipuè in Italia. Verùm non rectè is illa, quæ deinceps ſequuntur, ita reformat, *Hetruſca & loca & flumina*, quia nempe loca, quæ enumerat, non Tuſcam ſed Græcam habeant appellationem. Sed *Etruſca loca* & *nomina* tralatitium eſt loquendi genus, pro locis & nominibus in Etruria ſitis. *Minionem* porro quod adtinet, illum *Minium* vocat Geographus Ravennas,

 In

In *Tabulis* à Velſero editis *Mindo* malè ſcribitur, pro *Minio*.

l. 98. *Dein Luna Ligurum, & Liguria*] Proba eſt conjectura Pintiani, & Mariangeli, *& Tigulia*, confirmantque illam veteres libri.

l. 100. *Paulon & Varum flumina*] Plinius *Palum* hoc loco habet, ubi tamen optimus meus codex habet *Palo* manifeſtè pro *Paulo*.

In Cap. V.

DE GALLIA NARBONENSI.

l. 1. *Lemanno lacu & Gebennicis montibus*] Plinius non Lemannum lacum, ſed Juram montem terminum ſtatuit Narbonenſi provinciæ. Verba ejus hoc pacto emendanda ſunt: *Narbonenſis provincia appellatur pars Galliarum quæ interno mari alluitur, Braccata ante dicta, amne Varo ab Italia diſcreta, Alpiumque vel ſaluberrimis Romano Imperio jugis. A reliqua verò Gallia latere ſeptentrionali, montibus Gebenna, & Juribus.* Libri manu exarati habent *juceribus*, non *Jura*. Unde facile fuit alterum illud formare. Idem hoc vocabulum reddendum Solino, cui mons iſte *Jus*, vel plurium numero *Jures* appellatur: *Gallia inter Rhenum & Pyrenæum, item inter Oceanum & montes Gebennam ac Jures porriguntur.* Malè hoc loco *Juram* ſubſtituerunt, cùm libri ſcripti habeant *Juris*. Sanè & apud Cæſarem ſic ſcriptum fuiſſe videtur à prima manu in codice vetuſto Reginæ Suedicæ. Straboni circa finem libri quarti Ἰόρας vocatur, cùm tamen antea Ἰουράσιον nominarit. Ptolemæo eſt Ἰουρασσός. Ego non dubito quin *Jures* verum ſit nomen horum montium, ſed Græci, more ſuo, varias dedere terminationes. Hodie *Joux* appellantur, vocabulo manifeſtè corrupto ex *Jus*.

l. 10. *Septimanorumque Blitera*] Veterem ſcripturam reduximus, quam omnia vetera exemplaria confirmant. *Baterra* enim olim vocabatur oppidum quod nunc *Beziers* vocant, non *Blitera*. Apud Plinium in veteribus libris ſimiliter *Baterra* legitur. Sed & in veteri Inſcriptione (quam apud Gruterum vide) *Baterrenſes* nominantur. Perperam itaque Caſaubonus ex corrupto Strabonis loco, ceteros corrigere conatur, cùm ipſe Strabo ſit corrigendus. Stephano eſt Βαιταῤῥα. Ejus locum, ſic emendabis: Βαιταῤῥοῦς κώμη τρίτης Παλαιστίνης, οἱ κατοικοῦντες Βαιταῤῥηνοί· ἔστι καὶ πόλις Κελτικὴ Βαιταῤῥα, ἧς ὁ πολίτης Βαιταῤῥίτης· τῆς δὲ προτέρας Βαιταῤῥήτιος κλίνεται Βαιταῤῥήτου. Malè hæc vulgo ſeparantur, tanquam ſi & aliqua urbs eſſet in Gallia, quæ [illegible] vocaretur.

l. 16. *Rari portus & omnis plaga Auſtro atque Africo expoſita eſt*] Ven-

Ventis expoſitam eſſe totam hanc plagam notat quoque Strabo, verùm is *μελαμβορεω* tantùm meminit, non Auſtri aut Africi. Utrumque verum, eſtque peculiare quippiam, tam in marinis, quam in terreſtribus ventis, qui iſtic locorum ſpirant. Melamboreas, quem Strabo dicit adeo eſſe violentum, ut eo & homines dejiciantur, & lapides agitentur, prorſus ille eſt, quem Latini Circium vocant. Hunc quoque Æſchylus novit, in Ἡρακλεῖ λυρμῷ, cujus verſus extant apud Galenum VI. *Epidemiorum*, qui ita ſunt legendi:

Εὐθεῖαν ἕρπε τήνδε καὶ πρώτιστα μὲν
Βορεάδας ἥξεις πρὸς πνοάς, ἵν' εὐλαβοῦ
Βρόμον καταιγίζοντα, μή σ' ἀναρπάσῃ
Δυσχειμέρῳ πέμφιγι τρέψας αἴφνω.

Iſti verò verſus conjungendi ſunt cum iis, quos ex eadem tragœdia citat Strabo agens de campis lapideis. Idem vero quod Strabo & Æſchylus de hoc vento prodiderunt, dicit quoque Diodorus Siculus, & Cato apud Gellium: *Ventus Cercius cum loquare, buccam implet, armatum hominem, plauſtrum oneratum percellit.* Rectè itaque Phavorinus ibidem ventum illum vocat ſæviſſimum: *Noſtri namque Galli ventum ex ſua terra flantem, quem ſæviſſimum patiuntur, Circium appellant.* Interpres Solini hæc Phavorini verba abſurdiſſima & falſiſſima eſſe dicit: Gallos enim ipſos adfirmat non poſſe pati ventum ex ſua terra flantem, ſed vicinos Galliæ populos, quibus ex Gallia flaret. Sed profecto nihil verius verbis Phavorini, nihil vero abſurdius hac cenſura excogitari poſſit: nam ſi in Galliis oriatur *Circius*, quî poteſt fieri ut flatum ejus non ſentiant Galli? An exiſtimavit ventos origini vicinos non ſentiri, ſed demum ubi longè proceſſerunt? Verùm quis ignorat illos ubi naſcuntur, ibi maximè ſævire? Pari jure Plinium irridet, quod *Circium* peculiarem Galliæ ventum fecerit, & Phavorinum quòd *Circium* à vertigine ac turbine dictum exiſtimarit: Græcum enim ſive Siculum ait eſſe vocabulum κερκίαν. Verùm non rectè corrigit verba Theophraſti: nam quo apud ipſum loco legitur, οἱ περὶ Σικελίαν δερκίαν, non Σικελίαν κερκίαν, ſed οἱ περὶ Σικελίανδε κίρκιαν legendum eſt, uti Turneous, & libri veteres. Omnes Græci, quotquot hujus venti faciunt mentionem, ſemper κίρκιον vel κιρκίαν, nunquam verò κερκίαν nominant. Agathemerus, Μέσον δὲ ἀπαρκτίου καὶ Ἀργέστου, Θρασκίαν ἤτοι κίρκιον ὑπὸ τῶν περιοίκων. Si tamen alicubi Κερκίας vel *Cercius*, uti apud Catonem, ſcriptum ſit, hoc nihil officit etymologiæ. Sive enim Latinum, ſive Græcum accipiatur eſſe vocabulum circias, non erraverit Phavorinus, cùm à turbine & vertigine dictum credidit: nam & Græcis κίρκος & κρίκος ſemper in

in uſu fuit, etiam antequam Roma eſſet. Peculiarem verò Galliæ Narbonenſis hunc eſſe ventum, nemo inficias iverit, qui dari peculiares ventos conceſſerit. Quamvis enim ex omnibus cæli regionibus venti promiſcuè adveniant, uſus tamen & ratio perſuaſit, ut particulares & cujuſque regionis proprii dicerentur illi, quorum effectus à ceteris diſcreparent. *Circium* verò multa ſingularem efficiunt, tum vis ejus inſignis in Narbonenſi, quæ tanta eſt, ut non eminentia tantùm tecta & turres dejiciat, verùm & integras quoque ſilvas excidat; tum quoque illud, quod cùm tantus ſit, ſtatos tamen non excedat terminos, ſed ſolùm inter Pyrenæos & Gebennam ſæviat. Verùm & ob aliud magis etiam memorandus eſt hic ventus, quodque annotaſſe vitæ intererit. Nimis jam ſæpe compertum eſt, damno quoque & naufragio noſtrarum navium, nullum in noſtro orbe inveniri mare quod in magis præruptos aquæ cumulos adſurgat & intumeſcat, atque fretum illud, quod Aphrodiſium promuntorium & oſtia Rhodani interjacet, vento licet mediocriter flante. Ignari nautæ primò vadoſum eſſe exiſtimabant, verùm bolide jacta ad viginti quinque orgyias, fundum tamen adſecuti non ſunt. Itaque alii alias adtulere rationes, ego hoc totum tribuendum eſſe exiſtimo concurſui & conflictui *Circii*, cum ventis è mari flantibus. Veram autem hanc eſſe cauſam ipſa docet experientia. Cùm enim, ut hîc ait Mela, tota hæc plaga raros habeat portus, & expoſita ſit Africo & Auſtro, ac præcipuè Euro; ita diſpoſuit naturæ Auctor, ut ſemper illic aliquis è terra eſſet ventus, qui marinis contrarius flaret, impediretque ne navigantes in importuoſum litus impingerent. Itaque ad triginta à litore millia nullus unquam vel Auſter vel Eurus regnat aut nocet, repulſi plerunque à ventis terreſtribus ac præcipuè *Circio*, qui compreſſus à montibus quos ſuperare nequit, & in anguſtius ſpatium redactus, omnium vehementiſſimus in ſinum Narbonenſem exit. Hunc ventorum conflictum, neceſſariò ſequitur maris colliſio, quam tamen prævidere poſſunt nautæ ex ipſius aquæ brevitate. Navigantes hoc beneficium *Circio* acceptum ferunt, itaque vel hoc ſolo nomine dignum quis exiſtimet, cui Antiquitas aram exſtruxerit. Avari autem hujus ſinus accolæ iſtam *Circii* benignitatem deprecantur. Verùm etiam è navigantibus non deſunt, qui malint in litore, quàm in medio mari naufragium facere.

l. 19. *Tunc poſt Athenopolis, & Olbia, & Glanon*] *Glanum* hîc locum non habet, cùm longè ultra Maſſiliam ſita ſit, in mediterraneis. Legunt libri manu exarati, *Tunc poſt Athenopolin & Olbiam* & *Laurion*, &c. Inepti nempe Librarii, ut alibi paſſim, ita hîc quoque caſus rectos in obliquos mutarunt, cùm priùs ſcriberetur, *Athenopolis*, *& Olbia*, *& Laurios*. Unde facile eſt ve-

veram lectionem eruere, & *Taurois.* Ταυρόεις, vel *Tauroentum*, vel *Taurentum* ſatis notum Maſſilienſium oppidum. Perperam vulgo confundunt cum Telone Martio, iſto illuſtri hodie piratarum receptaculo. Ex *Itinerario maritimo* liquet Taurentum XII. P. M. Maſſiliam verſus abeſſe à Telone. Malè quoque Ptolemæus *Taurentum* inter Cithariſten promuntorium & Maſſiliam collocat. Valde quoque errant qui Telonem & Cithariſten promuntorium confundunt, cùm loca illa plurimùm à ſe invicem abſint.

l. 20. *Cithariſtes & Halycidon Maſſilienſium portus*] Sic Hermolaus, at ipſe Mela ſcripſerat, *Cithariſtes & Lacydon Maſſilienſium portus.* Sic etiam veteres libri. Euſtathius *in Dionyſium*, Ἀγαθὸς τοῖς Μασσαλιώταις λιμὴν ὁ Λακύδων. *Cithariſtes* promuntorium Κιθαριστὴς Ptolemæo. Plinius, *Promuntorium Cithariſta, portus, regio Camatullicorum.* Codex noſter optimus manu exaratus ſic legit, *promuntorium Zacithariſta.* Manifeſtè duo vocabula ſyllabarum ſimilitudine in unum coaluerunt, & ex *Lacida Cithariſta* alterum illud fecerunt. Sed neque ſic tamen ſatis perſanatus fuerit Plinii locus, quia Lacydon eſt portus, Cithariſtes vero promuntorium. Sic itaque ſcribe, *Promuntorium Cithariſta, Lacydon portus, regio Camatullicorum.* Feſto Avieno in *Ora maritima Cithariſtium prominens* vocatur,

> ———————— *Terga celſum Prominens*
> *Quod incolentes Cithariſtium vocant.*

Malè vulgò *Cecyliſtrium.* Hodie nullum promuntorium hoc nomen ſervat, ſed locus aliquis haud procul mari *Cereſte* vocatur. Ipſum vero promuntorium vulgo *Caput Aquilæ.*

l. 21. *Lacydon Maſſilienſium portus, & in eo ipſa Maſſilia*] Mirum loquendi genus, civitatem ſitam eſſe in portu. Libri manu exarati legunt *& in ea.* Omnino ſcribendum, *& hinc*, vel, *& inde ipſa Maſſilia.* *Lacydon* olim, ut diximus, vocabatur portus Maſſilienſium. Sed ſciendum, etiam Olbiam, Antipolin, Taurentum, & alias colonias in hoc litore, portus Maſſilienſium fuiſſe appellatas. Puto tamen aliter hoc vocabulum accipiendum, nempe de portu ipſi Maſſiliæ adſito. Verùm ut cognoſcamus quis ille portus fuerit, operæ pretium eſt monere veterem Maſſiliam non ſitam fuiſſe ubi eſt hodierna, ſed ſatis longè inde remotam, nempe ad promuntorium, quod vulgo *La Crocetta* appellatur. Illic rudera veteris Maſſiliæ apparent, nummique indies quamplurimi effodiuntur. Sed neque portus Maſſilienſium ille olim fuit, qui nunc eſt. Sanè Strabo illum Auſtro obverſum fuiſſe prodit. At verò qui nunc eſt, is planè Zephyro eſt objectus. Duo verò ſunt portus ad promuntorium Crucettæ, qui utrique Meridiem adſpiciunt, unus paulò remotior, qui in *Itinerario maritimo* appellatur

Por-

Portus Æmines, vel *Mines*, quique etiam hodie nomen ferè ſervat, vocatur enim *Pormion* vel *Pormino:* alter vero portus promuntorio, & veteri Maſſiliæ propior, longè ſatis litus excavat, figura θεατροειδὴς, & ipſe quoque navibus commodam præbens ſtationem. Hunc poſtremum puto fuiſſe, qui olim Λακύδων diceretur, quoque priſci Maſſilienſes uſi ſunt, antequam alterum excavaſſent, quo nunc utuntur. Atque hoc quidem pacto verum erit id quod Cæſar dicit ſecundo *de bello Civili*, Maſſiliam à tribus partibus mari allui, quod de hodierna accipi non poteſt. Sed & cetera plana erunt, quæ tamen Viri docti non intellexerunt, cùm dicit ab utraque parte aggerem vineaſque fuiſſe actas, ab illa nempe iſthmi parte, ubi erant navalia & portus, qua patet iter in Italiam, & ab altera, quà aditus erat ad Maſſiliam, venientibus ex Gallia Hiſpaniaque. Verba autem illa Cæſaris ita repurganda ſunt: *Una erat proxima portui navalibuſque; altera ad partem, quà eſt aditus ex Gallia atque Hiſpania, ad id mare quod attingit oſtium Rhodani.* Libri enim vetuſti legunt *adigit hoſtium*. Qui ex Hiſpania Maſſiliam proficiſcebantur, hujus maris oram cogebantur legere.

l. 26. *Maritima Avaticorum ſtagno adſidet*] Quia liber antiquus optimus legit *obſidet*, ideo non dubitavimus reſcribere, *Maritima Avaticorum ſtagnum obſidet*. Oppidum enim hoc aditum & oſtium vaſti illius ſtagni claudit & obſidet. Ptolemæus, Μετὰ δὲ τὸν Ῥοδανὸν ἐπὶ θαλάσσῃ κεῖται Ἀυατικῶν πόλις Μαριτίμα κολώνια. Sic rectè libri veteres. Plinius de eodem oppido & ſtagno, *Ultrà foſſa ex Rhodano, C. Marii opere & nomine, inſignе ſtagnum Maſtramela, oppidum Maritima Avaticorum.* Et oppidi, & lacus nomen eſſe *Maſtramelam* docet Stephanus. Eadem itaque eſt *Maſtramela*, & *Maritima*. Nunc *Martegue* vocatur oppidulum, & lacus, quem obſtruit, *Lac de Martegue.* Apud Feſtum Avienum memorantur hoc loco,

——— *oppidum priſcum Ramas,*
Trabala paludes, &c.

Sed profectò, portentosè locus ille eſt inquinatus. Totum ſic lego:

Gens hîc Veragri: Bergineque civitas,
Salyes atroces, oppidum Maſtramela
Priſcum paludis, terga celſum prominens
Quod incolentes Cithariſtium vocant.

l. 27. *Foſſa Mariana partem ejus amnis navigabili alveo effundit*] Et hæc quoque ſola diſtinctione ſanavimus. Omnes *Foſſam Marianam* ab hac parte Rhodani collocant. Solus Ptolemæus illam ad ulteriorem collocat ripam, quem perperam ſecuti

ſunt

ſunt multi. Foſſa iſta Mariana hodie non effluit, ſed denuo veterem ſuum alveum recuperavit Rhodanus. Errant enim qui putant *Marianam Foſſam* eſſe id oſtium, quod hoc noſtro ſeculo omnium eſt maxime orientale, quodque olim vocabatur *ad gradus*, vulgò *gras de Paſſon*, à pontibus ligneis, quibus in naves deſcenditur, uti paſſim. Plus etiam errant qui ad Camariam vel Camaricam inſulam, vulgò *Camargue* dictam, foſſas has fuiſſe exiſtimant, tanquam ſi à Cajo Mario inſulæ huic nomen eſſet inditum; & non potius a Cammarorum ſive cancrorum illo genere, quorum immenſa copia in marinis circa hanc inſulam ſtagnis capitur, nominis ratio eſſet petenda. Ex *Itinerario maritimo* manifeſtè apparet *Foſſas Marianas* abfuiſſe a Maſſilia quadraginta tantùm paſſuum millibus. A *Foſſis* vero *Marianis* ad Gradum, ſive Rhodani oſtium, quod diximus, referuntur ibi millia paſſuum ſedecim. Clarum eſt hinc *Foſſas Marianas* ductas fuiſſe per campos lapideos, & exitum habuiſſe haud procul ab oſtio Maſtramelæ paludis. Hoc fuit illud os, in quod Marius maximam Rhodani partem derivavit, ut Maſſilienſibus gratificaretur, quibus hanc foſſam adſignavit. Plinius Maſſalioticum vocat hoc oſtium & ſimiliter ampliſſimum id eſſe dicit.. Sed errat, cùm id diſtinguit à *Foſſis Marianis.* Verba ejus ſunt: *Libyca appellantur duo ejus ora modica; ex his alterum Hiſpanienſe, alterum Metapinum: tertium idemque ampliſſimum Maſſalioticum.* Pro *Libyca* malim legere *Ligyca*. Ut a Λιβύη, Λιβυκὸν & Λιβυϛικὸν, ſic quoque à Λιγύη, uti Ligyrum regio dicebatur, fit Λιγυκὸν & Λιγυϛικὸν, quamvis hoc poſtremum uſitatius. Notum verò Ligurum nomen uſque ad Iberum flumen & ultra olim extenſum fuiſſe, licet Rhodanus verus Ligurum terminus vel ipſorum olim Ligurum judicio fuiſſe videatur. Quod facilè ex hoc Feſti Avieni loco colligo:

> ——— *Multa nos Rhodano ſuper*
> *Narrare longo res ſubegerunt ſtylo.*
> *At nunquam in iſtud animus inclinabitur*
> *Europam ut iſto flumine & Libyam adſeram*
> *Diſterminari, Phileas hoc quanquam vetus*
> *Putaſſe dicit incolas; deſpectui*
> *Deriſuique inſcitia hæc ſit barbara.*

Sed manifeſtus eſt error. vel Avieni, vel ipſius Phileæ. Quis credat accolas Rhodani tale quid potuiſſe credere? Verùm illi dicebant terminum Λιγύης, nempe Liguriæ propriè dictæ, eſſe Rhodanum flumen. Iſtud vero vocabulum etiam apud antiquiſſimos Græcos ſemper ferè corrumpebatur in Λιβύη, uti quoque Λίγυες in Λίβυες, Λιγυϛικοὶ in Λιβυϛικοὶ, Λιγυϛῖνοι in Λιβυϛῖνοι. Quia verò vel Avienus in Philea, vel Phileas in

alio

alio Auctore legiſſet terminum *Λιγύης* vel *Λιγύων* eſſe Rhodanum fluvium, hinc nata fabella, flumine hoc dirimi Europam & Libyam, ex vitioſa nempe permutatione tertii elementi in ſecundum. Innumeris autem locis hæc vocabula mutata ſunt, tam apud Græcos, quàm apud Latinos, multiſque multorum errorum occaſionem dedere, Libyam fruſtra in Europa quærentibus. Ex eodem vitioſo ſcribendi genere natum puto errorem de urſis Libycis & Numidicis, cùm revera Ligyſtici vel Ligyci eſſent: conſtat enim, quidquid alii contradicunt, Libyam nullos gignere urſos, ne in Atlante quidem, ubi frigus ac nix perpetua. Certum eſt illos Domitii urſos Numidicos, meros fuiſſe leones. Optima ſunt, quæ de his Lipſius, licet ea plumbea & nugatoria vocet Solinianus Scholiaſtes, cùm tamen ipſe mera reponat mapalia. Verùm ut ad locum Plinii revertamur, neque ſequens vocabulum rectè ſeſe habet, cùm prorſus nulla ratio excogitari poſſit, quamobrem Metapinum dictum ſit alterum Rhodani oſtium. Puto ſcribendum *Metalpinum*. Græci vetuſtiores, qui duo tantùm Rhodani oſtia noverunt, illud quod trans Alpes eſſet ſitum, *Μετάλπειον* appellarunt. Pari ratione ſuperiùs docuimus Metagonitin regionem dictam fuiſſe, quod *μετὰ τὸ Γόνιον* eſſet ſita. Tertium oſtium, quod Maſſilienſe vocabatur, idem eſt atque Foſſa Mariana. Antequam tamen hæc Foſſa duceretur, oſtium *Μασσαλιωτικὸν* dictum, idem fuit atque Metalpinum. Sive de hoc, ſive de altero acceperit Plinius, erravit. Porrò, quòd alii tria, alii quatuor, vel quinque, nonnulli etiam ſeptem Rhodanum oſtia habere ſcribant, in eo non ſunt reprehendendi: alii enim aliter oſtia illa computant. Olim tria vel quatuor tantùm fuiſſe videntur. Reliqua exiſtimo eſſe factitia. Conſtat certè illud quod in Lateram ſtagnum effluit, id non eſſe naturale, uti infrà oſtendemus. Plures præterea oſtiis adjacent inſulæ, ad quas ſcinditur Rhodanus. Si quis igitur quot inſulas efficit, totidem quoque exitus huic flumini tribuat, jam decem vel undecim habebit. Huc accedit quod etiam nunc, modò plura, modò pauciora oſtia habeat. Cùm eſt humilis, tum plurimas facit inſulas pluresque canales, qui illo aucto in unum confluunt. Quantò itaque torrentior eſt Rhodanus, tantò pauciora habet oſtia.

l. 29. *Alioqui litus ignobile eſt lapideum*] Non litus tantùm lapideum, ſed & totus tractus mediterraneus iſtic locorum *campi lapidei* dicuntur. Libri omnes manu exarati habent hîc *lapideus*. Itaque non dubito quin vera ſit lectio, *alioqui litus ignobile, & lapideus, ut vocant, campus; in quo Herculem*, &c. Nemini in Galliis ignotus eſt *campus lapideus*; vulgò *La Crau*, vel aliquanto integriori vocabulo *Crautium* vocant. Puto olim hunc locum dictum fuiſſe *campum clavatum*, quòd propter ſi-

licum

licum copiam tanquam clavis confixus eſſe videretur. Hinc *clavoſa* & *clavata* inæqualia interpretantur Grammatici. Eadem ratione in Galliis oppidum *Laon* vulgo, olim *Laudunum clavatum* appellatum fuiſſe exiſtimo; in colle quippe ſita eſt.

l. 30. *Contra Albionem & Bergiona*] Nonnulli veteres libri legunt *Burgiona*, alii *Gergion.* Anonymus *de Diis*, qui Apollodorus vulgo creditur, hoſce Neptuni filios vocat Ἀλεβίωνα & Δέρκυνον, aitque eos occiſos fuiſſe ab Hercule. Sic quoque Tzetzes *Chiliadibus*, ubi de Hercule agit. At verò alter Tzetzes, Lycophronis Interpres, fratrem Alebionis vocat Ligurem, Λίγυν. Verſus Æſchyli de hoc conflictu vide apud Strabonem. Non benè eos corrigit Salmaſius in *Solinianis.* Rectum eſt vulgatum δηώσας, uti ex ſupradictis liquet: verùm illud leve. In hoc vero graviùs errat, quòd tanquam diverſas recenſeat opiniones eorum, qui in Liguria, & aliorum, qui in Narbonenſi hoc Herculis certamen cum filiis Neptuni fuiſſe ſcripſerunt: nam quis neſcit Liguriam & Ligures ad Rhodanum uſque olim pertinuiſſe? nec ad Rhodanum tantùm, ſed ad Iberum uſque flumen, quamvis hi poſteriores Ἴβηρες καὶ Λίγυες μιγάδες nominentur.

l. 37. *Inde contra in Occidente ablatus*] Et hæc quoque perperam mutarunt. Vetus & vera ſcriptura fuit, *Inde contra Occidentem ablatus.* Paulò pòſt iidem libri, *curſu in Meridiem adductio hac intrat. Hac intrat*, id eſt, in noſtrum mare effluit. Sed redundat hìc quoque Mela & bis idem dicit. Pintianus non malè *hanc* legit, & interpretatur Narbonenſem.

l. 41. *Ultrà ſunt ſtagna Volcarum*] Forſan, *ultrà ſunt ſtagnum*, &c. ut de Latera ſtagno, de quo mox plura dicemus, accipiatur. Nihil tamen mutandum cenſeo, cùm plura Volcarum ſtagna occurrant, tum illa quæ ad occiduum Rhodani oſtium ſunt, quæque Aquæ mortuæ nominantur; tum quoque præcipuè iſta, quæ toto Volcarum litori uſque ad promuntorium Setium prætenduntur.

l. 42. *Ledum flumen*] Malo *Ledus.* Sic Sidonius Apollinaris; ſic & Feſtus Avienus in *Ora maritima*, cujus verſus ſic leges,

At nuncce Ledus, nunc & Orobis flumina
Vacuos per agros & ruinarum aggeres
Amœnitatis indices priſca meant.

l. 42. *Caſtellum Latara*] *Latera* verum eſt nomen, & ſic libri veteres melioris notæ. Hodie caſtellum id *Lattes* appellatur, ab adjacente lacu ejuſdem nominis. Lacus non oppidi meminit Plinius, qui egregiè deſcribit operam, quam piſcatoribus delphini olim iſtic locorum navabant in captura mugilum. Verùm quia locus inſignis eſt, & valde contaminatus, multoſque expertus ſit medicos, licet fruſtra, operæ pretium eſt emen-

datum hîc adſcribere: exſtat verò lib. IX. cap. 8. *Eſt provincia Narbonenſis & in Nemauſienſi agro ſtagnum Latera appellatum, ubi cum homine delphini ſocietate piſcantur. Innumera vis mugilum ſtato tempore anguſtis faucibus ſtagni in mare erumpit, obſervata æſtus reciprocatione. Qua de cauſa prætendi non queunt retia aquæ, molem ponderis nullo modo toleratura. Jam ſi non ſolertia inſidietur tempori, ſimili ratione in altum protinus tendunt, quod vicino gurgite adfligitur, locúmque ſolum pandendis retibus habilem effugere feſtinant. Quod ubi animadvertere piſcantes, concurrit autem multitudo temporis gnara, & magis etiam voluptatis hujus avida, totuſque populus è litore quanto poteſt clamore conciet Simonem ad ſpectaculi eventum. Celeriter delphini exaudiunt deſideria, aquilonum flatu vocem proſequente. Auſtro verò tardiùs ex adverſo referente æſtum, tum quoque improviſo in auxilium advolant. Properare apparet; acieſque protinus diſponitur in loco, ubi conſpectus eſt pugnæ: opponunt ſeſe ab alto, trepidoſque in vada urgent,* &c. Vulgaris lectio & ſenſu & ratione caret, hæc verò noſtra, quam ferè confirmant vetuſti codices, manifeſta eſt & clara. Superiùs monuimus ventos à Septentrione flantes, & præcipuè Circium, vehementiores eſſe multò, atque ſint auſtrales & reliqui, qui è mari contra id litus feruntur. Hinc fit ut multò velocior ſit reciprocatio æſtus, quàm acceſſus in hac ora. Celeriter ergo delphini inclamantes exaudire poterant. Æſtum verò ſuperabant celeritate natandi, itaque improviſi aderant, non exſpectato maris acceſſu. Atqui hic quidem eſt germanus ſenſus verborum Plinii. Ipſam quod attinet hiſtoriam, de ea nos dubitare non patiuntur multa ſimilia exempla, quæ à Veteribus produntur, præſertim cùm hodie quoque in multis maris mediterranei tractibus ſimilia delphinorum beneficia piſcatores agnoſcant. Verùm hæc obiter. De *Latera* oppido ſive caſtello hoc unum addiderim, mirum quomodo ejus nomen irrepſerit in Rufi Feſti *Oram maritimam*, idque loco adeò alieno: in Sordicenis enim prope Pyrenæum id collocat,

In Sordiceni ceſpitis confinio
Quondam Pyrene Latera civitas ditis laris
Stetiſſe fertur.

Manifeſtè hîc delendum eſt alterutrum, vel *Pyrene*, vel *Latera*. Sed cùm *Latera* longè ab hoc tractu abſit, *Pyrenes* verò civitatis mentionem fecerint antiquiſſimi Græci, quos plerunque in hoc ſcripto ſecutus eſt Avienus, non dubito quin altera ejecta, hæc retinenda ſit.

l. 42. *Meſua collis incinctus mari penè undique*] *Meſua* vel *Menſua* collis is eſt, qui vulgò *Sette*, olim Setius vel Segius mons appellabatur, nempe tota illa peninſula, quæ Volcarum litori uſque ad Agatham & Blaſconem inſulam prætenditur,

ditur. Setium verò promuntorium, eſt id, quod hodie *Cap d'Agde* dicitur, præjacente Blaſcone inſula vulgo *Breſcou* dicta. Apud Strabonem malè Σίγιον pro Σήγιον legitur. In manu exaratis Ptolemæi exemplaribus ſimiliter Σήγιον ſcribitur non Σήτιον. Meminit & Avienus in *Ora maritima*, qui poſtquam Blaſconem inſulam recenſuit, mox ſubdit Setium montem. Verſus ejus emendatos adponam:

> —— —— *Setius inde mons tumet,*
> *Procerus arcem, & pinifer Setii jugum*
> *Radice fuſa inuſque Taphrum pertinet:*
> *Taphron paludem namque gentici vocant*
> *Rhodani propinquam flumini.*

Hodie *Sette*, non totam peninſulam, ſed collem tantùm, niſi fallor, unicum, eumque arce munitum, appellant.

l. 45. *Arauraris juxta Agatham, ſecundum Bliteras Obris fluit*] *Arauris* reſtituimus. Sic veteres membranæ, & Ptolemæus. Sic quoque legendum apud Plinium, qui ad Agatham recenſet flumina *Ararim* & *Liriam*, pro quibus omnino reponendum cenſeo *Arauris* & *Libria*, ineptum enim alterum nomen iſtic loci. Straboni 'Ραύραρις corrupte. Vulgo *l'Ayraut*. Sequentia ſic corrige, *ſecundum Baterras Orbis fluit*. Fluminis enim hujus nomen verum eſt *Orbis* vel *Orobis*.

l. 52. *Lacus accipit eum Rubreſus nomine*] *Rubrenſis* Plinio, & hoc verius, ut puto. Hodie *Stagnum Rubinæ* vocant.

l. 54. *Leucata litoris nomen*] Parthenio eſt Λευκαδιας αἰγιαλὸς, uti eſt apud Conſtantinum Porphyrogennetam, cujus locum infrà illuſtrabimus. Hodie nomen ſervat.

l. 56. *Campus minuta arundine gracilique perviridis*] Campum hunc ſimiliter deſcribit Polybius apud Athenæum, quem vide. Ceterùm errat Caſaubonus ad Strabonem cùm putat, Polybium confundere hunc locum, in quo piſces foſſiles reperiuntur, cum campis Herculeis. Si ullus unquam Scriptor exſtiterit, qui nihil ſcripſerit [illegible]od vel ipſe non viderit, vel certis argumentis non [illegible]t, quique, ut ita dicam, fuerit impeccabilis, ce[illegible] Polybius. Ne Straboni quidem ſucceſſit, quotie[illegible]a Polybium diſputat, ut vel ſemel eum [illegible]. Verùm de his alibi erit dicendi [illegible]atio[illegible]uam adfert Caſaubonus, quòd nem[illegible] campis lapideis, ea planè futilis eſt: [illegible] campus, qui gramen non producat? [illegible]non deſtitui manifeſtè hîc docet Me[illegible]rundine gracilique eſſe perviridem: [illegible]r minutam arundinem Mela hîc in[illegible]genus, quod arundinaceum, Græci

 l. 64.

l. 64. *In ea regione piſcem è terra penitus erui*] Mirus eſt Mela, qui cùm illorum explodat opinionem, qui dixerunt piſces hîc è terra erui, idem tamen ipſe adfirmet. Sed profectò aliter eum ſcripſiſſe ſuadent manu exarati libri, quorum optimi legunt, *oriri* non *erui*. Sic itaque ſcribo totum hunc locum: *In ea regione piſcem è terra penitus oriri, quia ubi ex alto huc uſque penetravit, per ea foramina ictu capulantium interfectus extrahitur.* Negat hîc Mela piſces iſtos eſſe terrenos aut in terra naſci, ſed ex ſuffuſo huic inſulæ mari à piſcantibus extrahi. Libenter & ipſe hîc accedo opinioni Melæ, quem αὐτόπτην hujus miraculi fuiſſe exiſtimo. Ex accuratiori enim hujus oræ deſcriptione, facilè apparet, Auctorem hunc luſtraſſe hæc litora cùm in Italiam proficiſceretur. Non tamen propterea falſa ſunt, quæ alii de foſſilibus piſcibus prodiderunt. Tot paſſim exempla apud Veteres non patiuntur quemquam de eo dubitare, niſi illum cujus fides tota eſt in oculis. Minùs quidem mirum, piſces nonnunquam terram ſubire ubi ſolum eſt aut fiſtuloſum & aquis pervium, aut molle & dilutum; cùm vulgò quoque notiſſimum ſit gobiones, & alios piſces luti incolas, ſatis longè terram ingredi: iſtud verò mirandum, illic quoque effodi, ubi nullæ prorſus ſunt aquæ. Plinius lib. IX. cap. 57. *Idem* (Theophraſtus) *in Paphlagonia effodi piſces gratiſſimos cibis, terrenos, altis ſcrobibus, in his locis, in quibus nulla reſtagnent aquæ, miraturque & ipſe gigni ſine coitu; humoris quidem vim aliquam ineſſe quam puteis arbitratur, ceu verò in illis reperiantur piſces.* Ex Theophraſti ſcripto *de piſcibus in ſicco degentibus*, hæc deſumſit, ſed malè in vulgatis Plinii exemplaribus hæc verba concipiuntur. Dicit vero Theophraſtus, quia coire iſti piſces non poſſunt, jacent enim immobiles, ideo neceſſarium eſſe, ut ſponte procreentur in loco humido & generationi idoneo. Nihil hic de puteis. Sed per χώραν ἔνυγρον Plinius intellexit puteos & ſcaturigines è terra prodeuntes: ac ridet Theophraſtum quòd ita ſenſerit, quoniam inquit, in puteis nulli reperiuntur piſces. Licet autem hoc verum ſit, meliùs tamen a Theophraſto manus abſtinuiſſet: ubicunque enim piſces foſſiles reperiuntur, illi parùm abſunt à ſuperficie terræ. In puteis verò & locis profundis nullum generari poteſt animal, ne inſectum quidem.

l. 66. *Ictu captantium interfectus extrahitur*] Ita mutarunt Correctores, cùm priùs legeretur *capulantium*, quomodo habent omnes libri veteres. Et verum eſt hoc omnino. *Capulum* enim dixere Veteres, quidquid aliquam rem intra ſe capit, ut ait Nonius. Itaque non ſarcophagum tantùm & manubrium gladii, quo gladius continetur, ſed etiam fuſcinam ſive tridentem, quo anguillas & mugiles configunt ruſtici, rectè capulum dixeris. Hinc *capulare* & *capulator*, qui capulis aliquid pre-

prehendit. Utuntur hac voce Cato & Columella, pro eo qui capulis oleum deplet. Manſit hoc vocabulum etiam apud ſequioris ætatis homines, ut cùm dicunt hominem capulare, vel pedem alicujus capulare, pro confodere & vulnerare. Sanè in hac ſignificatione ſæpiſſime vox hæc occurrit in corpore legum barbaricarum.

l. 67. *Inde eſt ora Sardonum*] *Sordonum* ſcripſimus. Sic quoque habent vetera Plinii exemplaria. Iſti vero *Sordones* appellabantur etiam *Sordi*. Sic illos vocat Avienus in *Ora maritima*, qui Ceretibus & Acroceretibus ſubjungit:

—— —— Sordus inde denique
Populus agebat inter avios locos
Ac pertinentes uſque ad internum mare,
Qua piniferæ ſtant Pyrenæ vertices;
Inter ferarum luſtra ducebat greges
Et arva latè & gurgitem ponti premit.

Sic conſtituendus totus locus. A *ſertus* enim, quo vocabulo uſus quoque eſt Cicero, eſt *piniſertus*. Sed & flumen quoque *Sordus* dicebatur, quod influebat in paludem Sordicen Σορδικὴν, uti teſtatur idem Avienus, in verſibus ſic legendis:

Stagnum hic paluſque, quippe diffuſè patet,
Et incolæ iſtam Sordicen cognominant,
Præterque vaſti gurgitis crepulas aquas;
Nam propter amplum marginis laxæ ambitum
Ventis tumeſcit ſæpe percellentibus.

Eadem eſt palus, de qua hìc miraculum piſcium narrat Mela; quamvis Strabo id videatur tribuere ſtagno, prope Ruſcinonem, vulgo *Sancti Nazarii* dicto. Huic paludi adſitam regionem, *Sordicenam glebam* vocat Avienus.

l. 68. *Telis & Tichis*] Sic meliores libri. *Telis* eſt id flumen, quod Perpinianum, eique vicinam Ruſcinonem præterfluit. Vulgo *Tet* appellatur. *Tichis* vero fluvius nomen hodie quoque conſervat: vocatur enim *Tech*. Plinio eſt *Tecum*.

l. 69. *Vico Eliberri magnæ quondam urbis*] Hæc penè ad verbum deſcripſit Plinius, quamvis in hujus Auctoris vetuſtis codicibus non *Iliberri*, ſed *Eliſabere* ſcriptum inveniam, quam hìc noſter Auſcorum facit urbem. Verùm de iſta inferiùs agemus, eſt enim alia. Hæc verò eſt ad mare ſita, nempe illa quæ vulgò *Colibre*, vocabulo corrupto ex *Colonia Iliberi*, appellatur.

l. 71. *In Pyrenæi promuntorio templum Veneris*] Et hæc quoque Pintianus mutavit, cùm priùs legeretur, *portus Veneris eſt ſinu ſalſo*. Sed quis eſt iſte ſinus ſalſus? An & hìc quoque ſalinæ, à quibus ſic dictus ſit? Nonne etiam abſque illis ſalſus foret? Omnes hìc memorant templum Veneris. Marcianus, Ἀκρωτή-

ερον ἐφ' οὗ ἵδρυται τὸ ἱερὸν τῆς Ἀφροδίτης. Optimus Melæ codex ſic habet, *Tum inter Pyrenæi promuntoria Portus Veneris in ſinu falſo, & Cervaria locus, finis Galliæ.* Scribendum, *Tum inter Pyrenæi promuntoria portus Veneris, inſignis fano, & Cervaria locus, finis Galliæ.*

In Cap. VI.

DE HISPANIÆ CITERIORE ORA.

I. 1. *Pyrenæus primò*] Ut paſſim ita quoque hîc mutavimus capitis titulum. Quoniam enim hîc deſcribit illam tantùm Hiſpaniæ oram, quæ à Pyrenæo uſque ad fretum extenditur, ideo neque Hiſpania, neque Hiſpania citerior locum hîc habere poteſt. Hæc nimis anguſta, illa verò nimis ampla appellatio. Citerioris enim & ulterioris Iberiæ, juxta primam Romanorum diviſionem, termini communes erant fontes Bætis & Cartago urbs. Verùm poſtea cùm tota potiti eſſent regione, in tres partiti ſunt provincias. Hoc quidem ex aliis etiam liquet Auctoribus, verùm clariùs ex Stephano Grammatico, cujus locum deſcripſit Porphyrogenneta *de Adminiſtratione Imperii* cap. 23. Verùm quoniam caput illud quædam contineat non ſpernenda, adeoque corruptum ſit, ut Vir doctus, qui primus nobis illum Auctorem dedit, ne interpretari quidem illud quemadmodocunque potuerit, totum hîc emendatum adſcribam: Ἰβηρίαι δύο. Ἡ μὲν πρὸς ταῖς Ἡρακλείαις στήλαις ἀπὸ Ἴβηρος ποταμοῦ, οὗ μέμνηται Ἀπολλόδωρος ἐν τῇ περὶ γῆς β'. ἐντὸς δὲ Πυρρήνης Ἴβηρ τ' ἐστὶ μέγας ποταμὸς φερόμενος ἐνδοτέρω. Ταύτην δὲ εἰς πολλά φασι ἔθνη διαιρεῖσθαι, καθάπερ Ἡρόδωρος ἐν τῇ δεκάτῃ τῆς καθ' Ἡρακλέα γέγραφεν ἱστορίᾳ, οὕτως. Τὸ δὲ Ἰβηρικὸν γένος τοῦτο, ὅπερ φημὶ οἰκεῖν τὰ παράλια τοῦ διάπλου διώρισται ὀνόμασιν, ἓν γένος ἐὸν, κατὰ φῦλα. Πρῶτον μὲν οἱ ἐπὶ τοῖς ἐσχάτοις οἰκοῦντες τὰ πρὸς δυσμέων Κύνητες ὀνομάζονται· ἀπ' ἐκείνων δὲ ἤδη πρὸς Βορέαν ἰόντι Γλῆτες, μετὰ δὲ Ταρτήσιοι, μετὰ δὲ Ἐλβυσίνιοι, μετὰ δὲ Μαστινοί, μετὰ καὶ Καλπιανοί, ἔπειτα δὲ ἤδη ὁ Ῥοδανός. Ἀρτεμίδωρος δὲ ἐν τῇ β' τῶν γεωγραφουμένων οὕτω διαιρεῖσθαί φησιν. Ἀπὸ δὲ τῶν Πυρηναίων ὀρῶν, ἕως τῶν κατὰ Γάδειρα τόπων ἐνδοτέρω καὶ συνωνύμως Ἰβηρία τε καὶ Σπανία καλεῖται. Διῄρηται δὲ ὑπὸ Ῥωμαίων εἰς δύο ἐπαρχίας. Πρώτη μὲν ἐπαρχία διατείνουσα ἀπὸ τῶν Πυρηναίων ὀρῶν ἅπασα μέχρι τῆς Καινῆς Καρχηδόνος καὶ τῶν τοῦ Βαίτιος πηγῶν, τῆς δὲ δευτέρας ἐπαρχίας τὰ μέχρι Γαδείρων καὶ Λυσιτανίας. Λέγεται δὲ καὶ Ἰβηρίτης. Παρθένιος ἐν Λευκαδίαις, Ἰβηρίτῃ πλεύσῃ ἐν αἰγιαλῷ. Ἡ δ' ἑτέρα Ἰβηρία πρὸς Πέρσας ἐστὶ, τὸ ἔθνος Ἴβηρες, ὡς Πίερες, Βύζηρες. Διονύσιος, Ἀγχοῦ στηλάων μεγαθύμων ἔθνος Ἰβήρων. Καὶ Ἀριστοφάνης Τριφάλη-

φάλητι, Μανθάνοντες τοὺς Ἴβηρας τοὺς Ἀριστάρχου πάλαι. Καὶ, Τοὺς Ἴβηρας οὓς χορηγεῖς μοι βοηθῆσαι δρόμῳ. Καὶ Ἀρτεμίδωρος ἐν δευτέρῳ τῶν γεωγραφουμένων. Γραμματικῇ δὲ χρῶνται τῇ τῶν Ἰταλῶν οἱ παρὰ θάλατταν οἰκοῦντες τῶν Ἰβήρων· καὶ ἀπὸ τοῦ Ἴβηρος γενικῆς Ἰβηρὶς τὸ θηλυκὸν, Ἑλληνὶς οὐκ Ἰβηρὶς, Μένανδρος Ἀσπίδι. Λέγεται καὶ Ἰβηρικός· Διονύσιος, Πόντος μὲν πρώτιστος Ἰβηρικὸς ἀρχομένοισι. Διῃρεῖτο δὲ ἡ Ἰβηρία εἰς ἐπαρχίας δύο, νῦν δὲ εἰς τρία, ὡς Μαρκιανὸς ἐν περίπλῳ αὐτῆς. Πρότερον μὲν οὖν ἡ Ἰβηρία εἰς δύο ἐπαρχίας διῃρεῖτο ὑπὸ Ῥωμαίων, νυνὶ δὲ εἰς τρεῖς, εἰς Σπανίαν Βαιτικὴν, Σπανίαν Λυσιτανίαν, καὶ Ταρρακωνησίαν. Ἀπὸ τῆς γενικῆς Ἴβηρος εὐθεῖαν παράγει Ἀπολλώνιος, ὡς τοῦ φύλακος, ὁ φύλακος· ἐν τοῖς παρωνύμοις φησὶν ἀπὸ γενικῶν εὐθεῖαι παράγονται. τὸ μὲν Ἴβηρ δύο συλλαβὰς, ὁμοίως τῇ εὐθείᾳ, κατὰ τὸν τόνον παροξυνόμενον, καὶ ἢ ἐν ἁπλῷ σχήματι ἢ ἐν συνθέτῳ· ἁπλοῦν μὲν οὖν μάρτυρ μάρτυρος, ὁ μάρτυρος, χάροψ χάροπος, ὁ χάροπος, χαρόποιο τ᾽ ἄνακτος, Τροίζην Τροίζηνος, ὁ Τροίζηνος, υἱὸς Τροιζήνοιο, Ἴβηρ Ἴβηρος, ὁ Ἴβηρος, ἀφ᾽ οὗ παρὰ Κουαδράτῳ ἐν Ῥωμαικῆς χιλιάδος ι ἐστὶν Ἰβήροισιν, οὕτω, καί τοι Λίγυσι θ᾽ ἅμα καὶ Ἰβήροισι πολεμέοντες. Τὸ αὐτὸ καὶ Ἀβρῶν ἐν παρωνύμοις φησί· καὶ, αὐτὸς Ἴβηρος τραγοπώγων, ἐν μαλθακοῖς εἴρηται Κρατίνου. Λέγονται οἱ Ἴβηρες ὑδροποτεῖν, ὡς Ἀθηναῖος ἐν Δειπνοσοφιστῶν β᾽ οὕτω, καὶ τοὺς Ἴβηρας φησιν ὑδροποτεῖν πάντας, καί τοι πλουσιωτάτους πάντων ἀνθρώπων τυγχάνοντας· κέκτηνται γὰρ ἄργυρον καὶ χρυσὸν πλεῖστον· μονοσιτεῖν τε αὐτοὺς ἀεὶ λέγει διὰ μικρολογίαν, ἐσθῆτάς τε φορεῖν πολυτελεστάτας. Capitulum ſequens, quod & ipſum de Hiſpania agit, jam olim emendavimus.

l. 9. *Et Oceanum mare extendit*] Auctoritate veterum librorum ſic reſcripſimus. Paulò pòſt iidem, *magiſque & magis latior*, quod & ipſum probum eſt. Dein verò, *argento auroque & tam abundans & tam fertilis*, &c. Tædet his minutiis immorari.

l. 20. *Illas fluvius Anas ſeparat*] Nempe Luſitaniam Bæticamque, quæ præceſſere. Quia verò Anas eſt extra fretum Herculeum, ideo dicit Bæticam utrumque mare proſpicere. Nihil itaque mutandum. Sed hæc meliùs retuliſſet ad alterum caput, ubi de Hiſpaniæ ora ad Oceanum ſita agit. Verùm & quorſum Emeritam Luſitaniæ urbem hìc recenſet, quæ inferiùs erat reddenda? Miror hominem Hiſpanum in ipſa Hiſpania ita ſui eſſe oblitum.

l. 24. *Latere ad Septentriones, fronte ad Occaſum*] Luſitaniam ab Ana, uſque ad Oceanum Cantabricum extendit: voce enim *lateris* nunquam aliter utitur niſi de parte mari adſita. Verùm hìc neque antiquiorum ſequitur diviſionem, neque Romanam. Antequam enim Hiſpania in tres provincias à Romanis eſſet partita, Luſitania à Tago demum fluvio incipiebat; verſus Septentrionem verò multò longiùs procurrebat, ad Oceanum

uſque Cantabricum, Callaïcos aliaſque gentes comprehendens. Illa verò regio, quæ inter Anam Tagumque media eſt, non alio quam Celticorum nomine noſcebatur. Sed poſtquam ea terræ portio Luſitaniæ acceſſit, deſiit Luſitaniæ nomine cenſeri totus ille tractus qui ultra Durium eſt. Poſtea tamen ſæpe iterum mutati ſunt termini Luſitaniæ, pro lubitu Imperatorum. Sub Theodoſio Imp. Luſitaniæ accenſebantur Aſturica & Gallæcia. Patet hoc ex deſcriptione terrarum facta juſſu Theodoſii, cujus verba, quoniam corruptiſſima in omnibus ſcriptis codicibus inveniuntur, emendata hic adſcribam: *Hiſpania Luſitania cum Aſturica & Gallæcia finitur ab Oriente Noica Cantabrum, quæ eſt ad mare Oceanum in dicta regione: ab Occaſu Atlantico, à Septentrione Oceano, à Meridie flumine Ana. Patet in longitudinem millia paſſuum* CCCCLXXX. *in latitudinem* CCCCL. Plures tamen eoſdem, quos Ptolemæus, faciunt terminos. Qui ſi ponantur jam Luſitaniæ nulla portio cum Portugallia communis ſupererit. Et ſanè miror qui factum ſit ut hoc tempore duo iſta vocabula pro eadem regione promiſcuè ſumantur. Medii ævi Scriptores Portugalliam paſſim à Luſitania diſtinguunt, & certè portus ille *Calle* vel *Cale*, qui Portugalliæ nomen dedit, extra Luſitaniam ſitus eſt. Meminit vero hujus Antoninus in itinere ab Oliſipone Bracaram Auguſtam, à qua eam diſtare inquit millibus XXXV. quod ſpatium ſatis probè convenit cum veritate, quum etiam hodie ab urbe *Porto* ad *Bragam* totidem numerentur millia. Vir inſignis Hieronymus Surita putabat, hoc loco apud Antoninum Latinum eſſe vocabulum *Callem*, ſed egregiè fallitur. Antiquiſſimum enim eſt hoc oppidum, neque dubito quin ab eo Callaïcis nomen obvenerit. Olim quippe Callaïci uſque ad Durium amnem extendebantur, cùm nunc non ultra Minium pertingant. Portucalenſis verò urbis crebra mentio in Conciliis Hiſpanicis, & in Latinobarbaris Scriptoribus. Apud Iſidorum in *Chronico Gothorum Portucula* vocatur & *Portale*, cùm *Portucale* rectè habeat *Chronicon* Idatii, quem ſequitur paſſim Iſidorus. Hujus oppidi Cale primus, quod ſciam, meminit Salluſtius apud Servium ad VII. *Æneid.* cùm ait, Cale eſſe etiam in Gallæcia oppidum, quod captum ſit à Perperna: malè vulgo *in Gallia*. Sed & Vitruvius oppidi hujus mentionem facit lib. II. cap. 3. quamvis id in editis non compareat libris, ita enim vulgo ſcribitur: *Eſt autem in Hiſpania ulteriore Calentum, & in Galliis Maſſilia, in Aſia Pitane, ubi lateres cum ſunt ducti & areſacti projecti natant in aqua.* Verùm hæc profligatiſſima eſt lectio. Codices omnes veteres habent, *civitas maxima & in Aſia Itane.* Lege, *Eſt autem in Hiſpania ulteriore civitas Maxilua & Cale, & in Aſia Pitane.* Probat hanc conjecturam Plinius lib. XXXV. cap. 14. qui hæc ex Vitruvio deſcripſit: *Pitana in Aſia & in ulterioris Hiſpaniæ civitatibus Maxilua & Cale*

Cale ſiunt lateres, qui ſiccati non merguntur in aqua. Ita enim emendavi hunc Plinii locum ex optimis Sereniſſimæ Reginæ membranis, in quibus legitur, *Maxılua & Canlet.* Peſſimè autem hæc in editis concipiuntur exemplaribus.

l. 28. *Aſtigi, Hiſpalis*] Libri veteres *Hiſpal*, uti quoque Auſonius & alii. Per *Aſtigin* hic intellige oppidum illud, quod nunc *Ecija* dicitur: tria enim hujus nominis oppida fuerunt. Præcipua eſt hæc, cujus plurimi faciunt mentionem. Altera erat in Celticis ad Luſitaniam, quam recenſet Antoninus in itinere à Corduba Emeritam. Sed & Plinius hujus meminiſſe videtur, cùm in Celticis urbibus *Laſtigin* numerat perperam, ut puto, pro *Aſtigi.* Tertiæ ſitum oſtendit Ptolemæus, cujus quoque eſt mentio apud Plinium ſub nomine *Aſtigi veteris.* Viri docti has malè confundunt. Utroque verò modo ſcribitur, *Artigis* vel *Aſtigis*, vel etiam *Aſtigi*, quod poſtremum uſitatius.

l. 30. *Dein Thicis flumen ad Rhodam*] Plinius etiam in hoc tractu meminit Tichis fluvii, nulla tamen facta mentione *Rhodæ.* Verùm omnes manu exarati libri legunt iſtic loci *Ticer*, & omnino hoc aliud eſt flumen, atque illud quod jam ſuperiùs monuimus vocari *Tech.* Porrò quod Plinius hoc loco non meminerit *Rhodæ*, ea eſt cauſa, quod illam cum *Rhodanuſia* confuderit, & in Gallia collocarit, cùm ſit Hiſpaniæ oppidum, illud nempe quod vulgò *Roſes* vocatur. Verba illius ſunt lib. III. cap. 4. *Atque ubi Rhoda Rhodiorum fuit, unde dictus multò Galliarum fertiliſſimus Rhodanus amnis.* Hunc ſecutus eſt Hieronymus *Prologo Epiſtolæ* II. *ad Galatas*, *Oppidum Rhoda coloni Rhodiorum locaverunt; unde amnis Rhodanus nomen accepit.* Verùm uterque egregiè fallitur. *Rhoda* enim eſt Hiſpaniæ oppidum, & quàm longiſſimè abeſt à Rhodano. Falſum præterea eam dediſſe nomen flumini Rhodano, cùm id extiterit, antequam *Rhoda* eſſet. *Rhodanuſia* vero nomen Rhodano non dedit, ſed ab eo accepit. Confudiſſe autem Plinium *Rhodam* & *Rhodanuſiam* ex eo quoque liquet, quod ut nullum *Rhodæ* in Hiſpania fecerit mentionem, ita etiam nullam *Rhodanuſiæ* circa Rhodanum. Atqui non unum eſſe oppidum, ſed diverſa, cùm ex aliis patet, tum verò maximè ex Scymno Chio, cujus verſus emendatos adſcribam:

—— —— Ἔπειτα παραθαλάττιοι κάτω
Λίγυες ἔχονται καὶ πόλεις Ἑλληνίδες,
Ἃς Μασσαλιῶται Φωκαεῖς ἀπῴκισαν.
Πρώτη μὲν Ἐμπόριον, Ῥόδη δὲ δευτέρα·
Ταύτην μὲν οὖν οἱ πρὶν κρατοῦντες ἔκτισαν

Ῥόδιοι. Μεθ᾽ οὓς ἐλθόντες εἰς Ἰβηρίαν
Οἱ Μασσαλίαν κτίσαντες ἔσχον Φωκαεῖς.
Κατὰ βαρβάρους πρὸς Ῥοδανὸν ἔκτισαν πόλεις
Ἀγάθην, Ῥοδανουσίαν τε, Ῥοδανὸς ἣν μέγας
Ποταμὸς παραῤῥεῖ.

Verſum penultimum addidimus, ſine quo nec veritas ſibi conſtat Geographica. *Agathen* enim & *Rhodanuſiam* non Iberorum, ſed Maſſilienſium eſſe oppida prope Rhodani oſtia, omnes fatentur. Exſtructa verò fuiſſe contra Barbaros Rhodanum accolentes teſtatur Strabo lib. IV. Τὴν δὲ Ῥοδανουσίαν καὶ Ἀγάθην τοῖς περὶ τὸν ποταμὸν οἰκοῦσι τὸν Ῥοδανὸν βαρβάροις. Vulgò legitur Ῥόην ἀγαθὴν, pro quo Caſaubonus ſcribebat Ῥόδην καὶ Ἀγαθήν. Sed ita, ut dixi, ſcripſit Strabo, vel turpiter erravit. Abſurdum enim fuerit exiſtimare, *Rhodam*, quæ eſt in Hiſpania, adverſus accolarum Rhodani excurſionem à Maſſilienſibus fuiſſe conditam. *Rhodam* vero in Gallia nemo unquam ſomniavit. Nam errorem illum Plinii, quem ſuprà memoravimus, ex confuſione *Rhodæ* & *Rhodanuſiæ* ortum eſſe, tam eſt certum, quàm quod certiſſimum. Strabo præterea *Rhodæ* in finibus Iberorum ſuperiùs jam meminit. Hic verò inquit Maſſilienſes oppida & munimenta circumjacentibus undique Barbaris oppoſuiſſe; Iberis quidem Rhodam & Emporias; Barbaris circa Rhodanum, Agatham & Rhodanuſiam; Liguribus & Salyis, Tauroentium, Olbiam, Antipolin & Nicæam. Aliter verba Strabonis accipi nec poſſunt, nec debent.

l. 34. *Scalas Hannibalis*] Hodie etiamnum locus ille *Scalarum* nomen obtinet. Ipſe verò mons appellatur *Mon jui*, vocabulo corrupto ex monte Jovis.

l. 36. *Eluro*] Ptolemæo Διλεργὼν malè pro Ἰλεργὼν vel Αἰλεργὼν potiùs. *Illuro* eſt Plinio. In multis quippe Hiſpaniæ urbibus ſecunda & tertia vocalis promiſcuè in ſe invicem commutantur, ut *Eliberri* & *Iliberri*, *Ilici* & *Elici*, *Elepola* & *Ilipula* & innumera alia. Perperam verò quidam confundunt hanc *Iluronem* cum altera hodie *Oleron* dicta, quam recenſet Auctor *Itinerarii* & alii prope Bencharnum: quæ immenſum quantum hinc abeſt.

l. 37. *Tolobi*] Ptolemæo eſt Τόλοβις. Malè autem Pintianus & alii delent verba illa, *inter Subur & Tolobin majus*. Sic ſolent ubi aliquid occurrit, unde ſe nequeunt expedire. Omnino legendum, *inter Subin & Tolobin amnes Tarraco urbs eſt*, &c. *Subin* hoc ipſo loco recenſet Plinius. *Telobis* verò ſive *Tolobis* urbi, quam præterfluit, cognominis eſt. Ptolemæus autem hoc oppidum in mediterraneis collocat.

l. 47. *Satabin*, *& Turium & Sucronem*] Atqui Sætabis non per-

pervenit ad mare, ſed influit in Sucronem, & huic conjunctus ſinum Sucronenſem ingreditur. Itaque vel ſic intelligendus Mela, vel eundem atque Ptolemæus committit errorem. Certum eſt Sætabin illud eſſe flumen, quod hodie *Rio de Xativa*, ab adſito oppido Sætabi, vulgò *Xativa* dicto, nominatur. Verùm & *Turius* vel *Tyrius* non peculiari oſtio exit in mare, ſed eodem atque Sucro. Tria itaque iſta flumina uno tantùm in mare effluunt oſtio. Verùm ut hoc manifeſtiùs conſtet, & ſimul ut oſtendamus veteres Sicanorum origines, operæ pretium eſt integrum Feſti Avieni locum emendatum adſcribere & interpretari. Is itaque in *Ora maritima* poſtquam de Balearibus inſulis egit, ait:

Econtra Iberi inuſque Pyrenæ jugum
Jus protulere propter interius mare
Latè locati. Prima eorum civitas
Idera ſurgit. Littus extendit dehinc
Steriles arenas. Hemeroſcopium quoque
Habitata pridem hic civitas. Nunc jam ſolum
Vacuum incolarum languido ſtagno madet.
Attollit inde ſe Sicana civitas
Propinquo ab amni ſic vocata Ibericis:
Neque longè ab hujus fluminis divortio
Præſtringit amnis Tyrius oppidum Tyrin.

Ait ex adverſo inſularum Balearicarum ſitos eſſe Iberos populos. Nempe ſciendum Poëtam hunc in deſcriptione *Oræ maritimæ* ſequi tantùm vetuſtiores Græcos, ut ipſe fatetur; illi autem Iberos & Iberiam non pro tota Hiſpania accipiebant, ſed pro parte ejus litorali, quæ à Columnis Herculis uſque ad Iberum flumen extenditur. Horum itaque Iberorum duas ad Sucronem recenſet urbes, quæ vetuſtis iſtis Græculis notæ fuerint, *Hemeroſcopium* & *Ideram*. *Idera* eſt, quam *Deram* vocat Stephanus, Δηρὰ γῆς Ἰβηρίας, ἧς ὁ Σικανὸς ποταμός. In innumeris enim vocabulis, in hac præſertim Hiſpania, modò additur, modo demitur tertia illis vocalis, quod jam ſæpe alibi monuimus. Ipſe Stephanus alibi Ἴνδαρον vocat ex Theopompo, inſerta, ut ſæpe, liquida. *Ilerda*, quemadmodum vulgò legitur, locum hìc habere non poteſt. Nam præterquam quod ea urbs priſcis illis Græcis, quos ſolos ſequitur Avienus, fuerit ignota, etiam hoc accedit, quòd ea remotiſſima ſit ab ora maritima, & à tractu illo, quem hìc deſcribit. Jam verò *Hemeroſcopium* eſſe eam urbem, quæ olim quoque *Dianium*, vulgò *Denia* vocatur, notiſſimum eſt. A Dianio autem oram legentibus Septentrionem verſus, occurrit urbs Sicana & Sicanus fluvius apud Feſtum, qui non poteſt alius eſſe à Sucrone. Fluminis autem Sicani meminit Stephanus loco ſuperiùs allato.

Urbis

Urbis verò Sicanæ alibi facit mentionem. Rectè itaque apud eum reſcripſimus *Sicana*, pro eo quod vulgo legitur, *Sitana.* Qui *Seditana* hic repoſuerunt, eos multùm fugit ratio: quæ enim eſt illa Seditana civitas, quæ dicta ſit ab amne Seditano? Noſtra autem lectio non ſolo nititur Stephano, ſed & antiquiſſimis Græcis Thucydide, Philiſto apud Diodorum Siculum, aliiſque, qui Sicanum fluvium in Iberia recenſent, quique inde Sicanos in Siciliam perveniſſe contendunt. Rectè necne, de eo alibi diſputamus. Sufficiat nunc demonſtraſſe flumen iſtud non eſſe fabuloſum, uti neque Sicanam civitatem, cùm earum ſitum manifeſtè oſtendat Rufus Feſtus. Obiter autem monemus errare Servium, qui *Sicanum* interpretatur *Sicorim*, cùm *Sucronem* dicere debuiſſet. Ut verò *Sucro* & *Sicanus* ejuſdem fluvii eſt nomen, ita etiam *Sucro* & *Sicana* eadem eſt urbs. Meminit *Sucronis* oppidi Strabo & Plinius. Creditur ea eſſe quæ vulgò *Sueca* appellatur: ſed omnino eſt illa quæ vulgò *Alzira* dicitur. Nomen autem iſtud corruptum eſt ex *Algezira*, uti inſulam vocant Arabes. Nubienſis Geographus vocat hoc oppidum *Algezirat Socar*, ita ut nullum relinquatur dubium, quin hæc ſit *Sucro urbs.* Confirmant id ipſum veteres reliquiæ quæ ibi reperiuntur. Neque obeſt quòd inſula iſta quatuor à mari leucis abſit, cùm nec Strabo, nec Plinius illam ad mare collocent. Pergit dein Feſtus Avienus, & ait, non longè à divortio *Sucronis* vel *Sicani* fluminis eſſe amnem *Tyrium*, eumque præſtringere oppidum *Tyrin.* Atque hoc quidem veriſſimum eſſe arbitror. *Tyrius* enim vel *Turius* fluvius is eſt, qui vulgo dicitur *Rio de Carlete.* Intrat verò ille *Sucronem* non longè ab Alzira oppido, de quo mox diximus, ubi divortium facit *Sucro.* Jam verò quod conjecturam noſtram firmat, eſt, quòd hodie quoque oppidum *Tyris*, cujus hîc meminit Avienus, nomen ſuum ſervat, vocaturque *Turis*, eſtque quaſi in ripa ſitum ejus fluminis, quem *R. de Carlete* vocari monuimus. Verum eſt interim, etiam aliud flumen vicinum dictum fuiſſe *Turin* vel *Turiam*; illud nempe quod Valentiam præterfluit. Hoc *Guadalayar* vulgo nominatur. Salluſtius apud Priſcianum, *Inter læva mœnium & dextrum flumen Turiam, quod Valentiam parvo intervallo præterfluit.* Apud Ptolemæum *Turulis* nominatur, Τουρουλιος ποταμοῦ ἐκβολαί. Sed rectiùs libri veteres Τούριος. Corruptio proculdubio nata ex eo, quod ſcriptum fuerit Τουρίς ἢ Τούριος. Utroque enim modo flumen hoc nominatur *Turis* & *Turius.* Uſitatiùs tamen *Turias* vel *Turia.* Quod apud Ciceronem in *Oratione pro Balbo* legitur eum Sucronenſi & Durienſi prœliis interfuiſſe, & apud Claudianum, *Roſeis formoſus Duria ripis*, id errore factum exiſtimo, quòd amnem hunc eundem eſſe crediderint atque vaſtum iſtud flumen, quod Luſitanos à Callaïcis diſterminat.

L 51.

l. 51. *Sequens Illicitanus*] Neſcio quid Pintianum moverit, ut hic dubitaret: nam quis non videat *Illicitatus*, eſſe ineptum vocabulum, cùm ab Ἴλλικι vel Ἴλλικις tale ἐθνικὸν formari non poſſit? Rectè itaque ſinceriores Ptolemæi codices legunt Ἰλλικιτανὸς λιμήν. *Portus* autem *Ilicitanus* ſitus eſt in ſinu Ilicitano, abeſtque ſatis longè ab *Ilici* oppido, hodie dicto *Elche*; verùm non tam longe quam Ptolemæus credidit: juxta hujus enim deſcriptionem Allona magis Illicitanorum videtur fuiſſe portus, quam ipſe Ilicitanus. Sed perturbatiſſimus eſt ordo locorum hujus oræ apud Ptolemæum. Omnia namque iſta nomina, *Lucentum*, *Allona*, *Ilici*, *Valentia*, *Dianium*, &c. perverſo apud ipſum leguntur ordine. Erraſſe autem Ptolemæum hoc loco non miror, cùm ſexcentis aliis etiam in locis lapſus ſit, ſed modum erroris ſatis mirari nequeo. Eſt ſiquidem difficillimum in mediterraneis locis non ſubinde impingere, cùm nulla prorſus ſeries in iis recenſendis poſſit reperiri: ſed verò in litoralibus locis & urbibus enumerandis, raro admodum labuntur Auctores. Qui enim litora legunt errare non poſſunt, cùm una ſemita unaque ſemper ſit via. Verum quidem eſt eandem eſſe incertitudinem in diſtantiis, ſed loquimur de ordine, qui invariabilis & ipſiſſimus ſemper eſt. Nec tamen tranſponenda vocabula, aut corrigendos eſſe numeros exiſtimo. Ipſius eſt error Ptolemæi, qui ſi diligentiùs in ordinem iſtorum locorum inquiſiviſſet, utique hunc tenuiſſet modum: Κοντεστάνων παράλιος. Καρχηδὼν Νέα. Σκομβραρία ἄκρα. Σταβέρος ποταμοῦ ἐκβολαί. Ἰλλικιτανὸς λιμήν. Ἀλωναί. Λούκεντον. Διάνιον. Σαιτάβιος ποτ. ἐκβολαί. Σούκρωνος ποτ. ἐκβολαί. Τούριος ποτ. ἐκβολαί. Ἡδητανῶν. Παλλαντία ποτ. ἐκβολαί. Ἰλερκαόνων.

l. 51. *Alonem*] *Alonen* alii. Ptolemæo Ἀλωναὶ πληθυντικῶς. Verum nomen puto eſſe Ἀλώνα vel Ἀλώνη. Fuit hoc oppidum Maſſilienſium colonia, ut teſtatur Stephanus, cui Ἀλωνὶς vocatur, Ἀλωνὶς νῆσος καὶ πόλις Μασσαλίας. Græcum igitur oportet ſit vocabulum. Ut ergo παρὰ τῶν ἀνέμων ἀνεμώνη, & ſimilia, ſic παρὰ τῶν ἁλῶν fit ἁλώνη. Præſtantiſſimo enim ſale & olim & nunc quoque abundat. Atque hoc ſolo argumento convinci poſſunt, qui *Alonam* hodie putant eſſe *Alicante*, cùm ea urbs nullas habeat ſalinas. Certum eſt *Alonam* eſſe id oppidum, quod olim Arabes *Tudemir*, Hiſpani verò *Guardamar* vocant, ſitum in peninſula ad os Taberis fluminis, quem vulgò *Seguram* vocant. Innumeræ illic & præſtantiſſimæ ſalinæ, eoque ipſo loco Veteres *Alonam* deſcribunt.

l. 52. *Lucentiam*] Λούκεντον Ptolemæi libri meliores, non Λουκέντοι. Livius *Lucentiam* ſimiliter vocat lib. XXII. *Inde jam præda gravis ad Lucentiam pervenit claſſis*, &c. Malè vulgò *Longunticam*. Errat verò Ptolemæus, quòd *Lucentum* ponat inter Carthaginem novam & Urcin, cùm quàm longiſſimè inde abſit,

ſit, nempe inter Illicin & Dianium. Non poſſum ſatis mirari ſupinitatem quorundam Hiſpanorum, qui *Lucentum* hodie appellari *Luchent* vel *Lucenam* oſtendere conati ſunt. Vici iſti non tantùm immenſum quantum abſunt à veteri *Lucentia*, ſed & plurimum à mari recedunt, cùm *Lucentiam* ad mare omnes unanimiter ponant. Miror itaque nulli in mentem veniſſe id, quod tamen veriſſimum eſt, oppidum id hoc tempore vocari *Alicante*, nempe famoſiſſimum illud regni Valentini emporium. Articulum præfixere Arabes; ſitus vero tam benè congruit, ut meliùs non poſſit.

l. 59. *Virgi in ſinu quem Virgitanum vocant*] Οὔρκη eſt Ptolemæo & ſimiliter Marciano Heracleotæ. Sed tamen, ſi Latinos ſequamur, ſcribendum fuerit Οὔρκι. Multis ineptiendi præbuit materiam oppidum iſtud. Res ita ſeſe habet. *Urci*, *Urgi*, *Virgi*, *Birgi*, *Murgi* omnia ejuſdem oppidi ſunt nomina. Adparet hoc ex Plinio qui Bæticæ longitudinem ad Murgim uſque extendit, idem alibi Tarraconenſis provinciæ oram orditur ab *Urci*. Ita quoque faciunt omnes qui Bæticæ longitudinem definiunt, niſi quòd illis nonnunquam locus iſte vocetur *Virgi*, vel *Birgi*. Ut autem V in B. ita B in M plerunque ſolet mutari, quod innumeris jam locis oſtendimus. *Urci* itaque & *Murgi* idem eſt. Sed tamen præter hanc etiam alia eſt *Murgis*, quam ſuperiùs retulit Ptolemæus, inter Turdulorum Bæticorum mediterraneas urbes. Ejus meminit Antoninus in itinere à Caſtulone Malacam: ſed ea nihil huc facit. Communis ferè eſt opinio hanc eſſe *Murciam* hodiernam, quæ toti regioni nomen dedit. Sed falſiſſimum hoc, cùm ea neque litoralis ſit civitas, & longiſſimè abſit. Sed neque eſſe poſſit aut *Muxacra*, aut *Vera*. *Vera* eſt quam Bariam dixerunt Veteres; ordo enim Geographicus docet errare eos qui *Beriam* putant Bariam, utpote cùm Abdera & Charidemi promuntorium intercedant. *Murgi* vel *Urci* Veterum eo ipſo ſita fuit loco, quo nunc conſpicitur vicus *Almaçaran*, & forſan Saraceni iſtud nomen altero permutarunt.

l. 60. *Abdera*] Stephanus hanc *Abderam* vel *Abdaram* ponit πρὸς τοῖς Γαδείροις. Sed abeſt inde quàm longiſſimè. De hac urbe etiam capienda ſunt illa Apollodori (quem tamen non eſſe Apollodorum ſuperiùs oſtendimus) lib. 11. de Hercule, διελθὼν δ᾽ Ἄβδηρα εἰς Λιγύην ἦλθεν. Veteres enim Λιγύην dixerunt Liguriam. Per totam autem penè Hiſpaniam fuiſſe Iberos & Ligures quoſdam ſibi invicem permixtos, alibi monuimus.

l. 60. *Manoba*] Ptolemæo Μάνοβα perperam pro Μαίνοβα. Fallitur Vir magnus ad Strabonem, qui hanc cum *Manaca* confundit. Falluntur quoque qui putant eſſe eandem, atque illa de qua Stephanus, Μαινόβωρα, πόλις Μαστιηνῶν. Ἑκαταῖος Εὐρώπῃ· τὸ ἐθνικὸν Μαινοβωραῖος. Si eſt Maſtienorum urbs, non

eſt

eſt *Manoba*; illa enim longiùs abeſt à freto, Maſtieni autem proximi. Veriſſimum eſt Stephanum more ſuo in malum Hecatæi incidiſſe codicem, & legiſſe Μανόβωρα, pro Μαινάκη, Ἔϐωρα, quæ ambæ Maſtienorum erant urbes. *Manaces* urbis Phœniſſæ ſuprà jam meminimus. Eboræ hujus meminerunt multi, & ipſe alibi Stephanus, Ἔϐορα, πόλις παρωκεανῖτις μετὰ τὰ Γάδειρα.

Ibid. *Malaca*] Urbs notiſſima, quam tamen multi cum *Manaca* confundunt. Stephanus, Μαλάκη Κελτικὴ πόλις. Εὕρηται καὶ Μαινάκη. Ita debuerat legere Stephanus, non Μάκη. Feſtus quoque Avienus *Malacam* & *Manacam* eandem facit, cùm tamen hæc licet omnium Græcarum urbium in Europa poſtrema, ut ait Periegetes ille qui Nicomedi *Periplum* ſuum inſcripſit, longiùs tamen à Columnis abfuit atque Malaca. Itaque exiſtimo *Manacam* eſſe illum locum, qui vulgò *Veles Malaga* appellatur, ac octodecim circiter paſſuum millibus à *Malaca* diſtat. Vide Strabonem, cujus verba, quæ valde exercuerunt Viros doctos, ſic emendabis, Ἐμπορεῖον δ' ἐστὶν ἐν τοῖς ἐν τῇ περαίᾳ σκάμμασι, ταριχείας δ' ἔχει μεγάλας. Malè vulgò σαίμασι. Ἐμπορεῖον hîc eſt non ipſa Malaca, ſed locus mercatus, ut ſæpe. Ait itaque emporium Malacitanorum non fuiſſe in ipſa urbe, ſed in oppoſita inſula, in qua portum & navium receptacula ſibi effoderant. Inſulæ hujus meminit Feſtus Avienus:

Tarteſiorum juris illic inſula
Antiſtat urbem noctilucæ ab incolis
Sacrata pridem. In inſula ſtagnum quoque
Tutuſque portus. Oppidum Menace ſuper.

Perperam primam in Μαινάκη corripit. Sed videtur in vitioſos incidiſſe codices, in quibus Μινάκη vel Μινάκη ſcriptum eſſet. Hodie inſula illa fluctibus obruta eſt, veſtigia tamen ſuperſunt molium in profundo jactarum, quas nautæ ſummo ſtudio evitant.

l. 61. *Suel*] Miror Melam in his locis natum tam alieno tamen ordine oppidum hoc recenſere, demum enim poſt *Malacam* id collocare debuerat. Verùm hîc memorare debuerat *Salambinam*. Fortè Librarii alterum pro altero ſubſtituerunt, neque enim videtur Auctor talem hîc potuiſſe committere errorem. *Salambina* vel *Salabina* etiam hodie nomen ſervat, vocatur enim *Salabreña*: Geographo Nubienſi, *Salobania*. In Concilio Illiberino perperam vocatur *Silvanus de Sagalbina*; neque enim dubito, quin *Salabina* ſcriptum priùs fuerit. Innumeris in vocabulis liquida illa modò additur, modo demitur. Hinc Oppianus IV. *Cyneg.* σπάρτῳ Σαλαϐινίδι dixit, quamvis malè vulgò ſcribatur Πλεξάμενοι σπάρτῳ Σαλαμινίδι. Nulla enim ratio veriſimilis poſſit

poſſit dari, quamobrem ſpartum Salaminium vocetur, neque placent quæ Viri eruditi de Teucro Salaminio annotarunt. Non autem ſola Carthago nova ſparti eſt ferax, ſed & univerſus ille tractus, qui à Carthagine Abderam & Salabinam uſque extenditur, eo quàm maximè abundat.

l. 61. *Salduba*] Ita Plinius, & alii. Sed apud Ptolemæum oppidum id in mediterraneis ponitur, verùm idem hîc collocat Σαδούκα ποταμοῦ ἐκβολαῖς. Ubi tamen manifeſtè reſcribendum eſt Σάλδυβα. Porrò liber noſter optimus manu exaratus legit hîc, *Siſal duba*, alii verò *Ciſal duba*. Unde liquet verum eſſe quod ſtatim ſuſpicabamur, hîc collocandum eſſe *Suel* vel *Sivel*, & legendum *Suel*, *Salduba*: pro *Suel* verò ſuperiùs reſcribenbum eſſe *Salabina*. In vetuſtiſſimis etiam Plinii libris ſimile eſt mendum, ſimiliterque id vocabulum truncatum eſt. Nam quo loco vulgò legitur, *Selambina*, *Abdara*, illi exhibent *Sel*, *Abdara*. Ut vel Plinius in vitioſum Melæ codicem inciderit, vel Melæ exemplaria corrupta ſint ex hoc loco Plinii.

Ibid. *Barbeſul*] Alii *Barbeſola*, utrumque rectè. In ſitu omnes conveniunt præter Ptolemæum, qui oppidum hoc collocat ad fretum, inter Cartejam & Tranſductam, cùm tamen omnes alii id ponant ad flumen Barbeſul. Hodie quoque id verum eſſe apparet: dicitur enim flumen id *Rio verde*; non autem longè ab ejus ripa eſt oppidulum *Marbella*, quod omnino eſt *Barbeſola*. Solet enim B in M mutari ſæpiſſime. Nec tamen quidquam in Ptolemæo mutandum eſſe, apparet ex Marciano Heracleota.

l. 69. *Prope quantum patet ſpecus*] Mirum alicui poſſit videri, quare ſpecum à ſinu diſtinguat, & dicat ſinum ſitum ultra ſpecum, cùm tamen ſpecus in ipſo ſitus ſit ſinu. Sed ſinus latiùs patet, multóque longiùs porrigitur, quàm vel mons Calpe, vel ſpecus quem ille efficit. Ab hoc verò ſpecu ſive concavitate, quòd eſſet inſtar cavi vaſis, dictum volunt hunc montem: notum enim urceum & hydriam à Græcis κάλπην vocari. Feſtus Avienus,

> *Calpeque rurſum in Græcia ſpecies cavi,*
> *Teretiſque vaſi nuncupatur & jugi.*

Hæc alii aliter legunt, verùm ea, quam damus, vera eſt ſcriptura. Calpen interpretatur vaſum teres & juge, nempe cui nunquam aqua deficit, nec unquam fluere ceſſet; quale eſt vas iſtud cæleſte quod aquarius tenet. Sic fontes & putei juges dicuntur & perennes, quòd juges & perennes contineant aquas. Feſtus ampullam plumbeam interpretatur, *Calpes*, *ampullæ plumbeæ*. Sic lego, non *Calces* ut vulgò. Ampullæ & urcei in eo conveniunt, quòd ventrem habeant teretem & rotundum, cervicem verò anguſtam. Sed in hoc differunt, quòd urceus ſit

vas

vas μονωτὸν, ampulla verò ἀμφωτόν. Utriuſque diverſas formas videre eſt apud Antiquarios Romanos. Fiebant autem tam ampullæ quàm urcei non tantùm ex plumbo, ut Feſtus air, ſed & ex ligno, & omni metallo, præcipuè vero ex opere figlino. Verùm de ampulla non video quomodo ea vas juge aut perenne poſſit appellari, uti urceus iſte cæleſtis, qui cùm ſemper aquam effundat, nunquam tamen evacuatur. Ab urcei igitur ſimilitudine ſpecum & montem iſtum κάλπην appellarunt. Quod ſi cui mirum videatur, ſciat is & alterum locum in Bithynia, qui *portus Calpes* appellatur, à ſimili ratione eſſe denominatum. Situm ejus deſcribit Arrianus in *Periplo*, ſed multò fuſiùs & elegantiùs Xenophon lib. VI. Ἀναβάσεως ſingulas amœnitates ejus perſequitur. Quidquid vero ibi de Calpe Aſiatica dicit, hæc ipſa quoque de Hiſpanica Calpe dici poſſunt. Nam primò quòd portum & appulſum navium attinet, illum præſtat ſecuriſſimum & optimum ſinus ille, quem Calpe mons admittit, cùm nulli, niſi Africo, vento pateat, adeo ut portus potiùs quàm ſinus appellandus videatur. Jam verò montis in mare declivitas, fontium & fluminum perennes lapſus, arborum ſilvarumque perpetua viriditas, copia vini, totius denique loci theatralis planè ſpecies, hæc omnia hic quoque occurrunt. Altitudo verò diſpar, major quippe Calpe. Is enim conſpicuus eſt in mari mediterraneo litus Mauritanum legentibus, à ſexaginta leucis Hiſpanicis. Hinc eſt quod eminus cernentibus columnæ inſtar appareat, cùm excelſus ſit admodum, & tamen adeò anguſtus, ut quà maximè latus eſt, minùs mille paſſibus diſtendatur; quà verò minimam habet latitudinem, non totis quingentis pateat paſſibus. Hæc ex nautarum conſtant diariis, quæ confirmat Strabo lib. III. Κάλπη ὄρος τῇ περιοχῇ μὲν οὐ μέγα, τῷ δ' ὕψει μέγα καὶ ὄρθιον, ὥστε πόῤῥωθεν στηλοειδὲς φαίνεσθαι. Vulgò legitur νησοειδὲς, nullo prorſus ſenſu. A ſimilitudine itaque vaſis nomen traxiſſe duos iſtos ſinus ſive portus, mirum videri non debet, cùm & alii quoque portus à poculis nomen acceperint, ut Ῥύλιον, Κελέϐη, Φιάλων, & Κρατῆρες. Attamen ſi vocabula iſta κελέϐη, κάλπη & κόλπος ab eadem ſint origine, idemque in primitiva ſignificatione denotarint, jam non opus erit ut à poculis ſimilitudo ſumatur. Neque magis mirandum, quod κάλπη priùs ſinum, deinde verò urceum ſignificarit, quàm quòd Latini ſinus appellationem ſimiliter ad vaſis quoddam genus tranſtulerint. Ex Virgilio & aliis notum quid ſit ſinus, ac prorſus idem videtur fuiſſe quòd κελέϐη. Uſus quoque vocabulo Lucanus lib. IX.

Utque ſolet pariter totis ſe effundere ſinis
Corycii preſſura croci.

Malè vulgò *ſignis*, quod fruſtra interpretati ſunt Viri magni.

l. 72. *Tranſvecti ex Africa Phœnices*] Pro *Phœnices*, *Pœni* legendum cenſet Pintianus; Salmaſius verò hoc vocabulum aufert, & negat Tingitanos fuiſſe Phœnices. Mirum non recordatum eſſe loci iſtius notiſſimi apud Procopium in *Vandalicis*, ubi Tingitani ipſi ſe Phœnices eſſe teſtantur, & fugiſſe è Phœnicia pulſos à Joſua latrone. Sed profectò etiam abſque illo, quis neſcit totum litus Africæ à Syrtibus uſque ad fretum Herculeum, & ultrà, Phœnices tenuiſſe? Erravit quoque Pintianus, ſed cum aliqua ratione: *Phœnices* enim iſti, qui Africam inhabitarunt, ubique *Pœni* à Romanis appellantur; rariſſimè verò, aut nunquam, *Phœnices*. Sed nemo eſt qui ignoret eoſdem eſſe, & *Pœnos* ſemper à Græcis Φοίνικας appellari. Mela verò maluit hîc Græco more loqui, quàm Romano. Itaque cùm exoſum eſſet Romanis *Pœnorum* nomen, *Phœnicem* ſe appellavit potiùs, quàm *Pœnum*.

Ibid. *Atqui unde nos ſumus Tingentera*] Sic plurimi codices, unde Caſaubonus faciebat *Tingi contraria*, Salmaſius *Tingi altera*. Quæ lectio magnam quidem habet ſpeciem, attamen vera non eſt. Nam quod dicit id accipiendum uti *altera Pergama* apud Virgilium, in eo fugit illum ratio: nam quis hîc non agnoſcat tralativum loquendi genus à ſimilitudine rei deſumtum? Itaque ſi quis Narbonenſem provinciam vocet alteram Italiam, aut Naxum inſulam alteram appellet Siciliam, aut denique antiquam Maſſiliam alteras dixerit Athenas, is rectè & propriè loquetur, propterea quòd hîc ſit ſimilitudo rei, non nominis. At verò ſi nominis tantùm ſit convenientia, uti ſi quis Carthaginem novam, alteram Carthaginem; aut Athenas in Libya, alteras Athenas, aut has vel iſtas Thebas, alteras abſolutè Thebas vocarit, is non tantùm ineleganter, ſed neque uſitato more loquetur. In homonymis talis metaphora locum non habet. Alterum quod adfert exemplum id fictitium eſt. Nemo Salamina in Cypro alteram vocavit Salamina. Videamus itaque an aliud lateat vocabulum. Codex Britannicus, cujus uſuram debeo avunculo Junio, legit hoc loco *Tingetanam*. Optimus noſter *Tingenteria*. Dico ſcribendum eſſe *Tinge Cetraria*. *Julia Joza*, *Julia Traducta*, & *Tingi Cetraria*, unius oppidi ſunt cognomina. *Traductam Cetrariam* vocat Geographus Ravennas, cujus aliquoties fecimus mentionem; *Salduba*, *Maliana*, *Carteia*, *Tranſducta Cetraria*, *Mellaria*, *Belon*. Paulo pòſt relegens oras Hiſpaniæ ſimiliter *Tranſductam Cetrariam* vocat. *Juliam Jozam* idem eſſe Pœnicè quod *Traducta* Latinis, optimè oſtendit hominum quotquot vivunt doctiſſimus Bochartus. *Cetrariæ* nomen eſſe à *cetris* nemo non videat. Apud Ptolemæum latet ulcus in nomine *Tingis* huic oppoſitæ: nam quo apud ipſum legitur loco, Τίſγις ἡ καὶ Καισαρεια, vel uti habent manu exarati libri, Τίſγις Καιτάρεια, omnino ſcribendum eſt Τίſγις Και-

Καιτραρεία. Si Tingi iſta unquam dicta fuiſſet Cæſarea, jam & Tingitana quoque provincia Cæſarienſis dicta fuiſſet, ac proinde duæ fuiſſent Mauritaniæ Cæſarienſes, quod abſurdum exiſtimare. Sed ut diximus à cetris vel cætris dicta eſt *Καιτραρεία*. Græci enim vocabulum hoc cum diphthongo exprimunt. Heſychius, *Καίτραι ὅπλα Ἰβηρικά*. Erravit autem Ptolemæus quod Tingin Cetrariam cum Tingi metropoli confuderit, ac proinde in Africa locarit, cùm in oppoſita freti ora collocanda fuiſſet. Huic ſimillimus eſt error Plinii, qui Tingin Traductam eandem eſſe credidit, atque Tingis metropolis: planè ac ſi Cetraria & Traducta non coloniæ in Bætica, ſed cognomina Tingis in Mauritania fuiſſent. Porrò quod de hoc oppido dicit Plinius, *Tingi, quondam ab Antæo conditum, poſtea à Claudio Cæſare, cùm coloniam faceret, appellatum Traducta Julia*, id minimè verum eſſe poteſt. Nam ſi à Claudio deducta, quare *Julia* appellatur, quomodo ejus meminiſſe potuit Strabo, quomodo Mela in ea naſci, qui ſub Claudio floruit? Liber noſter manu exaratus legit, *poſtea à centum quinquaginta millia Cæſare*. Nempe pro *Cl. Cæſare* legendum eſt, *C. I. Cæſare*. Paſſim in *inſcriptionibus* nomen Caji Julii Cæſaris tribus iſtis litteris C. J. C. continentur. A Cæſare itaque Julio deducta eſt hæc colonia, qui quoniam eam adſignavit Cætratis ulterioris Hiſpaniæ cohortibus, quarum ipſe meminit lib. 1. *Civilium*, cognominata eſt *Cætraria*. Cætrarienſis igitur fuit Mela natione, genere verò Pœnus.

l. 73. *Tum Mellaria & Belo & Beſippo*] Nempe extra ſinum Calpetanum. In ipſo ſinu ſita erat Carteja & Cetraria. Itaque non poteſt *Mellaria* eſſe Algezira, quemadmodum vulgò exiſtimant, nempe quia fluvius præterfluit quem Rivum mellis, ſive *Rio de miel*, appellant. Verùm toto illo tractu proſtant mella. Geographus Nubienſis ideo hoc flumen melleum dicit vocari, quòd hauſtus ejus ſint dulces. Algezira omnino eſt Veterum Carteja, niſi quòd hæc amplior fuerit & propiùs mare contigerit. Verum hoc eſſe ipſa diſtantia docet. Sed mirum cur Algeziram vocarint Arabes, cùm tamen ea, neque inſula, neque peninſula ſit. Exiſtimo Arabes, qui cum Comite Juliano in Calpen montem transfretarunt, montem ipſum, qui revera eſt peninſula, ac anguſta cervice continenti annectitur, ſic appellaſſe. Poſtea vero tranſlatum hoc Inſulæ viridis nomen in Cartejam, quæ tamen duabus leucis Hiſpanicis abeſt à Calpe. Itaque oppidum *Gibraltar*, ſive *Gibeltaric*, ſic potiùs appellari debucrat. Verùm is locus eſt recens, & ſerò ab Arabibus exſtructus. In ipſo enim Calpe nullum olim fuit oppidum. Sed uti Veteres à vicinitate Calpes, ipſam quoque Cartejam nonnunquam Calpen nominarunt; ita quoque Arabes hanc eandem civitatem *peninſulam viridem* appellarunt, à vicinitate viridis hujus peninſulæ.

ſulæ. Duo porrò hoc tempore ſunt Algeziræ, (Hiſpani vocant *las Algeziras*) ſibi invicem contiguæ. Sed altera eſt recens, ac demum ab Alphonſo rege pulſis Mauris ædificata. Plurimæ illic etiamnum ruinæ, ac turris exſtat, quam *Torre de Carthagena* (nomine manifeſtè corrupto ex Carteja) nuncupant. Verùm is una tantùm leuca diſtare dicitur à Calpe. Quod autem *Mellariam* attinet, illa ſita fuit ſtatim extra ſinum Calpetanum, quem vulgò ſinum Gibraltar vocant, in loco ubi etiamnum commoda ſatis navibus eſt ſtatio. Belo hodie eſt *Tariſa*; Beſippo autem *Puerto Beges*. Flumen verò huic vicinum *Beſipus* dicebatur, qui idem videtur eſſe atque *Belo* fluvius. Meminit hujus Avienus in *Ora maritima*, licet apud eum *Beſilus* perperam legatur pro *Beſipus*, uti quoque apud Ptolemæum malè Βαίλων pro Βέλων. Aliud quoque oppidum *Beſippo* nominatum recenſet in mediterraneis Ptolemæus, verùm cum diphthongo Βαισίππω.

l. 74. *Junonis promuntorium oram freti occupat*] Et promuntorium & templum hic recenſent Ptolemæus & alii. Apud Marcianum perperam ſcribitur, τὸ ἀκρωτήριον, ἐν ᾧ ὁ πορθμὸς, καὶ ὁ ναὸς τῆς Ἥρας, tanquam ſi fretum Herculeum ſitum eſſet in hoc promuntorio. Verùm aliud habet Ptolemæus, unde hæc deſumſit, τὸ ἀκρωτήριον, ἀφ᾽ οὗ ὁ πορθμὸς, ἐν ᾧ ναὸς Ἥρας. Ita malè accepit verba Ptolemæi, tanquam ſi ναὸς Ἥρας referendum eſſet ad πορθμόν. Verùm dicit Ptolemæus, Ab eo promuntorio, in quo ſitum eſt templum Junonis, incipere fretum Herculeum. Hoc porrò promuntorium non tantùm vicinum eſt, ſed etiam tangit Beſipponem, nominaturque vulgò *Cabo de Traſalgar*, corruptè, ut puto, pro *travalcar:* Italis enim & ſuperioribus Hiſpanis *valicare* & *valcare*, idem eſt quod *varcare*. Omnino itaque promuntorium hoc ex eo nomen accepit, quòd illic breviſſimus & commodiſſimus eſſet trajectus in Africam. De hoc quoque intelligenda verba Varronis apud Nonium, ubi narrat Pœnos pro palangis Romanos carinis ſubjeciſſe.

In Cap. VII.

DE INSULIS MARIS INTERNI.

l. 1. *Gades inſula, quæ egreſſis fretum obvia eſt*] Intempeſtiva hîc *Gadium* mentio videri poſſit, quod tamen non eſt; dicit enim illam non accenſendam inſulis maris mediterranei; itaque tum de ea dicturum, cùm Oceani inſulas deſcribit.

l. 8. *Sole ſiccata & in pulverem uſque contuſa*] *Pollinem* non *pulverem* habent veteres libri, quod reduximus. Hoc ipſum verò, quod

quod hîc Mela de inſulis Mæoticis, Herodotus de familiis quibuſdam Babyloniorum prodit; nempe illos ex piſcibus ſole arefactis, & piſtis deinde, panem & polentam conficere. Verùm longè aliam vim in arenis Babylonicis ſol exercet, atque in inſulis Mæotidis. Vento & frigori longè majorem exſiccandi vim ineſſe apud Septentrionales, quàm ſoli apud Perſas, nemo puto dubitabit, niſi qui neſciat maximam partem borealium gentium non alio veſci pane, quàm qui ex piſcibus arefactis ſit compoſitus.

l. 12. *Non longè accolitur Aria*] Ita repoſuit Hermolaus Barbarus, cùm priùs legeretur *non longè Acoliſaria*, quemadmodum omnes etiam quotquot vidi manu exarati codices. Legendum, *non longè à Colchis Aria.* Stephanus: Ἄρειος νῆσος, πρὸς τοῖς Κόλχοις ἐν τῷ Πόντῳ· Σκύμνος ἐν Ἀσίᾳ· τὸ ἐθνικὸν Ἄρειος, ἐξ ἑνὸς τοῖν δυοῖν παρηγμένον. Quaſi verò ἐθνικὸν Ἄρειος non ſit potiùs ab Ἄρεια. Verùm neſcivit Stephanus, ita quoque appellatam fuiſſe hanc inſulam. Poſſit & legi nullius litteræ immutatione, *non longè à Colis Aria.* Nam & *Coli* in hoc tractu, quorum regio Κωλικὴ, cujus jam ſuperiùs meminit Mela. Nec eſt quod quiſquam exiſtimet *Colis* hîc locum non eſſe, quòd ii longiùs abſint Septentrionem verſus, cùm & Plinius hoc loco Colicam recenſeat lib. VI. cap. 5. *Subjicitur Ponti regio Colica, in qua juga Caucaſi ad Riphæos montes torquentur.* Et hîc pro *Colica* repoſuerunt *Colchicam* regionem, contra fidem veterum exemplarium. Si verum eſt Colos inhabitaſſe τὴν ὑπώρειαν τοῦ Καυκάσου, uti ait Hecatæus apud Stephanum, & Caucaſi extrema juga dicta ſint Κωλικὰ ὄρη, jam rectè dixerit Mela Ariam eſſe Colis vicinam, cùm montes huic inſulæ oppoſiti, Caucaſi ſint appendices. Porrò hanc Ariam Apollonius & Arrianus in *Periplo* Ἀρητιάδα vocant. Plinio eſt Chalceritis. Puto ab avibus, quas χαλκήρεις, σιδηροπτέρυς & σιδηρόνυχας fabulati ſunt, χαλκηρεῖτιν cognominatam fuiſſe.

l. 20. *Suo ſuorumque regno Macar occupaverat*] Ὁ Μάκαρ & ὁ Μακαρεὺς utroque modo appellatur à Mythologis. Hanc hiſtoriam fuſè narrat Diodorus Siculus lib. v. qui ſimiliter duplicem nominis adfert cauſam, ac has ipſas quinque inſulas commemorat, quæ beatæ fuerint dictæ. Sed ſanè multò olim plures fuerunt, ſic cognominatæ: nam ut de inſulis Oceani taceam, quas nemo ignorat fuiſſe complures, etiam Creta, Cyprus, Leuce, multa denique in continente ſita loca inſularum felicium nomen conſecutæ ſunt.

l. 31. *Cirava*, *Mitylene*] In libris quibuſdam recentioribus ſcriptum eſt, *Methymna*, *Mitylene*. Sed hoc proculdubio eſt à Librariis, cùm libri antiquiores legant *Cirava*. Vetus, niſi fallor, lectio fuit *Ariſua* pro *Ariſba*. Sæpe monuimus Melam antiquiores ſequi Græcos. Jam verò antequam Methymna eſſet,

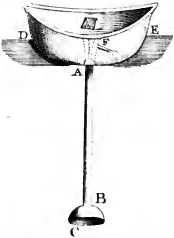
Ariſbe fuit. Strabo, Ἦν δὲ καὶ ἐν Λέσβῳ πόλις Ἀρίσβη, ἧς τὴν χώραν ἔχουσι Μεθυμναῖοι. Oppidum hoc motu terræ intercidiſſe teſtatur Plinius. Ex Ariſba verò & Antiſſa conflata poſtmodum eſt Methymna. Pro *Mitylene* vero libri meliores habent *Mytilene*. Probum hoc eſt, licet Viri eruditi jubeant contrarium, Utrumque dixere veteres *Mytilene* & *Mitylene*. Sed prius illud longè rectius, alterum verò inter barbariſmi ſpecies refert Stephanus Grammaticus Byzantius in *commentariis ad Dionyſium Thracem*, & Μυτιληναῖον dici jubet, addens rationem, ἀπὸ γὰρ τοῦ Μύτωνος τοῦ κτίσου Μυτιλήνη καλεῖται. Confirmant hanc ſcripturam nummi veteres, è quibus potiſſimùm orthographiæ ratio eſt petenda.

l. 40. *Novem regna*] Plinius Cyprum novem quondam regnorum ſedem fuiſſe ſcribit, Melam proculdubio in hoc quoque ſecutus. Quomodo hoc intelligendum ſit, apparet ex Strabone, qui ſingulas urbes ſingulis olim tyrannis paruiſſe tradit lib. XIV.

l. 44. *Arados etiam in Phœnice eſt parva, & quantum patet tota oppidum*] Plinius non Aradum, ſed Pariam inſulam ante Joppen ſitam, ſcribit totam eſſe oppidum. Verba ejus lib. v. cap. 31. hæc ſunt: *In Phœnicio deinde mari eſt ante Joppen Paria, tota oppidum, in qua objectam belluæ Andromedam ferunt: & jam dicta Arados, inter quam & continentem, quinquaginta cubita alto mari (ut auctor eſt Mutianus) è fonte dulcis aqua, tubo corus facto, uſque à vado trahitur.* Sed profecto nulla ad Joppen eſt inſula, neque unquam fuit, Series quædam ſcopulorum ab Africo Aquilonem verſus procurrens litori Joppenſi prætenditur, verùm illi ſæpe mari obruuntur, & tales ſunt, ut etiam hodie appareat nunquam cultos aut habitatos fuiſſe. De iſtis tamen ſcopulis loqui Plinium certum eſt; in iis quippe oſtendebantur olim catenarum Andromedæ veſtigia, ut teſtatur Joſephus *de bello Judaico* lib. III. cap. 15. Releganda eſt itaque Paria iſta Pliniana ad inſulas quæ nunquam fuerunt. In vitioſum Pomponii codicem incidit, in quo ita hæc verba conciperentur, *Arados etiam in Phœnice, & Paria, quantum patet tota oppidum.* Quia vero nullam in mari Phœnicio præter Aradum inſulam legerat, ideo Pariam interpretatus eſt inſulam, ſeu verius ſcopulum iſtum Joppenum, cui alligatam fuiſſe Andromedam intellexerat. Sed & tum quoque erraſſe videtur cùm ducentis tantùm paſſibus inſulam hanc à continente diſtare dicit, & cùm ſeptem ſtadiorum oppidum vocat Antaradum, ubi manifeſtè Antaradum cum Arado confundit. Coriaceum verò tubum, quo aquam dulcem è fundo maris hauriebant Aradii, cujuſque hîc tantùm mentionem fecit Plinius, illum fuſiùs aliquanto deſcribit Strabo lib. XVII. Talis autem erat, niſi fallor. E ſcapha aquaria D E dimittebatur tubus coriaceus A B, cui appenſus

erat

erat clibanus plumbeus B C, habens os ad C amplum, per quod aquæ influebant. Anguſtum verò os ad B, cui adaptabatur tubus coriaceus. Demiſſo itaque tubo, cum appenſo pondere, aqua adſcendebat uſque ad ſuperficiem aquæ D E. Aperto dehinc canali ad F paulò infra libramentum maris, neceſſariò aqua effluebat, primò quidem ſalſa, deinceps verò dulcis. In ſinu Perſico, nam & illic dulcium aquarum fontes ſub fundo maris, Arabes alio modo aquam illam hauriunt, coriis nempe, quæ poſtquam fundum attigerunt, ſacculi inſtar conſtringuntur. Verùm illorum modum alio explicabimus loco.

l. 46. *Quia etiam ſuper aliena tecta ſedem ponere licet*] Pædagogicum eſt commentum eorum, qui hîc legunt *ſubter* pro *ſuper*. Sed neque capio quid Viri docti voluerint, cùm hæc ex Strabone interpretantur, & verba illa Melæ, Aradi licuiſſe ſuper aliena tecta ſedem ponere, nihil aliud ſignificare dicunt, niſi quòd exteris illuc confugientibus licitum fuerit, tutiſſimè in alieno ſolo vivere. Plana ſunt verba Pomponii, & omnino verum eſt Aradi licitum fuiſſe ſuper tecta ædificare. Hoc illud ipſum eſt quod dicit Strabo, Aradum fuiſſe adeò hominibus refertam, ut domos πολυορόφους, id eſt, multis tectis & contignationibus adſurgentes, habuerit. Quomodo hoc fieri potuerit non intelligent, qui obliqua tantùm norunt tecta, & domos in acutum exeuntes angulum. Verùm quis adeò in rebus peregri-

nus, qui neſciat pleraque Syriæ, Ægypti, & ferè totius Orientis & Meridiei ædificia in planum deſinere? Huc accedit & alia præcipua ratio, quæ non permittit ut aliter fieri potuerit. Sita fuit Aradus in ſaxo ſive ſcopulo modico admodum, quippe cujus ambitus ſeptem tantùm ſit ſtadiorum. Cùm verò ſaxum id ſit declive, neceſſariò ſequitur, ut alia domus alia ſuperior fuerit, ac ubi tectum inferius deſineret, ibi altera demum domus inciperet. Ac ſic quidem intelligi poſſit, Aradi licitum fuiſſe ſupra aliena tecta ædificare. Verùm illo poſito, nihil tamen efficimus. Qui enim non ſunt prorſus Geometriæ ignari, facilè poſſunt colligere, in convexa ſuperficie montis non poſſe plures domos conſiſtere, quàm in plano cui mons inſiſtit. Hoc præterea pacto domus non erunt propriè πολυόροφοι. Ut igitur in tam puſillo ſpatio, tanta hominum multitudo diverterе potuerit, neceſſarium eſt ut credamus, Aradi iis, quorum altior eſſet habitatio, licuiſſe in ſubjecta tecta ædificium ſuum producere, & ea vel integra, vel aliquouſque occupare. Ita in immenſam altitudinem & innumeras contignationes ædes Aradiorum potuerunt excreſcere, citra tamen ullum ruinæ periculum; præcipua quippe moles & ferè tota, non fornicibus aliiſque fulcris, ſed ſcopulo, in quo ſita erat urbs, incumbebat.

l. 47. *Parva & Canopus*] Non errat Mela quòd *Canopum* quoque inſulam faciat. Idem fecit Stephanus, & ex eo Euſtathius *ad Dionyſium*. Hodie etiamnum nota eſt nautis, quibus tutam ſatis præbet ſtationem. Sita verò eſt in ſinu dicto Madi, inter promuntorium Becur & Roſettam oppidum.

l. 50. *Pharos Alexandriæ nunc ponte conjungitur*] Pomponii tempore *Pharus* non jam ampliùs ponte, ſed mole continua Alexandriæ jungebatur, idque impenſis Cleopatræ. Fallitur Vir magnus *ad Euſebium*, cùm negat id Cleopatram feciſſe, & Soſtrato Cnidio tribuit. Ita ſeſe res habet. *Pharus* priùs octo ſtadiorum intervallo ab Alexandria aberat. Sed inſula hæc, ut inquit Cæſar III. *de bello Civili*, à ſuperioribus Ægypti Regibus, nempe Ptolemæis, *in longitudinem paſſuum* DCCCC. *in mare jactis molibus, anguſto itinere, & ponte cum oppido conjungitur*. Strabo, & Joſephus, ubi agit de LXX. Interpretibus, vocant ἑπταστάδιον χῶμα. Verùm moles iſta non continua, ſed interrupta erat duobus pontibus, quorum unus vicinus erat turri Phariæ, qui etiamnum exſtat, alter verò propior urbi, & fortior, ut ait Hirtius *de bello Alexandrino*. Per hunc præcipuè egreſſus erat in Eunoſti portum, qui eſt is, quo Turcæ privatim utuntur, quemque Chriſtianis ingredi non licet. Cæſar autem fornicem, quo pons ille ſuſtinebatur, quique etiam erat aquæ ductus Pharitis, lapidibus juſſit oppleri, ne Alexandrinis ex uno in alterum portum aditus pateret. Cleopatra verò fuit quæ opus ab-

abſolvit & iſthmum perduxit, ſi fidendum non Tzetzæ tantùm & Cedreno, ſed & Ammiano Marcellino, & Auctori *Faſtorum Siculorum*. Verùm illi omnia miſcent, & uni Cleopatræ tribuunt, quæ Soſtrato Cnidio, quæ Philadelpho & aliis Ptolemæis, erant tribuenda. Ineptè præterea fretum iſtud faciunt quatuor paſſuum millium, & Dexiphanem, Dexiphanis filium; & illum æqualem Cleopatræ. Unum quod Cleopatra fecit, eſt quod ἑπτάςαδιον χῶμα urbi conjunxit ponte everſo. Turrim verò Phariam eſſe Philadelphi juſſu exſtructam à Soſtrato Cnidio, vel ipſa inſcriptio luculenter docere poſſit. Inepti ſunt itaque qui vel Cleopatræ, vel Alexandro Magno opus hoc tribuunt, uti faciunt Arabes, & vetus Scholiaſtes in Lucianum necdum editus. Verùm rectè is vaſtam hujus turris molem deſcribit, ambitum ei tribuens parem Pyramidibus, altitudinem vero tantam, ut à centum paſſuum millibus ſit conſpicua. Ait enim quòd ſit τετράγωνος, ςαδιαῖος τὴν πλευρὰν, ἐπὶ πολὺ τοῦ ἀέρος ἀνέχων, ὡς ἀπὸ ρ΄ ὁρᾶσθαι μιλίων. Hoc ipſum adfirmat Geographus Nubienſis, qui à curſus diſtantia ignes Phari percipi adfirmat, curſum vocans intervallum centum millium paſſuum. Altitudinem verò Phari idem eſſe docet trecentorum cubitorum. Ridiculum poſſit videri id quod in quorundam legitur Itinerariis, tantam molem inſiſtere quatuor cancris vitreis. Utrum hoc verum ſit, nec ne, exploratu difficile eſt, quia Turcæ inferiores Phari partes & angulos præſertim, munimentis ſuis obruerint, nec Chriſtianis aditus illuc pateat. Interim hoc non eſſe recens commentum, colligo ex fragmento vetuſti Auctoris *de miraculis mundi*, quod penes me exſtat, cujus hæc ſunt verba: *Secundum miraculum eſt Pharus Alexandrina ſuper quatuor cancros vitreos per paſſus viginti ſub mari fundata. Hoc namque mirum quomodo tam magni cancri fieri poſſent, vel quomodo deportari & non frangi valerent: qualiter fundamenta ſuperharere potuerint; & quomodo ſub aqua cæmentum ſtare valeat, & quare cancri non frangantur, & quare non lubricant deſuper jacta fundamenta. Hanc Pharum Soſtratus Cnidius conſtruxit in Alexandria.* Puto Soſtratum ornatus gratiâ ad baſin Phari, proximè ſuperficiem maris, cancros iſtos addidiſſe, tanquam ſi iis tota moles niteretur. Pari ratione Architecti obeliſcis & aliis molibus, aut teſtudines, aut ſphingas, aut leones ſubjiciunt, tanquam ſi his totum pondus incumberet, quod tamen ſuper propriam baſim eſt libratum. Vitreos autem fuiſſe cancros iſtos impoſſibile eſt, ſed proculdubio ex duriſſimo aliquo lapide Æthiopico, qualis eſt Obſidianus, quem vitri generibus annumeratum fuiſſe teſtatur Plinius, exſecti fuere. Forſan etiam ex marmore Memphitico, quod & ipſum eſt gemmantis naturæ. Atque hæc quidem omnia unius Soſtrati fuere opera. Verùm etiam antequam hæc tam vaſta moles exſtrueretur, puto Pharum navibus præ-

 luxiſſe.

luxiſſe. Quin Græcum ſit vocabulum nullus dubito, ut enim à φαίνω eſt φανὸς & deinde φανερὸς, ſic quoque à φάω & φάος eſt φαερὸς, & hinc φάρος tranſlato accentu in priorem ſyllabam, ut ſemper fit cum ex adjectivis fiunt ſubſtantiva. Ab hac autem Pharo, ceterarum quoque eſt nomen, quarum eadem fuit ubique forma, ut teſtatur Herodianus, niſi quòd longè fuerint minores. Ægyptiacæ duas alias ſubjungit Pharos in Italia Plinius, Puteolanam & Ravennatem. Sed Puteolanæ nulla hodie ſuperſunt veſtigia, & revera nulla unquam fuit. Locus Plinii exſtat lib. XXXVI. cap. 12. ita verò concipitur in vetuſtiſſimis noſtris membranis: *Uſus ejus nocturno navium curſu ignes oſtendere, ad prænuntianda vada portuſque introitum: quales jam compluribus locis flagrant, ſicu eo ſita ac Ravennæ.* Scribendum, *ſicut Oſtiæ ac Ravennæ.* Sequentia autem Plinii verba rectè in veteribus membranis concipiuntur, quamvis ea non intellexerint Viri docti: *Periculum in continatione ignium ne ſidus exiſtimetur, quoniam è longinquo ſimilis flammarum adſpectus eſt. Continatio* hîc eſt συνοχὴ ſive coarctatio & in anguſtum contractio, ac ferè quod corrivatio, quemadmodum in antiquis quibuſdam libris repoſuerunt pro interpretamento, non intellecto altero vocabulo, quo tamen uſus eſt ipſe quoque Plinius in hac ſignificatione, cùm alibi, tum quoque lib. IV. cap. 4. *Anguſta cervice Peloponneſum continat Hellas.* Malè enim & illic repoſuerunt *contingat.* Verum eſt autem quod hic dicit, Ignes enim illi, qui in Pharis diſponuntur, quandocunque ex ingenti cernuntur intervallo, coire & corrivari videntur, ac ſtellæ inſtar apparent. Hoc ſæpe incautis & ignaris impoſuit nautis, qui ita coarctatam Phari lucem conſpicati, ac Canopum aliamve ſtellam rati, in arenas Marmaricæ curſum ſuum direxerunt. Papin. Statius videtur Lunæ comparare iſtas nocturnas flammas,

Lumina noctivagæ tollit Pharus æmula lunæ.

Sed hoc tantùm verum eſt, ſi è propinquo videantur. Tum enim vix ulla aliquando differentia apparet inter lunam & alterum iſtud lumen. Memini aliquando Virum magnum, cùm leuca una à Pariſiorum abeſſet urbe, ac lunam repentè ſupra tecta domorum magna ſui parte emicantem conſpicaretur, ſubitò tanquam ad magnum incendium exclamaſſe, nec errorem ſuum priùs agnoviſſe, quàm illa toto orbe ſe videndam præbuiſſet. Ex ſimili errore factum fuiſſe putabat olim proverbium, Μήνη ἀντὶ πυρσοῦ ab imperitis nautis deſumtum, qui lunam pro face accepiſſent. Hujus contrarium eſſe credebat apud Pſellum in tractatu *de energia dæmonum*, haud procul à fine: Ἕως τοῦδε κατειχόμην γοητευθεὶς καί μοι σῶος ὄλεθρος ἦν ἄν, εἰ μὴ σύ μοι τῆς ἀληθοῦς ἐξηγήσω τρίβου, καθάπερ πυρσὸς

ἐπὶ

ἐπὶ θαλαττίας ἀντὶ μήνης ἀναφανείς: ubi vulgò legitur *αὐτομήνης*. Sed profectò ſcripſit Pſellus *σκοτομήνης*. *Θαλαττία σκοτομήνη* eſt mare tenebroſum & illune. Quia autem tam benignum navigantibus Dianæ ſidus, ideo etiam Pharos, tanquam Dianæ vicarias, eidem deæ conſecrarunt. Ammianus Marcellinus lib. XXII. *Promuntorium Ceras tralucentem navibus vehens conſtructam celſius turrem, quapropter* ΕΛΑΤΑΣ *appellatur, & vetus inde ſuetus Oripi pragelidus*; omnino legendum eſt ΕΚΑΤΑΣ. Sequentia optimè ſic emendavit Lucas Holſtenius, *& ventus inde ſuetus oriri pragelidus*. Cauſam quare Hecatæ id promuntorium dedicarunt, prodit Stephanus in voce *Βόσπορος*: *Ὅτι Φιλίππου τοῦ Μακεδόνος διορύξαντος κατὰ τὴν πολιορκίαν εἴσοδον κρυπτὴν, ὅθεν ἀφανῶς αἱ ὀρύττοντες ἔμελλον τοῦ ὀρύγματος ἀναδῦναι, καὶ Ἑκάτη φωσφόρος οὖσα, δᾷδας ἐποίησε νύκτωρ τοῖς πολίταις φανῆναι, καὶ τὴν πολιορκίαν φυγόντες, φωσφόριον τὸν τόπον ὠνόμασαν.* In eodem promuntorio fuit quoque Dianæ Luciferæ templum, de quo vide Gillium in *Boſporo Thracio*. Verum redeamus ad Ægyptiam Pharum, à qua nimium divertimus.

l. 52. *Curſu diei totius abducta*] Mirum eſt Veteres quoſdam tam religioſos fuiſſe Homeri cultores, ut maluerint rerum naturam & ſitum regionum ad ejus poëſin componere, quam ipſum erroris arguere, aut ſaltem poëmata ejus ad rei veritatem exigere. Nempe quod Tuſcis eſt Dantes, id illis fuit Homerus. Nulla erat ſcientia, quam ex Homero ſolo non exiſtimarent eſſe petendam, ne medicina quidem excepta ac chirurgica. Quia Homerus ſcripſit Pharum navigatione diei abeſſe ab Ægypto, ideo ſcilicet mutandus fuit Ægypti ſitus naturalis; nullo aliunde petito argumento, quàm ex aggeſtione limi: verùm hoc inſigniter confutavit Bochartus, quem vide. Mihi valde probabilis videtur opinio Eratoſthenis, dicentis Homero ignota fuiſſe Nili oſtia. Explodit hanc tamen Strabo, non ſequi, inquiens, ut ignota fuerint, quia non meminit, nam neque patriæ meminiſſe. Verùm, ut puto, non benè aſſecutus eſt Eratoſthenis mentem Strabo. Eratoſthenes ideo dixit Homerum ignoraſſe oſtia Nili, non quia eorum nullam facit mentionem, ſed quia Pharum à Nilo diei navigatione abeſſe tradidit. Hoc ut intelligatur ſciendum eſt, Nilum ab Homero vocari Ægyptum, quod omnes norunt. Cùm ergo dicit Pharum ab Ægypto ſive Nilo diei navigatione eſſe remotam, manifeſtè intelligit Peluſiacum Nili oſtium. Tantum enim circiter ſpatium uno die percurrere poteſt navis vento ſtridente, uti ait Homerus, impulſa. Si ergo per Ægyptum intellexit remotiſſimum à Pharo oſtium, clarum eſt eum ignoraſſe cetera Nili oſtia.

l. 58. *Contra minoris promuntoria Meninx & Cercina*] *Euteleti* in-

inſulæ, ſic enim habent libri plerique manu exarati, nemo, quod ſciam, meminit. *Meningis* verò & *Cercinnæ* nemo ferè non meminit. Rectè autem Mela duas has inſulas collocat contra promuntoria minoris Syrtis, male verò Ptolemæus *Meningem* ſive *Lotophagitin* collocat in intimo Syrtis receſſu. Herodoto hæc inſula eſt Κύραυις. Apparet hoc ex menſura longitudinis & latitudinis quam huic tribuit, ducenta nempe ſtadia, quæ conveniunt cum xxv. paſſuum millibus, quantam eſſe longitudinem tradit quoque Plinius. Verùm is non rectè *Cercinnæ* ſolæ hanc tribuit menſuram, *Cercinnitide* ſeparata; *Cercinna* quippe & *Cercinnitis* junctæ hanc efficiunt longitudinem: unam enim quodammodo faciebant inſulam, quia ponte jungebantur. Hodie *Cercinnitidem* vocant *Querqueni*, vel *Chercheni*; ipſam verò *Cercinam*, *Gameleriam*. Fretum verò, quod utraſque interfluit, quinque paſſuum millibus patere ſcribunt Itali. Verùm noſtri nautæ, quibus non minùs comperta ſunt hæc maria quàm Italis, foſſam eſſe potiùs quàm fretum affirmant, quæ etiam nunc ponte jungi poſſet, ſi induſtria accederet. Apparet itaque neque hic naturam quidquam innovaſſe. In Herodoto autem nihil mutandum eſſe patet ex Stephano, Κυραυὶς νῆσος κατὰ Γύζαντας τοὺς ἐν Λιβύῃ. Diodorus Siculus & Palæphatus hanc inſulam confundunt cum Cerne in Atlantico ſita Oceano. Error natus ex Hannonis *Periplo*; illic enim Cerne inſula collocatur κατ' εὐθὺ Καρχηδόνος, quod illi ſic interpretati ſunt, tanquam ſi Cerne rectà appoſita eſſet Carthagini. Sed aliud patet ex ipſo Hannone, dicit is tantundem inſulam hanc à freto diſtare, quantum fretum à Carthagine. Κατ' εὐθὺ Græci dicunt de locis in eodem ſitis parallelo. Sed tum fœdè hallucinatus fuiſſet Hanno, vicinaque admodum freto eſſet Cerne. Quapropter puto Interpretem non rectè ex Punico hæc reddidiſſe: utcunque enim Hanno non accuratè eum, quem exiſtimavit, curſum tenuerit, ſatis tamen ex ipſius verbis colligi poteſt, non adeò erraſſe, ut Æthiopas & Carthaginenſes collocarit ſub eodem parallelo. Ptolemæus medium ferire voluit, & ex adverſo Atlantis Majoris poſuit Cernen. Verùm hoc eſt geminare errorem: ſic enim neque in eodem parallelo ſitæ erunt Carthago & Cerne, neque eadem erit diſtantia à freto Herculeo. Ceterùm Hannonis iter inferiùs interpretabimur, nunc hoc ſaltem operæ pretium eſt monere, verba illius ita malè à quibuſdam eſſe accepta, ut vicinam Carthagini inſulam, nempe *Cercinnam* pro *Cerna* acceperint. Vide loca Palæphati & Diodori Siculi, & fateberis nihil certius eſſe, quàm nugas illas, quas de Gorgonibus ſive Gorgidibus, item de Amazonibus Libyſſis ſcribunt, ex hoc uno Hannonis loco promanaſſe, & ex mera confuſione nominum *Cernes* & *Cercinnæ*.

I. 59.

l. 59. *Contra Carthaginis ſinum Tarichia*] Sic Scylax & Strabo. In Antonini *Itinerario maritimo* perperam *Tragreia* vel *Triajeia* appellatur.

l. 60. *Ægates*] *Ægates* iſtæ inſulæ ab omnibus vocantur. Sic quoque habent libri manu exarati Nonii Marcelli, non *Ægades*, uti volebat Cluverius, quia Græcum non ſit alterum, ſed verò *Αἰγάδας* dictas eſſe, quemadmodum *Σποράδες* & *Κυκλάδες* dicuntur. Verum hoc ſi eſſet, jam media brevis eſſet; at verò Silius paſſim producit. Omnino verum eſt Romanos *Ægatas* vocaſſe has inſulas, non *Ægadas*. Sic quoque dixerunt Caſſantra & Alexanter. Sed & apud Græcos, qui *Αἰγεάται*, iidem quoque *Αἰγεάδαι* appellabantur, ut alibi monuimus.

Ibid. *Ægates Romana clade memorabiles*] Et hanc quoque lectionem vitioſam putant, vel erraſſe Melam. Neutrum verum eſt. *Clades* hic eſt, non quam acceperunt, ſed quam dederunt Romani. Accipe exemplum vel ex ipſo Livio initio lib. XL. *Legationes tranſmarinæ deinde in Senatum introductæ ſunt; prima Eumenis & Pharnacis Regum, & Rhodiorum querentium de Sinopenſium clade.* Sed & alibi ſic loquitur, niſi me fallit memoria, idem Livius. Cæſar lib. VI. *Eoſque ad ſe magnis jacturis pollicitationibuſque perduxerunt.* Perperam hæc corrigunt. Simile quoque eſt illud Virgilii,

———— *Et vulnere tardus Ulixi.*

De reciprocis iſtiuſmodi vocabulis, vide Gellium lib. IX. cap. 12.

l. 63. *Scandille*] *Scandile* legunt libri veteres. Plinio *Scandira*. Verba ejus ſic emendanda, *Cycladum & Sporadum extimam, Gerontiam, Scandilam; Thermæus, Ireſiam, Solymniam*, &c. Pagaſicus nempe ſinus habet Scyrum, Gerontiam, Scandilam, &c. Thermæus verò ſinus habet inſulas ſequentes. Vulgò pro *Thermæo*, *Thermeuſin*, tanquam ſi inſula eſſet aliqua, ſuppoſuerunt. *Scandile* verò etiamnum nomen ſuum obtinet, vocatur enim *Scandole*, licet nautæ aliquanto corruptiùs vocabulum hoc proferant, & *Schaſolam* appellent. Inſula hæc ab Occaſu adjacet Scyro, exigua, humilis, & nullius momenti; ut neſciam prorſus quare in tam brevi compendio Auctor hic tam ignobilia recenſeat loca, cùm illuſtria ſæpiſſime tranſeat.

Ibid. *Polyægos*] Et hæc quoque ignobilis inſula, & quam neſciremus habitatam fuiſſe, niſi id nos docerent nummi veteres, cùm inſcriptione ΠΟΛΥΑΙΙ ΙΩΝ. Sed debuerat illam inter Cycladas in mari Cretico ſitas recenſere Auctor noſter, uti faciunt Plinius & Ptolemæus.

l. 67. *Sciathum proſpicit*] Repoſuimus ex libris *Scyrum*. *Sciathi* enim paulò antè jam meminit.

Ibid.

Ibid. *Cicynethon amplectitur*] Sic etiam Strabo & alii, qui *Cicynethon* inſulam in ipſo ſinu Pagaſetico collocant. Errant igitur qui hodie *Pondico* vocari exiſtimant, quæ eſt longè extra ſinum, nempe ad boreale Eubœæ promuntorium. Hæc verò inſula ſita eſt in ſinu, quem vulgo vocant *Golfo de Volo*, nautis noſtratibus ſatis noto. Malè apud Ptolemæum vocatur Πελασγικὸς pro Παγασικός. Os hujus ſinus patere tantùm ſtadiis quinque prodit Auctor, quem ſub falſo Scylacis nomine edidimus. Sed legendum, Τὸ δὲ ϛόμα αὐτῦ ἐϛὶ ϛάδια λέ.

l. 72. *Anguſto freto diſtat à litore*] Ridiculi ſunt, qui ex Procopio adſtruere conantur, Euripum tam anguſtum eſſe, ut uno ligno totus poſſet tegi & tranſiri. Verùm longè aliter ſeſe res habet. Pons Euripi jugeri ſpatium obtinet, ſive pedum ducentorum quadraginta longitudinem. Strabo vocat γεφύραν δίπλεθρον. Pons iſte etiamnum hodie exſtat integer. Quare autem Procopius dixerit Euripum tranſiri unius ligni impoſitione aut ablatione, id ex ſequentibus Strabonis verbis intelligi poteſt: Πύργος δ' ἑκατέρωθεν ἐφέϛηκεν, ὁ μὲν ἐκ τῆς Χαλκίδος, ὁ δ' ἐκ τῆς Βοιωτίας· διῳκοδόμηται δ' εἰς αὐτὸν σύριγξ. Locum ita in veteribus libris concipi mouent Viri docti, qui tamen illum non intellexerunt. Διοικοδομεῖν propriè eſt ædificationem ſeparare & dividere, locumque intermedium vacuum relinquere. Dicit itaque Strabo, pontem iſtum Euripi non eſſe continuum, neque perpetuis fulciri fornicibus, ſed ab ea parte, qua eſt turris litori Bœotico vicina, habere unum canalem, qui ſit apertus, quemque præſidiarii turris ponte penſili ſoleant tegere, tum ſecuritatis gratia, tum etiam ut navibus pateat tranſitus. Hoc illud eſt lignum, quod Procopius dicit, Eubœam modò inſulam facere, modò continenti jungere. Ab hoc porrò ponte multi Chalcidem, totamque adeò Eubœam, Nigropontem dictam putant. Alii non *Negropontem*, ſed *Egripontem* vocarunt tanquam pontem ægrorum. Apud Chriſtophorum verò de Bondelmontibus, qui ante annos CCXXXIV. librum *de Inſulis* edidit, inſula hæc appellatur *Egrippos*. Omnino exiſtimo hoc vocabulum corruptum eſſe ex *Euripos*.

l. 74. *Septies die ac ſepties nocte*] Locus rectè ſeſe habet, plurimique Veterum id ipſum dixerunt. Negat Livius, ac non ſtatis temporibus fretum hoc reciprocari adfirmat, ſed temerè à ventis huc illuc jactari. Verùm natura nihil temerè facit. Utrumque verum eſt, Euripum habere & ſtatum fluxum, & non ſtatum, qui totus à ventis pendeat. Status Euripi fluxus eſt, qui ſingulis diebus ac noctibus quater curſum mutat, ſive qui bis fluit & refluit, quemadmodum alia maria. Inſtabilem verò curſum efficit Auſter & Eurus præcipuè, qui in anguſtias compulſum mare ad tempus retroagit. Quia verò æſtus tum colliduntur, neceſſariò utrinque refluunt, quem-

quemadmodum & in Magellanico, & in aliis etiam fretis. Hinc fit ut ſpatio diei ſepties aliquando Euripus curſum mutet, nunquam verò ſæpius. Theon Smyrnæus de ſeptenario, Οἱ Εὔριποι τὸ πλεῖστον ἑπτάκις τῆς ἡμέρας μεταβάλλουσι. Malè hæc Intetpres intellexit, tanquam ſi ſepties in die æſtuaret & reciprocaret Euripus. Hoc enim non fit niſi ſpatio diei noctiſque. Alia eſt ratio freti Siculi; in eo enim licet flante auſtro fluctus utrinque venientes collidantur, non tamen omnes redeunt. In freto quippe latiore undæ curſum dividunt. Qui ab auſtro veniunt fluctus, illi Italico adhærent litori. Qui verò à borea, illi Siculum radunt latus. Peritiores itaque nautæ ab auſtro fretum hoc tranſituri, ſemper vitant litus Siculum. Venientes autem à borea, per mediam charybdin curſum dirigunt. At verò in freto Euripi, quia canalis intimus eſt anguſtiſſimus, nec fluctus progredi poteſt, neceſſariò undæ utrinque venientes in ſua relabuntur maria. Hæc nautis noſtratibus cognitiſſima, & quotidianâ experientiâ comprobata, quæ tamen mirificè torſerunt omnes hactenus Philoſophos.

l. 76. *Ac plena ventis navigia fruſtretur*] Et hîc & infrà veterem lectionem reduximus, quam in pejus mutarant.

l. 93. *Cathon, Ios, Thera, Gyaros*] Jam à Plinii ſeculo locus hic in mendo jacuit. Omnia hæc nomina in ſuam tranſtulit hiſtoriam, nec ſitum, nec vocabula vera ſecutus, adeò ut facilè appareat, illum vitioſo Pomponii codice eſſe uſum, uti jam multis locis oſtendimus. Verùm quo hoc manifeſtiùs appareat adſcribam & Melæ & Plinii verba, quemadmodum ea exſtant in manu exaratis libris. Sic itaque Mela: *Hæ Thracum Graiorumque terris objacent. At interius Melos, Olearos, Ægina, Cothonius, Tyatira, Gyaros, Hippuris, Dionyſia, Cianos, Chalcis, Icaria, Pinaria, Niſpyros.* Plinii verò vetus lectio hæc eſt lib. IV. cap. 12. *Ante Ætoliam Echinades, Ægialia, Cothonis, Tyatira, Gæoaris, Dionyſia, Cyrnus, Chalcis, Pyrana, Nyſtrus.* Quis non videat Plinium ex Mela vocabula hæc hauſiſſe, eademque prorſus eſſe nomina, Ægina & Ægialia, Cothonis & Cothonius, Tyatira, Gyaros & Gæoaris, Dionyſia, Cyanos & Cyrnus, Chalcis, Pinaria & Pyrana, Niſpyros & Nyſtrus? Omnino itaque erravit Plinius, quod vitioſi codicis nomina in Opus ſuum tranſtulerit. Verùm & in eo inſigniter erravit, quòd inſulas has ad Ætoliam collocarit, cùm omnes in Mari Cretico ſitæ ſint. Hoc quo faciliùs accipiatur, adſcribam verba Pomponii, non quemadmodum ea legit Plinius, ſed quemadmodum ea emendanda eſſe exiſtimo: *Hæ Thracum Graiorumque terris objacent. At interius Melos, Oliaros, Ægilia, Cothon, Jus, Thia, Thera, Gyaros, Hippuris, Donuſa, Cia, Icos, Chalcia, Icaria, Cinara, Niſyrus.* Jam ſingularum ſitum breviter demonſtremus. Melos & Oliarus notæ ſunt. Ægiliæ meminit Ste-

Stephanus, qui inter Cretam & Peloponneſum collocat. Plinius inter Cretam & Cytheram, à qua remotam eſſe dicit quindecim paſſuum millibus. Variè autem hujus inſulæ nomen exprimitur, *Æglia*, *Ægilia*, *Ægialia*. Ptolemæo Ἔπλα manifeſto errore pro Αἴγιλα. Nautæ & Veneti *Serigottum*, ſive Cytheram minorem appellant. De Cothone inſula idem Stephanus, Κώθων νῆσος οὐ πόῤῥω Κυθήρων. Ios nota tumulo Homeri. Thia eſt illa inſula quæ inter Theram & Theraſiam emerſit, imperante Auguſto. Theræ ſitus notus ex omnibus. Unus tamen Strabo neminem fallere debet, cùm Theram & Theraſiam collocat inter Cretam & Cyrenen libro primo, quem malè ſecutus eſt Stephanus Byzantius. Verùm ipſe ſibi contradicit Strabo lib. x. ubi verum Theræ ſitum oſtendit. Gyaros etiam pueris nota. Sequitur Hippuris, cujus meminit Apollonius lib. IV. qui illam Theræ vicinam facit. Plinio duæ diverſæ ſunt inſulæ *Hippuris* & *Hippurias*: ſic namque legunt vetuſti codices, non *Hippuriſſa*, aut *Hippuriſcus*, uti malè ſubſtituit Hermolaus. Sed quis adeò Græcè ignarus, qui non videat idem eſſe Ἱππουρὶς & Ἱππουριάς, & ejuſdem inſulæ nomen? *Hippuriſcus* verò Stephani vitioſum eſt vocabulum, Ἱππουρίσκος νῆσος Καρίας. Manifeſtè hæc appellatio conflata eſt ex duabus vocibus, nempe Ἱππουρὶς & Κῶς. Simili ratione ex Μαινάκη & Ἔβωρα ipſum Μαινόβωραν feciſſe ſuperiùs oſtendimus. *Donuſa* verò cùm alibi, tum quoque apud Euſtathium *in Dionyſium* fit mentio, cujus verba ita legenda: Σποράς δὲ καὶ ἡ πρὸς τῇ Ῥόδῳ Δονυσία, ἥτις παρεφθαρμένως φασὶν ἐπαθεν· οἱονεὶ γὰρ Διονυσία τις ἐστίν· ἐπεὶ Διονύσιος τὴν Ἀριάδνην εἰς αὐτὴν ἐκ τῆς Νάξου ἤγαγεν. Idem habet Stephanus. Sed ineptè *Dionyſiam* à Dionyſo dictam volunt. Verum enim nomen eſt *Donuſa*, Græcè Δονοῦσα. Sic quoque Tacitus *Annalium* quarto. Sic quoque apud Virgilium legendum *viridemque Donuſam*. A crebra terræ concuſſione, cui & hæc, & omnes ferè vicinæ inſulæ ſunt obnoxiæ, nomen ſortita eſt. *Cia*, *Icos*, *Icaria* ſive *Icarus*, item *Niſyros* ſatis ſunt notæ. *Niſyri* tamen appellatio ſæpe in aliud vocabulum deformata occurrit. Apud Pollucem lib. VII. cap. 23. *Syrum* aut *Iſyrum* ſubſtituerunt. Apud Ariſtotelem *de hiſtoria Animalium* lib. IX. ubi agit de ſaxatili avicula Cyano dicta, *Scyrum* repoſuerunt, cùm libri manu exarati habeant, οὗτος ὁ ὄρνις ἐν Ἰσύρῳ μάλιστά ἐστι, manifeſtè pro Νισύρῳ. Sed & Chalcia ſive Chalce Rhodiorum non ignota eſt. Supereſt *Cinara*, cujus meminit Plinius, licet vulgò apud ipſum *Cynara* legatur, cùm vetuſti libri habeant *Cinara*. Athenæo & Plutarcho eſt Κίναρος. Verùm quia apud Melam *Cinara* mutata fuit in *Pinaram* à Librariis, quibus ſolenne eſt C in P commutare, non mirum eſt Plinium vitioſam ſecutum lectionem, duas feciſſe inſulas. Sed & alias ſuprà memoratas

in-

inſulas quare geminarit, & ad Ætoliam collocarit, cùm omnes in Mari Ægeo, ut oſtendimus, ſitæ ſint, ſatis, ut opinor, jam clarum eſt. Pergamus ad reliquas Sporadas.

l. 95. *Lebynthos, Calydna, Aſine*] Sic Correctores; verùm libri antiqui manu exarati ſic legunt, *Lebynthos, Caminis, Aſime.* Et hanc quoque vitioſam lectionem ſecutus eſt Plinius, & inde inſulam *Caminiam* vel *Caminiſam*, ut habent aliqui codices ſcripti, in ordinem inſularum repoſuit. Dum ſic facit, non mirum eſt catalogum inſularum, quas in hoc mari recenſet Plinius, admodum eſſe locupletem, recurrente ter & quater eadem ſemper inſula. Sed profectò nulla hic unquam *Cammia* inſula fuit. Proculdubio ſcripſerat Mela, *Lebynthos, Calymnia, Syme. Calymna* & *Calymnia* utrumque rectum eſt, ut teſtatur Stephanus. Aliter *Calydna*, aut *Calydnæ* dicuntur iſtæ inſulæ. Hinc *mel Calydnium* appellatur quoque *mel Calymnium*, ut ex Stephano teſtatur Euſtathius *in Dionyſium.* Porro *Lebynthum* cum hac inſula conjungit etiam Ovidius, cùm in libris *de Arte amandi*, tum quoque *Metamorphoſeōn* VIII.

Dextra Lebynthos erat, ſecundaque melle Calymne.

Syme vero Rhodiaca nota eſt ex omnibus.

l. 97. *Ab eis Sicinus*] *Sicinus* non eſt inter Cycladas. Vetus lectio eſt *Cicynos.* Feci *Cythnos.* Quæ ſola hîc deerat.

l. 107. *Tali ſtatione atque morte*] Benè hunc locum ſic emendavit Pintianus, cujus conjecturam confirmant optimi codices. Ærei hujus gigantis, qui ſingulis diebus totam circumibat Cretam; quemque veneficiis ſuis ſuſtulit Medea, meminere complures. Hiſtoriam fusè deſcribit Apollonius in *Argonauticis.* Catullus, *epigr. ad Camerium*, vocat hunc cuſtodem Cretum, *Non cuſtos ſi fingar ille Cretum*, quod perperam de Dædalo interpretati ſunt omnes hactenus Interpretes. Doſiadas in *Ara ſecunda* vocat γυιόχαλκον οὖρον. Miror hoc non vidiſſe Viros magnos, qui fruſtra in poëmatiis iſtis exponendis laborarunt. Ultimus, qui manum admovit, eſt Salmaſius, qui omnia iſta Doſiadæ poëmatia, unà cum Inſcriptione Herodis Attici, cum prolixa expoſitione in lucem dedit. Sed profectò in omnibus iſtis explicationibus nihil omnino eſt, quod alicujus ſit momenti, quod non hauſerit ex *Scholiis* Holoboli Rhetoris, quem totum deſcripſit, nulla tamen ullibi facta ejus mentione. Geminum iſtorum *Scholiorum* nactus ſum exemplar, alterum Sylburgii, alterum Commelini manu deſcriptum. Sed & tertium communicavit Lucas Langermannus Hamburgenſis, juvenis imprimis eruditus, & de nobis optimè meritus, depromtum ex eodem illo codice quo uſus eſt Salmaſius, quo & *Anthologia Græcorum epigrammatum* continebatur. Verùm nihil ipſi hîc profuit Holobolus, quoniam eum non intellexit. Ipſam hîc ſubjiciam *Aram*, unde hoc manifeſtum fiat:

εἰμάρσενός με στήτας
πόσις, μέροψ, δίσαβος
τεῦξ', οὐ σποδεύνας, ἶνις ἐμπούσας, μόρος
Τεύκροιο βούτα καὶ κυνὸς τεκνώματος,
Χρύσας ἀΐτας· ἆμος ἔψανδρα
τὸν γυιόχαλκον οὖρον ἐρραισεν,
ὃν ὠπάτωρ δίσευνος
μόρησε μητρόρριπτος.
ἐμὸν δὲ τεῦγμ' ἀθρήσας
Θεοκρίτοιο κτάντας,
Τελεσπέροιο καύτας,
ἄιξεν αἶν' ἰύξας,
Χάλεψε γάρ νιν ἰῷ
σύργαστρος ἐκδὺς γῆρας.
Τὶν δ' εἰλινεῦντ' ἐν ἀμφικλύστῳ
Πανός τε ματρὸς εὐνέτας, φὼρ
δίζωος, ἶνις ἀνδροβρῶτ', ἰνορραίσταν
ἦρ' ἀρδίων εἰς Τευκρίδ' ἄγαγον τρίπορθον.

In ipſo codice erat εἰμ' ἄρσενος. Unde faciebat Salmaſius Ἡμάρσενος. Sed quid virile in Medea? An quòd venefica fuerit? Nos rectiùs εἰμάρσενος. Medea enim veneficio detecto Theſeum fugiens, virilem induit ſtolam, & ſic in Mediam fugit, unde Medicæ ſtolæ originem arceſſunt Grammatici. Πόσις μέροψ hîc eſt maritus Theſſalus: nam Meropes Theſſali. Δίσαβος eſt ὁ δὶς ἡβήτας, nempe Jaſon, cui Medea juventam coquendo reddidit, ut ſenſerunt multi, licet alii id Æſoni factum contendant. Οὐ σποδεύνας, rectè ſe habet. Senſus eſt; Me aram poſuit Medeæ maritus Theſſalus, Jaſon nempe, non Achilles. Duos namque maritos habuit Medea, Jaſonem in Theſſalia, & Achillem in inſulis beatorum. Achillem enim poſtquam ad Elyſium perveniſſet campum, Medeam conjugem duxiſſe, ex Ibyco & Simonide teſtantur Apollonii Scholiaſtes, Heſychius, Conon apud Photium & alii. Malè hæc corrigit Salmaſius, & pejus interpretatur. Σποδεύνας verò hîc dicitur Achilles, quia cinere illum texit mater, uti docent Lycophron, & alii. Ipſa verò Thetis quare hîc Ἐμποῦσα vocetur, notum ex omnibus. Quod autem Achillem vocet mortem Paridis, cùm ipſe à Paride occiſus ſit, id tralativum. De reciprocis iſtiuſmodi vocabulis vide Gellium lib. IX. cap. 12.

&

& quæ nos paulò antè monuimus. Chryſæ autem amator hîc dicitur Achilles propter Chryſeïdem, quæ Chryſenſis erat. Sequitur nunc tempus, quo Jaſon aram hanc exſtruxit. Quando nempe viricoqua, id eſt, Medea, cuſtodem æreum, id eſt, Talum gigantem, veneficiis ſuis perdidit. Hunc autem Talum fabricarat Vulcanus. Μόρησε hic eſt μετὰ μόρης καὶ κακοπαθείας ἐπεκτήνατο. Vulcanus verò hîc dicitur ἀπάτωρ, quoniam ex ſola natus eſt Junone, δίσευνος quia duas habuit conjuges Venerem & Charin; μητρόῤῥιπτος vero à ſola matre projectus tanquam ἄχθος ἐτώσιον. Sequentia ſunt faciliora, ita vero, ut edidimus, in veteribus libris concipiuntur. Ἴυξας αἰνὰ idem eſt quod θώυξεν, quod perperam addiderant ejecto altero. Idem codex Palatinus manifeſtè habet ἰνοῤῥαίσαν, non ἰλιοῤῥαίσας. Sed utrumque verſus reſpuit. Vera eſt lectio, quam exhibemus. Ἀνδροβρῶ genitivus Doricus pro ἀνδροβρῶτος. Totius autem *Aræ* ſenſum ſic quàm proximè Latinè reddas: *Viriliter amictæ me mulieris maritus Theſſalus, bis juvenis, ſtruxit; Jaſon nempe; non vero alter Medeæ maritus in cinere cubans, filius Thetidis, Chryſeïdis amator, qui occiſus eſt à Trojano bubulco, canis filio. Tunc verò me poſuit, cùm viricoqua Medea, ferreis membris præditum Cretæ cuſtodem, Talum perdidit, quem Vulcanus ſine patre natus, duarumque uxorum maritus, à matre verò projectus, cum labore exſtruxerat. Meum verò monumentum cernens dearum judicis Paridis interfector Philoctetes, Trinoctii Herculis uſtor, exſiliit vociferans graviter. Læſerat enim eum veneno ſerpens depoſita ſenecta. Hunc autem Philocteten hærentem in inſula Lemno, Panis matris conjux ac bis vivens fur, Ulyſſes nempe, ac præterea Diomedes filius virivori Tydei, nerviperdarum gratia ſagittarum, ad Trojam deduxerunt ter captam, ab Hercule ſcilicet, ab Amazonibus, & denique à Græcis.* Hic eſt verus ſenſus antiquiſſimi hujus epigrammatii, à quo mirum quantum abiit Salmaſius, cujus ſi interpretationem ſequare, jam nec ſenſum efficies, plurimum verò peccabis in leges Grammaticæ. Quàm enim hoc abſurdum, quòd Heroum fortiſſimum ἔψανδρον vocet, ac feminam faciat. Quis concoquere poſſit θύνη vocabulum, adverſantibus præſertim membranis in quibus οὖνος, in aliis verò rectius οὖρον ſcribitur? Sed ſanè quæcunque Vir iſte ad hanc *Aram* annotavit, talia ſunt, ut confutatione non egeant. Ne in ceteris quidem Doſiadæ poëmatiis explicandis multò fuit felicior. Quamvis enim Holoboli Rhetoris *Scholia* ubique ad verbum deſcripſerit, ejus tamen mentem non adſecutus eſt ubique. Verùm quia ab inſtituto jam longiùs ſumus digreſſi, in aliud hæc tempus reſervabimus.

l. 112. *Phæſtus, Cydon*] Vetus lectio eſt *Phacrana, Cidonea*, unde faciendum erat, *Panacra, Cydonia*, &c. Πανάκρων meminit Callimachus *hymno in Jovem*. Attamen cùm in aliis

Melæ codicibus, & illis quoque vetuſtis, legatur, *Pherapne*, dubitet aliquis, num ſcribendum ſit *Therapne*. *Therapnes* vel *Theramnes* in Creta meminit Plinius & Solinus, licet hujus nulla prorſus debeat eſſe auctoritas. Plinius verò ex corrupta Melæ lectione oppidum iſtud forſan hauſit. Solas enim Laconicas Therapnas alii norunt Geographi.

l. 115. *Naumachos*] Sic omnes manu exarati libri, Plinio *Naulochos*, quod verius.

l. 118. *Apſoros, Celaduſa, Apſyrtus, Iſſa*] Et hæc quoque ex Plinio depravata ſunt. Vetus lectio, quam exhibent omnes manu exarati codices, ita ſeſe habet, *In Adria Apſoros, Dicedalos, Apſyrtis, Iſſa.* Scribendum *Dyſcelados*. Ex Apollonio Rhodio, quem diligenter legit Auctor noſter, ut ex aliis quoque apparet locis, hauſit hanc inſulam, nempe ex hoc verſu lib. IV.

Ἴσσα τε δυσκέλαδός τε καὶ ἱμερτὴ Πιτύεια.

Inſulæ nomen putavit eſſe δυσκέλαδον, cùm ſit epitheton Iſſæ, à ſtrepitu undarum, quibus hæc inſula adfligitur. Hic primus Pomponii error. Alter error eſt, quòd *Apſorron* & *Apſyrtida* tanquam diverſas prodiderit, cùm eadem ſit inſula, & idem nomen, alterumque ex altero corruptum eſſe adfirment Veteres. Niſi forſan duas putarit eſſe inſulas, quia diviſa eſt in medio ac ponte jungitur, oppidoque, in quo ſolo vetus remanet nomen: appellatur enim *Oſero*, vel *Aſuero*, voce manifeſtè corrupta ex Apſoro. *Celaduſſas* verò ſuas manifeſtè ex hoc Pomponii loco hauſit Plinius.

l. 119. *Trucones, Hydria Electrides*] *Trucones* hîc repoſuerunt, cùm antea *Titana* legeretur, quemadmodum ferè habent libri manu exarati, niſi quod in quibuſdam *Citana*, & *Tituna* ſcriptum ſit. Legendum *Pityia* ex Apollonio.

l. 121. *Æſtria, Aſine*] *Æſtria* vel *Eſtria* videtur ea eſſe, quæ Anonymo, qui ſub Scylacis prodiit nomine, vocatur Εἴστρας. *Aſine* alibi non exſtat, corruptum cenſeo hoc vocabulum, & legendum *Saſon*, quæ notiſſima eſt in hoc tractu inſula, quamque præterire non debuit.

Ibid. *Atque ut Alexandriæ ita Brunduſio adjacens Pharos*] Et hîc erraſſe Pomponium exiſtimo, ac confudiſſe duas inſulas, Bariam & Phariam ſive Pharum, quia nempe utraque in ſinu Ionio ſita eſt. Pharos, Paros, ſive Pharia, oræ Liburnicæ inſula, quæ nunc *Lieſina* dicitur, nota eſt omnibus. Baria verò dicebatur olim ſcopulus ſive inſula, quæ adjacet portui Brunduſino, tribus circiter paſſuum millibus ab urbe remota, quingentos lata, duplum vero in longitudine habens. Meminit hujus Feſtus Pompejus, *Barium urbem Italiæ appellaverunt conditores ejus expulſi ex inſula Baria, quæ non longè eſt à Brunduſio.* Sic codex meus antiquus, malè vulgò *Bara*.

l. 127.

l. 127. *Scylla ſaxum eſt, Charybdis mare*] Viri docti putant hîc exeidiſſe vocabulum, & ſcripſiſſe Pomponium, *mare vorticoſum*; ſed errant. Referenda enim huc verba quæ ſequuntur, *mare noxium appulſis*, quod perinde eſt ac mare vorticoſum. Paulò pòſt ex membranis antiquis reduximus *τὸ Pelorias*, ubi vulgò eſt *Pelorum*.

l. 141. *Taurominium, Catinam*] Hæc eſt vetus lectio. Non rectè *Catanam* paſſim reponit Cluverius, tanquam ſi alterum recens eſſet, cùm tamen in antiquiſſimis etiam Auctoribus ita ſcriptum urbis hujus nomen reperiatur. Sic ſolent Latini vocales iſtas permutare, *τρυτάνη trutina*, *πατάνη patina*, *Μασσαλία Maſſilia*, *Μασανίσσης Maſiniſſa*, *Μιθραδάτης Mithridates*, & ſexcenta alia.

l. 152. *Famam habet ob Cereris templum Enna præcipua*] Locus hic ſic emendandus & diſtinguendus erat: *Famam habet ob Cereris templum Enna. Præcipui montium, Eryx maximè memoratus ob delubrum Veneris ab Ænea conditum, & Æthna quæ Cyclopas olim tulit*, &c. Veneris autem Erycinæ templum præter Melam, etiam alii ab Ænea exſtructum ajunt, plures tamen ab ipſo Eryce. Sed mirum videri poſſit, quare ſi Æneas templum hoc condiderit, ipſe tamen id ſpoliarit, auferendo ſignum Veneris. Ita videtur ſenſiſſe Caſſius Hemina apud Solinum, cùm ait Æneam in agro Laurente poſuiſſe caſtra, ibique ſimulacrum, quod ſecum ex Sicilia advexerat, dedicaſſe Veneri matri, quæ Frutis dicitur. Locus hic Solini minimè eſt vitiatus, ut rectè judicat Scaliger. Longa ſunt & frigida quæ contra illum diſputat Salmaſius, dum lectionem, quam alter improbat, conatur reducere. Dicit Hemina, Æneam ſimulacrum Veneris, quæ erat in Sicilia, nempe Erycinæ, in agrum Laurentem advexiſſe, atque illic dedicaſſe in alio templo Veneris, quæ dicta ſit Frutis. Illud autem templum non erat Romæ, ſed in agro Laurente, ut manifeſtè hîc dicit Hemina. Tria itaque in Latio erant fana Erycinæ, unum in Capitolio, alterum extra portam Collinam, in quod Cl. Marcellus tranſtulit ex Sicilia ſimulacrum Veneris, tertium verò antiquiſſimum in agro Laurente, ab Ænea conſecratum, ut putabat Hemina. Cùm itaque Venus Erycina tam nota Romæ fuerit, ut ne pueri quidem illam ignorare potuerint, ineptum eſt credere Verrium Flaccum, aut Paulum, vel ipſum etiam Solinum hoc neſciviſſe. Sed neque Librarios hîc quidquam commiſiſſe, docet conſtans ubique lectio, & ipſe litterarum ordo apud Feſtum. Aut igitur ex Ἀφροδίτη corruptum eſt hoc vocabulum, ut Scaliger putabat, aut, quod potius exiſtimo, quæ prius erat Venus Erucitis, à caſcis illis Latinis, nihil niſi ſtivam & meſſes curantibus, facta eſt *Venus Fructis*, vel *Frutis*. Notum enim

 Ve-

Veteres fructem dixiſſe & frutem, à recto caſu frux fructis, vel frutis, unde frutex & frutico. Pari ratione ab Ægeſta, quod eſt vicinum Eryci in Sicilia oppidum, ipſi fecere deam Segeſtam vel Segetiam, quæ ſegetibus præeſſet, quemadmodum altera ſationi. Rectum eſt itaque apud Auguſtinum Fructi Seia vel Frutis Seia, ac ſic quoque optimus noſter codex. Ab hac Fruti Scaliger putabat Frutillam appellari. Salmaſius dicit Scaligerum nugari, ac fritillam dicit aviculam iſtam appellari, à fritinniendo, quoniam ſit motacilla, ac hunc producit Gloſſarii locum, Ἴυγξ, *fritilla, avis quæ adſidue caudam quatit.* Sed profecto ipſe multo gravius nugatur, quàm Scaliger. Licet ſexcenta Gloſſaria & totidem Scholiaſtæ id affirmarent, quis non videret illos ineptire, cùm iyngem & σεισοπυγίδα ſive motacillam eandem faciunt? Quis unquam iyngem vidit caudam motitare? Iynx duos utrinque habet digitos; quod paucis tantùm convenit avibus, nemo unquam tales conſpexit motacillas. Jam verò magnitudo corporis, lingua ſerpentina, ceteraque, adeò diverſam faciunt motacillam ab iynge, ut ſtultum ſit eas confundere. Ipſum præterea vocabulum fritillæ, & etymon quod adfert, nullius ſunt momenti. Omnino ſcribendum Ἴυγξ *fricilla*, vel *frigilla*. Nempe quia apud Ariſtotelem, vel alium, iyngem paulo majorem frigilla eſſe legerat, ſimile per ſimile interpretatus eſt, ac ſi tres in unum confudit aviculas, motacillam, frigillam & iyngem. In loco Catulli emendando, quem ſubdit, nihilo magis eſt felix. Ait namque, nullo tamen Auctore fretus, σαλοπύγιον vocari motacillam ἀπὸ τοῦ σαλεύειν τὴν πυγήν. Addit dein Catullum ſic appellaſſe Calvum hominem puſillum & adſiduè ſubſultantem & fringutientem. Sed ſanè Calvus ille ſi omnium Romanorum cum Cicerone diſertiſſimus fuerit, non tam ridiculus fuit orator. Minimè certè talis viſus Vatinio, cùm in hæc verba erumperet, *Rogo vos judices, num ſi iſte diſertus eſt, ideo me damnari oportet?* Parum præterea urbanus & officioſus erga amicum ſuum fuiſſet Catullus, ſi tam obſceno vocabulo eum pupugiſſet. Sed quid verbis opus. Miſeret me non Turnebi tantum, ut inquit Scaliger, ſed & ipſius Scaligeri, & Salmaſii, quod tales nugas produxerint, cùm veram lectionem ac jam ab aliis approbatam, ob oculos habuerint, *Dii magni ſalaputium diſertum.* Quid urbanius hoc dicto Catulli, quodque ne vel ipſe Calvus malè interpretari potuerit? Ipſe ſi quidem cùm cippum adſcendit, ut conſtat ex Seneca, non inficiatus eſt ſtaturam ſuam. Hoc Latinum vocabulum, dignum Populo Romano, ac ſenſui Senecæ conveniens. Sed & antiquiſſimi codices hanc lectionem confirmant: *ſalaputium* habent veteres membranæ Senecæ. At verò optimus Catulli codex, qui olim fuit Commelini, manifeſtè hoc loco legit *ſalapicium.*

I. 162.

l. 162. *Propiùs Italiam Galata*] Ptolemæo Καλάθη, & hîc quoque nimiùm longo intervallo ab Africæ litore inſulam hanc ſeparat. Verùm minùs errat quàm Mela, qui eam Italiæ propiorem facit, quàm ſit Melita, Gaulos & Coſyra. Hodie *Galita* nominatur, ac vicina huic inſula, ſeu ſcopulus potiùs, *Galitone*. Viginti circitèr paſſuum nillibus abeſt à continente Africæ, à Tabraca verò inſula millibus ferè quadraginta. Plinius tradit hujus inſulæ terram ſcorpiones necare. Sed nulla hîc propriè exſtat terra, cùm tota inſula ſit ſterile ſaxum, ac ne gramen quidem aut muſcum producat. Mirum itaque non eſt, ſcorpiones in tali loco non eſſe, ubi ne muſca quidem vivere poſſit. Huc accedit quod ſcorpiones naturali quadam conſtitutione oderint loca aprica, ac plurimum in iis moriantur, vigeant autem in obſcuris & humidis. Longitudo hujus inſulæ vix eſt duorum millium paſſuum. Quamvis commodam navibus præbeat ſtationem, hodie tamen non habitatur, forſan neque olim.

l. 163. *Lipara*, *Didyme*, *Phœnicuſa*] Et hæc quoque peſſimè erant contaminata. Veterem reduximus lectionem, quam mirificè corruperant priores Interpretes. Pro *flagrant* reſcripſimus *flagrantes*, in ceteris ſecuti ſumus veteres libros. Rectè verò *Hieram* & *Strongylen* tantùm nominat quæ ardeant, ſimiliter quoque facit Diodorus Siculus. Sed & hodie quoque id verum eſt. Ceteras tamen & illas quoque aliquando arſiſſe, manifeſtè ex crateribus & ambuſtis quarundam verticibus colligi poteſt.

l. 166. *Pithecuſa*, *Leucothea*, *Ænaria*] *Pithecuſas* & *Ænariam* plerique eandem eſſe dicunt, Livius tamen & Ovidius diſtinguunt, & Prochytam ſic vocant. Sic alia nomina in alias ſæpe transferuntur inſulas. Sic ex Oenotridum altera, vocabulum Iſchiæ in *Ænariam* tranſlatum eſt. De *Ænaria* autem nemine nugantur Grammatici, & ipſe Plinius, cùm ab *Ænea* dictum volunt. Ridiculus verò eſt Salmaſius cùm *Enariam* dici jubet, & dictam ſcribit ab *enariis*, id eſt, ſimiis, quia ſcilicet ſint ſine naribus. Locum Servii, quem adfert, ex Strabone emendandum eſſe, vel puer videat. Ab ærifodinis dicta eſt hæc inſula. Ut enim ab ære fit ærarius, ſic ab aheno facta eſt *Ahenaria* vel *Ænaria*. Prodigioſæ fertilitatis eſt hæc inſula, non iis tantùm quæ ſumma tellure naſcuntur, ſed & metallis adeò abundat, ut tota auro, argento, ære, ferro, ſale, aliiſque foſſilibus, videatur ſubſterni, ut mirum prorſus ſit, tantam varietatem in tam brevi ſpatio naturam incluſiſſe. Verùm poſtquam auri illic detectæ ſunt venæ, veriſimile eſt deſiiſſe incolas æra ſcrutari, quorum tamen copiam aquæ è viſceribus inſulæ prodeuntes ipſo odore ac guſtu teſtantur.

l. 166. *Sinonia*] Solus Plinius inſulæ hujus mentionem facit.

Phitoniæ verò etiam Ptolemæus, qui Φίτωνος νῆσος vocat. Sed neſcio cur illam inter oræ Italicæ inſulas hîc recenſeat Mela, cùm in freto, quod Sardiniam & Corſicam interfluit, ſita ſit.

l. 170. *Igilium*, *Carbania*] Libri hic non variant. Plinio eſt *Barpana*, ut jam aliis rectè obſervatum, quorum opinio hac in parte verior eſt, quàm Cluverii, qui *Columbariam* hîc pro *Carbania* ſubſtituebat. Paulò poſt reddidimus veterem lectionem ex optimis & antiquiſſimis membranis. In vulgatis hactenus exemplaribus aliquot verba deerant.

l. 180. *Populorum antiquiſſimi Ilienſes*] Salmaſius *Iolenſes* & hîc, & apud Plinium, & apud Solinum repoſuit pro *Iolenſibus*. Fruſtra; vide Pauſaniam in *Phocicis*, ex quo cognoſces, probam eſſe lectionem vulgatam.

l. 192. *Frumentis tantùm non ſecunda, ad alia largior*] Manu exarati libri habent *tantummodo ſecunda*. Legendum, *frumentis tantummodo ſecunda, at alia largior*.

l. 200. *Sine pernicie tuta eſt*] In libris ſcribitur *rara*, non *tuta*. Legendum *rata*, id eſt, certa & ſecura, quomodo optimi Auctores loquuntur.

l. 202. *Aliudve, quod verius*] Irreptitia eſſe exiſtimant hæc verba. Ego ſic refingenda eſſe exiſtimo, *aliud velud virus*.

FINIS OBSERVATIONUM
AD LIBRUM SECUNDUM.

AD LIBRUM TERTIUM OBSERVATIONES.

In Cap. I.

DE EXTERIORE HISPANIÆ ORA.

l. 5. *ITa enim motus ejus appellant*] Putanr hæc verba non eſſe Pomponii, nam inquiunt, quis olim neſcivit, quid ſit æſtus? Sed falluntur; *æſtus* enim non hìc accipitur pro ſimplici agitatione fluctuum uti ſæpe, ſed pro acceſſu & receſſu maris. Ille autem diu ignotus fuit Græcis & Romanis, cùm in paucis tantùm maris mediterranei partibus motus ille ſit ſenſibilis: itaque ex inconſtanti freti Siculi & Euripi reciprocatione illum colligebant potiùs, quàm ſciebant.

l. 7. *Nunc ad alios alioſque invicem*] Contrarius hîc requiritur ſenſus. Libri omnes manu exarati habent, *Non alios alioſque invicem.* Inde facile fuit lectionem, quam dedimus, excudere.

l. 18. *Si, ut doctioribus placet, vivum animal eſt*] Sic mutavit hunc locum Pintianus, quem ſecuti ſunt omnes alii, cùm priùs legeretur, *utique ſi, ut doctioribus placet, unum animal eſt.* Sed quid opus erat mundum animal vivum dicere, cùm animal dixiſſe ſufficiat? Certum eſt nihil hîc eſſe mutandum. Loquitur ex Platonicorum opinione, qui mundum unum eſſe animal credebant, quod omnia alia animalia in ſe contineret. Plato itaque in *Timæo* univerſam rerum naturam vocat *ζῶον ἓν ὁρατὸν, πάνθ' ὅσα κατὰ φύσιν αὐτῶ συγγενῆ ζῶα ἐντὸς ἔχον.* Jamblichus *de Myſt. Ægypt. ἓν ζῶον ἐστὶ τὸ πᾶν.* Vide quoque Plotinum *Enneade* IV. cap. 32.

l. 30. *Turduli & Baſtuli habitant*] Ptolemæus hîc non *Turdulos*, ſed *Turdetanos* collocat. *Baſtulos* verò & illos ponit in citeriore Hiſpaniæ ora, uti quoque faciunt alii. Sed profecto gentes illæ ſibi invicem permixtæ, multis in locis habitarunt. *Turdulos* quidem triplices vel etiam quadruplices in Hiſpania invenio. *Turduli veteres*, quos infrà recenſet Pomponius, habebant illum Luſitaniæ tractum, qui eſt inter promuntorium magnum & Durium flumen. *Turduli* verò *Bætici* bifariam dividebantur, in Turdulos & his occidentaliores Turditanos. His annumerandi ſunt Turditani illi, qui ultra Anam aliquam Luſitaniæ partem obtinebant. Duplices itaque *Turduli* fuere in Luſitania,

duplices quoque in Bætica. Hinc eſt quòd *Turditanos* nonnulli à *Turdulis* diſtinguant, quia *Turdetania* diverſa eſt à *Turdulorum* regione. Alii, qui eoſdem eſſe dicebant, eo potiſſimum uſi argumento, quod utrique ejuſdem eſſent originis & linguæ. Strabo, Τοὺς δ' ἐνοικοῦντας Τουρδετανούς τε καὶ Τουρδούλους προσαγορεύουσιν· οἱ μὲν τοὺς αὐτοὺς νομίζουσιν, οἱ δ' ἑτέρους. Uti autem nomina horum populorum conveniunt, ita etiam nomina urbium, quæ in *Turdulis* & *Turdetanis* ſitæ erant, planè ſunt eadem. Talia ſunt hæc, *Illipula*, *Ebora*, *Sala*, *Onoba*, *Sezida*, *Calicula*, *Aſtigis*, *Aruci*, &c. Iſta quoque ferè ſunt eadem, *Vogia* & *Ugia*, *Tucci* & *Ptucci*, *Seria* & *Selia*, *Balda* & *Balſa*, *Obulco* & *Obulcola*, *Calduba* & *Salduba*. Ex his ſatis apparet, mirum non eſſe, quod nonnulli *Turdulorum* & *Turdetanorum* nomen & oppida confuderint. Eadem ratio eſt *Baſtulorum* & *Baſtitanorum*, qui & ipſi diverſam habuere regionem.

l. 31. *Lucus, quem Oleaſtrum appellant*] *Oleaſtronem* Plinius vocat, ſi libri mendo careant. Ptolemæus loco valde à mari remoto hoc oppidum deſcribit. Græci *Cotinuſam* appellarunt, nemo enim neſcit *oleaſtros* à Græcis vocari κοτίνους. Strabo, Κατὰ δὲ τὰς κοτίνους λεγομένας χαλκός τε ἅμα γίνεται καὶ χρυσός. Malè vulgo Κοτίνας. Mirum Plinium Cotinuſam inſulam ab oleis dictam ſcribere, non verò ab oleaſtris, *Majorem Timæus Cotinuſam ab oleis vocitatam ait: noſtri Tarteſſon appellant.* Sic emendandus iſte locus ex optimo codice, in quo manifeſtè ſcribitur *à poteis*, non ut vulgò *apud eos*. Sed multi oleas ſilveſtres cum domeſticis confundunt. Hodie etiamnum integræ oleaſtrorum ſilvæ iſtic locorum comparent, ſed in montoſis tantùm & incultis tractibus, quas ſturni depopulantur, neque enim ulla exinde ad homines redit utilitas.

l. 34. *In ipſo mari monimentum Geryonis*] Geryoni ſepulcrum à Gaditanis fuiſſe exſtructum in ipſis Gadibus prodit Philoſtratus in *Vita Apollonii*. Feſtus verò Avienus Geryonis arcem memorat in hoc tractu alicubi,

> *Geryonis arx eſt eminus, namque ex ea*
> *Geryona quondam nuncupatum accepimus.*

Ex hoc loco procuidubio Correctores depravarunt hunc Pomponii. Priùs legebatur *Cepionis*, non *Geryonis*. Pro *monimentum* verò *munimentum*, niſi fallor, rectiùs legeris. Certum eſt veram hanc eſſe lectionem, & à *Cæpione* turrim hîc fuiſſe exſtructam, non à *Geryone*. Colligo hoc ex Strabone, cujus verba hæc ſunt lib. III. Καὶ ὁ τοῦ Καιπίωνος πύργος ἵδρυται ἐπὶ πέτρας ἀμφικλύστου. Malè vulgò Καπίωνος, quod perperam corrigunt Viri docti. Quamvis autem multi fuerint Cæpiones, dubitari tamen non poteſt, quin is, qui munimentum ſive Pharum illam exſtruxit, fuerit Quintus Servilius Cæpio, qui de Luſi-

tanis

tanis triumphavit, notus quidem hoc nomine, furto tamen & ſupplicio longè nobilior. Exſtructum autem ab illo monumentum hoc fuiſſe exiſtimo, ad inhibendam Luſitanorum piraticam; eo enim tempore infeſtaſſe claſſes Romanas, ac oſtia Bætis obſediſſe, veteres teſtantur hiſtoriæ. Vulgò locus ille appellatur *Chipiona*, tanquam ſi à Scipione ſic diceretur. Nec recens eſt iſtud vocabulum, ſic jam olim exiſtimavit Jornandes haud longè à principio: *Quamvis nonnulli & illa gemina Galliciæ & Luſitaniæ promuntoria in Oceani inſulis ponant, in quorum uno templum Herculis, in alio monumentum adhuc conſpicitur Scipionis.* Verba quidem inepta & barbaro Scriptori convenientia, attamen unde & id quod dixi, manifeſtè colligi poteſt; ac illud præterea, locum iſtum jam tunc promuntorium fuiſſe, non inſulam.

l. 39. *Grandem lacum facit*] Nemo eſt hodie qui non certò ſibi perſuaſerit, Bætim olim gemino oſtio in Oceanum exiviſſe. Nefas exiſtimant de eo dubitare, cùm tantus ſit Veterum conſenſus. Non hoc ignorare debuit Mela in iis oris natus. Videamus tamen an hoc verum ſit. Eſt in illo litore oppidulum *Rota* vulgò dictum, diſtans ab oſtio Bætis eurum verſus quatuordecim circiter paſſuum millibus. Qui iſtic habitant affirmant, Bætim juxta muros iſtius oppiduli olim altero oſtio ſe mari miſcuiſſe. Sed hoc merum eſt figmentum. Oſtendimus munimentum Cæpionis eſſe caſtrum id, quod vulgò *Chipiona* nominatur. Jam verò, ſi Bætis olim ad Rotam oppidum exiſſet in mare, priùs Bætim, deinde verò hoc Cæpionis munimentum recenſuiſſet Mela. Si quis præterea intervalla Ptolemæi aut ſtadiaſmos Marciani Heracleotæ examinet, manifeſtè videbit oſtium iſtud orientale Bætis, quod recenſent, non aliud eſſe poſſe, quàm unicum illud quod hodie etiamnum eodem viſitur loco. Ulterius itaque quærendum videtur occidentale Bætis oſtium, quod è Ptolemæo injuria temporum excidiſſe exiſtimant. Verum hoc ſi eſſet, jam Marcianus Heracleotes ejus meminiſſet, qui & ipſe orientalis oſtii tantùm facit mentionem. Occidentale nempe oſtendere non potuerunt, quia nuſquam exſtaret. Si quis litus iſtud, quod appellant *Las arenas gordas*, tractumque ſuperiorem conſideret, nullum oſtii veſtigium, imo ne locum quidem ubi eſſe potuerit, inveniet. Merum itaque commentum eſſe videtur illud de duobus Bætis oſtiis, cùm ut nunc, ſic quoque olim, uno tantùm ore in pelagus exierit. Operæ pretium eſt tamen oſtendere cauſam, quare duo oſtia Bæti aſſignarint Veteres, & quis iſte lacus grandis, quem efficit Bætis; nam ſi quis totum naviget Bætim, nullum tamen inveniet lacum permanentem ne modicum quidem, nedum grandem & qui revera lacus poſſit dici. Quapropter ſic cenſeo, Veteres per lacum intellexiſſe totum illum tractum,

quem

nem. Vera omnino eſt lectio Ὄνοβα Αἰστυαρία. Crebras enim ἀναχύσεις ſive æſtuaria hoc loco occurrere, nemo eſt qui ignoret. Ut autem à *luxu luxuria*, & à *penu penuria*, ita ab *æſtu æſturia* formatur. In libris melioribus Plinii legitur, *à flumine Ana, litore Oceani, oppidum Oſſonaba æſtuaria cognominatum.* Sed & apud illum, & alios quos citavi, *Æſturia* vetus fuit lectio. Apud Plinium etiam lege *Onoba*, non *Oſſonoba*, quæ eſt ultra Anam, niſi ipſe in eo erraverit Plinius. Eſt enim Bæticæ Onoba Æſturia, illa verò Luſitaniæ. Diſtinguit eas etiam Marcianus Heracleota. Apud Strabonem lib. III. legas, Τούτων δέ ἐστιν ἥτε Ἄστα, καὶ Νέβρισσα, καὶ Ὄνοβα, καὶ Σόνοβα, καὶ Μαίνοβα, καὶ ἄλλαι πλείους. Cui non appareat Ὀσσόνοβα eſſe ſcribendum? Læpæ vero, quam Onobæ ſubjungit, meminit in hoc tractu Plinius, qui Latinorum vocat. Differt autem hæc à Læpe magna, cujus meminit Ptolemæus. Vulgò nomen obtinet locus iſte, & ſitus eſt ad ſinum exiguum, qui in Oceanum exit inter Cartayam & Aiamontem.

l. 50. *Cuneus ager dicitur*] Audiendi non ſunt qui hanc lectionem ſollicitant: cùm enim ager iſte quàm maximè in mare procurrat & promineat, rectè promuntorium dicitur. Verùm in eo egregiè falli puto Melam & qui eum ſequuntur, quòd promuntorium hoc à cunei forma dictum putant. Quod magis mirere, etiam Straboni hoc perſuaſum à Romanis, ait enim ille, καὶ δὴ καὶ τὴν προσεχῆ τούτῳ χώραν τῇ Λατίνῃ φωνῇ καλοῦσι Κύνεον, σφῆνα σημαίνειν βουλόμενοι. Ipſum hoc ajunt Ælianus, & alii, niſi fallor. Sed errant. *Cuneus ager & promuntorium* corruptum eſt ex Græco Κύνης, cujus accolæ dicuntur Herodoto Κυνήσιοι & Κύνητες. Cynetes iſti habitabant inter Sacrum promuntorium & Anam flumen, quem terminum Cynetum facit Rufus Feſtus,

> *Hinc dictum ad amnem ſolis unius via eſt,*
> *Genti & Cynetum hic terminus.*

Alibi tamen ait, *Ana amnis illic per Cynetas effluit*, tanquam ſi etiam Cynetes aliqui eſſent ultra Anam. Quod ſanè verum arbitror. Juſtinus libro ultimò: *Saltus verò Tarteſſiorum, in quibus Titanas bellum adverſus deos geſſiſſe proditur, incoluere Cynetes: quorum Rex vetuſtiſſimus Gargoris mellis colligendi uſum primùm invenit.* Malè vulgo legitur *Curetes.* Scio quidem Diodorum Siculum Curetibus concedere μελισσουργικῶν inventionem, ſed hoc nihil ad rem facit. Etiam Ariſtæo & aliis hoc tribuitur. Nulli in Hiſpania Curetes, ſed Cynetes, ut diximus. Ex hoc verò loco Juſtini apparet Cynetas etiam ultra Anam habitaſſe, cùm in ſaltibus Tarteſſidis eos collocet. Tarteſſiorum verò & Cynetum terminus erat Anas teſte Avieno. Alii tamen Gletas vel Igletas inter eos ponunt. Stephanus, Γλῆτες ἔθνος Ἰβηρικὸν

μέ

μετὰ τοὺς Κύνητας. Idem Τλῆτας vocat, ex vitioſo Theopompi codice, ut arbitror. Sed ii verſus Septentrionem vicini erant Cynetibus & Tarteſſiis, ut apparet ex loco Conſtantini Porphyrogennetæ, quem ſuperiùs emendavimus. Idem autem ſitus erat Cuneorum ſive Cunei agri, & Cynetum: namque & Strabo, & hic noſter Auctor, Cuneum regionem inter Sacrum promuntorium & Anam collocant. Jam vero ut Cynetes ultra Anam, ita quoque Cunei populi. Itaque Cuniſtorgin vel Coniſtorſin, Celticorum in Bætica civitatem, Cuneorum vocat urbem Appianus. Etiam Gadibus eos vicinos facit Livius lib. XXVIII. *Mago cùm Gades repetiſſet, excluſus inde ad Cuneos (haud procul Gadibus is locus abeſt) claſſe appulſa*, &c. Ita legendum eſſe docet ille omnium codicum optimus Puteanæus, in quo ſcribitur *Cimbios*. Ex his ſatis, ut puto, liquet, Cynetarum & Cuneorum regionem eandem planè fuiſſe, & iiſdem contentam terminis. Inſuper hoc etiam addo, promuntorium illud, quod Latini dixere Cuneum, hodieque Sanctæ Mariæ nuncupatur, idem eſſe quod Græci Κυνητικὸν dixere. Docet hoc Rufus Feſtus, qui hìc jugum Cyneticum collocat. Stephanus, Κυνητικὸν Ἰβηρίας τόπος πλησίον Ὠκεανοῦ, Ἡρόδωρος ί τῶ κατ' Ἡρακλέα. Οἱ οἰκοῦντες Κύνητες καὶ Κυνήσιοι. Ab his Cynetibus nomen accepere *Ginetti*, quomodo Hiſpani vocant expeditos equites, cætra tantùm & lancea armatos. Olim hujus tantùm litoris adcolæ ſic appellabantur, nunc verò præcipuè hoc nomine cenſentur omnes iſti, qui Hiſpaniæ litora contra Maurorum incurſus tutantur.

l. 52. *Balſa*] Ita quoque Ptolemæus, quamvis apud illum Ἴβαλσα legerit Marcianus. Scio quidem in ſexcentis litteram illam priorem adjici, ſed utique ut Ptolemæus, ita quoque Epitomatorem ejus Marcianum ſcripſiſſe veriſimile eſt. Errat quoque in eo, quòd πληθυντικῶς τὰ Ἴβαλσα vocarit. Hodie oppidum illud *Palos* nominatur. Exiguum quidem, celebre tamen, quoniam ex eo egreſſi ſunt primi novi Orbis inveſtigatores.

l. 54. *In Magno Ebora*] *Ebora* locum hìc habere non poteſt, illa enim longè abeſt ab hoc promuntorio, & quidem in mediterraneis, cùm Mela hìc tantùm litora legat, aut ſaltem loca non admodum à mari remota. De alia itaque *Ebora* accipiendus hic locus, de illa nempe quæ ſita eſt in latere hujus promuntorii dextro, quod uſque Durium flumen extendit. Vulgò locus iſte nominatur *Euora de Alcobaça*, olim Ebutobritium, uti marmora antiqua & Plinius docent.

l. 67. *Sed à Durio ad flexum Gronii*] Legendum *Grovii*. Ptolemæo Γρούϊοι. Sic quoque habebat vetus lectio Plinii, quod perperam mutarunt. Remanet hoc nomen etiam hodie in inſula & promuntorio ad oſtium Ullæ fluminis ſito, *Grove* enim voca-

vocatur. Confirmant hanc lectionem etiam meliores Silii codices, qui habent *Grovios*, non *Gravios*,

> *Quique ſuper Grovios lucentes volvit arenas,*
> *Inferna populis referens oblivia Lethes.*

Sed & alibi,

> *Et quos nunc Grovios violato nomine Grajum*
> *Oenea miſere domus, Ætolaque Tyde.*

Errant quoque qui apud Martialem populi hujus mentionem fieri putant lib. IV. epigrammate LV.

> *Luci gloria temporum noſtrorum,*
> *Qui Grajum veterem Tagumque noſtrum*
> *Arpis cedere non ſinis diſertis.*

Commentitia eſt hæc lectio, cùm libri manu exarati habeant, *qui Cajum veterem.* Cajus mons eſt is, ex quo Durius profluit. Julius Orator: *Fluvius Durius naſcitur in Carpetania, exiens de monte Cajo juxta Pyrenæum: currit per campos Spaniæ illuſtrans Pyrenæum. Deinde diſrumpens loca montuoſa, dividens Galliciam à Luſitania; ducens aquas multas valde, occidit in Oceano occidentali. Currit millia* CCCCXCV. Malè verò montem hunc juxta Pyrenæum collocat, à quo abeſt quàm longiſſimè. Apud Livium *mons Caunus* vocatur lib. XL. cùm Cajus verum ſit nomen. Sed & altero loco apud Martialem monti huic nomen reddidimus, lib. I. ep. LV.

> *Videbis altam Liciane Bilbilim*
> *Equis & armis nobilem.*
> *Sterilemque calvum nivibus effractis ſacrum*
> *Vada Veronem montibus.*

Notant Viri docti ſe in ſcriptis codicibus reperiſſe, *Senemque Catum*, quod etiam nos in noſtris reperimus. Noli dubitare, quin ſic ſcripſerit Martialis,

> *Senemque Cajum nivibus, & fractis ſacrum*
> *Vadaveronem montibus.*

l. 68. *Avo, Celandus*] Ptolemæo *Avus.* Vulgò *Rio Ave.* In *Vita S. Gonſalvi* vocatur *Avicella.* Unde corruptum *Vizzella*, quod alterum huic fluviolo eſt nomen. *Celandus*, vel potiùs *Celadus*, uti habent meliores libri, eſt is, qui vulgò *Rio Cavado* appellatur.

l. 69. *Et cui Oblivionis cognomen eſt Limia*] Flumen hoc, cujus vel ſolum nomen terrorem potuit incutere Romanis, nemini, qui aliquid ſaltem didicit, eſt ignotum. Verùm illud monere

eſt

eſt operæ pretium, perperam hîc apud noſtrum Melam Minium præponi Limiæ, cùm multo propinquior Durio ſit Limias, quam Minius. Teſtantur hoc omnes Antiqui, & hodiernus ſitus. Sed & alii Veterum hæc flumina confudiſſe videntur, unde ego puto natum eſſe errorem Ptolemæi, quum Bracaram Auguſtam ponit ad Minium, Tyde verò caſtellum ad Nebim; cùm Tyde ad Minium, Bracara verò ad Nebim ſita ſit.

l. 70. *Flexus ipſe Lambriacam urbem amplexus*] *Lambriaca* vel *Labriaca*, uti habent veteres membranæ, quale ſit oppidum neſcio. Videtur tamen ita dictum à monte Lauro, qui a dextra imminet oſtio Tamaræ fluminis. *Abobricam* Pintiani, locum hic non habere, infrà oſtendemus.

l. 71. *Recipit fluvios Iernam & Ullam*] Et hæc quoque corruperunt priores Interpretes, cùm vera ſit lectio *Laron & Ullam.* Læros flumen etiamnum nomen ſervat, *Leriz* enim vocatur. Meminit quoque hujus Geographus anonymus Ravennas. Sed & alterum flumen nomen ſuum etiamnum tenet, & *Ulla* vocatur, cum cognomine oppido, & agro adſito, qui *Ullous* ab amne appellatur. Ptolemæo eſt Οὐία, pro Οὐλία.

l. 72. *Præſamarci habitant*] Sic quoque Plinius. At in *notitia* quadam *Epiſcopali*, *Piſtomarci* appellantur, & adtributi eſſe dicuntur ſedi Irienſi.

l. 74. *Tamaris ſecundum Arotrebarum portum*] *Ebora* priùs ſcriptum fuit, pro quo Interpretes alterum iſtud ſuppoſuerunt. Sed ſanè Artabrorum portus vel Arotrebarum eſt ſeptentrionalior, cùm ſit in extimo promuntorii angulo. Retinuimus itaque Eboram, quæ, ſi benè calculum ponimus, eſt illa, quæ *Mores* vulgò vocatur. Portum illum admittit dextra ripa Tamaræ fluminis, commodum valde & notiſſimum nautis. Abeſt à monte Lauro; cujus modò mentionem fecimus, paucis tantùm millibus.

Ibid. *Sars juxta turrim Auguſti titulo memorabilem*] *Sars* iſte Pomponii, non eſt fluviolus is, qui vulgò *Rio Sar* vocatur, quique prope Compeſtellam in Ullam influit, ſed alter quidam propior promuntorio Artabro, cui vulgò nomen datur *Lezaro.* Ita enim poſtulat & ordo, & illud præterea, quòd fluviolus ille dicatur fluere juxta turrim Auguſti, ſive Aras Seſtianas Auguſto dicatas. Attamen iſtæ Aræ, niſi fallor, longè erant propiores Viro flumini, qui vulgò *Rio Vau Cerveyro*, quàm Sarti.

l. 79. *A Celtico promuntorio ad Scythicum uſque*] Scythici promuntorii infrà quoque meminit, ubi Septentrionis inſulas deſcribit. Putabat autem Mela totum hoc litus, quod ab Artabris ad extremum uſque Septentrionem extenditur, penè eſſe rectum. Hoc ipſum quoque alii è Veteribus exiſtimarunt. Errat itaque inſignis ille Geographus, qui hîc *Trileucum* pro *Scythico* reponebat. Ordo geographicus & ſenſus Melæ non admittit

iſtam.

iſtam correctionem. Præterea *Trileucium* non *Trileucum* promuntorium hoc vocabatur, ab adſitis inſulis *Trileucis*. Sic itaque reſcribe apud Ptolemæum Τελλεύκιον. Sed profectò locus iſte Ptolemæi non uno laborat nævo, tria namque illa confunduntur, Lapatia, Corium & Trileucum. Sic namque vulgo concipitur, Λαπατία Κώρου ἄκρον τὸ καὶ Τέλλευκον. Sed Λαπατία, ut opinor, nihil commune habet cum ſequenti promuntorio, ſed eſt locus inter oppidum Brigantium & Trileucium promuntorium. Excidere autem proculdubio numeri, hoc nempe modo,

Λαπατία * * * *
Κώρειον ἄκρον τὸ καὶ Τελλεύκιον, Η' δ'. μέ. S' γ'

Κόρειον hoc promuntorium vocatur Marciano Heracleotæ, qui longitudinem maximam Tarraconenſis provinciæ extendit ab hoc promuntorio ad alterum, in quo Templum Veneris. Atqui ſecundum Ptolemæum eâ non fuerit maxima ejus provinciæ longitudo, cùm multò longiùs abſit à Templo Veneris promuntorium Nerium, quàm iſtud Trileucium, quod & Corium vocat. Ac proinde malit quis forſan legere apud Marcianum ἀπὸ τοῦ Νερίου, pro eo quod vulgo eſt Κορίου. Sed erravit Ptolemæus, & Corium cum Trileucio confudit, cùm diverſa ſint promuntoria. Veriſſimum eſt Corium promuntorium eſſe illud, quod vulgò *Cabo Coriane* nominatur, non minùs procurrens in Occidentem atque Nerium, à quo vix decem paſſuum millibus abeſt Septentrionem verſus. Trileucium verò eſt *Cabo d' Ortegal* hodie. Hunc errorem Ptolemæi non ſecutus eſt Marcianus, qui Κόρειον ἄκρον loco ſuo reddidit, longitudinemque Tarraconenſis inde orditur. Obſervandum autem Marcianum non ſolum ſequi Ptolemæum, ſed & alios Geographos, præcipuè Artemidorum & Protagoram, ut ipſe fatetur. Plura alibi annotavimus loca, in quibus recedit à Ptolemæo. Porrò ſequentia Pomponii verba ſuadente ratione, jubentibus verò manu exaratis libris, ita reſtituimus, *Perpetua ejus ora*, &c. non vero ut vulgò, *Hinc perpetua ejus ora*. Non enim à Scythico promuntorio, ſed à Celtico dicit incipere iſtam litorum Septentrionem verſus in rectum extenſionem.

l. 83. *Etiamnum Celticæ gentis*] A Durio uſque ad Artabros omnia ſunt Celticorum, quos colonos illorum eſſe ait Strabo, qui ad Anam habitarunt. Sed & ipſos Artabros ait hîc Mela eſſe Celticæ gentis, itaque extendi Celticos uſque ad Aſtures. Benè itaque hunc locum ſic reſtituit Pintianus, cujus conjecturam confirmant ferè libri veteres. Priùs legebatur, *& Janaſum Celticæ gentis*, & Janaſum interpretantur Compoſtellam. Sed, ut diximus, nullius hîc oppidi nomen latere poteſt. Certum

denique eſt, Compoſtellam eſſe Iriam Flaviam. Sed poſtquam Hiſpani ſibi perſuaſerunt illa quæ de Sancto Jacobo narrantur, cœpit iſtud oppidum appellari *ad Jacobum Apoſtolum*. Poſterioris ævi Hiſpani dixere *Giacomo Poſtolo*, unde contractum *Compoſtella*. Quæ alii de origine hujus vocabuli fabulantur, meræ ſunt ineptiæ.

l. 85. *Adrobicum urbem*] Libri antiqui manu exarati habent *Adrobricam*. Verùm *Abobricam* reponendam exiſtimo. Plinius lib. IV. cap. 20. rectè vocat inſigne oppidum, propter ſitum, quem ei Mela tribuit. Peccat tamen cùm ad Minii oſtia illud collocat, à quibus immane quantum abeſt. Sed graviſſimè erravit Plinius in toto illo tractu maritimo à Cantabris ad Tagum uſque deſcribendo, omniaque paſſim flumina, oppida, & promuntoria perverſo & confuſo recenſuit ordine. Luce clarius manifeſtiuſque id alio oſtendam loco. Nempe inde hoc factum eſt, quòd dum diverſos more ſuo ſequitur Auctores, quorum hi quidem oram illam deſcriberent à Cantabris incipientes, & ita porrò procedentes verſus Occaſum & mox verſus Meridiem Durium & Tagum uſque; alii verò contrarium tenentes ordinem, deſinenteſque unde illi exorſi fuerant; ipſe duplicem hunc ordinem confuderit, multiſque locis alium affinxerit ſitum, quàm veritas & ratio poſtulabant.

l. 87. *Per alia duo Mearus exit & Narius ad Libuncam*] Atqui ex Ptolemæo conſtat flumina hæc longiſſimè abeſſe à ſinu Caranienſi, quem hîc deſcribit Mela, abeſt quoque Libunca oppidum quàm longiſſimè. Aut itaque Ptolemæus, aut Mela turpiter hîc erraſſe videtur. Sed profectò & hîc quoque graſſati ſunt intempeſtivi Correctores. Priùs legebatur, *Per alia ducanaris exit & libica*. Sed verò optimus meus ſic habet, *per alia ducamaris exit edibia*. Scribo, *per alia duo Mearus exit & Ivia*. Loquitur hic de ſinu oppidi Caranii, quod vulgò *Coruña* dicitur. Ait in illum exire quatuor flumina, quod veriſſimum eſt. *Mearus* hodie nominatur *Rio Mero*. *Ivia* verò eſt is, qui *Iuvia* vulgò appellatur, alluitque oppidum *Ferol* dictum. Ptolemæus Mearum longè removet ab hoc ſinu, cùm tamen in intimo ejus receſſu ſitus ſit.

l. 100. *Quorum nomina noſtro ore concipi nequeant*] Cantabricorum nominum injucundum ſonum notat quoque Strabo lib. III. exempli verò gratiâ affert tria iſta populorum vocabula, Pletauros, Barduetas & Autrigonas. Ego tamen non video quid hîc ſit quod aures tam graviter vulneret, cùm vel in media Græcia multa reperiantur nomina, quorum longè inſuavior & difficilior ſit pronuntiatio. Sed profectò ita eſt, Græcis aſperæ videntur pleræque iſtæ voces, quæ non ſunt Græcæ, aut nihil Græcè ſignificant.

Ibid. *Per eoſdem & Salenos Saurium*] Quidam libri, *Peruudi &*

& Salenos. Noſter verò optimus & emendatiſſimus, *Per Eunos & Salenos Saunium.* Ceterùm in gentium locorumque iſtorum vera nomina otium nunc non eſt inquirere. De re futili divinabit, quiſquis aliquid certi de his adfirmare cupiet. Sufficiat hîc meliorum codicum lectionem repræſentaſſe.

In Cap. II.

DE EXTERIORE GALLIARUM ORA.

l. 5. *Grandi circuitu inflexa*] Inflectuntur ea litora, quæ intus recedunt, id enim propriè vocabulum hoc ſignificat. Verùm contrarium poſtulat ſenſus. Itaque non dubito, quin ex eo, quod in veteribus exſtat libris, *amplexa*, faciendum ſit *amflexa.* Notum *am* præpoſitionem eandem in compoſitionibus vim habere atque *circum.*

l. 9. *Quidquid ex ſatis frigoris impatiens eſt*] Malim id quod in optimo eſt libro, *quidquid eſt ſati.* Sequentia ope Vaticani & aliorum codicum refinximus. Priùs ſcribebatur, *ager nec ubique alit, & noxio genere animalium minimè frequens:* quæ non cohærent.

l. 12. *Gentes ſuperbæ, ſuperſtitioſæ*, &c.] Sic quidem Mela Hiſpanus de Gallis, at longè plures Galli ſuperbiam, & quæ ſequuntur, Hiſpanis objiciunt. Utri rectiùs, aliorum judicium eſto. Hoc quidem conſtat, duabus iſtis gentibus idem olim atque nunc fuiſſe ingenium, hoc eſt, valde diverſum. Verùm an propterea æquè olim ſe mutuo oderint, id multi non exiſtimant. Sed profectò tanta morum rituumque diſcrepantia, vix abſque ingenti poſſit ſubſiſtere odio. Hoc quo magis ita ſeſe habere exiſtimem, facit verſiculus Catulli de Egnatio,

> *Tu præter omnes une de capillatis,*
> *Cuniculoſæ Celtiberiæ fili.*

Antiquiores Catulli codices aut hiatum hoc loco oſtendunt, aut ita legunt, *Celtiberoſæ Celtiberiæ fili.* Sic quoque habent omnia vetuſta Priſciani exemplaria, duobus aut tribus locis verba hæc citantis. Ego non dubito quin Catullus ſcripſerit, *Celtis peroſæ Celtiberiæ fili.*

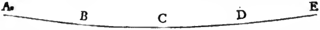
l. 14. *Ut hominem optimam & gratiſſimam diis victimam crederent*] Pintianus *cæderent.* Sic quoque veteres membranæ. Subintelligendum verò tanquam, velut, ut ſit ſenſus, Gallos hominem cædere ſolitos, velut optimam victimam. Alias enim vulgaris lectio præferri deberet. Non rectè verò Pintianus *opimam* ſubſtituit, cùm alterum probum ſit. Minucius Felix, *Qui hominem periculo ſurripit, optimam victimam cadit.* Malè & illic

 ſup-

ſuppoſuerunt *opimam.* Optima victima eſt victima óptata. Feſtus, *Optatam hoſtiam, alii optimam appellant eam, quum ædilis tribus conſtitutis hoſtiis optat, quam immolari velit.* Sic lege. Paulò pòſt libri veteres *differebatur*, non *deferebatur.* Rectè.

l. 40. *In Auſcis Eluſaberris*] Nihil hîc viderunt Interpretes. Vetus omnium ſcriptorum codicum lectio eſt *Elium berrum*, excepto uno Vaticano, in quo *Cliumberrum* legitur. Vera lectio eſt *Climberrum.* Recenſet hoc oppidum Antoninus in itinere ab Aginno Lugdunum. In *Tabula Peutingeriana Cliberrum* vocatur.

l. 51. *Inſula Antros nomine*] An in inſulis Garumnæ id hodie contingat, viderint qui illas frequentant, aut inhabitant. Ego non dubito quin ſaltem olim ſic fuerit, cùm idem innumeris in locis aut fiat, aut fieri poſſit. Simile quid narrat Plinius lib. v. cap. 1. de æſtuario ad amnem Lixum, *Amplectitur intra inſulam, quam ſolam è vicino tractu aliquanto excelſiore, non tamen æſtus maris inundant.* Sed meliùs dixiſſet Plinius, tractum inſulæ vicinum videri altiorem, non autem revera eſſe. Ridiculum verò eſt exiſtimare, ſolum arenoſum, quale eſt iſtarum inſularum, æſtu maris attolli, cùm potiùs aquæ arenas ſubſidere faciant. Pintianus & alii, hîc ad aquæ διάφανον recurrunt, quæ efficit, ut jam merſa, denuo ſub adſpectum cadant. Verùm non hoc, ſed iſtud probandum erat, quare cùm objacentia huic inſulæ litora altiora videantur, attamen ab æſtu inundentur, cùm ipſa inſula ſupra mare exſtet. Alia itaque hujus rei excogitanda eſt ratio. Ego ſic exiſtimo, litora illa quæ Antro inſulæ objacent, & iſta quæ in Tingitano æſtuario eſſe diximus, inſulis adſitis eſſe depreſſiora, quamvis altiora appareant propter ſitum loci. Demonſtratur hoc ratione optica, etiam nulla adhibita refractione. Sit enim aut vallis aut alveus æſtuarii, aut quicunque terræ tractus medio depreſſus, ſemper crepido ulterior, illo cui inſiſtimus, excelſior apparebit. Norunt hoc topiarii, qui tali commento ſolent oculos fallere. Sit A E ambulacrum à medio C in molles utrinque clivos adſurgens. Qui ex A in B deſcendunt, in plano ſe ambulare exiſti-

mant: itaque oculos intendentes in latus C E, montem aut arduum collem ſe videre putant. Ubi ad C pervenerunt, mons ille diſparet. Ubi verò ad D ventum eſt, montem à tergo videbunt, ſi oculos retro flectant. Idem in vacuis aut modica aqua præditis fluminum alveis contingere poteſt. Uti enim in præmiſſa linea illi, qui in A verſantur, punctum D ſupra ſe ex-

ſtare credunt; ita quoque qui ex memoratis inſulis ulteriorem ripam adſpiciebant, altiorem eam putabant, quam tamen, cùm æſtu obrueretur, facile colligere erat minus editam fuiſſe ſuperficie inſularum.

l. 63. *Ad ultimos Gallicarum gentium Morinos*] Deeſt *gentium* in quibuſdam veteribus. Forſan itaque ſcripſit Mela, *ad ultimos Galliarum Morinos.*

In Cap. III.

DE GERMANIA.

l. 4. *Oceani litore obducta eſt*] Legunt libri manu exarati *Oceano litore*, quomodo etiam locuti ſunt Cicero, Cæſar, Catullus & alii, licet Grammatici aliquot locis mutarint id loquendi genus.

l. 5. *Et ad inſitam feritatem vaſte utraque exercent*] Non audiendi ſunt qui hæc mutant, ac *vita* reſcribunt. *Vaſte* hic accipitur pro incultè & rusticè. Cicero III. *de Orat. Non vaſte, non ruſticè, non hiulcè; ſed preſſè, æquabiliter*, &c. Hinc *homo vaſtis moribus*, pro ruſticis & inconditis, apud eundem Ciceronem & alios. Errat itaque Salmaſius, quum Gellium conatur emendare lib. XIX. cap. 9. *Sed ne nos, id eſt, nomen Latinum, tanquam profectò vaſtos quoſdam, & inſubidos ἀναφροδίτους condemnetis.* Reponit hic *vaſcos* & ex Gloſſario interpretatur leves & inanes, quoniam talis eſſet vaſca tibia. Sed profectò planè contrarium ſenſum expetunt hæc verba. Leves enim & inanes homines delectantur canticis, ac, ut plurimum, eleganter canunt. Valde tamen ſibi placet hoc vocabulo, idque unum eſſe ait ex ducentis quibus Linguam Latinam auxerit; itaque hoc Livio quoque reddendum eſſe contendit, circa finem lib. XXIV. *Omnia, velut forte congregata turba, vaſca & temeraria eſſe.* Sed quis non videat, & hic, & in Gloſſario, *vaſta* reſcribendum eſſe? *Vaſtum* enim accipi pro inani & vacuo, ſatis apparet ex ſupradictis. Sic etiam in *Rhetorica ad Herennium*, *Oratio vaſta atque hians.* *Vaſcum* verò nihil tale ſignificat, & ne quidem eſt Latinum, niſi apud tibicines: nam quod illi vaſcam tibiam vocant μελετητικὸν αὐλὸν, id manifeſtè ex Græco detruncatum eſt; ἀσκεῖν & μελετᾶν idem. Hinc tibia Fασκητικὴ, Fασκικὴ & Fασκή. Quare verò πλαγίαυλος, ſive obliqua tibia, ἀσκητικη dicatur ſive μελετητικὴ, ratio manifeſta eſt, quia ceteræ tibiæ quomodocunque inflatæ ſonum reddunt, ſoloque animantur ſpiritu; ſecus autem contingit in tibiis obliquis: niſi enim aptè diſponatur os, & ex debita menſura & diſtantia diſtribuatur ſpiritus, aut mutæ erunt, aut alium, quàm quis velit, edent ſo-

num. Si molliter inflentur ſonus erit gravis, ſi validè, acutus. Hæc ut quis adſequatur exercitatione opus eſt, idcircoque *μελετητικοὶ* aut *ἀσκητικοὶ αὐλοὶ* vocantur.

l. 7. *Corpora ad conſuetudinem laborum*] Reduximus veterum codicum ſcripturam.

l. 9. *Longiſſima apud eos pueritia eſt*] Inſurgunt hîc boni quidam homines in Pomponium, quod Germanos diutiſſimè eſſe pueros inquiat. Sed adquieſcant Viri continentiſſimi; *pueritiam* vocat *ἀναφροδισίαν*, ſive abſtinentiam à Venere. Pro interprete ſit Tacitus *de moribus Germanorum*, *Sera juvenum Venus, ideoque inexhauſta pubertas.* Quod Tacitus *pubertatem*, id Mela vocavit *pueritiam*.

l. 24. *Paludum, Sueſia, Meſia*] De Sueſia, Meſia & Melſiago paludibus, nihil habemus dicere. Libri meliores ita, uti edidimus, nomina hæc repræſentant. In aliis erat, *Sueſſa, Eltia & Melſyagum.* Si conjecturæ locus ſit, pro *Eltia* putem reſcribendum eſſe *Æſtia.* Palus Æſtia, ſive Æſtiorum, eſt illa, in qua ſuccinum colligitur, & olim & nunc notiſſima. Sed & de Reticone monte alii tacent. Quidam libri legunt *Betico.*

l. 35. *Acre mare quod gremio litorum accipitur*] Rectè Pintianus, *hac re*, quod & libri quidam, & ipſa ratio confirmat. Juxta enim opinionem Veterum mare hoc ſeptentrionale, non acre, ſed pigrum, ſed immotum, ſed glacie conſtrictum & mortuum. Tacitus *de moribus Germ. Trans Suionas aliud mare, pigrum ac prope immotum, quo cingi cludique terrarum orbem hinc fides, quod extremus cadentis jam ſolis fulgor in ortus edurat, adeò clarus, ut ſidera hebetet.* Verùm ut hoc obiter moneamus, cadentis ſolis hîc non rectè fit mentio; cadere enim ſol dicitur in ſphæra recta, aut ſaltem non admodum obliqua. At verò in ſeptentrionali tractu, non tantùm juxta Veterum hypotheſin, ſed etiam rei ipſius veritatem, ſol circuit & lambit potiùs, quàm ſubit horizontem. Rectè itaque in libro veteri ſic concipiuntur hæc verba; *quod extremum radens jam ſolis fulgor in ortus edurat, adeò clarè, ut ſidera hebetet.* Mox dein perperam vulgò ſic ſcribitur, *illuc uſque (& fama vera) tantùm natura.* Scribe ex eodem libro, *illuc uſque, ut fama, non tamen natura.* Ait Oceano hoc glaciali terminari quidem famam, ſed non rerum naturam, illum enim etiam ulterius extendi.

l. 37. *Aquis paſſim interfluentibus, ac ſæpe transgreſſis*] Poſteriora verba expungit Pintianus. Verùm non rectè; *transgredi* hîc eſt inundare. Loquitur ex falſa Veterum hypotheſi: quis enim neſcit in mari Baltico æſtum non reciprocari?

l. 44. *Ultrà ultimi Germaniæ Hermiones*] Hæc proculdubio eſt vera lectio, quamvis in quibuſdam libris manu exaratis *Hermones* vocentur. Plinio & Tacito ſimiliter *Hermiones*, licet in hoc poſteriore *Herminones* vulgo legatur. Fruſtra eſt Cluverius,

qui

qui hìc *Helleviones* ſubſtituit. Errat & in ſitu, & in nomine utriuſque gentis. *Hermiones* & *Helleviones* utrique Suevorum fuere populi. Quamvis Plinius *Hermiones* non Suevorum partem, ſed Suevos *Hermionum* faciat portionem. Vicinos verò fuiſſe mari, non tantùm ex hoc Melæ loco, verùm etiam ex Theophane colligo, qui non *Hermiones*, ſed *Hermechiones* vocat: Τῷ αὐτῷ μηνὶ ἦλθον πρέσβεις Ἀσκὴλ τοῦ ῥηγὸς Ἑρμηχιόνων τοῦ ἔνδοθεν κειμένου τῶν βαρβάρων ἔθνους πλησίον τοῦ Ὠκεανοῦ. In *Hiſtoria miſcella*, *Hormetioni* vocantur. Virgilius in Epigrammate apud Quintilianum *Hormetios* vel *Hormechios* vocat,

Hormechiorum amator iſte verborum.

Synonyma itaque ſunt *Hermiones*, *Hermechiones*, *Hermechii* & *Hormechii*; ſic ſolent variare Barbarorum vocabula. Cetera hujus epigrammatis alibi interpretamur. Diverſi autem ab his fuere *Helleviones* aut *Hellevones*, Αἰλουαίωνες Ptolemæo dicti. Diſtinguit quoque illos ab Hermionibus Tacitus, quamvis apud illum perperam *Helvecones* legatur, cùm *Helvæones* proculdubio vera ſit ſcriptura.

In Cap. IV.

DE SARMATIA.

l. 4. *Gens habitu armiſque Parthicæ proxima*] Non olim tantùm, verùm etiam hoc tempore verum eſt id, quod hìc Auctor adfirmat, Sarmatas Perſiſſare. Si equitis Poloni aut Lithuani mitellam Perſica permutaveris tiara, parum aberit, quin Perſam exiſtimabis. Eo tantùm inter ſe differunt, quòd Poloni ut cæli, ita quoque ingenii aſperioris; Perſæ verò molles, effeminati, ac tota vitæ ratione magis ſint elegantes. Idem verò quod hìc Mela Sarmatis, id Ammianus Marcellinus Alanis tribuit, qui & ipſi erant Sarmatæ. Verba ejus ſunt lib. XXXI. de Alanis agens, *Mores è Media; at efferata vivendi ſecta immutarunt.* Priùs namque Alani propter crebra commercia & bella cum Medis, habitum & mores Medicos adſciverant, quos poſtea longiùs digreſſi efferata & barbara vivendi ratione exuerunt. Ammiani verba ita concipiuntur in veteribus libris, *mores & media & efferatam vivendis etiam immatarum.* Unde Viri eruditi nihil boni excudere potuerunt.

l. 12. *Ut inde expedita in ictus manus*] Veterum librorum lectionem reduximus. Redundare autem videntur verba illa, *quæ exeritur.* Verùm jam ſæpius monuimus, noſtrum hunc etiam in tanta brevitate habere quod auferri poſſit.

In Cap. V.

DE SCYTHIA.

l. 1. *Ubi perpetuæ hyemes ſedent & intolerabilis rigor*] Si *hyems* pro rigore accipiatur, redundat; ſin pro ipſa hyeme, peccat Mela. Ipſe agnoſcit ſemeſtrem lucem, & ſemeſtrem noctem apud Hyperboreos. Illis itaque dies eſt pro æſtate, nox pro hyeme. Melior ergo eſt librorum quorundam lectio, qui *nives* hic exhibent, quod reduximus.

l. 7. *Verno æquinoctio exortus, autumnali demum occidit*] Ridiculus poſſit videri Plinius lib. IV. cap. 12. cùm aut Melam, aut ſaltem hanc ſententiam rejicit, & imperitos vocat, qui ſolem verno æquinoctio oriri Hyperboreis, autumnali vero occidere exiſtimant: ipſe enim credit ſemel in anno ſolſtitio nempe oriri iis ſoles, brumaque ſemel occidere. Sed manifeſtè erravit, & Hyperboreos cum Thulitis confudit, cùm tamen Hyperborei ſub ipſo mundi cardine deſcribantur, hoc eſt, ſub polo mundi, Thule vero directè polo Zodiaci ſubſit, juxta hypotheſin Melæ. Rectè vero de illis qui in Thule habitant, hoc eſt, de Norwagis, Lapponibus, & Iſlandis ſub arctico ſitis circulo, dicitur, ſolſtitio iis ſolem ſemel oriri, bruma vero ſemel occidere: cùm enim per totum annum ſol iis quotidie oriatur & occidat, duobus tantùm temporibus id non contingit, ſolſtitio nempe & bruma. Solſtitio quippe, cùm ſol quadraginta ſeptem gradibus ſupra horizontem exſtat, tum non occidit, ſed toto ſuo circulo conſpicuus eſt, totuſque quodammodo oritur, ſimili atque fabuloſis Hyperboreis ortu, licet ad breve ſpatium. Bruma verò ſol iis occidit, quia tum non oritur, toto enim ſuo circulo ſub terram conditur. Itaque Thulitæ uno tantùm die ſolem averſum habebant, quod perperam Hyperboreis tribuit Plinius. Sed & tum inſigniter errat, cùm eodem capite dicit: *Qui alibi quàm in ſemeſtri luce conſtituere eos, ſerere matutinis, meridie metere, occidente ſole fœtus arborum decerpere, noctibus in ſpecus condi tradiderunt.* Imo illi, qui hæc de Hyperboreis adſeruerunt, omnino crediderunt eos in ſemeſtri luce vivere. Verè namque gloriari poſſunt Lappones & Norwagi illi, qui intra Arcticum habitant circulum, adeò ſe benignum experiri ſolem, ut uno die fruges ipſis matureſcant, quod ne in media quidem contingit Æthiopia. Mane enim oriente ſole ſerunt; meridie, id eſt, media æſtate, aut ſaltem veſpertino tempore ſub finem nempe æſtatis, fructus, ſi qui frigoris ſint patientes, colligunt; ſegetes quippe apud illos nullæ. Rectè itaque hæc dicuntur fieri in luce ſemeſtri, cùm alibi non fiant. Qui Plinio

patrocinari voluerunt, negativam addiderunt particulam, non quidem malè, ſi faverent veteres libri. Sed opinor Plinium non percepiſſe Auctorum, quos ſequeretur, mentem. Miſerè quoque hic hallucinatur Salmaſius, nihilo melior Plinio aſtronomus.

l. 9. *Terra anguſta, aprica, per ſe fertilis*] *Anguſta* pro magna & ampla, non eſt Latinum, ſed pro ſancta & venerabili, & alibi paſſim accipitur. Quare autem ſacra vocetur hæc tellus ex ſequentibus patet, uti quoque ex Herodoto, unde tranſcripſit. Hinc Pindarus quoque *Olymp.* ode 111. Hyperboreorum gentem ſacram vocat, propter cultum Apollinis & templum, quod apud illos exſtitiſſe fabulata eſt Antiquitas. Pherenici verſus de hac re, quos adfert ejus Scholiaſtes, ita legendi ſunt:

Ἀμφί θ' Ὑπερβορέων οἵτ' ἔσχατα ναιετάουσι
Νηῷ ὑπ' Ἀπόλλωνος, ἀπείρητοι πολέμοιο.
Τοὺς μὲν ἄρα προτέρων ἐξ αἵματος ὑμνίζουσι
Τιτήνων βλαστόντας ὑπὸ δρόμον αἰθρήεντα
Νάσσασθαι Βορέαο γύην Ἀριμασπὸν ἄνακτα.

Paulò pòſt antiquiſſimus Vaticanus liber legit, *quorum primitias Delum miſiſſe olim per virgines.*

l. 16. *Moremque eum diu, & donec vitio gentium temeratus eſt*] Optimus liber ſic habet; *Moremque quamdiu, & donec vitio gentium temeratus eſt, ſervaſſe referuntur. Quamdiu* probum eſt & Latinum, pro *quàm diutiſſimè. Quàm* enim non tantùm ſuperlativo jungitur, ſed etiam poſitivo, idque ſæpiſſime apud ipſum quoque Ciceronem. Pro *temeratus*, quidam libri habent *deſtitutus*, quod & ipſum probum eſt.

l. 22. *Mare Caſpium ut anguſto, ita longo etiam freto*] Non rectè hic diſceſſit ab Herodoto, quem alias ferè ſemper ſequitur. Nempe quia Caſpium mare ex Oceano ſeptentrionali influere tradiderunt alii, Herodoto poſteriores, illos ſequi maluit. Verùm non ſemper poſteriores obſervationes præferendæ ſunt antiquioribus. Quod Herodoti, & aliorum idem ſentientium, opiniones non approbatæ fuerint, ea præcipue fuit ratio, quia id mare ſalſum eſſet, ac ſi neceſſum eſſet propterea ut Oceano conjungeretur. Sed verò multos eſſe lacus, eoſque non admodum amplos, qui tamen ſint ſalſi, notiſſimum eſt. Jam verò & hoc rationi conſentaneum eſt, & experientia conſtat, omnes lacus, ſive Oceano conjungantur, ſive terræ undique ſint incluſi, ſi vaſtè admodum explicentur, ſalſos paulatim fieri, ac marium naturam induere. Ne quis mihi aut Larium, aut Benacum, aut Lemannum hìc objiciat. Quantuli enim ſunt iſti? Verùm in Mæotide jam manifeſta ſalſitudinis comparent indicia:

cia: majora in Ponto Euxino, qui cùm aliâ ſimilis ſit mari Caſpio, tum etiam illo, quod in medio tantùm ſit ſalſus. Cauſam vero quare vaſti lacus ſalſi fiant, in *Meteorologicis* noſtris reddemus. Fruſtra autem de effluvio ſolliciti ſunt. Julius Scaliger mare hoc in Pontum Euxinum occultis alveis exire, alii alia quærunt oſtia; quaſi vero non innumeri reperiantur lacus, qui tamen nuſquam effluunt. De magnitudine hujus maris quæ idem Scaliger refert abſurda ſunt, ac neſcio unde hauſerit, ſi quidem non ſunt apud Joſaphatum Barbarum, unde cetera deſcripſit. Dicit totum mare Caſpium circumnavigari duodecim diebus, ac reprehendit Herodotum quod ſcripſerit mare id longum eſſe quindecim, latum vero octo dierum navigatione. Sed profecto, ſi longitudinem hic accipias pro maxima maris extenſione, aut non erravit Herodotus, aut parùm admodum. Verùm ſi longitudinem accipias pro ſpatio, quod eſt inter Jaxartis fluminis oſtia, & Circaſſorum litus, jam nimia erit menſura. Scaligerum tamen ſecutus eſt nuperi *Itinerarii* Auctor Adamus Olearius, qui maris hujus partem perluſtravit, ac fuſè deſcripſit. Ego licet plurimum oculis ac noviſſimis tribuam obſervationibus, hic tamen ad priorum cogor redire ſententiam: nam quod ait mare hoc extendi, non ab Ortu in Occaſum, ſed à Meridie Boream verſus, in eo omnino fallitur. Occiduam tantùm maris Caſpii partem exploravit, nempe litus quod ab oſtiis Volgæ uſque ad Ferabath oppidum dirigitur, ac ſummam maris latitudinem efficit. Intervallum hoc componit cum centum viginti leucis Germanicis: hæc menſura convenit ſatis benè cum illa Herodoti; navigationem namque unius diei Græci includunt ſtadiis quingentis. Octidui itaque navigatio efficit ſtadia quater mille, quæ conficiunt leucas Germanicas centum viginti quinque. Convenit quoque Geographus Nubienſis, qui ſeptem dierum navigatione latitudinem hujus maris emetiri ſcribit. Nempe ſpatium, quod eſt à promuntorio Tabruſtan, in extantiſſimum Nagaiæ promuntorium, ideoque unum diem abſtulit. Longitudinem maris non perluſtravit Olearius, ſed perluſtrarunt cùm alii, tum quoque Antonius Jenkinſonus Anglus, ante centum circiter annos, qui totum litus ſeptentrionale, quod ab oſtiis Volgæ ad Jaxartis oſtia extenditur, enavigavit. Scribit is mare hoc porrigi ad ducentas leucas Germanicas, cùm Olearius non ultra nonaginta leucas numeret, adeò nempe ſpatia & intervalla omnia contraxit. Ob oſtiis Volgæ ad Boglatan promuntorium numerat Jenkinſonus LXXIV. leucas. At verò in tabulis Olearii ne dimidia quidem portio hujus intervalli exprimitur, unde apparet illum mediam partem maris Caſpii amputaſſe, & terris adtribuiſſe. Scaliger vero non illo contentus, etiam tribus minimum quadrantibus mare hoc multavit, ut facilè colligere poterunt, qui non omnino ſunt

Geo-

Geometriæ ignari. Quàm benè ex ſuperioribus, ut puto, ſatis liquet. Maneat itaque hoc mare porrectum ab Ortu in Occaſum, ſi non ad quindecim dierum navigationem, ſaltem ne in tam arcta ſpatia, atque Olearius aut Scaliger fecere, conſtringatur ejus longitudo. Non Veteres tantùm, ſed & Arabes in eo conveniunt. Quod autem in menſura non conveniant, id eo evenit, quòd minus exploratum habuerint latus ſeptentrionale. Non diſplicet Eratoſthenis menſura, verùm ita, uti eſt apud Strabonem, non apud Plinium, cujus numeri ex Strabone emendandi, aliàs ne ſibi quidem ipſi conſtaret Plinius. Eratoſthenes vero partis ſibi compertæ menſuram prodit ſtadiorum 12600. ſive millium paſſuum 1575. ut habet Plinius. Verùm hîc deeſt ſpatium, quod ab oſtiis Volgæ ſive Rha fluminis uſque ad Jaxartem excurrit. Huic ſi juxta Jenkinſonum tribueris centum ſexaginta ſex leucas Germanicas, habebis totum maris Caſpii ambitum leucarum quingentarum ferè & ſexaginta.

l. 35. *Amardi & Paſici*] *Mardi* & *Amardi* iidem ſunt. Ad Oxum habitaſſe patet & ex aliis, & ex hoc ipſo inferiùs. Sed non uno fuere loco *Mardi* aut *Amardi*. A Ptolemæo in Media, & in Armenia majore, ab aliis etiam alibi collocantur. Puto omnes latrones & fugitivos montium incolas à Perſis ſic dictos fuiſſe. Tales omnium teſtimonio fuere *Mardi*, ubicunque eſſent. Sanè מָרוּד Hebræi exſulem & rebellem vocant, à radice מָרַד

Ibid. *Paſici*] Infra *Paſicas* vocat, quod rectius, quamvis etiam apud Plinium *Peſici* nominentur. Herodoto Παυσίκας malè pro Πασίκας. Ptolemæi libri meliores Πάσικας ſimiliter pro Πασίκας. In loco omnes conveniunt, nempe ſitos fuiſſe inter Oxum & Jaxartem. Porrò iſti *Paſiaca*, vel *Paſiaca*, etiam *Apaſiaca* appellantur, quemadmodum *Mardi* etiam *Amardi*. Malè apud Polybium 'Ασπασιάκας. Sed ſcripſiſſe & illum & Strabonem 'Απασιάκας, manifeſtum eſt ex Stephano.

l. 38. *Uno alveo deſcendit, duobus exit in Caſpium*] Manifeſtè hîc deeſt aliquid. Pintianus rectè divinavit excidiſſe hîc vocabulum *Rha* fluminis. Similitudine vocis ſequentis, uti ſæpe alias. Verùm non rectè fluvium hunc ait oriri ex Cerauniis montibus, quorum ſitus notus eſt ex Ptolemæo, cùm remotiſſimis oriatur fontibus, ac plùs quàm quadringentas Germanicas leucas curſu ſuo conficiat. Sed neque illud verum, duobus tantùm alveis in Caſpium mare exire, ſeptuaginta enim oſtia numerarunt, qui viderunt, aut etiam plura: quamvis alii viginti quinque tantùm referant, quod de majoribus forſan & permanentibus oſtiis eſt intelligendum. Quum verò ſcribit uno alveo deſcendere, tum quoque errat, cùm plurimi

mi in eum amnes partim in Tartaria, partim in Moſcovia nati, influant, quod hodierna experientia compertiſſimum. Diverſi illi Rha ſive Volgæ fluminis fontes noti fuere jam olim Ptolemæo. Præter duos longiſſimè à ſe invicem diſtantes fontes, quos ex Hyperboreis ait oriri montibus, amnibus quoque aliquot augeri ait, qui ex Rhymmicis montibus in eum influant. Verba ejus hæc ſunt, agens de Scythia intra Imaum, & Rhymmicis in ea montibus: Ἀφ᾽ ὧν ῥέουσιν, ὅτε Ῥύμμος καὶ ἄλλοι τινὲς εἰς τὸν Ῥᾶ ποταμὸν οἵδε συμβάλλοντες τῷ Δάϊκι ποταμῷ κατὰ τὸ Νόροσσον ὄρος. Sic habent veteres manu exarati libri, & rectè: vulgata enim lectio falſa eſt, & meras offundit tenebras. Ex Rhymmicis montibus præter Rhymmum, qui proprio oſtio in mare Caſpium exoneratur, egrediuntur quoque alii amnes, quorum aliqui Rha fluvium ſubeunt, alii Daïci conjunguntur flumini, qui vulgo *Iaik* appellatur. Multa, ut ſolet, & de hoc flumine, & de herba Rha in *Solinianis* ſuis Salmaſius, quæ tamen ipſe ibidem deſtruit. Locus Ptolemæi & in manu exaratis libris, & in illis codicibus quibus uſi ſunt veteres Interpretes, rectè ſic concipitur, ἐστὶ καὶ ἐπιστροφὴ τοῦ Ῥᾶ ἐπιστροφὴ πλησιάζουσα τῇ τοῦ Ταναΐδος: vulgatam enim lectionem abſurdam eſſe quis non videat? Salmaſius tamen illam tuetur, ſed tandem ſeipſum corrigit, & pro ἐκβολὴ ἐκτροπὴν reponit, ac *flexionem* interpretatur. Sed graviter errat, confundens ἐκτροπὴν cum ἐπιστροφῇ. Flexio ſive ἐπιστροφὴ fluviorum quid ſit, neminem, ut puto, latet. Sed verò ἐκτροπὴ ſive divortium longè aliud, uti ſexcentis locis apud Ptolemæum videre eſt. Nempe quotieſcunque fluminis pars relicto recto & naturali ſuo curſu, alium aut ſua ſponte, aut hominum labore reperit alveum, qui exitum non habeat, aut ab aliis amnibus aut lacubus intercipitur, illum paſſim ἐκτροπὴν ſive diverticulum ſolet appellare Ptolemæus. In eo tamen ſæpe peccat, quòd συμβολὰς ſive confluentes aliorum amnium cum diverticulis confuderit, uti in Rheno ac aliis nonnullis, cùm tamen ἐκβολὰς & συμβολὰς alibi rectè diſtinxerit. Verùm hæc obiter, idque eò libentiùs, quoniam video multos de hoc vocabulo ſollicitos fuiſſe, nec ſeſe expedire potuiſſe, quid per ἐκτροπὰς ſive divortia intellexerit Ptolemæus. De Rha verò aut Rheo Barbaro, aliàs. Hoc tantùm nunc monemus, Rha Barbarum, Rha Ponticum, idem planè eſſe, dictumque à flumine, de quo nobis ſermo, in cujus ripis naſcebatur, non autem à Barbaria Æthiopica, ut nugantur. Rhacoma verò Plinii, nihili eſt vocabulum. Frigidæ quoque hoc loco emendationes Salmaſii. Optimæ noſtræ membranæ exhibent, *Recoma*, & in indice libri, *Reucyma*. Quis non videat ſcripſiſſe Plinium *Rheu cyma*? Sic apud ipſum Plinium *braſſicæ cyma*: ſic *cyma lauri* apud Marcellum Empyricum. Ῥέου κῦμα itaque manifeſtè hîc accipi-

cipitur pro teneriore Rhei cauliculo. Sed verò Rhabarbarum hodiernum nihil commune habet cum vero Rhabarbaro. Et ſpecie & virtute plurimum differt, hoc *ϛυπ]ικὸν*, illud verò *καθαρτικόν*. At poſtquam ex iiſdem oris, unde priùs Rha Barbarum, à mercatoribus allata fuit radix illa, quæ apud ſolos creſcit Sinenſes, ac *Taihoang* ab ipſis nominatur, uſus obtinuit ut in illam Rhabarbari appellatio transferretur. Utriuſque effigiem dabimus in *Paralipomenis* noſtris *botanicis*.

l. 39. *Araxes Tauri latere demiſſus*] Magnam & hic fluvius Geographiæ obſcuritatem adtulit, dum diverſis adeò locis deſcribitur. Aliqui ex Tauro vel ex Caucaſo, Herodotus ex montibus Matianis, qui ſunt in Media, Ariſtoteles in *Meteorologicis* ex Paropaniſo profluere ſcribunt. Hinc apparet non uni fluvio nomen *Araxis* adtributum fuiſſe. Primus, qui illum deſcripſit, eſt Herodotus. Verùm is per *Araxem* manifeſtè *Oxum* intellexit, cùm Maſſagetarum faciat terminum. Sed quomodo è Matianis tunc oritur montibus? debuiſſet enim dicere ex Paropamiſo, ut Ariſtoteles. Sanè *Oxum* ante victorias Alexandri à Græcis *Araxem* fuiſſe appellatum nullus dubito, cùm ad orientale maris Caſpii latus illum deſcribant. Quod Mela & alii *Araxi* adſcribit, illud ipſum Polybius Oxo tribuit, ut ſtatim oſtendemus. Dionyſius quoque Alexandrinus *Araxem* Maſſagetarum facit terminum, ſed perperam ab Oxo diſtinguit. Jam vero quod Herodotus ſcribit, *Araxem* quadraginta oſtia, ſive potiùs *ἐκτροπὰς* habere, illud neſcio an cuiquam flumini in Caſpium exeunti poſſit adſcribi, præterquam Volgæ vel Rha fluvio. Verùm de hoc infrà agemus. Quod autem Ariſtoteles ait, Tanaim profluere ex *Araxe*, & hoc quoque verum eſſe non poteſt, niſi per *Araxem* flumen Rha ſive Volgam intelligamus. Hoc enim poſito, jam commodam verba Ariſtotelis interpretationem admittunt, nempe ut ea capiamus de foſſa illa, quæ hodie quoque comparet illic, ubi Volga Tanai proximus eſt, quæque utrumque hoc flumen committit. Neſcio quid Barbari foſſæ adcolæ de hac narrent, interim non dubito quin antiquiſſimus ſit canalis iſte, ac is ipſe, ut puto, cujus meminit aliquoties Herodotus, addens à ſervis Scytharum eſſe effoſſam. Confluentis hujus meminit quoque Theophanes in *Chronico* ad Annum mundi 6170. Apparet ex his quàm variè nomen *Araxis* à Veteribus acceptum fuerit, & quàm diverſis fluminibus adtributum. Hinc proculdubio factum eſt, ut cetera flumina Cyrus, Cambyſes aliaque loco ſuo mota ſint alióque tranſlata, & à Mela & ab aliis, uti ex ſequentibus manifeſtum fiet.

l. 47. *In ſubjectam non declinet ſtatim undam*] Correximus hæc auctoritate veterum codicum, & ſic poſtulante ſententia. Paulò pòſt ſcribe ex iiſdem libris, *ſemetipſe ſine alveo ferens*. Prodigio-

digioſum verò & incredibile prorſus videtur id, quod hîc Mela ſcribit de Araxe flumine, illum tanto impetu è fonte præcipiti in ſubjecta decidere, ut unda ejus altiùs evehatur, quàm ſit ipſe fons, ac ferri per ingens ſpatium ſine alveo. Dubito an hoc de Araxe, quem hîc deſcribit Mela, quique etiamnum *Aras* vocatur, intelligendum ſit. Inſignem quidem is lapſum habet prope oppidum Ordabat, cujus fragor ad leucæ & amplius ſpatium exaudiri poteſt, verùm non id eſt aquarum ingenium, ut toto agmine reſiliant, ſed guttatim tantùm. At videtur Mela hoc Araxis miraculum ex antiquioribus Græcis, qui Alexandri tempora præceſſere, hauſiſſe; illi verò per Araxem, ut ſuperiùs monuimus, Oxum amnem intelligunt. Sic quoque Polybius, qui miraculum hoc auget, & Oxo amni tribuit. Quo enim loco in *Excerptis* prodit, Aſpaſiacas Scythas Oxum pedibus tranſire, duas quomodo id fiat adfert rationes, alteram facilem, nempe quia Oxus terram ſubit; alteram miraculoſam, non tamen impoſſibilem, ut ipſe exiſtimat. Scribit enim Oxum tanto impetu è ſublimi deorſum ferri, ut aqua ejus plus ſtadio à ſaxo abſiliat, Aſpaſiacarum verò tam pedeſtres quàm equeſtres turmas per ſpatium rupi vicinum in Hyrcaniam tranſire, ac pendulas fluvii aquas ſine noxa ſubire & evadere. Verùm Theophylactus in *Oecumenica Hiſtoria* eandem ſcribens hiſtoriam, nec Araxis nec Oxi facit mentionem, ſed maris Caſpii litorum, verba ejus quia nondum lucem viderunt, adſcribam: Ἐν τῇ θαλάσσῃ Ὑρκανίᾳ τῇ καὶ Κασπίᾳ καλουμένῃ, ἀκταὶ παρὰ τῷ αἰγιαλῷ ἀνέχουσαι ὑψηλαὶ ἄγαν καὶ ὕπαντροι ὀλίγῳ διαστήματι ἡμισταδιαίῳ τυχὸν ἢ καὶ τρίτῳ τοῦ σταδίου τῷ καὶ εἰς αἰγιαλὸν χρηματίζοντι, τῆς θαλάσσης ἀπέχουσι. Ὕπερθεν ποταμοὶ κατιόντες ἄνωθεν ἀπὸ ὑψηλοτέρων ὀρέων τοσαύτῃ καταφέρονται τῇ ῥύμῃ, ὥστε ἐν τῷ μέλλειν εἰσβάλλειν εἰς τὴν θάλασσαν ἀπὸ τῶν ἄκρων τῶν ἀκτῶν, πρὸς αὐτὴν τὴν θάλασσαν τὸ ὕδωρ ἀκοντίζουσι, τὸν ἐν μέσῳ ὑποκείμενον χῶρον, ἤτοι τὸν αἰγιαλὸν ἄβροχον εἰσάπαν καταλιμπάνοντες· ὡς εἶναι βάσιμον αὐτὸν καὶ ὁδεύσιμον τοῖς ἐκεῖσε διερχομένοις, κἂν στρατὸς ὁλόκληρος εἴη, σκεπομένοις μᾶλλον ὑπὸ τῶν ῥεόντων ποταμῶν, καὶ ἀβρόχοις ἐν τῷ διέρχεσθαι συντηρουμένοις. Nihil verius hoc Theophylacti loco, quem unicè confirmat Matthias à Michou lib. I. cap. 7. de Sarmatia Aſiatica: agens enim de mari Caſpio dicit: *Fluere multa ac magna flumina in id mare, quæ de ripis altis impetuosè & quaſi per ſaltum ex alto in medium decidant, & juxta ripas ſubtus tranſeuntibus iter præbeant. Unde fiat ut ibi in æſtate à Perſis & Medis refrigerium quæratur.* Simile eſt quod in Æthiopia fieri tradit Joannes Barros fide dignus Auctor, qui Luſitanicè complexus eſt navigationes ſuæ gentis. Dicit is lib. III. cap. 8. decadis primæ, Nigrum fluvium, qui vulgo *Zanaga* dicitur, circa regionem Huaba è rupe excelſa tam longè undas ſuas in ſubjectam pla-

planitiem ejaculari, ut ſub volantibus iſtis in aëre aquis ſiccus ſemper pateat tranſitus, niſi quando adverſus ventus, undam retroagat, & ad rupem allidat. Lapſum verò iſtum ait ab indigenis *burto* vocari quod arcum ſignificat, quia arcuatim de ſummo labitur flumen; niſi potiùs exiſtimemus, ab arcu cæleſti ſic nominari. Semper enim cùm aquarum moles è ſublimi deorſum feruntur, irides aliæ pendulæ, aliæ terris incumbentes apparent, etiam abſolutæ & rotundæ, uti nos ipſi ſæpe comperimus. Quod autem dicunt talia loca ſiccis peragrari pedibus, in eo falluntur: ubi enim eſt ingens lapſus, ibi immenſa circumcirca eſt adſperſio, quæque ad aliquot ſæpe pertingit ſtadia, quod & ipſum in Helvetiis & alibi experti ſumus. Atque hæc quidem certa eſſe exiſtimo, verum mera eſt fabella, quam narrat *Chronici Hirſaugienſis* Auctor ad Annum MCXVII. nempe quod tantus fuerit terræmotus, *ut Padus unus de quatuor Europæ majoribus fluviis è terra elevatus fuerit, in modum fornicis, ita ut inter terram & aquam via pateret tranſeuntibus.* Eadem habet Dodechinus in Appendice ad *Marianum Scotum.* At vero Robertus Montenſis ad Annum MCXVIII. longè aliter hoc miraculum narrat, & Moſæ, non Pado tribuit; *Moſa fluvius, juxta Abbatiam quæ dicitur Suſtula* (vulgò *Suſteren* appellatur) *quaſi pendens in aere fundum ſuum viſus eſt deſeruiſſe.* Idem habet Anſelmus Gemblacenſis, qui obiit Anno CIƆCXXXVII. in *Continuatione Sigeberti.* Hoc poſtremum credo, cùm multò etiam majora miracula terræmotu contingant. Sed ut flumen aliquod tamdiu ſupra alveum elevatum maneat, ut ſubtus tranſeuntibus tranſitus pateat, calidum ſanè videtur mendacium.

l. 53. *Cyrus & Cambyſes ex radicibus Coraxici montis*] Valde hîc peccat Mela, cùm amnes hos vicinis fontibus oriri, ac tamen tam vaſta divortia facere ſcribit, ut unus per Iberas, alter per Hyrcanos fluat priuſquam conjungantur. Nempe quia Araxis appellatio tam variis attributa fuit fluminibus, ideo quoque in ſitu & nomine Cyri & Cambyſis amnium variatum fuit. Sed ſi per Araxem illud flumen intelligamus, quod ſic Romani appellarunt, quodque etiamnum nomen ſervat, jam non erunt diſtinguenda oſtia Cyri & Cambyſis ab oſtiis Araxis; confluentem enim faciunt, non divortium. Araxes influit in Cyrum, uti non tantùm Plutarchus & Appianus, ſed & hodierna docet experientia.

l. 58. *Jaxartes & Oxus per deſerta Scythiæ*] Aliter hæc concipiuntur in optimo meo codice, hoc nempe modo, *Jaxartes, & deſerta Scythiæ peragrans Oxos, ex Sugdianorum regionibus in Scythicum exeunt.* An ſic ſcripſerit Mela neſcio, interim hoc verum eſt, Oxum magis peragrare Scythiæ deſerta, quàm vulgò exiſtiment. Dicturi ſumus de hoc flumine, & de Jaxarte aliàs,

aliàs, quoniam nuſquam major eſt Geographiæ obſcuritas, & ignorantia, quàm in tractu, qui mare ſive lacum Caſpium, & regnum Sinenſe interjacet. Oſtendemus intervallum illud longe eſſe minus atque vulgò creditur, fluminaque iſta longè alium tenere curſum, quàm iis adſignarint Geographi. Hoc brevitatis gratiâ admonuiſſe nunc ſufficiat.

l. 64. *Inter Amardos & Paſicas os aperit*] Sic rectè legunt meliores libri. Quòd autem dicit Oxum in Scythicum maris Caſpii ſinum exire, in eo non recedit à Veterum aliis. Veriſſimè de hoc flumine ſcribit Herodotus, licet ſub Araxis nomine, ut jam monuimus, in quadraginta illud ora dilatari, uno tantùm in Caſpium exire. Neoterici quidam adfirmant Oxum ne exire quidem, ſed in innumeros rivos diſperſum emori, & nuſquam manifeſto alveo egredi. Hinc eſt quòd illa Bactrianæ portio adeò ſit fertilis & amœna, quantum vix alia in terris regio. Quòd autem nullum in mare Caſpium exitum obſervarint nonnulli, id eo contigiſſe exiſtimo, quòd æſtate, cùm humilis ſit, facilè à riguis epotetur, quod ipſum quoque Euphrati multiſque aliis contingit fluminibus.

l. 65. *Silvæ alia quoque dira animalia*] Habent libri veteres *aliaque*, non *alia quoque*. Utrumque probum & Latinum; ſic *hodieque* pro *hodie etiam*, ſic innumera alia apud Livium alioſque Auguſtei ævi Scriptores. Vide de hoc loquendi genere reſponſum Parentis *ad Animadverſiones* Scioppii.

l. 66. *Utique Hyrcania ſævum ferarum genus*] Atqui non *Hyrcania* ſola fert tigrides, neque in illa ſola ſæviunt; vide itaque num locus hic hoc pacto ſit concipiendus; *Silvæ aliaque dira animalia, verùm & tigres ferunt, utique Hyrcania. Sævum ferarum genus*, &c. Lepidus ſanè eſt Servius, qui *Hyrcaniam*, ſilvam eſſe ſcribit, & quidem Arabiæ. An *Hercyniam* in animo habebat? Sed quid illa ad Arabiam?

l. 73. *Aſtu unum de pluribus omittit*] *Omiſit* eſt antiqua lectio, quod perperam mutarunt. Nempe dicit, ubi raptor unum de catulis omiſit, illæ projectum excipiunt, & ad cunabula ſua referunt. Sic habent manu exarati libri, non *cubilia*, ut vulgò. Porrò meram ſapiunt fabellam quæcunque hîc Mela, & ex eo Plinius & Solinus tradunt de tigride. Nec veriora ſunt illa, quæ de ſphæra vitrea narrant Claudianus & Ambroſius. Minore impendio & periculo hoc ſeculo capiuntur tigrides. Cauſa figmenti ex eo, quòd quadrupedum perniciſſimum eſſe crediderint hoc animal. Sed ſanè quotidiana experientia docet tigrides minimè curſu valere, ac tardos eſſe ſi cum ceteris belluis conferantur. Hinc fit ut hominibus & ſegnibus jumentis potiùs inſidientur, quàm aliis belluis. Romani videntur tigrides æratis tantùm incluſas caveis cognoviſſe, idque ſerò admodum; primus ſiquidem tigris ſub Auguſto demum conſpectus

eſt,

eſt, in dedicatione theatri Marcelli, ut conſtat ex Plinio. Benè itaque Varro lib. IV. *de L. L. Tigris qui eſt ut leo, qui vivus capi adhuc non potuit.* Sic rectè libri manu exarati. Malè vulgo ſcribitur, *qui eſt ut leo varius*, quod ineptum, cùm tigrides, quoad conſpectum, hoc tantùm à leonibus ſive potiùs leænis differant, quod tigrides ſint varii, leænæ minimè. Non dubito, quin quod hodie paſſim fit, id quoque olim factum ſit, nempe ut pantheræ & leopardi pro tigridibus ſæpe acciperentur. Multa Hiſpani, multa quoque noſtrates ſcribunt de tigribus Americanis, ſed revera illi ſunt majores leopardi, non abſimiles iis, qui in regno Congi, Angolæ & Æthiopia majore reperiuntur, qui & ipſi vulgo tigrides appellantur. Atqui tigres ſunt virgatæ, iſtæ vero Americanæ & Africanæ maculis tantùm rotundis diſtinguuntur. Quod ſi verum ſit omnes tigrides eſſe virgatas, jam quoque illud verum erit, ſolam Aſiam ferre tigrides. Qui primitus leopardis iſtis Americanis tigrium nomen dedere, nunquam tigres viderant. Unum quod cum tigridibus commune habent eſt, quòd ſint pigri admodum & non multùm curſu valeant, ut teſtatur Oviedus in *naturali novi Orbis Hiſtoria.* Magnitudinem & molem corporis quod attinet, illa multùm diſpar eſt, cùm leopardi iſti maximi, longè tamen ſint minores tigridibus. Argumentum quod ex robore petunt, non multùm urget. Eſto id quod Oviedus ad Carolum V. ſcribit, belluas iſtas Americanas fortiores eſſe regiis leonibus; neſcio tamen an robore comparandi ſint cum Aſiaticis tigribus, iis præſertim qui Gangem adcolunt. Retulit mihi Vir fide dignus vidiſſe ſe tigridem, qui rapto tauro tranſiliret ſeptum ſupra humanam ſtaturam editum. Magis etiam mirandum id, quod Joannes Barros decadis II. lib. VI. cap. I. narrat Malaccæ contigiſſe; tigridem nempe ſuperato muro, trabem, cui alligata erant tria mancipia, abripuiſſe, ac tanto preſſam onere murum denuo tranſvolaſſe.

l. 83. *Cornelius Nepos ut recentior auctoritate, ſic certior*] Inepta lectio; quid enim eſt auctoritate certior? Manu exarati libri; *ut recentior, ita auctoritate certior*, quod æquè ineptum. Scripſit Mela, *ut recentior Auctor, ita certior.*

l. 86. *Indos quoſdam à Rege Suevorum dono ſibi datos*] Ita ex Plinio hunc locum emendare conatus eſt Hermolaus Barbarus, cùm priùs legeretur *Boiorum*. Sed neque Boiis, neque Suevis, locus hîc eſſe poteſt; cùm Boii toti ſint mediterranei, Suevi verò in nullo ſcripto codice compareant. Ego ſic ſentio, locum eſſe corruptum & veram eſſe lectionem, quam in optimis aliquot codicibus reperi, *Bætorum*, non *Bojorum*, aut *Botorum*, aut etiam *Lydorum*, uti habent alii manu exarati libri. Bæti ſunt Batavi. Sic quoque appellantur in lapide trilaterali apud nos reperto:

IMP. CAES.
ANTO
AUG. COH.
BÆTORUM
P. E.

Strabo Βάτῖυς vocat Batavos: neque enim probo illorum conjecturam qui Χάτῖυς reponunt. Nempe ab agro *Betua* vel *Battua*, uti habet Aimoinus Monachus, variæ iſtæ promanarunt appellationes, quæ & in libris, & in antiquis comparent marmoribus, quales ſunt, *Bati*, *Bati*, *Batai*, *Badai* & denique *Batavi.* Verum de his in *Bataviicis* noſtris. Sufficiat breviter oſtendiſſe *Batos* iſtos Cornelii Nepotis eſſe *Batavos*, & perperam *Suevos* ſubſtituiſſe Plinium, more ſuo, ut jam multis in locis oſtendimus. Per Indos verò iſtos, qui in litus Batavum ejecti, & poſtea Metello dono dati fuere, intellige homines Indis ſimiles: ſtultum namque exiſtimare veros Indos eò uſque penetrare potuiſſe. Cujates verò illi fuerint, an Afri, an Americani, multum habet ſollicitos nugatores quoſdam. Ego neutrum puto; ſed omnino arbitror iſtos Indici coloris homines, veros fuiſſe Britannos. Iſatis enim herba, quâ olim Britanni totum fucabant corpus, non ſimpliciter cæruleum, ſed Indicum efficit colorem. Notum vero genus quoddam cærulei nigrum penè eſſe, ac vocari Indicum. Talis erat veterum Britannorum color. Plinius lib. XXII. cap. I. *Simile plantagini glaſtum in Gallia vocatur, quo Britannorum conjuges nuruſque toto corpore oblitæ, quibuſdam ſacris & nudæ incedunt, Æthiopum colorem imitantes.* Quid mirum verò Metello Proconſuli, nondum noto iſtoc Britannorum more, Britannos pro Indis eſſe obtruſos? Quis etiam hodie hominem ita pictum & fucatum pro Indo aut Leucoæthiope non accipiat?

In Cap. VI.

DE HISPANIÆ EXTERIORIS ET SEPTENTRIONALIS OCEANI INSULIS.

l. 1. *Quas angulo Baticæ hucuſque perſtrinximus*] Meliores manu exarati codices legunt *adhuc uſque*; alii *adhac uſque*. Utrumque Latinum. Omnino ita ſcribendum, *quas ab angulo Baticæ adhuc uſque perſtrinximus.*

l. 13. *Annorum queis manet numerus*] Abeſt poſtrema vox in pleriſque veteribus libris. Rectè verò abeſſe, nemo, qui Latinè norit, diffitebitur. De tempore verò, quo templum hoc & ipſum

ipſum Gadium oppidum exſtructa fuerint, vide Bochartum.

l. 15. *In Luſitania Erythia*] Quaquaverſum & à Veteribus, & ab Recentioribus, inſula hæc tranſlata eſt. Salmaſius pluribus adſtruere conatur, ſitam fuiſſe inter oſtia Bætis & Gades. Sed nulla in hoc tractu inſula vel nunc, vel olim fuit. Tractus ille terræ mariſque eundem iſtic loci, quem ſemper, conſervat ſitum, ut jam ſuperiùs docuimus. Ego ſic exiſtimo, aut nullam fuiſſe Erythiam inſulam, aut vera eſſe quæ de hac Ariſtoteles in *Mirabilibus* ſcripſit, nempe Erythiam fuiſſe in Epiro. Si Inſcriptio, quam addit, vera, nec ſanè mendax videtur, fruſtra in Hiſpania locus iſte quæritur. Ita vero Inſcriptio illa concipitur in manu exaratis libris:

Ἡρακλέυς τεμενὶς τὸ κυθήρα Περσεφαάσα
Τηδορυενῆας ἀγέλων ἐλάων ἦδ' Ἐρύθειαν ἄγων
Τὰς δ' ἐδάμασε πόθω Πασιφάεσα θεά
Τηδεδέμοι τέκνω τῶδ' Εὐρύθοντι δάμαρ
Νυμφογενὴς Ἐρύθη δὴ τό δ' ἔδωκα πέδον
Μνημόσυνον φιλότας φυτὰ ὑπὸ σκιερᾷ.

Non placent nunc, uti olim, Salmaſii in hunc locum conjecturæ & interpretationes: nam quis Proſerpinam Veneris filiam dixit, quis Herculem amore illius captum? Ego ſic exiſtimo conſtituendos eſſe hos verſus:

Ἡρακλέης τεμινίσατο Κύρα Περσεφαάσᾳ
Γηρυονῆ' ἐλάων ἦδ' Ἐρύθειαν ἄγων,
Τὰς δ' ἐδάμασε πόθῳ Πασιφάεσα θεά.
Τηλεδάμῳ τέκνῳ, τῷ τ' Εὐρυτίωνι δάμαρ πρὶν
Νυμφογενὴς Ἐρύθη τῇ τόδ' ἔδωκα πέδον
Μνημόσυνον φιλότα φυτάδ' ὑπὸ σκιερᾷ.

Hercules lucum illum dedicavit Proſerpinæ Aidonei Moloſſorum Regis filiæ, tunc cùm Geryonem cum armentis in Erythiam Epiroticam egiſſet. Sic quoque Auctor vetuſtiſſimus, quem olim ſub Scylacis nomine, licet perperam, edidimus, Ἐρύθεια, ἐνταῦθα ὁ Γηρυόνης λέγεται ἥκειν, καὶ τὰς βοῦς βουκολεῖν. Iſta autem armenta vel iſtos boves deſiderio ſuo ſubjecit, id eſt, ſuas fecit, Paſiphae Nympha, quæ Herculi fuit ὁμόχρονος. Per Geryonem verò hic intellige, non ipſum tantùm, ſed & boves ejus. Sequitur enim Τὰς δ' ἐδάμασε, nempe τὰς βοῦς. Hoc tralativum loquendi genus cùm non intelligerent Librarii, vocem ἐλάων in ἀγελῶν, vel ἀγέλην, mutandam cenſuerunt. Ex hujus verò Inſcriptionis verbis malè intellectis na-

ta eſt forſan fabella de amoribus Paſiphaes. Alteram Inſcriptionis partem Erythe Nympha Geryonis conjux poſuit Teledamo filio ſuo, & Eurytioni. Fuit verò iſte Eurytion Geryonis ſubulcus, ut docet Anonymus *de Diis*, qui ſub Apollodori nomine in lucem prodiit. Φιλόζα verò pro φιλόζατος, veteri Dorum more, qui duplices iſtos admittebant genitivos. Atque hæc de vera Erythea, quæ non alibi quàm in Epiro quærenda, dicta ſufficiant. Nunc videamus quid per *Erythiam* Mela intellexerit, cùm illam in Luſitania collocat. Plerique *Londobrin* Ptolemæi, vulgò *Barlengas* dictam, interpretantur. Sed ridiculi ſunt, qui vel fecunda bubus paſcua, vel tam multiplices meſſes in ſterilibus quærunt ſcopulis. Certum eſt Melam non aliam intellexiſſe inſulam, atque illam, quæ oſtio Anæ adjacet, ac principium quodammodo Luſitaniæ conſtituit. Scribit Strabo hanc Herculi fuiſſe ſacram, ac Phœnices, priuſquam Gades conderent, ad hanc fuiſſe delatos. Multa etiamnum hodie in ea inſula vetuſta ſuperſunt rudera, unde apparet admodum fuiſſe habitatam. Nunc adeò ignobilis eſt, ut etiam appellativo careat nomine. Porro quamobrem Mela, & alii, hanc *Erythiam* eſſe crediderint, duplex potiſſimum ratio fuit, ut exiſtimo; fecunditas ſoli, & color: rubent namque & inſula, & præſertim adſita utrinque litora, totaque illa ora collibus è rubrica & minio eſt conſpicua. Fecunditatis verò teſtimonium ipſe hic præbet Mela; quum ait, adeò fertilem eſſe; *ut cùm ſemel ſata frumenta ſint, ſubinde recidivis ſeminibus ſegetem novantibus, ſeptem minimum, interim plures etiam meſſes ferant.* Hæc Interpretes non capiunt, & forſan ne ipſe quidem Mela quod ſcriberet, intellexit. Siquidem non de Cerere, ſed de herba medica hæc ſunt accipienda. Hiſpani *Alfalfam* vocant (hoc corruptum ex Arabico *Alfaſfaſa*) nec quidquam apud illos notius, hoc præſertim in tractu. Unicum quippe id equis & bubus eſt pabulum; fenum ignorant, medicam omnes norunt. Hæc eſt quæ ſemel ſata ad denos quoque annos ſufficiat, & ſi Plinio credendum etiam ad ter denos. Quater minimum in anno ſecatur, ſæpe ſexies. Nonnunquam etiam ſeptem aut octo præſtat meſſes. Tam verò abundantis eſt nutrimenti, ut niſi pecora paſtu prohibeantur, copia ſæpe ſanguinis ſuffocentur. Mela non intellectis Auctoribus, quos ſecutus eſt, triticeam ſuppoſuit meſſem, & recidiva ſemina, cùm hujus rei cauſa naturæ herbæ medicæ & efficaciæ radicis ejus ſit tribuenda.

l. 20. *In Celticis aliquot ſunt*] Ex adverſo nempe Celticorum, qui ad Artabrum habitabant promuntorium. Ex communi Veterum errore, qui Caſſiteridas, id eſt, Britannicas inſulas, valde huic promuntorio vicinas eſſe exiſtimabant.

l. 23. *Sena in Britannico mari*] Videtur hujus quoque memi-

niſſe

niſſe Antoninus in maritimo Itinerario, ſiquidem apud illum *Uxantiſma* ſcribitur pro *Uxantis, Sina*. Hodie inſula iſta nihil continet ſingulare. A Gallis vocatur *Iſle des Saints*, eſtque Breſtæ oppoſita.

l. 26. *Gallicenas vocant*] Libri manu exarati habent *Galligenas* aut *Gallizenas*. Turnebus putabat legendum eſſe *Galli Senas*. Sed non puto quemquam fore qui hanc conjecturam admittat. Quis credat Pomponium ſcripſiſſe, inſulæ Senæ mulieres vocari à Gallis Senas? Scribo *Barrigenas vocant*. Gloſſæ antiquiſſimæ, *Barrigenæ, peregrinæ*. In aliis, *Barrigenæ, peregrinæ, Barbaræ*. In Philoxeni, Iſidori, & aliorum Gloſſariis *Barginnæ* & *Bargennæ* appellantur, accipiturque ibidem pro barbara quoque acclamatione. Non immeritò aliquis exiſtimet, *Barginas* dictas ſacerdotes feminas, viros verò *Bargos*. Iidem vero ſunt *bargi* & *bardi*. Sanè Gloſſæ antiquiſſimæ Puteanorum Fratrum utrumque rectum eſſe docent. Quidquid ſit, non dubito quin *Barrigenæ* dictæ fuerint mulieres iſtæ fatidicæ, à quibus poſtea quicunque barbari, & quicunque inconditus ſonus ſic appellatus fuerit. Valde probo conjecturam Gronovii noſtri, qui tritum iſtud Gallorum vocabulum *Baragoin* hinc originem accepiſſe exiſtimat. Paulò poſt legendum, *ſed non niſi deditas navigantibus*, &c.

l. 37. *Qui propriarum rerum fidem ut bello adſectavit*] Sic omnes etiam antiquiſſimi codices locum hunc exhibent. In uno tantùm, eoque non admodum vetuſto, hoc pacto ſcriptum inveni, *Propriarum rerum finem ut bello delectavit*. Vulgatam lectionem probo. Senſus eſt, Claudium Cæſarem affectaſſe bello iſtud efficere, ne quis impoſterum de Britannia & rerum ſuarum fide dubitaret. Antequam enim Claudius eam patefaceret, incerta erant omnia quæ de Britannia ferebantur, nec conſtabat utrum eſſet inſula, an alterius orbis initium, an nomen vanum: quia non ſatis credebatur iis, quæ de hac ſcripſit Cæſar. In veteri Epigramm. ad Claudium de capta Britannia,

Fabula viſa diu, medioque recondita ponto
Libera victori quam cito colla dedit.

Addit dein Mela illum etiam triumpho declaraturum, Britanniam non eſſe nomen tantùm.

l. 39. *Inter Septentrionem Occidentemque projecta*] Sic libri meliores. Alii malunt *provecta*, vel *porrecta*. Porrò quod dicit Britanniam inter Septentrionem Occidentemque eſſe projectam, id Romæ quidem, ubi vivebat Auctor noſter, rectè dicebatur; ſed ſi quis non relativè, ſed ſimpliciter dixerit, inſulam hanc ſitam eſſe inter Septentrionem & Occaſum, is non inuſitatè tantùm, verùm etiam abſurdè loquetur: cùm enim inſularum locorumque longitudo & extenſio deſcribitur, deſignandi ſunt

cardines cæli è diametro ſibi invicem oppoſiti, non verò vicini & collaterales. Mirum tamen quàm ſæpe in hoc peccetur.

l. 47. *Fert nemora, ſaltus, ac prægrandia flumina*] Optimi libri pro *ſaltus* habent, *lacus*. Nempe ſic videntur mutaſſe, jam olim, quia nullus in Anglia inſignis lacus. Verùm Britannia etiam comprehendit Scotiam, quæ abundat lacubus, iiſque magnis. Hoc tamen ignoravit Pomponius, cujus ſeculo non niſi obſcura fama ſuperiores inſulæ partes noſcebantur.

l. 50. *Quædam gemmas margaritaſque, generantia*] Quænam ſunt illæ gemmæ? Flumina iſta gemmifera & margaritifera mera profectò ſunt commenta ad apparandum ſtulti Imperatoris triumphum. Non deſunt tamen boni Viri, qui putant Britanniam opibus & divitiis iſtis olim inſtructam fuiſſe. Verum hoc ſi eſſet, non tam diu immunis fuiſſet ab avaritia Romanorum, ſuffeciſſet præterea hæc inſula unius legionis impenſis, quod tamen negat Strabo. Thorax ille, quem Veneri genetrici dicavit Julius Cæſar, non videtur ex Britannicis margaritis fuiſſe compoſitus, ſed ex parvis & decoloribus, quos tamen Britannicos credi volebat, ne fruſtra Britanniam petiiſſe videretur. Sic enim accipienda ſunt verba Plinii lib. IX. cap. 35. Mirum tamen Origenem *in Matthæum* ex Juba Rege ſcribere Britannicos margaritas proximum ab Indicis locum habere, δευτερεύοντι δέπως ἐν μαργαρίταις οἱ ἐκ τοῦ κατὰ Βρεττανίαν Ὠκεανοῦ λαμβανόμενοι. Verùm poſtea illos deſcribens addit: Ὁ δὲ κατὰ Βρεττανίαν μαργαρίτης χρυσωπὸς μέν ἐστι τὴν ἐπιφάνειαν, ὁμιχλώδης δέ τις καὶ ταῖς μαρμαρυγαῖς ἀμβλύτερος. Eadem quoque habet Ælianus ex eodem Juba. Etiam hodie tales repeniuntur, in oſtreis, & muſculis, non in Britannia modò, ſed & in Norwagiæ, Finlandiæque litoribus, ac alibi. Sed ſanè ad omnes Borealis Oceani margaritas redimendos, vel unus Taprobaniticus ſufficiat.

l. 55. *Vitro corpora infecti*] Sic primus locum hunc reſtituit Turnebus. Idem quoque ab codem mendo liberavit Cæſarem & Vitruvium, apud quos ſimiliter *ultrum* pro *vitro* legebatur. *Vitrum* vero herbam eſſe quæ cæruleo colore inficiat, ac Iſatin à Græcis vocari, ſatis jam docuerunt Viri docti. Præter illa quæ adtulerunt teſtimonia, idem quoque apparet ex Apuleji tractatu *de Herbis*, non illo qui prodiit, ſed altero qui penes me exſtat, auctiore multò & emendatiore editis. Ille itaque ſic, *Herba Iſatis, alii Aogigneme, Prophetæ Aeſion, Itali Alutam, alii herba burum*. Scribendum vero, *Herba Iſatis. Alii Augionem, Prophetæ Aroſion, Itali Rutam, alii herbam vitrum*. Verùm de his *ad ipſum Apuleium*. Alio quoque nomine *glaſtum* vocabatur hæc herba, & ſic Plinius lib. XXII. cap. I. *Simile plantagini glaſtum in Gallia, quo Britannorum conjuges nuruſque toto corpore oblitæ.* Ineptè vero Salmaſius & hoc loco, & ubique,

pro

pro *glaſto* jubet reponi *guaſtum*, nempe quia vulgò iſatin *guadum* vocant. Non hoc illi excidiſſet, ſi ſciviſſet herbam hanc vetus ſuum nomen etiamnum ſervare apud Cambrobritannos: apud hos enim frequens eſt iſatidis proventus, & *glas* appellatur. Quin & cæruleum colorem ſimiliter *glas* vocant. Medii ævi Germanis planta hæc *geliſto* dicta fuit: ſic enim habent manu exarata exemplaria Auctoris, qui ſub Macri nomine jam ſæpius in lucem prodiit:

Iſatis à Græcis eſt vulgò geliſto vocata,
Non modicum quæſtum præbens tinctoribus herba.

l. 55. *Cauſas autem & bella contrahunt, ac ſe frequenter inviteem infeſtant*] Sufficeſſet dicere, *bella contrahunt.* Sed quod jam ſæpe monuimus, Scriptor hic in tanta brevitate, ſæpe eſt nimius. De ſimili loquendi genere, vide quæ ſuperiùs diximus. Paulo poſt ex melioribus libris repoſuimus *æquali*, ſenſu ita poſtulante. Vulgo *æqualis* legebatur.

l. 70. *Anguſtis inter ſe diductæ ſpatiis*] In omnibus ferè quæ vidi exemplaribus vetuſtis ſcribitur *ductæ*, in uno tantùm *deductæ.* Quidquid Grammatici argutantur, certum eſt pro eodem ſæpe accipi vocabula hæc, *ductæ*, *abductæ*, *deductæ* & *diductæ.* Plinius interpretatur *diſcretas*, & numerum Orcadum multiplicat, *Sunt autem* XL. *Orcades modicis inter ſe diſcretæ ſpatiis.*

l. 71. *Septem Hemodes contra Germaniam provectæ in illo ſinu*] Lege ex auctoritate meliorum librorum, *Septem Æmodæ. Contra Germaniam Vecta, in illo ſinu, quem Codanum diximus.* Sic caſtigandum eſſe hunc locum vidit jam olim Pintianus. De *Æmodis* ſeu *Æbudis* inſulis diximus *ad Ptolemæum*, uti quoque de *Vecta* ſive *Victi.* Hoc tantùm nunc breviter monemus, inſulam hanc variis modis cognominari: appellatur enim *Victis*, *Vectis*, *Vecta* & *Ictis.* Tribus verò diverſis locis deſcribitur, nempe una eſt notiſſima illa inſula, quæ hodie etiamnum nomen ſervat; altera ſita eſt in freto quod Britanniam Hiberniamque interjacet; tertia eſt hæc Pomponii Melæ, cujus etiam meminit Ptolemæus, licet perperam apud illum legatur Ὄκητις pro Οὐίκτις. Ratio autem quamobrem Mela inſulam hanc in ſinu Codano ponat, hæc eſt, quòd omnes Veteres Britanniam longè ſupra Germaniam Orientem verſus extendi crediderunt. In quo licet etiam peccarit Ptolemæus, minùs tamen ille quàm ceteri à vero aberravit.

l. 73. *Ex iis Codanonia, quam adhuc Teutoni tenent*] Tanquam ſi à Codano ſinu ſic appellaretur. Atqui tum *Codania* potiùs eſſet nominanda. Libri optimi legunt, *Candanovia.* Scribe *Scandinovia.* Sic quoque in optimis & antiquiſſimis Plinii membranis ſcriptum reperi, non *Scandinavia.* Hæc eſt illa vaſta Septentrionis peninſula, quæ & *Scandia*, & barbaricis temporibus

 Scan-

Scandzia fuit appellata, à viciniore ejus parte, quæ *Scane* vel *Scone* etiamnum dicitur.

l. 78. *Alias inſulæ videntur, aliàs una & continens terra*] Ex eo quod putarint mare Balticum reciprocari, apparet quàm parùm exploratum id mare Veteres habuerint. Neſcio verò quo pacto huic Pomponiano loco Salmaſius adaptet verſiculum illum è *Pervigilio Veneris*,

De tenente tota nox eſt perviglanda canticis.

Nempe ut oſtendat continentem eſſe id quod continenter junctum eſt, hincque dici *in continenti* & *de tenente*, pro ſtatim. Miror putidam adeo locutiunculam cultiſſimo inſeruiſſe poëmatio, & non animadvertiſſe tam leve mendum. Sic enim diſtinguendi ſunt verſus iſti,

Nec Ceres nec Bacchus abſunt, nec Poëtarum deus
Detinent te. Tota nox eſt perviglanda canticis.
Regnet in ſylvis Dione; tu recede Delia.

l. 79. *Oonas qui ovis avium paluſtrium & avenis tantùm alantur*] Sic apud Plinium quoque & Solinum vocabulum hujus gentis reformarunt. Vetum inſeliciter admodum; ab eſu enim ovorum dictam eſſe oportet hanc gentem: atqui 'Ωώναι ſunt ovorum emtores. Salmaſius in Solini codicibus reperit *Oæonas*, in aliis *Oenæas*, quod poſtremum ipſe amplectitur, cùm ſit vocabulum nihili. Rectum verò *Oæonas*, quemadmodum etiam ſcriptum inveni in optimo Plinii codice. Nec multum ab eo abeunt meliores Pomponii libri, qui habent *Ocenas*; ut jam dubitari non poſſit, quin verum ſit *Oæonas*. 'Ωαίονες ſunt ovis viventes. Ut enim μακραίων diu vivens, εὐαίων benè vivens, & ſimilia, ſic quoque ὠαίων ovis vivens. Porro receſſiſſe videtur hoc loco à Cæſare Auctor noſter, & ſecutus eſſe Pythiam Maſſilienſem, aut alium, cùm Oæonas in extremo Septentrione collocat; Cæſar enim illos in inſulis Rheni deſcribit, cùm ait illic eſſe, *qui piſcibus atque ovis avium vivere exiſtimantur*. Non poteſt hoc de aliis inſulis quàm Batavicis & Friſicis intelligi, quarum non paucas ovis tantùm & piſcibus, ac pane aut pulte ex avenis victitaſſe valde mihi ſit veriſimile. Ejus rei veſtigium ſupereſt etiamnum in Eyerlandia, Flia, aliiſque Weſt-Friſiæ inſulis, ubi tanta ovorum copia in litoribus arenoſis ubique invenitur, ut ea vel magnæ hominum multitudini ad victum ſufficiant. Ova iſta excluduntur à laris marinis. Magnitudine ut plurimum æquant anſerina, nigris diſtinguuntur maculis, nihil in illis piſcoſum; gratique adeo ſunt ſaporis, ut vel Phaſianorum ovis nonnulli etiam non inſipidi palati homines ea præferant: nobis certè non diſplicuerunt. Avenam autem quod attinet, illa pecudes tantùm apud nos victitant. Priſcos tamen Batavos ea

ſe

ſe olim inſerſiſſe, eò faciliùs credo, quòd videam Germanos hodie etiamnum veſci avena, ac pultem inde conficere, quam avidiſſimè ſorbent. Suedi verò & Norwagi, Scoti, Finni, ac pleræque Septentrionis gentes etiam panes ex avena conficiunt, quos in deliciis habeant. Minùs hoc mirum videbitur illis, qui in iiſdem terris viderunt panes ex polline vento ſiccatorum piſcium, è corticibus arborum, aut etiam è ſcobe lignorum. Quis non exiſtimet dentes ferreos, & lapideum eſſe ſtomachum illis, quibus lignei ſunt panes.

l. 81. *Otomegalos, quibus magna aures*] Pintianus & alii *Panotios* vel *Panuſios* ex Iſidoro reponunt. In pluribus manu exaratis libris *Satmalos* ſcribitur, in aliis, *& analos*. An *Tanuotos* ſcripſit Mela? Porrò diverſis nominibus aurita hæc monſtra appellantur Μεγαλούατοι, Ἐνωτοκοῖται, Πανώτιοι, Τανύωτοι, Ὠτόλικνοι. Omnes in eo conveniunt, aures iis tam patulas fuiſſe, ut interdiu pro veſtimento, noctu pro ſtragula, æſtus denique tempore pro umbraculo ipſis ſufficerent. Mirum quòd non etiam eos auribus volare prodiderint. Porrò ut ſolent miracula migrare, ita quoque & hæc Midæ progenies ex India in Septentrionem tranſlata eſt à Græculis. Qui enim primi auritæ hujus gentis mentionem fecere, illi in India eam collocarunt, & ſanè illinc origo hujus fabellæ eſt arceſſenda: conſtat enim apud omnes, quàm pandæ & promiſſæ ſint Malabarrorum aures. Ornatui aliquid deeſſe exiſtimant, niſi utrinque humeros non contingant modò, verùm etiam latè flagellent.

l. 87. *In ea quòd ſol longè occaſurus exſurgit, breves utique noctes ſunt*] Si hæc lectio ſana eſt, id voluit Pomponius, quia ſol diu ſupra horizontem exſtat, & longè admodum Septentrionem verſus abduci videatur, ideo breves eſſe noctes in Thule inſula. Sed inepta hæc eſt locutio. Libri meliores legunt, *quod ibi ſolo longè occaſus exſurgit*. Scribe, *Quod ibi ſol haut longè occaſus exſurgit*. Hoc pueri intelligunt. Quia ſol non longè occidit, vicina quippe ſunt puncta ortus & occaſus, ideo nox æſtate breviſſima eſt. Manifeſtè itaque negativa particula addenda eſt. Porrò valde errant qui exiſtimant Melam hic peccare in doctrinam ſphæricam, aut tranſponenda eſſe verba, uti Pintianus. Nihil hic eſt quod quemquam debeat offendere. Dicit in Thule inſula breviſſimas eſſe noctes, nempe cùm ſol in borealibus ſignis verſatur. Sed verò hyeme noctes eſſe illic æquè atque alibi obſcuras. Æſtivas autem noctes dicit eſſe claras, quia ſol non multùm infra horizontem ſit depreſſus propter obliquitatem ſphæræ. Solſtitio verò nullam omnino eſſe noctem, quia ſol non occidit, ſed obliquè deſcendens maxima tamen ſui parte ſupra horizontem exſtet. Nihil verius. Ex hac porrò deſcriptione ſatis apparet juxta hypotheſin Melæ Thulen ſitam fuiſſe ſub ſexageſimo ſeptimo latitudinis gradu.

l. 89. *Sed per hyemem ſicut alibi obſcura*] Juxta opinionem Veterum non tantùm obſcuræ erant noctes eorum qui in extremo degerent Septentrione, verùm etiam dies. Notum eſt quemadmodum Homerus Cimmeriorum regionem deſcribat, tectam nebulis & perpetuis damnatam tenebris. Nec tamen negabant ſemeſtrem apud illos eſſe diem, ſed ut eſt apud Geminum, adeò profundas nebulas locis iſtis incumbere exiſtimabant, ut eas ſolis radii, obliquè tantùm incidentes, penetrare non poſſent. Verùm nebulæ iſtæ meræ ſunt fabellæ. Experientia comperi, & docet ipſa ratio, in Septentrione minus eſſe tenebrarum, atque ſit in calidis & temperatis regionibus. Si quis ſub polo vivere poſſet, is in perpetua luce verſaretur. Nunquam iſtic ſol ſupra 23. gr. & min. 31 infra horizontem deſcendit. Verùm & hinc multum auferendum, nimirum quatuor aut quinque minimum gradus, propter refractiones circa polum maximas, quod experientia conſtat. Hinc apparet mera eſſe ſomnia, quæ de ſemeſtri nocte dicuntur, cùm ſub polo nulla ſit nox, ſed aurora & dies perpetuus. At verò Indis & Æthiopibus, qui ſolem pedibus ſubjectum habent, illis utique obſcuræ ſunt noctes & nulla propemodum crepuſcula, unde colligitur hos in majoribus tenebris vivere, atque boreales populos, qui perpetua propemodum luce fruuntur.

l. 95. *Talca in Caſpio mari*] Perperam apud Plinium *Taxata.* Apud Ptolemæum non rectè in editis *Τάχαλκα* ſcribitur, cùm in ſcriptis libris ſit *Τάλκα.*

In Cap. VII.

DE OCEANO EOO ET INDIA.

l. 3. *Hæc à Scythico promuntorio appoſita primùm omnis ob nives eſt invia*] Fœdè hic locus inquinatus eſt. Quis enim ſenſus in illis, *à Scythico promuntorio appoſita?* Ex Plinio lib. VI. cap. 17. ſatis colligi poteſt mendum hoc jam tunc fuiſſe in exemplaribus Melæ. Dicit enim orientale latus Aſiæ extendi à Scythico promuntorio, nec addit quouſque. Ut itaque reddamus veterem ſcripturam, reddenda eſt primùm lectio veterum librorum, quæ hæc eſt: *Ab his in eorum recurſus inflectitur, inque oram terræ ſpectantis Orientem pertinet. Hæc à Scythico promuntorio appoſita prima omnis invia, deinde ob immanitatem habitantium inculta.* Qui aliquid in his litteris videt, fateatur neceſſe eſt veram eſſe conjecturam noſtram: *Ab his in Eoum mare curſus inflectitur, inque oram terræ ſpectantis Orientem. Pertinet hæc à Scythico promuntorio ad Colida. Prima omnis invia: deinde ob immanitatem habitantium inculta.* Latus Eoum Aſiæ extendit à Scythi-

thico promuntorio uſquè ad Colida. A Colide verò promuntorio incipit latus Aſiæ quod Meridiem ſpectat, ut ipſe ſequenti capite docet Pomponius.

l. 5. *Scythæ ſunt Androphagi & Sacæ*] Supra Seras collocat quoque *Androphagos* quoſdam Ammianus Marcellinus lib. XXIII. ubi vulgo *Alitrophagi*. In Ptolemæo tamen, unde ſua hauſit Ammianus, vulgo Ἀνθρωποφάγοι nominantur. Sed & Plinius, qui Melam hîc deſcripſit, *Anthropophagos* pro *Androphagis* ſubſtituit, *Proxima inculta ſævitia gentium, Anthropophagi Scythæ inſident, humanis corporibus veſcentes.* Sic diſtingue, non ut Salmaſius, *inſident humanis corporibus veſcentes*; tanquam ſi ex vulturum genere fuiſſent Scythæ iſti.

l. 8. *Uſque ad montem mari imminentem nomine Tabin*] Omnia hæc ex Mela expreſſit Plinius lib. VI. cap. 17. qui ſimiliter *Tabin* vocat jugum imminens mari. Diſputant inter ſe Eruditi utrum hic mons idem ſit atque promuntorium extremum Tauri, quod capite ſequenti *Tamum* vocat. Verùm ipſe Mela litem hanc dirimit, cùm ait, longè ab hoc monte Taurum attolli, & inter Tabin montem & extremum Tauri promuntorium ſitos eſſe Seras. Serum itaque limes à Septentrione Tabis mons, à Meridie verò Imaus Tauri promuntorium. Multus eſt Salmaſius in eo, ut oſtendat Tabin montem ſitum fuiſſe ad ſeptentrionalem Oceanum, non vero ad Eoum ſeu Sericum. Verùm jam oſtendimus terminos Eoi ſeu Serici Oceani fuiſſe Scythicum & Colida promuntoria. Unde ſole clarius apparet, Virum illum inſigniter hallucinari.

l. 10. *Et commercio quod rebus in ſolitudine relictis abſens peragit, notiſſimum*] Atqui Solinus ait, quòd commercia abnuant Seres. Verùm hoc de commercio linguæ accipiendum, non de permutatione mercium, cui unicè ſtudebant. Rectè itaque de Seribus Plinius lib. VI. cap. 17. *Cœtum reliquorum mortalium fugiunt, cùm commercia expetant.* Sic libri meliores, quibus tamen invitis legendum cenſet Salmaſius *commercia deſpectant.* Hoc tamen frigidum & indignum Plinio. Nihil juvat Marcianus Capella, cujus verba de hac gente ſic concipienda: *Hi aliarum gentium homines adſpernantur, & appoſitione mercium ſine colloquio gaudent implere contractum.* Quia commercia tranſigebant abſentes & abſque colloquio, inde muti à quibuſdam crediti fuere. Auctor *Peripli maris Erythræi* de his ipſis loquens: Τῷ μὲν σώμαῖι κολοβοὶ ϗ σφοδροὶ, πλατυπρόσωποι, ἐννεοὶ, εἰς τέλος τε αὐτῆς λέγισθαι Βητάτας. Notant Viri docti primùm ſcriptum fuiſſe ἐν μοὶ, quod mutavimus in ἐννεοὶ, non σιμοὶ, uti vulgò. Verùm quia Auctor hujus *Peripli* morem iſtum Sinenſium antiquorum plenè deſcribit, cujus Mela & alii breviter tantùm mentionem faciunt, operæ pretium eſt verba ejus examinare, idque eò magis quoniam Eruditi fabuloſam eſſe

exiſti-

exiſtimant totam illam narrationem. Ac primò quidem dicit quòd Sinæ iſti παρομοιοῦσι ἡμέροις. Plinius verò ſcribit quòd ſint feris gentibus ſimiles. Idem tamen fatetur quòd ſint mites. Feri nempe & barbari, quia non admittebant hoſpites & peregrinos, idque ex lege politica; verùm ſi animum, ſi totam gentis hujus vitam ſpectes, nihil neque mitius, neque cultius, toto orbe reperiri unquam potuit. Rectè itaque hîc dicuntur ſimiles eſſe manſuetis. Pergit dein Auctor *Peripli* ac refert Sinas ſive Seras iſtos extra limites ſuos procedere, cum conjugibus & liberis, onuſtos variis mercibus ac petronibus, quibus utantur ad involvendas merces. Sic namque legendum, βαστάζοντες φορτία μεγάλα πετρῶνας τ' ἀμαμπελίνων παραπλησίας. Dicuntur verò iſti πετρῶνες à calamis malabathrinis, quos *petros* vocari ſcribit. Uti enim à κοῖτος κοιτὼν, μύλος μυλὼν, ἄμπελος ἀμπελὼν ac ſexcenta ſimilia, ita quoque à πέτρος eſt πετρὼν, textum nempe quod è petris conſtat. Ubi verò ad locum permutationi mercium deſtinatum perveniſſent Sinæ, omnia ſua illic exponebant venalia peregrè adventantibus Exteris. Ipſi verò aliquouſque recedebant, ſolis contenti petronibus, quibus interea pro ſtratis utebantur. Dum verò advenæ & peregrini merces iſtas examinarent, interea Sinæ feſtos dies agebant. Sic enim malo legi hoc loco, ὁρτάζουσι, non ἁρπάζουσι, quod longè abeſt à moribus gentis mitiſſimæ. Peractis nundinis, acceptoque mercium pretio, Sinæ ad ſuos remeabant, relictis storeis iſtis malabathrinis, in quas mox peregrini inſtitores involabant. Rectum verò iſtud, Οἱ δὲ ταῦτα δοκοῦντες τότε παραγίνονται ἐπὶ τοὺς τόπους, καὶ συλλέγουσι τὰ ἐκείνων ὑποστρώματα. Ex his verò textis, exemtis prius calamis, folia in pilulas contorquebant. Ex majoribus foliis, fiebat malabathrum ἁδρόσφαιρον, è mediocribus μεσόσφαιρον, è minoribus verò μικρόσφαιρον. Pilulæ malabathri crebro occurrunt apud Medicos. Folii pentaſphæri mentio fit in leg. XVI. *D. de Public. & vectigal.* Salmaſius hoc loco *cataſpharum* legendum cenſet, eamque emendationem optimam vocat. Ego ne bonam quidem eſſe exiſtimo. Πεντάσφαιρον idem eſt quod ἁδρόσφαιρον. Πέντε enim in compoſitione auget & intendit ſignificationem, uti apparet in πεντεπενιχρὸς, πενταχυμία, πεντακόρωνος aliiſque vocabulis. Quamvis non abſurdè credi poſſit, *pentaſpharum* dictum quòd quinque pilularum pondus aut pretium æquaret, quemadmodum πεντόβολον pretium eſt quinque obolorum. Verùm quoniam occaſio ſeſe offert, oſtendamus breviter quid hic *Peripli* Auctor, quid alii Veteres per malabathrum intellexerint. Multi multa de hoc ſcripſerunt, nemo tamen veritatem, quod ſciam, adſecutus eſt. Nomen quod attinet, illud etiamnum manet inter Indos, ſiquidem *Betre* & *Tamalabatra* appellatur. Facultates & illæ quodammodo conveniunt. Prorſus itaque non dubitandum, quin *malabathri*

nomi-

nomine intellectum fuerit olim *betre* hodiernum. Sed videamus an omnia quæ de *malabathro* Veteres retulerunt, itidem de *betre* dici poſſint. Ac primùm Plinius, Dioſcorides & alii, ſcribunt *malabathrum* eſſe plantam aquaticam, ac lentis paluſtris more aquæ innatare, abſque ulla radice. *Betre* verò planè terreſtris eſt, piperiſque inſtar arbores quærit quas amplectatur, quibuſque ſe fulciat. *Malabathrum* apud Sinas & Seras copioſè proveniebat, ut ex memorato *Periplı* loco facilè colligi poteſt; at verò *betre* tantùm in India naſcitur, & ferè apud Malabarros tantùm; apud Sinas vero nunquam: quamobrem Sinenſes ab Indis magno pretio illud emunt, ut prodit Acoſta. Sed & iſtud quoque quod adfirmat *Peripli* Auctor, tam copioſè *malabathrum* apud Sinas provenire, ut eo pro ſtragulis, tegetibus & involucris mercium uterentur, id ipſum de *betre* minimè accipi poteſt, utpote quæ ne apud Indos quidem adeò ſit copioſa. In officinis certè ſatis ibi carè venditur. Ad tales prætere a uſus prorſus eſt inepta. Quid multis opus? Nullus dubito quin Veteres duas plantas confuderint, & per Sinenſe hoc *malabathrum*, ſive plantam quæ aquæ abſque radice innatat, illum florem intellexerint, quem Sinenſes *Lien* nominant. Naſcitur hic ubique, & præcipuè in provincia Kiangſi, in paludibus & & ſtagnantibus aquis. Magnitudine æquat lilia, verùm decore & colorum varietate longè antecellat. Folia habet ampla, incubant aquæ, tam copioſo proventu, ut totos operiant lacus. Creſcunt in ipſis etiam atriis, in vaſis aqua repletis injecto quomodocunque ſemine. Non tamen carent radice, cùm nulla planta ea carere poſſit: nam quod de Stratiote narrant, illum Nilo abſque radice innatare, id falsò creditur. Qui plantam viderunt referunt obſervaſſe ſe filamenta & fibras tenuiſſimas, quæ ipſi ſint inſtar radicum. Ne lenticulæ quidem paluſtres radice carent, uti multi credunt. Etiam abſque engyſcopiis radiculæ illarum ſatis ſunt conſpicuæ. Verùm quia hic flos è mediis ſurgit ſtagnis, foliaque ejus latè aquis incumbant, ideo eum radice carere exiſtimarunt, cùm tamen illa limo & tenuiori ſedimento adhæreat. Porrò plantæ hujus fructus & flores ſiccati ad exteras etiam mittuntur regiones. E foliis ſiccatis fiunt tegetes & tunicæ, quibus merces involvunt. Plura qui de hoc flore ſcire deſiderat, is adeat *Chorographiam Sinenſem* P. Martini Martinii.

l. 14. *Et hinc Tauri jugis*] *Hinc*, id eſt, à Seribus. Inde apparet malè eos feciſſe qui hîc novum caput incipiunt. Paulò pòſt pro *ſexaginta*, è libris repoſui *quadraginta*, quomodo etiam Plinius lib. VI. cap. 17.

l. 23. *Alit formicas non minores maximis canibus*] Herodotus & alii dicunt formicas Indicas eſſe minores canibus, ſed majores vulpibus. Non puto ab illis receſſiſſe Melam; itaque verio-

rem

rem eſſe cenſeo omnium ſcriptorum codicum lectionem, quam temere mutarunt, *Alit formicas non minùs maximas canibus.* Dicit formicas non eſſe minùs magnas, quàm ſint canes. Etiam alibi hic noſter ſuperlativis utitur pro comparativis, quod ipſum & apud Salluſtium & alios Linguæ Latinæ Auctores ſæpe videre eſt. Mirum verò fabellam iſtam Herodoteam de formicis Indicis tot graviſſimis Auctoribus placuiſſe, ac etiam illos, qui victoriarum Alexandri comites fuere, non puduiſſe id ipſum affirmare. Sed Græculi iſti valde ſibi caviſſe videntur, ut vel ſemel verum dixiſſe deprehenderentur. Quales quantæque ſint formicæ Indicæ qui ſcire deſiderat, non opus eſt ut propterea Indos petat. Neminem paulo humaniorem eſſe arbitror, qui neſciat, ceram ſignatoriam, quam *Laccam* dicimus, à formicis Indicis excludi & aſſini ramis pomorum quorundam. In ea verò Lacca, quando pura eſt, qualis ad nos advehitur, non alæ tantùm & cruſcula, ſed & integræ ſæpe formicæ tumulatæ conſpiciuntur. Minutæ ſunt illæ nec apibus majores. At verò etiam aliud formicarum apud Indos eſt genus, abſque alis, digitum magnitudine æquans, rufum, ſylvis ac arboribus noxium. Hæ agros tantùm & fruges populantur, non admodum urbibus infeſtæ. Tertium idemque notiſſimum formicarum genus & ipſum ſine alis, omnium eſt moleſtiſſimum. Non illi multò noſtratibus majores, verùm Indis noctu & interdiu acrius cum his bellum eſt, quàm cum tigridibus. Quidquid adtingunt, præda fit. Non cibus tantùm, ſed ne ſuppellex quidem ſervari poſſit, niſi aqua vallata fuerit. Nihil illis niſi alæ deſunt, quas ſi dediſſet rerum Auctor, inhabitabilis eſſet India.

l. 25. *Immanes & ſerpentes aliqui*] In quibuſdam veteribus ſic ſcriptum invenio, *qui ut elephantos*, in aliis, *ut aliqui elephantos.* Priſca ſcriptura forſan hæc fuit; *Immanes & ſerpentes; ut qui elephantas morſu atque ambitu corporis conficiant.* Attamen non video quamobrem improbanda ſit lectio vulgata, *aliqui*, quam meliores ſervant codices: neque enim omnes Indici ſerpentes vaſti adeo & immanes ſunt.

l. 28. *Ut in ea mella frondibus defluant*] Strabo ex Eratoſthene lib. 11. & alibi, dicit mella frondibus defluere in India, quia in arboribus alvearia fiant, *ἐν τοῖς δένδρεσι σμηνεργεῖσθαι, καὶ τῶν φύλλων ἀποῤῥεῖν μέλι.* In multis calidæ Zonæ locis apes non tantùm in cavis & truncis, ſed etiam in culmine arborum favos ſuos conſtruunt. Verùm non puto propterea mella frondibus defluere, quin potiùs ſi quid in illis aut nativi, aut aërei ſit mellis, id protinus apes furantur. Quod ſi de cælo cadat, uti habet Ælianus *de Animalibus* lib. xv. cap. 7. cùm dicit apud Indos veris tempore in frondes arborum ſeu arundinum melleas decidere pluvias, ne tum quidem dicendum aliquid apud Indos

dos fieri, quod ſit præter ordinem naturæ, cùm id ipſum multis in locis contingat, licet non tam copioſè, ut humores iſti ſponte ſua defluant, ac opus non habeant ab hominibus aut apibus colligi. An vero Eratoſthenis, an alteram ſecutus ſit ſententiam Auctor hic, parum refert, illud certum eſt, ſi veritatis ſit habenda ratio, debere accipi de melle aëreo, quam *mannam* vulgò dicimus. Putant multi eam incognitam fuiſſe Veteribus, & Græcis præcipuè, quia nempe *manna* vocabulum nuſquam in illorum ſcriptis occurrit pro rore illo concreto, cujus hoc ſeculo tam frequens in medicinis eſt uſus, ſed tantùm pro mica thuris. Verùm de nomine nulla ſit quæſtio, nemo enim eſt qui neſciat Hebraïcum eſſe vocabulum, dummodo res ipſa conſtet. Ipſi quin etiam fatentur locum Amyntæ περὶ ςαθμῶν Ἀσίας, qui eſt apud Athenæum lib. XI. de *manna* hodierna eſſe accipiendum. Negant verò loca Ariſtotelis, Theophraſti, & Plinii de hac *manna* eſſe intelligenda, quòd videantur Auctores hi mel liquidum ibi deſcribere. Sed quia liquidus iſte humor, an ideo minùs *manna*? Nonne etiam Arabes duplicem agnoſcunt mannam, aridam nempe & liquidam, quam *teneriabin* vocant, utramque ex iiſdem montis Libani cedris collectam. Adeone quiſquam contentioſus ſit, ut neget mel cedrinum, cujus meminit Hippocrates libro *de ulceribus*, de hac ipſa manna *teneriabin* eſſe accipiendum? Sanè uti mel Æthiopicum quamquam multis in locis ſilicis inſtar ſit durum, non tamen deſinit eſſe mel, ita neque *manna* quantumvis liquida, *manna* eſſe deſinit. Eadem præterea eſt ſubſtantia & liquidæ & ſiccæ mannæ, utraque ex rore melleo compoſita eſt. *Manna liquida*, eſt ros melleus liquidus: *Manna concreta*, eſt ros melleus concretus. Nocturnis & matutinis frigoribus concreſcit, ſole verò orto liquefit, & niſi tempeſtivè colligatur evaneſcit. Hoc non tantùm Arabes & Syri Libani incolæ, ſed & ſacræ produnt Litteræ. Arida ciſtis, liquida verò amphoris includitur, & ſic venum exponitur. Neque id in Syria tantùm, ſed & toto ſit Oriente, imò & in noſtra Europa, ubicunque exſtat manna concreta, reperitur quoque liquida. Abſurdum itaque fuerit exiſtimare Veterum aëromeli diverſum fuiſſe à manna hodierna, cùm illis liquida & concreta æquè atque nobis notæ fuerint. Verùm alia, niſi fallor, eſt ratio, quamobrem hanc ab illa differre crediderint multi, nempe quia Veteres nihil de mellis aërei facultate ſolutiva ſcriptum reliquere. Nec falluntur hac in re, ſiquidem Veteres manna uſi non ſunt ad dejiciendam alvum, niſi ſerò admodum. Mannæ tantùm Syriacæ ſive mellis cedrini faciunt mentionem; hæc verò alvum non ſolvit, ſed abſtergit tantùm, idque modicè adeò, ut ea pro cibo utantur Libani montis accolæ. Negat hoc Mat-thio-

thiolus, negant alii, & fieri non poſſe exiſtimant, ut aliqua reperiatur manna, quæ facultate ſolutiva deſtituatur, ac pro alimento eſſe poſſit. Mirum non advertiſſe ea, quæ Bellonius docet in ſcripto de arboribus coniferis, ubi prolixè oſtendit Syros ſe totos hoc mannæ genere infercire, citra ullam alvi dejectionem. Ejuſdem naturæ eſt manna in multis Europæ locis, ac præcipuè in Polonia. Hæc affatim ad nos defertur, eaque maximè gaudent Judæi, qui inde placentas conficiunt, quarum tamen eſu nihilo laxiores habent alvos. Hinc apparet falli eos, qui putant mannam, quâ per quadraginta annos Iſraëlitæ in deſerto victitarunt, aliam fuiſſe atque illa, quæ hodie & in Syria & paſſim alibi colligitur; nec rectè objici, ſi manna iſta ſimilis fuiſſet hodiernæ, laxa nimium futura fuiſſe inteſtina Iſraëlitarum, ac idem ipſis eventurum, quod Arrio, ut fabulantur, evenit. Ex ſupradictis ſatis apparet, non eſſe ubique ſimile mannæ ingenium; ſed idem huic accidere, quod communi rori, qui ventrem modo ſolvit, modò non, pro diverſitate locorum & plantarum in quas incidit. Neſcio verò quid mentis fuerit Salmaſio, cùm dicit Ariſtotelem mellis aërei non meminiſſe, ac reprehendit hoc nomine Julium Scaligerum. Quid planius verbis Ariſtotelis lib. v. cap. 22. de apibus: *Κηρωτιν δὲ φέρουσιν ἀπὸ τοῦ δακρύου τῶν δένδρων, μέλι δὲ τὸ πίπτον ἐκ τοῦ ἀέρος, καὶ μάλιστα ἐν ταῖς τῶν ἄστρων ἐπιτολαῖς, καὶ ὅταν κατασκήψῃ ἡ ἶρις.* Hæc ſic vertit Plinius lib. XI. cap. 12. de melle agens; *Venit hoc ex aëre & maximè ſiderum exortu, præcipuéque ipſa iride ſplendeſit.* Sic ferè libri manu exarati, ſed profecto non diſplicet vulgata lectio, quam alii codices, & quidem meliores tuentur, *Sirio exſplendeſcente*, quomodo etiam cap. 14. ejuſdem libri loquitur. Nam quod putat Salmaſius *Sirii* nullam mentionem fieri ab Ariſtotele, in eo fallitur. Cùm Ariſtoteles dicit *ἐν ταῖς τῶν ἄστρων ἐπιτολαῖς* intelligit ortum canis & caniculæ. *Ἄστρον* paſſim apud Xenophontem, Theophraſtum, & optimos quoſque Auctores pro æſtivo hoc ſidere accipitur, nunquam verò pro Vergiliis. Ipſa quoque docet experientia hoc præcipuè tempore rores melleos decidere & colligi. Præcipuè verò quamobrem ita exiſtimem, facit id, quòd Viri docti ad hunc Ariſtotelis locum annotarint, legi in Vaticanis libris, *καὶ ὅταν κατασκήψῃ Σείριος*, non *ἶρις* ut vulgò. Sequentia Ariſtotelis verba, quibus probat apes non mella facere, ſed colligere tantùm, ita in ſcriptis codicibus concipiuntur: *Τὸν μὲν οὖν κηρὸν ποιεῖ ὥσπερ εἴρηται ἐκ τῶν ἀνθέων, τὸ δὲ μέλι ὅτι οὐ ποιεῖ, ἀλλὰ διαφέρει τὸ πίπτον μόνον, σημεῖον.* Tempore illo quo mel aërium decidit, tum apes uno alterove ad ſummum die cellas ſuas implent. Verùm cùm etiam autumnali tempore flores proveniant & ros cadat, non tamen fiunt mella. Signum hoc manifeſtum eſſe dicit, apes mella non ex flo-

ribus,

ribus, aut ex quolibet rore conficere, ſed colligere tantùm rorem iſtum melleum & transferre ad ſuas cellulas. Atque hæc de manna ſive aëreo melle dicta ſufficiant. Unum tamen addam, Salmaſii emendationem alienam eſſe ab omni ratione, ἀλλὰ φέρει πιςὸν μόνον, ubi vulgò legitur πλεῖςον μόνον. Nam ſi tum tantummodo mel germanum & ſincerum faciunt apes, ergo alio tempore mel faciunt non ſincerum; atque Ariſtoteles contrarium dicit, eos omnino mel non facere alio tempore.

l. 28. *Lanas ſilvæ ferant*] Duplicem plantam, quæ lanam ferat, deſcribit Theophraſtus lib: IV. alteram veram, alteram autem, ut creditur, fictitiam. Veram commemorat cap. 9. ac dicit folia habere viteis ſimilia, ſed parva, Ταῦτα δὲ φύλλον μὲν ἔχει ὅμοιον τῇ ἀμπέλῳ, πλὴν μικρόν. Manifeſtè goſſypium intelligit; hujus enim folia quoad figuram viteis ſimillima ſunt, ſed parva admodum ſi cum illis comparentur, utpote quæ vix tertiam aut quartam earum æquent partem, in iis ſaltem plantis, quas nos vidimus. Apud Arabes tamen & Ægyptios aliquanto forſan majora ſunt, ſiquidem apud hos goſſypii frutices arboreſcunt, cùm in Syria, Cypro, & Creta, raro ſeſquicubitum ſuperent. Verùm hæc nota omnibus. Videamus quænam ſit alia illa lanifera planta, quam Theophraſtus deſcribit cap. 5. ejuſdem libri: Ἐξ ὧν δὲ τὰ ἱμάτια ποιοῦσι, τὸ μὲν φύλλον ὅμοιον ἔχει τῇ συκαμίνῳ, τὸ δὲ ὅλον φυτὸν τοῖς κυνορόδοις ὅμοιον. Φυτεύουσι δὲ ἐν τοῖς πεδίοις αὐτὸ κατ᾽ ὄρχους, διὸ καὶ πόρρωθεν ἀφορῶσιν ἄμπελοι φαίνονται. Hæc ſic reddidit Plinius lib. XII. cap. 6. *Sed unde veſtes lineas faciunt, foliis moro ſimilis; calyce pomi, cynorrhodo. Serunt eam in campis, nec eſt gratior villarum proſpectus.* Sic concipienda verba Plinii, quæ alii mirum in modum deformarunt. *Villarum proſpectum* poſuit pro *vinearum*. Et ſanè *villa* diminutivum ex *vinea*. Quod Theophraſtus duabus diverſis laniferis tribuit arboribus, id Plinius uni tantùm tribuit. De goſſypii planta in Tylo inſula Theophraſtus dicit, illam habere nucem, quæ quàm diu clauſa ſit, ac lanam intus contineat, magnitudine æquet pomum vernum; ubi verò dehiſcunt tria illa putamina, quibus lana coercetur, fit major ac deſinit eſſe nux. Plinius συμμεμυκὸς retulit ad μῆλον, ac *calycem pomi* interpretatus eſt, & conjunxit cum cynorrhodo alterius laniferæ plantæ. De loco Plinii hæc ſufficiant. Quærunt verò Botanici, quænam ſint plantæ iſtæ laniferæ apud Indos, quas hîc Theophraſtus deſcribit, quæ folia habent qualia morus, quæ ſint inſtar cynorrhodi, quæ ordinatim ſeruntur, ita ut procul viſæ vites eſſe putentur? Paucis expediam; Omnino hæc de moris Sinenſibus capienda, in his enim omnia hæc concurrunt: uti enim apud nos vites, ſic apud Sinenſes mori bombycibus deſtinatæ ſeruntur. Non patiuntur illas in arbores excreſcere,

ſed quotannis putare ſolent. E tenerioribus plantis & foliis ſubtiliſſimum ac præſtantiſſimum fit ſericum. Tale eſt vernum, quod ideo apud eos pretioſius cenſetur æſtivo. Porrò ex hoc Theophraſti loco manifeſtum fit quàm latè pateat lanæ appellatio, utpote qua etiam Sericum comprehendatur. Sanè apud Veteres idem ſæpe eſt byſſus, ſericum, linum & lana; nemo tamen eſt, vel paulò litteratior, qui neſciat, quantùm hæc inter ſeſe differant, ſi vocabulorum non uſum, ſed naturam & originem tantùm ſpectemus. Facilè itaque adducor, ut credam, lanam hìc apud Pomponium non de goſſypio, ſed de Serico accipi debere. Quid enim in tanta brevitate attinet memorare Indiam producere goſſypium ſeu lanam arboream, cùm ea ævo Pomponii, & in Ægypto & paſſim proveniret? Valde præterea dubito, an olim Indi goſſypio uſi ſint. Sinenſes certè olim eo caruerunt, & ante quingentos demum annos ab Exteris illud accepere; cùm ſerico uſi ſint annis octingentis ſupra bis mille ante natum Chriſtum, ſi vera doceant ipſorum libri. Indi verò etiamnum goſſypio carent, nec alio utuntur, quàm quod à Luſitanis & aliis ad ipſos defertur. Quamobrem ſic ſentio, ubicunque apud Veteres aut lanæ, aut lini, aut byſſi Indici mentio fit, intelligendum id eſſe de Serico. Notum hoc fuit omnibus ſeculis, quamvis non ſub nomine Serici. A Seribus id habebant Indi & Taprobanitæ, ab his Perſæ, Syri, Arabes ac Romani. Multa de Serico Veterum loca congeſſit in ſuis paſſim operibus Salmaſius, longaſque admodum contexuit diſſertationes, in quibus tamen omnibus nihil docet quod novum ſit, vel quod Vetuſtati multum adferat luminis. Dum verò alienas inſectatur nugas, quot quantoſque ipſe committit errores? Affirmant Ariſtoteles & Plinius, Pamphylam Platæ filiam (ſic veteres Ariſtotelis codices Πλάτεω non Λατώου) primam texendi artem in Co inſula reperiſſe. Salmaſius multis pertendit mulierem hanc Ceam fuiſſe. Quamobrem rogo? Ratio manifeſta eſt. Coon & Ceam inſulam eandem eſſe exiſtimavit. Vide interpretationem ejus *ad Inſcriptionem Herodis*, ubi ſe miſerè torquet, & Simonidem Ceum, ſemper Coum vel Ceum vocat, tanquam ſi Cos & Ceos eadem eſſet, cùm illa Aſiatica, hæc verò Europæa ſit inſula. Errat cùm putat byſſum nunquam accipi pro lana arborea Indorum. Contrarium docet Philoſtratus lib. II. cap. 9. & Pollux lib. VII. cap. *de byſſinis*. Verùm quo hoc apertius cognoſcatur, adſcribam ipſa Pollucis verba, non ut ipſe ea conatus eſt refingere, verùm uti ope optimi noſtri codicis à nobis emendata ſunt: Καὶ μὲν καὶ τὰ βύσσινα καὶ ἡ βύσσος λίνου τι εἶδος, παρὰ δὲ Ἰνδοῖς· ἤδη δὲ καὶ παρ' Αἰγυπτίοις ἔριόν τι γίνεται, ἐξ οὗ τὴν ἐσθῆτα λινοῦ μάλιστα ἄν τις φαίη προσεοικέναι, πλὴν τὸ πάχος, ἔστι γὰρ παχυτέρα.

τέρῳ. Τῷ δὲ δένδρῳ καρπὸς ἐπιφύεται καρύῳ μάλιςα προσεοικώς, τετραπλῷ τὴν διάφυσιν, ἧς διαςάσης ἐπειδὰν αὐανθῇ τὸ ὥσπερ κάρυον, ἔνδοθεν ἐξαιρεῖται τὸ ὥσπερ ἔριον. Errat cùm negat Veteres ignoraſſe ante tempora Juſtiniani Sericum à vermibus confici, quid enim manifeſtius loco Pauſaniæ ubi bombyces deſcribit? Sed & Pollux, Servius, Simplicius, aliique complures earum meminerunt. Errat cùm negat Juvenalis tempore viros Sericum uſurpaſſe, ac reprehendit Lipſium illud Juvenalis, *Cretice pelluces*, de Serico interpretantem. Contrarium apparet ex lege ſub Tiberio facta, *ne veſtis Serica viros fœdaret*. Quintilianus etiam togæ Sericæ virilis facit mentionem. Sed profectò nimis longi eſſemus, ſi ſingula perſequeremur. Unum tantùm addam, quod annotaſſe operæ pretium fuerit. Nempe bombyces Coas, quas deſcribit Plinius lib. XI. cap. 23. non fuiſſe ſimiles Sericis, ut putat Salmaſius, ſed fuiſſe ex erucarum genere: erucis enim, non bombycibus, convenit ut villis inhorreſcant. Talium erucarum magnus apud Sinas eſt proventus in provincia Xantung. Docet *Chorographiæ Sinicæ* Auctor provenire id nullo etiam adhibito cultu. Siquidem erucas illic eructare fila, quæ vento jactata dumis fruticibuſque hæreant. Illa à Sinis colligi, textaque inde facta, ſubtilitate quidem cedere nonnihil ſerico domeſticarum bombycum, firmitate verò multum præſtare.

l. 29. *Arundinum fiſſa internodia veluti naviculæ, binos & quædam ternos etiam vehunt*] In ſcriptis codicibus legitur *veluti navita*. Inde Salmaſius faciebat, *veluti navicula*. Lego, *veluti navia*. Quid ſit *navia* docet Feſtus, cùm ſcribit eam ex uno ligno exſculpi ac eſſe inſtar alvei, quo utuntur in vindemiis. Planè itaque idem eſt, *navia*, *linter*, ac *alveus*. Plinius hanc lectionem confirmat, ac *alveum* appellat id genus *μονοξύλων*, lib. VII. cap. 2. *Arundines verò tantæ proceritatis, ut ſingula internodia alveo navigabili ternos interdum homines ferant.* Porrò iſtiuſmodi lintrium creber etiamnum apud Indos eſt uſus in fluminibus, ac deſcribuntur à variis, Garcia ab Horta, Chriſtophoro à Coſta, aliis. Arundinem, è qua exſculpuntur, dicunt eſſe ſacchariferam, & vocari Mambu vel Bambu, craſſitudine æquare aut ſuperare femur humanum, altitudine populum. Verùm hæc menſura non ſufficit ad capiendos homines, niſi forſan exiſtimarint Indos divaricatis pedibus inſediſſe arundinibus, quemadmodum ſolent cùm alii, tum præcipuè Afri illi, qui ad promuntorium, quod Luſitani vocant *Cabo Boiador*, habitant. Inequitant illi terni aut quaterni ſimul cymbis ſuis, dimiſſis utrinque in aquam pedibus; his pro remis utuntur, ſeque ac *almadias* (ſic monoxyla iſtæc Hiſpani appellant) dirigunt ac propellunt. Verùm non Mela, non Plinius, non alii è Veteribus hoc voluere, ſed illorum verba intelligenda ſunt de fiſ-

ſis arundinum internodiis, quæ homines capiant, non ab iis capiantur. Tales ſunt cannæ, quæ in ripa Gangis proveniunt tantæ magnitudinis, ut ab homine ulnis ambiri nequeant. Craſſitudo corticis eſt dodrantalis, diſtantia verò internodiorum, hominis æquat ſtaturam. Sic lintres iſtos deſcribit Nicolaus de Comitibus Venetus. Talis alveus ſufficere poſſit vehendis duobus hominibus, niſi quòd arte opus ſit in dirigendo eo, ne vectores ſubvertantur. Atque has quidem arundinum, quæ uſquam terrarum reperiantur, longè maximas eſſe exiſtimo. Nam quòd Strabo ex Oneſicrito prodit, arundines apud Indos reperiri, quarum altitudo ſit quinquaginta ulnarum, ſive ducentorum cubitorum, diameter verò aliquando cubitorum duodecim, id omnino fabuloſum eſſe cenſeo. Forſan monoxyla navigia, quæ Indi ex Coco arbore conficiunt, arundinea eſſe exiſtimavit Antiquitas. Quod autem Solinus addit, ex arundinum harum radicibus exprimi ſuccum dulcem & melleum, in eo an rectè dixerit valde dubito, quamvis non deſint complures è Neotericis, qui id ipſum tradant. Nam qui cannas ſachariferas tam prodigioſæ magnitudinis viderit, hactenus inveni neminem. Ingentes quidem ſunt illæ, quæ ſaccharum Tabaxir producunt, quales etiam ad nos ſæpe deferuntur, verumtamen illarum internodia non ampliùs uno à ſe invicem pede diſtant, cùm aliæ iſtæ, è quibus lintres fiunt, ad quinos aut ſenos minimùm pedes diducta habeant internodia. Jam verò ut de arundinibus, quæ Tabaxir ferunt, intelligantur verba Solini, obſtat iſtud, quòd ſaccharum Tabaxir non exprimatur è magnis iſtis cannis, ſed ſponte ſua concretum in illis inveniatur. Saccharum autem quod exprimitur, id ex iiſdem olim, atque nunc, prodibat arundinibus, ut vel hoc uno argumento ſatis colligi poſſit, idem fuiſſe Veterum & hodiernum ſaccharum. Verùm quia multi Litterati & Botanici acriter & contumelioſè admodum de hac quæſtione inter ſeſe diſputarunt, operæ pretium eſt litem iſtam dirimere, ac paucis, ſed claris & certis argumentis controverſiæ huic finem imponere. Hoc ut manifeſtum fiat, oſtendendum eſt, quæcunque Veteres de arundine ſaccharifera & ſaccharo dixere, illa omnia convenire arundini unde hodie etiamnum ſaccharum exprimitur, non autem mannæ aëreæ aut ſaccharo Tabaxir. Ac primùm quidem, illud libenter largimur, arundinem hanc magnam fuiſſe, & arboreæ proceritatis. Deſcribit eam Varro Atacinus apud Iſidorum:

Indica non magna nimis arbore creſcit arundo:
Illius è lentis premitur radicibus humor,
Dulcia cui nequeant ſucco contendere mella.

In priore verſiculo aliquid eſſe quod aures non vitioſas offendat,

dat, nemo qui Latinè norit, diffitebitur. Auget, non ſanat ulcus Cl. Salmaſius, cùm legit, *Indica nam magna.* Scribendum,

Indica non magna minus arbore creſcit arundo.

At verò cannæ ſaccharinæ hodiernæ, ajunt quidam, non ultra tres quatuorve ſurgunt cubitos. Sed falluntur inſigniter. Non me fugit cannas inſulæ Maderæ & alias, non ſuperare hanc menſuram, verùm id eò fit, quia quotannis putantur. Quæ primùm à Luſitanis in ea inſula plantatæ fuerunt arundines, ad decem cubitorum altitudinem ſurgebant. Hujus rei hanc volunt eſſe cauſam, quòd cùm inſula hæc primùm coli cœpit, majores in producendo vires habuerit. Quòd ſi falces non immitterentur, ſed paterentur arundines ad multos annos adoleſcere, non ad decem tantùm cubitos, verùm ad multò majorem excreſcerent excelſitatem. Exemplo ſint cannæ iſtæ ſaccharinæ, quæ in ripis Argentei fluminis ſponte ſua proveniunt ad arboream magnitudinem. Ratio itaque quamobrem cannæ vulgares non ſupra quatuor cubitorum altitudinem exſurgant, illa eſt, quòd exactis duobus à ſatione annis illico præcidantur. In inſula S. Thomæ etiam priùs ſucciduntur, ſexto nempe à ſatione menſe. Alterum argumentum quo utuntur, qui Veterum ſaccharum ab hodierno diſtinguunt, eſt illud, quòd Antiquorum ſaccharum, juxta teſtimonium Dioſcoridis, Plinii & Galeni, gummium & ſalis inſtar concretum in arundinibus reperiretur, cùm hodiernum liquidum ſit, & non niſi frequenti coctione denſetur & cogatur. Verùm hic quoque errant. Utrumque cognovere Veteres & liquidum & concretum. Liquidi meminit Varro ſuprà memorato loco, & Lucanus, cùm dicit,

Quique bibunt tenera dulces ab arundine ſuccos.

E tenerioribus cannis itaque ſaccharum olim æquè atque nunc exprimebatur, quamvis ars cogendi ſuccum in panes necdum comperta eſſet. Illam enim ſero Indi invenere, à quibus didicere Arabes & Sinenſes, ut ipſorum teſtantur hiſtoriæ. At verò in majoribus cannis ſuccus iſte ſponte ſua cogebatur. Quod hodie quoque fit apud utroſque Indos, præſertim in arundinibus, quæ non ſucciduntur. Tales provenire apud Argenteum flumen, arborum magnitudine, & quorum apicibus fruſtula ſacchari adhærcant, tradit Fernandeſius in ſcripto *de plantis Mexicanis.* Nempe quod ignis efficit in condenſando ſucco calamorum vulgarium, idem iſtud præſtat ſol in adultioribus cannis & quæ falcem neſciunt. Quin etiam è cannis cæduis, aperto earundem latere, profluete humorem, qui mox vi ſolis in ſolidum concreſcat ſaccharum, teſtis eſt non Matthiolus tantùm

tum in *Epiſtolis*, & *commentario ad Dioſcoridem*, ſed & quotidiana experientia. Corruit itaque eorum ſententia, qui negant ſaccharum calamis foris accreſcere. Nec juvat eos argumentum, quod adferunt, Auctores veteres non meminiſſe ſucci arundinei ſub nomine ſacchari, ſed tantùm ſacchari concreti. Quis enim eſt adeò mentis inops, qui non videat id eo contigiſſe, quia ſuccus iſte ad ipſos non deferebatur liquidus, ſed demum à ſole coctus, & arundinibus adhærens nucis avellanæ magnitudine, ut & Plinius ſcribit, & hodiernis conſtat experimentis? Verùm ne ullum pateat effugium ſentientibus contrarium, conſideremus quoque ipſam ſacchari naturam, quo præcipuè argumento utuntur adverſarii, quia ſcilicet Dioſcorides & alii Veteres ſaccharo has tribuunt virtures. Primò quòd ſit εὐκοίλιον, id eſt, modicè alvum ſolvens, deinde quòd ſtomacho proſit, ac præterea quòd ſitim auferat. At verò, inquiunt, in hodierno ſaccharo omnia his contraria reperiri, ſiquidem illud inimicum eſſe ſtomacho, inteſtinis, hepati; conſtipare hoc ventrem, ac ſitim efficere adfirmant. Quis tam claris non cedat teſtimoniis ac manibus pedibuſque in illorum non eat ſententiam? Satis tamen mirari nequeo, adeò eos liberaliter pronuntiare de virtute & facultate ſacchari, nulla habita differentia inter crudum ſuccum & ſemel, bis, vel aliquoties coctum; inter liquidum denique, & jam vel modicè condenſatum, vel inſigniter durum? Quid multis opus, adſcribam vel unius tantùm teſtimonium, ſed qui multorum inſtar eſſe poſſit. Is eſt Julius Landus, qui diu in ea inſula exſul ab aula Romana vixit. Ejus itaque hæc ſunt verba: *Arundines incolæ maturas & recentes comedunt mane jejuni, voluptatis gratiâ, ac etiam his de cauſis, ut inquiunt, quòd ſolvunt ventrem, jecur refrigerant, ſitim auferunt, alios etiam faciunt dentes. Namirum res eſt ſuaviſſima, neque cum ſacchari arundinibus, quæ Romæ venundantur, comparanda. Puerperæ etiam utuntur oſſa ex pane primùm torrefacto, deinde in ſucci arundinum ultima coctura poſito. Superaddunt vitellos, quod is cibus amiſſas vires maximè reficiat, ac ſtomachum & inteſtina recreet, ventremque paulatim molliat.* Hinc apparet facultatem iſtam adſtringendi, quæ eſt in vulgari ſaccharo toties recocto, non eſſe naturalem, ſed forinſecus accedere, ab igne nempe. Perit enim omnis ille humor, in quo præcipuè eſt vis ſolutiva, ac partim exſiccatur, partim una cum ſpuma ejicitur. At verò in ſaccharo, quod foris arundinibus adcreſcit, manet humor, nihilque perit, ſed totus ſuccus vi ſolis gummium inſtar coagulatur, eandemque propterea cum ſucco incluſo arundini facultatem conſervat. Nulla itaque ratio eſt, quamobrem aliquis impoſterum exiſtimet, diſcrepaſſe Veterum ſaccharum ab hodierno alia re, quàm ſola coctione. Verùm & illi, qui ſaccharum Tabaxir vel Sacar mambu interpretantur de ſaccharo Antiquorum

rum quantopere fallantur, ſatis ex ſupradictis colligi poteſt. Quia nempe & hæc materia in arundinibus naſcitur, ideo ſacchari nomine etiam cenſetur apud Indos & Arabes. Multùm tamen differunt inter ſe, cùm ſaccharum tabaxir parùm admodum, aliquando etiam nihil omnino, dulcedinis habeat. Hæc propter lac arundinum concretum potiùs dicendum fuerit, quam vel mel, vel ſaccharum. Sed & facultatum utriuſque cùm tanta ſit diſcrepantia, non eſt quod quiſquam impoſterum tam diſſimilia componat. Hæc de ſaccharo & cannis unde prodeat, haud intempeſtivè, ut arbitror, dicta, ſufficiant. Multa de iiſdem in *Solinianis* ſuis Salmaſius; ac ſeorſim in *commentario de ſaccharo Antiquorum*, in quo, uti audio, idem quod prius, adſtruere conatur, nempe ſaccharum Veterum eſſe medullam arundinum Bambu. Sed profecto, ſi verum liceat fateri, opus hoc quantumvis prolixum & laborioſum, neminem tamen, ut opinor, permovebit, & forſan ne paucis quidem quæ adduximus argumentis & teſtimoniis comparandum.

l. 31. *Lino alii veſtiuntur, aut lanis quas diximus*] Sive pro eodem acceperit *linum* & *lanam*, & poſterius ſit interpretamentum prioris, ſive pro eodem, nihil eſt in his Melæ verbis quod reprehendi poſſit. Omnino tamen puto, Pomponium hæc diſtinxiſſe, & linum vocaſſe goſſypium, lanam vero ſericum. Verum hoc eſſe ex iis, quæ jam ſuprà monuimus, apparet. Salmaſius carpit hic Melam, & falſum eſſe dicit, cùm *lanam* à *lino* diſtinguit. Verùm quam id ſit à veritate alienum, ſatis nunc conſtat.

l. 55. *A Gange ad Colida Nyſii*] Et hæc & ſuperiora ad fidem veterum exemplarium reduximus. Obſervatum id ipſum Pintiano, quem ſecuti ſunt alii. Salmaſius tamen hic defendit *Nyſi* pro *Nyſii*, Indico, ut loquitur, typo. Verùm cùm jam *Nyſam* memoravit, quid opus *Nyſios*, vel inepto vocabulo *Nyſos*, denuo recenſere? Abeſt *Nyſa* quàm longiſſimè ab hoc tractu. Denique quid ſibi volunt ſequentia, *ubi magis, quàm ut habitetur, exæſtuat, atræ gentes & quodammodo Æthiopes?* Ubi non habitatur India, quomodo illic atræ ſunt gentes? Talia profectò hæc ſunt, ut confutatione non egeant. Jam vero quod *Colida* adtinet, ejus promuntorii ſitum jam ſuperius oſtendimus. Præter jam ab aliis allatos, meminit quoque illius Ptolemæus in extimo Aureæ Cherſoneſi cornu. Nam quo loco apud illum legitur, Μαλαιυ κῶλον ἄκρον, legendum eſt Μαλαίυ πολ. ἐκδ. & deinde Κῶλον ἄκρον. Urbis verò huic promuntorio vicinæ, nomen eſt Κῶλοι apud eundem Ptolemæum. *Colon* itaque *Colis* & *Colas*, ejuſdem promuntorii eſt nomen. Adſitus vero populus *Colici* & *Coliaci* dicebantur. Valde autem errat Salmaſius, quum *Coliacos*, Indorum gentem remotiſſimam, cum *Colis* Ponti Euxini accolis confundit. Quis

enim non videat, verba iſta Stephani Κῶλοι ἔθνος πρὸς τῷ Καυκάσῳ, &c. non poſſe de hac Indica gente accipi? Quid Caucaſo commune cum Aurea Cherſoneſo? Porro de *Colis* & *Colica* Pontica vide quæ ſuperiùs diximus.

l. 57. *A Colide ad Cudum recta ſunt litora*] A Cudo, ſive promuntorio, ſive oppido, populus Κούδητες Ptolemæo dicuntur, vicini Sinis, ultra Colum vel Colicum promuntorium, Eoo adſiti litori. Verùm hoc in Ptolemæi tabulis non ſic ſeſe habet: iſtic quippe litus Eoum, quod Sinæ tenent, non in Septentrionem, ſed in Auſtrum perperam vergit.

l. 59. *Tamos promuntorium eſt, quod Taurus attollit*] Si ſincera eſt Plinii lectio, videretur hic *Tamus* in *Imaus* mutandum. Scribit enim is lib. VI. cap. 17. extimum promuntorium Emodi montis appellari Imaum, quod nivoſum incolarum Linguá ſignificet. Eandem lectionem confirmat Strabo lib. XI. cùm Tauri montis extremum, Imaum vocari ſcribit. Idem tamen Τάμαρον appellare videtur, paulò pòſt. Nec ſollicitandam hanc eſſe lectionem ideo exiſtimo, quia Oroſius, & ex eo neſcio quis Æthicus, *Samaram* vocant extremum Tauri promuntorium. Itaque ſic cenſeo Imaum quidem extremam Tauri partem fuiſſe appellatum, ſed verò ultimum Imai promuntorium Tamum vel Tamarum fuiſſe creditum. Ptolemæo hoc promuntorium eſt Τάμαλα, uti habent vetera exemplaria, non Τήμαλα, ut vulgò.

l. 71. *Pòſt ubi aliquot ſæpe magnis flexibus cingit jugum*] In multis libris veteribus ſcribitur, *ſæpe aliquot*. Hinc aliquis ſuſpicetur ſic Melam ſcripſiſſe, *Pòſt ubi ſe per aliquod magnis flexibus egit jugum*. Maluimus tamen optimi codicis lectionem repræſentare, *cinxit* nempe, non *cingit*, quod ſenſui adverſatur. Non enim quamdiu inter montes luctatur, ſed demum poſtquam evaſit, fit rectus & ſolidus.

l. 79. *Taprobane, aut grandis admodum inſula, aut prima pars orbis alterius Hipparcho dicitur*] Orbem alterum Plinius interpretatur Antichthonum hemiſphærium auſtrale, de quo vide quæ ſuperiùs diximus. Solinus de hac ipſa inſula, *diu orbem alterum putavere, & quidem eum quem habitare Antiſcythas crederent*. Sic putamus ſcripſiſſe Solinum, idque optimi exemplaris ductu, in quo *tam ſcythas* inveni. Ἀντίσκυθαι ſunt Scythæ Auſtrales aliis Scythis oppoſiti.

l. 81. *Sed qua habitatur, nec quiſquam circum ea eſſe traditur, prope verum eſt*] Hæc eſt ferè omnium librorum veterum lectio, ut manifeſtum ſit eſſe ſcribendum, *circum eam iſſe*, vel potiùs *circummeaſſe*. Edidit verò hæc Mela antequam Legati Taprobanenſium Romam veniſſent, ut minùs mirum ſit, eum tam inexplorata de hac inſula ſcripſiſſe. Inſulam tamen eſſe jam Alexandri ævo Græci cognoverant, ut planè errarit Me-

la,

la, cùm id ipſum negat. Verùm cùm & occaſio & tempus non permittat tantùm, ſed etiam invitet, liceat nonnulla aliis indicta de hac inſula, nuper admodum Batavorum virtute parta, commemorare. Meretur hæc non Orientis tantùm, ſed etiam omnium totius orbis inſularum longè pulcherrima, ne raptim & obiter dicta tranſmittatur. Quod ſi nullum crimen ſit, imò etiam laudabile, à trita nonnunquam ſemita ad amœna viarum pauxillum deflectere, dummodo ea digreſſio non careat epanodo; in nobis ſaltem erit excuſatione dignum, ſi non in popinam aut trivialem villam, ſed in jucundiſſimum viridarium, in beatorum inſulam, in locum denique paradiſi terreſtris titulo plurimorum jamdudum ſuffragio inſignem, pauliſper exſpatiemur. Dicemus itaque primùm de variis ejus inſulæ nominibus, deinceps vero ſitùm, ambitum, aliaque nonnulla explicabimus. Antiquiſſima itaque hujus inſulæ appellatio, ſi vera narrant Taprobanenſium annales, videtur fuiſſe *Lamcab*, vel *Lamca*. Terram ſanctam id interpretantur Malabarri Taprobanenſium aborigines. Nomen id inſulæ impoſitum à Vigiaraia primo ipſorum Rege, qui creditur quingentis ante Chriſtum annis floruiſſe. Poſtea altera ſucceſſit appellatio, inſulaque ea dicta fuit *Ilanare*, aut juxta alios *Tranate*. Significat id regnum inſulare. A poſtremo hoc vocabulo videntur Græci Taprobanam ſuam formaſſe. Iterum deinde mutatum eſt inſulæ nomen, nempe poſtquam Sinæ ea potiti ſunt, ac dicta Παλαισιμούνδου, uti eſt apud Ptolemæum, Auctorem *Peripli*, ac Marcianum Heracleotam, licet alibi Σιμούνδου ſimpliciter appelletur. Priùs, ut opinor, fuit Παλαισιμοῦν: *Palou* vel *polou* Indis eſt inſula. Παλαισιμοῦν itaque Siamenſium inſula, hoc eſt, Sinenſium, ut jam diximus. Perſæ addiderunt τὸ δίου. *Diu* vero Perſis idem, quod Indis *polou*. Multis hoc inſulis & locis contigiſſe, ut ab aliis gentibus alia vocabula idem ſignificantia addita fuerint, nemo eſt qui neſciat. Ceterùm non prædictis tantùm, ſed & multò pluribus nominibus inſula hæc ab Indis cognoſcitur. Appellatur etiam *Hibenaro*, quod terram fertilem, nec non *Tenariſim*, quod locum deliciarum ſignificat. *Salicam* quoque dictam fuiſſe è Ptolemæo & aliis conſtat, à populis Salis, qui vulgò *Gale* ab indigenis nuncupantur. Noviſſima denique inſulæ hujus appellatio, quæque etiamnum obtinet, eſt *Seilan* vel *Seran*, additoque Perſico *Dib* vel *diu*, quod inſulam denotat, *Serandiu*. Quam antiquum ſit id vocabulum, liquet ex Auctore *Topographiæ Chriſtianæ*. Sive is ſit Coſmas Indopleuſtes, ſive alius, illud conſtat, ſub Juſtino Imperatore floruiſſe. Ejus itaque, in deſcriptione Taprobanæ, hæc ſunt verba, Παρὰ μὲν Ἰνδοῖς καλουμένη Σιελεδίβα, παρὰ δὲ Ἕλλησι Ταπροβάνη. Sed & Ammianus Marcellinus multò hoc antiquior lib. XXII. meminit legationis miſſæ à Divis & Serendivis. Chryſococæ in ca-

cimum porrigitur. Quiſquis non omnino Geometriæ ignarus fuerit, facile hinc colligere poterit, juxta hunc calculum, quaterdecies aut quindecies olim majorem fuiſſe, atque nunc ſit. Veterum opinionem ſtabilire & confirmare videtur ipſorum Taprobanenſium teſtimonium. Uno ore adfirmant & ipſi, & vicini ipſorum Malabarri, inſulam hanc vaſtam adeo olim fuiſſe, ut Maldivis conjuncta, ac etiam ultra æquinoctialem circulum porrecta fuerit. Tantum terrarum abſorpſiſſe Oceanum, hujuſque violentiâ ad modicam adeò menſuram redactam eſſe inſulam. Quin etiam cauſam inundationis addunt. Nempe Malabarrorum regionem, etiamnum humilem & paluſtrem, crebriſque interruptam inſulis, olim totam mari fuiſſe contectam. Defluente vero continuò materia è montibus Deli, terram ſe extuliſſe ſupra undas; denudaſſe tractum trecentorum fermè paſſ. millium, excuſſo longè atque abacto Oceano: hunc, impetu verſo in oppoſita Taprobanæ litora, devoraſſe vaſtum, quod deſcripſimus, terrarum ſpatium. Hæc Indi, quæ ſi vera ſunt, nullum eſt dubium, quin id omnium Oceani facinorum longè, & ſplendidiſſimum, & maximè memorandum fuerit. Quamvis autem argumenta hæc talia ſint, ut non tantùm aſſenſum impetrare, ſed etiam extorquere poſſint, neſcio tamen quis me teneat genius, quo minus & ipſe tot Antiquitatis teſtimoniis, ac tanto gentium conſenſui non adſurgam. Movet me ratio, ac conſtans naturæ ordo, ne hic temere adquieſcam: gnarus multorum auctoritatem ac conſpirationem, non veritatis normam, ſed potiùs errorum eſſe patrocinium. Ipſe Oceani fundus circumcirca Taprobanam æquè atque alibi profundus, teſtatur nullum magnum hic factum eſſe terrarum naufragium. Malabarrorum regionem aliquando mare fuiſſe, nec verum, nec veriſimile. Pleraque oppida, quæ litus illud illuſtrant, antiquiſſima eſſe, ipſe terrarum ſitus, & nominum convenientia evincit, uti alibi oſtendimus. Maldivas unam cum Taprobana conſtituiſſe inſulam, nec hoc verum eſſe poteſt, quandoquidem earum meminerit Ptolemæus, cùm ſcribit ante Taprobanam ſitum eſſe agmen CIↃ CCCLXXVIII. inſularum. Harum quoque manifeſtè mentionem facit *Topographiæ Chriſtianæ* Auctor, Περὶξ δὲ Ταπροβάνης εἰσὶ νῆσοι μικραὶ, πολλαὶ πάνυ. πᾶσαι δὲ γλυκὺ ὕδωρ ἔχουσαι καὶ ἀργέλλια. ἀπόλαται δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πᾶσαι εἰσίν. Palmarum Indicarum fructum vocat ἀργέλλια. *Nargel* Perſæ appellant, Luſitani *Cocos*: horum nuſquam neque major neque felicior eſt proventus, atque in inſulis Maldivis. Idem Auctor non multò poſt ipſius quoque inſulæ, ac regis Μαλὲ mentionem facit, additque piper in ditione ejus provenire. Unde apparet verum eſſe id, quod indigenæ earum inſularum affirmant, nomen ſibi eſſe ab una inſula *Male*, in qua Rex, cui ceteræ quoque parent. Errant itaque illi qui

qui Maledivas putant dici quaſi mille inſulas, quia *male* mille ſignificat Lingua Malabarrica. Verùm etiam Ammianus cùm *Divos* & *Seren.divos* recenſet, non dubito quin per hos Taprobanenſes, per priores vero Maldivenſes intellexerit. Ipſe præterea ſitus docet, nihil hic immutaſſe naturam. Tradit Plinius portum inſulæ eſſe ad Meridiem. Quis dubitet quin iſte ſit, quem *Gale* vulgò nominant, omnium non inſulæ tantùm, ſed totius penè Orientis præſtantiſſimus? Clarum itaque Oceanum, cùm alibi præſcriptos fermè ſibi limites ſervarit, nec hìc tantam ſtragem edidiſſe. Maneat ille qualis olim, talis nunc quoque, nec credamus inſulam hanc unà cum Atlantide Platonica avolaſſe. Otio abundant qui iſtiuſmodi Ægyptiorum fabellis, jam millies productis, totieſque recoctis, aurem commodant. Quàm conſtans & tenoris ſui obſervans ſit rerum natura patet è Boſporis, omnibuſque omnium terrarum fretis. Iis cum præcipuè marium & ipſius Oceani vis ſemper incubuerit, eadem tamen ubique à tot annorum millibus, & ab ipſo ut veriſimile eſt rerum exordio, ſervant intervalla. Currant licet ac recurrant undæ, allatrent undequaque fluctus, fortius eſt elementum quod reſiſtit, quàm quod oppugnat. Exceſi ſcopuli ac vaſta maris antra, ſatis ubique oſtendunt, quantum Oceani impetus lapſu ſeculorum poſſit efficere: verùm hæc ipſa quoque, quid non poſſit efficere Oceanus, multo clariùs oſtendunt. Videamus nunc quænam maximè cauſa fuerit, quamobrem vaſtam adeo magnitudinem Taprobanæ attribuerint Veteres. Primum quidem illud moneo, non defuiſſe, qui in deſignando ejus ſpatio, minùs aberrarint. Hos inter meritò recenſendi ſunt Oneſicritus & Jambulus apud Diodorum Siculum, quorum uterque quinque millium ſtadiorum ambitum inſulæ huic adſcripſerunt. Hæc menſura licet juſto brevior, deeſt quippe in ea fermè triens, longè tamen minùs habet defectus, atque altera redundantiæ. Omnem verò modum exceſſit Plinius, cùm de Legatis Taprobanenſium hæc ſcribit: *Iidem narravere latus inſulæ, quod prætenderetur Indiæ, decem millium ſtadiorum eſſe.* Prodigioſa hæc ſunt & inaudita, ſed ſanè ſic ſe res habet. Taprobanenſium Legati non de ſua inſula hæc dixere, ſed de Serica regione: hujus autem latus unumquodque hanc menſuram proximè æquat. Sed & alia, quæ iidem Legati narrabant, de Taprobana accipi nequeunt. Nullum in ea ſtagnum inſignis magnitudinis, nædum aliquod, cujus ambitus habeat CCLXXV. vel, uti eſt in libris pleriſque manu exaratis, CCCLXXV. paſſ. mill. Sed & quingenta oppida, & ducenta millia ſervitii regii, ſtultum ſit in aliqua quærere inſula. Quid de plebe urbana ſentiendum, ubi tam vaſtus regiæ plebis eſſet numerus? Hæc & alia planè evincunt Rachiam aliosque Taprobanenſium Legatos, iſta non de ſua narraſſe inſula, uti putabat Plinius, ſed de

Se-

Seribus, quos nunc perperam Sinenſes vocant, de iſtis enim & hæc, & alia majora dici poterant. Hunc errorem potiſſimam cauſam fuiſſe exiſtimo, quamobrem in magnitudine Taprobanæ adeò decepti ſint Veteres, Plinio poſteriores. Quòd verò etiam alii nonnulli illo antiquiores nimiam huic inſulæ menſuram adtribuerint, id hac videtur factum fuiſſe ratione, quòd ambitum, & præternavigationem ejus, ex velificationibus Indicarum navium colligendam eſſe arbitrarentur. Quàm autem tardus illarum eſſet curſus, operæ pretium eſt oſtendere, tum quòd non hoc alienum ſit ab inſtituto, tum quoque ut lucem & medicinam adferam affectis aliquot locis. Primùm itaque verba Auctoris, qui *Periplum Rubri maris* ſcripſit, adponam: Εἰς πέλαγος ἔκκειται πρὸς αὐτὴν δύσιν νῆσος λεγομένη Παλαισιμούνδου, παρὰ δὲ τοῖς ἀρχαίοις αὐτῶν Ταπροβάνη. Ταύτης τὰ μὲν πρὸς βορέαν ἐστὶν ἥμερα, καὶ διαπλεῖται τοῖς εἰς τὸν πλιονακισίνει, καὶ χεδὸν εἰς τὸ κατ' αὐτῆς ἀντιπαρακείμενον Ἀζανίας παρήκει. Salmaſius locum hunc ſic corrigit; καὶ διαπλεῖται τοῖς ἱστιοπεποιημένοις νηυσί. Quaſi aliquid mirum ſit naves velum habere. Legendum eſt, καὶ διαπλεῖται τοῖς εἰς τὸ πλεῖον εἰκοσινῆ. Εἰκοσινῆ idem eſt quod εἰκοσαίῃ. Trajectus è proximo continentis portu in inſulam viginti ad ſummum fiebat diebus, ſed Indicis navigiis, nam Romanis & Græcis navibus intervallum id facilè ſeptem diebus abſolvebatur. Sic Plinius, ſic Strabo, qui etiam cauſam tarditatis navium Indicarum addit: Διέχειν δὲ τῆς ἠπείρου πλοῦν ἡμερῶν εἴκοσι, ἀλλὰ κακοπλοεῖν τὰς ναῦς φαύλως μὲν ἱστιοπεποιημένας, κατεσκευασμένων δὲ ἀμφοτέρωθεν ἐγκοιλίων μητρῶν χωρίς. Sic lege. Salmaſius locum hunc ſic interpretatur, quaſi id Strabo voluerit, naves Taprobanicas coſtis & interamentis utrinque caruiſſe. Sed profecto videtur hæc in Burgundia ſcripſiſſe, antequam ſciret, quid rei eſſet navis aut mare. Quis unquam vel animo concipere potuit navem abſque coſtis? Longè aliud voluit Strabo, nempe naves has malè navigare quòd non rectè velis eſſent inſtructæ, & quòd ita eſſent fabricatæ, ut coſtæ utrinque carerent firmamento. Μήτρα ſive δρύοχος id eſt, quod ſupra carinam compingitur, ita ut à carina æqualiter dividatur, nec plùs uno quàm altero latere exſtet. Ab hoc navium fabricam auſpicantur naupegi, eſt enim velut baſis & firmamentum totius operis. Itali etiamnum vocabulum ſervant, *matéra* ſiquidem ipſis eſt. Huic firmiter inſeruntur & incaſtrantur, ut loquuntur architecti, coſtæ ſive ſtatumina, quæ Græci σταμίνας vocant. Perperam apud Pollucem in vulgatis σαθμίδες. Itali corrupta voce nominant *ſtamenali*, quaſi *ſtatuminales*. Hoc fundamento deſtituebantur naves iſtæ Indicæ, quippe coſtæ non dryocho, ſed carinæ inhærebant. Tales itaque erant Taprobanitarum & vicinorum Indorum navigia, malè & infirmiter fabricata, malè quoque velis in-

inſtructa. At verò illa Romanorum & Græcorum, quibus ſeptem, ut diximus, dierum ſpatio fretum iſtud transmittebatur, qualia fuerint, patet ex Plinio ubi de Taprobana agit. Verba ejus, quia inſigniter corrupta ſunt & medicinam expetunt, adſcribemus: *Mare intereſt vadoſum ſenis non ampliùs altitudinis paſſibus, ſed certis canalibus adeò profundum, ut nullæ ancoræ ſidant. Ob id navibus utrinque proræ, ne per anguſtias alvei circumagi ſit neceſſe: magnitudo alterna milia ad forum.* Poſtrema verba quia nimis corrupta ſunt, omittuntur in omnibus editis exemplaribus, ſed comparent in ſcriptis. Salmaſius benè ſe conjeciſſe exiſtimat; cum ita locum hunc refingit, *magnitudo alterna ilium ad forum.* Addit quin etiam in Græco Scriptore ſic fuiſſe, τὸ μέγεθος τῶν ἐγκοιλίων πρὸς τὸ κατάστρωμα παράλληλον. Verùm hic rogo, ſi hoc non ſit, quid demum ſit nugari? Quis Latina hæc, quis item Græca iſta aut intelligat, aut interpretetur, niſi qui & ipſe velit fucum facere? Quid multis opus, ſanè ſic ſcripſit Plinius, *Magnitudo ad terna millia amphorum.* Sic apud Ciceronem lib. XII. *Ep.* Lentulus facit mentionem navium onerariarum, *quarum nulla minor erat duum millium amphorum.* Sic quoque apud Livium navis trecentarum amphorarum: capacitatem enim navium olim per amphoras aut per modios indicabant. Emendationem noſtram certam reddit Chariſius Soſipater, cùm ſcribit Plinium lib. VI. amphorum dixiſſe pro amphorarum. Hæc de navigatione & navibus, quibus Taprobana petebatur, dicta ſunto. Verùm quid ſibi vult, quod Veteres produnt Indicas naves viginti, Romanas verò ſeptem diebus emetiri ſpatium, quod inſulam & proximam continentem interjacet, cùm tamen fretum hoc adeò ſit anguſtum, ut videatur minùs ſeptem horis poſſe tranſmitti? Ego ſic exiſtimo, Veteres fugiſſe ipſum fretum propter inconſtantiam arenarum & ſyrtes periculoſiſſimas, ac etiam nunc hoc nomine infames, trajectum verò computaſſe intervallum quod eſt à proximo continentis portu, Calliana puta, vulgò *Caulan*, uſque ad portum *de Gale*, quem ſolum cognoviſſe ſuprà oſtendimus.

l. 82. *Contra Indi oſtia inſula eſt quæ vocatur Solis, adeò inhabitabilis*] Sic quidem Correctores pro ingenio ſuo, ſed nos veterem, &, ni fallor, veram quoque, reduximus ſcripturam. Quæcunque demum illa ſunt, quæ oſtio Indi objacent, ſive una, ſive plures ſint inſulæ, ſive exſtantes tantùm arenarum cumuli, quales multi huic adjacent litori, Soli illa conſecrata ſunt, ac Solis dicuntur inſulæ. Duas autem Solis inſulas recenſet Plinius, alteram in freto Taprobanenſi, alteram haud procul ab ore ſinus Perſici. De hac poſteriore accipienda verba Melæ. Nec eſt quòd quis putet Os ſinus Perſici, ac orientaliſſimum Arabiæ promuntorium, longiùs ab Indo abeſſe,

quàm

quàm ut hæc inſula, quæ non multùm abeſt ab oſtio ſinus Perſici, Indo flumini contraria eſſe dicatur. Non enim adeò vaſtum eſt hoc intervallum, atque putant illi, qui ſolo utuntur Ptolemæo. Is enim, quod in multis aliis Orientis locis, idem quoque hic fecit, ut duplam exhibuerit menſuram. Verba autem Plinii de hac inſula hæc ſunt, *Inſula quæ Solis appellatur & eadem cubile Nympharum rubens, in qua nullum non animal abſumitur.* Non rectè ſentiunt, qui hic mendum eſſe ſuſpicantur, ac cum Salmaſio legunt, *cubile Nympharum unius.* Multo minùs credendum, Plinium hic tam ridiculum fuiſſe interpretem, qualem ipſe fingit. Nympharum Oceanitidum cubilia ſub ſole oriente, & in ipſis inſulis Solis, quid ni ejuſdem ſint coloris atque illa Auroræ? hujus verò cubile quis neſcit modò croceum, modo roſeum dici a Poëtis? Nec cubile tantùm, ſed & vultus, veſtis, thronus, brachia, omnia denique illic rubere dicuntur. Homerus & Poëtæ Sinicam deſcribunt matronam, cùm roſeos & miniatos Auroræ tribuunt digitos. Porrò inſulam hanc Arrianus *Noſala*, Philoſtratus verò *Selera* vocari ſcribunt. Addunt à Nympha quadam Nereïde inhabitari, ac ſi quis eò appellat, illum rapi ab ea, nec ampliùs cerni. Sed & ab Aurora qui rapiuntur, non ampliùs comparent. Tales erant qui ante tempus & diem moriebantur, quos ab Aurora raptos eſſe dicebant Veteres. Hinc apud eos morem permanſiſſe, ut pueri, & qui immatura morte periiſſent, mane ante ortum ſolis ſepelirentur, teſtis eſt Euſtathius *ad Homerum.*

l. 85. *Inter ipſa oſtia rara tenet regio*] Sic quidem libri manu exarati, attamen reſcribendum hîc eſſe, *inter ipſa oſtia Patalene*, jam alii viderunt. A *Patala* oppido inſula tota *Patalene* dicitur. Sic quidem Græci, ſed verum apud Indos nomen fuit, ut opinor, non *Patala*, ſed *Patana*. Paſſim id vocabulum in Indicis appellationibus occurrit. *Patana* enim aut *Patan* inſulam ſignificat. Arrianus Δέλτα interpretatur, ſed non omnes inſulæ ſunt triquetræ. Porrò totus hic locus ſic in manu exaratis libris concipitur: *Inter ipſa oſtia rara tenet regio, ob æſtus intolerabilis alicubi cultoribus egens. Inde ad principia Rubri maris pertinet ipſa, invia atque deſerta humus, cineri magis fit quàm pulveri ſimilis.* Unde facilè apparebit malè hunc locum à Correctoribus habitum, veramque eſſe eam, quam reduximus, lectionem.

l. 88. *Humus cineri magis fit quàm pulveri ſimilis*] Locus hic nullo alio vitio, quàm ſola laborabat diſtinctione. Non rectè faciunt qui *pulverem* ac *cinerem* pro eodem accipiunt. *Pulvis* non tantùm pro ipſa humo, ſed etiam pro arena accipitur, verùm cruda, ut cùm arenam Puteolanam *pulverem* vocant. Sed verò *cinis* nunquam ſumitur, niſi pro humo, arena, aliave

ma-

materia combuſta. Itaque omnis quidem cinis pulvis eſt, verùm non omnis pulvis cineris vocabulo adfici poteſt, ſed toſtus tantùm.

l. 90. *Quorum Tuberonem & Aruſacen notiſſima accepimus*] *Tomeron* non *Tuberonem* vocat Arrianus. In melioribus Plinii codicibus *Tomberon* ſcribitur, non *Tonderon*. Sanè non aliter potuit ſcripſiſſe Plinius, atque Mela, quem ubique ſequitur. *Aruſacen* idem *Aroſapen* appellat. Salmaſius *Oroatin* reponit. Verùm inſigniter errat; *Oroatis* enim in Perſicum ſinum exit, hìc verò Arianen provinciam Indo contiguam deſcribit Auctor noſter.

In Cap. VIII.

DE MARI RUBRO AC UTROQUE HUJUS SINU PERSICO ET ARABICO.

l. 6. *Et ut non intret interius, aliquantum patens ſinus erat*] Reſcripſimus ex optimis membranis, *arcuat*, ſenſu tam manifeſto, ut non egeat interprete.

l. 10. *Perſicus qua mare accipit*] Neſcio quî fiat ut in quibuſdam manu exaratis libris *Elicus* legatur, non *Perſicus*. Non potuit tamen alio nomine ſinum hunc appellare Mela, atque ab omnibus appellatur. Unum tantùm inveni Theophraſtum, cui ſinus Perſicus etiam vocetur Arabicus. Verba ejus lib. IV. cap. 9. ſic concipienda ſunt: Ἐν Τύλῳ δὲ τῇ νήσῳ (κεῖται δὲ αὕτη ἐν τῷ Ἀραβικῷ κόλπῳ τῷ μὲν πρὸς ἕω) τοσοῦτον πλῆθος εἶναι φάσι δένδρων, ὅτ' ἐκβαίνει ἡ πλημμυρὶς, ὥς' ἀπωχυρῶσθαι. Et ſanè nulla eſt ratio cur non æquè Arabicus, ac Perſicus nominetur ſinus, cùm portionem ejus majorem cingant Arabes. Ad diſtinctionem tamen alterius Arabici, Perſici ſibi cognomen adſciviſſe videtur.

l. 27. *Cethis per Carmanios*] Ex Plinio ſic repoſuerunt, quia huic *Cethis* eſt oppidum Carmaniæ, cui dicunt cognominem fuiſſe amnem. Priùs ſcribebatur *Sethis*: Verùm optimus meus codex legit *Saecis*, unde libenter fecerim *Sabis*. Memoratur id flumen Plinio, eſtque idem quod alii *Saganum* vocant. Ptolemæo etiam oppidum Sabis ad fluminis ripam. Utrumque etiamnum manet vocabulum; à Perſis enim *Jab* flumen, oppidum verò *Chabiz* nuncupatur. Sed & ipſius provinciæ manet quoque nomen, *Kermon* enim appellatur.

Ibid. *Supra Sandis & Choros effluunt*] *Sandin* hìc vocat, quem Ptolemæus & Marcianus *Andanim*. Innumeris vocabulis modò additur, modò demitur littera iſta ſibilans. Idem itaque *Sandis*

&

& *Andis*, vel *Andanis*. Poſſit verò ſic legi totus hic locus, *Subis per Carmanos, ſub Paſargadis Coros effluunt*. Ptolemæus enim in Carmaniæ promuntorio Paſargadas conſtituit, uti quoque, qui eum ſequitur, Marcianus Heracleota: Ἀπὸ Καρπέλλης ἄκρας εἰς Κασεάτιν πόλιν στάδια G'. ἐνταῦθα παροικοῦσιν οἱ καλούμενοι Πασαργάδαι Καρμανῶν ὄντες ἔγγυς. Legit Salmaſius Κομβανῶν ὄντες ἔγγυς. Sed utique ſcribendum Καρμανῶν ὄντες χθύες. Attamen in Pomponio alteram præfero lectionem, quia Paſargadæ longè hinc aberant, omninoque eorum ſitum ignoravit Ptolemæus cùm gentem hanc ad oſtia ſinus Perſici collocat, ipſum verò oppidum inter Briſoanam & Bagradam flumina. Veteres, qui Alexandri res prodidere, Paſargadas oppidum & gentem circa Perſepolin ad Orientem deſcribunt. Hæc verò à Perſis vocatur *Chilminara*, quod quadraginta columnas Arabicè & Perſicè ſignificat. Superſunt enim illic quadraginta octo vaſtiſſimæ columnæ; quarumdam altitudo ſeptuaginta fermè eſt pedum, etiam abſque baſi. Jam verò atria & ſigna immenſa, murorum incredibilis magnitudo, omnia denique ex atro aut candido marmore pulcherrimè exſtructa, clamant, hanc fuiſſe olim regiam Perſepolitanam. Accuratam ejus deſcriptionem aliàs dabimus, neque enim uſquam terrarum (Sinenſium ſtructuras ſemper excipio) monimentum aut antiquitate aut magnificentia huic comparandum reperiri puto. Cùm itaque nullum relinquatur dubium, quin hæc ſit Perſepolis, neutiquam etiam dubitandum exiſtimo, quin Paſargadarum, Cyri ſepulcro celebrata civitas, illa ipſa ſit, quæ nunc Xiras appellatur. Cyri ſepulcrum etiamnum illic exſtat, ac deſcribit hoc Figueroa Hiſpanorum ad Perſas Legatus, quo nemo meliùs & accuratiùs res Perſicas explicavit. Situm quod attinet, in eo hactenus omnes errarunt, cùm nimium ſeptentrionalem eam faciunt, nimiumque à ſinu Perſico removent. Juxta accuratiſſimam obſervationem Chilminara ſive Perſepolis habet in latitudine gradus viginti octo, ſcrupulos octo & quinquaginta; Paſargadæ verò ſive Xiras, gradus viginti octo, ſcrupulos quatuor & quadraginta. Plinii ſeculo videtur Paſargadarum oppidum Cyropolis dictum fuiſſe. Quòd autem mari vicinam exiſtimarit Plinius, id eò factum credo, quòd ad illam è mari ſit ἀνάπλους, ſive adnavigatio. Jam verò quod Corum flumen attinet, iſtud eodem quidem, quo Mela, ordine recenſet Ptolemæus, verùm hic nimis oſtio ſinus Perſici vicinum facit, cùm è Mela hoc tantùm colligi poſſit, ſitum eſſe inter Euphratis & Andanis fluminum oſtia. Sed profectò videtur Ptolemæus in Corii fluminis ſitu erraſſe, cùm Corus, Corius ſive Cyrus, idem ſit, atque is, qui vulgò *Brandemir* nominatur. Amnis verò, qui huic conjungitur, Araxes appellatur ab Auctoribus, qui Alexandri geſta ſcripſerunt. Nempe ubicunque Ve-

teres Cyrum fluvium deſcripſere, illic quoque addidere Araxem aliquem & Cyropolin ſive Cyreſchatam, quod quàm multis locis contigerit apparet ex iis, quæ ſuperius diximus.

l. 43. *Inde tenuis rivus, deſpectus emoritur*] Hæc eſt priſca ſcriptura, quam temerè mutarunt Pintianus & alii. Quod dicit Euphratem non effluere, ſed in tenuem & deſpectum deſinere rivum, id accipiendum de alveo principali, qui quamvis in innumeros diſpergatur rivos, ac propterea totus penè deficiat, propriè tamen Euphrates dicitur. Sic quidem Mela, qui credidit Euphratem oſtio carere, verùm aliter alii. Illi quippe adfirmant eum aut in Tigrin flumen, aut in ſinum Perſicum effluere, verum non ſimul. Hoc quo clariùs cognoſcatur, ſciendum eſt, inter Arabiæ deſertæ incolas, & Meſopotamitas ac Babylonios, æterna fuiſſe ac etiamnum eſſe diſſidia, utriſque ſibi hoc flumen vindicantibus. Naturalis quidem Euphratis alveus exit in Tigrim. Verùm Arabes latrones Euphratis accolæ, qui ſiticuloſam habitant regionem, ut agris ſuis ſubvenirent, totum hoc flumen ſuffurati ſunt, obſtructoque naturali ejus alveo è paludibus, quas Euphrates exundans facit, foſſam duxere nomine Pallacopam. Ac tum quidem Euphrates nova oſtia habere cœpit, non in Tigrim, ſed in ſinum Perſicum exeuntia, uti ſatis ex Plinio colligere eſt, quamvis Arrianus cum Mela concinere videtur, cùm dicit Euphratem cæcis meatibus aliquando in mare effluxiſſe. Nec hoc mirum cuiquam videri debet, cùm tam ſicca & arenoſa ſit terra iſtæc Arabum, ut ad irrigandam univerſam ne totus quidem ſufficiat Euphrates. Nuſquam invenias regionem, quam potiori jure parvam dixeris Libyam. Portò cùm aliis, tum quoque Alexandro antequam periret (ut gratificaretur Aſſyriis) animus erat, obſtructo firmiter Pallacopa, Euphratem in priſtinum alveum reducere. Accuratè hiſtoriam narrat Arrianus lib. VII. ſed ſenſum verborum non aſſecuti ſunt Interpretes, ita enim illa reddenda erant: *Itaque qua in Pallacopam exit Euphrates, illic firmiter oſtium ejus obſtruere propoſuit. Quumque ad ſtadia triginta progreſſus eſſet, petroſa occurrit terra, quamque interciſam fuiſſe comparebat. Ita ſi continua fieret ac denuo conjungeretur, nequaquam ob ſui firmitatem aquam tranſmiſſura eſſe videbatur ad antiquam illam Pallacopæ foſſam: atque ita præſtituto tempore, quandocunque Alexandro placeret, non difficile futurum fluminis divortium.* Morte præventus opus non perfecit, ſed perfecere alii, &, quod mirere, non invitis Arabibus. Genus iſtud hominum felicitatem ſuam collocat in miſeriis. Neſcias utrum ipſi, an vero agri ipſorum magis ſitiant. Flumina excludunt, ciſternas tenent raras, eaſque ſæpe fetidas & viroſas, non ut invitent, ſed ut abigant peregrinos; nihilominus beatos, ac omnium hominum nobiliſſimos ſeſe exiſtimant, tum quod ab externis conjugiis

jugiis immunes ſemper fuerint, tum etiam quòd omnibus ſeculis liberi & invicti perſtiterint, prorſus ut exemplo ceteris mortalibus eſſe poſſint, ſolam eſſe paupertatem quæ ſit ſecura, quæque vinci non poſſit. Diodorus tamen Siculus videtur credidiſſe egeſtatem hanc ex parte fuiſſe ſimulatam, dicit enim Arabas iſtos Scenitas habuiſſe etiam puteos occultos ac ſolis notos indigenis. Verba ejus, quibus hoc ſignificat, exſtant haud longè ab initio libri ſecundi, ita verò ſunt concipienda: *Καθόλου γὰρ ἡ Ἀραβία δυσπολέμητός ἐςι ξενικαῖς δυνάμεσι, διὰ τὸ, τὸ μὲν ἔρημον αὐτῆς εἶναι, τὸ δὲ ἄνυδρον καὶ διειλημμένον φρέασι κεκρυμμένοις καὶ μόνοις τοῖς ἐγχωρίοις γνωριζομένοις.* Sic quidem olim, quando nempe aliquanto cultior erat hæc Arabia, ac habitationibus frequentior, verùm hoc noſtro ſeculo non fingunt paupertatem, nullaque eſt regio, cui deſertæ cognomen melius conveniat. In interiore ejus tractu nec feræ, nec aves reperiuntur, & tamen vivunt illic, qui genus & proavos ad Noachum uſque numerare ſciant.

l. 51. *Frontem, quæ inter oſtia oſtenditur, ſilvæ cauteſque exaſperant*] Et hæc quoque depravarunt Correctores. Nos antiquam ſcripturam reduximus. *Oſtenditur* autem hic non improbo, vide tamen num melius *obtenditur*. Quamvis hæc vocabula ab iiſdem veniant verbis, differre tamen ſignificatione etiam indocti ſciunt. *Frontem* vero Mela, quemadmodum etiam alibi, vocat *promuntorium*: illud nempe quod Ptolemæus Aſaborum, ab Aſabis, alii Macarum à Macis populis nominant. Vulgò *Moçandan* appellatur. Verum autem eſt id quod hic dicit Mela, promuntorium id aſperum eſſe cautibus ſilviſque. Nec promuntorium tantùm, ſed & totum Arabiæ litus, quod ab intimo ſinus Perſici receſſu uſque ad inſulas Curiamuria dictas extenditur, admodum eſt excelſum. Ipſum tamen promuntorium Moçandan, alterumque quod ſequitur Roſalgatæ dictum, multò depreſſiora ſunt reliquo litore, quod vaſtis, arduis & inacceſſis ubique adſurgit rupibus, quibus thurifera illa regio tanquam vallo armatur.

l. 53. *Ogyris quod in ea Erythræ Regis monimentum eſt*] Sic quoque alii inſulam hanc nominant. Strabo *Ogyrinam* videtur appellare: *Ἀπὸ δὲ τῆς Καρμανίας εἰρήκασι καὶ Νέαρχος καὶ Ὀρθαγόρας, νῆσον Τυῤῥίνην κεῖσθαι πρὸς νότον πελαγίαν ἐν δισχιλίοις σταδίοις, ἐν ᾗ τάφος Ἐρύθρα δείκνυται, χῶμα μέγα ἀγρίοις φοίνιξι κατάφυτον.* Salmaſius nullum in toto Strabone locum iſto corruptiorem exſtare putat, quique feliciùs emendari potuerit, quam hoc modo, *Ἀπὸ δὲ Καρμανίας ἄκρας φησὶ Νέαρχος Ὠγυρίδα νῆσον ἐρήμην κεῖσθαι.* Addit etiam nullum fuiſſe Auctorem, qui Orthagoras dictus ſit. Verùm fallitur. Indicorum Orthagoræ meminit ſemel iterumque Ælianus. Meminit etiam Philoſtratus lib. III. cap. xv. *de Vita Apollonii.* Facilè ſanari poteſt hic Strabonis locus. Scribe, *νῆσον Ὠγυρίνην.*

vel mutatione minima, Γυεῤίνη. Sanè omnia Melæ exemplaria habent *Gyris*, non *Ogyris*. In Ptolemæo appellatur Ὄῤγανα, nonnulli tamen libri manu exarati legunt illic Ὤγυρις. Attamen Ὀῤγάνα etiam dicitur Arriano. Nimis autem longè à litore Carmaniæ removent hanc inſulam Nearchus & Orthagoras, cùm bis mille ſtadiorum intervallum faciunt. Satis tamen benè cum hac menſura convenit Plinius lib. VI. cap. 28. *Inſula in alto objacet Ogenis, clara Erythra rege ibi ſepulto. Diſtat à continente* CCXXV. P. M. Non dubito quin ita ſcripſerit Plinius, cùm ſic habeant codices ſcripti, ac Ὠγυνὶς idem ſit quod Ὠκεανῖτις. Eandem menſuram exhibet quoque Ptolemæus, ut facilè appareat, pleroſque unum eſſe ſecutos. Certum tamen eſt erraſſe omnes. Quocunque enim nomine inſula hæc appelletur, ſive *Ogyris*, ſive *Gyris* & *Gyrine*, ſive etiam aliter, omnino hæc illa eſt, quæ vulgò *Gerun* nominatur. Non ampliùs triginta ſex paſſuum millibus abeſt hæc à continente, ac ſita in ipſo ſinus Perſici oſtio. Olim clara Erythræ regis ſepulchro, ſed nunc nobiliſſimo totius Orientis emporio longè clarior. Hebes eſt, aut ſaltem indoctus, qui non intelligit de Harmuzia me loqui. Operæ pretium autem eſt hîc monere, errare eos qui Harmoziam Antiquorum putant eſſe Hormoz hodiernum: olim enim continentis erat civitas, ac ſita in extimo Carmaniæ promuntorio. Verùm Anno redemtionis noſtræ MCCCII. aut juxta alios MCCLXXIII. cùm incolæ à Turcis graviter premerentur, lares in oppoſitam inſulam *Gerun* tranſtulere, ductu reguli Ajaz Seyfin. Quod autem addunt, inſulæ huic nomen obtigiſſe à ſene quodam piſcatore, cujus conſilio regulus iſte uſus ſit in exſtruendo novo oppido, id fabuloſum imprimis videtur. Satis ex ſuperioribus colligi poteſt antiquiſſimam eſſe appellationem hujus inſulæ. Urbis verò antiquæ nomen quod attinet, id à palmarum copia proveniſſe Perſæ adfirmant. *Hormuz* ſiquidem Lingua vetuſta Perſica *palmetum* ſignificat. Ridiculi ſunt qui à Græco ἁρμόζειν illud deducunt. Quo magis autem appareat inſulam Gerun eſſe Ogyrin Veterum, & hoc quoque monendum, falli illos, qui Queiſſome, Ogyrin interpretantur. Abeſt Queichome vel Queiſſome inſula Occidentem verſus, ſeptem circiter paſſuum millibus ab inſula Gerun. Omnium autem ſinus Perſici inſularum, ſi ſolam ſpectes longitudinem, longè eſt maxima, extenditur enim ad octoginta & ampliùs paſſuum millia. Verùm eſt anguſta admodum, nec plus decem millibus patet in latitudinem. Cùm Gerun olim deſerta, nunc verò opulento floreat emporio, hæc è contrario vacua & inculta, cùm priùs habitatores & vicos habuerit frequentes. Solitudinem hanc efficiunt latrones Arabum Noutaquis & Nichelus, piratarum ſæviſſimi. Quamvis autem hodiernum nomen ſit Queiſſome, à Perſis tamen & olim & nunc

Broct

Broct appellatur. Hinc apparet eſſe Borochtam Ptolemæi, docente hoc & nomine & ſitu. Aliis eſt Ὀαράχθα, ſed Ptolemæo, ut diximus, Οὐορόχθα vocatur. Malè hæc cum Aracia confunditur, cùm Plinius & Ptolemæus manifeſtè utramque diſtinguant. Servat & hæc quoque nomen, Arec quippe appellatur, aut Larec addito articulo. Non admodum magna eſt hæc inſula, octo circiter paſſuum millia in longitudine habet, in latitudine tria. Olim culta, cùm ſit ἄνυδρος, nunc vero à ſupradictis piratis & ipſa in vaſtitatem redacta. Multa de his inſulis in *Solinianis* ſuis Salmaſius, verùm ita, ut non confundenda confundat, diſtinguat verò non diſtinguenda. Ubi verò ſe expedire non poteſt, miramque fecit κυκεῶνα, conqueritur Veteres omnia miſcere & confundere.

l. 56. *Carræ & Arabia & Gandamus*] Perperam hæc mutavit Pintianus inſerendo nomina aliena ab inſtituto Melæ. Ut in ſuperioribus, ita quoque hìc proſequitur oræ maritimæ loca præcipua. Egreſſus itaque oſtium ſinus Perſici, ea commemorat, quæ ſita ſunt ad eam Arabiæ partem, quæ ſinui Arabico adjacet. Hujus autem ſinus principium faciunt, Moſſylicum Æthiopiæ promuntorium, & alterum ei in Arabia oppoſitum, quod *Cabo de Fartaque* vulgò nominatur. Errant enim qui ſinus Arabici initium ponunt ad Babelmandel, ubi anguſtiſſimus eſt. Promuntorio verò Fartaque adjacet oppidum Cane, ut manifeſtè ex Auctore *Peripli Erythræi* poteſt colligi. Meminere quoque hujus emporii Plinius & Ptolemæus. Vulgò *Cayem* nominatur, nempe vicus ſubjectus oppido mediterraneo *Sartach*, (Sabbatha olim dicto) unde promuntorio nomen. Nullum dubium itaque quin *Cane* ſcripſerit Mela, non *Carræ*. Arabia verò & ipſum emporium, ſed multò priori celebrius, cuique felicis cognomentum æquè atque toti regioni additum fuit, deſcribitur fusè ab ejuſdem *Peripli* Auctore, è quo manifeſtè apparet eſſe id *Aden* vulgò nominatum. Diſtat hæc civitas à Cane juxta accuratiorem calculum ducentis & quadraginta paſſuum millibus, quæ menſura cum bis mille ſtadiis prædicti Auctoris ſatis bene convenit. Porrò civitatem hanc deſtructam fuiſſe à Romanis, idque ſub Auguſto Cæſare, conſtat ex hoc ipſo *Periplo*. Poſtea inſtaurata ab iiſdem, ut veriſimile, ac dicta Emporium Romanum, uti appellatur à Philoſtorgio, ac medii ævi Scriptoribus. Adane tunc erat regionis, in qua ſita eſt, nomen, cùm nunc non regio tantùm, ſed & ipſum quoque ſic vocetur oppidum.

l. 58. *Prima Beronice inter Herbopoliticum & Scrobilum*] Valde ſeſe hìc exercent, non multi tantùm, ſed & magni Viri. Tantum autem abeſt ut locum hunc obſcuriſſimum illuſtrarint, ut potiùs denſas & impenetrabiles offuderint tenebras. Non longus tantùm, ſed & ſtultus eſſet labor, illorum perſequi erro-

 res,

res, cùm hos ipſos veritatis cognitio ſatis reddat manifeſtos. Hanc ut teneamus ordine ſingula proſequemur. *Beronice* itaque, quam primam eſſe dicit ab intimo angulo ſinus Arabici, non eſt illa quæ ſolſtitiali ſubjecta eſt circulo, cujuſque complures Auctores mentionem faciunt, ſed alia minus nota, cujuſque præter Melam, unus tantùm, quod ſciam, meminit Joſephus VIII. *Antiquitatum*, ubi de claſſe Salomoniaca agit. Dicit ille ædificatam hanc fuiſſe in portu Aſiongaber. Addit portum iſtum ætate ſua dictum fuiſſe *Berenicen*, nec multùm abfuiſſe ab Ælana urbe. Ex hoc Pomponii & Joſephi teſtimonio cognoſcimus ſitam fuiſſe *Berenicen* inter Heroopoliticum & Strobilum promuntoria. Heroopoliticum promuntorium eſt in ſinu Heroopolitico. Strobilum vocat quod Ptolemæus & alii Pharan. Promuntorium hoc diſtinguit Heroopoliticum & Ælaniticum ſinus. Cognomen ei à forma inditum, nempe à ſimilitudine nucis pineæ. Tralativum apud Græcos, ut montes & promuntoria στροβιλοειδῆ dicantur. Ipſum verò oppidum Berenices non poteſt aliud eſſe, atque illud, quod Calzem ab Arabibus appellatur. Cædua materies ad extruendas naves illic copioſa, ideoque celebre adeo inter ſinus Erythræi accolas illud ναυπήγιον, ut ab illo toto ſinui cognomentum indiderint.

l. 59. *Deinde inter promuntoria Moronenum & Colaca*] Antiquæ & meliores membranæ ſic habent, *Deinde inter promuntoria maerenum & Colica*. Legendum, *Deinde inter promuntorium Aënum & Colobo*. *Aëni* meminit Plinius, ac recenſeri ſcribit à nonnullis ibidem loci ubi ſit Philotera. Si quis tamen hic *Myoshormium* malit, ut id promuntorium dictum ſit à Myoshormo oppido, non multùm refragabor. *Coloba* vocat, quod Ptolemæus τῶν Κολοβῶν ἄκρον *Colobeni* verum hujus gentis fuit nomen: ſed quia è verporum erant genere, Græci eos κολοβοὺς appellarunt.

l. 60. *Philoteris & Ptolemais*] *Philotera* & *Philoteris* utrumque rectum eſſe docet Stephanus. *Ptolemais* verò non ſimpliciter hoc oppidum dicebatur. Sed Πτολεμαῒς θηρῶν vel ἐπὶ θήρας. Plinius lib. II. cap. 72. cauſam nominis reddit: *Conſtatque in Berenice urbe Troglodytarum, & inde ſtadiis quatuor millibus* DCCCXX. *in eadem gente Ptolemaide oppido, quod in margine Rubri maris ad primos elephantorum venatus conditum eſt, hoc idem ante ſolſtitium quadraginta quinis diebus, totidemque poſtea fieri, & per eos nonaginta dies in meridiem umbras jaci.* Corrigit in *Solinianis* ſuis Salmaſius, *quod in margine Rubri maris primum, ad elephantorum venatus conditum eſt*. Quis hoc intelligat? Attamen emendationem hanc indubitanter veram eſſe adfirmat. Sed profectò vulgata lectio, quæ etiam in ſcriptis exſtat codicibus, optima eſt & veriſſima. Confirmat hanc Agatharchides, in

ipſo

ipſo ſtatim Operis initio, referente Photio, Πτολεμαῖον φασὶ τὸν μετὰ τὸν Λάγου, πρῶτον ἐλεφάντων θήραν συστήσασθαι. Quomodo hoc capiendum ſit, ipſe interpretabitur Ptolemæus Rex in marmore, quod in portu Adulitico conſecravit. Exſtabat id etiamnum Juſtini Imperatoris tempore, ac deſcripſit hæc Auctor *Topographiæ Chriſtianæ*, qui in Florentina extat Bibliotheca, quemque olim evolvimus. Memorantur in eo geſta Ptolemæi Euergetæ, verùm nos ea tantùm adſcribemus quæ ad rem faciunt, unde manifeſtum fiet Ptolemæum Philadelphum, filiumque ejus Euergetam, primos fuiſſe Græcorum, qui elephantorum venationem inſtituerint: Ἐξεστράτευσεν εἰς τὴν Ἀσίαν μετὰ δυνάμεων πεζικῶν, καὶ ἱππικῶν, καὶ ναυτικοῦ στόλου, καὶ ἐλεφάντων Τρωγλοδυτικῶν καὶ Αἰθιοπικῶν, οὓς ὅτε πατὴρ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς πρῶτος ἐκ τῶν χωρῶν τούτων ἐθήρευσαν, καὶ καταγαγόντες εἰς Αἴγυπτον, κατεσκεύασαν πρὸς τὴν πολεμικὴν χρείαν. Porrò valde errant, qui hanc Ptolemaïda putant eſſe *Zuachem*, celebrem hoc tempore ſinus Arabici portum. Certum eſt illam *Mazuan* hodie dici, cum huic ſoli conveniant ea, quæ Plinius & alii de Ptolemaide ſcribunt. Inſula eſt hoc tempore, uno alteroque teli jactu a continente diviſa. Olim peninſula erat, ſed Eumedes iſthmum ejus perfodit, ut eſt apud Strabonem lib. xvi. In hoc oppido Sole medium Leonem peragrante nullæ fiunt umbræ. Unde colligitur declinationem ejus ab æquinoctiali eſſe graduum 16. min. 23. Ridiculè autem Salmaſius Plinii, quæ adſcripſimus, verba interpretatur, tanquam ſi crediidiſſet Plinius Solem per nonaginta dies fixum & immobilem ſtare ſupra verticem Ptolemaitarum. Sed planus eſt ſenſus Plinii, tam in memoratis verbis, quàm in illis quæ lib. vi. cap. 29. de hac eadem urbe occurrunt. Ptolemaïtæ, Meroëtæ, & quotquot ſub illo vivunt parallelo, quadraginta quinque diebus ante ſolſtitium & totidem poſt, Sole decimum quintum gradum in Tauro, ac dein decimum quintum in Leone tenente, nullas meridiano tempore habent umbras. Ejuſdem tamen diei ceteris horis, umbræ quodammodo ipſis in Meridiem cadunt, propter obliquitatem ſphæræ. Nam qui ſub decimo ſexto parallelo vivunt, iis Sol xv. Leonis gradum aut xv. Tauri peragrans oritur ad Cæcium, occidit vero ad Corum. Unde liquet illo ipſo etiam die umbras ad Meridiem tendere, ac verum eſſe id quod Plinius dicit, Meridie conſumi, reliquis verò horis, & intermediis nonaginta diebus, umbras ad Auſtrum cadere, cùm ceteris anni temporibus in Septentrionem porrigantur. Quamvis accuratiùs loquendo, non tunc demum, cùm ſidus vertici imminet, Meroëtis umbræ in Auſtrum projiciuntur, verùm etiam diu antè. Idem nempe illis quod nobis contingit, licet minore menſura, propter minorem obliquitatem, ut Sole medium cæli tenente, in Septen-

trionem umbræ abeant, oriente verò & occidente in Auſtrum declinent.

l. 61. *Arſinoe & alia Berenice*] Hæc eſt *Berenice* ἐπὶ δειρῆς Plinio; Straboni verò & Ptolemæo ſimpliciter Δειρὴ appellatur, quia in cervice promuntorii ſita eſt. Tria verò oppida ſic dicta adſita fuere ſinui Arabico, unum in oſtio, alterum quod ſolſtitiali ſubeſt circulo, tertium quod in intimo ejus receſſu ſitum fuiſſe docuimus. Plinius etiam quartam *Berenicen* recenſet ad hunc eundem ſinum, additque Πάγχρυσον dictam fuiſſe. Situm tamen non deſcribit, ac videtur ipſe hæſitare.

Ibid. *Tum ſylva, quæ ebenum odoreſque generat*] Plinius ad Ptolemaïda ἐπὶ θήρας ſylvas has collocat. Uterque rectè. Totus enim tractus, qui extenditur à portu *Zuachen* vulgò dicto, uſque ad oſtium Babelmandel, & ultrà, adeò ſylvis eſt conſitus, ut neſcio an uſquam terrarum, regio umbroſior reperiatur. Præcipuè verò memorabilis eſt ſylva una & continua, quæ totum intervallum, quod Ptolemaïda & portum prædictum interjacet, ſola occupat. Crebris ea adſpergitur fluminibus, licet nulla in mare exeant. Feræ illic omnis generis, etiam rhinocerotes & elephantes. Arborum mira fecunditas, & denſitas, adeò ut etiam mero meridie tenebræ non diſcedant, horrorem illum augente belluarum ſævitia. Cùm olim frequentes ſylva hæc ebenos produxerit, veriſimile non eſt hodie iſtic deficere, præſertim cùm in aliis Æthiopiæ locis ſatis copioſus ſit harum proventus. Sanè qui Æthiopiam proximè perluſtrarit Vincentius Blancus, etiam in hoc tractu ebenum provenire ſcribit. *Euate* vocant Abaſſini, qui patinas aliamque ſupellectilem ex hoc ligno conficiunt. Eſt autem nigerrimum & eximiè ſplendens, adeò ut quis non lignum, ſed lapidem eſſe exiſtimet. Ebenus autem Æthiopica ad nos non advehitur. Sola Mauritii inſula, quam Luſitani à cygnis *do Cirne* appellant, præſtat quidquid in Europam hoc ſeculo ebeni adfertur. Cùm autem tria quatuorve minimum genera arboris hujus, & in Æthiopia, & in prædicta inſula reperiantur, dabitur alias, ut ſpero, commodior de his diſſerendi locus.

l. 63. *Quod ex Nili alveo dioryge abductus extra in ſinum verum inflexus*] *Dioryche* legunt Eruditi. Sed ſciendum innumera Græciæ vocabula illud pati, ut cùm Latina fiunt, χ in g mutent. Vide ſcriptum *de mutationibus litterarum* præfixum *Etymologico* Parentis. Hoc leve, illud verò mirum neminem attingere difficultatem longè maximam, quid nempe ſibi voluerit Auctor noſter, cùm foſſam è Nilo in ſinum Arabicum exeuntem, tam longè à ſuo vero ſitu abduxerit. Quis enim neſcit foſſæ hujus oſtium fuiſſe in intimo ſinus Arabici receſſu? Paucis expediam. Verba hæc Melæ non accipienda de notiſſima illa, quam diximus, foſſa, ſed de ſegmento Aſtaboræ, quod in ſinum hunc

olim

olim effiuebat. Manifeſtè enim docet Strabo lib. xvi. poſtquam de Ptolemaïde egit, portionem quandam ab Aſtabora avulſam hîc effluere, cùm majore ſui parte Nilum influat. Naturali autem ſuo curſu non exit Aſtaboras in mare, ſed cùm fluminis hujus pars aliqua mari admodum ſit vicina, apparet, illinc foſſam fuiſſe ductam, per quam è Nilo in ſinum Arabicum navigari poſſet. Rem ipſam tenemus; videamus nunc quomodo verba Pomponii, quæ nullum continent ſenſum, conſtitui debeant. Sic illa concipiuntur in omnibus fermè, quæ vidi, exemplaribus: *Tum ſylva, quæ ebenum odoreſque generat, & manu factus amnis ideoque referendus, quod ex Nili alveo dioryge adductus extra ſinum, verùm inflexu tamen etiam non modico. Rubri maris pars beſtiis infeſta, ideoque deſerta eſt, partem Panchæi habitant*, &c. Alii antiqui libri ſic habent, *veruntamen inflexu etiam non*. Omnino ſcribendum, *quod ex Nili alveo dioryge adductus. Extra ſinum, veruntamen in flexu etiamnum modico Rubri maris, pars beſtiis infeſta ideoque deſerta eſt; partem Panchæi habitant.* Duos maris Rubri ſinus, Perſicum nempe & Arabicum, deſcripſit. Egreſſus jam ſinum Arabicum, tertiam Rubri maris portionem ſubjungit, ſinum ſcilicet Barbaricum, & quidquid Moſſylicum promuntorium & Ceraunios ſaltus interjacet. Hujus ſinus accolas facit Panchæos & Pygmæos. De utriſque ſigillatim dicemus.

l. 66. *Partem Candæi habitant*] Ex Plinio hoc vocabulum inferſerunt, ejectis *Panchæis*, uti omnia antiqua habebant exemplaria. Nos reduximus, idemque apud Plinium faciendum credimus, cùm Candæi nulli unquam in hoc tractu fuerint, ſed *Panchæi* vel *Panchaii*: utrumque enim ut dicamus, Grammaticorum leges permittunt, quamvis ego poſteriorem hanc diæreſin libentiùs in poſſeſſivis, quàm gentilibus admiſerim. *Thuris* autem *Panchaici* pleni ſunt Poëtarum loculi, illi ipſi tamen ignorant, undenam bonus iſte odor eos feriat. *Panchaiam* enim Arabiæ Felicis portionem eſſe exiſtimant, cùm tamen nulla *Panchaia* in tota unquam fuerit Arabia. Minimè tamen ea fabuloſa eſt regio, uti olim creditum Straboni, Plutarcho, & aliis; ſed alibi quærenda, iſtic nempe, ubi *Panchæos* hîc recenſet Mela. Ut omnia mentitus fuerit Euhemerus, quod tamen minimè puto, ipſum ſaltem *Panchaiæ* nomen mentitus non eſt. Illum ſecutus eſt Diodorus Siculus, cùm Παγχαῖτιν regionem deſcribit, ac abundare dicit elephantis, leonibus, pantheris aliiſque animalibus. Manifeſtè hic ipſam continentem deſignat, ac illam Troglodyticæ & Æthiopiæ partem, quam hîc memorat Auctor noſter. Sed ut omnem prorſus tollam dubitationem, ſubjungam teſtimonium omni exceptione majus, Ptolemæi nempe Euergetæ, excerptum ex monumento Adulitico, in quo recenſentur gentes Æthiopicæ, quas ipſe præ-

ſens ſubjugavit. Inter alia itaque, hæc quoque ibi leguntur: Ἐπειδὴ Λατινὲ ϗ Ζαα ϗ Γαβαλα, οἰκοῦντας παρ' ὄρεσι θερμῶν ὑδάτων βλυζουσι ϗ καταῤῥυτοις, Ἀταλμῶ ϗ Βεγα ϗ τὰ σὺν αὐτοῖς ἔθνη παντα· Παγγαιτας τοὺς μεχρι τῶν τῆς Αἰγύπτου ὁρίων οἰκοῦντας ὑποταξας, πεζοϐεύεσθαι ἐποίησα τὴν ὁδὸν. ἀπὸ τῶν τῆς ἐμῆς βασιλειας τοπων μεχρι Αἰγυπτου. Prodiit olim Romæ hæc Inſcriptio, ſed vitioſè admodum. Multo integrior extat apud Auctorem *Topographiæ Chriſtianæ*, qui in Florentina adſervatur Bibliotheca, cujuſque ſupra meminimus.

l. 68. *Fuere interius Pygmæi*] Minutum hoc genus, ut ſolent vagari fabellæ, in omnes cæli cardines à Veteribus diſſeminatum fuit: nam & in Indiam & in Æthiopiam, & denique in extremam Scythiam cubitales illos homunciones tranſtulere. Ne hoc quidem ſeculo nugari deſinunt, cum apud Hyperboreos hos deſcribunt, vel quia hoc non ſatis ſuccedit, in ſubterraneis etiam eos locant fodinis. Dari integras nationes pumilionum, æquè falſum eſt, ac ſit illud, dari populos ubi pleriquè ſint gigantes. Brevis ſtaturæ ſunt pleræque illæ gentes, quæ intra arcticum vivunt circulum, uti Lappones, Samoyedæ, ceterique. Idem nempe efficiunt æſtus & frigus intenſiſſimum, quamvis diverſa ratione. Nam qui nimio ſole coquuntur, illi breves ſunt & exiles, præſertim in ſiticuloſis regionibus, non tamen ἀσυμμετροι. At verò Lapponibus, Samoyedis, ac ſi qui iis magis ſeptentrionales, illis planè inconcinnum eſt corpus, & tanquam in nodum contortum. Non tamen propterea *Pygmæi* ſive cubitales ſunt: ad ternos ut plurimum cubitos, nonnunquam altiùs excreſcunt. Vidi etiam qui quatuor cubitos, hoc eſt, juſtam ſtaturam, æquarent. Duplam itaque ad Lappones altitudinis proportionem habent freti Magellanici accolæ quidam, quos ego omnium hominum vaſtiſſimos eſſe exiſtimo. Apud Lappones enim legitima ſtatura eſt trium cubitorum; at vero illi inſulani, freti, quod diximus, accolæ, ut plurimum ad ſex, nonnunquam etiam ad ſeptem cubitos exeunt ſeſe in altum, uti complures certi & oculati teſtes affirmant. Verùm ad *Pygmæos* Melæ veniamus, quos interiùs, nempe in confinio Troglodyticæ & Æthiopiæ, deſcribit. Ibidem quoque eos collocare videtur Ptolemæus, ſi per Nubas intellexeris *Pygmæos*, uti Heſychius, Νᾶβαι, Πυγμαῖοι, neque enim de aliis quam de his accipi poſſit locus iſte Heſychii. Ariſtoteles lib. IX. *de Hiſt. Animal.* eos ad fontes Nili traducit. Verba ejus ſic concipiuntur in libris manu exaratis: Οἷον οἱ γέρανοι ποιοῦσι· μεταβάλλουσι γὰρ ἐκ τῶν Σκυθικῶν πεδίων, εἰς τὰ ἕλη τὰ ἄνω τῆς Αἰγύπτου, ὅθεν ὁ Νεῖλος ῥεῖ, οὗ ϗ λέγονται τοῖς Πυγμαίοις ἐπιχειρεῖν, ὐ γάρ ἐστι τοῦτο μῦθος. Quod narratiunculæ huic fidem

fidem adſtrueret Philoſophorum ſummus, id concoquere non potuit quiſquis vulgatæ lectionis auctor fuit; ac propterea verba illa de pugna Pygmæorum cum gruibus ſuo modo reformavit. Quamvis autem fabella hæc excuſa ſit à Græculis fingendi & fabulandi ſemper cupidis, ratio tamen quamobrem hoc in tractu *Pygmæos* collocarint Veteres, hanc fuiſſe exiſtimo; quod Troglodytarum & Æthiopum multi eſſent κολοβοὶ, ſive recutiti. Hinc tot Coloborum gentes in Æthiopia. Idem verò Ariſtoteli & aliis nonnullis κολοβὸς, & Pygmæus, ſive nanus. Κολοβοὺς enim lib. II. *de generat. Animal.* circa finem & alibi, vocat non illos tantum, qui uno aliquo membro eſſent mutilati, ſed eos etiam, quorum univerſæ corporis partes in utero matris oblæſæ & juſto eſſent breviores. Tales ſunt nani ac pumiliones, quorum corpuſcula, quamvis partium ad ſe invicem proportio conſtet, non tamen videntur integra, quia ad debitam non ſurgunt menſuram. Ea propter rectiùs eos homines in compendium redactos, quam totos dixeris homines. Atque hæc quidem Ariſtotelis fuit ſententia. Idem tamen in *Problematis* ſectione decima, alias adfert rationes quamobrem Pygmæi fiant. Sed ut ingenuè fatear liber is, quamvis non indignus Ariſtoteli, non tamen videtur genuinus. Duo autem illic deſcribuntur modi, quo formantur nani; anguſtia nempe loci, aut alimenti inopia. Hoc poſtremo efficitur, ut membra puerilem ſemper ſervent ſtatum. Idem nempe quod potus aquæ vitæ, id ipſum quoque præſtat victus penuria. Qui ſic formantur, ii abſolutam habent corporis ſymmetriam. Sive itaque pueri ſint, ſive catelli, quorum corpuſcula hoc pacto coercentur, illi & olim, & nunc quoque in pretio habentur. At verò quorum membra ſcriniis, locorumque comprimuntur anguſtiis, quia non poterant creſcere διὰ τὸν περικείμενον τοῖς σώμασι δεσμὸν, ut eſt apud Longinum, illorum longè diſpar eſt ratio. Hi tetro ſunt adſpectu, idemque evenit iis, quod catellis, qui olim in coturnicum caveolis nutriebantur, ut nempe diſtortos & incurvos habeant artus, præſertim ſi faſciis non adſtringantur. Qualia autem ſint eorum corpora, eleganti ſimilitudine docet ibidem Ariſtoteles, cujus verba ſic vulgo concipiuntur: Ὥσπερ οὖν οἱ ἐπὶ τῶν καπηλίων γραφόμενοι, μικροὶ μὲν εἰσι, φαίνονται δ' ἔχειν πλάτη καὶ βάθη, ὁμοίως συμβαίνει καὶ τοῖς Πυγμαίοις. Fruſtra quærunt Viri eruditi, quænam ſint illæ tabernarum picturæ, quæ effigiem hujuſmodi Pygmæorum exhibeant. Scribendum, οἱ ἐπὶ τῶν καμπύλων γραφόμενοι, vel ſi mavis καμπηλῶν idem ſignificante vocabulo. Tales ſunt Pygmæi, quales videntur eſſe imagines, quæ in curvis & ſinuoſis tabulis repræſentantur. Nam prout tabellæ fuerint vel cavæ, vel convexæ, vel etiam ſtriatæ, tales quoque ex obliquo contemplantibus apparebunt formæ, quæ in illis depinguntur. Hinc rectè curvatum dixit Propertius lib. IV.

Nanus

Nanus & ipſe ſuos breviter curvatus in artus
Jactabat truncas ad cava buxa manus.

Sed & *truncas manus* quare dixerit, ex ſupradictis ſatis colligi poteſt: vulgo enim hæc non rectè interpretantur.

l. 85. *Oſſa priſtini corporis incluſa myrrha Ægyptum exportat*] Aliter habent veteres aliquot codices, ſic nempe, *extra Ægyptum portat*. Utrumque rectum poſſit videri; nam Heliopolitanus nomus & Heliopolis, quo Phœnix nidum ſuum deferre credebatur, à quibuſdam Ægypto, ab aliis verò Arabiæ attributa fuit. Hinc error Stephani, qui duas putavit eſſe Heliopoles, alteram in Ægypto, alteram in Arabia, & quidem Ἀρωματοφόρῳ, ne longè quærenda eſſet materia, quibus Phœnix rogos ſuos ſuffiret. Similiter ſenſit Plinius, qui Heliopolin in Panchaia collocat, cùm alibi in toto Opere nunquam Panchaiæ mentionem fecerit, ut vel inde ſatis appareat, eum ignoraſſe ſitum hujus regionis. Erat quidem Panchaia Arabiæ Troglodyticæ pars, verùm non in ea Troglodyticæ parte, qua eſt Heliopolis, verùm iſta, quæ oſtio ſinus Arabici adjacet. Errare enim eos qui Panchaiam Arabiæ Felicis portionem faciunt, jam ſuperiùs oſtendimus. Rectè itaque ſeſe habent verba Plinii, in quibus emendandis multum ſe torquet Solinianus Interpres. Ceterùm ut ad Melam redeamus, potior nobis alia videtur lectio. Si enim Heliopolis non ſit in Ægypto, juxta Melam, fruſtra hìc Ægypti fiat mentio. Ita ſenſit, Phœnicem in Arabia naſci, mori in Ægypto. In hoc omnes ferè conveniunt. Solus tamen Anonymus de Phœnice ſcribit, illum concinnatis cineribus paternis contendere ad Ortum. Sed omnino apud illum ſcribendum, *contendit Solis ad urbem*, non *ortus*, ut vulgò. De origine major eſt controverſia: alii enim Æthiopiæ, nonnulli Indis natales ejus adſcribunt. Sic ſolent migrare fabellæ. Adeò tamen graphicè & ſuis coloribus avem hanc nobis depingunt, ut putes vivam ac ſpirantem viſam ab iis fuiſſe. Obvia ſunt paſſim Poëtarum & Hiſtoricorum loca, unius tantùm Ezechieli, veteris Tragici, verſus adſcribam, & quia minùs noti, & quòd multis inquinati ſint mendis. Exſtant illi apud Euſebium *de Præparat.* lib. IX. ac præterea apud Euſtachium *in Hexaemeron*, ſed utrobique corruptiſſimè; ſic verò legendi:

Διπλοῦν γὰρ ἦν τὸ μῆκος ἀετοῦ σχεδὸν
Πτεροῖς δὲ ποικίλοισιν ἤπερ χρώμασι
Αὐτοῦ κέκασται σῶμα πᾶν· ςῆθος μὲν οὖν
Τὸ πρῶτον αὐτοῦ πορφυροῦν ἐφαίνετο
Σκέλη δὲ μιλτόχρωτα, καὶ κατ' αὐχένα

Κρο-

Κροκοπίνεσιν μαλλοῖσιν ἐκπρεπίζετο.
Κάρη δὲ κοττοῖς ἡμέροις παρεμφερής.
Καὶ μηλίνη μὲν τῇ κόρῃ περιέβλεπε·
Κύκλῳ κόρησι κόκκος ὡς ἐφαίνετο.
Φωνὴν δὲ πάντων εἶχεν ἐκπρεπεστάτην,
Βασιλεὺς πάντων ὀρνέων ἐφαίνετο
Ὡστ πλησῆσαι πάντα. γὰρ τὰ πτῆν' ὁμοῦ
Ὄπισθεν αὐτοῦ δολιχόεντ' ἐπέστυτο.

l. 86. *Atque in urbem, quam Solis appellant, fragrantibus nardo buſtis inferens*] Et hic quoque Correctores loquuntur, non Mela. Priùs ſic legebatur, *Atque in urbe, quam Solis appellant fragrantibus archiobuſtis inferens*, *ſeſe*. Divide vocabulum ac lege *archio-buſtis*, & veram habebis lectionem. *Archium* eſt ἀρχεῖον. Utrumque enim rectum *archium* & *archivum*, uti *odium* & *odivum*, *muſeum muſivum*, *dium* & *divum*. *Archium* autem noli hîc accipere pro tabulario, ut ferè apud Latinos *archivorum* vox accipi ſolet, ſed pro ipſo templo uti Græci, vel potiùs pro adyto templi ubi congregabatur magiſtratus ſacerdotum. Dicit Phœnicem oſſa parentis ſui, vel potiùs ſui ipſius, incluſa myrrhâ in Ægyptum deportare, atque in archeo ſeu adyto templi Heliopolitani buſtis ea fragrantibus inferre, ac ſic ſemet ipſum memorando funere conſecrare. Sic quoque alii, niſi quòd in modo geſtationis paululum à ſe invicem abeant. Qui enim patrios cineres in pilam à Phœnice cogi ſcribunt, illi pilam iſtam pedibus geſtatam fuiſſe dicunt. Sed vero alii, qui totum nidum ac integrum cadaver ab hac ave in Ægyptum devehi tradunt, illi id dorſo factum fuiſſe exiſtimarunt. Sic Tacitus *Annalium* lib. VI. cùm dicit, Phœnicem *patrium corpus ſubire*. Sic quoque Artemidorus in *Oneirocriticis* intelligendus, cùm dicit, eum, qui per ſomnum Phœnicem viderit, eò paupertatis redactum iri, ut parentis cadaver, more Phœnicis, propriis humeris efferre cogatur. Errat itaque Salmaſius cùm *ſubicere* apud Tacitum legendum conjicit.

l. 88. *Ipſum promuntorium quo id mare clauditur, Ceras Auſtri, ultrà invium eſt*] Sic quidem Pintianus, ſed nos priorem reduximus lectionem, quam omnia quotquot vidimus exemplaria antiqua confirmant. Fefellit virum inſignem quòd neſciverit, Ceraunios montes, etiam in Africa memoratos fuiſſe. At verò illorum mentionem facit Diodorus Siculus lib. III. ubi agit de Cornu Amaltheæ. Quamobrem autem Ceraunii dicti fuerint, ſatis colligi poteſt ex Hannone, & ex iis quæ infrà ſumus dicturi.

In

In Cap. IX.

DE ÆTHIOPIA.

l. 1. *Æthiopes ultrà ſedent, Meroën habent*] Locum hunc ſic corrigere conatus eſt Salmaſius in *Solinianis*: *Æthiopes ultrà. Sed & Meroën habent, eam quam Nilus primo ambitu amplexus inſulam facit.* Sed ſanè ridiculus fuiſſet Mela, ſi ſic ſcripſiſſet. Quid enim mirum quod & Meroën habuerint Æthiopes, cùm ea in media ſit Æthiopia? Nullus dubito, quin ſic concipiendus ſit hic locus: *Æthiopes ultrà. Sedem Meroën habent, terram quam Nilus*, &c. Sedes hîc eſt regia. Sic quoque Curtius lib. IV. de Jovis Ammonis Oraculo agens, *Accolæ ſedis ſunt ab Oriente proximi Æthiopum.* Sed & apud alios Linguæ Latinæ Auctores vocabulum hoc abſolutè in illa ſignificatione poſitum reperitur, quemadmodum etiam ἕδρα & ἕδος apud Græcos. Jam verò, Meroën eſſe regiam Æthiopum, notum eſt. Vitruvius lib. VIII. cap. 2. Meroën inſulam vocat *Æthiopum meridianorum regnum.* Plinius Meroën caput Æthiopum; Herodotus, Strabo, Heliodorus & alii metropolin appellant.

l. 6. *Pulchri forma, æqui corporis parumque veneratiores, veluti optimarum alumni virtutum*] Ad hunc locum mirum quàm multi impegerint. Nulla penè eſt littera, quam intactam reliquerint. Librorum manu exaratorum hæc eſt lectio: *Pulchri forma & qui corporis parumque veneratiores veluti optimarum alii virtutum.* Meliores codices ſic habent, *aliis veluti optimarum virtutum.* Ultimam obſcuriſſimo huic loco manum imponere conatus eſt Cl. Salmaſius in *Plinianis* ſuis. Sic verò legit, *Pulchri forma, æqui cultores, juſtitiæque veneratores, velut optimæ aliarum virtutum.* Scilicet in tanta brevitate operæ pretium fuit monere, gentem eſſe in Æthiopia, ubi juſtitia pro optima virtute haberetur. Quid demum in Auctoribus difficile, ſi tam longè & à verbis, & à ſenſu, liceat recedere? Vide quàm facili opus ſit medicina, ut veram teneamus lectionem. Scribe, *Pulchri forma, æqui corporis, parumque venerati opes, aliis veluti optimarum virtutum.* Ex Herodoto hæc habet; is namque poſtquam de Automolis egit lib. II. genus quoddam Æthiopum deſcribit, incolentium urbem, in qua omnes eſſent æquali magnitudine. Verùm & Mela, hoc ipſo capite, lectionem hanc confirmat, cùm de Æthiopibus Heſperiis dicit, eos non eſſe, *ita corporibus ſimiles*, atque iſti, de quibus hîc agit. Sequentia verba & ipſa manifeſta ſunt. Dicit ab Æthiopibus contemni aurum & argentum, tanquam quæ nihil faciant ad veram beatitudinem. *Alius optimarum virtutum* proba locutio, pro *alienus ab optimis virtutibus.* Sic Horatius lib. II. *Serm.* ſat. 3. dixit *ſpecies alias*

veri

veri, pro ſpeciebus alienis à veritate. Sed & Græci ſic loquuntur, ut cùm Plato ait ἕτερον τῦ ἀληθῦς, pro eo quod minimè verum eſt. Uſus obtinuit, ut potiùs alienus apud Latinos, & ἀλλότριος apud Græcos cum genitivis conſtruantur, nihiltamen hoc obeſt, quominus & alterum rectum ſit. Porro hæc verba, non de Automolis, ſed de Æthiopibus, qui præceſſere, accipienda ſunt; aliter enim ſi intellexerit Mela, erravit. Attamen ne ſic quidem omni culpa vacat Auctor noſter, quod manifeſtum fiet, ſi quis & hujus, & Herodoti verba de Automolis, Macrobiis, & minoribus quidem, ſed tamen ſimilis ſtaturæ Æthiopibus, conferre operæ pretium cenſuerit. Fieri etiam poſſit ut alios ſit ſecutus Auctores, qui & ipſi Macrobios & alios iſtos Æthiopas confuderint. Macrobios Æthiopas omnium hominum maximos & pulcherrimos eſſe tradit Herodotus. Etiam hoc ſeculo ex parte id verum eſſe, teſtantur complures. Æthiopem & Æthiopiſſam, tertia ſui parte extantes ſupra ordinariam hominum ſtaturam, vidit & menſus eſt Petrus Vallenſis nobilis Romanus, addens Æthiopes, quos in Ægypto vidit, ut plurimum proceros fuiſſe. Verum de pulchritudine nihil addidit, formarum aliàs ſpectator diligentiſſimus.

l. 12. *Et quibuſlibet veſci volentibus licet*, ἡλίυ τράπεζαν *appellant*] Sic quidem Pintianus, cùm prius legeretur, *& quia ut libet veſci volentibus licet*. Ego nihil mutandum cenſeo. Quia communis eſſet omnibus hæc menſa, ideo Solis appellatur: Sol enim omnibus lucet.

l. 18. *Ut folia etiam proximis deciſa frondibus*] *Decuſſa* legit Salmaſius, & ante illum Pintianus, vel etiam *decidua*. Ego vulgatam probo lectionem. Non enim in Æthiopia quemadmodum apud nos folia decidunt, aut ramis decutiuntur. Pleræque ferè arbores ſemper iſtic virent; creſcunt earum folia, quamdiu ipſa creſcit arbor: hinc fit ut non tenuia ac mollia ſint, ſed denſa, dura, ac longa admodum, quæque ramorum inſtar amputari neceſſe habeant. Sanè non minima pars Indicarum & Æthiopicarum arborum omnino carent ramis, ſed vice eorum foliis comantur foliis. Minùs hoc mirabuntur illi, qui etiam integras arbores ex foliis compoſitas viderunt.

l. 19. *Sed peſſum penitus accipiat*] Sic ex libris repoſuimus: priùs enim ineptè ſcribebatur, *peſſum & penitus*.

l. 22. *Sunt miræ aves cornutæ Tragopanes*] Sic rectè hunc locum emendavit Salmaſius, & ante illum Turnebus. Τραγόπανες ut αἰγίπανες & ἱερμόπανες apud Arcadium Grammaticum. Sed & Κυνόπανες dixit Tertullianus lib. 1. *ad Nationes*, *Planè tertium genus dicimur: Cynopanes aliqui vel Sciapodes, vel aliqui de ſubterranea antipodes.* Idem *Apologetico*, *Alia nos, opinor, natura*,

tura, Cynopanes aut Sciapodes. Sic utrobique legendum; malè enim vulgo *Cynopennæ* & *Cynophanes.* Qualia verò monſtra fuerint canes iſti cornuti, curioſi inquirant, nobis veram indicaſſe lectionem ſufficit. Κυνοπεῖναι Salmaſii, ſic enim apud Tertullianum ſcribendum eſſe cenſet, planè ſunt explodendi. Nec vocabulum placet; nec rationi conveniens eſt, ut canina fame laborantes, monſtra dicantur; & merum figmentum eſt Κυνοπείνης eſſe eoſdem, atque ſint Ἡμίκυνες.

I. 23. *Ceterùm oras ad Corum ſequentibus nihil memorabile occurrit*] Sic Pintianus ex Plinio emendandum eſſe hunc locum exiſtimabat, ſed nos priorem ſcripturam reduximus, quæ ſenſui Pomponii longè eſt convenientior. Deſcribit hîc oram Africæ Orientalem, quæ egreſſis ſinum Arabicum occurrit. Illam verò Veteres fermè omnes, non in Auſtrum, uti hodierna docuit experientia, ſed primò in Eurum, dein in ortum Solis tendere, ac ſic deinceps Sinis & Seribus conjungi crediderunt; quod ſatis ex iis quæ ſuperiùs de Nili fontibus diximus, colligi poteſt. Verùm non ea Melæ fuit opinio; is enim Eudoxi ſententiam probavit, ac aliquatenus quidem Æthiopiæ litus Auſtrum verſus porrigi exiſtimavit, tandem tamen flexum in Occidentem & Corum dirigere, donec Mauritano litori jungeretur. Videamus nunc Plinii locum, unde hunc reformare conatus eſt Pintianus. Verba ejus hæc ſunt lib. VI. cap. 29. *A Moſſylico promuntorio Atlanticum mare incipere vult Juba, præter Mauritanias ſuas Gades uſque navigandum Coro.* Juba auſtraliſſimum Africæ promuntorium Moſſylicum eſſe exiſtimabat, itaque ab eo Chaurum verſus litora inflecti, donec iterum Mauritaniæ ſuæ conjungerentur. Hæc non Jubæ tantùm opinio fuit, ſed & omnium eorum, qui Libyam trapezio compararunt. In eo autem peccavit Plinius, quòd contrarium ventum poſuerit, Corum nempe pro Euro; niſi potiùs Librariorum hanc eſſe culpam exiſtimemus. A Mauritania uſque ad Moſſylicum promuntorium ſolo Coro vento navigari poſſe, Juba ſcripſit, non verò à Moſſylico Mauritaniam. Valde autem hic ridet Plinium Plinianus Exercitator, ac prolixam admodum de hoc loco diſſertationem inſtituit: ſed neque Jubæ, nec Plinii mentem percepit. Operæ pretium eſt hoc paucis oſtendere. Dicit itaque Plinius poſt ea quæ attulimus verba, *Cujus tota ſententia hoc in loco ſubtrahenda non eſt.* Quia nempe ad rem non facit, integram Jubæ ſupputationem recenſere, ſed ſaltem illam partem, quæ pertinet ad præſens inſtitutum, id eſt, ad menſuram ſinus Arabici, ſive totum Africæ latus orientale juxta hypotheſin Jubæ. Sic verò computat intervalla: *A Promuntorio Judæorum quod vocatur Lepteacra, ab aliis Drepanum, proponit recto curſu præter Exuſtam ad Malchu inſulam quindecies centena millia paſſ. eſſe. Inde ad locum, quem vocant Stenon,* CCXXV.M.

Inde

Inde ad inſulam Adanu centum quinquaginta mill. paſſ. Sic fieri ad apertum mare XVIII. LXXVII. M. P. *Reliqua omnes propter Solis ardorem navigari poſſe non putaverunt.* Locus hic jam diu ante Solinum inquinatus fuiſſe videtur, quod libenter, ut puro, agnoſcet, quiſquis & Plinii & Solini verba contulerit : feliciter vero à nobis, ita ut illum hic exhibuimus, eſſe reſtitutum, nemo niſi malignus, aut ignarus inficias iverit. Lepteacra ſive Drepanum promuntorium in intimo ſinus Arabici receſſu etiam à Ptolemæo ponitur, quamvis is perperam diſtinguat. Judæorum vero hoc appellat, quia in Judæorum ditione, illa ſinus Arabici pars ſita olim fuit. Ob eandem rationem Joſephus lib. VIII. Berenicen Hebræorum vocat portum. Exuſtam inſulam & inſulam Malchi recenſet eodem ordine Ptolemæus & Auctor *Peripli*. Locus στενῶν, ſunt anguſtiæ aliis τὰ στενὰ, hodie *Babelmandel*. Malè vulgo *Sceneos* vel *Sceneon*, ut eſt apud Solinum. Inſulæ Ἀδάνα meminit quoque ex Plinio Solinus. Ptolemæus duas recenſet Adani inſulas, ſed utranque intra anguſtias ſinus collocat. Verùm illum errare apparet ex hoc Jubæ loco, & ex ipſius rei veritate. Quis enim dubitare poterit impoſterum, quin Adani inſula ſit famoſa illa peninſula, quam vulgò *Aden* appellamus ? Verum eſſe quod dicimus, docebit quoque Auctor *Peripli*, qui ab anguſtiis illis prædictis, uſque ad Arabiam Felicem, Emporium, quam Aden nunc vocari ſuperiùs oſtendimus, numerat ſtadia mille ducenta, quæ menſura cum illa Jubæ convenit quàm exactiſſimè. Apertum vero mare appellavit Juba quidquid eſt ultra Adani inſulam & oppoſitum ei in Æthiopia Moſſylicum promuntorium. Eò enim uſque ſinus Arabicus extenditur, & aliquanto etiam longiùs juxta alios, ut ſuperiùs docuimus. Verùm hæc de his Melæ & Plinii verbis dicta ſufficiant, quæ ideo lubentiùs admonuimus, quia vaſtè admodum de hoc loco diſſerit Salmaſius, & prodigioſam Plinio cæcitatem & pluſquam barbaricam inſcitiam adfingit.

l. 25. *Ripæ potiùs ſunt quàm litora*] *Rupes* pro *ripis* hic ſubſtituit Turnebus, idque videntur confirmare præcedentia, cùm dicit, omnia præciſa eſſe vaſtis montibus. Sed nec ipſe, nec alii percepere mentem Pomponii. Hoc dicit, mare non quidem deficere, ſed ita anguſtum fieri, ut contrarium eveniat ei, quod de fluminibus canit Ovidius, ut liberiori ſpatio receptæ pro ripis litora pulſent : hic enim putat, mare ita in arctum redigi inter duas terras, nempe hanc noſtram, & oppoſitam antichthona, ut litora ripæ fiant, quemadmodum in Magellanico contingit freto. Hanc non Pomponii tantùm, ſed & plurimorum Veterum opinionem fuiſſe, ſatis ex iis, quæ ſuperiùs diximus, colligi poteſt.

l. 28. *An exhauſta fructu ſine fine Africa ſe extenderet*] Hæc

eſt

eſt veterum librorum ſcriptura, unde variæ variorum conjecturæ promanarunt, quas recenſere & confutare non longus tantùm, ſed & ſtultus labor. Scribe, *an exhauſto fluctu*. Ipſe hanc lectionem probat Mela, cùm Hannonis auctoritate teſtatur, mare non deficere.

l. 30. *Verum e ſi Hanno Carthaginenſis*] Particulam *ſi* redundare putant Viri magni, ideoque eam expungunt. Verùm ſequentia ſatis oſtendunt, eam abſque damno ſententiæ abeſſe non poſſe. *Si* hîc idem valet, quod *poſtquam*, *quia*. Sic quoque apud Virgilium & alios particula hæc accipitur. Paulò poſt reſcripſimus, *Non ſe mare ſed commeatum defeciſſe memoratu retulerat*. Sic legendum eſſe, obſervatum jam olim Auctori *prætermiſſorum ad Melam*, quem Pintiani *Caſtigationibus* ſubjunxit optimus Schottus. *Memoratus* vocabulum rectè ſeſe habet. Plinius pro hoc commentarium ſubſtituit. *Memoratus* idem eſt quod *memoratio*, *διήγησις*. Et ſic, niſi fallor, rectius poſſit appellari *Periplus* iſte Hannonis, qui hodie etiamnum exſtat, & brevem quidem, ſed tamen veriſſimam commemorationem continet. Nam quod Ariſtides & alii nonnulli è Veteribus, & multi è Recentibus, fabuloſam exiſtimant hanc Hannonis narrationem, in eo quàm illos fefellerit ratio, fuſiùs *ad ipſum Hannonem* oſtendemus. Dignum eſt enim hoc monumentum quod cum cura illuſtretur, non tantum veritatis ergo, ſed & gratia antiquitatis, cùm id omnibus Græcorum monumentis longè ſit vetuſtius. Huc & illud quoque accedit, quod adeò paucorum manibus ſcriptum iſtud teratur, ut multi ne exſtare quidem exiſtiment, cùm tamen ſemel iterumque Baſileæ prodierit. Sanè Salmaſius non nos tantùm eo carere putat, ſed ne Plinii quidem ſeculo *Periplum* hunc ampliùs extitiſſe adfirmat. Mirum quoque quid ipſi mentis fuerit, cùm Solinum reprehendit, quod Hannonem Xenophonte Lampſaceno fecerit antiquiorem, quaſi verò ante Hannonem alter iſte hæc loca adiiſſet. Non tantùm Lampſaceno iſtoc, ſed & ipſo Homero & Heſiodo antiquius eſt monumentum illud Hannonis. Unde enim potuit promanaſſe fabella de tribus Gorgonibus, niſi ex tribus iſtis Hannonis Gorgidibus? Vide locum Hannonis, & confer cum iis quæ Poëtæ canunt, & fatebere huic ſolo fundamento totam iſtam niti fabellam. Ne nomen quidem ducis Pœni abeſt; ſed fluvio attributum. Annonem enim vocant Palæphatus aliique Mythologi fluvium Gorgonum inſulæ vicinum. Verùm nihil efficimus, niſi etiam alio argumento antiquitatem *Peripli* hujus oſtendamus. Docet Strabo Phœnices paulo poſt tempora belli Trojani extra columnas Herculis progreſſos in media Libya urbes condidiſſe. Sed ipſum lib. 1. loquentem audiamus: Θρυλεῖται ϗ ἡ Φοινίκων ναυτιλία, οἳ ϗ τὰ ἔξω τῶν Ἡρακλείων στηλῶν ἐπῆλθον, ϗ πόλεις ἔκτισαν κα-

κεῖ

καὶ περὶ ἐν μέσα τῆς Λιβύης παραλίας μικρὸν τῶν Τροπικῶν ὕστερον. Stultum fuerit exiſtimare Phœnices alios ante Hannonem has oras acceſſiſſe, ac ibi urbes condidiſſe, cùm ex ipſo Hannone contrarium conſtet. Hinc quoque invicto argumento oſtendi poteſt, quantum falluntur illi, qui Carthaginem a Didone conditam exiſtimant, cùm Appianus memoriæ prodiderit, etiam quinquaginta annis, antequam caperetur Ilium, fuiſſe Carthaginem.

l. 37. *Ideo e us oræ nota ſunt aliqua*] Si Eudoxus univerſam iſtam oram circumnavigavit, jam non aliquæ tantum partes, ſed univerſum hoc litus æqualiter ipſi notum fuit. Paulo itaque naſutior facilè viderit legendum eſſe, *ideo ejus oræ notæ ſunt aliqua.* Sic quoque infra loquitur, *aliqua credibile eſt*; pro aliquatenus, aut aliqua parte. Hoc locutionis genus non ſemel apud Terentium, Virgilium alioſque occurrere norunt, qui Latine ſciunt. De Eudoxo vero quod hic ſcribit Auctor noſter, id merito ridet Strabo. Iſte Eudoxus merus fuit impoſtor, ut ex narratione ejus apparet, quæ ne umbram quidem habet veritatis. Quidquid alii contradicunt, certum eſt Veterum neminem fuiſſe, cujus quidem extet memoria, qui Bonæ Spei promuntorium vel acceſſerit, nedum prætervectus ſit. Occidentale Africæ litus, quo uſque Hanno legerit, id infrà docebimus. Orientalem oram ſulcavit Auctor *Peripli*, cujus auctoritas majoris eſt facienda, quàm ceterorum omnium, utpote qui ſolus veritati conſentanea ſcripſerit. Verùm is non tam longè progreſſus fuit, quàm vulgo exiſtimant. Terminus navigationis ipſius fuit Menuthias inſula & Rhaptum promuntorium. Menuthias illa eſt inſula quæ nunc Zanzibar appellatur. Huic enim omnia conveniunt quæ Veteres de Menuthiade ſcribunt, non inſulæ S. Laurentii, quæ planè ignota fuit Græcis ac Romanis, ut pleniùs alias oſtendemus. Rhaptum vero promuntorium eſt illud, quod Quiloæ vicinum eſt. Quæ dein ſequuntur, ea innavigabilia eſſe prodit Auctor *Peripli*, propter crebra brevia. Comprobat id ipſum hodierna experientia, nimium enim notæ ſunt Syrtes & Charybdes innumeræ continentem inter & Madagaſcar inſulam ſitæ, tot Batavicarum ac Luſitanarum navium naufragio infames. Non dubitandum quidem, quin ſæpius navigatio ea tentata fuerit, ſed facilè ſolent abſtinere homines ab iis locis, unde vel nullus, vel difficilis eſt regreſſus.

l. 41. *Niſi quod ſub naribus etiam fiſtula eſt*] Et hæc narratiuncula non uni tractui affixa eſt. Aſtomos populos tam in India quàm in Libya Veteres deſcribunt. Fabula forſan exinde nata, quòd gentes quædam os operiant lino aut panno, quem cibum ſumturi removent, quemadmodum etiamnum faciunt Nigritarum ultra Atlantem complures, quibus ſola in facie eſt pudor, cùm reliquo corpore abſit. Plinius juxta Megaſthenem in

in India gentem hanc collocat lib. VI. cap. 2. *Megaſthenes gentem inter Nomadas Indos narium loco foramina tantùm habentem, anguium modo lorpedem, vocari Syrictas.* Salmaſius legendum cenſet hoc loco, *vocari Syrtas:* quia nempe traherent pedes, ἀπὸ τῆ σύρειν. Sed rectè ſeſe habet lectio vulgata. Qua enim fiſtula ſorbebant, eadem etiam ſibilabant. Confirmat hanc lectionem Ælianus, *de Animalibus* lib. XVI. cap. 22. Ἔςι ἢ καὶ Συρίκλαι πέραν Ἰνδῶν ἔθνος καὶ τῦτο, καὶ εἰσὶ σιμοὶ τὰς ῥῖνας, εἴτε ὕτως ἐκ βρεφῶν ἁπαλῶν ἐν θαλάσσῃ τῇ τῆς ῥινὸς διαμείναντες, εἴτε καὶ τοῦτον τὸν τρόπον τικτόνται. Malè vulgò Σκιρᾶται. Sed & ſequentia quis intelligat? Ridiculè verterunt Interpretes: *Sunt & Scirata gens ultra Indiam, ſimi naribus, ſive ita nati, ſive à teneris aſſueti in mari degere, & urinando naſum offendere ad ſaxa.* Profecto ſcripſit Ælianus ἐνθλασθ᾽, non ἐν θαλάσσῃ. Hæc vera eſt cauſa, quamobrem Mauri & variæ Indorum & Æthiopum gentes ſimas habeant nares, quia nempe recens natis naſus infringitur. Ludicra eſt ratio eorum, qui ſcribunt fieri id ex alliſione ad dorſum & occiput matrum bajulantium. Sed nec illi benè argumentantur, qui negant, infringi vultus hoc ſeculo à Mauris matribus, infantes enim illic naſci ſimos, non fieri. Ut ut hoc concedatur, vera tamen manet altera ratio. Verſa eſt nempe conſuetudo in naturam, quod etiam Macrocephalis olim contigiſſe, auctor eſt Hippocrates. Quanto iis longius eſſet caput, tanto generoſiores habebantur. Infantum itaque ex utero demum prodeuntium capita primò manibus, deinceps etiam faſciis comprimebant, ut ſphærica & naturali exſuta, oblongam induerent figuram. Hoc ut fieret, primo arte opus fuit; deinceps verò conſuetudo abiit in naturam, ac etiam abſque curatura capita inſtar columellæ longa habuere. Nec aliam exiſtimo eſſe rationem nigritiei Æthiopum. Qui non omnino erant atri, quod eſt turpe illis, ſuccis & unguentis nigricantibus (hæc ſunt Æthiopum ceruſſæ) fuſcum colorem atro permutarunt. Tranſiit & hic ars in naturam, quique olim erat artificialis, is nunc eſt naturalis color.

l. 42. *Fiſtula eſt, per quam bibere avenis*] Sic rectè Salmaſius, & ante illum Nunneſius & Ciacconius, è quorum *Notis* excerpta ſunt *prætermiſſa in Pomponium*, quæ Pintiani *Caſtigationibus* ſubjunxit And. Schottus: ea enim non prodiiſſe ex cerebello Schotti, qui naſum habet, facilè divinabit.

l. 49. *Grandis litoris flexus, grandem inſulam includit*] Ubi deſinit cognitio, ibi fingendi incipit licentia. Uti fluvius iſte falſus, qui hanc noſtram & oppoſitam Antichthonum terram interjacet juxta opinionem Veterum, fictitius eſt, ita quoque quæcunque referuntur de monſtroſis populis in ora iſta auſtrali ſitis, mera ſunt figmenta. Hic demum vera incipiunt, & ipſa tamen falſis interpolata, dum non unum ſequitur Hannonem,

ſed illos quoque Græcos, qui Hannonis *Periplum* variis inquinarunt fabellis. Rectè quidem ac ordine illic incipit, ubi deſinit Hanno, verum non rectè Hannoni adfingit, inſulam hanc habitari à feminis ſolis, & quidem ſua ſponte fecundis, cùm Hanno contrarium dicat. Utriuſque enim ſexus homines in ea inſula fuiſſe ſcribit, quamvis multo plures feminas, quæ hirtæ erant ac Γοργίδες ab Interpretibus Lixitis vocabantur. Viros quidem capi non potuiſſe, quod prærupta peterent, ac ſe lapidibus tutarentur; mulieres captas fuiſſe tres, quia verò unguibus ac morſu ductoribus ſuis eſſent infeſtæ, ideo fuiſſe occiſas; pelles verò earum Carthaginem delatas. Atque hæc quidem inſula terminus fuit navigationum Hannonis. Ex deſcriptione vero ejus manifeſtè apparet eandem eſſe, atque ſit illa, quæ hodie Palmifera, ab aliis verò S. Annæ inſula appellatur. Dari verò integros populos toto corpore hirtos, ſatis oſtendunt cùm alia loca, tum præcipuè terræ illæ ſupra Japoniam ſitæ, non ita pridem à noſtris detectæ.

l. 56. *Mons altus, ut Græci vocant Θεῶν ὄχημα*] Non dicit Hanno montem hunc perpetuis ignibus flagrare, ſed noctu tantùm talem apparuiſſe; verba ejus hæc ſunt: Τέτταρας δὲ ἡμέρας φερόμενοι, νυκτὸς τὴν γῆν ἀφεωρῶμεν φλογὸς μεστήν· ἐν μέσῳ δ' ἦν ἠλίβατόν τι πῦρ τῶν ἄλλων μεῖζον, ἁπτόμενον ὡς ἐδόκει τῶν ἄστρων· τοῦτο δ' ἡμέρας ὄρος ἐφαίνετο μέγιστον, Θεῶν ὄχημα καλούμενον. Minimè verò fabuloſa ſunt, quæ hîc tradit Hanno. Mons iſte hodie appellatur *Sierra Liona*: adeò altus ut à ducentis & ampliùs paſſuum millibus nonnunquam ſit conſpicuus. Latera ejus perpetuò virent odoratis omnis generis arboribus. Vertex æternis incingitur nebulis, quas ne ardentiſſimus quidem Sol unquam diſpellere ac vix perrumpere poſſit. Hinc fit ut continuis fulminibus ac tonitruis noctu præſertim percutiatur, quorum fragor à navigantibus ad quinquaginta etiam paſſuum millia exaudiri poteſt. Sonitum iſtum Luſitani aſſimilarunt leonum rugitui, ac ea propter monti nomen indidere *Sierra Liona*.

l. 60. *Hinc opinio ea fidem cepit*] Prior lectio fuit, *hinc opinio cauſæ fidem cepit*, quod non erat mutandum. *Cauſa* pro *re* hîc accipitur, uti ſæpe. De Panibus verò Satyriſque quæ hîc prodit, ea ex aliis hauſit, non ex Hannone, qui nullam horum facit mentionem. Tantùm is prodit noctu in litore pernoctanti ſibi crebros & ſparſos apparuiſſe ignes, ac frequentes audiviſſe ſonitus. Utrùm verò Æthiopes interdiu fugientes, noctu autem ſe colligentes ac facibus, clamore, tympanis ac incenſis pyris belluas abigentes, ut etiamnum apud ipſos fieri ſolet, cauſam huic ſpectaculo dederint; an verò naturali hoc factum ſit ratione, ex apparitione nempe ignis illius quem fatuum appellamus, qui adeo frequens eſt in Zona torrida, ut toti in Æthio-

Æthiopia campi noctu ceu ſtellis colluceant, id verò non addidit. Ego poſtremum verum eſſe exiſtimo. Interim obſervatu dignum eſt, quod alias fieri ſolet, ut fabulæ non ex nihilo oriantur, ſed plerumque veritatem pro fundamento habeant, id ipſum quoque hic contigiſſe. Minimè enim dubitandum, quin quæ Diodorus Siculus & alii de Amazonibus, Heſperidibus, Gorgonibus, ac ſimilibus in Libya figmentis ſcribunt, ea omnia ex hoc Hannonis fonte promanarint, ac huic uni *Periplo* tanquam baſi innitantur, ut jam ſuperiùs oſtendimus.

l. 67. *Nec jam dites, ut hi, quos diximus, nec ita corporibus ſimiles*] Libri vetuſti habent, *nec iam dites, quos diximus.* Recedit hic ab Herodoto; is enim Æthiopes iſtos Heſperios omnes æqualis facit menſuræ; in eo vero convenit, quod minores eos eſſe ſcribat. Vide quæ ſuperiùs de Macrobiis annotavimus. Verùm Herodoto adverſatur vetuſtiſſimus iſte Auctor, quem ſub Scylacis nomine olim dedimus, is enim Æthiopas Heſperios pulcherrimos eſſe dicit, ac majores quam quadricubitales. Paulo poſt non rectè prius legebatur, *ac nomine Heſperio.*

l. 70. *Quem Nili eſſe aliqua parte credibile eſt*] Alii *aliquatenus*: quidam *aliquando*: nonnulli vero libri *aliqua ergo.* Legendum *aliqua credibile eſt.* Sic quoque paulo antè, *notæ ſunt aliqua.*

l. 71. *Nuhul ab incolis dicitur*] Mira conſtantia veterum librorum, ſic ſcribentium, *& nunc ab incolis dicitur.* In uno tantum repperi, *Nihil ab incolis dicitur.* *Nilidem* appellat Plinius, ſi vera eſt ſcriptura, libri enim meliores manu exarati, *Nullidem* hoc loco habent aut *Niladem*, quemadmodum etiam in optimo noſtro Solini exemplari à prima manu ſcriptum fuiſſe videtur. Julius Orator, qui vulgò Æthicus dicitur, Nilotin vocat, *Fluvius Nilotis naſcitur in Atlante, procurrens lacum efficit, qui Nilotis appellatur ſine aliquo exitu. Currit millia* CL. Sic codex antiquiſſimus Thuanæus, multò quidem vulgari auctior, verùm etiam illic æquè ineptus Auctor. Oroſius, quique eum ſequitur Anonymus qui Æthico ſubjungitur, Nuchul hic habent, *Fontem Barbari Dara nominant, ceteri verò accolæ Nuchul vocant.* Si hæc lectio proba eſt, utique ſic ſcripſit Mela, *Nuchul ab accolis dicitur.* Syris & Arabibus נחל flumen dici, notum eſt. Ut tamen verum fatear, ne huic quidem fido vocabulo, cùm mirum in modum varient exemplaria. Interim ſi de appellatione nihil certi adfirmari poſſit, res ſaltem conſtat. Sive enim lacus, ſive fluvius, ſive fons vocetur, idem etiamnum nomen obtinet, atque olim Oroſii ævo. Dara quippe & regio, & flumen cognominatur. Oritur ex Atlante, tendit in Meridiem donec Zanhagæ regnum contingit. Ibi lacum efficit, nec effluit, ſed deficit, quod ipſum quoque faciunt multa alia flumina ex Atlante quaquaverſum profluentia. Statis

tempo-

temporibus in æquoream excreſcit amplitudinem: alias vero ex flumine fit rivus, aut vallis potius. Vide de hoc præ ceteris Leonem Afrum. Paulo poſt malim, *ſed à barbaro ore corrupto.* Nempe nomen *Nili* corruptum a Barbaris in *Nuchulis* aut *Niludis.*

l. 73. *Alit & flumen & minora quidem ejuſdem tamen generis animalia gignens*] Valde deformatus locus. Prius ſic legebatur, *aliter pirum & minora quidem ejuſdem tamen generis animalia fert.* Unde legendum videtur, *alit papyrum.* Attamen cum optimi & antiquiſſimi codices habeant, *aliter putant*, omnino ſic ſcripſiſſe Melam exiſtimo, *alit & pudam, & minora quidem, ejuſdem tamen generis animalia. Puda* vel *buda* eſt papyrus. Arabes enim & Ægyptii plantam hanc *berd*, vel potius *burd* appellant. Hinc *burda veſtiti* apud Auguſtinum & in *Vitis Sanctorum.* Crebrius tamen *budam* dicunt; accipiturque hoc vocabulum pro ſtragulis, tomentis, ſtoreis aliaque ſuppellectili quæ è papyro conſtat. Verum & ellychnia ex buda ſive papyro olim fiebant, uti liquet ex epigrammate necdum, quod ſciam, edito:

> *Ut devota piis clareſcant lumina templis,*
> *Niliacam texit cerea lamna budam.*
> *Congrua votiferæ ſubmittit pabula flammæ,*
> *Quæ caſtis apibus præbuit ante domos.*

Idem paulo antè, *Lenta paludigenam veſtivit cera papyrum.* Græci φλομοὺς vel φλαμοὺς talia vocant ellychnia, teſte Polluce, quamvis vulgo φλογμὸς apud illum legatur. Hoc non de verbaſco vulgari accipiendum, neque enim puto poſſe ex eo fieri ellychnia, ſed de phleo ſeu ipſa papyro, unde etiam veſtes ſibi conficiebant Ægyptii. Sanè vetus Scholiaſtes *ad Hexahemeron Baſilii*, ubi de uriis agit, φλόμον interpretatur papyrum. Verùm de his alias, quando de papyro agemus. Porro *puda* vocabulum exſtat quoque apud Ennium quamvis non intellectum. Citatur à Varrone lib. vi. *de L. L.*

> *Areopagitæ quid dedere quam pudam.*

Sic Turnebus in ſuis, ſic quoque nos in noſtris reperimus codicibus. Inter minutas merces, quæ ex Ægypto Athenas deportabantur, erant etiam ellychnia ex papyro. Significat itaque Areopagitas ad feſti celebrationem nihil præter ellychnia dediſſe. Frivola ſunt quæ ad hunc locum annotavit Scaliger.

Ibid. *Et minora quidem ejuſdem tamen generis animalia*] Ut ſuperiora omnia ex Hannone, ita hæc ex Jubæ Regis *de Libya Commentariis* hauſit Auctor noſter. Animalia ejuſdem generis, atque illa in Nilo, vocat crocodilos, hippopotamos, ſiluros, coracinos, alios. Quod minora dicat, & hoc rationi eſt con-

ſentaneum. Oſtendimus enim fluvium vel fontem hunc Atlanticum Dara vulgò vocari. Iſte verò, cùm exitu careat, ac nonnunquam totus penè deficiat, non nimium benignus crocodilis eſſe poteſt, qui vaſtis & piſculentis gaudent alveis, ac propterea oſtia potiſſimùm obſident, ubi copioſior piſcium venatus. Hinc fit ut illic hominibus minus inſidientur, cùm in mediterraneis, licet minores, propter alimenti inopiam, longè tamen infeſtiores ſint hominibus. Ac hanc veram eſſe rationem, quamobrem in hoc Atlantis torrente minora ſint hæc animalia, etiam exinde colligi poteſt, quòd flumina, quæ in eodem Libyæ latere in Oceanum effluunt, uti Zanaga, Gambra, Niger, crocodilos & hippopotamos ferant nihilo Niloticis inferiores. Nempe quod alibi ferè evenire ſolet, ut magni fluvii piſces ferant magnos, id ipſum quoque hîc contingit. Nuſquam majores & plures hippopotami atque in Zaire, fluvio Congenſis regni, qui iisdem ac Nilus oritur fontibus, omniumque Africæ fluminum eſt maximus, ſi latitudinem & aquarum copiam ſpectes: hujus quippe beneficio ad octoginta nonnunquam paſſuum millia dulcis in mari eſt hauſtus. Illic hippopotami non fluviales, ſed marinæ fiunt belluæ; ac genuinis, quos utrinque cornuum inſtar altè exſerunt, longè Niloticis ſæviores. Sed & crocodili quoque, & iſtic & per univerſam Africæ oram Zonæ fervidæ ſubjectam, non pares tantùm Niloticis, ſed & ſæpe majores. Superioribus annis Luſitani ad Cuama, qui & ipſe vaſtiſſimi alvei eſt fluvius, iiſdemque ac Zaire oritur fontibus, quamvis in contraria fluit, invenere cadaver crocodili ad ſexaginta pedes porrectum: medii corporis ambitus triginta circiter erat pedum. In vaſtis novi Orbis fluminibus affirmant Hiſpani viſos à ſe crocodilos, qui ad centum pedes excreviſſent. Cum his comparati Nilotici, lacerti poſſint videri.

l. 88. *Contra eoſdem ſunt inſulæ Gorgades*] Dum non unum tantùm Hannonem, ſed alios quoque ſequitur Auctores, iterum peccat. Monuimus ſuperius, oram Africæ Atlanticam, antequam arma Romanorum eò pervenirent, ex uno tantùm notam fuiſſe Hannone. Is verò inſulam, in qua *Gorgides* vel *Gorgones* eſſent feminæ, tridui navigatione ultra Θεῶν ὄχημα collocat. Quomodo ea hoc noſtro ſeculo appellatur, ſuperiùs indicavimus. Hic verò per *Gorgonum inſulam* intelligenda eſt *Cerne*; nam in hac *Gorgones* habitaſſe retulere Palæphatus, Diodorus & alii, confundentes eam cum vera *Gorgonum inſula*, quam multò eſſe remotiorem manifeſtè ex ipſo Hannone colligi poteſt. *Cerne* vero hodie eſt *Arguin*, inſula dulcibus ſcatens aquis, ad commercia cum Æthiopibus valde appoſita, ac ob hoc ipſum à Luſitanis commendata. Diximus de hac nonnulla ſuperiùs, & plura *ad Hannonem* ſumus dicturi.

l. 90.

l. 90. *Promuntorio, cui* Ἑσπέρου κέρας *nomen eſt*] Plinius ut ſæpe, ita quoque hìc malè ſenſum Auctoris noſtri percepit: non enim à Septentrione in Meridiem, ſed à Meridie Septentrionem verſus procedit. Hinc factum eſt, ut lib. v. cap. 1. Heſperium Ceras ſive promuntorium decem dierum navigatione meridionalius eſſe ſcribat, atque ſit Theôn ochema. Multo verò rectiùs Mela noſter, ut ex ipſo liquet Hannone. Eſt verò Ἑσπέρου κέρας promuntorium illud famoſum, quod *Viride* appellatur. Valde hallucinatur Salmaſius cùm hoc negat, ac *caput Palmarum* interpretatur, eo enim uſque non eſt progreſſus Hanno, ut jam oſtendimus.

In CAP. X.

DE ATLANTICO MARI AC HUIC ADSITÆ ÆTHIOPIÆ AC MAURITANIÆ PARTE.

l. 5. *Exuſtis inſulæ oppoſitæ ſunt, quas Heſperidas tenuiſſe memoratur*] Ut in Gorgadum, ſic quoque in harum inſularum ſitu variatur. Prima harum cognitio ex Hannonis *Periplo* promanavit. Ex eodem fonte Heſperidum horti aliaque, quæ omnia Græci fabellis ſuis inquinarunt, ut ſuperiùs monuimus.

l. 6. *In arenis mons eſt Atlas densè conſurgens*] Scripti libri aliter, ſic nempe, *In arenis mons eſt ſatis densè conſurgens.* Forſan hìc novum caput incipit, cujus inſcriptio fuit, *Atlas & Atlanticum Pelagus.* Itaque non opus fuit vocabulum *Atlantis* repetere.

l. 12. *Contrà Fortunatæ inſulæ abundant ſua ſponte genitis*] Quia in numero Fortunatarum non conveniunt Veteres, ideo non addidit quot ſint inſulæ, quæ titulo hoc gaudeant. Sex recenſet Ptolemæus: Marcellus verò in *Æthiopicis*, apud Proclum lib. 1. *in Timæum*, decem numerat, ſeptem Proſerpinæ ſacras, ac tres alias, Plutoni, Ammoni ac Neptuno conſecratas: Duas memorat Plutarchus in *Sertorio*, nec plures nominat Seboſus apud Plinium lib. vi. cap. 32. Poſtquam enim Junoniam, Pluvialiam, Caprariamque recenſuit, addit: *Ab his* CCL. *Fortunatas contra lævam Mauritaniæ in* VIII. *Gram Solis vocari in valle à convexitate, & Planaſiam à ſpecie convallis, circuitu* CCC. Infeliciter admodum & ſe, & Plinium exercet Interpres Solini, ut aliquid ex his verbis excudat. Utique ſcribendum: *Ab his* CCL. *Fortunatas contra lævam Mauritaniæ in* VIII. *horam ſolſt. Vocari Convalliam à devexitate, & Planaſiam à ſpecie. Convalliæ circuitum* CCC. Dicit Fortunatas inſulas abeſſe à prædictis inſulis CCL. P. M. contra lævam Mauritaniæ in octavam horam ſolſtitialem.

Miſer eſt in litteris qui hæc aut non intelligat, aut non probet. Duæ itaque juxta Seboſum ſunt Fortunatæ Convallia & Planaria. Sic quoque ſenſiſſe Jubam auctor eſt Plutarchus, qui totam hanc de Beatis inſulis hiſtoriam ex Juba ſe hauſiſſe profitetur. Plinius tamen, quod miror, ſex Fortunatas ex Juba deſcribit. Fieri ergo non poteſt, ut non vel Plinius vel Plutarchus errarint, tam diverſam Jubæ ſententiam adfingendo. Pro Plinio videtur ſtare Ptolemæus, quum & ipſe ſex numerat. Quæ Pluvialia eſt Ptolemæo, Plinio Ombrios idem ſignificante vocabulo appellatur. Sequentium nomina ſic apud Ptolemæum ope veterum librorum refingenda, Καπραρία νῆσος. Καναρία νῆσος. Νιγυαρία νῆσος. Ninguariam etiam vocant vetera Plinii exemplaria, non Nivariam. Junonias duas recenſet Plinius, Ptolemæus inter Fortunatas unam tantùm, ſed hujus loco adjecit Ἀπρόσιτος νῆσον, id eſt, *inſulam inacceſſam.* Eadem hæc poſſit videri, atque illa quæ ab Hiſpanis appellatur *la incantada*, & *la non trovada*, ac inſuper S. Borodonis inſula, de qua multi multa nimium narrant. Proculdubio ex Inacceſſa hac Ptolemæi altera iſta nata eſt fabella. Quamvis enim etiam illi, qui hæc maria ſulcarunt, hanc deſcribant, ac non deſint quoque qui ſe eminus eam vidiſſe adfirment, quique naturam ſoli ac incolarum ſtatum commemorent, hæc tamen omnia efficere non poſſunt, quo minus inſula hæc fabuloſis non ſit accenſenda. Borodonis, Brondonis, Brendaonis, adeò enim diverſis hoc vocabulum concipitur modis, manifeſtè ex S. Brandano corruptum eſt. Iſte vero Brandanus aut Brendanus Scotus fuit, & quidem Sanctus, ut fabulantur. Longa in *ejus Vita* occurrit hiſtoria de inſula quadam inacceſſa & irreperibili, quam ipſe ſolus, ſi benè memini, adierit. Ut autem ſolent vagari fabellæ, non uno hæc inſula deſcribitur loco. In ipſa *Brandani Vita*, quæ nunc non eſt ad manum, niſi me fallat memoria, circa Hiberniam alicubi deſcribitur. Nonnulli in Indico eam collocant Oceano, ultra Caput bonæ Spei Orientem verſus ducentis leucis. Alii alibi in eodem Oceano. Plurimi verò hanc in Atlantico collocant mari, centum circiter leucis remotam à Canariis inſulis Zephyrum verſus. Verùm Ptolemæus aliquanto continenti propiorem facit, ac Fortunatis annumerat, & rectiùs quidem mea ſententia. Cauſam ſiquidem fabellæ hanc eſſe exiſtimo. Ἀπρόσιτος ſive Inacceſſa & Ninguaria eadem eſt, licet illas diſtinguat Ptolemæus. Ninguaria verò ſive Nivaria, utrumque enim rectum eſſe norunt qui Latinè ſciunt , non poteſt alia eſſe ab illa, quæ hodie *Tenariſſa* vocatur : nam cùm in ceteris Canariis nullæ unquam nives compareant, hæc ſola iis abundat. Adſitis quippe inſulis modicè ſupra mare extantibus, una hæc in tantam ſurgit altitudinem, ut etiam nivium natalibus locis non ſe inſerat modò, verùm illa excedat quo-

quoque, omniumque orbis inſularum celſiſſima eſſe credatur. A ducentis & ſexaginta paſſuum milibus conſpicua eſt navigantibus, verum non ſemper, ſed auroræ tantùm tempore, & demum ſole occaſo. Illo enim orto & præcipuè meridie, non cernuntur ea quæ procul admodum abſunt, quia vapores adeò condenſantur, ut aer oculis non ſit pervius. Veriſimile eſt, idem quoque illis contigiſſe, qui primi in hanc inſulam penetrare conati ſunt; viderunt eam à tam vaſto intervallo tanquam propinquam, hæc vero orto ſole evanuit. Ipſum hoc poſtera & tertia luce evenit. Nautæ & vectores intervalli immenſitate decepti, oculorumque judicio ſe nihil aut parùm admodum proficere arbitrati, ventis licet ſecundis, aut curſum ſuum teneri, aut inſulam perpetuò fugere exiſtimarunt. Ex hoc ſpectaculo, quod ſæpe experiuntur navigantes, originem habuit Inaccesſa Ptolemæi, ac tot aliæ ejuſdem naturæ inſulæ.

l. 15. *Ut ſingulari duorum fontium ingenio maximè inſignis*] Plinius ex Juba meminit quidem fontis in inſulis Fortunatis, verùm diverſæ virtutis. De Ombrio inſula ſcribit, *habere in montibus ſtagnum, arbores ſimiles ferulæ, ex quibus aqua exprimantur, ex nigris amara, ex candidioribus potui jucunda.* Salmaſius & alii de cannis ſaccharinis hæc Jubæ verba accipienda eſſe contendunt; nempe quia ſaccharum in inſula Madera provenit. Sed olim aliter fuit; una perpetuaque fuit ſylva tota hæc inſula, eaque denſa ac impervia. Luſitani flammas admoverunt; hinc inſecutum ſeptem annorum incendium. Sic demum patefacta terra, ſacchariferas cannas intulere Luſitani. In aliis tamen Fortunatis ſaccharum, ante Hiſpanorum adventum, proveniſſe non negaverim, præſertim in illa quæ dicitur Canaria magna. Sed nequaquam de ſaccharo accipi poſſe hunc Jubæ locum, libenter, ut puto, admittet, qui vel aliquid ſaltem inaudierit de famoſa illa arbore in Ferro inſula, cujus ſtillatitia aqua univerſis ſufficit inſulanis, quamvis unica ſit. Eſt illa in ſummitate montis, è medio ſurgit ſtagno, eſt generis ferulacei, potum vero præſtat jucundiſſimum. Olim, ut videtur, ſolitaria non fuit, ſed veriſimile eſt inſulanos ſucсidiſſe ceteras, cùm una ſufficeret. Porrò quamvis hæc arbor miraculis meritò accenſeri debeat, non tamen caret exemplo. In Divi Thomæ inſula media mons eſt excelſus admodum, cujus vertex opaca ſemper & amœna viret ſilva: huic perpetuò incubant nubes. Ab hoc mutuo amplexu fit, ut rami foliaque arborum tam largos exſudent imbres, ut illi ad irrigandam vaſtam illam ſacchariferarum arundinum copiam ſufficiant. Sed etiam apud Orientales Indos inter Palеacatam & Narſingam vallis eſt, quæ ſtillantibus id genus arboribus abundat. Has, qui viderunt, adfirmant ſimiles eſſe ſycomoris.

l. 17. Re-

l. 17. *Riſu ſolvuntur in mortem*] Abſunt duo poſteriora vocabula à melioribus libris : quare illa ſuſtulimus.

l. 19. *Himantopedes inflexi lentis cruribus*] Legit Salmaſius, *fluxi lentis cruribus*, conjectura minimè probabili. Utique ſic ſcripſit Mela, *Himantopodes inflexis lenti cruribus.* Hoc loripedum proprium eſt. Cauſa verò quamobrem Æthiopum quidam loripedes fuerint, hanc fuiſſe exiſtimo, quòd illis genuum conchæ amputarentur. Origenes *Philocalia* cap. 22. *Καὶ πάλιν τῶν δέ τινων τῶν ἐν Αἰθίοψι τοῖς δὲ τὰς κόγχας τῶν γονάτων περιαιρεῖσθαι.* Rectè itaque inflexa vocat Æthiopum iſtorum crura, ablata enim patella neceſſario retro incurvabantur. Idem de Scritofinnis retulere nonnulli, nempe illis abeſſe genuum conchas, ac crura habere in utramque partem flexilia, ideoque eſſe celerrimos. Sed mera hæc eſt impoſtura. Illud verum, gentes hyperboreas, uti Lappones, Scritofinnos, ac præſertim Samoyedos, continentem Tartariæ ex adverſo novæ Zemblæ habitantes, genua habere extrorſum flexa, ſuras verò è directo oppoſitas. Sive id naturæ beneficio, ſive conſuetudine perticarum, quibus ſuper glaciem & nives feruntur, ſint adſecuti, alia fuerit quæſtio ; illud conſtat, minimè his deeſſe patellas quas vocant. Verùm quia, ut diximus, genua habent extrorſus flexa, idcirco eorum crura in utramque partem quadamtenus moventur, antrorſum nempe & retrorſum. At verò ſi genua ipſorum fulcro patellarum carerent, æquè ac Æthiopes iſti eſſent loripedes. Hoc tamen minimè verum eſt, quin potiùs curſu inceſſuque immenſum quantum præ ceteris mortalibus valent. Quia verò genua extrorſum flexa habent, ideo cùm currunt, non rectà, ſed obliquè cancrorum more feruntur. Ut verò ad Æthiopes redeamus, abſurdum fuerit exiſtimare, gentem aliquam adeò unquam ſtultam fuiſſe, ut ſponte ſua loripedes eſſe voluerint. Fugitivis proculdubio & furibus talis conſtituta fuit pœna, quo minus ad maleficia promti ac parati eſſent.

l. 21. *Pharuſii aliquando tendente ad Heſperidas Hercule dites, nunc inculti*, &c.] Otioſas habuere manus, qui hæc interpolarunt. Plinius lib. v. cap. 8. *Pharuſii quondam Perſæ, comites fuiſſe dicuntur Herculis ad Heſperidas tendentis.* Salmaſius hoc loco legit, *per ſe comites*, & interpretatur, *ſua ſponte*, prorſus ridiculè. Vulgatam lectionem veram eſſe apparet ex Salluſtio : is enim in *Jugurthino*, ubi de Herculis exercitu in diverſas oras dilapſo agit, addit : *Ex eo numero Medi, Perſæ & Armenii navibus in Africam tranſvecti, proximos noſtro mari locos inhabitavere : ſed Perſæ intra Oceanum magis, hique alveos navium inverſos pro tuguriis habuere.* Nempe Perſas iſtuc conceſſiſſe ſcribit, ubi hìc Pharuſios deſcribit Pomponius.

l. 24. *Amœnique ſaltus terebintho arbore abundant*] Non veriſimile

ſimile eſt, Auctorem noſtrum unam tantùm terebinthum inter delicias Africæ retuliſſe, cùm ea arbor alibi quoque ſatis ſit frequens. Meliores manu exarati libri ita habent, *Beroteberini ebore abundant*. Aliorum conjecturas commemorare non eſt noſtri otii, ego ſic ſcribendum conjicio, *ebeno*, *terebintho*, *& ebore abundant*. *Ebur* hìc accipi poſſit pro foſſili ebore, verùm malo id ſimpliciter intelligere de elephantis. Sic Plinius de hoc ipſo tractu lib. v. cap. 1. *cum ebore citroque ſilva exquirantur*, *omnes ſcopuli Gætuli muricibus ac purpuris.*

l. 27. *Purpura & murice efficaciſſimis ad tingendum*, *& ubique qua tinxere clariſſima*] Fruſtra ſemetipſos inquietant nonnulli in hoc loco reformando, cùm optimè ſeſe habeat. Pertinent hæc ad laudem purpuræ Gætulicæ, quam adeò efficacem eſſe dicit, ut ubique locorum gentiumque Gætulica pro optima & clariſſima habeatur. Laudat quoque illam Plinius verbis paulò antè memoratis. De hac ipſa etiam purpura accipiendus eſt Petronii locus, qui mirum quantum omnes exercuit Criticos,

Heſperia concham laudabat miles in unda,
Quæſitus tellure nitor certaverat oſtro.

Salmaſii conjectura, quam aliquot locis proponit, abeſt multum à veteri ſcriptura, ac merum facit frigus. Quis enim credat, Satyricum de profligatiſſimo ſeculi ſui luxu verba facturum, à minio & cocco Hiſpanico, omnium, ut teſtatur Plinius, viliſſimo, ordiri voluiſſe? Illa vero lectio, quam hìc exhibemus, non recedit à libris veteribus, ac ſenſum exhibet veriſſimum. Dicit nempe eo creviſſe luxuriam, ut jam ſordeant Tyriæ Theſſalicæque purpuræ; conchas jam peti ex unda Heſperia, ſive mari Atlantico; oſtrum verò, quod maria largiuntur, jam in tellure quæri. Prior verſus accipiendus eſt de purpura, ut diximus, Gætulica, alter verò de cinnabari. Utrumque proveniebat in ditione Jubæ, ſub cujus principatu Gætulica purpura Romanis primùm innotuit. Hinc *Purpurariæ inſulæ* ex adverſo Autololum ſitæ, quas prædictus Rex purpurarum tincturæ deſtinarat, ut teſtatur Plinius. Ex iiſdem quoque inſulis cinnabari Romam advehebatur. Sanè hodie etiamnum frequens eſt ſatis in inſulis Fortunatis arbor illa, quæ cinnabarin gignit. Vulgò *ſanguinem draconis* appellant, nec quidquam notius hoc ſeculo mulieribus, illis præſertim quæ formam ſuam non negligunt. Gingivis enim & dentium nitori prodeſt quam plurimum, ſive in pollinem comminutus, ſive malvæ bacillis illitus fuerit. Quamvis autem Veterum complures hanc arborum lacrimam, ſaniem eſſe draconum arbitrati ſint, non defuiſſe tamen qui rectè ſenſerint, apparet ex *Periplo maris Erythræi*, unde apparet arborem hanc frequentem fuiſſe in inſula Dioſcuriade. Deſcriptionem ejus vide apud Clu-

Cluſium. Copioſè quoque apud Mexicanos, & alibi terrarum provenit.

l. 33. *Sed quædam profundat etiam ſponte nata*] Veteres membranæ legunt, *ſed quædam profundat etiam nata*. In aliis eſt *etiam nota*. Utique verum eſt quod repoſuimus.

l. 39. *Et donec effoſſa repleantur eveniunt*] Aliter *deveniunt*. In uno tantùm codice abeſt hoc vocabulum, & ſic ſcribitur totus hic locus, *Inde aliqua pars eruta eſt, ſolent imbres ſpargi, donec effoſſa repleantur*. Sanè poſtremum hoc vocabulum redundare videtur.

l. 43. *Gilda, Volubilis, Priſciana*] Ex veſtigiis veterum membranarum hæc correximus. *Gilda* verum eſt nomen hujus oppidi, non Σίλδα, uti perperam apud Ptolemæum. Sic quoque habent Stephanus & Antoninus. *Volubile* & *Volubilis*, ac *Volubilienſes* populi memorantur à multis. *Priſcianæ* ſolus quod ſciam meminit Ptolemæus. Sed apud illum perperam Πισκίανα aut Π?ισκιανα vulgò legitur, pro Περσκίανα.

l. 44. *Et Lixo flumini Lynxo proxima*] Hæc lectio proximè accedit ad illam, quæ in veteribus libris comparet, ac confirmat eam Stephanus, qui docet ex Artemidoro oppidum hoc vocari Λυγξώ. Aliis eſt *Linx* & *Lixa*. Valde autem errant, qui hanc cum *Tinge* confundunt, ac Strabonem teſtem advocant. Non ſemel iſtic loci impingere Strabonem *ad Hannonem* docebimus.

FINIS OBSERVATIONUM
AD LIBRUM TERTIUM.

P E-

PETRI CIACCONII, TOLETANI, NOTÆ IN POMPONIUM MELAM.

PETRI CIACCONII, TOLETANI, NOTÆ IN POMPONIUM MELAM.

PROOEMIUM.

l. 1. ORbis ſitum dicere aggredior] *Situs* frequenter *poſitionem* ſignificat: Cicero *in Verrem* de Syracuſis: *Nam & ſitu eſt cùm munito, tum ex omni aditu, vel terra, vel mari, præclaro ad adſpectum.* Aliquando *formam*: Plinius lib. VI. cap. 26. *neceſſarium eſt Medorum ſitum, terrarumque faciem circumſcribere*: & Livius lib. I. ſcribit, *Albam ab ſitu Longam fuiſſe appellatam.* Nonnunquam vero *regionem* ſignificat: Plinius lib. III. *Proœm. quoniam commune omnibus fuit*, inquit, *ut eos quiſque diligentiſſime ſitus diceret, in quibus ipſe prodebat.* Et cap. 17. *in hoc ſitu interiit opidum Orobiorum Berra.* Et lib. VI. cap. 8. *nunc reddatur ingens in mediterraneo ſinus, rebus nuper in eo ſitu geſtis à Domitio Corbulone.* Quandoque *habitationem*, ut ipſe Pomponius lib. II. cap. I. *Aſiæ in noſtrum mare Tanaimque vergentis, quem dixi, finis ac ſitus eſt.* Verùm hoc loco *ſitus* hæc omnia complectitur atque comprehendit: idque ita eſſe Mela paulò inferiùs docet, cùm quid *ſitus* nomine intelligeret declarans ait, *& primum quidem, quæ ſit forma totius, quæ maximæ partes, quo ſingulæ modo quæque ſint, atque habitentur, expediam.* Nam quod ad poſitionem attinet, terram ſcribit eminentem è mari, eſſe in medio mundi univerſi ſitam; de ejus forma quatuor primis capitibus agit. De regionibus earumque habitatione, toto deinceps Opere. Inferiùs etiam cap. I. *illius*, inquit, *ſitu ob ardorem intercedentis plagæ incognito, hujus dicendus eſt.* Videndus Seneca *Natural. Quæſt.* lib. VI. cap. 6.

l. 2. *Et facundiæ minimè capax*] Deterruit ea res Ciceronem totius facundiæ eloquentiæque Parentem, & ab inſtituto opere Geographiæ revocavit: ſic enim ſcribit ad Atticum; *Γεωγραφικὰ, quæ conſtitueram, magnum opus eſt: ita valde Eratoſthenes, quem mihi propoſueram, à Serapione & Hipparcho reprehenditur. Quid cenſes, ſi Tyrannio acceſſerit? Et hercule, ſunt res difficiles ad explicandum, & ὁμοειδὲς: nec tam poſſunt ἀνθηρογραφεῖσθαι quàm videbantur.*

l. 4. *Perplexo ſatis ordine*] Atque ita Mela in tradendis gentium locorumque nominibus, aliquando facundiæ & numeri orationis potiùs rationem habet, quam ordinis, quo ſita ſunt, ut ſuis locis annotabimus, ut initio cap. 2.

l. 8. *Pretium operæ*] Sic Seneca lib. *Natural. Quæſtionum* VI. cap. 4. *Quod erit*, inquit, *pretium operæ? quo nullum majus eſt, noſſe naturam. Neque enim quidquam habet in ſe hujus materiæ tractatio pulchrius, cùm multa habeat futura uſui, quàm quod hominem magnificentia ſui detinet; nec mercede, ſed miraculo colitur.* Hæc ille.

l. 10. *Nunc autem, ut quæque erunt clariſſima, & ſtrictim*] Salluſtius, ut quidem citatur à Nonio Marcello, *ſtrictim, ut quæque memoria digna videbuntur, perſcriberem.* Et rectè quidam particulam *autem* abundare exiſtimant.

l. 11. *Quæ ſit forma totius*] Cùm inferiùs terram univerſam in quinque Zonas diſtinguat, earumque unam tantùm à nobis habitari tradat, tamen eam nunc partem, *totum orbem* appellat, inferiùs verò *univerſum*; cùm ſcribit, *hoc mari, & duobus inclytis amnibus, Tanai & Nilo, in tres partes univerſum dividitur.* Et ſuperiùs *orbem: orbis*, inquit, *ſitum dicere aggredior.* Et cap. 4. *Donec curſus incœpti Operis intra extraque circumvectus orbem.* Plinius etiam lib. III. initio, *Terrarum*, inquit, *orbis univerſus in tres dividitur partes.* Seneca verò eam terræ portionem appellat, *omnia*, in *Declamationibus: ita*, inquit, *eſt natura rerum, poſt omnia Oceanus; poſt Oceanum, nihil:* & *univerſa* in *Quæſtionibus Natural.* Sed adhuc anguſtiùs Plinius, *Terrarum orbem, Aſiam* vocat, lib. VI. cap. 11. *ubi loci terrarum orbe portis diſcluſo:* & cap. 1. ejuſdem libri de Boſporis; *Alitum quippe cantus, canumque latratus invicem audiuntur: vocis etiam commercia inter duos orbes manent, niſi cùm id ipſum auferunt venti.* Lucanus verò etiam *Orbem Hiberum, Hiſpaniam* appellat.

l. 12. *Quo ſingulæ quæque modo ſint, atque habitentur*] Hoc eſt, qua forma ſingulæ partes ſint, ut quæ eas gentes inhabitent: infr. cap. 4. *hæc ſumma noſtri orbis, hæ maximæ partes, hæ formæ, genteſque partium.*

l. 14. *Oras omnium & litora*] Sic Seneca, *Urbes, oræque terrarum, ac litora, & ipſum mare in ſervitutem fati venit.* Sed inferiùs cap. 4. *oras* dixit, *ac ſitus*; *nunc*, inquit, *exactiùs oras ſituſque dicturo*; & lib. II. cap. 1. *Aſiæ in noſtrum mare Tanaimque vergentis, quem dixi, finis ac ſitus eſt:* niſi quis ex hoc loco, utrobique, *litus* pro *ſitus* legere velit.

Ibid. *Ut intrà extráque ſunt*] *Intrà* ad mare mediterraneum, quod *internum* etiam vocant, retulit; Græci τὴν ἔσω θάλασσαν: *extrà* verò ad Oceanum, quem τὴν ἔξω θάλασσαν iidem appellant: ſic Latini *externum.* Inf. cap. 4. *Intrà extráque circumvectus Orbem.* & Plin. lib. VI. cap. 32. *Abundè orbe terrarum extrà, intrà indicato.*

l. 15.

l. 15. *Atque ut ea ſubit*] Liber MS. rectiùs, *utque ea ſubit*. Eſt autem ſuperiorum expoſitio: mare enim noſtrum ſubit atque introit terras, Oceanus circumluit.

l. 16. *Quæ in natura regionum incolarumque memoranda ſunt*] Cicero *Epiſt. ad Q. Fratrem* extremo ſecundo libro: *Te verò ὑπόθεσιν ſcribendi egregiam habere video: quos tu ſitus, quas naturas rerum & locorum, quos mores, quas gentes, quas pugnas, quem verò ipſum imperatorem habes?* Libentiùs autem legerem, *memoranda ſint*.

l. 18. *Paulò altiùs ſumma repetetur*] Cùm promiſiſſet, ſe orbis ſitum eſſe dicturum, neceſſarium illi fuit rem altiùs repetere, & a cælo exordiri, in cujus medio terrarum orbis ſitus eſt. Cic. lib. I. *Epiſt. ad Famil.* 9. *Quod tibi ut planiùs exponam, altiùs paulò rationem conſiliorum meorum repetam neceſſe eſt.*

Lib. I. Cap. I.

l. 1. *Omne igitur hoc*] Græci Auctores cælum hoc, cujus complexu omnia teguntur & continentur, τὸ πᾶν, τὰ πάντα, τὰ ὅλα, frequenter vocant; & eorum imitatione Latini id ipſum, *omne*, *totum*, *univerſum*, *omnia*, *univerſa*, univerſumque etiam mundum appellarunt; ſed exemplis, quæ multa ſanè collegi, brevitatis cauſa ſuperſedendum duxi, uno tantùm Senecæ loco contentus ero ex epiſt. CIII. *Illi*, inquit, *Patria eſt, quodcunque univerſa circuitu ſuo cingunt, hoc omne, intra quod jacent maria cum terris, intra quod aër humanis divina ſecernens; intra quod diſpoſita tot numina in aditus ſuos excubant*, &c.

Ibid. *Quidquid id eſt*] Sic quidem in rebus dubiis Antiqui loquebantur. Lucret. lib. V.

> *Lunaque ſive notho fertur loca lumine luſtrans,*
> *Sive ſuam proprio jactat de corpore lucem,*
> *Quidquid id eſt, nihilo fertur majore figura,*
> *Quam, noſtris oculis quam cernimus, eſſe videtur.*

Et Seneca in *Thyeſte* verſ. 825.

> *Sed quidquid id eſt, utinam non ſit!*
> *Trepidant noſtra pectora magno*
> *Concuſſa metu.*

Dubitat ſanè Mela, quid ipſum *cælum* ſit, cùm de eo tot ſummi Philoſophi diſſentirent, neque inter eos, qui illud numen eſſe affirmabant, quis planè Deus eſſet, omnino conveniret. Euripides enim *Jovem* eſſe ait, cùm ſcribit:

Ὁρᾷς τὸν ὑψοῦ τόνδ' ἄπειρον αἰθέρα,
Καὶ γῆν πέριξ ἔχονθ' ὑγραῖς ἐν ἀγκάλαις·
Τοῦτον νόμιζε Ζῆνα· τόνδ' ἡγοῦ θεόν.

Quos verſus ita tranſtulit Ennius, ut eſt apud Cic. lib. II. *de nat. Deor.*

Vides ſublime fuſum, immoderatum æthera,
Qui tenero terram circumjectu amplectitur:
Hunc ſummum habeto Divûm: hunc perhibeto Jovem.

Alii verò *Saturnum.* Varro lib. IV. *de Ling. Lat. Principes*, inquit, *Dei, cælum & terra; ii Dei, iidem, qui in Ægypto Serapis & Iſis: ut iidem Principes in Latio Saturnus & Ops.* Denique alii alium. Mela igitur aut incertus, quid cælum eſſet, aut ne illud ipſum Numen offenderet, alieno & non ingrato nomine appellans, *quidquid id eſt*, dixit. Solebant enim veniam à Diis petere, ſi eos fortè non ſuo, aut eo, quo non gauderent, nomine nuncupaſſent: ſic Horatius,

Matutine Pater, ſeu Jane libentius audis:

Euripides, Ζεὺς, εἴτ' Ἀΐδης ὀνομαζόμενος στέργεις: & Macrobius, *Dis Pater, Vejovis manes, ſive vos quo alio nomine fas eſt nominare.* Sed appoſitiſſimè omnium ad id, quo de agitur, Plato in *Timæo*: ὁ δὴ πᾶς οὐρανὸς, ἢ κόσμος, ἢ καὶ ἄλλο ὅ, τι ποτὲ ὀνομαζόμενος, μάλιστ' ἂν δέχοιτο, ΤΟΥΤΟ ἡμῖν ὠνομάσθω: hoc eſt, ut Cicero tranſtulit, *omne igitur hoc, ſive cælum, ſive mundus, ſive quovis alio vocabulo gaudet*, HOC *à nobis nuncupatus ſit.* Atque hic quidem videtur non ineptus ſenſus hujus loci. Sed quoniam in MSS. libris, vulgatiſque etiam aliquot, pronomen *id* non legitur, ſi eam lectionem ſequamur; *omne hoc quidquid eſt*, nihil ampliùs valebit, quàm, *omne hoc.* Plin. lib. II. cap. 68. *Nam cùm ſint ejus quinque partes, quas vocant Zonas, infeſto rigore & æterno gelu premitur omne quidquid eſt ſubjectum duabus extremis, utrinque circa vertices.* Et cap. 67. de orbe terrarum: *quæ contemplatio, apta detegendæ mortalium vanitati, poſcere videtur, ut totum hoc, quidquid eſt, in quo ſingulis nihil ſatis eſt, ceu ſubjectum oculis, quantum ſit, oſtendam.* Et lib. VII. cap. 6. *adeòque inceſſus, atque omne, quidquid dici poteſt, in gravida refert.* Macrobius quoque in *Somn. Scipionis* lib. I. cap. 19. de ſtellis, *Quod illæ ſupra ſolem locatæ in ipſo puriſſimo æthere ſunt, in quo omne, quidquid eſt, lux naturalis & ſua eſt.*

Ibid. *Cui mundi cælique nomen indidimus*] Sic Plinius lib. II. cap. I. *mundum, & hoc, quod nomine alio cælum appellare libuit.* Græci eadem ratione οὐρανὸν & κόσμον nominarunt. Plato in *Politico*, ὃν δὴ οὐρανὸν καὶ κόσμον ὀνομάζομεν. Cicero in *Timæo*, *Quumque eum ſimilem univerſi natura efficere vellet, ad volubilitatem*

ro-

rotundavit, comiteque eum ſapientia quam optimæ mentis effecit, circumque omne cælum æqualiter diſtribuit, ut hunc varietate diſtinctum, benè Græci κόσμον, nos lucentem mundum nominaremus. Varro in *Satyra*, cui nomen fecit *Dolium*, ſive, *Seria:*

> *Mundus domus eſt maxima homulli;*
> *Quam quinque altitonæ fragmine Zonæ*
> *Cingunt: per quam limbus pictus bis ſex ſignis*
> *Stellimicantibus, altus in obliquo æthere, Lunæ*
> *Bigas Soliſque receptat.*

Vocatur à cælatura cælum, Græcè ab ornatu κόσμος, Latinè à puritie mundus.

l. 2. *Unum eſt*] Hoc loco decepti quidam docti Viri ſcripſere, Melam hic de univerſo mundo agere, non de cælo, idque adeo, quia unum eſſe cælum nullus planè Philoſophorum, plures verò eſſe mundos, quidam, atque hi non obſcuri, ſcripſerint: ſed ii nimirum meminiſſe debuerunt, Ariſtotelem lib. II. *de Cælo* cap. 6. hoc ad verbum tradidiſſe, ὅτι μὲν οὖν εἷς καὶ μόνος ἐστὶν οὐρανὸς, καὶ οὗτος ἀγένητος, καὶ ἀΐδιος, ἔτι δὲ κινούμενος ὁμαλῶς, ἐπὶ τοσοῦτον ἡμῖν εἰρήσθω: hoc eſt, *unicum igitur eſſe cælum, atque hoc ingenerabile, & ſempiternum, & uniformi ſemper motu cieri, ex iis, quæ diximus, ſatis patuit.* Quem locum enarrans Simplicius ait, Ariſtotelem unum eſſe cælum dixiſſe, non quòd Planetarum globos ſphæraſque non noſſet, cùm eos ipſe & in Libris *de Cælo*, & in *Metaphyſicis* ſatis diligenter enumeret, ſed quòd unius mundi una eſſet cæleſtis regio. Idemque ſenſit illo loco lib. II. ubi Ariſtoteles ſcribit, πᾶς οὐρανὸς εἷς ἐστὶ καὶ ἀΐδιος, hoc eſt, *omne cælum unum eſt, & æternum.* Nam de cælo, non de mundo, ibi Ariſtotelem agere planè confirmat.

l. 3. *Se cunctaque amplectitur*] Legendum *complectitur*, ex antiquo Libro: & hæc verba ſatis oſtendunt Melam de cælo, hîc ſolum ſermonem inſtituiſſe, cùm dicat, illud extremitate ſuprema ſe cunctaque alia complecti: declarant id quoque & ea quæ ſequuntur.

Ibid. *Partibus differt*] Manilius lib. IV. has etiam cæli partes enumerat, cùm ait:

> *Quattuor in partes cæli deſcribitur orbis,*
> *Naſcentem, lapſumque diem, medioſque calores,*
> *Teque Helice.*

Verùm eæ partes in horizonte cujuſque loci collocandæ potiùs conſtituendæque ſunt, quàm in ipſo cælo: cùm enim id aſſiduè continenterque verſetur, neceſſe eſt aliquas ex iis partes frequenter mutari, atque in aliarum locum alias ſubinde ſuccedere.

l. 6. *Quà decurrit, Meridies*] Hoc ideo dixit, quòd cùm noſtrum orbem citra Zodiacum exiſtimaret eſſe ſitum, neceſſe erat omnem ſolis curſum illi à Meridie eſſe. Sic Macrobius in *Somn. Scip.* lib. II. cap. 7. *omne*, inquit, *iter ſolis in noſtro Meridie eſt.* Et Vitruvius lib. VIII. cap. 2. *Auſter vero & venti reliqui, qui à ſolis curſu impetum faciunt; à ſolis curſu* pro *à Meridie* dixit.

l. 7. *Hujus medio terra ſublimis*] Contrà Cicero, *infimam in mundi medio terram eſſe* ait, non *ſublimem*, ſexto de *Rep.* libro, *terra*, inquit, *complexa medium mundi locum.* Et iterum, *nam ea, quæ eſt media, & nona tellus, neque movetur & infima eſt.* Sed nimirum id eſt, quod idem lib. I. *Tuſc. Quæſt.* ſcribit, *tum globum terræ eminentem e mari, fixum è medio mundi univerſi loco.* Eſt ergo *ſublimis*, hoc eſt, *eminens è mari, at ne exſtans.* Licet idem lib. *de natura Deorum* II. aquam terra eſſe altiorem tradat his verbis: *eadem ne ratione mare, cum ſupra terram ſit, medium tamen terræ locum expetens, conglobatur undique æquabiliter, neque redundat unquam, neque effunditur.* Et Virgilius lib. III. *Æneid.*

> *Cùm procul obſcuros colles, humilemque videmus*
> *Italiam.*

Ejus Interpres Servius, *rem*, dicit, *Phyſicam exprimit: quia omne quod continet, altius eſt eo quod continetur:* nam quomodo hæc intelligenda ſint, alibi latiùs diximus.

l. 8. *Eademque in duo latera ab Oriente diviſa*] *Latera* mox *partes* appellat, ut lib. II. cap. 5. cùm ait, *Galliæ Lemanno lacu & Gebennicis montibus in duo latera diviſa.* Antiqui enim jam inde ab Oeceta Pythagoreo terrarum orbem in duas oras longè inter ſe diſtantes, rurſuſque in quinque Zonas, diviſum eſſe dixerunt: & ſic complexus eſt Cicero I. *Tuſcul. tum globum terræ è mari eminentem, fixum in medio mundi univerſi loco, duabus oris diſtantibus habitabilem & cultum: quarum altera, quam nos incolimus, ſub axe poſita ad ſtellas ſeptem, unde*

> *Horrifer Aquilonis ſtridor gelidas molitur nives.*

Altera Auſtralis, ignota nobis, quam vocant Græci ἀντάζονα, ſive, ut ego legendum exiſtimo, ἀντίχθονα: ſcribit enim Plutarchus lib. III. *de Placitis Philoſoph.* cap. 9. Oecetam Pythagoreum exiſtimaſſe duplicem eſſe terram, ταύτην, καὶ τὴν ἀντίχθονα: ceteras partes incultas, quòd aut frigore rigeant, aut urantur calore. Ceterùm hujus loci non magna perverſio in magnos errores Viros alioqui doctos induxit, quos facilè vitare poterant, ſi pro *eademque*, legerent, *eodem ne.* Terra, inquit, undique Oceano cingitur, atque eodem in duas partes dividitur: eam autem hujus loci germanam eſſe lectionem, tum ex omni

An-

Antiquitate, tum ex ipſo Mela facilè oſtendam. Et primùm quidem M. Manilius de duobus Hemiſphæriis loquens, ſic ſcribit,

Pontus utroſque ſuis diſtinguit & alligat undis.

Alligat & diſtinguit, dixit quod Mela, *cingit & dividit*. Præterea Cic. in *Scipionis Somn. Duo*, inquit, *ſunt habitabiles: quorum Auſtralis ille, in quo qui inſiſtunt, adverſa vobis urgent veſtigia, nihil ad veſtrum genus. Hic autem alter ſubjectus Aquiloni, quem incolitis, cerne, quàm vos tenui parte contingat. Omnis enim terra, quæ colitur à vobis, parva quædam eſt inſula, circumfuſa illo mari, quod Atlanticum, quod magnum, quod Oceanum appellatis in terris.* Omnem hanc terram, quæ à nobis incolitur, circumfundi ait Oceano, & ab altero, quem Antichthones habent, dividi. Videndus cum in locum Macrobius lib. II. cap. 9. & lib. *Saturn.* I. cap. 23. *Unda Oceani ſoli velut dapes miniſtrat, ideo enim ſicut & Poſidonius & Cleanthes affirmant, ſolis meatus à plaga, quæ uſta dicitur, non recedit, quia ſub ipſa currit Oceanus, qui terram & ambit & dividit.* Hæc ille. Sed plura Strabo lib. II. Plinius, Cleomedes, Marcianus, & alii. Ipſe tamen Mela, ſui optimus interpres, hoc eodem libro cap. 9. *Quod ſi eſt alter orbis, ſuntque oppoſiti nobis à Meridie Antichthones, neque illud quidem à vero nimium abſceſſerit, in illis terris ortum amnem, ubi ſubter maria cæco alveo penetraverit, in noſtris rurſus emergere.* Et lib. III. cap. 7. *Taprobane aliis grandis admodum inſula, aliis prima pars orbis alterius.* De eodem Plin. lib. VI. cap. 22. *Taprobanen alterum orbem terrarum eſſe, diu exiſtimatum eſt, Antichthonum appellatione.*

l. 9. *Quæ hemiſphæria nominantur*] Scribit lib. II. Strabo à Geographis, cælum omne, terramque quæ illi ſubjecta eſt, æquinoctiali orbe in duo hemiſphæria dividi, alterumque ab illis *Aquilonium*, *Auſtrale* alterum appellari. Pomponius verò, qui opinione Philoſophi Leucippi terram non globoſam, ſed planam eſſe credebat, *latera* potiùs, quàm *hemiſphæria*, voluit nominare.

l. 10. *Zonis quinque diſtinguitur*] De *Zonis* alibi multa diximus. Hæ quare à Philoſophis excogitatæ ſunt, refert Strabo lib. II. *Geograph.*

l. 12. *Paria agunt anni tempora*] Hoc alibi tradidimus diligentiùs: nunc ſatis ſit dixiſſe, eos, qui duas oras terrarum incolunt, paria inter ſe habere quatuor anni tempora, Hiemem, Ver, Æſtatem & Autumnum, non tamen eodem tempore: nam cùm his eſt æſtas, illis hiems eſt, itemque autumnus & ver. Hæc ita eſſe declarat ipſe Mela inferiùs cap. 9. nam cùm dixiſſet, *Nilum æſtivo ſidere exundare*, ejus rei cauſas reddens, ait: *quod ſi eſt alter orbis, ſuntque oppoſiti nobis à Meridie Antichthones, ne*

illud quidem à vero nimium abſceſſerit, in illis terris ortum amnem, ubi ſubter maria cæco alveo penetraverit, in noſtris rurſus emergere, & hac re ſolſtitio accreſcere, quod tum hyems ſit unde oritur.

Antichthones alteram] Diximus ſuprà ex Plutarcho, Oecetam Pythagoræum ſcripſiſſe duas eſſe terras, hanc noſtram, & alteram ἀντίχθονα: inde ejus inhabitatores *Antichthones* ſunt appellati. Ptolemæus lib. 1. magni Operis. τὰς μὲν τοῖς βορειοτέροις τοῦ ἰσημερινοῦ τῶν ἐπὶ τῆς καθ' ἡμᾶς οἰκουμένης πρὸς μεσημβρίαν παραλλάσσειν τὴν σελήνην, τὰς δὲ τοῖς νοτιωτέροις τοῦ ἰσημερινοῦ τῶν ἀντιχθόνων καλουμένων, πρὸς ἄρκτους παραλλάσσειν. Ipſe autem Ptolemæus Antichthonum terram ἀντοικουμένην appellat. Baſſus in Arati enarratione, *diviſi*, inquit, *ſunt à nobis circulo æquinoctiali, qui Antichthones nominantur: hi alio nomine Antœci vocantur:* de quibus & Periœcis, & Antipodibus, quos omnes ut adverſos, aut averſos, aut obliquos ſtare nobis Cicero dixit, nos alibi multa.

l. 15. *Hæc ergo ab Ortu porrecta ad Occaſum*] Sic lib. II. cap. 7. de Cypro, *recto jugo inter Ciliciam Syriamque porrigitur*, hoc eſt, extenditur: alias *projecta* ſolet dicere, ut lib. III. cap. 6. de Britannia, *Ceterum ut adhuc habuimus, inter Septentrionem Occidentemque projecta:* ſic enim in libris MSS legitur. Et eod. lib. cap. 5. *an tellus infeſta frigoribus ſine ambitu & ſine fine projecta.* Nonnunquam & *vecta*; ut lib. II. cap. 3. *Græcia dum Myrtoum pelagus attingat, à Septentrione in Meridiem vecta.* Ceterùm hujus habitabilis longitudinem ab Ortu ad Occaſum porrigi, Strabo, Ptolemæus, Geographique omnes tradunt. Plin. lib. II. cap. 108. *Pars noſtra terrarum ambienti Oceano velut innatans, longiſſimè ab Ortu ad Occaſum patet.*

l. 16. *Et quia ſic jacet*] Sunt qui hæc verba negant eſſe Pomponii, quòd de Africa ſimili modo loquatur inf. cap. 4. cùm ait, *longior tamen ipſa, quàm latior:* quibus propemodum aſſentior: Sunt, qui non *quia*, ſed *qua* legendum exiſtiment, interpretenturque, quà ab Ortu ad Occaſum extenditur. Verùm quum ſequitur, *aliquanto, quam ubi latiſſima eſt, longior*, neſcio an emendatè legatur, quum Strabo gravis Auctor, & Pomponio antiquior, altero tanto, quam ubi latiſſima eſt, longiorem tradat, & eo amplius. Longitudini enim tribuit ſtadia LXX. M. latitudini XXX. M. & Ptolemæus (quanquam is inferior Pomponio fuit) longitudinis facit gradus CLXXX. latitudinis LXXIX. Plinius etiam, qui Melam libenter ſequitur, antiquos Auctores plures citat, ex iiſque colligit, latitudinem terræ à meridiano ſitu ad Septentriones dimidio minorem, quàm longitudinem eſſe, lib. II. cap. 108.

l. 19. *Unum à Septentrione*] Negat hoc Herodotus, ex cujus ſcriptis plurima alioquin Mela decerpſit; nam is lib. I. inhanc

hanc ſcribit ſententiam: *Caſpium mare per ſeſe eſt, nec cum ullo alio miſcetur: nam & illud, quod Græci omne pernavigant, & id, quod extra columnas eſt, vocatur Atlanticum, & Rubrum, idem eſt mare. Caſpium vero alterum, ac per ſe ipſum eſt.* Et Ptolemæus lib. VII. *Geogr.* cùm ait: ἡ δὲ Ὑρκανία ἡ καὶ Κασπία θάλασσα, πάντοθεν ἀπὸ τῆς γῆς περικεκλεῖσται νήσῳ κατὰ τὸ ἀντικείμενον παραπλησίως. Atque id ita eſſe compertum eſt. Strabo tamen, Plinius & alii ex Antiquis, Oceano Scythico erumpere, falsò tradiderunt, quos in hoc Pomponius potiùs, quàm Herodotum, ſequi voluit.

l. 20. *Hoc primum anguſtum*] Imitatus totum hunc locum Plinius lib. IV. cap. 12. *mare anguſto meatu terras irrumpit, ſeptem ſtadiorum intervallo Europam auferens Aſiæ. Primas anguſtias Helleſpontum vocant: hac Xerxes Perſarum Rex, conſtrato in navibus ponte, duxit exercitum. Porrigitur inde tenuis Euripus* LXXXVI. M. *paſſ. ſpatio ad Priapum urbem Aſiæ, qua Magnus Alexander tranſcendit. Inde exſpatiatur æquor, rurſuſque in arctum coit: Laxitas Propontis appellatur, anguſtiæ Thracius Boſporus, latitudine* D. *paſſ. quà Darius pater Xerxis copias ponte tranſvexit.*

l. 21. *Neque amplius decem millibus*] Plinius initio lib. III. veriùs: *Quindecim* M. *paſſ. in longitudinem, quas diximus, Oceani fauces patent, quinque* M. *in latitudinem à vico Mellaria Hiſpaniæ ad promuntorium Africæ Album, auctore Turrannio Graccula juxtà genito. T. Livius ac Nepos Cornelius latitudinis tradiderunt, ubi minimum,* VII. M. *paſſ. ubi verò plurimum, decem millia.* Strabo longitudinis ſtad. CXX. latitudinis LXX. quod ferè idem eſt cum Plinio.

l. 22. *Terras aperit atque intrat*] Iiſdem ferè verbis Plin. lib. III. Procem. *Gaditano*, inquit, *freto irrumpens Oceanus Atlanticus in maria interiora diffunditur. Hinc intranti dextra Africa eſt, læva Europa.* Et cap. I. *Avido meatu terras, quacunque venientem expavêre, demergens.*

l. 24. *Ex diverſo prope coëuntibus*] *Ex diverſo* dixit ſæpe Pomponius pro ex contrariis partibus; paulò inf. *Tanais à Septentrione ad Meridiem vergens, in medium ferè Mæotida defluit, & ex diverſo Nilus in pelagus.*

l. 25. *In arctum agitur*] Terentius, *in arctum cogitur*, dixit *Heautontim.* act. IV. ſc. 2.

Nimis in arctum meæ coguntur copiæ.

& Plin. lib. IV. cap. 12. *Inde exſpatiatur æquor, rurſuſque in arctum coit. Laxitas Propontis appellatur.* Sed Seneca *Nat. Quæſt.* VI. c. 18. *ubi illum*, inquit, *extrinſecus ſuperveniens cauſa ſollicitat, compellitque & in arctum agit.*

Ibid. *Ut minus mille paſſibus patent*] Herodotus lib. IV. & Strabo, *ſtadiis ſeptem.* Plinius initio lib. VI. *Anguſtiæ ad Helleſpontum*

 oſten-

octingentorum ſeptuaginta quinque paſſuum. Et lib. V. cap. 32. ***Abydum*** *oppidum, ubi anguſtiæ ſeptem ſtadiorum.* Xenophon verò lib. II. Ἑλληνικῶν *quindecim.*

l. 27. *Quam fuit arctius*] Quoniam qui plurimum tribuerunt iis anguſtiis, dedere ſtadia quinque.

Ibid. *Lxit in ſpatium*] *Spatium* appoſitè hic appellat.

l. 28. *Ingens iterum & magnæ paludi conjungitur*] Legendum exiſtimo, *vaſtæ paludi*, auctoritate adductus Herodoti, à quo complura deſcripſit Mela, qui lib. IV. cap. 86. *Pontus hic*, inquit, *paludem habet influentem in ſe, non multo quàm ipſe eſt minorem, quæ Mæotis appellatur, & Mater Ponti.* Adjuvat hanc conjecturam adverſativa particula, quæ ſequitur ſtatim. Sed ne quid diſſimulem, *ingens & immenſum*, aut, *ingens & immane*, ſolet dicere Cicero: *magnum* enim aliquanto minus eſt quàm *ingens.*

l. 36. *Thracius Boſporus*] Plin. lib. VI. *Invitis hoc accidiſſe terris, indicio ſunt tot anguſtiæ, atque tam parva naturæ repugnantis intervalla, ad Helleſpontum* 875. *paſſ. ad Boſporos duos, vel bubus meabili tranſitu: unde nomen ambobus.*

l. 37. *Ubi iterum effundit*] Vocem *iterum* abundare quidam opinantur, præceſſit enim paulo antè.

l. 40. *In tres partes univerſum dividitur*] Vide quæ ſuprà ſcripſimus ad eum *Proæmii* locum, *quæ ſit forma totius.* Scriptus quidam liber *univerſa* habet, ut ad terram referatur. Ceterum, quod ait, *in tres partes terrarum orbem dividi*, conſtantior quidem ea opinio eſt. Fuere tamen, qui in duas tantùm dividerent. Salluſtius *Jugurthino bello: In diviſione orbis terrarum plerique in parte tertia Africam poſuere; pauci tantummodo Aſiam & Europam eſſe, ſed Africam in Europa.* Plinius lib. III. cap. I. *Europam plerique merito orbis non tertiam portionem fecere, verùm æquam in duas partes, ab amne Tanai ad Gaditanum fretum univerſo orbe diviſo.* Varro I. *de Re Ruſtica* cap. 2. *Primùm*, inquit, *cùm orbis terræ diviſus ſit in duas partes ab Eratoſthene, maximè ſecundum naturam ad Meridiem verſus, & ad Septentriones.* Et iterum lib. *de Ling. Lat.* IV. *ut omnis natura in cælum & terram diviſa ſit, ſic cælum in Regiones, terra in Aſiam & Europam. Aſia enim jacet ad Meridiem & Auſtrum, Europa ad Septentriones & Aquilonem.* Lucanus etiam lib. IX. v. 411.

Tertia pars rerum Libye, ſi credere famæ
Cuncta velis: at ſi ventos cælumque ſequaris,
Pars erit Europæ.

Silius Italicus, Salluſtio Lucanoque contrarius, ſcribit lib. I.

Æſtifero Libye torquetur ſubdita Cancro,
Aut ingens Aſiæ latus, aut pars tertia terris.

Sed de hac terrarum diviſione inferiùs dicemus.

CAP.

Cap. II.

l. 1. *Tribus hanc è partibus tangit Oceanus*] Sic Plin. lib. VI. cap. 13. de Oceano, *Tribus hic è partibus cœli alluens Aſiam, Scythicus à Septentrione, ab Oriente Eous, à Meridie Indicus vocatur. Tangit* vero legendum eſt, non, ut quidam arbitrantur, *cingit:* ut cap. 5. *Dictum eſt Atlanticum eſſe Oceanum, qui terras ab Occidente conſtringeret.* Et cap. 22. *Hac ingreſſos lacus accipit, longè lateque diffuſus, quà terras tangit, incurvo circumdatus litore.* Lego præterea, *ut locis, ita nominibus differens*, ex ſcripto Libro.

l. 3. *Ipſa ingenti & perpetua fronte*] *Perpetua* eſt quaſi directa, quod neque ſinus admittat, neque promontoria projiciat: lib. III. cap. 1. *deinde ad Septentriones toto latere terra convertitur à Celtico promontorio ad Scythicum uſque, perpetua ejus ora, niſi ubi modici receſſus ac parva promontoria ſunt.*

l. 4. *Verſa ad Orientem*] Sic lib. III. cap. 1. *Hactenus enim ad Occidentem verſa litora pertinent.* Et ſtatim lego, *& pelagus inter ambas immiſſum efficit.*

l. 7. *Cùm aliquatenus ſolida proceſſit*] Hoc eſt, nullo mari interrupta, ſed ita ut cœpit, Occidentem verſus procedens: ſic de Italia lib. II. cap. 4. *inter Superum mare & Inferum excurrit diu ſolida.*

l. 9. *Arabicum mare & Perſicum*] Si ab Orientali fronte Aſiæ in Occidentem progrediamur, priùs occurrit Perſicum quam Arabicum mare, ſed in locorum nominibus ordinem perſequi non eſt facundiæ admodum benigna materia, ut in *Proœmio* teſtatus eſt Mela: ideo Provinciarum locorumque ordinem interrumpit aliquando, ut hoc ipſo capite, *in flexu* inquit, *ipſo Cilicia: extrà autem Lycia & Pamphylia*, cùm Ciliciæ propior ſit Pamphylia quàm Lycia.

l. 15. *Ora ejus*] *Ora* hic extremitatem & terminum notat, ut apud Cic. lib. II. *de Finibus, ſine ora & extremitate regio.* Sic cap. ſeq. de Europa, *Ora ejus à Tanai ad Helleſpontum.*

l. 16. *Et diu, ſicut illud incedit*] A Nilo uſque ad ſinum Iſſicum, neque omnino adverſa pelago objacet terra, neque omnino cedit, ac ſe patitur demergi, ſed obliqua quodammodo venienti litora porrigit, & ab eo *flexu* vi majore reſiſtere incipit, & quaſi victrix ingentem frontem in altum agit: ſic cap. 12. *inde jam non obliqua pelago, ſed adverſa adjacens Aſia, grandem ſinum inflexo tractu litoris accipit.* In Libro autem MS. hic, & paulò ſuperiùs, *dein* legitur, non *deinde*: & inferiùs, *poſt ingenti fronte.*

l. 18. *Ingenti ambitu*] Sinum Iſſicum, *ingentem ambitum* vocat, & cap. 12. *grandem ſinum.* Et lib. II. cap. 7. *in ſinu*, inquit, *quem*

quem maximum Aſia recipit, prope media Cyprus eſt. Sic Dionyſius,

Ἰσσικὸς ἑλκόμενος βορέην ἔπι κόλπος ἀπείρων.

l. 19. *Ad Helleſponticum fretum extendit*] Scriptus Liber, ad *Helleſpontum:* fortaſſe, *ad Helleſponti fretum*, ſcripſit Mela.

l. 21. *Ad Ponticum latus curva*] Quod ſuprà dixerit, *ingenti ambitu incurvat*, & quia orationis numerus id expoſcere videtur, legerem, *incurrit*.

l. 22. *Tranſverſo margine*] *Margine* poſuit, pro litore, ut in Hiſpania lib. III. cap. 1. *Tunc reducta iterum, iterumque recto margine jacens:* & *tranſverſo* pro obliquo, nam de hoc aditu Mæotidos cap. 21. ſic ſcribit: *obliqua tunc regio, & in latum modice patens, inter Pontum, paludemque ad Boſporum excurrit.*

l. 28. *Spectant enim etiam Meridium Indi*] Scriptus Liber, *& Meridium.*

l. 30. *Dis continuis gentibus occupant*] Ut ſingula ſingulis reſpondeant, videtur leg. *uſque ad Indum continuis gentibus occupant.* Sequitur enim, *ſpectant & Septentrionem Scythæ, ac litus Scythicum, niſi unde frigoribus arcentur uſque ad Caſpium ſinum poſſident.* Et quemadmodum Scythis mare Caſpium finis eſt, ita Indis ab Occidente fluvius Indus. Mela lib. III. cap. 7. *India non Eoo tantùm oppoſita pelago, ſed & ei, quod à Meridie Indicum diximus, & hinc Tauri jugis, ab Occidente Indo finita.*

l. 34. *Gedroſis & Perſis*] Scribendum omnino, *Gedroſii*, ex omnibus Geographis: quamvis ſoleat dicere, *Attis* & *Attica*, *Bœotis* & *Bœotia*, lib. II. cap. 3.

l. 38. *Caſpiani*] Communi nomine nunc omnes, qui ſinum Caſpium cingunt, *Caſpianos* vocat: lib. verò III. cap. 5. eos in plures gentes diſtribuit, ſic lib. I. cap. 2. de Ponto: *Circa Pontum aliquot populi, alio alioque fine, uno omnes nomine Pontici dicuntur.*

l. 39. *Ultrà Amazones*] Vidi Librum, in quo erat ſcriptum, *inde Amazones, ultraque eas Hyperborei.*

l. 41. *Gandari & Paricani*] Leg. *Gandaræ, Paricani*, ex Hecatæo apud Stephanum, aut *Gandari, Paricani*, ex Plinio lib. VI. cap. 16. Conjunctio *&* abundat.

l. 42. *Pharmacotrophi, Bomarei*] Plin. lib. VI. cap. 16. *Harmatotrophi*, & ſcriptus Liber *Comarei* habet, non *Bomarei*: leguntur quidem apud Plinium eod. cap. *Bomari & Chomari*, & paulò inf. in Pomponio, *Comari.*

l. 43. *Rophanes, Dahæ*] Referuntur quidem à Plinio lib. VI. cap. 16. *Orhani* inter eos, quos hìc memorat Mela, ut pro *Rophanes*, *Ochani* ſubſtitui poſſit. Sed lib. III. cap. 5. cùm de Caſpio ſinu Pomponius agit, ſic ſcribit: *Jaxartes & Oxos per deſerta Scythiæ & Sogdianorum regionibus in Scythicum exeunt, hic juxta Dahas primùm inflectitur.* Vid. an *Sogdiani, Dahæ* leg. hìc ſit.

Ibid.

Ibid. *Super Scythas, Scytharumque deſerta, ac ſuper Caſpium*] Pintianus legendum cenſet, *Dahæ ſuper Scythas Scytharumque deſerta. At ſuper Caſpium.* His autem vocibus, *ſuper* & *ultra*, ita plerumque utitur Mela: ut cùm litorum ordinem ſequitur, *ultra* ponit; quum verò ad interiora terrarum deſcribenda procedit, *ſuper* eos qui litoribus aſſident, dicat eſſe, qui incolunt mediterranea.

l. 46. *Cimmerii, Scythæ, Heniochi, Georgi*] Cùm Scythas ſupra memorant, Scytharumque hæc nomina ſint, videant Eruditi, an hoc loco *Scenitæ* potiùs legi debeat, ex Strabone lib. xi. Τὸ πρῶτον μέρος οἰκοῦσιν, ἐκ μὲν τῶν πρὸς ἄρκτον μερῶν, καὶ τὸν Ὠκεανὸν, Σκυθῶν τινὲς, Νομάδες, καὶ ἁμαξοικοί· ἐνδοτέρω δὲ τούτων Σαρμάται, καὶ οὗτοι Σκύθαι, Ἄορσοι καὶ Σιρακοὶ, μέχρι τῶν Καυκασίων ὀρῶν, ἐπὶ μεσημβρίαν τείνοντες· οἱ μὲν, Νομάδες, οἱ δὲ Σκηνῖται καὶ Γεωργοί. Et an pro *Corſitæ, Phoriſtæ, Riphaces*, quæ nomina apud nullum Geographum leguntur, eſſe debent, *Aorſi, Chœanxtæ*; horum enim cum *Aorſis* Strabo meminit. *Siraces*; an vero *Cercetæ, Coraxi, Phthiropagi*, ut Pintianus exiſtimat.

l. 49. *Mardi, Antibarani*] Vulgata quædam exemplaria, *Mario* habent, pro *Mardi:* ſcriptus Liber, *Mati*, & quidem Plinius *Matianos* poſt *Aorſos* collocat, lib. vi. cap. 16. ſed eodem etiam capite *Marſos*; Pomponius lib. iii. cap. 5. *Amardos* ad ſinum Caſpium ponit. Pintianus tamen *Macrones ac Tibarani* legit.

l. 51. *Murrani, Vegeti*] Hæc nomina tanquam ſpuria eraſerunt, quòd apud nullum Geographum reperiantur.

l. 54. *Interiora litora tenent*] Leg. exiſtimo, *interiora & litora tenent*, quaſi diceret, Gentes, quæ meridianum latus habitant, latè patentes ſunt: tenent enim ut litora, ſic etiam interiora terrarum: hæ autem gentes ſunt, Indi, Ariani, Arii, Gedroſii & Perſæ. Sic lib. i. cap. 19. fin. *ripas & ripis hærentia poſſident.*

l. 55. *Super hunc ſunt Parthi & Aſſyrii: ſuper illum alterum Babylonii, & ſuper Æthiopas Ægyptii*] Egregiè reſtituit hunc locum Pintianus, ſic: *ſuper hunc ſunt Parthi, Aſſyrii & Babylonii, ſuper illum alterum, & ſuper Æthiopes Ægyptii.*

l. 59. *Sequentia litora attingit*] Hoc eſt, ea litora, quæ Ægypto conjuncta ſunt, ſic cap. 19. *is flumen Rhyndacum in ea, quæ ſequuntur, emittit.* Et lib. iii. cap. 4. *ab iis quæ ſequuntur Viſula nunc diſcreta.* Et lib. ii. cap. i. *at ille, qui Scythiæ populos à ſequentibus dirimit.*

l. 60. *Ad flexum illum, quem ſuprà retulimus*] Hoc eſt, ad ſinum Iſſicum.

l. 66. *Omnes uno nomine Pontici dicuntur*] Scripti Libri, *uno omnes nomine Pontici ad lacum.* Sed fortaſſe ſcribendum, *uno omnes nomine ad lacum Mæotici,*

Cap.

Cap. III.

l. 4. *Ora ejus, forma litorum, à Tanai ad Helleſpontum*] Voces, *forma litorum*, ex ora Libri in contextum irrepſiſſe credo.

l. 6. *Quà flexum paludis ad Boſporum redigit*] Vulgata quædam exemplaria & MSS. legunt, *ad Ponticum redigit*: ut legendum videatur, *qua flexum paludis ac Ponticum agit*: ita enim loquitur infra cap. 12. *Ceterùm altero ferè tanto, quà dejicſcit, quáque flexum agit, ampliorem.* Atque eo magis hanc lectionem amplector, quòd in MSS. Libris ſtatim non legitur vox *Ponto.*

Ibid. *Quà Ponto, Propontidi, & Helleſponto latere adjacet*] Diximus in ſcriptis Libris non eſſe vocem *Ponto.* Reliqua ſic legerem, *quà Propontidi & Helleſponto adjacet*: aut, *& Helleſponti freto adjacet.* Sic cap. ſuperiori, *poſt ſe ingenti fronte ad Helleſponti fretum extendit.*

l. 10. *Tres maximos ſinus efficit*] Hos ſinus alii aliter determinavere. Plinius tamen primum ſinum à Calpe Hiſpaniæ, extimo monte, ad promontorium Italiæ Brutium: ſecundum à Lavinio ad Acroceraunia Epiri: tertium ab illis ad Helleſpontum extendi ait. Pomponius Græcia, non Acrocerauniis, ſecundum à tertio dividit.

Ibid. *Totidemque in altum ſe magnis frontibus evehit*] Ad Græciam, Italiam & Hiſpaniam.

l. 13. *Præcipuè media*] Lib. III. cap. 1. multos ſinus & promontoria Occidentalis frontis Hiſpaniæ numerat, *media præcipuè parte*, hoc eſt, ad Luſitaniam.

l. 14. *Semel iterumque grandi receſſu abducitur*] Primus receſſus in Gallia eſt, de quo lib. III. cap. 2. ſcribit, *Gallia Cantabricis fit adverſa terris, & grandi circuitu inflexa, ad Occidentem litus advertit.* Alter eſt in Germania, *ſuper Albin*, inquit lib. III. cap. 3. *Codanus ingens ſinus magnis parviſque inſulis refertus eſt.* Sed eodem lib. cap. 1. hos receſſus *parvos* appellat, his verbis: *Deinde ad Septentriones toto latere terra convertitur, à Celtico promontorio ad Scythicum uſque. Hinc perpetua ejus ora, niſi ubi modici receſſus & parva promontoria ſunt.* Sed *parvos* eſſe ait reſpectu totius lateris terrarum.

l. 18. *Quod Graii Tyrrhenum perhibent*] *Quod* abundat in MSS. Libris.

l. 20. *A Tanai media fermè Pontici lateris*] Scriptus Liber, *à Tanai in media fermè.* Rectè enim extenditur Europæa Scythia à Tanai ad flumen Iſtrum, quod ferè in medium Pontici lateris exit, lib. III. cap. 1. *at ille, qui Scythiæ populos à ſequentibus dividit, alio, quàm deſinit, nomine exoritur.* Et cap. 2. *His Thracia proxima eſt à Pontici lateris fronte, uſque in Illyricos penitus immiſſa, quà latera agit, Iſtro pelagoque contingitur.*

l. 21.

l. 21. *Hinc in Ægæi partem continens, Thraciæ ac Macedoniæ conjungitur*] Liber ſcriptus *pertinens* habet, ut legi poſſit, *hinc in Ægæum pertinens Thracia, cui Macedonia adjungitur:* nam Thracia à flumine Iſtro ad Pallenen peninſulam in Ægæo pertinet: infr. lib. II. cap. 3. *A Pallene Macedonia eſt.*

l. 26. *Ultrà Hiſpania eſt*] Abundat *eſt* in ſcripto Libro.

l. 27. *Denique etiam ad Septentrionem*] Leg. fortaſſe, *dehincque etiam:* ut lib. III. cap. 8. *Interiora Gedroſii, dehinc Perſæ habitant.* Codices tamen ſcripti habent, *diuque etiam.*

l. 28. *Diverſis frontibus vergit*] Variè utitur his vocibus, *frons* & *latus:* nam quas hîc appellat *frontes*, rurſus lib. II. cap. 6. *latera* vocat: *Tarraconenſis*, inquit, *altero capite Gallias, altero Bæticam Luſitaniamque contingens, mari latera objicit noſtro, quà Meridiem; quà Septentrionem ſpectat, Oceano.* Lib. II. cap. 2. *eaque à Pontici lateris fronte uſque in Illyricos penitus immiſſa. Diverſis* verò, hoc eſt, ad Septentrionem & Meridiem verſis, cap. 17. *diverſis frontibus, diverſa maria proſpectant.*

l. 29. *Longè & à noſtris litoribus, huc uſque promiſſa*] Hoc eſt, Galliæ latus alterum, quà Oceano alluitur, longè protenditur: à Pyrenæis enim montibus uſque ad Rhenum pertinet: introrſus verò à noſtris litoribus ad Oceanum uſque promittitur. Lib. III. cap. 2. *Tum ad Septentriones converſa, iterum longo rectoque tractu ad ripas Rheni amnis expanditur.* Ceterùm in duobus MSS. exemplaribus eſt, *permiſſa*, ut etiam lib. II. cap. 5. *illinc à Rheno ad Pyrenæos uſque permittitur.*

Cap. IV.

l. 1. *Nilo terminata, pelago à ceteris*] Varro Atacinus, ut quidem citat Cariſius, de Africa,

Cingitur Oceano, Lybico mari, flumine Nilo.

l. 6. *Ita media præcipuè in juga exſurgens*] Non hoc ad Mauritaniam tantùm fit, quod quibuſdam Viris doctis video placere, ſed per mediam Africæ longitudinem, ab Ægypto ad Herculis Columnas montium dorſum excurrere ait Herodotus in lib. IV. cap. 181. *In mediterraneis Africæ feris eſt frequens: ſupra hanc partem efferatam ſupercilium ſoli ſabuloſum eſt, porrectum à Thebis Ægyptiis ad Columnas Herculis.* Eodem autem modo in relatione Italiæ locutus eſt Mela lib. II. cap. 4. *Ab Alpibus incipit in altum excedere, atque ut procedit, ſe media perpetuo jugo Apennini montis attollens.*

l. 7. *Pergit incurva ad Occaſum*] Hoc eſt, in modum falcis curvata: ſic enim à Dionyſio deſcribitur; neque diſſimili forma à Strabone.

l. 7.

l. 7. *Faſtigiatque ſe molliter*] Ut *veſtigium* dicitur à *veſtigo*, *contagium* à *contago*, ita *faſtigium* à *faſtigo*, non à *faſtigio*; & in MSS. exemplaribus, quæ præ ſe ferunt antiquitatem ſcripturæ, ſemper *faſtigo* ſcriptum reperitur; itaque in antiquis Melæ exemplaribus ſemper hoc verbum ſic exaratum reperi, quare ſcribendum hic *faſtigatque ſe molliter*. Silius Italicus lib. v.

——————— *Mediamque per alvum*
Senſim faſtigans.

Molliter autem eſt paullatim: infr. cap. 18. *quod prætervectos ſinus excipit non parvus, ſed longè ac molliter flexus, retrahenſque paullatim oras uſque ad ima montis Idæ.* Et lib. II. cap. 2. *Ægæum ſtatim pelagus, vaſte longum litus impellit, ſummotaſque vaſtius terras, hinc ad promontorium, quod Sunium vocatur, magno ambitu mollique circumagit.* Et Cæſar lib. II. *de Bello Civil.* cap. 10. *has* (columellas) *inter ſe capreolis molli faſtigio conjungunt.*

l. 11. *Arenis ſterilibus obducta*] Magna pars Africæ terræ arena quaſi tecta eſt, hoc enim *obducta* ſignificat. Cicero lib. II. *de Legib. Redditur terra corpus, quod ita locatum ac ſitum, quaſi operimento matris obducitur.* Sic lib. III. cap. 10. *Media nulli tenent: nam aut exuſta ſunt, aut arenis obducta, aut infeſta ſerpentibus.*

l. 12. *Ob ſitum cæli terrarumque*] Salluſtius *Jugurth. bello*, de eadem Africa, *cæloque ſoloque penuria aquarum.* eadem & Q. Curt. lib. IV.

l. 17. *Ab ea parte, qua Libyco adjacet*] Scriptus Liber, *in ea parte.*

l. 18. *Quam Cyrenas vocant*] Provincia frequentiùs *Cyrenaïca* appellatur, & urbs ipſa *Cyrene.* Mela ipſe cap. 8. h. l. *inde ad Catabathmon Cyrenaica provincia eſt:* & infrà, *atque unde terris nomen eſt, ipſa Cyrene.* Plinius tamen eam aliquoties *Cyrenas* vocat: ut lib. XIX. cap. 3. *ſeptem annis*, inquit, *ante oppidum Cyrenarum, quod conditum eſt urbis noſtræ anno* CXLIII.

Ibid. *Deinde totius regionis vocabulo cognomen inditum eſt Africa*] In ſcripto Libro legitur *dein*, & vox *Africa* deeſt.

l. 20. *Cetera Numidæ & Mauri tenent*] Hanc Maurorum regionem Plinius in *Mauritaniam, Tingitanam* & *Cæſaream* dividit, itemque Ptolemæus.

l. 21. *In Atlanticum pelagus expoſiti*] Hoc eſt, non tantùm noſtro mari adjacent, ſed uſque ad Atlanticum etiam pertinent. Sic cap. 6. *ab eo Numidia ad ripas expoſita fluminis Ampſagæ.*

l. 22. *Ultrà Nigritæ ſunt*] Perſequitur Atlantici Æthiopicique Oceani litora.

l. 25. *Super ea, quæ Libyco mari abluuntur*] Sic lib. II. cap. 3. *de locis atque urbibus, quæ mare non abluit.* Enumeratis autem gentibus,

bus, quæ mare noſtrum & Oceanum attingunt, interiora terrarum deſcribens ait; *Super eos, qui Libyci maris litora obſident, eſſe obſident, eſſe ab Oriente Libyes Ægyptios, deinde Leuco-Æthiopes, ultimos verò Gatulos, in plures partes diſperſos.* Plinius lib. v. cap. 7. conjuncto vocabulo *Libyægyptios* vocat, non *Libyes Ægyptios.*

l. 20. *Tum primos ab Oriente*] Poſt deſerta, quæ per mediam Africam ab Oriente in Occidentem ferè pertinent, primi ſunt hominum Garamantes. Hæc ab Herodoto lib. ii. Pomponius accepit: à Pomponio Plinius: ſic enim lib. v. c. 8. *Ab his omnibus vaſtæ ſolitudines Orientem verſus, uſque Garamantas, Augilasque & Troglodytas.* Ceterùm ſcripti Libri conſtanter *Trogodytas* habent.

l. 31. *Intrà, ſi credere libet*] Dubitant quidam, legendumne ſit, *ultrà: intrà* tamen melius eſt. Sic enim cap. 6. *interiùs & longè ſatis à litore.*

l. 32. *Blemmyes & Gamphaſantes*] Scriptus liber, *Blemyes*, & *Gamphaſantes. Blemyes* enim hi à Stephano & aliis appellantur.

l. 35. *Hac ſumma noſtri orbis*] Anacephalæoſis eſt horum quatuor capitum, & ſe reddidiſſe oſtendit, quod in *Procemio* promiſerat; cùm dixit: *Et primùm qua ſit forma totius, qua maxima partes, quo ſingula modo quaque ſint, utque habitentur, expediam.*

l. 36. *Nunc exactiùs oras, ſituſque dicturo*] Subjunxerat ſuperioribus in *procmio*; *deinde rurſus oras omnium & litora, ut intrà extraque ſunt. Ora* autem *fines* ſignificant: ſic enim lib. ii. c. i. *Aſia in noſtrum mare Tanaimque vergentis, quem dixi, finis ac ſitus eſt.*

l. 40. *Stringere litora*] Sic Seneca *Natur. Quæſt.* lib. iv. c. 2. *Nunc tota exteri maris ora mercatorum navibus ſtringitur*: Virg. lib. viii. *Æneid.* v. 62.

—— ego ſum pleno quem flumine cernis
Stringentem ripas, & pinguia culta ſecantem,
Coeruleus Tibris, cælo gratiſſimus amnis.

l. 43. *Illuc unde cœperit, redeat.*] Legendum exiſtimo, *cœperat*: licet lib. iii. c. 5. *curſu, unde cœperat, ſubinde repetita.*

Cap. V.

l. 4. *Prima partes illa Europa, hac Africa*] Legerem, *prima pars illa Europa, hac Africa*: aut, *prima partes Europa & Africa.*

l. 7. *Afri aliter, ſed idem ſignificante vocabulo*] *Syloën* appellari ſuſpicor ab Herodoto lib. iv. *Navigavit*, inquit, *ad Co-*

 lumnas

lumnas Herculis: quibus tranſmiſſis, circumvectus Africæ promontorium nomine Syloes, in Meridiem curſum tenebat. Straboni, *Cotes*, αἱ Κώτεις, Ptolem. Κώτης.

l. 8. *Specus Herculi ſacer*] Strabo lib. XVII. *Ajunt ibi eſſe ſpecum, qui æſtus maris accipit, cùm ab eo ſeptem diſtet ſtadia: adjacere verò huic humilem & depreſſum locum, qui aram Herculis habeat, quæ nunquam æſtibus inundetur.*

l. 9. *Tingi*] Sic quidem Plinius; Strabo, à *Barbaris*, inquit, *appellatur Tinga, ab Artemidoro, Linga, ab Eratoſthene, Lixos.* Sed Plinio alia eſt *Lixos* lib. V. c. I. & de ora Herculis alia fabula. *Linx* Stephano, & Ptolemæo eſt *Tingis.* Melæ liber ſcriptus *Tinge.* Hoc opidum etiam *Cæſaream* appellari tradit Ptolemæus, Plinius ait à Claudio Cæſare coloniam eò deductam, *Traductam Juliam* eſſe appellatam.

l. 11. *Parma elephantico tergore execto, ingens, & nulli uſuro habilis*] Torſit hic locus eruditos viros, dum vocem *execto* emendare nituntur: ſed aut ea vox prorſus abundat, ut ſit. *Parma elephantico tergore; ingens & nulli nunc uſui habilis.* aut legendum *extento.* Paullus Diaconus lib. IV. de Mauris: *Scuta etiam, quæ elephanti corio extento atque durato habilia & tuta geſtabant.* Ut ab eodem Mela Paullus ſua accepiſſe videatur. Strabo etiam lib. XVII. de iiſdem Mauris, οἱ δὲ πεζοὶ τὰς τῶν ἐλεφάντων δορὰς, ὡς ἀσπίδας περιβάλλονται, τὰς δὲ τῶν λεόντων, καὶ παρδάλεων, καὶ ἄρκτων ἀμπέχονται. Atque etiam nunc Mauri graveis parmas excorio conficiunt, præcipuè equites, quibus totum corpus prope tegunt, & vocant *Adargas.*

l. 18. *Addit fama nominis fabulam*] Scripti liber dandi caſu *nomini.*

Ibid. *Herculem ipſum*] Plinius initio lib. III. *Proxima autem faucibus utrinque impoſiti montes coercent clauſtra, Abyla Africæ, Europæ Calpe, laborum Herculis metæ: quam ob cauſam indigenæ Columnas ejus Dei vocant, creduntque perfoſſas excluſa antea admiſiſſe maria, & rerum naturæ mutaſſe faciem.*

l. 22. *Summotaſque vaſtiùs terras*] Hoc de Mauritania tantùm intelligendum eſt: ſequitur enim; *ceterum regio ignobilis. Terras* autem Mela appellare ſolet, quum deſcribit Provinciam, ut infr. cap. 8. *atque unde terris nomen eſt, ipſa Cyrene:* & in Hiſpania, *hinc jam terræ magis in altum eunt.* Sic Dionyſ. γαιάων Ἀσίης dixit, ubi Euſtathius ait, γαίας, χώρας λέγει.

l. 26. *Ex iis tamen, quæ commemorare non piget*] Lego, *pigeat.* Sic lib. III. cap. 6. *Sed earum, quas præterire non libeat.* Plin. lib. III. cap. 21. *reliqui in eo conventu, quos nominare non pigeat.* & lib. VI. cap. 17. *Gentes, quas memorare non pigeat, ab Emodis montibus* &c.

l. 28. *In ordinem expoſiti*] Fortè, *ordine expoſiti:* lib. II. c. 7. *& quo dicentur ordine ad promontorium Tauri montis expoſitæ.* & mox cap. 6. *Numidiæ ad ripas expoſita fluminis Ampſagæ.* l. 29.

l. 29. *Septem ob ſimilitudinem fratres*] Plinius lib. v. cap. 2. *In Abila quoque monte, & quos ſeptem fratres à ſimili altitudine appellant, ii freto imminent juncti Abilæ.*

l. 30. *Tamuada fluvius*] Plin. lib. v. c. 2. *Tamuda*; Ptolemæo, *Thalula.*

l. 31. *Et Ruſicada*] Scriptus liber, *Ruſigada.* Plinius tamen lib. v. cap. 2. *Ruſadir* vocat, Ptolemæus *Ryſſadiron.*

Ibid. *Siga*] *Siga* & *portus magnus* à Ptolemæo ultra Mulucham fluvium collocantur.

l. 33. *Amnis eſt ingentium olim regnorum terminis Bocchi, Jugurthæque*] Scriptus liber & quædam etiam vulgata, *amnis eſt nunc gentium, olim regnorum terminus.* Rectè Salluſt. *Jugurthæ bello: haud longè à flumine Mulucha, quod Jugurthæ, Bocchique regnum dividebat.* Et vidi codicem antiquum, in quo ſcriptum erat, *nunc gentium olim regnorum quoque terminus.*

Cap. VI.

l. 1. *Ab eo Numidia ad ripas expoſita fluminis*] Codex ſcriptus *ab eo Numidia Græcis appellata Μεταγωνῖτις ad ripas expoſita fluminis.* Ceterùm neſcio an ex Plinio id ſit additum, qui lib. v. c. 3. ſcribit, *ab Ampſaga Numidia eſt, Maſiniſſæ clara nomine, Metagonitis terra à Græcis appellata.* Idem Plinius lib. v. c. 13. *Numidæ, Nomades* (Græcis dicti) *à permutandis pabulis, mapalia ſua, hoc eſt, domos plauſtris circumferentes.* Salluſtius *Jugurth. quia ſæpe tentantes agros, alia deinde atque alia loca petiverant, ſemetipſi Numidas appellavere*: & infr. *ac poſtea Nomo-Numidæ propter multitudinem à parentibus digreſſi, poſſedere ea loca, quæ proxima Carthaginem Numidia appellatur.* Sed legendum: *At poſtea, Numidæ propter multitudinem*, &c. Feſtus, *Numidas dicimus, quos Græci Nomadas, ſive quòd id genus hominum pecoribus negotiatur, ſive quòd herbis ut pecora aluntur.* Præterea Plinius ait, ab Ampſaga fluminè Numidiam incipere, Mela eodem terminari.

l. 4. *Cirta procul à mari*] *Cirta* fortè fuit dicta *Sittianorum*, deductis eò iis, qui cum P. Sittio bellum Regi Jubæ inferendo, magnum adjumentum Cæſari Dictatori bello Africano attulerunt: quemadmodum refert Appianus lib. iv. & Dio lib. xliii. Plin. lib. v. c. 3. *In mediterraneo*, inquit, *colonia Cirta, Sittianorum cognomine.* Verùm Salluſtius non procul à mari eam eſſe ſitam oſtendit in *Jugurth. interim*, inquit, *haud longè à mari prope Cirtam oppidum, utrinſque exercitus conſedit.* Mela tamen eas Urbes, quæ mari non abluuntur, procul ab eo eſſe ſcribit. Ceterùm, ne quid diſſimulem, *Romanorum Coloniam*, ſcriptum reperi, non *Sittianorum*: Ptolemæus certè eam *Cirtam Juliam* appellat, & in Salluſtianis Livianiſque codicibus conſtanter ſcribitur *Cirtha*, in reliquis, *Cirta.*

l. 5. *Regum domus Jubæ & Syphacis*] In libro Latini Latinii deeſt vox *Jubæ:* fortaſſe rectè; quod Syphacis regio fuit, refert Livius lib. xxx. *Cirtha caput regni Syphacis erat.* De ejus opulentia Strabo lib. xvII. *Cirta eſt in mediterraneo, Sanaſſe* (fortè *Maſiniſſæ*) *& ſucceſſorum ejus Regia, urbs munitiſſima & optimè ſtructa, cum à ceteris, tum à Micipſa, qui & Græcos in eam habitatum deduxit, & tantam effecit, ut equitum* x. M. *peditum* xx. *emitteret.* Fuit igitur antiquorum Regum domus & Syphacis.

l. 7. *Jol ad mare*] Plin. lib. v. cap. 2. *Ibi oppidum celeberrimum, Cæſarea, antea vocitatum Jol, Jubæ Regia, à Divo Claudio coloniæ jure donata, ejuſdem juſſu deductis eo veteranis.* Strabo lib. xvII. *In hac ora fuit Civitas quædam nomine Jol, quam cum Juba Ptolemæi pater muniviſſet, mutato nomine Cæſaream vocavit.*

Ibid. *Citra hanc, nam in medio fermè litore, ſita eſt*] Jol in medio ferè Numidiæ litore ſita fuit, ſed quoniam in ea regione nihil erat illuſtrius, eam primo loco numerat: deinde refert quæ citra eam, quæque ultra ſint, ſicut & aliàs, ut infr. cap. 19. *Quorum in litoribus penè mediis promontorium eſt Carambis. Citra Parthenius amnis.*

l. 10. *Cartenna & Arſennaria*] Ptolemæus, atque item Plinius, priùs *Arſennariam*, deinde *Cartennam* collocavit. & Antoninus in *Itinerario*, *Lar Caſtellum* appellare videtur, quod MELA *Ampſa*. Ceterùm *Laturi ſinus, monumenti Regii, Utheſiæ urbis, atque Anci fluminis*, nullus Geographorum meminit, reliqua refert Plinius.

l. 14. *Effluentes inter eas*] Lego, *& fluentes inter eas.* At *Audus* & *Naſaba* fluvii referuntur à Ptolemæo in hoc litore, ſed alterum Plinius *Nabar* vocat, ut Mela.

l. 16. *Si fidem res capit*] Sic lib. II. c. 2. *capit opinio fidem.* at verba quæ ſequuntur, *mirum admodum*, quidam aliena putant.

l. 18. *Oſtreorumque fragmenta, ſaxa attrita, uti ſolent, fluctibus*] Libri quidam vulgati, & duo MSS. habent *ſciſſa*, non *ſaxa*, ſed eam vocem gloſſema eſſe ab *attrita* exiſtimo, & delendum cenſeo, ut ſit: *Oſtreorumque fragmenta, attrita, uti ſolent, fluctibus.*

l. 19. *Et non differentia marinis*] Hæc etiam verba delenda exiſtimo: ſunt enim alienà.

Ibid. *Infixa cautibus anchora*] Accepit hunc locum ab Ovid. xv. *Metamorph.*

Vidi ego, quod fuerat quondam ſolidiſſima tellus,
Eſſe fretum: vidi factas ex æquore terras:
Et procul à pelago conchæ jacuere marinæ,
Et vetus inventa eſt in montibus anchora ſummis.

Strabo etiam lib. I. ex Eratoſthene refert in pluribus locis longè à mari conchas eſſe, murices, & teſtarum formas lapidibus in-

inhærentes viſas, & circa Ammonis Oraculum, ad tria millia ſtadiorum à mari, multis in locis muricum oſtreorumque fragmenta, & nautragiorum reliquias inveniri.

l. 20. *Alia & hujuſmodi*] Libri omnes ſcripti habent, *& alia hujuſmodi.*

Cap. VII.

l. 3. *Hippo Regius, & Ruſicade, & Tabraca*] Strabo lib. XVII. duas urbes *Hippones* vocitatas eſſe in Africa ſcribit, ambaſque Regias, καὶ οἱ δύο Ἱππῶνες, ὁ μὲν πλησίον Ἰτύκης, ὁ δὲ ἀποτέρω πρὸς τῇ Τρητῷ μᾶλλον, ἄμφω βασίλεια. Plinius tamen & Ptolemæus alterum *Baſilicum* vocant, alterum *Diarrhytum*, ut Mela.

l. 4. *Tabraca*] Plinius *Tabracha*, Ptolemæus *Thabraca.*

Ibid. *Deinde tria promontoria*] Liber ſcriptus; *Dein tria promontoria, Candidum, Apollinis, & Mercurii.* hunc locum Plinius ex Mela tranſtulit lib. V. cap. 4. *Tria promontoria, Candidum, mox Apollinis adverſum Sardiniæ, Mercurii adverſum Siciliæ, in altum procurrentia, duos efficiunt ſinus; Hipponenſem proximum ab opido, quod Hipponem vocant, Diarrhytum à Græcis dictum, propter aquarum irrigua.*

l. 8. *In altero ſunt caſtra Lælia*] Horum nullus Geographorum meminit: & in libro ſcripto eſt, *in altero ſunt caſtra Delia, caſtra Cornelia*, quare *caſtra Lælia* abundare exiſtimo.

l. 9. *Caſtra Cornelia*] Plinius, *locus, Caſtra Cornelia.* Cæſar *de bello civili* lib. II. cap. 24. *Curio antecedit ad exploranda caſtra Cornelia.* (ſic enim eſt in antiquo libro non *Corneliana*) *Id autem eſt jugum directum, eminens in mare, utraque ex parte præruptum atque aſperum, ſed paulo tamen leniore faſtigio ab ea parte, quæ ad Uticam vergit: abeſt directo itinere ab Utica paulò amplius paſſuum mille.*

l. 11. *Fato Catonis inſignis*] Sic Plinius lib. V. cap. 4. *Utica civium Romanorum, Catonis morte nobilis.* Omnes autem Hiſtorici loquuntur, Catonem perditis jam ſuarum partium in Africa rebus, Uticæ ſibi mortem conſciviſſe, ne in manus Cæſaris perveniret, inde vocatus & ipſe *Uticenſis.* Stephanus verò à Tyriis conditam tradit, Ἰτύκη πόλις Λιβύης, Τυρίων ἄποικος. De Carthagine verò notiſſima ſunt, qua Mela refert, Salluſtius, Appianus, & Strabo.

l. 14. *Etiamnum tam priorum excidio rerum, quam ope præſentium clarior*] Conſuetudine ductus Latini ſermonis leg. cenſebam; *Etiamnum tamen priorum excidio rerum:* ſic enim & alii Antiqui locuti ſunt, ut Plinius lib. XIV. cap. 4. *Catonum ille primus triumpho & Cenſura ſuper cetera inſignis, magis tamen etiamnum claritate litterarum;* atque ita poſtea reperi ſcriptum in li-

bro Latini Latinii: fieri autem ſolet, ut civitates excidio ſæpe clariores ſint, ut inf. cap. 18. *non longè ab Ilio litora incurvat; urbe bello excidioque clariſſima.* Et lib. II. cap. 3. *Corinthus olim clara opibus, poſtea clade notior.* Solinus cap. 27. *Demum*, inquit, *in claritatem ſecundæ Carthaginis, interjectis* CII. *annis, M. Antonio, P. Dolabella Coſſ. enituit, alterum poſt Urbem Romam terrarum decus.* vid. Strabon. lib. XVII. & Appian. in *Libyco.*

l. 16. *Hadrumentum, Leptis, Clupea*] Frequentiùs ſine adſpiratione, & ſine litera *n* hujus Urbis nomen legitur, *Adrumetum;* aliquando tamen, *Adrumentum.* Ceterùm eam urbem Strabo *Adrumen* appellat, ſi codex non fallit. Ptolemæus *Adrumetton.* *Clupeam* autem primo *Aſpidem*, deinde *Clupeam* fuiſſe vocatam refert Strabo lib. VI. Κόσσουρα δὲ πρὸ τοῦ Λιλυβαίου καὶ πρὸ τῆς Ἀσπίδος καρχηδόνια τῆς πόλεως, ἣν Κλυπέαν καλοῦσι, &c. Et Solinus cap. 27. *Clypeam civitatem Siculi exſtruunt, & Aſpida primum nominant.* Silius Italicus lib. III. v. 244.

In clypei ſpeciem curvatis turribus Aſpis.

Apud Ptolemæum *Clypea* & *Aſpis* referuntur, tanquam duæ ſint. Ceterum non ſunt eo ordine ſitæ hæ urbes, quo à Mela referuntur.

l. 18. *Syrti ſinus eſt*] Lego *Syrtis ſinus eſt.* Salluſt. *Jugurth. inter duas Syrtes, quibus nomen ex eo inditum, nam duo ſint ſinus.* Quod autem ad ſtadiorum numerum circuitus duarum Syrtium attinet, Auctores inter ſe non conſentiunt. Strabo enim lib. II. minoris Syrtis circuitum ſcribit eſſe ſtadiorum mille ſexcentorum, hoc eſt, paſſ. CCM. & lib. XVII. os ipſum ſtadiorum DC. id eſt, paſſ. LXXV M. Plinius verò eundem numerum, quem Mela, ponit lib. V. cap. 4. Polybius tribuit ipſi CM. paſſ. aditu, CCCM. ambitu. Quod ſi apud Strabonem legeretur διοχιλίων ἑξακοσίων, & infra ἑπτακοσίων, omnia prope concordarent: eſſent enim circuitu CCCXXV. M. aditu LXXXVII. M. D. pateretque quà mare accipit, paſſuum millia fermè centum, trecenta quà cingitur: & Syrtis major altero tanto ſpatio major eſſet. De ipſarum verò Syrtium natura Strabo lib. XVII. & Salluſt. *Jugurth.*

l. 20. *Cingit*] In MS. libro eſt *cingitur.*

l. 21. *Super hunc ingens palus amnem Tritona recipit, ipſa Tritonis: unde & Minervæ cognomen inditum eſt*] *Super* hic pro *ultrà* ponit, ut aliquot aliis locis: nam hanc paludem certiores Auctores inter duas Syrtes collocant. Plinius lib. V. cap. 4. *Ab his* (Philænorum aris) *non procul palus vaſta amnem Tritonem, nomenque ab eo accipit: Pallantias appellata Callimacho, & citra minorem Syrtim dicta: à multis vero inter duas Syrtes.* Si verò in ipſam Syrtim minorem influit, in mediterranea palude eam eſſe declarant, non *ſuper.* Accepit autem hanc fabulam ab Herodoto

rodoto

Google

rodoto in lib. IV. *Machlyes*, inquit, *pertingunt uſque ad Tritonem ingentem amnem, qui in grandem paludem Tritonidem influit.* Et paulo inferius: *Horum virgines anniverſario Minervæ feſto in honorem ipſius Deæ indigenæ inter ſe bifariam diviſæ, præliantur lapidibus, fuſtibuſque, dicentes ſe morem patrium ſervare ei, quam Minervam nominamus: & quæ Virgines è vulneribus decedunt, eas falſas virgines appellant.* Et inferius; *Minervam ajunt Neptuni & paludis Tritonidis filiam eſſe, eamque nonnihil patri infenſam dediſſe ſe adoptandam Jovi, Jovemque ſibi adſciviſſe filiam.* Feſtus vero, *Tritonia Minerva à ripa Tritonis fluminis dicta, quòd ibi primitus viſa eſt.* Et in libro ſcripto, *cognomen inditum* legitur, ſine verbo *eſt*. Vide & Diododorum Siculum lib. IV. *Hiſt.*

l. 29. *Cinyphs*] Omnes ſcripti Libri, & ex vulgatis quidam *Cinyps:* atque ita prorſus Herodotus (à quo hæc omnia tranſcribit Mela) ceterique Græci Auctores. Ptolemæus tamen *Cinyphus* declinat. Herodotus IV. *Per Macas flumen Cinyps è colle, qui vocatur Gratiarum, fluens, mari infunditur. Hic collis Gratiarum nemoribus frequens eſt, cùm cetera, cujus memini, Africa ſit arboribus nuda.*

l. 31. *Alia Syrte, nomine atque ingenio par priori*] Sic Salluſt. *Jugurth. Syrtes duæ ſunt ſinus, prope in extrema Africa, impares magnitudine, pares natura.*

l. 32. *Ceterum altero ferè ſpatio, amplior*] Leg. exiſtimo, *altero ferè tanto, quà dehiſcit*, &c. & vox, *ſpatio*, gloſſema eſſe videtur. Cic. in *Oratore: Ut neceſſe ſit partem pedis aut æqualem eſſe alteri parti, aut altero tanto, aut ſeſqui eſſe majorem.* & in *Topicis, altero tanto major.* Plinius lib. XI. cap. 41. *Bubulum lac caſeo fertilius quàm caprinum ex eadem menſura penè altero tanto.*

l. 33. *Ejus promontorium eſt Borion*] Plinius lib. V. cap. 4. *Promontorium, quod majorem Syrtem includit, Borion appellatur.* Ptolem. Βόρειον ἄκρον τέλος τῆς Συρτεως· idem & Strabo XV.

l. 35. *Uſque ad Phycunta*] Scriptus Liber, *Phycuntum*, ut in Italia, *Sipuntum.* Mox autem ait Auctor, *importuoſo litore pertinet.* Legendum ergo: *Ab eoque incipiens ora, quam Lotophagi tenuiſſe dicuntur, uſque ad Phycunta (& id promontorium eſt) importuoſo litore pertinet.*

l. 37. *Aræ ipſæ nomen ex Philænis fratribus traxere, qui contra Cyrenaicos miſſi* &c.] Narrat hoc Salluſt. in *Jugurtha*, & Valerius Max. lib. V. cap. 6. *Cyreneicos* vero eſt in utroque exemplari manuſcripto. & inf. *inde ad Catabathmon Cyrenaica Provincia eſt.* Apud Salluſtium & Valerium *Cyrenæ.* Ceterùm quod in vulgatis Plinii Libris legitur, *has aras ex arena eſſe*, adjectum illi Auctori puto.

l. 43. *Pacti de integro, ut quidquid citra eſſet* &c.] Pactum hoc ita narrat Valerius: *Cyrenenſium, juvenes duo de fallacia Philenorum queſti, poſtremò acerbitate conditionis injuriam diſcutere conati*

ſunt. Dixerunt namque, ſic eum finem ratum fore, ſi Philæni vivos ſe ibi obrui paſſi eſſent. Sed conſilio eventus non reſpondit: illi enim nulla interpoſita mora, corpora ſua his terra operienda tradiderunt.

Cap. VIII.

l. 2. *Ammonis Oraculum*] De *Ammonis Oraculo* multa Diodorus Siculus lib. XVII. qui Templum id ab Ægyptio Danao poſitum fuiſſe tradit: multa etiam Curtius lib. IV. Arrianus lib. III. de ejus fide ſic ſcribit: ἐπὶ τούτοις δὲ πόθος λαμβάνει αὐτὸν, ἐλθεῖν παρ' Ἄμμωνα ἐς Λιβύην, τὸ μέν τι τῷ θεῷ χρησόμενον, ὅτι ἀτρεκὲς ἐλέγετο εἶναι τὸ μαντεῖον τοῦ Ἄμμωνος, καὶ χρήσασθαι αὐτῷ Περσέα καὶ Ἡρακλέα· τὸν μὲν ἐπὶ τὴν Γοργόνα, ὅτε πρὸς Πολυδέκτου ἐστέλλετο· τὸν δὲ, ὅτε παρ' Ἀνταῖον ᾔει εἰς Λιβύην, καὶ παρὰ Βύσιριν. Sed nemo plura Lucano, qui lib. IX. ſic canit verſu 511.

> *Ventum erat ad Templum Libycis quod gentibus unum*
> *Inculti Garamantes habent, ſtat Corniger illic*
> *Jupiter, ut memorant, ſed non aut fulmina vibrans,*
> *Aut ſimilis noſtro, ſed tortis cornibus Ammon.*

l. 3. *Et fons, quem Solis appellant*] Diodorus lib. XVII. Herodotus IV. Curtius & Arrianus hunc fontem prope Ammonis ipſum Templum eſſe ajunt: de eo Herodotus, à quo omnes ſumſiſſe veriſimile eſt, ſic ſcribit lib. cit. cap. 181. Τυγχάνει δὲ καὶ ἄλλο σφι ὕδωρ κρηναῖον ἐόν· τὸ τὸν μὲν ὄρθρον γίνεται χλιαρὸν, ἀγορῆς δὲ πληθυούσης ψυχρότερον. Μεσαμβρίη τέ ἐστι, καὶ τὸ κάρτα γίνεται ψυχρόν. Ἀποκλινομένης δὲ τῆς ἡμέρης ὑπίεται τοῦ ψυχροῦ, ἐς οὗ δύεταί τε ὁ ἥλιος, καὶ τὸ ὕδωρ γίνεται χλιαρόν. Ἐπὶ δὲ μᾶλλον ἰὸν ἐς τὸ θερμὸν ἐς μέσας νύκτας πελαγίζει. τηνικαῦτα δὲ ζέει ἀμβολάδην· παρέρχονταί τε μέσαι νύκτες καὶ ψύχεται μέχρι ἐς ἠῶ. Ἐπίκλησιν δὲ αὕτη ἡ κρήνη καλέεται ἡλίου.

l. 4. *Et rupes quædam Auſtro ſacra*] Plinius lib. II. cap. 45. *Quin & in Cyrenaïca Provincia rupes quædam Auſtro traditur ſacra, quam profanum ſit attrectari hominis manu, confeſtim Auſtro volvente arenas.*

l. 6. *Sic ſævit ut æquor fluctibus*] In duobus MSS. libris vox *æquor* non legitur, ut totum locum ſic ſcribendum exiſtimem, *ille immodicus exſurgit, areniſque ſic ſævit, ut fluctibus.* Solitum enim hoc fieri in Cyrenaïca Provincia, tradit Arrianus, lib. III. Ἄνεμος Νότος ἐπὰν πνεύσῃ ἐν ἐκείνῳ τῷ χώρῳ, τὴν ψάμμον ἐμφορεῖ κατὰ τῆς ὁδοῦ ἐπὶ μέγα καὶ ἀφανίζεται τῆς ὁδοῦ σημεῖα, οὐδὲ ἔστιν εἰδέναι ἵνα χρὴ πορεύεσθαι καθάπερ ἐν πελάγει τῇ

ψάμ-

ψάμμον. Salluſtius *Jugurth. Ceterùm ſolet in locis illis tempeſtas haud ſecus atque in mari retinere: nam ubi per loca æqualia & nuda gignentium ventus coortus arenam humo excitavit, ea magna vi agitata, ora, oculoſque implere ſolet; ita proſpectu impedito, morari iter.*

l. 7. *Mox & paulatim tepeſcens*] Ex duobus Libris antiquis in altero eſt, *mox paulatim tepeſcens*: in altero deſideratur dictio *mox*, in ambobus tamen eſt, *ita frigidior ſubinde*, ut infrà cap. 18. *donec pauciores ſubinde.* Et lib. II. cap. 2. *alienis ſubinde aquis fit amplior.* Et paulò infrà in antiquo Libro, *ſumit deinde teporem iterum, & prima nocte calidus, atque ut illa procedit*; ut ad noctem *illa* referatur.

l. 13. *Promontoria ſunt, Zephyrion & Nauſtathmos*] Apud Ptolemæum eſt Ναύσταθμος λιμὴν, *Nauſtathmos portus*: ſed fieri poteſt, ut promontorium ſit & portum habeat: nam & *Zephyrion* ſtationem habere tradit Strabo lib. XVII. qui *Nauſtathmon* etiam neutra terminatione vocat.

Ibid. *Portus Paratonius*] Ptolemæo & Stephano *Paratonium*; Strabo, πόλις δέ ἐστι καὶ λιμὴν μέγας τετταράκοντά που σταδίων. καλοῦσι δὲ οἱ μὲν Παραιτόνιον τὴν πόλιν, οἱ δὲ Ἀμμωνίαν.

l. 14. *Urbes Heſperia, Apollonia*] Ptolemæus, *Berenice, quæ & Heſperides.* Plinius lib. V. cap. 5. *Beronice in Syrtis extimo cornu eſt, quondam vocata Heſperidum ſupradictarum.* Stephan. *Heſperis:* atque hîc ita fortaſſe eſt legendum; hoc autem ſunt ordine, *Heſperis, Arſinoë, Ptolemais, Apollonia, Cyrene*, & ab his quinque urbibus *Cyrenaica provincia Pentapolitana* eſt appellata.

l. 16. *Catabathmos vallis devexa in Ægyptum*] Plinius lib. V. cap. 5. *finis Cyrenaïcus Catabathmos appellatur, opidum & vallis repentè convexa.* Salluſtius *Jugurth. Africa, fines habet ab Occidente, fretum noſtri maris & Oceani: ab ortu ſolis declivem latitudinem, quem locum Catabathmon incolæ appellant.* Verùm legendum exiſtimo, *declivem altitudinem.* eſt enim vallis devexa. Et paulò inferiùs apud Salluſtium, ubi eſt, *Igitur ad Catabathmon, qui locus Ægyptum ab Africa dividit, ſecundo mari prima Cyrene eſt, colonia Thereôn, ac deinceps duæ Syrtes*, legendum puto, *à Catabathmo.*

l. 19. *Proximæ nullæ quidem urbes ſtant, tamen domicilia ſunt*] Lego, *Proximis nullæ quidem urbes, ſtata tamen domicilia ſunt, quæ mapalia appellantur*, ut lib. III. cap. 4. *non ſe urbibus tenent, ac ne ſtatis quidem ſedibus, ſequuntur vagi pecora.* & lib. II. cap. 1. *Nomades pecorum pabula ſequuntur atque ut illa durant, ita hi ſtatam ſedem agunt.* Salluſtius *Jugurth. ſuper Numidiam Gætulos accepimus, partim in tuguriis, alios incultiùs vagos agitare.*

l. 22. *Quæ mapalia appellantur*] Salluſtius *Jugurth. ceterùm adhuc ædificia Numidarum agreſtium, quæ mapalia illi vocant, oblonga, incurvis lateribus tecta, quaſi navium carinæ ſunt.* Feſtus,

Rr 5 *Ma-*

Mapalia caſæ Pœnicæ appellantur. Cato lib. III. *Originum: Mapalia vocantur, ubi habitant, & quaſi cohortes rotundæ ſunt:* dicuntur & *magalia:* Virg. IV. *Æneid.*

Ut primum alatis tetigit mapalia plantis.

Ubi Servius, *Afrorum caſas*, inquit, *Magalia & Mapalia idem ſignificant*; ſed *magalia*, *ma*, *producit*, *Mapalia verò corripit*, *ut & certis habitata mapalia tectis:* meminit etiam Livius, Tacitus, & Plautus.

l. 22. *Victus aſper*] Quid nomine *victus* intelligatur, ſcribit Ulpianus in *L.* 43. *D. de verborum ſignificat: Verbo victus continentur, quæ eſui, potuique cultuique corporis, quæque ad vivendum homini neceſſaria ſunt. Veſtem quoque victus habere vicem Labeo ait*, item Cajus *L.* 44. *D. eod. Tit. & cetera quibus tuendi curandive corporis gratia utimur, ea appellatione ſignificantur.*

l. 26. *Humi quies epulæque capiuntur*] Salluſtius *Jugurth. Libyes aſperi incultique, quorum cibus erat caro ferina, atque humi pabulum.*

l. 28. *Quia id ſolum optimum eſt, quoad poteſt, parcitur*] Liber Latinii, *quia id ſolum opimum eſt, quod poteſt parcitur.* Livius XXIX. *familiæ aliquot cum mapalibus, pecoribuſque ſuis (ea pecunia illis eſt) perſecuti ſunt Regem.*

l. 31. *Ubi dies deficit, ibi noctem agunt*] Salluſt. *Jugurth. Vagi, palantes, quas nox coegerat, ſedes habebant.*

l. 33. *Nihil in commune conſultant*] *In commune conſulere* eſt publico commodo ſtudere. Tacitus in *Vita Agricolæ* de Britannis: *nec aliud adverſus validiſſimas gentes pro nobis utilius, quàm quod in commune non conſulunt. Rarus duabus tribuſque civitatibus ad propulſandum commune periculum conventus.* & lib. IV. *Hiſtor. per Gallias edixere, ut miſſis Legatis in commune conſultarent.*

l. 38. *Et dum oritur, & dum occidit*] Sic quidem apud Plinium lib. V. cap. 8. legitur: *Atlantes degeneres ſunt humani ritus, ſi credimus: nam neque nominum ullorum inter eos appellatio eſt, & ſolem orientem occidentemque dira imprecatione contuentur, ut exitialem ipſis agriſque.* Sed quoniam ea ex Herodoto ſcripta ſunt, ab eo petenda videntur: is igitur lib. IV. ſic ſcribit. Ἄτλαντες οἱ ἀνώνυμοί εἰσι μοῦνοι ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· ἁλέσι μὲν γάρ σφι ἐστὶ Ἄτλαντες οὔνομα, ἑνὶ δὲ ἑκάστῳ αὐτέων οὔνομα οὐδὲν κεῖται· οὗτοι τῷ ἡλίῳ ὑπερβάλλοντι καταρῶνται, καὶ πρὸς τούτοισι πάντα τὰ αἰσχρὰ λοιδορέονται, ὅτι σφέας καίων ἐπιτρίβει, αὐτούς τε τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τὴν χώρην αὐτέων. Euſtathius tamen in Dionyſium hunc Herodoti locum adducens, ὑπερβάλλοντας, inquit, καταρῶνται τῷ ἡλίῳ: & Marcianus Capella, qui Pomponium aut Plinium plerumque ſequitur, de his loquens ait: *qui neque inter ſe nomina habent, & Soli imprecantur, quod eos, cum meſſibus ſemper comburat.* Quare hæc verba ſuppoſita omni-

no

no abundare exiſtimo, & apud Plinium legendum: *ſolem dira imprecatione contuentur*, & ſi ſciam Solinum ſcribere, *diris ſolis ortus excipiunt, diris occaſus proſequuntur.* Vid. & Strabo lib. XVII.

l. 40. *Non veſcuntur animalibus*] Herodotus IV. λέγονται δὲ οὔτε ἔμψυχον οὐδὲν σιτέεσθαι, οὔτε ἐνύπνια ὁρᾷν. Plinius lib. V. cap. 8. *neque inſomnia viſunt, qualia reliqui mortales.* Sic & Solinus cap. 31.

l. 42. *Troglodytæ*] In duobus ſcriptis codicibus conſtanter ſcriptum eſt, *Trogodytæ:* & ea quidem omnia ab Herodoto tranſtulit lib. VI. σιτέονται οἱ Τρωγλοδύται ὄφις καὶ σαύρους, καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἑρπέτων. γλῶσσαν δὲ οὐδεμίῃ ἄλλῃ παρομοίην νενομίκασι, ἀλλὰ τετρύγασι, καθάπερ αἱ νυκτερίδες. Quod verò ait, *ſpecus ſubeunt*, etſi id ſonet Troglodytarum nomen, tamen tradit Strabo lib. XI. εἰσὶ δὲ καὶ Τρωγλοδύται τινες, ἐν φωλεοῖς οἰκοῦντες διὰ τὰ ψύχη. Plinius lib. V. cap. 8. *Troglodytæ ſpecus excavant: hæ illis domus, victus ſerpentium carneſque, ſtridorque, non vox, adeoque ſermonis commercio carent.* Sed quod nullarum ſint opum Domini, ab Herodoto non traditur. Solinus tamen, cap. 31. *nullus*, inquit, *ibi habendi amor: à divitiis paupertate ſe abdicarunt voluntaria.*

l. 43. *Apud Garamantas etiam armenta ſunt ea, quæ* &c.] Scriptus Codex, *eaque* habet, ut legi poſſet: *apud Garamantas jam armenta ſunt, eaque obliqua cervice paſcuntur:* cùm enim dixiſſet, Troglodytas nullarum opum Dominos eſſe, ſubjungit, apud Garamantas jam armenta eſſe, ſed peculiari quadam natura. Solinus cap. 29. de Garamantibus, *armenta gentis illius obliquis cervicibus pabulantur, nam ſi recta ad paſtum ora dirigant, officiunt prona ad humum cornua & obnixa.* Verùm hoc Troglodytarum bubus Plinius tribuit lib. XI. cap. 37. *mobilia eadem* (cornua) *ut aures Phrygiæ armentis, Troglodytarum in terram directa; qua de cauſa obliqua cervice paſcuntur.* Non congruit tamen, eos nullarum opum dominos eſſe, & armenta habere: quare Plinius memoria lapſus fortaſſè eſt. Herodotus quidem in Libya eſſe boves tradit, qui retro ambulantes paſcuntur, quod directa in humum cornua vulgarem paſtionis modum non admittunt: atque id Mela tradere prorſus voluit, ſed quoniam in eo Herodotum ut fabuloſum reprehenſum fuiſſe intellexit, ut ab Athenæo traditur in extremo libro quinto, rem veriſimiliorem efficere voluit, & *obliqua cervice eos paſcere* dixit. Hæc tamen armenta non apud Garamantas eſſe tradit Herodotus, ſed apud alios diſtantes ab his triginta dierum itinere: ſic enim ſcribit ille in libri IV. capite 183. *incolentibus illic hominibus, quibus nomen eſt Garamantibus, natione ſanè magna, qui inducta ſuper ſalem humo, ita ſerunt. Ab his ad Lotophagos breviſſimum iter: à quibus triginta dierum ſpatium*

tium eſt ad eos, apud quos gignuntur boves retro paſcentes: ideo autem præpoſtere paſcuntur quòd cornua inflexa anteriùs habent, & ob id ceſſim euntes paſcuntur. Non tamen id non vidit Mela, ſed cùm ſuprà cap. 4. interiores Africæ, atque ultrà deſerta eſſe memoraſſet, quatuor tamen deſcriberet, *Garamantes*, *Augilas*, *Troglodytas*, *& ultimos ad Occaſum Atlantes*, finitimas gentes hîc veluti conſtituit: ſic paulò inferiùs, quod Herodotus *Auſenſibus* tribuit, ipſe *Garamantibus* accommodat, ut videbimus. Ceterùm non idem juris eſſe videtur Plinio, qui lib. VIII. cap. 45. *Boves*, inquit, *animalium ſoli & retro ambulantes paſcuntur; apud Garamantas quidem haud aliter.* Melius Athenæus, qui hoc non apud Garamantas, ſed apud quandam Libyæ gentem accidere, tradidiſſe Herodotum unum Hiſtoricorum refert, ſed fabuloſum eſſe, & fide omnino carere boves ὀπισθονόμους.

l. 49. *Quos pro ſuis colant forma ſimilitudine agnoſcunt*] Sic quidem loquitur D. Hieronymus *epiſt. ad Oceanum: multos videmus ob nimiam paupertatem virorum ſarcinam declinare & ancillas ſuas habere pro uxoribus, ſuſceptos ex his liberos colere ut proprios.* Mallem tamen legere, *quos pro ſuis tollant.* Sic Terentius in *Andria*; *quicquid peperiſſet, decreverunt tollere:* & in *Hecyra*; *tollemus ſcilicet noſtrum.* Q. Curtius lib. IX. *Genitos liberos non parentum arbitrio tollunt aluntque, ſed eorum quibus ſpectandi infantum habitum cura mandata eſt.* Ceterùm hæc, ut dixi, de Auſenſibus ita narrat Herodotus lib. IV. Μίξιν δὲ ἐπίκοινον τῶν γυναικῶν ποιέονται, οὔτε συνοικέοντες, κτηνηδόν τε μισγόμενοι· ἐπεὰν δὲ γυναικὶ τὸ παιδίον ἁδρὸν γένηται, συμφοιτέουσι ἐς τὠυτὸ οἱ ἄνδρες τρίτου μηνὸς, καὶ τῷ ἂν οἴκῃ τῶν ἀνδρῶν τὸ παιδίον, τούτου παῖς νομίζεται. Sed hoc ipſum Nicolaus *de moribus Gentium* apud Stobæum *ſermone* CLXV. tribuit Limyrniis. Plinius, *Garamantes matrimoniorum exſortes paſſim cum feminis degunt.* Sed hæc à Mela, non ab Herodoto accepit.

l. 50. *Augilæ manes tantùm Deos putant*] Tranſtulit hæc omnia ex Herodoto lib. IV. ſed eadem, quà ſuprà, licentia uſus: nam hæc non *Augilis*, ſed *Naſamonibus* Herodotus tribuit: Γυναῖκας δὲ νομίζοντες πολλὰς ἔχειν ἕκαστος, ἐπίκοινον αὐτῶν τὴν μίξιν ποιεῦνται. Πρῶτον δὲ γαμέοντος Νασάμωνος ἀνδρὸς νόμος ἐστὶ τὴν νύμφην νυκτὶ τῇ πρώτῃ διὰ πάντων διεξελθεῖν τῶν δαιτυμόνων μισγομένην· τῶν δὲ ὡς ἕκαστος οἱ μιχθῇ διδοῖ δῶρον τὸ ἂν ἔχῃ φερόμενος ἐξ οἴκου. Ὅρκοισι δὲ καὶ μαντικῇ χρέονται τοιῇδε· ὀμνύουσι μὲν τοὺς παρὰ σφίσι ἄνδρας δικαιοτάτους καὶ ἀρίστους λεγομένους γενέσθαι τούτους, τῶν τύμβων ἀπτόμενοι· μαντεύονται δὲ ἐπὶ τῶν προγόνων φοιτέοντες, τὰ σήματα, καὶ κατευξάμενοι ἐπικατακομέονται· τὸ δ᾽ ἂν ἴδοιεν τῇ ὄψει ἐνύπνιον, τούτῳ χρέωνται. Quanquam quòd manes tantùm Deos colant; quòd uxorum in reliquum pudicitia inſignis ſit, ab Herodoto non traditur; ſed ex Mela accepere Plinius & Solinus cap. 34. *Augilæ verò ſolos colunt inferos.*

ſeros. Feminas ſuas primis noctibus nuptiarum adulteriis cogunt patere; mox ad perpetuam pudicitiam legibus adſtringunt ſeveriſſimis. Porrò apud Herodotum corruptè legitur *Ægila* pro *Augila*: Stephanus enim *de Urbibus*, Αὔγιλα, οὐδετέρως, πόλις Λιβύης. Et gentile nomen *Augiliten* non *Augilam* eſſe tradit. Ptolemæus tamen lib. IV. καὶ ἐν τοῖς Αὐγίλαις, καὶ ἐν τοῖς Νασάμωσι τὰ Αὔγιλα.

l. 57. *Nudi ſunt Gamphaſantes*] Sic Plinius lib. v. c. 8. *Gamphaſantes nudi, præliorumque expertes, nulli externo congregantur.* Idem ſcribunt Solinus cap. 3. & Marcianus Capella. Herodotus lib. IV. ἐν τῇ θηριώδεϊ χώρῃ οἰκέουσι Γαράμαντες, οἳ πάντα ἄνθρωπον φεύγουσι, καὶ παντὸς ὁμιλίην. Καὶ οὔτε ὅπλον ἐκτέαται ἀρήϊον οὐδὲν, οὔτε ἀμύνεσθαι ἐπιστέαται. Atque *Garamantes* etiam Laur. Valla vertit, & Stephanus *de Urbibus*. Γαράμαντες, ἔθνος Λιβύης. Ἡρόδοτος τετάρτῃ· οἳ πάντα ἄνθρωπον φεύγουσι, καὶ παντὸς ὁμιλίαν. Verùm ex hoc loco Pomponii & Plinio, Marciano & Solino, tam apud Herodotum quàm apud Stephanum *Gamphaſantes* legendum. Ceterùm quòd nudi ſint, ab Herodoto non traditur.

l. 60. *Quàm quibus idem ingenii eſt*] Scriptus Liber, *quibus idem ingenium eſt*: ſed parum refert.

l. 61. *Blemmyis capita abſunt*] Diximus in ſcriptis Libris legi, *Blemyis*. Plinius lib. v. cap. 8. *Blemyis traduntur capita abeſſe, ore & oculis pectori affixis.* Solinus cap. 31. *Blemyas, (ſed non eos qui vicina Rubri mari incolunt) credunt truncos naſci parte, qua caput eſt, os tamen & oculos habere in pectore.* Marcianus, *Blemyæ ſine capite ſunt, atque os & oculos in pectore gerunt.*

l. 62. *Satyris præter effigiem*] Sic Plinius lib. v. cap. 8. *Satyris præter figuram nihil moris humani* Solinus cap. 31. *Satyri de hominibus nihil aliud præferunt, quàm figuram.* Marcianus, *Satyri hominis nihil habent, niſi faciem.*

Ibid. *Ægipanum quæ celebratur* &c.] Plinius lib. v. cap. 8. *Ægipanum, qualis vulgo pingitur, forma.* Marcianus, *Ægipani quales pinguntur, exſiſtunt.* Sic & Solinus: quales verò ſoleant pingi, tradit Herodotus lib. II. γράφουσι οἱ ζωγράφοι τοῦ Πανὸς, καθάπερ Ἕλληνες, τἄγαλμα αἰγοπρόσωπον καὶ τραγοσκελέα. Vid. Servium ad *Ecl.* II. Virgilii.

Cap. IX.

l. 2. *Penitus immiſſa*] Declarat hunc locum Plinius lib. v. c. 9. his verbis: *Proxima Africæ incolitur Ægyptus, introrſus ad Meridiem recedens, donec à tergo prætendantur Æthiopes.* Sic Mela lib. III. cap. 8. de Arabico ſinu: *Init penitus, introrſumque dum Ægyptum penè & montem Arabiæ Caſium attingat.* Solinus cap. 32.

Ægyptus

Ægyptus à Meridie introrſus recedit, quoad prætendant Æthiopes à tergo. Marcianus: *Verùm Ægyptus introrſus ad Meridiem tendit, donec à tergo Æthiopes obverſentur.*

l. 4. *Terra expers imbrium, mirè tamen fertilis*] Plinius in *Panegyrico: Ægyptus alendis agendiſque ſeminibus ita gloriata eſt, ut nihil imbribus cœloque deberet: ſiquidem proprio ſemper amne perfuſa, nec alio genere aquarum ſolita pingueſcere, quam quas ipſe devexerat; tantis ſegetibus induebatur, ut cùm feraciſſimis terris, quaſi nunquam ceſſuro, certaret.*

l. 5. *Hominum aliorumque animalium perfœcunda generatrix*] Strabo lib. XV. *Nilus ceteris amnibus fecundior eſt, & producit ingentia animalia, tum etiam amphibia. Ægyptiæ quoque mulieres interdum uno partu quatuor pueros enituntur: auctorque eſt Ariſtoteles, quandam ſeptem peperiſſe uno partu:* qui Nilum τρόφιμον καὶ γόνιμον appellat, id eſt, ad generandum alendumque efficacem, propter moderatum ſolis ardorem, relinquentis nutrimentum evaporantiſque ſuperflua: qua de cauſa evenire ſolet, ut Nili aquæ dimidio minori igne decoquantur, quàm ceteræ. Diodorus Siculus lib. I. cap. 3. de Ægypto: *terra inculta pecori ad paſtum relicta, adeò exuberans herbis, ut oves bis in anno pariant, bis lanam præbeant.* Vide & Solinum.

l. 6. *Nilus efficit, omnium in noſtrum mare permeantium maximus*] Herodotus IV. *Iſter omnium, quos novimus, amnium maximus.* Sed Melam in his ab Herodoto rectè diſcedere, & omnino Iſtrum Nilo eſſe minorem, recentiores, qui amborum oſtia videre, tradunt & Diodorus Siculus lib. I. Vid. Salluſtius, *proxima magnitudine Nili eſſe Iſtrum flumen* dixit. Vid. A. Gellium lib. X. cap. 7.

l. 7. *Ex deſertis Africæ miſſus*] Lego, *emiſſus.* ut ſuprà cap. 5. *parvis opidis habitatur, parva flumina emittit.* Et inf. cap. 19. *mons Olympus, ut incolæ vocant Myſius; is flumen Rhyndacum in ea, quæ ſequuntur, emittit.* Ceterùm, Nilum ex deſertis Africæ emitti Herodotus lib. II. primus omnium dixit, quem Pomponius hic & inf. lib. III. cap. 9. ſequitur: ſed ea opinio Diodoro Siculo non placet: mox pro *& cùm diu*, legerem, *ſed cùm diu.*

l. 10. *Circa Meroen latè patentem inſulam in Æthiopiam diffunditur*] Legendum exiſtimem, *latè patentem inſulam Æthiopum diffunditur.* Ait enim, priùs Nilum ſimplicem, hoc eſt, uno alveo decurrere, deinde ad Meroen Æthiopum inſulam in duo brachia dividi. Sic lib. III. cap. 8. *Æthiopes ultra, qui Meroen habent, quam Nilus primo ambitu amplexus, inſulam facit.* Plinius lib. II. cap. 73. *rurſus à Meroe inſula, quæ eſt caput Gentis Æthiopum.* Vel lege, *diffinditur: diffindi* autem eſt *dividi.* Varro *de Re Ruſtica* lib. I. cap. 2. *ego hic, ubi nox & dies modice redit & abit, tamen æſtivo die, ſi non diffinderem meo inſititio ſomno me-*

meridie vivere non poſſem. Et lib. III. cap. 2. ſe ipſum declarans ſcribit; *quid niſi* inquit: *ubi æſtate diem meridie dividere ſoleam.* Cicero lib. *de Univerſo. hanc igitur omnem conjunctionem duplicem in longitudinem diffindit.* Et alibi, *ſaxum diffindi* dixit. & Cato *de Re Ruſt.* cap. 161. *Arundinem mediam diffinde: diem* autem *diffindi*, ut in Pandectis Florentinis legitur, eſt & apud Livium lib. IX. ſed ut Budæus exiſtimat, *diem diffundi* eſt prolatari, & aliquam rem in alium diem differri. *Meroen* vero *late patere* & magnitudine omnes Nili inſulas antecellere tradit Diodorus Siculus lib. I. cùm pateat, longitudine ſtadiorum ∞. ∞. ∞. latitudine mille. Idem ſcribit Strabo lib. XVII. Vide Joſephum.

l. 11. *Altera Aſtapes dictus eſt*] Liber ſcriptus, *altera Aſtape dictus:* cui favere videtur Diodorus lib. IV. qui fluvium hunc *Aſtapen* vocat, ſi Latinus codex non fallit, nam nunc Græci copia non erat: is tamen lib. I. *Aſtapon* vocat, ut Strabo, etſi ille *Aſtaboron* & *Aſtapon* flumina è lacubus profluentia in Nilum influere dicat, non ipſius Nili partes eſſe. Plinius lib. V. cap. 9. *circa clariſſimam inſularum Meroen Aſtabores lævo alveo dictus, hoc eſt, ramus aquæ venientis è tenebris: dextero verò Aſtuſapes, quod latentis ſignificationem adjicit.*

l. 12. *Ubi rurſus coit, ibi nomen hoc capit*] Plinius lib. V. cap. 9. *Nec ante Nilus, quàm ſe totum aquis concordibus rurſus junxit: ſic quoque etiamnum Syris, ut antè nominatus per aliquot millia.*

l. 16. *Tachempſo alteram inſulam*] Herodotus II. Ταχομψώ. & Plinius lib. VI. cap. 29. *Tacompſi* opidi meminit. Stephanus tamen Ταχεμψός κώμη Αἰθιοπίας πρὸς τῇ Λιβύῃ, & Ptolemæus lib. IV. quamquam apud eum corrupte legitur μεταχομψώ. alio tamen loco Stephanus Χομψὼ νῆσος ἐν τῷ Νείλῳ, μέση Αἰθιοπίας καὶ Αἰγύπτου, ὡς Ηρόδοτος δευτέρᾳ.

l. 17. *Ad Elephantidem*] Scripti Libri *Elephantilem*: legendum tamen *Elephantinem* ex omnibus Geographis. De *Cercaſoro* opido idem Herodotus lib. II. cap. 15.

l. 20. *Semel iterumque diviſus ad Delta & Metelin*] Veteres Libri, *ad Deltan & ad Melin.* Sed haud dubiè ex ora Libri in contextum ea verba irrepſere, itaque delenda eſſe cenſeo, legendumque, *dein ſemel iterumque diviſus, it per omnem Ægyptum.* Sic in Italia lib. II. cap. 4. *mare, quod inter utraque admittit, tenuibus promontoriis ſemel iterumque diſtinguens, non uno margine circuit.* Et hoc lib. II. cap. 3. *niſi ubi ſemel iterumque grandi receſſu abducitur, directo penè litore, extenta eſt.* Et lib. III. cap. I. *quà, niſi quòd ſemel iterumque paullum in ſemet abducitur, uſque ad flumen Anam penè recta eſt.* Sunt igitur verba annotantis, ad quæ loca diviſio fluminis fieret, ſed imperitè tamen: atque ut id manifeſtius fiat, libuit omnem Nili curſum ex Herodoto adſcribere, à quo hæc magna ex parte Pomponius tranſtulit. is

ergo

ergo lib. II. Nili curſum à Catadupis ad mare deſcribit, & rurſus à Catadupis ad fontem, quæ ſimul juncta in hunc modum ſe habent: „ Nilus à Catadupis incipiens mediam interfluens „ Ægyptum irrumpit mare, uno quidem alveo uſque ad Cer„ caſoron (Κερκάσωρον) urbem; tripartito deinceps: quorum „ alveorum unus ad auroram, quod Peluſium oſtium; alter „ ad veſperam tendit, quod Canobicum oſtium nominatur, &c. „ Aliud ab ullo audire non potui, niſi, (cùm ipſe inſpiciendi „ gratia ad Elephantinam uſque urbem profectus ſum) quæ„ dam longiſſimæ narrationis, quod ex fama illic jam inqui„ rendo accepi, eunti ab Urbe Elephantina ad ſuperiora eſſe „ locum acclivem, ubi neceſſe ſit, navigio utrinque alligato, „ tanquam bove, pergere, &, ſi funis abrumpatur, abire na„ vigium, rapiente fluminis impetu. Et poſtea pervenire pla„ num in locum, ubi ſit inſula Nilo circumflua, nomine Ta„ chompſo. Ab Elephantina deſuper jam Æthiopes incolere „ & dimidium inſulæ, & alterum dimidium incolere Ægy„ ptios. huic inſulæ ingens lacus contiguus eſt, quem cir„ cum Æthiopes paſtores paſcunt: quem prætergreſſus in Nili „ alveum, qua lacui committitur, devenies. Deinde egreſſus „ itinere pedeſtri quadraginta dierum perges propter flumen: „ nam in Nilo acutos ſcopulos exſiſtere & ſaxa frequentia, per „ quæ navigare non licet, Peragrato quadraginta diebus eo lo„ co, alterum navigium rurſus ingreſſus, duodecim diebus ſub„ veheris, dum venias in oppidum magnum, nomine Meroën, „ quæ fertur aliorum Æthiopum eſſe metropolis. *Et inferiùs*: „ Fluit autem ab veſpera & occaſu. *Et inf.* ex Africa enim „ Nilus fluit, eam mediam ſecat, & pari tractu, atque Iſter meat *&c.* At quemadmodum Nilus ex deſertis Africæ emiſſus circa Meroën findatur, ab eaque partim aſper, parva navigia patiens, in minorem lacum deveniat, deindeque *Tachompſo* inſulam amplectatur, & uſque ad *Elephantinem* Urbem, non tam Æthiopum, ſed Ægyptiam, uno alveo ferven ſque decurrit; deinde quemadmodum juxta *Cercaſorum* opidum triplex eſſe incipiat; quòd autem diviſio ſemel iterumque fiat ad Delta & Melin, ab eo non traditur, nec Pomponius ſcripſit.

l. 24. *Æſtivo ſidere exundans*] *Sidus* hîc tempeſtatem ſignificat: ut apud Virg. IV. *Æn.*

Quin etiam hiberno moliris ſidere claſſem.

Et in *Georgicis*,

——————— *quo ſidere terram*
Vertere, Mæcenas, ulmiſque adjungere vites
Conveniat.

Tempore exundat verno, ut Plinius auctor eſt lib. V. cap. 9. *Incipitque creſcere Luna nova, quæcunque poſt ſolſtitium eſt, ſenſim mo-*

modicéque, Cancrum ſole tranſeunte, abundantiſſimè autem Leonem: & reſidit in Virgine iiſdem, quibus accrevit, modis: in totum autem revocatur inter ripas in Libra, ut tradit Herodotus, centeſimo die. Vide Strabonem lib. XVII. & Diodorum lib. I.

l. 25. *Adeo efficacibus aquis ad generandum alendumque*] Diximus ſuprà hac de cauſa Nilum appellari ab Ariſtotele γόνιμον καὶ τρόφιμον, quod idem ad verbum eſt. Diodorus Siculus lib. I. *Nilus & multa generat & ſuapte natura quæ genuit, facillimè nutrit.*

l. 26. *Ut præter id, quod ſcatet piſcibus*] Enumerat Strabo lib. XVII. plura piſcium genera, qui in Nilo gignuntur. Sed pro *præter id quod*, vetus Codex habet, *præterquod:* fortè, *præterquam quod.*

l. 27. *Hippopotamos, Crocodiloſque*] De *Hippopotamis*, hoc eſt, fluviatilibus equis, Herodotus II. *Quadrupedes*, inquit, *ſunt biſidis pedibus, ungulis bovinis, ſimo naſo, equina juba, eminentibus dentibus, fulgida cauda, equina voce, magnitudine maximi tauri; tam craſſo corio, ut ex eo areſacto fiant pila miſſilia.* Idem ferè tradit Ariſtoteles lib. II. *de Animalibus* cap. 2. & Plinius lib. VIII. cap. 25. Ælianus lib. V. cap. 53. aliquanto tamen aliter ſculpti hodie viſuntur Romæ, pluribus locis ex illa antiquitate ad unum, ut creditur, expreſſi. De Crocodilo plura Herodotus lib. II. Ariſtot. II. cap. 10. Plinius VIII. cap. 25. Diodorus Siculus lib. I.

Cap. X.

l. 1. *Arabia hinc ad Rubrum mare pertinet*] Non ad ſinum Arabicum, quem indocti quidam *mare Rubrum* appellant, ſed ad *mare Rubrum*, de quo lib. III. Mela, cujus partes ſunt Perſicus & Arabicus Sinus.

Ibid. *Pertinet*] Id eſt, dirigitur, extenditur, pervenit; ita interpretatur Edicti verba Ulpianus *in l.* I. §. 10. *D. de Cloacis.*

l. 2. *Et ditior*] *Editior* videbatur legendum, ut antitheta eſſent *læta* & *ſterilis*, *editior* & *plana*. Sed quum Plinius lib. V. cap. II. *Arabiam ad mare Rubrum pertinere & odoriferam illam, ac divitem, & beatæ cognomine inclitam*, ſcribat; ampliandum cenſeo. Quamquam defendi poteſt *editior* ex ipſo Mela lib. III. cap. 8. de Arabia Felice, *quæ inter oſtia extenditur* (Perſici & Arabici Sinus) *ſylvæ cauteſque exaſperant.*

l. 3. *Caſio Monte attollit*] Plinius lib. V. cap. 29. *Attollitur monte Pione.* Lucanus lib. VIII. v. 539.

Perfida quà tellus Caſiis excurrit arenis.

l. 4. *Azotum*] Ptolemæus ante *Azotum* collocat *Jamnitorum Portum.*

l. 6. *A quarta vigilia ortum Solis oſtendat*] Id eſt, Solem orien-

tem iis qui in montis vertice ſunt aut in mari, ut ſæpe, aut in altitudine, ut lib. II. cap. 2. de Hæmo: *In tantum altitudinis abit, ut cerni nequeat.* Hoc falſum eſſe oſtendit Petrus Nonius in extremo Libro *de Crepuſculis*, Vide item Arrianum qui in *Periplo Rubri Maris* de Arabia agens, quæ eſt ad mare Rubrum, inquit, κολπὸς λεγόμενος Σαχαλίτης καὶ χώρα λιβανωτοφόρος ὀρεινή δὲ καὶ δυσβατος ἀέρα παχὺν ἔχουσα καὶ ὀμιχλώδη. Vides hîc regionem, quæ thure & odoribus abundat eſſe. Idem dicit Plinius lib. XII. cap. 14. ut non ſit dubitandum de integritate lectionis. Ceterum hæc non debuerunt in caput ſequens transferri, cum Mela ipſe alterius montis Caſii non meminerit. Neque enim quod Mela ab aliis diverſum adfert, ſtatim tollendum, quum non obſcurum ſit, quot diverſa inter ſe Auctores tradant, & præcipue in Geographia.

Cap. XI.

l. 3. *Terraſque & latius*] Fortè ſic eſt diſtinguendum, *terraſque etiam latius, introrſus aliis, aliiſque nuncupata nominibus.* Nam *introrſus* hic appellatur non in littore, ut Palæſtina, Phœnicia, Antiochia: Plinius lib. v. cap. 12. *Paleſtina*, inquit, *qua contingit Arabas: deinde eſt Phœnice, & quà recedit intus, Damaſcena, Babylonia, Meſopotamia, Sophene, Comagena, Adiabene, Aſſyria antè dicta, & ubi Ciliciam attingit, Antiochia.* Et in Aldinis ſic legitur.

l. 13. *Gaza*] Ptolemæus, Strabo, Plinius, omnes primum *Gazam*, poſt *Aſcalonem*, deinde *Azotum* collocant, ut mirum ſit à Mela *Azotum* collocari in Arabia. De Gaza Stephanus: Μυθολογοῦσι δέ τινες ἀπὸ Διὸς κλιθῆναι καὶ ἐν αὐτῇ ἀπολιπεῖν τὴν ἰδίαν Γάζαν, οὕτω τῶν Περσῶν τὰ χρήματα καλούντων.

Cap. XII.

l. 5. *Regnum præliumque commenti*] Iſta tria verba à Librariis per ignorantiam verſibus Auctoris immixta fuiſſe, ab aliquibus creditum. At ſine illis manca fuerit oratio, quæ Melæ ſemper fluit. Vid. Diodor. Sic. lib. v. & Curt. lib. IV.

l. 8. *Vici tenent ulteriora*] Sic lib. II. cap. 2. *Ima ejus tenent parvæ Pelaſgorum coloniæ.* V. C. *vi tenent interiora.*

l. 16. *Adverſa adjacens Aſia*] Auctor lib. II. cap. 3. *Inde ad meridiem terra convertitur uſque ad Megaram Atticæ pelago adjacens.* & cap. eodem, *& ipſa pelago Pylos adjacet.*

l. 19. *Navigabilibus alveis*] Seneca *ad Helviam de conſol.* cap. 9. *Atqui non eſt hæc terra frugiferarum aut lætarum arborum ferax, non*

non magnis & navigabilibus fluminum alveis irrigatur.

l. 22. *Pars Syriæ, cui Antiochia cognomen additur*] Non veriſimile eſt à Geographo clariſſimo, ut conſtat, Antiochiam, celeberrimam Urbem, ab omnibus Geographis celebratam, & quæ regioni nomen dederit, eſſe omiſſam. Quare ſic legendum forte, *cui Antiochia cognomen addidit:* nam ſequitur ſtatim, *in ora ejus:* quomodo poſt mediterranea oppida enumerata Pomponius ſæpe facit. ut Cap. ſuperior. 11. de Syria, *& ubi ſe Ciliciæ committit, Antiochia.*

l. 23. *Erythos*] Subſtituendum fortaſſe *Balanea* ex Plinius lib. v. cap. 20. aut *Balanea* ex Ptolemæo: nam *Berytos* ſtatim poſt *Sidonem* ab omnibus collocatur.

l. 24. *Aroſos*] Ante emendationem Hermolai Barbari ſic legebatur, pro qua ipſe ſubſtituit *Arados*, nulla ratione. Nam hujus inſulæ meminit Auctor lib. 11. cap. 7. *Arados in Phœnice*, inquit, *parva.* Legendum haud dubie *Roſos*, ex Plinio, Strabone: à Ptolemæo appellatur Ῥῶσος. Et Strabo inquit lib. xiv. *In ſinu Iſſico eſt Roſus.* Emendabimus obiter locum Curtii lib. iv. *Nardus quoque inſula deditur:* in aliis Edit. legitur *Archodos*, lege *Arados.*

l. 25. *Lycos*] *Lycos* fluvius non hoc loco ponitur Straboni, ſed juxta Byblon. De Hypato nulla mentio apud Plinium in ſinu Iſſico.

Ibid. *Lycos, Hypatos, & Orontes*] Strabo lib. xvi. δὲ ἐ ῥεῖ ὁ Ἀρκευθος ποταμὸς, καὶ ὁ Ὀρόντης, καὶ ὁ Λαβώτας· ἐν δὲ τούτῳ ἐστὶ τῷ πεδίῳ καὶ ὁ Μελεάγρου χάραξ, καὶ Οἰνοπάρας ποταμός. Verùm ex hoc loco non colligas, quod ait Pintianus, nam in mediterranea fluit *Helabotas*, & *Orontes*, & ut credo, miſcetur, nec in mare perdurat. Legendum fortaſſe *Lycos, Pinarus & Orontes*, ex Plinio lib. v. cap. 27.

l. 27. *Cilicas*] Pintianus in *Retractat. Cilicia.* ſed fortè leg. *è Cilicia:* nam cum omnes Amanum montem terminum ſtatuant Syriæ & Ciliciæ, Myriandros jam erit è Cilicia.

Cap. XIII.

l. 5. *Ingenti urbe celebris Iſſo*] Xenophon hanc urbem Ἰσσοὺς vocat *De Expeditione Cyri Minoris*, ſi codex mendo vocat, ἐξελαύνει εἰς Ἰσσοὺς τῆς Κιλικίας ἐσχάτην πόλιν ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ οἰκουμένην, μεγάλην καὶ εὐδαίμονα.

l. 6. *Amanoides promontorium*] Strab. xiv. *Amanides portæ.* Plin. *Portæ Ciliciæ.* V. C. *Amnodes* habet.

l. 8. *Cydnus ultra per Tarſum exit*] Plinius lib. v. cap. 27. *Cydnus Tarſum, liberam urbem, procul à mari ſecans.* Vitruvius lib. viii. *de Architectura: Cilicia verò civitate Tarſo flumen eſt no-*

mine Cydnos, in quo podagrici crura macerantes levantur dolore.

l. 11. *Pompeiopolis, tum Sola*] At Livius lib. XXXVII. *Pro his cùm gratias egiſſent Rhodii, de Solis urbe, quæ in Cilicia eſt, egerunt: Argis & illos, ſicut ſeſe, oriundos eſſe: ab ea germanitate fraternam ſibi cum iis charitatem eſſe.* Strabo lib. XIX. *Soli civitas memorabilis, Achivorum opus & Rhodiorum, qui ex Lindo venerunt.*

l. 13. *Diſſiliunt*] H. e. rumpuntur, infrà lib. III. cap. 6. *ut ſe exigua parte diei pecora impleant, & niſi pabulo prohibeantur, diutiùs paſta diſſiliant.*

l. 15. *Anguſto tergore continenti adnexum*] Lib. II. cap. 5. *Anguſto aggere continenti adnectitur.* Livius lib. XXIX. *quod* (promontorium) *tenui jugo continenti adhærens in aliquantum maris ſpatium extenditur.*

l. 16. *Suprà ſpecus eſt nomine Corycius*] Servius *ad Virgil. l.* IV. *Georg. Corycos civitas eſt Ciliciæ, in qua antrum illud famoſum eſt, penè ab omnibus celebratum.* Vide etiam Solinum cap. 38. Strabo lib. XIV. de Specu Corycio, Ἔστι δὲ καὶ ἄντρον αὐτόθι, ἔχον πηγὴν μεγάλην ποταμὸν ἐξιεῖσαν καθαροῦ τε καὶ διαφανοῦς ὕδατος, εὐθὺς καταπίπτοντα ὑπὸ γῆν ἐνεχθεὶς δ' ἀφανὴς ἔξεισιν εἰς τὴν θάλασσαν. Adde Æſchylum *Euman.* Σέβω δὲ νύμφας, ἔνθα Κωρυκὶς πέτρα Κοίλη, φιλόρνις δαιμόνων ἀναστροφά.

l. 25. *Ubi contemplati duravere, non ſatiet*] V. C. *ubi contemplati durare non ſinit.*

l. 39. *Magnum impetum brevi alveo traxit*] Fortè, *magno impetu brevem alveum*, ut lib. II. cap. 7. *Unde ille* (Alpheus) *creditur non ſe conſociare pelago, ſed ſubter maria terraſque depreſſus huc agere alveum, atque hìc ſe rurſus extollere.*

CAP. XIV.

l. 3. *Cimonis Athenienſium ducis*] Vid. Thucyd. lib. I. & Plutarch. in *Vita Cimonis.*

l. 12. *Phaſelis à Mopſo condita*] Cicero *in Verrem* lib. IV. *Phaſelis illa, quam cepit P. Servilius, non fuerat urbs ante Cilicum, atque prædonum: Lycii illam, Græci homines incolebant. Sed quod erat* &c. Plinius lib. V. cap. 27. *Cataractes juxta quem Lyrneſſus & Olbia, ultimaque ejus ora Phaſelis.*

CAP. XV.

l. 3. *Tauri promontorio*] Livius lib. XXXVII. *Poſtquam ſuperavere Rhodii promontorium, quod ab Sida prominet in altum.*

Ibid. *Sida portu & Tauri promontorio grandem ſinum claudit*] Hunc

Hunc ſinum *Pamphylium* vocat Livius lib. XXXVII. Plinius lib. v. cap. 27. *Ultima ejus oræ Phaſelis. Junctum ei mare Lycium eſt, genſque Lycia, unde vaſtus ſinus: Taurus mons, ab Eois veniens litoribus*, &c. Et inferiùs, *Juxta mare Lymira cum amne.* Ut hîc legendum ſit, *Sidæ portus & Tauri promontorium.* Ut tota Lycia terminetur ſinus, qui incipit à Syda Pamphyliæ urbe uſque ad montem Taurum. Fortè autem leg. *Lydis*, quæ ante Telmeſſum collocatur à Ptolemæo, & ſenſum hunc habet, à Tauro ad Lydas ſinum eſſe; ſin autem legatur, *Sydæ*, hic ſenſus erit. Ab urbe Sydæ Pamphyliæ ad Tauri promontorium grandem ſinum eſſe.

l. 8. *Magnarum gentium, qua dorſum agit terminus*] Sic infrà lib. II. cap. I. *nam per immania magnarum gentium diu Danubius eſt.*

CAP. XVI.

l. 3. *Habitator incertæ originis*] Forte, *habitata viris incertæ originis.* Sic lib. III. cap. 6. de Erythia, *Geryone habitatam accepimus*: atque alibi, *parvis urbibus habitatur.*

l. 4. *Ut aliena etiam bella mercede ageret*] Tacit. lib. v. *mittit qui auxilia mercede faceret.*

l. 6. *Pedalion & Crya*] *Crya* locus eſt Cariæ. Plinius lib. v. cap. 27. *in ea*, inquit, (*Caria*) *Pedalium promontorium*, & mox, *Crya fugitivorum*: legendum itaque *Crya.* nam à Ptolemæo finis Lyciæ ſtatuitur, *Caunus*, à Pomponio verò *Telmeſſus*, ut mirum ſit hæc non vidiſſe Pintianum.

l. 11. *Thiſamiſſa*] Hæc ab aliis dicitur *Thiſanuſa*, & ſic V. C. Plinius tria hæc ſimul enumerat oppida, *Thyſanuſa*, *Paridion*, *Larymna.*

l. 12. *Pandion*] V. C. & Plinius *Paridion.*

Ibid. *Larumna*] Apud Plinium quoqùe *Larymna* legitur: ſed Stephanus Ὕλλάρυμα πολίχνιον Καρίας, ὑπὲρ Θεσροτονικιάς. Sed Strabo & ferè omnes hîc *Larymnam* locant.

l. 15. *Schenus*] V. C. *Scœnus.*

l. 16. *Gnidus in cornu peninſulæ*] Sequitur hunc ordinem etiam Plinius lib. v. cap. 28. *Eſt in promontorio Gnidos libera.* Sed Strabo lib. XIV. μετὰ δ' οὖν τὰ Λώρυμα, τὸ Κυνὸς σῆμα ἐςὶ, καὶ Σύμη νῆσος. Εἶτα Κνίδος. Pro *Acanthus* Ptolemæus habet *Onugnatus.*

Ibid. *Peninſulæ*] *Peninſulam* appellat eam Cariæ partem, quæ eſt à portu Creſſa ad Halicarnaſſon, & in ejus cornu poſita eſt Gnidos.

l. 17. *In receſſu poſita Euthane*] Plinius lib. v. cap. 27. *& Anti-*

tiphellos quæ quondam Habeſſus, atque in receſſu, Phellus: in receſſu idem eſt quod in ſinu.

l. 21. *Artemiſiæ opus*] Vide Aulum Gellium lib. x. cap. 18.

l. 23. *Sinus Jaſius & Baſilicus. In Jaſo eſt Bargylos*] V. C. *Jaſus*, & *in Jaſo eſt*. Livius vice verſa in Bargilletico ſinu Jaſſum ponit, lib. xxxvii. cap. 17. *Miletum & ceteram oram ſociorum prætervecti in Bargylletico ſinu excenſionem ad Jaſſum fecerunt.* Apud eundem lib. xxxii. cap. 33. *Poſtulabantque præſidia deduci ab Jaſſo & Bargyllis.* Et cap. 35. ejuſdem Libri, *Jaſſo & Bargyllis non ceſſurum.*

Cap. XVII.

l. 4. *Oraculum Apollinis olim Branchidæ, nunc Didymæi*] Curtius lib. vii. *Perventum erat in parvulum oppidum, Branchidæ ejus incolæ erant. Mileto quondam juſſu Xerxis, quum è Græcia rediret, tranſierant, & in ea ſede conſtiterant, quia templum, quod Didymeon appellatur, in gratiam Xerxes violaverant.* Pauſanias lib vii. oraculum hoc Διδυμεὺς vocat.

l. 9. *Utcunque Ioniam vocant*] Alii *utramque.*

l. 10. *Latmum montem Endymionis à Luna adamati fabula nobilem*] Tullius *Tuſc.* 1. *Endymion enim, ſi fabulas audire volumus, neſcio quando in Latmo obdormivit, nondum (ut opinor) eſt experrectus. Num igitur eum curare cenſes, cùm Luna laboret, à qua conſopitus putatur, ut eum dormientem oſcularetur?*

l. 18. *Phygela* &c.] Plinius lib. v. cap. 29. *Regio omnibus Ionibus ſacra, & ideo Panionia appellata. Juxta fugitivis conditum (uti nomen indicio eſt) Phygela fuit.*

l. 22. *Thebanorum Epigonos*] Strabo lib. ix. de Cadmi poſteris: *Illi porrò arci Cadmeæ Thebas muro junxerunt, regnumque confirmarunt, plurimorum Bœotorum imperium adepti, quoad Epigoni exercitum induxerunt.* Et inferiùs: *Derelictas autem fuiſſe Thebas propter Epigonorum expeditionem, & expertes fuiſſe Troici belli.*

l. 24. *Ad promontorium quo ſinus clauditur*] Fortè ex Plinio lib. v. cap. 29. leg. *Corinæum promontorium*, ut in ipſo promontorio ſit urbs *Coryna*, de qua infra, peninſulaque ipſum ſit promontorium.

l. 27. *Inde latiùs abit*] Alii *in latus.* Infrà cap. 19. *Obliqua tunc regio & in latum modicè patens.*

l. 29. *Terga jungunt*] V. C. *agunt*, ut ſuprà cap. 15. de Tauro. *Magnarum gentium quà dorſum agit terminus.*

l. 31. *In ſinu Smyrnæo*] Lege, *in ſinu Smyrna eſt, & Hermus amnis, & urbs Leuca: extrà eſt Phocæa Ioniæ ultima.* Sed Livius, in intimo ſinu Phocæam eſſe dicit lib. xxxvii. cap. 31. ubi

ubi formam ejus deſcribit. Vide quæ & Strabo adfert libro XIV.

Cap. XVIII.

l. 2. *Æolis facta*] Vide Plinium lib. x. cap. 30. Et ſic inferiùs lib. II. cap. I. de Danubio, *Iſter*, inquit, *fit*, id eſt, dicitur. Legendum autem *Æoliis* non *Æolibus*; ut Vellejus lib. I. *& mox Æolii*, inquit, *eadem profecti Græcia longiſſimiſque acti erroribus, non minus illuſtres obtinuerunt locos.*

l. 6. *Myrinam*] Plinius, Ptolemæus, prius *Cymen*, poſt *Myrinam* locat. Stephanus Μυρίνας dicit.

l. 10. *Affirmantis Academiæ clariſſimum antiſtitem*] V. C. *artificem.*

l. 11. *Canna oppidum*] Livius *Canas* vocat lib. XXXVII. cap. 8.

l. 16. *Adramyttion*] Xenophon Ἀτραμύττιον.

l. 17. *Aſtagram*] V. C. *Auſtra.*

Ibid. *Creſſam*] V. C. *Creſan.*

Ibid. *Eodem, quo dicta ſunt ordine adjacentia*] Sic lib. II. cap. 7. *Inſularum clariſſimæ ſunt, Tenedos, & quo dicentur ordine ad promontorium Tauri montis expoſitæ.* Verum non ineptè quis ſuſpicaretur, Pomponium non perpetuo Urbes ordine, quo jacent, enumeraſſe, ne videlicet ornatum ſermonis impediret nominum confuſa citatio; niſi quis detorquere ſuæ ſententiæ vellet locum illum ex proœmio: *conſtat enim ferè ex gentium locorumque nominibus, & eorum perplexo ſatis ordine.* Et illud cap. 4. *Deinde ſtringere litora ordine quo jacent.* Alioquin in ordine ſæpe à Ptolemæo, Plinio, & aliis diſcedit, cum illis inter ſe conveniat. Nec ignoro, inquit Pintianus, Melam, quo digniora priùs memoret, ſolere ordine abuti, in *Annotationibus ad Plinium* lib. v. cap. 2.

l. 24. *Tractus tangit*] V. C. *cingit.*

l. 25. *Aſſon*] Plinius libri v. capite 30. *Aſſos, eadem Apollonia.*

l. 26. *Ætolorum Colonias*] Fortè *Æoliorum.*

Ibid. Ἀχαιῶν λιμὴν] Livius lib. XXXVII. cap. 9. *Portum, quem vocant Achæorum.* Videndus Euſtathius *ad Iliad.* 2. 666.

l. 40. *Incendio ſimilis*] Pro *ſimilis* lege *ſolis.*

l. 42. *Deinde paulatim*] Lege, *dein verò.*

l. 45. *Extra ſinum ſunt Rhœtea litora*] Plinius lib. v. cap. 30. *Extra ſinum ſunt Rhœtea litora, Rhœteo & Dardanio, & Ariſbe oppidis habitata.* Dubium eodemne ſinu, an extra.

l. 47. *Nec jam abluit terras*] Seneca lib. IV. *Nat. Quæſt.* cap. 2. *Cum ceteri amnes abluant terras.*

l. 50. *Quà fluit, latera ſint*] Lege, *quam fuerat*, ut lib. I.

cap.

cap. 2. *Rurſus expanditur, & fit tam lata, quàm fuerat.* Et lib. II. cap. 6. de Hiſpania: *Hic jam terræ magis in altum eunt, latioremque quàm fuerat Hiſpaniam faciunt.*

CAP. XIX.

l. 1. *Interiùs Bithyni ſunt*] Fortè *ulteriùs*: nam *interius* mediterranea ſignificat, ut ſupra cap. 6. *interiùs & longè ſatis à litore.* Et lib. II. cap. I. *interiùs habitantium ritus aſperior.* Apud Servium Salluſtius, *igitur introrſus Aſiæ Bithynia eſt, multis antea nominibus appellata: ipſa enim eſt & major Phrygia.*

Ibid. *Mariandynei*] *Mariandini* Herodoto & Ptolemæo appellantur. Stephanus, Μαριανδυνία χώρα. Sed dictio *Mariandynei* adjecta videtur ex cap. 2. Et hoc cap. cum de Ponto agit; *in eo*, inquit, *primum Mariandyni urbem habent.* Legendum autem videtur, *Interiùs Bithyni ſunt. At in ora Græciæ*, &c.

l. 2. *Lampſacum & Parion*] Lege *Lampſacus & Parion.* Livius lib. XXXIII. *Smyrna & Lampſacus libertatem uſurpabant.* At Nonius Marcellus ex Cicerone *in Verr. Act.* 2. *Oppidum eſt in Helleſponto Lampſacum, in primis Aſiæ provinciæ clarum & nobile.* Ubi altera eſt ſcriptura.

l. 16. *Ut incolæ vocant, Myſius*] Hæc verba aliunde forſan adjecta ſunt: nam Olympus *Myſius* appellatur à Plinio.

l. 24. *Et, quam Colophonii collocavere, Myrlea*] Plinius lib. V. cap. 32. *Apamea, quæ nunc Myrlea Colophoniorum.* Stephanus, Μυρλεία πόλις Βιθυνίας, ἡ νῦν λεγομένη Ἀπάμεια ἀπὸ Μύρλου τοῦ Κολοφωνίων ἡγεμόνος.

l. 25. *Cion amplectitur*] Plinius ibid. *Cios cum oppido ejuſdem nominis, quod fuit emporium non procul accolentis Phrygiæ, à Mileſiis quidem conditum.*

l. 29. *Deinde priores terræ* &c.] Alii, *dein propriores terræ.* Fortè, *dehinc propriores terræ iterum, exiturique in Pontum* &c. infrà lib. III. cap. 8. *Interiora Gedroſi, dehinc Perſæ habitant.*

l. 40. *Mollibus faſtigiis inflectitur*] Curtius libro VIII. *Petra, non ut pleræque, modicis & mollibus clivis in ſublime faſtigium creſcit. Molle* non arduum dicit, neque abruptum arctumve. Virgilius *Bucol.* ecloga 9.

——— ——— Qua ſe ſubmittere colles
Incipiant, mollique jugum demittere clivo.

Noſter lib. II. cap. 2. *Magno ambitu mollique circumagit.* Cæſar pro minime acuminato accipere videtur lib. II. *de Bello Civili. Has inter ſe Capreolis molli faſtigio conjungunt.* Perſius *Satyra* III.

ordo

——————————— *ordo*

Quis datus aut meta quàm mollis flexus, & unde:

Cæſar lib. v. cap. 8. de Britannia: *Litore molli atque aperto deligatas* (naves) *ad anchoras relinquebat.*

l. 42. *Ad formam Scythici arcus maximè incurvus*] Servius ad lib. III. *Æneid. Salluſtius de Ponto; ſpeciem efficis Scythici arcus.*

l. 44. *Brevis, atrox*] Cornelius Tacitus *Annal.* lib. xv. de Paulino Suetonio: *naveſque fabricat, plano alveo, adverſus breve litus & incertum.* De Britannia idem lib. I. *Hiſtor. Neque diſcerni poterant incerta ab ſolidis, brevia à profundis, eadem freto, litori, campis facies.*

l. 49. *Ex colentium ſævo admodum ingenio Axenus*] Strabo lib. VII. ex Eratoſthene ait ignoraſſe Homerum Ponti navigationem. *Triſt.* Ovid. lib. IV. Eleg. 4.

Frigida me cohibent Euxini litora Ponti.

l. 53. *Heraclea vocitatur*] Strabo lib. XII. ait Mileſios priùs condidiſſe Heracleam. Adde Plinium lib. VI. c. I. Xenophon lib. VI. Græcam Megarenſium facit coloniam, in Mariandynorum finibus ſitam. Conſule & Arrianum in *Periplo*, & Enarratores Apollonii Rhodii.

l. 56. *Extractum Cerberum*] Xenophon *de Expedit. Cyri* libro VI. Καὶ ὡρμίσαντο παρὰ τῇ Ἀχερουσιάδι Χερρονήσῳ· ἔνθα λέγεται Ἡρακλῆς ἐπὶ τὸν Κέρβερον κύνα καταβῆναι, οὗ νῦν τὰ σημεῖα δεικνύουσι τῆς καταβάσεως, τὸ βάθος πλέον ἢ ἐπὶ δύο στάδια.

l. 58. *Quidem colonia*] Alii, *quondam colonia.*

l. 59. *In litoribus penè mediis promontorium eſt*] Sic ſuprà cap. 6. de Iol. *Citra hanc (nam in medio fermè litore ſita eſt) Cartenna.*

l. 62. *Cytiſoro Phryxi filio poſita Cytoros*] Strabo lib. XII. Τὸ Κύτωρον ὠνόμασται ἀπὸ Κυτώρου τοῦ Φρίξου παιδὸς, ὡς Ἔφορος φησί. Et Valerius Flaccus lib. v.

Mox etiam Cromnæ juga pallentemque Cytoron,
Teque cita penitus condunt, Erithya, carina.

l. 63. *Armine*] V. C. *Armene.* Xenophon etiam *de Expeditione Cyri* lib. VI. ſcribit Ἁρμήνη. & Stephanus ita appellari quibuſdam tradit.

l. 64. *Urbium clariſſimas Amiſon & Sinopen; amnium Halyn* &c.] Quid ſi *urbes* legamus & *amnes.*

Ibid. *Amiſon*] V. C. *Animium.*

l. 76. *Inedia totius diei afficiunt*] Vide Xenophontem *Exp. Cyri* lib. v. de eorum narrantem Rege. Unde legendum videtur *inedia totius diei conficiunt.* Et ſic Pomponius inf. hoc cap. *Nec ferro dimicant, ſed quos laqueis intercipere, trahendo conficiunt.* Et lib. III. cap. 8. *ſerpentes ab avibus quas Ibides appellant, adverſo agmine*

 ex-

excipi, pugnaque confici traditum eſt: ex quibus verbis apparet illum in cuſtodia haberi, & quoniam publicè alitur, inedia totius diei affici, ſi quid malè imperaverit.

l. 77. *Aſperi, inculti, pernoxii appulſis*] Fortè, *aſperi, incultique, & noxii appulſis*, ut lib. 11. cap. 1. *Scylla ſaxum eſt, Charybdis mare utrumque noxium appulſis.*

l. 82. *Atque inde in ſinum adverſi litoris*] Fortè, *Atque unde ſe in ſinum adverſi litoris flexus attollens.* Et ſic legit Aldus, niſi quòd habet *inde*, non *unde*.

l. 84. *Hic Phaſis erumpit*] Stephanus: *Phaſis*, inquit, *civitas ad Phaſim fluvium poſita in Colchis, à Mileſiis condita.* Aldus legit. *Hinc Phaſis erumpit.*

l. 92. *Iidem alicubi*] V. C. *Iidem alibi.*

l. 93. *Oppoſiti*] V. C. *Appoſiti.*

l. 96. *Quod Græci Mercatores conſtituiſſe*] Supra cap. 17. *quam Mopſus ejuſdem Mantûs filius ſtatuit.* Julius Cæſar, lib. 1. *Celſi Civil.* cap. 15. *quod oppidum Labienus conſtituerat.* Rurſus noſter ſuprà cap. 11. *conſtituta urbs miræ magnitudinis Babylon.*

l. 98. *Cygni vox notam dederat*] Servius ad lib. 1. *Æneid.* 397. *Cycni nullis dant, niſi nautis: ſicut lectum eſt in ornithologia,*

Cycnus in auguriis nautis gratiſſimus ales,
Hunc optant ſemper, quia nunquam mergitur undis.

l. 100. *Melanchlæni*] Ante correctionem Hermolai *Menanchlea* legebatur. Sed cùm de his in Europa agat, non video hìc ſatis certo collocari. Herodotus lib. IV. etiam *Melanchlænos* in Europa collocat.

l. 103. *In confinio Mæotidis Syndones*] *Sindi* mihi videtur legendum, non *Syndones.* Ita præter ceteros legit Orpheus in *Argonaut*, & Euſtathius Dionyſii Interpres. Ammianus lib. XXII. Sindon poſt Boryſthenis oſtia in Europa collocat, *quam incolunt Sindi ignobiles.*

l. 107. *Tunc regio*] Fortè, *Tum regio.*

l. 110. *Corocondamam*] Stephanus *Coricondamen* appellat oppidum proximum Sinopæ, & paludem *Coricondamitin.*

l. 111. *Cepæ*] Straboni Κῆποι, aut aliàs Κῆποι.

l. 122. *Illa equeſtre*] Fortè *equeſtres.*

l. 131. *Idem ſemper & ſublimis*] Alii *ſubſimilis:* fortè, *ſui ſimilis.*

l. 137. *Nuda ſunt capita*] Id eſt, ſunt calvi. Vide Herodotum & Plinium lib. VI. cap. 13.

l. 140. *Ad Arymphæos uſque promittitur*] Noſter in Gallia, *ad Pyrenæum uſque promittitur.* Et lib. 1. cap. 3. *Deinde rurſus Gallia eſt longe & à noſtris litoribus huc uſque promiſſa.*

Ibid. *Surgit mons Rhipæus*] Rhipæos montes non rectè Ve-

te-

teres, ubi eſſent, deſignarunt, qui Tanais ortum in iis eſſe ſcribunt. Fontes enim habet in paludibus, & planis locis. Rhipæi verò montes verſus oram Oceani in tanta altitudine tot producti continentibus ſunt jugis, ut noſtri *catenam mundi*, incolæ *mundi cingulum* appellent.

l. 141. *Ultraque enim*] *Ultra* hìc *ponitur* pro ſupra.

Lib. II. Cap. I.

l. 3. *At per eundem amnem in Mæotida remeantibus*] Fortè, *at per eundem amnem in Mæotida remeantibus; ad dextram Europa eſt, modò ſiniſtro lateri navigantium appoſita, Rhipæis montibus (nam & huc illi pertinent) proxima. cadentes aſſiduè nives adeo invia afficiunt, ut ultra* &c. *Lateri* autem lego cum Aldo, & *appoſita*, non *oppoſita*. Conjunctio *ac* inſuper delenda eſt, & verbum *cadentes* minori littera ſignandum. Europa, quæ ex palude in fontes Tanais navigantibus ſiniſtra erat, remeantibus in paludem per eundem amnem jam dextra eſt. Perſequitur enim ſemper ea quæ à dextra ſunt priùs, ominis gratia. Sic lib. I. cap. 4. *& ab his potiſſimum, quæ influenti dextra ſunt.* Et de Caſpio Mari lib. III. cap. 5. *ad introeuntium dextram Scythæ Nomades.* Et de Perſico lib. III. cap. 8. *in ipſo Carmani navigantium dextra poſiti*; & de Arabico, loco cit. *Ab ea parte, quæ introeuntibus dextra eſt.* Rurſus lib. III. cap. 1. *Huc egreſſos, ſequenteſque ea, quæ exeuntibus dextra ſunt.* Ceterùm quæ hoc capite tradidit Mela, omnia fermè ex Herodoto in *Melpomene* deſcripſit.

l. 8. *Niſum intendentium*] V. C. *incedentium.*

l. 18. *Pro ſedibus plauſtra habent*] Salluſtius: *Scythæ Nomades tenent, quibus in plauſtris ſedes ſunt.*

l. 21. *In paludem vergentia*] Alii, *in palude.*

l. 27. *Carambico*] V. C. *Carambio*, leg. *Carambico, quod in Aſia diximus, par & adverſum.* Ideo autem *par* eſſe dixit, quia ſicut Carambis medium Euxinum ſecat, ſic & Criumetopon. Plinius lib. IV. cap. 12. *Promontorium Criumetopon, adverſum Carambi Aſiæ promontorio, per medium Euxinum procurrens.* Sic Pomponius lib. II. de Hiſpania cap. 6. *Atque ei, quod in Africa Ampeluſiam eſſe dixeramus, adverſum.* Item in Thracia lib. II. cap. II. *alter Ponti angulus adverſus Phaſiaco, &, niſi amplior foret, ſimilis.* Cæſar lib. II. cap. 18. *de B. Gall. ab eo flumine pari acclivitate collis naſcebatur adverſus huic, & contrarius.*

l. 29. *Cherroneſus*] V. C. *Cerone.*

l. 32.

l. 32. *Subit tum mare*] Plinius libri IV. capite 12. *Major ſubit vaſto receſſu, donec* 5000. *paſſuum intervallo abſit à Mæotide.*

l. 36. *Taphræ*] Strabo lib VII. ait hunc Iſthmum, ſtadia CCCLX. latum.

l. 40. *Gerrhos inter Baſilidas & Nomadas*] Herodotus lib. IV. *Sextus eſt Hypacyris, qui ex palude manans, medioſque Scythas Nomadas perfluens, in mare volvitur juxta Carcinitin.* Legendum itaque, *Hypacyris per Nomadas:* nam poſt etiam inter Nomadas Georgoſque dicit fluere Panticapen. Adde Plinium lib. IV. cap. 12.

l. 41. *Silvæ deinde ſunt*] Non id vult Pomponius, maximas ſilvas in Scythia eſſe; poſt enim dicit, adeò eſſe Scythas lignorum egentes, ut ignes oſſibus alant; ſed ibi eſſe ſilvam omnium Scythiæ maximam. Hylæam eam terram, omnigenis arboribus refertam appellat Herodotus lib. IV. cap. 18.

l. 43. *Diſterminat*] V. C. *Diſterminant.*

l. 44. *Tenui radice litori adnectitur*] Sic infrà cap. ſeq. *in radice magnæ peninſulæ.* Verbum verò *excedens* ſupervacuum à Pintiano cenſetur. Sed ipſe Mela rurſus lib. III. cap. 2. *mox tantundem penè in pelagus excedens.* Et in Italia lib. II. cap. 4. *ab Alpibus incipit in altum excedere.* Hic itaque ſede ſua movendum non cenſeo. Videtur tamen deeſſe *in altum*, vel *in pontum*, ſcil. excedens vel aliquid ſimile.

l. 47. *Facie poſiti enſis allecta eſt*] Plinius lib. IV. cap. 12. *Et peninſula ad formam gladii in tranſverſum porrecta:* ut non abſurdè *porrecta eſt* hic legi poſſit, aut *porrecti enſis.*

l. 48. *Mare Ponticum*] Fortè, *Pontum.*

l. 58. *Iter alveo ſtringit*] Sic Curtius de Gange lib. VIII. *à meridiana regione decurrit, & magnorum montium juga recto alveo ſtringit.* Virgil. lib. VIII. *Æneid.*

> ——— *Ego ſum, pleno quem flumine cernis*
> *Stringentem ripas, & pinguia culta ſecantem.*

Adde Solinum cap. 29.

l. 59. *Boryſthenida & Olbida*] V. C. *Olbiam.* Græca oppida *Olbia* & *Boryſthenis.* Herodotus libro IV. *Dehinc habitant Scythæ agricolæ, quos Græci, qui ſub Hypane incolunt, Boryſthenitas appellant, ipſi verò ſeſe Olbiopolitas.* Conſule & Arrianum.

l. 61. *Callipidas Hypanis includit*] Hujus fluminis aut gentis Herodotus non meminit. Vitruvius lib. III. cap. 8. *Hypanis de montibus ortus.* Cicero lib. I. *Tuſcul. Quæſt. apud Hypanim fluvium, qui ab Europæ parte in Pontum influit.* Ariſtoteles ait in eo beſtiolas quaſdam naſci, quæ unum diem vivant.

l. 63. *Tandem non longè*] Pro *tandem* repone *tantum.*

l. 68. *Tyras ſeparat*] Herodotus lib. IV. cap. 51. *Poſt hunc* Ty-

Tyres, qui ab aquilone means ortum trahit ex ingenti palude, quæ Scythiam terram à Nebride ſeparat. Ad oſtium hujus incolunt Græci, qui Tyritæ vocantur. Ammianus lib. xxii. cap. 9. *Tyrus colonia Phœnicum, quam præſtringit fluvius Tyras.* Idem Plinius tradit lib. iv. cap. 12. *Clarus amnis Tyra oppido nomen imponens, ubi antea Ophiuſa dicebatur.*

l. 74. *Deinde aliter appellantibus accolis fit Iſter*] Hinc patet lib. i. cap. 18. legendum, non *facta*, ſed *dicta*, quæ opinio ex hoc loco convincitur. *Iſter*, inquit Mela, *fit*, id, eſt dicitur. Caſtigandus autem Martiani Codex, in quo ſic legitur: *Iſter fluvius ortus in Germania de cacumine montis de novem ſexaginta amnes aſſumens.* Legendum enim *montis Abnobæ.* Cornelius Tacitus *de Moribus Germanorum, mollis & clementer edito montis Abnobæ jugo effuſus, plures populos adit.*

l. 77. *Totidem, quot ille, oſtiis*] Ovid. lib. ii. *Triſt.* eleg. i. v. 189.

Solus ad egreſſus miſſus ſeptemplicis Iſtri.

Adde Strabonem lib. vii. & Solinum cap. 13.

l. 78. *Navigabilibus*] V. C. *navigabilis.*

l. 80. *Coitu*] V. C. *cœtu.*

l. 83. *Auro cincta*] Antiqua Exemplaria *juncta:* fortè, *vincta:* & ſic legit Aldus. V. C. Solinus cap. 15. *incincta.*

l. 84. *Apud eos ipſos*] Particula *eos* redundare videtur.

l. 90. *Admodum aſſiduè*] V. C. *aſſiduæ.* De Sarmatis & eorum moribus & victu Diod. Siculus libro v. & Ovidius lib. iii. *Triſt.* eleg. 10.

l. 92. *Totum braccati corpus*]

Pellibus, & ſutis arcent male frigora braccis,
Oraque de toto corpore ſola patent.

Ut ait Ovidius loco cit. Idem lib. v. *Triſt.* eleg. 7.

Pellibus & laxis arcent male frigora braccis,
Oraque ſunt longis horrida tecta comis.

Adde Herodotum lib. iv. non longè à principio.

l. 98. *Atque ut illa pecorum durant, ita diu ſtatam ſedem agunt*] Cum paulo ante *pecorum* meminiſſet, non fuit neceſſe hic ſtatim iterum addere. Quare legendum puto *atque ut illa perdurant, ita hi ſtatim* &c. ſic de Euphrate lib. iii. cap. 8. *Tum Arabas ingreſſus, non perdurat in pelagus, verùm ingens modò & navigabilis inde tenuis rivus, deſpectus emoritur.* Fortè etiam pro *ſtatam ſedem* leg. *ſtoreas.* Cæſar lib. ii. *de Bello Civil.* cap. 9. *Storeas autem ex funibus anchorariis tres in longitudinem parietum turris, latas iv. pedes fecerunt.*

l. 110.

l. 110. *Exemtumque ſanguinem, ubi permiſcuere, deguſtant*] Legendum, *ubi vino permiſcuere.* Salluſtius ait *Catilinam humani corporis ſanguinem vino permixtum in pateris circumtuliſſe.*

l. 115. *Biniſque poculis, qui plurimos retulere, perpotatis interlocantur*] Ante emendationem Hermolai legebatur, *perpotatis interlocantis honos præcipuus eſt.* Si conjecturis uti licet, hunc locum ſic legerem, ut cum Herodoto congruat, à quo hæc omnia: *biniſque poculis, qui plurimos retulere, perpotant. Is honos*, &c. nam *interlocant* ex verbo præcedenti *perpotant* factum exiſtimo, cùm Librarii neſcirent, ut ſæpe uſu venit, eſſetne ſcriptum *perpotant*, an *ter locant*, aut, quod idem eſt, *ter locatis*, aut *perpotatis*; nam *eſt* adjunctum fuit ex inferiori clauſula. Alii habent, *perpotatis interlocantes honos.*

l. 117. *Antropophagos*] Hæc ad verbum ex Herodoto, qui eos *Androphagos* appellat, quemadmodum & ipſe Mela lib. III. cap. 6. Sic etiam hic videtur eſſe reponendum.

l. 123. *Mars omnium Deus*] *Scytharum* addit V. C.

l. 124. *Cinctoria dedicant*] V. C. *tentoria.*

l. 125. *Hominesque pro victimis feriunt*] Solinus cap. 15. *Populis iſtis Deus Mars eſt, pro ſimulacris enſes colunt: homines victimas habent: oſſibus adolent ignes focorum:* ubi legendum fortè *alunt*, non *adolent.* Adde Herodotum lib. IV. non longè à principio.

Cap. II.

l. 1. *His Thracia proxima eſt, eaque à Pontici lateris fronte uſque in Illyricos*] Id eſt, mari Ægæo, nam ab Helleſponto ad Pallenem latus eſt Thraciæ, reliquum autem ejus lateris montibus & iis gentibus terminatur, quas poſt enumerat. Sic ſuperius libri I. capite 3. *Hinc in Ægæi partem pertinens Thracia.* Sic Plinius lib. IV. cap. 11. *Ita finit* ſupra Thraciam *Iſter, à Septentrione, & ab Ortu Pontus ac Propontis, à Meridie Ægæum mare.*

l. 2. *Penitus immiſſa*] Suprà lib. I. cap. 9. *Aſiæ prima pars Ægyptus inter Catabathmon & Arabas, ab hoc litore penitus immiſſa.*

l. 6. *Malignè admodum patiens*] Id eſt, non largè. Plautus in *Bacchid.* Act. 3. ſc. 2.

> *Siſne nec ne, ut eſſe oportet: malus, bonus; cujuſmodi;*
> *Juſtus, injuſtus; malignus, largus; commodus, incommodus.*

Virgilius *Æneid.* VI: 270.

> *Quale per incertam lunam ſub luce maligna*
> *Eſt iter in ſylvis.*

l. 11. *Aſper atque indecens*] Pro *aſper* V. C. legit *diſpar.*

l. 12.

l. 12. *Ceterùm ad ferociam & numerum, ut multi inimiteſque ſint, maximè ferax*] Hunc locum nemo auſus eſt attentare, cùm tamen verba illa, *ut multi immiteſque ſint*, idem valeant, quod *ad ferociam & numerum*. Hæc ideo dixerim, quia ſunt quidam nimis religioſi, qui apud Pomponium nullum verbum redundare affirmant.

l. 17. *Orpheo primum initiante*] Id eſt, inſtituente. Diodorus Siculus Orpheum Sacra Bacchi ex Ægypto in Græciam primum attuliſſe narrat. Suidas etiam dicit Orpheum Thracem primum inſtituiſſe Græcorum myſteria, & cultum Græcorum θρησκείαν appellatam, quia Thracum eſſet inventum.

l. 23. *Getæ utique*] Hæc verba haud dubiè vacant. Vide Solinum de Thracia cap. 16.

l. 30. *Segnis eſt animus*] Supra lib. I. cap. 5. *Regio ſolo quàm viris melior, & ſegnitie gentis obſcura.*

l. 32. *Votum eximium habent*] Tacitus, *cùm ſpe votoque uxoris ſemel tranſigitur*. Sic apud Arnobium. *ad ſecunda vota tranſire.* Et Senecam *de Ira* lib. III. cap. 31. *Hæc res ſua in Reges arma convertit, fœdiſſimoſque eò compulit, ut de morte eorum cogitarent, pro quibus & ante quos mori votum habuerant.* Sed noſter lib. III. cap. 5. *id eis funus eximium eſt*, ut & hic fortè *funus* aut *fatum* ſit legendum.

Ibid. *Et quia plures ſingulis nuptæ ſunt, cujus id ſit decus apud judicaturos magno certamine affectant*] Tullius *Tuſcul.* lib. V. c. 27. *Mulieres verò in India, cùm eſt cujuſvis earum vir mortuus, in certamen judiciumque veniunt, quam plurimùm ille dilexerit, plures enim ſingulis ſolent eſſe nuptæ. Quæ eſt victrix, ea læta, proſequentibus ſuis, unà cum viro in rogum imponitur: illa victa, mœſta diſcedit.* Idem Valerius Maximus habet lib. II. cap. 16. & D. Hieronymus *contra Jovinianum.* lib. I. Euripides in *Creſphonte*, citante Cicerone lib. I. *Tuſc. Quæſt.*

> *Nam nos decebat cœtus celebrantis domum*
> *Lugere, ubi eſſet aliquis in lucem editus,*
> *Humanæ vitæ varia reputantis mala:*
> *At, qui labores morte finiſſet gravis,*
> *Omnes amicos laude & lætitia exſequi.*

l. 35. *In hoc contenditur*] Fortè, *hoc conceditur.*

l. 40. *Si detur in manus*] Catullus in *Epithalamio Juliæ:*

> *Tu fero juveni in manus*
> *Floridam ipſe puellulam*
> *Matris è gremio ſuæ*
> *Dedis.*

l. 43. *Publicè aut locantur*, &c.] Hoc non Thracibus, ſed Babyloniis tribuit Herodotus. Aſſyriis id etiam in more eſſe dicens, ait Stobæus *Serm.* 145.

l. 50.

l. 50. *Iſtro proxima*] *Iſtro eſt proxima* V. C.

l. 51. *Calaris & Tritonice*] A Strabone & Ptolemæo hic *Tomi* collocatur. Legendum fortè, *Calatis & Tomi*.

l. 52. *Tiriſtris promontorium*] Ante Hermolaum legebatur *Piſtris*. Hoc promontorium Strabo lib. VII. videtur appellare Κητιρι-ζις ἄκρα. Ptolemæus Τιρίστρια. Legendum fortè apud Strabonem, καὶ Τιρίστρις ἄκρα.

l. 56. *Crunos*] Κρουνοὶ appellari videtur à Strabone. Plinius lib. IV. cap. 11. *Nunc habet Dionyſiopolim, Crunos antea dictam.*

l. 57. *Intimo in ſinu*] V. C. delet *in*.

l. 59. *Magna Apollonia*] Lege *magno*, ut ad *angulo* referatur, non ad Apolloniam, quæ *magna* non fuit.

l. 62. *Halmudaſſon & Phileas*] Ptolemæus ſtatim poſt *Halmudeſſon* collocat *Phileam* promontorium & *Phinopolim*, ut hîc *Phileam* ſit legendum. *Halmudeſſos*, aliis *Almudeſſos* vel *Salmudeſſos* dicitur. Ante Hermolaum legebatur *Halmideſon & Philas.*

l. 63. *Phinopolim*] Φθινόπολις Straboni, ſed, ut puto, mendosè. Livius lib. XXXII. cap. 33. niſi mendum ſit, *Panopolin* appellat.

l. 67. *Tum Rheſo regnata quondam pars Thraciæ*] Non de mediterraneis hîc agit Mela, ſed de oppidis, quæ ſunt in ora Thraciæ. Rheſi autem meminit, quoniam de ejus equis fatalibus apud Homerum aliosque Poëtas crebra eſt mentio. Eodem modo loquitur Plinius lib. VI. cap. 20. *Gens Pandæ, ſola Indorum regnata feminis.*

l. 70. *Et in radice magnæ peninſulæ ſedens*] V. C. *& in radice montis magnæ peninſulæ ſedens.*

l. 75. *Ob multa memorabilis eſt*] V. C. *ob multa memorabile in ea*. at meus Liber, *ob multa memorabilis eſt.*

l. 78. *Diviſas ſpatio pelagoque terras*] Sic etiam loquitur Tacitus in *Vita Agricolæ*, *Britannia ſpatio ac cælo, in Orientem Germaniæ, in Occidentem Hiſpaniæ obtenditur*. Noſter infrà lib. III. cap. 6. *Gades à continenti anguſto ſpatio & veluti flumine abſciſſa.*

l. 81. *Non navigata maria*] Fortè, *non navigato mari*. Cicero *de Finib.* lib. II. *Ut ſi Xerxes, cum tantis claſſibus tantiſque equeſtribus & pedeſtribus copiis, Helleſponto juncto, Athone perfoſſo, maria ambulaviſſet, terramque navigaſſet.* Et paulò poſt: *maria pedibus peragrantem, claſſibus montes.*

l. 86. *In quam converſa*] V. C. *in quem.*

l. 88. *Macidos*] Demoſthenes Μάδυτον appellat, Ptolemæus Latinus *Madium*, nam in Græco non legitur. Aldus legit *Mathios*, quæ lectio confirmat legendum eſſe *Madytos.*

l. 91. *Magno ambitu molliqque*] Sic in Æolide lib. I. cap. 18. *ſed longè ac molliter flexus*. Eadem fortè locutione, qua apud Perſium *Sat.* III: 68.

——— *& meta quàm mollis flexus.*

l. 92.

l. 94. *Abluens, jugo facie vallis includitur*] Pomponius lib. II. cap. 6. in Hiſpania: *illud jam in Occidentem & oceanum obliquo jugo excurrens.* Aldus habet *Phacie vallis:* ſed aliter habet meus Liber, ut ipſe Mela lib. III. cap. 3. *vagum atque diffuſum facie amnium ſpargitur.*

l. 97. *Eximia eſt Ænos*] Fortè, *extra ſinum eſt Ænos.* vel *extra eam.*

l. 98. *Ab Ænea profugo condita*] Livius lib. XL. cap. 4. *proficiſcuntur ab Theſſalonica Æneam ad ſtatum ſacrificium, quod conditori Æneæ cum magna cerimonia quotannis faciunt.*

l. 102. *Promontorium Serrium*] Ante Hermolaum *Seriphium* legebatur. Solinus cap. 10. de Orpheo, *quem ſive ſacrorum ſive cantuum ſecreta in Sperchio promontorio agitaſſe tradunt.* De eodem Marcianus Capella lib. VII. *Nam in Spartio promontorio ille vitam, aut ſacris, ut ajunt, impendit, aut fidibus.*

l. 107. *Turris, quam Diomedis vocant*] Plinius lib. XXV. cap. 8. *Circa Abderam & limitem, qui Diomedis vocatur, equi paſti inflammantur rabie.* Marcianus lib. cit. *Mox regio Maronea ac Tyrida oppidum, in quo equi Diomedis ſtabulati.* Solinus cap. 15. *Regio Maronea, in qua Tyrida oppidum fuit equorum Diomedis ſtabulum. Sed ceſſit ævo ſolumque turris veſtigium adhuc durat.*

l. 114. *Calarnea*] V. C. *Calarnia.*

l. 115. *Caprullon*] Hæc lectio tolerari nequit. V. C. *Carpullimen.* Alii *Caprullimen.*

l. 122. *Capit opinio fidem*] Lib. I. cap. 6. *Si fidem res capit.*

l. 125. *Verùm totus eſt totoque longè dorſo procedit*] Pro *eſt* fortè leg. *etiam.* V. C. *Verum totus eſt, toto longoque dorſo procedit in pelagus.*

l. 136. *Ab Eretriis*] Aldus *Heretris.* V. C. *Eretris.*

Cap. III.

l. 1. *Cum Macedonum populi, quot urbes habitant*] Fortè, *Tum Macedonum populi aliquot urbes habitant.* Infrà lib. III. cap. 1. *Cantabrorum aliquot populi amneſque ſunt.* Aliqui hunc locum ſic accipiunt, poſt antedictas gentes ſequi populos Macedonum, & eſſe tot numero, quot ſunt urbes, quas habitant. Quam rectè, arbitrium ſit penes Lectorem. Aldus *Tum Mac. p. quod.*

l. 2. *Pellam maximè illuſtrem*] Juvenalis *Sat.* x. verſ. 168.

Unus Pellæo juveni non ſufficit orbis.

l. 8. *Canaſtreum*] *Canaſtreum* promontorium eſt Pallenes. Scholiaſt. Apoll. Rhodii. Καναστρον ἀκρωτήριον τῆς Παλλήνης explicat. Ejuſdem promontorii Sophocles & Livius meminerunt.

l. 9. *Mecybernæus autem in medio, qua terra dat gremium*] Fortè vacat *in medio:* expoſitio enim videtur *gremii.*

Ibid. *In litora ingreditur*] *In* vacat, ideoque expungendum.

l. 11. *Ceterùm longis in altum immiſſis lateribus*] Fortè, *longus.* Sic cap. 7. *Ceterum longa, totique Bœotiæ oppoſita.* Quàm verò horum locorum ſit incerta traditio, docet Strabo in extremo lib. IX.

l. 15. *Azoros*] Aldus, *Aloros.* Et ſic legitur in aliis excuſis, etiam in meo MS.

Ibid. *Icaris*] Fortè legendum, *Ichnæ*, quam inter Axium & Aloron Plinius memorat. Quid ſi *Heraclea* ex Plinio, qui illam inter Axium & Pieres, ſed Peneo junctam ponit?

l. 16. *A Peneo Sepias*] Liber meus MS. & V. C. habet *à Peneo ad Sepiada*, quæ vera hujus loci lectio eſt, & ex conſueto Melæ more, qui paulò inferiùs hoc cap. *à promontorio Sepiade per Demetrion ad Pagaſæum ſinum curſus eſt. Sepias* autem promontorium alio loco ſitum eſt, quàm Pintianus exiſtimavit.

l. 17. *Caſtanæa*] Plinio *Caſtæna*, Straboni Κασθαναία dicitur.

l. 18. *Melibœam illuminat*] Fortè, *illuſtrat.*

l. 20. *Hinc non longè eſt Olympus*] Leg. *hic eſt Olympus.* cetera *non longè*, vacant.

l. 21. *Hic Pelion, hic Oſſa*] Particula *hic* utrobique juxta Vet. Cod. lectionem vacat: in eo enim legitur, *Olympus, Pelion, Oſſa.*

l. 25. *Libethra*] Plinius lib. IV. cap. 9. *Theſſaliæ annexa Magneſia eſt, cujus fons Libethra.*

l. 29. *Ac proximè ſpatioſa eſt Hellas nomine*] Pro verbo *eſt* in V. C. conjunctio *&* habetur: ut legendum ſit, *ac proximè ſpatioſa & Hellas nomine* &c. Atque ita legit Aldus.

l. 31. *Et Ionio magis*] Pro *&* ſubſtituunt *ſed* vetera exemplaria.

l. *In Macedonia prima eſt Theſſalia, deinde Magneſia* &c.] Fortè, pro *in Macedonia* erat ſcriptum *in ea*, ſcil. Græcia. Hoc autem ita eſſe videtur, cùm jam modò dixerit, *Tum jam vaſtè & multum prominens Græcia.* Theſſaliam autem in Græcia eſſe, Strabo auctor eſt. Sic lib. I. de Aſia, *in ea primos hominum accepimus ab Oriente Indos, Seres, & Scythas.* Et cap. 19. *in eo Maryandini urbem habitant.* Infra lib. III. cap. I. de Hiſpania. *In ea primi ſunt Artabri.* In Aldino exemplari quoque non eſt *in Græcia*, quod magis adjuvat hanc emendationem. At dubium eſſe poteſt, quare, cùm in enumeratione Macedoniæ Theſſaliam & Magneſiæ partem numeraverit, deinde eas provincias Græciæ tribuerit, cùm poſt eas numeratas dicat, *tum jam vaſtè & multùm prominens Græcia*; ſed dici poteſt, Theſſaliam, ut Strabo ait, in Græcia eſſe, neque excludi hic à Pomponio, ſed ipſum dicere, à Theſſalia Græciam incipere, & à Sepiade il-

illam prominere, cùm antea vaſtè retracta fuerit in Thermaico ſinu.

l. 68. *Orchomenon*] V. C. *Orchomenos.*

l. 71. *Stratos oppida*] V. C. *Oppidum.*

l. 83. *Thermopylæ opes*] Forte, *Thermopylæ & intus.* Vide Strabonem lib. IX.

l. 87. *Jam inde à Theſeo*] Parentheſi hæc ſunt includenda. Taurum enim ibi, teſte Strabone, mactavit Theſeus.

l. 90. *Phidiaca Nemeſis*] De hac conſulendi Pauſanias, Livius lib. XXXIV. Solinus cap. 12. & 13. Strabo lib. IX. Plinius lib. XXXVI. cap. 5.

l. 92. *Finitque id litus Hellados*] Forte, *finitque id latus Hellados. Latus*, id eſt, frons.

l. 93. *Spectat ad Orientem*] Particula *ad* expungenda. Sic cap. 7. de Pachyno, *Graciam ſpectat.*

l. 99. *Poſt clade notior*] V. C. *poſt cladem notior.* Sæpe homines notiores ſunt cladibus quam virtutibus: Ovidius lib. III. *de Ponto* Eleg. I.

> *Expoſuit mea me populo fortuna videndum;*
> *Et plus notitiæ quam fuit ante ded.t.*
> *Notior eſt factus Capaneus de fulminis ictu:*
> *Notus humo merſis Amphiaraus aquis.*

l. 108. *Ab oriente Bucephalos*] Portum non promontorium faciunt Plinius & Ptolemæus.

l. 114. *Scœnitas*] V. C. *Scœnus.*

l. 142. *Et quæ minus mille paſſibus pateant*] Scribe *ut* pro *&*; *ut quæ minus mille* &c.

l. 144. *Amphilochis*] V. C. *Amphilochii.* De Amphilocho Amphiarai filio, urbis conditore vid. Thucyd. lib. II. De Ambracia Pyrrhi regia Strabo lib. V. & Liv. lib. XXXVIII. Mirum tamen eſt, Melam Nicopoleos non meminiſſe, quam tamen celebrat Strabo lib. IX.

l. 147. *Flexus in Adriam*] V. C. & Aldus, *ab iis jam flexus.*

l. 149. *Quà penetrat tamen vaſtius*] Id eſt, in longitudinem. Sic in Hiſpania, *& quo magis penetrat, anguſtior.*

l. 152. *Paulatim Enchelea*] V. C. *Taulantii.* alius, *Paulanti Entellæ. Taulantii* Dionyſio Halicarnaſſæo, Straboni, Thucydidi aliiſque noti ſunt.

l. 153. *Illyricos*] V. C. *Illyrios.*

l. 154. *Et Iſtria*] Leg. *Iſtri.*

l. 155. *Urbium prima Oricum*, &c.] Principem fortè innuit potentia, non primam vel ſecundam ordine, omnes etiam poſt Oricum *Apolloniam* collocant, non *Dyrrachium*, cui Epidamno nomen inditum, quia nemo illic fermè ſine damno divertebatur. Appianus hæc aliter tradit lib. II. *de Bell. Civil.*

l. 160. *Ut ferunt*] Hæ dictiones delendæ ſunt.

l. 165. *Tergeſtum intimo in ſinu*] Aldus, *Tergeſte in intimo ſinu.* Alius codex, *Tergeſtum intimo ſinu*, abjecta particula *in.* Fortè leg. *Tergeſte in intimo ſinu Adriæ.* Sed & ἄϛυ Τεργεϛαίων agnoſcit in Macedonia Dionyſius Periegetes.

CAP. IV.

l. 4. *In altum excedere*] Livius lib. XXXII. *promontorium eſt adverſus Sicyonem in altum excurrens.* Adde Solinum cap. 8.

l. 8. *In duo cornua ſcinditur*] Salluſtius apud *Servium ad lib.* III. *Æneid. omnis Italia coacta in anguſtias, ſcinditur in duo promontoria, Brutium & Salentinum.*

l. 10. *Aliubi multo*, &c.] V. C. *Aliubi.*

l. 12. *Siniſtrâ parte Carni & Veneti colunt togatam Galliam*] V. C. *ſiniſtram partem Carni & Veneti colunt Togata Gallia.* Cur autem dicatur Togata Gallia Dionyſius docet.

l. 16. *Hetruria*] In aliis paſſim, *Etruria.*

l. 21. *Roma quondam à paſtoribus condita*] V. C. *Roma quondam paſtoribus condita.*

l. 23. *At in oris proxima eſt à Tergeſte Concordia*] Aquileia inter Tergeſten & Concordiam eſt, ſed quia non eſt in ora, ideo ait Concordiam litoralem proximam eſſe à Tergeſte.

l. 24. *Interfluit Timavus*] Non interfluit *Timavus* Concordiam; nam ab ea longè jacet, ſed innuit inter Tergeſtem & Concordiam *Timavum* fluere.

Ibid. *Novem capitibus exſurgens*] Claudianus *Paneg. in* III. *Conſul. Honorii*,

> ———————— *tarduſque meatu*
> *Mincius, inque novem conſurgens ora Timavus.*

Virgilius lib. I. *Æneid.* v. 248.

> *Unde per ora novem vaſto cum murmure montis*
> *It mare proruptum.*

Nam & hic Virgilii locus de novem capitibus intelligendus eſt, non de oſtiis, ſiquidem *os* fontem ſignificat. Pomponius infrà lib. III. cap. 2. *Rhenus ab Alpibus decidens prope à capite duos lacus efficit.* Et lib. III. cap. 8. *Euphrates immani ore aperto, non exit tantum unde oritur, ſed & vaſte quoque decidit. Caput* etiam pro oſtio poſuit Cæſar libro IV. *Bell. Gall.*: de Rheno, *multiſque capitibus in Oceanum influit.*

l. 39. *Tranſitur Ravennam*] V. C. *tranſitur Ravenna.* Sed forte dictio *tranſitur* redundat, ut legendum ſit, *à Pado ad Anconam Ravenna* locutione à Mela & Plinio frequenter uſurpata.

l. 40,

l. 40. *Faneſtris Colonia*] Vitruvius lib. v. cap. 1. eam appellat *Coloniam Juliam Faneſtrim*, & ait ipſum ibi Baſilicam collocaſſe. *Fanum* vocat Cæſar *de Bello Civili* lib. 1. & Claudian. in *Paneg. Conſul. Honor.*

Lætior hinc Fano recipit fortuna vetuſto
Deſpiciturque vagus prærupta valle Metaurus.

l. 43. *Et illa in anguſto duorum promontoriorum*] Fortè leg. *in angulo illorum duorum promontoriorum.* In promontorio, quod portum includit, ſitam eſſe Anconam Strabo auctor eſt. Forte ita claudebatur portus duobus promontoriis, ut apud Teium Geræſticum portum claudi narrat Livius lib. XXXVII. *promontoriis coeuntibus inter ſe ita clauditur portus, ut vix duæ ſimul inde naves poſſint exire.* Habitabatur vero Ancona duobus promontoriis ex diverſo coëuntibus, & gremio portum accipiebat.

l. 46. *In quibus Numana*] Pintianus legendum putat, *in quo*, ſc. Piceno. Sed non advertit, præceſſiſſe *litora*: *in quibus* ſc. littoribus.

l. 48. *Truentum*] *Truentinum* habet V. C. & porro, *id ei fluvio qui præterit nomen eſt. Ab eo Frentra* (vel, ut habet alius V. C. *Frentia*) *villæ maritima habent æterni fluminis oſtium, urbes Bucara & Hiſtonium. Dauni alit Trifernum amnem Clateniam, Latrinum, Teanum.* Alii legunt: *Ab eo Senegallia, villa marina, habens æterni fluminis* &c. vel etiam. *Ab eo Frentani Matrini habent, & Aterni fluminis oſtia.* In *Itinerario* Antonini poſt *Piſaurum* Senegallia eſt. Oppida autem Bucam & Hiſtonium Frentanis tribuit Plinius lib. III. cap. 12. Ptolemæus poſt Capram locat Ματρῖνον: *Trinium* vocat Plinius lib. III. cap. 12. cum tamen Strabo poſt Truentinum fluvium dicat, ὁ Ματρῖνος ποταμὸς, ῥέων ἀπὸ τῆς Ἀδριανῶν πόλεως, ἔχων ἐπίνειον τῆς Ἀδρίας ἐπώνυμον ἑαυτῷ, legendum puto, *Ab eo Ferentani* &c.

l. 52. *Claterniam*] Ptolemæus *Claternas* vocat.

Ibid. *Lucrinum, Theanum*] Alii *Latrinum*, vel *Larinum*, *Teanum.* Cicero *pro Cluentio: Alter autem filius Theani Appuli, quod abeſt Larino* XVIII. M. *paſſuum, apud matrem educaretur.* Et lib. VIII. *ad Att. Ep.* II. *Cum Theanum Sidicinum veniſſem.* Liv. lib. XXII. inquit: *Legione claſſis Teanum Sidicinum præmiſſa.*

l. 59. *Et in calebria Brunduſium*] *Et* abundat.

l. 60. *Hydrus mons*] Fortè, *Hydrus, mox*, ut apud Plinium lib. III. cap. 5. *Ab eo* (Brutio) *Græcia ora, mox Salentini* &c. quod ſequitur *tum* gloſſa eſt.

l. 61. *Et urbs Graia Callipolis*] Ita legendum videtur, ut ſit Magnæ Græciæ initium. Sic enim appellatur frons Italiæ.

l. 71. *Inter promuntoria*] Poſterior vox delenda.

l. 73. *Petilina*] *Petellini populi*, & urbs *Petellia* Livio celebratur.

l. 79. *Hippo, nunc Vibon*] Fortè, *Hipponium Vibon.*

l. 80. *Velia*] Meminit ejus Cicero lib. XVI. *ad Attic. Epiſt.* 7. & alibi. Livius *Blandam* in Lucania memorat.

l. 84. *Opima Lucania loca*] V. C. *omnia* &c.

l. 89. *Linternum*] V. C. *Liternum.*

l. 90. *Sinueſſa*] Alii *Sineſſa.* Sed mirum eſt Melam hoc loco Caietæ non meminiſſe, cum celeberrima urbs ſit, cujuſque omnes meminere.

l. 92. *Circes domus aliquando Circeji*] V. C. *Circea.* Ita interpungendum, *Circes domus aliquando, Circeji.* id eſt, ſunt & Circeji, ubi quondam fuit Circes domus.

l. 94. *In hoc latere ſunt*] Fortè, *in Latio ſunt.* Reddit enim nunc urbes populorum, quos ſupra in Volſco & in Latio memoraverat; aut legendum *in hoc litore.* Vide Plinium lib. III. cap. 5. & Livium lib. IV.

l. 96. *Populonia*] *Populonii* memorantur à Livio lib. XXX.

l. 99. *Albigaunum*] V. C. *Albicaunum. Albigauni* Spartiano in *Proculo* ſunt. *Albion Intimelium* Tacito lib. II. *Hiſt.* cap 13. Ptolemæo *Albinsinimium* appellatur & Varroni lib. III. *de Re Ruſt.* cap. 9. *Vintimilium.*

Cap. V.

l. 10. *Secundanorum Arauſio*] Huc pertinent Livii *milites ſecundarii.*

l. 14. *Martius Narbo*] Cicero *pro Fonteio* cap. 3. *Eſt in eadem provincia Narbo Martius, colonia noſtrorum civium, ſpecula Populi Romani, ac propugnaculum iſtis ipſis nationibus oppoſitum & objectum.* Meminere ejuſdem Vellejus Paterculus, Auſonius Gallus, Euſebius, & in *Panegyrico* Sidonius Apollinaris.

Ibid. *In litoribus aliquot ſunt*] Ita V. C. Sed vox *ſunt* vacat.

l. 19. *Octavianorum*] V. C. & antiquus liber Plinii *Octavanorum* legit lib. III. cap. 4. quemadmodum *Septimanorum:* & ſic legebatur ante Hermolaum.

l. 20. *Halycidon, Maſſilienſium portus*] Euſtathius in Dionyſium Λακύδων legit: in V. C. etiam clare *Lacydon* legitur, ut non ſit dubitandum de integritate lectionis.

l. 22. *Maſſilia. Hac à Phocæis*] Conſule Livium lib. XXI. cap. 20. & præſertim lib. XXXIX. cap. 31. Et Ciceronem *pro Flacco*, & Ariſtotelem in *Politicis.* Mores eorum deſcribit Valerius Maximus lib. II. cap. I.

l. 37. *Inde quia in Occidentem*] Fortè, *contra Occidentem:* ut cap. 7. *contra Boſporum Thracium duæ parvæ* (inſulæ) *parvoque diſtantes ſpatio.* Quod ſequitur *huc intrat*, redundat.

l. 45. *Araurari*s] Plinio *Araris*, forte *Arauris*, & ſic legit Aldus.

l. 25.

l. 52. *Lacus accipit eum Rubreſus nomine*] De hoc ſic Plinius lib. IX. cap. 8. *eſt provincia Narbonenſis & in Nemauſienſi agro ſtagnum, Laterra appellatum, ubi cum homine delphini ſocietate piſcantur.*

l. 55. *Salſuſæ fons*] Antiquus Codex, ut & Aldus *Salſule*. De fonte ipſo vide Gaſparem Battieros Luſitanum in *Chorographia* pag. 154.

Ibid. *Non dulcibus ſed ſalſioribus quam marina ſint, aquis defluens*] Antiquus Codex & Aldus, *non dulcibus aquis defluens*, lege, *non dulcibus aquis, ſed ſalſioribus, quia marinæ ſunt, defluens.*

l. 61. *Suffuſum mare oſtenditur*] Strabo de Rheno, Rhodano, & duobus aliis, qui in eum influunt, lib. IV. *His tribus fluviis evenit, ut initio in aquilonem, dehinc in occidentem deſerantur, ubi in unum alveum confluxerunt, flumen jam alio flexu verſus meridiem uſque ad oſtia tendit, receptis aliis etiam amnibus, uſque ad mare.*

l. 65. *Piſcem è terra penitus oriri qui ubi ex alto huc uſque penetravit*] Antiquus codex & Aldus, *quod ubi ex alto.* Confer Senecam lib. III. *Nat. Quæſt.* cap. 17. & 19.

l. 68. *Thelis & Thicis*] V. C. *Telis & Tycis.* *Thelin* vero & *Thicin*, *Rhuſcinonem* & *Ilibirrim* vocari ait Strabo & Polybius. Sed hæc Græca nomina ſunt poſtea in hæc mutata *Thelin* & *Thicin*. nunc vulgo vocantur *Teth* & *Tet*.

l. 72. *In ſinu ſalſo Cervaria*] Strabo ſinum Galaticum duos ſinus continere dicit, alterum majorem, proprie Galaticum appellatum, alterum minorem, qui ſit ad Narbonem, uſque ad Pyrenam. Verba ejus ſunt non longe à principio libri quarti, ſed ubi nomen dejicere videtur. Τῶν δὲ κόλπων, ὁ μὲν μείζων ἰδίως πάλιν καλεῖσθαι Γαλατικὸς, εἰς ὃν ἐξερεύγεται τὸ τοῦ Ῥοδανοῦ στόμα· ὁ δ᾽ ἐλάττων ὁ κατὰ Νάρβωνα ἐστὶ, μέχρι Πυρήνης.

l. 70. *Vicus Eliberri*] Livio *Iliberris*. Nullum nunc ejus exſtat veſtigium, fuit autem in comitatu de Rouſſillon. Alia eſt Hiſpana Eliberis, Bæticæ urbs, haud procul à Granata quondam fuit. Nunc ruinæ tantum viſuntur.

Cap. VI.

l. 2. *Fronte converſus*] *Fronte* redundare videtur.

l. 4. *Excluſa trahit perpetua latera*] Quæ hic appellat *latera* ſuperius lib. I. cap. 3. *frontes* dixit, *denique ad ſeptentrionem diverſis frontibus vergit*. Eſt vero *excludere* idem quod dividere, terminare, ut Plinius lib. IV. cap. 17. ait: *Agrippa univerſarum Galliarum inter Rhenum, & Pyrenæum, atque Oceanum montes, Gebennam & Juram, quibus Narbonenſem Galliam excludit, longitu-*

dinem ccccxx. *mil. paſſ. latitudinem* cccxiii. *computavit*. Hoc alias *includere* Auctor dicit, ut *Callypidas Hypanis includit*, & alibi, *includit à tergo*.

l. 5. *Donec per omnem*] V. C. *per omnem donec*.

l. 6. *Quæ Occidenti ſunt adverſa*] Id eſt, objacent: infra lib. iii. cap. i. *Hactenus enim ad Occidentem verſa, litora pertinent*. & ſupra lib. i. cap. 2. de Aſia, *Ipſa ingenti ac perpetua fronte verſa ad Orientem*.

l. 8. *Undique incincta eſt*] Supra, *incinctus mari penè undique*.

l. 10. *Magis magiſque latior*] V. C. *Magiſque & magis*.

l. 12. *Auroque tam abundans*] V. C. *auro & tam abundans*. Idem mox *ac ſui*, pro *& ſui*.

l. 22. *Ad Occidentem, Atlanticum, ad Meridiem, noſtrum*] Pintianus ita immutandum & legendum putat, *ab Occidente, Atlanticum, à Meridie, noſtrum*. Verum ipſe Mela lib. ii. cap. 3. *Peloponneſi oram, ut diximus, ſinus & promontoria lacerant, ab Oriente Bucephalos, ad Meridiem Malea, ad veſperam Chelonatos:* quare nihil immutandum.

l. 31. *Thicis flumen*] V. C. *Ticis*.

Ibid. *Ad Rhodam* &c.] Livius lib. xxxiv. *à Rhoda ſecundo vento Emporias perventum. jam tunc Emporiæ duo oppida erant muro diviſa* & reliqua, quæ illic pulchre exſequitur Livius.

l. 33. *Cujus partem Occidenti adverſam eminentia cautium*] V. C. habet, *cujus parti occidenti adverſa eminentia*.

Ibid. *Inter exigua ſpatia*] Livius lib. xxviii. *per modica intervalla* dixit.

l. 36. *Blanda, Illuro*] V. C. *Blandæ, Loro*. Cum autem Ptolemæus ſtatuat in mediterraneo Bæticæ oppidum, nomine *Ilurgin*; forte ea eſt potius, quæ à Stephano *Ilurgia*, quam quæ à Mela hic *Illuro* vocatur.

Ibid. *Betullo, Barchino*] V. C. *Batulo, Barcino*.

l. 37. *Tholobin*] V. C. *Colobin*. Aldus legit etiam *Telobin*. Ptolemæo Τηλοβὶς civitas mediterranea hoc loco ponitur.

l. 41. *Iulcis eam modicus amnis ſubit* &c.] Fortè, *Iulcis eam modicus amnis ſubit, ingens Iberus dorſum attingit*. ut in Procem. *Litora ut intrà extraque ſunt, atque ut ea ſubit ac circumluit pelagus*; & iterum: *mare ſubit noſtro receſſum*. Turnebus legit *Dertoſam attingit*. Fulvii liber habet claris literis, *dorſum attingit*.

l. 47. *Serabin & Durium*] Alii *Sorobin & Turiam*, V. C. habet *Sorbin & Turiam*. Vide Salluſtium.

l. 52. *Lucentiam, & unde ei nomen eſt, Illicen*] *Lucentum* Plinius & Ptolemæus, vulgo *Luxente*, ſicut *Illicen*, *Elche*. In Regno Valentino & Hiſpania Tarraconenſi utraque Urbs.

l. 57. *In illis oris*] Fortè, *in illius oris*, ſcilicet Bæticæ.

l. 61. *Suel, Hexi, Menoba*] V. C. *Suel ex Menobia*.

l. 62. *Aperit deinde anguſtiſſimum pelagus*] Forte legendum, *aperit deinde Atlanticum pelagus*.

l. 68.

l. 68. *Atque inde ingreſſus totus admodum* &c.] V. C. *atque inde ingreſſi totus admodum pervius, prope quantum patet ſinus, ſpecus ultra eſt* &c.

l. 70. *In eoque Carteia*] Livius, *Carteia urbs in ora Oceani ſita eſt, ubi primum è faucibus anguſtis panditur mare.*

l. 71. *Aliquando Tarteſſos*] Plinius lib. III. cap. I. *Carteia, Tarteſſos antiquis dicta.* Vide Strabonem. Ego ex Tarteſſo oriundum eſſe Melam credo, & ſic locum hunc legendum: *Aliquando Tarteſſos, quam tranſvecto ex Aphrica Phœnices habitant, atque unde nos ſumus, in gente ea: Mellaria, Bello & Beſippo, uſque ad Junonis promontorium oram freti occupant.* Adde quod *Tarteſſum*, non *Mellariam* dicat: Euſtathius coloniam dicit eſſe Phœnicum, & *Mellariam* vicum appellat. Plinius lib. III. cap. I. Inter non ignobilia oppida numerat. Donatus *in Terent. Eunuchum, Habes, id eſt dicis, ut Salluſtius, Tarteſſum, Hiſpaniæ civitatem, quam nunc Tyrii mutato nomine Gaddir habent.* Sed & Plinius lib. IV. cap. ult. ait Gades inſulam *Tarteſſum* vocari & à Pœnis *Gadyr.* Pintianus hoc loco pro *Phœnices* ſcribi vult *Pœni*, ſicut lib. II. *Carthaginem condidiſſe* legitur Aſdrubal, Dux Pœnorum, non Phœnicum. Verum Strabo lib. XVII. Carthaginem Novam, Phœnicum coloniam appellat, atque complura Iberiæ loca à Phœnicibus poſſideri ait. Euſtathius etiam ad *Dionyſium Periegetem*, Ἀρρειανὸς δὲ ϗ Ταρτισσὸν Φοινίκων κτίσμα φησίν.

l. 73. *Ampeluſiam eſſe dixeramus*] Τὸ *eſſe* forte vacat, & legendum, *Ampeluſiam dixeramus.*

Cap. VII.

l. 5. *Inde enim videtur commodiſſimum incipere*] Ita lib. I. *Inde eſt commodiſſimum incipere.*

l. 7. *Caro magnorum piſcium* &c.] Hoc Herodotus Babyloniis tribuit; quamvis ſole fieri non poſſit, cum frigidiſſima ſit regio.

l. 13. *Marti ſacrata*] Alii *ſacra*, ut lib. III. de Hiſpania cap. I. *& ſunt Auguſti nomine ſacra.*

l. 17. *Quam quia Bithyni*] V. C. pro *quam* habet *&*.

l. 21. *Cyaneæ vocantur & Symplegades*] Plinius lib. IV. cap. 13. *Quatuor mille paſſuum ab oſtio Cyaneæ, ab aliis Symplegades appellatæ, traditæ fabulis inter ſe concurriſſe, quod parvo diſcretæ intervallo ex adverſo intrantibus geminæ cernebantur, paululumque deflexa acie coeuntium ſpeciem præbeant.* Quapropter retinenda antiqua lectio.

l. 26. *Ad promontorium Tauri montis expoſitæ*] Ultimam vocem quidam expungunt.

l. 27. *Μακάρων, ſive quod fortunati* &c.] Similiter Diodorus lib. VI. cap. 16. de Antandro duplicem cauſam nominis profert.

l. 31. *Cyrava*] Fuit in Lesbo urbs quondam *Ariſba*, teſte Plinio lib. V. cap. 31. ex qua Librarius *Cyravam* fecit. Adde Strabonem lib. IX.

l. 37. *In ſinu*] Scilicet *Iſſico*. Mox ait *recto jugo*, id eſt, tractu.

l. 40. *Novem regna ceperit*] V. C. *nomen regni ceperit*. Plinius lib. V. cap. 32. *novem regnorum ſedem* appellat.

l. 44. *Arados etiam*] Illud *etiam* redundat. De Arado vide Hieronymum *in Ezechielem* cap. 27. *Aradum inſulam, quæ tota ſit civitas, & contra ſe poſitum oppidum Antaradum habeat, vicinaque ſit Tyro, & prætendat in Phœnicio litore continentis terræ, uſque hodie cernimus.*

l. 46. *Subter aliena tecta*] Aldus & V. C. *ſuper*.

l. 47. *Canopus Nili oſtio*] Confer Tacitum lib. II. de Germanici expeditione, & Senecam *Nat. Quæſt.* lib. VI. cap. 6. ac Suidam in dictione Κάνωπος.

l. 50. *Pharos Alexandriæ nunc ponte conjungitur*] V. C. *Pharos nunc Alexandriæ ponte conjungitur*. Adde Plutarchum in *Vita Alexandri.*

l. 60. *Ægathes*] V. C. *Ægate.*

l. 62. *Romana clade memorabiles*] *Clades* intelligenda, non quam acceperunt, ſed quam intulerunt Romani. Sic enim quandoque Auctores loquuntur. Livius lib. XXI. *Annibal agrum omni clade belli pervaſtat.* Et lib. XL. *prima legatio Eumenis & Pharnacis regum, & Rhodiorum, querentium de Sinopenſium clade.* Virgilius ſimiliter lib. II. *Æneid.*

——————— *& vulnere tardus Ulyſſei.*

Notat Gellius lib. IX. cap. 12. & ex Salluſtio Servius *ad Virgilium lib.* IV. *Georg. injuriam validiorum*, id eſt, quam inferebant validiores.

l. 69. *Caphareum*] V. C. *Chafereum.* & pro *Cenæum* idem *Cauzæum.*

l. 74. *Alterno curſu ſepties die, ac ſepties nocte fluctibus invicem verſis*] Plinius lib. II. cap. 97. Livius etiam lib. XXVIII. cap. 6. *& fretum ipſum Euripi, non ſepties die, ſicut fama fert, temporibus ſtatis reciprocat: ſed temere in modum venti, nunc huc, nunc illuc verſo mari, velut monte præcipiti devolutus torrens rapitur.* Addi poteſt Euſtathii *Commentarius in Dionyſium.*

l. 76. *Plena ventis*] Alii, *plena velis.* V. C. habet *plena ventis navigia fruſtret.*

l. 83. *Inter ignobiles alias*] Leg. *inter ignobiles aliquot.* Sic Plinius lib. V. cap. 31. *Atque inter ignobiles aliquot, duas Camelidas*

das Mileto vicinas. Cur autem *Calauria* ſcribatur rationem dat Euſtathius *in Dionyſium.*

l. 86. *Prote, Hyria*] V. C. *proſturium.* Paullo ante lego, *contra Maleam Oenuſſe, Theoniſſa*, nam illud *&*, ex poſteriore litera præcedentis dictionis, & prima ſequentis fuit factum. V. C. *contra Maleam Ænuſſa & Tegra, Riſa contra Acritam.*

l. 89. *Strophades olim Plotæ*] Aldus, *Et olim Plotæ, nunc Strophades.* V. C. *Strophades olim Plotæ dictæ.* Adde Dionyſium, & interpretem ejus Euſtatium.

l. 93. *Dionyſa*] V. C. *Dionyſia.*

l. 100. *Cyclades dictæ ſunt*] Verbum *ſunt* redundat.

l. 104. *Cypro ſimilis*] V. C. *Cypri.*

l. 109. *Clarum veſtigium ſepulchrum eſt*] Ultima vox redundat.

l. 116. *Muſagoros*] In antiquiſſimò Plinii codice lib. IV. cap. 22. *Muſagorus* habetur. Et ſic omnino eſt legendum, atque ita Pintianus, & Aldus, & Vetus Codex meus legunt.

l. 122. *Brunduſio adjacens Pharos*] Feſtus, *Barium urbem Italiæ appellarunt conditores ejus, expulſi ex inſula Bara, quæ non longè eſt à Brunduſio.*

l. 126. *Scylla & Charybdis*] Vide Cæſarem Scaligerum *de ſubtilitate ad Cardanum* pag. 154. Servius autem ad illa Virgilii lib. III. *Æneid.* verſ. 420.

> *Dextrum Scylla latus lævum implacata Charybdis*
> *Obſidet.*

inquit. *Saluſtius* Scyllam *ſaxum eſſe dicit, ſimile formæ celebratæ procul viſentibus. Canes vero & lupi ob hoc ex ea nati videntur* &c.

l. 131. *Pachynum*] Lege, *Pachynus.* Ovid. lib. IV. *Faſtor.*

> *Jamque Peloriada, Lilybæaque, jamque Pachynon*
> *Luſtrarat, terræ cornua prima ſuæ.*

l. 133. *Peloris*] Plinio *Pelorum* lib. III. cap. 5. & *Pelorus* cap. 8. Ipſe Pomponius infrà, *inter Lilybæum & Pelorida Panormus & Himera.* Livius etiam lib. XXIV. *Peloridem* vocat.

l. 134. *Pelorus gubernator*] Simile quid de Salganeo narrat Strabo lib. IX. ubi de Euripo Chalcidenſi agit. De Peloro gubernatore iſto Annibalis agunt Salluſtius apud *Servium ad lib.* III. *Æneid.* Iſidorus lib. XIV. cap. 7. & Seneca *Natur. Quæſt.* lib. III. cap. 26.

l. 135. *Idem vir*] Hæc duo vocabula redundant.

l. 145. *Mirabilem Arethuſam*] Negat id fieri poſſe, quod de Alphei fabulantur emiſſione in Arethuſæ fontem, Strabo lib. VI. Vide *Carmen Moſchi* apud Stobæum. *Alpheus* vero ſine diphthongo ſcribi debet: Mox pro *Peloponneſiaco* V. C. *Peloponneſico.*

l. 150.

l. 150. *Interius Leontini, Centuripinum*] Cicero *in Verrem, ut Centuripis, civitate totius Siciliæ multum maxima, omne argentum congereret.* Legendum autem apud Pomponium videtur *Centuripini* ex Plinio lib. III. cap. 8. *Interius*, inquit, *Leontini*, & ſtatim, *intus Latinæ conditionis Centuripini.* De *Leontinis* Livius etiam lib. XXIV. *nec ut Leontinos irent, proditos ad cædem commilitones querentes, perpelli potuere.* ac Ovid. lib. IV. *Faſtor.*

> *Jamque Leontinos Amenanaque litora curſu*
> *Præterit.*

Meminit etiam *Leontiæ*, ut loci cujuſdam Livius lib. XXIV.

l. 153. *Eryx*] V. C. *Erice, &c.* De Eryce agit Polybius lib. II.

l. 152. *Famam habet ob Cereris templum Enna præcipua*] Forte, *præcipuam:* ut lib. III. de India. *Famam hinc præcipuam habent.*

l. 156. *De amnibus Himera referendus, quia in media admodum ortus*] De Himera conſulendus Vibius Sequeſter, & Vitruvius. Vox *admodum* autem *fere* ſignificat, prout ea uſus videtur Curtius lib. IV. *mille admodum equites præmiſerat.* quod huc ſatis quadrat, & Livius lib. XL. *armorum hoſtilium magnam vim tranſtulit, nullam pecuniam admodum.*

l. 164. *Quæ ut Ætna*] Fortè, *& ſicut Ætna*, vel *ac ſicut Ætna.* De Hiera vid. Thucydides lib. III.

l. 166. *Pandataria*] V. C. *Pandateria*, & mox pro *Phytonia*, *Synonia.*

l. 169. *Objacent*] Lege *jacent:* nam illud *ob* redundat.

l. 171. *Fretoque diviſa Etruſco*] Alii *fretoque diviſa Corſica Etruſco*, ſed forſan *Etruſco* abundat. Mox *Mariana* reponendum ex V. C. pro *Marianæ.*

l. 175. *Niſi quod in Occidentem, quam in Orientem anguſtius ſpectat*] Salluſtius lib. II. *Hiſtor.* citante Nonio, v. *facies: Sardinia in Africo mari, facie veſtigii humani prominet, in Occidentem quam in Orientem latior.* Sed legendum videtur, *in Orientem quam in Occidentem latior.* Idem ad verbum legitur apud Iſidorum lib. XIV cap. 6. Addit præterea ex eodem Salluſtio; *ferme paribus lateribus, quæ in Meridiem & Septentrionem vertunt: ex quo ante commercium à navigantibus Græcorum Ἴχνος appellata eſt.*

l. 176. *Par & quadrata undique*] Quum Strabo dicat, patere in longitudinem mill. 163. in latitudinem vix 70. non video, quomodo par eſſe poſſit & quadrata undique. Confer Plinium lib. II. cap. 6. & 7. de Corſica, ut & ipſum Strabonem.

l. 178. *Spatioſior quam ubi latiſſima eſt Corſica*] V. C. *longiſſima*, quod forſan melius eſt. Diodorus lib. XIV. cap. 6. à Sardinia

dinia viginti milliaribus ait dividi. Vide de Sardinia Claudianum *de Bello Gildonico*, in fine.

l. 180. *Penè peſtilens*] V. C. *peſtilens penè*.

l. 181. *Ilienſes*] Sic & Plinius. Pro qua lectione quoque ſtat Pauſanias. Sed Strabo & alii *Iolenſes*, ab Iolao, à quo etiam deducit Diodorus lib. v.

Ibid. *Baleares*] Euſtathius Βαλιαρίδες.

l. 187. *Majores minoreſque*] Fortè, *major minorque*, & mox *in minori* & *in majori*.

LIB. III. CAP. I.

l. 7. *Nunc ad alios alioſque invicem*] Alii, *non alioſque invicem neque alternis acceſſibus*. Lego, *non alios alioſque* (ſubintellige *campos*) *invicem*, *neque alternis acceſſibus*. Et ita Codex Fulvii Urſini. diverſitatem itaque ejus denotat ab Euripo, de quo lib. 11. cap. ult.

l. 10. *In omnia litora quamvis diverſa* &c.] Id eſt, contraria. ut lib. 1. cap. 1. *Tanais à ſeptentrione ad Meridiem vergens, in mediam fere Mæotida defluit: & ex diverſo Nilus in pelagus*. Cicero *de Natura Deorum*: *Quin etiam* (aer) *movetur nobiſcum. quacunque enim imus, quacunque movemur, videtur quaſi locum dare & cedere: quaque in medium locum mundi, qui eſt infimus, & quæ à medio in ſuperum, quaque converſione rotunda circum medium feruntur, ea continentem mundi efficiunt, unamque naturam*.

l. 18. *Sicut doctioribus placet*] Platoni in *Timæo*, & Ovidio in lib. ult. *Metamorph*. 342.

> *Nam ſive eſt animal tellus, & vivit, habetque*
> *Spiramenta locis flammam exhalantia multis.*

Adde Solinum cap. 36. Et hinc ex Ovidio alii hic legendum putant *vivum animal eſt*.

l. 20. *Atque inde*] V. C. *unde*.

l. 21. *Cauſas tantis meatibus præbeat*] Fortè leg. *motibus præbeat*.

l. 23. *Neque eodem aſſidue tempore, ſed ut illa ſurgit*] Retinenda illa lectio. Vide Plinium lib. 11. cap. 97. & 99. & Solinum cap.. 26.

l. 25. *Huc egreſſos*] Scil. ad Oceanum.

l. 32. *Ebora in litore*] Legendum *Ebura*, ex Strabone, Plinio, Antonino.

l. 33. *A litore*] Superfluum hoc forſan eſt, nam de mariti-

mis agit. Aſtam Coloniam, ubi Plinius locet, vide lib. III. cap. I.

l. 34. *In ipſo mari*] Illud *mari* vacare videtur.

l. 44. *Mare Atlanticum*] Illud non eſt ſilentio prætereundum Atlanticum mare à Strabone appellari Oceanum.

l. 50. *Cuneus ager dicitur*] Fortè, *Cuneus hac re dicitur*. Supra lib. I. cap. 9. *Ne illud quidem à vero nimium abſceſſerit in illis ortum amnem, ubi ſubter maria cæco alveo penetraverit, in noſtris rurſus emergere, & hac re ſolſtitio accreſcere.* Et cap. 13. *Tunc ingenti urbe celebris Iſſo fuit, & hac re ſinus Iſſicus dicitur.*

l. 54. *Sinus interſunt & eſt in proximo Salacia*] Alii; *ſinus interſunt duo, in proximo eſt Salacia.* Et ſic paulò ſupra, *bis in ſemet recepto mari, in tria promontoria diſpergitur.* Et lib. I. cap. 7. *deinde tria promontoria vaſte projecta in altum, duos grandes ſinus efficiunt.*

l. 60. *Amnis autem Monda, in medium fere ultimi promontorii* &c.] V. C. *amnes autem in medium fere Munda ultimi promontorii latus effluens.*

l. 61. *Radices ejuſdem abluens*] Aldus, *& radices ejuſdem abluens.*

l. 69. *Et cui oblivionis cognomen eſt, Limia*] Salluſtius: *cui nomen oblivionis condiderunt.* fortè pro *indiderunt*. Vide Plinium lib. III. cap. 22.

l. 70. *Lambriacam*] V. C. *Lambricam.*

l. 71. *Recipit fluvios Jernam & Viam*] V. C. & Aldus, *fluvios, Laros & illam partem.*

l. 77. *Ad Occidentem verſa*] Sic ſupra lib. I. cap. 2. *ad Orientem verſa.* Mox pro *deinde* V. C. *dein.*

l. 79. *A Celtico promontorio ad Scythicum uſque. Hinc perpetua ejus ora* &c.] Fortè legendum, *à Celtico promontorio ad Scythicum uſque, perpetua ejus ora, niſi ubi modici receſſus ac parva promontoria ſunt, ad Cantabros penè recta eſt:* nam antiqui Codices *hinc* non habent: & duo ſinus, quos magnos vocavit, in hoc comparent. Itaque perpetua ejus ora & non interrupta videtur, ut Europæ ad mare Mediterraneum.

l. 83. *Artabri ſunt & Janaſum Celticæ gentis*] Lege, *& nunc Celticæ gentis*, ut eſt in V. C.

l. 84. *In Artabris ſinus ore anguſto*] Aldus & V. C. *in Artabros ſinus.* Fortè, *in Artabro ſinus*, ut ſup. *in Brutio.*

l. 85. *Abobricam urbem*] V. C. *Adopricam urbem.*

l. 87. *Ignobilia ſunt*] Verbum *ſunt* redundat, & expungendum eſt.

l. 90. *Et ſunt Auguſti nomine ſacræ*] Priores duæ voces redundare videntur. vel lege *eæ ſunt Auguſti nomine ſacræ*, ſcilicet aræ.

l. 104. *Varduli una gens*] *Vardulos* unam gentem ſemper fuiſſe atque eandem uſque ad ſua tempora videtur Auctor innuere.

CAP.

CAP. II.

l. 1. *Galliæ latus alterum*] Nam lib. II. cap. 5. *Gallia*, inquit, *in duo latera diviſa.*

l. 4. *Hiſpania abſceſſerat*] Sic lib. I. cap. 19. *Sed quia it contra minus quum ad dexteram & lævam abſceſſit.*

l. 5. *Grandi circuitu inflexa*] Aldus *amplexa*: alii, *amflexa.*

l. 9. *Et pabuli*] V. C. *ac pabuli.*

l. 11. *Ager & ubique alit & ſalubris*] Aldus, *agrè nec ubique alit ſalubris, & noxio genere* &c.

l. 14. *Ut hominem optimam & gratiſſimam diis victimam crederent*] Arnobius lib. VIII. ſcribit, *Mercurio Gallos humanas vel inhumanas victimas cædere.* Et paullò poſt: *Qui hominem periculo ſubripit, optimam victimam cadit.* Feſtus: *Optatam hoſtiam. alii optimam appellant eam, quum Ædilis tribus conſtitutis hoſtiis optat, quam immolari velit.*

l. 17. *Illi devotos altaribus admovêre*] Sua etiam ætate idem fieri ſolitum refert Cicero *pro Fontejo.* Adde Plinium lib. III. cap. I. de Druidis multa Plinius, & Lucanus lib. I. ut & Diodorus lib. VI.

l. 21. *Quid Dii vellent*] Sic Horatius lib. I. *Epiſt.* ad Iccium,

Quid velit & poſſit rerum concordia diſcors.

Legi poſſet etiam *valeant*, pro *vellent.*

l. 27. *Cum mortuis cremant ac defodiunt*] V. C. *ac defodiunt* delet: & pro *apta*, forte leg. *grata.*

l. 29. *Deferebatur ad Inferos*] V. C. *referebatur.*

l. 32. *Comata Gallia*] Quare ſic dicta ſit, vide apud Dionem in extremo lib. XLVI. & Cæſar etiam ita dividit Galliam in initio *de Bello Gallico.*

l. 38. *Treveri*] Omnino legendum *Treviri*, ex Cæſare, & Cicerone lib. VII. *Epiſt. ad Trebatium. Treviros vites cenſeo: audio capitales eſſe, mallem auro, argento, ære eſſent.*

l. 40. *Eluſaberris*] In Indica ponit Curtius *Elimberrium.* Itinerarium Antonini *Elimberrum.* V. C. *Elumberrum.* In antiquiſſimis Plinii exemplaribus *Illiſeberre* & *Eliſeberre*, quapropter fieri poteſt, ut verum nomen ſit *Eluſaberris*, inquit Pintianus, ſed *Eluſaberris* in Narbonenſi provincia Plinio ſtatuitur: Pomponius eam *Iliberrim* appellat, Livius *Illiberim.*

l. 46. *Et quanto magis procedit, eo latior fit*] Sic lib. I. cap. 18. *& quanto decreſcit, eo clarior fugat noviſſime noctem.* ut & cap. 13. *Tunc altè demiſſus, & quantum demittitur, amplior.*

l. 52. *Aquis increſcentibus*] V. C. *increbreſcentibus.* Idem mox *incolæ* pro *accolæ.*

l. 61.

l. 61. *A Santonibus ad Oſismics*] Aldus, *ab Santonis ad Oſiſmos.* Lucanus lib. I. v. 422.

——————— *gaudetque amoto Santonus hoſte.*

l. 64. *Geſoriacum vocant*] Alii *Geſoritiacum.* vulgo *Bologna* in Picardia.

l. 66. *Acronion*] V. C. *Acronon.*

l. 68. *Mox diu ſolidus & certo alveo lapſus*] Tacitus lib. II. *Annal.* cap. 6. *Nam Rhenus uno alveo continuus aut modicas inſulas circumveniens apud principium agri Batavi, velut in duos amnes dividitur, ſervatque nomen & violentiam curſus, donec Oceano miſceatur. Ad Gallicam ripam latior & placidior adfluens, verſo cognomento (Vahalem accolæ dicunt) mox id quoque vocabulum mutat Moſa flumine, ac in eundem Oceanum effunditur.*

l. 70. *Sed ad ſiniſtram amnis etiam tum*] Aldus & V. C. *etiamnum.*

Cap. III.

l. 2. *Ab Oriente Sarm. confinio gentium*] Tacitus *de Moribus German.* cap. I. *Germania omnis à Gallis Rhetiſque & Pannoniis Rheno & Danubio fluminibus, à Sarmatis Daciſque mutuo metu aut montibus ſeparatur.* Vides non inſula terminari, ut Hermolaus cenſet, ſed Sarmaticarum confinio gentium.

l. 5. *Ad inſitam feritatem*] Fortè, *ab inſita feritate:* vel *ad inſitam feritatem* eſt præter inſitam, ut Livius: *Sive ab inſita Regibus vanitate ad conſilium ſpem amplam, re inanem animo adjecto.*

l. 7. *Bellando animos, corpora ad conſuetudines laborum*] Fortè leg. *bellando animos, corpora adſuetudine laborum.* Cicero IV. *in Verrem. Satis mihi videor eorum conſuetudine, uſu tractandoque cognoviſſe.* Idem in *Paradox.* primo: *An quicquam in potiundis voluptatibus gloriando iſte & prædicatione extollit.* Et Livius lib. XXI. *Feſſiſque labore & pugnando quies data.*. Idem, *Uſu tot annorum & experiundo comprobaſtis.* Tacitus: *conſiliis & periclitando tuti ſunt.*

l. 9. *Longiſſima apud eos pueritia eſt*] Tacitus *de Morib. Germ. Sera juvenum venus, ideoque inexhauſta pubertas.*

Ibid. *Sagis velantur*] *Sagum* Gallicum vocabulum eſſe, ait Varro lib. IV. *de l. l.* quod Cæſar lib. VI. *de Bell. Gall.* & Strabo aliique teſtantur.

l. 11. *Nandi non patientia tantum illis, ſtudium etiam eſt*] Cicero lib. VII. *ad Fam. Epiſt.* 10. *ſtudioſiſſimus homo natandi.*

l. 13. *Ex libidine accerſunt*] Salluſtius in *Catilin. Sed poſtquam in Aſia Cyrus, in Græcia Lacedæmonii atque Athenienſes capere urbes atque nationes ſubigere, libidinem dominandi, cauſam belli habere* &c. pro *accerſunt* lege *arceſſunt.*

l. 15.

l. 15. *Sed ut circa ipſos quæ jacent, vaſta ſint*] Vide Cæſarem lib. iv. & vi. *Bell. Gall.* & Tacitum *de Morib. German.*

l. 16. *Jus in viribus habent*] Cicero *pro Cæcina, in verbis jus conſtituere* dixit, ad quod alluſiſſe Auctor videtur.

l. 19. *Ut cruda etiam carne veſcantur*] Tacitus: *Cibi ſimplices, agreſtia poma, aut recens fera, aut lac concretum.* verum cruda carne eos veſci, non inveni qui diceret.

l. 29. *Taurus*] Tacitus *Taurum*, non *Taurium* appellat, & ſic eſt omnino legendum. Aldus etiam & V. C. ita legunt.

l. 32. *Mœnis & Lupia*] Ammianus Marcell. *Mœnium* vocat. de ſequentibus conſule Vellejum Paterculum.

l. 41. *Et ubique pene*] V. C. *& ubi pene.* pro *ut anguſtum*, alii *it anguſtum.* ut & V. C. meus.

l. 43. *In eo ſunt Cimbri & Teutoni*] Cæſar *de Bello Gallico* lib. i. *ut ante Cimbri Teutonique feciſſent.* Item lib. ii. *ipſi erant ex Cimbris Teutoniſque prognati.* Semel apud eum legi *Teutones* lib. ii. *Teutones Cimbroſque intra fines ſuos ingredi prohibuiſſent.* Sed forte legendum *Teutonos.* ut apud Plinium lib. iv. cap. 14 *Quorum pars Cimbri Teutonique.* & Tacitum *Hiſtor.* lib. iv. cap. 73. *Quot prœliis adverſus Cimbros Teutonoſque, quantis exercituum noſtrorum laboribus quove eventu Germanica bella tractaverimus, ſatis clarum.*

l. 44. *Hermiones*] Tacitus *de Morib. Germ.* cap. 2. *Herminones* appellat, non *Hermiones.*

Cap. IV.

l. 2. *Viſula amne*] V. C. *Viſtula.* Et ſic Ptolemæus & Plinius; Germania ab oriente terminatur Viſtula amne, ut inter Sarmatiam & eam interſit. Pomponius vero non Germaniam, ſed Sarmatas eo terminari ait, nam ſupra Germaniam terminarat ab oriente Sarmaticarum confinio gentium, non Viſtula amne: intelligendum tamen Sarmatas à confinio Germanorum porrigi ad Viſtulam amnem, qui terminus inter Sarmatas & Scythas, quos ſequenti cap. in Europa collocat; atque ideo ait, *intus quam ad mare latiorem* eſſe *Sarmatiam.*

Ibid. *Ab iis quæ ſequuntur, Viſula amne diſcreta*] Sic lib. i. cap. 19. *flumen Rhyndacum in ea quæ ſequuntur emittit*, & infra: *at ille qui Scythiæ populos à ſequentibus dirimit.* Et lib. i. *Arabia anguſta fronte ſequentia litora attingit.*

l. 4. *Gens habitu armiſque*] V. C. *Gens armis habituque Parthicæ proxima*, id eſt, ſimilis.

l. 6. *Et ne ſtatis q. ſ.*] Conjunctio *&* vacat, ex ultima prioris dictionis ſyllaba conflata.

l. 7. *Exigit*] V. C. *exegit.*

l. 10. *Ut feminæ etiam cum viris bellum ineant*] V. C. *ut feminæ*

mina etiam bella cum viris ineant: cum viris, id eſt, adverſus viros.

l. 11. *Atque ut habiles ſint*] Fortè, *Ad qua.*

l. 13. *Expedita in ictus manu, qua exeritur, virile ſit pectus*] V. C. *Inde expedita in ictus mamma, qua exuritur, virile ſit pectus.* Sed & in meo Codice hæc omnia vacant. Forte, *quod exuritur, virile ſit pectus.*

l. 16. *Sitque eis pœna virginitas*] Aldus, *ſit eis pœna virginitatis nota.*

CAP. V.

l. 3. *Fere omnes & in unum*] Plinius lib. IV. cap. 12. de Danubio: *ab eo in plenum quidem omnes Scytharum ſunt gentes, varia tamen litori appoſita tenuere.* Ut hic legi poſſet *in plenum*, non *in unum*. Vel forte illæ dictiones, *fere omnes*, in margine fuerunt adſcriptæ, & poſt textui inſertæ.

l. 4. *In Aſiatico litore*] Sc. Oceani. Pintianus *in Aſiatico latere* legit, ſed male. Antiquus Codex meus etiam habet *in Aſiatico litore.*

l. 5. *Sub ipſo ſiderum cardine* &c.] Vides Pomponium Aſtronomiæ imperitum; habitabilem enim hanc noſtram ſub polo habitari ait, & ab Hiſpania huc uſque recta eſſe litora, id eſt, ſub eodem parallelo, ut infra cap. 7. Et lib. I. cap. 3. *Qua procurrit ad Septentrionem, niſi ubi ſemel iterumque grandi receſſu abducitur, penè ut directo limite extenta eſt.*

l. 13. *Sacris operati*] *Operari* pro ſacrificare uſurpat Tacitus lib. II. cap. 14. *mox eadem læta Germania quietem tulit, viditque ſe operatum, & ſanguine ſacro reſperſam prætextam.* Curtius lib. VIII. *Et rem fortuitam, licentiam non adverſatus, large ad epulas omnibus præbitas per decem dies Libero Patri operatum habuit exercitum.*

l. 19. *Magiſque tædium cepit*] Aldus & Cod. MS. *magis quam.*

l. 20. *Semet ipſi in pelagus ex certa rupe præcipites dant*] V. C. *Semet ipſi ex certa rupe præcipites dant.* Forte leg. *præcipitant.*

l. 23. *Terras, quaſi fluvius irrumpit*] Plinius lib. III. cap. 3. *erumpit autem notis faucibus, in longitudinem ſpatioſis.*

l. 27. *Et totius nomine Caſpium*] Fortè, *ex totius nomine.*

l. 30. *Ad introeuntium dextram*] Sic locutus etiam eſt lib. I. cap. 5. & lib. II. cap. I.

l. 36. *Dribices*] Aldus, *Bebrices.* Forte *Derbices.* & ita Curtius lib. II.

Ibid. *Multi in eo ſinu magni parvique amnes fluunt*] Fortè verba *ſinu* & *fluunt*, vacant; nam *mare* appellatur, non *ſinus*; dividitur vero in tres ſinus.

l. 39. *Araxes Tauri latere demiſſus*] Ex Matienis montibus fluere Herodotus ait lib. I. cap. 202. l. 47.

l. 47. *Caſurus eſt in ſubjectum*] Forte, *caſus eſt in ſubjecta*. V. C. *in ſubjecta caſurus eſt.* quod & lectioni Pintiani favet.

l. 54. *Ex radicibus Coraxici montis vicinis editi & in diverſa abeunt*] Hermolaus *montis vicini* legit. Alii interponendum conſent particulam *&* ante *fontibus*; alii vero expuncto *&*, ſcribunt, *Coraxici montis, vicinis fontibus editi, in diverſa abeunt.* Pro *Coraxici* quidam *Corſici*, V. C. *Coriſci.* Senſus Melæ hic eſt: eos per gentes diverſas, & multum diſtantes fluere, alterum nempe per Iberas, alterum per Albanos, cum vicinis fontibus ſint editi, & uno ore in Caſpium mare conveniant.

l. 65. *Sylva, aliaque dira animalium*] Sic legit hunc locum Pintianus idem: *Sylva, utique Hyrcania alia quoque dira animalia, verum & tigres ferunt, ſævum ferarum genus.* Forte vacat, *utique Hyrcania.*

l. 73. *Fruſtraturus aſtu*] V. C. *fruſtratus aſtu.*

l. 74. *Projectum accipiunt*] V. C. *excipiunt.*

l. 77. *Ultra Caſpium ſinum quidnam eſſet*] Vide Herodotum & Jul. Cæſ. Scaligerum de Caſpio mari, ut nunc eſt, *ad Cardanum* pag. 78.

l. 81. *Univerſum orbem mari circumfuſum*] Fortè *circumfluum.*

l. 83. *Ut recentior auctoritate, ſic certior tradit*] Fortè, *Ut recentior ætate, ſic certior.* Suetonius in *Tiberio*: *Sed ut plures certioreſque tradunt, Romæ natus.* Vetera autem exemplaria poſt *certior* illud *tradit* non habent, neque neceſſarium eſt.

l. 84. *Celerem adicit*] V. C. meus *adicit*, forte *adducit.*

l. 85. *Cum Gallis*] V. C. *Galliæ.*

l. 86. *A Rege Suevorum*] MS. Cod. *Getorum.* Fortè *Betorum.*

l. 90. *In Germaniæ litora exiſſe*] Tullius verbo *exire* quoque utitur pro de navi deſcendere. Vide Victorium *Caſtigat. in Ciceronem* pag. 25.

Cap. VI.

l. 1. *Huc uſque perſtrinximus*] V. C. *Adhuc uſque.*

l. 3. *Etiam adjacent*] Particula *etiam* vacat & expungenda eſt.

l. 5. *Eaque à continenti*] V. C. *eoque.* Codex Fulvii, *eoque anguſto ſpatio & veluti flumine à continenti abſciſſa*, quomodo & tertius Codex, niſi quod *eaque* habeat. Forte *atque ang. ſpatio*: vel vacant voces *eaque* vel *que.*

l. 10. *Ægyptii Herculis*] Alter enim Grajus, de quo lib. 1. *urbs ab Argivo* (ut) *ferunt Hercule data.*

l. 12. *Tyrii condidere*] V. C. meus & tertius *conſtituere.*

l. 18. *Recidivis ſeminibus*] Non quotannis, inquit, feruntur, ſed

ſed citra arationem ſeptem meſſes ferunt, recidiva enim ſeminant ſe.

l. 21. *In Celticis aliquot ſunt*] Euſtathius decem eſſe dicit.

l. 25. *Cujus antiſtes perpetua virginitate ſancta*] Vide Strabonem, Euſtathium *in Dionyſium*, & Ciceronem *in Verrem*.

l. 27. *Ingeniis ſingularibus*] Vide Senecam ad Polyb. cap. 32.

l. 30. *Sed non niſi dedita navigantibus*] Lege, *eo navigantibus edita*. aut illud *dedita* eſt ſuperfluum.

l. 32. *Britannia*] Conſulendus Dion lib. xxxix. & Julius Celſus *in Vita Julii Cæſaris.*

l. 35. *Indomitarum modo ante ſe, verum ignotarum*] Alias legendum, *indomitarum modo, verum ante ſe ignotarum.*

l. 37. *Qui propriarum rerum fidem, ut bello affectavit, ita triumpho declaraturus portat*] Codex Vetus meus, Aldus & Antiqui legunt, *propriarum rerum fidem, ut bello affectavit* &c. Ita Solinus cap. 65. *Res Indicas ſcripſit, ut fidem, quam oculis ſubjecerat, memoria daret.* Livius etiam: *ſuarum aurium fidei minimum credentes.* At forte vacant ea verba, uſque ad *portat*, ut legi debeat, *ignotarum quoque gentium victor. Ceterum ut adhuc habuimus.* Poſſet etiam legi, *Qui incorruptam rerum fidem ut bello affectavit, ita triumpho declaraturus portat.* Quomodo Seneca ad Marciam: *ad quos venit incorrupta rerum fides.* Pro *propriarum* reponi etiam poſſit *priorum*.

l. 40. *Inter Septentrionem Occidentemque profecta*] Lege *porrecta*, ut lib. 1. cap. 1. *Ab ortu porrecta in occaſum.* Et lib. 11. *porrecto jugo inter Siciliam &c. porrigitur:* aut *projecta*, ut Aldus & V. C. vel *provecta*, quomodo *evecta* hoc cap. & *vecta* lib. 11. cap. 3. *à Septentrione in meridiem vecta.*

l. 44. *A tergore abducta*] Fortè, *obducta*, ut lib. 1. cap. 21. *Quà mari propior eſt (niſi ubi aperitur) æquali margine obductus.* Et lib. 111. cap. 3. *Germania, qua Septentrionem ſpectat, oceanico litore obducta eſt.*

l. 48. *Alterius motibus*] Prior vox ſuperflua eſt.

l. 55. *Ultro corpora infecti*] *Luteo* legit Victorius. Turnebus vero *vitro* lib. vi. cap. 17. Adde Cæſarem lib. v. *Bell. Gall.* Pintianus putat addendam dictionem *glaſto* à Librariis prætermiſſam; ſed hunc locum retractat dein, quia *glaſto* non habetur in exemplaribus correctis Plinii & Cæſaris, relicta veteri ſua lectione. Servius *ad Virgil. Georg.* iv. verſ. 335.

———— *hyali ſaturo fucata colore;*

adnotat, *vitreo, viridi, Nymphis apto.*

l. 58. *Ea prolatandi*] Vocula *ea* abeſt à V. C. & ſuperflua eſt.

l. 59. *Et bigis*] Hæc redundant.

l. 60.

l. 60. *Gallicæ armati*] Fortè, *Gallico armatu*, id eſt, armatura. Liv. lib. XXXVII. *eodem armatu Cares.*

l. 62. *Par ſpatio, ſed utrimque æqualis*] Sc. Britannia. Cæſar dimidio minorem dicit. Vide Plinium lib. IV. cap. 16. & Tacitum.

l. 70. *Deductæ ſpatiis*] V. C. meus *ductæ.*

l. 71. *Hymodes*] Plinius *Æmodes.* V. C. *Hemodæ.*

Ibid. *Contra Germaniam projectæ*] Aldus legit *vectæ.* V. C. meus *verſæ.*

l. 76. *Acceſſus recurſuſque pelagi*] Pro *recurſus* melius legas *receſſus.*

l. 81. *Hippopodas & Satmalos*] V. C. *Sathinalos.* Solinus *Phaniſios* appellat. Iſidorus lib. II. cap. 3. *Phanoctiaſi apud Scythas eſſe feruntur, tam diffuſa aurium magnitudine, ut omne corpus iis contegant.*

l. 85. *Thule Belgarum litori oppoſita eſt*] V. C. *Tyle*: & leg. *appoſita*: ut habet antiquus Codex & Aldus. Vides hic ordinem non ſervaſſe Melam, cum à Sarmatia in Galliam redeat: Verum cum antiqua lectio non *Scythas* vel *Sacas*, ſed *Belgas* appellet, *Belgarum litori* hic ſe recte habet, aut emendandum *Sacarum*, ſi cap. 5. *Sacas* legas. Ptolemæus autem *Thylen* locat adverſam Germaniæ, ſed ſi id vellet Mela, ſupra Britanniam eam eſſe ſitam diceret, ut Juvernam.

l. 87. *In ea qua ſol longe occaſurus exſurgit*] V. C. particulas *in ea* rejicit, & legit, celebrata *carminibus, quia ibi ſol longe occaſurus exſurgit.* Vide Strabonem lib. II. & Euſtathium in Dionyſium.

l. 88. *Breves utique noctes ſunt*] Breves dixit noctes, non dies, ut Juvenalis *Sat.* II. verſ. 161.

——— *Et minima contentos nocte Britannos.*

& Tacitus de Britannia: *dierum ſpatia, ultra noſtri orbis menſuram, & nox clara & extrema Britannis parte brevis.*

l. 95. *Talga in Caſpio mari*] V. C. *Tale.*

l. 98. *Diis parata*] V. C. *peracta.*

CAP. VII.

l. 1. *In Eoum mare curſus inflectitur*] Solinus cap. 43. *qua ab Scythico Oceano & mari Caſpio in Oceanum Eoum curſus inflectitur.*

l. 2. *Orientem pertinet*] Fortè *pertinet* expungendum eſt, ut quod ex margine irruperit.

l. 3. *A Scythico promontorio appoſita*] Pintianus legit *expoſita*, ſed legendum puto, *ad Colida.*

l. 4. *Ob immanitatem habitantium*] V. C. *ab immanitate.*

l. 5. *Androphagi*] V. C. & Aldus: *Androphagæ.*

l. 10. *Genus plenum juſtitiæ*] Solinus cap. 53. *Seres ipſi quidem mites, & inter ſe quietiſſimi, alios vero reliquorum mortalium cœtus refugiunt*, &c.

l. 12. *Notiſſima India*] Lege *noviſſima*. Vel ſuperioribus annecte. Quæ Solinus cap. 55. habet de India ſi inſpicias, fateberis multa ad verbum ex Mela ſumſiſſe. Adde Strabonem libro 11. ubi de India agit.

l. 13. *Sed & ei quod ad Meridiem ſpectans Indicum diximus*] Fortè, *quod à Meridie Indicum d.* Sic lib. 1. *Eous ab Oriente, à Meridie Indicus, à Septentrione Scythicus.*

l. 14. *Ab Occidente Indo finita*] Plinius lib. VI. cap. 17. *uſque ad Indum, qui eſt ab Occidente finis Indiæ.*

l. 15. *Tantum ſpatium litoris*] V. C. *ſpatio.* Vide Plinium loco citato.

l. 18. *Ut in aliqua parte ejus neuter ſeptentrio appareat*] Fortè, *in ea parte neuter* &c. Nearchi ſententiam vide apud Strabonem lib. 11.

l. 19. *Quam in aliis oris*] Tò *quam* delet V. C.

Ibid. *Umbræ rerum ad Meridiem jaceant*] Delenda forte vox *rerum*, ut ſimpliciter legatur, *umbræ ad Meridiem jaceant.* Plinius lib. 11. cap. 37. *ſol dexter oritur, umbræ ad Meridiem cadunt.*

l. 22. *Non minores maximis canibus*] Alii *non minus maximas canibus.* Liber Latinii & V. C. *non minus maximis canis.* Adde Herodotum & Salluſtium.

l. 25. *Immanes & ſerpentes aliqui, ut elephantos morſu atque ambitu corporis afficiunt*] Fortè, *immanes etiam ſerpentes alit, qui elephantes morſu atque ambitu conficiant.* vel, *ſerpentes alit, ut qui elephantes* &c. Sic lib. 11. cap. 7. de Cypro, *ingens, ut quæ aliquando novem regna ceperit.* Sed verbo *afficio* pro *conficio* uſus videtur lib. 1. cap. 21. *inedia totius diei afficiunt*, pro quo tamen ibidem legendum videtur *conficiunt.*

l. 27. *Ut in ea*] Aldus: *ut in eam.*

l. 29. *Arundinum fiſſa internodia, veluti navitas binos* &c.] Plin. lib. XVI. cap. 36. de harundine Indica. *Navigiorumque etiam vicem præſtant (ſi credimus) ſingula internodia.* Verum Solinus, qui ſua hinc transtulit cap. 53. ſic habet: *Paluſtria arundinem creant ita craſſam, ut fiſſis internodiis, lembi vice vectitet navigantes.*

l. 29. *Veluti navitas*] V. C. *navita.* Fortè: *navigia*, quomodo Solinus; ſed dictio *navitas* juxta Vetus quoddam Exemplar redundat.

l. 39. *Quidam proximos parenteſque*] Aldus & Codex meus, *quidam proximi parentes.* Fortè, *quidam parentes, priuſquam:* Solinus tamen *proximos parenteſque*, habet cap. 65. ut & Strabo.

l. 42. *At ubi ſenectus*] V. C. *aut ubi ſenectus*, ſed rectius eſt *at ubi ſenectus.*

l. 44.

l. 44. *Prudentiores eis*] Fortè, *&*, vel *ex eis*, vel vacat dictio *eis*.

l. 50. *Famam hinc præcipuam habent quod*] Aldus & MS. Cod. meus non habet *quod*, ac forte *τὰ famam hinc præcipuam habent* vacant; pro *hinc* alii legunt *hanc*.

l. 53. *Materia ingeſſit*] Fortè, *inceſſit*, ut cap. 10. *libido inceſſit*.

l. 54. *Oras tenent ab Indo ad Gangen Palibotri* &c.] Pintianus caſtigat in hunc modum, *Oras tenent ab Iolide ad Indum Nyſæi, ab Indo ad Gangen Palibotri:* ſed lege ad hunc potius modum, *Oras tenent ab Indo ad Gangen Palibotri, a Gange ad Colida, niſi ubi magis, quam ut habitetur exæſtuat, atræ gentes & quodammodo Æthiopes, à Colide ad Taurum recta ſunt litora* &c. Plinius lib. VI. cap. 19. *Sed omnium in India prope non modo in hoc tractu, potentiam claritatemque antecedunt Praſii, ampliſſima urbe ditiſſimaque Palibotra: unde quidam ipſam gentem Palibotros vocant, imo vero tractum univerſum à Gange.*

l. 55. *Ad Colida, niſi ubi magis quam ut habitetur, exæſtuat*] Sic ſupra cap. 5. *Inde Aſiæ confinia, niſi ubi perpetuæ nives ſedent* &c. Et lib. I. cap. 2. *niſi qua æſtus inhabitabilem efficiunt.* Et ibid. *niſi unde frigoribus arcentur.*

l. 59. *Marinis opibus affatim dites*] Curtius lib. VIII. *Gemmas margaritaſque mare litoribus infundit, neque alia illis major opulentiæ cauſa eſt.*

Ibid. *Tamos promontorium eſt, quod Taurus attollit*] Plinius lib. VI. cap. 17. *Primum eorum (Serum) noſcitur flumen Pſitaras, proximum Carabi, tertium Lanos, à quo promontorium.* Hoc autem promontorium, quod Mela refert, eſt incertum, an apud Plinium *Lanos* vocetur. Statim ibi ſequitur *Chryſe ſinus*, quàm *Chryſem* inſulam vocat Mela, & ad Taurum ait jacere. Idem Plinius paullo poſt: *Gentes, quas memorare non pigeat, à montibus Emodis, quorum promontorium Imaus vocatur, incolarum lingua nivoſum ſignificante, Iſari, Cozyri* &c. Ecce promontorium *Imaum* vocari ait, nam Tami nuſquam meminit. Videndum etiam an huc non pertineat *Tamarus*, cujus meminit Strabo lib. XI.

l. 60. *Colis alterius* &c.] Quid ſi *Colis* legas: ſupra enim fines poſuerat Indiæ Gangem, Iolida, ſive Colida, Cudum, Taurum, ſive Tabin. At nunc ait Gangem & Indum amnes eſſe, Colida vero angulum alterius partis, initiumque lateris ad Meridiem verſi, Tamon vero promontorium.

l. 64. *Fit omnium maximus, & alicubi latius*] Forte ea verba, *& alicubi latius*, ex margine ſunt tranſlata in contextum. Nam Mela annotare videtur tantum minimam latitudinem. Ut lib. II. cap. 7. de Eubœa, *nuſquam lata, duum millium ſpatium habet ubi arctiſſima eſt.* Plin. lib. VI. cap. 18. majorem ejus latitudinem & minorem aſſerit. Vv 4 l. 66.

l. 66. *Indus ex monte Paropamiſo exortus*] Antiqua lectio, *ex monte Caroparnaſo.* Ariſtotel. *Meteor.* lib. I, *In Aſia igitur plurimi ex Parnaſo vocato monte videntur fluentes & maximi fluvii. Hic autem mons definitur eſſe maximus omnium.* Et inferius: *Fluit autem Indus ex ipſo omnium fluviorum Rheuma plurimum.* Hujus Parnaſi, montis Aſiatici meminiſſe Dionyſium eumque Bactris imminere, ait Cæſar Scaliger. Euſtathius tamen legendum exiſtimat Παρπαμισὸν non Παρνησόν. Pro *Caroparnaſo* legendum forte *Caucaſo.*

l. 67. *Et alia quidem flumina admittit*] Quindecim, ut ait Strabo.

l. 72. *Cingit jugum*] V. C. non habet *jugum.* Fortè expungendum eſt; vel leg. *ſcindit*, duobus ſc. oſtiis non longe diſtantibus.

l. 77. *Atque ita*] Poſterior vox delenda ex Codice Vet. ſicut mox idem & Aldus *ficta* eliminant.

l. 80. *Pars orbis alterius Hipparcho dicitur*] Alii & V. C. *Hipparchus:* Aldus *à pleriſque.* Sed forte vacant *τὰ Hipparcho dicitur ſed*, errore in contextum Melæ illapſa.

l. 81. *Sed quia habitatur*] Dion. lib. XXXIX. ſimile quid de Britannia refert.

l. 82. *Contra inde oſtia illa ſunt*] Fortè, *contra Indi oſtia.* Adde Solinum cap. 5. atque & Philoſtratum in *Vita Apollonii* lib. III. cap. ult.

l. 85. *Rara tenet regio*] Scribe *Patalene eſt regio.* Memorant Euſtathius *in Dionyſium*, Strabo lib. XV. Ptolemæus lib. VII. & Plinius lib. VI. cap. 21. qui *Patalam* appellat; ut de veritate lectionis non ſit dubitandum.

l. 87. *Rubri maris pertinet*] Poſtrema vox videtur ejicienda.

l. 88. *Humus & cineri*] Copula & expungenda.

CAP. VIII.

l. 5. *Æqualiter impellit*] V. C. *æquabiliter.*

l. 6. *Ut non intret*] Fortè, *intraret.*

l. 7. *Quas ripas inflexerat*] Fortè, *qua ripas inf.* ſed Solinus cap. 68. *irrumpit* (inquit) *hæc litora Rubrum Mare.* Plinius lib. VI. cap. 23. *Irrumpit deinde & in hac parte geminum mare terras, quod Rubrum dixere noſtri.*

l. 12. *Deinde terris in omnem partem*] V. C. meus & Fulvii. *Dein terris ad omnem partem.*

l. 13. *Æqua portione cedentibus*] Fortè *recedentibus:* ut ſupra cap. 2. de Rheno, *ripis longe ac late recedentibus jam non amnis, ſed ingens lacus.* Et lib. I. cap. I. *Tunc longe lateque diffuſum alligit vaſte recedentia litora.*

l. 22.

l. 22. *Ubi Chelonophagi morantur, deſerta ſunt*] Aliquid hic deeſſe videbit, qui Melæ numeros obſervabit, inter *morantur* & *deſerta*. Interponendum fortaſſis *ora*. Habitant autem *Chelonophagi* in angulo Carmaniæ.

l. 26. *Toto corpore hirſuti*] Fortè, *hirti*. Plinius lib. VI. cap. 31. *Penetravit in eas (inſulas) Hanno Pœnorum imperator proditque hirta feminarum corpora, viros pernicitate evaſiſſe.*

l. 28. *Andanis & Corios*] V. C. *Sandes & Coros.*

l. 30. *Tigris ut natus eſt deſcendens uſque* &c.] De Tigride vide Iſidorum lib. XIII. *Orig.* cap. 21. Seneca. *Salluſtius autem auctor certiſſimus aſſerit Tigrim & Euphratem uno fonte manare in Armenia, qui per diverſa euntes longius dividuntur, ſpatio medio relicto multorum millium, quæ tamen terra, quæ ab ipſis ambitur, Meſopotamia dicitur.*

l. 32. *Uſque in litora*] Vetus Liber particulam *uſque* non habet.

l. 33. *Immani ore aperto, non exit tantum unde oritur* &c.] Nota *os* pro fonte; & quod proprie dictum ſit illud *unde oritur.* Curtius lib. VI. cap. 4. de Rhidago fluvio: *Incolæ affirmabant, quæcunque demiſſa eſſent in cavernam, quæ propior eſt fonti, rurſus, ubi aliud os amnis aperit, exiſtere.* Sic enim legendus eſt locus, non ut in editis corruptiſſime legitur. Seneca lib. III. *Nat. Quæſt.* cap. 26. Ovid. XV. *Met.* 273.

> *Sic ubi terreno Lycus eſt epotus hiatu,*
> *Exiſtit procul hinc, alioque renaſcitur ore.*

l. 35. *Sed late diffuſus*] Particulam *ſed* Aldus & meus Codex non habent.

l. 40. *Ad Meridiem avertitur*] V. C. *advertit.* ut ſupra, *ad Occidentem litus advertit.*

l. 43. *Inde tenuis rivus, deſpectus emoritur*] Legendum forte, *in pertenues rivos diſſectus*, vel *diſperſus*, ut cap. 7. de Gange: *in ſeptem ora diſpergitur.* Et lib. VII. cap. 9. de Nilo, *it per omnem Ægyptum vagus atque diſperſus.* Adde Plinium iib. XV. cap. 27.

l. 50. *Oſtio proximam & Carmanis contrariam partem*] Antiquus liber, *Oſtio proximam & Carmanis, contrariam magnæ frontemque inter oſtia oſtenditur.* Legendum forte *extenditur*, ut lib. II. cap. 7. *Ab eo ad Pachynum ora, quæ extenditur, Jonium mare attingens, hæc fert illuſtria.*

l. 53. *Ogyris*] V. C. *Sitogyris.* forte, *ſed Ogyris.* Arrianus in *Hiſtoria Indica*, *Hoaracta* vocat. Sed *Ogyris* à Plinio vocatur, ubi Regis Erythræ deſcribit monumentum lib. VI. cap. 28. Adde Curtium lib. VII. cap. 9.

l. 55. *Ab ea parte quæ introeuntibus dextra eſt*] Sic lib. I. cap. 4. *ab ea parte, quæ Lybico objacet.*

l. 57. *Urbes ſunt Carra, Arabia, Gandamus*] V. C. meus *Chara,*

ra, & Arabia & Gadanus. Verùm non vidit Pintianus hos tam a Pomponio quam à Strabone in occidentali latere ſinus Perſici ſtatui, non in orientali latere ſinus Arabici, cum dicat Pomponius de ſinu Perſico, majorem partem Sabæos tenere. Incipit enim primo exponere latus Arabici ſinus; dein perſequitur oram Arabici ſinus orientalem, id eſt, ut ipſe ait Trogloditicæ oppoſitam, aitque ſe nomina priſca propterea non ponere, quod pronunciare facile non poſſet. Nec tamen ignoro in hac ora Meriabam Sabæorum metropolim, quam prius Mariabam vocarunt, ab ipſo Strabone collocari. Et Plinius lib. VI. cap. 8. de ea ſcribit. *Sabæi Arabum propter thura clariſſimi, ad utraque maria porrecti gentibus; regia omnium eſt Mariaba. Sinum obtinet refertum inſulis odoriferis.*

l. 58. *Inter Heroopoliticum & Strobilum*] Plinius lib. V. cap. 9. *Quidam ex his aliqua nomina permutant, & ſubſtituunt alias appellationes, Heroopolitem & Crocodilopolitem*, unde forſan hic legendum, *inter Heroopolitem & Crocodilopolitem.*

l. 63. *Quod ex Nili alveo Dioryge*] V. C. legit, *quod ex Nili alveo diorege.* Eſt etiam *Dira* civitas in anguſtiis oris ſinus Arabici, Straboni memorata lib. XVI.

l. 66. *Candæi habitant* &c.] V. C. *Panchæi.* Legendum forte *Candæi habitant, quos quia veſcuntur ſerpentibus, ophiophagos vocant.* Vide Solinum cap. 46.

l. 75. *Ægyptum tendere*] Recte: nec cum Pintiano legendum *in Ægyptum.* De ſerpentibus his plura tradit Herodotus.

l. 81. *Perpetua duravit*] Fortè, *perpetuo.*

l. 82. *Incubat, ſolviturque deinde*] V. C. *incubat ſolviturque deinde* &c. Forte leg. *incubans*, & pro *renaſcitur*, *enaſcitur.*

l. 86. *In urbem*] V. C. *in urbe.*

l. 89. *Ceraunius ſaltibus*] Ceraunios montes eſſe in Africa ait Diodorus lib. IV. propinquos promontorio, cui Heſperuceras cognomen eſt.

CAP. IX.

l. 1. *Æthiopes ultra ſedent, Meroën habent terram*] Fortè: *Æthiopes ultra ſedent, qui Meroën habent*, ita ut dictio *terram* ſit ſuperflua. Vel alias, *Æthiopes ultra Meroën habent terram*, ita ut *ſedent* tanquam ſuperfluum expungatur. Æthiopas ſupra lib. I. cap. 2. in Aſiæ parte locat.

l. 6. *Parumque veneratiores*] Fortè, *parumque venatores.*

l. 7. *Veluti optimarum alumni virtutum*] Aldus & meus Codex aliique non habent illud *alumni*, quare ſuperfluum videtur.

l. 15. *Innaſci ſubinde*] Poſterior vox redundare videtur.

l. 17. *Et ad juſtinenda*] Lege, *ſed ad ſuſtinenda.*

l. 19. *Sed paſſim & penitus accipiat*] V. C. *peſſum.* Fortè, *peſſum euntia accipiat.* l. 22.

l. 22. *Tragopomones*] Fortè, *Tragopanes.* Vide Solinum cap. 33.

l. 25. *Ripæ potius ſunt quam litora*] Fortè, *rupes.* Sueton. in *Tiber. Capreas ſe contulit, præcipue delectatus inſula, quod uno parvoque litore adiretur, ſepta undique præruptis immenſæ altitudinis rupibus.*

l. 27. *Sine cultoribus tractus*] Vocabulum *tractus* redundare videtur, nec agnoſcit V. C.

l. 30. *Verum etſi Hanno*] Lege *verum & Hanno*, deleta particula *ſi* ut ſuperflua. Adi Polyb. lib. III.

l. 50. *Exploratum miſſus*] Habitatum dicit Hanno in *Periplo Africæ*, non exploratum, ἔδοξε Καρχηδονίοις Ἄννωνα πλεῖν ἔξω στηλῶν Ἡρακλείων, καὶ πόλεις κτίζειν Λιβυφοινίκων.

l. 40. *Alii ſine ſono linguæ, alii ſine linguis*] Hæc verba non videntur eſſe Melæ, ſed alterius, qui in margine expoſuit, *mutos* & *cohærentibus labris*, ſine ſono linguæ eſſe & ſine linguis.

l. 41. *Sub naribus etiam fiſtula eſt*] Vetus Codex pro *etiam* legit *eis.*

l. 42. *Libere avent*] V. C. *bibere avent.* Fortè leg., *bibere avenis, & cum inceſſit libido* &c. Vid. Plin. lib. VI. cap. 30.

l. 45. *Adventum Eudoxi*] Qui Lathyrum Ægypti Regem fugiebat.

l. 50. *Toto corpore hirſutas*] Fortè *hirtas.* vid. Solin. cap. ult.

l. 53. *Ut quædam contineri*] Redundare videtur *quædam.*

l. 58. *Longo tractu, longis litoribus obductus*] Suſpectum eſt illud *longis*, & forte vacant omnia iſta, *longis litoribus obductus.*

l. 60. *Panum Satyrorumque. Hinc* &c. Vide Hannonis *Periplum* & Plin. lib. VI. cap. 30. ac Jo. Damaſcenum lib. II. *Fid. Orthod.* cap. 9. Marcian. Capella lib. II. *Ipſam quoque terram, quia hominibus invia eſt, referciunt longævorum chori, qui habitant ſylvas, nemora, lucos, lacus, fontes ac fluvios, appellanturque Panes, Fauni, Satyri, Sylvani, Nymphæ.*

l. 67. *Nec tam dites ſunt, ut hi*] Fortè, *Nec tamen divites.* Duæ illæ particulæ *ut hi* redundare videntur.

l. 70. *Aliqua parte credibile eſt*] Dictio *parte* redundare videtur.

l. 76. *In mediam regionem ad Orientem abit*] V. C. *in mediam regionem & in Orientem abit.*

l. 88. *Inſulæ Gorgones*] Vide Diodorum Siculum lib. IV. & Solinum. Athenæus lib. V. extr. etiam *Gorgonas* appellari à Numidis ait. Quidem legunt *Dorcades.* Codex Vetus, *Gorgades.* Iſidorus lib. XIV. *Origin.* cap. VI. *Gorgodes inſulæ Oceani, obverſæ promontorio, quod Heſperuceras vocatur, quas incoluerunt Gorgones fœminæ, aliti pernicitate, hirſuto & aſpero corpore, & ex iis inſulæ cognominatæ.* Hæ *Gorgones* ab Hannone in promontorio (*Notuceras* vocat) collocantur, aliter quam à Pomponio & Plinio,

nio, præterea ille non *Gorgonas*, ſed Γορίλλας appellat, niſi codex fallat.

Cap. X.

l. 6. *In arenis mons eſt ſatis de ſe conſurgens*] Aldus *denſe* Plin. lib. v. cap. 1. *ejus radix denſis altiſque repletus ſilvis.* Fortè, *ſatis ſpatioſe conſurgens.* Mela lib. 1. cap. 13. *mons litori appoſitus & decem ſtadiorum clivo ſatis arduus.* Et cap. 15. *Taurus ipſe ab Eois litoribus exſurgens, vaſte ſatis attollitur.*

l. 17. *Riſu ſolvuntur in mortem*] Dictio *mortem* ſuperflua eſt.

l. 19. *Inflexi lentis cruribus*] Fortè, *inflexis lentis cruribus.* Sic Solinus cap. 34. *Himantopodes flexis niſibus crurum repunt potius quam incedunt.*

l. 28. *Ubique, quæ tinxere, clariſſima*] Legendum *ubi quæque tetigere clariſſima.* Plaut. *Bacchid. atque acerrima ea eſt, abſorbet viros, ubi quemque attingit.*

l. 30. *Faſtigantis ſe*] V. C. *faſtigantis.*

l. 32. *Et adeo fertilis etiam*] V. C. *& adeo eſt fertilis.*

l. 34 *Profundat etiam nata*] V. C. *nota.* Legendum videtur, *e ſe nata.* Sic enim Varro appellat quæ non ſeruntur lib. 1. *de R. R. Terram rudem proſcindere oportet, quæ ſunt ex ea enata, priusquam ex iis quid ſeminis cadat, ut ſint eradicata.* Sic Cicero lib. VII. *ad Famil. Epiſt.* 27. *Nam dum volunt iſti lauti, terra nata, quæ lege excepta ſunt, in honorem adducere, fungos, heluellas, herbas omnes ita condiunt, ut nihil poſſit eſſe ſuavius.*

l. 35. *Et ſignum quod fabulæ*] Pro *quod* legendum *quoque*, aut vacat.

l. 38. *Solent imbres ſpargi, & donec effoſſa repleantur veniunt*] Tertullianus ſi tamen ejus eſt *de Trinitate* liber pag. 244. *Venti ſpirare coguntur, imbres veniunt, maria removentur.*

l. 39. *Donec effoſſa repleantur, eveniunt*] Corrupta hæc. Legendum *donec effoſſa repleat, eveniunt.* Pro *frequentant* V. C. *frequentat*, pro *habitant, agunt.*

l. 44. *Lixo flumini Linx proxima*] V. C. *limo.* Hannoni in *Periplo* Λίξος & Λιξύτας appellatur.

l. 45. *Colonia & fluvius Gna*] Pintianus legit, *Colonia & fluvius Zilia.* At Strabo lib. XVII. *ibi* corruptus eſſe videtur. Εἰς δὲ τὴν ἐκτὸς θάλασσαν πλέουσιν ἀπὸ Λιγγὸς πόλις ἐστὶ Ζῆλις καὶ τίγα. Legend. ἐντὸς. nam ad fretum navigat ab exteriore ſinu.

l. 47. *Operis hujus atque Atlantici litoris terminus*] Elegantior lectio; *Atlantici litoris, atque operis hujus terminus.*

F I N I S.

I U.

JULII HONORII

ORATORIS

EXCERPTA

Quæ ad Coſmographiam pertinent.

TESTIMONIA

Et judicia Virorum Doctorum de Julio Oratore & Æthico.

Abr. Ortelii.

R*Iſargica, inſula ultima in Oceano Septentrionali: ubi tanta ventorum vis, ut ibi nihil viride aut floridum ſit, ut refert Æthicus Sophiſta MS. alius ab illo, quem Simlerus edidit.* In Theſauro Geographiæ.

Gerh. Joh. Vossii.

Itinerarium Antonino Auguſto adſcriptum, ſive id ſit Julii Oratoris, ſive Æthici Iſtri. In nonnullis inſcribitur Antonio Auguſto; quo nomine quidam eſt inter Γεωπονικῶν *Scriptores. In codice alio, ex bibliotheca S. Galli, dicitur Antonii Auguſtalis. Julio Oratori in aliis tribuitur libris; in quibus exaratum*, Julio Oratori utriuſque artis. *Puto ſignari* δίζυγα ἀκπίλω, *ut Agathias Scholaſticus in Epigrammatis appellat: videlicet & illam, quæ proprie magis Oratoria; & alteram, quæ Poëtica dicitur. In codice Thuanæo hæc ad calcem operis ſunt adjecta*: Hæc omnia in deſcriptione recta orthographiæ tranſtulit, publicæ rei conſulens, Julius Honorius, magiſter peritus; atque ſine aliqua dubitatione, doctiſſimus. Illo nolente ac ſubterfugiente, noſtra parvitas protulit, divulgavit, & publicæ ſcientiæ obtulit. *Eſſe autem id opus Julii Oratoris, valde eſt veriſimile, ob verba illa Caſſiodori de Divinis Lectionibus cap.* XXV. *quod eſt de Coſmographis legendis.* Libellum Julii Oratoris, quem vobis reliqui, ſtudioſe legere feſtinetis: qui maria, inſulas, montes famoſos, provincias, civitates, flumina, gentes, ita quadrifariâ diſtinctione complexus eſt; ut pene nihil libro ipſi deſit, quod ad Coſmographi notitiam cognoſcitur pertinere. *Non defuere tamen, qui propterea conjectarent, eſſe id opus Julii Cæſaris: cui tributum fuiſſe hoc opuſculum, liquet ex Cuſpiniano; uti & Felice Malleolo in dialogo de Nobilitate. Ad hunc errorem præivere MSS. Codd. qui ſic ordiuntur*: Incipit Chro-

NICA

NICA JULII CÆSARIS. *Alii Æthico Iſtro adjudicant, partim quia & Æthici, & Antonini, ut vocant, Itinerario eadem præmittitur præfatio: partim quoniam Flodoardus (qui ante annos vixit prope octingentos) in Rhemenſium pontificum hiſtoria lib.* I. *cap.* I. *ex Æthici Coſmographia adducit, quæ in Antonini hoc Itinerario legantur. Sane, quin vel Julii Oratoris, vel Æthici ſit, minime dubitandum: quandoquidem Antoninorum eſſe non poſſit; ne illius quidem, qui Cæſaris Severi filius fuit; cum mentio in Itinerario hoc fiat Maximianopolis, Conſtantinopolis, Conſtantinæ, & aliarum urbium, quæ longe poſt Cæſarum illorum tempora demum extructæ ſint, vel hoc nomen adeptæ.* De Philologia pag. 59.

CL. SALMASII.

Auctor qui ſub Æthici nomine vulgatur, &c. Ita legendus ille locus ex vetuſtiſſimo noſtro codice & Thuanæo, qui Coſmographiam illam non Æthico, ſed Julio Oratori tribuit, cujus meminit Caſſiodorus. Nam Æthicus alius eſt, Hiſtricus Sophiſta, quem de Græco tranſlatum ab Hieronymo & nondum editum vetus idem liber habet ex bibliotheca Thuanæa. ad Solinum pag. 770.

EJUSDEM.

Hac voce uſus eſt vetus auctor, qui Æthicum Hiſtriæ Sophiſtam compilavit. Membranæ Hieronymum Presbyterum inſcribunt. ad Solinum pag. 826.

EJUSDEM.

Apud Æthicum in Coſmographia inter Oceani orientalis oppida & Indica recenſetur Colche. *Ita in duobus antiquiſſimis Regiæ Bibliothecæ codicibus ſcriptum etiam repperi. At in alio longe vetuſtiſſimo Bibliothecæ Thuanæ, qui ſub nomine Julii Oratoris eadem omnia habet, pro* Colche *invenio* Colica, *hoc modo*:

Palibothra	*oppidum*	Collice	*oppidum*
Alexandropolis	*oppidum*	Patale	*oppidum*
Sallenites	*oppidum*		

ad Solinum pag. 1115.

MART. OPITII.

Hiſter ſive Iſter Æthici cognomento, ſcriptor antiquiſſimus, cujus Edicta Coſmographica è Græco ab Hieronymo ſaltuatim ver-

verſa in Thuanæa Bibliotheca Lutetiæ, penes me quoque exſtant, litera ſane antiquiſſima. De Hieronymo, ſi alia deſint, dubitare nos vetat Hrabanus Maurus, qui in libello de inventione linguarum, Literas enim, *inquit*, Æthici Philoſophi Coſmographi natione Scythica, nobili proſapia, invenimus, quas Hieronymus venerabilis Presbyter ad nos uſque cum ſuis dictis explanando perduxit &c. *Ad Rhythmum Germ. de Annone pag* 20. *Idem p.*40. *Hiſtri Coſmographia interprete Hieronymo. Et p.*41. *Sic Æthicus MS. diverſus multifariam ab edito hactenus, cujus mihi copiam fecit Cl. Salmaſius, nunquam ſine honore dicendus.*

EJUSDEM.

Penes te exſtare Æthicum video aut potius interpretem ejus Hieronymum Presbyterum, niſi aut ipſe nos, qui Donati ſe diſcipulum facit, aut Hrabani Mauri Gloſſæ Latino-Barbaricæ fallunt, editæ à Goldaſto. Quid ſi is eſt, cujus initium ex P. Danielis codice adducit Simlerus, ſcito compar & inter meas membranas exemplar exſtare vetuſtiſſimum ſane illud, ſed à manu tam inerudita, ut vix ullis interdum conjecturis locus ſit. Itaque ſi dignum editione Auctorem quædam non è trivio continentem cenſes, liberum tibi eſto MS. librum aut meum poſtulare, aut tuum, & quæ tu forte huc notaſti, mittere, ut tuis auſpiciis quidquid hujus eſt, cujus ratio vel ob vetuſtatem habenda, prodire dehinc poſſit. Epiſt. Gedani prid. Cal. Oct. A. 1637.

HENRICI VALESII.

Pentapolitæ ii ſunt, qui Cyrenaicam incolunt: cum Quinquegentiani ſint Barbari ſupra limitem Aſiæ poſiti, ut teſtatur Julius Honorius vetus Auctor, quem Æthicus magna ex parte exſcripſit. ad Ammian. lib. XXI. cap. 16.

EJUSDEM.

Abennæ dicuntur à Julio Honorio Oratore, qui Coſmographiam ſcripſit, cujus etiam meminit Caſſiodorus de divin. lect. cap. 25. Is igitur inter gentes Oceani Meridiani recenſet Quinquegentianos, Mazicas, Bacuatas, Maſſylios, Abennas. At hæc gentium nomina deſunt in Coſmographia Ethici, quæ tota ex Julio Oratore tranſcripta cum ſit, non Æthici ſive Ethici, ſed Julii Honorii Oratoris Coſmographia dici debet ad Ammian. lib. XXIX. c. 5.

HADRIANI VALESII.

Julius Honorius Orator, in libello de Coſmographia, Anſivaros vocat, quos alii Amſivarios. Lib. II. rerum Francic. pag. 90.

CAROLI DU FRESNE.

At vero in codicibus aliquot MSS. Julio Oratori utriuſque

artis *adſcribitur*: *atque adeo in Codice Thuanæo ad calcem operis adjecta leguntur*: Hæc omnia in deſcriptione *&c. quæ infra occurrunt. Sed & hunc veteris iſtius Coſmographiæ auctorem agnoſcit Caſſiodorus de divin. lect. cap. 25. quod eſt de Coſmographis legendis*: Libellum Julii Oratoris, quem vobis reliqui, ſtudioſe legere feſtinetis: qui maria, inſulas, montes famoſos, provincias, civitates, flumina, gentes, ita quadrifaria diſtinctione complexus eſt, ut penè nihil libro ipſi deſit, quod ad Coſmographi notitiam cognoſcitur pertinere. *Lib.* I. *Conſtantinop. Chriſt. cap.* 20. [*Ubi patet eum nihil niſi deſcribere Valeſiana & Voſſiana ſine grati animi indicio; ſed ita ſolet iſte ex rapinis undique actis magnos libros conficere.*

Etiam Iſ. Voſſius in notis ad Melam pag. 527. *de Durio, citat Julium Oratorem, quæ tamen nobis ita ample non occurrerunt*: *& pag.* 598. *de Niloti; ubi diſerte nominat codicem Thuanæum, in quo tamen nos non niſi ea quæ nunc vides, invenimus.*

Hæc quum vivus legerit ille ipſe Voſſius, & tam cupide ut notas meas in Melam, ſic omnia hæc cavillatus, nihil horum tangere ſuſtinuerit; apparet eum ſcripſiſſe illa potius ad jactitandum, quam multa haberet aliis ignota, quibus varia imponeret nomina, quam vera.]

In ipſius codicis prima pagina ſcriptum eſt: Ejuſdem Æthici Peripatetici librum alterum de philoſ. habet P. Daniel Aurel. in codice vetuſto, in quo Iſidori Aſtrologia continetur. *Alia manu.* In vet. P. Dan. exemp. Incipit liber Æthici philoſophico editus oraculo à Hieronimo Presbitero tranſlatus in Latinum ex Coſmographia, i. Mundi ſcriptura. *Alia manu.* De eo ſic in præfatione. Hic Æthicus Hiſtria regione Sophiſta claruit primuſque codices ſuos Coſmographiam nuncupavit alios qui non minora ſed majora dixiſſe cognominis quos ſophogramios appellavit. *Item.* Liber eſt barbare ſcriptus & nugis ac fabulis refertus. *Item.* Citatur in eo libro ipſe Æthicus Hiſter ſæpe & Alchimus. *Item.* Meminit ejus lib. Greg. Gyraldus *de navig.*

P. Lambecius lib. VI. de Bibl. Cæſar. edidit epiſtolam L. Holſtenii ſcriptam Ann. 1647.

Julii Oratoris ſive Æthici Coſmographiam ex MS. Palatino depromtam mitto, ut cum vetuſtiſſimo exemplari D. Thuani conferas, & folium, quod hic deeſt ſuppleas. Codicis illius uſum illuſtris D. Puteanus tibi impetrabit. Si lectiones plurimum diſcrepare deprehenderis, minus laboris tædiique experiere, ſi integrum ex Thuani codice deſcribas.

JU-

JULII HONORII ORATORIS

EXCERPTA

Quæ ad Coſmographiam pertinent.

EXcerpta ejus ſphere vel continentia propter aliquos anfractos ne intellectum forte legentis perturbet & vitio nobis achroſticis eſſet, hic excerpendam eſſe credidimus. Ergo oceanus orientalis hec maria habet.

Mare Caſpium
Mare Perſicum
Mare Tyberiadem
Mare Aſpaltites
hoc eſt mare mortuum
Mare rubrum
Mare Arabicum quem ſinum Arabicum dicunt.
Mare carpatum

Inſulæ orientales oceani quæ ſunt

Hippopodes inſula
Ianneſſi inſula
Solis peruſta inſula
Taprobane inſula
Silenſantine inſula
Teron inſula
Carpathon inſula
Cypros inſula
Rhodos inſula
Cythera inſula
Creta inſula.

Montes oceani orientis qui ſunt

Caucaſus mons
Caumeſtes mons
Nyſa mons
Bodiamo mons.
Libanus mons
Caſſius mons
Armenus mons.
Amanus mons.

Provinciæ orientales quæ ſunt

India provincia
Meſopotamia provincia
Siria provincia
Commagene provincia
Adonis phœnice provincia
Syria appamia provincia
Media Aſſyria provincia.

Oppeda oceani orientalis quæ ſunt

Seres oppidum
Theriodes oppidum
Sigotani oppidum
Talibothra oppidum
Alexandropolis oppidum
Sallenites
Colice
Patale
Patalete
Tarchi
Talloni
Coprates
Carmante
Ortaciae

Etergilae
Paſargadae
Arduli
Tarchi
Scytheicum
Dahae
Salſamies
Babylonia
Caldaci
Laudicia
Biblos
Berythos
Sidona
Tyros
Ptolomais
Caeſarea
Eudaemon
Anabataci
Sabaci
Magae
Perſepolis
Andis
Angae
Suſiani
Perſis
Flinei
Paropanodae oppidum
Adiabena
Carca
Alexandria
Nizzibi
Arbæi
Commagene
Dolica
Palmiradamaſcos
Iardanes
Heliupolis
Apamia
Anthiocia
Dafne
Aſcalona
Caza
Oſtracine
Scytopolis.
Filadelfia
Corupolis
Arabia oppidum

Fluminum ortus & egeſtio oceani orientis Theriodes fluvius naſcitur ex campeſtribus locis natus unus efficitur egerit in mare caſpium currit per mimilia DCCCXXLI

Oxos fluvius naſcitur de monte Caumeſtes in quinque fluminibus brachia facit. Tranſeunt per montem caucaſum & appellantur Saleantes fundunt in flumen magnum qui appellatur Ganges. Hic eos ſuſcipiens egeritur in oceanum orientalem ſub inſula ſolis appellata peruſta. circuit milia DCCXXVII

Sygocan fluvius naſcitur de monte Caucaſo, ex ſe duo effecti in coronam occupant montem ſupra dictum caumeſten. Sane ex una parte ejus montis ex quo ſupra diximus quinque flumina procedunt quæ dicta ſunt Saleantes per eos torrens tranſiens ita ut nec eorum aqua nec ejus (*Hic deſinit pag. in MS. ubi quid omiſſum eſt, aut pagina interjicienda deeſt. ſequens ita*)

Adonis fluvius naſcitur prope Tiberiadem lacum diffundit in mare crete inſula currit milia DCCCLXIIII

Jordannes fluvius naſcitur ſub Libano monte circuiens cum

eum pergit in lacum Tiberiadem de quo exiens ſuo curſu excurrit ad Scitopolin, quam ſecans mediamabeam exiens fundit in mare mortuum. currit milia DCCXXXII

Quæ gentes ſint in provinciis oceani orientis

Scitheantropoſagi	Aciani
Sigotani	Aracothi
Faſice	Oraccæ
Anartacae	Araui
Thoraſmi	Armuzia
Bactriani	Parthi
Traumeda	Hieromices
Pambothi	Ceriſci
Stheicumi	Anidros
Paroſmi	Sitiacenae
Geloni	Ictioſagi
Maſſages	Idime
Paropaniſes	Cazzi
Hipergenes	Cauci
Aracoſia	Uſippi

Orientalis oceani continentia explicit incipit oceani occidentalis

Oceanus occidentalis hæc maria habet.

Mare freti Gaditani
Mare quod orcades appellant
Mare mades
Mare thile
Mare quem columnas erculis appellant.
Mare tyrrenum
Mare brittanicum
Mare adriathicum

Oceani occidentalis inſule que & quante ſint

hibero inſula	balearis major inſula
mevania inſula	balearis minor inſula
brittania	corſica inſula
ebuſos	orcades inſule ſunt novem

Montes quos habet oceanus occidentalis.

Montes pyreneus	Baleum
mone alpium	mons Humus
mons appenius	mons Rhodope
montes II Brittaniæ	

Provincias quas habeat oceanus occidentalis

Hiſpinia provincia	Luſitania
Betia provincia	Callecia

Italia	Galliæ duæ proviucia
Etruria	Pannonia
Umbria provincia	Delmatia
Liburnia provincia	Illyricus
Aquitania	Mœſia
Brittania	Noricum
Germania	Benetia provincia.
Belgica	

Quæ oppida in provinciis ſuis habeat oceanus occidentalis.

Calpis oppidum	Verona
Uettones	Brixia
Tolctum	Mediolanum
Bracara	Placentia oppidum
Lacus Auguſti	Mutina
Alturica	Bononia
Uaccæi	Ravenna
Celtibera	Faventia
Cæſarea Auguſta	Ariminum
Tarraco	Piſaurum
Ceſuriacum	Jadera
Ambriani	Salona
Thungri	Brecantium
Agrippini	Naiſſos
Treveri	Viminacium
Senones	Peice
Auguſtodonum	Singidunum
Lugdunum	Sirmium
Mogontiacum	Nyrſa
Vienna	Siſcia
Arelato	Aquincum
Maſſilia	Brecentione
Turini	Carnunto
Aquileja	Sabaria
Hemonia	Petavione oppidum,
Altinum	Patavis
Corduba	

Oceani occidentalis fluminum ortus & occaſus.

Fluvius Tagus naſcitur in campis Spaniæ, occidet in oceanum occidentalem

Fluvius Durius naſcitur in campis Spaniæ. egcin oceanum occidentalem

Fluvius Minio naſcitur prope Pyreneum in rutunditate ver-

vertitur ut brecantium oppidum maritimum includat & ſic ſe in oceanum occidentalem recipet.

Fluvius Hiberus naſcitur ſub aſtyribus pirenæ inluſtrans hiſpanias infundit ſe in mari juxta Tarraconæ

Fluvius Rhodanus naſcitur in medio campo occurrit ei vicornis apbatabione veniens relicta cauda ortus ſui Rhodanus ſimul hoc eſt unum facientes in mare mittunt egerentes arelatem mergunt. Sed hic quem vicornem diximus ante conjunctionem Rhodani vel conjunctionem in ſupernis nomen aliud accepit. preter vicornem appellatur Rhenus. Ita ergo fit ut hic fluvius tribus nominibus nuncupetur, cum ſit unus & dimidius ducit autem à mari patavionis uſque ad mare tyrrenum contra inſulas baleares. ejus autem medias quæ inruit habet aquilium pertortuoſum Lugdunum, ubi & naſcitur.

Fluvius Carunna naſcitur in Aquitaniæ campis influit in oceanum occidentalem.

Fluvius Geobonna naſcitur in Galliarum campis influit in oceanum occidentalem.

Fluvius Vicorni junctus naſcitur in campis Germaniæ inluſtrans campum influit ad vatavium.

Fluvius Danuvius naſcitur ex alpibus procedens geminatur oc eſt efficiuntur duo qui intra ſe includent Pannoniarum civitates. redeunt ad unum qui fuerant facti duo & per non parba ſolus procurrens efficitur in oblongam rutunditatem, quæ rutunditas oppidum Peuce includat ex ipſo fluminali circulo ſeptem crines fluminum procedunt infundentes (*S. M. voluit facere* influentes) in Pontum.

Fluvius Margus naſcitur in campo Biminacio Mœſie alluens excurrenſque infundit ſe in Danuvium ſupra dictum.

Fluvius Savus naſcitur aput Noricum de monte Alpium currens per campos ſe in modica rutunditatem concludit in modum viſionis amigdale intus incluſic ſiſciam iterum ſe ad unum rediens tranſit per Sirmium & Sincidunum coloniam & jungit ſe Danuvio flumini & omnes ſimul per crines ſupradictum intrant Pontum & vocatur Hiſter.

Fluvius Trumon naſcitur in campis Dardaniæ influit in mare ægeo.

Gentes occidentalis oceani

Toloſates gens Novempopuli gens

Narbonenſes
Morini
Suebi
Langobardi
Tutuncii
Burburdiones
Armilauſini
Marcomanni
Mannii
Francii
Alanii
Amſivari
Langiones
Quadi gens
Sarmatæ gens
Baſternæ
Carpii
Gothii
Duli
Cippedi
Heruli

Oceani occidentalis continentia explicit. inc̄. oceani ſeptentrionalis continentia quæ maria habeat

Mare Meotis
Mare Boſforum
Cimmeritum
Pontum
Boſphorus tracius
Praepontis
Helleſpontum
Aegeum
Caſpium
Jonium

Oceani ſeptentrionalis inſulæ quæ & quante ſint.

Cycladesinſule ſunt LXXIIII
Hippopedes inſula
Rhodos inſula
Cypros inſula
Cypros alia inſula

Montes quos habeat oceanus ſeptentrionalis

Hiperborei Ripei mons
Hipanis mons
Caucaſus ex alia parte mons
Hæmus
Taurus
it̄ Caucaſus mons
Amanus mons
Germania minor mons
Bodua mons
Rhodope mons

Oceanus ſeptentrionalis quas provincias habeat.

Machedonia provincia
Epirus
Tracia
Achaja
Lidia
Aſia
Lycia
Frygia
Pamphilia
Galatia
Bithinia
Paphlagonia
Campadocia
Cilicia
Armenia major
Armenia minor

Quæ oppida in provinciis ſuis habeat oceanus Septentrionalis.

Hæraclea oppidum
Mindos
Serdica
Hælia
Theſſalonice
Perinthos
Byzantium
Chalcedon

NA

Nicomedia	Smirna
Amiſos	Pergamum
Comani	Calipolis
Tarſos	Coelia
Cybiria	Seſtos
Cybiria	Abydos
Artaxata	Lamſacum
Tigrinocerta oppidum	Pario
Sinditaurica oppidum	Cizicus
Side	Ilium
Cindos	Troas
Haternaſſos	Antandron
Circa	Nicia
Delfis	Sareſa
Butrothon	Pochis
Achroceraunia	Corinthos
Dirrachium	Epidauros
Athaenae	Scion
Efeſos	Tegea
Cercira	Maleos
Coloron	Canzaca oppidum

Oceani ſeptentrionalis fluminum ortus & egeſtio

Fluvius Tanais naſcitur de monte Hiperborei Ripei influit in mare Meotis.

Fluvius Boriſtenes naſcitur de monte Hiperborei Ripei. influit in Ponticum mare. currit milia ccx.

Fluvius Maeotae naſcitur de monte Hipanis. influit in mare mæotis. currit milia ccIII.

Fluvius Nais naſcitur de Tauro monte influit in mare Ponticum. currit milia cccv.

Fluuius Themyſos naſcitur de monte Caucaſo. infundit ſe in pontum currit milia ccx.

Fluvius Faſis naſcitur in campo egerit in mare ponticum. currit milia Dcccv.

Fluvius Choreſtes naſcitur de monte Tauro. influit in mare turrenum ubi inſula Rhodos. currit milia Dcxx.

Fluvius Eurotas naſcitur in campis Frigiae. influit in mare tirrenum currit milia Dccxxv.

Fluvius Thimnis naſcitur de monte Tauro. influit in mare tirrenum ad inſulas Ciclades.

Fluvius Cydnus naſcitur de monte Tauro. influit in mare tirrenum ad Cicladas.

Fluvius Pyramis naſcitur de monte Tauro. infunditur in mare contra inſulam Cypros. Xx 5 Flu-

Fluvius Sperchius naſcitur in campo Machedoniae. influit in mare aegeum.

Fluvius Acelous. naſcitur in campis Epyri. infunditur in mare Ionium.

Fluvius Alſeus naſcitur in campis aciæ influit in mare Tirrenum.

Fluvius Rundachus naſcitur in campis Frigie. influit in marc Hellcſponto. currit milia cccc.

Fluvius Hermus naſcitur in campis Aſiae influit in mare Cicladum.

Fluvius Meandros naſcitur in campis Aſiatis bicornis currit quaſi ſint duo. redigunt ſe ad unum & influit in mari cicladum.

Fluvius Syrus naſcitur in campis Pamphiliæ per anfractus tortuoſus. influit in mare inſule Rhodos.

Fluvius Aſdrubelena. naſcitur de monte Bodua, influit in mare Caſpium inrumpens montem Caucaſum.

Gentes Oceani ſeptentrionalis quæ ſint.

Scite gens	Niochi
Roboriſthenes nomades gens.	Colchi
	Faſis
Sauromatae	Barbari albi
Cercetae	Ignobiles
Thermonos	Faſicce
Rundacos	Seres
Xanthimos	Theriodes
Simoes	Anartace
Leucoſiri	Choraſmi
Mariaſpi	Maſſagetae
Futtui	Bactriani gens
Dahe	Paropanneſes gens
Scite antropofagi	Traumeda
Deruice	Sigotani gens.

Oceani Septentrionalis continentia explicit. Inc. oceani meridiani continentia quæ maria habeat

Mare Carpatium	Mare Thirrenum

Oceani meridiani quæ ſunt inſulæ

Sicilia inſula	Sirtis minor
Carpathos	Sardinia
Galata	Meleta
Fortunatæ	Pontiæ
Coſſura	Pantitoriæ
Sirtis major	Capraria

Igi-

Igilio
Ynaria
Lucicapri
Catabathmon
Girbe inſula.

Oceani meridiani montes qui ſint

Mons Pyramides
Mons Beronice
Mons Pargeus
Mons Feratus
Mons Athlans
Mons Gubeſſa

Oceani meridiani quæ provincie ſint

Ægyptus provincia
Æthiopia provincia
Æthiopes provincia
Africa provincia
Getulia provincia
Byzacium
Zeugis
Nimizia
Libya
Pentapolis
Triſpolis
Mauretanea provincia

Oceani meridiani oppida quæ ſint

Arabia oppidum
Foſſa Trajani oppidum
Thaebe oppidum
Thaebais oppidum
Beronicae
Ammon Ptolomais
Cyrene
Filemon
Leptis
Oea
Sabrata
Tacapas
Thaenas
Thuſdrum
Tapſus
Leptis minor
Hadrumeetum
Neapolis
Clipea
Kartago
Utica
Teleptis
Capſa
Theveſtes
Admedera
Mauauris (*S. M. voluit* Madau) oppidum
Tuburſicunumidoru oppidum
Calama
Coniſtina
Sitifi
Macri
Zabi
Tubuſubtu
Bida
Hippone
Tabraca
Ippone regio
Ruſiccade
Culli
Saldis
Quinquegentiani
Ruſuccuru
Tipaſa
Ceſarea
Cartennas
Portus magnus
Beſperides
Vallis oppidum.
Lares oppidum
Sicca
OBba
Zama
Sufetulæ
Sufes
Cilio

Mi-

Mileu	Lamasba
Tamugade	Lamuiridi
Lamueſe	

Oceani meridiani fluminum ortus & egeſtio.

Nilus fluvius. naſcitur in etiopia currit uſque ad lacum Foloen, inde exit & cadit per cataractas aſtapus venit de monte pangeum ex quo monte ad illum excurrit fluvius alius aſtaboris non levi cum magnitudine miſcentes ſe Nilus ibi congeminatur adq. concurrens per anguillationem coronam faciens contortuoſam ergo repetens ſui iter impetus demittans illam coronulam quæ meroen appellatur aſcendit non in parvum gradum girum iterum faciens geminatus includit pilaeuſque ad reparatum iter exiens de loco memorato quod Blemis bocatur cataractæ iterum in circuitum circulum componens quod oxyrinchum eracleum appellatur etiam hinc exiens ægypto feſtinus braccium de eo fluminale procedit proclive quod pergat uſque Rubri maris ripas, id eſt, ſinum aravicum ubi conſumitur & hic memoratus fluvius foſſa Trajani appellant. nam ei oppidum ibi quod eſt hoc nomen nuncupatur ergo ad piramides Nilus veniens per diverſa ſe camporum diſpergit ſpatia quo ægyptiorum inrigare poſſit terras tendens ad Peluſium Chriſoroas & alexandriam oppida. his omnibus peractis per octo fluminum magna braccia procurrens ſe invergit mari carpatio ubi & inſit inſula carpathos.

Fluvius Nilotis naſcitur in Athlamtico campo qui currens lacum efficit quod Nilotis appellatur ſine aliquo exitu.

Fluvius Vagrada naſcitur in Tuburſicu Numidorum pergens per zeugi inluſtrans regionem egerit in mari tirreno diſparſis crinibus utice oppida diffunditur.

Fluvius Cartennas naſcitur in campo Mauro inde inluſtrans litori maritimo ceſarienſi mari invergit.

Fluvius Malda naſcitur ſub inſulas fortunatas circuiens extremam partem Mauritaniæ interdicens inter Barbares & Uacuates vergit in mari quod appellatur columne erculis.

Fluvius Heperides naſcitur LIX. oppidu in campo in circini rutunditate volbitur. influit in oceani ripas meridiani.

Oceanus meridianus quas gentes habeat.

Hieraſicaminas gens	Naſſammones
Nabatae gens	Garamantes

The-

Theriodes
Curbiſſenſes
Feitani
Leggaenſes
Feraceſes
Tarzufulitani
Fluminenſes
Quinquegentiani
Boſtraei
Marmaride
Bures
Mazices
Muſubei
Artennites
Barbares
Salamaggenites.
Bacuates
Maſſylii
ABenna gens

QUATUOR OCEANORUM CONTINENTIA EXPLICIT.

Incipiunt Exceptorum haec *

Oceanus orientalis maria habet VII.

Inſulas XL	Oppida LXI
Montes VIII	Flumina XVII
Provincias VII	Gentes XXVII

Oceanus occidentalis maria habet VIIII.

Inſulas VII	Oppida LIII
Montes VI.	Flumina XII
Provincias XX	Gentes XXIII

Oceanus Septentrionalis

maria habet VII.	Oppida XLVIII
inſulas XXIIII	Flumina XX
montes XII	Gentes XXI.
provincias XVI	

Oceanus meridianus maria habet II.

Inſulas VIIII	Montes IIII
Provincias XII.	Flumina VI.
Oppida LVI.	Gentes XVIIII.

Et ut hæc ratio ad conpedia iſta deducta in nullum errorem cadat ſicut à magiſtro dictum eſt (*huc uſque rubrica*) Hic liber exceptorum ab ſphera ne ſeparetur ſequuntur enim compedia quæ infraſcribta videbis quattuor ut iterum dicam oceanorum ratio non praetermittenda. ſunt enim per orbem totum terrae coſmo coſmografiae maria XXV inſulae LI. montes famoſi XXX provinciae LV oppida CCXVIIII. flumina LV gentes XC.

Hæc omnia in deſcriptione recta orthografie tranſtulit publice rei conſulens Julius Honorius magiſter peritus adque

adque ſine aliqua duuitatione doctiſſimus illo nolente ac ſubterfugiente noſtra parvitas protulit divulgavit & publice ſcientiae obtulit.

Excerptorum excerpta explicita orthografiae à Julio Oratore Utriuſque artis feliciter.

COS-

Digitized by Google

COSMOGRAPHIA,

Antehac temere

Æ T H I C O

A D S C R I P T A.

Digitized by Google

AETHICI COSMOGRAPHIA.

LEctionum pervigili cura comperimus, Senatum populumque Romanum, totius mundi dominos, domitores orbis & præſules: qui cum quicquid ſubjacet cælo, penetrarent triumphis, omnem terram oceani limbo circumdatam invenerunt, atque eam ne incognitam poſteris reliquiſſent, ſubjugatum virtute ſua orbem totum qua terra protenditur, proprio limite ſignaverunt: & ne divinam eorum mentem omnium rerum magiſtram aliquid præteriret, quam vicerant, quadripartito cæli cardine inveſtigarunt, & intellectu æthereo totum quod ab oceano cingitur, tres partes eſſe dixerunt, Aſiam, Europam & Africam reputantes. Sed hinc magnum inter doctos certamen fuit. Nam plurimi qui res divinas evidentius agnoverunt, duas tantum partes accipiendas ſuadent, id eſt, Aſiam & Europam tantummodo: Africam vero cenſent Europæ finibus deputandam. Et re vera hoc ita eſſe, evidenti documento monſtratur: quia non ſolum venenorum male altrix terra partem habet ſpatii, verum etiam eſt & cæli adverſo ſidere plus deſtituta. Nam qui illam partem tertiam vocaverunt, non ut æqualem inclytis præcellentibuſque poſuerunt: ſed ſitu peſſimo, languidam ardoribus ſuis, in extremo poſitam, ab optimis ſecarunt: non diviſionis merito, ſed ſicut inciſa ſuis fluctibus invenitur. *a* Itaque Julius Cæſar, biſſextilis rationis inventor, divinis humaniſque rebus ſingulariter inſtructus, cum conſulatus ſui faſces erigeret, & ſenatuſconſulto cenſuit omnem orbem jam Romani nominis admetiri per prudentiſſimos viros, & omni philoſophiæ munere decoratos. Ergo a Julio Cæſare & M. Antonio Coss. orbis terrarum metiri cœpit, id eſt, a conſulatu ſupraſcripti uſque ad conſulatum Auguſti tertium & Craſſi, annis XXI. menſibus V. diebus IX. Zenodoxo omnis oriens dimenſus eſt, ſicut inferius demonſtratur. A conſulatu item Julii Cæſaris & M. Antonii uſque in conſulatum Augu-

 ſti

a Videndus G. J. Voſſius *de Hiſtor. Latin.* lib. I. pag. 64.

ſti decimum, annis XXIX. menſibus VIII. diebus X. a Theodoto ſeptentrionalis pars dimenſa, ut evidenter oſtenditur. A conſulatu ſimiliter Julii Cæſaris uſque in conſulatum Saturni & Cinnæ a Polyclito meridiana pars dimenſa eſt, annis XXXII. menſe I. diebus X. ſicut definita monſtratur. Ac ſic omnis orbis terræ intra annos XXXII. a dimenſoribus peragratus eſt, & de omni ejus continentia perlatum eſt ad Senatum.

Omnis terræ orbis habet

Maria XXX.
Inſulas LXXII.
Montes XL.
Provincias LXXVIII.
Oppida CCCLXX.
Flumina LVII.
Gentes, quæ numerantur CXXV.

Ex his oceani orientalis pars habet

Maria IIX.
Inſulas IX.
Montes VII.
Provincias X.
Oppida LXV.
Flumina XXII.
Gentes LI.

ITA

Oceanus orientalis hæc habet maria.

Mare Caſpium,
Mare Perſicum,
Mare Tyberiadis,
Mare Aſphaltones,
Mare Rubrum,
Mare Arabicum, quem ſinum Arabicum dicunt.
Mare Carpathium,
Mare Myrtoum.

Oceani orientalis famoſæ inſulæ ſunt,

Hippopodes,
Tabrobana,
Cypros,
Rhodos,
Cythera,
Sylephantinæ,
Theros,
Creta,
Carpathus.

Oceani orientalis famoſi montes ſunt,

Caucaſus,
Armenius,
Caumeſtes,
Sina,
Bodian,
Libanus,
Caſſius.

Ocea-

Oceani orientalis famoſæ provinciæ ſunt,

Perſis,
India,
Iſauria,
Adonis,
Phœnice,
Meſopotamia *a* Syriæ,
Palæſtina,
Commagena,
Syria Apamæa,
Media Syria.

Oceani orientalis famoſa oppida ſunt,

Byzantium,
Babylonia,
Hieruſalem,
Antiochia,
Nicæa,
Theſſalonica,
Teriades,
Sigoton,
Copretes,
Carmeniæ,
b Oſtraciæ,
Ætergitæ,
Falſagadæ,
Ariduli,
Tharchi,
Scivethei,
Cumi,
Damphe,
Salphamie,
Chaldæa,
Eudæmona,
Nabathei,
Palibotra,
Alexandropolis,
Adlenitæ,
Colche,
Patale,
Patalate,
Tharſis,
Talloni,
Arvæi,
Alexandria,
Commagena,
Palmira,
Damaſcus,
Jordanis,
Heliopolis,
Apamea,
Daphen,
c Laodichia,
Biblos,
Biritos,
Mopſi,
Nampamon,
Sabæi,
Mache,
Perſipolis,
Seres magnum,
Aniſauge,
Suſiani,
Perſis,
Filinei,
Adiabæ,
Charta,
Niſibi,
Niveten,
Onarmarites,
Sabaſtes,
Amphimoli,
Pyrrhenum,
Eleuſinum,
Coptis,
Mitylenæ,
Lampſacum,
Lignido,
Corinthus.

a MS. Syria. *b* Oſtaciæ. *c* Laudotia.

Oceani orientalis flumina ſunt,

Theriodes,	Figoton,
Exos,	Ganges,
Cameſtes,	Tigris,
Fluvius Sigota,	Alibotra,
Hydaſpes,	Odiopagitæ,
Euphrates,	Auxius,
Armodius,	Pactolus,
Carmanta,	Chryſos,
Cortachia,	Eleuther,
Suſa,	Adonis,
Chryſorhoas,	Jordanis.

Hæc ſunt flumina oceani orientalis, quæ ſuperius continentur. Tamen ne diligens eorum ortus, curſus merſuſque requirat Lector ſtudioſus, etiam illud quam potero breviter demonſtrabo, rurſuſque ad initium fluminum ſupraſcriptorum revertens, ita:

Fluvius THERIODES naſcitur ex tribus locis in campis Scythicis, & unus effectus circuit millia DCCCCXLII, & ingreditur in mare Caſpium.

Fluvius EXOS naſcitur de monte Caumeſte: in quinque alveos dividitur, & tranſeunt omnes per montem Caucaſum, qui locus appellatur Seleantes: fundunt ſe in flumen magnum, qui appellatur Ganges. Hic eos excipiens currit millia DCXXVI, mergitur in mare oceani orientalis, ſub inſula, quæ appellatur Solis.

Fluvius FIGOTON naſcitur de monte Caucaſo, & geminatur, & facit coronam, & montem occupat ſupraſcriptum, & occurrit ei ex una parte ejus montis fluvius Neſteſanes, & ad illa quinque flumina, quæ dicta ſunt ſuperius, fluvius Seliantes per ea torrens tranſit, ita ut nec illorum aqua nec iſtius ſupervenientis miſceri videantur: & omnes iter ſuum agentes, revertuntur ad eandem coronam, unde ſparſi dividebantur, & iterum ad unum revertuntur: & ante eos exit fluvius Ganges, cui adjungitur alius cum capitibus quinque, quæ reliquerat.

Fluvius SIGOTA ex alia parte montis Caucaſi naſcitur. Hic etiam ſe ad unum jungens, effectus unus de octo. Occurrit ei Ganges, qui & Padus dicitur: itemque duo alii occurrunt anonymi: & effecti decem, tranſeunt

ad

ad oppida Palatæ & *a* Palalitæ & poſt omnes decem unum faciunt fluvium. Unde conſtat Gangem decem fluminibus adimpleri, qui in ſuperioribus partibus Sigota *b* vocatur, quoniam de una nympha meant. Currit undecies quadringenta quinquaginta tria millia, ſexcentos trieras, unum paſſum: egeritur in mare oceani orientalis ad inſulam Sylephantinam.

Fluvius HYDASPES naſcitur in campis Indorum tribus crinibus. Hic ſe cominus adunans, unus efficitur, & inundans omnem regionem Indorum, currit millia DCCCXIIII, & immergit ſe oceano orientali.

Fluvius EUPHRATES naſcitur in campis Indiæ, & diſcurrens per eandem provinciam, currit millia DCXII, & infundit ſe mari oceano orientali ſub inſula Theron.

Fluvius ARMODIUS naſcitur in Æthiopia: inluſtrans regionem Adonis & Meſopotamiam, currit millia DCCXXIV. & accipitur ſinu Perſico.

Fluvius CARMANTA naſcitur in campis Commagenæ: currit millia DCLXXIII: idem etiam in ſinum Perſicum excipitur.

Fluvius *c* CORTACHIA provinciæ Mediæ naſcitur in campis Arabicis: currit millia DCCCCXVIII, & ingreditur ſinum Perſicum.

Fluvius SUSA in Media provincia naſcitur bicornius: efficitur unus: currit millia DIV: deſcendit in ſinum Perſicum.

Fluvius CHRYSORHOAS naſcitur in campis Aſſyriis de monte Caucaſo: vicinatur *d* & ei Tigris fluvius.

Fluvius TIGRIS, etiam ipſe de monte Caucaſo quaſi *e* viſitur natus: cum æſtivis temporibus ſub humo eum deſuper Æthiopiam currere ex viriditate ſuperni ceſpitis *f* prodatur: fluvius ſubditus latenter erumpit, & ab hoc ortus ejus non comprehenditur, quoniam de obſcuritate promitur; nam ambo includunt *g* Cordubennam oppidum, & ad unum redacti, magnam faciunt coronam, ut etiam alia oppida includant, & Theſiphon & Seleuciam, currentes millia DCCCLXXXII. immerguntur ad Auge oppidum, quod eſt in ſinu Perſico.

Fluvius ALIBOTRA naſcitur ex monte Lyſæo: currit millia DCCXVI. immergitur in orientalem oceanum.

Yy 3 Flu-

a Patalitæ. *b* vocitatur. *c* Corthacia. *d* & Tigris.
e viſetur. *f* Tò *ur* eſt recens in MS. *g* Cordubenna.

Flumina tria *a* ODIOPAGITÆ dicta ex campis Indiæ naſcuntur: currunt millia CCII. & feſtinantes recipiuntur ab oceano orientali.

Fluvius AVXIVS naſcitur de monte Armeno: tranſiens per montem Caucaſum ad Meſopotamiam pergit: in ea vero provincia alius ei adjungitur fluvius.

PACTOLVS, qui dicitur ex ipſo monte Caucaſo naſci; & effecti unum, per Parthos tranſeuntes eorum curſus congregant aquas. Ibi flumen Euphrates nomen accepit, & exinde ſe diffundens currit millia DCCCLXXII. & mergitur in ſinum Perſicum.

Fluvius CHRYSOS naſcitur in campis Syriæ: peragrans omnes ejus civitates currit millia DCCCXXX. vergit ſe in Ægæum mare juxta Cyprum inſulam.

Fluvius ELEUTHER naſcitur in campis Syriæ: currit millia DCXXX. recondit ſe in Ægæo mari ſub inſula Cypro.

Fluvius ADONIS naſcitur prope Tyberiadem: currit millia DCCCLXIII. & latę diffuſus in mare Adriaticum excipitur contra inſulam Cretam.

Fluvius JORDANIS naſcitur ſub Libano monte; circumpergit ad lacum Tyberiadem: de quo exiens ſuo curſu occurrit ad Scythopolim, quam ſecans mediam, & ab ea exiens effunditur mari Mortuo.

Oceanus orientalis habet gentes,

Perſas,	Parthos,
Græcos,	Idumæos,
Scythas,	Hieormices,
Anthropophagos,	Cattigaucos,
Iſauros,	Ceriſſos,
Beſſos,	Uſippos,
Saracenos,	Quados,
Indos,	Vaccæos,
Iſquiteos,	Vardæos,
Cummos,	Eriſiones,
b Suroitanos,	Gelonos,
Dervicas,	Caraſmos,
Paſſitas,	*c* Maſſagetos,
Paroſmos,	Paroparſoſianos,
Anaitacas,	Dacrianos,
Hictiopagos,	Draumedas,

Spir-

a Odiopagi. *b* Sitroitanos. *c* Maſſagetæ.

Spircentes,
Vamuotos,
Arogotos,
Acianos,
Orocenos,
Anidroſos,
Arabos,
Sitticenos,
Armodias,
Canniſates,
Allobroges,
Alaudes,
Ruthrenos,
Theothonos,
Cimbros,
Antequinos,
Cœnomannos,
Odicenſes,
a Velhados.

OCCIDENTALIS OCEANI SITUS.

Oceani occidentalis continentia habet

Maria XI.
Inſulas XVI.
Montes XVI.
Provincias XXXVI.
Oppida CXXVIII.
Flumina XIII.
Gentes XLIIII.

ITA

oceani occidentalis maria ſunt,

Mare Tyrrhenum,
Mare Adriaticum,
Mare Orcadum,
Mare Gaditanum,

Item huc pertinent maria,

Ionicum & Ægæum,
Mare Lautades,
Mare Tillæ,
Mare Britanni,
Mare Columnas,
Herculis fretum.

Oceani occidentalis famoſæ inſulæ ſunt,

Hyberus,
Meuania,
Britannia,
Heboſo,
Balearis minor,
Corſica,
Orcades,
Illyricum,
Noricum,
Ingeonici,
Hiſtrici,
Matronæ,
Fiotiæ,
Martianæ,
Iuliæ,
Smingaule.

Oceanus occidentalis habet famoſos montes,

Trienum,
Alpes plurimas,
Apenninum,
Balearem,

a Velhedi.

Emum,
Rhodopem,
Albanum,
Pyrenæum,
Marſos,
Taburnum,
Cyminum,
a Soractina,
Olympum,
Ocranum,
Tarinum,
Ficla.

Oceanus occidentalis habet provincias,

Italiam,
Hiſpaniam,
Bethicam,
Luſitaniam,
Galliciam,
Aquitaniam,
Britanniam,
Germaniam,
Galliam Belgicam,
Galliam Brachatam,
Galliam Comatam,
Galliam Togatam,
Galliam Ciſalpinam,
Galliam Tranſalpinam,
Pannoniam,
Rhetiam,
Ciatres,
Etruriam,
Umbriam,
Picenum,
Liburniam,
b Dalmatiam,
Illyricum,
Noricum,
Venetias,
Æmileam,
Semigallias,
Sabinas,
Samnium,
Campaniam,
Brutios,
Lucaniam,
Apuliam,
Calabriam,
Hadriæ.

Oceanus occidentalis habet famoſa oppida,

Ravennam,
Aquileiam,
Mediolanum,
Arelatum,
Ticinum,
Toletum,
Bracaram,
Lucuſam,
Auguſtam,
Vacam,
Celtiberiam,
Cæſarea-Auguſtam,
Tarraconam,
Hiſpalin,
Cæſareacum,
Ambianis,
Tungri,
Agrippinam,
Triverim,
Sirmium,
Senones,
Auguſtodunum,
Auguſta Nemetum,
Auguſta Taurinorum,
Lugdunum,
Magonciacum,
Viennam,
Maſſiliam,

a Soractim. *b* Dalmatias.

Al-

Altinum,
Veronam,
Ariminum,
Calpos,
Calpis,
Cordubam,
Betones,
Henemonam,
Cremonam,
Pataviam,
Brixiam,
Dertonam,
Concordiam,
Mantuam,
Vercellis,
Laude,
Mutinam,
Faventiam,
Iader,
Salone,
Bregantium,
Laiſer,
Viminatium,
Peice,
Singidunum,
Nirſiam,
Siſciam,
a Alincum,
b Brigentionem,
Argentorato,
Carnunto,
Sabariam,
Taurinum,
Vincentiam,
Doronam,
c Sauromacum,
Nemauſum,
Dorocordoros,
Amambriam,
Sanctones,
Lingones,
Menapum,
Betos,
Nepe,
Sutrium,
Bleram,
Forum Veaſſi,
Forum Sempronii,
Forum populi,
Forum Cornelii,
Forum Flaminii,
Forum novum,
Forum ſubverte,
Spolitium,
Narniam
Interamnam,
Bulſinis,
Aretium,
Penetre,
Cumulo-mutuſcꝙ,
Aquino,
Abellino,
Teleſe,
Tarentum,
Pœtavionem,
Bonameto,
Argentariam,
Albano,
Aritiam,
Coræ,
Bellitras,
Terracinam,
Antium,
Hoſtiam,
Fundis,
Formias,
Venturnas,
Capuam,
Neapolim,
Ardeam,
Cumas,
Acerras,
Nolam,
Caudi,

Yy 5 Be-

a Acincum. *b* Brigantione. *c* Sauromoto.

Beneventum,	Arpos,
Ecas,	Corfinios,
Erdonam,	Lupias,
Aufidenam,	Marcellianum,
Sulmonam,	Odrunto,
Venatri,	Canuſium,
Luceriam,	Salernum.
Nuceriam,	

Oceani occidentalis flumina ſunt,

Betis,	Geon,
Tagus,	Bicornius,
Minius,	Danubius,
Hyberus,	Draus,
Araris,	*a* Suanus,
Rhodanus,	Trimon,
Garumna,	Tyberis.

Hæc ſunt flumina oceani occidentalis famoſa. Nam ſi ejus flumina omnia requirantur, nec charta nec manus ſufficeret. Tamen ne nominatorum fluminum etiam in hac parte ortus, curſus, occaſuſque requirat diligentia ſolers Lectoris, etiam in hoc ſatisfacere procurabo, pauliſper ad eorum initium recurrens, ſingula ſuo ordine monſtraturus, ita:

Fluvius Betis naſcitur in campis Hiſpaniæ; currit millia ccccx. in oceanum occidentalem ſuſcipitur.

Fluvius Tagus naſcitur in campis Hiſpaniæ: currit millia cccii. occidit in oceano occidentali.

Fluvius Minius naſcitur prope Pyrenæum: in rotunditatem vertitur, ut Brigantium oppidum maritimum includat: currit millia cccx. & ſic in oceano occidentali recipitur.

Fluvius Hyberus naſcitur ſub radicibus montis Pyrenæi : currit millia cciiii. infundit ſe occidentali oceano.

Fluvius Araris naſcitur a Pœtavione veniens, relicta cauda ortus ſui: ſtatim ei fluvius

Rhodanus occurrit, & ſimul unum faciunt: in mare ingrediuntur egreſſi Arelatum. Sed hunc, quem fluvium Bicornium diximus, ante conjunctionem Rhodani in ſupernis aliud nomen accepit præter Bicornium: nam in provincia Germania fluvius Rhenus dicitur, alibi, ut dixi-

a Suavus.

diximus, Bicornius, alibi fluvius Araris appellatur. Ita ergo hic fluvius tribus nominibus nuncupatur, cum ſit unus & dimidius; quod Araris, ut ſupra diximus, ducit a mari Pœtavionenſi uſque ad mare Tyrrhenum contra inſulas Baleares: ejus autem medietas habet aculeum pertortuoſum Lugduno, ubi naſcitur. Ubi autem inruit, utrum in oceanum occidentis, an in mare Tyrrhenum, in præſente poteſt videri, quia ab aqua ad aquam videtur currere. Pergit millia DCCCLII.

Fluvius RHODANUS naſcitur in medio campo Galliarum, & occurrit ei Bicornius ſupra dictus, curſu merſuque quo diximus.

Fluvius GARUMNA naſcitur in campis Aquitaniæ: currit milla CCVII. influit oceano occidentali.

Fluvius GEON naſcitur in Galliarum campis: influit oceano occidentali: currit millia CCCCII.

Fluvius, qui BICORNIUS dicitur, naſcitur in campis Germaniæ: inundans eandem regionem a Petabio currit millia CCCCII.

Fluvius DANUBIUS naſcitur ex Alpibus: procedens geminatur, & effecti duo. i. Danubius &

DRAUS, includunt intra ſe Pannoniarum plurimas civitates, id eſt, *a* Acinttum, Præcetionem, Carnuntum & Severiam: & redeunt *b* in unum qui fuerant duo: & per non parvum adunati currunt per longam rotunditatem. quæ rotunditas etiam oppidum Peuce includit, & ex ipſo fluminali circulo ſeptem crines fluminum procedunt infundentes ſe in Pontum. Ergo conſtat Danubium exeuntem de Alpibus in proximo Draum edere, ſed unus diffunditur per crines ſupraſcriptos: currit millia DC.

Fluvius SUANUS naſcitur in Norico de monte Alpion, currens in campis in modicam rotunditatem, concludit ſe in modum viſionis amigdalæ, & iterum circumactus per Sirmium oppidum & Singidunum coloniam, jungit ſe Danubio ad locum Murſæ oppidi: *c* & omnes ſimul in Pontum ingrediuntur, & vocatur fluvius Iſter. Apparet autem Danubium & Draum & Margum ſimul in Pontum *d* emergere: currunt undecies nongenta octoginta millia.

Fluvius TRIMON naſcitur in campis Dardaniæ: currit millia DCCCCVII. influit in Ægæum mare.

Flu-

a Accintum. *b* ad unum. *c* eq omnes. *d* inmergere.

Fluviorum rex pulcher Tiberis, cui primatum æternæ urbis Romæ ſingularis tribuit magnitudo, naſcitur ex monte Apennino: currit millia cccc. per urbem ſacram geminatur, & facit inſulam regioni quartædecimæ, ubi duo pontes appellantur. Poſt iterum ubi unus effectus per pontem Lepidi, qui nunc abuſive a plebe Lapideus dicitur, juxta forum boarium, quem Cacum dicunt, tranſiens adunatur, gratiſſimo ſono depictus verticibus ſuorum turbinum, & maritimas naves ſuſcipiens, & mediterraneas adducens, de Etruria, vel Sabinis, ingreſſus per *a* divi Apoſtoli Petri portam, intra Oſtienſem portam, quæ eſt divi Pauli Apoſtoli, & viam portuenſem, quæ eſt ſancti Fœlicis martyris, urbem egreditur, qua naves de portu urbis ad dominam totius mundi Romam aſcendunt. Hic iterum circa ſextum Philippi, quod Prædium miſſale appellatur, geminatur, & in duobus ex uno effectus, inſulam facit inter *b* portam urbis & Oſtiam civitatem: ubi populus Romanus cum urbis præfecto, vel conſule, Caſtorum celebrandorum cauſa egreditur ſolennitate jucunda. Inſula vero, quam facit intra urbis portum & Oſtiam civitatem, tantæ viriditatis amœnitatiſque eſt, ut neque æſtivis menſibus, neque hyemalibus paſturæ admirabiles herbas dehabeat: ita autem vernali tempore roſa, vel cæteris floribus adimpletur, ut præ nimietate ſui odoris & floris inſula ipſa Libanus almæ Veneris nuncupetur.

Oceanus occidentalis habet gentes.

Gothos,	Suevos,
Thuringos,	Alanos,
Herulos,	Francos,
Sarmatas,	Langiones,
Marcomannos,	Burgundiones,
Longobardos,	Gippidas,
Alamannos,	Armolaos,
Toloſantes,	Manianos,
Gentes VIIII. populum Narbonenſem, qui ſunt gentes IX.	Quadivaſtos,
	Necapidulos,
	Hettios,
Milita marino,	Gypæos,

Hu-

a domni Petri Apoſtoli. *Et ſic mox* domni Pauli Ap.
b portum.

Hunos,
Saturianos,
Ritianum,
Morinos,
Amſibarios,
Franciſcanos,
Rugos,
Haſinos, *a* vel Hamos,
Varros,
Tungros,
Baſternas,
Carpicotos,
Senatum populumque Romanum, gentemque togatam.

OCEANI SEPTENTRIONALIS SITUS.

Oceanus ſeptentrionalis habet

Maria IX.
Inſulas XXIV.
Montes XI.
Provincias XII.
Oppida L.
Flumina XIX.
Gentes XXIX.

Oceani ſeptentrionalis maria ſunt hæc,

Hirtilum,
Pontum,
Mare Mæotis,
b Boſphorus,
Mare Phores,
Cymericum,
Mare Thracium,
Propontidis,
Boſphoron.

Oceanus ſeptentrionalis habet famoſas inſulas,

Cyclades, & cum his alias II.
Ebogea, *c* vel Eubogea,
Delos,
Ippopodes,
Rhodos,
Cypros,
Item Cypros, vel Paphos,
Paphies.

Oceanus ſeptentrionalis famoſos montes habet,

Hyperboreum,
Ryphæum,
Hipanim,
Caucaſum,
Hemum,
Taurum,
Germania minor,
d Euodum,
Æthnam,
Cavinaſtes,
Gratus.

Ocea-

a abſunt a MS. *b* Boſphoros. *c* abſunt a MS. ut & mox *vel Paphos*. *d* Euodu.

Oceanus ſeptentrionalis habet provincias,

Macedoniam,
Achaiam,
Aſiam,
Lyciam,
Galatiam,
Paphlagoniam,
Bithyniam,
Lydiam,
Pamphyliam,
Cappadociam,
Thracias,
Armeniam minorem.

Oceanus ſeptentrionalis habet famoſa oppida L.

Heracliam,
Serdiceam,
Peliam,
Theſſalonicam,
a Birithos,
Chalcedonam,
Nicomediam,
Hamiſos,
Commanos,
Tharſos,
Pompeiopolim,
Olympos,
Cybariam,
Araxatam,
b Ticinum,
Nuceriam,
Sindi,
Tauriam,
Sinde,
Alexandricindus,
Æternaſos,
c Milidos,
Epheſos,
Theceas,
Maleon,
Candiacam.
Cerciram,
(*d* Cœleſyrie, vel) Cœliaſæ,
Sextos,
Quidicos,
Ilium,
Trojam,
Helide,
Troas,
Anterenon, *e* vel Anteronon,
Nichiam, vel Nicheam,
Tariſſan,
Focis,
Cirram,
Deleis,
Botroton,
Acroceraunium,
Dyrrachium,
Athenæ,
Brithothæ,
Iſcion,
f Arce,
Philopolis,
Cryſopolis,
Eliopolis.

Oceanus ſeptentrionalis habet fluminas,

Tanaim,
Boryſthenem,
Mæotidem,
Nain,
Theſimon,
Faſſin,

Cho-

a Pirythos. *b* Tricinum. *c* Mibdos. *d* abſunt a MS. *e* abſunt a MS. & mox quoque *vel Nicheam.* *f* Arte.

Choreſtem,
Timnim,
Gaddum,
Peramos,
Percium,
Acheloum,
Alpheum,
Eurotas,
Rudacum,
Hermunam,
Meandrum,
Surum,
Haſdrubelam.

Hæc ſunt flumina oceani ſeptentrionalis: tamen ne quis etiam in his ortus, curſus, occaſuſque requirat, pauliſper ad eorum regreſſus exordium, dicere non morabor.

Fluvius TANAIS naſcitur de monte Hyperboreo, qua ſunt Riphæi in monte Surdo: fluit in paludibus Mæotidis: currit millia DCLIV.

Fluvius BORYSTHENES naſcitur de monte Hyperboreo: influit in Pontum: currit millia CCX.

Fluvius MÆOTIS naſcitur de monte Spano: influit in mare Mæotis: currit millia CCIV.

Fluvius NAIS naſcitur de monte Tauro: influit in mare Ponticum: currit millia CCV. *a* vel CCCV.

Fluvius THESIMON naſcitur de monte Caucaſo, & egeritur in mare Ponticum: currit millia CCX.

Fluvius FASSIS naſcitur in campis ſub monte Caucaſo: egeritur in mare Ponticum: currit millia CCCV.

Fluvius CHORESTES naſcitur de monte Tauro: fluit in mare Tyrrhenum, ubi eſt inſula Rhodos: currit millia DCCCXV.

Fluvius TIMNIS naſcitur de monte Tauro: fluit in mare Tyrrhenum ad Cycladas: currit millia CCCCXXII.

Fluvius GADDUS naſcitur de monte Tauro: influit in mare Cycladum: currit millia CCXXX.

Fluvius SPIRAMOS naſcitur de monte Tauro: influit in mare Adriaticum contra inſulam Cyprum: currit millia CCCXXII.

Fluvius PERCIUS naſcitur de monte Ida Macedoniæ provinciæ: influit in mare Ægæum: currit millia DCII.

Fluvius ACHELOUS naſcitur in campis Epiri: influit in mare Ionicum: currit millia DCCXC.

Fluvius ALPHEUS naſcitur in campis Achaiæ: influit in mare Tyrrhenum: currit millia CCCCLXX.

Fluvius EUROTAS naſcitur in campis Phrygiæ: influit in mare Helleſpontum; currit millia CCCC.

Flu-

a abſunt a MS.

Fluvius Rudacus naſcitur in campis Syriæ: influit in mare Helleſpontum: currit millia cccc.

Fluvius Hermunas naſcitur in campis Aſiæ: influit in mare Cycladum: currit millia dix.

Fluvius Meandrus naſcitur in campis Aſiaticis, bicornius: currit, quaſi ſint duo redigentes ſe in unum: influit in mare Cycladum: currit millia dccccxcvii.

Fluuius Surus naſcitur in campis Pamphyliæ: per anfractus tortuoſos influit in mare inſulæ Rhodos: currit millia ccccxxii.

Fluvius Asdrubela naſcitur de monte Boduo: influit in mare Caſpium, irrumpens montem Caucaſum: currit millia cccxvi.

Oceanus ſeptentrionalis habet gentes,

Scythas,
a Narbonas,
Staaſtenes,
Madeos,
Sauromatas,
Ecatas,
Roddacos,
b Xantibbos,
Symoes,
Leucofirimanes
Fosfulgoritas,
Scytheicumos,
Dervicas,
Raſicas,
Seres,
Eunicos,
Colchos,
Phaſias,
Barbaros albos,
Ignobiles,
Theſmonos,
Terimodes,
Anartices,
Coraſmias,
Maſſagetas,
Baroponiſſos,
c Sogatonos,
Bactrianos,
Tauromedas.

OCEANI MERIDIANI CONTINENTIA.

Oceanus meridianus habet,

Maria ii.
Inſulas xvii.
Montes vi.
Provincias xii.
Oppida lxiv.
Flumina ii.
Gentes Mazices multas.

Ocea-

a Nabonas. b Xantibos. c Sogotanos.

Oceanus meridianus habet maria,

Mare Carpathium & Tyrrhenum.

Oceani meridiani inſulæ ſunt,

Sicilia,
Pontia,
Carpathos,
Pantatoria;
Sardinia,
Coſroſa,
Inara,
Syrtis major,
Loci Capri;

Corſica,
Galata,
Capraria,
Fortunatæ,
Egilio,
Syrtis minor,
Catabathinon,
Girbe.

Oceani meridiani montes ſunt,

Pyramides,
Peronicæ,
Panteus; *a* vel Panceus,

c Perratus,
b Atlas,
Corveſſa, *d* vel Corvena.

Oceanus meridianus habet provincias,

Ægyptum,
Æthiopiam,
Africam,
Getuliam,
e Leugi,
Numidiam,

Libyam,
Pentapolim,
Tripolim,
Mauritaniam-Cęſareã,
Mauritaliam-Sitiſenſem.

Oceanus meridianus habet oppida,

Arabiam;
Nitiobres,
Foſſam Trajani,
Thebeas,
Thebais,
Beronicen,
Ammon,
Leptis magnam,
Thacapas,
f Diſdum,
Thenis,

Tapſos,
g Leptis minorem,
Hadrumetum,
Neapolin,
Clypeis,
Carthaginem,
Uticam,
Hippone Zarito,
Thabracam,
Ippone regio,
Ruſiccade,

a abſunt a MS. *b* Feratus. *c* Atlans. *d* abſunt ab MS.
e Zeugi. *f* Diſdimi. *g* Leptis minor.

Calli,
Saldis,
Quinque gentiani,
Ruſuccura,
Tipaſa,
Cæſarea,
Chartennas,
Tholomaidis,
Cyrenæ,
Fileno,
Naretæ,
OEa,
[*a* Rabratam, vel] Sabratam,
Siccenſ.
Obla,
Suſulis,
Aſſuris,
Zama regia,
Suſibus,
Suffetula,
Cilio,
Theleptis,
Capſæ,
Admedera,
Theſueſtis,
Madauros,
Tuburſicunu, *b* vel Tuburſicumi,
Midorum,
Calaman,
Conſtantinam,
Mileu,
Tamugade,
c Lambeſæ,
Sitifi,
Portus magnus,
Experides,
Ballos,
Laribus,
Magri,
[*d* Tavi, vel] Zabi,
e Tabuſutia,
f Bioa.

Oceanus meridianus habet flumina duo,

Nilum & Bagradam.

Horum NILUS, qui & Geon appellatur, de ſecretioribus promit: ſed in exordio in Æthiopia videtur, & facit lacum magnum, qui currit in circulo, inſtagnans millia CLIV. & exiens de eo lacu, pervenit ad cataractas veteriores: conficit millia CCCCLXXIV.

Fluvius *g* BAGRADA cum provinciæ Africæ magnus nobiliſque & unicus ſit, cur a majoribus inter fluvios non nominatus ſit ignoramus.

Oceanus meridianus habet innumerabiles gentes,

quæ nec colligi numero, nec exiſtimari aut comprehendi præ interjacentibus eremis poſſunt.

ALIA

a abſunt a MS. *b* abſunt a MS. *c* Lambaſæ.
d abſunt a MS. *e* Tabuſciam. *f* Bidam.
g MS. Bagrada provinciæ Afr. magnus nobilis & unicus cur a metitoribus int.

ALIA TOTIUS ORBIS DESCRIPTIO.

Hanc quadripartitam totius terræ continentiam hi, qui dimenſi ſunt, *a* longe majores noſtri, tripartitam reputari definierunt, inveſtigantes univerſum orbem oceani maris limbo circundatum: eaſque tres partes, Aſiam, Europam & Africam reputaverunt. Quanvis non defuerunt, qui duas partes (ſicut diximus) perhiberent, Aſiam & Europam. Africam vero in Europam adiiciendam definierunt: quia & ſpatio latitudinis *b* caret, & cæli *c* male ſubjacet climati, laborans aëribus ſuis, venenis fuciſque repleta immanium & incognitarum humano generi innumerabilium beſtiarum. Sed ad propoſitum remeantes, abſque ullorum præjudicio, qui hoc omne totum duas partes eſſe voluerunt, tripartitam diviſionem dicere incipiam.

Asia tribus partibus oceano circumcincta, per totam tranſverſi plagam orientis extenditur. Hæc occaſum verſus a dextra ſui, ſub axe ſeptentrionis incipientem contingit Europam: a ſiniſtra autem Africam dimittit: ſub Ægypto & Syria mare noſtrum, quod Magnum generaliter dicimus, *d* habet.

Europæ incipit initium ſub plaga ſeptentrionali a fluvio Tanai, qua Riphæi montis ardua Sarmatico adverſa oceano Tanaim fluvium fundunt: qui præteriens aras ac terminos Alexandri Magni Macedonis in Rhobaſcorum finibus ſitas, Mæotidas auget paludes, quarum immenſa inundatio juxta Theodoſiam urbem Euxinum Pontum late ingreditur. Hinc juxta Conſtantinopolim longe mittuntur anguſtiæ, donec eas mare hoc, quod dicimus noſtrum, accipiat: cui Europæ in Hiſpania occidentalis oceanus terminus eſt apud Gades inſulam, ubi Herculis viſuntur columnæ, & Tyrrheni maris faucibus oceani æſtus immittitur.

Africæ principium eſt a finibus Ægypti *e* urbiſque Alexandriæ, ubi Partheno civitas ſita eſt, ſuper hoc mare magnum, quod omnes plagas terraſque medias interluit. Unde per loca, quæ Catabathmon vocant, jam procul a caſtris Alexandri Magni, & ſuper lacum Galearum, dein-

 de

a longe citroque majores. *b* eget. *c* malæ ſubjacet climate. *d* abeſt a MS. *e* urbis Al.

de juxta ſuperiores fines Auaſitarum miſſa in tranſverſum per Æthiopiæ deſerta meridianum contingit oceanum. Terminus *a* Africæ eſt qui & Europæ: id eſt, fauces Gaditani *b* freti. Ultimus autem finis eſt mons *c* Atlas, & inſulæ, quas Fortunatas vocant.

Breviter trium inter ſe partium diviſiones diximus: ſed ne quid ad pleniſſimam inſtructionem deſit, ipſarum quoque partium regiones, ſitus & provinciarum terminos demonſtrabo, ut abſque faſtidio univerſa Lector agnoſcat, vel numerum gentium commanentium.

ASIAE PROVINCIAE SITUS CUM LIMITIBUS ET POPULIS SUIS.

Asia a media fronte in oriente habet in oceano Eoo oſtia fluminis Gangis: a ſiniſtra, promuntorium Calidardam: cui ſubjacet ad Eurum inſula Taprobane, ex quo oceanus Indicus vocitari incipit. *d* dextra habet Imai montis jugum, ubi Caucaſus deficit ad promuntorium Samara, quod Aquiloni ſubjacet, ad oſtia fluminis *e* Octacordis, ex quo oceanus Sericus appellatur. In his finibus India provincia eſt, quæ habet ab *f* occidente flumen Indum, quod Rubro mari accipitur: a ſeptentrione montem Caucaſum. Reliqua ejus, ut dixi, Eoo & Indico oceano terminantur. Hæc habet gentes numero XLIIII. abſque inſula Taprobane, quæ habet decem civitates, abſque reliquis civitatibus, quæ in aliis habitabilibus inſulis illic ſunt.

A flumine Indo, qui eſt ab oriente, uſque ad flumen Tigrim & Caucaſum regiones ſunt, Aracoſia, *g* Syria & Media, ſitu terrarum montuoſo & aſpero. Hæc a ſeptentrione habet Caucaſum; a meridie, mare Rubrum & ſinum Perſicum. In medio autem ſui habet flumina principalia, Hydraſpem & Carbim: in his habitant gentes XXXII. Sed generaliter Parthia dicitur, quanvis univerſæ ſcripturæ ſæpe Mediam vocant.

A fluvio Tigris uſque ad flumen Euphratem Meſopotamia eſt, incipiens a ſeptentrione inter montem Taurum & Caucaſum, cui a meridie ſuccedit Babylonia: deinde Chaldæa: noviſſime Arabia Eudæmon, quæ inter ſinum Per-

a Africæ ipſe eſt. *b* abeſt τὸ *freti* a MS. *c* Atlans.
d A dextra. *e* Octocordis. *f* oriente.
g Syria Perſidia & Med.

Perſicum & ſinum Arabicum anguſto terræ tractu orientem verſus extenditur. In his ſunt gentes XXXIII.

Item a flumine Euphrate, quod eſt ab oriente uſque ad mare noſtrum, quod eſt ab occaſu, deinde a ſeptentrione & Euphrate, id eſt, a civitate Adcuſa, quæ in confinio Cappadociæ ſita eſt, haud procul a loco, ubi Euphrates naſcitur, uſque ad Ægyptum & extremum ſinum Arabicum, qui eſt a meridie, longo anguſtoque ſulco ſaxis *a* inſuliſque creberrimo, a mari Rubro, id eſt, ab oceano, occaſum verſus extenditur. Syria generaliter nominatur, habens maximas *b* provincias, Commagenam, Phœniciam & Palæſtinam, abſque Saracenis & Nabatæis, quorum gentes ſunt numero XII.

In capite Syriæ Cappadocia eſt, quæ habet ab oriente Armeniam, ab aquilone Themiſcyrios campos & mare Cimmericum; ab occaſu Aſiam, a meridie Taurum montem, cui ſubjacet Cilicia & Iſauria uſque ad Cilicum ſinum, qui ſpectat contra inſulam Cyprum.

Aſia regio, vel (ut proprie dicam) Aſia minor, abſque orientali parte uſque ad Cappadociam Syriamque protenditur. undique circumdata eſt mari; a ſeptentrione Ponto Euxino, ab occaſu Propontide & Helleſponto, a meridie mari noſtro, ubi eſt mons Olympus.

Ægyptus inferior eſt, quæ habet ab oriente Syriam Palæſtinam, ab occaſu Libyam, a ſeptentrione mare Tyrrhenum, a meridie montem, qui appellatur *c* Climax, & Ægyptum ſuperiorem, fluviumque Nilum, qui de litore incipientis maris Rubri videtur emergere in loco, qui dicitur *d* Moſſylon emporium: deinde diu ad occaſum profluens facit inſulam nomine Merhoën in medio ſui: noviſſime a ſeptentrione inflexus, tempeſtivis auctus incrementis plana Ægypti rigat. Hunc aliqui Auctores haud procul ab Atlante monte fontem habere dicunt, & continuo terræ immergi: inde interjecto brevi ſpatio latiſſimo lacu exundans, *e* atque hinc in oceanum orientem verſus per Æthiopica deſerta prolabitur. Rurſus inflexus a ſiniſtra ad Ægyptum deſcendit. Quod quidem verum eſt eſſe hujuſmodi fluvium manifeſtum & magnum, qui tali ortu talique curſu fit ut Nilos intelligatur: nam

 &

a incluſus uſque ad Rubrum mare.
b provincias id eſt Commag.
c Climax Ægyptus ſuperior eſt que habet fluvium Nilum.
d Moiſſylon. *e* atque in.

& monſtra & cætera ſimilia gignit, qui utique prope fontem *a* barbaris Dara nominatur: *b* Nuchul cæteri accolæ vocant. Sed hinc in regione gentium, quæ Libya Ægyptia vocatur, haud procul ab illo fluvio, quem a litore maris Rubri prorumpere diximus, immenſo lacu acceptus abſumitur; niſi forte in ejus meatu occulto, in alveo ejus, qui ab oriente deſcendit, eructat.

Ægyptus ſuperior in orientem per longum extenditur, cui eſt a ſeptentrione ſinus Arabicus, a meridie oceanus: nam ab occaſu ex inferiore Ægypto incipit, ab oriente Rubro mari terminatur, ubi morantur diverſarum nationum gentes numero XXIIII. Et quia a meridiana parte univerſam Aſiam deſcripſimus, ſupereſt ut ab oriente & ſeptentrione partes, quæ reſtant, expediantur.

Mons CAUCASUS inter Colchos, qui ſunt ſuper Cimmericum mare, & inter Albanos, qui ſunt ad mare Caſpium, primum attollitur: cujus quidem uſque in ultimum orientem unum videtur jugum, ſed multa ſunt nomina: & multi hoc jugum Tauri montem credi volunt, quia re vera Parchoatras mons Armeniæ intra Taurum & Caucaſum medius continuare Taurum cum Caucaſo exiſtimatur. Sed hoc non ita eſſe diſcernit fluvius Euphrates, qui a radice Parchoatræ montis effuſus in meridiem tendens, ipſum ad ſiniſtram, Taurum excludit ad dexteram. Itaque ipſe Caucaſus inter Colchos & Albanos, ubi & portas habet, mons Caucaſus dicitur: a portis Caſpiis uſque ad fontem Tigridis fluminis, inter Armeniam & Iberiam, montes Acroceraunii dicuntur: a fonte Tigridis uſque ad *c* Chartas civitatem inter Maſſagetas & Parthos, mons Ariobarzanes: a. Carris civitate uſque ad oppidum Catippi, inter *d* Hyrcanos & Bactrianos mons Menalius, ubi amomum naſcitur: in quo proximum jugum mons Partao dicitur. Ab oppido Catippi uſque ad vicum Saphrim inter Dapſaſſa Cauracas & Parthenaſis mons Oſchobaris: ubi Ganges fluvius oritur, quem & Padum dicunt. A fonte fluminis Gangis uſque ad fontes fluminis Ottorogorræ, qui ſunt a ſeptentrione, ubi ſunt montana Paropamiſſadæ, mons Taurus: a fontibus Ottorogorræ uſque ad civitatem Ottorogorram inter Hunnos & Scythas & Gandaridas mons Caucaſus. Ultimus autem inter Eoas & Paſiadras mons Imaus, ubi flumen Chryſorrhoas & promuntorium Sama-

a Barbarida. *b* Nylum. *c* Cartas. *d* Hilcados.

mara orientali excipiuntur oceano. Igitur a monte Imao, hoc eſt, ab imo Caucaſo, & dextra orientis parte, qua oceanus Sericus tenditur, uſque ad promuntorium Boreum & flumen Boreum, & inde tenus Scythico mari, quod eſt a ſeptentrione uſque ad mare Caſpium, quod eſt ab occaſu, & uſque ad extentum Caucaſi jugum, quod eſt a meridie, Hyrcanorum & Scytharum gentes ſunt XLII. propter terrarum infecundam diffuſionem late oberrantes.

Mare Caſpium ſub aquilonis plaga ab oceano oritur, cujus utraque circa oceanum litora & loca deſerta incultaque habentur: inde meridiem verſus per longas anguſtias tenditur, donec per magna ſpatia dilatatum, Caucaſi montis radicibus terminetur. Itaque a mari Caſpio, quod eſt ad orientem, per oram oceani ſeptentrionalis, uſque ad Tanaim fluvium, & Mæotidas paludes, quæ ſunt ad occaſum, per litus Cimmerici maris, quod eſt ab Aphrico uſque ad caput & portas Caucaſi, quæ ſunt *a* ad meridiem, gentes ſunt XXXIIII. Sed generaliter regio proxima, Albania ulterior, ſub mari & monte Caſpio, Amazonum *b* nuncupatur.

EUROPAE SITUS CUM LIMITIBUS SUIS ET POPULIS.

Expliciti ſunt, quanquam breviſſime, fines Aſiæ: nunc EUROPAM, in quantum conditioni humanæ conceditur, indicabo: in qua nobis Italia reputatur. Incipit a montibus Riphæis, a flumine Tanai Mæotiiſque paludibus, quæ ſunt ad orientem, per litus ſeptentrionalis oceani, uſque in Galliam Belgicam, & flumen Rhenum, quod eſt ab occaſu: deinde uſque ad Danubium, quem & Iſtrum vocant, qui eſt a meridie, & ad orientem directus, Ponto ſuſcipitur. Hinc ab oriente Alania eſt, in medio Dacia, *c* ubi eſt Gothia: deinde Germania, ubi plurimam partem Suevi tenent: quorum omnium gentes ſunt LIV. Nunc quicquid a barbarico Danubius uſque ad mare noſtrum interrumpit, expediam.

MOESIA ab oriente habet oſtia fluminis Danubii: ab euro Thraciam, a meridie Macedoniam, ab Africo Dalmatiam,

a a meridie gentes XXXIV. Sed generaliter in regione proxima Albani morantur in ulteriore circa mare & montem Caſpium.
b nominatur. *c* ubi & Gothia.

tiam, ab occaſu Iſtriam, a circio Pannoniam, a ſeptentrione Danubium.

Thracia habet ab oriente Propontidis ſinum, & civitatem Conſtantini, quæ Byzantium prius dicta eſt *a*: a ſeptentrione Dalmatiam habet & ſinum Euxini Ponti: ab occaſu Africo Macedoniam, a meridie Ægæum mare.

Macedonia habet ab oriente Ægæum mare, a borea Thraciam, ab euro Eubœam & Macedonicum ſinum, a meridie Achaiam & Ægæum mare: a favonio montes Acroceraunios, in anguſtiis Adriatici ſinus, qui montes ſunt contra Apuliam atque Brunduſium: habet ab occaſu Dalmatiam, a circio Dardaniam, a ſeptentrione Mœſiam.

Achaia undique propemodum cincta eſt mari: nam ab oriente habet Myrtoum mare, ab euro mare Creticum, a meridie Jonium, ab Africo & occaſu habet Cœphaliam & Caſſiopiam inſulas, a ſeptentrione ſinum Corinthium: ab aquilone anguſtum terræ dorſum, *b* quod quidem Macedoniæ conjungitur, vel potius Atticæ, qui locus Iſthmos vocatur, ubi eſt Corinthus: hic eſt in Attico ad boream non longe civitas Athenæ.

Dalmatia habet ab oriente Macedoniam, ab aquilone Dardaniam, a ſeptentrione Mœſiam, ab occaſu Iſtriam & ſinum Liburnicum & inſulas Liburnicas, a meridie Adriaticum ſinum.

Pannonia, Noricus & Rhætia habent ab oriente Mœſiam, a meridie Iſtriam, ab Africo Alpes Penninas, ab occaſu Galliam Belgicam, a circio fontem Danubii, & limitem, qui Gallias & Germanias a Danubio dirimit: a ſeptentrione habet Danubium & Germaniam.

Italiæ venerabilis & ſingularis ſitus a circio in eurum tenditur: habet ab Africo Tyrrhenum mare, a borea Adriaticum mare, in ſinu cujus *c* continenti terræ contigua eſt, ubi Alpium obicibus cingitur, quæ a Gallico mari ſuper Liguſticum ſinum exſurgunt: hinc incipiunt Narbonenſium fines: deinde Galliam Rhætiamque ſecludunt, in ſinum Liburnicum.

Gallia Belgica habet ab oriente limitem fluminis Rheni & Germaniam: ab euro Alpes Penninas, a meridie provinciam Narbonenſem, ab occaſu provinciam Lugdunenſem,

a addit MS. *quæ & antus.* *a* quod Maced. *c* continentia.

ſem, a circio oceanum Britannicum, a ſeptentrione Britanniam inſulam.

Gallia Lugdunenſis ducta per longum eſt, & per anguſtum inflexa: Aquitanicam provinciam ſemicingit: quæ ab oriente habet Belgicam, a meridie partem provinciæ Narbonenſis, qua Arelas civitas ſita eſt, ubi mari Gallico Rhodanus flumen accipitur.

Narbonenſis provincia, pars Galliarum, habet ab oriente Alpes Cottias: ab occidente Hiſpaniam, a circio Aquitaniam, a ſeptentrione Lugdunenſem, ab aquilone Galliam Belgicam, a meridie mare Gallicum, quod eſt inter Sardiniam & inſulas Balearias. *a* Huic ſunt in fronte, qua Rhodanus fluvius in mare exit, inſulæ Stœchades.

Aquitania provincia obliquo curſu Ligeris fluminis, qui ex plurima parte terminus ejus eſt, in orbem agitur. Hæc a circio oceanum habet, qui Aquitanicus ſinus dicitur: ab occaſu Hiſpanias; a ſeptentrione & oriente Lugdunenſem, ab euro & meridie Narbonenſem provinciam contingit.

Hispania univerſa terrarum ſitu trigona, & circumfuſione oceani Tyrrhenique pelagi pene inſula efficitur. Hujus angulus prior *b* ſpectat orientem, a dextris Aquitanicam provinciam, a ſiniſtris Balearico mari Narbonenſium finibus coartatus ingreditur. Secundus angulus intendit, ubi Brigantia civitas ſita eſt Galliciæ, *c* ac altiſſimum farum: & inter pauca memorandi operis ad ſpeculam Britanniæ erigitur. Tertius angulus ejus eſt, quo Gades inſulæ in Africam intentæ, Atlantem montem interjecto ſinu oceani proſpiciunt. Hiſpania citerior ab oriente incipit ex Pyrenæis ſaltibus, a parte ſeptentrionali uſque ad Cantabros Aſtureſque, atque per Vaccæos & Oretanos, quos ab occaſu habet, poſita in noſtri maris litore Carthago determinat. Hiſpania ulterior habet ab oriente Vaccæos, Celtiberos & Oretanos: a ſeptentrione oceanum, [*d* ab occaſu oceanum, a ſeptentrione oceanum,] a meridie Gaditanum oceani fretum, unde mare, quod Tyrrhenum vocatur, emittitur.

Et quoniam oceanus habet inſulas Britanniam & Hyberniam, quæ in averſa parte Galliarum ad proſpectum Hiſpaniæ ſitæ ſunt, breviter explicabuntur.

a Hinc ſunt. *b* expectans. *c* ad altiſſimum.
d abſunt a MS.

Britannia oceani inſula per longum in boream extenditur. Habet a meridie Gallias: cujus proximum litus tranſmeantibus civitas aperit, quæ dicitur *a* Rutubi portus; unde haud procul a Morinis in auſtro poſitos Menapos Batavoſque proſpectant. Hæc inſula habet in longo millia paſſuum DCCC. in lato millia CC.

A tergo, unde oceano infinito patet, *b* Orcades inſulas habet, quarum viginti deſertæ ſunt, XIV. coluntur.

Inſula Tilæ, quæ per infinitum a cæteris patet longius *c* ſecreta, in medio oceani ſita, vix paucis nota habetur.

Hybernia inſula in Britanniam & Hiſpaniam longiore ab Africo in boream ſpatio porrigitur: cujus partes priores intentæ Cantabrico oceano Brigantiam Galliciæ civitatem ab Africo ſibi in circium occurrentem, ſpatioſo intervallo procul ſpectant: ab eo præcipue promontorio, ubi Sacanæ fluminis oſtium eſt, ubi Velabri Luceniquc conſiſtunt. Hæc priori Britanniæ ſpatio terrarum anguſtior, cæli ſoliſque temperie magis utilis, a Scotorum gentibus colitur.

Huic etiam Mevania inſula proxima eſt, & ipſa ſpatio non parva, ſolo commoda, æque a Scotorum gentibus habitatur. In his ſunt fines totius Europæ, in quibus totius regina mundi cæleſtis habetur Italia, ſingulari virtute, fertilitate, potentia, toto mundo ſacrata.

AFRICAE SITUS CUM SUIS LIMITIBUS ET POPULIS.

Africam, quam in tertia orbis parte majores noſtri & ejus adſentatores accipiendam aliquanti protulerunt, non ſpatio menſuræ, ſed circumcluſionum ratione, ſicut ſuo mari, quod *d* ab occaſu ex oceano exoritur, in meridiem magis vergens præfocatur: inde Africæ limes *e* coartatam & anguſtiorem claudit cremum. Hinc etiam aliqui, quamvis eam longitudinem habere exiſtiment, tamen multo anguſtiorem intellexerunt, ut inverecundum dicerent tantæ anguſtiæ provinciam tertiam dici partem: ſed in Europa eam judicaverunt reputandam, hoc eſt, ut non eam ſimilem duabus dicerent, ſed de duabus uni ſubjectam, quæ ardore venenoque deformis, plus habet cremi quam mon-

a Rutupi. *b* Orcadas. *c* ſecreta quæ in.
d ab oceano. *e* coartatum.

montes. Africam per omnia ſitu & populis minorem eſſe certiſſimum eſt, quia & natura ſui minus habet ſpatii, & *a* cæli inclementia plus deſerti: cujus deſcriptio per provincias & gentes hæc eſt.

Libya Cyrenaica poſt Ægyptum in parte Africæ prima eſt. Hæc incipit a civitate Parthenio & Catabathmo: inde ſecundo mari uſque ad aras Philenorum extenditur, & uſque ad oceanum meridianum: quæ habet gentes Libyorum, Æthiopum & Garamantum. ubi eſt ab oriente Ægyptus, a ſeptentrione mare Libycum, ab occaſu Syrtes majores & Troglodytæ, quæ habent *b* econtra inſulam Calypſo, a meridie Æthiopicum oceanum.

Tripolis provincia, quæ eſt & *c* Subventana, vel regio *d* Arzugum, ubi Leptis magna civitas eſt, qua *e* Arzuges per Africæ limitem generaliter vocantur, habet ab oriente aras Philenorum inter Syrtes majores & Troglodytas: a ſeptentrione mare Siculum, vel potius Adriaticum, & Syrtes minores; ab occaſu Byzantium, uſque ad lacum Salinarum; a meridie barbaros, Getulos, Natauros & Garamantas uſque ad oceanum Æthiopicum pertingentes.

Zeuges prius non unius loci cognomentum, ſed totius provinciæ fuit, velut in hodiernum ita a prudentibus accipitur. Byzantium eſt, ubi ejus metropolis civitas Hadrumetus ſita eſt: Zeugis eſt, ubi Carthago civitas conſtituta eſt.

Numidia vocitatur, ubi Hippos regius & Ruſiccade civitates ſunt: habet ab oriente Syrtes minores & lacum Salinarum, a ſeptentrione mare noſtrum, quod ſpectat ad Siciliam & Sardiniam: ab occaſu habet Mauritaniam Sitifenſem: a meridie montem Suggarem, & poſt eos Æthiopum gentes pervagantes uſque ad oceanum Æthiopicum.

Sitifenſis & Cæſarienſis Mauritaniæ ſunt, quæ habent ab oriente Numidiam, a ſeptentrione mare noſtrum, ab occaſu flumen Malvam, a meridie montem Aſtrixim, qui dividit inter vivam terram & arenas eremi jacentes uſque ad oceanum, in quibus oberrant Gangines *f* Æthiopes.

Tingi Mauritania Africæ ultima eſt totius: hæc habet ab oriente flumen Malvam, a ſeptentrione mare noſtrum uſque

a cæli climate. *b* a contra. *c* Subetanea. *d* Azotum.
e Asreuges. *f* Æthiopi.

uſque ad fretum Gaditanum, quod inter *a* Abylenæ & Calpis duobus promuntoriis coartatur: ab occidente habet Atlantem montem & oceanum Atlanticum, ſub Africo Heſperium montem, a meridie gentes Aulolum, quas nunc Galaudas vocant, uſque ad oceanum Heſperium contingentes. Hic eſt totius Africæ terminus.

INSULAE NOSTRI MARIS.

Nunc inſularum, quæ in noſtro mari ſunt, loca, nomina & ſpatia exponam.

Inſula CYPROS habet ab oriente mare Syrium, quem *b* Iſſicum ſinum vocant, ab occidente mare Pamphylicum, a ſeptentrione Aulone *c* Cilico, a meridie Syriæ & Phœnicis pelago cingitur: cujus ſpatium in longo tenet millia paſſuum CLXXXII. in lato millia paſſuum CXXII.

Inſula CRETA finitur ab oriente Carpathio mari, ab occaſu & ſeptentrione mari Cretico, a meridie mari Libyco, quod & Adriaticum vocant: habet in longitudine millia paſſuum CLXXII. in latitudine millia paſſuum *d* L.

Inſulæ CYCLADES, quarum ab oriente prima Rhodos, a ſeptentrione Tenedos, a meridie Carpathos, ab occaſu Cythera, ab oriente finiuntur litoribus Aſiæ, ab occidente mari Icario, a ſeptentrione mari Ægæo, a meridie mari Carpathio. Sunt omnes Cyclades inſulæ numero LIIII. hæ tenent a ſeptentrione in meridiem millia paſſuum L. ab oriente in occaſum millia DXC.

Inſula SICILIA tria habet promontoria: *e* primum, quod dicitur Pelorum, & aſpicit aquilonem, cui Meſſana civitas in proximo eſt: ſecundum promontorium Pachinum, ſub quo civitas Syracuſana ſita eſt, curonotum reſpiciens: tertium, Lilybæum, ubi & civitas ejuſdem nominis ſita eſt, dirigitur in occaſum: hæc habet a Peloro in Pachinum millia paſſuum CXLIX. a Pachino in Lilybæum habet millia paſſuum CLXXIIII. Hæc ab oriente cingitur mari Adriatico, a meridie, Africo, quod eſt contra Subventanos & Syrtes minores: ab occidente & ſeptentrione habet mare Tyrrhenum, a borea uſque *f* ſubſolanum fretum Adriaticum, quod dividit Tau-

a aenæ & capis. *b* hiſtricum. *c* Cilicio. *d* D.
e id eſt. *f* ſolanum.

Tauromenitanos Siciliæ, & nobilis Italiæ Brutios. His finibus, ſicut ſupra demonſtravimus, Sicilia continetur.

Inſula SARDINIA habet a meridie contra Numidiam Caralitanos, quæ Sardinia parvo freto, ſpatio millium viginti, a Corſica dividitur: quæ Corſicam verſus a ſeptentrione habet *a* Ulbienſes: cujus ſpatia in longo tenent millia paſſuum CCXXX. in lato millia paſſuum LXXX. Hæc habet ab oriente & borea *b* Tyrrhenum mare, quod ſpectat ad portum æternæ urbis Romæ: ab occaſu mare Sardum, ab Africo inſulas Baleares longe poſitas, a meridie Numidicum ſinum, a ſeptentrione Corſicam inſulam.

Inſula CORSICA multis promontoriis anguloſa eſt. Hæc habet ab oriente Tyrrhenum mare & portum æternæ urbis Romæ, a meridie Sardiniam, ab occaſu inſulas Baleares, a circio & ſeptentrione Liguſticum ſinum. Tenet in longo millia paſſuum numero CLX. in lato millia XXVI.

Inſulæ ſunt BALEARES duæ, major & minor, quibus inſunt bina oppida. *c* Major Tarraconam Hiſpaniæ civitatem, minor Barcilonam ſeptentrionem verſus contra ſe habet. Majori ſubjacet inſula Ebuſus: deinde ab oriente Sardiniam, ab aquilone mare Gallicum, a meridie Africæ *d* Mauritaniacum pelagus, ab occaſu Ibericum ſpectat.

Hæ ſunt inſulæ ab Helleſponto uſque ad oceanum per totum mare magnum pelagus, de famoſis, quæ & cultu & magnitudine celebres habentur. Et quoniam univerſa terrarum orbis ſpatia vel inſularum deſcripſimus, nunc ad majorem demonſtrationis ſtructionem, in quantum vigilantia noſtra inveſtigare potuit, demonſtrabo, ex æterna urbe Roma initium ſumens, quæ caput eſt orbis & domina ſenatus.

a Ulbinenſes. *b* Tyrrhenicum.

c Major Tarracona Hiſpaniæ civitas, minor Barcilona A ſeptentrione verſus contra ſe habet majores inſulas boſos.

d Mauritaniam cui

Explicit feliciter deſcriptio orbis tripertita.

ſed IV. *poſtrema voces ſunt ab alia manu.*

F I N I S.

RAVENNATIS
ANONYMI
GEOGRAPHIAE
LIBRI QUINQUE.

Digitized by Google

RAVENNATIS ANONYMI GEOGRAPHIAE LIBRI QUINQUE.

LIBER PRIMUS.

I. SUB Dei qui militant imperio ejus legem obſervare, inhiant, & beatæ atque infinitæ gloriæ perfrui bono deſiderant, ſi ſine dolo mentis, & abſque hypocriſi caritatem proximis ſuis impendunt, ut ab ipſo qui cælorum poſſidet ſceptra, & terrarum continet regna, frequentius admonentur, & gratis dare omnibus petentibus, ſicut acceperunt ab ipſo Deo & Salvatore noſtro, vehementius præſtantur.

Quam ob rem, ô mi FRATER CARISSIME, poſtquam divina adſpiratione præditus me compelleres, ut ego per pallidines ſubtilius tibi indicem mundum, recordari jubes quod ait in ſanctis Scripturis *a* Dominus, dicens; *Ubi eras quando ponebam fundamenta terræ? Indica mihi, ſi habes intelligentiam. Quis poſuit menſuras ejus, ſi noſti? vel quis tetendit ſuper illam lineam?* Et alibi *b*: *Altitudinem cæli & latitudinem terræ, & profundum abyſſi quis menſus eſt?* Sed tamen cum Propheta *c* clamemus; *Quam magnificata ſunt opera, tua Domine, omnia in ſapientia feciſti!* Nam quod apud humanum ſenſum poſſibile eſt, multorum Philoſophorum relegi libros, Chriſto juvante, in quantum valeo: aio tibi, licet in India genitus non ſim neque alitus in Scotia, neque perambulaverim Mauritaniam, ſimul nec perſcrutatus ſim Scythiam, aut per quadrigines ambulaverim mundi; attamen intellectuali doctrina imbui totum mundum diverſarumque gentium habitationes, ſicut in eorum libris ſub multorum Imperatorum temporibus, mundus iſte deſcriptus eſt. Sic enim ait quidam Phi-

Aaa lo-

a Job. 38: 4. *b* Eccleſ. 1: 2. *c* Pſalm. 103: 24.

loſophorum: *Romani tam per ſapientiam plurimos amplectentes, quam muneribus oblectantes, ſeu armis debellantes, totum mundum ſibi ſubditum multis fecerunt temporibus.* Quod teſtatur & ſanctum Chriſti Dei Evangelium *a* dicens: *Exiit edictum ab Auguſto Cæſare, ut deſcriberetur univerſus orbis.* Sed doctrina ſanctorum Apoſtolorum per totum divulgata eſt mundum, quemadmodum ſcriptum eſt *b*: *In omnem terram exivit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.* Nam ut prælibatum eſt, Chriſto nos juvante, diverſa ſubtilius ad narrandum tuæ juſſioni parebo, ni fallor; niſi variæ gentes ſua præ nimia ſuperbia concupiſcentes alienas aut meliores patrias, aut fortaſſe ab aliis nationibus graviter afflictæ, a propriis cæſpitibus tranſmeatæ ſunt; & ut barbarus mos eſt, forſitan ut olim nominatæ ſunt patriæ, civitates, vel flumina, nuper aliter appellentur.

Sed ut ad propoſitum redeamus: omnibus ſapientibus cognitum eſt, quod univerſitatis bonus opifex Chriſtus Dominus noſter omnipotens ex nihilo condidit cuncta, fecitque luminaria magna ad ornamentum Olympi; per quæ ſolertiſſimi viri, Creatoris juſſu, momenta & tempora ſupputare poſſunt. Ergo dum ſol totam diem per meridianum marginem potentiſſimi juſſu factoris exambulat, unamquamque horam diei verno tempore, tanquam horologium, ordinem ſuum per occurſum deſignat; poſſumus arbitrari univerſarum gentium patrias per magnum circuitum intranſmeabilis Oceani litore poſitas, & Chriſto nobis auxiliante ſubtilius deſignare.

II. Prima ut hora diei Indorum reperiuntur proſapiæ, quorum poſt terga ad Orientalem plagam tanquam ex latere proximus ſolus intranſmeabilis eremus rejacet, qui apud humanos greſſus nullo modo totus perambulari invenitur. Nam ad frontem ejuſdem Indiæ, Perſæ inferiores, id eſt Parthi convicinantur: ſed & aliæ nationes eidem Indiæ appropinquantes; inter quas & Agarenorum tranſit brevis eremus, Madian, Nabathæi olitana patria.

Secunda ut hora diei Perſarum eſt patria, in qua ex Oceano ſummæ partis Meridianæ pertinens maximus Sinus Perſicus adſcribitur.

Tertia ut hora diei Araborum quæ aromata profert, eſt patria; in qua ex Oceano Meridiano pertinens maximus

a Luc. 2: 1. *b* Pſalm. 18: 5.

mus Sinus, qui & mare Rubrum conſcribitur, Arabicus eſſe dicitur.

Quarta ut hora diei Æthiopum Auxumitanorum, Candaciſſi, & Troglodytorum eſt patria; in qua, juxta deſerta & arenoſa loca, quæ non longè ab Oceano ſita ſunt, & maximus lacus invenitur Nuſaclis, per quem tranſit fluvius Nilus. Qui Æthiopes plerique dracone veſcuntur, ut teſtatur Pſalmigraphus *a*. Cujus patriæ ad frontem, ut ad mare magnum dicamus, grandis eremus, quæ & Nitrenſis dicitur, rejacet. Et poſtmodum ſpatioſa Ægyptus, & Alexandria famoſiſſima.

Quinta ut hora diei Æthiopia Garamantium rejacet; in qua patria, non longe ab Oceano, fluvius qui dicitur Ger dilatiſſimus currit. In qua patria ſunt montes qui Naubaboni appellantur. In qua Æthiopia eſt lacus qui dicitur Lycumedis, ſimulque lacus qui dicitur Augitta. Cujus Garamantium patriæ ad frontem, multis præ medio ſpatiis, idem litus maris magni, Mauritaniæ Cyrenenſis ponitur patria.

III. Sexta ut hora diei Æthiopia Biboblatis ponitur, ubi eſt lacus qui dicitur Tage. Quæ patria, dum multum exiſtit caumoſa, litus Oceani ſpatioſiſſimum deſertum habet. In qua patria ſunt montes qui dicuntur Tuliatodi, in qua litus Oceani, item fluvius Ger turbulentus currit. Cujus Biboblatis ſpatioſiſſimæ patriæ ad frontem, immenſis præ medio ſpatiis, ut dicamus, litus maris magni, tota Africana ponitur regio, & Numidia atque Mauritania Cæſarienſis.

Septima ut hora diei Mauritania adſcribitur Peroſis vel patria Salinarum. In qua patria iterum maxima caumata eſſe videntur; in qua maximum deſerti ſpatium eſt, & & montes qui dicuntur Lutricus. Poſt terga patriæ, procul infra Oceanum, tres magnæ inſulæ inveniuntur. Cujus à fronte patriæ, multa præ medio ſpatia, id eſt litus maris magni, in Mauritania adſcribitur Tingitana, quæ confinalis exiſtit ſupra ſcriptæ Mauritaniæ Cæſarienſis.

Octava ut hora diei Mauritania dicitur Egel, in qua patria juxta ſinum Oceani ſunt montes, & ardere adſcribuntur. In qua patria litus ipſius Oceani ſunt montes, qui appellantur Bracæ. Cujus patriæ ad frontem, multorum milliariorum ſpatia, id eſt litus maris magni, Mauritania quæ dicitur Gaditana ponitur, quæ Gaditana bar-

a Pſalm. 73; 14.

baro modo Abrida dicitur. Quæ patria litus maris magni continalis exiſtit præfatæ Mauritaniæ Tingitanæ. In qua Gaditana patria gens Wandalorum à Beliſario devicta in Africam fugit, & numquam comparuit. Cujus Gaditanæ patriæ proximum fretum Septem-Gaditanus eſſe adſcribitur.

Nona ut hora diei Spanorum famoſiſſima eſt patria.

Decima ut hora diei Gallitiæ, vel Spaniæ Vaſconum eſt patria, quæ Gallitia ex prædicta Spania pertinet.

Undecima ut hora diei Vaſconum eſt patria, quæ antiquitus Aquitania dicebatur.

Duodecima ut hora diei Britonum eſt patria, cujus poſt terga infra Oceanum, ubi longius eſt duorum dierum cum ſuis noctibus proſperè navigantibus iter, magna inſula Britannia rejacet; quam Græcorum Philoſophi quaſi Micoſmin appellant. Et trans ipſam Britanniam trecentis milliariis ſpatiis, ubi longius Scotorum inſula invenitur, quæ & Hybernia conſcribitur. Nam jam ultra illam, ut ad occidentalem dicamus plagam, nullo modo ab hominibus terra invenitur.

IV. Itaque per totas *duodecim* quas ſignavimus horis diei patrias, juſſu Dei qui producit ventos de theſauris ſuis, flant venti ſex. Si quis verò dicere voluerit quod inerudito more arbitratum eſt per ſingulas horas diei patriæ; quia quamvis in prima hora diei ſol quaſi ſuper Indorum ſtare ſupputetur patria; attamen in eadem prima hora diei, in totum reſpicit mundum. Ad quæ reſpondemus, quia verum eſt, quod quando in prima hora diei ſol quaſi ſuper Indorum reſpicere ſupputatur patria, per univerſum niteſcit mundum; non ſolum in prima hora, ſed & per totas duodecim horas diei. Sed & quando in duodecima hora diei ſol quaſi ſuper Scotorum æſtimatur eſſe patria, & trans ipſam Scotiam & trans extremam Indiam, & in totum per quadrigines mundi, ſitque, quanto Deus ſcit, trans totum orbem ſol, quod reſpiciat credendum eſt. Sed ut diximus arbitrandum eſt in quo loco quaſi ſol ſtet, ſicut in divina Scriptura *a* continetur: *Tunc locutus eſt Jeſus Nave Domino in die qua tradidit Amorrhæum in conſpectu filiorum Iſraël, dixit coram eis: Sol contra Gabaon ne movearis, & luna contra vallem Achilon.* O ſolertiſſimi viri, nonne tandem, quando ſol contra locum Gabaonitarum ſtetit, non

a Joſ. 10: 12.

non reſpiciebat in toto mundo? Et ſi talis Dei famulus ut ſol à nominato loco nec moveri arbitratus eſt; quid prohibet per ſingulas horas diei arbitrari, quod quaſi ſuper diverſas, ut dictum eſt, reſpiciens ſupputetur patrias? Et ſi per horologium, quod in metallo deſignatur modicum, totam diem per horarum ſupputationes diligentius diſcernimus: quanto magis prudentes viri totum ut ros Herophormum arbitrantes mundum, poſſunt ſubtilius quæ ponuntur patriæ in univerſo mundo circa Oceani limbum per totas horas, ut dictum eſt, ſupputare?

V. Et ſi forſitan ex contentionariis quiſpiam ingerere voluerit, aſſerens quomodo credendum, quod prima hora diei ſol ſtatim in Indorum reſpiciat patriam; maximè cum dictum eſt, quia intranſmeabilis eremus poſt terga ejuſdem Indiæ extendatur: & proin arbitrandum eſt quia præ valida longinquitate prædictæ eremi, ſol moras uſque Indiam veniendo facit; cum omnibus palam eſt, quod ultra fines terrarum oritur, vel ponitur ſol. Ad quos dicimus quomodo verbi gratia ſtat homo in Scotia, ubi jam terra ultra nullo modo invenitur apud humanos oculos, ei comparet quod certiſſimè duodecim horas diei expleat, & propinquus ſol collocetur, & ſine * rutido moræ pergens itinere. His ſi inveſtigator finem occaſus ſolis exquiſierit, nequaquam invenire putet, quia tantummodo creatori omnium cognitum eſt. Pari modo & orientalem plagam arbitrandum eſt, quia ex latere orientalis, quamvis dictum ſit, quod poſt terga ejuſdem Indiæ intranſmeabilis exiſtat eremus, ſicuti & in Scotia duodecima hora diei explicita ſupputatur; quia, ut diximus, poſt terga Britanniæ adjacet, quamvis per eamdem Scotiam ab humanis obtutibus infinitus Oceanus eſſe dignoſcitur. Nam plerique ſancti Patres, & nonnulli hujus mundi Philoſophi ſcripſerunt quod trans-Indorum vel Britonum regionibus oritur, vel ponitur ſol; quod teſtatur in ſanctis Baſilius Cæſareæ Cappadociæ Epiſcopus in ſuo Hexameron. Sed ſanctus Iſidorus Yſpanienſis, nam Ligmius & Cathon, atque Iamblicus hujus mundi Philoſophi in ſuis expoſitionibus decreverunt, quod verno tempore trans-Indorum vel Britonum regionibus oritur, vel ponitur ſol.

VI. Et forſitan aliquis noſtram expoſitionem renuens, Coſmographis crediderit, qui cunctam quaſi Orientis plagam deſcripſerunt & etiam Oceanum, vel juxta limbum

ejus ſita loca & regiones, quaſi minimas nominatim deſignaverunt. Ex quo omnibus Chriſtianis dicere illicitum eſt, quia ut plerique Philoſophi decreverunt, nulli homini permiſſum eſt poſt terga Indiæ, quæ dicitur Dimirice Evilath, Oceanum reperire, quod & credimus, quia certiſſimè ita veritas eſſe probat. Nam, ſicut præmiſimus, ſi aliquis eiſdem Coſmographis magis quam noſtræ expoſitioni crediderit, quod totum Oriens ab hominibus Oceano circumſeptum perambuletur & nominatim deſcribatur. Ad quos dicimus: Ergo ubi eſt ille immortalitatis ſuaviſſimus paradiſus, qui in ſancta Scriptura ad Orientem eſſe deſcribitur, in quo noſter protoplaſtus ab angue ſuaſus, peſſimè factoris juſſum ſpernens, renuit vitam, exulque effectus necem meruit proprio arbitrio? Quamobrem nos credimus quod trans-Indorum Dimiricum Evilat patriam intranſmeabilem ab hominum itinere, ad orientalem plagam ipſe paradiſus eſſe oſtenditur, ſicut hic teſtatur in ſanctis Athanaſius Alexandriæ Epiſcopus ab Antiocho exquiſitus, præſide dicens: „ Teſtificatur mihi ſancta Scriptura dicens quod plantavit Deus paradiſum in Eden „ ad orientem: docet enim nos quia in extrema orientis „ totius terræ eſt paradiſus. Quam ob rem aiunt quidam „ diſertiſſimi Hiſtoriographi, quoniam propterea cuncta „ aromatum genera gignuntur, in Magis orientalibus, „ hoc eſt Indicis partibus, ſicut proxima paradiſi exiſtit „ provincia. Et quemadmodum palmæ maſculi proximè „ vicinantes feminas palmas per adſpirationem ventorum „ fructificare faciunt; ita videlicet ex paradiſo ventorum „ flatibus flagrans adſpiratio, vicinantium ſibi locorum arbores aromata gignere faciunt; taleque teſtimonium „ quod ipſe exiſtit fluvius. Nos quippe dicimus quod omnia flumina ex terra in mare ſua effundunt fluenta: nam nullo modo *de* mari in terram ab humanis obtutibus procedere videntur, excepto reumaticam acceſſam. *Quod omnibus palam eſt. Sed illis reſpondetur*, quod legimus de fonte Arethuſa; illud verò quod in ſacra Scriptura inſertum eſt, & ejus ſimilia; quod ex alio fonte de alia inſula mare per medium aqua curſum dat, quod multis modis probatum eſt. Et quia omni modo hoc ab omnipotenti poteſt fieri Domino, † *quod omnia flumina intrant in mare, & mare non redundat: in locum unde exeunt flumina revertuntur ut iterum fluant*, pro certo ve-

† Eccleſ. 1: 8.

verum eſt: ſed nullo modo ab humanis videtur obtutibus.

VII. Et ſi aliquis ignoranter *dixerit*, quia ille homo forſitan, qui uſque in extremum orientis Oceanum ambulavit, illum nobiliſſimum invenit paradiſum, fuiſque pedibus perambulavit: ſed fortaſſe Dei juſſu ab oculis ejus abſconſum eſt, quod ipſe locus exiſteret paradiſus, & niſi arbitrabatur eum eſſe velut unum de aliis locis, nam ipſe erat certe paradiſus. Et ad quem reſpondemus: hoc etiam ſi in humana mente aſſederit, velut unam de iniquis cogitationibus eſſe decernimus; quod qui corruptibilibus miſſus fuerat hominibus, aut ſponte perambulans, ſuis corporalibus oculis potuiſſet, vel modo poſſit nobiliſſimum videre paradiſum, aut pollutis terram ſanctam perambulare pedibus. Plurimi enim quaſi aſmographi ſub paganorum temporibus, antequam gens Romanorum poteſtatem dominandi accepiſſet ſæculum, non dicimus quod totum mundum, nam orientalem, antequam Chriſti Dei noſtri de incorrupto virginis utero corporalis fuiſſet præſentia, ante orientalem plagam deſcripſerunt ut dictum eſt. Et ubi fuit ille gladius verſatilis, qui Dei juſſu uſque ad incarnationem ejus adventus cuſtodiebat paradiſum, quando homo corruptibilis carnaliter potuit ipſum ingredi paradiſum? Nos non dicimus quod juſtorum, quorum Deus jubet, animæ ingrediantur in paradiſum, ſicut credimus illius latronis fideliſſimi, ad quem ait Chriſtus Deus noſter omnipotens, qui tantummodo carne crucifixus eſt, † *Hodie mecum eris in paradiſo.* Sed dicimus quia ſi ex peccatis anima peccatoris omnimodo ingredi prohibetur in paradiſum, quanto magis autem à terreno miſſi domino, aut ſponte homo peccator corporaliter ambulans, Dei juſſu ipſum ingredi prohibeatur in paradiſum.

VIII. Legimus etenim illum magnum Regem Macedonum Alexandrum, dum trans-Indorum patriam eremum diebus perambulaſſet plurimis, non ſolum à Stoïcis ex Indorum genere hominibus, ſed & à dæmonibus, qui etiam nolentes proferre veritatem, ut aſſolent, accepit reſponſum iſdem Alexander, quod infinita apud humanos greſſus illa exiſteret eremus, & ideo quidem ad propria remeandum, ipſe regrediebatur Alexander. Sed & in eodem libro Alexandri, dum de Macedonia propria mo-

† Luc. 23: 43.

movit patria, Dariumque regem Perſarum occidit, demum Porum regem interfecit Indorum; nullo modo invenitur quod Alexander mare tranſiſſet, & ſic uſque in eremum quæ eſt trans totam Indiam perambulaſſet: ſed magis tam ipſe Alexander quamque infinitus ejus exercitus, equites, pedeſtres cum vectis gladiis, in illis ambulaſſe deſcribuntur partibus. Itaque alii fallaces pſeudocoſmographi præfata flumina, id eſt Tigrin & Euphraten, ex montibus Armeniæ proceſſuros hiſtoricaverunt. Sed & hoc abſit quod veritas ſit.

Non ergo in Armeniorum terra ille ſuaviſſimus paradiſus eſſe oſtenditur. Et quomodo in oriente paradiſus eſſe adſcribitur, ſi in Armenia eſſe putatur? Qui Perſæ Parthi ſuper ipſam ponuntur Armeniam, quæ Armeniorum terra infertilis eſſe adſcribitur, immo magis præ omnibus Orientalibus regionibus frigida eſſe clarificatur, & plus montuoſa quam plana aſſeritur. Et ubi eſt locus epulationis. ac omni odore ſuavitatis plenus, ſicuti oportet credere quod ſuaviſſimus exiſtat paradiſus? Nos videlicet credimus, ſicut ſancta Scriptura *a* continet, quod ex fluvio qui de paradiſo egreditur, quatuor flumina, id eſt, Geon, Phyſon, Tigris, & Euphrates procedant per omnia. Et plerique gentiles Philoſophi in ſuis expoſitionibus decreverunt, quod de duobus fluminibus de trans-Indorum patriæ eremo, de loco inveſtigabili, per diverſas procedunt patrias, quod ipſe Tigris & Euphrates inviſibiliter diſcerpentes hinc inde terram per immenſorum milliariorum ſpatia, juxta Armeniæ montes manifeſtantur. Qui poſtmodum implentes copioſam terram Aſſyriorum, Meſopotamiam luce clarius deſignant. Quamobrem nullus tali expoſitioni diſcredat, & aliis credat, quod in extremo Oriente, id eſt, poſt terga intranſineabilis eremi Indiæ Damericæ Evilath, Oceanus apud homines inveniatur, atque de meridiano Oceano mare procedat in Septentrionalem, dividens terram & mundi thetam deſignent; vel quod ex Armeniis montibus, quod abſit, Tigris & Euphrates exſurgat; ſed magis magiſque quod contra ſanctam Scripturam apparet, totis ſuis cum niſibus renuat & immaculatam fidem Chriſtianorum alacri animo diebus vitæ ſuæ amplectatur, ut ab æterna damnatione ereptus, cælorum gaudiis perfrui mereatur.

IX. His etenim expletis altercationibus, quia opportunum

a Geneſ. 2: 12.

num eſt unde res exigit ut loquamur, & noſtrum propoſitum expleamus, Septentrionalemque diligentius plagam, in quo valeamus, Chriſto juvante, enarrare non omittamus, ſicut Philoſophorum cœtus inter reliquos ſuos ſermones determinat.

Quod ſol ſub profunditate Oceani Arctoam partem noctu exambulat, habentes quaſi teſtimonium ſanctæ Scripturæ, quæ dixit *a* quod *ſol egreſſus eſt ſuper terram & Loth ingreſſus eſt Segor*. Et alibi *b*: *Oritur ſol & occidit ſol & in locum ſuum ducitur, oriens ipſe vadit ad Auſtrum & gyrat ad Aquilonem.* Et proponunt, quia ſi aliquis voluerit dicere quod non dicit ſancta Scriptura clarius, quia ſub profunditate Oceani vadit ſol ſpatium per nocturnum. Ad quos reſpondemus: quomodo dictum eſt, quia *ſol egreſſus eſt*? Nam non potuiſſet ſancta Scriptura dicere, reſpexit ſuper terram, ſi altitudinis non fuiſſet ſermo. Nam ſi diverſus ſol egreſſus eſt ſuper terram, ſignificaret quod de profundo ſol procedat in ſuperioribus. Nam ſancta Scriptura de hoc capitulo ita proponit. Sed & teſtari ſibi hoc ipſum nullos mundanos Philoſophos, inter quos Liginium & Ptolemæum regem Ægyptiorum ex ſtirpe Macedonum Arctoæ partis deſcriptorem, aſſerunt, ſed & Rigilinus, ut dicunt, Philoſophus ita decrevit. O creatoris inclyta, & valida potentia! Sat mira cuncta quæ geſſit arcana providentia; cujus juſſu lux orta', deſiſtunt ſtatim tenebræ, occubante Titane prorſus aſſiſtunt terræ ſedulæ, nocteque ſol igniformus partem Arctoam ambulat, Zozaico itinere ac per immenſos latices. Sed ô mirandus artifex qui fecit ut igniformus comiſit ortus Nimfibris nunquam exuret latices, à lymphis nec extinguitur, ut foret ignis aſſolet inleſis ut permaneat! Utiquam in ſervitio iſdem currens igniformus, juſſu factoris peragrat, remeans unde oritur, rurſus refulget ſedulè. Nam alii Philoſophi hoc prudentes viri dixerunt, quod in Arctoa parte infra Oceani mare, innumerabili ſpatio, inveſtigabili itinere, Dei juſſu maximi, ſunt monres, poſt quos, quando ſol occaſum accipit, totam perambulat noctem, uſque dum rediens ſecundum ſuum tempus mane, poſt ipſos montes iterum hominibus apparet. Et proinde quoties luna ex radio ſolis quo tenem . . . eclipſin patitur.

X. Sed alii Philoſophi, qui, ut ſupra diximus, eum

Aaa 5 quaſi

a Geneſ. 19: 23. *b* Eccleſ. 1: 5.

quaſi ſub profunditate Oceani ambulaturum dixerunt, dum multas altercationes in ſuis propoſuiſſent opuſculis & hoc ipſum altercaverunt dicentes, quod vel ſi alii dicunt quia infra Oceanum, innumerabili ſpatio itineris ſint montes, poſt quos ſol vadat, &c. Hoc nullo modo veritas eſt, quia Oceanus totum circuiens mundum, finis ejus ultimus Dei juſſu nullo modo invenitur. Et quis vidit ſuis oculis illos montes? Ubi in ſancta Scriptura eſſe leguntur? Ad quos obviantes illi Philoſophi & prudentes viri reſpondent, & nos ita dicimus, quod Oceani ultimus apud homines finis non invenitur: ſed dicimus quia ſunt montes creatori cogniti, apud homines inreperti, ſublimes atque inveſtigabiles, poſt quos, ut fati ſumus, ſol gradiens iterum refulget hominibus. Nam ſi quis ex vobis ſuis vidit oculis, quod ſol ſub profunditate perambulet, & reliqua. At ubi hoc in ſcriptura inſertim inveniſtis quodam modo? Ad quos iterum obviantes illi alii Philoſophi dicunt: Nos noſtris oculis nunquam vidimus, quia nec permittitur à Deo humanis videri obtutibus: nam in Scriptura legimus quod ſupra diximus, quia *ſol egreſſus eſt ſuper terram & Loth ingreſſus eſt Segor*. Igitur interrogamus veſtram ſolertiam: Ut quid aquæ maximè puteorum, hyemali tempore ſunt calidæ? Ideo caleſcunt hyemali tempore, majores dum exiſtunt noctes, & ſol moras facit per aquas ambulando: & æſtivo tempore noctes minores dum exiſtunt, celerius ſol ſuper aquas tranſiens, eas calefacere non occurrit. Quapropter dicitur quod ſol ſub profunditate aquarum Dei juſſu nocte gradiatur. Ego denique relinquens aliquas has altercationes, dico, quod certiſſimê non benè ſolvo Salomonem, vel in partem Aquiloniæ nocte ambulat: nam quomodo & qualiter, tantummodo Deo noſtro eſt cognitum. Sed ut ad propoſitum redeamus, ut dictum eſt, per nocturnos occurſus ſolis, Chriſto nobis auxiliante, poſſumus arbitrari quomodo litus per latum Oceanum Arcton è regione ponitur.

XI. Prima ut hora noctis Germanorum eſt patria, quæ modo à Francis dominatur, ut ſuperius dictum eſt, cujus poſt terga, infra Oceanum, prædicta inſula Britannia, dum nimis eſt latiſſima, invenitur.

Secunda ut hora noctis, ex parte ipſa Germania, vel Frixonum Deroſtates eſt patria, cujus poſt terga infra Oceanum inveniuntur [inſulæ].

Ter-

Tertia ut hora noctis Saxonum eſt patria, cujus poſt terga infra Oceanum inſulæ inveniuntur.

Quarta ut hora noctis Nortmannorum eſt patria, quæ & Dania ab antiquis dicitur; cujus ad frontem Albes, vel patria Albis. Maurungani certiſſimè antiquitus dicebatur. In qua Albis patria per multos annos, Francorum linea remorata eſt: & ad frontem ejuſdem Albis, Datia minor dicitur, & dehinc ſuper exaltata eſt, magna & ſpatioſa Datia dicitur, quæ modo Gipidia adſcribuntur: in qua nunc Unorum gens habitare dinoſcitur; poſt hinc Illyricus uſque ad provinciam Dalmatiæ pertingit.

Quinta ut hora noctis Scirdifennorum, vel Rerefennorum eſt patria.

XII. Sexta ut hora noctis Scytharum eſt patria, unde Sclavinorum exorta eſt proſapia: ſed & Vites & Chymabes ex illis egreſſi ſunt. Cujus poſt terga Oceanum non invenimus navigari.

Septima ut hora noctis Sarmatum eſt patria; ex qua patria gens Carporum, quæ fuit ex prædicta, in bello egreſſa eſt. Cujus poſt terga Oceanus innavigabilis eſt.

Octava ut hora noctis Roxolanorum eſt patria; cujus poſt terga inter Oceanum procul, magna inſula antiqua Scythia reperitur. Quam inſulam plerique Philoſophi hiſtoriographi conlaudant, quam & Jordanus ſapientiſſimus Coſmographus Scanzam appellat, ex qua inſula pariterque gentes occidentales egreſſæ ſunt. Nam Gotthos & Danos, imoſimo ſimul Gepidas, ex ea antiquitus exiſſe legimus.

Nona ut hora noctis Amazonum eſt quæ ab antiquis dicitur patria, poſtquam eas de montibus Caucaſiis veniſſe legimus. Cujus poſt terga ad frontem ſpatioſa antiqua Dardania ponitur, & deſuper ut dicamus ex latere paludes maximæ inveniuntur, quæ & Mœotides appellantur, & & ſicut alii Philoſophi enarrant, per multorum milliarium ſpatia aliqua pars prælatæ ab hominibus perambulari poteſt.

Decima ut hora noctis grandis eremus & nimis ſpatioſa invenitur, cujus à fronte, vel latere gens Gazorum adſcribitur, quæ eremoſa & antiqua dicitur Scythia.

Undecima ut hora noctis Caſpium portæ, vel vicus extremus Taurus ſit, qui Caucaſus unus & iterum intransmeabilis eremus eſſe conſcribitur.

Duo-

Duodecima ut hora noctis antiqua Albenia, ſed & Hircanorum Yſſeon ſimulque Parthorum eſt patria, quæ cum ante dictis Indis Bactrianorum ut ſpatioſiſſima, & confinalis eſſe dinoſcitur.

XIII. Itaque per totas duodecim quas deſignavimus horis noſtis, patrias, juſſu Dei qui producit ventos de theſauris ſuis flant venti ſex exinde. Et ſi obſtans litigator dixerit, quomodo qualiter una hora per unam gentem ſupputatum eſt univerſæ diei quamque noctis, dum eſt gens quæ juxta ipſum reſidet Oceanum, quæ tenet litus ipſius Oceani per multogento millia. Maxime dum aliæ gentes rejacent per longum litus Oceani ampliſſime; aliæ vero rejacent ex tranſverſo; aliæ propè; aliæ longè ab Oceano reſidentes, tantummodo mucronem ſuum uſque ad Oceanum expergunt. Ad quem Chriſto juvante reſpondemus quia verum eſt: ſed recordare, ô amice, quod prædiximus de mutatione gentium ſibi, quod penè tres horas detinet, & iterum invenies nunc tres, vel quatuor gentes præ metu aliarum in unum coartatas, quæ neque unius horæ ſpatium detinent. Unde nobis ita & aliæ decernuntur. Tanquam in Æthiopum gente aliquantæ horæ ſupputatæ ſunt, & aliarum gentium liquidius habitationes ediſcere poſſumus. Sed ſi legeris Odocaræ bellum quod geſſit Trajanus Romanorum Imperator, quando litus totum Arctoum Oceanum ambulavit, quando & Dacorum regem devicit, mirificè ibidem invenies quomodo mirabantur Romanorum ſapientiſſimi arbitrantes detineri terram æqualiter.

XIV. Et ſi aliquis propoſuerit dicens non ritè, ſed magis ignoranter per horarum noctis ſeptentrionalis plagæ circum limbum Oceani poſitæ patriæ ſupputatæ ſunt. Dum quandoque horologium non eſt, & fortaſſe, ut adſolet nox caliginoſa exiſtens, nullo modo valet homo noctis ſupputando intueri horas, per quas, ut dictum eſt, cognoſcere poſſit præfatas patrias. Quibus reſpondendum eſt: quomodo ergo in ſanctis Scripturis *a* inſertum eſt quod *factum eſt noctis medium, percuſſit Dominus omnem primogenitum in terra Ægypti*: & pſalmographus David *b* ait: *Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi, ſuper judicia juſtitiæ tuæ*: & in Judith *c* continetur ita, *in luxerunt illam ſervi Holofernis in tabernaculum & dormivit uſque ad mediam noctem.* Sed auctor vitæ

a Exod. 12: 19. *b* Pſalm. 118: 62. *c* 12: 4.

vitæ Chriſtus Dei Filius, Deus noſter omnipotens, in parabolis ſuum per eloquium ait *a*, *Media nocte clamor factus eſt, ecce ſponſus venit, exite obviam ei.* Nam & in Actibus Apoſtolorum *b* continetur: *Media nocte Paulus quoque & Silas adorantes laudabant Dominum*: & reliqua. Et ſi aliquis dixerit, quia non reperitur in ſancta Scriptura, quod ſexta, vel qualibet hora, una ex duodecim horarum noctis ſupputatio, niſi tantum media nocte, ut præfatum eſt, aſſeritur. Ad quem reſpondemus, quomodo poſſumus cognoſcere mediam noctem, niſi quemadmodum per ſextam horam determinabitur? Ita & ſapientiſſimi viri prudenti arbitrio media nox, vel ſexta hora bene æſtimatur. Et ſi ſexta hora ſicuti facimus mediam noctem, determinat; ergo poſſumus ſuperius à prima hora uſque ad ſextam pertingere: dehinc inferius à ſexta uſque ad duodecimam horam noctis ſupputandum explet. Nam ut clarius loquamur, inveni in ſancta ſcriptura nominatim tertiam horam noctis manifeſtè, ſicut in Actibus Apoſtolorum *c* ſcriptum eſt: *Vocatis tribunus duobus de centurionibus dixit illis: Præparate milites ducentos, ut eant uſque Cæſaream, & equites ſeptuaginta, & lancearios ducentos à tertia hora noctis, & jumentum præparate, & imponentes Paulum ſalvum perducite ad Felicem præſidem.*

XV. Sed & ſi capacitate hujus rei, indagatoris plura inquirendo ſenſus vagaverit, & per horas noctis ſupputando patrias teſtimonium ut adipiſci noluerit idiotico more; dicimus vel patriam aſſimilare debeat, id eſt, quas in prima diei patrias eſſe deſignavimus: & tunc ad frontem ejuſdem patriæ ſeptentrionalis plagæ patrias, quas in duodecima hora noctis eſſe ſupputavimus, æſtimet quo maneret. Et ſi poſt hinc cunctas horas diei horarumque noctis per deſignatas aſſimilet patrias, & poſt modum Chriſto nobis auxiliante expoſitionem, quam ſupra vel inferius deſignavimus, veracem eſſe reperiet. Nam & ſi quis ex contentionariis dicere voluerit quod quaſi totius noctis horarum ſupputatio per tantummodo Europam nominata eſt, & in fluoſas maritimas inundationes inciderit, volens dicere quod tam magna nobis dicta ſit Europa, id eſt, portio Japhet, quemadmodum utriuſque fratris, id eſt, Sem & Cham; & quòd in ſola Europa tota nox ſupputata eſt, ſicut in portione duorum fratrum totus ſupputatus eſt dies. Nul-

a Matth. 25: 6. *b* 16: 25. *c* 23: 23.

Nullus etenim hoc arbitretur, quia quando, ut ſupra dictum eſt, tempore per ſupputationem horarum ſingulas deſignavimus patrias maximæ partis Europæ, ſol tranſiens collocatur. Quamquam mediante verno tempore nox minor die demonſtratur.

XVI. Nam & ipſa Europa anguſtior quam Africa eſſe dinoſcitur. Quanto magis prædicta Aſia anguſtiſſima eſſe probatur? Et dum eſt ipſa Europa arta in loco protenditur. Et ſi hoc inquiſitor lectionis diſtulerit, vel prudenter ambulantes viros interroget quemadmodum dicimus, præfata Europa nullo modo alibi amplius dilatatur à mari magno uſque ad Oceanum, niſi ad patrias Dalmatiæ, quæ ponitur ut diximus ſuper mare magnum. Quæ patria Dalmatia, quamvis in medio ſint diverſæ patriæ, attamen recto itinere reſpicit ad Daniam, quæ, ut diximus, juxta Oceani litus ponitur.

Aſia verò ampliſſimè dilatatur à provincia Bithyniæ patriæ, quæ ut diximus, ponitur ſuper mare magnum, idem anguſtum quod exit de mari magno Pontico in Propontida. Æthiopia autem ponitur circa Oceani litus. Quæ Bithynia, vel ſi medio propoſitis multis millibus ſpatiis, tamen recto itinere ad Arabiam reſpicit. Et vel à ſapiente viatore doctus, ô inquiſitor crede quod quanto magis eſt dilatiſſima Aſia quam ſupra ſcripta Europa; & tunc animadverte, quod à nobis, Chriſto auxiliante, univerſæ patriæ veraciter deſignatæ ſunt.

XVII. Nos denique volumus Chriſto nobis auxiliante plurimas civitates, vel flumina tam circa litus quatuor principalia colſora maris deſignare. id eſt.,

Primum colſum orientalem qui remigatur juxta litus ab Alexandria, & Tyro, & Sidone uſque Laoditia, ubi fluvius Orontis, qui venit de Syria per civitatem Arethuſam, in mare ingreditur, gyrans ipſe orientalem colſum uſque ad Epheſum.

Secundum colſum Ponticum qui remigatur juxta litus maris ab Hiero & Chaldæorum terra uſque ad Lazorum patriam. Revolvitur autem ab Aſilia Avaſgia, Phanugoria uſque Voſporum, vel Cherſona uſque introitum Danubii fluminis in mare.

Tertius colſus eſt occidentalis qui remigatur juxta litus maris à loco qui dicitur Diana, qui eſt ſub Dyrrachium, per Dalmatias, Iſtriam & Venetias. Revolvitur Heſperius colſus ab Altino & Ravenna per fines Pentapoleos

Spo-

Spoletaneorum, & Beneventanorum uſque Veretum, qui eſt ſuper Hydrunta.

Quartus colfus Gallicus, qui inchoatur a civitate Regio, & remigatur juxta litus maris ſpatioſiſſimæ nobiliſque Italiæ, circuiiens à Marſilia Septimaniæ per totam Hiſpaniam, uſque ad fretum quod ſupra diximus Septem Gaditanum.

XVIII. Et à ſupremo ut dicamus, totas patrias & plurimas earum civitates, ſeu diverſa flumina, quæ per ſpatioſiſſimum mundum ponuntur, volumus deſignare. Sed & inſulas & Cheroniſos, Cycladas & Sporadas, ſeu Dorcadas per mundum poſitas volumus indicare.

Potuiſſemus etenim Chriſto nobis juvante ſubtilius dicere totius mundi portus & promontoria, atque inter ipſas urbes, milliaria, vel quomodo cunctæ patriæ, aut qualiter ponuntur mirificè depingendo deſignare. Sed ideo, tanquam lectionem noſtram coſmographiæ exactiorem facientes, omnes deſignationes, vel quæ plura fuerunt polylogia fugientes, taciturnitati commendavimus. Prælatas verò patrias earumque plurimas civitates, ſeu flumina, ut promiſimus, indicare volumus. Nullus tamen exiſtimet, quod diverſas nominatim modo gentes enarremus, ſed ut diximus patrias ſitas in Aſia quæ ſingillatim nominatæ ſunt; in portione Sem filii Noë.

L I-

LIBER SECUNDUS.

A S I A.

I. PRIMA patria eſt India quæ dicitur Dimirica Hevilat, quæ apud homines quomodo ad orientalem plagam finita invenitur. In qua India Dimirica plurimas fuiſſe civitates per quoſdam Philoſophos inferius deſignatos legimus: ſed ego ſecundum Caſtorium Philoſophum aliquantas deſignare volo. id eſt, juxta illud quod prædiximus intranſmeabile deſertum, eſt civtas quæ dicitur Palanda. Et poſtmodum ſunt civitates, id eſt, Sinna, Bonogaris, Bilimaſgra, Sainpa, Moduram, Samar, Corubantaci, Mirris, Saotis, Coſimbiæ, Indavadara, Tolabum, Abſa, Diſtiappa, Nincibala, Parogaarum, Immata, Carſamir, Opidium, Scobarum, Antiochia Tarinata, Doſora, Coropatina, Garafana, Coliphiſſindorum, Calippa, Pitinna, Camagora, Paloris, Agaris, Blinca, Coziara, Cotiziaris, Claminia, Maziris, Ceta, Aima, Patinnæ, Nilcinna, Aruata, Arcon, Cetis, Elcundis Corucara, Patitana, Rana, Beſtigia Daſelenga, Bainna, Bauterna, Alexandria, Achirea, Binnagar, Parazene Aradarum, Alexandrium, Ora, Alexandria Bucephalos, Albi Alexandri, Caumatis, Faſca, Paſate. Per quam patriam Indorum diverſa flumina currunt, inter cætera, quæ dicuntur, id eſt, Aumes & Parcois.

II. Secunda autem patria quæ dicitur India major, quæ Thermantica atque Elatis appellatur, quæ eſt dextræ partis Indiæ Dimiricæ; in qua India plurimas fuiſſe civitates legimus per ipſos Philoſophos, ſed ego ſecundum præfatum Caſtorium aliquantas deſignare volo, id eſt, Mouvaſtica, Cameza, Pictis, Stalec, Antopolis, Modmot, Antera, Gobdia, Belfra, Crubicaria, Divina, Soſtrate, Porrepa, Neſſaci, Aſpado, Anardane, Murgæ, Termantica, Aris Baceſia. Quæ India major Termantica ut ſupra diximus ab antiquis Elamatis dicitur. Per quam Indiam Termanticam tranſeunt plurima flumina, inter cætera quæ dicuntur Vinenora & Orcois.

III. Tertia item ſiniſtræ partis, quaſi ad Septentrionem Indiæ Dimiricæ, ponitur patria quæ dicitur India Serica Ba-

Bactrianis. In qua India Serica eſt regio quæ dicitur Bracmania, ubi plurimi Philoſophi inveniuntur. In qua prædicta India Serica plurimas fuiſſe civitates per plures Philoſophos legimus, ſed ego, ut Caſtorius ait, ejuſdem patriæ civitates aliquantas deſignare volo, id eſt Aſpagora, Thibraſene, Aris, Ola, Ganges, Uſtobariſata, Indovar, Pertha, Arate, Bactriana, Limoſa, Palibotra, Ciſtrope, Seriſia, Paſticar, Aranbula, Tribaſſus Paligas, Propaſta, Labiana Solinga, Agæ, Europos, Aſacorum, Indrapana, Absbana, Tropſaſia, Carcoe, Siſtata, Coſata, Toſorata, Races, Lomuſa, Simtura, Indovarium, Angæ, Morrana, Paſpora, Tudana, Dirica, Baccas, Saphat, Spanæ, Antiochia, Aletis, Oſcanibate, Thagæ, Gugitana. Per quam Indiam Sericam tranſeunt plurima flumina; inter cetera, quæ dicuntur id eſt Ganges, Torgoris, & Acceſſinis, quæ exeunt in Oceanum. Cui patriæ Sericæ confinatur Oceanus, qui per longum intervallum uſque ad Caſpias navigatur portas & in antea.

IV. Item juxta ſupra ſcriptam Indiam Sericam eſt patria quæ dicitur Parthia, quæ habet infra ſe provincias, id eſt, Choraſimon, Socdianon, Sabeon, Parapamſidon, Ariinon, Satriadon, Aracothon. In qua nominata patria plurimas inter plures Philoſophos, ut ait ipſe Caſtorius, fuiſſe civitates legimus, id eſt Comcambas, Aradum, Tarſpeda, Zercane, Orta, Siſmaida, Artaxata, Zotozeta, Ragauna, Arſania, Iſumbo, Aſpa, Eurobus, Marduſa, Diſma, Ymmoa, Calata, Dizanas, Tigranocerta, Caſpi, Undacara, Glebin, Colchana, Colphiana, Egſagigarda, Siptæ, Adiptæ, Nabarra, Arſania, Sardera. Inter quam Parthorum patriam & Indiam tranſit fluvius maximus qui dicitur Indus, qui, ut dicit Paulus Oroſius, in mari Rubro ingreditur. Ceteri vero dicunt quod in Perſicum colſum ingreditur. Attamen ſcimus quod in meridianum mergitur Oceanum ad faciem inſulæ Taprobanæ.

V. Item juxta ſupra ſcriptam patriam Parthorum eſt patria Perſorum quæ dicitur Parſagade. Quam patriam ego relegens plures Philoſophos ſecundum Caſtorium ipſam deſignavi. Quæ patria habet provincias quæ dicuntur Carmanon, Colion, Maſſapaton, Caloniton, Aſcion, Oriton, Teriton, Grilion, Gargaridon, Tantaleon, Agrienon, Latramon, Cabeon, Eletabion, Carbiniſacron.

In qua patria Perſarum plurimas fuiſſe civitates legimus, ex quibus aliquantas deſignare volumus, id eſt Archedotis, Patienas, Perſagada, Perſeotis, Armoza, Regia Stagus, Palmodes, Bregnana, Piratum, Basba, Bicus, Soſtrate, Sevavicina, Duina, Onoadas, Ecbatanas, Carema, Ydeamtalia, Aſta, Perſidim, Ciſtra, Bernaſda, Ranchi, Spaſinucaras, Aſabe, Naira, Barblana, Naarræ, Monumentum, Tamara, Scene, Doriſta Seleucia, Narra, Borcoe, Suretala, Dertha, Babylon, Rache, Rutarata, Diotharæ, Sepæ, Ati, Bariſpis, Barballiſum, Cumicumbilo, Zara, Yčtiopon, Imda, Ange, Parduce, Tare, Spaſinucaras. In qua patria ex Oceano ſummæ partis meridianæ pertinens ſinus Perſicus conſcribitur.

Item patria quaſi ad partem meridianam quæ dicitur patria Hentru Nabatæi Mazianitæ. Quæ patria eſt arenoſa & præ deſiderio habens aquam. Cujus patriæ etiam ſpatia per plurimos legi Coſmographos. Quam patriam ipſe Caſtorius deſertam aſſeruit.

VI. Item non longe ab ipſa regione eſt patria quæ dicitur Omeritia, quæ & Eudæmon Arabia dicitur; in qua plurimas civitates fuiſſe legimus plurimos per Philoſophos. Sed ego ſecundum præfatum Caſtorium aliquantas deſignare volo, id eſt Gabonita, Sargo, Empurium, Miſaria, Luta, Aminea, Olaſi, Sata, Simphea, Lacha, Luſor, Marthi, Turris, Maratha, Athima, Datilum, Sabilum, Sabor, Maſa, Atima, Coſaba, Menſaba, Piba, Obiæ, Fabri, Raxaturis, Divitia, Taruda, Novacum, Novata, Caldis, Nema, Coria, Boanum, Agar, Dante, Lathinat, Borca, Valiæ, Amara, Camarum, Cymrituca, Negra, Taſram, Egram, Sacamum, Cornan, Lencecome, Corona, Salatim, Carcha, Gera, Taboca, Coromanis, Matramis, Tabam, Ommæ, Samematride, Caſtrillum, Amarium.

VII. Item juxta ipſam regionem eſt patria quæ dicitur Arabia major; in qua fuiſſe plurimas civitates legimus diverſos per Philoſophos. Sed ego ſecundum ſupra ſcriptum Caſtorium aliquantas civitates ejuſdem patriæ ſignare volo, id eſt Orea empurium, Arſinoe empurium, Berenice, Ptolemais Bernitiæ, Miſormos, Samothracis, Arſinoe, Satamna, Olelum, Parana, Minea, Petria, Sabea, Eletabis, Aſlaron, Aquadoſa. Item juxta ſupra ſcriptam civitatem Berenicide eſt civitas quæ dicitur Ceno-

nonidrima. Item Gabaum, Apollonos, Phalacorum, Xeron, Dios, Connaſim, Afroditis, Didymus, Phenice. In qua Arabum patria, ex Oceano meridiano pertingens, maximus ſinus Arabicus eſſe deſcribitur, qui & mare Rubrum eſſe manifeſtatur.

VIII. Item ad partem quaſi Septentrionalem, juxta regionem quam prædiximus Parthorum, eſt patria quæ appellatur Hyrcaniæ ſinus. Quæ Hyrcania dum in longum ponitur, etiam cum ſuperius dicta India Serica adjungitur. Quæ Hyrcania habet provincias, id eſt Mardianon, Derbiceon, Caudufion, Eroon, Iſſis, Eſidis, Scython, Ytio Scython, Sacens Scython, Tapurion, Tocarion, Erurion. In qua præfata Hyrcania cum ſuis provinciis, plurimas fuiſſe civitates inter reliquos Philoſophos, ut ait Caſtorius, legimus; ex quibus aliquantas deſignare volumus, id eſt Cyropolis, Axara, Portum Caſtillum, Tarſambaram, Aquilleam, Belalus, Gareas, Camia, Sazala, Armaſtica, Teladalfir, Telada, Ticubri, Laia, Liponiſſa, Tilida, Sanora, Tegamia, Gravete. Per quam Hyrcaniam plurima tranſeunt flumina; inter cetera, quæ dicuntur Jarartis, Oxus, Anſtia, Nigrinus, Meritus, Sicris. In qua Hyrcania, ut diximus, ex Oceano Caſpium ſumme Septentrionales partibus pertinens maximus ſinus Hyrcanus adſcribitur.

IX. Item non longe ab ipſa Hyrcania, ponitur patria quæ dicitur Media major, quæ habet provincias, id eſt Gelon, Artatio, & Cetos-unites, Barriana. In qua dilatiſſima patria, id eſt Media, Tigris fluvius inſulam facit quæ dicitur Thonitis. In qua ſupra ſcripta Media majore plurimas fuiſſe civitates legimus inter plurimos, ut ait Caſtorius, ex quibus aliquantas deſignare volumus: id eſt Ragaunia, Didyma, Indica, Acachia, Iſumbo, Dognavana, Maia, Baſtanena, Condaca, Data, Scrabon, Incate, Amoequum, Barca, Cazaci, Aradita, Deſertam, Abacagna, Adaba, Andiritum, Cerium, Babra.

X. Item juxta ipſam regionem ponitur regio quæ vocatur Media minor, quæ & Gozar ditur. In qua Media minore plurimas fuiſſe civitates legimus inter plures Philoſophos, ut ait Caſtorius, ex quibus aliquantas ſignificare volumus, id eſt Strippa, Aramgula, Ladaca, Triraxus, Labiana, Aracotus, Propaſtas, Cartoc, Naſtana, Andratana, Carbeſtrio, Sitarane, Oſpa, Patranſana, Dizanas, Dimiza, Zrancerion, Tygranocertam, Colcha-

 nam,

nam, Navaram, Tygrium. Perquam Mediam minorem plurima tranſeunt flumina, inter cetera Dac & Nabor.

XI. Iterum eſt, non longe ab ipſa Media, patria Perſorum Aſſyriorum Cteſiſontis Peloriarca, quæ habet ſub ſe provincias id eſt Edruxion, Gimandrion, Sarradon. Quæ Perſorum Aſſyriorum patria, protenditur uſque ſuperius dictam patriam Perſorum, quam diximus Perſagade. In qua patria Perſorum Aſſyriorum plurimas civitates fuiſſe legimus inter plures Philoſophos, ut ait Caſtorius; ex quibus aliquantas deſignare volumus, id eſt Bantem, Nicanicio, Aſtenuta, Tumenta, Rapſum, Zeracana, Cteſiphontem, Baliċtanor, Artemida, Charra, Peloriarca, Gubrata, Zelfir, Rundanas, Thionas, Albanis, Tebe, Ara, Alepicre, Sambure, Vica, Bellum, Congo, Prætoris, Peratita. Per quam ſpatioſiſſimam Perſarum Aſſyriorum patriam tranſeunt plurima flumina, inter cetera Ydaſpiſaris, Gymandros, Yſpanis, Pencotrox, Tionas, Marimia.

XII. Item juxta ſcriptam patriam, quam diximus Mediam, diverſæ ponuntur patriæ, id eſt Armenia major Ararat, id eſt tertia & quarta; Item patria Armenia major, id eſt prima & ſecunda; item patria Siania Caucuſorum; item patria Albania, item patria Maſegeton, item patria Caſpiæ, item patria Lepon; item patria Yberia; item patria Lazorum, quæ patriæ infra ſe habent diverſas provincias, ex quibus aliquantas nominare volumus, id eſt Camogenis, Boloconoton, Balbiniton, Laminacenon, Arbileſenon, Campoſalamenon, Colſiarium Seon, Tanateon, Anſipedon, Faſſianon, Carriziton, Ciboliton, Igraleton, Filagrethon, Miceticon, Dibalon, Certinon, Otenon, Tangarenon, Dercibeon, Paliton.

Quas diverſas provincias multi deſcripſerunt Philoſophi, ex quibus ego legi Arſatium & Adfroditianum, Perſos, qui lingua Græca Orientem deſcripſerunt, & Caſtorium Romanorum Coſmographum: ſed non æqualiter nominaverunt civitates & ſupra ſcriptas patrias. Ego verò ſecundum præfatum Caſtorium tam ipſas civitates quam diverſa flumina liquidius nominare cupio. In quibus diverſis, [dum] ſatis longè lateque exiſtunt ſpatioſiſſimæ, plurimas [civitates] fuiſſe legimus, ex quibus aliquantas deſignare volumus, id eſt Arſita, & Sedona, Irona, Are-

repa, Palita, Aſpa, Caſpa, Oroppa, Tachora, Oſtorodon, Palmado, Samara, Candencum, Saccidum, Saccibem, Deſertum Apradis, Diarpa, Raramdula, Corrumpandice, Ronnacaris, Bacchiera, Neriſacandis, Samba, Siltan, Graman, Taurium, Tadarum, Caſtillum, Modura, Sotida, Sila, Soli, Caverim, Paranim, Siriana, Preſidi, Zarioda, Serra minor, Sinacana, Yniſpa, Thimata, Siramin, Zirra, Alexandria, Serra major, Anice, Præſidium, Vacum, Victrix, Samarra, Caſtrin, Cunmir, Oſmor, Saracos, Betheſſa. Juxta verò Oſmot eſt civitas quæ dicitur Lazo, item civitas quæ dicitur Cacara, Buſtica, Sanora, Geluina, Artaxata, Stranguria, Janio, Condeſo, Ganala, Miſium, Savatinum, Gaulitia, Tendava, Pagas, Apolum, Caſpiæ, Ermu, Fontfelice, Surtum, Sarapama. Item non longè à civitate Stranguriana, eſt civitas quæ dicitur Chadas, Andachas, Datamiſſa, Chalchidara, Egea, Satala, Domana, Saloni, Medoia Patra, Bilæ, Anxis, Anamta, Simbra, Fleba, Moguſſa, Bolba, Arſomataſa, Albano. Item ad aliam partem ſunt civitates, id eſt Theoduſopolis, Dubios, Venatoni; item ad aliam partem ſunt civitates, id eſt Somaſchæ, Ivirium. Item ad aliam partem ſunt civitates, id eſt Apſaron, Camaſim, Apiſidem, Nigrom, Phaſis Lazorum, Siganium, Cotaiſin, Charientis, Chobz, Thabyrrus, Cyaneis, Stelippon, Sevantopoli, Apatura, Cypos, Stratuclis, Malichi, Achæon, Sindice, Nicopolis, Ermonaſa. Per quas diverſas patrias prænominatas transeunt flumina, id eſt, Araxes, Mardes, Coapis, Baſtros, Terdon, Cyros, Ciſſon, Cambiſis. Ex quibus fluminibus merguntur in Oceano Caſpio. Item ad aliam partem ſunt flumina, id eſt Cormata, Canimadium, Cuſaba, Cucuas, Gaucus, Sicris, Maritis, Nigrinus, Aſtias, Filigiſton, Arbor, Almanticum, Vercicum, Nocur. Item ad aliam partem, in Lazorum patria, ſunt plurima flumina, id eſt, Acapſis, Faſis, Ofiuntis, Chariumtas.

XIII Item ad partem Meridianam confinalis ſupra ſcriptæ Perſidæ Aſſyriorum Cteſiphontis Peloriarcæ, eſt patria quæ dicitur Meſopotamia, quam circumdant flumina maxima, id eſt, Tigris & Euphraten, quapropter & Meſopotamia appellatur. In qua Meſopotamia, plurimas legimus fuiſſe civitates inter Orientis Philoſophos, uit ait Caſtorius; ex quibus aliquantas [deſignare volumus] id eſt, Edeſſa, Minicerta, Bara, Beta, Niſibi, Mana-

carta, Reche, Reſama, Salar, Charris, Batnis, Thiar, Bicum, Barna, Thatama, Cara, Fons Cavoræ, Thumida, Thelmiſa, Sichinus, Zaguræ, Digeren, Artamus, Singara, Thamuri, Neſibi, Sapha, Tygrinopolis, Arſamoſathi, Arſinia, Gorbilon, Cholcis, Mazara, Thertonia; Item alia parte eſt civitas id eſt Tarana, Veſceria, Thegubris, Chadia, Chaſta, Magrus, Amoſtas, Batitas, Bara, Alaina, Sigura, Dagala, Aris, Saviri, Amaude, Arta, Zates, Thelia, Selinus, Babla, Nazara, Seleutia, Duranicanoris.

XIV. Item ponitur patria Hæbræorum Judeæ, Palæſtinæ. In qua plurimas civitates fuiſſe legimus inter plures Philoſophos, ut ait Caſtorius; ex quibus aliquantas deſignare volumus, id eſt, Jeruſalem, Bethleem, Rama, Chebron, Emaus, quæ & Nicopolis, Lydda, Antipation, Nazareth, Bethſaida, Cæſarea, Apolonia, Joppis, Azoton, Aſcalona, Gaſis, Raſis, Oſtracina, Caſſion, Gerro, Heluſa, Capala, Andranoſa, Gadda. Item deſuper ſunt civitates, id eſt, Samaria Sichas, Betil. Item ad aliam partem ſunt civitates, id eſt, Jericho, Copna, Faſſelide, Gadora, Leviada, Cherras, Thamara, Macaſa, Baratagoda, Devite, Amathunte, Phyladelphia, Salomiada, Scythopolis, Neapolis, Jamniam, Gadaram, Pellam, Capitoliada, Tiveriada, Sapori, Racha, Ceras, Juliada, Samachon, Cæſarea Panias, Bicum, Carra. Per quam patriam plurima tranſeunt flumina, inter cetera quæ dicuntur Jordanis, & Jeromiſus. Quæ Judæorum patria & Arabia ex uno latere conſcribitur.

XV. Iterum juxta Hebræorum regionem ponitur patria, quæ dicitur Syria Cilenſin Comagenis. In qua Syria plurimas fuiſſe civitates legimus inter ſupra dictos Philoſophos, ut ait Caſtorius; ex quibus aliquantas deſignare volumus, id eſt, Antiochia famoſiſſima, Padas, Empſa, Milcagrum, Multridis, Tana, Niſſon, Jaracopaına, Samoſata, Since, Araris, Zeugma, Phaltauri, Bathnis, Beria, Cacida, Achia. Item juxta ſupra ſcriptam Antiochiam eſt civitas, Daphnis, Baccatamus, Ponte, Laoditia, Gabala, Raphanus, Apamea, Temeuſo, Calhi, Byrſa, Bata, Zaronavus, Europa, Celciliana, Pamunari, Jerapolis, Malmiora, Orarabon, Theſida, Lariſſa, Tamira, Palthon, Balaneis, Antarada, Ortozea, Epiphania, Arethuſa, Emetia, Laoditia, He-

po-

polis, Tavila, Marara, Eraiza, Barbaliſſion, Antis, Sephe, Adiazane, Suri, Riſapha, Cholle, Oriſſa, Adaris, Damaſcus, Prodim. Item ad aliam partem juxta mare ſunt civitates, id eſt Biblon, Birithon, Sidone, Tyrone, Ecdippa, Ptolomaida, Dora. Per quam Syriam tranſeunt plurima flumina, inter cetera, quæ dicuntur Bana, Farfara, Chalamac, Siriga, Capadox, Orontis, Heleutra, Chryſoroas, Adon, & Potamia.

XVI. Item ponuntur diverſæ patriæ, in Meſogia Græcorum, id eſt, quæ dicitur Phœnitia, item Cilicia, nec non Belfagonia Mutuoſa. Item juxta mare Ponticum eſt patria Chaldæorum, quæ conjungitur ſupra ſcriptæ, quam prænominavimus, Lazorum patriæ. Item ad aliam partem verbi gratia, ut dicamus, ad mare magnum colfum Orientalem, juxta ſuperius dictam Cilitiam, eſt patria quæ dicitur Izauria Decapolenſis. Item patria Seleutia; item Pamphilia, quæ dicitur Aſpeno; item patria Luſia Ioniæ Cariæ; item patria Lydia Phryges; item patria Piſſidia; item Lycaonia; item patria Epheſiana Helore; item patria Phrygia Olympi, ex qua multum laudatur in omnibus; item patria quæ dicitur Galatia Miſcon; item patria quæ dicitur Bithynia. Quas diverſas Meſogeon Græcorum patrias multas multi deſcripſerunt Philoſophi. Ex quibus ego legi Jamblicum, atque Pyrithon, & miſerum Porphyrium, Græcorum Philoſophos Orientis deſcriptores; ſed & ſuperius dictum Caſtorium Romanorum Coſmographum: ſed non ipſi æqualiter, alius verò alio modo. Ego autem ſecundum Caſtorium, qui inferius dictas nominavit civitates. Quæ diverſæ ſupra ſcriptæ Meſogeon patriæ, dum ſatis ſunt ſpatioſiſſimæ, plurimas habuiſſe civitates legimus, ex quibus aliquantas deſignare volumus, id eſt Tarſus, Taurim, Pompiopolis, Zephyrion, Cygnos, Soloe, Tetrapyrgia, Coricos, Seleucothim, Daſpaucanion, Crunis. Item alia parte juxta ſupra dictam civitatem Tharſum Ciliciæ eſt civitas quæ dicitur Adanon, item Momſueſtia, Epiphania, Iſſon, Catavolon, Ægis, Mallon, Pyramos, Paduando, Irniſos, Anchiala, Mompſocrene; Iterum civitas Laoditiæ, Marathon, Orthoſia, Arados, Tripolis, Boſtrinos; Item ad aliam civitatem, id eſt Mazaca, quæ & Cæſarea Cappadociæ, Araſaxa, Lariſſa, Ingiliſſis, Comona, Naſtavera, Archelai, Lopolis, Arecha, Lacalaſin, Samma, Caſtorum, Pacoſanda, Thertonia, Ad Aras, Leriſus, Merita,

Bbb 4 Cor-

Corte, Melitini, Germantia, Naſtar, Ariandum, Salondona, Amanon, Comacenin, Scaſuſon, Pordonion, There, Caranon, Barſalium, Ceziſtra, Ambavalis, Tyana; Item alia parte eſt civitas Mironi Pephlagoniæ; Item civitas Pallagres, Amaſia, Garſe, Thonea, Thavia, Arbaſera, Granga, Surtade, Stefane, Garamvas, Egiale, Pompiopolis, Vicui, Gangaris, Otreas, Paraſia, Bacama, Grognas. Item ad aliam partem, juxta præfatam civitatem ſupra Mironem eſt civitas, id eſt Caſſelena, Colonia, Eudipis, Pidis, Neocæſaria, Seramiſſa, Stabulum, Zena, Agonne, Rorimorum. Item non longè Neocæſaria, eſt civitas, id eſt Bermiſſa, Comana Pontica, Corripion, Paduando, Trajas, Sena, Salarbima, Archelaida, Corbeuſe, Carnias, Aſpas, Nitatio, Cone.

XVII. Iterum ad aliam partem eſt civitas, id eſt Sardis, Metropolis, Joppeda, Philadelphia, Tripolis, Eucarpia. Item ad aliam partem ſunt civitates, id eſt Puconia, Laſcora, Ecobriga, Sitorei, Pigila. Iterum ad aliam partem ſunt civitates, id eſt, Nitazo, Aſponna, Roſolatiaco, Artelaida, Sermuſa. Item juxta mare Ponticum ſunt civitates, id eſt Melena, Artanem, Filium, Chellas, Sagaris, Hyppion, Bilion, Lycum, Heracleam, Sileo, Tion, Amaſtra, Tycæ, Cereas, Mileton, Armone, Sinopis, Cyptaſa, Caruſa, Orgivuate, Zacoria, Helega, Nautamno, Æzene, Amiſſos, Ancona, Ieracleo, Camila, Polemonion, Chaldiæ, Melantion,Ceraſus, Parnaſon Philocalian, Cordule, Trapezus, Yſilime, Ofeumte, Medocina, Solodocina, Gadiono, Athenas, Archavis, Ceſſa, Riſion. Item ad aliam partem, id eſt, Ameridiana verbi gratia ut dicamus, ad mare magnum, item colpum Orientalem, juxta prænominatam patriam Cilitiam, ſunt civitates, id eſt, Anemurion, Arſinoe, Sicæ, Celenderis, colonia Iſauria, Garbriando, Capa, Silendero, Neapolis, Papa, Miſtia, Antiochia Piſidiæ, Armatazon, Sceliuunte, Antiochia Epitragon.

XVIII. Item ad aliam partem ſunt civitates, id eſt Jotapi, Syedra, Coraceſion, Cybira, Side, Itenna, Talbinda, Sabrada, Fibras, Afrodiſiade, Aſpendos, Perge, Antrapa, Cambra, Magydo, Erinudi, Atalia, Olivia, Faſelis, Coridalion, Limyra, Antiphylon. Item ad aliam partem ſunt civitates, id eſt Patera, Thelmiſon, Pathumis,

mis, Lindum, Pictus, Lorimna, Cnidum, Halicarnaſum, Laſon, Mindon. Item ad aliam partem ſunt civitates, id eſt Mileton Cariæ, Thrivus, Niſſa, Agrilla. Item ad aliam partem ſunt civitates, id eſt, Antiochia Piſidiæ, Neapolis, Papa, Heraclea, Silleo, Cretopolis, Apollonia, Cormaſa, Tagina, Apamea Cyboton, Taxon, Latrileon, Filaction, Themiſſinion, Vicum, Pella, Tripolis, Hierapolis, Caurara, Laoditia Perillicon, Siledron, Garandro, Eufrovium. Item juxta mare magnum ſunt civitates, id eſt, Heraclea, Pirras, Lincie, Palene, Micale, Efeſos, Cayſtro, Colophon, Lebedon, Teon, Smyrna, Temum, Cyme, Myrina, Elea, Pitina, Attalia, Elatia, Coriphania, Adrimiton, Samiton, Antandros, Gangaron, Aſſos, Smynthio, Alexandria Troas, Ilion, Dardanus, Abydos, Lampſacos, Parion, Priapos, Cyzicos, Apamea, Pruſias, Nicæa. Item ad aliam partem ſunt civitates, id eſt Atravion, Agrilion, Platana, Cyos, Pomenion; Agreſſin, Acordis, Adrianuthera, Militropolis, Apollonia, Apamea, Cæſarea, Pruſia, Paracolia, Conate, Eucarpia, Doceana, Synnada, Eumenia, Pela, Bicum.

XIX. Item ad aliam partem ſunt civitates, id eſt Synada, Philomelon, Laoditia Catecaumeni, Amorion, Ambroſtola, Andron, Binzea, Apriltia, Olenus, Doryleon, Sagarion, Peſſinus, Dlanida, Alyda, Acmonia, Tyatira, Pergamos, Centonia, Aulatatopolis, Apollonia. Item Aglaſiæ, Ateus, Nacolea, Colleon, Sigoron, Orathei, Aibaſta, Tautus, Tonia, Pigilia, Miziaco, Juliupulis, Dadaſtada, Dablis, Bacchaton, Trigomidia, Midio, Antoniapolis, Potomi Cepora, Mandris, Claudipolis, Druſo, Perſipeo, Dimitreo, Plateas, Nicomediæ, Libiſſa, Chalcedon. Per quas diverſas patrias tranſeunt plurima flumina, quæ dicuntur, id eſt, Miranius, Tinnes, Pyramus, Cithios, Cygnos, Thermodon, Halis, Iris, Amiſſus, Vilius, Lycus, Artemon, Illeron, Mille, Agetion, Polomonion, Cariuntis, Scaphie, Puritis, Suſciro, Davero. Supra Bithynia Nicomedienſe, mox dividitur Aſia & Europa.

XX. Completur autem Aſia, habens finem ab Oriente prædictum eremum Indiæ Dimiricæ intranſmeabilem, & trans ipſum eremum Deo noſtro tantummodo cognitum. Ad partem verò meridianam, habet ipſa Aſia finem Oceanum, qui tangit tertiam Indiam majorem Therman-

ticam Elamitem; qui Oceanus tangit Perſas, Arabas, Ægyptum inferiorem. Ad partem verò Septentrionalem, habens ipſa Aſia finem Oceanum Syricum, id eſt Bactriæ, Caſpium, & Congrae & Reitæ juxta litus Oceani, montes Rinpheos: à quibus montibus egreditur fluvius, qui dicitur Tanais, cujus pars plurima deſcendit in ſinu padis Mæotides: & proinde omnimodo recte dicunt, quod ipſæ paludes Meotides Aſiæ fines exiſtant, & quia ipſe Tanais inter Aſiam & Europam dividat. Alii vero ex ipſis, juxta Oceanum, ut dictum eſt, montes Rimpheos, de quibus præfatus Tanais egreditur, dicunt inter Aſiam & Europam dividere. Nam juxta mare magnum, id eſt colſum Ponticum, fluvius qui dicitur Phaſis, qui de Caucaſis montibus deſcendit inter Aſiam & Europam dividere incongrue fallunt dicentes; quia, ut aiunt, ipſi Caucaſi montes ſecum Caſpios amplectentes, magnumque flexum per longum intervallum dantes, ſe cum præfatis montibus Rimpheis adunant. Sed, ut diximus, hoc omnimodo fallunt dicentes. Nec non ad ipſam partem, præfatum mare Ponticum, quouſque in eo ingrediuntur paludes Mæotidas.

XXI. Item anguſtum, quod extenditur in Propontida, verum etiam mare magnum, id eſt colſum orientalem, ſimulque litoralia maris magni Ægypti. Ab occaſu autem habet ipſa Aſia finem, juxta limbum Oceani, ſuperius nominatam Æthiopiam Trogloditorum, magis Ægyptum inferiorem. In fronte verò de Æthiopia, habet grandem eremum, qui dicitur Nitrenſis, & dehinc prædictam Ægyptum ſpatioſiſſimam, quæ ſe dilatando, uſque ad mare magnum extenditur. Portio verò Cham filii Noë, quæ conſcribitur à civitate, quæ dicitur Rinocoruros, quæ eſt inter Palæſtinam Judeæ & Ægyptum, ut teſtatur ſanctus Epiphanius Cypri Archiepiſcopus. Alii vero omnimodo affirmant, quod ambo Ægyptus, id eſt inferior & ſuperior, hoc eſt Anocura & Mareoton, eſt Aſia. Per quam portionem Cham, nonnulli Philoſophi Africam appellaverunt, ſiſtunt patriæ, teneat nam nullatenus ex Africa.

L I-

LIBER TERTIUS.

AFRICA.

I. AD partem meridianam, juxta oceanum, eſt patria ſpatioſiſſima Æthiopum, quæ dicitur Auxumitana, & Candaciſſis, & Troglodytarum. Quam patriam plures deſcripſerunt Philoſophi; ſed ego ſecundum ſupra ſcriptum Caſtorium eam expoſui. In qua patria aliquantas fuiſſe civitates legimus, ex quibus ex parte nominare volumus, id eſt Auximis, præ una Chriſtia philoſophis, Marthann, Maraca, Adulim. Per eam patriam plurima tranſeunt flumina, id eſt Agon, Arſis, & Cremetis, & Nuchul, quia ad frontem ejuſdem Æthiopiæ Troglodytarum eſt maxima eremus, quæ dicitur Nitrenſis, & Eger appellatur, quæ Nilum vocitant.

II. Nam ad partem Oceani meridiani Æthiopici, uſque ad mare noſtrum magnum Ægypti, eſt patria, id eſt, ſpatioſiſſima Ægyptus inferior & ſuperior, quæ nominatur Adnocura & Mareotin. Cujus Ægypti patriæ deſcriptores multi fuerunt Philoſophi, ex quibus legi Cynchrin & Blantaſin, genere Ægyptios, meridianæ partis deſcriptores; ſed & Lolianum Romanorum Coſmographum; ſed non æqualiter nominaverunt civitates prædictæ Ægypti, ſed & [hic] aliter, alius verò alio modo. Ego autem ſecundum præfatum Lollianum, inferius dictas civitates Ægypti nominavi. In quibus diverſis patriis Ægypti, plurimas fuiſſe civitates legimus, ex quibus aliquantas deſignare volumus, id eſt Alexandria famoſiſſima, Eraclia, Melcatim, Hermupolis, Arſinoe, Naucratis, Hermunthis, Corunibo, Bucolia, Phyte, Ormos, Pithin, Chale, Netropolis, Miche, Ibion, Cecta, Pholateris, Marolon, Lugeton, Paſitas, Evion, Nicum, Colomos, Antigonis, Naſta, Peſſimines, Cocratum, Penuris, Tetrion, Letipolis, Meon, Epoetun, Circora, Abaſis, Iſſeum, Pyramidas, Anurion, Cynopolis, Neſi, Idiopartum, Thetmelim, Nemphis, Marnucis, Oxyrincos, Dios, Ptolomagis, Naſciri, Lirinconeo, Tauriros, Thangin, Corim, Antinoym. Item ad aliam partem ſunt civitates, id eſt Firnon, Pecotono, Challis, The-

Thedis, Metelis, Heracleum, Ernopes, Naucratim, Yſotenis, Corcodilon, Chollenon, Pelta, Siguionis, Che, Ramnitis, Cuvis, Telis, Nicolan, Pozcon, Penceſtim, Poncga, Falorum, Chiorenda, Namphota, Buto, Thanis, Theuſe, Fovi, Naſſal, Pſinarni, Bacrenis, Penthon, Pſoſi, Abubis, Honires, Semutis, Stanac, Iſtopolis, Semar, Sedenito, Dolis, Lenum, Pateris, Ponzia, Adranes, Spanacha, Theompolis, Choſtes, Arſi, Semeos, Aſchim, Thirſitis, Mepſea, Phateopolis, Pilemus, Xoy, Tele, Chenopolis, Menonia, Cete, Theomis, Hermupolis, Pſualis, Natepa, Menfris, Tembro, Anaſitotos, Verſemeos, Precumi, Itavenis, Tinoy, Cænopoli, Selitra, Chara, Nichis, Naſtrim, Babylon, Coma, Amarixa, Madoris, Afrodite, Chemen, Tindo, Sartonochido, Collitois, Memphetum Iliupolis, Thale, Opulegio, Inthenis, Speculon, Magoy, Tanimis, Teriofa, Terroſa, Neſepc, Termoſa, Gauſio, Archa, Eron, Angiopolis, Chalchonogopolis, Eridopolis, Atrini, Thace, Araronos, Tuge, Pſanuace, Lagones, Permum, Mago, Permoli, Anarodos, Phale, Cholchonopolis, Patuſe, Thepmos, Bumaſtas, Ucuſtaunas, Locria, Arſinoe, quæ ponitur juxta mare Rubrum. Item ad aliam partem ſunt civitates, id eſt Ohanarta, Pagire, Eriſtomon, Cercyris, Thenis, Coſſion, Phagorion, Apolonium, Runinaſtes, Oluvina, Phaguſe, Eron, Nempheſin, Eraceupolis, Eruce, Androco, Peluſion, Veronoin, Pophois, Honoſios, Seretis, Pannis, Lipidii, Apopiſtepolis, Potam, Bathios, Inmadis, Lactucome, Tatenum, Scios, Neſſon, Neſſome, Parevis, Irregenis, Iris, Gaba, Seat, Magada, Jaris, Iraclcum, Senemum, Temnis, Spadois, Tecte, Ozanis, Centitra, Timuli, Frigia, Tarras, Thena, Pollamenis, Phanis, Chyrocamus, Paſſion, Spenemiris. Item ad aliam partem ſunt civitates, id eſt Averenidis, Apollonia, Fition, Melcatim, Naucratis, Nuleon, Incopolis, Oraugoron. Item ad aliam partem ſunt civitates ex regione Thebaïdæ, id eſt Corton, Laton, Tentyra, Ombos, Hiera Sicamina. Item ad aliam partem, juxta Alexandriam, latus mare magnum, ſunt civitates: id eſt Tapoſtri, Halmiris, Monocaminon, Comaron, Patricon, Filiſcum, Paratonion, Neſus, Araton, Bograi, Catabathmon, Nemeſeum, Cardum, Antipego, Gonia, Micacris, Paliurus, Mandis, Agabis; Item ſupra ſunt civita-

tates, id eſt Leugipo, Oſitionis, Neſſum, Ægyptos, Orcias, Tharſautes, Thedecles, Thunuce, Agerea, Thocoris, Boſcanon, Cenon. Quam præfatam Ægypti patriam rigat fluvius, qui dicitur Nilus, qui eſt ſuper diverſa flumina præcipuus, qui & varias ferarum gignit progenies, quæ creatori ſuo in iiſdem nymphibus nutriuntur. Qui Nilus infra ſe habere videtur inſulam, quæ dicitur Meroin. Quem Nilus alii Geon eſſe dixerunt.

III. Item juxta limbum Oceani ponitur patria, quæ dicitur Æthiopia Garamantium, quæ & Abyſſe dicitur, quæ confinalis exiſtit prædictæ Æthiopiæ, Troglodytorum. In qua Garamantium patria, non longè ab Oceano, fluvius Ger dilatiſſimè currit. In qua patria Garamantium ſunt montes, qui Nauvavon appellantur. In qua patria ſunt lacus, unus qui dicitur Lycumede, alius Augita. Qui Æthiopes rupes montium habitare deſcribuntur, propter immenſa ac validiſſima caumata. Ad frontem autem ejuſdem Garamantium patria eſt arida, deſerta, montana, quæ dicitur Marmarydes, Naſſamones, Letophagi, atque Blegmies. In qua patria nunquam civitates fuiſſe legimus.

IV. Item juxta mare magnum ponitur patria, quæ dicitur Mauritania, quæ dicitur Cyrenenſis. In qua patria plurimas fuiſſe civitates legimus, ex quibus aliquantas deſignare volumus, id eſt, civitas Cyrenes, quæ confinalis eſt litoris maris magni cum Agabis civitate Ægypti: Item ſunt civitates, id eſt Balacris, Cænopolis, Callis, Ptolomaïda, Theuchira. Adriani, Bernicide, Corniclano, Anabucis, Aræ Philænorum. Per quam patriam tranſeunt plurima flumina, inter cetera quæ dicuntur Leon & Torres.

V. Item juxta Oceanum ponitur patria, quæ dicitur Æthiopia Biblobatis, quæ confinatur cum ſuperius dicta Æthiopia Garamantis. In qua Biblobatis patria eſt lacus, qui dicitur Tagges. Quæ patria, dum multum exiſtit caumoſa, ipſi Mauri cavernas terræ habitant. In qua patria litus Oceani, atque in ſuperioribus, maximus atque ſpatioſus deſertus eſſe deſcribitur. In qua patria ſunt montes, qui dicuntur Tulliatodi. In qua patria non longè ab Oceano, per longum ſupra ſcriptum, fluvius Ger dilatiſſimè currit. Ad frontem autem, juxta Biblobatis patriæ, per medio multa ſpatia, id eſt, deſerta, quæ ſupra nominavimus, juxta mare magnum ponitur patria nimis ſpa-

ſpatioſiſſima, quæ dicitur Africana. Cujus patriæ multæ ſunt, ut deſcriptores Philoſophi dicunt, ex quibus ego legi Provinum atque Melitianum genere Afros; ſed & Caſtorium Romanorum Philoſophum. Sed ego civitates inferius dictas ſupradictæ Africanæ patriæ, ſecundum Caſtorium deſignavi. In qua Africana patria plurimas fuiſſe civitates legimus, ex quibus aliquantas deſignare volumus; id eſt civitas Tragulis, quæ confinalis eſt litoris maris magni cum ſupra ſcriptis civitatibus Arophilonorum Cyronenſium. Item Zacaſſania, Palma, Iſyri, Sacomadis, Prætorium, Muſol, Diſio, Nadalus, Ciſternas, Thubactis, Nivergi, Scemadana, Leptis magna, Pontos, Sabrata, Cipſaria, Zita, Githi, Tacapas, Ad Oleaſtrum, Macumades, Thenas, Taparura, Uſyla, Sublecte, Leptis minus, Ruſpinus, Adrymeton, Horea, Neapolis, Clypeis, Sinuama, Carpas, Maxula, Thynus, Carthago civitas magna, Gallo-Gallinacio, Antiqua Colonia, Ad pertuſa, Ceſinſa, Tyraria, Utica. Item ad aliam partem deſuper ſunt civitates, id eſt Marthæ, Afas, Lucernæ, Agarmi, Auceritum, Ad putea, Lamie, Afas, Verim, Tingimie, Putea, Agaſel, Nepte. Item ad aliam partem ſunt civitates, id eſt Capſalco, Bamethi, Abtan, Tiburbomaius, Olencana, Bithina, Vivæ, Bindavicus, Agerthel, Calbenedi, Arbelone, Thiruſdron, Gruza, Elie, Terentum, Aquas Regis. Item ad aliam partem ſunt civitates, id eſt Cabibus, Authus, Themizec, Manzat, Murine, Senana, Cytoſori, Thamamulem, Mandatemule, Seleſua, Tarſete, Veroſuos, Ad duodecimum, Leones. Item ad aliam partem ſunt civitates, id eſt Thalacte, Monianum, Majores, Bathmetim, Corebam, Aitigilem, Ballis, Uthumas, Unuca, Scicilibа, Tyris, Chiſiduo, Membriſca. Tranſeunt autem per ipſam Africanam provinciam inter cetera flumina quæ dicuntur, id eſt Cepſite, Torrens, & Panazeron.

VI. Item juxta mare magnum, proxima ejuſdem Africanæ regionis, rejacet patria, quæ dicitur Numidia Byzancium. Quam Numidiam iidem Philoſophi, qui ſupra nominati ſunt quidem prædictam Africanam regionem deſignaſſe, ipſi & eandem Numidiam deſcripſerunt. Sed dum non concordant in civitatibus inferius deſignatis, ideo nos ſecundum Caſtorium Romanorum Philoſophum, ſupra ſcriptas civitates ejuſdem Numidiæ nominavimus. In qua Numidia plurimas fuiſſe civitates legimus, id eſt civi-

tas

tas Membronem, quæ confinatur juxta mare magnum cum jam prænominata Utica civitate Africanæ regionis. Item civitas Tumiſſa, Hippone Zareſton, Tabraca, Tuniza, Armonaca, Uſuſſa, Hippon regium, Sulucu, Zaca, Ruſſicade. Nam deſuper ſunt in Numidia civitates, id eſt Semitum, Bulla regia, Silma, Sigueſſe, Sicabe, Thacora, Gegite, Narragara, Molas, Tipaſa, Tibili, Jabianon, Cirta, Quartelli, Palunam, Villam-Cervinam, Lapiſede, Novale, Berrice, Chulcul, Cornon, Baccaras, Milebo-Colonia, Solbeania, Budaxicara, Thenebeſtre, Centenarias, Gauſaparas, Piſcinas, Fuſcinas, Falavi Marci, Thugurſicus, Altuburus, Mucca, Sufulus, Præſidin, Midias, Piſſinas, Metſaſilta, Duoflumina, Sinnachi, Lambreſe, Lambridin, Tamaſgua, Orgentarium. Item ad aliam partem ſunt civitates, id eſt Labaſudin, Labiana, Vico Aureli, Germani, Thebeſte. Item ad aliam partem ſunt civitates, id eſt Thuraria, Thoburbi minus, Chulcar, Eleſantaria, Zicella, Aovia, Miſtin, Theblata, Vico Auguſti, Tatia, Druſiliana, Piconi, Novis aquis, Droxiliana, Siguiſſe, Armaſdum, Cirta, Gaſibala, Medranis, Bagradas, Tepte colonia, Gemellas, Pago Gemellin, Dabuas. Per quam Numidiam tranſeunt plurima flumina, inter cetera quæ dicuntur Armoniacus, Bagrada, Ubus, Maſaga, Abiga, Publitus, Sadinta, Ameſa, Adima, Limeletendum.

VII. Item ſuper ipſam Numidiam, in montanis & planiciis locis eſt patria, quæ dicitur Mauritania quaſi Rubea, quæ & Sitifenſis appellatur. Cujus fines à montibus, uſque ad mare magnum pertingunt; nam ad Oceanum nullo modo. Quam patriam ſecundum Caſtorium nominavimus. In qua patria plurimas fuiſſe civitates legimus, ex quibus aliquantas deſignare volumus, id eſt civitas Tuca, quæ juxta mare magnum dividit, inter ſuperius dictam provinciam Numidiam, & ipſam Mauritaniam Sitiphenſium. Item civitas Chullu, Pacianis, Igilgili, Choba mune', Horea, Muſlubion. Item ad aliam partem ſunt civitates, id eſt Amabu mune, Gaddo, Leba, Balicin, Vicum, Mobziacia.

VIII. Iterum litus maris magni, eſt patria quæ dicitur Mauritania Cæſarienſis, quam ſecundum Caſtorium & Lolianum Philoſophos deſignavimus. In qua Cæſarienſe Mauritania plurimas civitates fuiſſe legimus, ex quibus ali-

aliquantas deſignare volumus, id eſt civitas Saldis, quæ juxta mare magnum confinatur, cum Muſlubio civitate ſupra ſcriptæ Mauritaniæ Sitifenſis. Item juxta civitas Qtās, Ruſeius mune, Lomnion, Ruſicuron, Ruſguniæ, Icoſion, Tipaſa, Cæſarea, Gunugus, Larcaſtellum, Cartenna, Arſenaria, Portum magnum, Portum divinum, Albulas. Item ſuper aliam partem ſunt civitates, id eſt Signa mune, Rubras, Sita Colonia; Item ad aliam partem, ſupra jam dictam civitatem Saldas, eſt civitas quæ dicitur Tubuſubros, Bidda monicip. Tigiſim, Repetiniana, Caſtellum, Helepantaria, Aquiſcalidis. Item ad aliam partem ſunt civitates, id eſt Galaxian, Aucunaſta, Lamaraſium, Suſaſa, Tababac, Bambinide, Lecmelli, Balaſadais, Baccis, Tubonis. Per quam Cæſarienſem Mauritaniam plurima tranſeunt flumina, inter cetera, quæ dicuntur, id eſt Uſar, Agilaam, Mina, Sira, Taſagora, Iſaris, Nigreuſis, Ligar & Malba.

IX. Item juxta Oceanum ponitur patria, quæ dicitur Mauritania Peroſis, vel Salinarum, quæ confinalis exiſtit ſupra ſcriptæ Æthiopiæ Biblobatis. In qua Peroſium Mauritania maximum deſertum eſſe adſcribitur. In qua patria ſunt montes, qui dicuntur Lytricus; cujus patriæ poſt terga, procul infra Oceanum, tres Inſulæ inveniuntur. Cujus patriæ ad frontem per medium eſſent eſpatia litus maris magni, ponitur patria, quæ dicitur Mauritania Tingitana. Iterum in montanis & aſperis, ſeu aridiſſimis locis, in ſupra ſcripta Mauritania, quæ dicitur Peroſis, quæ ponitur juxta Oceanum & Mauritaniam Tingitanam, quæ ponitur juxta mare magnum, eſt patria magna, quæ dicitur Getulia, de qua in ſua homelia refert S. Gregorius. In qua Getulia pro aquæ inopia, dum longe ab Oceano, & ad mare magnum amplius, & flumina ibidem, quæ ſiſtunt minime, aliquantas fuiſſe civitates legimus, id eſt Thurſurum, Tices, Speculum, Turres, Ceruas. Item litus maris magni juxta Mauritaniam Tingitanam. In qua plurimas fuiſſe civitates legimus, ex quibus aliquantas deſignare volumus, id eſt civitas Tingis, Cadum Caſtra Caſtra nova, Taſacora, Dracones, Tepidas, Fovea rotunda, Ripas Nigras, Stavulum Regis, Ataba, Taxafora, Fulga, Fig't, Gent, Subſelluit, Naſſufa. Item ad aliam partem, juxta civitatem, quam diximus Tingin, ſunt civitates, id eſt Turbice, Septemvenam. Per quam patriam, inter cetera tranſeunt

eunt flumina, quæ dicitur Turbulenta, quam alii Davinam appellant.

X. Item juxta Oceanum, prope ſupra ſcriptam Mauritaniam Peroſis, eſt patria quæ dicitur Egel. In qua patria, juxta Oceanum ſunt montes, ut mons Ethna, qui ardere ſcribuntur. In qua patria, juxta Oceanum ſunt montes excelſi, qui appellantur Praxe. Cujus patriæ ad frontem, multis miliaribus ſpatiis, id eſt litus maris magni, ponitur patria quæ dicitur Mauritania Tingitana.

XI. Item litus maris magni ponitur prædicta Mauritania Gaditana, quæ litus maris magni confinalis exiſtit prælatæ Mauritaniæ Tingitanæ. Quæ Gaditana patria ſupra dicta & barbaro modo Abrida dicitur, ubi gens Vandalorum à Beliſario devicta in Africa fugit, & nunquam comparuit. Quam patriam ego ſecundum multoties dictum Caſtorium deſignavi. In qua Mauritania Gaditana plurimas fuiſſe civitates legimus, ex quibus aliquantas deſignare volumus, id eſt civitas Pareatina, quæ litus maris magni ponitur prope prædictum fluvium Malba, non longè à portu Sigenſe. Item civitas Tingi Colonia, Zili, Tabernis, Lix colonia, Frigidis, Banaſa, Gigantes, Oppido novo; Tremulas, Septem fratres, Tamuſida, Sala, Gentiano, Explorazio, Boballica, Bobiſcianis, Aquis Daticis, Bada, Tocoloſion, Bobabili, Bonivricis, Gudda, Bati, Argenti, Barſuvli, Sidilium, Egelin, Lampica, Fons Aſper, Nabia, Maura, Getuli, Selitha, Getuliſofi, Getulidare, Turris Buconis, Pauriſi, Perora. Quae ſuperius dicta Mauritania Gaditana, quæ & barbaro modo Abrida dicitur, conjungitur cum freto, qui dicitur Septegaditano qui dividit Mauritaniam ab Hiſpania, id eſt Africanam provinciam ab Europa. Per quam Gaditanam provinciam plurima tranſeunt flumina, inter cetera quæ dicuntur, id eſt Subulcus, Ubus, Salenſis. Nullus verò exiſtimet, eo quod non multæ patriæ dictæ ſunt in portione Cham, quia minus veniſſet terræ, quam Sem & Japhet; niſi dum caumoſa & arida exiſtunt loca, quæ habitant homines, & dum ſpatioſiſſimæ exiſtunt patriæ, ideò ſic breviter deſignare volumus.

XII. Complectitur autem portio Cham, quam Geon & Riſi Philoſophi Africam appellarunt, habens finem ad Orientem, juxta Oceanum, prælatam Arabiam, è regione maris Rubri, & ex parte regionis Hebræorum. Dein

de ad mare magnum, finitur, ut dictum eſt, ipſa portio Cham à civitate, quæ dicitur Rinocorura, quæ pertinet ex patria Ægypti.

Ad partem verò meridianam, habet ipſa portio Cham finem Oceanum, qui tangit Æthiopiam Auxumitanam Candaciſſis Trogloditarum, Æthiopiam Garamantium, Æthiopiam Biblobatis, Mauritaniam Peroſis, & Mauritaniam Egel, uſque ad fretum, quod multoties diximus, Septemgaditanum.

Ad partem Septentrionalem, habet ipſa portio Cham finem maris magni, quod juxta litora navigatur, per totum Ægyptum & Mauritaniam Cyronenſem, Mauritaniam Tingitanam, & Mauritaniam Gaditanam, uſque ſæpius nominatum fretum Septemgaditanum.

Ad Oceanum Occaſum habet ipſa portio Cham finem præfatum, quod prædiximus, fretum Septemgaditanum, quod currit de mari magno Gallico, quod aliis Valeriaco Spaniæ appellatur, mergens in Oceano ſpatioſiſſimo. Qui fretus ſupra dictus Septemgaditanus dividit, ut diximus, inter Mauritaniam & Hiſpaniam. Nam nullo modo ab antiquis dictum, quod alibi reperimus; quod hoc mare magnum noſtrum, per ſemet ipſum apud humanis in Oceano optutibus non ſocietur, niſi tantummodo in hoc, quod ſuperius diximus, loco, qui fretus dicitur Septemgaditanus.

L I-

LIBER QUARTUS.

EUROPA.

I. IN portione autem Japhet filii Noë, quam Philoſophi Europam appellaverunt, ſiſtuntur patriæ, id eſt patria quæ dicitur Scythia quæ in omnibus eremoſa exiſtit. Ponitur ipſa patria litus Oceanum ſeptentrionalem, juxta præfatos montes Rimphæos. Quæ patria longè latéque ſpatioſiſſimè eſſe dinoſcitur. Item ponitur in locis planiciis longè latéque nimis ſpatioſiſſima, quæ dicitur Chozaria, & uſque major Scythia, appellatur, quam Jordanis Coſmographus in modum fungi ſcariſum eſſe dixit. Quos Chazurios ſupra ſcriptus Jordanis Agaziros vocat. Per quam Chazirorum patriam plurima tranſeunt flumina, inter cetera fluvius maximus, qui dicitur Cuphis. Item, juxta mare magnum Ponticum, confinalis prædictæ Lazorum patriæ, quam Laziam in Aſia nominavimus, [eſt] patria, quam tranſit fluvius, qui vocatur Abſilis, quæ dicitur Abſiliap.

II. Item juxta ipſam patriam ponitur patria, quæ dicitur Abaſgia, in qua aliquantas fuiſſe civitates legimus, ex quibus aliquantas nominare volumus, id eſt Damiupolis, Sevaſtopolis, Baſgidas.

Nam deſuper jam dictas patrias, ad partem ſeptentrionalem ponitur patria, quæ dicitur Alanorum. Item juxta mare magnum Ponticum, ponitur patria, quæ dicitur Seyninorum, Ipymelogon, Neurion, Agæon, Taurion, Achiallis. Item eſt patria quæ dicitur Zichorum, Geolion, Tirſion. Item dicitur patria Perſatiron, Ypodon. Quas Europæ jam præfatas, quas nominavimus patrias, ut Iamblicus. Græcorum Philoſophus dicit [deſcripſimus.]

Item juxta mare Ponticum, patria quæ dicitur Onogoria, quam ſubtilius Livanius Philoſophus vicinam paludis Mæotidæ ſummitatis eſſe decernit, aſſerens multitudinem ex vicinantium locorum habere, ſed, ut barbarus mos eſt, inſulæ eos perfruere.

III. Item patria, Licania Bosforaniæ, juxta mare Ponticum poſita, cujus patriæ plurimos deſcriptores legimus,

ex quibus nefandus ſit Porphirius, Iamblichus, Livanius, Græcorum Philoſophus: ſed & Arbitio & Lolianus atque Caſtorius Romanorum Philoſophus. Sed ego ſecundum præfatum Livanium, inferius dictas civitates nominavi. Cujus Boſforaniæ patriæ plurimas fuiſſe civitates legimus, ex quibus aliquantas deſignare volumus, id eſt Ermonaſſa, Eteobroton, Suppatos, Fritiores, Dina, Ichigin, Ermogan, Teagincm, Acra, Sanabatin, Aſandi, Sita, Nimſa, Abritani, Machara, Tatirita, Aumon, Maloroſſa, Machare, Chimerion, Panthuas, Ratyra, Murmicon, Cabalo, Salolimc, Boriſtenida, Olbiapolis, Calipolis, Dori, Cherſona, Theoſiopolis, Careon, Trapezus.

IV. Iterum ad partem Septentrionalem, juxta Oceanum, confinalis præfatæ majoris Scythiæ ponitur patria, quæ dicitur Colchia Circeon, Mclanglinon, Baſſarinon. Quæ Colchia, in omnibus eremoſa eſſe dinoſcitur. De qua patria enarravit Penteſilius Philoſophus.

Item juxta Oceanum, confinalis præfatæ regionis Colchiæ eſt patria, quæ dicitur ab antiquis Amazonum poſtquam eas de Caucaſis montibus exiſſe legimus. De qua patria ſubtilius agunt ſupra ſcriptus Penteſileus, ac Marpeſius, atque Ptolomeus Rex, Ægyptorum Macedonum Philoſophi.

Item juxta Oceanum eſt patria, quæ dicitur Roxolanorum, Suaricum, Sauromatum. Per quam patriam, inter cetera tranſeunt flumina, quæ dicuntur, fluvius maximus, qui dicitur Viſtula, quia nimis undoſus in Oceano mergitur: & fluvius qui nominatur Lutta. De qua patria enarravit ſupra ſcriptus Rex Ptolemeus & Philoſophus. Cujus patriæ poſt terga, infra Oceanum, ſupra ſcripta inſula Scanza invenitur.

V. Item ad frontem Roxolanorum regionis, ſunt patria, id eſt Scythotrogorum, item patria Campi-Campanidon, nec non Getho-Githorum, Sugdabon, Fanaguron, Paludis Mæotidon. Quæ Mæotida regio, Velſini, hoc loco nominata eſt. Quæ tamen, dum ſatis ſpatioſa exiſtit, uſque ad præfatam Boſphoranam patriam, pertingit. Nec non juxta regionem Mæotida, eſt patria maxima, quæ dicitur Dardania. Quæ diverſæ patriæ, uſque ad mare Ponticum pertingunt; quarum multi fuerunt adſcriptores, id eſt ſuperius nominatus nefandiſſimus Porphyrius & Libanius atque Eutropius. Sed nos, earumdem

dem regionum civitates, ſecundum præfatum Libanium expoſuimus. In quibus diverſis patriis & plurimas fuiſſe civitates deſignare volumus, id eſt Stamuamum, Lanſacum, Ancarum, Analamſumſaram, Numuraeum, Nećturum, Dandarium, Oluvium, Totale, Furice, Nicerantici, Solama. Item ad aliam partem ſunt civitates, quæ dicuntur Thira, Tirepſum, Iſcina, Capora, Alincum, Ermerium, Urgum, Sturum, Congri, Poroliſſum, Certie. Item ad aliam partem ſunt civitates, id eſt Stoma, Penei, Salſovia, Ægypſum, Novioduno, Dinogeſſia, Arubion, Troſmis, Biræon, Carſion, Cappidava. Per quas diverſas patrias tranſeunt plurima flumina, inter cetera quæ dicuntur Ava, Boryſthenis, Danapris, quæ cedunt in mare Ponticum. Et deſuper ipſum fluvium Danapri, per longum intervallum, eſt ſuperius nominatus fluvius maximus Tanais. Item fluvius Tyram, item Bagosſolam. De quibus fluminibus teſtatur mihi ſupra ſcriptus Jordanis ſapientiſſimus Coſmographus. Item fluvius Maruſeus.

VI. Iterum juxta mare magnum eſt patria, quæ dicitur Thracia. Cujus patriæ plurimi deſcriptores fuerunt Philoſophi. Ex quibus ego legi præfatum miſerrimum Porphyrium, nec non Libanium Græcorum Philoſophos. Sed & Caſtorium & Lolianum, atque Arbitionem Romanorum Philoſophos. Sed & alius dixit aliter, alius verò alio modo. Ego autem ſecundum præfatum Libanium inferius dictas civitates Thraciæ nominavi. In qua Thracia plurimas fuiſſe civitates legimus, ex quibus aliquantas deſignare volumus, id eſt circa litora maris Conſtantinopolis nobiliſſima, Syeas, Timea, Filias, Scylias, Burticum, Thera, Apollonia, Anchialis, Meſembria, Erete, Oduſſos, Dionyſopolis, Bizoi, Timum, Tiriſſa, Callatis, Stratonis, Tomis, Iſtriopolis. Hæ civitates litus maris Pontici ſunt. Item juxta præfatam nobiliſſimam Conſtantinopolim, litus Mariſelli, eſt civitas quæ dicitur Regium, item Heraclia Perinthon. Item Eraclia, Macrotycios, Leuce, Seſtus, Cela, Calipolis, Afrodiſia, Apris, Syraſcele, Srolanis, Dymis, Trajanopolis, Timpira, Mytoliton, Brendice, Porſulis, Coſiton, Topiron, Acontiſma. Item juxta ſupra ſcriptam civitatem Conſtantinopolim, commodè ut dicamus, ad Meſogia ipſius patriæ Thraciæ, ſunt diverſæ civitates, id eſt Melantiada, Statuas, Cænofrurion, Surallon, Druſipara,

 Ber-

Bergulæ, Burtizon. Item ſunt juxta ſupra ſcriptam civitatem Cænofrurion, id eſt civitas quæ dicitur Uſurdas, Dioroe, Tarpudiſon, Debellion, Sadanua, Trupudiſon. Item ſupra ſcriptam civitatem Surallon, eſt civitas quæ dicitur Ereon; Item Macabora, Bithena, Zurbis, Plotinopolis. Inter verò Thraciam, vel Macedoniam & Myſiam inferiorem, modo Bulgari habitant, qui ex ſupra ſcripta majore Scythia egreſſi ſunt. Quæ Martianopolis ex Myſia inferiore pertinet, ut teſtatur mihi multoties dictus Jordanis Coſmographus, aſſerens quod ipſam Martianopolim civitatem Trajanus Imperator, pro amore Marciæ ſororis ſuæ, ædificaſſet. Per quam Martianopolim medio tranſit fluvius, qui dicitur Potamia.

VII. Iterum ponuntur Myſiæ duæ, id eſt Inferior & Superior. Quas patrias plurimi deſcripſerunt Philoſophi: ex quibus ego legi præfatum miſerrimum Porphyrium, nec non Livanium Græcorum Philoſophos; ſed & Caſtorium & Lollianum atque Arbitionem Romanorum Philoſophos: ſed non concordarunt æqualiter deſignare ipſas. Ego verò, ſecundum præfatum Livanium, inferius dictas civitates de ſuperius dictis Myſiis nominavi. In qua Myſia plurimas fuiſſe civitates legimus, ex quibus aliquantas deſignare volumus, id eſt Bireon, Carſion, Capidava, Sanadapa, Duroſtolon, Tegulitia, Nigrinianis, Stamariſca, Apiaris, Tigris, Piſtis, Trimamion, Laton, Nobas Italica. Item ad aliam partem ſunt civitates, id eſt Peratis. Martianopolis, Panuſion, Scatras, Carſaleon, Aquiſcalidis, Bercamis, Gavilis. Item trans fluvium Danubium ſunt civitates Myſiæ inferioris, id eſt Poroliſſos, Certie, Lagiana, Optaciana, Macedonica, Napoca, Patabiſſa, Salinis, Brutia, Apulon, Sacidaba, Cedonia, Capiſtenarum, Betere, Aluti, Romulas. Item juxta Cedoniam eſt civitas, quæ dicitur Burcicum, Blandiana, Germigera, Petris, Aquas, Sarmazege, Agmonia, Auguſti. Item ultra Danubium, juxta civitatem, quam prædiximus Noitalica, eſt quæ dicitur Dimon. Item Securiſca, Anſamon, Bion, Oæcon, Melta, Emon, Pedolanis, Vicolzepeni, Auguſti, Regiano, Ciambron, Cumodina, Remotodion, Ratiaris, Malum, Clorticum, Aquas, Cleborc, Egeta, Luma, Gerblatis, Tabatis, Scrofulas, Novas, Vico Cuppæ, Punicum. Item juxta civitatem quam prædiximus Cavilis, eſt civitas, quæ dicitur Beroe, Ranilum, Filippolis, Zirmis, Egericam,

Spar-

Sparthon, Conbuſticia, Sertica, Timacon, Meldi, Turribus, Thimacon, Romeſſiana, Nayſon, Crambrianis, Ponpegis, Daſmiani, Horea Margi, Pago. Per quas utraſque Myſias tranſeunt plurima flumina, inter cetera fluvius, qui dicitur Iatrum.

VIII. Item juxta ſecundam Myſiam ponuntur patriæ duæ, quæ dicuntur Epiros, Pelagonia. Quas patrias plures deſcripſerunt Philoſophi; ſed ego ſecundum Ariſtarchum Græcorum Philoſophum, eas nominavi; inter quas urbes aliquantas deſignare volumus, id eſt Delfi, Evenos, Actia Nicopolis, Botaroto, Pœnice. Per quam patriam tranſeunt plurima flumina, Calydon, Evenos, & Achyloys.

IX. Item juxta ipſam regionem Epyros, eſt patria famoſiſſima, quæ dicitur Macedonia; cujus patriæ plurimi ſcriptores extiterunt Philoſophi, ex quibus ego legi prænominatum Livanium, Hylas & Ariſtarchum Græcorum Philoſophos, ſed & multoties dictum Caſtorium & Lolianum atque Arbitionem Romanorum Philoſophos: ſed non æqualiter ipſam deſignaverunt patriam, alius dixit aliter, alius verò alio modo. Sed ego ſecundum præfatum Ariſtarchum, inferius dictas civitates ejuſdem Macedoniæ deſignavi. In qua Macedonia plurimas fuiſſe civitates legimus, ex quibus aliquantas deſignare volumus, id eſt juxta mare magnum ponitur civitas, quæ dicitur Neapolis. Item Philippi, Amphipolis, Apollonia, Meliſurgi, Theſſalonici, Pella, Beroea, Acedos, Arulos, Bada, Anamon, Imera, Dium, Sabatum, Stenas, Thuris, Olympius, Præſidium, Licinium, Ponſerviſi, Candura, Duriana. Item ad aliam partem, in ipſa Macedonia, ſunt civitates; quæ dicuntur Trillon, Itengreron, Araſon, Euporia, Eraclia Xantica, Callicum, Tauriana, Idomenia, Stenas, Aſigonia, Edeſſa, Cellis, Euriſton, Ceraune, Iſtuba, Heraclea, Nicea, Præſidium, Fines. Item, non longè ad ſupra ſcriptam Theſſalonicam ſunt civitates, id eſt Ceras, Europa, Mediana, Petina, Bereum, Queſiun. Per quam patriam plurima tranſeunt flumina, inter cetera.....

X. Item juxta mare magnum adſcribitur patria, quæ dicitur Ellas, Theſſaliæ, Thiris & Strimon, quæ conjungitur cum ſupra ſcripta Macedonia. Quam Ellada ſupra ſcripti Philoſophi, qui eamdem Macedoniam, deſcripſerunt;

runt: ſed ego ſecundum præfatum Ariſtarchum Græcorum Philoſophum, inferius dictas civitates ejuſdem Elladis deſignavi. In qua Ellade plurimas fuiſſe civitates legimus, ex quibus aliquantas deſignare volumus, id eſt Pyrcon, Athenas, Eleuſinæ, Megaræ, Pache, Creuſe, Antheon; Anticera, Evantia, Naupactos. Item ad aliam partem, juxta ſupra ſcriptam civitatem Eleuſinam, ponitur civitas, quæ dicitur Platææ, Tepias, Chronias, Cheronia, Elatia, Scarpia, Thermopylæ, Tapedon, Pharſalos, Palſari, Granona, Lin.

XI. Iterum ad ſeptentrionalem, juxta Oceanum, nominatur patria Sarmatorum, quæ confinalis exiſtit cum prænominata Roxolanis. Cujus patriæ multi fuerunt deſcriptores Philoſophi. Ex quibus ego legi Ptolemeum Regem Ægyptiorum ex ſtirpe Macedonum, ſed & prænominatum Hylas, atque Sardonium, & prædictum Ariſtarchum Græcorum Philoſophos: ſed ego ſecundum Sardonium ipſam Sarmatantis patriam indicavi. Poſt quam patriam, Oceanus innavigabilis eſſe adſcribitur. Ex cujus Sarmatiæ montibus exeunt plurima flumina; Inter cetera unum procedit Oceano quod dicitur Bangis, & aliud venit quaſi ad partem Danubii, qui dicitur Appion. Item confinalis eidem Sarmatiæ, juxta Oceanum, ponitur patria, quæ dicitur Scythia, quæ omnino æſtuoſa exiſtit. Quam patriam ſupra ſcriptam deſcripſerunt Philoſophi, qui & Sarmatiam; ſed ego ſecundum præfatum Sardonium eam nominavi. Poſt quam patriam, & iterum Oceanus innavigabilis eſſe adſcribitur.

XII. Item juxta ipſam Scythiam litus Oceanum, ponitur patria, quæ dicitur Rerefrenorum, & Sirdiſenorum. Cujus patriæ homines, ut ait Aithanarit Gothorum Philoſophus, rupes montium habitant, & per venationes, tam viri quam mulieres vivere, cibo vel vino ignari exiſtentes in omnibus. Quæ patria ſuper omnes frigida eſſe adſcribitur.

XIII. Iterum juxta ipſos Serdefennos, litus Oceani, eſt patria, quæ dicitur Dania. Quæ patria, uit ait ſupra ſcriptus Aithanaridus, & Eldevaldus & Marcomirus Gothorum Philoſophi, ſuper omnes nationes velociſſimos profert homines. Et hoc affati ſunt in ſua problemata: *Laudabatur Parſus Marco, dum non noverat Gothos.* Sed ô ubi eſt Danus! Quæ Dania modo Nordmannorum dicitur patria. Quam Daniam plurima tranſeunt flumina,

na, inter cetera, quæ dicitur Lina, quæ in Oceano ingreditur.

XIV. Iterum ad partes quaſi meridiem, ut dicamus ad ſpatioſiſſimam terram, ſunt patriæ ſpatioſiſſimæ, quæ dicuntur Datia prima & ſecunda, quæ & Gipidia appellatur, ubi modo Uni qui & Avari, inhabitant. Quas utraſque Datias, multi deſcripſerunt Philoſophi, ex quibus ego legi Menelac & Ariſtarchum Gothorum Philoſophos: ſed ego ſecundum Sardatium ipſas patrias deſignavi. In quas Dacorum patrias, antiquitus plurimas fuiſſe civitates legimus, ex quibus aliquantas deſignare volumus, id eſt Drubetis, Medilas, Prætorio, Panonin, Gazanam, Marſelunis, Tibis, qui conjungitur cum civitate Agmonia patriæ Myſiæ; Item ad aliam partem, ſunt civitates in ipſis Datiis, id eſt Tiviſcum, Gubali, Zizis, Berſovia, Artidaba, Canonia, Pocula, Bacaucis. Per quas Dacorum patrias tranſeunt plurima flumina, inter cetera, quæ dicuntur Tyſia, Tibiſia, Drica, Mariſia, Arinc, Gilpit, Greſia. Quæ omnia flumina in Danubio merguntur: nam fluvius Flantaſis finit ipſam patriam. Tamen ipſas patrias præfatus Jordanis Coſmographus, ſubtilius expoſuit.

XV. Non ultra Danubium, ſed quaſi ad mare magnum, ponitur patria, quæ dicitur Illyricus, & quæ à multis Philoſophis maxime Septentrionalis pars Illyricus adſcributur, tamen hæc patria dicitur pro certo Illyricus. Cujus Illyricæ patriæ plures ſcriptores Philoſophi extiterunt, ex quibus ego legi Provinum, & Marcellum, atque Maximum Romanorum Philoſophos; ſed ego ſecundum Maximum ejuſdem dicti Illyrici civitates deſignavi. In qua Illyrici patria, plurimas fuiſſe civitates legimus, ex quibus aliquantas deſignare volumus, id eſt Cubita, Ceſion, Nauſaron, Scupis, Acmeon, Vindiras, Beclano, Theclana, Theranda, Gebulion, Crebenis, Liſſon, Neſi Gloditana. Item in ipſo Illyrico, ad aliam partem juxta mare magnum, ſunt civitates, id eſt Aulona, Abſura, Durachium, Pliſtum, Liſſum. Per quam patriam Illyrici, diverſa tranſeunt flumina, inter cetera, quæ dicuntur Evenus, Aciclous, Aloſius, Apſys, Geneſis.

XVI. Item ponitur juxta ipſum Illyricum circa maris litora patria, quæ dicitur Dalmatia, jam ex colpo pertinens occidentali. Dalmatiæ plurimi deſcriptores fuerunt Philoſophi, ex quibus ego legi prænominatum Probinum,

 Mar-

Marcellum, & Maximum Philoſophos, ſed non æqualiter dabant nominandum ipſas Dalmatias. Ego vero ſecundum Maximinum inferius dictas civitates ejuſdem Dalmatiæ nominavi. Attamen Dalmatiæ plurimas fuiſſe civitates legimus, ex quibus aliquantas deſignare volumus, quæ ponuntur per litus maris id eſt Burzumi, Aleta, Saluntum, Butua, Decadaron, Bicinium, Rucimum Epitaurum, id eſt Raguſium, Aſamon, Zidion, Pardua id eſt Stammes, Turres, Narona, Bilton, Aronia, id eſt Mucru, Oneon, Netrate, Petinitis, Epitio, Umone id eſt Muſaro, Gedate, Spalathion, Salona, Siciis, Tragurion, Bauſiona, id eſt Orido, Prætoriano, Cæſaris, Arauſione, Tabia, Scardona Impletus, Erauſiana, Nedino, Jadera. Item ad aliam partem deſuper, ſunt civitates, id eſt juxta prædictam civitatem Norona, eſt civitas, quæ dicitur Bigeſte, Auſuſtianis, Novas, Julianum, Tilurion, Ponteluri, Æquon. Item ad aliam partem ſunt civitates Decumin, Endetrio, Magum, Promona, Adriſe, Arberie, Seriem, Crambeis, Nedino. Item juxta Burzumum eſt civitas, quæ dicitur Medione, Auderba, Auſuſtis, Emanio, Sarſiteron, Biſtue-betus, Montebulſi, Libros, Orbam, Naurtio, Epilentio, Novas. [Per quas] Dalmatias tranſeunt plurima flumina, inter cetera quæ dicuntur Salon, Margus, Drinius, Trinis, Narenum.

XVII. Confinalis prænominatæ Daniæ eſt patria, quæ nominatur Dania, quæ antiquitus & ipſa ex Dania pertinere, dicebatur. Quæ patria, ut ait Marcus Mirus Gothorum Philoſophus, doctiſſimos quidem proferre homines & audaces, ſed non ſic veloces, ut ſunt Dani, qui juxta Dina fluvium. Per quam Saxoniam plurima tranſeunt flumina, inter cetera quæ dicuntur Lamizon, Ipada, Lippa, Linac.

XVIII. Item ad partem quaſi Meridianam, quo ſpatioſiſſima dicatur terra, eſt patria quæ dicitur Albis.... Ungani montuoſa per longum, quæ ad Orientem multum extenditur, cujus aliqua pars Baias dicitur. Prænominata Albis patria, ſecundum præfatum Marcum Mirum Philoſophum, qui Saxoniam deſcribit, deſignavimus. Hæc patria habet non modica flumina, inter cetera fluvius grandis, qui dicitur Albis, & Biſigibilias ſexaginta, quæ in Oceano funduntur.

XIX. Item confinalis ejuſdem regionis, ſunt patriæ lon-

longè latéque dilatiſſimæ duæ, quæ nominantur Pannoniæ, id eſt inferior & ſuperior. Quas patrias plurimi deſcripſerunt Philoſophi, ex quibus legi multoties dictum Caſtorium, & Lolianum atque Arbitionem Romanorum Philoſophos; ſed & ſupra dictum Aithanaridum & Eldevaldum atque Marcum Mirum Gothorum Philoſophos: ſed non æqualiter, alius vero ſic, alius alio modo. Sed ego, ſecundum præfatum Marcum Mirum, inferius dictas civitates Pannoniæ nominavi. In qua patria plurimas fuiſſe civitates legimus, ex quibus aliquantas deſignare volumus, id eſt Confluentes, Taurynum, Idominio, Baſſianis, Foſſis, Sirmium, Drinum, Saldum, Baſſantis, Marſonia, Murſa major, Murſa minor, Joballios, Borevis, Sorcnis, Marinianis, Balenilo, Sirore, Cucconis, Lentulis, Soniſta, Botivo, Populos, Aquaviva, Remiſta, Petaviona, Viceſimo, Lingano, Salla, Aravona, Savaria. Item ad aliam partem ſunt civitates. Ex quibus aliquantas deſignare volumus, id eſt. Burgenis Spaneatis Anſilcna, Cibalis, Certiſiam, Lavares, Cuminion. Item ad aliam partem in ipſas partes Pannoniæ ſunt civitates, id eſt, Siclis, Etclavia, Saniglon, Perſetis, Netabio, Speridium, Bedini, Necal, Brindia, Clande, Aſſino, Bercio, Serbetium, Fines, Lamatis, Lauſaba, Baloia, Apeva, Sapua, Berſellum, Ibiſua, Derva, Citua, Anderba, Sarminium, Charmenis, Scaladis, Sapua, Aleba, Suberadona, Aſinoe, Clandate, Berginio. Per quas Pannonias tranſeunt plurima flumina, inter cetera quæ dicuntur, id eſt Ira, Buſtricius. In qua Pannonia eſt lacus maximus qui dicitur Pelſois. Item flumina Parſium, Dravis.

XX. Item juxta ipſam Pannoniam eſt patria, quæ dicitur Valeria, quæ & media appellatur provincia, pro eo quod rejacet inter ſupra ſcriptas Pannonias. Ipſi eamdem deſcripſerunt Philoſophi; ſed ego, ſecundum præfatum ſcriptorem Marcum Mirum Gothorum Philoſophum, civitates inferius deſignatas ejuſdem Valeriæ nominavi. In qua Valeria plurimas fuiſſe civitates legimus, ex quibus aliquantas deſignare volumus, id eſt Acunum, Uſum, Malatis, Cutio, Cornacum, Aluſione, Annama, Clautiburgum, Livorem, Donatianis, Antiana, Augione, Belſalino, Luniano, Cardelaca. Item ad aliam partem ſunt civitates, id eſt Sicce, Fines, Romula, Novindum, Cruppi, Acerbo, Atamine. Quam Valeriam aliquando Dor-

Dormacannorum gens obtinuit, ſicut teſtatur multoties ſupra ſcriptus Jordanis ſapientiſſimus Coſmographus. Quam Valeriam finit fluvius maximus, qui dicitur Saus.

XXI. Item juxta ipſam Valeriam ponitur patria, quæ dicitur Corneola, quæ & Alpes Juliana antiquitus dicebatur. Quam patriam Carnech, qui Valeriam patriam, ipſi eamdem deſcripſerunt Philoſophi: ſed ego ſecundum ſupra ſcriptum Marcomirum Gothorum Philoſophum, civitates inferius deſignatas ejuſdem Carnich patriæ nominavi. In qua Carnech patria fuiſſe civitates legimus, ex quibus aliquantas deſignare volumus, id eſt Carnium, Scoldium, Ripplium, Ris, Planta, Clemidium, Sedo. Item in valle ejuſdem patriæ, ſunt civitates, id eſt Sention, Patiuma, Sorbam, Epernuto, Precona, Lebra, Ambit, Barnco, Paris, Elebra, Etuno, Sclunto, Poreſton, Artara, Ranio, Rinubio, Renela, Cliena. In cujus patriæ ſummitate montium Lacum eſſe legimus. Patria diverſa habet Flumina, inter cetera fluvius, qui dicitur Corcac.

XXII. Item ad mare magnum, id eſt ad colfum occidentalem, ponitur patria, quæ dicitur Luburnia Carſaticenſis. Quam patriam Luburniam ſupra ſcripti qui Carnich patriam, ipſi eamdem deſcripſerunt Philoſophi. Sed ego, ſecundum præfatum Marcomirum Gothorum Philoſophum, civitates inferius dictas ejuſdem Liburniæ patriæ nominavi. In qua patria plurimas fuiſſe civitates legimus, ex quibus aliquantas deſignare volumus, id eſt civitas Enona, item Dancoriton, Argerunto, Bigi, Oſpela, Pupliſca, Senia, Turres, Raparia, Tharſaticum, Lauriana, Albona. Item ſuperſunt, quæ in ipſa provincia Liburnia, id eſt Oliſa, Tarneum, Abendone, Parupion, Ethetra, Ancus. Item juxta ipſam Liburniam litus mare magnum, eſt patria, quæ dicitur Iſtria, quæ ex iſta pertinet.

XXIII. Iterum reincipimus ad ſeptentrionalem plagam. Juxta Oceanum ponitur patria, quæ dicitur Frigonum, quæ juxta litus Oceani conjungitur cum ſupra ſcripta, quam nominavimus Saxoniam. Quam prædictam Frigonum patriam, prædicti Philoſophi de ſupra ſcripta Saxonia & Danorum patria ſcripſerunt, ipſi eamdem Frigonum patriam deſignaverunt. Sed nos, ſecundum præfatum Marcomirum Gothorum Philoſophum, eam nominavimus, qui quoque eam deſignavit, & audaces homi-

mi-

mines eamdem patriam proferre aſſerunt, & in nullo modo civitates in eamdem Frigionum patriam fuiſſe legimus, exceptis duobus, quæ antiquitus leguntur, Bordonchar & Nocdac. Sed & tranſire per eamdem patriam legimus fluvium qui dicitur....

XXIV. Iterum ad frontem ejuſdem Frigonum patriæ, quomodo, verbi gratia, ut dicamus ad terram ſpatioſam, ponitur patria, quæ dicitur Francia Rhinenſis, quæ antiquitus Gallia Belgitia Alobrites dicitur. Quam patriam plurimi deſcripſerunt Philoſophi; ex quibus ego legi prænominatos Anaridum & Eldebaldum, atque Marcomirum Gothorum Philoſophos: ſed non æqualiter præfatam deſignaverunt patriam, ſed alius dixit aliter, alius verò alio modo: ſed ego, ſecundum præfatum Anaridum Gothorum Philoſophum, inferius dictas civitates præfatæ Francorum patriæ nominavi. In qua patria plurimas fuiſſe civitates legimus, ex quibus aliquantas nominare volumus: id eſt juxta fluvium Rhenum, civitatem, quæ dicitur Maguntia, Bigum, Boderecas, Boſagnia, Confluentes, Anternacha, Rigomagus, Bonnæ, Colonia Agrippina, Rongo, Serima, Noveſio, Trepitia, Aſcibugio, Beurtina, Traja, Noita, Coadulfaveris, Evitano, Fletione, Matellione. Sunt & aliæ multæ civitates, ante præfatam Maguntiam, juxta ipſum fluvium Rhenum ſitæ: ſed dum ipſe Rhenus per Almanorum venit terram, ideo non Francorum patrias nominavi. Tranſeunt autem plurima flumina, inter quæ fluvius maximus, qui dicitur Rhenus, qui egreditur de loco qui dicitur Rauſa Confitio. Ingreditur vero ipſe Rhenus in mare Oceanum ſub Doroſtate Frigonum patria. In qua Francorum patria [tranſeunt plurima flumina] id eſt Logna, Nida, Dubra, Movit, Rura, Inda, Arneſa.

XXV. Iterum deſuper ipſam quomodo ut dicamus ad faciem patriæ Francorum Rhinenſium, eſt patria, quæ dicitur Turingia, quæ antiquitus Germania nuncupatur, quæ propinquatur & patria Saxonum. Quam patriam, ſecundum præfatum Anaridum Philoſophum deſignavimus. In qua patria aliquanta caſtella fuiſſe legimus, id eſt.... Per quam Turingorum patriam tranſeunt plurima flumina, inter cetera quæ dicuntur Bac & Reganum, quæ in Danubio merguntur.

XXVI. Iterum propinqua ipſius Turingiæ aſcribitur papatria Suavorum, quæ & Alamanorum patria, confinalis exi-

exiſtit Italiæ. Quam Alamanorum patriam plurimi deſcripſerunt Philoſophi, ex quibus ego legi prænominatos Anaridum & Eldebaldum Gothorum Philoſophos; ſed non æqualiter præfatam deſignaverunt patriam, ſed & alius dixit aliter, alius verò alio modo. Ego autem, ſecundum præfatum Anaridum, prænominatæ patriæ civitates nominavi. In qua patria plurimas fuiſſe civitates legimus, ex quibus aliquantas deſignare volumus, id eſt Ligonas, Bizuntia, Nantes, Mandroda. Item juxta ſupra ſcriptum Rhenum ſunt civitates, id eſt Gormetia, quæ confinalis eſt cum prænominata Maguntia civitate Francorum, item civitate Altripe, Sphira, Porca, Argentaria, quæ modo Stratisburgo dicitur, Brececha, Bazela, Auguſta, Carltena, Caſſangita, Wrcacha, Conſtantia, Rugium, Bodungo, Arbore felix, Bracantia. Item juxta ſupra ſcriptam civitatem Stratisburgo, id eſt civitas quæ dicitur Alaia, Choruſt, Ziaberna, Frincina, Aon, Laguirion, Brara, Albiſi, Ziurichi, Duebon, Crino, Statulon, Cariolon, Theodoricopolis, Vermegaton. Item ad aliam partem ſunt civitates, id eſt Auguſta nova, Rizinis, Turigoberga, Aſcis, Aſcapha, Uburzis, Soliſt ex Alimanorum patria . . . . . delo Francia Rhenenſe nominavimus ſunt civitates id eſt Naſaga, Dinantis, Oin, Namon, Neonſigo, Trega. Item juxta pronominatum fluvium Moſela, quam Franciam Rhinenſem nominavimus, ſunt civitates, id eſt Tulla, Scarbona, Mecuſa, Gannia, Treoris, Nobia, Princaſtellum, Cardena, Conbulantia. Item ſunt civitates in ipſa patria, juxta fluvium quem inferius nominare volumus, qui dicitur Lega, id eſt, Balidos, Martialis, Agrilia, Dizezeia, Imbernis, Heliodorum, Arculla, Aurelianis, Blezis, Bodonias, Toronis, quæ confinatur cum prænominata civitate, quam prædiximus Procellis pertinere jam ad Germanorum patriam. Item eſt patria, juxta fluvium qui dicitur Egona, id eſt Etiſitiodorum. Per quam Galliam tranſeunt plurima flumina, inter cetera quæ dicuntur Saruba, Bleza, Nidaj, Arſena, Maderna, Cappis, Albis, Egona, Siguna, Sumena, Lege, Scaldea, Catalumis, Campania. Item juxta prælatam Galliam Belgicam Alobroges, ponitur patria, quæ dicitur Burgundia, quam Burgundiam ſecundam eſſe legimus Galliam. Quam Burgundiam plurimi deſcripſerunt Philoſophi, ex quibus ego legi multoties dictos Caſtorium & Lolianum

atque

atque Arbitionem Romanorum Philoſophos, ſed non æqualiter, alius vero alio modo. Ego autem, ſecundum prænominatum Caſtorium Romanorum Philoſophum, inferius dictas civitates ejuſdem Burgundiæ nominavi. In qua præfata Burgundia, plurimas fuiſſe civitates legimus, ex quibus aliquantas nominare volumus, id eſt juxta fluvium Rhodani poſitæ fuerunt civitates, id eſt Octodorus, Tarouas, Pennolocus, Bibiſcon, Lauſonna, Equeſtris, Genua, Condate, Tenuſilay. Item juxta ſupra ſcriptam civitatem Genua eſt quæ dicitur Obelonon, Dibialimon, Bidana, Matiſcum, Lucdonon Secuſianorum, Aquæ, Sicutmageon, Ribiſion, Condate, Andereton, Ugurnon quæ confinatur cum Arelaton civitate provinciæ Septimaniæ. Item ſunt civitates in ipſa Burgundia ad aliam partem, ex quibus aliquantas nominare volumus, id eſt Catabolon, Breniton, Aximan, Daratatia, Obelonon, Publicanos, Mantala, Levinum, Laviſcone, Auguſton, Birguſia, Benna, Ficlinis, Genua, Valentia, Vatiana, Acunon, Bonomago, Aruſione, Abinnione, Araſcone.

XXVII. Item ad aliam partem in ipſa Burgundia regione fuerunt civitates, id eſt Alcacothin, Brincatione, Rama, Ebruduno, Canduribagus, Idodimus, Bapincæ, Boccombri, Catinomagus, Foro, Antes, Gemina. Item fuerunt civitates in ipſa Burgundia, ad aliam partem, id eſt juxta prælatam civitatem Canduribagus, eſt civitas quæ dicitur Sanatione, Durotingo, Metrozelon, Cantouriſa, Fines, Curarone, Maurogena, Urdonno, Luco, Bococilon, Auguſton. Item ad aliam partem, in ipſa Burgundia ſunt civitates, id eſt, Gabilona, Angunon, Ugenon. Item juxta fluvium Duba Burgundiæ, ſunt civitates, id eſt Buſuntius, Mandroda, Portin. Per quam Burgundiam tranſeunt plurima flumina, inter cetera fluvius, qui dicitur Rhodanus Lauſonenſis, in quo Rhodano ingrediuntur flumina, id eſt Duba, Sagana, Izera, Arab. Qui ſupra ſcriptus fluvius Rhodanus ingreditur in mare Gallicum, ſubtus prælatam civitatem Arelaton.

XXVIII. Item juxta præfatam Burgundiam, proxima mari Gallico eſt patria, quæ dicitur provincia Septimania: quam prænominatam Septimaniam deſcripſerunt Philoſophi, qui ſuperius dictam Burgundiam deſcripſerunt: ipſi & eamdem deſignaverunt. Sed ego, ſecundum ſupra ſcri-

ſcriptum Caſtorium, inferius dictas civitates ejuſdem Septimaniæ provinciæ nominavi. In Septimania plurimas fuiſſe civitates legimus, ex quibus aliquantas deſignare volumus, id eſt Ponvinæ, Scarpiana, Nicea, Melaconditia, Antipolis, Orea, Foro Divi Julii, Foro Boconi, Teloni, Patavi, Carcarium, Tegulitia, Aquis Sextis, Maxilia, Solarium, Calcaria, Adviceſimum, Colonia Maritima, Foſſis Marianis, Arelaton, Nemaus, Megalona, Agathe, Beteroris, Narbone, Ruſcilone, Carcaſona, Caucholiberi. Item litus maris, juxta ſupra ſcriptam civitatem, quæ dicitur Foſſis Marianis, eſt civitas quæ dicitur Calum.

Item civitas Latara, Seſtantione, Agæ Convenarum, Burrea, Abate, Ruſino, Agæ Calidæ. Per quam Septimaniam Provinciam tranſeunt plurima flumina, inter cetera, quæ dicuntur Orobs & Edas qui ingreditur in mare Gallicum, lacus Narbonenſis.

XXIX. Item litus maris Gallici, ad frontem ſupra ſcriptæ provinciæ Septimaniæ, iterum ad frontem ſupra ſcriptæ antedictæ Burgundiæ, eſt patria nobiliſſima & omnino fertilis, quæ dicitur Italia. Quam Italiam plurimi deſcripſerunt Philoſophi, ex quibus ego legi multoties dictum Caſtorium & Lolianum atque Arbitionem Romanorum Philoſophos, & ſupra ſcriptum Anaridum & Eldebaldum atque Marcomirum Gothorum Philoſophos: ſed non æqualiter præfatam expoſuerunt patriam, vel ejuſdem patriæ civitates non conſonanter nominaverunt, ſed alius dixit aliter, alius dixit alio modo. Sed ego, ſecundum prænominatum Caſtorium, prædictam Italiam, vel ejus civitates nominavi. Quæ Italia habet infra ſe provincias famoſiſſimas decem & octo, id eſt Liguria, provincia Venetiarum, Hyſtria. Nam iterum per imperialem eſtratam, proxima ſupra ſcriptæ provinciæ Liguriæ Trans-Padinæ eſt provincia, quæ dicitur Æmilia: & ad mare magnum Adriaticum eſt provincia Flaminia Ravennatis, item Annonaria Pentapolenſis; eſt ſuper ipſam Pentapolim, id eſt provincia Caſtellorum, quæ ab antiquis. Item ad mare magnum Adriaticum, juxta præfatam Pentapolim, eſt provincia Spolitium Sacenſis, item provincia, quæ dicitur Calabria Brindicenſis. Gyrat autem ipſa Italia, id eſt de Adriatico mare in Gallico à provincia Pritas Rigienſis. Nam & eſt provincia inter Adriaticum mare, & Gallicum media, quæ ab antiquis dicitur Campania, quæ nunc Bene-

neventahorum dicitur patria. Juxta verò mare Gallicum, eſt provincia in ipſa Italia; quæ dicitur Lucania. Item provincia Campania Terracinenſis; item provincia quæ dicitur Tuſcia, item provincia Maritima Italorum, quæ dicitur Lunenſis, & Vigintimilii & ceterarum civitatum. Quæ provincia, juxta mare Gallicum, confinalis exiſtit de ſupra ſcripta provincia Septimania.

XXX. Quam præfatam nobiliſſimam Italiam, quidam Philoſophi amplius quam ſeptingentas civitates habuiſſe dixerunt, ex quibus aliquantas denominare volumus, id eſt civitas Alpediam, item Geſſabone; Occellio, Fines, Staurinis. Item juxta Alpes, eſt civitas quæ dicitur Graia, item Arebridium, item Auguſta Prætoria, Bitricium, Eporea. Item [juxta] ſupra ſcriptam civitatem, quæ dicitur Staurinis, eſt civitas quæ appellatur Quadrata mumum, item Rigomagus, Coſtias, Laumellon, Papia, quæ & Ticinus, Lambrum, Quadratam Padam. Item juxta ſupra ſcriptam Eporeiam, non longè ab Alpe, eſt civitas quæ dicitur Victimula, item Oxilla, Scationa, Mageſale, Bontia, Bellenica, Bellitiona, Omula, Clevenæ. Item ad partem inferioris Italiæ ſunt civitates, id eſt Plubia, quæ confinatur ex prædicto terrore Staurinenſis. Item Vercellis, Novaria, Sibrium, Comum, Mediulanum, Laude Pompei, Pergamum, Leuceris, Brixia, Acerculas, Cremona; Ariolita, Verona, Brediaco, Mantoa, Hoſtilia, Foralieni.

Item deſuper, non longe ab Alpibus, ſunt civitates, id eſt Sirmio, Garda, Ligeris, Trincto, Inia, Tredentem. Item ex regione Venetiarum ſunt civitates, id eſt Venetia, Patavium, Altinum, Concordia, Tarbiſion, Opitergium. Item ſupra ſunt civitates, id eſt Filtrio, Suſonnia, Ceneda, Aquileia, Foro-Julium. Item è regione Hiſtriæ ſunt civitates, id eſt Tergeſtæ, Siparis, Humago, Neapolis, Parentio, Revigno, Pola.

XXXI. Dicere civitates ejuſdem Italiæ, circa maris litora poſitas, ab ima Italia inchoëmus, id eſt à civitate Arſiæ, quæ finitur inter provincias Liburniam, vel Hiſtriam. Sed quia jam antea alias civitates nominavimus, ut membratim eas per ſingulas provincias exponeremus, attamen ut ſignificemus quæ civitates, vel civitatum territorium, id eſt Arſia, Neſatio, Pola, Ruvignio, Parentium, Neapolis, Humago, Siparis, Silbio, Piranon,

Capris, Tergeſton, Foro Julium, Puciolis, Aquileia, Concordia, Altinum, Tribiſium, Patavium, Monſſilicis, Proſilia, Adeſtum, Adrianopolis, Ravenna nobiliſſima, in qua licet idiota ego hujus coſmographiæ expoſitor, Chriſto adjuvante genitus ſum. Item civitatem Cæſaream, Claſſis, Ariminum, Peſaurum, Fanum, Senegalia, Sextia, Ancona, Numana, Potentia, Sacrata, Fleſor, Pauſas, Tinna, Sabina, Aſculum, Abrutio, Pinnis, Balba, quæ vel ſi à mari centum millia ponitur, tamen territorium ejus uſque ad mare pertingit. Item Aderno, Ortona, Anxanum. Teadem, Annum, Pallannum, Iſtonio, Larinum, Teanopolon, Ergitium, Tatiniæ, Pordona, Atræ, Sipontos, Anxanum, Salinis, Auſidum, Bardulos, Tirenum, Natiolum, Barium, Turris Cæſaris, Dixium, Gnatia, Speluncas, Brendeſum, Baletium, Lupia, Ydrontus, Minervium, Veretum, Mirtum, Baletium, Neretum, Manduris, Tarentum, Melochorum, Metapontum, Heraclea, Scinaſium, Turris, Pelia, Crotona, Pacenio, Annibal.

XXXII. Item juxta fretum, quod dividit inter inſulam Siciliarum & Italiam, eſt civitas quæ dicitur, Caulon. Item Locris, Syleon, Leucopetra, Rhegio Julii, Columna Rhegia, Artiadis, Tauriana, Amantia, Agello. Item juxta mare Gallicum eſt civitas quæ dicitur Bibona Balentia, item Tanum, Tempſa, Clampetia, Cerellis, Laminium, Blandas, Ceſernia, Buxentum, Bellias, Pæſtum, Silarum, Surentum, Stabium, Sarnum, Pompei, Oplontis, Merclanium, Neapolis, Puteoli, In viniis, Miſium, Baias, Cumas, Liternum, Bulturnum, Saſon, Sinueſſa, Menturne, Gaieta, Formiæ, Fundi, Tarracina, Turris, Cercellis, Turres albas, Cloſtris, Aſturas, Antium, Lavinium, Oſtia Tiberina, Portum Auguſti, Alſium, Purgos, Punicum, Caſtro novo, Centum-cellis, Minium, Tabellaria, Graviſca, Martha, Forum Aurelii, Armenta, Ad novas, Subeoſa, Coſa, Ad portum Coſſani, Albinia, Telamone, Haſta, Umbrone, Salembro, Malliana, Populoni, Badis Volatianis, Celſilon, Bullia, Erculis, Fines, Piſcinis, Turrida, Piſas, Foſſis Papyrianis, Taverna frigida, Lunæ, Pullion, Bibola, Rubra, Conclium, Bulnetia, Boron, Bexum, Turres, Statilæ, Apennina, Ad monilia, Ad ſolaria, Ricina, Genua, Ficlinis, Nabalia, Alba Doci-

cilla, Vico Virginis, Batis Sabatis, Albinganis, Luco Vermanis, Coſta Ballenis, Ad Vintimilio, Alpe maritima, ubi juxta litus maris Gallici completur Italia.

XXXIII. Item juxta Fines Albius ſupra ſcriptæ Italiæ eſt civitas quæ dicitur Ororiatis. Item Albis, Polentia, Pollentino, Agodano, Armeſi, Diovia, Capris. Item aliam partem Italiæ, eſt civitas quæ dicitur Levarnæ, quæ confinalis exiſtit prædictæ civitati maritimæ, quam prædiximus Genua. Item eſt confinalis prædictæ civitatis Levarnis, civitas quæ dicitur Dertona, item civitas Placentia, Florentiola, Fidentia, Julia Chryſopolis, quæ eſt Parma, Becillum, Tanetum, Lepidum Regium, Mutina, Forum Gallorum, Bononia, Claternum, Foro Corneli, Faventia, Forum Julii, Forum Populi, & deſuper Beſania, Ceſina, & deſuper Seſena, Monte Feletre, Orbino, Foro-Sempronii, Interciſſa, Gallis, Lutiolis, Eugube, quæ dicitur Interbio vel Conſtantiniana, atque Julia-Peruſia, Petona, Tuder, Ameria, Hortas, Faleris, Galeneſe, Nepe, Bacanis, Beios, Careias, Roma inſignis, nobiliſſima. Item deſuper, civitates quæ dicuntur Gabios, Præneſte, Trebio, Cuſſiolis. Item juxta ipſam civitatem Gabios, eſt civitas quæ dicitur Aquitana, item Statuas, Proinas, Bribilia, Signium, Anagnia, Alatrum, Ferentinum, Sora, Fabraterie, Multcarcis, Aquinum, Caſinon, Flexon, Benafron, Solanon, Galligus, Galatia, Salmatia, Sila, Caſtra Anibal, Gatianibas, Gaudium, Beneventus, Nucerulas, Calor, Eclanon, Potentia, Concilas, Flegenas.

XXXIV. Item juxta Romam via Appia, eſt civitas, quæ dicitur Baviolas Bovelias. Item Aratiæ, Sublanubus, Tres tabernas, Appii Foron, Feronia, Sueſaruntia, Ponte Campanii, Urbanis, Caſilinon, Capua caput Campaniæ, Totella, Suſcellus, Sueſula, Nola, Nuceria-Conſtantia, Abelinon, Picentia, Silaron, Hares, Lucanis, Aceronia, Foro populi, Vico Medilegio, Nerbulos, Interannium, Capratia, Cratia, Conſentia, Toriſa, Aqua natiæ, Angila, quæ confinatur cum territorio ſupra ſcriptæ civitatis... In ipſa regione [ſunt civitates] id eſt Balarum, Crater, Silaceon, Cocineon. Item juxta ſupra ſcriptam Romam, eſt civitas quæ dicitur Nomentana, Aquas Albulas, Tibur, Bariæ, Lanitas,

Rane, Rotas, Oliſas, Telaſia, Sirpium, Foronovo, qui confinatur cum territorio ſupra ſcriptæ civitatis Beneventanæ. Item juxta ſupra ſcriptam civitatem Romam via Salaria, eſt civitas quæ dicitur Fidenis, Eretum, Farſa, Nobas, Pitinum, Proferum, Albeia, Gaba, Marubio, Carbonarium, Larene, Aufidia, Æſernia, Cletus, Nonnion, Bobianum, Rani, Egotanticon, Erdonias.

XXXV. Item juxta ſupra ſcriptam civitatem, quam diximus ſuperius Pitinnon, eſt civitas quæ dicitur Teano Marucion Cegios, Interbronium, Corfinium, Muſemeos, Cerſenna, Sulmone. Item civitas Alpos, Luceria Apuliæ, Ecas. Item eſt civitas quæ dicitur Butuntos, Rubos, Budas, Canuſio. Item juxta civitatem, quam prædiximus Butuntos, eſt civitas quæ dicitur Celia, Ecetium, Norbæ, Veneris, Lupicia, Sublupacia, Blera, Silitum, Benuſia, Ponte Aufidi, Aquilonia, Submurula. Item civitas quæ dicitur Locupiſſandas. Item Samnum, Urias, Anxia, Meſocoron, Grumention, quæ confinatur cum territorio civitatis, quæ ſuperius nominavimus Tarentinæ.

XXXVI. Item juxta Romam via Aurelia, eſt civitas quæ dicitur Lorion, Bebenia, Pyrga, Aquapurgo, Tarquinios, Tuſiana, Materno, Saturnia quæ & jungitur cum territorio civitatis, quæ dicitur Ad novas, quæ eſt, ut prædiximus, juxta mare Gallicum. Item juxta Romam, eſt civitas quæ dicitur civitate Novas. Item Sabbatis, Foro Glodi. Item juxta territorium civitatis, quam ſuperius diximus Battanis, ad partem Tuſciæ eſt civitas, quæ dicitur Sudrio Magnenſis, item Foro Caſi, Beterbon, Balneon Regis, Orbevetus, Bulſinis, Pallia, Cluſion, Ad novas, Maliana, Menſulas, Umbro, Sena Julia, Seſta, Aquas-Populo, Bulterræ. Item juxta territorium civitatis, quam prædiximus Menſulas, eſt civitas quæ dicitur Tiſernum, quæ & Feliciſſimum dicitur. Item Aretia, Græcæ, Lugaria, Umbrion, Beternis, Equilia, Floria, Florentia, Solaria, Eleana, Piſturias, Martis. Item juxta Florentiam, eſt civitas quæ dicitur Fæſulas, item Arnum, Portum Balbatum, Luca quæ confinatur territorio civitatis, quam prædiximus Sinogalienſe, juxta mare poſitum, quod dicitur Ionico, quod & Adriatico. Per quam nobiliſſimam Italiam tranſeunt plurima flumina: ſed omnium fluminum præfatæ Italiæ præcipuus videtur

detur eſſe fluvius, qui dicitur Padus; in quem Padum ingrediuntur ad partem quaſi ſeptentrionalem flumina, id eſt Duria, Stura, Orgo, Amalune, Duria Bantica, Siſido, Agunia, Ticinus, Olonna, Lambrum, Adua, Sarius, Olius, Milla, Cleſus, Mintius, Tartarus. Nam ad partem quaſi meridianam, ingrediuntur in ipſum Padum, Alubra, Tidone, Trebias, Nure, Clenna, Taron, Parma, Entiamus, qui currunt de ipſo in mare magnum Ionicum, quod Adriaticum dicitur: ſed plurimus ejus civitatem Ravennam in prædictum mare magnum ingreditur.

In provincia autem quam prædiximus Venetiarum pertinente ex Italia, ſunt ex Italia diverſa flumina; inter cetera quæ dicuntur Retron, Aſtago, Brinta, Sile, Liquentia, Plave, Taliamentum. Nominavimus Iſtriam, ex ipſa pertinentia ex Italia ſunt diverſa flumina; inter cetera quæ dicuntur id eſt Ruſano, Argaone, Nengone, & Arſia. Item in prædictum mare magnum Adriaticum, circa litora ejuſdem Italiæ, flumina plurima funduntur; inter cetera, quæ dicuntur Sapis, Maricla, Folia, Metauron, Suasnon, Binon. Item circa litora ejuſdem Italiæ, in mare Gallicum vergunt plurima flumina; inter cetera quæ dicuntur, id eſt...

XXXVII. Completur autem prædicta Italia, habens finem ab ipſo latere excelſos montes, quos quidam Titanos dicunt, qui pertingunt mare Gallicum non longè à prædicta civitate Vigintimillia. Qui montes dividunt inter Provinciam & Italiam, inter Burgundiam & Italiam, inter Janos & Italiam, inter Ranicos, quæ modo ab Aunariis dominatur & Italiam, inter Carontanos & Italiam, inter patriam Carnium & Italiam: quæ juga Carnium, ab antiquitus Alpis Julia. Qui montes finientes ipſam Italiam, deſcendunt ex parte ad mare Adriaticum, non longè à civitate Tarſatico provinciæ Liburniæ, in loco qui dicitur Phanas. A ſecundo autem latere, habet ipſa Italia finem prædictum mare magnum Adriaticum, cujus litore ponitur ipſa Italia, uſque completam ſuperius dictam provinciam Iſtriam. A tertio vero latere; habet ipſa Italia finem præfatum mare Gallicum, cujus juxta litore ponitur ipſa Italia, uſque ſupra ſcriptos montes, qui dividunt, ut diximus inter Vigintimillia & civitate Nicea provinciæ Septimaniæ. A quarto namque latere, habet ipſa Italia finem deſuper ſcriptum mare Ionicum, qui & Adria-

Adriaticum dicitur, ſimul & fretum quod appellatur Regienſis, qui dividit Siciliam & præfatam Italiam. Quod fretum non eſt in ſumma Italia, ſed magis rejacet ex latere, ad partem maris magni Gallici.

XXXVIII. Scariſum autem ipſius Italiæ quidam Philoſophi dixerunt eſſe fungi amanite: alii autem tamquam græca litera quæ dicitur Sima; nonnulli tanquam plurimæ ac permiſcuæ conchulæ, ceteri tanquam hominis palma, vel folia platani. Item dicitur quod ipſa quidem Italia, ab occidente, à præfatis montibus ſcariſo fungi ambiatur; à meridie mare Gallico, tanquam litera Simma terminetur, ab aquilo tanquam hominis palmam vel folia depingitur platani, mari Ionico tanquam conchulæ deſcribatur ab oriente: dum mare infra terram varios golfos, ut Taranto * intulet & relativa loca.

XXXIX. Ideo iterum ad oceanum occidentalem, juxta ſuperius dictam Galliam, ponitur patria, quæ dicitur Britannia in paludibus. Non illam Britanniam inſulam dicimus, quæ intra magnam Europam ponitur. Quam Britanniam plurimi deſcripſerunt Philoſophi, ex quibus ego legi multotiens dictum Hanaridum & Heldebaldum; ſed ego ſecundum præfatum Eldebaldum. In ipſa Britannia aliquantas fuiſſe civitates legimus, ex quibus ex parte deſignare volumus. Id eſt Chris, Venetis, per quam Britanniam plurima tranſeunt plurima flumina, inter cetera, id eſt Sigugna Boo, qui in oceanum ingreditur.

XL. Iterum juxta ipſam Britanniam, circa limbum oceani ponitur patria, quæ dicitur Guaſconia, quæ ab antiquis Aquitania dicebatur. Quam Gaſconiam plurimi deſcripſerunt Philoſophi, ex quibus ego legi prænominatum Athanaridum Gothorum Philoſophum; ſed non æqualiter præfatam deſignaverunt patriam: ſed ego, ſecundum præfatum Athanaridum, ſupra ſcriptæ Guaſconiæ civitates, vel flumina deſignavi. Quam Aquitaniam ipſi Philoſophi multum fertilem eſſe dixerunt in omnibus victualiis. In qua Guaſconia plurimas fuiſſe civitates legimus, ex quibus aliquantas nominare volumus, id eſt Bituricas, Arvernis, Argentine, Limodicas, Pictavis, Mediolano Santinis, Iculiſma Petragoris, Aginnis, Caturcium, Rodingis, Albigi, Bordicalon. Item ad aliam partem, ſunt civitates in ipſa regione, id eſt Bla-

Blavia, Tibloſa, Luci, Cantilia, Langlo, Blivida, Bargaridon. Per quam Guaſconiam tranſeunt plurima flumina, inter cetera quæ dicuntur, id eſt Ligeris, qui dividit inter Gallias & ipſam Aquitaniam. Item fluvius Caræ, Sangulis, Alere, Icara, Croſa, Vicenna, Bicera, Dronona, Ulta, Vanruna, ex quibus aliquantis fundunt in oceano.

XLI. Item juxta ipſam Guaſconiam, ponitur patria quæ nominatur Spano-Guaſconia; quam & ipſam, illi Philoſophi, qui prædictam Guaſconiam, deſignaverunt. Sed nos ſecundum præfatum Eldebaldum ipſam Spano-Guaſconiam expoſuimus. Quam Spano-Guaſconiam ipſi Philoſophi munitiſſimam patriam eſſe affirmaverunt, circumvallatam ex tribus partibus Alpinis montibus, & à quarto latere à prædicto oceano. In qua Spano-Gaſconia aliquantas fuiſſe civitates legimus, ex quibus aliquantas ex parte deſignare volumus, id eſt Lacura, Antis, Conſerannis, Combinias, Bigorrias, Eluſa, Vaſatis, Landinorum, Aguiſſa, Voſtianum, Sacer, Saccrons. Currunt autem per ipſam Spano-Guaſconiam inter cetera flumina, id eſt Medulla, quæ in oceano merguntur.

XLII. Iterum juxta ipſam Spano-Guaſconiam eſt Spania, quam unus ex Philoſophis chiliopolim eſſe aſſeruit. Quæ Spania extenditur in latitudine, ab oceano uſque ad mare magnum Gallicum, quod & Balearicum appellatur. Quam Spaniam plurimi deſcripſerunt Philoſophi; ex quibus ego legi multoties dictum Caſtorium, & Lolianum, atque Arbitionem Romanorum Philoſophos: & ſupra ſcriptum Aithanaridum & Heldebaldum atque Marcomirum, ſeu Caſtorium Gothorum Philoſophum: ſed non æqualiter præfatam expoſuerunt patriam, vel ejuſdem patriæ civitates, vel flumina non conſonantes nominaverunt: ſed & alius dixit aliter, alius vero alio modo. Ego vero ſecundum prænominatum Caſtorium, prædictam Spaniam, ejuſdemque civitates, vel flumina nominavi. Quæ Spanorum patria habet infra ſe provincias famoſiſſimas octo, id eſt Calletia, Aſturia, Auſtrigonia, Iberia, Luſitania, Bætaca, Hiſpalis, Aurariola, vel ſi modica exiſtit, tamen omnino fertilis & ſpatioſiſſima eſſe dinoſcitur. Ex qua prædicta Spania aliquantæ civitates, vel quarumdam civitatum territoria, quæ ponuntur non longè à mari magno Gallico Ba-

learico, volumus deſignare; id eſt Ditiana, Juncaria, Cinniana, Gerunda, Aquis Voconis, Seterras, Barcelona, Prætorium, Arragona, Fines, Antiſtiana, Palturia, Tarragona, Saguntum, Valentia, Portum Sucrunæ, Aſterum, Setabum, Saguntum, Pinos, Trea capita, Dertuſa, Rubricatum, Hildum, Turres, Edelle, Celeret, Dionio, Lucentes, Leones, Allon, Ilice, Carthago Partaria, Baria, Abdera, Cæſarea, Lenubar, Malaca, Suel, Barbeſola, Saltum, Bamaliana, Cartegia, Tranſducta, Cecraria, Melaria, Bælone.

XLIII. Item ſuper fretum Septem ſunt civitates, id eſt Bepſipon, Meriſabion, Caditana, Portum, Aſta, Serpa, Pace-Julia, Myrtilin, Beſurin, Balſa, Statio-Sacra, Oſſonoba, Arani, Salatia, Ebora, Malabiſte, Celiana, Cetobricca, Albona, Olyſipona, Terebrica, Langobrica, Cenoopi, Docalo, Auguſta Bracaria. Item juxta oceanum ſunt plurimæ civitates in ipſa Spania, ex quibus aliquantas deſignare volumus, id eſt Canobri, Odeio, Rubriari, Cabricantinum, Samarium, Carantium, Limea, Tude, Boniſana, Turaqua, Aræ-Auguſti, Quecelinis, Glandimarium, Medioga, Bricantia, Ontonia, Ciſtonia, Caſtra Manuaria, Arragina, Saramon, Morodon, Cambrim, Dracina, Tenobrica, Cambracum, Sandaquitum, Oſſaron. Item ad aliam partem in ipſa Spania, ſunt civitates, ex quibus aliquantas nominare volumus, id eſt [juxta] ſupra ſcriptam, quam prædiximus civitatem Tarragonam ponitur civitas, quæ Oceani dicitur. Item Nobas, Cæſar Auguſta, Foro-Gallorum, Pacca-Julia, Ebelino, Salam, Anabere. Item juxta ſupra ſcriptam civitatem Cæſar Auguſtam ponitur civitas quæ dicitur Nertobrica, Belbili, Arcobrica, Seguntia, Ceſaram, Arentia. Item juxta ſupra ſcriptam Cæſar-Auguſtam ponitur civitas, quæ dicitur Contrebia, Anci, Leonica, Gergium, Articabe, Præcorium. Item juxta civitatem ſupra ſcriptam Trebiam eſt civitas, quæ dicitur Jologum, Lentibilin. Item juxta ſupra ſcriptam Cæſar-Auguſtam ponitur civitas, quæ dicitur Belſionem, item Turiaſſon, Auguſtabrica, Numaniam, Uxuma, Gluniam, Turbes, Mancellus. Item juxta ſupra ſcriptam Cæſar-Auguſtam eſt civitas quæ dicitur Seglam, Terracha, Carta, Pompelone, Inturiſa. Item juxta ſupra ſcriptam civitatem Gracuſe, dicitur civitas Beldalin, Erguti, Betri.

XLIV.

XLIV. Iterum quomodo in media provincia ipſius Spaniæ, dicitur civitas Complutum, cujus affinalis civitas, quæ dicitur, Titultiam. Item civitas Toleton, Lebura, Auguſtabria, Lomundo, Turcalion, Rodacis, Lacipea. Item ad aliam partem, juxta ipſam civitatem Compluto, dicitur civitas, id eſt Piraſcon, Albeceia, Cauca, Nibaria, Abulobrica, Intercatia, Palentia, Equoſera, Congion, Beliſarium. Item juxta civitatem Complutum, eſt civitas quæ dicitur Caraca, Sigobrica, Puteis altis, Lebinoſa. Item civitas Conſabron, Moroin, Lamim, Marmaria, Solaria, Morum. Item in ſpatioſa terra ipſius Spaniæ, eſt civitas quæ dicitur Auguſta Merita, cujus proxima eſt civitas quæ dicitur Evandria. Iterum Bipone, Atunnea. Item juxta ſupra ſcriptam civitatem Auguſta-Meritam, eſt civitas quæ dicitur Pergelena, Contributa, Lacunis, Curica, Hilipa, Italica. Item non longè à præfata civitate Auguſta Merita eſt civitas, quæ dicitur Regina, Celtum, Aſtigin, Obucula, Carmone. Item juxta ſupra ſcriptam civitatem Auguſta Meritam, dicitur civitas Metilion, Artigin, Mellaria, Corduba, Noclenſis, Nobiam, Catulune. Item juxta ſupra ſcriptam Cordubam, eſt civitas quæ dicitur Ulia, Ipagioſabe, Semella, Antigaria. Item juxta ſupra ſcriptam civitatem Auguſta-Meritam eſt civitas, quæ dicitur Plagearia, Maſſuſaria, Abelterion, Aretico-Prætorion, Perbrigam.

XLV. Iterum in ipſa Spania eſt civitas, quæ dicitur Hiſpalis, cujus juxta eſt civitas, quæ dicitur Baſſilipa, Cirſone, Olipium, Oſipon, Urgapa, Antigaria, Rataſpen. Iterum juxta præfatam civitatem Hiſpalis, eſt civitas quæ dicitur Oripon, Ugium, Cappa, Sandone, Burdoga, Saguntia, Affidone. Iterum juxta prænominatam civitatem Hiſpalis, dicitur civitas Tenia, Tuſci, Hilpula, Onoba, Urion, Aruci, Fines, Seria. Item juxta ſuperius nominatam civitatem Oſſaron, quæ ponitur non longè ab oceano, eſt civitas quæ dicitur Alantule, Alba, Seuſtatio, Belegia, Sobobrica, Antequia, Birobeſca, Tonobrica, Segis-amone, Piſtoraca, Ambinon, Lacobrica, Biminatium, Gela, Antia, Comeniaca, Brigiton, Præterion, Uco aquarum, Ocelodorum, Comeniaca, Sebarium, Salmantica, Sentice, Appos, Coloricum, Cappara, Buſtiana, Turmulum, Caſtris,

ſtris, Sorores, quæ confinatur cum ſupra ſcriptam civitatem Auguſtam Meritam. Item in ipſa Spania, juxta civitatem quam ſupra diximus Auguſtam Braccariam, dicitur civitas Salamana, Aquis Ocerenſis, Aquis Cerecenis, Geminas, Salientibus, Præſidium, Nemetobrica, Foro Gigurnion, Giniſtaria, Bergidon, Amnion, Aſturica, Baſſata, Interamnum, Memoriana, Luco-Aſtorum, Paſſicin, Amneni, Lugiſonis, Ponte Abei, Lugo-Auguſti, Ponte-Nartiæ, Brevis, Aſſegonion, Iria, Aquis-Celenis. Currunt autem per ipſam Spaniam diverſa flumina, inter cetera quæ dicuntur, id eſt Iberus, Medulla, Tagus, Bætis, Samus, Ribeſia, Clerum, Nabam, Hade, Minua. Completur autem ipſa Spania, habens finem ab uno latere, juxta litus Oceani, Saltum Pyreneum Spano-Guaſconiæ, & deinde ipſum Saltum Pyreneum-Guaſconiæ; juxta vero mare magnum Gallicum, ipſum Saltum Pyreneon & provincia Septimania. Ab alio vero latere, habet ipſa Spania finem multoties dictum mare magnum Gallicum Balearicum. A tertio namque latere habet ipſa Spania finem Oceanum, quod ſuperius diximus Occidentalem Britannicum. A quarto etenim latere habet ipſa Spania finem, quod ſuperius diximus fretum, qui dicitur Septem-Gaditanum. Qui fretus ex ejuſdem mari Gallico ingreditur in prædictum Oceanum occidentalem Btitanici. Quod fretum dividit inter Africanam & Maurorum patriam, ex ſupra ſcripta Spania.

XLVI. Completur autem tota Europa, habens finem ab Oriente prænominatos montes Rimphæos, ex quibus ſupra ſcriptus fluvius Tanaïs egreditur è montibus Caſpicis, & Caucaſis. Qui fluvius Tanaïs in paludibus ſua deponit fluenta. Ad partem vero meridianam, habet ipſa Europa finem mare magnum Ponticum, ubi paludes Mæotidæ ingreditur, nec non anguſtum currit de Ponto in Propontida, & poſtmodum in Elliſpontum. Hinc pelagus Adriatici, qui antiquitus Ionicum dicitur, & dehinc colfum Italiæ & colfum Gallici Valeriaci Spaniæ, uſque ſupra ſcriptum, qui dicitur Septem-Gaditanum. Ad partem enim ſeptentrionalem, habet ipſa Europa finem Oceanum, qui tangit Scythiam eremoſam, item Amazonas ſunt, ubi eas, poſtquam egreſſæ ſunt de montibus Caucaſis, antiquitùs fuiſſe legimus. Poſtmodum tangit

git ipſe Oceanus Roxolanos, nec non Sarmatas; iterum Scythiam, poſtmodum Rerefennos & Serdefennos, verum etiam Danos, necnon & Saxones, etiam Friſones. Ad partem denique occidentalem, habet ipſa Europa finem Oceanum Galliæ Belgicæ, quam modo Francorum poſſidet generatio. Item Oceani Britanici Spano-Guaſconici, verum & Spanici, uſque ſupra ſcriptum fretum quod diximus Septe-Gaditane, ubi eſt mons Statiola, vel inſulæ Fortunatæ.

LIBER QUINTUS.

PERIPLUS MARIS MEDITERRANEI CUM UTRIUSQUE MARIS INSULIS.

ET ſi amat, LECTOR, vel AUDITOR vultſubtilius ſcire totas civitates circa litora totius maris magni poſitas tantummodo unam alterius connexam: vel ſi eas jam totas nominavimus per ſingulas ſuas poſitas patrias, attamen reiterantes totas circa litora maris magni poſitas, Chriſto nobis auxiliante, minutius deſignemus. Quod Ravenna, Cæſarea, Claſſis, Arimino, Peſaro, Fano, Senegalias, Sextias, Ancona, Numana, Potentia, Sacrata, Fleſor, Pauſulas, Tinna, Firmo, Cupra, Troentino, Pturno, Caſtronovum, Macrinum, Pinnis, Salinis, Aderno, Ortona, Anxanum, Theanum, Teadem, Annum, Pallanum, Iſtonium, Larinum, Teanopolo, Ergitio, Hoccinie, Pordona, Atre, Siponto, Dixanum, Salinis, Aufidum, Bardulos, Tirenum, Natiolum, Barium, Turris Cæſaris, Dixium, Ignatiæ, Speluncas, Brindice, Baleitum, Lubias, Ydronto, Minerva, Veretum, Saletium, Neretum, Manduris, Tarantum, Metapontum, Heraclia, Anival, Caulon, Locris, Syleon, Syleon, Leucopetra, Regio Julia. Supra ſcriptum autem circa ipſum litore mare, à civitate Ravenna uſque prædicta civitate Rhegio-Julii, ſunt civitates ſexaginta novem & ſupputantur milliaria mille duodecim.

II. Iterum civitas Columpna Regia, Arciades, Tauriana, Vibona Valentia, Tenna, Temſa, Clampetia, Ercules, Cerellis, Lanimunium, Blandas, Ceſernia, Veneris, Boxonia, Bellias, Erculam, Pæſtum, Salanum, Salernum, Nuceria, Surentum, Minerba, Stabios, Sarnum, Pompeis, Opolentis, Merclanium, Neapolis, Cryptam, Puteolis, In viniis, Cumas, Baias, Miſſenon, Liternum, Vulturnum, Safon, Sinueſſa, Menturnis, Caieta, Formis, Fundi, Tarracina, Turres, Cercellos, Turres-Albas, Cloſtris, Aſtura, Antium, Lavinium, Laurente, Oſtia Tyberina, Roma, Por-

Portum Auguſti, Alſium, Pyrgos, Punicum, Caſtronovo, Centumcellis, Minium, Tabellaria, Craviſca, Martha, Foro-Aurelii, Armenta, Novas, Saturnia, Succoſa, Coſa, Portum, Albinia, Telamone, Aſta, Umbrone, Malliana, Populoni, Vadis-Volatianis, Celſin, Ballia, Erculis, Fines, Piſcinis, Turrida, Piſis, Foſſis Papyrianis, Taverna frigida, Lunæ, Pulio, Bigola, Rubra, Cornelia, Cebula, Minetia, Boro, Bexum, Turres, Stateile, Alpiniana, Ad monilia, Ad Solarium, Picina, Genua, Ficlinis, Aſta, Navalia, Alba docilia, Vigo virginis, Batis Sabbatis, Albingano, Loco Bermanis, Coſtaballeni, Ad Vigintimilio, Alpe maritima. A civitate quæ dicitur Rhegio Julii, circa ipſa litora maris, uſque civitatem quæ vocatur Alpe maritima, ſunt civitates centum undecim & ſupputantur milliaria mille.

III. Iterum civitas Pomune, Scapiana, Nicea, Micalo, colonia Dicæorum, Antipolis, Orea, Foro-Julii, Patavi, Carnarium, Tegulitia, Aquis Sextis, Maſſilia, Solarianum, Calcaria, Viceſimum, Colonia maritima, Foſſis Marianis, Nemaus, Megalona, Agatæ, Calum, Latara, Sextantione, Aquæ Convenarum, Burrea, Buget, Ruſino, Beterris, Narbone, Combuſta, Ruſcinone, Aquæ calidæ, Pyreneum, Deciana, Cinniana, Gerunda, Aquis Bocconis, colonia Barcino, Seterram, Prætorium, Aragona, Fines, Antiſtiana, Palturiana, Tarracone, Saltum, Pinon, Trea capita, Dertoſa, Rubricatum, Ildum, Intibili, Saguntum, Valentia, Suoenedio, Alternum, Setabi, Turres, Edelle, Celeri, Lucentes, Ad leones, Ilice, Chartago Partaria, Baria, Abdera, Cæſarea. A civitate quæ dicitur Alpe maritima, circa ipſa litora maris, uſque civitatem quæ dicitur Cæſarea ſunt civitates ſeptuaginta & ſupputantur milliaria mille decem.

IV. Iterum civitas Lenuba, Malaca, Suel, Barbeſola, Saldo, Bamaliana, Cartegia, Transducta, Cetraria, Melaria, Bælone. Hic invenitur fretum, quod multoties nominavimus, quod dicitur Septe [Gaditanum] quod dividit inter Yſpaniam, & maritimam Mauritaniam. Quod fretum exiens de mari magno Gallico-Valereaco, vergit in Oceanum occidentalem Britannicum. Quod multoties dictum fretum tranſiens homo circa litora maris magni, in Maurorum terra mox invenitur civitas, quæ dicitur

tur Bovalica, Sala, Tamuſida, Banaſa, Frigidis, Lix colonia, Tavernis, Zili, Tingi colonia, Parietina, Portum Sigenſe, Galaxia, Valonice, Portum magnum, Arſenaria, Cartenna, Lar caſtellum, Gunugus, Cæſarea, Tipaſa, Ubori, Icoſium, Ruſguniæ, Ruſucurus, Lomnion, Ruſuvicarus, Cyſimunicipium, Ruſucurum, Municipium, Lomnio, Ruſiviſir, Ruſu viſinune, Saldas, Muſluvion, Orea, Choba, Igilgili, Paciani, Cullu, Ruſicade, Paracia, Culucia, Zacca, Monumentum Annibal, Mazar, Tacatua, Sulucum, Ypone regio, Ubr. A civitate quæ dicitur Bovalica [uſque civitatem quæ dicitur] Ubr, ſunt civitates ſexaginta & [milliaria] ſupputantur mille quindecim.

V. Item civitas Armoniacus, Diana, Tuniza, Tabraca, Ypone-Zareſtum, Tuniſſa, Membrone, Utica, Gallum Gallinacium, Carthagine, Thunos, Maxula, Gumis, Carpas, Aquas, Siminina, Miſſua, Clypeis, Curubis, Neapolis, Pulpu, Adrimetum, Ruſpina, Lepte minus, Tapſum, Sublecte, Acola, Ruſpe, Uſyla, Taparura, Thænas, Macomades minores, Ad oleaſtrum, Præſidium, Lucernæ, Palmam, Tacapas, Giltit, Zita, Puteabalenæ, Præſidium, Fiſidia, Gipſarea, Ammonis, Sabrata, Pontos, Paſſaria, Oeca, Turris alba, Getula, Quintiliana, à civitate quæ dicitur Ubr, circa ipſo litore maris, uſque civitatem quæ dicitur Quintiliana, ſunt civitates quinquaginta duo, & ſupputantur milliaria mille triginta & octo.

VI. Iterum civitas Palma, Mata, Leptis magna, Subgoli, Nivergi, Simadana, Thubactis, Ruſticiana, Ciſternas, Nadalus, Diſion, Onuzol, Muſol, Ficum, Prætorium, Putea nigra, Macumades majores, Zaures, Speluncas, Iſina, Mugud, Aulacon, Palmam, Capſum ultimum, Turre lapideum, Zacaſania, Dicdica, Tragulis, Ara Philonorum, Anabucis, Priſcum, Corniclanum, Phinica, Noetum, Zan, Vernicide, Adrianopolis, Teuchira, Ptolomagida, Gallis, Cœnopolis, Balacris, Apolonia, Cyrene, Agabis. Supra ſcriptam civitatem quæ dicitur Quintiliana, circa ipſa litora maris, uſque ad civitatem quæ vocatur Agabis, ſunt civitates quadraginta quinque, & ſupputantur milliaria mille viginti quatuor.

VII. Iterum civitas Mandis, Paliuris, Metiris, Gonia, Antipegoni, Cardum, Nemeſeo, Catabathmon, Re-

Rogiatin, Aradum, Neſus, Paroetonio, Filiſcum, Patricon, Comaron, Monocaminon, Almiris, Tapoſtri, Alexandria, Canopon, Ermupolis, Tani, Buto, Thamui, Xoin, Eracleo, Piluſion, Gerro, Caſſion, Oſtracina, Rinocururon, Rafis, Gaza, Aſcalon, Azotum, Jamniam, Joppe, Apollonia, Cæſarea Palæſtinæ, Dora, Ptolomagida, Ecdippa, Tyros, Sydona, Beriton, Pale-Biblos, Boſtris, Tripolis, Ortoſiada, Antaradon, Balaneis, Baltum, Gabala, Laudicia. A civitate quæ dicitur Agabis, circa ipſa litora maris uſque ad civitatem Lauditiam ſunt civitates quinquaginta quinque, & ſupputantur milliaria mille trecenta.

VIII. Iterum civitas Orientis, Seleucia, Roſelo, Alexandria Cata Iſſon, Iſſon, Catabulon, Hire, Ægis, Mallon, Cygnos, Zephyrion, Solde, Corycos, Seleucia, Zephurion, Sapedon, Crunis, Celenderis, Arſinoe, Anemuria, Antiochia Epitragon, Selenunte, Jotapi, Syedra, Coraceſion, Cibira, Side, Emmidion, Magydon, Atalia, Olivia, Faſelis, Coridalium, Limyra, Antifilon, Pateris, Telmiſon, Pathehumis, Lindon, Gaunon, Precos, Lorimna, Cnidum, Alicarnaſum, Mindon, Iaſon, Mileton, Eraclia, Pirra, Lince, Palene, Micale, Epheſum. A civitate quæ dicitur Lauditia, circa ipſa litora maris, uſque ad civitatem Epheſum, ſunt civitates quinquaginta tres, & ſupputantur milliaria mille quindecim.

IX. Iterum civitas Cayſtron, Colophon, Lebedon, Teum, Smyrna, Tenum, Cyme, Myrenna, Elea, Pitina, Attalia, Elatia, Coriſanium, Adrimitin, Antandro, Gangaron, Aſſon, Smynthio, Alexandria Troas, Ilion, Dardanon, Abydon, Lamſacum, Parium, Priapum, Granicon, Cyzicon, Apamia, Pruſias, Cion, Proneſion, Eribulion, Nicomedia, Libyſſa, Calcidon, Urion, Prumunturium, Erba, Melena, Artane, Filium, Chelas, Sagaris, Hippion, Bilion, Lycum, Heraclea, Sileon, Tion, Amaſtra. A civitate quæ dicitur Epheſum, circa ipſa litora maris, uſque ad civitatem quæ dicitur Amaſtra, ſunt civitates quinquaginta, & ſupputantur milliaria mille triginta.

X. Iterum civitas Tycæ, Cereas, Mileton, Armone, Sinopi, Cleoptaſa, Caruſa, Orgibate, Zacoria, Eleca, Nautamon, Ecene, Amiſos, Ancona, Eraclion, Cena, Camila, Fitane, Polemonium, Melantium, Cera-

ſum,

ſum, Parnaſſum, Zephirum, Ceraſunta, Philocalia; Cordule, Trapezum, Yſulime, Offeunte, Medocina; Solodicina, Gadinio, Athenas, Arcabis, Ceſſa, Rucion, Apſaron, Acamas, Apiſide, Nigro, Faſin, Siganion, Cotarſis, Charientos, Chobz, Taſbiros, Cyaneis, Stelippon, Nicopulis, Lamiupulis, Sevaſtopolis, Appatura, Ceppos, Stratyclis, Malichi, Achæon, Sindice, Ermonaſa, Eteobrocon, Latirita, Supatos, Machara, Friciorin, Erancionis, Bitrani, Chimerium. A civitate quæ dicitur Amaſtra, circa ipſa litora maris, uſque ad civitatem quæ dicitur Chimerium, ſunt civitates ſexaginta quinque, & ſupputantur milliaria mille undecim.

XI. Iterum civitas Patuas, Nimfæ, Dina, Ichnidin, Ermoga, Teagine, Acra, Salolime, Muluſmon, Muсracuin, Alecturia, Dandareon, Olivapolis, Boriſtenida, Calipolis, Cherſona, Theodoſia, Doſiopolis, Careon, Trapezus, Tatale, Tyrice, Neceranticos, Thira, Tyrcviſum, Iſtriopolis, Tomis, Stratonis, Calliatis, Turiſia, Bycoris, Tumo, Dioniſopolis, Odyſſon, Erete, Meſembria. Supra ſcriptam civitatem quæ dicitur Chimerium, circa ipſa litora maris, uſque ad civitatem quæ nominatur Meſembria, ſunt civitates triginta quatuor, & ſupputantur milliaria mille viginti tres.

XII. Iterum civitas Anchialis, Apolonia, Thera, Burticon, Scyleas, Filias, Timea, Sycas, Conſtantinopolis, Regio, Heraclia Perinthon, Eraclia, Gothis, Macrontycos, Leuce, Seſtos, Cela, Calipolis, Afrodiſia, Apris, Enos, Syraſcele, Srolanis, Dymis, Trajanopolis, Tympira, Mytoliton, Brindece, Porſulis, Coſiton, Topiron, Aconteſina, Neapolis, Filippis, Amphipolis, Apollonia, Meliſurgi, Theſalonici, Pella, Berroea, Acerdos, Bada, Anamon, Dium, Sabacion, Stenas, Turiſte, Tenus, Lubion, Olympium, Lariſſa. A ſupra ſcripta civitate quæ dicitur Meſembria, circa ipſa litora maris, uſque ad civitatem Lariſſam, ſunt civitates quinquaginta una & ſupputantur milliaria mille centum tredecim.

XIII. Iterum civitas Grannona, Falaphari, Falſarivum, Tapedon, Thermopilas, Scarpias, Elatia, Cheronia, Chronias, Dioſpias, Plateas, Pyreon, Athenas, Eleuſina, Megara, Stomis, Corinthon, Cenoris, Epitauron, Malcon, Boas, Aſopon, Cythion, Acardia, Lacedemonia, Meſſene, Aſine, Mothone, Pylos, Cypa-

pariſſa, Samachon, Olia, Olympidia, Etide, Cylene, Dymis, Patras, Ægion, Ægira, Sicyon, Lechæ. Item prædicta civitas Tomis, Creuſa, Antheton, Anticera, Evantia, Naupaſtores, Naupactos, Calydon, Evenus, Acheloum, Aloſum, Perdoriptum, Actia Nicopolis, Glicisine, Diana, Butaroton, Penice, Acroceraunion, Aulona, Apolonia, Apſum, Geneſis, Dyrachium. A ſupra ſcripta civitate quæ dicitur Lariſſa, circa ipſa litora maris, uſque ad civitatem quæ nominatur Durachium, ſunt civitates ſexaginta una, & ſupputantur milliaria mille duodecim.

XIV. Iterum civitates Liſſum, Scodris, Butua, Decadaron, Bicinion, Epitauron, Aſſidium, Bretorum, Turres, Narona, Prætoria, Biſton, Aronia, Oneon, Nerente, Jonopen, Spalatum, Dianion, Salona, Siclis, Tragurion, Prætorianum-Cæſaris, Prætorium magnum, Auraſione, Tambia, Rider, Scardona, Implecus, Arauſion, Nedinon, Jadera, Enona, Dancorinthon, Ageruntón, Bigi, Oſpela, Pupliſca, Senia, Turres, Rapparia, Tharſaticum, Lauriana, Albona, Arſia, Neſacia, Pola, Ruvignio, Parentium, Neapolis, Humago, Siparis, Silbonis, Pirano, Capris, Tergeſte, Abdeciſſim, Foro-Julium, Putiolis, Aquilegia, Concordia, Altinum, Tarbiſium, Patavi, Montis Silici, Profilia, Adeſtum, Adrianopoli, & ſupra ſcripta Ravenna. A ſupra ſcripta civitate Durachio, circa litora maris, uſque ſuperius dictam civitatem Ravennatem, ſunt civitates ſeptuaginta duo & ſupputantur milliaria mille ſexdecim.

XV. Ecce totum mare magnum circumeuntes civitates circa ipſa litora poſitæ, vel aliquantarum quarum civitatum territoria, uſque ad ſupra ſcriptum mare pertingunt, minutius deſignavimus, & ſunt civitates octingintæ quinquaginta duo, & ſupputantur milliaria tredecim millia ducenta nonaginta octo. Nullus enim æſtimet quod per ignorantiam ſupra ſcriptas patrias reciprocabiliter, aut inter varietates deſignavimus, dum quandoque juxta Oceanum, quandoque ad mare magnum poſitas nominavimus, noſque denique arbitramus, quod non ſtulte eas ita expoſuimus: ſed dum inchoavimus eas aut ab Oceano, vel à ludo montium ordinabiliter eas expoſuimus, uſque ad mare magnum, quanquam ad mare pertinximus magnum rurſum reiteravimus, ut dictum eſt aut à ludo montium, vel à

prædicto Oceano dilatiſſimo: ſed quod multiloquium mittamus æſtimavimus.

XVI. Quod ſi minimè noſtræ fragilitatis fefellit mens, ſicut nos Philoſophorum inſtruxit aſtucia, ut ſuper ſcriptum eſt, dum tranſmetatæ ſunt plurimæ gentes, ut barbarus mos eſt, forſitan modo aliter appellantur. Nam omnes prolatas patrias mundi, Chriſto nobis Philoſophorum, adjuvante Numine, alterius ex qualibet latere connexam deſignavimus, & fortaſſe aliam intentionem quiſpiam propoſuerit, aſſerens quomodo æquales portiones acceperunt filii Noe, cum dictum ſit ad occaſum finem haberet Aſia ſuperius dictam Æthiopiam Troglodytorum, ubi ſecundum præfatam ſupputationem tertia hora diei ſuper deſignationem quaſi adimpleta eſt. Portio equidem Cham tam longiſſima eveniſſet, quæ pene quinque in ſe accipiet horas diei. Et Europa tam diu longiſſima demonſtratur, quæ quatuor horas diei accipit, & plurimas noctis. Ad quos dicendum eſt, quia ſicut plerique ſancti Patres, inter quos dicendum eſt Epiphanius, tum beatiſſimus Cypri Archiepiſcopus, in ſuo ait eloquio, quod æquales portiones filii Noe acceperunt, id eſt Sem Aſiam cum ſuis inſulis, Cham Africam ſimili modo, Japhet vero Europam pariter. Sed dum ipſa Aſia nimis in latitudine, id eſt ad mare magnum uſque in Oceanum extenditur; ideo in ea tantummodo tres quaſi horæ diei ſupputatæ ſunt, aliæ ex parte horæ noctis in ipſa portione Aſiæ evenerunt. Nam præfata portio Cham artam ad mare magnum Africæ, uſque in Oceanum Mauritaniæ eſſe dignoſcitur. Sed magis in latitudine, id eſt à ſupra ſcripta Rinocururon, quæ eſt inter Palæſtinam & Ægyptum, uſque ad fretum Septem-Gaditanum, protenditur: & ideo quaſi penè quinque horæ diei in eadem Africa ſupputatæ ſunt. Nam de ſupra ſcripta Europa & multoties dicta Aſia vel ſuper ſcripta Africa; quomodo aut qualiter ponatur, Chriſto juvante, jam ſubtilius ſupra expoſuimus. Diverſas etenim altercationes expletas inſulaſque per diverſas colforas hi flexus orientis ex Oceano pertinentes, id eſt colſum Perſicum & colſum Arabicum atque colſum Hyrcanicum ponuntur, ſeu in toto mare magno, Chriſto nobis juvante, ſubtilius enarremus.

XVII. In colſo vero Perſico, ex Oceano ſummæ partis meridianæ pertinente, ſunt diverſæ inſulæ, ex quibus & nominare volumus. Id eſt Ogiris, Oracea, Durca-

cadena, Rachos, Orgina, Caſara, Cataga, Oſtana, Ciprufa, Tagna, Ilodes, Morcanaxia, Aſpiate, Cirta, Tirus, Mapilide, Cerſonis, Pertarute, Polea Poneſſos, Tylos.

XVIII. Colfo autem Arabico ex Oceano meridianæ partis pertinente & qui mare Rubrum dicitur, ſunt diverſæ inſulæ, ex quibus aliquantas deſignare volumus. Id eſt Dionoriſtene, Sabeone major, Sabeon mediana, Sabeon minor, Proſpegon, Saba, Ete, Cornaus, Ypoſtrate, Proaſprum, Amatis, Martis, Cleopatris, Afrodiſinis, Pordiana, Memea, Poleneſſos, Rachios, Polices, Aſſima, Scopos, Ocene, Inſulia, Cetrea, Sela.

XIX. Colſum vero Hyrcaniæ Iſſon, ex Oceano ſummæ partis ſeptentrionalis pertinente inveniuntur inſulæ, quæ dicuntur Talartica, Virnalis, inſulæ Silveſtri. Verſus mare magnum ſpatioſum, per diverſa loca multæ inſulæ inveniuntur, ex quibus plurimas nominare volumus. Id eſt in colfo Pontico ex ipſo mari magno pertinente, dicitur inſula Achillis, quæ eſt à fronte ſuperius dicti Danubii maximi fluminis. A parte vero meridiana, quaſi in ipſo colfo Pontico, eſt inſula quæ dicitur Caſnuſia. Iterum inſula quæ dicitur Ceraſus.

XX. In colfo autem orientale, ex ipſo mari magno pertinente, eſt inſula ſplendida, quæ dicitur Cyprus; in qua plurimas fuiſſe civitates legimus, ex quibus aliquantas deſignare volumus. Id eſt Tameſcon, Cathion, Thermitus, Salamina, Cythara, Cernia, Japheton, Soloe, Arſinoe, Paſos, Palopaphos, Amathus. Per inſulam Cypri tranſeunt plurima flumina, inter cetera unus, qui dicitur Baſileus, qui ingreditur in mari magno à parte quaſi Syriæ. Alius vero fluvius dicitur Lycus, qui ingreditur in mari magno. A parte Syriæ eſt quaſi juxta ſupra ſcriptam Cyprum inſula quæ dicitur Stira, inſula Arados. Sunt etenim in ipſa regione maris, id eſt ex latere prædictæ Cypri, inſulæ quæ dicuntur Chelidoniæ. Iterum quæ dicitur Rhodos.

XXI. Iterum per diverſum mare magnum, plurimæ ponuntur inſulæ, id eſt Seruſa, Caramen, Nidus, Coos, Samos, Moniſia, Thaſos, Carphatos, Micavelos, Syron, Porſium, Lesbos qui & Metilini, Lembui, Thons, Reiſe, Cirros, Curſe, Delos, Limnos, Leuce, Camnos, Canos, Dionyſſa, Sime, Napatos, Zaphire, Sericus, Andros, Lepinthos, Carenus, Cerus, Leuſe, Gaunon,

non, Caſtos, Cretam, in qua plurimas civitates fuiſſe legimus, ex quibus aliquantas deſignare volumus, id eſt Dicta, Ierapina, Blentia, Liberithon, Arpade, Licium, Cherſoneſſos, Gnoſos, Cadiſtum, Eraclium, Cortina, Sybrita, Eleterna, Lappa, Abtera, Cydonea, Ciſamos, Cantano, Liſon, Ledonia, Libena, Tiſſia, Inita, Dictunis. Iterum eſt inſula non longè à terra Europæ, quæ dicitur Egeña, Zephyra minos, Aliſos, Epira, Cibera, Aleſos, Olfaris, Diabate, Cucira.

XXII. Eſt Cherſoniſſus, id eſt à tribus partibus maris circulata, & tantum unum anguſtum habens terrenum introitum, quod dicitur Peloponeſſum & Achaïa. In qua Cherſoniſſo plurimas fuiſſe civitates legimus, ex quibus aliquantas plurimas circa litora deſignantes maris, jam plura nominavimus. Sed tamen quia multi Philoſophi ipſam Cherſoneſſum inter inſulas adſcripſerunt, neceſſitatem habemus & nos eam inter inſulas adſcribere & civitates ejus liquidius deſignare: id eſt Stomis, Corinthon, Cencris, Epitauron, Maleon, Boas, Aſopon, Cytion, Acardiam, Lacedemoniam, Meſene, Methona, Pylos, Cippariſſa, Samachon, Olympiada, Etide, Cylene, Dymis, Patras, Ægion, Ægira, Sicyone, Lechæ. Item aliam partem, ſunt in ipſa Cherſoniſſo civitates, id eſt Micenis, Argos, Melena, Megalopolis, Tegeas, Micena, quæ confinatur cum territorio ſupra ſcriptæ civitatis Corinthion. Per quam Cherſoniſſum tranſeunt diverſa flumina. Inter cetera quæ dicuntur Putis, Lentis, Alfos, Eurotis, Melas, Iaon. Iterum eſt inſula quæ dicitur Iacinthus, Itachim, Alimani, Leucada, Cephalonia, Aſtin, Paxon, Saxona, Caſſiape.

XXIII Ad pelagum Thyrrenicum magnum in mari Gallico, non longe ab Italia, eſt inſula quæ dicitur Sicilia: In qua plurimas fuiſſe civitates legimus, ex quibus aliquantas deſignare volumus: id eſt Syracuſa, Catena, Tauromoeni, Meſſiana, Dianæ, Tindareon, Agathinon, Calao, Aleſa, Capaiodo, Termis, Solantum, Panurmon, Segeſta, Drepanis, Lilibæon, Labodes, Selinis, Tonocum, Portum Pitharon, Caſſaria, Ina. Iterum juxta ſupra ſcriptam civitatem Panurmon, eſt civitas, quæ vocatur Niſura, Cytacia, Papiron, Perſtus, Motuo, Acris, Mutaca, Egeſtia, Caripa, Hyle, Calviſiana, Agrietum. Iterum ex alia parte juxta ſupra ſcriptam ci-

civitatem Panurmum eſt civitas quæ dicitur Erbita, Maliſtrata, Prachara, Agurion, Moſtraton, Enna. Per quam Siciliam plurima tranſeunt flumina, id eſt Caſſum, Catimon, Sontas, Anapoſalios, Onganum, Giprum, Lilie, Stina, Liteſſa, Aſignus, Aſcada, Ennulus, Lirias, Selbiſcor, Arethuſa, Alchiona, Maus, Solia, Aſſoſina, Imera, Siſma. Iterum non longè ab ipſa Sicilia, ſunt inſulæ quæ dicuntur Erculis, Luparis, Stroile, Pagnarea, Wlcana, Didymi, Enicodes, Baſilidin, Erigodes, Oſtodos, Gilia, Turribus, Sibrorum, Cuniculari, Ficaria, Coſſura, Cabios, Coene, Melete. Iterum ad aliam partem, eſt inſula quæ dicitur Lampaduſa, Gaulos, Pataloſca, Gaulometin.

XXIV. Nam in colfo occidentali, in ipſo mari magno, litore Dalmatiæ, ſeu Liburniæ atque Iſtriæ ſunt inſulæ: inter cetera quæ dicuntur, id eſt Corcyra, Iſia, Sacra, Brazia, Faria, Solenta, Boa, Leporaria, Poraria, Teraria, Solenta, Didria, Sera, Biperaria, Celentum, Figlina, Rubricatas, Artion, Dicera, Niſiris, Sarona, Malata, Ciſſa, Egodes, Diſtrete, Curricos, Abſarus, Primodia, Moa, Erafronia, Pullaria, Urſaria, Ceruaria. Sed aliæ plurimæ inſulæ in ipſa regione ponuntur, ſed modicæ, & ideo eas taciturnitati commendamus.

XXV. In patria vero Venetiæ ſunt aliquantæ inſulæ, quæ hominibus habitantur; ſed & juxtus litus finibus Apuliæ, eſt inſula quæ dicitur Amonte, vel Tremetis. In colfo autem Gallico diverſæ ponuntur inſulæ, ex quibus aliquantas deſignare volumus, id eſt Erculis portum, Boaris, Bolenia, Egimoron, Galata, Cercina, Crocia, Enavia, Pontias, Iobus, Planiſia, Illuda, Capraria.

XXVI. Iterum eſt inſula quæ dicitur Sardinia, in qua plurimas fuiſſe civitates legimus, ex quibus aliquantas deſignare volumus, id eſt Caralis, Angenior, Sulci, Sarciparias, Neapolis, Othoca, Tarri, Boſa, Annuagras, Comi, Turris Libriſonis, Colonia Julia, Adſelona, Sarcerci, Vivio. Item juxta ſupra ſcriptam civitatem Caralis eſt civitas quæ dicitur Nora præſidium, Aquæ calidæ Neapolitanorum, Eteri præſidium, Caſtra felicia. Iterum ex alio latere juxta ſupra ſcriptam civitatem Caralis, eſt civitas quæ dicitur Aſſinarium, Saria, Sariapis, Sarpach, Carcanica, Cuſtodia Rubrienſis, Pirefſe, Patropaniæ, Ignovi. Tranſeunt autem per ipſam Sardiniam diverſa flumina inter cetera quæ dicuntur, id

eſt Bortani, Maco, Sulcis, Ortaronis.

XXVII. Iterum eſt inſula quæ dicitur Corſica, in qua plurimas fuiſſe civitates legimus, ex quibus aliquantas deſignare volumus, id eſt Martinianis, Colonia Julii, Turrianum, Cœnicum, Agration. Iterum juxta litora Italiæ ſunt modicæ inſulæ Gallicum, id eſt Gorgona, Capraria. Iterum litus maris provinciæ Septimaniæ ſunt inſulæ, ex quibus aliquantas nominare volumus, id eſt Steronſdeca, Terlenia, Veneris. Item in ipſo mare Gallico Valeriaco, litus Spaniæ, ſunt aliquantæ inſulæ, ex quibus nominare volumus, id eſt Sunneſia, Valearis major, Laibiſſa, Maco, Valearis minor, Oſiuſa, Actimo, Ebuſa, Gabis.

XXVIII. Terminantes denique Aſiam, Africam, ſeu Europam, ad ſupremum ut dicamus, completur univerſus mundus. A parte primæ orientis Indiæ Dimiricæ Evilat, habens mundus finem Deo noſtro tantum modo cognitum: quia, ut diximus, nulli hominum permiſſum eſt in fine ejuſdem primæ orientis Indiæ Dimiricæ reperiri. Dextræ vero partis prædictæ Indiæ Dimiricæ Evilat, invenitur oceanus, qui tangit Indiæ tertiam majorem, quam diximus Thermanticam. Siniſtræ autem partis præfatæ Indiæ Dimiricæ, reperitur Oceanus Sericus Indiæ Bactrianæ. Ad orientis plagam propter ulvam inhabitabilis eſſe adſcribitur. Ad partem vero meridianam, habet totus mundus finem Oceanum, qui venit de prædicta India Termantica Elamonte. Quare Oceanus tangit Perſas, Arabas, Ægyptum inferiorem, Æthiopas Auxumitanos, Æthiopas Candaciſſos, Æthiopas Troglodytorum, Æthiopas Garamantium, Æthiopas Biblobatis; deinde Mauros-Peras Salinarum. Iterum Mauros Egel, uſque quod ſuperius nominavimus fretum, quod dicitur Septem-Gaditanum. A parte vero ſeptentrionale, habet totus mundus finem prædictum Oceanum, qui venit de India Serica Bactriana & portas Caſpias. Qui Oceanus tangit Scythiam eremoſam; iterum Amazones, ubi eas, poſtquam egreſſæ ſunt de montibus Caucaſis, fuiſſe legimus. Poſtmodum tangit ipſe Oceanus Roxolanes, necnon Sarmatas, item Scythas, poſtmodum Rereſenos, & Sideſennos, verum etiam Germani, ubi egit habitare Danos, necnon Saxos, etiam Frixos. Ad partem autem occidentalem, habens totus mundus finem Oceanum, qui tangit Galliam Belgicam Germaniam, quam mo-

modo, ut diximus, Francorum poſſidet generatio. Item Britannia, vel patria quæ dicitur Nuſtricus. Sed non de inſula Britannia, quæ de infra Oceano exiſtit dicimus: ſed hæc Britannia intra Europam eſſe dignoſcitur. Poſtmodum tangit ipſe oceanus Guaſconiam, quæ Aquitania dicitur, & nunc Spano-Guaſconia. Verumtamen etiam totam illam Spaniam, uſque, ut diximus, fretum Septe-Gaditanum. Qui ſupra ſcriptus Oceanus, vel ſi non permittitur juſſu factoris navigari, attamen ipſe gyrat totum mundum, ſicut alii dixerunt Philoſophi. Nam, ut alii affati ſunt, quod & credendum eſt, quia poſt Indiam Dimiricam Evilat, id eſt in primo oriente nullo modo ipſe Oceanus ab hominibus inveniatur: Quia, ut dictum eſt, creatori omnium tantummodo cognitum eſt. Nam præfatum mundum & ipſum oceanum circumſeptum decreverunt.

XXIX. Nos ante diximus finem totius orbis terræ, exceptis multis quæ ponuntur per diverſas partes in Oceano dilatiſſimo, ex quibus aliquantas oceani inſulas jam ſupra nominavimus; ſed eas reiterantes & reliquas, quas legimus, Chriſto Domino adjuvante, ut dictum eſt, deſignare cupimus. In Oceano verò Indiæ Termanticæ Elamitæ eſt, id eſt inſula hac extrema parte meridiana, ſunt diverſæ inſulæ, ex quibus aliquantas deſignare volumus,, id eſt Ypode, Jamneſia, Silcefentia, Theron, Argire, Auron, Colera, Agatho-Dimon, Sinda major, Opta. Item Afrondiſcolias. Item in extrema parte meridiana, eſt inſula quæ dicitur Taprobrane valde ſplendidiſſima, in qua decem civitates fuiſſe nominatiſſimas legimus, ut teſtatur mihi Paulus Oroſius ſapientiſſimus Orientis perſcrutator. Item eſt inſula, quæ dicitur Chryſi, id eſt Auraufa. Iterum Ingers, Apardamus, Politraſolis, Capiaria, Axera, Spilas, Perphelum, Galliac. In Oceano autem Serico Indiæ Bactrianæ vel Caſpium, id eſt ſummæ ac extremæ partis ſeptentrionalis, ſunt inſulæ Scythiæ, majores, minores numero quindecim, quarum nomina multis modis legimus, dum peccatis emergentibus à barbaris & ſine lege nationibus, ipſa dominatur patria, & varia vocabula eaſdem inſulas appellant, & ideo earum nomina reliquimus deſignare.

XXX. In ipſo autem Oceano ſeptentrionali, poſt Roxolanorum patriam, eſt inſula quæ dicitur Scanza, quæ & an-

antiqua Scythia à plurimis Coſmographis appellatur. Quomodo autem & qualiter ipſas ponunt inſulas Canz, Chriſto nobis auxiliante, volumus enarrare. Sed ſupra ſcriptus Jordanis ſagaciſſimus Coſmographus liquidius de eadem expoſuit inſula. Iterum in ipſo Oceano ſeptentrionali ſunt inſulæ, ſed poſt Saxonum patriam, ſunt in ipſo Oceano ſeptentrionali aliquantæ inſulæ, ex quibus una dicitur Nordoſtracha, & alia Euſtrachia. Iterum eſt inſula, quæ dicitur Evania. Iterum ſunt in ipſo Oceano quæ dicuntur Vectis, Malaca, Inſenos, Tamatide.

XXXI. In Oceano vero occidentale, eſt inſula quæ dicitur Britannia, ubi olim gens Saxonum veniens ab antiqua Saxonia cum principe ſuo nomine Anſchis in ea habitare videtur. Quamvis inſulam, ut diximus, quidam Gothorum Philoſophi quaſi micoſmi appellaverunt. Nam nos tam magnam inſulam, neque in ſupra ſcripto mari magno, neque in præfato Oceano dilatiſſimo, neque in quo prædiximus ſinu Oceani legendam nullo modo reperimus. In qua Britannia plurimas fuiſſe legimus civitates & caſtra, ex quibus aliquantas deſignare volumus, id eſt Giano, Eltabo, Elconio, Nemetotacio, Tamaris, Durocoronavis, Pilais, Vernalis, Ardua, Ravenatone, Devioniſſo, Statio Deventia, Stene, Duriarno, Uxelis, Vertevia, Melarnoni Scadum Namorum, Termonin, Moſtevia, Milidunum, Apaunaris, Maſona, Alongium; Item juxta ſupra ſcriptam civitatem Scadomorum, eſt civitas quæ dicitur Moriduno, Alauna ſilva, Omire, Tedertis, Londinis, Cança, Dolocindo, Clavinio, Morionio, Boluelaunio, Alauna, Coloneas, Aranus, Anicetis, Moiezo, Ibernio, Bindogladia, Noviomagno, Onna, Venta Velgarum, Armis, Ardaoneon, Ravimago, Regentium, Leucomago, Cimetzone, Punctuobice, Venta Silurum, Jupania, Metambala, Albinunno, Iſca Auguſta, Bannio, Brenna, Alabum, Cicutio, Magnis, Branogenium, Epoceſſa, Ypoceſſa, Macatonion, Glebon colonia, Argiſtillum, Vertis, Salinis, Corinium Dobunorum, Caleba Atrebatium, Anderelio, Miba, Mutuantonis, Lemanis, Dubris, Duroverno Cantiacorum, Rutupis, Durobrabis, Londini, Tameſe, Brinavis, Alauna, Utriconion Cornoninorum, Lavobrinta, Mediomano, Seguntio, Canubio, Mediolano, Sandonio, Dena vixtrix, Veratino, Lutudarum, Derbentione, Salinis, Condate, Ratecorion, Eltanori, Lectoceto, Ja-

Jacio, Dulma, Virolanium, Londinium Auguſta, Cæſaromagom, Camulodulo colonia, Durcinate, Durovîguto Durobriſin, Venta cenomum, Lindum colonia, Banovallum, Navione, Aquis, Arnemeza, Zerdotalia, Mantio, Alunna, Camulodono, Calunio, Gallunio, Modibogdo, Cantiumeti, Juliocenon; Gabroccntio, Alauna, Bribra, Maio, Olerica, Derventione, Ravonia, Breſnetenati Veteranorum, Pampocalia, Lagentium, Valteris, Bereda, Lugubalum, Magnis, Babaglanda, Vindolande, Lineojugla, Vinonia, Lavaris, Cataractonion, Eburacum, Decuaria, Devovicia, Dixio, Lugundino, Coganges, Coric, Lopocarium. Iterum ſunt civitates in ipſa Britannia, quæ recto tramite de una parte in alia, id eſt de Oceano in Oceano, & Siſtuntiaci divîdunt in tertia portione ipſam Britanniam, id eſt Serduno, Conderco, Vindovala, Onno, Celunno, Brocoliti, Volurtion, Æſica, Banna, Uxeludiano, Avalaria, Maia, Fanocedi, Brocara, Croucingo, Stodoion, Sinetriadum, Clidum, Carbantium, Tadoriton, Maporiton, Alitacenon, Loxa, Locatrene, Canibroiana, Smetri, Uxela, Lucotion, Corda, Camuloſſeſa, Præſidium, Brigomono, Abiſſon, Ebio, Coritiotar, Celerion, Itucodon, Maremago, Duabliſis, Venutio, Trimuntium, Eburocaſlum, Bremenium, Cocuneda, Alauna, Oleiclavis, Ejudenſca, Rumabo. Iterum ſunt civitates in ipſa Britannia [ubi] plus anguſtiſſima de Oceano in Oceano eſſe dinoſcitur. Id eſt Velunia, Volitanio, Pexa, Begeſſe, Colanica, Medio Nemeton, Subdobiadon, Litana, Cibra, Credigone. Iterum eſt civitas quæ dicitur Jano, Maulion, Demeroſeſa, Cindocellum, Cermo, Veromo, Matovion, Ugrulentum, Ranatonium, Iberran, Præmatis, Tueſſis, Ledone, Litinomago, Devoni, Memanturum, Decha, Bograndium, Ugueſte, Leviodanum, Porco Claſſis, Levioxana, Cermium, Victoriæ, Marcotaxon, Tagea, Voran. Sunt autem in ipſa Britannia diverſa loca, id eſt Maponi, Panovius, Minox, Taba, Manavi, Segloes, Daunoni. Currunt autem per ipſam Britanniam plurima flumina, ex quibus aliquanta nominare volumus, id eſt Fraxula, Axium, Maina, Sarva, Tamaris, Naurum, Abona, Iſca, Tamion, Aventio, Leuca, Juctius, Leugoſena, Coantia, Dorvatium, Antrum, Tinoa, Liar, Lenda, Vividin, Durolani, Alauna, Coguvenſuron, Durbis, Lemana, Rovia, Ra-

ſtomeſſa, Senua, Cimia, Velox. Finitur autem ipſa Britannia, à facie Orientis habens inſulam Thyle, vel inſulam Dorcadas; à facie Occidentis ex parte provinciæ Galliam & promontorium Pyrenei; à facie Septentrionalis inſulam Scotiam, à facie meridiana Germaniam antiquam.

XXXII. Iterum in eodem Oceano Occidentali, poſt ipſam magnam Britanniam, ſimulque & amplius longius, ut diximus, quam omnes inſulæ à terra magna finita parte Septentrionali, magis ex ipſa Occidentali, eſt inſula maxima quæ dicitur Hibernia, quæ, ut dictum eſt, & Scotia appellatur. Cujus poſt terga, ut jam præmiſimus, nullomodo apud homines terra invenitur. Per quam Scotiam tranſeunt plurima flumina, inter cetera quæ dicuntur, id eſt Sodiſmam, Cled & Terdec. Iterum ipſi oceano Occidentali ponuntur diverſæ inſulæ, ex quibus aliquantas nominare volumus, id eſt Corſula, Mona, Regaina, Minervæ, Cunis, Manna, Botis, Vinion, Saponis, Suſura, Birila, Elaviani, Sobrica, Scetis, Linnonſa. Item ad aliam partem dicitur inſula Maganica, Anas, Cana, Atina, Elete, Daroecla, Eſſegradena, Maiona, Longis, Cirimon, Exoſades, ubi & gemmæ naſcuntur. Legimus ut in ipſo Oceano, jam expleta parte Occidentali, tanquam ad partem ingredientes meridianam, ſunt numero inſulæ triginta tres, quæ & Dorcadas appellatur. Quæ quamvis non exiſtant omnes excultæ, attamen nomina illarum volueramus, Chriſto nobis adjuvante, deſignare: ſed quia, peccatis emergentibus, ſuete à diverſis gentibus ipſa dominatur patria, & ut barbarus mos eſt varias vocationes eaſdem inſulas appellantur, reliquimus nomina deſignandum.

XXXIII. Sed & [eſt] inſula poſt Aquitaniam, quæ dicitur Obcecorum, Ollarione, Ratis, Corda, Noetoia. Iterum in ipſo oceano dilatiſſimo, expleta, ut diximus parte Occidentali, id eſt regredientes à parte meridiana, procul à litore Spaniæ, eſt inſula quæ dicitur Tyle, de qua & Mantuanus ait inter reliqua *Servit tibi & ultima Tyle.* Iterum in ipſo oceano, ut diximus, expleta parte occidentali, regredientes ad meridianam partem, litus Spaniæ, juxta multoties dictum fretum Septem-Gaditanum, dicuntur inſulæ, quarum nomina multimodis invenimus. In ipſo quippe meridiano Oceano, poſt Æthiopum patriam, diverſæ exiſtunt inſulæ, ex quibus aliquantas

tas nominare volumus, id eſt Azavazia, Pireon, Capriarias, Beathec, Theatrum, Nincaria, Lunonis, Scopolis, Thene. Item poſt extremam Troglodytorum Æthiopiam, eſt Therſcglitorum naſcitur pene minor, ubi & myrrha Troglodytarum, quæ Therſonius, non ſatis longè eſt ab inſula, quam ſupra nominavimus, quæ dicitur Galliach Indiæ Thermanticæ.

XXXIV. Etenim ubique inſulas in oceano dilatiſſimo legimus, ipſas inſulas ſubtilius perſcrutantes, Chriſto nobis auxiliante, deſignavimus. Itaque omnia adimplentes, ad ſupremum ut dicamus totam longè latéque diffuſam Aſiam, & ſpatioſiſſimam Africam, atque Europam omni modo robuſtiſſimam, ut dictum eſt, poſitas patrias, vel civitates, atque flumina potuiſſemus, Chriſto Deo noſtro nobis auxiliante, earum caſtra, vel promontoria, univerſos torrentes, verum & petroſa refugia, ſimulque earum regionum ſtadiis minutius enarrare: ſed ut non amplius legentibus faſtidium audientibus multifariam ingererem, ideo inenarrabilis ſapientis Dei Patris Chriſtus Deus noſter & Dominus, & conſubſtantialis Spiritus ſanctus mihi inſpirare juſſit vobis quæ breviter deſignavi.

FINIS.

IN.

I N D E X

I N

POMPONIUM MELAM.

Prior numerus librum, ſequens caput, tertius verſum indicat.

A.

Abdera II, 2, 109. & 6, 60.
Abobrica III, 1, 85.
Abydos I, 19, 2. II, 2, 76.
Abyla I, 5, 16. II, 6, 64.
Acanthus I, 16, 16. II, 2, 115.
Acarnania II, 3, 46.
Aceſines III, 7, 69.
Achæi I, 2, 47. & 19, 102.
Achaia II, 3, 45.
Ἀχαιῶν λιμὴν I, 18, 26.
Achelous II, 3, 140.
Acheruſia I, 19, 55.
Achillea inſula II, 7, 11.
Ἀχίλλειος δρόμος II, 1, 51.
Achivi I, 18, 28.
Acholla I, 7, 16.
Acragas II, 7, 148.
Acritas promuntorium II, 3, 110.
Acroathon II, 2, 130.
Acrocorinthos II, 4, 105.
Acronius lacus III, 2, 67.
Actium II, 3, 144.
Adiabene I, 11, 4.
Adramyttion I, 18, 16.
Adria II, 4, 48. & 7, 118.
Adriaticum mare I, 3, 12.
Æ.æ II, 7, 160.
Æas II, 3, 162.
Ædui III, 2, 39.
Ægæum mare I, 3, 16. II, 2, 72.
Ægates II, 7, 60.
Ægilia II, 7, 93.
Ægina II, 7, 82.
Ægion II, 3, 135.
Ægipanes I, 4, 32. & 8, 63.
Ægira II, 3, 135.
Ægos II, 2, 75.
Ægyptus I, 9, 1.
Æmodæ III, 6, 71.
Ænaria II, 7, 166.
Æneas II, 2, 98. & 7, 153.
Aënnum III, 8, 60.
Ænos II, 2, 98.
Æoli inſulæ II, 7, 161.
Æolis I, 2, 63. & 18, 2.
Æſculapii templum II, 3, 112.
Æſis II, 4, 41.
Æſtria II, 7, 121.
Æthiopes I, 2, 37. III, 9, 1.
- - - - - Ἑσπέριοι III, 9, 69.
Æthiopia III, 10.
Æthiopicum mare I, 4, 16.
Ætna II, 7, 153.
Ætolia II. 3, 45.
Ætoli II, 3, 133.
Africa I, 4, 1.
Agamemnonia claſſis II, 3, 85.
Agatha II, 5, 45.
Agathyrſi II, 1, 17.
Aiacis ſepulchrum I, 18, 46.
Albani III, 5, 34.
Albigaunum II, 4, 99.
Albion II, 5, 30.
Albis III, 3, 33.
Aleria II, 7, 158.
Alexander II, 12, 8. & 19, 10. II, 3, 4.
Alexandria I, 9, 107.
Allobroges II, 5, 8.
Alone II, 6, 51.
Alope II, 3, 84.
Alopeconneſus II, 2, 96.

Alo-

I N D E X.

Aloros II, 3, 15.
Alpes II, 4, 102.
Alpheus II, 3, 124. & 7, 144.
Altinum II, 4, 26.
Amanus I, 12, 25.
Amardi I, 11, 50. III, 5, 35.
Amaſis I, 9, 99.
Amazones I, 2, 46. & 19, 135. III, 5, 32.
Amazonici montes I, 19, 92.
Amazonium I, 19, 69.
Ambracia II, 3, 144.
Ambracius ſinus II, 3, 141. & 7, 90.
Amiſius III, 3, 38.
Amiſos I, 19, 65.
Ammodes promuntorium I, 13, 6.
Ammonis oraculum I, 8, 2.
Ampeluſia promuntorium I, 5, 6. II, 6, 77. III, 10, 46.
Amphiarai fanum II, 3, 89.
Amphilochis Argia II, 3, 144.
Amphipolis II, 2, 113.
Ampſaga I, 6, 2.
Amyclæ II, 3, 60.
Anas II, 6, 21. III, 1, 29.
Anaximandri Phyſici patria I, 17, 7.
Anchialos II, 2, 57.
Ancon II, 4, 44.
Ancona II, 4, 39.
Andromeda à Perſeo ſervata I, 11, 22.
Androphagi III, 7, 5.
Andros I, 18, 22. II, 7, 98.
Anemurium promuntorium I, 13, 51.
Annibalis portus III. 1, 54.
- - - - - ſcalæ II, 6, 34.
Antæus I, 5, 10. Antæi regnum III, 10, 35.
Antandrus I, 18, 18.
Antenor II, 4, 19.
Anthedon II, 3, 84.
Anthropophagi II, 1, 17.
Antichthones I, 1, 13. & 9, 49.
Anticinolis I, 19, 63.
Anticyra II, 3, 137.
Antiochia I, 11, 7. & 12, 22.
Antipolis II, 5, 18.
Antiſſa II, 7, 30.
Antium II, 4, 93.
Antronia II, 3, 49.
Antros III, 2, 51.
Apenninus mons II, 4, 4.
Aphrodiſium promuntorium I, 16, 14.
Aphrodiſium oppidum II, 4, 93.
Apis Ægyptiorum numen I, 9, 88.
Apollinis delubrum I, 15, 18.
- - - - - fanum I, 17, 21. & II, 3, 52.
- - - - - oraculum I, 17, 3.
- - - - - promuntorium I, 7, 5.
- - - - - templum I, 9, 55.
Apollonia I, 8, 14. II, 2, 59. & 3, 158.
Appuli II, 4, 14. & 54.
Apſoros II, 7, 118.
Apſyrtis II, 7, 119.
Aquileia II, 4, 26.
Aquitani III, 2, 35.
Arabes I, 2, 36. III, 8, 55.
Arabia I, 2, 59. & 10, 1.
- - - Eudæmon III, 8, 46.
- - - urbs III, 8, 56.
Arabicus ſinus III, 8, 9. & 15.
Arados II, 7, 44.
Aræ Philænorum I, 7, 2. & 37.
- - Seſtianæ III, 1, 89.
Arati Poëtæ monumentum I, 13, 12.
Arauris II, 5, 45.
Arauſio II, 5, 10.
Araxes III, 5, 39.
Araxos promuntorium II, 3, 111.
Arcadia II, 3, 45.
Arceſilæ Philoſophi patria I, 18, 9.
Archias Megarenſium princeps I, 19, 34.
Ardea II, 4, 93.
Arecomici II, 5, 9.
Arelate II, 5, 10.
Arethuſa II, 7, 143.
Argia Amphilochis II, 3, 144.
Argivi I, 13, 13, & 14, 6. & 16, 18.
Argo II, 3, 79.
Argolicus ſinus II, 3, 117.
Argolis II, 3, 44.
Argos II, 3, 58.
Argyre III, 7, 82.
Aria I, 2, 34. II, 7, 12.
Ariane I, 2, 34.
Arimaſpoe II, 1, 15.
Ariminum II, 4, 40.
Ariſba II, 7, 31.
Armene I, 19, 63.
Armeniæ pylæ I, 15, 13.
Armenii I, 2, 50. III, 8, 38.
Arſinna I, 6, 11.
Arſinoë I, 8, 15. III, 8, 61.
Artabri III, 1, 82.
Artemiſia regina I, 16, 21.

Aru-

INDEX.

Atuſace II, 7, 91.
Arymphæi I, 19, 140.
Aſcalo I, 11, 87.
Aſcanius captus à Pelasgis I, 18, 19.
Aſdrubal dux Poenorum II, 6, 56.
Aſia I, 1, 46.
Aſinæus ſinus II, 3, 118. & 124.
Aſine II, 3, 126.
Aſpendos I, 14, 6.
Aſſon I, 18, 25.
Aſſyrii I, 2, 51.
Aſta III, 1, 33.
Aſtaboras I, 9, 12.
Aſtacos I, 19, 28.
Aſtapes I, 9, 12.
Aſtigi II, 6, 28.
Aſtures III, 1, 84.
Aſtyra I, 18, 16.
Aſtypalæa II, 7, 115.
Atacini II, 5, 12.
Atax II, 5, 46.
Aternus II, 4, 50.
Athenæ II, 3, 56.
Athenopolis II, 5, 20.
Athos II, 2, 120.
Atlantes I, 4, 30. & 8, 36.
Atlanticum mare III, 10, 2.
Atlanticus Oceanus I, 3, 3.
Atlas III, 10, 6.
Atthis II, 3, 43.
Atyras II, 2, 66.
Avaricorum ſtagnum II, 5, 27.
Avenio II, 5, 9.
Avernus II, 4, 87.
Aves I, 6, 15,
Aufidus II, 4, 57.
Augilæ I, 4, 29. & 8, 50.
Auguſta III, 2, 38.
Auguſti turris III, 1, 89.
Auguſtodunum III, 2, 39.
Aulis II, 3, 84.
Avo III, 1. 68.
Auſci III, 2, 37.
Automolæ I: I, 9, 5.
Autrigones III, 1, 101.
Axenus pontus I, 19, 46.
Axiacæ II, 1, 67.
Axiaces II, 1, 67.
Axius II, 3, 13.
Azotus I, 10, 4.

B.

Babylon I, 11, 11.
Babylonia I, 11, 4.
Babylonii I, 2, 57.
Bactri I, 2, 42.
Bæterræ II, 5, 11.
Bæti III, 5, 87.
Bætica II, 6, 18. III, 1, 27.
Bætis III, 1, 36.
Bætullo II, 6, 37.
Bagrada I, 7, 9.
Baiæ II, 4, 87.
Baleares II, 7, 184.
Balſa III, 1, 52.
Barbeſul II, 6, 61.
Barcino II, 6, 38.
Bargylos I, 16, 24.
Barium II, 4, 58.
Barrigenæ III, 6, 26.
Baſilicus ſinus I, 16, 25.
Baſilidæ II, 1, 96.
Baſtuli III, 1, 30.
Belgæ III, 2, 36.
Belo II, 6, 74.
Bergion ab Hercule victus II, 5, 30.
Berytos I, 12, 23.
Berenice III, 8, 58.
- - - - III, 8, 61.
Beſippo II, 6, 74.
Bithyni I, 19, 1.
Bithynis II, 2, 65.
Bizone II, 2, 55.
Blanda II, 4, 80. & 6, 36.
Blemmyes I, 4, 32. & 8, 61.
Bocchi regnum I, 5, 34.
Bœotia II, 3, 53.
Bœotis II, 3, 42.
Bononia II, 4, 19.
Boryſthenes II, 1, 52. & 7, 10.
Boryſthenis II, 1, 60.
Boſporus II, 2, 63.
- - - - - Cimmerius I, 1, 38.
- - - - - Thracius I, 1, 36.
Botrys I, 12, 12.
Braccata Gallia II, 5, 6.
Branchidæ I, 17, 4.
Brauronia II, 3, 90.
Britannia III, 6, 33.
Britannicus Oceanus I, 3, 4.
Brunduſium II, 4, 59.
Brutii II, 4, 17.
Brutium promuntorium II, 4, 73.
Brutius ager II, 7, 123.
Bryon promuntorium I, 7, 34.
Bubaſtis I, 9, 102.
Bubeſſius ſinus I, 16, 15.
Buca II, 4, 51.
Bucephalos II, 3, 108.
Buces II, 1, 17.
Budini I, 19, 136.

Bu-

Buthroton II, 3, 145.
Buxentum II, 4, 80.
Bureri I, 19, 80.
Byblos I, 12, 12.
Byſanthe II, 1, 74.
Byzantium II, 2, 64.

C.

CAduſii I, 2, 45.
Cæpionis munimentum III, 1, 35.
Cæſarauguſta II, 6, 27.
Cæſarea I, 6, 9.
Caicus I, 18, 7.
Calabri II, 4, 14.
Calabria II, 4, 59.
Calaris II, 7, 182.
Calarnea turris II, 1, 114.
Calaris II, 2, 51.
Calauria II, 7, 83.
Calbis I, 16, 7.
Calliaros II, 3, 51.
Callipidæ II, 1, 61.
Callipolis II, 4, 62.
Καλὸς λιμὴν II, 1, 25.
Calpe I, 5, 17. II, 6, 65.
Calydon II, 3, 138.
Calymnia II, 7, 96.
Calypſo Ææam inſulam habitavit II, 7, 160.
Cambyſes armis Ægyptum petiit I, 11, 15.
- - - - - fluvius III, 5, 53
Camiros II, 7, 35.
Campania II, 4, 16.
Cana I, 18, 11.
Canaſtræum promontorium II, 3, 5.
Candidum promontorium I, 7, 5.
Canæ III, 8, 56.
Canopos II, 7, 47.
Cantabri III, 1, 82. & 98.
Canuſium II, 4, 57.
Caphareus promontorium II, 7, 69.
Cappadoces I, 2, 54. III, 8, 39.
Capraria II, 7, 170.
Capreæ II, 7, 166.
Κάπρου λιμὴν II, 2, 115.
Capua II, 4, 20.
Carambicum promontorium II, 1, 27.
Carambis I, 19, 60.
Carbania II, 7, 170.
Carcine II, 1, 37.
Carcinites ſinus II, 1, 38.
Carcinus II, 4, 73.
Cardia II, 2, 97.
Caria I, 2, 62. & 16, 1.
- - - portus II, 2, 52.
Carmani III, 8, 23.
Carni II, 4, 12.
Carpathium mare II, 7, 117.
Carpathos II, 7, 118.
Carteja II, 6, 70.
Carrenna I, 6, 21.
Carthago I, 7, 10. II, 6, 55.
Caryanda I, 16, 23.
Caryſtos II, 7, 79.
Caſius mons I, 10, 3. III, 8, 19.
Caſpiæ pylæ I, 15, 13.
Caſpiani I, 2, 40.
Caſpii III, 5, 32.
- - - - montes I, 19, 93.
Caſpium mare I, 19, 91. III, 5, 22.
Caſpius ſinus I, 2, 44. III, 5, 32. & 78.
Caſſandria II, 3, 15.
Caſſiterides III, 6, 22.
Caſtanea II, 3, 17.
Caſtra Cornelia I, 7, 9.
- - - Dellia I, 7, 9.
Caſtrum novum II, 4, 95.
Catabathmos I, 8, 16.
Cataractes I, 14, 8.
Catina II, 7, 141.
Catoblepas, non grandis fera III, 9, 82.
Cavares II, 5, 9.
Caucaſii montes I, 19, 93.
Caucaſus I, 15, 12.
Caulonia II, 4, 75.
Caunus I, 16, 7.
Cayſtros I, 17, 20.
Cecina II, 4, 97.
Celadus III, 1, 68.
Celendris I, 13, 52.
Celtæ III, 2, 35.
Celtici III, 1, 65.
Celticum promontorium III, 1, 79.
Cenæum promontorium II, 7, 69.
Cenchreæ II, 3, 102.
Centuripinum II, 7, 151.
Cephalenia II, 7, 86.
Cepheus I, 11, 18.
Cepœ I, 19, 111.
Ceramicus ſinus I, 16, 17.
Ceraſus I, 19, 80.
Ceraunii montes I, 19, 91. II, 3, 146. III, 5, 37.
- - - - - ſaltus III, 8, 89.

I N D E X.

Cerberus I, 19, 56.
Cereaſorum I, 9, 19.
Cercetici I, 19, 102.
Cercinna II, 7, 59.
Cereris templum II, 7, 151.
Cervaria II, 5, 72. & 6, 29.
Cettros I, 14, 8.
Chalcedon I, 19, 34.
Chalcia II, 7, 95.
Chalcis II, 7, 79.
Chalybes I, 19, 64.
Charybdis II, 7, 127.
Chelidoniæ inſulæ II, 7, 36.
Chelonates promontorium II, 3, 110.
Chelonophagi III, 8, 22.
Chemmis I, 9, 55.
Cherrone II, 1, 29.
Cherſoneſus II, 3, 108.
Chimæra ignibus infeſtata olim Lycia I, 15, 3.
Chios II, 2, 32.
Chomari I, 2, 45.
Chryſa I, 18, 17.
Chryſe II, 7, 115. III, 7, 75.
Cia II, 7, 94.
Cicones II, 2, 99.
Cicynethos II, 7, 67.
Cilicia I, 13.
Cimbri III, 3, 44.
Cimmerii I, 2, 46.
Cimmerium I, 19, 112.
Cimmerius Boſporus I, 1, 38.
Cimonis victoria adverſus Perſas I, 14, 3.
Cinara II, 7, 95.
Cinyps I, 7, 29.
Cios I, 19, 25.
Circeii II, 4, 92.
Circes domus II, 4, 92.
Cirrha II, 3, 137.
Cirta I, 6, 5.
Ciſſianti I, 2, 47.
Ciſthena I, 18, 15.
Cithæron II, 3, 54.
Cithariſtes II, 5, 20.
Clampetia II, 4, 80.
Clarius Apollo I, 17, 21.
Clazomenæ I, 17, 28.
Cleona II, 2, 116.
Climberrum III, 2, 40.
Cliternia II, 4, 52.
Clodianum II, 6, 31.
Cluana II, 4, 47.
Clupea I, 7, 16.
Cnemides II, 3, 83.
Cnidus I, 16, 16.
Coamani I, 2, 43.
Codanus ſinus III, 3, 34.
Cœle Syria I, 11, 3.
Cœlos II, 2, 83.
Colchi I, 19, 84.
Colis III, 7, 60.
Coloba III, 8, 60.
Colonia III, 10, 45.
Colophon I, 17, 23.
Colophonii I, 19, 23.
Colubraria II, 7, 196.
Columna regia II, 4, 76.
Columnæ Herculis I, 5, 17. II, 6, 64.
Comageni I, 2, 51.
Comari I, 2, 42.
Comata Gallia III, 2, 33.
Concordia II, 4, 23.
Conſilinum II, 4, 74.
Cophen III, 7, 68.
Κωφὸς portus II, 3, 6.
Coraxi I, 2, 48. & 19, 101.
Coraxicus mons I, 2, 50. & 19, 93. III, 5, 54.
Corcyra II, 7, 91.
- - - - nigra II, 7, 120.
Corduba II, 6, 28.
Corinthos II, 3, 103.
Cornelius Nepos III, 5, 85.
Corocondama I, 19, 110.
Coros III, 8, 28.
Corſica II, 7, 172.
Corycius ſpecus I, 13, 17.
Corycos I, 13, 14.
Coryna I, 17, 31.
Cos II, 7, 32.
Coſſa II, 4, 96.
Coſura II, 7, 161.
Cothon II, 7, 98.
Covini, currus III, 6, 60.
Cragus I, 15, 20.
Crete II, 7, 102.
Creuſis II, 3, 137.
Κριῦ μέτωπον II, 1, 27. & 7, 103.
Cromna I, 19, 61.
Croto II, 4, 70.
Crunos II, 2, 56.
Crya promuntorium I, 16, 6.
Cudus III, 7, 57.
Cumæ II, 4, 88.
Cuneus ager III, 1, 50.
Cupra II, 4, 47.
Cyaneæ II, 7, 20.
Cyclades II, 7, 106.
Cyclopes in monte Ætna II, 7, 155.

Cydne

I N D E X.

Cydne II, 3, 15.
Cydnus I, 13, 7.
Cydonia II, 7, 112.
Cygnus I, 19, 98.
Cyllene II, 3, 128.
Cyllenins mons II, 3, 68.
Cyme I, 18, 6.
Cynos II, 3, 51.
Cynoſſema II, 2, 85.
Cypariſſius ſinus I, 3, 119. 125.
Cypariſſus II, 3, 126.
Cypros II, 7, 38.
Cypſela II, 2, 68.
Cyrenaica provincia I, 8, 1.
Cyrene I, 8, 16.
Cyrus III, 5, 53.
Cythera II, 7, 84.
Cythnos II, 7, 97.
Cytiſorus I, 19, 61.
Cytoros I, 18, 62.
Cyzicum I, 19, 11.
Cyzicus à Minyis occiſus I, 19, 12.

D.

DÆdala fuga II, 7, 106.
Dahæ I, 2, 43. III, 5, 60.
Damaſcene I, 11, 3.
Danubius II, 1, 73.
Dardania I, 18, 45.
Daſcylos I, 19, 23.
Daſſaretæ II, 3, 151.
Dauni II, 4, 14.
Deciates II, 5, 18.
Decumani II, 5, 12.
Delos II, 7, 99. III, 5, 14.
Delphi II, 3, 52.
Delta II, 7, 131.
Demetrion II, 3, 76.
Democriti Phyſici patria II, 2, 110.
Demoſthenes II, 7, 84.
Derbices III, 5, 36.
Derris II, 3, 5.
Dertoſa II, 6, 42.
Deva III, 1, 102.
Dianæ templum I, 17, 18. & 14, 10.
Dianium II, 7, 169.
Diarrhytus Hippo I, 7, 7.
Dictynna II, 7, 112.
Didyme II, 7, 164.
Didymeus Apollo I, 17, 4.
Diogenis Cynici patria I, 19, 65.
Diolcos II, 3, 99.
Diomedia II, 7, 120.
Diomedis turris II, 2, 107.
Dionyſopolis II, 2, 56.
Dioſcurias I, 19, 104.
Dodonæus Jupiter II, 3, 71.
Donyſa II, 5, 94.
Doris II, 4, 42.
Doriſcos II, 2, 99.
Δρόμος Ἀχιλλέως II, 1, 51.
Druidæ III, 2, 19.
Dulichium II, 7, 87.
Durius III, 1, 62.
Dyrrachium II, 3, 155.
Dyſcelados II, 7, 117.

E.

EAſon III, 1, 104.
Ebora caſtellum III, 1, 32. & 74.
Ebuſos II, 190.
Echidna II, 1, 96.
Echinades II, 7, 89.
Echinon II, 3, 76.
Echymnia II, 2, 115.
Egnaria II, 4, 58.
Elæa I, 18, 8.
Electrides II, 7, 119.
Elephanti à ſerpentibus ambitu corporis, & morſu conficiuntur III, 7, 26.
Elephantis I, 9, 17. & 102.
Eleus II, 2, 88.
Eleuſin II, 3, 55.
Eliberri II, 5, 70.
Elis II, 3, 45.
Eluro II, 6, 36.
Emerita II, 6, 28.
Emodes I, 15, 12.
Emporiæ II, 6, 31.
Encheliæ II, 3, 152.
Endymion à Luna adamatus I, 17, 11.
Enna II, 7, 152.
Ennio cive nobiles Rudiæ II, 4, 58.
Eoum mare III, 7, 1.
Epheſus I, 17, 19.
Epidamnos II, 3, 156.
Epidaurii II, 3, 112.
Epidaurus II, 3, 115.
Epigoni I, 13, 22.
Epiros II, 3, 46.
Eraſinus II, 3, 119,
Ereſſos III, 7, 31.
Eretria II, 7, 72.
Eretrii II, 2, 136.
Erginos II, 2, 66.
Erineum II, 3, 51.
Erymanthus II, 3, 89.

Erythrææ regis monumentum III, 8, 53.
Ἐρυθρὰ θάλασσα III, 8, 2.
Eryx II, 7, 153.
Eſſedones II, 1, 16.
Eſtia III, 3, 25.
Eubœa II, 7, 68.
Eudæmon Arabiæ III, 8, 47.
Eudoxus III, 9, 33.
Evenos II, 3, 138.
Euphrates I, 11, 12. III, 8, 31.
Euproſopon promuntorium I, 12, 11.
Euripus II, 7, 73.
Europe II, 1, 4.
Europæ adventus in Cretam II, 7, 105.
Eurotas II, 3, 121.
Eurymedon I, 14, 2.
Euteletos II, 7, 58.
Euthane I, 16, 17.
Euxinus Pontus I, 1, 37.
Ex I, 6, 60.
Exampeus II, 1, 64.

F.

FAneſtris colonia II, 4, 40.
Feminæ abſque maribus fecundæ III, 9, 51.
Ferraria promuntorium II, 6, 44. II, 7, 191.
Flevo III, 2, 73.
Firmum caſtellum II, 4, 48.
Formicæ Indicæ III, 7, 22.
Formiæ II, 4, 91.
Fortunatæ inſulæ III, 10, 12.
Forum Julii II, 5, 18.
Foſſa Mariana II, 5, 27.
Frentani II, 4, 13. & 50.
Fundi II, 4, 91.

G.

GAdes II, 7, 1. III, 6, 4.
Gaditanus portus III, 1, 31.
Gæſus I, 17, 13.
Gætuli I, 4, 27. III, 10, 25.
Galata II, 7, 162.
Galliæ I, 3, 29 III, 2, 1.
- - - - Togatæ II, 4, 12.
Gallogræci I, 2, 52.
Gallorum mores III, 2, 13.
Gamphaſantes I, 4, 32. & 8, 57.
Gandamus III, 8, 57.
Gandari I, 2, 41.
Ganges III, 7, 61.
Garamantes I, 4, 29. & 8, 44.
Garganus II, 4, 53.
Gargara I, 18, 25.
Garumna III, 2, 40. & 57.
Gaudos II, 7, 115.
Gaulos II, 7, 161.
Gaza I, 11, 13.
Gebenni II, 5, 45.
Gebennici montes II, 5, 1.
Gedroſi II, 8, 26.
Geloni I, 1, 119. & 136.
Gelos I, 16, 10.
Genua II, 4, 99.
Georgi II, 2, 47. II, 1, 100.
Geræſto promuntorium II, 7, 69.
Germani I, 3, 30.
Germania III, 3, 1.
Gerros II, 1, 38.
Geryon III, 6, 16.
Geſoriacum III, 2, 64.
Getarum mores II, 2, 22. & ſeq.
Gigantum pugna II, 3, 21.
Gilda III, 10, 43.
Gnoſos II, 7, 111.
Gorgades III, 9, 89.
Gorgones III, 9, 90.
Gortyna II, 7, 111.
Græcia I, 3, 24. II, 3, 26.
Granicus I, 19. 9.
Graviſcæ II, 4, 96.
Grovii III, 1, 67.
Gryphi II, 1, 10. III, 7, 23.
Gyaros II, 7, 94.
Γυναικοκρατούμενοι I, 19, 124.
Gyrtona II, 3, 16.
Gythius II, 3, 121.

H.

HAdrumetum I, 7, 15.
Hæmos II, 2, 16.
Halicarnaſſos I, 16, 18.
Halmydeſſos II, 2, 68.
Halonеſos II, 7, 64.
Halos II, 3, 76.
Halys I, 19, 66.
Hamaxobiœ II, 1, 19.
Hanno Carthaginenſis III, 9, 30.
Harmatotrophi I, 2, 42.
Hebrus II, 2, 14.
Hecubæ tumulus II, 2, 85.
Helene II, 7, 79.
Hellas II, 3, 30.
Helleſpontus I, 1, 35.
Ἡλίου τράπεζα III, 9, 13.
Hemodus III, 7, 63.

INDEX.

Heniochi I, 19, 102.
Heraclea urbs I, 19, 53. II, 4, 70. II, 7, 48. & 163.
Herculaneum II, 4, 85.
Hercules Argivus I, 19, 52.
- - - - Graius II, 3, 23.
Herculis Ægyptii templum III, 6, II.
- - - - columnæ II, 6, 64.
- - - - pugna contra Albiona & Bergion II, 5, 30.
Herculi ſacer ſpecus I, 5, 8.
Hercynia ſilva III, 3, 26.
Hermiona II, 3, 115.
Hermiſium II, 1, 23.
Hermonaſſa I, 19, 111.
Hermones III, 3, 45.
Hermus I, 17, 32.
Heroopoliticum promuntorium III, 8, 58.
Heſperides III, 10, 5.
Heſperis I, 8, 14.
Ἑσπέρυ κέρας III, 9, 91.
Herruria II, 4, 16.
Hiera II, 7, 165.
Himantopodes III, 10, 19.
Himera II, 7, 150.
- - - - amnis II, 7, 156.
Hipparchus III, 7, 80.
Hippo, nunc Vibon II, 4, 79.
Hippo Diarrhytus I, 7, 6.
- - - Regius I, 7, 3.
Hipponenſis ſinus I, 7, 6.
Hippopodes III, 6, 81.
Hippopotami I, 9, 27.
Hippus I, 17, 10.
Hippuris II, 7, 94.
Hiſpal II, 6, 28.
Hiſpania II, 6. III, 1.
Hiſtonium II, 4, 51.
Holopyxos II, 7, 111.
Homerus I, 9, 103. II, 7, 51. III, 5, 83.
Hybla II, 7, 151.
Hydaſpes III, 7, 69.
Hydria II, 7, 119.
Hydrus mons II, 4, 60.
Hyla I, 16, 15.
Hypacaris II, 1, 38.
Hypanis II, 1, 61.
Hyperborei I, 2, 39. III, 5, 4.
Hyrcani I, 2, 45. III, 5, 34.
Hyrcania III, 5, 66.
Hyrcanum mare III, 5, 35.
Hyrcanus ſinus III, 5, 58.
Hyria II, 7, 86.

I.

JADera II, 3, 158.
Jalyſos II, 7, 35.
Jamuo caſtellum II, 7, 128.
Jaſius ſinus I, 16, 24.
Jaſo I, 19, 35.
Jaxartes III, 5, 58.
Iberes I, 2, 46. III, 5, 55.
Iberus II, 6, 41.
Ibides aves III, 8, 76.
Icaria II, 7, 95.
Icaris II, 3, 15.
Ichthys promuntorium II, 3, 118.
Icos II, 7, 94.
Iconium I, 6, 14.
Ida I, 18, 14.
Idæus mons I, 18, 129. II, 7, 114.
Igilium II, 7, 170.
Ilienſes II, 7, 181.
Illice II, 6, 52.
Illicitanus ſinus II, 6, 51.
Illyrici II, 3, 153.
Illyris I, 3, 24.
Ilva II, 7, 170.
Imbros II, 7, 63.
Inachus II, 3, 120.
Indi I, 2, 29.
India III, 7.
Indicum mare I, 2, 29. III, 7, 13.
Indi dono dati Metello à Bætorum rege III, 5, 88.
Indorum mores III, 7, 30. &c.
Indus III, 7, 62.
Inferum mare II, 4, 7.
Inſochi I, 19, 79.
Iol I, 6, 8.
Iolcos II, 3, 49.
Ionia I, 2, 63. I, 17.
Ionium pelagus II, 4, 9.
Ioppe I, 11, 17.
Ios II, 7, 93.
Jovis templum I, 19, 35.
- - - Dodonæi templum II, 3, 71.
- - - mons II, 6, 32.
- - - ſepulchrum II, 7, 107.
Iſauri I, 2, 53.
Iſſa II, 7, 119.
Iſſicus ſinus I, 13, 5.
Iſſos I, 13, 5
Iſter II, 3, 164.
Iſtiæa II, 7, 77.
Iſtria II, 3, 154.
Iſtrici II, 1, 68.
Iſtropolis II, 2, 50.
Iſthmos II, 2, 97. & 3, 98.

I N D E X.

Italia II, 4.
Ithaca II, 7, 89.
Iturissa III, 1, 103.
Jubæ regia I, 6, 8.
Judæa I, 11, 5.
Jugurthæ regnum I, 5, 34.
Ivia III, 1, 88.
Julii forum II, 5, 18.
Junonis ara III, 1, 34.
- - - - promuntorium II, 6, 74.
- - - - templum II, 3, 58.
Juverna III, 6, 62.
Ixamatæ I, 19, 119.

L.

LAbyrinthus I, 9, 64.
Lacedæmon II, 3, 60.
Lacinium promuntorium II, 4, 69. & 72.
Lacippo II, 6, 61.
Lacobriga III, 1, 53.
Laconice II, 3, 44.
Laconum cæſorum tropæa II, 3, 82.
Lacydon II, 5, 21.
Ladon II, 3, 70.
Læpa III, 1, 43.
Læros III, 1, 71.
Lambriaca III, 1, 70.
Lampſacus I, 19, 2.
Laodicea I, 12, 24.
Lapideus campus II, 5, 29.
Larinum II, 4, 52.
Lariſſa II, 3, 48.
Larymna I, 16, 12. II, 3, 84.
Latera II, 5, 42.
Lathmus I, 17, 10.
Lathurus rex Alexandriæ III, 9, 34.
Laturus ſinus I, 6, 11.
Laurentum II, 4, 93.
Leander & Hero II, 2, 77.
Lebedos I, 17, 20.
Lebynthos II, 7, 95.
Ledus II, 5, 42.
Lemannus lacus II, 5, 35.
Lemnos II, 7, 66.
Leontini II, 7, 150.
Leptis I, 7, 16.
Leptis major I, 7, 30.
Lerne II, 3, 120.
Lesbos II, 7, 29.
Leuca litus I, 16, 22.
- - - urbs I, 17, 32.
Leucadia II, 7, 90.
Leucas II, 3, 140.
Leucata II, 5, 54.
Leuce II, 7, 10.
Leucoæthiopes I, 4, 26.
Leucothea II, 7, 160.
Liber pater III, 7, 51.
Libethra II, 3, 25.
Liburni II, 3, 161.
Libycum mare I, 4, 15.
Libyægyptii I, 4, 25.
Ligures II, 4, 15.
Liſybæum promuntorium II, 7, 132.
Limia III, 1, 69.
Limyra I, 15, 15.
Lindos II, 7, 34.
Linternum II, 4, 89.
Linx III, 10, 44.
Lipara II, 7, 163.
Liris II, 4, 91.
Lixus III, 10. 44.
Locri II, 4, 75.
Locris II, 3, 42.
Lotophagi I, 7, 34.
Lucania II, 4, 84.
Lucentia II, 6, 52.
Lucrinus lacus II, 4, 87.
Luna Ligurum II, 4, 98.
Lupia III, 3, 33.
Lupiæ II, 4, 60.
Luſitania II, 6, 23. III, 1, 44.
Lycaones I, 2, 52.
- - - - - feræ III, 9, 21.
Lycaſto I, 19, 67.
Lycaſtos II, 7, 111.
Lycia I, 2, 62. & 15, 1.
Lycos I, 12, 24.
Lyctos II, 7, 111.
Lycus I, 15, 1.
Lydi I, 2, 53.
Lyſimachia II, 2, 71.

M.

MAcæ III, 8, 50.
Macar II, 7, 29.
Μακάρων inſulæ II, 7, 27.
Macedonia I, 3, 22. II, 3.
Macrobii III, 9, 4.
Macrocephali I, 19, 79.
Μακρὸν τεῖχος II, 22, 69.
Madytos II, 2, 88.
Mæander I, 17, 10.
Mænalus mons II, 3, 69.
Mænoba II, 6, 60.

Mæo-

I N D E X.

Mæotis I, I, 39. & 19, 129.
Mæotici I, 2, 66. & 19, III. 134.
Magneſia II, 3, 41.
Magnum pcomuntorinm III, I, 51.
Magnus portus I, 5, 32.
Magrada III, I, 104.
Mago caſtellum II, 7, 188.
Malaca II, 6, 60.
Malea promuntorium II, 3, 109.
Maliacus ſinus II, 3, 81.
Mallos I, 13, 8.
Mantiani I, 2, 49.
Manto Tireſiæ filia I, 17, 21.
Mapalia I, 8, 21.
Marathon II, 3, 86.
Marathos I, 12, 15.
Marathuſa II, 7, 112.
Mare Adriaticum I, 3, 17.
- - - Ægæum I. 3, 16. II, 2, 89.
- - - Æthiopicum I, 4, 16.
- - - Atlanticum I, 4, 16.
- - - Britannicum III, 6, 23.
- - - Caſpium III, 5, 22.
- - - Hyrcanum III, I, 35.
- - - Jonium I, 3, 17.
- - - Libycum I, 4, 15.
- - - Perſicum I, 2, 9.
- - - Siculum II, 7, 123.
- - - Thuſcum vel Tyrrhenum I, 3, 18.
Mariana colonia II, 7, 158.
Mariana foſſa II, 5, 27.
Mariandyni I, 2, 51. & 19, 51. II, 7, 16.
Maritima II, 5, 26.
Maronia II, 2, 104.
Maſſagetæ I, 2, 45.
Maſſilia II, 5, 22.
Maſtuſia promuntorium II, 2, 93.
Matrini II, 4, 50.
Mauri I, 4, 20.
Mauritania I, 5, 3.
Mauſoleum I, 16, 19.
Mauſolus rex I, 16, 20.
Mearus III, I, 88.
Mecybernæus flexus II, 3, 4.
Medama II, 4, 79.
Megara II, 3, 57.
Megaris II, 7, 142.
Melanchlæni I, 19, 100. II, I, 120.
Melas I, 14, I. II, 2, 95.
Melibœa II, 3, 16.
Melita II, 7, 161.
Mellaria II, 6, 73.
Melos II, 7, 92.
Melſiagum III, 3, 25.
Memphis I, 9, 101.
Mende II, 2, 135.
Mendeſium I, 9, 110.
Meninx II, 7, 59.
Mercurii promuntorium I, 7, 5.
Meroë I, 9, 10. III, 9, I.
Meros III, 7, 49.
Meſembria II, 2, 56.
Meſopotamia I, II, 3.
Meſſana II, 7, 141.
Meſſene II, 3, 61.
Meſſenia II, 3, 45.
Meſſenii II, 3, 126.
Meſua II, 5, 43.
Metagonium promuntorium I, 7, I.
Metapontum II, 4, 70.
Metaurum II, 4, 77.
Metaurus II, 4, 41.
Q. Metellus Celer III, 5, 84.
Methone II, 3, 61.
Mileſii II, 2, 51.
Miletus I, 17, 4.
Minerva ubi nata I, 7, 26.
Minervæ promuntorium II, 4, 84.
Minio II, 4, 95,
Minius III, I, 68.
Minotaurus II, 7, 106.
Minturnæ II, 4, 91.
Minyæ II, 3, 79.
Mittyli III, I, 5.
Miſennm promuntorium II, 4, 87.
Miſenus II, 4, 87.
Mœnis III, 3, 32.
Mœris I, 6, 60.
Monda III, I, 60.
Mopſus filius Mantûs I, 17, 23.
Morini III, 2, 64.
Moſchi I, 2, 47. III, 5, 34.
- - - - montes I, 19, 92.
Moſſyni I, 19, 71.
Mulucha I, 5, 32.
Muſagori II, 7, 116.
Mutina II, 4, 19.
Mycenæ II, 3, 58.
Myconos II, 7, 98.
Myndus I, 16, 22.
Myriandros I, 12, 26.
Myrina I, 18, 4.
Myrinus I, 18, 4.
Myrlea I, 19, 24.
Myrmecion II, I, 23.
Myrtoum pelagus II, 3, 27. & 7, 84.
Myſia I, 18, 2.
Myſius Olympus I, 19, 16.

Myſtiæ II, 4, 73.
Mitylene II, 7, 31.

N.

NAgidos I, 13, 53.
Nar II, 3, 163.
Narbo II, 5, 14.
Narbonenſis Gallia II, 5.
Narona II, 3, 158,
Nariſo II, 4, 25.
Naumachos II, 7, 115.
Naupactos II, 3, 70.
Nauſtathmos promuntorium I, 8, 13.
Naxos II, 7, 99.
Neapolis I, 7, 17. & 16, 23. II, 4. 86.
Nebis III, 1, 68.
Nemauſus II, 5, 9.
Nemeſis Phidiaca II, 3, 90.
Neptuni fanum I, 19, 28. II, 3, 102. & 122.
Nerii III, 1, 76.
Neritos II, 7, 87.
Neſos II, 7, 78.
Neſtos II, 2, 111.
Neſua III, 1, 102.
Neuri II, 1, 121.
Nicæa II, 5, 17.
Nigritæ I, 4, 21. III, 10, 25.
Nilus I, 9, 6. III, 9, 66. Nili fons III, 9, 70. oſtia I, 9, 110.
Niphates I, 15, 13.
Niſyros II, 7, 95.
Noega III, 1, 89.
Nomades II, 1, 43. & 98.
- - - Scythæ III, 5, 33.
Nuchul III, 9, 71.
Numidæ I, 4, 20.
Numidia I, 6, 1.
Numana II, 4, 46.
Numantia II, 6, 26.
Nymphæus ſpecus II, 1, 30.
Nyſa III, 7, 49.

O.

OÆones III, 6, 79.
Oceani oſtium III, 9, 31.
Oceanus ambit omnia I, 1, 17.
- - - - Atlanticus I, 5, 1.
- - - - Britannicus I, 3, 4.
- - - - Eous I, 2, 2.
Oceanus Indicus I, 2, 3.
- - - - Scythicus I, 2, 3.
Octavanorum colonia II, 5, 19.
Odeſſos II, 2, 56.
Oea I, 7, 29.
Oeanthia II, 3, 137.
Oechalia II, 7, 78.
Oenomaus à Pelope victus I, 18, 5.
Oenuſa II, 7, 85.
Oetæus ſaltus II, 3, 24.
Ogyris III, 8, 53.
Olbia II, 1, 60. II, 5, 20.
Olbianus ſinus I, 19, 27.
Oleaſter lucus III, 1, 31.
Oliaros II, 7, 93.
Olintigi III, 1, 43.
Oluros II, 3, 136.
Olympus I, 19, 16. II, 3, 20.
Olympii Jovis delubrum II, 3, 63.
Olynthos II, 2, 116.
Onoba III, 1, 43.
Ophiophagi III, 8, 68.
Opoes II, 3, 83.
Opuntius ſinus II, 3, 81.
Orbelos II, 2, 16.
Orbis II, 5. 46.
Oreades III, 6, 70.
Orchomenon II, 3, 68.
Oreſtis & Iphigeniæ apud Tauros adventus II, 1, 93.
Origeviones III, 1, 102.
Oricum II, 3, 155.
Orontes I, 12, 25.
Orpheus primus Bacchi feſta celebravit II, 2, 18.
Orpheum nemora ſecuta II, 2, 102.
Oſiſmii III, 2, 61.
Oſſa II, 3, 21.
Oſſonoba III, 1, 53.
Oſteodes II, 7, 163.
Oſtia II, 4, 94.
Oxos III, 5, 59.

P.

PAchynum promuntorium II, 7, 131.
Padus II, 4, 27.
Pæſicæ III, 5, 35.
Pæſtanus ſinus II, 4, 82.
Pæſtum ibid.
Pagaſa II, 3, 77.
Pagaſæus ſinus II, 3, 77.
Pagæ II, 3, 136.
Palæpaphos II, 7, 43.
Palæſtina I, 11, 5.

Palibotri III, 7, 55.
Palinurus II, 4, 81.
Pallantia II, 6, 26.
Pallene II, 2, 116.
Palma II, 7, 189.
Palmaria II, 7, 178.
Paltos I, 12, 23. & 25.
Pamphylia I, 2, 62. & 14, 1.
Pamiſſum II, 3, 124.
Panacia II, 7, 112.
Panchæi III, 8, 66.
Pandion I, 16, 12.
Pandateria II, 7, 167.
Panes III, 9, 60.
Panionium I, 17, 17.
Panormus II, 7, 150.
Panticapæum II, 1, 23.
Panticapes II, 1, 43.
Panori III, 6, 81.
Paphlagonia I, 19, 63.
Paphos II, 7, 42.
Paratonius portus I, 8, 13.
Pariani I, 2, 41.
Paridis judicium I, 18, 32.
Parion I, 19, 2.
Parnaſſus II, 3, 52.
Paropamiſus I, 15, 12. III, 7, 67.
Paropaniſii I, 2, 43.
Paros II, 7, 97.
Parthenion promuntorium II, 1, 28.
Parthenius amnis I, 16, 60.
- - - - mons II, 3. 69.
Parthini II, 3, 151.
Paſargada III, 8, 26.
Paſiphaes & Ariadnæ amores II, 7, 105.
Paralene III, 7, 85.
Patara I, 15, 17.
Paravium II, 4, 19.
Patræ II, 3, 128.
Paulon II, 4, 100.
Pedalion promuntorium I, 16, 6.
Pegaſi III, 9, 23.
Pelaſgi I, 16, 2. & 18, 20.
Pelaſgorum coloniæ I, 19, 15. II, 2, 130.
Pelion II, 3, 21.
Pelle II, 3, 2.
Peloponneſos II, 3, 37.
Peloponneſiacæ gentes II, 3, 66.
Pelops I, 18, 5.
Peloris promuntorium II, 7, 133.
Pelorus gubernator Annibalis II, 7, 134.
Peluſium II, 9, 17.
Peluſiacum oſtium Nili I, 9, 210.
Peneus II, 3, 13.
Perga I, 14, 10.
Pergæa Diana I, 14, 10.
Perinthos II, 2, 65.
Perſæ III, 8, 27.
Perſeus I, 11, 22.
Perſicus ſinus III, 8, 9. & 20.
Perſis I, 2, 35.
Perilia II, 4, 73.
Peuce II, 7, 15.
Phæaces II, 3, 152.
Phanagoria I, 19, 111.
Pharos II, 7, 50. & 122.
Pharuſii I, 4, 21.
Phaſelis II, 14, 12.
Phaſiacus angulus II, 2, 54.
Phaſis I, 19, 84.
Phicores I, 19, 118.
Phidiaea Nemeſis II, 3, 90.
Phidiæ Jupiter Olympius II, 3, 65.
Philænorum aræ I, 7, 37.
Phileæ II, 2, 62.
Philippi II, 2, 113.
Philippus II, 3, 3.
Philocteres II, 3, 17.
Philoteris III, 8, 60.
Phinopolis II, 2, 63.
Phironia II, 7, 167.
Phocæa I, 17, 33.
Phocæi II, 5, 22.
Phocis II, 3, 42.
Phœnice I, 11, 6. II, 7, 44.
Phœnices I, 12, 1. II, 6, 72.
Phœnicuſa II, 7, 164.
Phœnix III, 8, 79.
Pholoë mons II, 3, 68.
Phryges I, 2, 52.
Phrygia I, 19, 26.
Phryxi templum I, 19, 86.
Phthia II, 3, 50.
Phthiotis II, 3, 42.
Phthirophagi I, 19, 101.
Phycus promuntorium I, 7, 35.
Phygela I, 17, 18.
Phyſcella II, 3, 7.
Picentes II, 4, 13.
Picentia II, 4, 83.
Pieria II, 3, 22.
Pindus II, 3, 53.
Piræeus portus Athenienſium II, 3, 96.
Piſæ Oenomai II, 3, 62.
- - - Etruſcæ II, 4, 97.
Piſaurum II, 4, 40.
Piſidæ I, 2, 52.
Pitane I, 18, 7.

Pithecuſa II, 7, 166.
Pityia II, 7, 119.
Pityuſa II, 7, 82.
Placia I, 19, 14.
Plotæ II, 7, 90.
Pogonus portus II, 3, 116.
Pola II, 3, 159.
Polaticus ſinus II, 3, 159.
Pollentia II, 7, 189.
Polyægos II, 7, 63.
Pompeii II, 4, 86.
Pompeiopolis I, 13, II.
Pontiæ II, 7, 167.
Pontus Euxinus I, I, 37. & 19, 51.
Populonia II, 4, 96.
Πορθμὸς I, 3, 33.
Poſideum promontorium I, 17, 2.
Potentia II, 4, 47.
Potidæa II, 2, 135.
Præſamarci III, I, 72.
Priapos I, 19, 3.
Priene I, 17, 12.
Priſciana III, 10, 43.
Prochyta II, 7, 167.
Proconneſos II, 7, 22.
Propontis I, 19, 8.
Prote II, 7, 86.
Proteſilai oſſa delubro conſecrata II, 2, 82.
Pſammetichus I, 6, 64.
Pteleon II, 3, 76.
Pterophoritæ I, 2, 48.
Ptolemaïs I, 8, 14. III, 8, 60.
Puteoli II, 4, 87.
Puteolanus ſinus II, 4, 85.
Pygmæi III, 8, 69.
Pylos II, 3, 127.
Pyræi II, 3, 164.
Pyramides I, 9, 57.
Pyramus I, 13. 6.
Pyrenæus II, 6, I.
Pyrgi II, 4, 95.
Pyrrha II, 7, 31.

Q.

Quiza caſtellum I, 6, 12.

R.

RAvenna II, 4, 39.
Rha III, 5, 39.
Rhamnus II, 3, 88.
Rhegium II, 4, 76.
Rhene II, 7, 98.
Rhenus II, 5, 4. II, 2, 65.
Rheſi regnum II, 2, 67.
Rhetico III, 3, 29.
Rhœtea litora I, 18, 45.
Rhœteum I, 18, 45.
Rhion II, 3, 139.
Rhipæus mons I, 19, 146. Rhipæi montes II, I, 6. III, 5, 5.
Rhoda II, 6, 31.
Rhodanus II, 5, 34. III, 3, 34.
Rhodope II, 2, 16.
Rhodos II, 7, 34.
Rhoſos I, 12, 25.
Rhyndacum I, 19, 17.
Riphæs I, 2, 48.
Rubreſus lacus II, 5, 52.
Rubricatum II, 6, 38.
Rubrum mare III, 8, I. & 8, 65.
Rudiæ II, 4, 59.
Rupes Auſtro ſacra I, 8, 3. & 4.
Ruſadir I, 5, 31.
Ruſicade I, 7, 4.
Ruſcino II, 5, 69.
Ruthiſia I, 6, 14.

S.

SAbatia II, 4, 99.
Sabæi III, 8, 49.
Sabis III, 8, 27.
Sacæ III, 7, 5.
Sacrum promontorium III, I, 51.
Sætabis II, 6, 47.
Saguntus II, 6, 50.
Sala III, 10, 44.
Salacia III, I, 55.
Salambina II, 6, 60.
Salamis II, 7, 42.
Salduba II, 6, 61.
Saleni III, I, 101.
Salentini campi & Salentina litora II, 4, 61.
Salentinum promontorium II, 4, 69.
Salia III, I, 92.
Salona II, 3, 158.
Salſulæ fons II, 5, 55.
Same II, 7, 87.
Samos II, 7, 32.
Samonium promontorium II, 7, 102.
Samothrace II, 7, 63.
Santonæ III, 2, 61.
Sardabale I, 6, 12.
Sardemiſos I, 14, 12.
Sardinia II, 7, 175.
Sarmatia II, 4, I.
Sarpedon promontorium I, 13, 10.
Sar-

I N D E X.

Sarpedonis regnum I, 13, 50.
Saronicus portus II, 3, 113.
Sais III, I, 73.
Saſon II, 7, 121.
Satarchæ II, 1, 21. & 88.
Satyri I, 4, 33. & 8, 62. III, 9, 60.
Sauromatæ I, 19, 132. II, I, 87.
Sauromatides III, 5, 31.
Saurium III, I, 101.
Scalæ Annibalis II, 6, 34.
Scamander I, 18, 30.
Scandile II, 7, 63.
Scandinovia III, 6, 73.
Schœnus ſinus I, 16, 13.
Schœnitas portus II, 3, 114.
Sciathos II, 7, 64.
Scione II, 2, 136.
Scironia ſaxa II, 13, 96.
Scylace I, 19, 14.
Scylaceum II, 4, 73.
Scylaceus ſinus I, 4, 71.
Scylla II, 4, 76.
Scyllæon II, 3, 111.
Scythæ I, 2, 14.
Scythia Aſiatica III, 5.
Scythia Europæ gentium prima I, 3, 20.
Scythici populi III, 5, 2.
Scythicus ſinus III, 5, 27.
Scythicum promuntorium III, I, 80.
Secundani II, 5, 10.
Sedochezi I, 19, 101.
Seleucia I, 12, 23.
Selymbria II, 2, 65.
Semiramis I, 11, 8.
Sena II, 4, 8.
Sena inſula III, 6, 23.
Sepias promuntorium II, 3, 16.
Septem fratres I, 5, 29. & 30.
Septentrionalis Oceani inſulæ III, 6.
Septumani II, 5, 11.
Sequana III, 2, 35.
Serachi I, 19, 118.
Seres II, 2, 25. & 26. III, 7, 9.
Seriphos II, 7, 98.
Serpentes in India III, 7, 25.
Serrium promuntorium II, 2, 102.
Seſamus I, 19, 61.
Seſtianæ aræ III, I, 89.
Seſtos II, 2, 77.
Sextani II, 5, 11.
Sicilia II, 7, 122.
Siculum pelagus II, 4, 9.
Siculum fretum II, 7, 160.
Sicyon II, 3, 136.
Sida I, 14, 2.
Sidæ portus I, 15, 3.
Sidon I, 12, 9.
Siga I, 5, 32.
Sigea litora II, 7, 24.
Sigeum I, 18, 28.
Silerus amnis II, 4, 82.
Simois I, 18, 30.
Simyra I, 12, 14.
Sindones I, 19, 105.
Sindos I. 19, 105.
Sinonia II, 7, 166.
Sinope I, 19, 65.
Sinueſſa II, 4, 90.
Siphnos I, 7, 97.
Sipuntum II, 4, 56.
Sipus II, 4, 56.
Sirenes II, 4, 83.
Sittianorum colonia I, 6, 6.
Smyrnæus ſinus I, 17, 25.
Sogdiani III, 5, 56.
Solis fons I, 8, 3.
- - - ortus ex Caſio apparens I, 10, 7. & ex Ida I, 18, 35.
- - - regio III, 7, 82. & 83.
- - - urbs III, 8, 87.
Solœ I, 13, 11.
Sophene I, 11, 5.
Sordones II, 5, 68.
Specus Herculis I, 5, 8.
- - - Corycius I, 13, 17.
- - - Typhoneus I, 13, 43.
Sperchios II, 3, 78.
Sphinges III, 9, 21.
Sporades II, 7, 96.
Stœchades II, 7, 183.
Stratos II, 3, 71.
Strobilum III, 8, 59.
Strongyle II, 7, 165.
Strophades II, 7, 89.
Strymon II, 2, 15. & 112.
Subis II, 6. 39.
Subur II, 6, 37.
Sucro II, 6, 48.
Sucronenſis ſinus II, 6, 45. II, 7, 191.
Suel II, 6, 61.
Sueſia III, 3, 25.
Sugdiani I, 2, 42.
Suici II, 7, 182.
Sunium promuntorium II, 2, 91. II, 3, 91.

Superum mare II, 4, 6.
Surrentum II, 4, 85.
Syene I, 9, 102.
Syme II, 7, 96.
Symplegades II, 7, 21.
Syphax I, 6, 7.
Syracuſæ II, 7, 142.
Syria I, II.
Syrocilices I, 2, 53.
Syros II, 7, 98.
Syrtis major II, 7, 58.
- - - minor I, 7, 17.

T.

Tabis III, 7, 8.
Tabraca I, 7, 4.
Tænaros II, 3. 109. & 121.
Tachempſo I, 9, 16.
Tagus III, 1, 56.
Talca III, 6, 95.
Talus Cretenſis II. 7, 106.
Tamarici III, 1, 76.
Tamaris II, 1, 73.
Tamos III, 7, 59.
Tamuda I, 5, 30.
Tanais I, 19, 127.
Taphræ II, 1, 36.
Taphrure I, 7, 16.
Taprobane III, 7, 79.
Tarentus II, 4, 70.
Tarentinus ſinus II, 4, 68.
Tarichiæ II, 7, 60.
Tarpha II, 3, 83.
Tarracina II, 4, 92.
Tarraco II, 6, 39.
Tarraconenſis Hiſpania II, 6, 16.
Tarſus I, 13, 8.
Tarteſſos II, 6, 71.
Tarræ I, 19. 118.
Taulantii II, 3, 152.
Taunus III, 3, 29.
Tauri II, 1, 93.
Taurianum II, 4, 77.
Taurici II, 1, 24.
Taurici montes I, 19, 92.
Taurois II, 5, 20.
Taurominium II, 7, 141.
Taurus mons III, 7, 9. & 8, 39.
Tauri promuntorium I, 15, 4.
Taygetus II, 3, 61.
Teanum II, 4, 53.
Tectoſages II, 5, 9.
Telamon II, 4, 96.
Telis II, 5, 68.
Telmeſſos I, 15, 21.
Telobis II, 6, 37.
Temeſa II, 4, 79.
Tempe II, 3, 25.
Tenea II, 3, 67.
Tenedos II, 7, 24.
Tenos II, 7, 98.
Teos I, 17, 28.
Tergeſte II, 3, 165. & 4, 23.
Teutoni III, 3, 44. & 6, 73.
Thales Aſtrologus I, 17, 6.
Thaſos II, 7, 62.
Thebæ II, 3, 53.
Thebe campus I, 18, 16.
Theganuſa II, 7, 85.
Themiſtagoras I, 19, 85.
Themiſcyrium I, 19, 68.
Theodoſia II, 1, 23.
Θεῶν ὄχημα III, 9, 56.
Thera II, 7, 93.
Therapne II, 3, 60.
Thermæ II, 1, 149.
Thermaicus ſinus II, 3, 12.
Thermodon I, 19, 66.
Thermopylæ II, 3, 83.
Theſeus II, 3, 87.
Theſſalia II, 3, 41.
Theſſalonice II, 3, 14.
Thia II, 7, 93.
Thoricos II, 3, 90.
Thracia *&* Thraces II, 2.
Thracius Boſporus I, 1, 36. & 19, 32.
Thule III, 6, 85.
Thurium II, 4, 71.
Thuſcum mare I, 3, 18.
Thymnias ſinus I, 16, 13.
Thynia II, 2, 60.
Thyrias promuntorium II, 7, 16.
Thyſſageræ I, 19, 137.
Tibareni I, 19. 70.
Tiberis II, 4, 95.
Ticer II, 6, 31.
Tichis II, 5, 68.
Tifernus II, 4, 51.
Tigres in Hyrcania III, 5, 68.
Tigris amnis III, 8, 30.
Tigulia II, 4, 98.
Timavus II, 4, 24.
Timotheus Muſicus I, 17, 7.
Tiuge oppidum I, 5, 9.
Tingentera II, 6, 73.
Tios I, 19, 57.
Tiriſtis promuntorium II, 2, 52.
Tiſanuſa I, 16, 11.

Toloſa II, 5, 9.
Tomœ II, 2, 51.
Toreræ I, 19, 101.
Torone II, 3, 6.
Tragopanes III, 9, 22.
Tragurium II, 3, 159. & 7, 120.
Trapezus I, 19, 80.
Treviri III, 2, 38.
Tripolis I, 12, 14.
Tritium Tobolicum III, 1, 103.
Triton I, 7, 24.
Tritonis palus I, 7, 14.
Troas I, 2, 63. & 18, 3.
Trœzen II, 3, 125.
Trœzenii II, 3, 112.
Troglodytæ I, 4, 29. & 8, 42.
Truentinum II, 4, 48.
Tubero III, 7, 90.
Tulcis amnis II, 6, 41.
Turcæ I, 19, 137.
Turduli III, 1, 30.
- - - veteres III, 1, 59.
Tutius II, 3, 47.
Typhon I, 13, 46.
Typhoneus ſpecus I, 13, 43.
Tyras II, 1, 68.
Tyros I, 12, 6.
Tyrrhenum mare I, 3, 18.

V.

VAbar I, 6, 15.
Valentia II, 6, 49.
Valetium II, 4, 60.
Varduli III, 1, 104.
Varus II, 4, 101.
Vaſio II, 5, 8.
Velia II, 4, 80.
Veneti I, 2, 51. II, 4, 12.
Venetus lacus III, 2, 67.
Venus ex quo mari orta II, 7, 43.
Veneris portus II, 5, 72.
- - - templum II, 7, 154.
Veſulus II, 4, 28.
Veſuvius III, 4, 86.
Vibon II, 4, 79.
Vienna II, 5, 8.
Virgi II, 6, 59.
Virgitanus ſinus II, 9, 59.
Viſula III, 4, 2.
Viſurgis III, 3, 33.
Ulla III, 1, 71.
Ulyſſippo III, 1, 55.
Vocontii II, 5, 8.
Volcarum ſtagna II, 5, 42.
Volſci II, 4, 16.
Volubilis urbs III, 10, 43.
Utgo II, 7, 170.
Urias ſinus II, 4, 54.
Utica I, 7, 10.
Vulturnum oppidum II, 4, 89.
Vulturnus amnis II, 4, 89.

X.

XAnthus I, 15, 20.
Xerxes I, 2, 100.

Z.

ZAcynthos II, 7, 87.
Zephyre II, 7, 115.
Zephyrion urbs I, 18, 12.
Zephyrium promuntorium 2, 4, 72.
Zilia III, 10, 45.
Zonæ quinque I, I, 10.
Zone II, 2, 103.

FINIS.

IN-

INDEX
RERUM ET VERBORUM,

Quæ in Notis ad Pomponium Melam illuſtrantur.

Numerus appoſitus paginam ſignificat.

A.

AB proximo 155.
Abdera Clazomeniorum & Tejorum colonia 441.
Abderitani Muſicæ ſtudebant 442.
Abducere litus 112.
Abluit terras amnis 641.
Abnoba, mons Germaniæ 122.
Abobrica 530.
Aborigines 82.
Abrotonum 344.
Abyla 335.
Abyſtron urba 182.
Ac & *at* particulæ in MSS. mixtæ 3.
Acanthus peninſula 393.
- - - - - non incepit à foſſa Xerxia 148.
Accipi propriè à magiſtro dicitur 317.
Accuſativus Græcus num. plur. 17.
Acheruſia 100.
Achillis ſepulcrum 408.
Acholla 39.
Acroathon 148.
Adani inſula 593.
Admittit fluvium ſinus 239.
Admodum 668.
Adramyttion 91.
Adriacum mare 173.
Adverſus 651.
Æas fluvius 465.
Ædui, Oedui & Æduſii 244.
Ægates inſulæ 212, 509.
Ægæ, regia Macedonum 446.
Ægipanes 359, 637.
Æglia, Ægilia, & Ægialia inſula 512.
Ægos 136.
Ægyptus expers imbrium 362.
Ænaria inſula 519. a ſtatione navium Æneæ appellata 225. dicta etiam Pithecuſſæ 226.
Æoles à Latinis Æolii dicuntur 397.
Æqua ſedes 56.
Æquabiliter 282.
Æſtia palus 534.
Æſtria inſula 516.
Æſtus pro acceſſu & receſſu maria 231, 521.
Æthiopes Macrobii 591.
- - - - - nonnulli loripedes dicti 604.
Æthiopum nigrities 596.
Afficere pro conficere 678.
Africa tribus modis accipitur 346.
- - - nuſquam obtenſa Aſiæ litoribus 28.
Ἀγάλματα 419.
Agathe Maſſilienſium oppidum prope Rhodani oſtia 490.
Agathyrſi picti 124.
Agere ripam 235.
- - - *dorſum, tergum* 396.
Ἄγρωςις 483.
Αἰγαὶ, Αἰγαία, & Αἴγεια 446.
Ἀκτὴν & αἰγιαλὸν diſtinguunt Græci 331.
Albigaunum 662.
Alcæus Mitylenâ oriundus 210.
Alerium, & Valetium 469.
Alfasfaſa, herba medica 548.
Algezira 500.
Aliqua, pro aliqua parte 595. 598.
Alius optimarum virtutum 590.
Alone urbs 493.
Alpium, & Apennini ſitus 465.
Altera parte 50.
Alterum tantum 631.
Altitudo quænam tribuenda unius diei adſcenſui 428.

Am in compoſitione pro circum 531.
Amardi, & Mardi 255, 539.
Amaxobiœ 114. 417.
Ambracii ſinus ambitus 462.
Ammodes promuntorium 379.
Ammonis oraculum 632.
Ampeluſia Afris Κώτης 334.
Amphiarai fanum 162. 456.
Amplexa 531.
Ampulla & *urcei* differunt 497.
Anas fluvius 487.
Ancharia familia 361.
Ancharius, aſinus 361.
Ancon 176.
Ἀντανδρος, *ſuccedaneus* 398.
Antandrus inſula prius Edonis & Cimmeris vocata 398.
Antichthones 616. ab antœcis & antipodibus diſtinguuntur 318.
Anticyræ duæ 462.
Ἀντισκύθαι ſunt Scythæ Auſtrales aliis Scythis oppoſiti 568.
Antronia 157.
Antropophagi Scythæ 421. 555.
Antros inſula 306.
Apelles in inſula Co natus 210.
Apheræ lucus in Theſſalia 160.
- - - & Pagaſæ pro eodem loco accipi debent 456.
Ἀφροδίσιον ἄκρον, & Ἀφροδίσιας ἄκρα 392.
Apollo Διδυμαῖος & Διδυμεὺς 394.
- - - Βραγχίδης & Βραγχιάδης 394.
Ἀποτίθεσθαι 357.
Ἀπρόσιτος νῆσος 602.
Aquilegia 467.
Aquileges & *Aquileces* differunt 467.
Aquilegium 467.
Arabes primi Seras cum Sinis confuderunt 324.
- - - - latrones Euphratis accolæ 578.
Aradus oppidum 502.
Aræ Philænorum 346.
Aratus Poëta Solis habitavit 379. ejus effigies in nummis Pompejopolitarum 380.
Arauris 483.
Araxes fluvius 541. hoc nomen aliis fluminibus quoque fuit adtributum 541.
Arbiane regio 18.
Arbor in Ferro inſula, cujus ſtillatitia aqua ſuſſicit inſulanis 603.
Arbores pleræque in Æthiopia ſemper virent 591.
Arceſilas, & Arceſilaus 90.
Archium, & *archivum* 589.
Arctare 11.
Arecomiei, & Aricomiſci 187.
Arethuſa 222.
Argivi aliquando Ἀχαιοὶ vocantur 379.
Argo navis effigies 161.
Argos Amphilochicum 462.
Ἀρὶ 6.
Aria 325. 501.
Ariane 325.
- - - - non contigua Indi oſtiis 17. 18.
Arii & Arſani differunt 325.
Arimaſpoe 107.
Arithmetica & Aſtronomia Phœnicum inventum 376.
Ἁρματοτρόφοι 327.
Ἁρματοτροφεῖν 327.
Ἁρματοτροφία 327.
Armatus pro armatura 677.
Arotrebæ 236.
Arſinoe 584.
Artabrum promuntorium 237.
Articuli mentium 465.
Atyandicum argentum 393.
Aſcalo 67.
Aſinarii dicti Chriſtiani 361.
Ἀσκεῖν 533.
Aſpendos 383.
Aſpis urbs 630.
Aſſedones, Eſſedones, & Iſſedones 113.
Aſſius lapis 399.
Aſſos urbs 398.
Aſtape, & Aſtapæi 363.
Aſtigi oppidum 489. tria hujus nominis fuere oppida 489.
Ἀστοὶ peculiariter appellantur Athenienſes 449.
Ἄστρον paſſim pro Sirio æſtivo ſidere, nunquam pro Vergiliis accipitur 560.
Aterni fluminis oſtium 179.
Athos mons num à Xerxe perfoſſus 444. ejus altitudo 427. 431.
Atlantes ſolem orientem exſecrantur 45. 354.

At-

I N D E X.

Attrita ſaxa 341.
Ἀτυχία 213.
Auchetes 421.
Aves flumen 341.
Augila vel Ægila oppidum Naſamonum 358.
Augilæ & Augylæ 30.
Auguſta terra 537.
ab Aurora rapti qui dicerentur à Veteribus 575.
Avo fluvius 527.
Azotus Arabum fuit emporium 374.

B.

BAalath, nomen urbium circa Palæſtinam 72.
Bacchus dictus Orthagoras 44. & ἰθύφαλλος 44.
Bæterra oppidum 474.
Bæti 545.
Bæticæ jugum 260.
Bætis fluvius uno oſtio in mare exit 253.
Bagrada 38.
Baleares παρὰ τὸ βάλλειν 228.
Balſa oppidum 526.
Barbeſul oppidum 496.
Barcæi montes 353.
Bardi & *Bargi* ſacerdotes 549.
Bargina ſacerdotes feminæ 549.
Bargylos 646.
Baria inſula 516.
Baſtuli 521.
Baudos 73.
Βέχειρες 414.
Belo 500.
Bene navigabilis 51.
Berenice 286. 582. 584.
Bergios, Neptuni filius 191.
Berris, Hiſpanica vox *urbem* ſignificat 245.
Berytos urbs mater juriſprudentiæ 72.
Beſippo 500.
Betre, planta 557.
Bithynis urbs & flumen 434.
Blemyes 30. 332. 625.
Boebe palus 454.
Boebos oppidum 454.
Bocchi regnum 337.
Bombyces Coæ & Sericæ differunt 563.
Borealium gentium maxima pars veſcitur pane ex piſcibus arefactis compoſito 501.
Borium promuntorium 631.
Boſporus Cimmerius dictus quoque Tanais 323.
Βραχεῖα θάλασσα 394.
Branchidæ 394.
Brevis pontus 412, 649.
Britannia 539.
Brutium 182.
Βρυῶν αἰγιαλὸς 345.
Bryon promuntorium 41.
Bubaſſus urbs 84. 393.
Bubeſius ſinus 393.
Buda 599.
Burda veſtiti 599.
Burgum, vetus Germanica vox 245.
Buthrotos, ultima Epiri urbs 171.
Byſſus, *ſericum*, *lana*, & *linum*, ſæpe idem ſignificant 562.

C.

CÆpionis munimentum 522.
Cajus mons, ex quo Durius fluvius profluit 527.
Calarnæa turris 442.
Calaſirium vel Calaſiricum oſtium Nili 64.
Calatis 132. 432.
Calbis fluvius 391.
Cale, ſive Calle portus Portugaliæ nomen dedit 186.
Calidonia ſylva 170.
Callipides 121.
Callipolis 470.
Calpe mons 496.
Calypſo 224.
Κάλπη *urceus* 497.
Calydna inſula 513.
Calydnium vel Calymnium mel 513.
Cambyſes amnis 543.
Campus lapideus 480.
- - - - Thebes 397.
Canaſtræum promuntorium 446.
Candari 326.
Cane oppidum 581.
Cannæ ſacchariferæ 564.
Canopus inſula 504.
Capit res fidem 628.
Capita fluminum 432. 660.
Capulare 484.
Capulum 484.
Carbania inſula 520.
Cares 392.

Ca-

I N D E X.

Caria portus 434.
Carmania 326.
Carthago non fuit à Didone condita 595.
Carni, populus in ramento Alpium 174.
Caſius mons 373.
Caſpiani 326.
Caſpii 18.
Caſpii maris deſcriptio 537. 538.
Caſtanæa urbs 447.
Caſtnios mons 79.
Caſtra Dellia 343.
Catabathmus 351.
Cataractes fluvius 384.
Cataractes 384.
Καταῤῥάσσειν 384.
Cavares 169.
Caucaſi montis altitudo 427. 431.
Cauſa, pro re 597.
Celadus 527.
Cepoe 107.
Cera ſignatoria excluditur à formicis Indicis 558.
Ceras promuntorium Hecatæ dedicatum 507.
Ceraſtis, Mileſiorum colonia 433.
Ceraunii montes 589.
Cercetæ 528.
Cercinna inſula 508.
Cercinnitis inſula 508.
Cernuari, pro humi affligi 257.
Cervices, anguſtiæ peninſularum 135.
Ceſtros fluvius 384.
Cetra 334.
Κητὼ dea 64.
Chalaſtra urbs Macedoniæ 152.
Chalce ſive Chalcia Rhodiorum inſula 512.
Chelidoniæ inſulæ 385.
Chemmis inſula 365.
Cherrone 115.
Cherſoneſus 417.
- - - - - - Thraciæ & Pallenes ſæpe confunduntur 438.
Chimæra mons 390.
Chriſtiani *Aſinarii* dicti 361.
Cicynethos inſula 510.
Ciſrarum uſus 376. inventio quibus tribuatur 376.
Cillus, aſinus 361.
Cillanus, agazo 361.
Ciuara inſula 512.
Cinctorium 422.
Cinnabari 315.
Cinyps 41.
Cios & Cianus ſinus 410.
Circe 224.
Circius ventus 475. 476.
Cirrha 462.
Cirtha 35. 339.
Cithariſta promuntorium 477.
Clades 213. 413. 509. 666.
Clampetia urbs 472.
Clavoſa, & *clavata* 481.
Clauſa Britannia 262.
Climberrum 532. 1
Clupea 343. 630.
Cnopia oppidum 457.
Codani ſinus inſulæ ſex 258.
Cœle vicus Atticæ 137.
Cœlos & Cœla 137.
Colero liberos 357.
Colica regio 414. 501.
Colici & Coliaci 273.
Colluſſa 101.
Κολοβοὶ 587.
Coloëni 582.
Colon, Colis, & Colias promuntorium 567.
Coloniæ Romanæ, Græci cognominis 206.
Colopitene 65.
Comani 327.
Κόμαροι 327.
Compoſtella prius dicta Iria Flavia 530.
Compreſſa gremio terra 16.
Compreſſus & *complexus* commutantur in MSS. 16.
Concordia oppidum 467.
Condere, pro coloniam deducere 398.
Conficere aliquem inedia 649.
Conſtituere urbem 650.
Conſultare in commune 354. 634.
Conſtantinopolis, 129.
Contemplati pro contemplantes 382.
Continatio 506.
Contueri 353.
Cophen aut Cophes 279.
Coriacei tubi figura, quo aquam dulcem è fundo maris hauriebant Aradii 502.
Corium promuntorium 529.
Corus, Corius ſeu Cyrus fluvius 577.

Con-

Corycius ſpecus 380, 644.
Coſſa & Coſæ 185.
Coſſinites fluvius 141.
Cothon inſula 512.
Covini, vehiculi genus falcatum, quo Britanni utebantur 265.
Cragus mons 390.
Creuſa & Creuſis 461.
Crines 372.
Κρουνοὶ, portus Dionyſopolitarum 434.
Cubile 258.
Cudetus fluvius 140.
Cudum promuntorium 568.
Cuneum promuntorium 234.
Cuneus ager 525.
Κυνόπανες 571.
Cynoſſema 436.
Cyalus urbs 399.
Cydna urbs 447.
Cyllenius mons 454.
Cyneres 525.
Cynetum rex Gargoris mellis colligendi uſum primus invenit 525.
Cyprus quondam ſedes novem regnorum 502.
Cypſella 155.
Cyrenaica variis modis accipitur 346.
Cyrene & Cyrenæ 624.
Cyreneicus 42. 631.
Cyrus amnis 543.
Cytotos urbs 649.
Cyzicus 95.

D.

Dadræ, Dandræ, Dandaræ, & Dandaridæ & Δανδάριοι 108.
Dagon numen Syrorum 375.
Danubius fluvius 464. ſexaginta amnes in ſe recipit 123.
Dara flumen & regio 598.
Daſcylos pater Gygis 410.
- - - - - urbs 410.
Dea Ceto 375.
- - Segeſta 518.
Decurrere pro deorſum currere 6. 318.
Degredi 193.
Delphinorum beneficia in piſcatores 481.
Delta 52.
Delubra 453.
Demetrion oppidum 454.
Dense 284.
Derbyces & Dribices 255.
Deûm pro Deorum 44.
Devolvere 418.
Diana Nymphis ſæpe addita 56.
Dianæ templum combuſtum ab Heroſtrato 87.
Dicere pro deſcribere 2.
Dicta 225.
Didyme 220.
Didymeus Apollo 394.
Diffindi 638.
Dis manes, & *dii inferi* pro iiſdem accipiuntur 358.
Διοικοδομεῖν 510.
Διόλκος 458.
Dionyſopolis 133.
Diſpergi de fluvio 681.
Diſilire 644.
Div vel *Dib* Perſis inſula dicitur 569.
Donuſa inſula 512.
Draco arbor 615.
Δρακοντόμαλλοι 271.
Ducta ſpatiis anguſtis inſula 267.
Dunum vox veterum Thracum 245.
Durius fluvius 527.
Dyrrachium peninſula, in qua ſita fuit Epidamnos 463.

E.

Ebenus Æthiopica ad nos non advehitur 548.
Ebora 526. 528.
Ebur foſſile 605.
Ei in *e* vel *i* convertitur 261.
Eion urbs 144.
Elephantine 50. & Elephantis 165.
Ἑλληνισμὸς 125.
Eluſaberris 245.
Ἔμβολος 388.
Emitti de fluvio 638.
Emporiæ, & Emporia 198.
Enneapolis 460.
Eoæ Indæque gentes 24.
Epidamnus 463.
Ἐπίνειον *emporium* 167.
Ἐπιστροφὴ fluviorum 540.
Erachi 108.
Ercynia ſylva 250.
Eretria 215.
Erythia inſula 547. 548.

Ἐρπί-

I N D E X.

Ἑσπέρου κέρας 601.
Et 3.
Etiam 141.
Eudoxius fuit impoſtor 595.
Evolvi 418.
Euphratis fluvii deſcriptio 285. 285.
Εὐπρόσωπον ſeu Θεοῦ πρόσωπον promuntorium 377.
Euripus Græce Εὔριπος 215.
Euripi pons 510.
- - - ſtatus fluxus 510.
Europe 14.
Europia regio Macedoniæ 438.
Ex diverſo 617.
Ἐξάμπεος fons 419.
Excedere in altum 652.
Excedra & *Excetra* 32.
Excludere pro dividere 663.
Exin 140.
Extendere 10.
Extra 610.
Exuctus 32.

F.

F*Ana* à *delubris* differunt 453.
Faneſtris 176.
Fanus 453.
Faſtigare 122. 332. 624.
Feminæ canibus comparatæ 138.
Fertus 485.
Fimbria 156.
Fluminum partes dicuntur *ſuperiores* & *inferiores* 330.
Fœnum Taprobaniticum eſt oryza 570.
Fons ſolis 43. 349.
Formicarum tria genera in India 558.
Fortunatæ inſulæ 601. 602.
Foſſa Mariana 192. 478. 479.
Frentani ad Aterni & Matrini fluminis oſtia 178. 179.
Freti Magellanici accolæ homines vaſti 586.
Fritilla avis 518.
Frons pro promuntorio 579.
Frontes 623.
- - - - pro partibus continentis quæ in mare excurrunt & prominent 435.
Frux, *fructis* vel *frutis* 518.
Fulgere vox ambigua 409.
Fundi in duo cornua 466.

G.

GAetulica purpura 605.
Γαίσων flumen & lacus 395.
Galata inſula 225. 519.
Gallorum crudelitas 242. abolitas A. U. C. IↃCLVI. 243.
Ganda Indis eſt Rhinoceros 326.
Gandari, gens Indiæ 19. 326.
Garamantes 636.
Garamantum regio 355.
- - - - - - - boves ὀπισθονόμοι 355.
Gargara oppidum 398.
Γῆ ἀντίχθων 318.
Γεδρωσοὶ vel Κεδρωσοὶ 325. & Gedroſii, Cedroſſi, ac Gedroſeni 18.
Geographicæ Definitiones 305.
Geræſtos & Geraſtos 214.
Γέρανα vel Γύρανα, murium genus 365.
Germania ſuperior & inferior 330.
Glaſtum 264.
Gobolene portio Idumææ 67.
Γώνιον promuntorium 341.
Gorgonum inſula 600. 683.
Gortyna urbs 447.
Goſſypium planta 561.
Græci navigationem unius diei ſtadiis 500. includunt 538.
Græciæ altiſſimi montes 427.
Grandines in nubibus generantur 403.
Gravii 236.
Grovii 527.
Gryphi & Gryphes 112.
Gyaros 512.
Gymneſiæ dictæ Balearides 228.
Gyrtone 154.

H.

H*Abere uxorem* 132.
Habilia arma 33.
Habilis parma 33.
Habitare 31. 291.
Hac re 670.
Hadrumentum & Adrume oppidum 39. 343. 630.
Hæmi montis altitudo 424. 425.
Halmideſſos, & Halmydeſſos 134.
Halos 454.
Hannonis Periplus 594.
Harmatotrophi 327.

Harmozia oppidum non eſt hodiernum Hormoz 580.
Heliopolis 588.
Heliopolitanus nomus 588.
Helleſpontius, Helleſponticus, & Helleſpontiacus 75.
Helleſpontus Boryſthenes dictus 323.
Helos portus 392.
Hemeroſcopium urbs olim Dianium dicta 491.
Hemicillus, ἡμίονος 361.
Heneti & Veneti 328.
Herculis in manu tria mala quid notent 12.
Hermiones 534. 535.
Hermus amnis 397.
Heroopoliticum promuntorium 582.
Heſperis urbs 350.
Heſperidum horti 350.
Heſtiæa 215.
Himantopodes 604.
Hippo Diarrhytus 342.
- - - - Regius 343.
Hippocrates in inſula Co natus 210.
Hippopotami 641.
Hippuris inſula 512.
Hippus 394.
Hirti 283. 681.
Hoc δεικτικῶς de cælo 4. 6. 612.
Hoc omne 5.
Hormuz lingua Perſica palmetum ſignificat 580.
Huic medio 7.
Hylarima civitas 392.
Hypacaris 119. 418.
Hypanis fluvius 121.
Hyperborei, gens ſacra 418. 537.

I.

JAcere, pro adjacere 420.
Jalyſos & Jalyſſos 210.
Jaſo 410.
Ibalſa 234.
Iberia citerior & ulterior 486.
Iberiam non pro tota Hiſpania, ſed tantum pro parte litorali ejus quæ à columnis Herculis uſque ad Iberum flumen extenditur, accipiebant Græci vetuſtiores 491.
Ichna urbs 4. 51.
Ἱερὰ ἄκρα 386.
Igilium inſula 520.
Ignes pro ignibus factis 427.
Ignis fatui apparitio adeo frequens in zona torrida, ut toti Æthiopum campi noctu ceu ſtellis colluceant 598.
Ilicitanus portus 493.
Ilienſes populi 520.
Illiberis 245.
Iluro urbs 490.
Immitti 252.
In arctum agi 617.
Indi & Æthiopes in majoribus tenebris vivunt, quam boreales populi 554.
India tempore Melæ minus nota fuit 274.
Inferiores regiones 130.
Ingenti fronte 382.
Inſochi 104.
Inſulæ beatæ 501.
Interjungere 127.
Interius 648.
Intra 610. 625.
Jol oppidum 339. 628.
Joleos 123. 451.
Jope & Joppe urbs 375.
- - - Æoli filia 375.
Jovi caput, pectus Neptuno, aliæ corporis partes aliis Diis fuere conſecratæ 427.
Joza Punicè eſt traducta 498.
Ἴππος oppidum 394.
Iria Flavia, hodie Compoſtella 529.
Iſatis herba 546.
Iſter fluvius 432.
- - nullus eſt in Iſtria 172.
Iſthmi Corinthiaci latitudo 450.
Iſthmii ludi 164.
Iſthmus, quem Xerxes perfodit in monte Athone Græcis monachis montis incolis vocatur προαύλαξ 441.
Iſtrianus ab Iſtria 122.
Iſtropolis 132. 432.
Iterum iterumque 52.
Judæi credebantur per aſinum jurare 361.
Judeicus 42.
Jugerum, δίπλεθρον 367.
Jugum 437.
Jugurthæ regnum 337.

Iria

Ivla fluvius 530.
Julia Joza, & Julia Traducta, ejuſdem oppidi nomen 498.
Jupiter Ammon 346. ejus effigies 348.
Jupiter Sardeſſius 384.
- - - - Urius 98.
Jus mons 474.
Ιυγξ fricilla, 518.
Ixamatæ 108.

L.

LAbyrinthus Ægyptius 368.
Labyrinthi quatuor fuerunt 57.
Lacydon Maſſilienſium portus 477. 478.
Læpa oppidum 524.
Læros fluvius 528.
Lambriaca urbs 528.
Lametum oppidum 471.
Λάμπειν & *fulgere* voces ambiguæ 409.
Lampſacus urbs 94. 95. 409. 648.
Λαπατία locus inter oppidum Brigantium & Trileucium promuntorium 529.
Lappones 586. 604.
Latera caſtellum 482.
Latera pro partibus 614.
- - - quibus rebus proprie tribuantur 409.
- - - orbis ſunt partes inter ortum & occaſum 320.
Latitudo pro ſpatio ab ortu in occaſum 320.
Latus à Pomponio uſurpatur non niſi de parte mari adſita 185.
Lebynthos inſula 513.
Ledus flumen 481.
Leemmus, vel *Leem-mer* genus murium 364.
Leontini 668.
Lepteacra promuntorium 592. 593.
Leptis urbs 343.
- - - - minor ignota Pomponio 206.
Lerne oppidum 460.
Lernæus lacus 460.
Ληθαῖος fluvius 351.
Libya nullos gignit urſos 480.
- - - trapezii ſcaleni figuram haber 322.
Liguſticus lacus 524.
Limia flumen 527.
Λιμνοθάλαττα 142.
Linquit pro deflu t, decreſcit 468.
Littera pro numeris vel elementis Matheſeos 376.
- - - - Phœnicum inventum 69.
Litterarum tranſpoſitio in MSS. 72. 73.
Litus & *ora* differunt 331.
Longitudo pro ſpatio à polo ad polum 320.
Lotophagi 346.
Λύκαςος & *Λυκαςὸν*, urbs & flumen 413.
Lucentia urbs 494.
Lupi in homines & homines in lupos evaſerunt 128.
Luſitania 196.
Luſitaniæ termini 487. 488.
Lycia primo Ciliciæ fuit contigua 386.
Lynæo oppidum 606.

M.

MAcedonia 149. 150.
Machryes 345.
Mænoba 494.
Mæotidæ *γυναικοκρατούμενοι* 416
Mæotis palus mater Ponti, & obſtetrix dicta 322.
Majores pro parentibus 420.
Majus fluvius 199.
Μάκας & *Μακαρεὺς* 501.
Malabarrorum pandæ & promiſſæ aures 533.
Malabathrum *ἁδρόσφαιρον*, *μεσόσφαιρον*, & *μικρόσφαιρον* 556. apud Sinas & Seras copioſe provenit 557.
Malaca urbs 495.
Maligne 650.
Mambu ſive *Bambu*, arundo ſaccharifera 563.
Manna duplex, liquida & concreta 559.
Mapalia 352. 633.
Mardi, & Amardi vocantur à Perſis latrones 539.
Mare ſuperum & inferum 466.
Mares, populus vicinus Moſynæcis 328.
Margo pro litore 620.
Mariana foſſa 479.
Mariandyni 94. 328. 648.

I N D E X.

Maritima Avaticorum oppidum 438.
Maronea urbs, aliquando etiam Orthagoria & Κυνόσημα dicta 439.
Marti ζώνη pars illa, qua cingimur, conſecrabatur 423.
Μασπὸς 113.
Maſſilia 190.
- - - - vetus non ſita fuit, ubi eſt hodierna 477.
- - - - Phocæenſium colonia 190.
Maſſilienſium mores 190.
Maſtuſium mare 437.
Materia benigna 2.
Matiani vel Mantiani 328.
Mauritaniæ Cæſarienſis & Tingitanæ nomina Romæ demum audita ſub Cajo & Claudio Cæſaribus 337.
Maurorum multi fines 333.
Mearus fluvius 530.
Medana & Modra urbs 472.
Medea duos maritos habuit 514.
Medi non fuerunt dicti Arii ante adventum Medeæ 325.
Medica herba 548.
Medica ſtola 514.
Medium mare 210.
Mel Calydnium 513.
Mela Cætrarienſis fuit genere, natione vero Pœnus 499.
- - - cognomen gentis Anniæ & Pomponiæ fuit 1.
Melamboreas ventus idem quem Latini *Circium* vocant 475.
Μέλη poculi genus 1.
Melibœa purpura 448.
Melibœæ urbis ſitus 448.
Melis urbs 51.
Mella frondibus defluunt 275.
Mellaria urbs 499.
Memoratus, διήγησις 594.
Memphis 52.
Meninx & Menix inſula 212. 508.
Mens cinctoria 421.
Merere pedibus 415.
Meroë regia Æthiopum 590.
Meſembria & Meſambria 153.
Meſua vel Menſua collis 482.
Meta lactis, cupreſſi 364.
Metagonitæ 341.
Metagonitis regio 341.
Metagonium promuntorium 37. 341.
Metapontium 182.
Metelis urbs 52.
Μήτρα 573.
Mœridis paludis ambitus 368.
Molle faſtigium 648.
Molliter 624.
Montium articuli 465.
Monumentum regiæ gentis 36.
Monumenta ad litus ſita 37.
Mori apud Sinenſes bombycibus deſtinatæ feruntur 561.
Morimeni 23.
Moſynæci 102.
Mulucha 32. 336.
Mures qui in limo naſcuntur 364.
Murrani 22. 328.
Muſagotoe 220.
Μύσιοι, & Μυσοὶ 409.
Myrlæa urbs 648.
Myrtoum pelagus 155.
Mytilene & Mitylene 502.

N.

NAgidos urbs 77.
Nani 587.
Nardinium urbs 240.
Naro fluvius 172.
Navia 563.
Navigatu maria tranſgredi 137.
Navium capacitatem veteres per amphoras & modios indicabant 574.
Naupactos 454.
Nec uſquam 29.
Neuri 422.
Nilus 52.
Nili fontes 356.
Niſi ubi 17. 679.
Niſyros inſula 512.
Nives, pluviæ, & grandines in nubibus generantur 403.
Non & *haud* mixta in MSS. 268.
Nubæ 294.
Numidia quouſque extendebatur, quum Jugurthæ parebat 337.
Nummus Calatianorum 433.
- - - - Ἰστριέων 432.
- - - - Σαρδηνοσίων 384.
- - - - Πολυκαιγίων 569.
- - - - Pompejopolitarum 380.
Nummi, in quibus exhibentur
- - - - Acrocorinthos 165.
- - - - Amoris commercium inter Abydon & Seſton 94.
- - - - Apollo Mileſius 86.

Co-

INDEX.

- - - - - - - - Colophonius 88.
- - - - Argo navis 161.
- - - - Cyme dux Amazonum 90.
- - - - Danubius 122. 123.
- - - - Heraclea cum ſuo Hercule domitore Cerberi 99
- - - - Hercules Gaditanus 12.
- - - - Julia Traducta 204.
- - - - Jupiter Hammon 348.
- - - - Labyrinthus 57.
- - - - Liber Pater 130.
- - - - Mauſolæi falſa forma 84.
- - - - Nemeſis 162.
- - - - Nilus 50.
- - - - Orbis terrarum diviſio in duo latera 5. & in tres partes Africam, Europen, atque Aſiam 13. & in plures partes 6.
- - - - Pergæa Diana 78.
- - - - Phœnice 68.
- - - - Pompejus 75.
- - - - Rhenus 247.
- - - - Rhodope mons 130.
- - - - Septem fratres 34.
- - - - Taurus & pylæ ejus in Armenia 81.
- - - - Univerſum hoc partibus differens 5.
Nymphæ tres ſtatuebantur ad fontes, & in antris 116.
Nyſa urbs Baccho ſacra 276.
Nyſii 567.

O.

Oxones 552.
Obducta arenis terra 624.
Obducta perpetuo litoris margine terra 676.
Oceani effigies 230. 231.
Oeanthia 461.
Ogyris inſula 579.
Oleaſter lucus 522.
Oliſipo 235.
Oluros portus Pellenæorum 461.
Olympus Myſius mons 95. 409.
Ombrios inſula 603.
Omne hoc 611.
Omnibus avis 436.
Ὀμοχροίη 420.
Onoba urbs 525.
Onochoirites Chriſtianorum deus 361.
Onychotes 49.
Ooxtes 270.
Ὠτοκεῖν 269.
Operari pro ſacrificare 674.
Ὀπεύς, *ſubula* 421.
Opidum 38.
Opoës & Opus urbs 161.
Ὀπὸς 353.
Optima victima 531. 532.
Ora 431. 619. 625.
Orbis vel Orobis flumen 482.
Oricos & Oricum 172.
Ὅρμος, *ſtatio, promuntorium* 73.
Orontes 73.
Oropus urbs 457.
Ὀρφιως δρόες 438.
Orthagoria urbs 439.
Ortygius Cayſter 395.
Oſtia Tiberina 179.
Ὀυάβαρ oppidum 341.
Ouatmalli 270.
Ovium duo genera in Africa 348.
Oxus fluvius ante Alexandrum Araxes appellatus fuit 541.

P.

PAchynus & Pachynum 221.
Padus fluvius 175.
Pæſiacæ, Paſiacæ, & Apaſiacæ 539.
Palibothra & Palimbothra urbs 276.
Palou vel *Polou* Indis inſula appellatur 569.
Paltos 73. Πάλτος & Βάλδος 378.
Pamphyliæ ora litoralis olim Lyciæ fuit adttributa 330.
Panchæi 585.
Pandataria & Pandateria inſula 226.
Paræronius portus 44.
Partheni gentile nomen à Partho Illyria urbe 171.
Paſargadæ gens & oppidum 577.
Paſſus curſorum ſive Geometricus eſt quinque pedum 428.
Paſſuum alia ratio in montibus ac in plano 428.
Patalene inſula 575.
- - - - regio Indiæ 281.
Patara urbs 387.
Pecora 369.
Pedibus merere 415.
Πελαγίζειν 349.
Pella urbs Macedoniæ 446, non fuit regia Macedonum ante Philippum 446.

INDEX.

Peloponneſus platani folio ſimilis 459.
Peloponneſi grandes ſinus quatuor 459.
Peloris 221.
Pelorus gubernator 667.
Πεμμάτα erant ſacrificia, quæ pueri Apollini offerebant 389.
Peneus dividit Macedoniam à Theſſalia 151.
Πέντε in compoſitione intendit ſignificationem 556.
Pergæa Diana 79.
Pergaſæa Diana 384.
Perpaulatim 43.
Perpetua terra 619.
Perſepolis urbs 577.
Pertinere 641.
Πετρᾶντς 556.
Pharos Alexandrina 504. quondam inſula 211. Dianæ conſecrata 507.
Pharos, Paros, ſive Pharia oræ Liburnicæ inſula 516.
Pharuſii 604.
Phaſelis oppidum 385. 644. à P. Servilio everſum 385.
Phidiaca Nemeſis 457.
Philippi 143.
Philotera & Philoteris urbs 582.
Phinton inſula 228.
Phœnice 68.
Phœnices qui Africam inhabitarunt à Romanis Phœnices appellantur 496.
Phœnix avis in Phœnice naſcitur & moritur in Ægypto 588.
- - - ſub Claudio Romæ viſa 288.
- - - Chriſtianis eſt reſurrectionis ſignum 288.
Φλόμοι vel Φλώμοι 599.
Phygela 87.
Pinſortus 485.
Piſa Peloponneſi urbs 158.
Piſæ urbs Italiæ 158.
Piſces è terra eruti 484.
Pithecuſæ inſula 225. 519.
Πλαγίαυλος ſive obliqua tibia 533.
Plantæ laniferæ 561.
Platonici mundum unum animal eſſe credebant, quod omnia alia animalia in ſe continebat 521.
Platonis opinio, ſidera non redire ad eundem ſitum, niſi quadraginta novem annorum millibus exactis 370.
Πλέθρον 367.
Pluviæ in nubibus generantur 403.
- - - - in inferiore Ægypto aliquando deſcendunt, in ſuperiore nunquam 362.
Poëtæ fabulas ſolent confundere 153.
Pogonus portus 459.
Polonorum cum Perſis comparatio 535.
Polyægos inſula 509.
Pontus Axenus 99.
Populonia & Populonium 185.
Porro adverbium temporis 379.
Πορθμὸς 11.
Portucale urbs 488.
Portugallia unde dicta 488.
Portus cingens urbem 190.
- - - κάπρου 145.
- - - Saronicus 458.
Portus à *poculis* nomen acceperunt 495.
Poſſidere 25.
Pretium operæ 650.
Prior pro propiore, & *primus* pro proximo 329.
Priſciana oppidum 606.
Promunterium 381; 386.
Promuntoria ab Arabibus *naſi* dicuntur 377.
Pronus 397.
Propriè vocata Africa 37.
Proteſilai ſepulcrum 435.
Proverbia
- - - Ἄβδηρα καλὴ Τηίων ἀποικία 441.
- - - *Africa ſemper aliquid novi adfert* 29.
- - - *Corycins auſcultans* 77.
- - - Εἰς φρόνησιν οὐδὲν βέλτιον βατράχου γυρινοῦ 365.
- - - Μήνη ἀντὶ πυροῦ 506.
- - - Πλεύσειας εἰς Τροιζῆνα 459.
- - - *Sarpedonium litus* 77.
Pteleon urbs 149. 455.
Pteria regio 23.
Ptolemæus Philadelphus, & Euergetes primi Graecorum Elephantorum venationem inſtituerunt 583.
Ptolemais Θηρῶν, ſive ἐπὶ θήρας 582. nunc inſula eſt 583.
Puda vel *Buda*, papyrus 599.
Pueritia pro ἀναφροδισία 534.
Pulvis 575.

Pul-

Purpurariæ inſulæ 605.
Pygmæi 281. 586. 587.
Pyli tres fuerunt 167. 460.
Pyrrha urbs 209.
Pythagoras Samius 210.

Q.

QUa 17.
Quam diu pro quam diutiſſime 537.
Queiſſome inſula à Perſis *Broct* appellatur 580.
Quidquid id eſt 611.
Quiza caſtellum 340.

R.

R *Ecedentia litora* 680.
Ρέω χύμά 540.
Rha Barbatum, & Rha Ponticum idem eſt 541.
Rha flumen 255. 539. 540.
Rhaptum promuntorium 595.
Rheni effigies 247.
Rhetus Thracum rex 135.
Rhion 461.
Rhipæi montes quo uſque extenſi à Veteribus 112.
Rhiphæes, & Rhiphæi 328.
Rhoda oppidum 489.
Rigua 342.
R*ipa* pro litore 116.
Ripa πλησθυντικῶς pro ripa 324.
Ropanes 15.
Roſos 643.

S.

SAbis flumen 576.
Saccharum hodiernum perperam à quibuſdam diſtinguitur à veterum ſaccharo 564.
liquidum & concretum 564.
Saccharum Tabaxir 564.
Sætabis flumen 490.
Sæva hiemis 125.
Saga 253.
Sagalaſſus, urbs Piſidiæ 18.
Sagmatus 361.
Sagum veſtis militaris 249. 672.
Saguntum & Saguntus 201.
Salabina & Salambina 495.
Salamis Cypri urbs 210.
Salentini campi & Salentina litora 470.
- - - - - à Salo dicti 470.
Samoyedæ obliquè currunt more cancrorum 604.
Sana vel Sane oppidum 446.
Sandis, Andis, vel Ad[?]nis 577.
Sanga fluvius 239.
Sanguis draconis 605.
Sanni 22.
Santones & Santoni 247. 672.
Sardabal fluvius 340.
Σάρδηνος oppidum 384.
Sardeſſius Jupiter 384.
Sardinia peſtilentia infamis 227.
Σαρκοφάγος pulvis qualis 398. 399.
Sars fluvius 528.
Satyri 49. 637.
Saxa attrita Græci *χηραμὸς* & *χηραμίδας* vocant 341.
Scalæ Annibalis 490.
Scamander fluvius 92.
Scandile inſula 509.
Scandinovia inſula 551.
Schoenitas portus 459.
Scironia & Scittonia ſaxa 1[?].
Scirpus 297.
Σκολλυς 271.
Σκύρος vel *σκίρος* 398.
Scuta Maurorum & Ginetorum Hiſpanicorum ex bubalicis pellibus conficiebantur 334.
Scythæ Agathyrſi corpus notis pingere ſoliti 420.
- - - - Hamaxobii 327.
- - - - Heniochi 327.
Scythici arcus figura 412.
Secare oram dicuntur fluviorum alvei 62.
Sed particula omiſſa 284.
Sedere 56.
Sedocheni 105.
Sena inſula 253.
Septentriones pro auſtro & borea 461.
Seraci 108.
Seres muti à quibuſdam credebantur 555.
Serum limites 555.
Si pro poſtquam 594.
Sicana & Sucro urbs 492.
Sicanus fluvius 492.
Sicilia Italiæ olim conjuncta fuit 221.
Sidus 640.
Siga Syphacis urbs regia in Mauritania 339.
Silarus, Silerus, & Siler amnis 473.

Sileni ſeniores Satyri 360.
Silenorum ſepulcra apud Hebræos 360.
Σιλφιοφόρος regio 353.
Silphium naſcitur in locis aridis 353.
Silvanus & Hercules Nymphis adjungi ſoliti à Veteribus 116.
Sinæ Veteribus celebrati ſunt hodierni Siamenſes 324.
Sinenſes hodierni iidem qui Antiquorum Seres 324.
Sinus 497.
Sinus Arabicus 581.
- - - Perſicus 576.
Sirenides, inſulæ Sirenum 473.
Sittianorum colonia 338.
Situs 609.
Smyrna 396.
Sol multo major videtur oriri in Ida, & aliis montibus quam alibi terrarum 407.
- - ſi plus quatuor gradibus depreſſus ſit infra horizontem ex ſummo monte non eſt conſpicuus 400.
Solem ſemel oriri ſolſtitio, bruma ſemel occidere, de quibus recte dicatur 536.
Solis inſula 574.
Soloe 75.
Sordi & Sordones 485.
Sordus flumen 485.
Συγδιανοὶ & Σογδιανοὶ 327.
Spectans orientem terra 163.
Specus Corycius 380. 381.
Stagiros patria Ariſtotelis 144.
Stare 351.
Stata domicilia 633.
Strictum 610.
Stringere litera 625. 652.
Strobilum promuntorium 582.
Suagelos & Suagela 83.
Subinde 633.
Subur fluvius 199.
Suero fluvius 492.
Sulci 227. 228.
Super 20. 630.
- - - & ὑπὲρ de locis verſus ſeptentrionem 334.
Superantes ignis 354.
Superiores regiones 330.
Syria Antiochia 372.
Syrictæ 596.
Syrtis ἀπὸ τοῦ σύρειν 40.
Syrtis minoris ambitus 40. 344. 630.

T.

TAbis mons 555.
- - - promuntorium 278.
Tabum 289.
Talus, æreus gigas 218.
Tamen quidem 159.
Tamus promuntorium 568.
Tanais 323.
Tangit terras Oceanus 619.
Taprobanæ inſulæ deſcriptio 569. 570. 571.
Tarentum 182.
Tarſus 643.
Tarteſſus 665.
Taurentum Maſſilienſium oppidum 477.
Taurois 189.
Taurus mons 385. 386.
Tegea oppidum Arcadiæ 159.
Telis flumen 485.
Telmeſſos & Telmiſſos urbs 8.
Telmeſſus mons 390.
Telobis 199.
Tempe 449. 450.
Terra diviſa eſt ab Oriente in Occaſum 319.
Terræ motus in Syria & Meſopotamia 452. Methonenſis 452.
Teutoni 673.
Thamyris ubi excæcatus 455.
Thebæ olim vocata fuit univerſa Ægyptus 372.
Thebes campus 397. 398.
Themiſcyrium oppidum 413.
Θεοῦ πρόσωπον 71.
Thera inſula 512.
Therapne 158.
Theſſalia olim Thracia dicta fuit 456.
Thraces plerique barbari, & bellatores 423.
Threca terra 439.
Thucydides mortuus eſt Cœlæ 137.
Thule inſula 536. 553.
Thurium 182.
Thus Panchaicum 585.
Thyſſus oppidum 147.

I N D E X.

Tibareni 22.
Tichis flumen 485.
Τίγγις Καιτραρεία 499.
Tigris 545.
Timavus fluvius 175.
Tinctoria βάμματα 422.
Tinda urbs 440.
Tingi 32.
Tingitana provincia 332.
Tollere liberos 357. 636.
Tolobis amnis 490.
Toretæ, populus Ponticus 105.
Τοῦτο 612.
Tragopaones, aves cornutæ 293.
Τραγόπανες 591.
Transgredi 534.
Tranſito flumine 176.
Transjugare 444.
Transnavigatus Athos 146.
Trileucium promuntorium 529.
Τρῶγαι & *τρῶγλαι foramina* 46.
Τρωγοδύζαι & *Τρωγλοδύζαι* 46, 332. 635.
Turcæ 110.
Turduli 521.
Turia & Turias fluvius 492.
Tyde 440. 441.
Typhonis cubile 77.
Tyros purpuræ tinctura floruit 377.
Veſtales virgines tonderi ſolitæ 371.
Victus 639.
Vigilia quarta 65.
Villa 561.
Vinum Biblinum 423.
- - - - Maroneum 423.
Virgines pridie quam nuberent capillos ſuos conſecrare ſolebant 373.
Virrum herba 550. 551.
Ulla, urbs & fluvius 528.
Ultra 20.
Umbri ex muſmonibus & ovibus naſcuntur 348.
Volcarum ſtagna 481.
Volubile & Volubilis oppidum 606.
Votum eximium habere 655.
Ὑπερκεῖσθαι ſemper accipitur de locis à mari remotis 451.
Urci, Urgi, Virgi, Birgi, Murgi, oppidum 494.
Urſi Numidici Domitii meri fuere leones 480.
Uſque pro ſemper 332.
Uti elephantis 33.

X.

XErxis foſſa num fabuloſa 444.

V.

VAletium, Valentium, & Aletium 469.
Vaſcus 533.
Vaſte pro inculte 533.
Vaſtum pro inani 533.
Vectis & Vecta inſula 551.
Veneris Erycinæ templum 517.
Venus Fruris 517.

X.

ZErynthium promuntorium 438.
Zeiynthus ſacra Hecatæ 134.
Ζεὺς Αθῷος 443.
- - - *λαῖος* idem qui *ἐπικάρπιος* 442.
Zilia fluvius 303.

F I N I S.

INDEX
AUCTORUM VETERUM,

Qui in notis explicantur, aut emendantur.

A.

ÆLianus 355. 444. 445. 586. 599.
Æſchylus 351. 366. 427. 459. 475. 481.
Æthicus 210. 255. 598.
S. Ambroſius 544.
Ammianus Marcellinus 412. 415. 422. 423. 433. 444. 503. 537. 556.
Antonini Itinerarium 509. 524. 549.
Antigonus Caryſtius 349. 350.
Apollodorus 71. 350. 494.
Apollonius Rhodius 413. 414.
Appianus Alexandrinus 133.
Apulejus 550.
Ariſtophanes 440.
Ariſtoteles 225. 357. 401. 430. 512. 541. 560. 561. 587. 613.
Arrianus 352. 353. 378.
Artemidorus 589.
Athenæus 411.
Auctor Chronici Hirſaugienſis 543.
- - - - Etymologici magni 389. 401.
- - - - Peripli 394. 430.
- - - - Peripli maris Erythræi 555. 556. 573.
S. Auguſtinus 518.
Auſonius 473.

C.

CÆſar 151. 171. 248. 264. 343. 464. 478. 509. 629. 673.
Calaber 435.
Callimachus 380.
Capitolinus 376.
Catullus 444. 513. 518. 531.
Cicero 17. 249. 357. 365. 375. 389. 453. 463. 467. 468. 492. 614.
Claudianus 492. 544.
Clemens Alexandrinus 389.
S. Clementis Acta 417.
Concilium Illiberinum 495.
Curtius 348. 349. 643. 681.

D.

DEſcriptio terrarum facta ſub Theodoſio 488.
Dicæarchus 449. 457.
Diodorus Siculus 353. 365. 405. 454. 508.
Dionyſius Alexandrinus 8. 13. 319. 320. 321. 387. 488. 397. 415. 541.
- - - - - - Halicarnaſſenſis 437. 438.
Dioſcorides 398.
Doſiades 513. 514.

E.

EPigrammata Græca 380.
- - - - - - Latina 376. 430.
Euripides 333. 365.
Euſebius 369. 588.
Euſtachius 588.
Euſtathius in Dionyſium 320. 354 415. 512.

F.

FEſtus Pompejus 372. 373. 454. 464. 516. 517. 532.
Frontinus 446. 516.

G.

GAlenus 475.
Gellius 533.

Gloſ-

INDEX.

Gloſſæ 422. 533.
- - - - Philoxeni 467.

H.

HEraclides 443.
Herodotus 47. 48. 62. 328. 349. 354. 358. 368. 369. 392. 419. 420. 421. 445. 508. 538. 539. 541. 558. 637.
Heſiodus 455.
Heſychius 106. 164. 333. 360. 383. 388.
S. Hieronymus 68. 79.
Homerus 217. 370. 398. 455. 461. 507.
Horatius 590. 591.
Hyginus 437.

I.

INſcriptiones 436. 437. 547. 586.
Jornandes 419. 523.
Iſidorus 488. 565.
Julius Cæſar *vid.* Cæſar.
- - - Orator 527.
- - - Pollux 362. 398. 421. 562. 573.
Juſtinus 446. 525.
Juvenalis 442.

L.

LActantius 261.
Livius 213. 398. 424. 493. 510. 526. 527. 533. 656.
Lucanus 154. 347. 351. 384. 455. 497.
Lucretius 448.
Lycophron 472.

M.

MAcer 551.
Marcianus Capella 234. 299. 424. 429. 555.
- - - - - - Heracleota 411. 413. 494. 526. 529. 577.
Martialis 361. 364. 373. 457. 527.
Minucius Felix 531.

N

NIcolaus Damaſcenus 345. 554.
Nonius Marcellus 500. 509.

O.

OPpianus 495.
Orpheus 94.
Ovidius 436. 465. 471.

P.

PAlæphatus 508. 600.
Pandectæ 556.
Panegyricus Conſtantino dictus 190.
Parthenius 391.
Pauſanias 228. 434.
Pentadius 450.
Pervigilium Veneris 552.
Petronius 361. 605.
Phavorinus 475.
Philo Byblicus 375.
Philoſtorgius 570.
Philoſtratus 436.
Plato 591.
- - - Comicus 459.
Plinius 1. 18. 32. 63. 67. 81. 84. 85. 95. 97. 110. 112. 114. 116. 133. 135. 143. 148. 157. 158. 170. 171. 177. 180. 181. 185. 187. 191. 197. 198. 202. 208. 209. 217. 220. 226. 228. 234. 237. 250. 255. 256. 257. 270. 277. 278. 281. 283. 293. 299. 303. 325. 326. 327. 328. 334. 335. 336. 338. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 349. 354. 358. 359. 366. 367. 368. 374. 385. 392. 393. 394. 395. 397. 398. 399. 407. 408. 416. 418. 424. 429. 433. 434. 435. 436. 459. 460. 462. 465. 466. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 477. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 489. 496. 499. 501. 502. 506. 508. 509. 511. 512. 513. 516. 519. 522. 524. 525. 526. 530. 532. 536. 539. 540. 545. 546. 550. 551. 552. 554. 555.

555. 560. 561. 572. 574. 575. 580. 582. 588. 592. 593. 596. 598. 601. 602. 603. 604. 629. 631. 667.
Plutarchus 348. 359. 367. 389. 602.
- - - - - - de fluminibus 391. 392.
Polybius 11. 37. 428, 483. 539.
Porphyrogenneta (Conſtant.) 486. 487.
Probus Grammaticus 42.
Procopius 171. 510.
Propertius 395. 587. 588.
Pſellus 506. 507.
Ptolemæus 80. 82. 90. 98. 114. 143. 165. 167. 177. 178. 184. 185. 201. 218. 272. 319. 324. 336. 340. 344. 383. 390. 395. 396. 410. 412. 414. 418. 434. 435. 436. 440. 445. 446. 447. 461. 462. 469. 474. 477. 478. 483, 490. 491. 492. 493. 494. 496. 498. 499. 508 510. 512, 519. 521. 522. 528. 529. 540. 551. 554. 567. 568. 593. 602. 606. 639.

Q.

Quinctilianus 535.

R.

Rufus Feſtus Avienus 383. 477. 478. 481. 482. 485. 491. 493. 495. 496. 500. 522.

S.

Salluſtius 352. 488. 633.
Scholiaſtes Apollonii Rhodii 451.
- - - - - Ariſtophanis 389.
- - - - - Luciani 505.
- - - - - Pindari 537.
- - - - - Theocriti 422.
Scylax 39. 40, 387. 393. 446. 461, 462. 510.
Scymnus Chius 489. 490.
L. Seneca 433.
Servius in Virgilium 466. 488. 492. 519. 544.
Silius Italicus 342. 440. 441. 527.
Solinus 90. 142. 258. 273. 335. 339. 342. 346. 356. 382. 400. 420. 438. 440. 465. 474. 716. 517. 552. 564. 568. 593. 598.
Sophocles 427.
Statius 506.
Stephanus Byzant. 72. 176. 180. 183. 184. 285. 322. 323. 330. 341. 345. 351. 358. 363. 367. 379. 391. 392. 394. 398. 414. 433. 436. 438. 440. 442. 443. 454. 455. 461. 462. 463. 471. 474. 491. 494. 495. 496. 501. 512. 525. 526. 568. 588. 637.
- - - - - Grammaticus 486. 502.
Stobæus 45.
Strabo 18. 40. 63. 65. 72. 77. 90. 108. 138. 166. 167. 171. 184. 234. 244. 257. 286. 290. 303. 326. 343. 351. 362. 378. 380. 381. 392. 396. 397. 407. 408. 414. 423. 424. 430. 447. 454. 457. 462. 468. 472. 474. 475. 481. 488. 490. 495. 497. 503. 507. 510. 512. 522. 525. 539. 546. 564. 573. 579. 580. 630. 656. 661. 688.
Suidas 350. 459.

T.

Tabula Itineraria 470.
Tabulæ veteris Græciæ 460.
- - - - Velſeri 474.
Tacitus 104. 193. 289. 371. 455. 534. 535. 589.
Terentius 376.
Tertullianus 333. 361. 391.
Theon Smyrnæus 511.
Theophanes 377.
Theophraſtus 399. 446. 475. 484. 561. 576.
Thucydides 150. 445.
Tzetzes in Lycophronem 437.

Z 3

V.

Valerius Flaccus 415. 421.
- - - - Maximus 394. 465.
Varro 439. 500. 545. 599.
- - - - Atacinus 564. 565.
Vibius ſequeſter 124.
Virgilius 182. 355. 356. 448. 470. 473. 512. 535. 660.
Vitruvius 264. 389. 488. 614.

Z.

Zenobius 414.

F I N I S.

INDEX AUCTORUM,

Qui ab

ANONYMO RAVENNATE

laudantur.

A.

ADfroditianus Perſa 756.
Aithanaridus Gotthus 776. 779. 781. 782. 784. 790. 791.
Arbitio 772. 773. 774. 775. 779. 783. 784. 791.
Ariſtarchus 775. 776. 777.
Arſatius Perſa 756.
S. Athanaſius 742.

B.

S. BAſilius Cæſatienſis 741.
Blantaſis Ægyptius 763.

C.

CAſtorius 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 766. 767. 769. 773. 774. 775. 779. 782. 784. 791.
Cathon 741.
Cynchris Ægyptius 763.

E.

ELdebaldus Gotthus 776. 779. 781. 782. 784. 790. 791.
S. Epiphanius 762. 802.
Eutropius 772.

G.

GEon 769.
S. Gregorius 768.

H.

HYlas 775.

I.

JAmblichus 741. 759. 771. 772.
Jordanis 771. 773. 774. 776. 777. 780. 808.
S. Iſidorus Yſpanienſis 741.

L.

LIbanius 771. 772. 773. 774. 775. 779.
Liginius 741. 745. 784.
Lollianus 763. 767. 772. 774. 775. 779. 782. 791.

M.

MArcellus 777. 778.
Marcomirus Gotthus 776. 778. 779. 780. 781. 784. 791.
Marpeſius 772.
Maximus 777. 778.
Meletianus Afer 766.
Menelac Gotthus 777.

O.

ODocaras 748.
Oroſius 753.

P.

PEnteſileus 772.
Porphyrius 759. 772. 773. 774.
Provinus ſeu Probinus Afer 766. 777.
Ptolemæus 772. 776.
Pyrithos 759.

Bb

I N D E X.

R.

Rigilinus 745.
Riſi 769.

S.

Sardatius 777.
Sardonius 776.
S. Scriptura 737. 738. 739. 740. 742. 743. 744. 745. 746. 748. 749.

V.

Virgilius 810.

F I N I S.

ERRATA OPERARUM

IN CONTEXTU.

P. 150. v. 6. *incingit Canaſtrao* leg. *incingit. Canaſtrao.*
P. 160. v. 8. *Ptelaon* l. *Pteleon.*
P. 276. v. 5. *anxie* l. *anxii.*
P. 277. v. 6. *Gangem* l. *Gangen.*

IN NOTIS.

P. 144. col. 2. v. 30. *ſos* lege *ſed.*
P. 148. col. 1. v. 1. *Horodotus* l. *Herodotus.*
P. 150. col. 2. v. 30. *Berri* l. *Dorri.*
P. 190. col. 2. v. 22. *liv.* l. *lib.*
P. 376. v. 1. *pronnntur* l. *ponuntur.*
P. 440. v. 37. *verùm* l. *verum.*
P. 496. v. 13. *bum* l. *dum.*
P. 518. v. 24. *ſi* l. *ſic.*
P. 538. v. 40. *Ob* l. *Ab.*
P. 540. v. ult. *manifecte* l. *manifeſte.*
P. 585. v. 1. *effinebat* l. *effinebat.*
P. 620. v. 24. *Gedroſis* l. *Gedroſia.*
P. 629. v. 35. *qua* l. *qua.*
P. 631. v. 20. *Syrte* l. *Syrtis.*
P. 684. v. 8. *Dictio mortem* l. *Dictio utraque in mortem.*

11-XI-1964

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google